

جوغرافیای تاریخی کوردستان

جلال الدین شافعی کورد

کوردستان «دهرازه و دیواری بهردینی چوار گز پانی» شاری «شیز» تهفتی سولهیمان گه «مادهگان» بهردی
بناغیانی داناوه، له سهر کوردستان نهوان - هه فامه نشینهکان - نهشکانیهکان - ساسانیهکان. فوین راناوه.

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

کتابفروشی امیر کبیر
سندھ
خ شہداء
۲۲۵۶۷۷
۲۲۲۶۷۸۷

جوغرافیای تاریخی کوردستان

جلال الدین شافعی کورد

ناسنامه‌ی کتیب

نیوی کتیب: جوغرافیای تاریخی کوردستان
نووسەر: جلال‌الدین شافعی کورد
ناشر: ئینتشاراتی، ن والقلم - تاران
سەرپەرستی چاپ: ناصح افخم‌زاده
نوگه‌ی چاپ: چاپی یه‌که‌م
سالی چاپ: ۱۳۷۸ ی هه‌تاوی
تیراژ: ۳۰۰۰ دانه
چاپخانه: بهرام ۳۹۰۳۰۰۱
لیتوگرافی: زرین‌گرافیک ۳۱۱۵۶۱۲
مافی چاپ دانه‌وی بوو نووسهره شابک: ۹۶۴-۹۱۳۲۴-۰-۶
ISBN : 964 - 91324 - 0 - 6 قیمت ۴۰۰۰۰ ریال
مراکز پخش کتاب:

سنندج: خیابان شهدا، انتشارات امیرکبیر، تلفن ۵۶۷۷۰
تبریز: جای کنار - جنب مخابرات، انتشارات افخم‌زاده، تلفن ۲۷۶۷۶
سقز: خیابان شهدا، کتاب‌فروشی امام شافعی (رض)، تلفن ۳۱۶۳۸

- ۱ سوپاس بۆ خودای سوبحانی
- ۲ درود بۆ پیتغه مبه و یارانی
- ۴ خویندنهوی میژو له ده سه رهوه به قازانجه
- ۷ سه رزمینی ماد، مادی ئاترو پاتن (ئاترو پانگان)
- ۷ ۱- له چۆمی ئه ره سه وه تا کتیه کانی ئاورین داغ و قه ره داغ
- ۷ ۲- ئاوه پۆی چۆمی قه ره سو (لقی باشوری ئه ره س)
- ۷ ۳- ناوچه ی گۆلی ورمی و چۆمانی که ده رژیته ناوی
- ۸ ۴- ئاوه پۆی چۆمی قزل وه زان و لقی و پۆیه کانی
- ۹ ۵- به شی لای ژوروی چۆمی (زنی چکۆله)
- ۱۰ ۶- به شی لای ژوروی چۆمی ده یاله (سیروان)
- ۱۰ ۷- به شی ناوه راستی ئاوه پۆی (ده یاله)
- ۱۰ ۸- ئاوه پۆی لای ژوروی چۆمی (که ره خه)
- ۱۲ مادی خواره وه
- ۱۲ ۹- ناوچه ی همه ده ان
- ۱۳ ۱۰- که وشه منی حه وزی (سلطان). ده ریای خۆی، چۆمه کانی: ئه به ره چای، قه ره سو، قوم رود
- ۱۴ ۱۱- ناوچه ی باکوری ده شتی که ویر
- ۱۴ ۱۲- ناوچه ی پارتا کتا

- ۱۵ کوردستان کوئی به
- ۱۶ له قورئانی پیرۆزدا ئاماژه به گه لی کورد کراوه
- ۱۷ پیتغه مبه و فریشته و حه زره تی فاطمه به کوردی دواون
- ۱۷ زه رده شت پیتغه مبه ره له لای خودا وه، به کوردی ئه ویستای هیناوه
- ۱۸ وشه ی (یس) ئاماژه به (یسه) ی ئه ویستایه
- ۱۹ ئه یاله تی جیبال
- ۲۰ کوردستان چواره مین به هه شتی سه رزه وی به
- ۲۱ وشه ی کوردستان له روانگای میژوه وه
- ۲۱ شازده ناوچه ی کوردستان له ده ورانی کوندا
- ۲۱ ۱- ئالانی
- ۲۲ ۲- نه لیشته ره

- ۲۲ ۳- به هار
- ۲۲ ۴- خوفیان
- ۲۲ ۵- دهر به نندی تاج خاتون
- ۲۲ ۶- دهر به نندی زهنگی
- ۲۳ ۷- دهر بیل (دزیل)
- ۲۳ ۸- دینه وهر
- ۲۴ ۹- سولتاناوای چه مچه مال
- ۲۵ ۱۰- شارمزور
- ۲۶ ۱۱- کرماشان
- ۲۹ ۱۲- که رند و خوشان
- ۲۹ ۱۳- که نگا وهر
- ۳۱ ۱۴- ماهیده شت
- ۳۱ ۱۵- تاق وسان
- ۳۲ ۱۶- بیستون

- ۳۲ سنوری کوردستان
- ۳۹ کوردستانی ئیران
- ۴۰ به سهرهاتی زه رده شت. له گولی ورمی وه تا دینه وهر
- ۴۱ رۆسته می کورد زابانی. به هه له کراوه به زابلی سیستانی
- ۴۴ ئه فراسیابی کوردی تۆراو، به هه له کراوه به (تورکی) تاراو
- ۴۶ وشه ی ئیران و توران
- ۴۷ به شی ئیرج
- ۴۷ به شی سه لم
- ۴۸ وشه ی ئه ندیا
- ۴۸ وشه ی زابان و زابانی
- ۴۹ وشه ی سه گزی
- ۴۹ قه لای سام
- ۴۹ قه لای زال

- ۵۰ (زواره) برای رۆستم. (رودابه) دایکی رۆستم
- ۵۰ ضحاک. کاوه
- ***
- ۵۱ سوپای کوردان و تهیموری جیهانگوشا
- ۵۲ روبه‌ری هدریمی کوردستان
- ۵۲ روبه‌ری پاریزگای کوردستان
- ۵۵ گرینگترین زنجیره کتوه‌کانی پاریزگای کوردستان
- ۶۰ چۆمه‌کانی پاریزگای کوردستان
- ۶۳ ناو و هه‌وای کوردستان
- ۶۳ کۆمه‌له هه‌وای سارد و وشکی سیریا
- ۶۳ کۆمه‌له هه‌وای مه‌دیتهرانه
- ۶۴ کۆمه‌له هه‌وای گهرم و وشکی باشور
- ***
- ۶۵ گۆل (ده‌ریاچه)
- ۶۷ لیره‌وار و گیا و گه‌ون و گولان. بژیوی گیان‌له‌به‌ران
- ۶۹ با و گیشه‌لۆکه و توفان
- ۶۹ بای شه‌مال
- ۶۹ بای زریان
- ۷۰ پیشه‌کی زه‌وی ناسین
- ۷۱ ناوچه‌ی باشور و باشوری خۆراوای کوردستان
- ۷۲ روداوه‌کانی سورشتی
- ۷۲ ۱- بومه‌له‌رزه
- ۷۵ ۲- گرکان
- ۷۵ ۳- سینلاو
- ۷۶ ۴- کلپله (رنوو)
- ۷۷ نابوری
- ۷۸ کشت و کال
- ۷۹ به‌پیتی خاکی کوردستان
- ۸۰ ناوه‌کانی سه‌رزهی

- ٨١ ئاوه‌کانی ژیرزموی
- ٨٣ شینوه‌ی که‌لک‌وه‌رگرتن له‌زموی
- ٨٣ به‌رهمی کشت‌وکال
- ٨٤ کرینی گه‌نم له‌فه‌لاکان
- ٨٩ ئاژه‌ل‌داری

- ٩١ زمانی کوردی پینج‌زاراوه
- ٩١ ١- کرمانجی باکور
- ٩١ ٢- گورانی
- ٩١ ٣- کرمانجی باشور: یا سۆرانی
- ٩٢ ٤- له‌کی و که‌لهویری
- ٩٢ ٥- لور: ١- زاراوه‌ی لوری
- ٩٢ ٢- زاراوه‌ی فه‌یلی
- ٩٢ دین و مه‌زه‌ب
- ٩٣ ئیمامی شافعی (د.خ)
- ٩٩ ئیمامی نه‌عزهم (د.خ)
- ١٠١ ئیمامی مالک (د.خ)
- ١٠٣ ئیمام نه‌حمه‌د

- ١٠٤ شاره‌خشپیلانه‌جوانه‌که‌ی بانه
- ١٠٦ (ناوچه‌)ی بانه: پارێزگای کوردستان
- ١٠٨ کێتوه‌کانی ناوچه‌ی بانه
- ١١٠ چۆمه‌کانی ناوچه‌ی بانه
- ١١١ چۆمی تازه‌بان، چۆمی شوی
- ١١٢ چۆمی زه‌رواو، چۆمی سه‌ید سارم
- ١١٣ چۆمی نه‌مه‌شیر
- ١١٤ مزگه‌وته‌کانی شاری بانه
- ١١٧ ١- دیکۆی ئالوت
- ١٢١ ٢- دیکۆی بۆیه‌ن

- ۳- دیکوی پشتی ئار به با ۱۲۹
- ۴- دیکوی (شوی) ۱۳۸
- ۵- دیکوی (کاهی سور) ۱۴۷
- ۶- دیکوی (نه نور) ۱۵۷
- ۷- دیکوی (نه مه شیر) ۱۶۱

- مه به نندی بیجار (گه روس) پاریزگای کوردستان ۱۶۷
- چۆمه کانی مه به نندی بیجار ۱۶۹
- تایه ته جوغرافایی یه کانی بیجار ۱۷۶
- ئاسه واری باستانی ناوچه ی بیجار ۱۷۸
- کارخانه و کانه کانی بیجار ۱۷۹
- مرگه ونه کانی شاری بیجار ۱۸۰
- قه لای (قه چوخه) ۱۸۱
- فرمانره واکانی (سیامه نسور) ۱۸۵
- دهوله تیار خان کوری خلیل خان ۱۸۶
- مه به نندی بیجار له ۱۱ دیکو پتکها توه ۱۹۱
- ۱- دیکوی باوره شانی ۱۹۲
- ۲- دیکوی پیر تاج ۲۰۰
- ۳- دیکوی ته غامین ۲۰۶
- ۴- دیکوی دهو روبه ر (حومه) ۲۱۱
- ۵- دیکوی خه سراوا ۲۲۱
- ۶- دیکوی خوړخوړه ۲۲۷
- ۷- دیکوی سیامه نسور ۲۳۵
- ئاسه واری کۆنی قه لای زهر رین که مهر ۲۴۰
- ۸- دیکوی (سیلتان) ی ناوچه ی بیجار ۲۴۲
- ۹- دیکوی (کورانی) ی ناوچه ی بیجار ۲۴۸
- ۱۰- دیکوی (گورگین) ی ناوچه ی بیجار ۲۵۵
- ۱۱- دیکوی (نه جه فاوا) ی بیجار ۲۶۰

- ۲۶۸ ناوچه‌ی دیوانده‌ره: پارێزگای کوردستان
 ۲۶۹ شاری دیوانده‌ره
 ۲۷۰ کێوه‌کانی ناوچه‌ی دیوانده‌ره
 ۲۷۳ چۆمی قزل‌وه‌زان و لقه‌کانی
 ۲۷۵ قه‌لای که‌ره‌فتو
 ۲۸۲ دینکۆی (چل چه‌مه) ی ناوچه‌ی دیوانده‌ره
 ۲۸۷ دینکۆی (حوسیناوا)
 ۲۹۲ دینکۆی ده‌ورو به‌ر
 ۲۹۶ دینکۆی زه‌رینه
 ۳۰۱ دینکۆی ساراڵ
 ۳۰۷ دینکۆی قه‌ره‌ته‌وه‌ره
 ۳۱۲ دینکۆی کانێ شیرین
 ۳۱۶ دینکۆی که‌وله
 ۳۲۰ دینکۆی هه‌وه‌نو

- ۳۲۴ شاری سه‌قز
 ۳۳۲ ناوچه‌ی سه‌قز
 ۳۳۵ گه‌ره‌که‌کانی سه‌قز
 ۳۴۳ شه‌قامه‌کانی سه‌قز
 ۳۴۶ خاکی سه‌قز
 ۳۴۷ چۆنیه‌تی گیا و گژ و لێره‌وار
 ۳۵۲ چۆم و ناو کانی‌وان، تنۆکی له‌ به‌زه‌یی خوان
 ۳۵۳ زنجیره‌کێوی میژویی (زاگرس)
 ۳۵۸ زنجیره‌کێوه‌کانی ناوچه‌ی سه‌قز
 ۳۷۷ چۆمه‌کانی ناوچه‌ی سه‌قز
 ۳۹۷ کوردان له‌ ده‌ورانی (ناشور) دا
 ۴۰۰ کوردان له‌ ده‌ورانی (ساسانیه) به‌چه‌ کورده‌کاندا
 ۴۰۲ هێرشێ هرقل (هراکلیوس) شای روم به‌ کوردستان
 ۴۱۱ کوردان له‌ (جه‌نگی جیهانی هه‌وه‌ل) دا

- ٤١٢ سه قز له شهري هموهلي جيهانيدا
- ٤١٤ هاتني مبعوث و ارکان بو سه قز
- ٤١٦ هاتني متصرف پاشاي که رکوک بو سابلآخ
- ٤٢٥ گراني و روزه ريشي ناکامي ري دان به بيگانه
- ٤٢٨ شهري دوهامي جيهاني و شويته واري له کوردستاندا
- ٤٤٠ ناسه واري کون (له قيمهت نه هاتو) ي زيويه ي سه قز

- ٤٥٥ زانکوي گه وره و به ناوبانگي نورجان
- ٤٥٥ زاناي به ناوبانگ مه لا علي قزلجي
- ٤٦٠ ماموستا کاني قزلجي
- ٤٦٧ فه قن به ناوبانگه کاني قزلجي (پيره باب)
- ٤٦٨ فه قتي کاني مه لا عبدالله ي پيره باب
- ٤٧٠ «مه لا عبدالرحمن» ي پيننجويني
- ٤٧٢ سيد حسن - ي چوري
- ٤٧٣ مه لا عبدالله - ي داغستاني
- ٤٧٤ مه لا محمد حسن - ي قزلجي - کوري ماموستا مه لا علي قزلجي
- ٤٧٥ مه لا محمد - ي کوري مه لا محمد حوسيني قزلجي
- ٤٧٦ مه لا محمد - ي کوري مه لا محمد حوسيني قزلجي
- ٤٧٩ مه لا محمد سعیدی حافدی
- ٤٨٠ شتيخ ذکرياي مهاجري بستي
- ٤٨١ شتيخ نعمت الله - ي وهلي
- ٤٨٢ شتيخ حسن - ي (مه ولانا)
- ٤٨٥ قرآني شتيخ حسن
- ٤٨٦ شتيخه کاني شتيخ حسن
- ٤٨٩ سيد شوکروллаي پارسانياني (کهول زهره)
- ٤٩٢ مه جدي (ملك الکلام)
- ٤٩٤ زاناي به ناوبانگ ماموستا مه لا عبدالهادي نه فخم زاده
- ٥٠١ مه لا محمدي گلؤلاني
- ٥٠٢ مه لا محمد حسن - ي دهره زياره تي
- ٥٠٣ ماموستا مه لا شتيخ حسن - ي شتيخلهر

- ۵۰۴ ماموستا مه لا کامیل نه قشبه نندی
- ۵۰۶ مه لا عبدالعزیز (صدرالعلما)
- ۵۰۷ مه لا عبدالقادر سعیدی
- ۵۱۰ مه لا عبدالکریم - ی زاری
- ۵۱۱ زانای خوش ناو مه لا احمد - ی لاسور
- ۵۱۲ زانای خواناس مه لا علی په بیانی
- ۵۱۳ مه لا صالحی حریرق
- ۵۱۶ مه لا محمود - ی باکی
- ۵۱۷ کاک نافع - ی مظهر
- ۵۱۹ مه لا محمد نعمت زاده - وهرگیری فتح المعین به فارسی
- ۵۲۰ مه لا محمد باله قولوی (حاجی خه لیه)
- ۵۲۲ مه لا صالحی فاروقی
- ۵۲۲ حاجی مه لا سیف الدین - ی غفاری
- ۵۲۲ عبدالله ناهید
- ۵۲۳ حاجی بابا شیخی تورجان
- ۵۲۵ بنه ماله ی شیخه کانی که سنه زان (شیخ شمس الدین)
- ۵۳۱ شیخری مه لا غفوری حافظ له تاریفی حه یای کچانی سه قزی دا
- ۵۳۲ مه لا صالحی شافعی (باوکی نوسر)
- ۵۳۵ مه لا جه لالی شافعی (نوسر)
- ۵۴۵ به سهرهاتی فه قن احمدی داره شمانه
- ۵۵۰ خیتلی گه وره ی (فیض الله به گی)
- ۵۵۴ حسن (صلاح سوران)
- ۵۶۱ مزگه وته کانی سه قز
- ۵۷۲ خوالی خوشبو حاجی شیخ مصطفی
- ۵۷۳ حاجی شیخ محمد عارف
- ۵۷۳ شیخ جه لال الدین نه قشبه نندی
- ۵۷۶ قونابخانه و فیرگه کانی سه قز

۵۸۷	دینکوی نه مؤغه
۵۹۳	دینکوی تورجان
۶۰۱	دینکوی نیله کڼ
۶۱۱	دینکوی خورخوزه
۶۲۰	دینکوی صاحب
۶۲۹	دینکوی سهره
۶۳۹	دینکوی سهرشیو
۶۵۵	دینکوی کولته په
۶۶۲	دینکوی میره دی

۶۶۷	ناوچه ی سنه
۶۶۸	زنجیره کڼوه کانی ناوچه ی سنه
۶۷۰	چومه کانی ناوچه ی سنه
۶۷۴	چونیه تی سه ددی قشلاخ
۶۷۵	شاری سنه
۶۷۷	(کعبه الله) هوه لښ مالی خواپه رستی له سهر عمرزا
۶۷۹	کوچی حه زره تی ئیبراهیم (د.خ)
۶۸۵	هوه لښ مزگوتی که له ئیسلام دا به دی هاتوه
۶۸۷	روگه (قیبله) ی موسلمانان
۶۸۸	مزگوته کانی شاری سنه
۷۰۰	حوسه ینی و نه کایا و خانه قا
۷۰۱	خوالی خوشبو مه لا عبدالعظیم مجتهدی
۷۰۴	خوالی خوشبو آیت الله محمد مهردوخ
۷۰۶	خوالی خوشبو شیخ عبدالقادر مهاجر
۷۰۷	خوالی خوشبو مه لا احمدی نودشویی
۷۰۸	خوالی خوشبو شیخ حبیب الله کاشته ری
۷۱۰	ناوچه ی سنه خاوه نی ۶ دیکویه: ۱- نارینان
۷۱۷	۲- دیکوی ناویده ر
۷۲۳	۳- دیکوی حوسه یناوا ی باشوری
۷۲۸	۴- دیکوی دهو روبه ری شاری سنه

- ۷۳۴ ۵- دېځکوی ژاوه روی خوره لآت
- ۷۳۹ ۶- دېځکوی نه ران
- ۷۴۵ حاکمه کانی ئارده لان
- ۷۴۶ ۱- حکومه تی کولول به گی ئارده لان
- ۷۴۷ ۲ حکومه تی خدر به گ
- ۷۴۷ ۳- حکومه تی نه لياس به گ
- ۷۴۷ ۴- حکومه تی خدر به گی دوه م
- ۷۴۸ ۵- حکومه تی نه میر حسن
- ۷۴۸ ۶- حکومه تی بالول به گ
- ۷۴۸ ۷- حکومه تی منذر به گ
- ۷۴۸ ۸- حکومه تی مه ئمون به گ
- ۷۴۹ ۹- حکومه تی بیگه به گ
- ۷۴۹ ۱۰- حکومه تی مه ئمون به گی دوه م
- ۷۵۰ ۱۱- حکومه تی سورخاب به گ
- ۷۵۱ ۱۲- حکومه تی بساط به گی کوری سورخاب به گ
- ۷۵۲ ۱۳- حکومه تی ته یمورخانی ئارده لان
- ۷۵۳ ۱۴- حکومه تی هه لوخانی ئارده لان
- ۷۵۶ ۱۵- حکومه تی احمد خانی کوری هه لوخان
- ۷۵۸ ۱۶- حکومه تی سلیمان خان
- ۷۵۸ ۱۷- کلبلی خانی ئارده لان
- ۷۵۹ ۱۸- حکومه تی خان احمد خانی دوه م
- ۷۵۹ ۱۹- حکومه تی خه سره و خان
- ۷۶۰ ۲۰- حکومه تی محمد خانی ئارده لان
- ۷۶۲ ۲۱- حکومه تی عباس قلیخان
- ۷۶۲ ۲۲- حکومه تی علی قلیخان
- ۷۶۴ ۲۳- حکومه تی سبحان ویردی خان
- ۷۶۵ ۲۴- حکومه تی مصطفی خانی ئارده لان
- ۷۶۶ ۲۵- حکومه تی احمد خانی سى هم کوری سبحان ویردی خان
- ۷۶۷ ۲۶- حکومه تی حسن علیخان کوری عباس قلیخان

- ۷۷۰ ۲۷- ھۆكۈمەتى كرىم خانى ئارده لان
- ۷۷۱ ۲۸- ھۆكۈمەتى خەسرەوخانى گەورە كورى خان احمد خانى سى ھەم
- ۷۸۱ ۲۹- ھۆكۈمەتى لطفعللى خانى ئارده لان
- ۷۸۱ ۳۰- ھۆكۈمەتى حسن عليخان
- ۷۸۳ ۳۱- ھۆكۈمەتى ئامان الله خانى ھەوول (والى)
- ۷۸۹ ۳۲- ھۆكۈمەتى خەسرەوخانى ناكام
- ۷۹۰ ۳۳- ھۆكۈمەتى رضا قليخان ئارده لان
- ۷۹۶ ۳۴- ھۆكۈمەتى ئامان الله خانى دوھەمى ئارده لان
- ۸۰۰ ۳۵- ھۆكۈمەتى نجف قليخان ئارده لان
- ۸۰۲ ۳۶- ھۆكۈمەتى سەردار رەشىدى ئارده لان

- ۸۰۵ ناوچەى قوروه
- ۸۰۶ كىنەكانى قوروه
- ۸۰۷ ۱- دىكۆى بەور
- ۸۱۱ ۲- دىكۆى پەنجەعلى
- ۸۲۱ ۳- دىكۆى چواردۆلى خورھەلات
- ۸۲۶ ۴- دىكۆى چواردۆلى خوراوا
- ۸۳۴ ۵- دىكۆى دلەران
- ۸۳۹ ۶- دىكۆى دى گولان
- ۸۴۵ ۷- دىكۆى قوروچا
- ۸۵۳ ۸- دىكۆى قەسلان
- ۸۵۷ ۹- دىكۆى لەك
- ۸۶۳ ۱۰- دىكۆى لەيلاخى باكورى
- ۸۷۰ ۱۱- دىكۆى لەيلاخى باشورى

- ۸۷۸ ناوچەى كامياران
- ۸۷۹ كىنەكانى ناوچەى كامياران
- ۸۸۰ چۆمەكانى ناوچەى كامياران
- ۸۸۱ ۱- دىكۆى ئەمىراواى كامياران

- ۲- دیکوی پیله واری خوره لالت ۸۸۵
- ۳- دیکوی ژاوه روی کامیاران ۸۹۱
- ۴- دیکوی سورسوری کامیاران ۸۹۸
- ۵- دیکوی شاهو ۹۰۸
- ۶- دیکوی گاوه رو ۹۱۵

- ناوچه ی مەریوان ۹۲۱
- شاخ و که ژه کانی مەریوان ۹۲۱
- چۆمه کانی ناوچه ی مەریوان ۹۲۳
- گۆلی زریواری مەریوان ۹۲۶
- شاری مەریوان ۹۲۷
- مزگه وته کانی مەریوان ۹۲۹
- رینگاوبان ۹۳۰
- پیاوانی به ناوبانگی مەریوان. مه لا ابوبکر مصنف و کوره کانی ۹۳۱
- شیخ عثمان سراج الدین - ی نه قشبه ندی ۹۳۵
- شیخ محمد بهاء الدین ۹۳۷
- شیخ عمر ضیاء الدین (فوزی) ۹۳۷
- شیخ علا الدین - ی نه قشبه ندی ۹۴۰
- ناری (کاکه حه مه ی بیلو) ۹۴۱
- ماموستا مه لا باقری بالك ۹۴۶
- بیتسارانی ۹۴۸
- فرج الله - ی زه کی ۹۵۰
- دیکوی بیتساران ۹۵۱
- دیکوی پایگه لان ۹۵۲
- دیکوی خاومیراوا ۹۵۷
- دیکوی ره زاو ۹۶۴
- دیکوی زریوار ۹۶۷
- ناکامی سته مکار ۹۶۸
- دیکوی ژاوه روی خوراوا ۹۷۳

لاپەرە	مەبەست
۹۷۶	دېڭىۋى سەرشىۋ
۹۸۲	دېڭىۋى سەركەل
۹۹۱	دېڭىۋى سەۋلاۋا
۹۹۶	دېڭىۋى كەلانەرزەن
۱۰۰۲	دېڭىۋى كۆماسى
۱۰۱۰	دېڭىۋى گۈلچىدەر
۱۰۱۵	دېڭىۋى ھەورامانى تەخت

سوپاس و شوکرانه

هَلْ جِزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ^(۱)

پاداشی خه لات و پیاوه تی باشان، جه زای چاکه و مرزفایه تی پیاوان، له سه رگشت مروئیکی خاوه ن عه قَل و ویزدان؛ پنیوسته، ره وایه، نه رکی سه رشانه. نه ویش کرَنوش و شوکر و سوپاسی یه زدانه. توله ی پیاوه تی و چاکه ی خاوه ن ئیجسانه. چون ئیسانی پالوته ی هوشیار و کاری، ئاگا به رازی بهنده گی و نه رکی رنبواری. چاوه ل دینی و گوئی ده گری. جاپنی راستان ده گریته بهر. هیزی هوش و زانست له پله ی ژبان ده چپته سه ر. به نه ردیوانی که مالا سه رده که وی. له بهرز و نرمی ژبانی هه ل ناکه وی. به تالی و سویری رۆژگار هیممه تی بهرزی نانه وی. کاتی ته لاش و کاران تیده کوشنی و ناخه وی. بهم شنبه له گۆره پانی نازمونی وَاشْكُرْ اِنْفَعَهُ اللهُ اِنْ كُنْتُمْ اِيَاَهُ تَعْبُدُونَ^(۲) له سه ر به لین و په یمانی اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ راده ویستی، ته نیا خودای تاکی بی وینه ده په رستی. شوکر و سوپاسی نیعمه تی بی ژوماری ده بژی ری. کاری زور باش و کرده وی چاک هه ل ده بژی ری. له چه وتی و لاری، خرابی و لاساری لاده دا و خۆ ده بویری. چاوی دل و دینی پر له نه وین و نه سرینی، به تیشکی بروا هه ل ده بری. به بالی شوکر و سوپاس و خواناسین، به ره و شاری مه به ست هه ل ده فری. بیر له خۆ ده کاته وه و ده بوانی. تا په ی به رازی نه پنی ژبان ده با و ده یزانی. که ره مزی به دی هاتنی ئه م ژبانه بهر بلاوه، بون و گه رانی ئه م جیهانه پر له ئاژاوه، هه ل خولانی بی وچانی مانگ و رۆژ و نه ستیران، گه رانی به ده ورانی به هار و هاوین، پایز و زستان هاتن و تینک هه ل چوونی هه ور و مز و با و باران، هه لوه دایی رۆژ و شهو، یه ک له دوی یه ک بی وچان. بهنده گی و فره مانبه ری، نه خشپنده ری تاکی پهروه ردگاره. شوکری نیعمه ت و خه لاتی، که ره م و به راتی بی ژوماره. ئاوه دان کرده وه ی جیهانه. هه ل کردنی شه می دلانه. په یزه وی له پیغه مبه ری ناخری زه مانه. به رنیه بردنی بهرنامه ی قورئانه. په ره دان به داد و خویندن و خیر و ئیجسانه. پاراستنی دین و شه ره فه. حویی زید و نیشتمان. خزمه ت به گه له. بهرز کرده وه ی وره ی یارانه. دیاره ناده می زادی به بیر و

ټینگه‌یشتو، زانای به‌را و پی‌گه‌یشتو، کاتی نیعمه‌تی بی‌ژوماری (وَإِنْ تَعَدَّوْا نِعْمَةَ اللَّهِ تُلْخِصُوهَا) ^(۱) و به‌ر
 چاوده‌که‌وی، زمانی ده‌چینه به‌س، پینوسی ده‌شکی و قه‌له‌می له ده‌س داده‌که‌وی، نه‌مجا به‌ تاو، به
 ده‌ست و پا، به‌ چاو، به‌ زمانی به‌سراو و به‌ قه‌له‌می شکاوی، به‌ هه‌مو زه‌براتی وجودی ناته‌واوی، له
 پینشگای پاک، په‌روه‌دگاری تاک، عوزری قسور دینته‌وه‌نایه‌تی پی‌روزی (وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ) ^(۲)
 ده‌خوینته‌وه. هه‌رچه‌ند نه‌وه‌ی شیای خودایه، ده‌ست و زمانی که‌س له عوده‌ی ده‌رنایه. به‌لام
 خوداوه‌ندی به‌رزی دلوان، و ه‌رده‌گری به‌ک له باتی هه‌زاران. کاتی که‌ خودا ره‌حیم و ره‌حمانه،
 به‌خشنده‌ی میهره‌بانه (مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ وَآمَنْتُمْ) ^(۳) چ کاری به‌ لیدان و سزاتانه. نه‌گه‌ر شوکر و
 سوپاسی بیژین، به‌ خودا و به‌ نه‌نیه‌کان ئیمان بیژن، به‌لکو هه‌ر نیعمه‌ت و خه‌لاتی، که‌ خوداوه‌ند
 ده‌دداتی. نه‌گه‌ر شوکر و سوپاسی له سه‌ر بیژیری، خو له‌وه‌له‌ و هه‌لدیزان بیویری. و هیشومه و
 نه‌گه‌تی له‌گه‌ل و کومه‌لان ده‌تاری. خیر و هه‌رزانی و هات، خوشی و نیعمه‌ت و خه‌لات به‌
 خورده‌باری. شوکر و سوپاس مایه‌ی زوربونی خه‌لات و نیعمه‌ته. (لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ) ^(۴) هوی نه‌مانی
 ژیر چه‌پوکی و ده‌رد. مه‌ینه‌ته‌خوایه شوکر و سوپاست چون ده‌که‌ین ته‌واو. که‌ پینت به‌خشیوین
 هه‌زاران نیعمه‌ت. خه‌لات کردوین ده‌ست و پی، زمان و چاو، ژنه‌وایی و هوش، دل و هه‌ناو. ده‌ست
 پی‌داوین، تا پینوسی پی‌بگیرن. کۆل نه‌ده‌ین له سوپاست ت ده‌مرین. نه‌مامی عیلم و زانینی پی‌بنیژین.
 نه‌خشه‌ی هاتی گه‌ل و داهاتوی خوشی کومه‌لی پی‌بریزین. په‌راوی پی‌بنوسین و قورنانی پی
 برازیننه‌وه. چرای دلیکی پی‌هه‌ل که‌ین و دل شکاوینکی پی‌بلاوینته‌وه. خه‌لاتی زمان بو نه‌وه‌ دراوه، تا
 به‌ زمانی شیرین و به‌یانی رازاوه به‌رنامه‌ی دین و مافی ژین بو خه‌لک روشن بکه‌ینه‌وه. کومه‌ل
 به‌ره‌ویه‌کیه‌تی و شوینی یاران به‌رینه‌وه. نیعمه‌تی پا نه‌وه‌نده‌جوانه، نه‌رکی شوکری له سه‌ر شانه. تا روژ
 و شه‌وگش کات و تاو، به‌ دوا ی پینغه‌مه‌را برۆین هه‌نگاو به‌ هه‌نگاو. خه‌لاتی چاوان تیشکی خوایه. بو
 دین و ژیمان سه‌فایه. تا له رینی راست لا نه‌که‌وین، له کۆسپ و به‌ره‌لست هه‌ل نه‌که‌وین. بیستن
 خه‌لاتی په‌زدانه. شوکرایی له ری لانه‌دانه. مه‌رجی رینواریی بیستنه. ماف و وته‌ی جوان گرته. عقل و

۱- سورة النحل، نایه‌تی ۱۸

۲- سورة السبا، نایه‌تی ۱۳

۳- سورة النساء، نایه‌تی ۱۴۷

۴- سورة ابراهیم، نایه‌تی ۷

سەرۆک و سولتانه. دلی پاک عه‌ڕشی ره‌حمانه...

خوايه! به زمان و هه‌ستم، به به‌لینی ئه‌له‌ستم، به دل و بیرم، به هوشی ژیرم، به قه‌له‌م و پینوسم، به هه‌رچی ده‌ینوسم، به هه‌رچی به دلما راده‌برئ. به هه‌ر کهرنۆش و نزاری و ده‌کرئ. شوکر و سوپاست ده‌بژیرم. که بۆ ته‌واو کردنی ئه‌م په‌راوه‌م «جوغرافياى تاريخى کوردستان» به زمانی کوردی یارمه‌تیت داوم. چرای ئه‌وینت له دلا هه‌ل کردوم. به‌ره و زانین و کرده‌وه‌ی جینی ره‌زای خۆت بردوم. خوايه پینغه‌مبه‌ری مه‌زنی ئیسلام، هه‌زه‌رتی محمد (عليه‌الصلاة و السلام) ده‌فه‌رمی: (مَنْ لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ)⁽¹⁾ که‌سی شوکری نیعمه‌تی خه‌لکی نه‌بژیری، خۆله چاکه و جوامیزی پیاوان بیویری. ئه‌وه شوکری یه‌زدانیشی نه‌بژاردوه (هل جزاء الاحسان الا الاحسان) ی وه پشت گوئ خستوه. دیاره گشت نیعمه‌ت و خه‌لاتی له حه‌قیقه‌تا هی یه‌زدانه. به‌لام خو خه‌لک وه‌سیله‌ی نیعمه‌ت و خه‌لات پئ‌دانه. جا کاتی که خه‌لات له لایه‌ن خه‌یرخوازیکه‌وه پئ‌درا. شوکر و سوپاسی پینوسته. ئه‌رکی سه‌رشانه برا. یه‌کی له‌و نیعمه‌ته‌گه‌وره‌انه، که هه‌وینی مان و ژیانه، سه‌رۆکی به‌هیزی ولاته. گه‌وره‌ی به شوکو و ده‌سه‌لانه. به تایبه‌ت ئه‌گه‌ر ئه‌و سه‌رۆکه په‌یره‌وی دین بی. بۆگه‌ل و ولات مایه‌ی بوژانه‌وه و چرای یانه‌ی زین بی. چون بلاو کردنه‌وه‌ی و په‌ره‌دان به فه‌ره‌نگ و ئه‌ده‌بی گه‌لان، به تایبه‌ت ئه‌ده‌ب و فه‌ره‌نگی جوانی کوردان، که له‌گه‌ل فه‌ره‌نگ و ئه‌ده‌بی دیندا وه‌ک لفه‌ودوانه وان، شیاوی ئه‌وینداران و به‌ریوه به‌رانی به‌رنامه‌ی ئیسلام و قورئانه. په‌سه‌ندی ئازادی خوازانه: به‌م شینوه ئه‌رکی واجب و پینوستی سه‌رشانه ده‌ربرینی سوپاس و شوکرانه، سه‌باره‌ت به گشت ئه‌و به‌رێزانه که له‌م به‌اره‌دا هه‌نگاویان بۆم هه‌لیناوه، هه‌رکام به‌جۆری یارمه‌تیمیان داوه. دیاره، زه‌حمه‌ت و چاکه‌ی مامۆستازاده‌ی خوشه‌ویستم، دۆستی له‌ می‌ژینه‌ی ئه‌له‌ستم، به‌ریزی پایه‌به‌رز (مه‌لا ناصح) ی ئه‌فخه‌م‌زاده‌م هه‌ر له‌ به‌ر چاوه، که بۆ پێکهاتنی ئه‌م په‌راوه‌ ده‌یان جار، ئه‌م سه‌ره‌وسه‌ری شاری «ته‌بریز» ی داوه له‌ پاوه، به‌ درێزایی می‌زوو سوپاسی ده‌بژیرم. پاداشی نه‌په‌راوه‌ی هه‌ر به‌ خودای پاکی بی‌وینته‌ی ده‌سه‌پیرم.

دیسان به‌ ده‌م و ده‌س و پینتوسان له‌ خوای گه‌وره‌ی دلۆفان ده‌خوازم که بارانی به‌زه و ره‌حمه‌تی

خۆی، به سەر گلکۆی شاعیر و نووسەری گەورە کورد (هەزار)دا بیارینی، دیو و درنج و تاریکی لە یانەی ئەولای بتارینی. کە هێمن و هەزارانە دواندم. رچە ی نووسەری بۆ شکاندم. هەروا دۆعای خێری تەمەن درێژی و حەسانەو، سوپاسی پیاوێتی و چاکە ی نەبرانەو، بۆ لاوی دلسۆز و برای بە سۆزم، کاک «عبدالرحمن مصباح قاضی» دەنێرم کە سەرچاوە ی پنیوستی بۆ هیناوم. هەنگاو بە هەنگاو یارمەتی داوم. جوائتر لە جاران، بە زمانی یاران، سوپاس و شوکری گشت لی پسرراوانی بەشی فەرەهنگی و بەشەکانی تری پارێزگای کوردستان دەبێزم: لە دوور و لە نزیک دۆعای خێر و خوشی هەر دوو لایان بۆ دەنێرم. کە سەرچاوە ی پنیوستیان لە بەر دەست داناوم. وەک برای بڕبڕە پشتی خۆمان یارمەتیاو داوم. بە تاییبەت ئەم مەرفەئەتی و چاکەم هەر بەر چاوە، کە بە یارمەتی میری مەزنی بەرێز و خاوەن شکۆی ئەم ناو، پایە بەرز دکتور «عبدالله رمضان زاده» پارێزگاری کوردستان، ئەم پەراوەم بۆ لە چاپ دراو. بە هەموو هەست و سۆز و نیازم، لە خودای گەورە دەخوازم، کە رۆژ بە رۆژ ئەستێرە ی بەختی بە خوشبەختی پرشنگ بداتەو، ناوی بەرزی لە میژووی کوردستانی دین و فەرەهنگ پەروەردا دەنگ بداتەو. هەر بەو جۆرە سوپاسی خۆم پیشکەش دەکەم بە برای پایە بەرز و نووسەری بە پێزم «کاک بارامی وەلەدبەگی» بە ریزم، کە لە پیناومدا زۆری زەحمەت کێشاو. بی و چان تینکوشاوە. لە پەروەردگاری بەدی هینەر دەپارێمەو پاداشی بداتەو. بەرە و رەزای خۆی و کردەوێ باشتری بباتەو. ئەستێرە ی ورشە دار بێ، خودای هەمیشە یار بێ.

سەقز - رەمەزانی ٧٦.

جلال شافعی کورد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حه مدوسه نابوئه و خودایه که له زات و سیفه ت و کرده وه داتا که، زیندوه، زانایه، بی وینه و بی باکه، بی نیازه، بینایه، بیسایه، توانایه، هه رچی بیه وی وایه، گوایه، به ره حم و به زه بی و دلاویه، شوکروسوایی بی وچان، هه مووکات وسات به هه زاران، بوئه روه ردگاری به زیوه به ری بوونه وه ران، به دی هیته ری بوون پی ده ری بی گیان و گیان له به ران، که به فه رمانی، اِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ وَكَانَ الْإِنْسَانُ ظَلُومًا جَهْلًا^۱ نئسانی به نه مینداری لی پرسراوی جیهان داناوه، وه به خه لاتی، لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ^۲ به خشل و خاوی عه قل و فام و زانیاری، نیستیعداد و بیرو ده سه لات و پاریز گاری، به خیری هیناوه، وه به موژده ی، لَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ^۳ پله و پایه ی ئاده می زادی نه ونده به رزو به زیروه بایه خ زاگرتووه، که بیروزانستی په ی به زازی نهیئی سورشت بردوه، نه رزو ئاسمان، باو باران، مانگ وروژ و کوژی نه ستیرانی بوژام و ده سته مو کردووه، ئاسن و پولای بوئه رم و زمانداره ر مووه، ده سکردی ئاده می زادی وه سه رئاسمان وژیژده ریاختووه، وه به به یانی، وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا^۴ پایه و مه قام وریزی ئاده می زادی له فریشتان وه سه ر خستووه، سفره ی ره نگاوره نگی و شکی و ده ریای به پیت و به ره که تی بوژاختووه، خیه تی ئاسمانی به رزوبه رینی به قودره ت بوئه لداوه، هه زاران چرای پرشنگذاری بوژین و دینی تیدا داناوه، وه له قوتابخانه ی، وَ عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا^۵ قانونی برایه تی و یه کسان، ری و شویئی زورجوانی به زیوه بردنی نه م جیهانه به ربلاوه ی فیرکردووه، تابه هوش و زانیاری، بلیمه تی و هوشیاری بیر بکاته وه، کاروباری ژیانی خوی به وردی و له سه ره خولیکبداته وه، سه رنج بداوه سستی زاگری که چه نده خوش، نه م سروشه به رحه قه ی خودا له گویدا ده نگ نه داته وه، که نه فه رمی: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ^۶ نه ی ئاده می زاد به یه قین گشتانم له باوک و وداکیک و نه وانیشم له نه بوون دورست کردووه، سه رزه وینی گه ش و زه نویری خویشم

(۱) سوره تی - الاحزاب نایه تی ۷۲

(۲) سوره تی النین

(۳) سوره تی الاسراء نایه تی ۷۰

(۴) سوره تی الاسراء نایه تی ۷۰

(۵) سوره تی البقرة نایه تی - ۳۱

(۶) سوره تی الحجرات نایه تی ۱۳

بئی فه رق وجوداله ناوتانا به ش کردووه، که هه رخیل و عیل و هوژونه ته وه ونه ژادوره گه زوبنه چه و گهل و کومه لیکم، له که ژوکیو ودهشت و دهروهه وار گه وشوینه واریکی، تاییه تانیشته جی کردووه، تامافی یه کتر به حه ق بناسن وره وره وه ی ژبانی که سان و گه لانی ترله ریگه لانه دهن، دهستی بئی ده سان بانه دهن، له ژین و دین و مان و نیشتمانیان نه که ن، منه ت له و خودایه که به فه رمانی، اِنِّی جَاعِلٌ فِی الْاَرْضِ خَلِیْفَةٌ^۱ ناده می زادی به زبوانی به تاغو پوی خاوه ن ده سه لات و شکوی ناوبردووه، قانونی زور به رزوجوانی، هه ر دووژبانی، تاکان و کومه لانی، سورشت و قورثانی بودامه زراندووه، به لام به ریوه بردنی کاروباری ولات وره وره وه ی ژبان و سه رنوشتی هه رکومه لیک ی هه ربه خویان نه سپاردووه، وه به دروشمی، نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِیْشَتَهُمْ فِی الْحَیَاةِ الدُّنْیَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّیَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُلْخًا^۲ بئی فه رق وجوداده سمایه ی ژبانی به هه مووبه خشیوه، وه هه موانی به خزمه تکاری هه موناسیوه، وه به فه رمانی، وَاِنَّ مِنْ اُمَّةٍ اِخْلَافِیْهَا نَذِیْرٌ^۳ بولای هه رکومه ل و نه ته وه بئی زانومایه کی له نه زادی خویان به زئی کردووه، وه به تیشکی: وَمَا اَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ اِلَّا یَلْسَنُ قَوْمِهِ^۴ فه رهه نگ و زمانی هه مووگه لانی جیهانی به ریزگرتووه، ئیترخودا به هیچ فه ردوکومه لیک ی نه و مافه نه دا، که ده ست له سه رنوشت و مافی کومه لیک ی دی وه ریدا، چون فه رمایشتی خودایه و له قورژاندا و تراوه، اِنَّ اللّٰهَ لَا یُغَیِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتّٰی یُغَیِّرُوْا مَا بِاَنْفُسِهِمْ^۵، که ماف و سه رنوشتی هه رکومه لی به دهستی خوئی نوسراوه،

دروود و سلامی بئی پسانه وه، خیر و خوشی بئی برانه وه، به لیزمه و به خور و به تاو، به شه و وروژ و به هه وروساو، له کوردستانه وه هه تامه دینه، چون گه شوو به زه نگ و بویه و شیرینه، برژی به سه ر گلکوی چاکان، بزوینه ری گیانی پاکان، (محمد) پیغه مبه ری ناخری زه مان، که ناوی پیروزی کله ی چاوانه، هیزی دل وهه ناوانه، دلسوزی نومه ته، دل نه رم و به هه بیه ته، میهر بانه، زه حیمه، اِنَّكَ لَعَلَّی خُلِّیْتَ عَظِیْمٌ^۶ - ه پیغه مبه ریکی نه مینه، وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِیْنَ^۷ - ه، پله ی به رزوبه ریزی، سُبْحَانَ الَّذِیْ اَسْرَا^۸ - یه، مَا زَاغَ الْبَصَرُ^۹ - ه

(۱) سوره فی البقرة، آیه ۳۰

(۲) سوره زخرف، آیه ۳۲

(۳) فاطر، آیه ۲۴

(۴) سوره فی ابراهیم، آیه ۴

(۵) سوره فی الزعد، آیه ۱۱

(۶) سوره فی القلم، آیه ۴

(۷) سوره الانبیاء، آیه ۱۰۷

(۸) سوره فی الاسراء، آیه ۱

(۹) سوره النجم، آیه ۱۷

تاریفی محمد له گوتن نایه، وه له سه رئال و (اصحاب) و په یژه وانی، که به چاوی برایه تی و
 یه کیه تی و یه کسان، به کورد و عه زه ب و عه جه میاندا ده روانی، چاپانی کوردی،
 سَلْمَانِی فارسی، صُهَیْب - ی رۆمی، بلالی حه به شیان وهك خۆیان ده زانی، اَمّا بعد: به
 یارمه تی نه و خودایه که نه فه رمی: وَ مَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أُحْيِيَ النَّاسَ جَمِيعًا^۱ هه ر که سی
 که فه ردی یا که لیکی مردوی سه رکوت کراو زیندو بکاته وه، و ابزانن که ته واوی ئاده می
 زادی زیندو کردوه ته وه، نه منی هه ژاری تاوانبار، چاوه ژوانی زه حم و به زه یی
 په رورده گار، جلال الدین شافعی کورن خوالی خوشبوومه لا «صالح شافعی» کورن
 (عبداللّه) زیویه یی کورن مام (یوسف) کورن «حاجی خواکرم» کورن خالو (جمشید)
 خاوه نی "گوله" و "گلینه" ناوچه ی شلیزی کوردستانی عیراق، نه مه وی که میژوی
 به سه رهاتی که لی کورد و سه رزه وینی کوردستان هه رله به ره به یانی ماده کانه وه تائه وژو
 به کوردی بنوسم، هیوام وایه که گشت که لان به تاییه ت که لی به ریزی کورد به ره م و
 که لکی لی وه ر بگرن، دیاره که رزی و شوینی زیندو بوونه وه و به رزی ژبانی
 هه مووکومه لانی جیهان، دیتنه وه و پیدا رویشتنی رژیگی ژبانه، تیگه یشتن له قانون و
 یاسای دامه زراوی سروشتی جیهانه، خوئه وه یش به جی نایی مه که ر به خویندن و عه قل و
 ته جربه کردن، به نه زم و یه کیه تی خوئه زیوه بردن، له هه له و چه وتی زابوردوان
 خو یاراستن، چاوله شوینه وارو چاکه ی پیشینیان کردن، جا بوئه و کاره زور جوانه که
 هه وینی مان و ژبانه، پیوسته سه ر گوزشت و میژوی زابوردوان ده وریکه ینه وه، وهك
 ده رس له ژیردا پیندا بچینه وه و لیکیبده ینه وه، به رزوزمی ژبانیان هه لسه نگینین و سه رنج
 بده ین و تی فکرین، که کام به ره لست و هوئی رژیگی به کاروانی زابوردوی که له که
 مائ گرت و نه ی هیشت، که وهك هه نده ران له سه ره و ژووره ی که لی ژبان سه رکه وی و
 بگاته سه رمه نزلن حه سانه وه، کام به لاوه یشوومه نه وه نده قورس و گران
 بووپکه زه وره وه ی ژبانی سه دان سالی له ته کان خست و رای گرت و به ره و دواگیرایه وه
 ناخوئه و که له نازاوکول نه ده ره که له حان مردن سه ری پیوه نی یه، بوله حاست تالانی بی
 نه مانی دین و زمان و فه رهه نگ و یه کیه تی که له ی مات و بی ده نگ بوو؟ بو سه باره ت
 به چاره سه ر کردنی ته نگ و چه له مه ی ژبانی بی سه رو سامانی به چو کاهات و ده سته و
 نه ژنودانیش و هیچ بیریکی له دوا رۆژی داها توان نه کرده وه، جابووه لامی نه وگشت "بو"
 یانه، بو دیتنه وه ی نه ومه رج و هو یانه، نه م په راوه م نوسیوه، وه تائه وجیگی له ده ستم
 هاتی و په یم پی بردی، گشت مه رج و سه به ب و هو ی پیش که وتن و دواکه و تنیکم

لیکدا وه ته وه، شوینی سه رکه وتن و ژینگه ی خوشبه ختیم به ده لیل و به لگه ی پته وی باوه ز پی کراوینشان داوه، وه تائه و جینگه ی قه له م نه نوی و چاوهانائه کاودل نارام نه گری و میشک زاخاونه درجی، بیرو برّویه ک نه گریته وه و عه قل و هوش ناموژگازی هه ل نه گری، سه رنجم داوه و ورد بومه ته وه و سه دان کتیو و په زاوو روژنامه، گوڤاری ناینی، میژویی، نابوری، کومه لایه تی، سیاسی، فولکلور، فه رهه نگي و نه ده بی، عه ره بی و فارسی و کوردیم خویندوه ته وه و گشت سوچ و قه راخ و زویه زه و ناودیژی کتیان گه زاوم و سه دان جاریش و شه یه کم نه م باره و بارکردوه ولیم داوه ته وه وه له م سه نگاندوه، په لکو ده وای ده ردی بی ده رمان و مه رهه می ئیشی بی نه مانی دوو به ره کی و ناکوکی - گه لی نازاوکول نه ده ری کوردی پیوه بی، هومیډم وایه سروه ی به یانی به زه ی خوداهه لکات و له شسی مردوی ساردوسری بی هه ستان زیندوبکاته وه، هه ستان بیوزیتیه وه و دلان یه ک خاو، یه کیه تیه کی وه هاپته وو بی زه خنه به دی بیتنی که به ری به خته وه ری بگری، له لای گشت نه وانه ی که زور زرنگ و زاناوبه زوایرن، وردو دوربینن عاقل و زیرن، زوررون و ناشکرایه که هه مونووسه ریکی به زه بروبزوز، هه موزانایه کی ده م راستی دلسوز و ناگا له به سه رهاتی زابردوان، پی وایه که: میژو ناسین له لای سه روی هه موو هونه ریکه وه یه، چون میژوویره له په ندو و ناموژگاری، زی پیشاندانی به که لک و یه کجاری میژووئاوتنه یه که به سه رهاتی زابردوانمان بیرده خاته وه، زابردوی دورمانی لی نزیك ده کاته وه هه زاران تالمان بوډه کابه تالی، سه دان سالیشمان بوډه کابه سالی، به تاییه ت نه گه ر نه و سه رگوزشت و زووداوانه دل و چاوپاکانی ده م و زاویژ خوشان بیان گیرنه وه، نه مجار نوسه رانی ده سو قه له م زه نگین بیان نوسنه وه، هه روه ک خوالی خوش بوو، شه رفخانی بدلیسی، له تاریخی (روضه الصفا) میرخواند نه گیرته وه خویندنه وه ی میژوله ده سه ره وه قاراج به ئیشان ده گه ینتی،

۱ - میژو زانسته و زانستیش خشل و خاوی مرویه.

۲ - خویندنه وه ی میژوو هه لوده می ته نیایی یه . دلان ده پیشکویتنی و بزّه نه خاته سه رلیوان.

۳ - زانستی میژو مرویه رزنه کاته وه، ژینگه ی دوری بونزیک نه کاته وه، کوڤ و به رهه لستیشی له زی دو رنه خاته وه.

۴ - میژوزان راست و درو لیک نه کاته وه، نازه و اوپاتل له ناوحه ق و زه واداهه ل ده بژیژی و جیانه کاته وه.

۵ - میژوترازی تاقی کردنه وه و هه لسه نگاندن و کیشانه، وه ك زانایان و تویانه، هوئی به رزبونه وه ی پله ی زانستی ئینسانه، دیسان تاقی کردنه وه یان به لقی له ده لقی زانست داناوه، دیاره پیاوبه خویندنه وه ی میژوفیری تاقی کردنه وه وه راوردی زۆر نه بی.

۶ - زانایی که میژوی زابردوانی له به ره، داری پرسیتیه ر و به ره، کاتی ناخووشی و ته نگانه، هانا نایا بویگانه، چونکه نازایه و به که لکه، چ نیازی به ته گیری خه لکه.

۷ - گه وره پیاوان کاتی که له گه ل ژوداوی دل ته زین و به لای کیژبوژوتندا ژوبه ژوئه بن، به موتالا و لیکدانه وه ی میژوو، کولی دلایان دانه مرکئی و ئارامی رویان تی نه کا، *الایذکر الله تطمئن القلوب* ^۱ یادی ایامو (الله) یادی خودایه،

۸ - خویندنه وه ی میژووژیری ووریایی و هونه ری پیاوان فره ترده کا، راسته و راست ئاراسته ی ته گیر وراویژی دورست و راستی ده کا -

۹ - ناگادار له میژوی زابوردوان، تیکه یشته له به رژه وه نی ژبان مهه میشه به سه بره و پشوی له سه ره خوئه، رازیه، خوژاگره، به ره نگ و بویه.

۱۰ - سه رداران، میران، زۆرداران، له به سه رهاتی زابردوان، ده سه لات و هیزی خودای خاوه ن شکویان دیته وه بیر، ئیتر به هیژو گۆزی بی فه زی خویان له خۆده رناچن، به ملهوزی و لاری، لاپره سه نی و لاساری له زی حه ق لا ناچن، تییش نه گه ن که نه خووشی تاسه ره و نه ناخووشی جیی به قایه نه وه ی به ده سه لاته و ناگۆزی هه ر خودایه،

جاهه ر به م مه به سه یسه که خودای گه وره له قورئانی پیروژدافه ر مویه تی / لقد *كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةً لِأُولِي الْأَلْبَابِ* ^۲ به راستی له داستانی زابردوان، په ندو ئاموزگاری زۆری بوخواه ن دلانی به فام و هوشس تیدایه، هه وه ل وستم که له پیش نویسی نه م میژوه دا پیشه کی بو بنوسم، ده ستم پی کرد و زۆریشم لی نویسی، به لام وستی خودا وابوو که له وکات و ساته دا زانای به ناوبانگ و هونه ری گه لی کورد، (عبدالرحمن شرفکندی) هه ژار و کاک ره حمانی مصباح بینه میوانم، کاره ساتم بوگیرانه وه، زۆریان کاره که به گرنگ و چاک زانی و نه ونده ی تریشیان شیلگیرتر و دلخوشر کردم، به لام وایان پی چاک بوو که پیشه کیه که بخه مه دوا ی ته واو بوونی کتیوه که منیش وام کرد، له خودای به ره حم و به زه یی نه پاریمه وه نه و خودایه که دلان نه لایتنی و گولان نه پشکویتی

(۱) سورة تی رعد نایه تی ۲۸

(۲) سورة تی یوسف نایه تی ۱۱۱

که بوته واو کردنی نه م په راوه یارمه تیم بداوگشت کوښپ و به ره لستیکمان له سه رزی
 لابدا، له گشت براو خوشکیکی دلسوز به تاین و دینی، نیشتمان و ژینی، داوا نه که م،
 هه رکاتی که نه م نوسراوه تان به ده ست گه یشته و خونیتانه وه و دیتان که سه باره ت به
 کورد و کوردستان باسیکی به که لک هه یه و من دام خستوه و نه م نویسه بو می بنیرن،
 هومیده وارم به هاو کاری ئیوه ی خوشه و بست بتوانین بو هه وه لین جار په راویکی
 وه هابنوسری که له ته واوی سوچ و قورینه کانی کوردستان به زمانی کوردی بدوی و
 زورتری ژو داوه نه نوسراوه کانی کوردستان بی په رده بخاته سه ر قاقه ز، جاله گشت زانادل
 پاکه پیاوچاکه کان تکام وایه . زور به وردی له م نوسراوه بکو لنه وه . نه گه رکه م و
 کوزیه کتان به ر چاوکه وت به شیوه یه کی مه ردانه هه لی سه نگین و لیکیده نه وه، خو نه
 گه ر هه له و په له یه کتان له سه رم دوزیه وه، تیزوتیتالیم پی مه که ن، ته وس و توانجیشم
 بومه خه ن، پیاوه تی نه وه یه که قولی خومالیانه ی لی هه ل مالن و هه له که م بوراست
 بکه نه وه و په له که یشم بو هه ل بگرنه وه، هونه ری نه مرو پیری به گوزی کوردستان،
 هه ژاری کورد نه لی: هه له م پیوشه، نه چی گیف بی له سه ر کو نه م

بترسه زوژی نه توش ته زبی مه لی سونه م
 په له ی هه له مولاده گری، کی یه بی په له یه
 بلاوه پیری مرو، هه ر خودایه بی هه له یه .

سهرزه وینی ماد

ناوه رۆی چۆمه کان، سهرزه وینی میژویی ماد به دوازده ناوچه دا به ش نه کا
الف: ماد ئاتروپاتن (ئاتروپاتگان، ئاذه ربایجان).

۱ - چۆمی ئه ره س ^۱ (=ئاراکس = الرّس) تاکوی ئاورین داغ و قره داغ، ^۲
ناوچه ی ئیستاکی قه تور، خوئی، مرند، ماکو، که ناشوریه کان ئه م ناوچه یان ناو نابوو
(سان گی بوتو) له قه رنی نوه م تائاخری قه زنی هه شته می پیشی زاینی تیکرا به شی
بووه له خاکی (اورارتو) ^۳ به لام دواي ئه وده وره سه رنوشتی ئه م ناوچه تا نه مانی ناشورو
له به ین چونی (اورارتو) رۆشن نی یه، ^۴ ده شتی (سان گی بوتو) ناوچه یه کی به پیت و
به ره که ت و کشت و کالی بووه، گه رده نه ی (قه تور) و کیوه که وانیه به رزه کانی
ده وره به ر، ئه م ناوچه یان له ده شتاییه کانی ئه زمه نستان جیا کردوه ته وه، ئه م ناوچه له ده
ورانی کونداجه نگه لیک پڕوچر بووه،

۲ - ئاوه رۆی چۆمی قره سو ^۵ (لقی باشوری ئه ره س)

سه باره ت به م ناوچه له سه ر چاوه کوته کانه وه هه چمان به ده ست نه گه یشتووه به لام
ماوه یی خیلێ (کادوسیان) له وێ نیشته جی بوون،

۳ - ناوچه ی گۆلی و رمی و چۆمانی که ئه زژینه ناویه وه، ئه م ناوچه به سی لق به ش
ده کری،

الف: قه راخی رۆژ ئاواي گۆلی و رمی یانی (گیلزاری ^۶) کۆن (?) که له قه رنی -

(۱) چۆمی ئه ره س به دریزانی ۱۰۷۲ کیلومتر پڕئاوترین چۆمی ئاذه ربایجانه که له کیوه کانی (هه زاریه که) نزیکي سه رچاوه ی
چۆمی فورات له باشوری ناوچه ی - ئه رزرومی - کوردستانی تورکیه سه رچاوه ته گری و پاش - ۴۴۰ کیلومتر سنوری ها و
به شی ئیستاکی ئیران و شوهره یی ئه رزته ده ربای خزره وه،

(۲) رنجیره کیویه که به شی با - کوری ئاذه ربایجانی ئیران که به شکلی نیودایره (جه غز) له قه راخی راستی چۆمی ئه ره سه وه
کشاوه، له باکوری رۆژ ئاوايه پالی داوه به کیوه کانی ئارارتو وه، له رۆژ هه لاتییه وه به کیوه کانی تالیشه وه نوساوه که ئاوه رۆی
شیوی چۆمی ئه ره س، ئه م رنجیر کیوانه، له کورستانه کانی (قره باخی) قه ققازی جۆی نه کاته وه،

(۳) ده وله تی بووه له رۆژئاواي ده وله تی مادا که پایته خته که ی له نزیکي گۆلی (وان) ی کوردستانی ئیستاکی تورکیه دابوو
(دایرة المعارف فارسی بتصحیح دکتر حسین مصاحب، فرهنگ معین.)

(۴) دیاکونوف تاریخ ماد -

(۵) ئه م چۆمه له کیوه کانی ئه ره سبارانی باکوری شاری (ئه هره) وه سه رچاوه ته گری و به ناو ناوچه یی شاره کانی (اهر - اردبیل -
مشکین شهر) دارآنه بوری که چۆمی - اهر چای - له ناوچه ی ئه ره سباران (قه راجه داغ) له لای رۆژ ئاوايه وه ته زژینه ناوی،
چۆمی قره سوش له رۆژئاواي دیهستان - مغان - له خاکی دبی - اصلاندوز - ته زژینه ناوچه یی ئه ره سه وه (فرهنگ معین)

(۶) واوی ئه چۆی که - گیلزان - ناوچه یی شاره کانی ئیستاکی - سلکماس و ورمی له کوردستانی ئیران و ناوچه یی ئوستانی
حکاری و بزی له ئوستانی - وان - له کوردستانی تورکیه بگریته وه، که کانی مسیان له م ناوچه ده ره یناوه (نوسه ر)

نۆهه می پینش زاینی ئەم ناوچه سەر بە خۆ بوو، بەلام وا دەر ئەکەوی که پاشان بوو تە بەشی له (اورارتو) یا (ماننا) یا هەر دووکیان.

ب: قهراخی باشوری (جنوبی) گولی ورمی و ناوه پۆکانی چۆمی جههه نوو چۆمانی که به رابه به و جاری ئەبن، (وهک چۆمه کانی خۆرخۆره، سه قز، ته ته هو (بوکان) ساروخ، (مههاباد) ئەم ناوچه له قهرنی نۆهه می پینش زاینی به ناوی (زاموای داخلی) ^(۱) ناویراوه به چهند بهشی سەر بە خۆی سیاسی بهم ناوانه دابهش کراوه، حارانا، ماننا، مسی و هی دی. له پاشان ئەم ناوچه ناوه پۆکی (ههستهی) دهولهتی ماننایان به دی هینا، که له قهرنی ههوتهمی پینش زاینی به ناوهندی ئابوری دهولهتی ماد ئەزمیردرا، یانی له پینشان ناوهندی ئابوری سه راسه ری مادبوو، جا ئەو جار ناوهندی ئابوری مادی ئاتروپانتن (ئاتر و پاتگان ناذهربایجان) ژمیردراوه.

ج - قهراخی روژ ههلاتی گولی ورمی

که به دهولهتی مانناوه په یوهندی بوه (ناوچهی مهراغه ی ئیستا که؟) وه قهراخی باکوری (شمالی) گولی ورمی (یانی ناوه پۆی چۆمی - ناجی چای و ناوچهی ته وریزی ئیستا که) وا دەر ئەکەوی که ئەم ناوچه سەر به خۆ بووبی و، خینی (دالیان؟) لیره دا ژیاين.

۴- ناوه پۆی چۆمی - قزل وهزان ئەم چۆمه دوا ی برینی رینگایه کی مارپنچی پیچه لاو پسلوچ به دریزایی شهش سه د کیلومتر له نزیکه حسن کیاده، ئە پۆیته ناو دهریای خزره وه، ئەم چۆمه پرناترین و دریزترین چۆمی کوردستانی ناوهندی ئیرانه و له سی بهش پیک هاتوه.

الف: ئە گەر له پۆنگاوی ئەم چۆمه له نزیکه دورگه ی «حسن کیاده» وه به پینچه وانهی جاری بونی ناوه که پۆی کهوین هه وهل راسته و راست به ره و باشور ئە پۆین، به و جوړه چۆمه که، ولاتی گیلان به جی دیلی و، له رینی شیونکی ته نگه لانه وه کینه به رزه کانی - البرز - له ت ده کا، ئەم ناوچه لیره واریکی پری گهرمینیی، له حسن کیاده وه تا - منجیل - سه د کیلومتره، قزل وهزان له ناوچه به ره و ژوور له باکور (شمالی) روژناواوه به ره و

۱- ناوچهی شاره کانی سولهیمانی، قه لادزی، مه هاباد، پیرانشار، میانداو، ساین قه لا، تیکایی هه وشار، سه قز، بانه، بیجار، مهربوان، سنه، سه رپلی زه هاب، گولی ورمی ئالای ژووژوی چومی دیاله - (که له کیوی «اسدآبادی» هنگمادانه وه سه ر چاوه ئە گری و له ناوچهی شاره کانی - سه تقور - سنه - مهربوان - هه ورامانی ته خت که رهند، جله ولا - وه رت ده یی و له باشور - جنوبی - روژناوای شاری - به غدا - ئە رۆیته ناو ده جله وه) بیان وتوه زاموا (= لولو = لولویی) ئەم چومه له بهشی کوردستانی ئیراندا ناوی سیروانه وه له بهشی کوردستانی عیراق دا ناوی دیاله یه، وائهی به گشتی ئەلین دیاله هه روا سیروانیشی پی ئەلین (مادها - دائرة المعارف فارسی -)

که له شویتنی خواره وه ی خویانداخاکی ئاشوریان داده بری.

۶ - به شی لای ژوری چۆمی دیاله - سیروان -

به شی سه ره وه ی چۆمی دیاله و لقه چکۆله کانی نه وچۆمه (له ناوچه ی سی گوشه ی
شاره کانی ئیستا که ی سلیمانی - زه هاو - سنه -) له ناوه راستی قه زنی نووه می پیش
زانی، پێیان وتوه (پارسوا)، له م ناوچه داده ره ی شاره زوری نزیک ی سلیمانی له ناوچه
کانی تر پرکۆمه لئرو به ده خل و دان تربوه،

دووناوچه ی چۆمه کانی، زتی چکۆله و دیاله («زموا» و «پارسوا») له روانگه ی
سیاسی و ئابوریه وه شویتنیکی تایبه تیان بووه (وه ک ئیستا که یش هه روان) چون دو چۆمی
زتی چکۆله و دیاله (سیروان) ریگه یه کی ماریچی دورود ریژیان له ناو زنجیره کیوه به
سامه کانی زاگروس دا دابریوه که تازاده یی ها تووچۆی کاروانه کانی رۆژه لات و رۆژ
ئاوای هاسان کردبوو، وه له لای رۆژ ئاواوه ریگای بۆسه رزه وینی ماد (شه قامی ئیستا که ی
سلیمانی-بانه - سقر - سنه، زه هاو - کرماشان - همدان ی) نه کرده وه به تایبه ت شیوودۆلی
چۆمی دیاله (سیروان) شه قامی نه سللی ها تووچۆی ده ولّه تی - بابل - و ماد و ده ولّه ته
وردیله کانی رۆژه لات ی ئیران پیکه وه بووه، نه م ریگایه له گه ردنه ی پاتاقی کرماشانه وه که
به ده روازه ی مادشوره تی سه ندبوو، رّه ت نه بو، به ده ره ی ماهیده شتاتاشاری هه نگمادانه
(همدانی) ئیستا که درێژه ی بووه

۷ - به شی ناوه راستی ئاوه رۆی چۆمی دیاله (سیروان)

نه م ناوچه که له نزیک ی شاری ئیستا که ی - خانقین - دابووه وولاتی - نمر - یان پێ
وتوه ، له ناوه راستی هه زاره ی دوهه می پیش زانی له ژێرده سه لات ی سیاسی ده ولّه تی -
(بابل دا) - بووه، که له باشور - (جنوب) - ی ده ره ی چۆمی دیاله و لقه کانی ناوچه ی
«بیت همبان» (یا کامبادین وه ک جغرافیا دانانی کۆن و توپانه) قه راری گرتووه،

۸ - شیووده ره ی به شی لای ژووری چۆمی - کرخه -^۱

(۱) چۆمی که رخه به درێزایی شه ش سه د کیلومتر له دوولقی گه وره - چۆمی گاماسب (گامیش ئار) لقی لای ژووروی، و
چۆمی - صیمره (= سیمره) لقی لای خواروی، ییکها تووه که ۱ - چۆمی گاماسب له رۆژه لات و باشوری نه هاوه ندی
کوردستانه وه، سه رچاوه نه گری و به به راهه ری شاری گه نگاهه ردا دا نه بوری و به پێ ده شته کانی شاری، کوردستانی -
اسدآباد و نه هاوه ندا، ره ت نه بی، کیوی ده لاقان نه بری و چه ندین ده ر و دولی قول و ته نگه لان به دی دینی، پاش نه وه یکه
چومه کانی - مه لایه رودینه وه ری - کوردنشینی هاته سه ر، به داوینی کیوی میژوی فه رهادی کوکه نی خیره خونه دیوی کورد،
کیوی بیستوندا دینه خواره وه، نه مجار چۆمی - قه سو - که له کیوه کانی شاهوی ره وانسه ره وه سه ر چاوه نه گری و له زه وه

کافی دبی دوڼاو، چؤمی راز اور - ی دښته سهر و روزه هه لای کرماشان و پردی شه قامی کرماشان - همدان به جی دبی که له ناوچه ی ماهیده شه «دیهستانی دروهران» له قه راخی دبی - جامه شوران - ۳۲ کیلومتری باشوری روزه لای شاری کرماشان، نه رزته ناو «گاماسب» له مهبه ولا گاماسب له ته نگه لاثه کانی - (کله) نه گوره ری، ثم دهره قولانه له روانگی سورشته وه دلرین ترین و تماشاترین و سهرنج راکیشترینی ژوانگی سورشتی شیران نه ژیمیردین، گاماسب کانی له به رزبه کانی سیردان «شیردان» ره ت نه بی، پیی ته لین چؤمی - سیمره - وه نه چپته ناوړه وه کانی لوړستانه وه، له مهبه ولا له روزه هه لاثه وه بهر و روزه ناواپچ ته خوا به ناو کیو به روزه دیمه نه قنجه کانی ثم ناوچه دادانه بوری و به ناو شیوه لایکی بان و قول دا تی په رته کا به جوړی که - (کبیر کو) له باشوری روزتاوا و - (مله کیوش) - له باکوری روزه لای به وه قه راریان گرتوه، که له شانی چه پیه وه چؤمی «رودباری» دښته سهر، پاشان له شارستانی - «خورزم ناباد» نریکی «ملای» چؤمی که شکان که له کیوی «ره ردالو» - ی کوستانی ناوچه خپلی «سه گوند» وه سهر چاوه نه گرتی، چؤمه کانی (ته له شته ر) تافتاب - مادیان رود - (غزال رود) یش له گه خولدا دینی و چه ندین کیوی تر دانه بری و ده میان دهره و شیوه چیمه نی به دیمه ن و رازاوه به دی دښتی، تاله پردی «گامیشان» تیکلای - سیمره - نه بی، پاشان به ناو کاشه به ردی به روه وهی رزلزی به سام و تماشا یی دادانه بوری، دیسان له شانی چه پیه وه چؤمیلکه ی تریشی دښته سهر پاته گاته «پلی ته نگ» که لیژه دا «سیمره» هه راو سیمره هه نه سیتی، ته وه زه لی نوستوراته ری بی، که «قه لبر و» - تابشارکی دلرینی هه یست بزوتی به بلندی چل مترو به بانی سی متر به دی دښتی، که له دښتی نه و دیمه نه بی وینه، باشکور دلرینه جوانه، که خه لای خودا بو کوردستانه، هه رینه ریکی به هه ست وزانا، پروانه کاکه خودا به به زه و دلاوا میهره مانه، بویه نه خشی به هه شتی کیشاله کوردستانه قولای چومی سیمره کانی و شکی نریکی پاره متره به لام کانی که به فرته بیته ناو، دول و دهره ی - پل ته نگ - له ناو موخ نه خوانه وه، سیمره دیمه نیکی رازاوه و تماشا یی هه به پاشان به ناودول و دهره به کی فره قول دابه هاشه هاش دښته خوار، لیژه دا چؤمانی زال و - تلارود - یشی تیکلاونه بی، که له به رابه ری قلای - قاسم دا - نه رزته ده شتی بان و برینی خورستانه وه، نیرله خاکی به ناواینگی - پای پل به ولاوه، چومی سیمره ناو نه نری - که رخه - نه مجار که رخه ده ختی لمای خورستان به جی دبی و نه رزته (شط) ی - گامیش - وه، ثم چؤمه له دهره وانی کوندا به - اوکنی - ناوبراوه و کرخه خاوه نی (۵۵۰) سه نگ نایووه، چؤمی «شاوور» یش نه چپته سهر که رخه، که بار گای حه زره تی دانیال - سه لای خودای له سهر - له قه راخی چؤمی شاوور دابه، که له زه مانی حه زره تی - عمر - خودای لی بی ژازی - تهرمی سخا و نه رزازی دهره که وی، حه زره تی عمر - یش زه رای خودای له سه ری - فرمان نه داکه تهرمه که ی بگو ژرته وه، نه وایش نه ی گو ژرته وه یو قه راخی چؤمی شاوور که نیستانه زیارت گای نه ویندارانی ماف و راستی به ناوړه زوی کوستانه کانی چؤمی (صیمره) له راکروس دا / ۴۲۰۰ کیلومتری جوار گوشه به، «صیمره» شاری کونه ی ولای «مهر جان قذق» نریکی چؤمی (صیمره) بووه، نامه واره ویران بوه کانی له زه وی دبی - دهره شهر - له ناوچه ی پشتکودا قهراری گرتوه، به کوردی دهرگان نه لی: ویرانه ی شاری - ماداکو - دوه مین پایته ختی عیلام له سهر زه وی دبی (دهره شهر) داهه لکه وتوه، شاری صیمره له سالی (۲۵۸ ک) به زه له ویران بووه و بیست هه زار که سیتی تیدا مردوه، له زه مانی، حمد الله مستوفی دا (قه رنی هه شتی ک) شاریکی چکوله ی ویرانه بووه، (فرهنگ معین - دایرة المعارف)

ناوچه له رۆژ هه لاتی شوینی دابه ش بوونی ئاوکا چۆمی دیاله و کرخ دا - قه راریان گرتووه، لای سه ره وه ی چۆمی که رخه - شیوو دهره کانی گاماسب و سه یمره و ماهیده شت - له نه زه ر جه غرافیایی یه وه به عیلامه وه نزیکتتر بووه به لام له باره ی میژویی یه وه به ماده وه یه یوه ندی بووه، شه قامه گرنگه - مامه له بیه کان به ره و رۆژ هه لات و شاری هه نگمادانه - همدان - له م ناوچه وه ژانه بوردن،

ئه م ناوچه له زه و یه ئاو زۆرو به نه نجل و دانه کانی، به پیت و به ره که تی کوردستانه واده ر نه که وی که ده و له تی کۆنی «الی پی» له به شی لای ژوو ره وه ی که رخه دا بووه که پاشان بیان و تووه «الی ماییدا» له م ناوچه داله نزیکی شاری کرماشانی ئیستاکه، به ردی به ناویانگی بیستون نوسراوه ی گرنگی سه ربازانی داریوشی هه وه لی شای ئیران قه راری گرتووه،

له باشوری «بیت همبان» ه وه له ده و روبه ری «الی پی» له کیوه کانی لورستانی ئیستاکه دا گه لی کۆستان «کاسی» که ره نگبی له گه ل عیلام داخه مایه تیان بوبی، وه له میژویشدانه رکی گرنگی خویان به جی هیناوه و شوینه واریکی تایبه تیان له خۆبه جی هیشتووه، زیاون،

ب: مادی خواره وه -

۹ - ناوچه ی هه نگمادانه - همدان - ی ئیستاکه له سنورومه رزی - (مادی

ئاتروپاتن) - له گه ل مادی خواره وه دا، هه لکه وتوه، ئه م ناوچه له ده و روبه ری کیوی - الوندی - کوردستان (۳۲۷۰ گه ز) داقه راری گرتوه، وه له جوگه و کانیوانی که له م کیوه سه رسیچ به فرینه دیته خواره وه، بوکشت و کال به هره ی لی وه رته گیری که زۆرتری ئه م ئاوانه یش ئه چنه وه سه ر چۆمی (قره سو) که ئه ویش ئه چیته سه ر - حوض سلطان - به لام زنجیره ی کیوی (کوه رود) که مه رزی (مادی) خواره وه یه بری له باشوری رۆژه لات به ولاتره وه دامه زراوه، ئه کری ئه م ناوچه به سه رسنوری مادی ئاتروپاتن و مادی خواره وه بژمیردری، شه قامه کاروان ره وه کانی ئه م ناوچه به ره و باکور - شمال - تامادی ئاتروپاتن (ئاده ربایجان)، به ره و رۆژئاوا تا کرماشان (الی پی) و بابل، به ره و رۆژه لات تا (ناوچه ی تاران، ره ی کۆنه) به ره و باشور - (جنوب) - تا عیلام و «پارتاکنا» (ناوچه ی اصفهان، جی) کیشرابوو، شاری - همدانی - ئیستاکه به زمانی یونانی - اکباتانا - به زمانی مادی - هه نگمادانه - بووه، یانی شوینی کۆبونه وه ی ماده کان، چون پایته ختی

ده وله تی ماد بووه،^۱ هه ننگ به کوردی یانی کوّمه ل - ماد - ناوی گه لی میژویی ره گه زی کورده - ئانه - له کوردی دا دواوشه ی نیسبه ته: یانی ئەم شاره تایبه تی ماده کان بوه که هه ره و ناوه میژویی به یشیان لی ناوه و کردوو یانه به پایته ختی خویان،

۱۰ - که وشه نی گۆلی - حوض سلطان

و «ده ریای خۆی» و چۆمی - ابهرچای - و - (قه ره سو^۲ و قوم رود) - ئەم ناوچه له ناوه ندی مادی خواره وه داقه راری گرتووه، ئەم سێ چۆمیلکانه به ره و گۆلی - حوض سلطان - و - ده ریای خۆی - جاری ئە بن، له باکوری رۆژئاواوه چۆمی (ئه بهه ر چای به ره و ده ره یی که شاری ئیستا که ی - قه زوینی - تیدایه) له رۆژئاواوه چۆمی (قه ره سو که له هه نگمادانه وه رژی ئە که وی) له باشوری روژا واوه چۆمی (قوم که شاری قومی ئیستا که له قه راخی ئە ودا به دی هاتووه) ئا شوره کان به م ناوچه یان و توه - سه رزوینی چۆمیلکان، له م ناوچه دا چاکترین شوین بوکشت و کال و نیشته جی بوون زه ویه کانی داوینی کتوی (ئه لهورزه) که له لای باکوره وه ئەم ناچه ی به ر بر داوه ته وه و گرتویه ته باوه ش، هه روه ک - کتیه رود - له لای باشوره وه که تازاده یی به گۆله کان نزیکه، له نامیزی گرتووه، که ئیستا که - تاران - له داوینی باشوری - ئە لهورزدا - به دی ها تووه، شاری - ره ی - «ره غه» به کێ بووه له شاره گه نکه کانی ده ورانی ماد که ئیستا که تیکلاوی تاران بوه ته وه، هه ر به وجۆره شاری «کاشانیس» - له داوینی باکوری - کتیه رودا - به دی هاتووه، له رۆژ هه لاتنی شاری - ره یه وه - نزیککی نوچکه ی به فرینی - ده ماوه ند - گه رده نه یی له سه رژی مازنده راندا هه یه (سه رزه وی کوّنی - کاسپیان و گلان و آمردان) که پێیان وتوه (ده روازه ی کاسپیان)^۳

(۱) تاریخ ماد (دیاکونوف)

(۲) قه رسو = قه ره چای - له سی لق پیکهاتوه ۱ - لقی باشور (دوناو) ۲ - لقی رۆژئاوا (سیمینه رود) ۳ - لقی باکور (مزد قانچای) پر ئاوترینیان چۆمی (دوناوه) ه که له باکوری کیه کانی به خیارلی له باشوری شارستانی = اراک - سه رچاوه نه گری، به پردی دوناو و به ناودهستانی - شرا - دانه رواونه گاته شارستانی - هه نگمادانه - له چل کیلومتری باشودی رزن (سیمینه رود) نه رژیته ناوی له پاشان به ره و رۆژه لات به دیهستانی رودباری شارستانی - نفرش - داجاری ته بی و نه گه یه ته شارستانی ساوه که له ۲۰ کیلومتری باشوری رۆژئاوی شاری ساوه داله به ندی (شاعباس) ره ته ده بی و له شارستانی (ساوه) چۆمی - مزد نانچای - له دی دیهستان مزد قانچای نه رژیته ناوی، دواپی له باکوری شاری (قوم) له دیهستانی (قوم رود) له (پل دلاک) دا قوم رودی تیکلاو نه بی پاشان - قه سه نه رژیته - که ویری - مسیله = ده ریای خویوه - (دایرة المعارف فارس مادی - قه ره چای)

(۳) دیاکونوف - تاریخ ماد

۱۱ - ناوچه ی باکوری ده شتی که ویر،

ئه م ناوچه یش له داوینی باشوری زنجیره ی - ئه لبورزا - هه لکه و تووه، به لام له «ده روازه ی کاسپیان» - رۆژه لاتی تره، وه له لای باشوره وه «بیابانی شوهر زار» به ری پی گرتووه، له ده ورائی کوندا به م ناوچه یان وتوه (خوار) یا (خوارنا)، شه قامه کاروان ره وه کانی ولاتی - ئاسیای نیوه ر است له م ناوچه (شاره کانی ئیستا که ی - سه منان و دامغان) - ه وه دائه بورد، به شی رۆژه لاتی «خوارنا» به بیابانی خوراسان - یانی به شی باشوری پارتی کون - په یوه ست ده بی -

۱۲ - ناوچه ی پارتاکنا: پارتاکنا

ده ره په کی پان و به رینی و شبکه که له باشوری ناوچه ی ژماره ۱۱ (سه منان و دامغان) داقه راری گرتووه و له باکوری رۆژ ئاواوه به ره و باشوری رۆژه لات کشاوه، له لای باکوری رۆژ ئاواوه به ناوچه ی ژماره ۹ (هه نگمادانه) وه په یوه سته، له لای باشوری رۆژ ئاوایشه وه زنجیره کیوه کانی زاگروس، له عیلام (خوزستان، لورستان «پشتکوه» و کیوه کانی به ختیار) جوی ئه کاته وه، وه له باشوری رۆژه لاته وه به هو ی بیابانه وه له ده شتی فارس (پرسید) ی ئه یچرته وه، له به شی باکوری رۆژ ئاوا ی ئه م ده ره دا چومیلکه ی «زاینده رود» جاری ده بی که شاری - اصفهان - (جی = اسپدانا).

له قه راخیدا دورست کراوه، ئه م چۆمه ئه چینه «باتلاخی گاو خونی» یه وه، له زنجیره کیوه کانی - کوه رود - به ولاوه هه رله به رابه ربه م چۆمه بری به لای رۆژه لاته وه ده ره یی هه یه (مه لیه ندی شاری ئیستا که ی یه زد) که له ده ورائی کوندا زیاتر به به شی له ناوچه ی پارس ژمیردراوه،

(۱) زاینده رود = زنده رود - له زه رده کیوی به ختیار، ۱۶۰ کیلومتری رۆژ ئاوا ی - اصفهان - ه وه سه ر چاوه نه گری و له فریدن و چوار محالی به ختیار شه وه چه ند لقیکی دینه سه ر، پاشان له ناوچه ی به ختیار و چوار محال و ناوه راستی شاری - اصفهانه وه - ره ت نه بی، ئه مجاردوا ی برینی ۱۳۰ کیلومتر به ره و رۆژه لات و باشوری رۆژه لات له دیهستانی رود شتا نه رزینه باتلاقی گاو خونی یه وه، که به هو ی تونیلی - کوهه نگ - ه وه ناوه که ی زوربوه و ده شته و شکه کانی اصفهانی - پاراووتیراو کردوه و کشت و کال و باخ و باخانی ئه م مه لیه نده ی گهش و زه نو بر را گرتووه - کوهه نگ - نوچ که ی به ناوینگی کویستانی زه رده کیوی به ختیار یه که چومی - کارون له رۆژ ئاوا و - زاینده رود - له رۆژه لاتی زه رده کیوی به ختیار یه وه سه ر چاوه نه گری، تونیلی کوهه نگ - ناوی سه ر چاوه ی کارون نه کیشی و نه ی خاته سه ر چومی زاینده رود، (فرهنگ معین. دایرة المعارف فارسی)

کوردستان - کوردستان کویه؟

کوردستان نه وه سه رزه و یه یه که هه زاران سال له مه و پیش گه ل و نه ته وه ی کوردی تیدا ژیاوه هه زاران ژوداوی تال و شیرینی به سه ردهاتوه و سه دان هیرشی دوژمنانی قین له دلّی تورکانی غه زومه غول و ته یموری تیک شکاندوه و به سه ربه رزی و شه زه ف وه ک کیوزاوه ستاوه، نه م خاکه به پیت و به رکه ته که سه ری له که نداوی فارس هه ل ژندوه و هه ردووپاکانی به ره و شمالی خوراوا زاکیشاوه، پای راستی له لای «ته رابوزانه وه» له ده ریای زه ش هه ل ژندوه و پای چه پیشی له لای نه سکه نده رونه وه له دریای سیی (مه دیته رانه) هاویشتوه - نه م سه رزه ویه به پیت و به ره که ته که شان به شانی خاکی فرانسه دیته وه، له و شوینه واره کونانه یه که هه وه لین کومه لانی ئاده می زادی تیدا به دی هاتوه دیاره ئیوانی دووچومی - ده جله و فوارت - (بین النهرین) شان به شانی خوزستان و شیوی نیل هاتوه ته وه، که لانکه ی ژیانی کونترین ئاده می زادی روی زه وی بووه، که شتی حه رزه تی - نوح - پیغه مبه ره درودی خوی له سه ر - له سه ر کیوی جودی وه ک قورئان نه فه رمی - و آستوی علی الجودی^۱ - که شتی نوح - د - دوا ی توفان له سه ر کیوی (۴۰۰۰ گه ز به رزی) جودی که له ناوچه ی بوتانی کوردستانی تورکیه وه، له چل کیلومتری شمالی خوره لاتی جه زیره ی ئینی عومه ردا هه لکه و توه ژاوه ستاوه، نه مه ش به لگه یه کی زورپته وه بوئه وه ی که نه م سه رزه ویه نه زه رگای به زه ی خوا و شوینه واری چاکان و سه نگه ری شه زه فی کوردانه - حه رزه تی پیغه مبه ری دلسوزی ئیسلام - دورودی خوی له سه ر - نه فه رمی - سیحان و جیحان و القرأت و النیل کل من انهار الجنة^۲ نه فه رمی نه م چومانه گشتیان له به هه شته وه سه ر چاوه نه گرن - خودیاره چومی سیحان به دریزایی پینسه د (۵۰۰) کیلومتر و جیحان - به دریزایی چوارسه دو حه فتاد و پنج (۴۷۵) کیلومتر - هه ردوکیان له کیوکانی - نه ننی تورسی - کوردستانی تورکیه سه رچاوه نه گرن وه له خوره لات و خوراوی که نداوی - نه سکه نده رونه وه نه زژپته ده ریای مه دیته رانه وه: چومی میژویی و به ناویانگی فورات - گه وره ترین چومی ئاسیای خوراوا که سی هه زار و شه ش سه د (۳۶۰۰) کیلومتر دریزه ی هه یه دیسان له کویتستانه به رزه به بایه خه کانی کوردستانی تورکیه، له کیوه به رزه کانی «هه زار برکه» نزیککی سه رچاوه ی

چۆمی ئە ره س - له جنوبی ئوستانی «ئەرزۆمه وه» سه رچاوه ئە گری، دواى برینی هه زاران کیلومیتەر و ئاودیتری به شیکى زۆر له کوردستانی تورکیه و سوریه و عیراق له خۆره لاتی گۆلی - خورالحمار - تیکلا و چۆمی ده جله ئە بی و شه تولعه ره ب پێک دێن که سه ره نجام ئە رژێته که نداوی فارسه وه -

گه لی کوردله قورئاندا به ئازا و کۆل نه ده ر ناوبراون وه ك ئە فه رمی: قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَتُدْعُونَ إِلَى قَوْمٍ أُولَى بَأْسٍ شَدِيدٍ تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ ١٦١ (الفتح)

ئە ی پێغه مبه ر - د - بلی به وعه ره بانه ی که له به رترس و بی ئیمانی خویان له شه زی ئازادی به خشی ئیسلام د زیوه ته وه: ئە گه رزاست ئە که ن و ئایانه وی بیته وه مه یدان نه چوه پچی، له مه ولا بانگ ئە کرین بوبه ربه ره کانی له گه ل گه لیکی به هیزی ئازاو کۆل نه ده را، که له گه لیان به شه زین، تاوئه و کاته ی که به ویستی خویان ئیمان دین و به دل و به گیان ئاینی به خیر و بیتری ئیسلام له باوش ئە گرن:

دو قورئان زانی به ناوبانگ که هه ر دوکیان جی بیروبروای زانایانی راسته قینه ن یه کیان عه ره به وئه وی دیان کورده:

موفه سیری به ریزو به رزی قورئان، جی بیرو بروای زانایان، خوالی خوشبو الحافظ عمادالدین، ابی الفداء اسماعیل بن کثیر القرشی الدمشقی - له ته فسیری به ناوبانگی خۆیدا که به ته فسیری - ابن کثیر - ناوی ده رکردوه - وه له ناو زانایانی قورئانابه باوه رترین ته فسیره له لایه ن هینانی حه دیس و زیویه ته وه، که له سالی ٧٧٤ هـ ق - کۆچی دواپی کردوه - هه روا خوالی خوشبو، عارفی خواناس زانای به ده نگ و باس، ئە ستیره ی ئاسمانی کوردستان، ناوه ندی جه غزی - خوشه ویستان، ابی الفضل، شهاب الدین، السید محمودالوسی الکوردی که له سالی ١٢٧٠ هـ ق کۆچی دواپی کردوه - له ته فسیری به بایه خی خۆیدا به ناوی - روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم و السبع المثانی، له ته فسیر و لیکدانه وه ی ئە م ئایه ته پیروزه دا ئاویان فه رموو: که مه به ست له و گه ل و نه ته وه ی که قورئانی پیروژ به - اولی باس شدید (خاوه نی هیزی فره و بازوی پۆلایینی) ناوبردوه، گه لی موسلمانن به هیزو و کاری و ئازا و کۆل نه ده ری کورده -، ابن ابی حاتم (ر) حه دیس زانی گه وره له یاری باوه فای خوشه ویستی خودا - د - یانی (ابوهریره - ر - ئە گیرێته وه که فه ر مویه تی مه به ست له - «قَوْمٌ أُولَى بَأْسٍ شَدِيدٍ» هم البارزون یعنی الاکرا، دیسان به زیویه تی -

بوخاری - موسلم - ابی داود - نسائی - ترمذی - پیغه مبه ر - د - فه رمویه تی - لَا تَقُومُ
السَّاعَةُ حَتَّى تَقَاتِلُونَ قَوْمًا نَعَالُهُمُ الشَّعْرُ، يَلْبَسُونَ الشَّعْرَ وَ يَفْشُونَ فِي الشَّعْرِ رَوْزِی دَوایی نایب تاده
سه ویه خه ی گه لی نه بن که پیلاوه کانیان موینه و کاله له پین هه رواجل و به رگیان له
مه ره ز و خوری یه و رانکو چوخه یان له به ردایه و له ناوپوزولوخ و گوره وی و کاله ی
موینداده زون: قال - ابوهریره - ض - هم البارزون یعنی الاکراد - ابوهریره (خ) نه لی
مه به سستی پیغه مبه ر (د) گه لی مه یدان داری خوژاگری، شه ز که ری کورده، خوژدیاره
که رانک و چوخه تاییه تی گه لی کورده، هه ربه و جوړه هه لکیشانی پوزلوخ و به سستی
کاله یش هه رله کوردان نه وه شیتته وه، کستی - (بدایع اللغه) که فه رهه نگیکی کوردی به
فارسی یه و عه لی نه کبه ری وه تابع نیکار نوسیویه تی: ده نوی - رَوْزِی حه زره تی
فاتمه له پیغه مبه ری مه زن، باوکی خوشه ویستی پرسیارده کا، نایا زمانئی غه یری زمانی
عه زه بی هه یه؟ ده فه رمی زوره، به تاییه ت زمانی کوردی، حه زره تی فاتمه سه ری سور
ده مینی که ناخو کوردی چ زمانیکه؟ له م کاته دا یه کی له درگاده دا، فاتمه یش ده روابزانی
کی یه، تماشای کرد پیاوئیکه ویستاه و ده لی - میمکه: مه مه د له ماله - حه زره تی فاطمه
گه راوه ووتی قوربان کابرایه که ویستاه وده لی - میمکه مه مه دله ماله - حه زره ت فه رموی
نه وه زمانی کوردی یه، نه وه یش جو بوئیل بووکه به زمانی کوردی قسه ی کرد، برووبلی:
به لی مه مه دله ماله، (ص ۱۸۰ فصل دال مهمله) چون سورشتی ناده می زاد به تی کرای و
گه لی کورو به تاییه ت له سه ر پاکی و خواناسی به دی هاتوه، جگه له وه گه لی کورد له
چپاسه ر به رزه پرله خیر و بیره کانی کوردستاندا ژیاوه، وه تائه و جیگه ی زانیومه و بوم
ده رکه و توه گه لی به شه زه فی خواناسی کورد سه ری به هیچ بتخانه یه کدانه کردووه و
کرنوشی بو هیچ بتی نه بردووه و سه ری له حاست هیچ شاومیر و زوردار و چه وسینه ری
دانه نه واندووه، نریکی پازده هه زارسال له مه و پیش له خاکی پاکی موکریان له جنوبی گولی
و رمی - زه رده شت پیغه مبه ر (د) له لایه ن خواوه، بولای گه لی کورد روانه کرا (و مَإِینُ أُمَّةٍ
الْإِخْلَافِهَا نَذِيرٌ) 'اوه په رتوکی نه ویستای به زمانی کوردی وینه ی لاجه (زاراوه ی)
هه ورامی و کرماشانی - بوگه له که ی خوی به دیاری هینا (وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا يَلْسَنُ

قَوْمِ^۱) که وشه ی پرشنگذاری «- یس -» له سوره تی یس - ی قورئانی پیروژدا ئاماره به - کستیبی - یه سنا - یه، یه سناء به و به شه له ئه و یستاده کوتری که له لایه ن خودی زه رده شته وه به ئیمه گه یشتوو، به لām ئه و به شانە ی تری ئه و یستا که له لایه ن جی نشینه کان و موبیده کانیه وه نوسراوه به سروشوی خودایی نازمیردری^۲ وشه ی - یه سنه - کورت کراوه ی - یس تانا - یه - یانی یه زدان، که به بیرو برۆای ئیرانیانی ئه و کاته ناوی خودای تاکی بی وینه یه، که به دی هیته ری خیرو خوشیو، لابه ری ئازاوه وشه زه، هه روه ک وشه ی ئه ودانا - له زمانی ئه لمانیه کانی کوندا به مانای خودای تیشک و نورها توه، ئه کری ئادینه ی زمانی فارسی و - (هه ینی زمانی کوردی) - که مانای رۆژی جومعه = رۆژی خودایه، له ئه ودانای ئالمانی بی، چون زمانی کوردی و فارسی و ئالمانی، سی داری به لق و پۆپ و به رن که له سه ر کولکی گه وره ی زمانی ئاریایی (= هیندو ئورویایی) سه وزیون و ریشه یان داکوتاهه و سیبه روبهری هه رکامیان، گوشه یه کی له م جیهانه به ر پانه دا گرتوو، له قه دیما ئاریاکان باوه زیان وابو که له جیهاندا هه ر خودا فه رمانزۆایی ده کا، وه به ناوی یه س دانا - یا - ئه ودانا - خودای یه کتای تیشک و خیرو خوشی، که پاکدینان هه ر ئه ویان ده په رست، به لām باوه ریشیان به - ئیو - یا - دیو - بو که هو ی فه سادوشه ر و به دبه ختی یه، که پاکدینان به خراییان ده زانی و دوریان لی ئه کرد، که یه زدان یانی خودا و ئه هریمه ن یادپو یانی شه یتان، به م جوړه ده رکه وت که گه لی کورد هه زاران سآله ، له کوردستاندا نیشته جی بووه و هه رله به ره به یانی میژوه وه خاوه نی ئاین و فه رهه نگ و قانون و یاسا بووه خودای ناسیوه و په یوه ندی له گه ل جیهاندا به جوانترین شیوه به ستوو، جاکاتی که خوری ئاینی پاکی ئیسلام له شاری مه که ی پیروزه وه هه لات و لاتی کوردستانی به تیشکی خو ی رۆن کرده وه و تیشکی به تین و ته وژمی دای له سه ران و نوچکه ی به رزی کیوه به پیت و با یه خه کانی کوردستانی، هه رله ئه نتاکیه و ئه سکه نده رونه وه تاجه زیر و بوتان، شاره زور و موکریان، ئارده لآن و کرماشان، شاری کوردولورستان، بیهبه هان و شونکاره ی - گه رم و رۆن کرده وه، کوردان پۆل پۆل خو یان ئاماده ئه کرد که به ره و ناوندی خوری رووناکی ئیسلام زی که ون - بریکی سه رنج راکیشه ریشیان هه رله هه وه له وه به خزمه ت پیغه مبه رو - صحابه - کانیش گه یشتن و ئیمانیا ن هینا، به پیچه وانە ی

(۱) سوره تی ابراهیم نایه تی ۴

(۲) سالنامه ایران ۱۳۳۷ سالی سیزدهه م به پینوسی حیب الله نوبه خت کوردستانی

برآواگومانی برّی له نوسه ره نه زانه قین له دلّه کان^۱ که کوردیان به شکلی دیوود رنج ده ر هیناوه به درووه به ده م پیغه مبه ره وه هه لیان به ستوه که گویا پیغه مبه ر - د - دوعای له کوردان کردوه، به لّام درویه چون پیغه مبه ر - د - بۆ خۆی - رَحْمه ته ن للعاله مینه - قه ت دوعای شه زّی له که س نه کردوه. به لّام دوعای خیری بۆ کوردان کردوه و سه رزه وی کوردستانی به به هه شت ناوپردوه، به لّام به داخه وه نوسه رانی ته وسه رده مه به هه لکه وت نه بّی ناویکیان له نه ته وه کانی غه یره عه زه ب نه بردوه، که هه ر چه نده مه به ستی نه وان - إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ - بووه، وه له هه ر کومه ل و توژوره گه زّی بهاتایه و ئیمانی بهینایه و ئاینی پاکی ئیسلامی وه ر گرتایه، فه رقیان نه ده خست ته نیا پارێز کاری و زانین و خواناسین و خزمت، به لگه ی پله و پایه ی مرو قایه تی بوو، به لّام خۆبه یانی حه قیقه ت جگه له حه ق کورژان زیان وه زه نیکی بۆ که س نی یه، به لکوبریگیش به قازانجی کومه ل ته واوده بّی، چون هه ره ئه وئینسانه هه لکه وتوه، ئه بیته جیّ چاولیکه ری و سه رمه شه قی به رزی بۆ گه له که ی وهرچه ی خوشناوی و مرو قایه تی و خواناسیان بۆ نه شکینّی، جازه نگبّی هه رله به ره ئه و هویه بّی، که تائیسناکه، گه لی کوردنه ی توانیوه وه ک گه له کانی ترله سه ر پای خۆی زاوه ستی و له هه زاران بلیمه ت و پسیور و زانای ده ورائی پیغه مبه ر (د) ته نیاباب و کوریکمان له ناو - (صحابه و تابعین) دابه ناوی - ابوبصیر میمون = (به بیون) کورّی جابان = (چاپان) له په رتوکه میژویی و حه دیسه کاندای بۆ دۆزرا وه ته وه

ئه یاله تی جیبال

ناوچه یه کی پان و به رینی کوردستانی^۲ که خوراوی ده گه یشه نّیوان دووچۆمانی ده جله و فورات (بین النهرین) و سنوری خوره لاتیشی له بیابانی که ویری لوت ته گه راوه یونانیه کان پیان ته وت (مدیا) جه غرافیا نوسانی عه زه ب ناویان نابوو - ئه یاله تی جبال - ده ستی به هیزی سورشتی خودایی - ده شتی پان و به رینی به برشت و ده غل و دانی - بین النهرین - ی به دووبه شی شمال و جنوب دابه ش کردوه - په که م به شی لای شمالی ته ویش بریه تی یه له سه رزه وی کۆنی ئاشور، که زوزتری میّگ و چیمه نه و، پّی ده شته کانی، ته نیاتوژنیکی ته نکی خاکه نه رمه، ژوی توژه توژوره قه به ر داویه کانی

(۱) وه ک په رتوکی - بستان السیاحه - که به فارسی نوسراوه کوردی به دیوود رنج و چه ته وژّی گروپیاو کورّ داناو - یاوه ک خاوه نی ته فسیری - رُوح البیان که له ته فسیر که پدا ته لّی عه بدو لّی کورّی حه رزه تی عومه و دوعای له کوردان کردوه، به لّام گشتیان دروژان کردوه چون کوردان زّی باری زۆنه چون نه م قسه نه یان بوه لّ به ستون (نوسه ر)

دایوشیوه، دوهه م به شی لای جنوبی، که بریه تی یه له سه رزه وی (بابل) - ی کون، خاکی
 نه م به شه لماوی و به برشته، بۆده غل و دان و خورما به پیت و به ره مه، چومه کانی
 ده جله و فورات وه هاله م خاکه نه رمه خوشاوه نازین بیون که خوراوییه کان (ئورویا)، نه م
 به شه یان به چوارمین به هه شتی سه ردنیا داناو، میژنوسانی عه ره ب به شی شیمالی
 نیوان ده جله و فوراتیان به (جه زیره) و به شی جنوبیشیان به (عیراق) ناو ناوه، عیراق به سی
 مانا هاتووه، ۱ - قه راخی ده ریا ۲ - به ردی قه راخی ده ریا، ۳ - شینیایی و سه وزه لانی
 قه راخی شارودی، کشت و کالی گه ش و سه وزی دل زقینی ده شت و ده ر، نه کری بویه -
 عیراق یان پی و تی چون به به ره که تی چومه کانی ده جله و فورات و لقه کانی تریه وه که
 تیکراله کوردستانه وه سه ر چاوه نه گرن، هه میشه سه وزایی یه و به هاری قه ت لی نابری،
 عه ره ب به شاره کانی کوفه و بصره یان - ده گوت (عیراقین) یانی دووپایته ختی عیراق،
 به لام دواي نه وهی که پایته خت له واندا گويز راهه به - عیراقی عه ره ب و عیراقی
 عه جه میان ده گوت عیراقین، هه ربویه به سه لجوقیه کانیاں ده گوت (سلطان العراقین) چون
 فه زمانزه وای عیراق عه ره ب (بین النهرین) و عیراقی عه جه م (ایاله تی جبال) بوون -
 خاکی لماوی و ره ش له زمانی عه ره بدایی ده لین (سه واد) به وجوره ورده ورده وشه ی
 (سه واد) شان به شانی وشه ی (عیراق) بۆسه رزه وی (بابل) به کارده برا، یانی ته واوی نه و
 سه رزه ویانه ی که بیان نه وت (عیراق پیشتیان نه وت (سواد)، تا سه ده ی شه شمی - کوچی
 و شه ی (ایالت جبال) بۆسه رزه وی (میدیا) به کارده برا، به لام له قه رنی شه شم له زه مانی
 ده وله تی سه لجوقیه کاندایا (ایالت جبال) یان ناونا (عیراقی عه جه م) تاله گه ل عیراقی
 عه ره ب که مه به ست به شی لای خواروی (بین النهرین) ه، جوی بیته وه، یاقوتی حموی،
 له م باره وه نه لی ئیرانیه کان 'ه و رۆکه، له جیی ناوچه ی (جبال) وشه ی - عیراقی عه جه م
 - به کاردین، به لام خودی یاقوت له کتیه که ی خویدا وشه ی (جبال) ی به کار هیناوه
 «قه زوینی» ها و زه مانی یاقوت قوهستانی - به مانا کویستانی له باتی - جبال - ی بو
 عیراقی عه جه م به کار هیناوه، وادایاره که دواي هیرشی مه غول ناوی جبال بوئه م ناوچه به
 کارنه برایی، حمدالله - ی مستوفی - که له قه رنی هه شته مازیاهه - له هیچ کوی یه کداناوی
 - جبال - به کار ناهینی، به لام ناوچه ی کونی - جبال - به دووبه ش دانه نی، به شی
 که متری کوردستان له خوراوییه وه، به شی گه وره تری - عیراق عه جه م له لای

خۆره لاتییه وه، ۱۱ - (وشه ی کوردستان)

له روانگای میژوه وه وشه ی پیروزی کوردستان به شیوه ییکی ره سمی، له نیوه ی قه رنی شه شی کوچی به دواوه، به به شی خوراوا ی «ئه یاله تی جیبال» و تراوه، یانی سولتان سه نه جهری سه لجوقی (۵۵۲.ک) ته واوی ئه و شار و ناوچانه ی که سه ره به (کرماشان) بوون، جیای کرده وه و ناوی نا (کوردستان) و برازای

خۆی به ناوی - سلیمان شا، ئیوه - ی کرد به فرمان ره وا ی کوردستان، به وته ی حه مدوللای موسسه وفی - له ده وهره ی - سلیمان شادا زۆر ئاوه دان بووه و مالیاتی گه یشتوه ته دو ملیوین دینار - (به رابه ربه دوازه میلیارد تمه نی ئه مرۆکه) - سلیمان شا - شاری - به هاری، که له ده کیلومتری هه مه داندایه و به کورد و تورکه وه هه رسه ر به رز راویستاوه کرد به جیی ده سه لانداری خۆی و قه لایه کی قایمی لی دورست کرد - تا زه مانی مه غوله کان به هار پایته ختی کوردستان بوو، پاشان سولتان ئولجایتو - ی مه غول - شاری سولتانای وای چه مچه مالی له نزیککی داوینی کتوی به ناوبانگی بیستون (له چوارفرسه خی سه حنه و ۶ فرسه خی کرماشانی) کردبه دوهه مین پایته ختی کوردستان ۳ حه مدو للای موسسه فی له په رتووکی به بایه خی (نزهدت القلوب دا) ناوی شازده ناوچه ی کوردستان ئه با، به م جوړه ۱ - ئالانی ۲ - ئه له شته ر ۳ - به هار ۴ - خوفتیان ۵ - ده ربه ندی تاج خاتون ۶ - ده ربه ندی زه نگی ۷ - ده ربیل یا وزبیل ۸ - دینه وه ر ۹ - سولتانای چه م چه مال ۱۰ - شاره زور ۱۱ - کرماشان ۱۲ - که ره ندو خوشان ۱۳ - گه نگاهه ر ۱۴ - ماهیده شت ۱۵ - تاق وستام - ۱۶ - بیستون -:

۱- ئالانی وه ك «موسسه فی» ئه لی شاریکی خوش و دلگیر بووه، خاوه نی کانیا وومیرگ و چیمه نی به دیمه ن وجیی راووسه یران و تماشایه، ده غل و دانی زۆره و خاکی به پیت و به رکه ته، له مه واده ر ده که وی که به شاریک له شاره ده ر جه یه که کانی کوردستان ژمیردراوه -

(۱) شه رزه مینهای خه لافه تی شه رفی

(۲) له سال ۵۵۲ کوچی دوا ی کرده

(۳) شه رزه مینهای خه لافه تی شه رفی

۳- **ئه لیشته ر** - له م شاره دا ئاور دانیکی کۆن بووه به ناوی ئه ردخیش (ئه روخش یانه ره خش) به لّام به داخه وه هیچکام له جه غرافیا نوسه کان جیی ئه م شارانه یان دیاری نه کردووه، به لّام - ئیستاکه - ئالان ناوی ناوچه یه که له نیوان سه رده شت و بانه دا - هه رواده شتی ئه لیشته ریش به ناوبانگه، ئه کرئ شاری ئه لیشته ری ئیستاکه، که له ٥٤ ک شیمالی خوژه ما بادایه له سه ر ویرانه ی ئه لیشته ری کۆن دورست کرای ی و ویرانه که ی له و ناوچه دابی ١- خوازاناتره

۴- **به هار له ده ک شیمالی هه مه دانداسه ربلندبه کوردو و تورکه وه ماوه ته وه** -

ج- **خوفتیان**، یاقوتی حه مه وی - له په رتووکی به نرخ ی خویدانه لّی - خوفتیان، دوقه لّای زور گه وره و قایم و به ناوبانگ بوون له نزیکی شاری (ئه ریبیلی کوردستانی عیراق دا) له سه رشه قامی ئه ربیل «هه ولیر» بۆمه راغه ، له سه ر ته پۆلکه یه کی به سام که به سه ر چۆمی گه وره ی زیی دا ده زوانی - که پیتی دلّین - خوفتیان زه رزاری، ئه وی دیکه یشیان پیتی ده لّین خوفتیانی سور خابی بن بدر - له سه رشه قامی ئه ربیل «هه ولیر» بوشاره زوردا هه لکه وتوه که ئه م قه لایشیان له وی دیکه یان گه وره تر و قایم تره که پیتی ده لّین خوفتین کان -

۵- **ده ربه ندی تاج خاتون** - موسته وفی سه باره ت به م شاره وادواوه که شاریکی خوڤ و دلگیر و خاوین بووه که ئیستاکه ویرانه -

۶- **ده ربه ندی زه نگی** که دیسان ناوبراو ده لّی شاریکی چکۆله و خشپیلانه و هه وا خوڤ و ئاران و ئاوزور و به به رهه م و میرگ و میر غوزار بووه، به لّام به داخه وه دیسان جیی ئه م شاره یشمان به جوانی بۆ روژ نه بوه ته وه، به لّام چون ده ربه ند: یانی دوّل و زنگایی که به نیوان کۆستاندا برّوا، وه (شرف الدّین علی یزدی) له لیکدانه وه ی شه زه کانی ئه میر ته یمورله کوردستان دا، شاری هه وه لّی به ناوی (ده ربه ندی تاشی خاتون) ناوبردوه واده ر ده که وّی که ئه م دووشاره له سه ر سنوری خوړاوی کوردستان - له نیوان شاره زور و حلوان (سه رپولی زه هاو) ، له نیوان ئه و کیوانه ی وابه سه رده شته کانی

(١) یاقوت ده نوسی: لاشر. ناوچه یه که له ده فرسخی باشوری خوړاوی «ئه هاوه ند» و ١٢ فرسخی باکوری شاپور خواست (خوړه مابادا) وه ئیستاکه ویرانه و بوه ته هه وار گه ی خیله کانی - حه سه ن وه ندوسه گوه ند - موعجه مولودان ج ٥ - میر ئاتوالبدان.

(بین النهرین) دائه زوانن، هه لکه وتیتتن.^(۱)

۷ ده ریل یا (دزیل) وه ك خوالی خوشبو موسته وفی ئه لئی شاریکی ئاووهه واخوش و میانه بووه، به لام زور به داخه وه دیسان جیی ئه م شاره یشمان بوژون نه بوه ته وه، -

۸- دینه وه ر شاریکی کون و له ناوشاره کانی ئه یاله تی جیبال (ماد) دا به ناویانگ بووه، ئاسه واره کانی به (علی ۳۵ درجه و ۳۴ دقیقه - طش ۲۶ درجه و ۴۷ دقیقه) له قه راخی شمالی - خوره لاتیه شتیکی به خیر و به ره که ت (له به رزایی - ۱۶۰۰ گه ز) داهه لکه وتوه که چومی دینه وه ر ئاودیژی ئه کا، بناغه ی شاری دینه وه رله پیش ده ورانی سلوکیاندا دانراوه، له شوینه واره کوئه کانی دینه وه رداحه و زیکی چکوله ی به ردینه دوزراوه ته وه، که به نه خشی ته رمی (موجه سسه مه) ^۲ سیلنوس و ساتیره کان - ژازاوه ته وه، له مه واده رئه که وی که په رستی - دیونوس ^۳ به هوئی یونانیه کانه وه سه ری له م ولاته ده رهیناوه،

دینه وه ر، دواي ئه وه ی سوپای ئیسلام له سالی (۲۱ هـ ق) شاری نه هاوه ند یان گرت و ئوردوی زوردار انیان ته فروتوناکرد، بئی درنگ ده خاله تی کرد و سه ری ته سلیمی بو ئیسلام دانه واند، له زه مانی فه رمانره وایی حه زره تی (معاویه دا) - د - دینه وه ر ناوی گوزدرا به (ماه الکوفه) له ده ورانی فه نزه وایی زنجیره ی ئه مه وی و عه بباسیه کاندادینه وه ر، زور ئاوه دان بووه، به لام له شیواوی وکی به کئی یی ساله کانی دواي فه رمانزه وایی - مقتدر بالله - (فت ۳۲۰ هـ ق) زه وره وه ی پیشکه وتی دینه وه ر بوماوه یی ویتا و بریکیش به ره ویرانی زویش، له سالی (۳۱۹ ق) داهمه رداویجی زیاری دینه وه ری گرت، که به داخه وه له زووداوی دواي دا (۷۰۰۰) تا ۲۵۰۰۰ که س له خه لکی کوردی هه ژاری ئه م شاره کوژران، حسنویه (فت ۳۶۹ هـ ق) ده وله تیکی سه ربه خوئی کوردی پیکهینا و شاری دینه وری کرده پایته ختی خوئی، دیاره له م ده وره دازور ئاوه دان بووه، به لام ئه م شاره خوشه له هیرشی ته یموری له نگدا چون کورده کان مه ردانه له به رابه ری هیرشه

(۱) سرزمینهای خه لافه تی شه رقی - یاقوت

(۲) سیلنوس: له ئه فسانه ی یونانیه کاندا به گیاندارا نیکیان وتوه که نیوه ی له ئاده می زاد و ینوه ی له داعبا بووه و له کویستان و لیله واردا ژیاوه و په بیره ی (دیونوس) بووه، وه به شکلی ساتیری پیی، مه سستی - قه له وی، سه رتاسی ژیش پرموویان ده رهیناوه (دائرة المعارف فارسی ماده سیلنوس)

(۳) دیونوس ناو خودای کونی یونانی ئه فسانه یه که به خوی - به رهینه ر، به زم - شراب، هه لپه رکی، گورانی و خوشگوزانی یان ده زانی =

که یدافیداکارانه ویستان شاره که ی له گه ل خا کا یه کسان کرد^۱ به خواستی خودا چونیه تی ده ولّه تی حسنویه کان له جیی خویدا به دریزی باسی لی نه که ین،

۹ - سولتاناوای چه مچه مال: چه مچه مال، ناوی دیهستانی که له به شی -

صحنه ی کرماشان دا که خاوه نی ۹۷ دئی بووه، ده شتیکی به برشت و به ره می هه یه (چومی دینه وه رته نگی دینه وه، دانه بری و له نژیکی بیستون نه رزته ناوچومی گاما سبه وه) جائه م ده شته له ناوی نه م دووچومه پاراووتیرا و نه بی، شوینه واره به ناویانگه که ی فرهادی کوردی کوکه ن له بیستون داله م دیهستانه دایه، کاتی که نادر شاله به رابه ر سوپای تورکانی عوسمانیدا شکا و پاشه کشینی کرد - له دئی نادراوا - ی دیهستانی چه مچه مال که له (۲۲ ک خوراوی صحنه) دایه مه ته ریزو سه نگه ریکی قایمی به دی هینا که تازه مانی خاوه نی په رتووی (مرات البلدان) هه رزاوه ستاوبووه،

سه مه نگان، ناوی دودی یه له ده وروبه ری چومه کانی دینه وه روگاسب و له ۱۳ ک خوراوی صحنه و له دیهستانی چه مچه مال داهه لکه و توون، ئاسه واری قه لایه کی کوّن له سه منگاندا هه یه که خه لکی کوردپی ده لین قه لای هه جیر، (هه جیر) یه کی بووه له پالّه وانه کورده کانی روسته م، به زیویه تی شانامه، (سه مه نگان) شارئی بووه له سه ر سنوری ئیران و (توران) (یانی توراوه کان یا تورّه کان) کاتی که روسته م له کوستانه کانی کوردستان دا خه ریکی راونه بی، دواي راوله ره خشی دا نه به زی و له غاوی له سه ر داده مالی، تاله ناومیر گه زه نویرو پرله گول و گیاکانی داده می بدا، روسته م پال نه داته وه خه وی لی نه که وی، تورانیه کان ده رفه ت له روسته م دین و ره خشی لی ده رفین، روسته م به دواي ره خشائه گه ری و ری نه که ویته شاری (سه مه نگان) ریکه وت وانه بی چاوی به - ته هینه - کچی پاشای نه م شاره نه که وی و ماره ی نه بری، له مه واده ر نه که وی که ده ولّه تی که یانیه کان له کوردستانی جنوبی و ده ولّه تی تورانیه کان - (یانی کورد توراوه کان یا کورده تورّه کان) که نه فراسیاب شایان بووه له کوردستانی باکوری دا بوون نه ک له تورکستان دا، چون به شاهیدی ته وای نه و ناوانه ی که له شانامه داهه توون و په رتووی نه ویستایش موریان پیداده نی - نه و ناوونیشانان گشتیان له کوردستان داده س نه

(۱) دائرة المعارف فارسی - دکتر مصاحب ماده دینور - ساتیر کان له نه فسانه ی یونانیه کانداه گیاندارا نیکیان وتوه که له جه نگه ل و نه شکه وت و کپودا زیان و په یره وی (دیونوس) و تالی خوشگوره رانی و شه یتان بوون - ساتیر به شکلی پیایوی پیری چکوله ی کولکن که ریش و کلکی وه ک بزنی بو کیشراووه ده رها توه.

(۲) دائرة المعارف فارسی دکتر مصاحب ماده سمنگان -

خورده ماونه ته وه که نه مه بوخوی به لگه یه کی زۆشن و باوه زپی کراوه.

۱۰-شاره زوور - (شاریکی کۆنی کوردستانه له ناوچه ی شاره زوور، که ئیستاکه به شیکه له ئوستانی (سوله یمانی) کوردستانی عیراق، ناوچه ی شاره زوور به مانای تاییه ت بریه تی یه له ده شتیکی پان و به رینی به برشت و ئاووهه وا خووشی به پیت و به رکه ت که چل کیلومتر پان و ۵۸ کیلومتر درێژه و زووبه ره که ی نه بێته دووهه زارو سیسه دو بیست کیلومتر، که له خوراوای کیوه کانی هه و راماندا هه لکه و توه، له جنوبی خوره لاتی به هه ورامانی لهوون و له جنوبه وه به چۆمی سیروان (دیاله) وه نووساوه، نه م ده شته به هو ی چۆماوو چۆمه کانی (زه لم) و (تانجه رۆ) که تانجه رۆله به زارییه کانی سوله یمانییه وه سه ر چاوه نه گرتی، پاراو وتیراو نه بی، شاره زوورنیشتمان و جینی هو زی جافه،

نه هلی حه ق پینان وایه که رۆژی دوایی قیامه ت له ده شتی شاره زووردا به دی دی، ده شتی شاره زوور له ده ورائی ئا شوریه کاندا ئاوه دان بووه، ته پۆلکه زۆره توربه رێژه کانی نه م ده شته به لگه ی نه وه یه که ئاوه دانی و ئاواپی زۆری له م ده شته دا بووه، گرنگترین شاری نه م ده شته شاری - نیوه زۆ - (نیمراه) بووه، چون له نیوه راستی شاره کانی ته یسفون و شیز (ته ختی سوله یمانی هه وشار) داهه لکه و توه.

نه لێن نه م شاره به فه رمانی - قوبادی کۆزی پیروزی ساسانی - دورست کراوه، برۆی له رۆژه لاتنه نا سه کان پینان وایه شاری (نیوه زۆ) له گه ل دیی - گۆل عومبه ری ئیستاکه دا دێته وه، شاری شاره زووریش له گه ل ئاواپی - یاسین ته په - یا له گه ل - ته پۆلکه ی - به کراوا - دادێته وه،

هه راکلیوس (هرقل) له سی هه مین شه زی خو ی له گه ل ئیراندا له (فوریه ی) سالی ۶۲۸ - ز به ناوچه ی شاره زووردا رابورد و نه ونده یشی که له ده س هات دیکانی ئاورد، شاره زوور له ده ورائی ئیسلام دا به هو ی دووری له ناونده ی ده و له تی ئیسلامه وه ببوه هیلانه ی یاخیان و لاده ران «وه ك خه وراج و خورزه م دینان» له سالی چوار سه د (۴۰۰ ه ق) له ژێرده سه لاتی ده و له تی کوردی حسنویه دا بووه،

له قه زنی شه شه می ه ق له ژێرده سه لاتی تورکمانان و نه تابوکانی زه نگی دا بووه، له سالی (۶۲۳ ه ق) بوومه له رزه یه کی ویرانکه ر شاری شاره زووری یه کسه ره ویران کردوه نه میر ته یمور له زینگای به غداتا ته و ریز به ناوچه ی شاره زووردا رابوردوه (۸۰۳ ه ق)، له شه زه کانی ئیران و عوسمانی دا شاره زوور نه خشیکی گرنگی گیراوه.

له هه وه لى قه زنى (۱۸ ز) تورکانى عوسمانى - ئه ياله تى شاره زوورىان پىك هيناکه ناوچه کانى که رکوک و هه ولیر و برى تریشى ئه گرتە وه، له سالى ۱۸۶۷ ز) پاش زىك کردنى نه زمى ئیدارى و به دى هينانى ولايه ت (مه ليه ند) ى - موصل، ناوچه شاره زوورىان به سه ر ناوچه ى موصل دابرى و ده شتى شاره زوورىان خسته سه ر ناوچه ى سوله يمانى، له ناوچه ى شاره زووردا ته پۆلكايتىكى ميژويى فره له چاوئه دا، گرنگترينى ئه وانه، ته پۆلكه ى - به كراوه، و ياسين ته په يه، له گۆل عومبه ر () شوينه وارى ميژويى گرنكى لى ده بيندرى^۱

۱۱ - کرماشان، قه ره ميسين - ى کوڤ و - باخته رانى - بى تامى ئىستاکه - ناوى شاريكى گه وره و به ناوبانگى کوردستانى ئيران و ناوه ندى ئوستانى کرماشانه، که له دريژايى ۴۷ پله و ۵ دقيقه و پانى ۳۴ پله و ۱۹ ده قيقه و به رزى ۱۴۱۰ گه ز داهه لکه وتوه و له ناوزنجيره کيوه کانى - پائىروين و داوينى کيوى ميژويى - تاقه وسان - داسه رى هه ليناهه،

چونکه ئه م شاره له نيوان شه قامى تاران - به غدا - داقه رارى گرتووه و ئوستانه کانى کوردستان و ئاده ربايجاني خوړاوا، به لورستان و ئيلام و خوزستان و ئيسفه هانه وه په يوه ند ئه دا، شوين و زى يه کى تايه تى زور گرنكى نيزامى، ئابورى، سياسى بوخوى وه ده س هيناهه،

سه روکى هوژه به راوته گبیره کورده کانى ئه م ناوچه، له پىك هينانى بناغه ى يه کيه تى له ناوخيله به ر بلاوه کانى مادو دامه زراندى ده و له تى به شکوو گه وره ى - ماده نه خشىكى گه وه ريان بووه -

ئه ياله تى - کامبادنه ى (Kambadene) پارتیان که، ئيسيدووس خاراکی - له نيوه ى هه وه لى قه زنى هه وه لى زاینى، ناوى لى بردووه، ليره دا بووه، له ده ورانى ساسانيان، هه رواداى ده سه لاتدارى ئيسلام، به مه ليه ندى کرماشانيان و تووه، ئه ياله تى ماد،

برى له ميژونوسان پيان وايه - بارام «به هرام» ى هه وه ل، برى ترئه لىن قوباد، به ردى بناغه ى ئه م شاره ى داناوه، پاشاکانى ساسانى به هوى نه خش و نيگارى دلرفين و به سامى کيوه به رزه، به ديمه نه کانى ئه م ناوچه، هه روا وانگای تماشايى خودايى داوى ده شته زه نویره، به خیر و بیره کانى، له م شاره دا کۆشک و باله خانه ى گه وره و خوش و

باشکویان رازاندوه ته وه،

جوغرافیا نوسه ئیسلامیه کان ئەم شارەیان بە - قەرەمیسین - ناوبردوه، ئەم ناوەیش
تاقەرەنی دە ی زاینی (ق ١٠ ز) بە سەر براووه، لە مەولا - ناوی - کرماشانی - لە جێ دا دانرواه

(کرماشان)

دوای ئەو کە سوپای ئیسلام شاری - حلوان - لە جنوبی سەر پۆلی زەها - یان
گرت، شاری قەرەمیسین بێ خوین زێزی کە وتە دەس سوپای ئیسلام - (١٩ - یا ١٦ -
ه ق) چون مآلیاتی ئەم ناوچە لە - مەلەندی جیبال - کە پێیان ئەو تە ماوە (یانی کێووه
لەدێروزە دوو ماوە) بە خەلکی شارەکانی - کوفە و بصرە - ئەگەر یشت ناوچە ی لای سەر
بە - مەلکونە - ناوچە ی لای خوارویشی بە - مەالبصرە ناوی دە رچوو، ناوەندی مە
البصرە - شاری کرماشان و، ناوێندی مەلکوفە، شاری - دینە وەر - بوو،

لە دەورانی خولەفای - عەبباسیە کاندای، کرماشان بێه کێ لە چوار شارە گەر وەرەکانی
مەلەندی (جیبال) ئە ژمێردرا، یانی لە زیزی - ئیسفەهان - هەمەدان و زەدی دابوو،
لە قەرەنی (٤ ه ق) لە ژێردە سەرلاتی دەوڵەتی حسنیە - دابوو، لە هێرشێ مەغول زۆرتەری
ئەم شارە قارەمانە روخێندرا لە زەمانی - صفویەکان دا بیووە جێی مەیدان داری سوپای ئێران
و عوسمانیەکان، چەند جار دەس دەسی پێکرا بە لām لە ئاکامدا عوسمانیەکان دەسەرلاتیان
بە سەر دا سەرپاوە و گرتیانە ژێردەست خوێان، لە سالی (١١٤٢ ه ق) نادرشا بە حوسەین
قولیخانی زەنگەنی ئەسپارد، کە لە بەرابەر سوپای عوسمانیەکانە ١٢٠٠٠ بە لām
سوپای حوسەین قولیخانی شکا، نادر، ناچارما کە بوخوی بەرە و پیری برۆا، لە هەوڵەو
قەرەلای کۆن و پورتکاوێ ئەم شارە ی تەخت کرد، ئەمجار قەرەلایەکی قایم و دژواری
دورست کرد، پاشان سوپای داگیر کەری تورکانی عوسمانی لە کوردوستاندا راونا،

لە دەورانی شاکانی قارجاردا - کرماشان - پێشکە و تێکی زۆری وەر دەس هێنا، وە ک
ئەبەین لە سالی - (١٨١٠) - زاینی تە نیازومارە ی خانووەکانی گەیشتبووە - ١٢٠٠٠ بە لām
لە سالی (١٧٩٠ زاینی) یانی ٢٠ سالی پێش ژومارە ی دانیشتوانی لە شەش هەزار کەس
زەت نەبوو، لە دەورە ی - فەرمانرەوایی - محمدعلی میرزا (دولتشا) کۆری (فتحعلی شا)
لە سالی (١٢٢١ تا ١٢٣٧ ه ق) دا - ئەم شارە بیووە تەریزو و سەنگەری نێزیمی، لە

به رابه هیرشی عوسمانیه کانه وه، له ماوهی شه‌ری هه‌وه‌لی جیهانی (له سالی - ۱۳۱۵ زاینی) سوپای عوسمانی نهم شاره‌یان گه‌مارودا و گرتیان، به‌لام دوا‌ی له ده‌س دانسی به‌غدا سوپای داگیرک‌ری عوسمانی ناچار به‌پاشه‌کشی‌کرا (۱۹۱۷) - له شه‌ری دوه‌می جیهانی له لایهن سوپای ئینگلیسه‌وه نهم شاره‌ داگیرک‌را.

به‌کورتی بۆمان ده‌رک‌ه‌وت که شار و مه‌لبه‌ندی کرمانشا وه‌ک زۆرت‌ری مه‌لبه‌نده‌کانی کوردستان به‌ هۆی. ئه‌وه که چاک‌ترین مه‌ته‌ریز و قایم‌ترین سه‌نگه‌ری مرو‌فایه‌تی و سورشتی تێدایه و وه‌ک قه‌لای داربژراوی پۆلاین، سینگ‌ی سپه‌ر کردووه و به‌ری هیرشی دوزمنی قین له دلی ئه‌وه‌گه‌له‌ی به‌ره و ناوه‌ندی ئیران و عیراقی سه‌د کردووه، دیاره هه‌رک‌ه‌س نهم به‌هه‌شته به‌رینه به‌رزهی به‌ده‌سته‌وه بیت، زۆر به‌هاسانی ئه‌توانی به‌ره و به‌غدا یا تاران هیرش به‌ری، هه‌ر بۆیه له دریزایی میژوودا خه‌لکی به‌ش خوراوی نهم مه‌لبه‌نده‌ره پێلکه‌ی دوزمنانی ئاین و نیشتمان ئاوو و خاکی نهم میلیله‌ته ته‌سه‌ر به‌رزه، به‌ شه‌ره‌فه، بوون جه‌غرافیا‌زانان. دوو کۆشکیان ناو به‌ردووه که به‌فه‌رمانی (هارون الرشید) و - عضدالدوله - دروست کراون - له ناسه‌واری ئیسلامیش ئه‌کری مزگه‌وتی جامعە - ی کرمانشان - که له‌وه ئه‌چنی له ده‌ورانی فه‌رمان‌به‌وایی کوردانی زندی‌دا به‌دی هاتبی - هه‌روا مزگه‌وتی - عمادالدوله - که له سالی (۱۲۸۵ ه ق) دانراوه، ناوی به‌رین.

له سالی - (۱۳۱۴ ه ش) له ۶ ک شیمالی خۆره‌له‌اتی نهم شاره و له قه‌راخی چۆمی قه‌ره‌سودا، پالاوته‌خانه‌یه‌کی نه‌وتی به‌دی هینرا، تا نه‌وتی پالاوته‌نه‌کراوی (نه‌وتی شا) که به‌لوله‌ی سی ئینج دیته نهم پالاوته‌خانه - بی‌النوی^(۱)

۱۲ - که ره ندوخوشان - ناوی شارستانیکی ناووه واخوشه که له شیمالی خورآوای شارستانی - شه هابادایه، نه م دیهستانانه سه ر به که رهند: ۱ - بیونج ۲ - ریزاو ۳ - که ره ند. کیوی بلندی (نه وا) که له شیمالی خورآوای به ره و جنوبی خوره لات دریزه ی هه یه. له جنوبی نه م شاره داهه لکه وتوه، به رزترین نوچکه ی نه م کیوه (۲۸۸، ۳ گه زبه رزه) چومه کانی «زمکان وکه ره ند» سه رزه وی که ره ند پاراونه که ن، چومی حلوان له به رزاییه کانی که ره ند سه ر چاوه نه گری، زورتری خه لکی که ره ند په یره وانی - نه هه لی حه قن بشاری که ره ند ناوه ندی نه م شارستانه یه که له جنوبی کیوی (نسارو) «۳۵ ک» شیمالی خورآوای - شاری - شه هابادا هه لکه وتوه، به هو ی زوانگی ی خوداپی داووزور خوشی که ره ند، نه م شاره بوه ته جیی سیاحه تگای خه لکی (قه سری شیرین) که به داخه وه نیستاکه ته نیاته پۆلکه خو له سوتاوه کانی له جیی خو ی ماوه، نه م شاره دلرفینه به شه زی مال ویرانکه ر و بومبای زورداران و خوین ریزانی به عسی عیراق له گه ل خا کایه کسان بووه ا هه ر واجیی سیاحه تگای شه هاباد و کرماشانه، چه قو و قوفل سازی که ره ند به ناو بانگه - گلکوی (پیرموسا) و (به نیامین) له پیرانی نه هلی حه ق له که ره ندا به ر چاونه که وی -

۱۳ - که نگاوه ر - Kangavar - به دریزی ۴۷ پله و ۵۷ ده قیقه و پانی ۳۴ پله و ۳۰ ده قیقه ی جه غرافیایی له قه راخی شه قامی نیسفالتی کرماشان هه مه دان له ۹۶ ک کرماشان و ۹۰ ک هه مه دان دا، له سه ر ته پۆلکه یی که ۱۴۶۷ گه زله روی ده ریا وه به رزه، هه لکه و توه،

شۆره ت و ناوبانگی که نگاوه ر له ده ورانی هه وه لی نیسلامه وه تانیستاکه به هو ی - شوینه واری خانوونکی زور گرنگه، که، له پیش نیسلام داله سه ر ته پۆلکه یه ک له ناوه ندی شاری که نگاوردا، له به ردی تاشراوی تاییه تی کیوی - شیل مه ران نه هزولیه - دورست کراوه، میژونوسان و جه غرافیا نوسانی عه زب و ئیرانی وه ک - ابن فقیه، ابن رسته - اصطخری - ابن حوقل - مقدسی ابودلف - یاقوت - قزوینی - مستوفی به وردی و به

پارابی پنیست باسی ئەم کۆشکه یان کردوه،^(۱) میژوونوسانی ئیسلامی ئەم خانوویان بە ناوی کۆشکی خسروی پەرویز ناوبردوه. بەلام ئیمە ئەمڕۆکە بە ناوی پەرستشگای - «ناھید» - یا «ئاناھیتا» ئەی ناسین - «ئاناھیتا» یانی فرشتە ی چاو دیری ئاو، ھەرزانی - جوانی - زئی و زوو - خیر و بەرەکت کە بە شکلی جورای جوریان کیشاوه. میژوونوسانی یونانی بە ئاناھیتایان وتوہ «ئانائی تیس» یا «ئارتیمیس ئانائی تیس» میژوونوسانی رۆم بیان وتوہ «دیانا» یا «دیان» ئیسیدروس خاراکسی - (لە نیوہی ھەوہلی قەرنی ھەوہلی زاینی دا) - بە ناوی کونکوبار - ناوی یردوہ و ئەلی، پەرستشگای - ناھید - لەویداہ.

«ویلیامز جەکسن» و «دیولاقوا» و گەرالان و ریبوارانی تری دەرەوہی ئێران ئەم پەرستشگایان دیوہ و زوریان تاریف لی کردوہ، لە روانگای زانایانی خانووناسانەوہ فۆرمی (میعمارى) ئەم پەرستشگایە لە فۆرمی ئێرانی و یونانی تیکلاوبوہ، وایش دەرئەکەوئ کە ئەم پەرستشگایە ھەر ئەو خانوہ پان و بەرز و بەرینە بێت کە عەرەب بە - قصر اللصوص - یانی کۆشکی ذران - یان ناوبردوہ «ابودلف» سەبارەت بەم پەرستشگایە ئاوا ئەنوسی: ئەم کۆشکە زۆر عەجایەبو و سەر سورھینەرە، لە سەر سە کۆبەکی بەردینە کە بیست گەز، لە زەوی بەرزە بەدی ھینراوہ، لە ناو ئەم کۆشکەدا خەزینە شوینی تاییەتی ھدیہ، سە کۆ و بەرھە یوان و دیوہ خان و وەتاقی ئەوہندە بە نەخش و نیگاری جوان و دلرفین رازاوہ تەوہ، نە چاوتیری لی دەخواو نە زمان لە تاریفی تەواو دەبی، نەجیری زۆر و ئاوی سارد و ھەوای خوش و میرگی زەنویر و چیمەنی سەرسەوز و کێوانی بەرز و تەرزى کەوشەنی ئەم کۆشکە، خوسرەوی پەرویزی بۆلای خۆی راکیشا، ئەویش ئەم «پەرستشگایە» ی کرد بە قەلایەکی قایم و جینی راو و ھەسانەوی خۆی، لە نزیکی ئەم کۆشکە شارینکی گەورە ھەیہ، کە تەنیا مژگەوتیکی تێداہ^(۲) میژوونوسان و جەغرافیا زانانی عەرەب و ئێرانی لە قەرنی (سێ ھەمی ھ ق) بەم لاوہ بەم ناوانە ناویان بردوہ -

۱- کینکیور ۲- کەن کیور ۳- کینگیور ۴- کینەوہر ۵- قصر اللصوص - (کۆشکی دزان). خواوہنی پەرتووکى (الفتوح) دەلی: پاش ئەوہیکە سوپای ئیسلام لە - نەھاوہند - دا پیروزی وەدەس ھیتا، دەستەبی لە سوپای جیا کردوہ و بەرەو ھەمەدان بەرنی کردن، لە ریندا لە «کەنگاوہر» لاندەن بەلام لەم شارە چەند سەر و لاغیان لی ئەدزری،

۲- سەفرنامەى ابودلف (سالى ۳۴۱ ھ ق) لە ئێراندا

۱- کرمانشاھان - کردستان ص ۱۴۲ - ۱۴۳ ج ۱

به م هوّیه وه، که نگاوه ره به - قصر اللصوص ناوی ده رنه چّی،^۱
 شه قامی که له ده ورائی کوّندا، له - بین النهرین - ه وه بوئیران ده هات له م
 شاره وه رّه ت نه بوو - (ئاتیوخوس)، کاتی له شکرکیشی خووی بۆسه ر (ماده کان) نه م -
 شاره ی تالان کرد، پرستشگای - ناهید - به فه رمانی نه رده شیر دوهه می هه خامه نشی
 «که له سالی ۴۰۴ تا ۳۶۰ پیش له زاینی پاشایه تی کردوه دانراوه، بری ترنه لّین - ناشکانیه
 کان دا یانناوه، چون شوینی معمار یونانی تّیدا ده بینری^۲

۱۴ - ماهیده شت: ناوی ده شتیکی پان و به رینه که نزیک ۶ تا ۱۲ ک پان و ۸۰
 ک (له سامله وه تاقه لای داراب خان) دریژه، لای سه روی نه م ده شته له دّی (قه یماس)
 به ره ژور به ماهیده شتی سه ری و له دّی «قه یماس» به ره و خوار به (ماهیده شتی خوار) به
 به ناوبانگه، سنووری ئیستا که ی به م جوّره،

۱ - له لای شیماله وه به کتوه سپی (هه مجا) که له نیوان دّیّهستانی - دروّه رامن و
 دیهستانی ده ور و به ری کرماشان و ماهیده شتاهه لکه وتوه،

۲ - له لای جنوبه وه به زنجیره کتوه کانی جنوبی ماهیده شته وه که هه ر شوئیکی به
 ناوی ناوبراوه و له نیوان ماهیده شت و دّیّهستانه کانی - شیان - هه رسم - عوسمان
 وه نداقه راری گرتووه،

۳ - له لای خوّره لانه وه به دّیّهستانه کانی بالا وه ندی زه رده لان -

۴ - له لای خوّراواوه به ناوچه ی سه نجابیه وه نوساوه و پالی داوه، چۆمی - مه ره ک -
 که له دّی - سه راب - فه یروزاواوه - سه رچاوه نه گری به ناوه راستی نه م ده شته به
 هه شته دادانه بوری، به ویستی خودا له کاتی باسی کرماشاندا به دریژه له سه ری نه دوین،

۱۵ - تاق وسان (تاق بستان) ناوی گڏیه کی میژویی یه له ۹ ک شیمالی خوّره لانی
 کرماشان له سی رّیانه ی کرماشان هه مه دان - کوردستان - دایه، له نزیک ۱۰ م دی له
 داوینی زنجیره کتو ی پرتاو، له دلی کتو به ناوبانگی بیستون کانیایکی تماشایی خودایی
 هه ل نه قولی، که هه رنه بی له هاویناندا سی ناشگیری ئاوهه یه، ئاوچ ئاو، وه ک چاوی قرژال
 زون، وه ک دلی موسلمان پاک، وه ک بارانی به زه ی خودا به خپرو به ره که ت، وه ک غیره تی

کوردان به تین و هه ره که ت، به م کانی یه ده لَین «سه راوی تاقه وسان»، دیاره - وسان - یانی به رد، ئیستا که یش ئیمه به به ردیکه چه قووداس و ته شوی و شتی تری پی تیزده که ن ده له یین «هه سان» که وایه دورست تاق وسان - ه نه وه ک - تاق بستان -

۱۶ - بیستون: ناوی دَیه که له دِیهستانی چه مچه مالی به شی (صحنه) ی کرماشان له ۲۵ ک جنوبی خوراوی صحنه و ۳۹ ک کرماشان له قه راخی ئیسفالتی کرماشان تاران و له داوینی کیوی مه شهوری بیستون دایه، ناوی کانیاوی به ناوبانگی بیستون ده سی که می له ناوی تاقه وسان، نی یه، شوینه واری به رده نوسراوه کانی بیستون به ربه ره کانی و قاره مانیه تی و کۆل نه ده ری - به ردیای - حه ق به ده سستی مادی، له به رابه ر به رزۆر وئری و ملهۆزی - داریوشی فارسی - مان به جوانی بوّده ر ده خاء که به یاری خودا له باسی جه غه رافیای کرماشان دابه دریزی باسی لی نه کین،^۱

(سنوری کوردستان)

۱ - کوردستان له ئاسیای خورا واکه وتوه ته به شی رۆژه لاتی ناوه راست و تائیتا که ده وله تیکی سه ربه خوی لی پێک نه هاتوه، چونکه خاکی کوردستان له نیوان ئیران و عیراق و تورکیا و سوریا و شوره ویدا به ش کراوه، آوشه ی کوردستان به ره سمی و به شیوه یه کی ناونه ته وایه تی ددانی پیدانه نرواه و له نه خشه و کتیبه جوغرافیایه کاندایه ر چاونا که وئی، وشه ی کوردستان بیجگه له ئیران که ته نیا بوّناوچه ی سنه ی به کاردینن، له هیچ شویتیکی تردابه ره سمی به کار نابری، که وابوو دیاری کردنی سنوری هه مو کوردستان که میک عاسته م و گرانه، به لام به لیکدانه وه ی نه و مه لبه ندانه ی که کوردیان تیدانیشته جی یه وله باره ی میژویی و هه لکه وتویی وه به یه ک ولات ده ژمیردرین ده توانین سنوری کوردستان به م جوّره دیاری بکه یین:

۱ - له شیمالی خوهره لاتی لوتکه ی ئازارته وه خه تیکی راست ده س پی ده کا به ره و جنوب بوّبه شی جنوبی زاگروس و پشتکۆ دیته خواری، له ویوه خه تیکی راست بوّلا ی رۆژاواده کیشین هه تاده گاته شاری موسل له عیراق، له ویوه خه تیکی راست بوّلا ی خوراوا که له موسله وه دگاته به شی تورک نشینی ناوچه ی نه سکه ندورن، له و نوخته وه خه تیک

(۱) فه ره نگ جه غرافیای ئیران ج ۵ ص ۶۶

(۲) خوشبه ختانه شوره وی نه ما و ئیستا که بری له خاکی کوردستان که وتوه ته به ره ره نه ستان (نومه ر)،

بۆلای شیمالی خۆرّه لآت راده کشی تاده گاته ئه رزه رۆم له تورکیا، پاشان له ئه رزه رۆمه وه خه تیک به ره و خۆرّه لات دئی تاده گاته وه به لوتکه ی ئارارات.

به م جوّره پێوانه ی کوردستان به تیکزایی ده گاته چوارسه دو نۆه زار و شه ش سه دویه نجا (۴۰۹۶۵۰) کیلومتری چوار گۆشه، یانی به ته نیاله خاکی بریتانیا و هوله ندو بلژیک و سویس و دانمارک به رین تره،

به م جوّره خاکی کوردستان - (۱۹۴/۴۰۰) کیلۆمتری ته به ر تورکیا - (۱۲۴/۹۵۰) کیلۆمتری به ر ئێران - (۷۲/۰۰۰) کیلۆمتری به ر عێراق و - (۱۸/۳۰۰) کیلومتری له سوریه دایه، درێژی کوردستان له شیماله وه بۆ جنوب ده گاته - ۱/۰۰۰ کیلومتری و زاده ی ناوه نجی پانایی کوردستان له به شی جنوبی دووسه د (۲۰۰) کیلومتری - پاشان هه تابه ره و شیمال برۆی زیاده کاتاده گاته - (۷۵۰) کیلومتری،^۱

۲ - خوالی خوش بوو حاجی قادری کۆبی زانای دلسوز و هۆنه ری به ناوبانگی کورد له م باره وه بیروبروای خۆی له سه ر بناغه ی راستی دائه نی و ئه لئ:

کورد ده زانی له کۆسا کنه خزمانی توو

گوێ گره بوۆ تۆ بێلیم مه سکه نی قه ومانی توو

کیۆی تورو سو و عومقی حه وزه ی ئه سکه ندرۆن

غه ربیه تابه حری ژه ش سه رحه ی مه یدانی توو

به حری ژه ش و ئه رده هان ئاوی ئاراسه بزۆن

حه ددی شیماله ئه مه که چووبی جه ولانی توو

ئه لوه ندو گوئی و رمی تاسه ری ئاوی ئه راس

سه رحه ددی رۆژه لاته جوگه و کیوان توو

ئه هوازو کیۆی حه مره ین ژه نگاروژی نه سیبێن

بوسه رحه ددی جنوبه - روضه ی رضوان - توو

داخلی ئه م حودوده دوازه ولایه ت هه یه

ده لێن دوازه ملوین نفوسی کوردان توو

حاجی درویه ئه سلنه نفوسیان نه نوسرا

ده کاته بیست ملوین بنوسری قه ومانی توو

له م باسه جوانه ی حاجی قادر واده رده که وی که هه رگه ل و نه ته وه یی تاخوی ده س به کار نه یی نه خاکی بۆده کیلدری و نه بۆی ده پتوردری و نه سه ر ژوماریشی بۆده کری، به وهه موو دلسۆزیه ی که حاجی بۆسه ر که وتنی میلله تی خوی بویه تی، سنوری خۆر هه لآت و جنوبی خۆر هه لآتی کوردستانی له کیوی ئه لوه ندی هه مه دان و ئه هوازدا بریوه ته وه، چون شاره زایی پیوستی به مه لّبه ندی چوارمحال و به ختیار و بۆیرنه همه د و کوهکیلویه، تابه ندی ریگ و خاکی شوانکاره ی نه بوه، یابوویه تی و پیی وانه بوه کوردن، به لآم خۆشبه ختانه میژوی هه موولا و زمان و خاگ و سورشت و تاریخ و جه غرافیای دوست و دژمن هاوارده کا، که ئه وانه تیکرا کوردن۔

۳۔ واسیلی نیکتین۔ له په رتوکی به بایه خی کورد و کوردستان وه ر گێراوی۔ محمد قاضی۔ له لاپه ره ی ۶۲۴ داده لّی: کوردستان سه رزه ویه کی یه کپارچه ی پیکه وه نوساوه که له ده ریای سیاوه ته رابوزان۔ تاکه نداوی فارس و به نده ری ریک۔ کیشراره و نیشماتی گه ل و نه ته وه یه کی هاو خۆین و هاونه ژاده که به م۔ شیوه ی خواره وه لیگ پچراون و دابه ش کراون

ده ولت	پيوانه ی گشتی به کیلومیتەر	پيوانه ی ئه وزه ویانه ی که کوردیان تیدانیشته جی یه به کیلومیتیری چوار گوشه و ده رسه د	ژوماره ی گشت دانیشتوان	ژوماره ی کوردان وچه نده رسه دی ئه وان
تورکیا	۷۶،۰۰۰ ک	۲۲۰/۰۰۰ (٪۲۹)	۱۶/۲۰۰/۰۰۰	۴۰۰/۰۰۰ (٪۲۵)
ایران	۱/۶۰۰/۰۰۰ ک	۱۹۰/۰۰۰ (٪۱۲)	۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰	۳/۵۰۰/۰۰۰ (٪۲۳)
عیراق	۳۰۰/۰۰۰	۱۰۵،۰۰۰ (٪۲۹)	۳/۵۰۰/۰۰۰	۱/۰۰۰/۰۰۰ (٪۲۸)

به وجۆره به ته وری ناوه راست ۱۹٪ له گشت رۆبهری سه رزه ویه کان و ۲۴٪ له گشت دانیشتوانی سی ده ولت له گه وره ترینی ده ولت ته کانی رۆژهه لآتی ناوه راست کوردنشین و کوردن،

سوریه و شۆزه ویش هه رکام له لایه که وه له ناوچه سنوره کانی خویاندا له گه ل کوردستانی۔ تورکیادا به ریز۔ ۲۵۰/۰۰۰ و۔ ۱۶۰/۰۰۰۔ کوردیان له خاکی کوردستانی به شی خویاندا هه یه۔ ئه مه بوخوی رۆبهری ته واوی کوردستان ئه گه یی نیته۔ پنیسه دو سی هه زار ۵۳۰/۰۰۰ کیلومیتیری چوار گوشه و ژوماره ی دانیشتوانیشی

نه گاته نریکی نوَملوئِن که س:، نه م و ته ی واسیلی نیکیتین - زوَرترله حه ق نه چی و باشتَر
له دل نه نیشی به م ده لیلانه ی خواره وه ۱ - تاریخی - ته مه ددونی ئیسلامی له باسی
جه غرافیای سهرزه وی ئیسلامی له ده ورائی - مه ئمونی عه بباسی دا که له سالی (۱۹۸) تا
۲۱۸ هـ ق) خه لاقه تی کردوه سه باره ت.

به مبه لَبه ندی فارس (مه به ست ئوستانی فارسی ئیرانه که نه وکاته چه ندبه رابه ری
ئیسْتَاکه و تاقه راخته کانی که نداوی فارس درِیژه ی بووه) ئاوانه نوی: له مه لَبه ندی فارس
چه ندشوینه وار و هه وارگای خوشی تَیدایه که پَییان ده لَین (زه موم) (زه موم جه معی - زه م
- ه که به مانانیشتمان وجیی ده سه لَنداری و هه وار گه یه، نه ویش پَینج - زه م - بوون
گه ورتَین و خوشترین - زه م - یان زه م - ی جیلویه - که به زه م - ی زه میجان به ناوبانگ
بووه، له پیش سالی (۲۲۶ هـ ق) زه می زه میجان (= نیشتمانی خَیلی زه میجان) که یه کَیکه له
پَینج خَیلی گه وره ی کوردی مه لَبه ندی فارس ده که وِته ژَرده سه لَتی کوردیکی نازا که
له ناوچه ی (اصطخره وه) هابتوو، به ناوی - جیلویه - دوی نه مه به م - زه مه، یان وت -
زه می جیلویه - چون جیلویه ودار و ده سته ی جیلویه فه رمانره وایی خوِیان
لَیره وه دامه زراند، دیسان (له قه رنی سَیی هـ ق) به ولاره هه ربه و هویه وه بَری له ناوچه ی
ئیسْتَاکه ی - کوه کیلویه که جیلویه ی تَیداده ژیا، ناویان نا کوجیلویه - که ورده ورده بویه
(کوه کیلویه)، له و شوینانه داخِیله مه ژداره کانی کورد و هوزه جوتیاره کانی له ک و
کوردنیشته جِین، که گه رمِین و کوستان نه که ن، به هاویناندا ده چنه کوستان و
به زستاناندا دینه وه ئاران، ته نیا خِیوه ت و ره ش مآلی خِیله کورده هه وارچیه کانی
مه لَبه ندی فارس، ژو ماره یان ده چِیته پَینسه دهه زار - (۵۰۰/۰۰۰) چادرو ره ش مال، که
ژوماره ی دانیشتوانی پیاو له زوَرتری مالاندا به خاون مال و شوان و گاوانه وه ده چوه ده پیاو
که پله ی ناوه رَاست بگرین به تیکرایی بوهه ر چادر و مآلی پَینج پیاو دابنِین ژوماره ی پیاوه
کانیان ده گاته دووَملوئِن و نیو، (۲۵۰۰/۰۰۰)، که هه رنه بی بوهه ر پیاوی ژَنیک و دومندال
دابنِین ژوماره ی کوردی نه م سه رزه ویه ده چِیته ده ملوئِن که س ا جاکاتی که ژوماره ی
کوردان له هه زار و دووسه د سال له مه پَیشداته نیاله مه لَبه ندی (فارس) و قه راخی که
نداوی فارسا زیاترله ده ملوئِن بویی ده بی ئیسْتَاکه چه ند ملوئِن بیِت؟ هه روا به م جوَره ده ر
که وت که خاکی کوردان تاکه نداوی فارس درِیژه ی هه یه.

۴ - خوالی خوش بوو، زانای گه وره، نایه توللا - محمدمه ردۆخی کوردستانی له په ژوای کورد و کوردستانی خویدا سنوری کوردستانی به م شیوه لیکداوه ته وه.

- کوردستان له لای باکوره وه به نه رمه نستان، له لای خۆره لاته وه به ناذره بایجان و عیراقی عه جه م و خوزستان که زنجیره کیوی زاگروس له م به شه دایه، له باشوره وه به عیراقی عه ژه ب، له لای خوراواوه به سه رزه وی (ناسیای صغیره) وه نوساوه،

دیستان به نه قل له بری میژونوسانه وه نه نووسی که سنوری کوردستان، له باکورره وه زنجیره کیوه کانی ناراراته، له خۆره لاته وه سه رحه دی خوزستان و فارس و زه نجان ورمی و ماکیوه، له باشوره وه مه رزی باکوری - به غدا «عیراقی عه ره ب» له خوراواوه چۆمی فوارت تا سنوری به غدایه، به م جوژه بری له نه رزروم و بری له ناوچه کانی خۆره لاتی - ناسیای صغیر - و ناذره بایجانیش به به شی له کوردستانی پان و به رین نه ژمیردری^۱ له گه ل نه وه یشدا تاریخی مه ردۆخ - پیوانه ی روبه ری کوردستانی به - یه کسه دوسی هه زار کیلومتری چوار گوشه داناوه، که ته نانه ت ته نیا ژوبه ری کوردستانی ئیرانیش ناگریته وه -

۵ - نه دموندز له په ژوای خویدا به ناوی - (کوردها - تورکها - عه رهبا -) نه نووسی - شیمالی کوردستان به هوئی هیلی که له ئیره وانه وه تائه رزه ژۆم و نه رزه نجان کشاوه درێزه ی هه یه، پاشان نه وهیله که وانی له (مالاتیای) و قاره مان مه رعه شه وه باده خواتاده گاته شاری خوشی - حه له ب - نه مجارله باشوری خوراواوه به ته پولکه و داوینی کیوه کانداده روا تاله ده جله ده په ریتته وه، له وێوه به خۆره لاتی چۆمی ده جله دشان به شانی ناوی به پیت و به رکه تی ده جله نه ژوا، تاده گاته باکوری - جبل حمیرین - له سنوری ئیران و عیراق له نزیککی مه نده لی له خۆره لاته وه خه تی راسته و راست له مه نده لیه وه ده ژواتاده گاته شه قامی کرماشان - که ره نده، نه مجارته واوی مه لیه نده کانی سنه و سه قز و مه هاباد و ئورومیه و خوئی، سه لماس و ماکوده گریته وه تاده چیتته ئیره وان.

به لām مه رزی مه نده لی به کرماشان سنووری نیوان سه رزه وی هۆزه کانی لوز و له که، له گه ل سه رزه وی برا کورده کانی خویاناکه به راستی نه وانیش ته واوله بنه ماله ی

گه‌وره‌ی کوردان نه‌ژمیردین^(۱) به‌م جۆره نه‌دموندز ددان ده‌نی - به‌و راستیه‌دا که سنوری باشوری خۆره‌هلانی کوردستان سه‌دان کیلومیت به‌ولاتره‌وه ده‌روا.

راستیه‌که‌ی نه‌وه‌یه چه‌نده دیتنه‌وه‌ی حق و ددان نان به‌ماف و حقیقه‌تدا گرانه، سه‌د نه‌وه‌نده وتنی حق و نویسنی حقیقه‌ت گرانتره، جا هر بویه تا ئیستا که سه‌بارت به‌م مه‌سه‌له نه‌وه‌ی حقه و راستی به‌یا به‌ته‌واوی نه‌زانراوه، یا زانراوه و نه‌نوسراوه. یا نه‌گه‌ر نووسرابیتیش به‌خه‌لکی رانه‌گه‌یه‌نراوه و له‌به‌ین براوه، دیاره‌گشت نه‌وانه‌ی که له‌م باره‌وه په‌راویان نویسه‌وه، وتاریان داوه. و گۆناریان بلاو کردوه‌ته‌وه تهنیا ویستویانه نه‌و حقیقه‌ته راسته‌قینه بو جیهانیان روشن که نه‌وه که: میلیله‌تی کوردیش وه‌ک گشت میلیله‌ته زیندوه‌کانی تری نه‌م جیهانه‌خواه‌نی میژو و نیشتمانیکی به‌بایه‌خ و ناو. که پاکانی به‌ره و باشور راکیشاوه و له‌کاندای فارسی گیراندوه، دو ده‌سته‌کانیشی به‌ره و باکوری خۆراوا دریز کردوه، ده‌ستی چه‌پی له‌ده‌ریای سیا و ده‌ستی راستیشی له‌حاست دورگی نه‌سکه‌نده‌رون له‌ده‌ریای «مدیته‌رانه‌ی» هه‌ل‌ژه‌ندوه.

۶- بری له‌کۆل و کۆمه‌لانی کورد ده‌لین پێوانه‌ی کوردستان له - پینسه‌ده‌زارک - ۵۰۰۰۰۰ ک، تی ده‌په‌رێ و له‌لوتکه‌ی - ئاراراته‌وه - تا ده‌گاته‌خه‌لیجی فارس و ده‌ریای مه‌دیته‌رانه ده‌گریته‌وه، پێوانه نه‌و نه‌خشه‌یه که ناوه‌ندی لیکۆلینه‌وه‌ی کورد له‌پاریس له ۱۹۴۹ - دا بلاوی کردوه‌ته‌وه - به‌لام - ل - رامبو، پێوانه‌ی کوردستان - (وه‌ک نیکیکتین) به - ۵۳۰/۰۰۰ ک داده‌نی^(۲) - م - که‌ندالیش ده‌لی: هه‌ژده ملوین کورد له‌ده‌وله‌تیکا که نه‌وجودی هه‌یه و نه‌به‌ره‌سمی ناسراوه و له‌گه‌ل خاکی (فه‌رانسه) دا (که ۵۴۳، ۹۹۶ کیلومیت به‌راه‌ره: ژیانی خۆیان به‌رپوه هیناوه.^(۳)

۷- نه‌نسیکلۆپیدیای بریتانیا ده‌لی: - دریزایی کوردستان - ۶۰۰ میله - و پانایشی ۱۵۰ میله، به‌لام دائره‌المعارف قرن عشرین - و - قاموس الاعلام - ده‌لین دریزاییه‌که‌ی - ۹۰۰ ک و پاناییه‌که‌ی له‌نیوان - ۱۰۰ تا ۲۰۰ کیلومیترایه، نه‌و لیاچه‌له‌بی‌گه‌رالی تورک له‌سالی - ۱۰۶۵ ه ق - به‌ناوچه‌کانی کوردستاندا له‌نه‌رزهرۆمه‌وه تا ناوچه‌ی به‌سه‌ره‌گه‌راوه تا واده‌نوسی - کوردستان له‌مه‌له‌نده‌کانی - نه‌رزهرۆم - وان - هه‌کاری -

۲- کوردستان و کورد - ع - ق، ص ۱۲

۱- کوردها - تورکها - عه‌ریها ص ۷

۳- کوردستان - م - که‌ندال ص ۷ ترجمه‌ شریف عظیمی

دیار به کر - جه زیره - ئامیندو - مووسل - شاره زور - ئارده لان - پینکها تووه و درینزاییه که ی ریی حه فده روزه، «زیاتر له: ١٦٣٢ ک».

٨- کوردستان^(١) که وتوه ته نیوان - ٣٠ - ٤٠ پانایی روزه لاتی و ٣٧ - ٤٨ درینزایی باکوری (د - ع - ق) به لام مهردوخ ئهنوسی له نیوان - ٣٢ - ٣٩ - پانایی روزه لاتی و ٣٩ - ٥٠ درینزایی شیمالی، ئهنسیکلوییدیای گه وره ی سوئیته تی ئهنوسی - له نیوان ٣٠ - ٤٠ پانایی روزه لاتی - ٣٤ - ٣٩ درینزایی باکوری.

قاموس الاعلام - دهنوسی - ٣٠ - ٤٠ پانایی روزه لاتی - ٣٧ - ٤٦ درینزایی باکوری - نوسه ریش ده لی: کوردستان که وتوه ته نیوان - ٣٠ - ٤٢ - پانایی روزه لاتی و - ٣٧ - ٥١ - درینزایی باکوری - بینا بهم بروایه که به لگهی پته و باوهر پینکراوی له سه ره، باکوری فارس و ئه رزه رۆم و ئه رزه نجان تا ته رابوزان و ده ریای رهش له کوردستانی تورکیه که ئیستا که کوردی تیدا نیشته جی یه، ده گرینه وه ههر بهو جوهره خاکی به پیت و بهرکه تی خینله کانی له ک و بهختیاری و مه مه سه نی و هوزه بهر بلاوه کانی تری کورد له ده ور و بهری شیراز و ئیسفه هاندا ده گرینه وه، (خوا زانانه).

کوردستانی ئیران:

وهك په زاوه كانی میژویی و ئاینی وینه ی ئه وئستای زه رده شت و شانامه و دین کورد و ده یان به لگه ی مړوناسی و ئه نتيكه ناسی و شوینه واره كونه كانی کوردستان شاهیدی ده دن و به زمانی بی زمانی هاوارده كه ن ږ زه گه زونه ته وه ی کورد زیاتر له ده هه زار تا پازده هه زار سال له مه پیش له سه رزه ویه كانی کوردستان هه رله قه راخی گه رمی كه نداوی فارس و خاکی شوانكاره به درژیایی زنجیره كيوه كانی به خيرو بیري «زاگروس» تائه گاته لوتكه ی كيوه به رزوبه فراویه كانی ئارارات و مه لبه نده كانی ته فلیس و قارس و ده ریای زه ش - ژیاون، وه له گه ل خیله كانی فارس و بلوچ و ئه رمه نی و پشتوو ئوردوو ئالمانی و ئیتالیا و ... له بنه ماله یه كه به دی هاتون، له و كاته وه له هه زاران رووداوو ئاژاوه و قره و شه رو مشته مړوتيك هه لكه وتن له گه ل خزم و دراوسی و خوئی، وهك خیله كانی - لولو - كوت - میتانی - هیت - كاسی - عیلام و ئاشوروهی تر، كه هه رله وسه رده مه دا ده وله تی سه ربه خووبه هیزیان به دی هیئا، وهك زه نجیره فه رمانروا كانی كه یانیان و پیشدادیه كان، كه مړوی زاناوبلیمه تی به ناوبانگ - عه ماده ددینی ده ولتشاهی - كوردی كرماشانی له په راوی به بایه خی جه غرافیای خوراوی ئیران دابه جوانی لیکیدا وه ته وه وسه ره تالیکي له م راستی یه ده ر خستووه كه به خواستی خوداله جیی خویدا به ته واوی ئه م په زاوه به نرخه ئیشاره ده كه م.

له هه زاوی چواره می پیش له زاینی هه وه لین شه پۆلی كوچه ریه كان به ناوی «ئازیانیک» له باشوری ده شته سارد و سره كانی سیبیریاوه به ره و زنجیره كيوه كانی «زاگروس» وه جموجول كه وتن.

ديسان له هه زاوه ی سی هه می پیش له زاینی دا تاقمی تر مه شهوور به ئاریایی یا هیندو ئوروپایی هه رله دشته سارده كانی روسیه وه به ره و خوراوی ئیران (زنجیره كيوه كانی زاگروسی کوردستان) وه ری كه وتن، ئه م دووشه پوله كه له كوستانه كانی زاگروس دا به یه كه گه یشتن، پيكه وه نه سازان وتيك هه لكه وتن، كه له میژودا به هیرشى - گوتی -

کاسی - ناوی ده رچووه ^۱.

له نزیککی هه زاری دووهه می پیش له زاینی داده سته بی تر به ناوی «ئاریان ها» هه رله و سه رزه ویه سارده بی بژیوه ی ژوسیه وه به ره و خۆراوای ئیران (کوردستان) زۆی که وتن. ئه وهه وارچی یه کۆچه ریانه، کاتی که سه رزه وی، سه رسه و زوگه ش و زه نویری ئاووهه وا خووشی کوردستانیان دی، پایان چوه به س وعه به سران و نه یان توانی ته نیا به هه راو هاوا رووه ره شه ی کورده نیشته جیکان بگه رینه وه، یالاتر اسکه بیه ستن و به ره و ده شته خیزاویه گه رمه قاقره بی خیره کانی ئه م لا و لابرگه وبنه تیک نین، ئه وه بوو که له گه ل کورده نیشته جی کانی کوستانه کانی زاگروس به شه زهاتن، له م بگره و به رده دا ئالوگوریکی گه وره له فه رهه ننگ و زمان و خوورزه وش و یاسادا به دی هات، واده ر ده که وی که له م سه رده مه دا قانون و په راوی زه رده شت پیغه مبه ر، د - له ناو کورداندا جیی زیز و برّوا بووه، هه رواخه لکی تریش په یره ویان لی کردووه - به م جوړه بوّمان ده رکه وت که نه وه ی کورد هه زاران سال له مه پیش له سه رنه م خاکه پاکه له دایک بووه و پای گرتووه و ژیاوه و به زمانی کوردیش دواوه، هه زاران ساله له سه ر پای خووی راوه ستاوه و ئاینی بوه و خودای ناسیوه، به وته ی میژوو نوسان نزیککی چوار تاشه ش هه زار سال له مه، پیش، به لام وه که جه غرافیا خۆراوای ئیران (کوردستان) نوسراوه ی زانای پایه به رز - عه ماده دینی ده وه تشاهی کوردی کرمانشاهی ^۱ نزیککی ده تاپازده هه زار سال له مه ^۲ پیش «که به برّوای منیش ئه م لیکدانه وه چون به لگه ی باوه ر پی کراوی زمانی کوردی ئه ویستایی له گه لدايه دورست تره»: له فه راخی گولی و رمی پیغه مبه ریکی گه وره و مه زن با ناوی پیروزی - زه رده شت ^۳ - له لای خودای ته نیای به رزی بی وینه وه، به پیغه مبه ری هه ل برّیردرا، هه وه لین سروشی خودای پی گه یندرا، بوشاره زایی و ژابه ری گه لی کورد ژوانه کرا، له باتی ئه وه یکه له م ده رفه ته چاکترین که لک وه رگرن، له ژیر ئالای ئه و ژابه ره که له خویان هه لکه وتووه یه ک بگرن، لاسیایی یان کرده وه و دووده سته له دژی راوه ستان، تاقمی به ناوی - «خویان» - و ده سته بی تر به ناوی - دیوان ده روّنه - دوژمنایه تیان کرد و به درویان خسته وه، چون زه رده شت وه ک گشت پیغه مبه ران پشتیوانی گه لی هه زاران و دوژمنی زۆرداران بوو، به م جوړه زه رده شت، به فه رمانی خودا بوّدارشتنی

(۱) مادها - تالیف جلیل ضیاپور

(۲) که هیشتاله م ده ورا نه دامس نه دوزاوه ته وه -

(۳) یانی ده شت و که ژوکوی نیشتمانی کوردستان وه ک زیره به هره وینه ی ئالتون جوان و به به ر هه م و به ره

به رنامه ی ئاینی پیروزی، به ره و کوردستانی ناوه ندی کوچی کرد و هات سه رکئیوی -
 ئاوشی ده رینه - «ئاویده ر» له خوراوای شاری سنه ی ئیستاکه دا، خوای گه وره لیره دا
 دووه مین سروشی خوئی خه لات فه رموو، به لام زه زده شت لیره دا زورنه ماوه و به ره و
 کوردستانی کرماشانی ئیستاکه - کوچی کردتاچوه سه رکئیوی - هوگر - له قه راخی -
 جه یحون شار - که له خوهره لاتئی کوردستانی سنه و باکوری خوهره لاتئی کرماشاندا
 لکه وتوو، له سه ریه کئی له زنجیره کتیه کانی - هوگر - که = ئیستاکه به کئیوی - هه جیر -
 به ناوبانگه، خوای گه وره سئی هه مین سروشی نهپئی خوئی بوئارد و ئاینی به بایه خی تاک
 په رستی و براهه تی و یه کیه تی بوکوردان دا مه زران، که به م هوپه وه تا ئیستاکه یش نه و
 ناوچه به - دینه وه ر - و - جه یحون شاریش به - جه یحوناوا - ناودیر کراوه، که هه م
 په زاوی میژونوسان و هه م سینگی بنه چه ی کوردان له خودا زایان گرتوو،

ئه م پیغه مبه ره به ریزه که له شاری - جه یحوناوای - دینه وه ر - دانیشه جی بوو ئاینی
 یه کتاپه رستی دژی زوردارانی به خه لکی زاگه یاند، پادشاسه روکی ئه م مه لبه نده به ناوی
 - (گوشتاسیب) - که وه ک هه لو، قه لای عاسته م و به رزی - که نگشه ی کردبوه پایته ختی
 خوئی، که ئیسا - که نگه رشه - ی پی ده لئین و له چه ند کیلومتری شاری - دینه وه ر - دایه،
 ئیمانی به زه زده شت پیغه مبه ر هیناو به گشت هیژوهه ستی خوپه وه پشتیوانی لی کرد،
 زه زده شتیش - ئاورخانه ی خوئی (وینه ی مزگه وت به مانای جیی روشنایی و تیشکی
 خواپه رستی و زئی نومایی هاتوو) له ناوکه لایه کدابه ناوی - (باکته ریا - باخته ره -
 بالخته ره -) که له چه ند کیلومتری که نگه شه دایه، دورست کردو ده ستی کرد به
 زاگه یاندنی ئاینه جوانه که ی خوئی ئاوردانی باکته ریا - به جوړی، له و لاتاناوی - زوشت
 که نه ته وسان و دوژمنانی زه زده شت ئاوری حه ساده تیان هه لایساو خویان پی نه گیرا و
 هیرشیان برده سه ری، روسته م پاله وانی (کوردی - سوغدی - سگری - سه قزی) ^۱ که
 به هه له به زابلی ناوبانگی ده رچوو، یه کی بووه له پشتیوانه ئازاکانی زه زده شت و له گه ل
 دوژمنه کانی ئه م پیغه مبه ره کوئل نه ده ره به ربه ر کائیی کردو به شه زهات، که سه باره ت
 به م دژایه تیه بووکه روسته م ته نانه ت له گه ل - سورابی - کوژی خوئی به شه زهات،
 سوراب - له شاری - سه منگان - له چه ندفرسه خی جه یحون شار - دانیشه جی بوو،

(۱) زابی گه وره زابلی چکوله - (به کورد ئیستاکه زئی گه وره و زئی چکومه) که به ههردوکیان وتوه - زابان چون روسته م
 خه لکی سه قزبووه و له ده وروبه ری دوچومی زئی گه وره و زئی چکوله زیاده به روسته میان وتوه سه گری - زابانی - به لام به
 هه له زابان - کراوه به زابلی و سه قز - کراوه به سوغد

له گه ل باوکی خوئی به شه زهات به لام رۆسته م سۆرابی کۆزی خوئی له شه زدا کوشت - له فهروه ردین یه شتا - سوراب لاوتراره ته وه، پاشان دوژمنانی زه زده شت هیرش ئه که نه سه رشاری - باخته ره - که له په راوی ئه ویستا - دا - باخی - نوسراوه، زه زده شت شه هیده ئه که ن و ئاوردانه که ی ئه رۆوخین و په یره وه کانیشی ئه کوزن و تیکرا ته فرو تونایان ئه که ن.

ده سته یی له په یره وه کانی هه ل دین و تاخوره لاتئ ئیران ناگرسینه وه، تاقمیکیان که خه لکی - پارسینه «صحنه» ی کرماشان بوون کاتئ ده گه نه خوره لاتئ ئیران - (خوراسانی گه وره) به - پارتیه کان - ناویان ده ر چوو، جابه یاد و بیره وه ری نیشتمانی خویان (کردستان) که به گیان و دل خوشیان ده ویست، وه بوئه وه که خوشه ویستی نیشتمانی خویان - کردستان - هیچ کات له دل ده رنه که ن و به ناو برد نی ئه و ناوانه کوردستانی خوشه ویستیان وه بیر بیه وه، ته واوی شاروو کیووته لان و چۆم وده روده شت و شارودی خوره لاتئ ئیرانیان به وناوانه ی که له ولاتی خویان کردستان ده یان ناسی ناو دیر کرد، تا کووهیچکات کوردستانیان له بیرنه چیه وه، به لام به داخه وه ورده ورده نه ته وه داهاتوه کانیان مه یلی خاکی کوردستانیان ناو، گشت ناوونیشان و میژوی باوو باپیریان له بیرچوه وه، دیسان به هوئی نه بونی په یوه ند و دووری زیگاوتهی په ربوونی ماوه یه کی دوو رود ریژ له کوچی په یره وانی زه ردشت له خوراوا (کردستان) بو خوره لات (سیستان و خوراسان) سه باره ت به زمانی کوردی سورانی تایه تی خوراوا ئیران بیگانه ببونه وه، دوا ی چه ند هه زار سال، که ئاینی زه زده شت له خوره لاتئ ئیران دا په ره ی سه ند و دنیای ته نیه وه، پارتیه کان که په یره وی ئاینی «زه زده شت» بوون و له بنه ماله ی کورده کانی - پارسینه «صحنه» ی کرماشان که و تبونه وه، ویستیان په راوی بلاوی ده س لی دراوی - ئه ویستا پیغه مبه ر له یه کجیدا کو بکه نه وه،

له کاتی رێک و پێک کردنی میژوی مه زهه بی ئه ویستادا، چون ماوه یه کی فره له کوچی زه زده شت زا بردو بوو، له بیریان نه مابوو که زه زده شت خه لکی کردستانه و ئه ویستایشی به کوردی بو ئیردراوه و ته واوی ناوونیشان و وشه کانی به زمانی کوردیه هه روه ها ته نیابه نیشتمانی وه ک به هه شتی کوردستانی خوراوا ئیرانیشیدا هه لداوه، ده قی ئه و ناوونیشانان یان له ئه ویستای ده س نوی ده و رانی - ئه شکانه کورده کاندای نویسه وه وه گومانیشیان وابو که دوا ی ئه وه زه زده شت له خوراوا (کردستانه) وه هاتوه ته خور

هه لات، بوه به پیغه مبه ر و له شاری (به لڅ) له قه راخی چۆمی - جه یحون - سروش
 خودای بوهاتووه و هه رله ویش کوژراوه،^١ به لām بویمان ده رکه وت که ئه م گومانه دورست
 نی یه، چون به رابه ری به لگه ی زمان که پته وترین و باوه ریی کراوترین به لگه و ده لیلی
 میژووناسراوه، گشت ئه و ناوانه ی که له ئه و یستاداها توه بی که م و زیادله کوردستاندا ماوه و
 هه یه و پا به رجا زاوه ستاوه، به تاییه ت له داوینی کوستانه گه وره به سامه کانی ده ورو
 به ری کرماشان داهه ربه و ناوونیشنانه ی که له ئاو یستاداها توه ده س لی نه دراو ماوه،
 خه لکی خودی ئه م مه لیه ندانه یش بی ئه وه یکه ناگایان له به سه رهاتی دل ته زینی
 میژووی سه رزه ویه کانی خو یان بی تائیستابه چاکی ئه و ناوانه یان له دل و میشکی خو یاندا
 را گرتووه، خوش به ختانه نه یان هیشتووه ده سستی تالانچیان بی به زه ی زۆردارا، نه و ناوه
 پیروژانه یان «وه که هه زاران ئه نتیکه ی له قیمه ت نه هاتوو سه دان ناوی میژوویی به
 کارهاتووی تریان به تالان برد»، به تالان به رن،

زمانی که تیکه کانی «ئاویستا» پی هو نراوه ته وه به گومانی زانایانی ئه نتیکه ناسی
 کوردی نه زانی بیگانه، زمانیکی کوئی نه زانراوی له بیر چوه وه یه که له به ین چووه و
 شوینه واری نه ماوه،^٢

به لām به پیچه وانه ی ئه و گومانه زۆرتری وشه کانی - ئاو یستا - له ناوچه کانی -
 کوردستان به تاییه ت له مه لیه ندی کرماشان به چاکی وژوونی ده زاندردی و له گه ل وشه ی
 کوردی ئیستا که دایه که ده گرته وه. من - نوسه ر - که کوردیکی سۆرانیم به جوانی له
 زۆرتری وشه کانی (ئاویستا) تی ئه گه م - به م جوړه گومان له وه دانی یه که زمانی کوردی
 «ئاویستایی» دایکی گشت زمان و له هجه به ر بلاوه جوړبه جوړه کانی کوردی گشت
 کوردستانی ئیران، تورکیه، عیراق - سوریه، شوژه وی یه، هه روا بویمان ده رکه وت که
 زیاترله ده هه زار سال له مه پیش نه ته وه ی کوردخواه نی ئاین، زمان، فه رهه نگ، خه ت و
 نوسین و کتیوبووه،

له شوینه واره باستانی یه کوته کان و په راوی به بایه خی «ئاویستا» واده ر ئه که وئی که
 نزیککی پازده هه زار سال له مه و پیش، ته واوی ناوچه کانی خوړهه لاتی ئیران تاکه نداوی
 فارس، وه له لای باشوره وه له شیراز و کتیه کانی به ختیار و قه راخی به رزاییه کانی

(١) جه غرافیای خه راوی ئیران -

(٢) جه غرافیای خوراوی ئیران - ده ول تشاهی

لورستان و ئیسفه هان تانزیک و سنوری قوم و ساوه، وه له باکوره وه ته واوی مه لبه نده کانی باکوری، له خوراسانه وه تاداوتنه کانی کیوی نه لبورز و سه رحه دی زه نگان و نازه ربایجان، له ژیر ئاوابوه و به ده ریای ناوه ندی ئیران ناوبراوه، له م ده ریا گه وره وه که «ئاوتستا پیی ده لی - ئاوروکه ش - به لام - ئوستاد پوردادوبه «ده ریای فه راخ که رت» ی ته رحه مه کردووه، ریگایی بوگه یشتن به گولی و رمی بووه،^۱ نه کری چومیکی واله نئیواناندا بوپی که پایور و لوتکه ی تیدا گه زابی. ژاگ دومرگان فه رانسه وی و کونت دوگوبینو - له جه غرافیای خوراوی ئیران و میژوی ئیرانیاندا نوسیویانه، واده رنه که وی له و کاته دا ده ریای ناوه ندی - (ئاورو که ش) یه گجاری و شک نه بوپی و، ته نیازتگی په یوه ندو هاتووچوی نیوان خوراواو خوره لاتنی ئیران له قه راخه کانی - نه لبورزه وه کرابی.^۲

ده ریایچه ی گه وره ی ساوه که شه وی له دایک بوونی پیغه مبه ری خوشه ویست (د) وشک بو، نیشان نه دا که پاشماوه ی ده ریای گه وره ی - ئاوروکه ش - بوپی که زۆزگارانن ماسی گه وره ی (والی) تیدا ژبایی و نزیک دوازه هه زار سال له مه و پیش له ساوه وه تاکه نداوی فارس شه پۆلی دابی، زوربه ی شاعیران و زانیانی گه وره ی ئیسلام نه م سنی زووداوه گرنگانه ی خواره وه یان.

۱ - کوژانه وه و هه ل نه بوونی ئاوری فارس دوا ی هه زار سال ئایسان له شه وی له دایک بوونی پیغه مبه ردا (د)

۲ - شکانی چوارده کونگره ی هه یوانی کۆشکی «کیسری» له مه داین پایته ختی ئیران.
 ۳ - وشک بوونی ده ریایچه ی ساوه، به نیشانه هه هاته دنیای پیغه مبه ریکی بت شکین و ئالوو گۆزیک گرنه له جیهان و پیروزی نوره سه ر تاریکی و هه ق به سه رناحه قدا داناوه، دیاره هه روه که به لگه یه کی پته ومان له سه ر شوینه واری میژوی زابووردو له ده ستانی یه، نایش توانین زه تی بکه ینه وه و وه ری نه گرین، به لکوونه توانین به ناوی شوینه واریکی گرنه ده ستی پیدا بگرین و به مه به ستی لی کولینه وه و گه یشتن به نیوه زوک و هه قیقه ت که لکی لی وه ربگرین، شانامه ی فیرده وسی بریکی ترمان له مه به ست نزی که نه کاته وه، کاتی که سه باره ت به پاشایه تی - گورشاسیب دواوه ده لی: نه فراسیاب که سه زوکی تاقمی کورده «توراوه کان» بووه له کاتی پاشایه تی - زو - ی

(۱) جه غرافیا خوراوی ئیران

(۲) جه غرافیای خوراوی ئیران نوسراوی ده وله تشاهی

کورزی - ته هماسوب شادا - په یمانی ناشتی و نیوان خوښی خوئی له گه ل ټیرانیه کاندا ده به سټی، به لام پاش نه وه یکه، گورشاسیب شا، کوچی دواپی کردو ولاتی ټیران بی سه روک ماوه، هه لی به ده رفعت زانی و چاوی له په یمان قوچاندو به زاوته گیری - په شه نگی - باوکی که پټی ده لئی: که بگذرز جیحون و برکش سپاه - ممان تاکسی برنشیند پگاه - هیرش ده باته سه ر ټیران، نه وکاته مه لبه ندی فه رمانروایی نه فراسیاب له قه راخه کانی چومی نه ره سه وه ده سټی پټی کرده و گشت ناوچه کانی نازه ربایجانی خوږه لات و خوږاواو کردستان و کرماشانی ئیستا که ی گرتوه ته به ر، به م هوپه وه په شه نگی باوکی له قه راخی - جه یحون - یا باشوری خوږاواي فه رمانزه وایی خویدا نه کاته لئی پرسراووسه روکی نه م ناوچه، جائه م - جه یحونه - که بوه ته جیبی هه له و سه رلی شیواوی میژوونوسانی خزم و بیگانه، له باکوری کرماشان دایه که زه رده شت ماوه پی دواي نه م قره و مشت و مره، ثانیی پاکی خودای به خه لکی را گه یاندو و به جوانی په ره ی پيدا،

سویای نه فراسیاب له ناو کورده دانیشتوه کانی نه م ناوچانه به تاییه ت له ناوچه ی کوردی - سه نجابی - که له ژیرده سه لاتی نه فراسیابدا بووه، هه ل بژیردراون، فیرده و سی ده لئی: یکی لشکری ساخت افراسیاب - زدشت سپینجاب تا رودآب^۱ که له به ریکی شیعره که ی یابه هه له پیتی - پ - پی زیاد کرده و سه نجاب - ی کرده ته سپنجاب، نه ینا نه م سه نجابه هه رنه و ناوچه خوښه - سه نجابی یه یه که له خوږاواي کرمانشادا هه لکه وتوه و، خاوه نی پیاوانی کوډ نه ده روبه نه مه ک و نازایه، نه م ناوچه - که وتوه ته سنوری باشوری جه یحوناوا، که له - پشتخوارگه ر^۲ - که له چه ند کیلومتری که نگاوه ر دایه تا - دو که هیکوه کان - (کاکه وه نده کان) که له هه وه لی خاکی که نگاوه ر تاده و روبه ری هه رسینی کرماشانی داگرتووه، به رابه ری په یمانی ناشتی نیوان مه نوچیهر و نه فراسیابو، نه م ناوچانه له ژیرده سه لاتی نه فراسیاب دابووه، «وه به ندی هش» - ده لئی نه م مه لبه ندانه - له نریکی جه یحوناواي صحنه ی کرماشاندا هه لکه و توون، هه ربویه نه فراسیابو - باوکی خوئی کردبوه فه رمانزه وای نه م ناوچانه، چون له ناوه ندی ده سه لاتداری خوپه وه زورته ریک بوو، جاخوئی له رټی ده ریای نازه ربایجانه وه که له قه راخی

(۱) بانی له کورده کانی سه نجابی و ده روبه ری چومه پر ناوه کان نه فراسیاب سویابه کی پټک هیئا -

(۲) به لام میژوونوسان به هه له بیان وابوه که به شی مازنده رانه

نازه ربایجانی خۆره لات و خوزاواوه ده ریا بوه تائه و په ری ده ریا ری - (فه راخ که رت)
(ئاوروکه ش) به گه میه - نه په ژیتته وه و خوی نه گه یه نیتته ده و روبه ری تاران و
خواروورامین، که له به ری نه و په ری ده ریا بوون، دیسان فیرده سی په رده له زوی نه نیتته کی
ترلا ده باوده لی: خروشیدو بفگند کشتی برآب. بیامد بخواروژی افراسیاب^۱

وشه ی ئیران و توران

توراوه کان یا توورّه یه کان، ناوی تا قمی له خه لکی ئیرانه که به هه له به - تورانی یان
ناو بردوه و له نه ژادی - تورکیشیان - ژوماردوه، چون - یه کی له سی کورّه کانی فه ره یدون
- به ناوی (تور) به هو ی نه زانکاری باوکی له دابه ش کردنی خاکی ئیران به سه ریاندا، له
باوکی تورا و خه لکیش ناویان نا (توراو) به ره به ره بوبه ناوی ده سته یی له م نه ته وه،
جامیژوونوسان به هه له به هو ی هاوشکلی وشه ی - توراوه کان - له گه ل وشه ی -
تورکه کان، نه ژادی کورده توراوه کان - له گه ل وشه ی - تورکه کان، نه ژادی کورده
توراوه کان یان به نه ژادی تورک، نه ژماردوه، چون کوردییان نه زانیوه کوردی توراویان لی
بوه به تورکی خو مالی،

زانای به ریزی کورد - عه ماده ددینی ده وله تشایی له کتیوه که ی خویداله لا په ره ی
۹۳ و ۹۴ داده نویسی: من وانه زانم که خیلی (هه ورامی) ئاهورایی - بووه که به ره به ره
گوراوه و بوه ته - هه ورامی - نه م تا قمه هه ره و ده سته بوون که هه زاران سال له مه و به ره، له
سه ره دابه ش کردنی زه وی و له وه زگاوسامان، له براکانی خو یان توره بوون و لیان - توراون،
چون ناوی راسته قینه یان - ئاورا (= ئاهورا) بووه، وه شه ی مان له کوردی دابه مانای خیل
(و بونیسبه تیش دیت) ئاهورایی گورابه ئاهورامان، یانی خیل یا خیزانی ئاهورا، وه له
به ره وه یکه ناوی راسته قینه یان (ئاورا) بوه و، تا قمی کیش بوون له خیلی توراوه کان پینان
وتون - (ئاورا توراو) - که ورده ورده بوو به ناوی ده سته یی له خه لکی خوراوی ئیران،
دوای نه وه یکه په ره یان سه ندوژوماره یان چوه بان له قه راخی گولی ورمی به ره و
کیوه کانی - ئارال و قه ققاز - وه ژی که وتن و نه و ولاته یان خسته ژبرده سه لاتی خو یان و
حکومه تی - ئاوراتور - یان پیک هینا، پاشان به ره به ره، به ره و خاکی ئیران ده س درێژیان

(۱) یانی نه فراسیاب به که شتی له ده ریا په ژبه وه و هاته شاری ژهی و ناوچه ی خواو - (نوسه ر)

کردو بونه هوئی میژوی پالّه وانیه تی و ئه فسانه یی ئیران،^۱

له لایه کی تره وه وشه ی - ئیره - له کوردیدا به مانای - ئیره یه - یانی هه رجیی که وێژه ری لی بی به کوردی سورانی پی ده لێن - ئیره - له به رابه ری ئه م وشه دا وشه ی ئه وره - یانی له وی - هه یه - کاتی دابه ش کردنی گیاروله وه رگا، ده سته یی که له به شی باکورو و خۆرّه لآت و باکوری خۆرّه لآت و باشوری خۆراوادا نیشته جی بوون به - ئیره یی - وه ئه وانه ی که له باکوری خۆراوادا نیشته جی بوون به - ئه وره یی - ناوهران، چون چاکترین هه وارگه ی مه زومالیات و باشتین ئالف جاروله وه رگا به تاقدی هه وه ل برابوو، ده سته ی دووه م له م دا به ش کردنه نابه رابه ریه تووژه بوون و - توران - جاناویان نان - (ناوراتوژاوه کان) کاتی پاشایه تی کورانی - فه ره یدون - یه کیکیان به ناوی - سه لم - له ده وروبه ری هه رسینی کرماشان، نیشته جی بوو، که به و شوینه ده لێن - سه رماج - یا سه لماج، ئیرای ئه و روژه سه زحه دوسنوری به م جوژه بووه: ۱ - سنوری قه فقاز تاچه راخه کانی ئه لبورز ۲ - خۆرّه لآتی له ساوه که له قه راخی ده ریای قه راخی که رتا بوو تا چوته کیوه کانی لورستان، ۳ - سنوری باشوری له قه راخی خۆراوای - که بیرکو - و بری له خوزستان که له ناوێستادابه - خوزه هه - ناوبراوه - تاده گاته به رزاییه کانی زنجیره کیوی زاگروس ۴ - به شی خۆراوی له قه فقازه وه تاچه سری شیرین، گشت ئه م مه لبه ندانه به ناوی ئیران، له ژیر ده سه لآتی - فه ره یدون - دابوو.

(به شی ئیرج) فه ره یدون. چاکترین مه لبه ندی ملکی خوی که مه رزی باکوری له قه راخه کانی کیوی ئه لبورز و ساوه تاسنوری، قه سری شیرین، وه سنوری باشوریشی له کوردستانه وه له زیگای سه قز بیجار، تا هه مه دان درێژه ی بووه، به به شی ئیرجی داناوه که له شه ره کانی دواپی دا له قه راخی ئه لبورزه وه تاهه وه لی بیستون که له ژێرده سه لآتی کاکه وه نده کاندابوو، که وته ژێرده سه لآتی ئه فراسیابه وه -

به شی سه لم

گشت ناوچه کانی خۆراوای گۆلی ورمی و مه لبه نده کانی کوردستانی تورکیه و عیراق تاپشتی قه سری شیرین ی داوه به سه لم، پاشان سه لم و تور - پیکه وه - په یمانی یه کیه تیان

به ست و تاسنوری - شه هابادی خوروا - یان خسته ژیر ده سه لاتی خویان و له شوینیکدا به ناوی - سه رابی ئیسلامابادی غه رب - له قه راخی گولیکی چکوله - سه لم و تور - ئیرجی برای برژه پشتی خویان نه کوژن، که ئیستاکه نه و جینگه یه له چه ند کیلومتری ئیسلامابادی غه رب دابه ناوی - سه رابی سه رم و شور - ناونه بری، دیاره بو بیره وه ری و په ندی رۆژگارنه و ناوه - دواي هه زاران سال که ده م به ده م بۆمان گیردرا وه ته ه و به ده ستمان که یشته و رۆوپه زی کتییو بیر و میشکی نه ته وه که مان، له خویدا نویسیویه تی، بوخوی به لگه ی راستی و حه قانیه تی نه م رۆوداوه یه له کوردستاندا، که له دریزایی رۆژگاردای سه لم و تور - گۆردراون و بوونه ته - سه رم و شور، و شه ی تور - له توراوه، وشه ی - نه وه - یانی نه وی - که به سه ریه که وه نه بیته - نه وه توراو - یانی توراوه کان له وین یا له وی توراون - نه م ره که زه نه چنه وه سه ر - توری - کوزی - فه ریدون که له باوکی تورا، وشه ی - توراوه له کوردیدایانی توراویکی تایبه ت، وه وشه ی - توراوه که - ئیشاره به توراویکی ناسراوه، خیل توراوه کان له هوزی که وه ی - ئاهورایی یه کان بوون، پاشان زه رده شت پیغه مبه ریان لی هه لکه وت، که تا قمی له مانه توران و به ره و نه و لاتری باکوری قه وقاز رۆیشتن، نه فراسیاویش هه رله م ده سته توراوانه بووه که له سه رحه د و سنوری ئاستارا هاتوه ته ناوخاکی ئیرانه وه،^١

میژوونوسان به هوئی نه وه یکه زمانی کوردیان نه زانیوه و ناوی هه ریم و کیو، شارو شوینه واره کوئه کانی کوردستانیان نه ناسیوه، هاو شکلی و هاوده نگی ناوه کان بوه ته هوئی سه رلی شیواندنیان، وینه ی نه م و شانه:

١ - **وشه ی - نه ندیا** - که به دانیشتوانی کوردی ده و روبه ری چۆمی قزل وه زانیان وتوه، چون له گه ل وشه ی - هیندیا - داها وده نگ بووه به دانیشتوانی هیندوستانیان داناوه -

٢ - **وشه ی - زابان و زابانی** - که به مانای خه لکی نیوان چۆمه کانی - زبی که وه و زبی چکوله له کوردستانی عیراقدایه ئیستاکه پاریزگای هه ولیرده گرته وه، چون له گه ل وشه ی - زابل و زابلی - سیستاندا لیک نریکن، رۆسته می زابانیان - به زابلی خوینده وه ته وه،

۳ - وشه ی سه گزی (= سه کزی = سه قزی) که چون روسته می کۆری - زال - له بنه ماله ی خیلّی سه کا - کانی دانیشتوی قه راخی گۆلی و رمّی هاتوه ته دنیاوه وشه ی سه گزی بوه ته ناوَبۆرۆسته م، که پاشان سه گزی گۆزاو بوبه سه قزی، دوا ی ماوه یی سه قزیه کان له قه راخی گۆلی و رمی کۆچیان کردوو هاته قه لای ناوندی و لاتی - زاموئا - که نه و کاته پێیان وتوه - ئیزرتا - به م هوّیه وه قه لای ئیزرتا - به سه قز - ناوی ده رچوو، دیسان ده سه یی ترهه ر له م خیلّی «سه کا» یانه کۆچیان کردو له که وشه نی شاره کانی - خوَره مه باد و هه رسین - گرسانه وه، که ئیستاکه به هوّزی سه گاوه ند - ناوئه برین و یه کیکن له تیره به ربلّاوه کانی - لوژ - جامیژو نوسان به هه له روسته می سه قزیان به روسته می سیستانی یاسه گستانی - ناسیوه، هه ر چه ند پاشان به هوّی کۆچی برّی له خیلّی سه گزیه کان بوو لاتی - سیستان به م و لاته یشیان وتوه - سه گستان - هه ربه وجۆره به هه له رۆسته می زابانی - یان به روسته می - زابلی خویندوه ته وه و له رۆی نه زانینه وه به دنیا یان ناساندوه که رۆسته می پالّه وانی ئازاو کول نه ده رونه به زی کوردی سه قزی زابانی خه لکی زابلی سیستانه وله نه ته وه ی کوردنی یه، هه رچه ند رۆسته م نه زابلی بوه ونه سیستانی دیوه،^۱

گه وره ترین به لگه ی ئه م باسه ئه وه یه که دوا ی چه ندین هه زارسال له رۆوداوی شه رّی ئیران و توران هیشتاناوی قاره مانه کانی ئاو یستاو شانامه، به ته واوی له مه لّبه ندی کوردستان به تایبه ت له ناوچه کانی کرماشان داماو و خه لکی به چاکی نیه کانیان راگرتوه و له بیران ماوه، : ۱ - وه ک قه لای سه مه نگان له نزیک ی بیستونی کرماشان که دایکی سورابی کۆری روسته م کچی سه روکی ئه م شاره بووه،

۲ - قه لّامی سام ۳ - قه لّای - زال - باوکی رۆسته م له که وشه نی شاری هه رسین و کیوی هه زارخانی کرماشان - دا به ناوبانگن، ئه گه ر رۆسته م خه لکی زابل و سیستان بووایه چۆن ده یتوانی وجیی باوه رّبوو که له خوَره ه لّاته وه بوژن هیئان بیته خوَرّاوا؟ له کاتیکدا ٬ قه لّای سه مه نگان له نزیک ی کیوی پیستون داهه رّاوستاوه و، له چه ند فرسه خ ی ئه وه لّادا کو یستانی به ناوی - کانی سوراب - قه راری گرتوه

۴ - قه لّای ”هه جیر“ خالّوی سوراب له قه راخی جه یحون شار، له ناوچه ی

دینه وه ری کرماشان له سه رکیتی به ناوی - هه جیر - هه لکه وتوه،

۵ - زواره - برای رۆسته م، ۶ - روودابه - دایکی رۆسته م له ناوچه ی تويسرکان دا. گشت ئه م ناوانه به س نی یه بوئه وه یکه سفت و بی په رده بله یین تائستاکه زۆرله میژونوسان به هه له چون و گه وره ترین کاکله ی حه قیقه تیان شاروده ته وه و به سه رهاتی هه زاران ساله ی گه لیکی خاوه ن شکۆومیزو و فه رهه نگ و ئاین و ئه ده بیان وه ژیرلچ داوه وه ره شله ی ئاوله ئاوته کانی نه خواردوه

۷ - ضحاک: پاشایه کی قین له دلی چه په لی خوین خواری کورد کوژی غه یره کورد بوو، به ملهوژی شاری - که ره ندی - ئیستاکه ی کرده پایته ختی فه رمانره وایی خو، چه ندین سال خوینی نه ته وه ی گه لی هه ژاری کوردی به ناحه ق مژی، تامه نهجه لی میردان هاته کو و یه کی له کورده ئازاکانی ئه وسه رده مه، به ناوی، کاوه ی ، ئاسنگه ر که چه ندین کوژی لاوچاکی به ده سستی پیاوکۆزه کانی - ضحاک - له گیان بیوون، شورش ئه که ن و ضحاک - ئه کوژن و «فه ریدونی کورد» ئه که ن به سه روکی خویان. خیلی - کاوه یی - یه کان له چه ند فرسه خی کرماشان دا ئیستاکه یش به - کاوه - به ناوبانگن و خه لکی پییان ده لاین «کاوه پشته کی» - به لام ئیستا - کاوه - کراوه به - که وو - وه چون له زمانی کوردیا - که وو - به مانا - کبود - ی فارسی یه - ده فته روقه باله و بن چاخ نوس به هه له وله رو ی نه زانین یا به فیل و بوشوینه گومکی - کاوه یی - یان به - کبوده ای نویسه

وشه ی کاوه و - که یان - بری له یه ک نریکن، شایه د که یانین - له ناوه ندی ئیرانی ئه ورۆزه دا که - نه هاوه ندی - گرتوه ته وه نیشته جی بویتن، چون وشه ی نه هاوه ند - به مانای - ناوه ن - ه که خه لکی - نه هاوه ند - به زمانی کوردی لوژی خویان به - ناوه نی - ئه خوینه وه،

ناوه ن یانی - نیوه راست، چون ئه م ناوچه له نیوه راستی ئیرانی ئه وه رۆزه دابووه پییان وتوه - ولاتی نیوه راست -

- سوپای کوردان و ته یموری جیهانگوشا -

ته یموری له ننگ له په رتوکی - منم تیموری جیهان گشا - کاتی که سه باره ت به سه رزه وی رۆم و شه زله گه ل - ئیلدرۆم بایه زید - ئومپراتوری رۆم داده دوی، ئاواده نوی: کاتی که به شیکی زۆرم له ولاتی رۆم خستبوه ژێرده سه لاتی خۆم و ئومپراتوریکی گه وره ی وهك - ئیلدرۆم با یزید یشم به دیل گرتبوو ده یشم و یشم که شاری میژویی - بیزان توم «ئه سته مبول» به زویی بگرم: کوتری نامه به رته م هه والّه ی بوهینام که - توگول - فه رمانزه وای ده ولّه تی مغنسیسته - یه کێ له پاشاومیره ژێرده سه کانی - ئیلدرۆم با یزید - یاخ ی بوه و ده یه وی به هیز و قۆشه نیکی به هیز که له خپله کانی - ساروخان - ساری قمیش - اکراد - تاتاری رۆم - تیکه له، هیرشت بوینی وریگات لی بگری، ته یمور لیره داده لی من دوا ی نه م هه والّه له - ئیلدرۆم با یزید - دلّم گوژی ووام زه ین بو چوکه - توگول - به نه خشه ی - ئیلدرۆم با یزید - سوپای راکیشاوه و ده یه وی رینگام لی بگری، به لām پاش ماوه یی پرس و جو بۆم ده رکه وت که - ئیلدرۆم با یزید - ناگای له م کاره ساته نی یه و (توگول) بو خوی سه ربه خو ده یه وی رینگام لی بگری و به گومانی خوی بم شکینی و پاشان بو خوی - ئیلدرۆم با یزید - لا به ری و له جییدا دانیشی، منیش ترسم لی په یدا بوو که نه گه ر زووده س به کارنه بم - توگول - ده ولّه ته ناوه ندیه کانی - رۆم و - شام ده گری و بیجگه له وه یکه ده بی به میری رۆم، رینگای گه رانه وه م بو ده ولّه ته کانی - جبال (کوردستان) و عیراق ده بری و ده با ته به ست، ئیترمن (تیمور) چاره م نه ما بیجگه له وه ی که گه ماروی شاری - بیزان توم - (ئه سته مبول) - ی رۆم به جی بیلم و له گرتنی نه م شاره خو بویرم و برۆم و شوژی - توگول - سه رکوت که م وه قۆشه نه که ی بکه مه توی ناو هه ریز و پاشان بگه ریمه وه و شاری - بیزانتۆم - بگرم، جامنیش به گشت سوپاکه ی خۆمه وه قه راخی ده ریام به جی هیشت، هه رله و رینگایه ی که لیوه ی هاتبوم گه رانه وه، نه وه نده ی له وزه مدا بوو خۆم و سوپاکه م ره تان، تاهه رچی زوتر خۆم «توگول» بگه یه نم، له م گه رانه وه دا - ئیلدرۆم با یزید یشم - له گه ل خۆم هه ل گرت تانه وه کوو داروده سته که ی دوا ی من له به ندیخانه ی رزگار بکه ن و ده ردی سه ریم بو دورست بیته وه، له نا کاو بۆم ده رکه وت که - توگول - ده یه وی به دوا ی خویدا بو - نازه ربایجانم - رابکیشی، چون له گه ل میری نه ویدا په یمانی یه کیه تی و پشتیوانی له یه کیان به ستبوو، جاویستم هه رجووری بوه نابی بیلم - توگول - خوی بگه یی نیته - نازه ربایجان - جا بوئه و

کاره له ئازترین و کاری ترین سه رباره کانی خوّم - سیی هه زار که سم جیا کرده وه و - توقات - که یه کئی بوله ئازترین و کۆل نه ده رترین ئه فسه ره کانم کردمه سه ره لی ئه وسیی هه زار که سه و وتم هه رچی زوتر پیش به قۆشه نی - توگول - بگره و منیش به گورجی به دواتادیم تا پاش و پیش له م کتکه نه وتینه بگرین و نه یه لین خه لکیش به خوّیه وه بسوئینی،

قۆشه نی - سیی هه زار که سی (توقات) هه رکام ئه سپیکی یه ده کیان به دواى خویندازاده کیشا - توقات رّیگایه کی که وانی دوورودرّیزی به زوترین کات به دوائی زنجیره کتیه کانی - کوردستانی تورکیه به ناوی - طور (تورس) برّی تا گه یشته شوئینی به ناوی - ته نگه ی پتک - له ویه (توقات) هه وائی نارد، برّوام وایه که - توگول - له م ته نگه وه داده بورى و ده چّیته شاری - «دیاربه کر». ته نگه به ری - پتک - له نیوان دوو مه لّبه ندی - قازان ته په - و - دیاربه کر - داهه لّکه و توه و چۆمى به ناوبانگی فورّاتیش له م ته نگه به ریوه داده بورى، منیش به زویى خوّم گه یانده ته نگه به ری «پتک» توگول بوّنه وه زوتر خوّی به ئازره ریايجان بگه یّنی ئه وه نده به گورجی ده رۆشیت که ته نانه ت دواداری بوّ سوپاکه ی دانه نابوو، تا بزانی که سوپای منی به دواوه یه، به جوّری ماوه ی به ینى من و (توگول) ئه ونده کورت ببوه وه که له شه وی دوایدا ئاوری سوپای (توگولم) ده دی، خوّنه گه ر له وته نگه به ریه دانه بوايه تم ده م توانی هه ر له وشه وه دا به سه ریدا بده م و قۆشه نه که ی ته فرو تونا بکه م. «توقات» له خوّره لآنی - «ته نگه ی پتک» له که مینی - توگول - داراوه ستاوو ئاماده بوو، به لآم من - ته یمور - ویستام تا قۆشه نی - توگول - له «ته نگه ی پتک» ه وه ره تبوو منیش به دوایدا له ویه ره ت بووم، کاتى «توگول» وه خه به رهات و دیتی قۆشه نی له پیشیه وه خوّی لی داگرتووه، قۆشه نه که ی به په له سان داوخوی بوّهیّرش ئاماده کرد،

به لآم چون (توگول) له فوتوفه نووچه می شه رسه رده ر چوونه بوو، نه ی ده زانی که هه رۆه ك قۆشه نی له پیشیه وه خوّی لی مات داوه، سوپایه کیش له دوايه وه دواى که وتوه له م کاته دامن «ته یمور» له دواوه هیّرشم کرده سه ری و له ولایشه وه - توقات - هیّرشى بوّهینا و ئاوری شه ر به توندی هه لّ گرسا، قۆشه نی «توگول» زۆر ئازاو کاری و کۆل نه ده ر و شه رکه ر بوو، به لآم سه روکه که یان «توگول» تا زاده یی له چه می شه رّبی خه به ر بوو که نه ی ده زانی هه رکاتى که سوپایی له دوولاهه هیّرشى بوّ بیری ئه گه ر خوّی و قۆشه نه که ی ئازادنه کاو بلاونه بنه وه، گه مارۆده درّین و له نیوان دووسوپادا گیرده خوّن، جابه م

هۆیه وه پاش دووساعت شه ز قۆشه نی کۆل نه ده ری - «توگۆل» مان گه مارۆدا و چوارده ورمان لی گرتن، «توگۆل» کاتی که تیگه یشت سوپاکه ی گه مارۆدراوه و چوارده وری گیراوه، فه رمانی دا که حه لقه ی گه مارۆبشکینن، به لām چون سوپای ئیمه زۆرتەر بوو، نه یان توانی ده ربازکه ن و حه لقه ی گه مارۆبشکینن له پێشه وه وتم که سه ربازه کانی - توگۆل - له - ساروخان - ساوقامیش - کورد - تاتاره کانی زۆم تیکه ل بوون هه رکام له و تاقمه سه ربازانه که گشتیان به تایبه ت - کورده کان - نه به زو کۆل نه ده ربوون، به شیوه ی تایبه تی خویان شه زیان ده کرد -

سه ربازه کانی - ساروخان - به چۆماخ شه زیان ده کرد که چۆماخه کانیا ن زۆر بقیه و ترساوه ر بوو، سه ربازه کانی - ساری قمیش - به «ساتۆر» شه زیان ده کرد که ساتۆره کانیا ن زۆر کاری بوو،

کاتی وابوو به «ساتۆزی» سواری کیا ن به ئه سپه کیه وه دوکه رت ده کرد.

ئهم سه ربازه کورده نه به زه کان به دوو - ئه سه له حه - شه زیان ده کرد به شیرو به گۆرز، تاده یان توانی به گۆزی گران مه ردانه شه زیان ده کرد، کاتی که له گۆرزوه شاندى تیریان ده خوارد، شیریا ن له کیلان ده ردیناو وه ها کاریکیان به سه ربازه کانم ده کرد که بابه ده واری شه زی نه ده کرد.

سه ربازه کانی - تاتاره کانی زۆم - به تیروکه وان شه زیان ده کرد.

«ته یمور» ده نوی ئه گه رمن وه هاسه ر بازا ئیکی نه به زوکۆل نه ده رم ببوایه، سوپایه کی ئه وه نده رێك و پێك و کاری و کارزانم پێکدینا که هیچ هیزی نه یتوانیای شه زیان پێ بفروشی و بیان شکینن، به لām توگۆل - له رو ی نه زانییه وه ئه و قۆشه نه کۆل نه ده ره ی تاسان و خسته ی گه مارۆوه. من - ته یمور - به هوی ئه فسه ره کانم به سوپای - توگۆل - م راگه یاندکه ده غاله ت که ن، ته سلیم بن و چه ک دانین تا به خوژیای نه کوزرین و له به ین نه چن، تاقمی تاتاره کانی زۆم ده سیا ن به رداوه و ته سلیم بوون، به لām سه ربازه کانی ساروخان و ساری قمیش - به تایبه ت سه ربازه نه به زو کۆل نه ده رو گۆرزوه شین و شمشیر کورۆژه کانی - کورد - تا ئاخیرین هه ناسه یان شه زیان کرد و ته سلیم نه بوون، ته نانه ت تاقیکیشیا به (دیل) نه گیران، (ته یمور) ده لی کاتی که زانییم ده س به رناده نه وه مه ردانه شه ز ده که ن، تائیواره بو تیکشاندى قۆشه نی - توگۆل - به ته واوی هیزو قۆشه نه وه هیرشمان بو بردن و، باران تیروزم وشیرو گۆرز و گوپالمان به سه رداباراندى

که به داخه وه کاتی که شهر تهواو بوو، گشتیان مهردانه له مهیدانی شهردا کورزان و تاقه واریان لی دهرنه چوو، ته نانهت سهربازیکیشیان به دیل نه گیرا، به لام له م شهر و لیکدانه نابهرابه ریه دا - چوار هزار له سهربازه کانی من (تهیمور) کورزان.^(۱)

کوردستان

۱- رووبه‌ری ههریمی کوردستان پانسه د و سی هزار ک ۵۳۰/۰۰۰ - ی چوار گوشه یه.

۲- رووبه‌ری ئوستانی کوردستان - ۲۹۳۸۵ ک - ی چوار گوشه یه

ئوستانی کوردستان له خوراوا ی ئیران و له نیوان ۳۴ پله و ۴۴ ده‌قیقه تا ۳۶ پله و ۳۰ ده‌قیقه پانی باکووری و ۴۵ پله و ۳۱ ده‌قیقه تا ۴۸ پله و ۱۶ ده‌قیقه دریزی خوره‌له لاتی له نیوه‌روی (نصف النهار) گرینوچ دا قه‌راری گرتوه.

له لای خوراوا به کوردستانی عیراقه وه، له لای خوره‌له لاته وه به ئوستانه کانی زه‌نجان و هه‌مه‌دانه وه، له لای باشوره وه به ئوستانی کرمانشانه وه، له لای باکووره وه به ئوستانی نازه‌ربایجانی خوراوا و به‌شی له ئوستانی زه‌نجان وه نووساوه.

۱- منم تیمور جهانگشا - ترجمه ذبیح‌الله منصوری ص ۴۰۳ به بعد.

رووبه‌ری ئوستانی کوردستان به‌رابه‌ری به‌راوردی که له ده‌ستایه ۲۴/۹۹۸ - کیلومتری چوار گوشه‌یه، به‌لام به‌رابه‌ری پیوانه‌یه کی تازه که له لایه ن سه‌رجه‌نگه‌ل داریه وه کراوه، رووبه‌ره که ی نزیکی ۴۵۰۰ کیلومتری چوار گوشه ی له رووبه‌ره که ی پیشوفره تره یانی روبه‌ری ئیستا که ی ۲۹۳۸۵ کیلومتری چوار گوشه یه ، جه‌دووه‌لی ژوماره ۱ رووبه‌ری هه‌رشارستانی به‌رابه‌ری پیوانه ی سه‌رجه‌نگه‌ل‌داری ته‌واوی ئوستان، به‌پیشنیاری ده‌فته‌ری دابه‌ش کردن (تقسیمات) ی ئیران پیوراوه، و دیاری کراوه،^۱

جه‌دوه‌لی ژوماره ۱ - رووبه‌ری ته‌واوی ئوستان، هه‌ر شارستانی به‌جۆی به کیلومتری چوار گوشه

لیکدانه‌وه	پیوانه‌ی کون	به‌رابه‌ری پیوانه‌ی ده‌فته‌ری دابه‌شی ولات بوبه‌ریوه
شارستان	به‌ک چوار گوشه	بردنی پله‌ی هه‌وه‌لی یاسای ناسین و به‌رره‌سی دابه‌ش کردنی ولات وه‌ده‌س هاتووه - ک چوار گوشه
سنه	۵۰۳۳	۸۰۴۳
بیجار	۶۰۴۸	۶۲۰۰
سه‌قز	۴۹۹۱	۵۱۳۱
قوروه	۴۲۶۸	۴۴۴۳
مه‌ریوان	۳۸۲۸	۴۳۳۱
بانه	۷۹۴	۱۳۴۷
ئوستان	۲۴۹۹۸	۲۹۳۸۵

۲ - به‌رزایی - ئوستانی کوردستان مه‌لبه‌ن‌دیک‌ی چروکوستانی یه، گرن‌گترین زنجیره کیوه‌کانی به‌م‌جۆره‌ی خواره‌وه‌یه

الف - کیوه‌کانی ناوچه‌ی سه‌قزو بانه،

ئه‌م زنجیره‌کیوانه به‌شیکن له زنجیره‌کیوه‌کانی زاگروس که‌ریشه‌ی باکوری له داوینی زنجیره‌کیوه‌کانی - ئارازات - هه‌لکشاوه و له باکوره‌وه به‌ره و باشور کیشراوه، ئه‌م زنجیره‌کیوه به‌دیمه‌نانه که به‌نه‌خش و نیگارو هه‌بیه‌ت و سام و نه‌رم و نیانی خو‌یان

(۱) به‌رابه‌ری ئاخیرین دابه‌ش کردنی ده‌و‌ل‌ت پاریژ‌گای کوردستان‌خواه‌نی شه‌ش ناوچه (سه‌قز - بانه مه‌ریوان - بیجار - سنه - قروه - ده‌شار - نوزده‌به‌ش - ۷۸ دیکو - ۱۸۵۲ دی‌یه به‌لام به‌تازه‌یی بزیار دراوه ناوچه‌کانی - دیوانده‌ره و کامیارانش به‌شکلی ناوچه‌ی ره‌سمی ده‌ریین به‌م‌جۆره‌ پاریژ‌گای کوردستان‌ده‌بیته‌خواه‌نی ۸ ناوچه (نوسه‌ر)

سه رنجی هه ربینه زۆ بۆلای به دی هیئه ری نه خش پیده ری ژانه کیشتی، به ناوچه ی شارستانه کانی: ماکو، خو، سلّماس، ورمی، شنو، پیرانشار، مه هاباد، بوکان و سه رده شتاداپه زیون و گه یشتونه ته ناوچه ی سه قز و بانه که گرنگترین زنجیره کیوی نه م ناوچه بریه تی یه له: ۱ - ئالمه لو، له خوړاوا ی دیی مه لقه رنی که ئیستاکه ژاداری سه قزی له سه ره و ۲۰۸۵ گه زله زوی ده ریاوه به رزه ۲ - وه نه وشه له خوړاوا ی دیی ئایچی ۲۳۷۰ گه زبه زره

۳ - زنجیره کیوه کانی - وه ستامه سته فاله نیوان دیکانی، تورجان و سونج و هه رمیله دایه و له شیماله وه به ره و باشور تائه گاته وه به کوئیستانه کانی نیوان باوسه ین و ساوانی بانه درێژه ی هه یه نه م کوئیستانه ئاوداره پزگول و گیایه بو ئازهل و بژیوی مژو مالیات لنگه ی که مه.

۴ - زنجیره کیوی - مه لا محمّد له خوړه لاتى تاوه قران و کانی نیازدا

۵ - زنجیره کیوی عه بدوژرزاق -

۶ - زنجیره کیوی نه که رۆز که بلندترین لوتکه ی / ۲۶۳۰ گه زبه رزه و ئاو دا روله وه ر

خۆشه -

۷ - زنجیره کیوی - شاخه زه ش -

۸ - زنجیره کیوی - شمشیر زه زرین

۹ - زنجیره کیوی به ناوبانگی - که لی خان که سنوری شارستانی سه قز و بانه یه که له

زستاندا به فرگرتترین کوستان و گه رده نه ی نه م ناوچه یه

۱۰ - زنجیره کیوی گاگرله باشوری خوړاوا ی شارکیانه دایه و - ۲۰۵۲ گه زبه رزه،

۱۱ - زنجیره کیوی کوته زه ش له باشوری خوړه لاتى شاری بانه دایه و ۲۸۴۲

گه زبه رزه -

۱۲ - حه وته وانان له باشوری شاری بانه دایه و - ۱۷۳۵ گه زبه رزه،

۱۳ - زنجیره کیوی سورکیو

۱۴ - زنجیره کیوی دووسه ر

نه م کوئیستانانه گشتیان پزئاو، له وه زخوش و به پیت و به رکه ت و تماشاین و له به رابه ری ته کانی بومه له رزه و هیرشی باو توفان ووه یشومه دا قایمترین له نگه رو باشتین سپه رودلنیاترین سه نگه رن، له فه رعانه داسه راسه رته لآن، له ته نگانه دا باشتین قه لآن.

- کیوه کانی کوردستانی ناوه ندی -

ده رهی شلیر که ده شتیکی به برشت و به رهه مه وله باشوری شارستانی سه قر و باکوری شارستانی مه ریوان و باشوری خوراوی شارستانی دیوانده و له نیوان خاکی کوردستانی ئیراندا هه لکه وتوه، لایه کی زنجیره کیوه کانی سه قزو بانه ی له زنجیره کیوه کانی ناوه ندی کوردستان جیا کردوه ته وه و به ره و باکورپالی تیوه ناوان و له - چل چه مه دا - دیسان تیک هه لکشاون و ده ستیان لیک به رنه داوه و نه پچراونه ته وه - به ره و باشورو باشوری خوره لاتنی ئوستان کیشراون به رزاییه گرنگه کانی نه م زنجیره - به م جوړه یه:

۱ - زنجیره کیوه به خیر و پیره کانی - چل چه مه - که له دیهستانی خورخوره دا سه ربه رز زاوه ستاوه، به رزترین نوچکه ی - ۳۶۶۰ - که زبه رزه که دوا کیوی شاهو به رزترین کیوی کوردستانه، له م کیوه به سام و زور به دیمه ن و سه رنج راکیشه ره ی چل چه مه دوو زنجیره ی گرنگی لی جیا ده بیته وه به م جوړه که زنجیره ی نه سلی له باکوری خوراوه به ره و باشوری خوره لات تاجل (۴۰) کیلومتری باکوری سنه دریژه ی هه یه، دیهستانی سازال له باکوری خوره لات و که لاتنه رزان، له باشوری خوراویدا هه لکه و توون، لیره داچل چه مه دولقی که وره ی لی ده بیته وه، لقیکیان له نزیک بیست کیلومتری خوراوی شاری سنه به ره و باشور کیشراوه که یال و لقه زوره کانی له نزیک چل و پینج - ۴۵ - کیلومتری باشوری خوراوی شاری سنه له سه رچومی - زاوه رو - نه بریته وه،

مله ی ئاریز - له نیوان سنه و مه ریوان داکه شه قامی مه ریوان سنه له ویوه دئه بوری نرترین خالی نه م زنجیره کیوه یه و ۲۲۲۶ که زله روی ده ریاوه به رزه - لقی دوهه می چل چه مه، به ره و خوره لات ده زواو خوره لاتنی شاری سنه و چومی قشلاخ و باشوری به شی قروه و باکوری به شی سه نقوری کولیایی و شارستانه کانی - نه سه داباد و هه مه دان به جی دیلی و به کیوی - نه لوه نده - وه ده نوی و یه که ده گر نه وه (ته واوی کیوه کانی کوردستان ئیران و لقه زوره کانیشیان ته قریبه ن شان به شانی یه کترله ناوه ندی ئیرانه وه تا ئاخیرین نوخته ی باشوری خوره لات کیشراون که رده نه ی - سه له واتاوا - له ۲۳ کیلومتری خوره لاتنی سنه دا - نه ویتترین به شی لقی دوهه می

ئه ژمیردری که بلندیه که ی له روی ده ریاوه - ۲۲۷۰ گه زه،

له دوولقی گرنگی زنجیره کیوی به ناوبانگی چل چه مه سه دان یال و لق و زنجیره ی چکوله ی به م لاووالالی بلا و بوه ته وه که به ره به ره به مرزایه کانیا، تا برۆن و درێژتر بینه وه که م ده بیته وه، که له ئاخردا کاتی ده گه نه سه رچومه کان کړنوش ده به نه به ره دی هینه ری خویان و ده برینه وه،

۱ - یه کئی له زنجیره گرنکه کانی لقی هه وه ل، کیوی ئاویده ره که له باشوری خوراوی شاری سنه داهه لکه وتوه و لوتکه ی سه ری ۲۵۳۸ گه زبه رزه (شاری سنه خوی ۱۴۹۵ گه زبه رزه)

گشت دیکانی ئه م ناوچانه له شیوولایال و داوینی ئه م زنجیره کیوه ئاودار و له وه ز خوشانه دا به دی هاتون، به پشتیوانی خودا له جیی خویدا، له هه رشارستان و دیهستان و دییکا به جوانی کیوه کان یه ک به یه ک باسی له سه رده کړی،

۲- زنجیره کیوی هه زار میترگه - که بلندترین کیوی شارستانی مه ریوانه، له باکوری خوره لاتی مه ریوان دایه و ۲۷۰۷ گه زبه رزه -

له م کیوه سه ره رزه به ته رزه که بوخوی یه کیکه له زنجیره کیوه کانی چل چه مه، سی شاخه ی ئه سلی و ده یان زنجیره ویالی به م جوړه لی ئه بیته وه:

۱- زنجیره ی کیوی پشتی شه هیدان، که به ره و خورا و اکیشراوه و شارستانی مه ریوان که وتوه ته باشوری و ده شت و شیولانی شلیری کوردستانی عیراق که وتوه ته باکوری تیره شانی ئه م کیوه به سنوری کوردستانی ئیران و عیراق دانراوه،

به لندترین لوتکه ی ئه م زنجیره بریه تی یه له، ۱- شاخه به رانه ۲- به رده شیر ۳- مارو ۴- هه زارماله که بلندترین لوتکه ی به رده شیر یه که ۲۴۹۱ گه زبه رزه -

۲- زنجیره کیوی که به ره و باکوری خوراواکشاه و ته قریبه ن شان به شانی زنجیره ی پشتی شه هیدان، له باکوری ده شت و شیوی شلیره و ه کیشراو و تیره شانه کانی به سنوری نیوان کوردستانی ئیران و عیراق دانراوه و تاخوراوی شارستانی بانه یش ده رێژه ی هه یه ناوچه ی بانه که توه ته داوین و نیوان شیوودوه لی ئه م زنجیره کیوانه، به زرترین لوتکه ی ئه م زنجیره کیوانه، کوته ره شه که ۲۸۴۲ گه زبه رزه

۳- زنجیره کیوی که به ره و باشوری خوره لات کشاه، له نیوان شارستانی مه ریوان و دیوانده ره داهه لکه وتوه که بری له دیکانی سه رشوی مه ریوان له شیوه باشوریه کانی ئه م

زنجیره کیوه داقه راریان گرتوه، برّی له م زنجیره کیوانه به ره و شارستانی قوروه رۆیشتون، باشوری شارستانی قوروه یان داگرتووه و به زنجیره کیوه کانی ئە لوه نده وه نوساون،

۴- له زنجیره کیوه کانی ژوماره یه ك و سّی كه له سه ره وه باسیان كرالق و یالائیكى چكۆله و گه وری زۆریان لی بوه ته وه و به ره و باشور و خورواو تا به شی ره زاو درّزه یان هه یه كه له ئاكاماله سه رچۆمی سیروان ده برّیینه وه

نوچكه به رزه به دیمه نه دلرفینه کانی ئە م زنجیره کیوانه له شارستانی مه ریوان دا بریه تین له ۱- قوتكه ی کیوی - سولتان ئە حمه د - له باکوری خورواوی دئی قه ته وه ندا و ۲۶۵۲ گه زبه رزه - ۲- نوچكه ی باکوری گه ردنه ی - گازان ۲۴۶۳ گه زبه رزه نوچكه ی پیر الیاس له باشوری گه ردنه ی گازان دا - ۲۵۹۷ گه زبه رزه - ۱

۳- زنجیره کیوی به ناوبانگی شاهۆ كه له باشوری خورواوی سنه و باکوری خورواوی کامیاران دایه و به ره و باشور و باشوری خوره لات درّزه ی هه یه، له باشوره وه به کیوه کانی ئوستانی کوردستانی کرماشان، زنجیره کیوه کانی «شاکتو - بیستون، پراوه» وه نوساوه، به رزترین لوتکه ی شاهۆله خوره لات ی پاوه دا - ۳۳۷۰ گه زبه رزه.

کیوه کانی شارستانی بیجار

شارستانی بیجار مه لبه ندیکی کوستانی، نه رمان و خاکی یه كه سّی زنجیره کیوی به م جوړه ی خواره وه ی تّیدایه:

۱- له باکوری شارستانی بیجار زنجیره کیویکی خاکی له باکوری خوارواوه به ره و باشوری خوره لات کیشراوه، كه تیره شانه کانیاں سنوری سورشتی نیوان شارستانی بیجار و شارستانی تیکابی هه و شارو ماه نیشانی زه نگانه، به رزترین لوتکه ی ئە م کیوانه به ریزله خورواو به ره خوره لات بریه تی یه له ۱- لوتکه ئیمام زاده ته ییوبی - انصار - ۲۵۱۲ گه ز به رزه، ۲- لوتکه کیوی له شمالی دئی چیچکلو ۳۰۳۰ گه زبه رزه

۳- لوتکه ی شانشین له باکوری ئاوابی شانشین ۳۲۰۰ گه زبه رزه،

۲- زنجیره کیوه کانی ناوه ندی ته قریبه ن شان به شانی زنجیر کیوه کانی باکوری له

دیهستانی قهره تهوهره وه کیشراوه و به شاری بیجار و دیهستانی پیر تاجدا تی بهربووه و پالنی به کینوی - خهرقانهوه داوه، ئەم زنجیره کینوانه له چهند شویندا به هژی چۆمی - قزلوهزان - تلوار - میهره بان و چومیلکهی ترهوه دهستیان لیک برآوه و پچراون، بلندترین لوتکهی زنجیره ی ناوهندی له باکوری خوراواوه بهره و باشووری خورهه لات بریه تی به له:

۱- کینوی سهرقه یسه ۲۳۴۶ گهز بهرز، ۲- کینوی نهقاره کوت له باکوری خوراوا ی شاری بیجاردا ۲۲۳۴ گهز بهرز، ۳- کینوی په نجه عهلی له خوراوا ی بیجاردا ۲۵۵۵ گهز بهرز، ۴- کینوی تماشا له ۲۰ کیلومتری باشوری خورهه لاتی بیجاردا که ۲۲۵۸ گهز بهرز، ۵- کینوی چهنگ ئه لماس له نیوان دیهستانه کانی پیر تاج و گاوبازه دا ۲۵۲۵ گهز بهرز.

۳- زنجیره کینه کانی باشوری بیجار که تیره شانه کانی سنوری به سورشتی نیوان شارستانه کانی بیجار و قوروه دانراوه، بهرزترین لوتکه ی ئەم زنجیره کینوانه بریتی به له:

لوتکه ی کینوی پیر مه حمود که له باشوری خوراوا ی نهجه فاوا دایه ۲۶۴۲ گهز بهرز، قولترین شوینی شارستانی بیجار - ئاوا یی گول قشلاخ - ه که له قهراخی چۆمی قزلوهزان و ناخرین سنوری خورهه لاتی بیجاردا هه لکه وتوه ۱۳۷۲ گهز له روی ده ریاوه^(۱) بهرز، بهرزترین لوتکه ی ئەم شاخانه لوتکه ی زینویه که ۲۶۴۲ گهز بهرز، هه روا کینوی شهیدا له شارستانی قوروه دا ۲۲۲۳ گهز بهرز.

۳- چۆمه کانی کوردستان

۱- چۆمه کانی شارستانی سنه

الف: چۆمی قشلاخ له بهرزاییه کانی باکووری شاری سنه و باشووری بهرزاییه کانی کانی نیمه رۆژه - سهرچاوه ئه گری و به شیووده رهی به ناوبانگی قهساو خانه دا بهره و باشور دینه خواری و له باشوری شاری سنه و باکووری دینی - بزلا نه - داله گه ل چۆمی - گاوه رو - که له ناوچه ی سه نقوری کولیا یی ئوستانی کرماشانه وه سهرچاوه ده گری به ک ده گرن، له مه ولا به ناوی چۆمی - ژاوه رو - بهره و باشور تی ده بهر ئی تاده گاته به شی مهربوان، له مه ولا ورده چۆم و شیواوه کانی ناوچه ی مهربوانی دینه سه رو بهره بهره

زۆرتەر ده‌بێ و تی ده‌په‌ری تا ده‌گاته دیی ئه‌حمه‌داوای نزیککی سه‌ولاوا،

لیره‌دا به‌ ناوی چۆمی - سیروان - ناو ده‌بری و ده‌روا تا له‌ سنوری کوردستانی ئێران ده‌په‌ریته‌وه و ده‌چینه‌ ناو خاکی کوردستانی عێراق - سه‌ددی قشلاخ - که له ۱۵ ک ی باکوری شاری سنه دایه و ناوی خوارده‌نوه‌ی خه‌لکی شاری سنه دابین ده‌کا له‌ سه‌ر چۆمی قشلاخ به‌ستراوه.

ب: چۆمی گاوهرۆ - له به‌رزاییه‌کانی کرماشان سه‌رچاوه ئه‌گرێ و به‌ره‌و خوراوا دانه‌په‌ری و چۆمه‌کانی ناوچه‌ی باکوری به‌شی کامیاران، دیه‌ستانه‌کانی - ئه‌میراوا سورسور - گاوهرۆ - دینه‌ سه‌ر ئه‌م چۆمه و له باکوری دینی بزانه تیکلاو چۆمی قشلاخ ئه‌بێ.

۲- چۆمه‌کانی شارستانی قوروه

۱- چۆمی - ته‌لوار - ۱- له باکوری کینویی ۲۱۶۵ که‌زی بی‌خه‌به‌ر له‌ باشوری دینی سریشاوی قوروه سه‌رچاوه ده‌گرێ و خاکی ئه‌م شارستانه به‌جی دیلی، پاشان چۆمه‌کانی - سراو - شه‌هره‌ک - درژینه ناوچۆمی - ته‌لوار - هوه و دواي ماوه‌یی نێوان دینه‌کانی (چه‌غلو‌ی سه‌ری) و (وه‌رمانلو) ئه‌رژینه ناو قزل‌وه‌زانه‌وه -

۲- چۆمه‌گرنگه‌کانی به‌شی ناوچه‌ی - له‌یلاخ - (- دینگولان -) بریه‌تین له‌ چۆمه‌کانی دینگولان - ته‌هماسوبقو‌لی - قوروچاو - بلغوزا‌عاج - وه له به‌شی ناوه‌ندیدا چۆمی - شور (شوراو) هه‌یه.

۳- چۆمه‌کانی شارستانی بیجار

چۆمی - قزل‌وه‌زان - له‌ خۆر‌ه‌لاتی کینوه‌کانی چل‌چه‌مه و کۆیستانه‌کانی ناوچه‌ی سارال سه‌رچاوه ئه‌گرێ، پاش ئه‌وه‌ی دینه‌ ناو‌خاکی شارستانی بیجاره‌وه چۆماو و شیواوه‌کانی بیجار ئه‌رژینه ناو چۆمی قزل‌وه‌زانه‌وه که دوا‌یی به‌ره و شارستانی زه‌نگان ری ئه‌که‌وێ و ده‌ستی ئاخ‌ر ئه‌رژینه ده‌ریای - مازنده‌رانه‌وه.

چۆمه‌کانی تری بیجار بریه‌تین له ۱- وزن ده‌ره، ۲- سه‌راب، ۳- خه‌سراوا، ۴- شه‌هره‌ک، قه‌م‌چقای - که تیکرا ئه‌چنه (ناو قزل‌وه‌زان)

٤- چۆمه کانی ناوچهی شارستانی سه قز

١- چۆمی سه قز له کوێستانه کانی که لی خان و کیلهشین و شیخ چوپانهوه سه رچاوه نه گری و له باشورهوه بهره باکوری دینه خواری و به نیوه راستی نیستاکهی شاری سه قزدا تی ده په ری و له دیسی داشالوجه نه رژێته ناو چۆمی (ساحیهوه)

٢- چۆمی ساحیب «جهغه توو»، ٣- چۆمی خوڤخوره

٤- چۆمی بۆکان (ته ته هوو)، ٣- نه م چۆمانه له ناوچهی سه قزدا به ناوی خوا به درێژه باسیان له سه ر ده کری.

٥- چۆمه کانی شارستانی بانه

چۆمه کانی شارستانی بانه گشتیا به ره و خوراوا جاری نه بن و نه چنه خاکی کوردستانی عیراقه وه، چۆمه گرنگه کانی بانه نه مانه: ١- چۆمان، ٢- که لوی «گلاس»

الف: چۆمان له باشور و خورهه لانی بانه وه سه رچاوه نه گری و چومیلکه کانی: ١- شوی، ٢- نیروان، ٣- ئاژه بان، ٤- تاژان تیکرا ده چنه وه سه ر چۆمی چۆمان.

ب: چۆمی که لوی «گلاس» له باکور و خوراوا ی شارستانی بانه وه سه رچاوه نه گری.

٦- چۆمه کانی شارستانی مه ریوان

١- سیروان - بینجگه له چۆمی - قزلجه - که به ره و باکوری خوراوا جاری نه بی گشت چۆمه کانی مه ریوان به ره و باشوری خوراوا ده رۆن که پاش نه وه ی چومیلکه و ردیلانه کانی مه ریوان تینکلای چۆمی - ژاوه رۆ - بوون، چۆمی (سیروان) به دی دینن، چۆمی سیروان ده چیتته خاکی کوردستانی عیراقه وه.

چۆمه گرنگه کانی مه ریوان بریتین له مانه: ١- چۆمی گاران، ٢- چۆمی زریوار، ٣- چۆمی ره زاو، (نیگل - شامیان - دووڤووه - ئازادروود) نه عسرئاوا، (چۆمی چاویلکان، که لاتهرزان - گولچیده ر) چۆمه کانی مه ریوان گشتیان به ره و کوردستانی عیراق ده رۆن.

ئاو و هه‌وای کوردستان

ئاو و هه‌وای ئوستانی کوردستان به دریزانی سال جهریانی هه‌وا «هاتوو چۆی نه‌پساوه‌ی هه‌وا» به توندی هیزشی بۆ دینی و شۆینی گرنگی له‌سه‌ردا ده‌نی، که به‌ته‌وری یه‌قین له‌گۆرانی ئاو و هه‌وای ته‌واوی ئیرایش شۆینه‌وارینکی تایه‌تی هه‌یه، به‌م جۆره‌ پنیسته‌ بۆ ناگایی زۆرتەر له‌مه‌رجه‌کانی ناوچه‌یی و تایه‌تی ئوستانی کوردستان ئاو و هه‌وای تینکرای ئیران به‌ وردی لێک بدرینه‌وه و شی بکرنه‌وه.

الف: کومه‌له‌ هه‌وای سارد و وشکی مه‌لبه‌ندی - سیریا -

ئهم کومه‌له‌ هه‌وا که له‌ مه‌لبه‌ندی سیریا، له‌ یه‌کیه‌تی شۆره‌ویدا^(١)، به‌رابه‌ری یاسای سورشتی خودایی، له‌ هه‌وه‌لی مانگی خه‌زه‌له‌وه‌ر تا نیوه‌ راستی مانگی ره‌شه‌مه‌ به‌ نۆره‌ له‌ باکووری خۆره‌ه‌لات و باکویره‌وه‌ ئاو و هه‌وای ئیران نه‌خاته‌ ژیر تین و ته‌وژمی خۆیه‌وه‌، ره‌خنه‌ و ده‌ی ئهم ئالو و گۆره‌ له‌ ناوچه‌کانی خۆره‌ه‌لاتی ئوستانی کوردستان له‌ نیوه‌ راستی پایز (نیوه‌ی خه‌زه‌له‌وه‌ر) به‌و لاوه‌ دیت و ده‌س پنی ده‌کا، دیاره‌ که چون له‌ ناوه‌ندی سه‌رمای سه‌خت و چه‌تونی - سیریا - وه‌ دیت، دیاری ده‌ستی له‌ سه‌رمای فره‌ و به‌فری قورس و گران به‌ ده‌رشتی تر نی‌یه، جا به‌فری زۆر و سه‌رمای تا چل پله‌ی ئوستانی کوردستان، له‌م ئالو و گۆری جهریانی هه‌وایه‌ و له‌ هاتنی هه‌وای سارد و نماوی ئوروپای خۆره‌ه‌لاته‌وه‌ سه‌رچاوه‌ ده‌گری، شۆینه‌واری ئهم جهریان و هاتوچویه‌ له‌ سه‌ر ئاو و هه‌وای (ئوستانی کوردستان) له‌ لای خۆره‌ه‌لات و باکویره‌وه‌ به‌دی دیت.

ب: جهریان و هاتوچوی هه‌وای سارد و نماوی ئوروپای خۆره‌ه‌لات

ئهم جهریان و هاتوچویه‌ که سه‌رچاوه‌ که‌ی له‌ ئوروپای خۆره‌ه‌لاته‌وه‌یه، له‌ لای باکووری خۆراواوه‌ له‌ خاکی ئیراندا ره‌خنه‌ ده‌کا و به‌ره‌و ئیران هیزش دینی، به‌فری قورس و ئاوداری ئوستانی کوردستان و نازه‌ربایجان له‌م هاتوچۆ و تینک هه‌لکه‌وتنه‌وه‌ سه‌رچاوه‌ ده‌گری، ئهم جهریان و هاتوچویه‌ هاوکات له‌گه‌ڵ جهریان و هاتوچۆی ساردی سیریا دا به‌دی دیت:

ج: کومه‌له‌ هه‌وای ده‌ریای مه‌دیته‌رانه‌

ئهم جهریان و هاتوچۆی هه‌وایه‌ که له‌ «ئه‌قیانوسی ئه‌تلس» و ده‌ریای مه‌دیته‌رانه‌» وه‌ سه‌رچاوه‌ ده‌گری، دوا‌ی ئه‌وه‌ی که له‌ ناوچه‌ی خۆره‌ه‌لاتی ده‌ریای مه‌دیته‌رانه‌وه‌ هات و ره‌ت بوو، له‌ خۆراوا‌ی کوردستانه‌وه‌ دینه‌ سه‌ر خاکی ئیران، ئهم کومه‌له‌ هه‌وا نماوی و باران هینه‌ره‌ کاتی، سه‌ری له‌ شاخه‌

١- یه‌کیه‌تی شۆره‌وی له‌ سال ١٩٩٠ زاینی لیک پچرا ئیستا سیریا کوئوته (روسینه).

به‌رزه به تهرزه‌کانی کوردستان نه‌که‌وی، سه‌ری کِرَنوَشی بۆ به‌دی هینه‌ری نه‌خشه پنده‌ری دائه‌نه‌وینی و له شوکرانه‌دا بارانی به‌زه‌ی خودا به سه‌ر کوردستانی پِر له گولو نزلدا ده‌بارینی. ^۴

جهره‌یان و هاتوو چۆی ئەم کۆمه‌له هه‌و: (که له زمانی ناوچه‌یی ئێراندا به کۆمه‌له هه‌وای گهرم و نماوی باران هینه‌ری مه‌دینه‌رانه به ناوبانگه) گهرم و نماوی و باران هینه‌ره به هۆی زنجیره کینه به سامه‌کان و به‌زراییه به خیز و بیره‌کانی خۆراوای ئوستانی کوردستان به‌دی دی. ئەم کۆمه‌له هه‌وايه ناتوانی له مه‌لبه‌نده‌کانی خۆره‌لاتی ئێراندا ره‌خته بکاو شوینه‌واریکی زۆریان له سه‌ردانی، ئەم کۆمه‌له هه‌وايه له مانگی ره‌شه‌مه به‌و لاوه تا نیوه راستی پایز نۆره به نۆره و جار له‌گه‌ل جار. له سه‌ر ئاو و هه‌وای ئوستانی کوردستان شوینه‌واری خۆی داده‌نی، له کاتی پایز و زستانیشدا له‌گه‌ل کۆمه‌له هه‌وای سارد و گهرمدا، تیک هه‌ل ده‌که‌وی و ده‌بیته هۆی نماوی بونی هه‌وا.

د: کۆمه‌له هه‌وای گهرم و وشکی باشور

ئەم کۆمه‌ل هه‌وايه له باشور (که‌نداوی فارس) هه‌و دینه ناو ئاو و هه‌وای ئێران و له وه‌رزى هاویندا به هۆی پاشه‌کشی، کۆمه‌له هه‌وای ته‌وه‌ره (قوتب) ی زه‌وی ته‌وژمی ئەم کۆمه‌له هه‌وايه زۆرتر تین ده‌ستینی و له‌لای باکوری - خۆره‌لاته‌وه ده‌چینه‌پیشه‌وه و له باشوره‌وه ئاو و هه‌وای ئوستانی کوردستان ده‌خاته ژیر تین و هه‌ناسه‌ی گهرمی خۆی و شوینی له سه‌ردا ده‌نی.

پنویسته بلین که بوونی زنجیره کینو به‌زراییه‌کان، هه‌روا به‌رزى و نزمی خاکی ناوچه‌ی کوردستان بوته هۆی نه‌وه که شوین دانانی که‌م و زۆری جهره‌یانی کۆمه‌له هه‌وای ناویراو له ئوستانی کوردستاندا، مهرج و شه‌رایتی جیا‌جیای ناوچه‌یی به‌دی هیناوه، بۆ نمونه: ئاو و هه‌وای شارستانی مه‌ریوان له‌گه‌ل ئاو و هه‌وای - قوروو و سه‌قزدا - جیا‌وازیه‌کی به‌رچاو و تایه‌تی هه‌یه، ورزی سه‌رما، به‌ر له به‌رچاوگرته‌ی گشت مهرجه‌کان له نیوه‌راستی پایز (خه‌زه‌ل‌وه‌ر) ده‌س پێ‌ده‌کا و تا‌نا‌خری مانگی (ره‌شه‌مه) به‌رده‌وامه، ساردترین مانگی سال له شارستانه‌کانی - سه‌قز، بیجار، قوروو، دیوانده‌ره (به‌فرانبار)، (ری‌به‌ندان) و (ره‌شه‌مه‌یه)، به‌لام له شارستانه‌کانی تری ئوستاندا - سه‌رماوه‌زه - به‌فرانبار - ری‌به‌ندان، گهرمترین مانگی سال، مانگی - پۆش‌په‌ره، میزانی نیوراستی بارینی سالانه له ئوستاندا ۵۰۰ میلی مېتره، پِر بارانترین شارستانی ئوستانی کوردستان شارستانی مه‌ریوانه که بارینی سالانه‌ی نزیکى ۷۰۰ میلی مېتره.

۵- گول (دهریاچه)

تهنیا گۆلی ئوستانی کوردستان بریه تی به له «گۆلی زریوار» که له خوراواي ئوستانی کوردستان و له قهراخی خوراواي شاری مهربواندا قهراوی گرتووه، ئاوی گۆلی زریوار له حاسته و خۆوله کانیاوانی بن گۆله کهوه ههڵ دهقۆلی و به پینچهوانه ی گۆله کانی تری ئێران، ئاوه که ی شیرینه و هیچ چۆمی نارژێته ئاوی به لکو دوو چۆم له، زریواره وه سه رچاوه ده گرن: قوولایی ده ریاحه ی زریوار له بری جیندا ده گاته هه ژده گه ز به لام کاتی بی ئاویدا دهستی که م قوولایه که ی ده گاته پینچ گه ز، رۆبه ره که ی نو «۹» کیلومتری چوار گوشه یه، که درێژاییه که ی ده گاته چوار کیلومتر و نیو و پانیه که یشی ده گاته دوو کیلومتر، ۱۲۸۵ گه ز له رۆی ده ریاوه به رزه.

له زستاندا کاتی سه رما و سۆله ی سه خت - ده ریاحه ی زریوار ده بیهستی و یه کجی ده بیته ته خته سه هۆل، کاتی وابوو، وه های به ستوو که خه لکی به هاسانی هاتوو چۆیان پیندا کردوو و لێی په ربونه ته وه، ته نانه ت بارگیر و که ری پیندا په ربوه ته وه.

ده گیرنه وه له زه مانی کۆندا جوله که نی به سه ر گۆلی زریواردا ده په رێته وه به لام نازانی که به سه ر زریواردا په ربوه ته وه، پنی ده لین جووه، ئه و ریگای که به سه ریدا پریته وه، سه هۆلی سه ر زریوار بووه، جووه به بیستنی ئه م هه واله دلی ده توقی و ده مری، له و کاته وه به پیاوی تر سه نوکی بی دل ده لین: (ده له ی جووه که ی زریواره)،

ئه گه ر ده ولت بیهوی، ئاوی شیرین و به پیتی ئه م گۆله ده توانی گشت ناوچه کشت و کالیه کانی مهربوان و ده شته زه نویره به برشت و به ره مه کانی ده ور و به ری خۆی به چاکی ئاودیزی بکا و ناوچه ی لێره واری مهربوان وینه ی به هه شت برازینیته وه و چهند به رابه ری ئیستا که به ره مه ی به رێته سه رو، کاربو هه زاران بیکاری کورد بدۆزیته وه، ئه م گۆله پیره له ماسی که له م داویه دا ئیداره ی - (موحیتی زیست) «شۆینه واری ژیان» ی ئوستانی کوردستان راوه ماسی ئه م گۆله ی داوه به ئیجاره که هه ر سال چهندین تۆن ماسی لی ئه گیر ی و ده یان که س له م گۆله دا خه ریکی راوه ماسین و هه ر سال چهندین مانگ خه ریکی ماسی گرتن، به ره مه ی هه رکام له ماسیگرانه هه رجار پتر له ده هه زار تمه نه، کاتی باسی مهربوان سه باره ت به م گۆله به درێژی باسی له سه ر ئه که م خوا یاریی.

٦- لیژە وارو گیاو گە ون و گولان، بژیوی گیان له به ران

ئوستانی کوردستان مه لبه ندیکی کوستانی یه که به هوئی شوین دانانی هه وای گه ره م و نماوی و باران هینه ری مه دیته ژانه له ناوچه کانی خوړاوی کوردستانی ئیران دا زورتری ناوچه کانی خوړاوی ئوستانی کوردستان و نازه ربایجانی خوړاوا، به تاییه ت شارستانه کانی سه رده شت - بانه - مه ریوان - به داروده ون و لیژه واری به خیرو بیرو به ردا پوشراوه، له ناوچه کانی تریشالیزه و له وی هه رله وجوره دارانه به ر چاوده که وی، به لام هه رچی له خوړاواوه به ره و خوړه لاتی ئوستان برۆینه پیشه وه له میزانی لیژه وار که م ده بیته وه به جوړی که، ناوچه کانی قورو و بیچار - زووت و قوت و بی داروده وه نن، زووبه ری لیژه واری ئوستانی کوردستان به سیسه د و بیست هه راز «٣٢٠/٠٠٠» هیکتار به راورد کراوه، به به رهه مترین داری لیژه وار بریه تین له - ١ - داری به زو ٢ - دارمازوو، ٣ - دارقه زوان یاداری نبیشت - ٤ - گوژ «بلج» ٥ - هه رمی کیویه، ٦ - بادامی کیوی، ٧ - ته نگز - ٨ - تری ٩ - گری چار - ١٠ - بلالوکه کیویه -

ئوستانی کوردستان به هوئی ئاووهه وای تاییه تی خوئی گشت جوړه گیایه کی خواریده مه نی و ده رمانی بوخ خوش و به کارها تووی تیدایه، هه ربه وجوره گشت جوړه گیایی که بو ئالفی نازه ل و پاتال به که لکه، مالیات شیریی پی زیادده بی و گوشتی پی ده گری تیدا ده زوی، که نه گه ربه جوانی پی بچارین و ده ولت لایه کی لی بکاته وه و یارمه تی خه لکی ناوچه که بدا، بی گومان ئوستانی کوردستان که نزیکیی سی به رابه ری خاکی (لوبنانه) به ته نیایی ده توانی گوشتی شاری تاران - بدا، گرنگرین گیای بژیوی مالیات که له ئوستان داده زوی بریه تین له مانه: ١ - هه لز ٢ - که ما ٣ - لوزه ش ٤ - قه یاخ ٥ - میژوه رد ٦ - شاپانه سه ره ٧ - هه ریز (فریزو) ٨ - کونجره ٩ - که ته ول ١٠ - که نیره ١٢ - مه ندی ١٣ - گوینی ١٤ - سه دان و رده گیای نه ناسراو ١٥ - یونجه خاسه و کیویه ١٦ - ترشوکه ١٧ - کارووش، به لام به ته ری مانگاده دریتی ١٨ - قامیش ١٩ - قه فقه فه - ٢٠ -

گیای خاوه ن درک وه ک: ١ - پورایشی ٢ - کیفار ٣ - تووسی یه خاسه و که برانه ٤ - که رکول ٥ - قاسیده به زوژه - ٦ - دروه زرده ٧ - وشر خوار ٨ - که رته شی ٩ - پیگول ١٠ - گنگر

گیای تال و تفت وه ک: ١ - که کره - ٢ - کاله که ماران ٣ - تالوو - ٤ - یاندز - ٥ -

ژارماسی - ۶ - گرآلك ۷ - لوگه نه ۸ - گورگه (مرۆر) ۹ - چه قه لو ۱۰ - قارچكه گولانه - ۱۱ - گوگه م (گاومه) ۱۲ - ززه لاو -

گیای خوارده مه نی تیکرایى وه ك: ۱ - ریواس ۲ - پیچك ۳ - کنیوال (کوراده) ۴ - گوندۆز - ۵ - لووشه ۶ - شنگ خاسه و ماینانه - ۷ - کنگر - ۸ - کاشمه که له سه ر شیوو خور خورداهه یه ۹ - گوئی بز نه ۱۰ - گوئی به رخۆله ۱۱ - قزل په نجه ره (ئه سپه ناخ) ۱۲ - ئاغچه باش ۱۳ - که ریم کاشول ۱۴ - سه رتیکه (سه یدۆکه) ۱۵ - چه وړۆکه ۱۶ - دان دانۆکه ۱۷ - نوکه کیویله ۱۸ - به لبه له شوانه ۱۹ - قازیاخه ۲۰ - گیلاخه ۲۱ - پونگه به هه مووجۆریه وه - ۳۰ - کوزه له ۳۱ - خوژه خوئی ده خوری و بنه که یشی بو سړیش ده بی - ۳۲ - ئاله کوک خاسه و شوانه ۳۳ - پیفۆک ۳۴ - گوانه مانگا - ۳۵ - ریزه له ۳۶ - نانی حاجی له ك له ك ۳۷ - پۆلکه - ۳۸ - پریره - ۳۹ - سیفه لۆکه - ۴۰ - گه پله - ۴۱ - توترک ۴۲ - بیزا -

گول و گیای بوں خوڤ وه ك ۱ - وه نه وشه ۲ - سوئسنه ۳ - هه لاله ۴ - چاتره خاسه ۵ - جاتره کیویله ۶ - ریحانه کیویله ۷ - گیا پلاو ۸ - خه شخاش - ۹ - که نیره ۱۰ - هیرو - ۱۱ - چاو کوتکه (بومادران) ۱۲ - بیژان ۱۳ - گه زیزه ۱۴ - نه وروژه ۱۵ - میلاق ۱۶ - هه لاله برایمه ۱۷ - شه ش په ر -

گیای ره نگی وه ك ۱ - زونیا ۲ - زه ردك ۳ - گینۆ ۴ - خه نه تیلکه ۵ - گیای سه نه تی وه ك ۱ - گه ونی که تیره ۲ - گیاسالمه ۳ - نه سپۆن ۴ - سړیش ۵ - جه گه ن، گیای ده واو ده رمان وه ك ۱ - پونگه ۲ - وینجه کیویله و خاسه - ۳ - گوزروان ۴ - دانی کنگر (بادآور) ۵ - ئاله ته کیویله ۶ - خه شخاش ۷ - گیاچایی ۸ - جاتره کیویله (آویشن) ۹ - به له ك (میكوك) ۱۰ - شه روال به کوڤ - ۱۱ - گه زگه زه - ۱۲ - گه لآز کیشه ۱۳ - شاته ره ۱۴ - گه لاهه واداره - ۱۵ - خاکشیر ۱۶ - غه ربه نگ ۱۷ - بیژان، ۱۸ - په لپینه ۱۹ - پالمه ۲۰ - شنگ ۲۱ - قازیاخه ۲۲ - شه له م - ۲۳ - توور ۲۴ - سیره خاسه و بوگه نه - ۲۵ - پیکۆل ۲۶ - پیازه خوگانه - ۲۷ - میله گورگانه ۲۸ - ترشوکه خاسه - ۲۹ - گیای هاز - زور توندو تیژه - ۳۰ - گیای ده رمانه سپیه که بنکی وه ك پیازه خوگانه وایه بوچاك بونی برین زور به که لکه - ۳۱ - موسلی - ۳۲ - بیزا به لام ئیستا که نه م دوگیا به که لکه له کوستانه کانى ناوچه ی مه هه باددا وه ده س دین ۴۳ - په پکه مه لیچکانه - (بنیرک)

- رووبه ری لیژه وارو له وه زگه ی ئوستان و هه رشارستان به جیا به هیکتار که سه ر
جه نگه لدارى ئوستانی کوردستان له سالی ١٣٦٦ دابه راوودی کردوه،

لیکدانه وه	روبه ری لیژه واره	له وه ر	گه به	هیکتار
شارستان	هیکتار	چاک	نه چاک نه خراب	خراب
سندج -	٧٨٠٠٠	١٩٨٠٠	١٠٧٨٠٠	٩٢٤٠٠
کامیاران - دیوانده ره				
سه قز	٧٠٠٠	٢٩٧٠٠	١٦١٧٠٠	١٣٨٦٠٠
بانه	٥٠٠٠٠	٥٠٤٠	٢٧٤٤٠	٢٣٥٢٠
بیجار	-	٢١٩٦٠	١١٩٥٦٠	١٠٢٤٨٠
مه ریوان	١٨٥٠٠٠	١٢٦٠٠	٦٨٦٠٠	٥٨٨٠٠
	-	١٨٩٠٠	١٠٢٩٠٠	٨٨٢٠٠
کوردستان	٣٢٠٠٠٠	١٠٨٠٠٠	٥٨٨٠٠٠	٥٠٤٠٠٠

- مه ل و په له وه رودا عبا و جانه وه ری ده روده شت و کیوی -

به هوئی نه وه یکه به شیتکی گرنکی ئوستانی کوردستان جه نگه ل و لیژه واره و به
شکه ی تریشی گیاو و گژو و گه ون دای پویشوه و له گشت کیو و که ژو ته لان و به ندن و
زه وزه به رده کانیدا نه شکه وت و کون و کونجروبن به رد و که لین و شیووده زه وبناری
زور و ئاووهه وای گیان په روه ر و خووشی فره و فراوانه، گیان له به ری کیوی هه مه زه نگه ی
تیدا ده ژى، ته مینا له ناوچه ی بیجاردا به شیتکی قه ده غه کرا و وپاریزراوی تیدایه
که جانه وه ری کیوی زوری تیداده ژى، بری له ودا عبا کیویانه ی که له ئوستانی
کوردستاندا هه ن نه مانه ن -

- ١ - ورچ ٢ - به راز ٣ - گورگ ٤ - پلنگ ٥ - ول (مشکه کویره) ٦ - زبوی ٧ -
- که رویشک ٨ - مه زه کیوی ٩ - بزنه کیوی (که له کیوی) ١٠ - به رانه کیوی ١١ - ده له ک
- ١٢ - چاله که ١٣ - ژیشک ١٤ - سموره ١٥ - سه گاوی ١٦ - مش که رویشک ١٧ - مار -
- ١٨ - دوویشک (ده ماره کول) ١٩ - زه رده قوزی ٢٠ - کیسه ل ٢١ - زه قه ٢٢ - بز ن مژن
- ٢٣ - گور که ن - ٢٤ -

بری له ومه ل و بالندانه ی و له ئوستاندا هه یه وه ک:

- ١ - هه لو ٢ - باز ٣ - شاهین ٤ - سیسار که که چه له ٥ - چیرک (میشه سی) ٦ -

که شکه خوَره - ۷ - که و - خاسه که و ۸ - زَره که و ۹ - مَریشکه کَبوی ۱۰ - قومی ۱۱ -
 - قالاو ۱۲ - کوتره گایانه ۱۳ - کوتره باریکه ۱۴ - کونده بوو ۱۵ - تاق تاق که ره - ۱۶ -
 قه له سابونی ۱۷ - قه له بازه له (قشقه زه) ۱۸ - قازوو ۱۹ - ریشولی (= سیرو = گاوانی)
 ۲۰ - جوَره ۲۱ - چوله که - ۲۲ - دارکون که ره - ۲۳ - په پوو سلیمانکه ۲۴ - خه زایی
 (عه ینه مه له) ۲۵ - په زه سلیرکه ۲۶ - که زه واله - ۲۷ - شوان هه ل خله تینه - ۲۸ - قون
 هه ل ته کینه - ۲۹ - حاجی له ک له ک - ۳۰ - قازی قولَه نگ ۳۱ - شیلَقه ۳۲ -

۷ - باو کیزه لُوکه و توفان -

به رابه ری قانون و یاسای دامه زراوی خودا زوَرتری ئالو گورُوجی به جی بوونی هه وا
 له ئاووهه وای تیراندا له گه ل - با - دا به دی دیت،
 له ئوستانی کوردستان دانای - با - به ناوی نه ولایه وه که بای لیوه دیت ناوده بری
 (نه ک به ناوی سه ر چاوه که یه وه) به ناو بانگترین - با له ئوستانی کوردستان دا بریه تین له
 مانه:

۱ - بای شه مال -

ئه م بایه لهاتووچو و ئالوگورزی کومه له هه وای گه رم و نماوی - مه دیته زانه وه - به
 دی دیت، پاش نه ویکه له کَبوه به رزه کانی کوردستان درابه ره و باکور نه گه ریته وه، ئه م
 بایه وه ک قورئان ده فه رمی - *وَأَرْسَلْنَا الرِّیَاحَ لَوَاقِحٍ* - ئه بیته هووی به رهینانی دارو باخ و
 گزوگیا و، بو کشت و کال زور به که لک و قازانجه، زووتری ده گه بی نی و چاکتریشی به ر
 پی دیتی - له نه ده بیات و فولکلوری کوردیدا به چاکی ناوی رویشتوه، وه ک: شه مال بی
 شه نی یه خه ی که تانی ، ئه مسال بومان دی خوشی و هه رزانی.

۲ - بای زریان (زه لان) -

ئه م بایه به هووی زه خنه و هانتی کومه له هه وای ساردی سبیریا وه به دی دی مه
 عموله ن زریان له باکورو خوَره لاتی کوردستانه وه دیت، ئه م باسارده ، نه گه ر له کاتی

خویدانه یی وه زه ن به باخ و کشت و کالّ نه گه یتتی، میسوله و ده وه ک و ئافه ت به ته ره کاری و باخ و توتنه وه ده نویسنیی و ده بیته هوئی نه وه که یانه گه یی، یادرنگ و ناته واو بگه یه ت - (بای تروه ک ره شه با ولابا) -

بیجگه له م دوو کومه له هه وایه که ده بنه هوئی هه لّ کردنی - شه مال و زریان - بای ناوچه یی تریش له کوردستاندا هه یه، وه ک (ره شه باولابا) هه رچه ند له بریی له ناوچه کانی ئوستانی کوردستاندا وه ک ده شتی - قوروه - دیگولان بانی له یلاخ - هه وه توو - به هوئی نه بوونی به رهه لستی سورشتی و به رگی گیاوگه ون و ده ون، کاتی واهه یه - د با، توند و توفانی دیت، به لام به هوئی ره حم و به زه یی خوئی، خودای گه وره نه وه نده ی کیووته پۆلکه و لاپال و شیوی به رز و نرمی به که لک و بایه خی به دی هینا وه، که توفانی مال و ئیرانکه رو داغان ده رله ئوستانی کوردستاندا تا ئیستاکه زووی نه دا وه

۸ - پیشه کی زه وی ناسین -

له بارگه زه وی ناسین و نه و هویانه ی که له دروست بوونی زه وی بو ژبان پشینان داناوه، ده توانین کوردستان به سێ به ش و ناوچه ی دیاری دابه ش که ین، نه م هویانه له په یدا بوونی ناریکی و چال و چۆلی ئوستاندانه خشیکی گرنگیان بووه، نه و شکل و نه خشه تایبه تیانه ی که نه و هویانه یان له زوی زه ویدا به دی هیناوه خوئی بوه ته هوئی دیاری کردن و سنوردانان و لیک هه لاورد نی نه م سێ ناوچه جیاوازان، شان به شانی به کتر و شان به شانی خوکیشانه وه ی زنجیره کیوی «زاگروس» (به درێزایی سێ هه زار کیلومتر) په ره ی سه ندوه،

نه گه ر بری هه له و په له قبول که ین ده توانین . نه م سێ ناوچه به م جووره دابه ش که ین

الف - ناوچه ی خوهره لات و باشوری خوهره لاتی ئوستانی کوردستان که ته واوی ناوچه کانی - قوروه، بیجار و بری له ناوچه ی تیکاب (هه و شار) ده گرێته به ر نه کری سورری خوړاوایشی به شه قامی ئیسفالتی دیوانده ره سنه و بانی هو به توو دابننن، ناسینولی کۆلینه وه ی زه وی نه م هه ریمه به شیوه ی لی کۆلینه وه و ناسینی ته واوی زه ویه کانی ناوه ندی ئیرانه،

نه م به شه له و به رزاییانه یه که به هوئی - گرکان (= ئاورپژین) و ئالوو گۆزی زه وی به

شیوه ی - باکوری، باشوری - به دی هاتووه، که له گه ل بَلنداییه کانی تراله - به ردی (- رسوبی - دگرگونی - نازه رین -) به دی هاتوون و، وینه ی دیواریکی قایمی پولایینی دارژتراو به ده وری ده شته به رزو سه ر سه و زه کانی هوَیه تو - بیجار، قورووه و له یلاخ و ناوچه ته پولکاویه کاندایه هاتووه ته وه، نیشانه گرنگه تاییه ته کانی زه وی نه م ناوچانه نه ویه، که خاکی نه رم و ملی تیکلا و به لم و زیخ وورده به ردو به ردی قسلاوی (مارنی - دگرگونی)، که له برّی شویندا نه م به ردانه به شکلی به ردی (مه ژمه ژ) به ردی قسلی ده رهاتون،

ب: ناوچه ی ناوه ندی باکوری ئوستانی کردستان -

له حه قیقه تا، درێژمی باشوری کیوه کانی خوراوی ئوستانی کردستان، سنوری باشوری نه م ناوچه یه تاشه قامی سنه و مه ریوان د رێژه ی ده یه

له باکوریشه وه پآلی داوه به نازه ربایجانی خوراواوه، که به زاستی لیکدانه وه و ناسینی زه وی نه م هه ریمه وینه و درێژه ی زه وی ناسینی کردستانی تور کیه و نازه ربایجانی خوراوا و باکوری کردستانی عیراقه، جابه هوَی ها و شکلی و رووخه کی و سستی و توتویی زه وی، شکلی هاوینه ی ویک چونی لی به دی هاتووه، گرنگترین تاییه تیه کانی نه م ناوچه نه وه یه، که کیوه کانیاں گومه زی شکله و داوینیشیان ساف و چون یه کن و زورسینه کیش نین، شیوو دۆله کانیاں ئاواله ن، که له بنه مآله ی کیوه کانی خوراوی کردستانی ئیران نه ژمیردرین، کیوه کانی «چل چه مه» باناوبانگترینی نه م شیوه کیوانه ن،

ج - ناوچه ی باشور و باشوری خوراوی ئوستانی کردستان -

نه م ناوچه که به شه کانی شارستانی مه ریوانی شان به شانی به دی هاتنی «کیوه کانی زاگروس» به دی هاتووه، ته قریبه ن شان به شانی شه قامی کامیاران مه ریوان درێژی هه یه تاده گاته وه به کیوه کانی بیستون و شاکیوی ئوستانی کرماشان، نه توانین نه م ناوچه به به شی باشوری کیوه کانی ناوه ندی کردستان و زاگروسی باکوری، ناوبینین، سه باره ت به زه وی ناسینی شی عه ینه ن وه ک ناوچه ی باکوری زاگروسی وایه، له تاییه تیه گرنگه کانی نه م ناوچه نه وه یه که به رزایی و کیوه کانی وینه هه ژدیهای پاسه وانی سه ر خه زینه گینگله یان له خوداوه و چینی زوریان خواردوه و له خوراواوه به ره و باشورو خوره لاتنی ئوستان پیچ پیچ و چین چین بوی کشاون، یانی له باکوری ئوستانی کرماشانه وه به ره و هه نگمادانه رویشتون و سه ریان له - نه لوه نده وه - ده رهیناوه،

۹ - رووداوه کانی سورشتی (بومه له رزه، گزکان، سیلاووشتی تر)

الف: بومه له رزه: نزیکیی بیست ساله که له ئیراندا موتالای بوومه له رزه به هیمه تی کارناسانی هه نده ران که له لایه ن سازمانی (نه ته وه یه ک گرتوه کانه وه) بوئیران نیردر بوون ده سستی پی کراوه، که له ناکامی فیر کردن و بارهینانیان، کارناسه ئیرانیه کان وه دووی موتالای بوومه له رزه که وتن و به رهه می موتالای ئه م کارناسانه له ساله کانی - ۵۴ و ۵۵ دا له لایه ن سازمانه زه وی ناسه کانی ئیرانه وه بلاو کرایه وه،

بناغه ی موتالو لیکدانه وه ی بوومه له رزه له سه رموتالا و به زرسی دوویایه ی گرنگی زه وی ناسی و زه وی ساخت (تک تونیک^۱) دامه زراوه، جاچون هیشتانه م دوو مه سه له به دورستی له ئیراندا روشن نه بوه ته وه و کامل نه بووه، موتالای بومه له رزه یی که ئیستاکه کراوه جووری موتالای میژویی بووه، ئیتر سه باره ت به عیلله ت و هوئی زووترله زوداوه کان، ددان پیدانان و قه تعیه تی له گه لانه بووه،

هه رچه ند له زور شوینی و لاتدا نه خشه ی زه وی ناسی و راپورتی و ردو به کارهاتوی سه ره تاییی به جی هاتووه، به لام به داخه وه هیشتانه م که م وکورتیه ییش له ئوستانی کوردستاندا به جی نه هاتووه، فه لاتی ئیران به شیکه له زه ویه بوومه له زه خیزه گرنگه کانی جیهان و بی وچان له ژیرته کان وله رزانی بی ئه مان داقه راری گرتووه، که بوونه ته هوئی زه ره ری زووری گیانی و مالی «چون ئیران له سه رجه غزو پشتینه ی بوومه له رزه ی به ناوبانگی (ئه قیانوسی ئه تلّه س) و (ده ریای مه دیته زانه) به ره و باشوری خوهره لاتی ئاسیاو (ئه قیانوسی ئارام) دا هه لکه و تووه»

به ئیکرا بوومه له رزه له ئوستانی کوردستان داله بوومه له رزه ی ئوستانی کوردنشینی نازاه ربایجانی خوړاواو باکوری ئوستانی کوردنشین کرماشان، که متره، شوینه واری بوومه له رزه له ئوستانی کوردستاندا شوئیکیی دیاری کراوی هه یه، ئه توانین بوومه له رزه ی به دی هاتووله ئوستانی کوردستاندا به دوویله ی زه وی ساختی تیکراییی په یوه ند بده یین،

یه که م زه وی له رزه یی که له باکوری ئوستانه وه به ره و باشور کشاوه، له م به شه دا -

(۱) زه وی ساخت یا - تک تونیک - بریه تی یه له و هیزانه ی که بونه ته هوئی گوزان و نه م باره واری نه خشه و ژواله تی سورشتی زه وی،

گسل^۱ - ی زۆری تیدابه ر چاوده که وی وینه ی - گسل - ی پیران (پیرانشار) که تانزیکه شاری کامیاران در یه یه و به - گسل - ی مرواری، له باکوری شاری کامیاران و - گسل - ی صحنه - له ئوستانی کرماشان دا، ده گه یه ته وه،

دوووه م - به دی هاتن و دورست بوونی غه یه تاییه ته کان، که له - زونی^۲ ساختمانی سنه سیرجان - داهه یه - هه رواته کان و جموجوڵ و بزوتنه وه له جووری بی هیژ تاکه می به هیژ که له خوهره لاتی - خط رانده گی^۳ - زاگروس دابه دی دین،

بوومه له زره له ده شته کانی قورووه و بیجار که بری توندو به ته کانن، هه روه ها نه و (مه لزانه ی) که له نزیک چاوانه ی (گرکانه) کویره وه بوه که م ته مه نه کانی، کوارترنر (= ده ورانی چواره می زه وی ناسی) په یدا بووه، زه نگبی له ناکامی جولانه وه و بزوتنه وی - گسل - ی تازه په یدابوی شاردراوه له ژیر تویره کانی - کوارترنر دا به دی هاتی، سه باره ت به بوومه له زره ی ناوچه کانی سه قز تا ئیستا که ئاگایه کی ورد نیشان نه دراوه، به هو ی له به ر چاوگرتی لی کۆلینه وه ی زه وه ناسی له ئوستاندا، نه و - زونانه ی - که له به دی هاتی بوومه له زره و ته کان و جموجوڵی زه وی دا، نه خشیکی گرنگیان به نه ستووه هه یه، نه کری به م جوهره ی خواره وه دابه ش بکری

۱- زونی - زۆرویرانکه ر که به شی خوړاوی شارستانی بانه و به شیکی گرنگ له شارستانی مه ریوان و ناوچه کانی نیوان شاری سنه و کامیاران و ناوچه یه کی چکوله له باکوری خوهره لاتی شارستانی بیجارده گریتته وه،

۲ - زونی ویرانکه ری که م هیژ، به شیکی گرنگ له شارستانی سه قز و بانه و باکوری شارستانی مه ریوان به ره و باشوری ناوچه ی دیگولان و باکوری خوهره لاتی شارستانی بیجاری دا پۆشیوه،

۳ - زونی ویرانکه ری بی هیژ، که ناچه کانی باکورو به شیک له خوهره لاتی شاری سه قز که به ره و باکوری شاری سنه برآواوه و یه به ره و خوهره لات بگه ریتته وه، به شیکی زۆر له شارستانی - قورووه تادیکانی - سیلاب - به قزلجه که ند - هه وا ناوچه کانی باکوری

(۱) گسل - یانی له تبون و پهران و ترازانی زه وی به جوړی که نزمی و به رزی و چال و چۆلی تیدا په یدایی،

(۲) زون - یانی به ش، ناوچه، زونی ساختمانی سنه سیرجان - ئیستیلاییکی زه وی ناسیه که بریه تی یه له مه لبه ندی پان و به رینی «سنه تا سیرجان» که زه وی نه ومه لبه نده له باره ی زه وی ساختیه وه ئالو و گوریکی گرنگی تیدابه دی هاتوه که بووه ته هو ی به دی هاتی به ردی مه رمه ر و کانه باشه کانی دیکه

(۳) خه تی رانده گی - بریه تی یه له یزوتن و زویشتنی شان به شانی تویره کانی زه وی که به پیچه وانه ی یه کتر هه ر کام به لایه کدا بژون -

شارستانی بیجار ده گریته وه

۴ - زونی که ویرانکه رنی یه، ناوچه کانی باکوری شارستانی سنه تاسه رحه دوسنوری باشوری ده شته به رزو به رجه وه نده خوشه که ی (کانی نیمه رۆژه) و به شیکی گرنه له ناوچه کانی باکوری شارستانی بیجار که له باکوری شاری بیجاره وه ده س پی ده کاو له ئوستانه کانی هه مه دان و زه نگانداده بریته وه،

بیناله سه ر زانیاری رابوردوه ناوچه بوومه له رزه خیزه کانی ئوستانی کوردستان به ته رتیبی شیدده تی له رزین و له ره، به م جوړه ی خواره وه ی دابه ش ده که ی،

۱ - زۆرویرانکه ر: ناوچه کانی باشوری شاری قوروه «دیهستانه کانی (به در) و چواردۆلی خوړاوا» و به شی له ناوچه کانی خوړه لاتنی دیهستانی، په نجه عه لی،

۲ - به هیژ تا ویرانکه ر: ناوچه کانی باکوری ناوه ندو باشوری خوړاوا ی شارستانی مه ریوان و دیهستانه کانی په نجه عه لی، قه سلان، چوار دۆلی، خوړه لاتنی شارستانی قوروه،

۳ - بی هیژ، ناوچه کانی باشوری شارستانی بانه، باکوری خوړاوا و خوړه لاتنی شارستانی مه ریوان و ناوچه کانی خوړاوا ی شاری سنه و ناوچه کانی تیوان شاری سنه و کامیاران به ره و دیگولان و باکوری شارستانی قوروه،

۴ - به چاکی هه ست ئه کری به لام ویرانکه رنی یه: ناوچه کانی خوړاوا، باشور، خوړه لات و باکوری شاری کامیاران و باکوری شاری سه قز به ره و بوکان، شارستانی بانه، باکوری شاری سنه تا شیوو دۆلی چه می قزل و زه ان و باشورو خوړه لاتنی سه قز (دیهستانه کانی خوړه حوره و سه رشوو صاحب و سوننه ته و ئیمام و تيله کو) باکوری به شی دئی گولان و شارستانی قوروه و باشوری شارستانی بیجار و ناوچه کانی باکوری شاری دیوانده ره ده گریته وه،

۵ - زۆربیی هیژی غه یره ویرانکه ر: ناوچه کانی خوړاوا، ناوه ندو خوړه لاتنی شارستانی سه قز و باکوری شارستانی سنه (ناوچه ی دیوانده ره) و باکوری خوړه لات و خوړاوا به شی له باشوری شارستانی بیجار ده گریته وه.

ب - گرکان -

له ئوستانی کوردستاندا - گرکان -

چ، هه لچو، چ دامر کاو، وجودی نی یه،

ج - سیلا (لافاو) و کلیله (زنوو)

ئه و ئاوانه ی که له به فری قورس و بارانی به لیزمه و خورّی ئوستانی کوردستان به دی دیت، چون به داخه وه (بیجگه له سه ددی قشلاخی سنه) له هیچ شیووده ره و دۆل و لاپال و سه رچه میکی ئه م ئوستانه دا سه دد یابه ند یاهه رنه بی سیلاو گیری نه به ستراوه تائه و گشت خه لات و ده زمايه له بن نه هاتوو نه پساوه ی خودا به خورایی نه زواوله ده س ده رنه چی،

له زۆر شوینی رۆتمانداکه، که ون و گزوگیاوده وه ن و بنچک و درکی لی نی یه یا هه یه تی به لام ئازه ل له بیخی ده رهیناوه، هه روه هاله و شوینانه ی که زه وی له زگ وستاوه ته وه و (فه رسایشی) په یدا کردوو و چنگی لیک به رداوه و به هوی زورکیلان و کووت پی نه دان و پشوو نه دان له به روبوو که وتو مه وه، زه وی به ته نیا توانایی مژینی گشت ئاوه کانی نی یه ، له ئاکامدا ئاوه کان یه ک ده گرن و لافاوی به سامی بی ئه مان - ئه که ویته ری و هه رچی له سه ر زیندا بیت ئه ی مالی و له به ینی ئه با، به م جووره لافاو، وه زه نی له قازانجی زورتره، بیجگه له وه، لافاو خاکه نه رمه و سویرای زوی زه وی ده مالی، له ئاکامدا خاکی که بو گزوگیا به که لک و قازانج بی ده روا - جائه و شوینانه یا گزوگیا سه و زناکایا کزولوازده زوی هه ربویه ناوچه ی کوردستان (عونسوری) به کارهاتوی (ید) ی که مه، نه که ر خه لکی خویی (ید) دار نه خوّن یاله خوار ده مه نی ئی - که (ید) ی هه یه که لک وه رنه گرن وه ک - شه له م، ماسی - توشی نه خووشی (گواتر) ده بن، بری له ناوچه کانی ناوه ند و باکوری

شارستانی بیجار، به هۆی بی گژ و گیایی و رۆتمانی هه رواقه راخی بری له چۆمه کان، کاتی بارانی به خوزولیزمه، له گرنهگرین شوینه لافاو گره کانی ئوستانی کوردستان نه ژمیردرین،

د - کلێله (= ژنوو)

چون کوردستان مه لبه ندیکی کۆستانی یه و گشت سالی به فری به خێرو بیری زۆری لی ده باری، له مانگه کانی به فرانبار و ری به ندان و ره شه مه داباده وه، به فری به رزایه کان هه ل ده گری و له لا پال و چالایی و بناری کتوه کان دا، ده یان گه زبه فر له سه ریه ک که له ک ده کاو کلێله ده رازنینه وه، جاکاتی که به فرناو ده گری زور ترله مانگی خاکه لیوه و بری جاریش له مانگی ره شه مه یازی به ندان دا، به هۆی نه رم بوونی زه وی و قورسایی به فریا ده نگ و ناله ی ئینسان یا هه رشتی تر، کلێله ده پچری و زنده و به گورجی و هیزیکی سه رسام ئاوه ره وه به ره و نزمایی دیت، جادی، یادا روبه رد و گیاندار، هه رشتیکی وه به ربی وه ژیر خوئی نه داوده بیته هۆی زه ره ی مالی و گیانی،

بۆ به رگری له ژووداوی دل ته زنی هه ره سی کلێله به فری کۆستانان چاکترین رینگانه وه یه که چون ژنوله به رابه ری ده نگ و ناله ی گه وره دا خوئی ناگری و زوو ده روخی وه ره ده بیته وه، له پیش دا به هۆی گرمه ی توپ یا ناله ی نارنجه ک یا هه ره نه بی شریخه ی تفه نگ کلێله به فره که برو خیندری تا ژووداوی ناخوش ژوونه دا،

نمونه ی ژووداوی دل ته زنی، وه که له ری به ندانی سالی ۱۳۶۸ داله کۆستانی «زه ردکه»، نزیکی دبی - ده رماناوی شارستانی سه رده شت، ژنوه به فری به ره ده بیته وه و ۲۷ که سه وه به رده دا، ۲۱ که سیان له ژیر به فردا ده مرن و ۶ که سیشان نه جات ده درین که کوژراوه کان خه لکی دیکانی - ده رماناوی دۆله بی - سیوه تال په سوره توی سه رده شت و چه ند که سیشان خه لکی به شیر عیراق بوون

ئابووری

حه ول و ته قالا، کارو ته لاشی فه لای کوردستان به م جوړه دابه ش ده کری، کشت و کال ۲ - نازه ل داری ۳ - باخه وانی، خاوه ن ملک، (ئاغا): زه ژیمی دژی خه لکی و چه وسینه ری شا، کاتی وه خوّهاته وه و زاچه نی، تیگه یشته که نزیکه سیلاوی له بن نه هاتوی خه لکی تالان کراو و به ش خوراوای ئیران پخوی و دارو ده سته گوپال به ده سته ناحه زه که ی بخه نکینی، به مه به سستی دامرکاندن و نیشاننده وه ی رق و تورّه یی خه لکی و ریک و پیک و سامان دان به ئابوری شرّو شیرزه ی ئیران، ده ستوری دا تازه وی به سه ر فه لاکاندا به ش بکری، تابه لکوره ژیمی له رزوکی شایه تی چه ند رزوکی ترخوی زاگری، به لام به پیچه وانه ی پروپاگه نده ی دارو ده سته که ی و دامه رزانداتی یاسای چاک کردن و دابه ش کردنی زه وی، هیشتا چاکترین زه وی کشت و کالی به ناوی، میکانیزه، هه لاوآرده، تاییه تی (= مستشیات و خالصه) له ژیرده سته لات و کیلانی خاوه ن ملکه کان و زه وی خوړه کاندا مابوه وه، ته نیائه وزه و یه که س نه کیل و به رده زه قانه ی که سه دان و ده یان سال بووفه لاهه ژاره چه و سیتراوه کان له ژیر چه پوکی دیوه زمه کاندا عارقیان له سه ر ژشتبوو، به خوینی جگه روپشتی کوم وده سستی قلّه شایان لاپال و بوره به رداویه کانیان ده رهینابوو، به ده ستوری شائه م زه ویانه که مافی خویان بوو به پولیکی زوربه فه لا هه ژاره کانیان فروشت، که نه م جوړه زه وی دابه ش کردنه بیجگه له ویرانی ئابوری دیکان به تاییه ت دیکانی کوردستان که ئابوری به شی زوری ئیرانی له سه رشان بوو، بووه هوئی نه وه که لاوه که م ته مه نه کانی کوردستان له باتی خویندن و کار کردن له سه رزه ویه کانی خویان بو کارگری و ژیانی مه مره و مه ژی روو بکه نه شاره که وره کانی غه یره کورده کان، چون هه م زه ویه به کارهاتوه کانیان له ده ست ده رهینابوون، هه م کار گاو، زانکو و کارخانه ی دانه نابوو، تالاهه بیلمه ته کانی کوردستان ناواړه ی ولاتی هه نده ران نه بن، به م جوړه له جتی نه وه که فه لا کانی کوردستان، به رهه می کشت و کال و نازه ل و باخ و میوه ی نیو خوبو ده ره وه ی کوردستان بنیرن، به هوئی نامویی و بی به رنامه یی و که م ته رخه می ده ولّه ت،

دیکان چۆل بون و تازاده یی به رهه می دیکان هاته خواره وه و ناواییه کان بوونه بازاری به رهه می مه ندال خله تینه ی ده وله ته چه و سینه ره بیگانه کان،

۱ - کشت و کال -

به داخه وه ژوماره و ناگایه کی وردی به کارها تووسه باره ت به دیاری کردنی ژووه رو جیاکردنه وه ی نه نواعی زه و یه کانی ئوستانی کوردستانمان به ده سته وه نی یه، به راستی هیچکام له و ژوماره کراوانه که تائیساکه به کاربراون ناگایه کی وردو تیکزایی مان له م باره وه بی نادن، به لام به رابه ری سه رژوماری و ناگایی (ئیداره ی گشتی کشت و کالی ئوستانی کورستان و سازمانی به رنامه و بووجه، سه رجه می ژوو به ری زه ویه کان به ۲۴۹۹۸۰۰ هیکتار به راورد کراوه

که له گشتا، ۹۱۶۹۲/۲ هیکتار زه وی به راوو ۴۶۶۶۹۵ هیکتار دیمی و ۴۵۶۰۰۰ هیکتار بوره به راورد کراوه که سه رجه م ۱۰۱۴۳۸۷/۲ هیکتار دیاری کراوه،

ئوستانی کوردستان یه کیکه له و مه لبه ندانه ی که بوباخ و کشت و کال و ناژه ل داری خاوه نی چاکترین و به برشت ترین زه وی کیلگه و میترگ و گیاجازوله وه رگای خوش و به کارهاتووه، به لام تائیساکه له م ناماده یی و قابیلیه ته خوداداوه، به رهه م و که لکی پیوستی لی وه رنه گیراوه، خوئه گه ر کاربه ده ستان و ده سه لاتدارانی کوردستان، دلسوزی بکه ن ده کری له زبی به کار هینانی به رنامه ی ریک و پیک و مونسیب و به له به ر چاوگرتنی مه رجه سورشتیه کان و ناووه وای ناوچه ی کوردستان، له م هیزه گه وره به هره و به رهه می چه ندین به رابه ری لی هه ل بگیری،

۲ - به پیتی خاکی ئوستانی کوردستان،

سه باره ت به پیت و به رکه ت و برشتی خاکه کانی ئوستانی کوردستان تائیسالی کولینه وه ی جورا و جور له لایه ن - مؤسسه (دانراوه) ی خاکشناسی و به برشتی ئوستانی کوردستانه وه کراوه به م جوره یه، له بابته جور ی زه وی و تاییه ته کانی خاکه وه ئوستانی کوردستان به دووناوچه دا به ش ده کری، - الف: به شی خوهره لات که شارستانه کانی بیجارو قورو و دیوانده رو، ناوچه ی لیلخ و دیگولان، ده گرته وه،

ئه م ناوچه خاوه نی گوزایی و دشتایکی پان و به رین و راست و خوشا ووبه برشت و به خیر و به ره که تن، که سه رته ل و گوئی چاکترین خاکی کشت وکالی ئوستانی کوردستان،

ب: به شی خوړاوی ئوستان : شارستانه کانی سه قز - بانه - مه ریوان و به شیکی شارستانی سنه ده گرته وه، که گهرترین و له وه ز خوشترین و ئاو زووترین و به به ره مترینی کویستانه کانی ئوستانی کوردستان - وینه ی چل چه مه - له م به شه دا هه لکه وتوو. که بوئاژه ل داری، باخه وانی، به ره می گیای سه نعه تی - (وینه ی که تیره و سالمه و نه سپۆن -) و ده رمانی (وینه ی خاکشیر جاتره، چاو کوتکه (بومادران) دانی کنگر (باداور) گوزروان، زیواس، خوژه و هه زاران گیای خواریده مه نی تر له دنیا دا بیجگه له ناوچه کانی تری کوردستان که م وینه یه، به لام برشتی زه ویه کانی ئه م به شه وه ک زه ویه کانی به شی خوهره لات نایه نه وه، چون زووتری خاکی ئه م به شه ی ئوستانی کوردستان لیژودژاون و فه رسایش (له به روبوو که وتن) یان زوره،

به رابه ری لی کولینه وه یی که له م باره وه کراوه، زه ره روخه ساره تی نه خوشی و وه یشوومه ی کشت و کالی (- وینه ی - کوپروو، هه وه ربردوی، ده رخستن، ژه نگ بو گه نم و جو، هازیه، ده وه ک، شه خته، میشوله، که له، کرم و ده یان ده ردی ده رمان نه کراوی تر بوياخ و ته زه کاری وتوتن و بیستان و به ره م، که هه رسال ۳۰ تا ۵۰ له سه دابه راوردکراوه

به رابه ری لی کولینه وه یی که له لایه ن ئه ندازیارانی، پرس پیکراوا (مشاور) ی وه زاره تی نه یر و، موئه سیسه ی خاکشناسی و پیتی خاک، به دی هاتوو، ئه وزه ویانه ی ئاوده یان گرته وه بریه تین له بری له خاکه ده رجه یه ک دووسیکان، جه دوه لی خواره وه ناکامی لی کولینه وه ی ئه و دانراوه یه

جه دوه لی ژوماره ۴

ردیف	ناوی ده شت	رووبه ر	ناماده ی ئاودیری
۱	ده شتی خاوومیراوا ی مه ریوان	۱۳۰۰۰	۱۰/۵۰۰
۲	ده شتی نه میراوا ی کامیاران - موژژ	۶/۲۲۰	۵/۶۰۰
۳	ده شتی قوروه - دی گولان	۴۵۰۰۰	۳۴۰۰۰
۴	ده شتی قشلاخ - سنه -	۶۰۰۰	۴۰۰۰
۵	ده شتی کامیاران	۱۱۰۰۰	۸۰۰۰
۶	ده شتی له یلاخ	۳۰۰۰۰	۲۰۰۰۰
۷	ده شته تال و شویی (شارستانی بانه)	۳۰۰۰	۲۰۰۰
۸	ده شتی خامسان - له باشوری شارستانی سنه -	۲۰۰۰	۱۰۰۰
۹	ده شتی دارغه یاث و گوجه که ندی - دیواندره	۲۰۰۰	۱۵۰۰

به لّام گشت نه وزه و یانه ی که ئاماده ی ئاودیرین و ئاوده یان گرّیته وه چه ند به رابه ری نه وئه ندازه یه - که مؤسسسه که به راوه ردی کردوه

» « ئا و »

۱- ئاوه کانی سه رزه وی،

ئوستانی کوردستان به هوّی نه وه که ناوچه یه کی کوّستانی یه و ئاووهه وای تاییه ت به خوّی هه یه، خاوه نی چۆم و ژووباری دایمی و کانی فره و فراوانه که نه رژّینه که نداوی فارس و ده ریای خزر و گۆلی و رمّی وه، نه م ئوستانه به هوّی نه وه یکه به رزه وله به رابه ری ئاووهه وای ساردی سیبیریا و گه رم و نماوی مه دّیته زانه دا قه راری گرتووه، خاوه نی ئاووهه وا وشه رایت و مه رچی ژبانیکی چون یه کویه کسان نی یه، چون له ناوچه کانی خوّرآوادا (شارستانه کانی مه ریوان و بانه) به هوّی ره خنه و دزه ی کوّمه له هه وای گه رم و نماوی (مه دّیته رانه یی) - له چاو ناوچه کانی خوّرّه لات (شارستانه کانی قوروه و بیجار) باران زۆرتر ده باری هه روا ناوچه کانی باکوری ئوستان به هوّی نه وه که له روّی ده ریاوه له (۲۲۲۰ گه ز) به رزتره (وه که ده شتی هوّیه تووبه شی له شارستانه کانی سه قز و بیجار) هه واوشک و ساردتره له به رئه وه نه م مه لّبه نده به رزه کوّستانی یه سارده، به فرو بارانی زۆرلّی ده باری، کانیاوو شیوا وزنه و چومیلکانی نه وه نده زۆره که، چۆمه گه وره ئاووژوره به پیت و خیرو بیره کانی هّناو خو و هه نده رانیان حه وانوه ته وه، به لّام چون

ئەم چۆمانە لە شیوودە رە قۆل و لێژو، خۆزو، ماریچە کانه وه داده بورن پزۆرعاسته م ئاوی ئەم چۆمانە بۆزە و یه کانی دەورو به رهه ل ده به سترى، تائىستاکه یش ئە وجۆره ی پێویست بى بۆ کشت و کال و باخه وانی، به رق و ئاوه دانی ولات که لکی لى وه رنه گیراوه،

ئاوی چۆمی

سیروان و لقه پزئاوه کانی تریشی بى ئە وه یکه به هره ی لى بېرى له کوردستان سیران ده تارى و ده چىته کوردستانی عىراقه وه، هه ربه و جۆره چۆمه کانی، خۆرخۆره، صاحب سه قزله شارستانی سه قزله قزل وه زان و چۆمی و تل کوشتی له ناوچه ی هۆبه تووی دیوانده ره، لقه کانی قزل وه زان له ناوچه کانی قوروو و بیچاردا، له گه ل ئە وه ی که سه ر تاپا خیرۆ به ره که ت و زه حم و به زه ی خودان و به سه ر گه لی به ش خوراوی کوردا باریون، هه رچه ند ساردی به فراوان و، قه لپه زه ی هه لديران و، تافگه ی سه ر به ردان و، نه خش و نیگاری دلزفینی ده شتایه کانی، گۆی دۆژمنانی کوردستانی که ز کردووه و، چاویانی نوساندووه، به لام چون وه ك پێویسته و ئە شى، پى ناچارى و زى لى ناگرن، ئە وانیس له داخان هه ر کام به لایه کدا تاربوون، که چۆمه کان ناوچه ی سه قز به ره و باکور، داده په زن و ده زینه گۆلی و رمى وه، چۆمه کانی دیوانده ره و قوروو و بیجاریش ده چنه ده ریای خزرۆ، چۆمه کانی سنه به ره و که نداوی فارس و چۆمه کانی بانه و مه ریوان به ره و کوردستانی عىراق، زى ده که ون

۲ - ئاوه کانی ژیرزه وی

گرنگترین هۆی که لك وه رگرتن له ئاوه ژیرزه ویه کانی شیووده شتایه کانی ئوستانی کوردستان به ریه تی یه له کانیاه سورشتیه هه ل قولاوه کان و کارریره لى دراوه کان و چالاوه قوله کان، که له به رخه لاتە ئاسمانیه زوره کانی ته رزه، به فروباران، چۆنه تی ئاوه ژیرزه ویه کانی ئەم مه لپه نده زۆر به که لك و چاکه، له به رئه وه که سفره ی پان و به رینی ئاوه ژیرزه و یه کانی ناوچه ی قوروو و دى گولان و ناوچه کانی باشوری شارستانی سنه و ده شته کانی مه ریوان له سه ره وه قه راریان گرتوه، چاکتر وایه که به شکلی چالاوی قول

که لکی لی وه ربگیرِی^۱،

خۆشبه ختانه دواى روخاندنی ژژیمی شایه تی و جی گیر بوونی نیزامی جو مهوری نیسلامی، که لک وه رگرتن له چالایِی قول و قول و قول ناوچه کانی، دى گولان، قوروه، — رۆژبه رۆژ زۆرترده بن، به جوژی که ئیستا، زیاترله ۲۰۵ چاوانه ی چالایِی قول قول و ۱۴۱۵ چاوانه بیرى قول له م ناوچانه دا، به په روانه ی سازمانی ئاوی ئوستانی — لی دراون و که لکیان لی وه رگیراوه،

هه روه ک کارناسان و نه ندازیارانی ئاودیژی ده لئین: ئاوه ژیرزه و یه کانی ده شتی کامیاران زۆرله قولایِی دایه، به لام ده شته کانی قوروه و دى گولان ناسان و زووترده گه ن به ئاووچاکترده کرى که لکیان لی وه ر بگيردری، ژوماره ی چالاه قول و قول قول و کاریزو به نده کانی ئوستانی کوردستان به رابه ری، سه رژوماری — کاروباری ئاوی ئوستان، به م جوژی ی خواره وه یه جه دوه لی ژوماره ۵ —

ئوای شارستانی	ژوماره ی قول قول له کان	ژوماره ی بیره قول له کان	کاریزو کانیاو به نده کانی کشت و کال
شارستانی سنه	۶۳	۱۴۶	۲۵۲ ۲
به شی ناوه ندی	-	-	- -
به شی کامیاران	۶۰	۱۴۶	۲۵۲ -
به شی دیوانده ره	۳	-	- ۲
شارستانی قوروه	۲۰۵	۱۴۱۵	۱۱۳۶ ۱۳
به شی ناوه ندی	۱۰۵	۷۳۸	۳۷۱ ۱۳
به شی دى گولان	۱۰۰	۶۶۲	۷۶۵ -
شارستانی بیجار	۲۳	۳۶۵	۵ ۱
شارستانی سه قز	۴	۵۵۸	۱۵۴ ۱
شارستانی مه ریوان	۸۲	۶۸	۷ -
شارستانی بانه	-	۸۸	۱۲۰ ۲
ئوستان	۳۷۷	۳۱۷۱	۱۷۳۲ ۱۹

(۱) وامان پى چاکبو که وشه ی چالای قول له مانا (چاه نیمه عمیق) و (چالای قول قول) له مانای چاه عمیق دا به کابه رین - (نوسه ر)

شیوه‌ی که لک و هر گرتن له زه وی،

به داخه وه تائيستا له ئوستانی کوردستاندا، لی کۆلینه وه وژوماره کردن و (نامارگیری) تیکرابی به هوی ناوه ندی نامار - و سازمانه کانی تره وه، له شیوه‌ی که لک و هر گرتن له زه وه به پیت و به رهه می دیکانی ئوستانی کوردستان به جوړی که به رهه میان خاستر و برشتیان زیانزبې و ناهه ت و به لاوه یشومه یان له سه رنه مینی، ئانجام نه دراوه، له گه ل نه وه یشدا ناگایی وه دهس هاتوو، سه باره ت به کومه لی فه لادی نشینه - (جووت به نده و ره شایه) کانی ئوستانی کوردستان به م جوړه یه . خوشبه ختانه شیوه‌ی ناحه زی، ئاغاوزایه تی، له مه لبه ندی کوردستاندا باری کرد و نه ما، دی نشینه کان بونه خاوه نی نه ویشک وجی جوتانه ی که له ده ورانی تاریکی رابوردودا، عارقیان له سه رده رشت و بیگاریان له سه رده کرد و به بایی گیانیان ئاوه دانیان کردبوه وه، زورتری ره شایی و قه ره و خوش نشینی دیکانی ئوستانی کوردستانیش دواي شورشى ئيسلامی بوونه خاوه نی زه وی، به لام ئیستاکه یش کیلان و بارهینانی زه وی وزار زورتر به شیوه‌ی کۆن به زیوه ده بری، ته نیاجیاوازی و فه رقی که هه یه نه وه یه که ته راکتور و کومپاین و خه رمان کوت وداسی ماکینه یی، جیی گاو وشه ن و گیره و داس و ماله غانی گرتوه، جاروباریش کوتی شیمیا یی جیی کوتی خو له میش و په ینی گرتوه ته وه، له بری له ناچه کاندای شیوه‌ی کۆن و تازه نیکلاوه و له بری شوینی تریشدا به تاییه ت ناوچه کانی قوروه، دی گولان، بیجار، باکور و باشوری شارستانی سنه، کشت و کال له پله ی میکانیزه بوندایه،

- به رهه مه کانی کشت و کال -

داچه ندن ووه شانندی ده غل و دانه وبله، به تاییه ت گه نم و جوونوک گرنه گرتن ته لاش و حه ول و ته قالای کشت و کالی ئوستان کوردستان به دی دینی، زاده ی فروشی گه نم و جوونوکی زیادله نیازی ناوخو، شاهیدی نه م راستی یه یه، ئوستانی کوردستان زورله میژه که یه کیکه له مه لبه نده ده غل و دانه وبله خیزه کانی ئیران،

هه رئیسنا بیونه ی روو به ری کشت و کالی و هینانه بازاری به رهه می خو یی له لایه ن فه لاجوتیاره گه نم کیله کانه وه له نیوان ئوستانه کانی ئیراندا وه ک مانگ دیاره و تریفه ده داته وه، گه نم گرنه گرتن به رهه می زوربه ی فه لاکانی کوردستانه، به شیکی گرنه گ و

به رچاوله زه ویه کانی ئە م ئوستانه بۆه رهه می گه نم ته رخان کراوه، له سالێ ۱۳۶۴ ئوستانی کور دستان له باره ی گه نمه وه، پله ی دووهه می له نیوان ئوستانه کاندای گرتوه ته وه، به رابه ری سه رژوماری گشتی سالێ ۱۳۶۵ - ژوماره ی دانیشتوانی ئوستانی کوردستان، ۱۶۹۱،۶۴ که س رآگه یه ندراره، که ئە گه ربه وه ره که سێ ۱۴۵ کیلو له سالدای پیوست بێ، نه تیجه ده گرین که له م ئوستانه داهه ره سال میزانیکی زۆرتله نیازی ناوخو ره نیودتیزی، زور به ی فه لاکان نان و توو له گه نمى خوێان داده نین و که مترله گه نمى چاک کراوی ده ولّه تی که لک وه رده گرن،

کرینی گه نم له فه لاکان -

فه لاکو وجوتیاره کانی کوردستان له مانگه کانی خه رمانان ورّه زبه ره، ئاخری وه رزی هه رسالداله به رهه می گه نمى خوێان زمهاری پیوستی پایزوزستانی خوێان داده نین وده ی هارن و ده ی که نه که ندووه زمهاری به هاروهاوینیش ده که نه چال، به ئە ندازه ی زه ویه به راوودیمه کانی خوێان توو داده نین، پاشان ئە گه ره شتیکیان ماوه ئە یبه نه شارو ده یفرۆشن، چون گه وره ترین کریاری گه نم ده ولّه ته، مافی به خو ی داوه که هه ره و قیمه ت له سه ره گه نم دابنێ، به رابه ری لێ کولینه وه ی ئوستانداری کوردستان له ماوه ی ساله کانی - ۶۵ و ۶۶ - داگه نمى ئاوی ۸۳۶۰۰ تۆن، گه نمى دیمی - ۳۶۹۶۰۰ تۆن، تیکرا - ۴۵۳۲۰۰ تۆن گه نم له ئوستانی کوردستاندا هاتوه ته به رهه م، سیلو و هه ماره کانی ئوستانی کوردستان تیکرا جیی ۳۸۰۰۰ تۆن گه نیمان هه یه، سیلوی سنه ۱۶۰۰۰ تۆن، سیلوی سه قز / ۱۲۰۰۰ تۆن، هه ماری بیجار / ۵۰۰۰ تۆن هه ماری قوروه / ۵۰۰۰ تونیان جی هه یه، گه نمى که له ئوستاندا هه یه ۱ - سه رداریه ۲ - ئومیده، ۳ - سمه وه ره ۴

جۆسّی هه مین - دوای نوک - به رهه می گرنگی فه لاکانی ئوستانی کوردستانه به رابه ری ئاماری ئیداره ی که شاهه رزی (کشت و کالی) ۴۲۰۰ هیکتار ئاوی ۴۰،۰۰۰ هیکتارزه وی دیمی، به تایبه تی "جۆی" تیدا داده چینه درّی، میزانی به رهه می ورزی ئاوی / ۷۳۷۰ تۆن و دیمی ۳۰۲۰۰ تۆنه،

چون مه رجی داچه ندنی جۆله چاندنی گه نم هاسانتره و له زه ویه که م هیز و بی برشته کانیشدا به رهه می جۆله گه نم زیاترده بێ، کاتی داچاندنی، جۆله ئوستانی کوردستاندا زۆرتله به هاردایه، له برّی جیدا له پایزیشدا جوداده وه شینه درّی، چه ند جۆره جۆهه یه ۱ -

هه ژدان ۲ - جۆشین ۳ - جۆزه ش ۴ - گه وهه رجوه ۱ - ۵ - والفجر - ئائیستاکه بوچاک کردنی (اصلاحی) نه م توانه کاری نه کراوه.

رووبه ری نه وزه و یانه ی گه نمایان تیدا داده چیندری و به رهه می سالیانه ی گه نمی هه ر شارستان به جیاواز، جه دوه لی ژوماره ۶ - ئاوی و دیمی (۱۳۶۵)

لیكدانه وه			روبه ری ژیر کیلان به هیکتار			به رهه می سالیانه ی گه نم به تون		
شارستان	ئاوی	دیمی	تیکرا	ئاوی	دیمی	تیکرا	ئاوی	دیمی
شارستانی سنه	۱۶۰۰۰	۷۴۰۰۰	۹۰۰۰۰	۳۲۰۰۰	۶۴۰۰۰	۹۶۰۰۰	۳۲۰۰۰	۶۴۰۰۰
سه قز	۱۲۳۰۰	۵۷۰۰۰	۶۹۳۰۰	۲۳۰۰۰	۴۶۰۰۰	۶۹۰۰۰	۲۳۰۰۰	۴۶۰۰۰
قوروه	۳۸۰۰	۹۶۰۰۰	۹۹۸۰۰	۵۷۰۰	۱۱۵۰۰۰	۱۲۰۷۰۰	۵۷۰۰	۱۱۵۰۰۰
بیجار	۳۷۰۰	۱۵۰۰۰۰	۱۵۳۷۰۰	۶۷۰۰	۱۳۰۰۰۰	۱۳۶۷۰۰	۶۷۰۰	۱۳۰۰۰۰
بانه	۲۳۰۰	۴۵۰۰	۶۸۰۰	۵۱۰۰	۳۶۰۰	۸۷۰۰	۵۱۰۰	۳۶۰۰
مه ریوان	۳۹۰۰	۱۳۵۰۰	۱۷۴۰۰	۹۳۰۰	۱۱۰۰۰	۲۰۳۰۰	۹۳۰۰	۱۱۰۰۰
ئوستان	۴۲۰۰۰	۳۹۵۰۰۰	۴۳۷۰۰۰	۸۳۶۰۰	۳۶۹۶۰۰	۴۵۳۲۰۰	۸۳۶۰۰	۳۶۹۶۰۰

رووبه ری ژیر کیلانی جۆله سالد، هه ر شارستانی به جیائاوی و دیم جه دوه لی ژوماره ی ۷ (۱۳۶۵)

لیكدانه وه			روبه ری کیلان «به هیکتار»			به رمی سالیانه «به تون»		
شارستان	ئاوی	دیمی	تیکرا	ئاوی	دیمی	تیکرا	ئاوی	دیمی
شارستانی سنه	۶۷۰	۱۲۰۰۰	۱۲۶۷۰	۱۲۰۰	۹۶۰۰	۱۰۸۰۰	۱۲۰۰	۹۶۰۰
سه قز	۲۳۵۰	۱۲۳۰۰	۱۴۶۵۰	۴۲۰۰	۹۸۴۰	۱۴۰۴۰	۴۲۰۰	۹۸۴۰
قوروه	۵۱۰	۴۳۰۰	۴۸۱۰	۸۵۰	۳۰۲۰	۳۸۷۰	۸۵۰	۳۰۲۰
بیجار	۱۲۰	۵۲۰۰	۵۳۲۰	۲۰۰	۳۳۸۰	۳۵۸۰	۲۰۰	۳۳۸۰
بانه	۲۰۰	۱۶۰۰	۱۸۰۰	۳۲۰	۱۰۴۰	۱۳۶۰	۳۲۰	۱۰۴۰
مه ریوان	۳۵۰	۴۶۰۰	۴۹۵۰	۶۰۰	۳۳۲۰	۳۹۲۰	۶۰۰	۳۳۲۰
ئوستان	۴۲۰۰	۴۰۰۰۰	۴۴۲۰۰	۷۳۷۰	۳۰۲۰۰	۳۷۵۷۰	۷۳۷۰	۳۰۲۰۰

برنج. برنج یه کیکه له گرنگترین به رهه م و دانه وێله ی خوارده مه نی جیهانی که

چاکترین نه وعی له باکوری ئیراندا ره عه مه ل دئی و به شیکی گرنگی خوارده مه نی ناو خودابین ده کا، به لام نه م به ره مه له ئوستانی کوردستاندا به میزانیکی که م دیته ناو، نه ویش برنجی گرده، وه که نه زانین له میژه که ناوایی - حه سه ناوا له قوییه کانی قه راخی چۆمی قشلاخی نزیککی شاری سنه دا برنجکاری تیدا ده کړی هه رواله ده شته کانی مه ریواندا (میزانی به ره مه می برنج ئوستانی کوردستان له سالدا ۲۸ تونه که ۶ تونی له شارستانی سنه (دیچی حه سه ناوا) و ۲۲ تونیشی له شارستانی مه ریواندا دیته ناو،

رووبه ری ژیر شه تلی برنج ۱۶ هیکتاره که ۲ هیکتاری له دئی حه سه ناوای سنه دا و ۱۳ هیکتاری تریشی له مه ریواندا به،

له ده ورانی داسه پاندی شه زی مال ویرانکه ری عیراق به سه ر ئیراندا که له ۳۱ خه رمانانی ۵۹ هه تاوی تا ۸۱۳۶۷/۴/۲۷ سالی خایاند.

به هوئی ده ربه ده ری خه لکی و بۆمبارانی ناوچه ی مه ریوان برنج نه هاته ناو،

۶ - گیای نازه ل و پاتال - مه رومالیات، دانه ویتله وگژ

و گیایی که بۆشیرو گوشتی پاتال و بژیوی نازه ل به که لکه وه که - ۱ - وینجه و خه شه وینجه ۲ - شه وه ر ۳ - پۆلکه ۴ - گۆله پیغه مبه ره (گه رمه شامی) ۵ - چه وه نده ر ۶ - گلینه (کزن) ۷ - شه میله (شملی) ۸ - ماش سبی و ره ش ۹ - شه له م

له ئوستانی کوردستاندا به ره مه م هینانی نه م دانه ویتله و شیناوردانه باوه، رووبه ری نه وزه ویانه ی واگیا و سه وزه ئالفی تیدادیته ناوله ئوستانی کوردستاندا ۴۷۸۳۰ هیکتاره که ۳۷۹۳۰ هیکتاری ناوی و ۹۹۰۰ هیکتاری دیمی یه میزانی به ره مه می سه وزه ئالفی ئوستانی کوردستان له سالدا - ۱۴۳۵۰۷ تونه، شیوه ی نیوهینانی وینجه وداچه ندی گیای ئالف وینه ی کاری که شاهه رزی له ئوستانی کوردستاندا، زووتر به شیوه ی کوئی فه لایه تی دیته ناو، وه چون نه وزه ویانه ی بوئه م کاره ته رخان کراوه، بره بره وکه من، به شیوه ی نیوه میکانیزه به ره مه می لی هه ل نه گیرئی،

۷ - دانه ویتله: (نۆک - نيسک - پاقله - کزن - کونجی - پۆلکه وشتی تر)

- دانه ویتله خاوه نی ۱۷ تا ۳۰ له سه دا - مه وادی پروتینی یه - له پله ی سه ره وه ی خوارده مه نی دان، دیاره دانه ویتله پروتین داره کان له باره که به دی هینانی خوارده مه نی خه لکی له ریزی سیهه مین دا، دواي گه نم و برنج، قه راریان گرتوه نه م دانه ویتله نه بیجگه له وه ی که خاوه نی، پروتینی فره و فراوانن به هوئی نه وه ی

که ریشه و ره گه کانیاں باکتری زور و زاوه ستاوی - نه زوتیان - تیدایه بوزه وی و زار،
 یه گجار به که لکن و نه بنه هوئی به هیزبوونی خاک و برشتی کشت و کال،
 نه ودانه و یلانه ی که له ئوستانی کوردستاندا ره عه مه ل دین وداده چیندرین -
 بریه تین له مانه، ۱ - نوک (نوکه سپی و سوره و ره شه) ۲ - پاقله (چیتین، سور، سپی،
 چاوبولبولی) ۳ - ماش (سپی و ره ش) ۴ - نیسک، ۵ - کونجی - ۶ - په رشه (بروش)
 روبه ری ژیر و به ره می سالیانه ی دانه و یله ی هه رشارستان به جیاتیکراله دیم به راو

لیکدانه وه			روبه ری ژیر کیلان به هیکتار			به ره می سالیانه به تون		
شارستان			ناوی	دیم	تیکرا	به راو	دیم	تیکرا
سندج			۳۶۲	۶۶۶۴	۷۵۲۶	۲۸۷/۸	۳۳۱۶۴	۳۶۰۴/۲
قوروه			۱۱۲	۲۱۵	۳۲۷	۷۷/۸	۹۵	۱۷۲/۸
سه قز			۱۰۱۵	۸۳۱۸	۹۳۳۳	۸۵۷	۳۷۳۴/۲	۴۵۹۱/۲
بیجار			۶۵	۳۱۲	۳۷۷	۴۶	۱۳۹/۸	۱۸۵/۸
بانه			۳۴۵/۵	۳۵۰۰	۳۸۴۵/۵	۲۹۱/۸	۱۷۵۰	۲۰۴۱/۸
ئوستان			۸۴۶	۱۴۵۰	۲۲۹۶	۶۶۴	۷۹۸	۱۴۶۲
			۲۷۴۵۵	۲۰۴۵۹	۲۳۲۰۴/۵	۲۲۲۴/۴	۹۸۳۳/۴	۱۲۰۵۷/۸

جه دوه لی ژوماره ۸

گیاسه نه تیه کانی ئوستانی کوردستان بریه تین له: ۱ - تووگوله به روزه ۲ - توتن و
 ته ماکو.

روبه ری ژیر کیلان و به ره می سالانه ی گیاسه نه تیه کانی ئوستان هه ر شارستانی
 به جیاواز سالی (۱۳۶۶)

لێکدانە وه	روبه ری ژیر کیلانی	به رهه می سالانه	توتن و ته ماکو	به رهه می
توو گوله به روزه به	به تون	روووبه ری ژیر کیلان	سالانه به	هیکتار
شارستان	به راو	دیم	به هیکتار	تون
سنه	۱۰۱۰	-	۷۵۰	۶۰۰
سه قز	۱۲۱	۱۳۰۰	۲۷/۷	۲۸
بیجار	۴	۶	-	-
قوروه	۸	۳۰	۷/۲	-
مربوان	۲	-	۲/۱	۴۲۰
بانە	۱۲	-	۱۶۴	۱۶۲
ئوستان	۱۵۷	۱۳۳۶	۱۵۴۱/۷	۲۱۰

جه دوه لی ژوماره ۹

سه وزی و ته زه کاری: قزل په نجه ره (ئه سپه ناخ) - گه لآچه وه نده ر، ته رخون نه عنا، سلق

سه وزی خوارده مه نی ئوستان کوردستان بریه تیه له پیاز، که وه ر - جافری، که ره وز گه له م، توو، شه له م، مه زره، زیحانه، شیوت، یه زه ل ماسی وشتی تر، تیکراله سه وزی گه لآدار، بنک دار، هه لپیچراو،

ته زه کاری ئوستانیش بریه تیه له: شوتی (هه نی - شامی) کالک، گرکه،

تروزی - هاروی (خه یار) توه سوره - رویه ری ژیر کیلان و به رهه می سالانه ی هه ر

شارستان به جیاواز - زستانی ۱۳۶۶ جه دوه لی ژوماره ۱۰

باخه واتی: له به رنه وه که هه واو خاکی به پیت و به ره که تی ئوستانی کوردستان شیواوی باخ و باخاته خه لکی نه م مه لبه نده نه همیه تیکی زۆر به م کاره ده ده ن، هه روه ک له پیشه وه، و ترا زیاترله - ۳۲۰،۰۰۰ هیکتارله گشت رۆبه ری ئوستانی کوردستان لیڤه وارو و جه نگه ل دایگرتوه که زوربه ی داره کانی خاوه نی به روه به می به خیر و بیرن وه ک: ۱ - هه رمی ۲ - گوڤز - بلج - گوڤز، بادام، تووی شیرین سپی و سور، بلا لۆکه کیویله - به زوو - مازووشتی تر،

له بری له ناوچه کانی ئوستانی کوردستان، مه ریوان و بانه و سه قز و سنه، تری دیمیش دیته ناو، به ناوبانگرین داره به ره ده س نیاکان بریه تین له مانه: سیوی سوروسی، ۲ - تری به هه ر ۱۶ - جوڤه که یه وه ۳ - هه رمی به هه مووچوری ۴ - شیلانه (قه یسی) گیلان (هه ردوچوری) ۵ - هه لۆچه ی سپی و ره ش ۶ - بلا لۆک، ۷ - کوخ (هه شتالوو) ۸ - گوڤز ۹ - بادام ۱۰ - هه نجیر ۱۱ - تووی سپی و سور، ۱۲ - گوڤجه ۱۳ - شه فتالو، دیاره که شیوه ی په روه رشی باخ و باخه وانی له ئوستانی کوردستاندا هه رشیوه ی سوننه تی - کوئی زابودوه،

نه گه ر برشت، به پیتی خاک و چاکی هه واو ئاوی نه م ناوچه له به رچاوبگیرین و به شیوه ی زانیاری و عیلمی باخ و باخداری تیدا نه نجام بدری نه م کاره ده توانی له گه شان وه و په ره پی دانی ئابووری ناوچه دا، شوینه واریکی گرنگ دابنی و چه ند به رابه ری ئیستاکه میوه و ته ره بارووشکه بار - بوده ره وه ی ئوستانی بنیری.

ناژه ل داری -

به له به رچاو گرنتی مه رجه سورشتیه کانی ناوچه، ناژه ل داری له ده ورائی کوئه وه له ئوستانی کوردستاندا بابووه، میرگه زه نویره دیمه نه کان، گیاجاره له وه ر خوشه زۆر و فراوانه کان و، هه زاران چه شنه گیا و گولی کوستانه کانی کوردستان، که هه م هیزیده ره و، هه م بوقه له وی و شیکزوری مالیات و ناژه ل داری زۆر به قازانجه، نه م ئوستانه ی به یه کی له مه لبه نده فره به پیت و به رکه ته کانی ناژه ل داری کوردستانی ده رهیناوه، ئوستانی کوردستان مه لبه ندیکی کوستانی یه به تاییه ت ناوچه کانی - سه قز - بانه، دیوانده ره، مه ریوان، گیاجارو له وه ر گای زۆری پان و به رین و به که لک و به هره ی تیدایه،

ژوماره ی پاتالی ئوستانی کوردستانی هه رشارستانی به جیا به رابه ری سه ر ژوماری
سالی ۱۳۶۵ - جه دوه لی ژوماره ۱۱

لیکدانه وه	مه روکاور	بزن و کارزیه	گاو گوێلک
شارستان	سه ر	سه ر	سه ر
سنه	۵۰۷۷۰۹	۱۵۶۲۵	۱۰۴۵۴۳
سه قز	۲۴۶۲۴۳	۹۱۰۱۵	۵۷۰۵۷
بانه	۳۸۷۹۵	۷۴۰۱۳	۲۱۲۲۶
مه ریوان	۱۳۰۱۸۳	۸۹۵۳۹	۴۹۰۵۰
بیجار	۲۷۶۸۳۰	۷۷۰۷۹	۷۰۷۳۳
قوروه	۲۴۱۰۷۶	۷۹۱۹۳	۳۳۹۶۰
ئوستان	۱۴۴۰۸۳۶	۴۰۶۴۶۴	۴۸۷۵۶۹
			۲۱۴۳۸۶۹

ژرماره و میزانی به رهه می سالانه ی گشت چه شنه ئالفی له ئوستانی کوردستاندا هه ر
شارستانی به جیا - جه دوه لی ژوماره ۱۲

شارستان	ناوی	دیم	سه رجه م
سنه	۴۲۹۹۰	۳۲۱۱	۴۶۲۰۱
بیجار	۲۴۴۲۰	۸۰۳	۲۵۲۲۳
سه قز	۲۱۹۳۸	۹۹۰	۲۲۹۲۸
بانه	۷۴۴۰	۸۷۱	۸۳۱۱
مه ریوان	۶۳۹۷	۸۲۵	۷۲۲۲
قوروه	۳۲۶۱۵	۱۰۰۷	۳۳۶۲۲
ئوستان	۱۳۵۸۰۰	۷۷۰۷	۱۴۳۵۰۷

خه لکی ئوستانی کوردستان تیکرا کوردن و به کوردیش پیکه زه ده دوتن، به رابه ری پرس و جو و لیکدانه وه یه کی به ربلا ووپته و، که له لایه ن زانایانی بی لایه ن و میژو نوسان و کار ناسانی دلسۆزه وه، سه باره ت به میژووی زابردوی نه ته وه و گه لی کورد کراوه، بۆمان ده ر ده که وّی که - کوردان - هه زاران سال له مه و پیش، ناوچه ی زه نویری پان و به رینی کوردستان، له که نداوی فارس، تا ده ریای زه ش و که نداوی نه سکه نده رون، به زنجیر کیوه کانی زاگروس، ئارارات و توروس و نه نتی تورسه وه، بوژیانی خویان هه لبرژاره و هه واریان لی هه لداوه و پاشان تییدانیشته جّی بون، که له گه ل خیله کوچه ربه کانی تری ئیراندا به برایی و هاویه شی، به خوشی پیکه وه زیان و له ریّ شه زه ف و ناموس و نیشتمان ثانی خویان ندا سه ریان داناوه و، بۆیه ره پی دان به فه رهه نگ و زمانی ئیرانی و پیروزی ئیسلام پیاوانه تی کوشیون و ته لاشیان داوه،

زمانی کوردی: به رابه ری لیکدانه وه ی کوّمه لی زمان ناسی - زانکوی - نه دییات و عولومی ئینسانی - دانشگاه تاران - زمانی کوردی به پینج زاراو (=شاخه و له هجه) به م جوّره ی خواره وه دابه ش ده بی:

۱ - **کرمانجی باکور:** له م مه لیه ندانه داقسه ی پی دکری - شارستانی ماکو - شارستانه کانی ورمی - خوی - سه لّماس (= شکاک - هه ر کی - جه لالی له مه لیه نده کانی باکورو خوراوی نازه ربایجانی خوراوی ئیران) قوچان (= کوردانی خوراسان) ناوچه کانی کوردستانی تورکیه (هه ربینست ئوستانی کوردستانی تورکیه زیاتر له ۱۵ ملوین که س، مه لیه نده کانی باکورو خوراوی کوردستانی عیراق پارێز گای دهوک و موسل مه لیه نده کوردنشینه کانی سوریه، کورده کانی لوینان - نه رده ن، شوّزه وی،

۲ - **گۆرانی** (هه ورامی که هه ورامانی کوردستان و کرمانشان ده گرّیته وه (دیه زه ر زه نگه نه - سیامه نسور - شیخان کوردستانی ئیران و عیراق، کوردان نه فغانستان،

۳ - **کرمانجی باشور - یاسۆرانی:** نه م ناوچانه ده گرّیته وه ناوچه ی - مه هاباد - موکریان، مه نگۆر - مامش - شنۆ - سه رده شت - پیرانشار - نه غده - بانه - بوکان - سه قز ساین قه لا - تیکاب - دیوانده ره - مه ریوان - سنه - کامیاران - جوانرۆ - پارێزگاکانی هه ولیر - که رکوک - سلیمانی له کوردستانی عیراق

۴ - له کی و که لهوژی - ئەم چاڤانه ده گزیتە وه - ئوستانی کرماشان - ناوچه کانی خانقین - مه نده لی - به دره - کوت له کوردستانی عیراق، شارستانه کانی قورووه و ئە سه داباد بزێ له شارستانی بیجار له کوردستانی ئێران

۵ - لوژ - زاراوی لوژی بوخوی له دوزارو پیکهاتوو - هه ول زاراوی به ختیاوی که ناوچه کانی - پشتکو - شاری کورد و چوارمجال و ناوچه کانی تری به ختیاوی ده گزیتە وه -

دوهه م زاراوی فه یلی که مه لبه نده کانی ئیلام - خوژه ماباد، ئوستانی لورستان و ئە و مه لبه ندانه ی په یوندنیان به مانه وه هه یه ده گزیتە وه -

(دین و مه زهه ب)

خه لکی کوردستان پیچگه له بریکی زور که م گشتیان موسلمانن - دیاره غه یره موسلمانن کانی کوردستان به خوشه یه وه هیچکامیان کوردنن، چون گشت کورده کانی دانیشتوی مه لبه ندی کوردستان موسلمانن، زیاتر له نه وه د له سه دی ۹۰٪ دانیشتوانی کوردی کوردستان سوننی مه زهه ب و شافیعین، بریکیشان وه ک بزێ له دانیشتوانی «ناوچه» کانی قورووه و بیجار - شیعه مه زهه بن:

سوننی بیرو برآویان وایه که ده بی له یاساو قانون و به ر نامه ی قورئان که پیغه مبه ری خوشه و یست له لای خوداوه به خه لات بوگشت خه لکی جیهانی هیتاوه، لانه ده ن، هه ر به زتی و شوینی راست و دورستی ئە وسه روکه مه زنه دا (د) بزۆن، له قانونی ئاینی و گومه لایه تی وشه رعی دایه کی له م چوارمه زهه به شیرینه بی خه ل و خه وشه هه ل بریزن و په یره وی لی بکه ن، چون هه رکام له م چوار مه زهه بانه، وه ک کانیایکی سارد و ساف و گه واراوایه که له سه رچاوه ی ده ریای خاوین و نه برآوه ی که ره م و به زه و قانونی خوشبه ختی هینه روزیان پی ده ری قورئان و، شوینه واروفه رمایشته زبانه کانی پیغه مبه ری مه زنه وه (د) هه لگیروان که هه ر که س لیان لانه دا، ئە ورگیایه به ری ناداتانه بیاته به هه شت، جاله به رنه وه به ئە رکی سه رشانی خومم زانی که هه رنه بی کورته باسی له چونییه تی ژیاپی ئە م چوار زانابه ناوبانگه، ئە م چوار سه رمه زهه به، ئە م چوار وه لیه له ئە ولیای خودا، بنوسم - هومیده وارم که خودا به به زه ی نه برآوه ی خوئی لیمی قبول و گیرا بفه رمی

۱ - ئیمانی شافعی (خوای لّی رازی بی) میرات به ری پیغه مبه ران - تاجی سه ری گشت سه روه ران - سروه ی به یانی و تاری، گولّ ده پشکوئنی له زاری، زانای به رزی هۆزی قووره یش، بوّره زای خواده رۆیشته پیش، له ریزی دوستانی خوایه، بوّدینی موسته فا پایه، نهشه کیشی شه قامی دین، له نگه ری دین، هه وینی ژین، قورئانی خویند به مندالی، له به ری کرد به هه و سالی، نه راست نه درو ناوی باری، به عه زمی سوئید نه چوه زاری، ناوی پیروزی چه ندجوانه، موحه مه د گولّی کوستانه، گه میه وانی شه ریه ته، ریبواری رّی چه قیقه ته، ناوه ندی جه غزی دوستانه - خوشه وستی موسلمانان، تکاکاره دل پرنوره، به شافعی وامه شهوره، -

ئیمامی شافعی: ناوی موحه ممه ده - کوری - ئیدریس - کوّری - عه بباس - کوّری - عوسمان - کوّری - شافع - کوّری - سائب که شافع و سائب هه ردووپایره گه وره ی له خه زای به دردا به خزمه ت پیغه مبه ر (د) گه یشتون و ئیمانان هیناوه و هاتونه ته ریزی - صحابه ۱ - به وهویه ئیمام شوّره تی خوئی کردوه به شافعی که له باپیره ی هه شته م (عبد مناف) داده گاته وه به بنه ماله ی پیغه مبه ری خوشه و بست (د)، ئیمام له مانگی ره جه بی سالی ۱۵۰ کوّچی له شاری عه ززه ی - فلسطین - له دایک بووه، ئیمام نه بوحه نیفه له م ساله دابرتیک ده لّین هه ر له و شه وه داله دیناده ر چوه - خاقانی ده لّی (شب اول بو حنیفه در گذشت شافعی آخر شب زماذر بزاد) دایکی، ناوی فاته مه - کچی - عبدالله ی - کوّری - حسینی - کوّری چه زره تی - علی - یه (د) دایکی به ریزی کاتی دووگیانی خه و ده بینی که له خه ویدا، نه ستیره ی - موشته ری له زیگه وه هه لات و به ره و ئاسمان به رز بوه وه، له ئاسمانه وه ورشه ی ده داو پزوسکه ی لّی ده بوه وه، جاهه ریزوسکه یه کی به سه ر شاریکدا ده که وت، تاریکی نه ده هیشت و زووناکی ده کرده وه، دایکی خه وه که ی بو، خه وزان گّیرا وه، وتیان: کوّریکت ده بی که ولات پرده کاله زانین و به تیشکی علیم دنیا زوناک ده کاته وه، له ته مه نی دوو سالییدا دایکی ده بیا بوشاری - مه که وله شوئنی به ناوی (شعب الخیف) نیشه جی ده بن،

له هه وت سالییدا سپی جزمه ی قورئان له به رده کا،
له نو سالییدا له خزمه ت - سفیانی - کوّری - عیینه - و - مسلمی - کوّری - خالدی
زه نجی، هه دیس و علیمی قورئان ده خوئنی،

له پازده سالیدا به ئیجازه ی - مسلمی - کۆری - خالیدی - زه نجی - له مزگه وتی مائی خودا «به یتوللا» له سه ر کورسی ماموستایی داده نیشی و فتوا بوخه لکی ده دا وده رس ده لیته وه - له م عه دوسه ده دا - خه و به پیغه ری مه زنه وه - درودی خوای له سه ربی - ده بیینی، حه زره ت (د) ده فه رمی، ئه ی جوان توکی؟ - شافیعی ده لی: باوکودایکم به قوربانت بی له بنه ماله ی تۆم، حه زره ت ده فه رمی لیم نریک به وه، شافیعی له خوشه ویستی خودا (د) نریک ده بیته وه، پیغه مبه ری خوایش (د) تفی به خیرۆ بیری به سه ر لیووزمان و زاریداڤینی و ده فه رمی ئه ی - محمّد - ده برۆ به خیرۆ بیربه،

جاتیشک و ته ورمی ئه م خه وه به جوړی میشک و هووشی شافیعی رۆشن ده کاته که گشت ئه ندای وه ک خوړورشه ئه ستینی وهه رچی ده بیینی له زه ینیدا نه خش ده به ستی وزاده وه ستی، حافیزه ی ئه ونده به هیزده بی که: کاتی له به ر کردنی کتیو، به قولی کراسه که ی لاپه ره ی چه پی کتیبه که داده پووشی که نه وه ک هه ر به چاوپیدا خشاندن به رله لاپه ره ی راست بیکانه به رو کتیبه که ی ئاوژوو بحپتیه به ر،^۱

شافیعی هه رله مندالیه وه ئه م تایبه تیانه ی بووه - ۱ - گشت رۆژی سی جزمه ی قورنانی له نوێژدا خویندوه، به لام له ره مه زاندا گشت رۆژی دووخه تمی قورنانی له نوێژدا خویندوه -

۲ - شه وی کردوه به سی به شه وه ۱ - به شیکی بۆزانی و فیربون ۲ - به شیکی بو نوێژو پارانه وه و سکالا - ۳ - به شیکی بوخه ووچه سانه وه،

شافیعی (ر) له ده نگ خوشیشدا هه لکه و تووبوه، کاتی که پیاوچاکان و زاناخواناسه کانی مه که بیان ویستایه که دلی پرله کولی خوین به ناوی ژیان پیده ری (قورن)، ئاو پریژین و ئارام که نه وه، ده هاته لای - شافیعی ۱۳ ساله و شافیعیش قورنانی بووه خویندن، ده نگ و هه ناسه ی ئه وه نده گه رم و گیرا بوو، که تیکرا یه ک له دوی یه ک پرمه ی گریان زوری بووه هیتان و له په وروو، ده دران به عه رزدا، کاتی که شافیعی (ر) ئه زانا گه ورا نه ی به و حاله ده دی، به ره به ره ده نگی داده نه واندو قورنانه که ی ده بریه وه، خواله گشت زانای خزمگوزاری رازی بی،

له ته مه نی ۲۱ سالیدا ناوبانگی خواناسی گه وری زه مان و زانای پایه به رزی ده وران - ئیمام مالیک (ر) دبسی کتیبی - الموطاء - ی ئیمام مالیک له ماوه ی ۳ - رۆژداله به رده کاو

به ره و شارچی به ره که تی - مه دینه - زی ده که وی و به ۸ شه و ژۆژ ده گاته «مه دینه» که له م سه فه ره دا گشت شه و ژۆژی دووخه تمی قورئانی خویندوه، دواى زیاره تی گلکۆی فه خزی به شه ر (د) و دووخه لیفه ی به رحه قی حه زره تی ابوبکرو عمر، ره زای خوویان له سه ربی، ده چیته خزمه تی ئیمامی مالیک و، هه شت مانگ له خزمه تیدا ده مینیته وه، له م ماوه دا - میوانی ماموستای به زیزی ده بی - (الموطأی) له خزمته دا ده خوینی و نه وه نده ی لی فیرده بی که وه ک دریا شه پۆل ده دا - پاشان به ئیجازه ی ئیمام مالیک ده چی بو عیراق، بو دیتنی زانا و پسیورزی به ناوبانگ - ابویوسف و محمد شیبانی، دووفه فی و جیداری ئیمام ابوحنیفه (ر) له م سه فه ره دا ئیمامی مالیک له سه دیناری که ده ی بی په نجادیناری ده دابه محمدی شافعی و، تاقه برستانی (بقیعی) مه دینه یشی به زیی ده کاو ده فه رمی ده بی عالم ئاوا روانه بکری، دواى ۲۴ ژۆژ کاروان له مه دینه وه ده گاته - کوفه - ئیمامی شافعی ده چیته زیاره تی گلکۆی حه زوه تی علی (ر) پاشان دواى نوژی عه صربه خزمه ت ابویوسف و محمد شیبانی ده که یی - محمدی شیبانی - باسی ئیمامی مالیکی لی ده پرسى - شافعی ده لی له خزمه ت ویرادیم، محمد شیبانی ده لی، الموطأت دیوه؟ شافعی ده لی گشتم له به ره - نه مجار محمد شیبانی - شافعی زۆربه که و ره دیته به ر چاووچه ندیر سپاریکی لی ده کا شافعی وه ها وه رامیکی ده داته وه که محمد شیبانی عاشقی گفت و زانیاری و پارێزکاری ده بی و دیباته وه بۆمالی خوئی و هه رچی نوسراوه ی ده بی ده یخاته به رده ستی - شافعی - تاهه رجوری پی خوش بیت که لکی لی وه ربگری وله به ری بنوسیته وه - محمدی شافعی نه و ماوه که له (کوفه) دا ماوه میوانی - محمد شیبانی بوه زۆریشی له کتیب و نوسراوه کانی نه وانی نویسه وه. پاشان به مه شوره تی محمد شیبانی وستی. باکوری عیراق و خۆرّه لاتى تورکیه و خۆراواى ئیران بگه زى، محمد شیبانی بوئه ومه به سته - سى هه زار دیناری ده داتى تاگه زانه که ی پى به ریته سه ر - محمدی شافعی دووسال له سالى ۱۷۲ تا ۱۷۴ ک م - به م ولاتاندا گه زاوه ۱ به شى له کوردستانی ئیران - ۲ - به شى له کوردستانی تورکیه (دیار ربیعه و مضر (دیار بکر و آمد) ۳ - شیمالی عیراق (کوردستانی عیراق) تا با شوری ولاتی رۆم (اناضول) له ویوه ده چیته حران - فلسطین - و ره مله له باشوری

بیت المقدس دا - له زه مله وه، بیرری ئیمام مالکی ده که وئته سه ر، دوباره به ره و 'مه دینه رّی ده که وی و دوی ۲۷ رۆژان کاتی نوژی عه سرله سالی^{۱۷۵۱} ده گاته شاری پیروزی - مه دینه وده چیتّه زیاره تی خوشه ویستی خودا و مه رجی ئه ده ب به جی دینی و نوژی عه سرده خوینی و له حه لقه ی ده رسی ئیمامی مالیکدا داده نیشی، کاتی که ئیمام پی ده زانی به خیری دینی و به سنگی خویه وه ده نویستی و له جی خوی دای ده نی و ده فه رمی ده بی ماوه ی ده رسی فه قینکان بلّیته وه، ده رس ته واوده کاوله خزمه تی ئیمام داده چنه وه بۆمالی ماموستای به رّی، شافعی (ر) چوارسال و چه ند مانگ له مه دینه ی پیروزه مینّیته وه تاله مه لودی سالی ۱۷۹ ک م: ئیمامی مالیک کوچی دوی ده کاوله قه برستانی - بقیع - دا ده نیرّی، خواله ووله گشت باشان خوش بی - دوی ئه م رۆدواوه دل ته زینه شافعی ده چی بو (یه مه ن) له وی ده بیتّه حاکمی شه رعی ئه وی و له و ییش له خزمه ت - یحی - کوری حسان - فه قبی - لیث ی کوری سعد - ده خوینی و ده رسی ده لّیته وه، له م ماوه دا = (حمیده) نه وه ی حه زره تی عوسمان (ض) ده خوازی و خودا کوریکی - با ناوی - محمّد - و دووکی به ناوی (فاطمه و زینب) پیده دا، که محمدی کوری پاشان ده بیتّه قاضی شاری (حه له یی) سوریه، پاشان هه رله یه مه ن، هونه ری سواری و تیره هاویشن فیرده بی، به جوّری که بی هه له له سه ریه ک ده تیرده داله نیشانه - له م عه دو سه ده دا - کوّمه لّیکی شورشگیر و حه ق خواز به زا به ری مّروی زاناو کول نه ده ر، محمّد، کوری عبدالله - کوری ئیمام - حسن - که له نیوان خه لکدا جی کردبوه وه، رۆژ به رۆژه ره یان ده سه ندودام و ده زگای له رزۆکی عه بیاسیه کانیاں خستبوه مه ترسیه وه، له - حجازویه مه ن و عیراق دا به دژی سه رۆکه سته مکاره خوین مژه کان ده سیان دابوه چه ک، ده یان ویست زولم و زۆری زۆرداران بیرن، حکومه تیکی وه ک ده ورائی - چواریاری - پیغه مبه ر - د - له جیدا داین، به م هوپه وه گشت - سه رمه زه به کانی سونتی - له م زاپه رینه پشتیوانیاں کردوه، هه ربویه یه ک به یه ک که و تونه ته به رّق و قینی عه بیاسیه کان، به م جوّره، کاربه ده سته چلکاو خوّره کانی هارون الرّشید - له یه مه نه وه - بۆهارۆن ده نوسن، که تا قمی - (عه له ویه کان) - یانی په یرّه وانی محمد و ئیبراهیمی برای یاخی بوون، ئه گه ر ده ته وی ولّاتی - حجازت - له ده س ده رنه چی - زا به ره کانیاں به ره بویه غذا و شورت و گومیاں که وسه ریان تیدا به ره، به تاییه ت جوانی به ناوی - محمدی شافعی، که به زمان کاری سه دان شیر

و تیرده کا، به م جوړه - هارون الرشید - ناردی و شافعی و چه ند (ده) که سی تریان برد
 بویه غذا و، هه رله نیوه ی شه ودا بران بولای - هارون الرشید - نه ویش ئیشاره ی ده کردو،
 یه که یه که ده برانه به رده ستی پیاو کوژ و، سه رده برداران، له م ماوه دا شافعی نه م دوعای
 ده خویند - اللَّهُمَّ يَا لَطِيفُ اسْأَلُكَ اللُّطْفَ فِيمَا جَرَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ - کاتئ که نوړه ی شافعی
 هات به کوټ و زنجیره وه برابه رده می و، شافعی و تی - السَّلامَ عَلَیْکُمْ یا امیر المؤمنین و
 برکاته، و رحمة الله - ی به جئ هیشت، هارون الرشید له وه لاماوتی - عَلَیْکَ السَّلامَ و
 رحمة الله و برکاته، نه ی شافعی سوننه ټیگت به جئ هینا که فه رمانت پی نه درابوو، به لام
 ئیمه به واجبیگ وه لاممان دایته وه - به لام سه رم سورما که بی ئیجازه هاتیته و تار، شافعی و
 تی خوای گه وره له قورئانی پیروزدا ده فه رمی = وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 لِيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَ
 لِيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا^۱

خوابه لئینی راسته و ملک و ده سه لاتئ خوی ده داته ده س باشانی که دینی خدا به
 رتیه ده به ن، ترس له دلان لاده به ن ، هیمنی بوخه لک داده مه زرتین، تویش - نه ی نه میر
 - که له وه لامدا به زه ی خوات بوناردم، چه سامه وه چون که سی به زه و ره حمه تی خودای
 له سه ربی په رشه ی نه میری بوډه بیته موژده ی نازادی، هارون وتی - دواي نه وه که خوښه
 ویسته کانت (یانی محمد کوری عبدالله کوری ئیمام حس و برایمی برای) له ئیمه یاخی بون
 و خه لکیان لیمان هاندا ولات و لوتیان خسته دواي خویان، تویش سه رده سته ی نه خشه
 کیشی نه وان بویت، چ بیانویئ کت هه یه؟ شافعی ده لی - چاک وایه ده ستور بده ی
 زنجیری قورس و سارد و سړی دیلم له پی ده ریبنن، هارون به - سپراجی - غولامی
 ده ستور ده داو زنجیری له پی داده مالدری - نه مجار - شافعی نه م ناله ته پیروزه ی به
 سه رداده خوینی - يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا^۲ نه ته وسان هه رهه
 والیکیان به توداوه درویه و بوختانیان بوم هه ل به ستوه، بیجگه له وه دووما فم به سه رته وه هه
 یه - ۱ - مافی ئیسلام ۲ - مافی نه ته وایه تی - هارون وتی، دلنیا به - مافی خرمایه تی و
 زانیاریت له نه زه رمایه، پاشان هارون، چه ندپر سیاریکی قورئانی له شافعی ده پریسته وه،
 شافعی به جوریکی نه وه نده جوان وه لامی ده داته وه هارون الرشیدی که تا چه نده ده قیقه

(۱) آیه ۵۵ سوره نور

احسن القصص ج ۱ و ضحی الاسلام ج ۲ ص

(۲) الحجرات نایه تی ۶ -

له وه پیش ده یویست سه ری له به ده ن بکاته وه، ئیستاکه سه ری ده خاته به ر پی و به شافیعی ده لی په ندم پی بده و موعیزه یه که م بوبکه، شافیعی به گفت و لفتی نه رم و نیان و به هه ناسه ی که رم و به تینی خوی، هارون به موعیزه و په ند، دادگری و ده یکاته گریان، کاتی که دیته وه حال ده ستور ده دا که دوهه زاردینار (= به رابه ری سبی ملوین تمه نی ئیستاکه) ببه نه خزمه تی شافیعی، به لام شافیعی - خه لاته که ی وه رناگری وده لی،
وَلَا تَسْتَرُوا بَآیَاتِی ثَمَّناً قَلِیلاً^۱ من په ندم موعیزه به دنیا ناگورمه وه،^۲

ئیمام له شاری به غدا ده مینته وه وده چینه کوژی زانابه ناوبانگه کانی نه وی وه ک و ه کیعی کوژی - جراح - و - ابی أسامة، له م ماوه دا - په رتوکی - (الرعرفران) «حجة» له چل به رگ داده نوسی، که مه زه هه بی (قه دیمی) لیله وه دا ده مه زری، ئیمام (احمد بن حنبل) به و گه وره یی یه، له به رابه ری عیلمی ئیمامی شافیعی دابه چوکدا دی و به فه قی یی نه و خوی زاده نی، پاشان له نزیککی سالی (۱۸۱ ه ق) ده گه رینه وه بوشاری پیروزی مه ککه - حه فده سالی ره به ق له وی ده می نینه وه و خزمه ت به دین خودا ده کا و مه زه هه بی خوی به خه لکی زاده گه یه نی،

له ماوه ی نه م حه فده ساله دا، ئیمام ابویوسف کوچی دواپی ده کا (۱۸۲ ک م) شه ش سال دواپی نه و، ئیمام محمدی شیبانی سالی (۱۸۸ ک م) کوچی دواپی ده کا،^۳ خویان لی رازی بی پاشان له سالی (۱۹۳ ک م) هارونه رزه شید ده مری، ۵ سال دواپی نه و، نه مینی کوژی (۱۹۸ - ک م) ده کورژی، هه رله م ساله مه ثمون ده بیتنه خه لیفه، پاش نه م رزوداوانه شافیعی ده گه رینه وه بوبه غدا - ۱۹۸ ک م نه مجاره ته نیا مانگیك له به غدا ده می نینه وه، له م ماوه که مه دا له مزگه وتی خوراوی به غدا، که ۲۰ هه لقه ی ده رسی تیدا ده بی، بیجگه له سی هه لقه، هه رحه فده هه لقه که ی تر، له ده وری درسی ئیمامی شافیعی کوچه بونه وه ره حمه تی خوداله پاشان،

پاشان ئیمانی شافیعی ده یه وی بوبه ره دان به بیرو بروای خوی بجی بوشاری (فسطاط) بایته ختی نه ورژه ی (میسر) کاتی خواحافیزی ده ستی ئیمام احمد بن حنبل ده گری و نه م دوشیعه ی بوده خوینینه وه -

أَخِي أَرَى نَفْسِي تَتَوَقُّ إِلَى مِصْرٍ وَمِنْ دُونِهَا أَرْضُ الْمَهَامِهِ وَالْقَفْرِ -

(۱) البقره - نایه تی: ۴۱

(۲) احسن القصص ج ۱ (۳) ضحی الاسلام ج ۲ ص ۲۲۰

(۳) احسن القصص ص جلد ۴

فَوَاللَّهِ مَا أَدْرَى أَلِفُوزُ وَالْغِنَى أَسَاقُ إِلَيْهَا أَمْ أَسَاقُ إِلَى قَبْرِى - ۱

له ۲۸ مانگی شه شه کانی سالی (۱۹۸ ک م) ده گاته شاری فسطاط - له م سه فره دا ربیع - کوری سلیمانی مرادی و چه ندفه قبی ترو حاکمی تازه ی مسیر - عه بیاسی کوری موسای له خزمه تاده بی،

نیمای شافعی تا ناخری ته مه نی پیروزی له مسیردا ده می نیته وه، شه وی جومعه ی ناخری مانگی ره جه بی سالی (۲۰۴ ک م) دوی نوژی (عیشا) خه وتنان کوچی دویی ده کاگیانی پاکی به ره و به هه شتی خودا ده فری و ته رمی پیروزی له قه برستانی (قه رافه) ده نیروزی، ره حمه ت و به ره که ت و بزه یی خودای له سه ربی، نیمانی شافعی له ماوه ی نه م چه ند ساله که مه ی ناخری ته مه نی پیروزی دا: نه م په رتووکانه ده نوی - ۱ - الام - که له چواربه رکی گه وره داله چاب دراوه نه م په رتوکه، ده ربایه کی گه وره ی پرله گه و هه و مه ر جانه و له قانون و یاسای شه رع ی نیسلام ده دوی، ریگای شه رع و زانین و تیگه یشتن له قورئان و حه دیس و دینی، بوخه لکی ته خت و بی کولو کردوه، تا زانایان بیرکه نه وه وتی بگه یه ن و کویر کویرانه وه شیوین نه م و نه ونه که ون

۲- نیمای نه عزه م نیمام ابوحه نیفه (خوای لی رازی بی) ناوی - نعمان - کوری ثابت - کوری - زهوتی له شاری «کابولی» نه فغانستان که نه وکاته به شی بوه له تیران، له دایک بوه، نیمام سالی ۸۰ - ی کوچی له شاری کوفه له دایک بوه و، له سالی ۱۵۰ کوچی له به ندیخانه ی - مه نسوری عه باسی - داکوچی دویی کردوه، نیمام ابوحه نیفه که به نیمای - اعزه م «نیمای گه وره» به ناوبانگه له ته مه نی ۱۶ سالی له گه ل باوکیدا چوه بوخه ج، له وی به خزمه تی - عبدالله - کوری حارس - دو صحابه ی به ریزی پیغه مبه ر (د) گه یشتوه، که وایی نیمام له ریزی - تابعین - ده ژمیردری بیجگه له م دوانه چه ند - صحابه ی - تریشی زیارت کردوه،

نیمام (ر) له ده سستی خوئی نانی خواردوه - کوتال فروشی کردوه - له مه درسه ی کوفه - ده رسی خویندوه و: له خزمه تی نه م پیاوه گه وره خواناسانه ۱ - عه تای کوری - نه بی ره باح ۲ - هیشامی کوری - عروه - ۳ - نافیعی مه ولای کوری حه زره تی عومه ر - حه دیس و

(۱) برای خوشه و سست ده بینم دلم بو مسیری ده دا - تامسیر سه رزه وینی و شک و بیابانی له ری دایه، سویند به خودانا زانم نایا بویروزی و ده وکه مه ندی، به ره و مسیر زاده کیشریم یا به ره و گلکوم ره عفرانی فه قبی ده لای بوهره ردوکیان - خواله گشتیان رازی بی .

وشه رعی وه رگروتوه به لّام زۆرتتری زانست و علیمی خوئی له - حه مادی - کووری نه بی - سلّیمانی نه شعه ری وه رگرتوه -

ئیمام نه بوحه نیفه (ر) له سه ر حه ق وئژی و له به ر نه ویکه به فه رمانزه واسته مکاره کانیدا هه ل نه ده دا وسه ری بوّدانه ده نه واندن، دوو جارتوشی به ندیخانه ولی دان بوه، ۱ - جاری یه که م له ده وره ی فه رمانزوایی (مه زوان الحمار) ئاخیرین حاکمی به نی ئومیه، به ده سستی (ئیبیئوهو بیرر کاربه ده سستی (مه زوان) له به ر نه وه که - ئیمام - ددانی به حکومه ته له رزۆ که کانی نه واندانه ده ناونه ده پهبه جه للاد و پیاکوژیان - زۆری نه زیه ت کراولیشی درا - ۲ - جاری دوهم م له زه مانی حکومه تی - عه بیاسیه کاند - به ده ستوری - مه نسوری دوانیقی - له کوفه وه هینرا بوّیه غذا، (مه نسور) پپی ده لّی پله ی - قازی لقوزاتی م بوّتوداناوه ئیمام چون حکومه ته که یانی به حه ق نه ده ناسی قسه که ی رّه ت ده کاته وه وقبولی ناکا جابه ده ستوری (مه نسور) نه وخواناسه گه وره و نه و ئیمامه به ریزه ده خریته به ندیخانه وه تا ده رزۆر هه رزۆژی ده شه لاق له ئیمامی حه ق وئژی، بی تاوان ده درّی، پاشان نه خوش ده که وئ، دوا ی ۵ رزۆر گیانی به ره و به هه شت ده فری و کوچی دواکده کا، دوا ی ماوه یی (وه که ده لّین دوا ی ۱۵ رزۆر) هه رله وزنیدانه داکوچی دوا یی ده کاوشه هید ده بی^۱ - بری ترله میژو و نوسه کانی ده لّین به ده ستور - مه نسور ده رمان خوارد کراوه خوازاناتره^۲:

دیاره قین نه م زۆر دارانه له به ر نه وه بوه که له دووبه ره کی و زووداوه ناحه زودل ته زینه کانی نیوان ۱ - عه له ویه کان «بنه ماله ی حه زره تی عه لی» به زابه ری - محمدی کووری - عبدالله مه شهوویه - نفس الزکیه - و - ئیبراهیمی برای ۲ - عه بیاسیه کان «وچه ی حه زره تی عه بباس» - مه شهوویه - سفاح یانی خوینرّیزه ئیمام ابوچه نیفه (خ) به ئاشکرا لایه نی - محمدی کووری - عه بدوللای - عه له وی و ئیبراهیمی برای ده گرت، پپی وابوو که به زاستی - عه له ویه کان - شیایو جی نشینی پیغه مبه رن (درودی خوی له سه ر) نه وه که - عه بیاسیه کان، جابه م هویه، ئیمام ده که ویته به زره هیله ی قین و دل زه قی مه نسوری عه بباسی و ده که ویته زیندان و زۆر به په له هه ر له وی ده رمان خواردده کرّی و به سه ر به رزی له رزی خوادا به ده سستی مه نسوری ده وانیقی شه هیدده کرّی، تیشکی زه حمه تی خودای به سه رداباری - خه لکی سیستان و بلوچستان، به شیکی زۆر له

۱) ضحی الاسلام ج ۲. ئینبوخه له کان - احسن القصص
۲) ضحی الاسلام ج ۲ ص ۸۲ و ۸۳. ئینبوخه له کان -

خوراسان - تورکمان سه حرا برّی له تورکه کانی ده وروبه ری ورمّی و برّی له بنه مآله ی کورده کانیش حه نه فی مه زهه بن - له گشت جیهانیشدا زیاترله ۲۵۰ ملوین که س په یزه وی بیروبروای جوانوو خواپه سه ندی نه م زانا گه وره و پایه به رزن - گلکوی پیروزی له گه ره کی نه عزمیه ی - به غدادایه،

۳ - ئیمامی مالک - نازناوی - مالک - کوری انس - له هوّزی به ناوبانگی عه ره بی یه مه نی ذی اصبح - ه، له سالی ۹۳ کوچی مانگی له دا یک بووه و له سالی ۱۷۹ ک م کوچی دواپی کردوه - ته واوی ژبانی به خیر و بیری له شاری - مه دینه و له هاوسیه تی حه زره تی پیغه مبه ری خوشه وستی خوادا (د) به سه ربردوه، بیجگه له مه ککه بوشاریکی تر سه فه ری نه کردوه، له خزمه ت زانابه به ناوبانگه کانی (مه دینه) دا خویندویه و به پایه گه یشتوه و له لای نه م پیاوه گه وره و به ریزانه - ۱ - ابن الشهابی (زوهری) ۲ - نافع - ۳ - هشامی کوری - عروه - کوری زیبر - حه دیسی وه رگرتوه، نه م کتیبانه یشی نویسه ۱ - الموطأ - له م کتیبه دا هه زارو چه ند حه دیسی سه حیجی هیئاوه که له ۹۴۵ که س له زانابه ناوبانگه کانی ئاینی گیرا وه ته وه، که نه وانیش ده م به ده م له پیغه مبه ریان وه رگرتوه - ۲ - (المدونه) ئیمام له م کتیبه بی وینه ی خویدا نزیککی ۳۶ هه زار مه سه له ی تیدا به یان فه رموه که به هوّی فه قیی خواناس و به وه فایه وه - اسدی - کوری - فوراتی - نیشابوری که دانیشتوی تونس بووه - ۳۶ هه زار مه سه له ی له ده م ئیمام بیستوه و له په رتوکیکی ۶ به رگی گه وره داکوی کردوه ته وه و ناوی ناوه (المدونه) اسد - المدونه، له گه ل خویداده با بو شاری (قیروان) له وی (سحنون)، زانای مه غربی (المدونه) له (اسد) وه رده گری و له سالی (۱۸۸ ک م) ده بیابومیسره له وی پیشان (علی) کوری قاسمی ده دا: نه ویش په له کانی هه ل ده گریته وه و هه له کانی راس ده کاته وه وه باب بابی ده کاو دیسان ده بیاته وه بو «قیروان» که له ویوه ده روا «بواندلس» و له وی په ره ده ستینی (ضحی الاسلام ج ۱ ص ۲/۵ به و ولاوه)، ئیمامی مالیک وه ک گشت زاناخواناسه پایه به رزو پاریز کارو نه ولیاکانی خودا، هه میشه حه قیان وتوه و هه مبه به دواپی پیغه مبه ر دا (د)، رویشتون و له شه قامی قورئان و پشتیوانی هه ژاران لایان نه داوه، جاله م روّه وه - کاتی که (محمد) کوری - عبدالله

- کوری - ئیمام حه سه ن (ر) که به - نفس الزکیه - به ناوبانگ بوه، له گه ل براکۆل نه ده ره که یدا - ئیبراهیم له به رابه ری - سه ره زۆیی و سته م و خوینرێژی - مه نسوری عه بباسی - زاپه زین و دنیا یان لی کردبوو نه چه رمی «چۆله که» - ئیمامی مالک وه ک ئیمامی - ابو حه نیفه - به قسه و به فتوا، له م زاپه ریته، که به دژی عه بباسیه کان به ریوه ده چوو، پشتیوانی ده کرد،

بۆنمونه: ئیمام: به ده لیلی نه م حه دیسه که ده فه رمی (لَئِیسَ عَلَی مُسْتَكْرِهِ طَلَاقُ) ته لاق، هه روا په یمانی زۆرلی کراودا نامه رزی یانی نه ته لاقی زۆر لی کراوده که وی ونه په یمانی زۆرلی کراوداده به سزی، به م جوړه نه و خه لکه ی که په یمانیان له گه ل عه بباسیه کاندایه سته نه گه ر هه لکه وت و په یمانه که یان شکاند، چون په یمانه که یان له زوی زۆرو به نابە دلێه وه به سته و حکومه ته کامیان به زالم و ناحه ق ده زانن - په یمانه که یان نه شکاندوه و گوناحیان نه گه یشته، نه گه ر پال بدهن به - محمّدی - نه وه ی ئیمام حه سه نه وه، که به دژی - عه بباسیه کان زاپه ریوه، (مه نسور) که نه م هه والّه ی به گۆی ده گه یی - به ئیمام ده لی نابی توئه م حه دیسه بوخه لک به گیریتیه وه، چون نه م حه دیسه خه لکمان لی هان ده داو، کومه لمان لی ده ئالوزینی و خه و تومانی لی وه خه به ردینێ، به لام مه گه ر ئیمامی حه ق به ده ستی حه ق ویز به م جوړه بایانه ده له رزی، دوا ی نه م باسه - مه نسور - به فیل کابرای فیژده کاکه نه و حه دیسه ی لی بیرسیتیه وه، ئیمامیش له ناو کومه لیکدامانای حه دیسه که یان وه هابوشی ده کاته وه، که ته نانه ت گیلی نوستویش وه خه به ر بینێ، به م به هانه - مه نسوری له خوابی خه به ری قین له دل، ئیمامی مالک به شه لاق داده گرێ. نه یه ک نه دوو نزیکی ۷۰ شه لاقی لی ده داوسه باره ت به م دوسته ی خودا، له سنوری شه زه ف و دین و مرو قایه تی ده په ری، به لام ده ت وت دانه دانه ی نه وشه لاقانه ی که ده ستی چه په لی مه نسور، دای هیناوه بۆله شی بی گوناح و پرخیژی ئیمامی مالیک، خشل و خاوی گه وره یی و خوشناوی بوو. له به ده نی هه لکیشرا، یا فریشته ی خوشبه ختی بوون که بۆنی خوشه وستی و شکۆن خسته ناو دلان، ناوی خوش و به رزووبه بایه خیشیان خسته سه ر زمانان، کوردان ده لێن: نه وه ی لای به نده خه یالّه - له لای خودا به تالّه،

دیشان پرسیاری لی ده کری، ئایا کوشتن و برینی نه وانه ی که له دژی حکومه ت زاده په زن و شه زده که ن دورسته؟ ده فه رمی نه گه ر له به رابه ری حکومه تیکی وه ک - عومه ری کوری عه بدو له زبزدابی، به لی نه گه روه ک نه و نه بوو؟ ده فه رمی لی گه ری

باخودا به زالم تۆله له زالم بستینی، پاشان خوداوه ردوکان به سزا بگه یتى، نه و و تاره حه ق خوازانه ی بۆنه هوێ ده ردی سه ری، به لام هه رنه و ده ردی سه ریانه بۆنه هوێ نه وه که نه و رۆکه له گشت جیهانازیاترله ۲۵۰ ملوین که س په یۆوپی له بیرو برۆای ئیمامی مالیک ده که ن^۱

ئیمام احمد-ی کوری محمه دی کوری حه نبهل (د.خ)

۴ - ئیمام نه حمه دی - حه نبل - له مانگی مه ولودی سالی ۱۶۴ ک م له شاری به غداله دایک بووه، دواى خویندنی قورئان و نه و عليمانه ی که له وزه مانه داباو بوه، به دواى فیربون و کوکردنه وه ی حه دیس (فه رمایشته به بایه خه کانی حه رزه تی پیغه مبه ر (د) شاره کانی - کوفه - بصره - مه ککه - و مدینه - شام (دیمشق) یه مه ن، جه زیره - (جه زیرو بوټانی کوردستان) گه زاوه و زۆری زه حمه ت کیشاوه، ته نانه ت وتراوه که ملوینی حه دیسی له به ربوه، له خزمه ت ئیمامی - محمّد - ی شافعی دا زۆری به هره بردوه و ماویه کی فره له ریزی فه قیکانیدا ماوه ته وه، چووبۆمیسر له سالی (۲۲۰ ک م)، له ده ورانی حوکمه تی - معتصم عه بیاسی - له سه رمه سه له ی - (خلق قرآن) لئی دراوخرا به ندیخانه به لام نه م زانا گه وره شورشیه له سه رقه سی حه قی خوێ زاوه ستاوه، گه ردنی بو و رینه ی کوته ک به ده ستان شل نه کرد، که هه ر نه م حه ق وێریه ی بو به هوێ نه وه که خه لکی خویان به ده ورداده گیرا، به جووری پله و مه قامی چوه سه ره وه و له دلێ خه لکدا جیی کرده وه کاتی که له سالی (۲۴۱ ک.م) له رۆژ جومعه له دنیاده رچوو، زیاترله هه شسه دهه زار (۸۰۰/۰۰۰) پیاو و شه ست هه زارژن، ته رمی پیروزیان تا سه ر گلکوکه ی به زۆی کرد، هه وابیست هه زار که س جوله که وئه رمه نی و زه رده شتی له دیمتی نه و رۆانگا پرشکوویه و له تیشکی گیان به خشی به لگه قورئان و حه دیت هه رله و رۆژه دا موسلمان بون و ئیمانیان هینا، زیاترله دوسه د ملوین په یره وی هه یه^۲ ره زاوړه حه تی خودا له سه رنه و وگشت رییوارانی رییگای حق و یه قین.

(۱) ضحی الاسلام - ابن خلکان -

(۲) ئینوخه له کان ص ۲۷ ج ۱ و ضحی الاسلام ج ۱ ص ۲۳۵

شاره خشیلانه جوانه به دیمه نه که ی بانه

بانه: ناوی شاری ناوه ندی مه لبه ندی بانه یه. که له ۵۵ ک باشوری خۆراوای شاری سه قزو ۲ ک سنو کوردستانی عیراق و ۱ ک شاری سه رده شتاهه لکه وتوه، تایبه ته جه غرافیا کانی به م جوړه یه:

۱ - درێژی جه غرافیا یی له نیوه زۆی گرینویچ - ه وه، ۴۵ پله و ۵۳ ده قیقه یه

۲ - پانی جه غرافیا یی له خه تی نیستواوه، ۳۵ پله و ۵۹ ده قیقه یه،

بڵندی له زوی ده ریاوه ۱۵۲۵ گه زه، شاری بانه وه ک سه کویه کی به رجه وه ن خوش له نیوان ته م کیوه به رزوسه وز و به دیمه نانه دا هه لکه وتوه، ۱ - له لای باشوره وه به کیوی میژویی (ناربه با)، ۲ - له لای خۆره لاته وه به کیوی «بابووس».

۳ - له لای باکوره وه به کیوی «دووژین» ۴ - له لای خۆرا واوه به ری ئاچخه و ئاچاوه ته رده کا دیاره و به قه برستان و گلکۆی «سلیمان به گ» ویدی «بن ره زانه وه نوساوه، که سه با. ره ت به خۆراوای بانه و خۆره لاتی سه رده شت. کوردان و تویانه = سوبچی سه رده شت و شامی بانه. هه ردوو هه روه ک به هه شت وانه

چون خۆره لاتی سه رده شت و خۆراوای بانه، تا چاوکارده کاوچه زیی خوشه، لیره واروسه وزه لانی یه، شیووده شت و ته په و کانی یه، روانگای هه ست بزویی گیانه، دلفرین و جوانه، که هوش و بیرى مرو. له ووله منوله تو. له دیتنی ته و گشت نه خش و نیگاره، له رازاوه یی ته و هه موونسه واره دلی دانا که وئ، تا خودای وه به رچاونه که وئ، جازه نگبی کاتی که ته م شاره دورست کرابی، خاوه نه که ی وتبیتی له خدا به زیادبی - له م شوینه م زیاتر «بانه بی» که ورده ورده بی، که ی تواوه «بانه» به خوشی ماوه، وشه ی «بانه» له کوردیدا به م مانایانه ها توه

۱ - ده شتایی بڵندتر له ده وروبه ری خۆی «بانی هۆبه تو» سه ربان ۲ - هاوینه هه وار

«بانه مه ز» ۳ - له وه رگه ی به هارانه به رله چونی هه وار چیان بو هه وارگای کوستانان به م جوړه چون، شاری بانه، له شویتیکی بڵندتر له ده وروبه ری خۆی، پیکهاتوه یاچون له پیشدا به هاوینه هه وارو شویتی کوبونه وه ی سه رخیله کانی ته م مه لبه نده بوه، یا چون شویتی له وه رگای به هارانی خیل مه زداره کان بوه، یاچون جوانترین و به دیمه نترین

روانگای سورشتی بو، یا له به رگشت نه م هۆبانه به «بانه» ناوی ده رچره ،
 نه م شاره تانیوه ی قه زنی سێزده ی کوچی به ناز ناوی «به رۆژه» به ناوبانگ بوه -
 هه روه ك له بن چاخ و قه باله كوئه كانی بانه دا ناوه ندی مه لبه ندی بانه یان به ناوی
 قه سه به ی « به رۆژه» نویسه، دبی «به رۆژه کون» که له ۲ کهه ، باکوری خۆر هه لاتی
 بانه وداوینی کیوی «دوزین» دایه، به لگه ی نه وه یه که نه م شاره به هۆی شه زوناکوکی
 یاوه یشومه ی گرانی روخواوه و دیسان دورستکراوه ته وه

له نیوه ی قه زنی سێزده به م لاوه ناوه ندی مه لبه ندی بانه به «شاری بانه» ناوئرا
 که نه ویش به هۆی دووبه رکی و گوێ دان به بیگانه، دیسان روخواووێران بووقه برستانی
 باکوری خۆر هه لاتی بانه که به «بانه کۆن» مه شهوهره دلیلی نه وه یه که هه رله قه دیمه وه نه م
 شاره چه ن جار شوینی خۆی گوێزاوه ته وه - که له خوائه خوازم ئیتر دامزروئاواییت،¹

شارستانی بانه سه ربه پارێزگا (ئوستانی) کوردستان

شارستان «ناوچه» ی بانه یه کێکه له ناوچه ئاووهه واخۆشه کانی، پارێزگای کوردستان که له خۆرا وای ئێران و باکوری خۆراوای پارێزگای کوردستان داقه راری گرتوه، نه م ناوچه لیڤه وارو کوستان و سارده سیڤه.

رووبه ری نه م مه لبه نده وهك ته واوی ناوچه کانی پارێزگای کوردستان له زه مانی شاقین له دلّه کاندای زۆر که متر له وه ی که بوه نو سراوه، ته نانه ت به جوغرافیای خه یانه ت کراوه، به لام خوڤشه ختانه له ده ورانی ئنیقیلابی ئیسلامیدا به ره به ره شوینه واری قین له دلّه کان لاده چی، که یه کی له وانه نه مه یه ، زوبه ری ناوچه ی بانه به رابه ری به رگی ۲۲ ناوه ندی سه رژوماری ئێران له مانگی بانه مه زی ۱۳۴۷ هه تاوی دا ۷۹۴ کیلومیتربه راوه رد کراوه، به لام به رابه ری راپورتی پارێزگای کوردستان زوبه ره که ی ده گاته ۱۳۴۷ کیلومیتري چوار گوڤشه سنوری ناوچه ی بانه به م جوڤه یه.

۱ - له لای باکوره وه به تیره شانی کیو به رزابه کانی نیوان ناوچه ی بانه و گه ورکی سه قزومه هاباد.

۲ - له لای باشوره وه به تیره شانه کانی نیوان بانه و ده ره ی شلیڤ - له کوردستانی عیراقد

- شلیڤ - کلکه خاکێکی کوردستانه که، به لای که مه وه به درێژی ۴۵ کیلومیتر و به پانی نیو تا ۳۵ ک، که «به رابه ری سنور به ندی زه مانی که عیراق به شی له حکومه تی عوسمانی بوه» له سه ربه شی کوردستانی عیراق دانراوه ، چون له نیوان مه لبه نده کانی بانه و مه ریوانی کوردستانی ئێران هه لکشاوه. ریگای هاتوو چۆی نیوان شارو دیکانی نه م دوومه لبه نده ی لیک پچراندوه، به جوڤی نه گه رکه سی بیه وی له بانه وه بروا بومه ریوان. چون ناکی رسته و خو سنوری شلیڤیری و زۆر زووناسان بگاته مه به ست. ناچارده بی چوار پینج به رابه ر، ریگابیری و ده شتی شلیڤیده وربدانه وه تا بگاته مه ریوان. نه ی هه زار نه فره ت له بیگانه که: «ده ستی خو ی نی یه و ماری پی ده گری»

۳ - له لای خوڤره لاته وه تیره شانه کانی نیوان دیکو کانی سه رشوو میره دی سه قز،

۴ - له لای خوڤرا واه به دیکو «سیوه یل» و «ئالان» کوردستانی عیراق (چه می «چومان» ، ناوچه کانی ئالان و بانه لیک جیا ده کاته وه) و ناوچه ی سه رده شته وه

- نوساوه (بری له چۆمی «که‌لوی») «زینی چکۆله» به مهرزی سورشتی نمان بانه و سه‌رده‌شت ده‌ژمیردی.

خه‌لکی ناوچه‌ی بانه تیکرا کوردن و سونین و له سه‌ر مه‌زه‌به‌ی ئیمامی محمدی شافیعین. ئهم ناوچه ناوچه‌یه‌کی جه‌نگه‌لی و لیره‌ واری‌یه که زۆربه‌ی داره‌کانی داری برۆه، که ئهم داره پر به‌ر و به‌ره‌مه، یه‌کیکه له خه‌لاته‌ جوانه‌کانی خودای گه‌وره، نه‌گه‌ر به وردی له به‌رو به‌ره‌می بیر بکه‌ینه‌وه و وردینه‌وه، ریشه و لکو‌گه‌لا و به‌رو توکل و شيله و هموو زه‌رراتی ئهم داره، شاهیدی ده‌دا که به‌دی هینه‌ره‌که‌ی خودایه‌کی، بی‌وینه و تاکو به‌خشنده و میهره‌بانه. چون نه‌گه‌ر هیزی نه‌پراوه و زانستی بی پایانی خودا نه‌بی له وه‌رزی کێ‌دایه‌ ئهم هموو به‌راتوخه‌ لاته له ته‌نیا دارینکدا به‌دی بینێ؟ - داری به‌رو «داری مازو» ئهم به‌رانه ده‌گری:

۱- مازو، ۲- خرنوک، ۳- که‌له‌ج «مازوه چکۆله»، ۴- به‌رو، ۵- قجو «قاپوری به‌رو»، ۶- گزگل «تال»، ۷- سیچکه ۸- قشکه‌ سوره «بۆ‌مه‌شکه‌ ده‌بی»، ۹- قشکه‌ شینه، ۱۰- گه‌زۆ‌ئه‌ویش سی‌جوړه «۱- پوله‌که، ۲- گه‌ل گه‌زۆ، ۳- گه‌زۆ ورده»، ۱۱- به‌ره‌گه‌لا، ۱۲- ده‌مووکه، ۱۳- تسکل «تسله»، ۱۴- ریشاله‌ نه‌مژری و شیرینه. دوا‌ی مانگی ده‌وره‌ری و پنه‌وی نامینی»، ۱۵- ددانه‌ برازه «جیوه‌ی دار مازو». ۱۶- پوشو «کاتی پنیست به‌ به‌ردو نه‌ستی ناوری بی‌ده‌کرته‌وه».

داری قه‌زوانیش ئهم به‌رانه‌ی هه‌یه:

۱- قه‌زوان «وه‌نه‌ته‌ق» که به‌ کالی و شینی له ناو دۆ و ماست ده‌خری. نه‌گه‌ر به‌شینی وشک بکری و به‌هاردینه‌وه و بکرته‌ ناو ماست و دۆه‌م بۆنی خوش ده‌کا هم بۆ به‌ده‌ن که‌لکی زۆری هه‌یه: به‌ وشکیش ته‌زییحی لی دروست ده‌کری.

۲- بنیشه‌ تال: که برینی ده‌ست و پی و به‌ده‌ن ساریژ ده‌کا. خواردنی بۆ زه‌خمی مه‌عه‌ده زۆر به‌ که‌لکه. دیسان دوو که‌لی داری قه‌زوان بۆژنی زاوونه خوش زۆر باشه.

۳- جاچکه «بنیشتی کوردی: که هه‌ر ئه‌و بنیشه‌ تاله خوش ده‌کری و ده‌بی به‌ جاچکه «بنیشت» ه خوشه.

ناوچه‌ی بانه به‌ تایبته «ده‌شته‌ تال» ئهم داره به‌رانه‌ی هه‌یه: ۱- تری «ره‌ش، سپی، سور» به‌ تایبته تری ره‌شه‌ی بانه نه‌گه‌ری پنی بچارین بۆ ئه‌وه ده‌بی بۆ ده‌ره‌وه. بنیردی. چون له به‌ر سه‌رمادا خوی ده‌گری تازستانیش ده‌مینێ. ۲- مازو، ۳- قه‌زوان، ۴- قه‌یسی

«شیلانه» ۵ - هه نار ۶ - هه رمی ۷ - گوێز ۸ - بادام - تالّه و خوشه. ۹ - گوێز «گیوژ» «زبرد و سور» ۱۰ - بلالوک که کیویله.

۱۱ - چواله خوشه و تالّه ۱۲ - چه قاله (به ری چالوک) «ته نگز» ۱۳ - به زونه م جوړانه (به زوه خوشه «شه کی» و یۆل. به زوه تالّه. تۆیه) ده گری.

هه ربه و جوړه ئه م ناوچه به رهه می گه نم، جو، نوک، توتن، ته ره کاری و به رهه می ئاژه لی هه یه به تاییه ت مه ره زی بانه به ناوبا نگه، که زانکوچوخی لی دورست ده کری. خه لکی بانه به هوئی ئه وه که له مه رزی کوردستان داده ژین، شوغلی زورتریان مامه له و هاتووچوئی ئه م دیوه و دیوه. به م هویه خه لکی بانه له لایه ن ئابوری یه وه ژیانیکی باشیان هه یه. ئه وانیش وه که هه موو کوردیکی پاک، نان خوش و میوان زاگرن. بوغه ریه زور به قه دروزین.

۱ - کیوه کانی ناوچه ی بانه ی مه لبه ندی کوردستان

۱ - زنجیره کیوی به ناوبانگ و به زروبه ته رزی «سورکیو» له سنوری نیوان کوردستانی ئیران و عیراق و له خوړاوا ی شاری بانه دایه، له دیی «چه میاراو» وه تادیی «دونیز» نزیککی چل کیلومیت دریزه ی هه یه، به رزترین خالی ئه م کیوه له پشته دیی بله کیوه ۲۲۲۹ گه زونزمتربینی له دیی «دونیز» دا ۱۲۲۰ گه زله روی ده ریاوه به رزه، ئه م کوێستانه که هه م گول و گیاوگری فره و فراوانه بوئاژه ل هه م که وومه له و بزنه کیوی زوره بوژاوچیان، نیشانه ی به رزی هیمه تی کوردانه، مه ته ریزی شه ره ف و ویزدانه.

۲ - کیوی ناوهریتان (به رزی ۱۶۳۲ گه ز) له نیوان ئالوت - زه لی دایه

۳ - زنجیره کیوی - گاکر - که ۲۰۵۵، «۲۷۶۳» گه زبه زره، له نیوان دیکانی - هویره سیت - ئالوت - مه زره لان، سارتکیی سه ری - بله سه ن - ئه نجینه ی سه رو - سارتکیی خواری دایه.

۳ - زنجره کیوی - حه وته وانان - له نیوان دیکانی نوێژگه - مامال - سیاومه - دارینه ی سه ری و کانی پیزمکی دایه - خه لکی ده لێن چون حه وت «صحابه ی» تیداشه هید کراوه پپی ده لێن - حه وته وانان - که قسنی هه ره حه وت - صحابه - کان له سه ره م کیوه یه، ئیستاکه - راداری - لی دامه زراوه - خوشکه که یان به ناوی - خاتون - له داوینی کیوه که به ره وروی دیی «سیاومه» نیژراوه (خوازانتره)، به زرتین نوچکه ی ناوچه ی ده شته تال -

- حه وته وانانه - که ۱۷۳۵ گه زله روی ده ریاوه به رزه، نزمترین خالیشی دئی «ویسکه» -
 له قه راخی چۆمی - که لوی که ۱۱۰۰ گه زبه رزه -
 ۴ - زنجیره کیوی «گه وره قه لا (۲۰۴۵ گه زبه رزه) له ۱۰ نیوان دیکانی - سیوچ
 میراوی سه رو - نژۆ، سه رقۆل، شه زگه و سه دباردایه .
 ۵ - زنجیره کیوی - ئاربه با (که ۲۲۲۰ گه زبه رزه) له نیوان شاری بانه (باشوری).
 کانی گوێز، کانی به ن، بۆیه ن، که ریماما ودرگاشیخان دایه .
 ۶ - کیوی «بابوس» (۲۳۸۰ گه زبه رزه) له نیوان نه نجیله - چی چۆران، ده مامه، کانی
 ناووته رخاناوادایه .
 ۷ - کیوی «دوزین» له نیوان زه شه قه لات، شوی، هومه ره شال، به رۆژه کۆن دایه و
 رۆبه زوی - نه شکه و تیگی به ناویانگی تیدایه .
 ۷ - زنجیره کیوی - که لی خان که له باشوروخۆره لاته وه به ره باکورو خۆراواکشاهه
 به ریز نوچکه به رزه کانی به م جوړه یه - ۱ - نهینی
 ۲ - قه ره ج دابان ۳ - «بابوس» - ۴ - «که لی خان» ۲۱۲۶ گه ز ۵ - نوچکه ی -
 «زه شه قه لات» ۲۳۶۸ گه ز ۶ - نوچکه ی کیوی پشتی «سه به تلو» ۲۷۰۰ گه ز - ۷ -
 «کانی تال» - پشتی سه دبار ۸ - کوستانی «مه یدانان» له پشت دئی - مه نیجه لآن ۹ -
 کوستانی «گولی به رکان» پشتی «مه نیجه لآن» ۱۰ - هه وارخیزۆک (۱)
 ۱۱ - «به رده جه ماد» له پشت دیکانی سماقان و پیاوین
 ۱۲ - زه رده گل - له دئی به رده زه ش - ۱۳ - کوستانی - به رده که ل له پشت دئی -
 کونه ورچ .
 ۱۴ - کوستانی «سیوه سوره» له پشت دئی گۆله .
 ۱۵ - کوستانی - «مه یدان چوخه» له دئی نیستان
 ۱۶ - کوستانی «چواربه رخه»
 ۱۷ - «کورتە ک» له پشتی دئی - قوله سمۆر
 ۱۸ - زنجیره کیوی «دوسه ره» له نیوان دیکانی مه نیجه لآن - شه هینان - که شینه -

میرگه نه خشینه موسی و زاواکیودایه^۱

۱۹ - کیوی «به رده سور» له نیوان - زیویه - سپی داری، بیلوی و نجنی ژورودایه

■

۲۰ - زنجیره کوستانی «مه رده کان» له نیوان دیکانی گوئزلی - که نده ل - زه رواوی خوارنی داهه لکه وتوه و داوینشی باخ و باخاته.

۲۱ - کیوی - سولتان مراد «بیدان» له نیوان کانیاوی «گونجان» دی «بیلو» و «نجنی سه ری دایه».

۲۲ - کوستانی «جاتراوی» له نیوان دیکانی بیکه ش، دۆل هه رزن - هه ورازه، دارساوین شندره و شه مؤله دایه

۲۳ - کوستانی «که لۆزه». له نیوان دیکانی شوی، ئارمه رده - نیه رۆه کانی ناو کۆچه ردایه،

۲۴ - کیوی «کانی کزکز» له نزیکای دی نیوان دایه

۲۴ - کیوی «کانی گه رچه ک» له نیوان دیکانی، نیوان و سوره بان دایه -

۲۵ - کوستانی «نزاره ره ش» له نزیکای «دونیز» دایه

۲۶ - کیوی «که له که گروئی» و «کوستانی کانی مازوار» له نیوان، زه رواوی خواروسه ری و سه یدسارم و کانی سوردایه.

۲۷ - زنجیره کیوی - داگران» له نیوان دیکانی کانی به رد، به نه ژاژ، کانی هه لۆزه سیامه، دارینه ی خواریدایه، نه م کیوه ۱۵۸۸ گه زله روی ده ریاوه به رزه -

۲۸ - زنجیره کیوی « » له نیوان هه ردو سالۆک، گه ویل ته وه که ل نه تابه ک و تازان دایه چۆمی بانه که لیره دا نه چۆمی گوئل ناوده بری به داوینی نه م کیوه دا ده روا - لوتکه ی نه م کیوه ۱۶۲۲ گه زله روی ده ریاوه به رزه^۲

چۆمه کانی بانه به م جووره یه

۱ - چۆمی نیوان که له م دووچۆمه ی خواره وه پیک دی، چۆمی بواری سلیمان به گ «چۆمی دۆله ره ش» له کوستانه کانی دۆله ره ش و حوجره ی فه قی سه رچاوه ده گری و

(۱) پرس و جۆله زانایانی ناخۆ (نوسەر) و تاریخ و جغرافیای بانه

(۲) پەرس و جۆی نوسەر نه خشه ی پارێز کای کردستان

له خاکی دیکانی، نه ده ره، برۆش کانی، نه نور، شیلمان، سه رته زین هه نگه ژال، قولیاواوه،
دائه بورئ وله شوئیی به ناوی «بواری سلیمان به گ» چۆمیلکه ی خوریاوا
که له کوستانه کانی «قول ئه ستیر و قه لپه زوبه رده سورویه رده ره ش» سه رچاوه ده گری
له خواردیی «خوریاوا» له گه ل خوی ده باو ده روا، تاله باشوری خوره لاتنی دی
«کاروسته م» ده ژژته ناو «چۆمی بویه نه وه»

۲ - «چۆمی بویه ن» له کوستانه کانی پشتی - کویره گویره و ده روازه و که لی «
قه ره ج دامان» ه وه سه رچاوه ده گری و له خاکی دیکانی سورین، هه واره خول، مه رقه د،
گرله، سپی که مه ره، پیرغه نی، بویه نی خواری، ولیاوا، ناوه و و شترمل - ه وه، دائه بورئ
وله نریکی دی - «کاروسته م». چۆمی «بواری سلیمان به ک» له گه ل خوی ده باو ده روا،
که له پشت دی «بانوان» چۆمیلکه ی دیکانی - کانی دزان، سوراوساردا و وشترملی
دیته سه ری وده روا، تاله دیکانی - بله کی، کانی مامه، سیسارک، کوخی مام سلیم، ساتیار
سوره بان رت بئی و ده گاته دی «نیروان» له مه ولا پئی ده لئین - چۆمی نیروان نه م
دووچۆمه له خوره لاتنی بانه وه به ره و خوراواده رۆن.

چۆمی تازه بان که له م دوچۆمه پیکهاتوه

۱ - چۆمی بانه - له لای باشوری زنجیره کیوی به ناوبانگی که لی خانه
وه سه رچاوه ده گری و چۆمیلکه ی دیکانی قوروچاو، بنه خوی - سونج، سه رسونج،
به لووه کانی ناو، مه جیسه وره شه قه لاتی دیته سه ر، پاشان به ناوشاره جوانه که ی - بانه دا
- تی ده په ری، که له مه ولا به هوئی نه وه که به داوینی قه برستانی سلیمان به گ - داده روا -
پئی ده لئین؛ چۆمی سلیمان به گ - دیسان به خاکی دیکانی، کوخی شیخ الاسلام، قای به رد
سیچان، نیرزه رۆکونه، کوخی چاویان، کوخی گوئی، دئی شیوله، مانسیده ره تاژان، تازه بان دا،
تی ده په ری، له خواردیی «تازه بانه» وه نریکی دی (موچه) له نیوان تازه بان و موچه داتیکه ل
به چۆمی - (بویه ن) ده بی و له مه ولا پئی ده وترئ - چۆمی تازه بان

۲ - چۆمی شوئی له کوستانه رازاوه جوانه که ی «سه رتوون و پشتی دی «ساوان»
سه رچاوه ده گری و خاکی ساوان به جی دیلی و به باشوری دی «شوئی» دادانه بورئ و

خاکی دیکانی «خواجه میر» «سوئرو» سألووکی سه روخوار، به جی دلی و له دئی «زه رینه» ده زژیتته ناوچومی بانه وه. کاتی نه م چومه ده گاته خاکی دئی «تازه بان» به ناوی چومی تازه بان، ناوده بری. پاش ماوه یی له نریکی دئی «موچه» چومی نیروان (که له چومی بویه ن و بواری سلیمان پیکهاتوه) ده زژیتته ناوچومی «تازه بانه وه» (که له بویه بانه و شوی پیکهاتوه) له مه ولایتی ده وتری «چومی چومان». نه م چومه که بری له سنوری هه ردووبه شه که ی کوردستان پیک دیتی له خاکی دیکانی موچه ۷ کانی بریم، خه جه ک، هه ردووبه نجینه، کیوه رو، داوینی کتوی «دوره» تی ده په ری و ده گاته دئی «چومان» دیسان له خاکی دیکانی به رده ره ش، ئالوت، تی ده په ری و له ناخرین به شی خاکی دئی ئالوت، له داوینی کیوه به سام و دیمه نه کانی زه لی، ناوبریتانی نیوان ئالوت و ئالانی کوردستانی عیراق نریکی دیکانی. گرگاشه، شانوخسه، تیکه ل چومی که لوی ده بی و چومی که وره ی «که لومی» ده روا و له ئاکامدا ده زژیتته ناو «ده جله وه» 1

۳ - چومی زه رواو - نه م چومه له کوستانه کانی کور و کچ ۲ و سی کوچکه، له پشتی دئی «سیوچ» سه رچاوه ده گرتی و به به ردیی - زه رواوی سه رو خواردا تی ده په ری و له دئی «یاکوباوا» ره ت ده بی و به ناو دیکانی شه یدیله و ماماله. داده رواو ده چیتته دئی ئالی ماکان. له ویوه ده چیتته شوینی به ناوی، ناشی گاقوله، له ویوه ده چیتته موچه ی نه جمه ددین ی دئی هه مزه لان، له ویوه به سارکی ی سه ری دا ده روا (که لیره دایپی ده وتری، چومی سارکی) ۷ له کوخی که نده شین ره ت ده بی و سارکی ی خوار ی ئاودیری ده کا و ده چیتته کوخی - ره شک ی، ده زواتاله به رمالی دئی، ورچه ک، داتیکه ل چومی «که لوی» ده بی

۴ - چومی سه یدسارم - نه م چومه له کوستانه کانی «عاشقه ری» «چنگن» «چه وه نده ران» و «به رده زه رد» له باکوری دئی - بیلوی سه رچاوه ده گرتی و به نیودی بیلوی دادیته خوار ی، تاده گانه ناودی سه یدسارم، له ویوه به نیوان لیره واری گاهه رودا دیتته خوار ی و به ناودی سه ر ته زین داداده په ری و له شوینی به ناوی ناشه سوتاو ده زژیتته ناوچومی نه مه شیر وه

(۱) برسی و جوی نوسه ر - پرتوکی جغرافیا و تاریخ بانه ی برای به ریز توکی

(۲) وه ک ده به ده م خه لکی ده گیزنه وه کور و کچیک خوشک و براده چنه کوستان بوزواس کردن، به نه مری خوداسه رما هه ل ده کاونه م براو خوشکه بی گوناچه زه قیان هه ل دی که به م هویوه نه م کوستانه بان ناوانوه - کوستان کور و کچ (نوسه ر)

۵ - چۆمی نه مه شیر - نه م چۆمه له دولق پیکهاتسوه، لقی راستی له کوستانه کانی،

گولی به رکان له خۆره لاتنی دینی - مه نیجه لآن ه وه سه رچاوه ده گری و له نجنی ی خوارنی رەت ده بی، لقی چه پیشی له کوستانه کانی - «کانی زۆی» و به رزایه کانی - «بیدانه وه» له خۆره لاتنی نجنی ی سه ری - سه رچاوه ده گری و له خواردینی - نجنی خوارنی هه ردولقه کان دبنه یه ک، نه مجاربه به ردیکانی - سپی داری - پیاوین - نه مه شیر و کوخان داتی ده په زنی، له وئوه به موچه ی - نه مه شیر کۆن دادیته خوارنی و له پشت ناودینی - سه رته زین، چۆمی سه یدسارم له گه ل خوی ده باو - داده په زنی و له ناودینی «په رشه» رەت ده بی و به به ر - «دارینه ی خوارنی» «هه لو» کوخی ئالیار - دا ده روا لیره دا چۆمی لا دۆل هه رزن» که له کوستانه کانی «زه رده گل» ی پشتی «به رده رەش» و «داوده لوک» ی پشتی دینی - سوتو - سه رچاوه ده گری و به رده رەش و «دۆل هه رزن» به جی دینلی، که لیره داپنی ده لێن «چۆمی ته وراسه» به چۆمی «نه حمه دخه ندانا» دیته خوارنی و له دینی ئالیار - داتیکه ل چۆمی «نه مه شیر» ده بی وده روا تا ده گاته حاست - گۆمه شینی چۆمی که لوی که لیره داده رژیته ناوچۆمی که لوی وه.

مزگه‌وته کانی شاری بانه

مَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِدًا بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ^(۱)

مزگه‌وت تیگده‌ری نه‌زمی ته‌به‌قات به‌دی هینه‌ری یاسای موساوات
له‌غه‌یری تو‌دا نه‌م‌دیوه‌یه‌ک‌جار سه‌ری ده‌وله‌مه‌ند له‌جی پی‌ی هه‌زار
چون مزگه‌وت یانه‌ی خودایه‌ بی‌فه‌رق و جودا جیی شاو گه‌دایه‌

که‌سی بو‌خودا، له‌به‌ر ئه‌وه‌ یادی خودای تیدا بکری، نو‌ژی تیدا بخویند‌ری، تیشکی زانین و نوری
قورئانی تیدا بگه‌شیت‌ه‌وه، دلی لی دامرکی و ماندوی تیدا به‌سیت‌ه‌وه، خه‌م‌وپه‌ژاره‌ی تیدا به‌ره‌وی،
ئا‌ژاوه‌ی شه‌یتانی تیدا به‌خه‌وی، خودای گه‌وره‌ له‌ به‌ه‌شتا مالیکی بو‌به‌دی دینی، فریشته‌ سلاو و
خیر و خوشی بو‌دینی، له‌ به‌لا و وه‌یشوومه‌ی ژبانی ده‌پاریژی، په‌روه‌ده‌ی ده‌کا، پاداشی چاکه‌ی
ده‌داته‌وه، تاوان و سوچی مه‌حو ده‌کاته‌وه، به‌ژیوه‌ی ده‌با، یارمه‌تی ده‌دا به‌ه‌موه‌یزی. جا که‌سی که
خودا یاری بی، خزمه‌ت به‌گه‌ل و نیشتمان، خوشه‌ویستی مزگه‌وت و قورئان کاری بی، چ خه‌میکی
له‌به‌ره، کاتی مزگه‌وتی سه‌نگه‌ره، ئه‌وه‌ دیاره‌ ئه‌و که‌سه‌ ئیمانداره، له‌ هه‌ر دو جیهان دا ززگاره.

هه‌روه‌ک قورئانی پی‌روژ ده‌فه‌رمی: «إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَ أَقَامَ الصَّلَاةَ وَ
آتَى الزَّكَاةَ وَ لَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ»^(۲): ئاوه‌دان‌کردنه‌وه
به‌دی هیتانی مزگه‌وت نیشانه‌ی ئیمان به‌ خودایه. خویندنی نو‌یژ و دانی زه‌کات، زه‌مزی بی‌روبو‌رایه.
خاوه‌نی بی‌روبو‌زا، خزمه‌تکاری خه‌لکه و ترسی هه‌ر له‌ خودایه، ئه‌وانه‌ی که‌ هه‌ر به‌نده‌ی خودان،
له‌سه‌ر‌ژی زاستن. ژۆژی دوا‌یی له‌ ژیر سینه‌ری عه‌زشی خوا‌دا زاده‌وه‌ستن.

شماره‌ی مزگه‌وته‌کانی بانه به‌م جو‌ره‌یه:

- ۱- مزگه‌وتی سید: (ژوبه‌ژی سینه‌مای کۆن). پایه‌به‌رز مه‌لا احمد دافعی ده‌رس و‌یژ و پیتش نو‌یژه‌تی.
- ۲- مزگه‌وتی خدری: له‌ قه‌راخ پارکی شاردا‌یه. به‌زیز مه‌لا سید محمد حسینی ده‌رس و‌یژ و

۱- هه‌دیسی رواه‌ الشیخان

۲- سوره‌تی التوبه، ئایه‌تی ۲۰.

پیش نویژی به تی.

۳- مرگه وتی ئیبراهیم خلیل الله (ص) (نهویدی): له گهزه کی شیرکه تی نهوت. به زیز مه لا صدیق محمّد

پیش نویژی به تی.

۴- مرگه وتی حه زره تی عومه ر (صی الله عه): له شه قامی بانه - سه رده شت. به زیز مه لا سعید عبداللهی

پیش نویژی به تی.

۵- مرگه وتی محمدی: به زیز مه لا عبدالله سعیدی پیش نویژی به تی.

۶- مرگه وتی محمد المصطفی (ص) (ته وانا): به زیز حاجی مه لا محمد امینی عثمانی پیش نویژی به تی.

۷- مرگه وتی حاجی که ریمی ئیبراهیمی: له کووی فرهه نگیاندایه، به زیز مه لا کریم ئارام

پیش نویژی به تی.

۸- مرگه وتی صالحاوا: له گهزه کی صالحاوادایه، به زیز مه لا طاهر سوری پیش نویژی به تی.

۹- مرگه وتی هه مزوا: له گهزه کی هه مزوادایه، به زیز مه لا لطیف پیش نویژی به تی.

۱۰- مرگه وتی سادات: له گهزه کی هه مزوادایه، به زیز مه لا مصطفی مرادی پیش نویژی به تی.

۱۱- مرگه وتی جامیعا: به زیز مه لا محمد مدرسی دهرس وئژ و پیش نویژی به تی، به لام به زیز مه لا

عبدالرحمن خدایی ئیمام جومعه یه.

۱۲- مرگه وتی قاضی: به زیز مه لا سید جلال عزیزی پیش نویژ و دهرس وئژیه تی.

۱۳- مرگه وتی به ختیار: له گهزه کی سلیمان به گدایه، به زیز سید محمد صالحی سمیعی دهرس وئژ و

پیش نویژی به تی.

۱۴- مرگه وتی یوسف ئاغا: له گهزه کی شیخ جلالی حسینی دایه، به زیز مه لا امیری محمدی

پیش نویژی به تی.

۱۵- مرگه وتی بیمارستان (حافظان): له قهراخی بیمارستاندایه، به زیز مه لا سید محمود معروفی

دهرس وئژ و پیش نویژی به تی.

۱۶- مرگه وتی قبیله: له گهزه کی چه مپاراودایه، به زیز مه لا لطیف دهرس وئژ و پیش نویژی به تی.

۱۷- مرگه وتی برایماغا (شیخ الاسلام): به زیز حاجی مه لا جلالی شیخ الاسلامی دهرس وئژ و

پیش نویژی به تی.

۱۸- مرگه وتی سیدرضا: به زیز مه لا رشید فرجی پیش نویژی به تی.

۱۹- مرگه وتی مه لا که ریم: له گهزه کی به رقه لادایه، به زیز مه لا محمد رحمان پور پیش نویژی به تی.

۲۰- مزگه‌وتی خان: به‌زیز مه‌لا سید عزالدین حسینی پیش‌نوێزیه‌تی.

۲۱- مزگه‌وتی حاجی وه‌یسی: به‌زیز مه‌لا شیخ فاضل سمیعی پیش‌نوێزیه‌تی.

۲۲- مزگه‌وتی خلیفه فرج: به‌زیز مه‌لا نوری منزهی که «لیسانس» یشی هه‌یه پیش‌نوێزیه‌تی.

۲۳- مزگه‌وتی دارالاحسان: له‌گه‌زه‌کی پشتی بانه‌کۆن، به‌زیز مه‌لا محمدامین معروفی پیش‌نوێزیه‌تی.

۲۴- مزگه‌وتی رسالت: له‌ داوینی «ئاربه‌با» دایه. به‌زیز مه‌لا عبدالرحمن خدایی، پیش‌نوێز و ده‌رس‌وێزیه‌تی.

۲۵- مزگه‌وتی ئیمامی غزالی:

۲۶- مزگه‌وتی النبی خوزیاوا: به‌زیز مه‌لا سعیدی قادرپناه پیش‌نوێزیه‌تی.

۲۷- مزگه‌وتی ئیمام: له‌گه‌زه‌کی احمدئاوادایه، به‌زیز مه‌لا احمدی علایی پیش‌نوێزیه‌تی.

۲۸- مزگه‌وتی نور: له‌گه‌زه‌کی ساتاواای خوارئ‌دایه، به‌زیز مه‌لا مصطفی دانش پیش‌نوێزیه‌تی.

۲۹- مزگه‌وتی چواریارنبی: له‌گه‌زه‌کی ثبت‌احوال‌دایه، به‌زیز مه‌لا حسین عبداللهی پیش‌نوێزیه‌تی.

۳۰- مزگه‌وتی فتاحی (ساتاوا): به‌زیز مه‌لا محمد امینی پیش‌نوێزیه‌تی.

۳۱- مزگه‌وتی چه‌مپاراو: له‌گه‌زه‌کی چه‌مپاراوی ژوماره‌ ۲ دایه، به‌زیه‌ز مه‌لا سید محمدی حسینی نژیوی پیش‌نوێزیه‌تی.

۳۲- مزگه‌وتی اصحاب: له‌گه‌زه‌کی پیرمرادایه، به‌زیز مه‌لا شیخ محمد امین حسینی پیش‌نوێزیه‌تی.

۳۳- مزگه‌وتی شیخ کمال:

۳۴- مزگه‌وتی حاجی کافیه خانم: له‌گه‌زه‌کی تکیه‌ی خلیفه‌رضا دایه. به‌زیز مه‌لا عثمان پیش‌نوێزیه‌تی.

۳۵- تکیه‌ی خلیفه‌رضا

۳۶- تکیه‌ی حاجی سیدباقی

۳۷- تکیه‌ی خلیفه‌رحمه

۳۸- حسینی^(۱)

دیکۆی ئالۆت - ناوچه ی بانه

ئالۆت: ناوی دیکۆیه کی تازه یه که له دیهستانی قه دیمی ده شته تال جیابوه ته وه دیسان ئالۆت ناوی دێ یه کی به ناوبانگه که ناوی دیکۆی ئالۆت له و گیراوه ته وه که دێی - بله سه ن به هوێ هه لکه و توویی تایبه ت وده س ره سی به گشت دیکانی ده وروبهر، هه رواقه ره بالغی به ناوه ندی ئه م دیکۆ دانراوه،

سنوری ئه م دیکۆیه به م جوهره یه:

۱ - له باکوره وه به دیکۆی تازه ی - کانی سور، ۲ - له باشوره وه به کوردستانی عێراق ۳ - له خوړاواوه به ناوچه ی سه رده شت ۴ - له خوهره لاتنه وه به دیکۆی پشتی ئاربه با، رووبه ری ئه م دیکۆیه ۷۷ کیلومتری چوار گوشه یه، که وشه نی ئه م دیکۆیه لیته واریکی له وه رخۆشی ئاوزوره، که زوربه ی ئاوه کانی مه لبه ندی بانه له م دیکۆیه وه داده بورن و ده چنه خاکی کوردستانی عێراقه وه، به جوړی که چۆمی «چۆمان» له م دیکۆدا به سنوری کوردستانی ئێران و عێراق، دانراوه، سنوری دێی «بله سه ن» ناوه ندی دیکۆی ئالۆت: ۱ - له باکوره وه به دێی ئالی ماکان - ۲ - له باشوره وه به ئه نجینه ی خواری ۳ - له خوهره لاتنه وه به «به رده بوک» ۴ - له خوړاواوه به - ساله - وه نوساوه، بله سه ن له ۳۱ ك شاری بانه له سه رشه قامی خیز ریژی بانه به کیوه رووله سنوری کوردستانی عێراق دایه، نزیکترین دێ به بله سه ن - به رده بوک ۴ ك دوورترین دێ یش - خه چه كه - ۲۳ ك دوره، بله سه ن له داوینی دو ته په ی زۆر خوڤ و دلرفین داقه راری گرتوه که به هوێ ناوی ساردوهه وای با سه فا و دارستان و داری گه وره ی به دیمه ن، روانگایه کی تایبه تی و تماشایی به دی هیناوه

۱ - ئالۆت: دێی یه که له دیکۆی ئالۆتی به شی شارستانی بانه

له ۴۲ ك خوړاواوی بانه وێك سنوری کوردستانی ئێران و عێراق و له قه راخ چۆمی که لوی دایه، کوستانی و سارده سیهر - دانیشتوان ۱۲۳۲، مال ۱۹۸، سونی - کورد - ئاوله کانیاووچۆم، به رهه م: ده غل - دانه وێله - سپایی - گشت جوهره میوه یی وه ك هرتی هه نار - به رهه می جه نگه ل، هه نگوین، بنیشت، قه زوان، مازوو، گه زو، شوغل: کشت و کال - ئاژه ل داری - زیگا: ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه ی سه ره تایی، قوتابخانه ی ئایینی. به رق ۰

۲ - **ئه نجینه ی سه رّی** (رهزا) دّی یه که له دیکوی ئالۆتی بانه: له ۳۸ ک خۆراوای بانه و ۷ ک بلّه سه ن و ۴ ک سنوری کوردستانی ئیران و عیراق دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان: ۲۲۱ - مال: ۲۸ - سونتی - کورد - ئاوله کانیوا - به رهه مده غل - دانه وئله - به رهه رمی لیژه واری - تری - سپیایی - شوغل مگشت و کال - ئاژه ل داری - باغداری زیگاماشین ره و، موچه و باخی «کاراوا» و «مالته» به شی ئه م دّی یه وله م دیوه ده کیلدری. مزگه وت، فیرگه ی سه ره تایی

۳ - **ئه نجینه ی خوارّی** (برایم) - له ۳۸ ک خۆراوای بانه و ۷ ک بلّه سه ن و له نیوان ئه نجینه سه رّی و خه جه ک و ۳ ک سنوری کوردستانی ئیران و عیراق دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۴۴۳، مال: ۶۰، سونتی، کورد. ئاوله کانیوا، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، به رهه می لیژه واری. شوغل: کشت و کال - ئاژه ل داری مزگه وت، فیرگه

۴ - **بلّه سه ن** (بوالحسن) دّی ناوه ندی دیکوی - ئالۆتی بانه یه که به هوّی شوینه واری تاییه تودانیشتوانی زۆروئاووهه وای خووشیه وه، به ناوه ندی دیکوی ئالۆت دیاری کراوه، له ۳۱ ک خۆراوای بانه و ۱۱ ک ئالۆت و ۹ ک سنوری کوردستانی ئیران و عیراق دایه، کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان: ۱۰۵۹، مال: ۱۳۲، سونتی، کورد، ئاوله کانیوا - به رهه م: ده غل - دانه وئله - سپیایی - به رهه می لیژه واری - شوغل: کشت و کال - ئاژه ل داری - زیگاماشین ره و، مزگه وت - فیرگه ی سه ره تایی، به رّی، م دّی دو مزگه وتی

۵ - **به رده بووک**: دّی یه که له دیکوی ئالۆتی بانه له ۳۰ ک خۆراوای بانه و ۴ ک ئالۆت وله نیوان - بلّه سه ن و کانی بی و مه زره لان دایه - کوستانی و سارده سیره دانیشتوان: ۱۵۵، مال: ۲۲، سونتی، کورد، ئاوله کانیوا، به رهه م: ده غل - دانه وئله - سپیایی - به رهه می لیژه واری. شوغل: کشت و کال - ئاژه ل داری - زیگاماشین ره و، مزگه وت

۶ - **به رده ره ش**: دّی یه که له دیکوی ئالۆتی بانه له ۳۹ ک خۆراوای بانه و ۷ ک ئالۆت و له نیوان دیکانی چۆمان، کیوه رو، گله سور و ۲ ک ی سنوری کوردستانی عیرق دایه

کویستانی و سارده سیره، لیره واره - دانیشتوان: ۱۵۹، مال: ۳۳، ئاوله کانیاو - به رهه م: ده غل، دانه ویله، به رهه می لیره واری - سپیایی - شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری - ریگا: ماشین ره و، مزگه وت .

۷ - چۆمان: دئی یه که له دیکۆی ئالۆتی بانه - له ۴۱ ک خۆراوای بانه وله ۳ ک سنوری کوردستانی ئیران و عیراق و ۱۰ ک ی - بله سه ن دایه - کویستانی و سارده سیره - دانیشتوان: ۱۵۸، مال: ۲۸، سوننی - کورد، ئاوله کانیاو و چۆم - به رهه م: ده غل و به رهه می لیره واری، سپیایی - شوغل: کشت و کال، ئاژه داری - ریگامشین ره و، مزگه وت - فیره که ی سه ره تابیی -

۸ - خه جه ک: دئی یه که له دیکۆی ئالۆتی بانه له ۳۸ ک خۆراوای بانه، ۹ ک بله سه ن و له نیوان نه نجینه خوارئ و دونیز و ۶ ک سنوری کوردستانی ئیران و عیراق دایه - کویستانی و سارده سیره - دانیشتوان: ۲۸، مال: ۳، سوننی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م: ده غل، دانه ویله - سپیایی - به رهه می لیره واری - شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری -

۹ - زه لی: دئی یه که له دیکۆی ئالۆتی بانه - له ۴۱ ک خۆراوای بانه و ۱۰ ک بله سه ن و ۲ ک سنوری کوردستانی ئیران و عیراق دایه - کویستانی و سارده سیره دانیشتوان: ۱۶۶، مال: ۲۷، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل - دانه ویله - سپیایی - به رهه می لیره وار - شوغل: کشت و کال ئاژه ل داری - ریگا. مزگه وت -

۱۰ - سه رسوول: دئی یه که له دیکۆی ئالۆتی بانه له ۴۷ ک خۆراوای بانه و ۱۶ ک بله سه ن و له نیوان چۆمان، زه لی و به رده ره ش دایه - کویستانی و سارده سیره دانیشتوان: ۱۳۳، مال: ۳۰، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویله، سپیایی به رهه می لیره واری، شوغل: کشت و کال ئاژه ل داری - ریگا.

۱۱ - سیاومه کوئه: دئی کوئیکه له دیکۆی ئالۆت که ئیستاکه ته نیا ناسه واری دیکه ماوه و مه زراکانی له لافه ده کیلدرئ - تابانه ۳۲ ک - ه

۱۲ - سألّه: دئی یه که له دیکۆی ئالۆتی به شی بانه له ۴۶ ک بانه، ۱۵ ک بلّه سه ن و له نیوان عومه ره سیت و کیوه رۆوسه رسول دایه - کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۱۴۸، مال ۳۳، سوننی - کورد - ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری - زیگا ماشین ره و. مزگه وت

۱۳ - هۆمه ره (عومه) سیت: دئی یه که له دیکۆی ئالۆتی به شی شارستانی بانه، له ۴۷ ک بانه و ۱۶ ک ی، بلّه سه ن و له نیوان ئالوت و سألّه و له داوینی کیوی به رزی گاکر - دایه کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان: ۶۴، مال: ۱۲، سوننی، - کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل و به رهه می دارستان - مازوو - گه زو - سپیایی - شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، زیگاماشین ره و، مزگه وت.

۱۴ - کیوه رۆ: دئی یه که له دیکۆی ئالۆتی شارستانی بانه له ۴۵ ک خوراوی بانه و ۱۴ ک بلّه سه ن و ۵ ک سنوری کوردستانی ئیران و عیراق و له نیوان گله سورو چۆمان و به رده ره ش دایه - دانیشتوان: ۹۱، مال: ۱۷، سوننی - کورد، ئاوله کانیاو - به رهه م: ده غل، دانه ویله - سپیایی - تری، هه نجیر - بنیشت (تال و خوش) شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری - زیگاماشین ره و - مزگه وت - فیژگه، ئاوی لوله که شی.

۱۵ - گه وره دار: دئی یه که له دیکۆی ئالۆتی بانه له ۳۱ ک خوراوی بانه و ۹ ک بلّه سه ن و ۵ ک سنوری کوردستانی ئیران و عیراق و له نیوان زه ربه نه، چروش، خه جه ک دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۲۱۴، مال: ۲۷، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو و چۆمی کیوه رۆ، به رهه م: ده غل، دانه ویله، سپیایی، به رهه می لیژواری، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، زیگا ماشین ره و، مزگه وت.

۱۶ - گله سور: دئی یه که له دیکۆی ئالۆتی بانه له ۴۷ ک باکوری بانه و ۱۶ ک بلّه سه ن و له نیوان ماله - کیوه رۆ - چۆمان دایه، کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان: ۷۴، مال ۱۵ - سوننی - کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویله، میوه، شوغل: کشت و کال، ۱۷ - ماله: دئی یه که له دیکۆی ئالۆتی بانه، له ۴۶ ک خوراوی بانه و ۱۵ ک بلّه سه ن و ۳ ک ی سنوری کوردستانی عیرا اقدایه، کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان: ۱۲۲ - مال ۲۱ - سوننی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م: ده غل - دانه ویله - سپیایی، مزگه وت.

بۆیه ن: وشه «بویه ن» کورت کراوه ی «بۆیان» ه یانی ئه زسته بۆئه وان، ئه شکری وشه ی «یان» بۆره بت و نیسبه ت بیّت و، بۆ، به مانا «بۆن» بی، یانی بۆنی خوشی ئه ودار وده وه ن و شیووده شت وده ره کیو و که ژه پرله گول و گیابه بۆن و به ره ه مه، بیر وهه ستی مروی به بیرو برواده بزوینی و، له به رابه ری ئه وگشته نیعمه ت و خه لا ته نه برآوه ی خودادانه که وینه خاکی به ندگی و سوپاس، جاپون ئه وئاوچه روانگاه یه کی تاییه تی و سه رنج راکیشه ری هه یه، ناویان ناوه (بۆیان) که به ره به ره بوه ته «بویه ن»، که ئیستاکه دودیمان له مه لبه ندی - بانه - دابه م ناوه هه یه - هه رواناوه بۆئه م دیهستانه یش سنوری دیهستانی بۆیه ن - به م جوړه یه - ۱ - له باکوره وه به دیکوی شوئی بانه و میره دئی سه قز ۲ - له باشوره وه به دیهستانی نه نور ۳ - له خوړه لانه وه به دیهستانی سه رشوی سه قز ۴ - له خوړاواوه به دیهستانی پشتی ئاربه باوه نوساوه، زووبه ری ئه م دیکویه ۳۳۵ کیلومتری چوار گوشه یه که له هه ر کیلومتر یکدا ۲۲/۵۸ که س نیشه جی یه زووتری ئه م دیکویه لیژه واره و گیادای پوشیوه، به شیکی زورکه می زه وی ده شتایی وکیلکه ی ئاوی هه یه که بوکشت و کال زور به برشت و به ره هه مه، به هوئی ئه وه که چۆمی «بۆیه ن» به خوړه لاتنی ئه م دیهستانه دا داده بورئ باغداری له م شوینه به بره وه، چون خالکی ئه م دئی له پیشداله دئی چی چوراندان نیشه جی بون وهه رله ویه هاتوون و خاکی بۆیه نیان کیلاوه، به ره به ره دئی چی چورانیان به جی هیشووه و هاتوونه ته «بۆیه ن»، به م جوړ، ده بی وشه ی بۆیه ن به مانا «بۆئه وان» «یابوی هاتین» بی، به زیویه تی خه لکی ده لئین له م دئی دا - خانئ بووه که به زوروملهوژی، زولمی له فله لاهه ژاره که م ده سه، خوانا سه کانی ده کردونه ی ده هیشت که له لاهه بین و زه ویه کانی خویان بکیلن، ئه وانیش نه یان کرده نامه ردی و یه کیان گرت و به ده ستی جه م هیرشیان به رده سه ر خانی له رزۆکی چه وسینه وله دئی ده ریان کرد، ئیترخان هه رچی ده سه و به سه ی پیکه وه نازووری به هیزی جه ماوه رنه شکاوه حاست، زیزی یه ک گرتووی خه لکی، به چوکاهات وله سه ربه ره ی خوی دا نیش، به م هویه وه خه لکی ئه م دییان ناونا «بۆیه ن» که له بوون و مان بیّت یانی خه لکی ته نیا به یه کیه تی وده ستی جه م - ده مینی و بوونی هه یه و ده توانی له سه ریای خوی زاوه ستی - دیسان ئه م (دئی کو) یه یشیان ناونا - دیکوی بۆیه ن. دئی بۆیه ن که ناوه ندی ئه م دیهستانه یه له نیوان کیوه کانی - برده ژه شه و کیوی، هه لاله هالو (هیلا نه هه لو) هه لکه وتوه و چۆمی بۆیه نیش به قه راخی ئه م دیدادا ده بوری و، زه ویه ده شتایه

خوشاوه کانی که بو کشت و کال به به هره و به برشتن ئاودیتری ده کا - نه م دئی له ۷ ک شاری بانه و سئی زیانی بانه بودوناو و بانه بو سه رسنوری هه ردووبه شی کوردستانی ئاران و کویستان دا، قه راری گرتوو، له ۳۹ دئی نه م دیکۆ ته نیا ۷ دی زیگای ماشین ره وی نی یه - بۆیه ن خاوه نی - مزگه وت - فیرگه ی سه ره تایی - زاهنومایی، پاسگای ژاندارمه ری - به رق - لوله که شی - پوستخانه، فروشگاهای هاوکاری، شوعبه ی نه وت، قاوه خانه ۲ دوکان جۆشکاری، نانواخانه، دوکانی میکانیکی - نوشابه فروشی ۱۴ دوکانی به قالی - جاجم فروشی ۲ دوکانی که وش فروشی ۲ دوکانی به زازی. چوار دوکانی سه روژیش تاشین - دو دوکانی ته نه که سازی، خوئی فروشی دوکانی که بابی ۲ دوکانی میوه فروشی - دوکانی قه ننادی ۲ دوکانی خیاتی ۲ په نچرگیری، دندانسازی دو دوکانی سوپیرمارکیت (گشت فروشی) نومايندگی سیمان (چیمه نتۆ فروشی) ۴۶ دوکانی تر له م دیداهه یه.

چۆنیه تی ده سکه وتی خووشی و کۆمه لایه تی له ۳۹ دئی نه م دیکۆیه ۳۲ دی زیگای ماشین ره وی هه یه ۲۰ دئی فیرگه ی سه ره یایی تیدایه - دئی یی فیرگه ی زاهنومایی تیدایه ۳- دئی فیرگه ی نوهزه تی لی یه - پاسگای له دئی هه یه - ددان پزشک له دئی نی هه یه ۱۴- دئی لوله که شی ئاویان هه یه ۹- دئی خاوه نی به رقن ۳- دئی فروشگاهای هاوکاری تیدایه، به وت فروشی^۱

۱- **ئه نجیله:** دئی یه که له دیهستانی بۆیه ن سه ربه شارستانی بانه: له ۱۱ ك باشوری خۆر هه لاتی بانه و ۶ ك بۆیه ن و له نیوان چی چۆران و دایه ك کویستانی و سارده سیّره - دانیشتوان ۱۸۷ که س، مال ۳۰، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ دانه و یّله، سپیایی، به رهه می لیّره واری، که تیره، گه زو، مازوو - پوغلّ کشت و کالّ - ئاژه لّ داری - رّیگا ماشین ره و، مزگه وت - فیّرگه ی سه ره تایی

۲- **ئه حمه داوا:** دئی یه که له دیهستانی بۆیه نی بانه له ۱/۵ ك بانه و ۱۰/۵ ك بۆیه ن دایه - کویستانی - ساروده سیّره - دانیشتوان مال سونتی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م ده غلّ دانه و یّله سپیایی - به رهه می دارستانی - شوغلّ: کشت و کالّ - ئاژه لّ داری - ئیستاکه چوله وله لاهه ده کیلدری.

۳- **باره وه ران:** دئی یه که له دیهستانی بۆیه ن له ۱ شاری بانه دایه - کویستانی، سارده سیّره، دانیشتوان ۸۰ که س، مال ۱۵، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو

۴- **بژی:** دی یه که له دیهستان بۆیه ن له ۱۲ که باشوری خۆر هه لاتی بانه و ۷ ك بۆیه ن دایه - کویستانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۱۶۸ که س، مال ۲۲ سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه و یّله، سپیایی، به رهه می لیّره واری، شوغلّ کشت و کالّ - ئاژه لّ داری - رّیگا: ماشین ره و، مزگه وت، فیّرگه .

۵- **باشوان:** دی یه که له دیهستانی بۆیه ن بانه له ۱۶ ك بانه و ۹ ك بۆیه ن دایه - کویستانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۹۵ که س، مال ۱۲، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ و دانه و یّله، سپیایی، شوغلّ کشت و کال، ئاژه لّ داری .

۶- **باینجان:** ئیستاکه که و توه ته سه رشارستانی بانه که له شارستانی سه قه دیهستانی سه رشیدا باسی لی کراوه.

۷- **به یانده ره:** له سه رشیکۆسه قزدا باسما لّی کردوه ییستاکه که وتوته سه رشارستانی بانه.

۸- **بۆیه نی خواری:** دئی ناوه ندی دیکوی بۆیه نه، له ۷ ك باشوری خۆر هه لاتی بانه دایه - کویستاین و سارده سیّره، دانیشتوان ۹۷۷ که س، مال ۱۶۹

سونتی، کورد، ئاوله کانیاو و چۆم، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری - ریگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه ی سه ره تایی وزانومایی.

۹- بویه نی سه ری : دی یه که له دیکوی بویه ن به شی نه نۆری شارستانی بانه - له ۱۳ ک باشوری خۆره لاتنی بانه و ۸ ک بویه نی خواری دایه - کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۳۹۵ که س، مال ۶۷ سونتی، کورد، ئاوله کانیاو. مزگه وت، فیرگه

۱۰- پیرغه نی: دی یه که له دیهستانی (دیکوی) بویه ن له ۱۰ ک باشوری خۆره لاتنی بانه و ۵ ک بویه ن دایه - کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۱۸۰ که س، مال ۳۳، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله. مزگه وت، فونالخان

۱۱- ته رخاناوا: دی یه که له دیهستانی بویه ن له ۳ ک خۆره لاتنی بانه و ۱۰ ک بویه ن دایه - کوستانی و سارده، دانیشتوان ۴۴ که س، مال ۶ سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، شوغل کشت و کال، ئاژه ل داری، ریگا ماشین ره و.

۱۲- چی چۆران: دی یه که له دیهستانی بویه ن له ۶ ک باشوری خۆره لاتنی بانه و ۳ ک بویه ن، له نیوان که ریماما و دایه، کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۳۸۴ که س، مال ۵۵، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، شوغل کشت و کال، ئاژه ل داری، ریگا ماشین ره و.

۱۳- حه وتاش: له به شی سه رشیوی سه قزادا باسی لی کرا ئیستاکه خراوه ته سه ردیکوی بویه نی شارستانی بانه.

۱۴- درگاشیخان: دی یه که له دیکوی بویه ن، له ۱۳ ک باشوری بانه و ۶ ک بویه ن دایه - کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۱۵۴ که س، مال ۲۲ سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، به رهه می لیژه وادی - شوغل کشت و کال، ئاژه ل داری، ریگا. ماشین ره و. مزگه وت

۱۵- ده مامه: دی یه که له دیکوی بویه نی بانه له ۲ ک خۆره لاتنی بانه و ۹ ک

بویه‌ن دایه - کویستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۶۰ که‌س، مال ۱۱، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه و یله، سپیایی و به‌ره‌می دارستانی، مازوو، گه‌زو، تال، ریژی.

۱۶- سپی که‌مه‌ر: دی‌یه که له دیکۆی بویه‌نی بانه له ۱۰ ک باشوری خوره‌لانی بانه و ۵ ک بویه‌ن دایه، کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۱۷۷ مال ۲۵، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه و یله، سپیایی، به‌ره‌می دارستانی، مازوو، گه‌زو، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل داری، مزگه‌وت، فیرگه.

۱۷- ده‌وسینه: دی‌یه که له دیکۆی بویه‌ن له ۱۶ ک خوره‌لانی بانه و ۱۱ ک بویه‌ن و له نیوان بویه‌نی سه‌روکانی ناودایه - کویستانی و سارده‌وه‌سیره، دانیشتوان ۵۱۱ که‌س، مال ۷۳، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه و یله، سپیایی، به‌ره‌می لیر‌واری، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل داری، ریگا ماشین‌ره‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۱۸- سورین: دی‌یه که له دیکۆی بویه‌ن له ۱۶ ک خوره‌لانی بانه و ۱۱ ک بویه‌ن و دایه - کویستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۴۷۱ که‌س، مال ۸۰، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه و یله، سپیایی، مازوو، گه‌زو، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل داری، ریگا ماشین‌ره‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۱۹- سی کوچکه: کۆنه دی یوه ئیستا که ناوی موچه‌یه و له لاه ده‌کیلداری.

۲۰- عوسماناوا: دی‌یه که له دیکۆی بویه‌ن له ۲ ک بانه و ۷ ک بویه‌ن دایه - کویستانی و سارده سیره، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه و یله، سپیایی، مازوو، گه‌زو دانیشتوان: ۱۵۰ که‌س، مال: ۲۷ - ئاو له کانیاو، مزگه‌وت، فیرگه.

۲۱- کانی خه‌رات: دی‌یه که له دیکۆی بویه‌ن له ۲۱ ک بانه و ۱۴ ک بویه‌ن دایه - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۱۷۰ که‌س، مال ۳۱، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، مزگه‌وت، فیرگه.

۲۲- کانی سیو: دی‌یه که له دیکۆی بویه‌ن بانه، له ۱۴ ک باشوری خوره‌لانی بانه و ۷ ک بویه‌ن دایه، - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۱۸۹ که‌س، مال ۳۵، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه و یله، سپیایی، مازوو، گه‌زو، شوغل: کشت و کال،

ناژه‌لداری، مزگه‌وت. فیرگه.

۲۳- کانی پهری: دئی‌یه‌که له دیکۆی بۆیه‌نی بانه، له ۲۶ ک بانه و ۲۱ ک بۆیه‌ن دایه -

کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۴۵ که‌س، مال ۸ سوننی، کورد، ئاو له کانی‌او، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه وینله، سپیایی، مازوو، گه‌زو، مزگه‌وت.

۲۴- کانی شیلان: دئی‌یه‌که له دیکۆی بۆیه‌نی یانه له ۲۲ ک بانه و ۱۵ ک بۆیه‌ن دایه -

کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۴۸ که‌س، مال ۸ سوننی، کورد، ئاو له کانی‌او، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه وینله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ناژه‌لداری، مزگه‌وت.

۲۵- کانی ناو: دئی‌یه‌که له دیهستانی بۆیه له ۱۰ ک خۆره‌هلانی بانه و ۱۵ ک بۆیه‌ن و له ۴

ک به‌لوه دایه، - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۴۵۳ که‌س، مال ۶۶ سوننی، کورد، ئاو له کانی‌او، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه وینله، سپیایی، مازوو، نیشت، شوغل: کشت و کال، ناژه‌لداری، ریگا ماشین‌ره‌و، مزگه‌وت. فیرگه.

۲۶- که‌ریم‌اوا: دئی‌یه‌که له دیکۆی بۆیه‌ن له ۳ ک باشوری خۆره‌هلانی بانه و ۵ ک بۆیه‌ن

دایه - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۲۰۴ که‌س، مال ۳۰ سوننی، کورد، ئاو له کانی‌او، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه وینله، به‌ره‌می لێرواری، شوغل: کشت و کال، ناژه‌لداری، ریگا ماشین‌ره‌و، مزگه‌وت. فیرگه.

۲۷- کلاو دول: دئی‌یه‌که له دیکۆی بۆیه‌ن له ۲۷ ک بانه و ۲۰ ک بۆیه‌ن دایه - کویستانی و

سارده سیره، دانیشتوان ۱۵۵ که‌س، مال ۲۹ سوننی، کورد، ئاو له کانی‌او، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه وینله، سپیایی، به‌ره‌می لێرواری، شوغل: کشت و کال، ناژه‌لداری، ریگا ماشین‌ره‌و، مزگه‌وت. فیرگه.

۲۸- کوخی حاجی که‌ریم (ئه‌سراباد): دئی‌یه‌که له دیکۆی بۆیه‌ن له ۲۱ ک

بانه و ۱۴ ک بۆیه‌ن و له ۲ ک سنوری کوردستانی عێراق و له ۵ ک کانی شیلان و دایه - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۳۹۰ که‌س، مال ۵۰ سوننی، کورد، ئاو له کانی‌او، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه وینله، سپیایی، به‌ره‌می لێرواری، شوغل: کشت و کال، ناژه‌لداری، ریگا ماشین‌ره‌و، مزگه‌وت. فیرگه.

۲۹- کوخی سلیم: دئی‌یه‌که له دیکۆی بۆیه‌ن بانه له ۳۳ ک بانه و ۱۶ ک بۆیه‌ن دایه

کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۳۳ کهس، مال ۶، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو.

۳۰- کویره گوینز: دی یه که له دیهستانی بویهنی بانه، له ۲۲ ک خۆرهلاتی بانه و ۱۷ ک

بویهن و له ۶ ک سورین دایه - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۱۴۸ کهس، مال ۲۶، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه و یله، بهرهمی لپرواری، شوغل: کشت و کال، ئاژهلداری، ریگا ماشین پهو، مزگهوت. فیرگه.

۳۱- گوینزله: دی یه که له دیکوی بویهنی بانه، له ۱۱ ک باشوری خۆرهلاتی بانه و ۴ ک

بویهن دایه - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۲۲۸ کهس، مال ۳۷، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه و یله، سپیایی، بهرهمی لپرواری، شوغل: کشت و کال، ئاژهلداری، ریگا ماشین پهو، مزگهوت. فیرگه.

۳۲- گیوله: دی یه که له دیکوی بویهنی بانه، له ۱۱/۵ ک باشوری خۆرهلاتی بانه و ۴ ک

بویهن دایه - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۲۱۶ کهس، مال ۳۷، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه و یله، سپیایی، بهرهمی لپرواری، مازوو، بنیشت، شوغل: کشت و کال، ئاژهلداری، مزگهوت. فیرگه.

۳۳- مه حمه لیاوا (محمد علی آباد): دی یه که له دیکوی بویهنی بانه، له ۱۶ ک

باشوری خۆرهلاتی بانه و ۹ ک بویهن دایه - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۹۶ کهس، مال ۱۴، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه و یله، سپیایی، مازوو، و بهرهمی لپرواری، شوغل: کشت و کال، ئاژهلداری، ریگا ماشین پهو، مزگهوت.

۳۴- میشیاوی خواری: له باسی سه رشیوی سه قزدا نوسراوه که ئیستاکه خراوه ته

سه ر بویهنی بانه.

۳۵- میشیاوی سه ری: له باسی سه رشیوی سه قزدا نوسراوه به لام ئیستاکه هه ردو

میشیاو که وتونه ته سه ر شارستانی بانه و دیکوی بویهن.

۳۶- وزمه له: دی یه که له دیکوی بویهنی بانه، له ۱۹ ک بانه و ۲۴ ک بویهن - کویستانی و

سارده سیره، دانیشتوان ۱۱۰ کهس، مال ۲۰، سوننی، کورد، مزگهوت. فیرگه.

۳۷- و شترمل: دی‌یه‌که له دینهستانی بویه‌نی بانه، له ۱۷ ک باشوری بانه و ۱۰ ک بویه‌ن دایه

- کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۱۰۸ که‌س، مال ۱۲، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه و یله، سپیایی، به‌ره‌می لیرواری، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ریگا ماشین‌ره‌و، مزگه‌وت.

۳۸- ولیاوا: دی‌یه‌که له دیکوی بویه‌ن له ۱۲ ک باشوری خوره‌ه‌لاتی بانه و ۵ ک بویه‌ن دایه -

کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۲۴۳ که‌س، مال ۳۵، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه و یله، سپیایی، به‌ره‌می لیرواری، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ریگا ماشین‌ره‌و، مزگه‌وت. فیرگه.

۳۹- هه‌واره خول: دی‌یه‌که له دیکوی بویه‌ن له ۱۵ ک باشوری خوره‌ه‌لاتی بانه و ۱۰

ک بویه‌ن و له ۵ ک بویه‌نی سه‌ری دایه - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۱۸۶ که‌س، مال ۳۱، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، مزگه‌وت.

پشتی ئاربه با، ناوی دیکۆیه که له دیکوکانی شارستانی بانه، چون نه م ديهستانه
له باشوری شاری بانه وله پشت کیوی به سام و به زوسه رسه و زوبه دیمه نی - ئاربه بادا -
هه لکه و توه ناویان ناوه ديهستانی پشتی ئاربه با- سنوری نه م ديهستانه به م جۆره یه، ۱-
له لای باکوره وه به ديهستانی شوئی و کانی سور، ۲- له لای باشوره وه به ديهستانی بله کی
و خاکی کوردستانی عراق، ۳- له لای خورواوه به ديهستانی ئالۆت و خاکی کوردستانی
عراق، ۴- له لای خۆره لاته وه به ديهستانی بۆیه نه وه نوساوه، تیره شانی کیو به رزایه
کانی باکوری ناوچه ی شلیز له لای باشور و با شوری خورواوه به سنوری کوردستانی
ئیران و عیراقیان داناه، که ئاوه رۆی داویتی باکورتی نه م تیره شانانه به به شی کوردستانی
ئیران، وه ئاوه رۆی داویتی با شوریشی له سه ربه شی کوردستانی عراق دانراوه،
هه رچه نده دیتی - چه م پاراوه له داوینی باشوریدا هه لکه و توه به لام به به شی کوردستانی
ئیران دانراوه، پیشینیان و تویانه (براله پشت برایی مه گه ره قه زا له لای خودایێ) دیاره نه م
کاره هویه کی هه بوه به م جۆره، کاتی که کومه یسونی دیاری کردنی سنور بۆیه ش به ش
کردنی کوردستان نه گه نه نه م دی یه، خه لکی دیکه تیکرا کوډه بنه وه و به ده سستی
جماوه ری ویه که ده نگ ده لێن، ئیرانین و لیره له دایک بوین، نه گه ره ر به ش به شمان
ده که ن باله سه ربه شی کوردستانی ئیران بنوسرین، نه وانیش به ناچاری له به رابه ری
ئیمان ویه کیه تی پته وی جه ماوه ری خه لکدا به چوڤدا دین، وه بۆیه که م جار، کومه لیکي
که می، یه کی، یه که ده نگي کوردووستی خوی به سه رده سه لانداریکی وه که ئینگلیس -
داسه پاند، نه وانیش ناعه لاج یاسای دا به ش کردنی خویان نه گوژن، بۆنه وه ده نگي به رز
نه بیته وه و هه رایێ هه ل نه ستی، دیتی چه م پاراوه - ده خه نه سه ر کوردستانی به شی
ئیران، دیاره هه رکات ماسی له ئاو بگیری هه رتازه یه، هه رکاتیش کوردان به وجۆره یه که
دل و یه که ده نگ بگوژین، به ده سستی جه م ده نگ هه ل بینن، بی گویمان کۆشکی
چه وسینه ران وه له رزه دینن، ئیکي ده شکینن، خوئه گه رجه ماوه ری خه لکی هه رکام
به ردیکیان به کۆشکی له رزوکي گورگه پیرکایی به زکاډاگیر که ره کانیاډا بدایه، ئیسک و
پروسیکیان با ده بیرد و بشوین وهه تریان له سه رته رزانه ده ماء، ئیتر بوخومان خاوه نی خومان
ده بوین و ههاتنی ولات ده چوه گیرفانی خومانه وه، هاتمان به بیره وه ده هات، خوری
سه ربه رزیمان له ئاسوی یه که تیه وه هه ل ده هات، دیوه زمه ی دوبه رکي وته وه زه لی، لیمان

ده تاراوله به رابه ری بیروزی گه ل داهه ل ده هات، نه م دیکۆیه له به رینی سی شیوو دۆلی به پیت و به رکه تی لیژه واری؛ له خوۆره لاته وه به ره و خوۆراوا هه لکه وتوه، به م جوړه ۱- ده ره و دۆلی چۆمی سلیمان به گ، له نیوان به رزایه کانی سنورو به رزایه کانی - دی (مه حمه لیاوادا) قه راری گرتوه ۲ شیووده ره ی چۆمی (بۆیه ن) که له نیوان به رزایه کانی مه حمه لیاوا (محمد علی آوا) و کیوی ئاربه باوکیوی دوو پلوسکان «کیوی که لۆر» داهه لکه وتوه ۳- به شی باشوری شیوی چۆمی بانه.

کیوو به رزایی - به رزترین لوتکه ی کیوه کانی باشوری نه م دیهستانه به م جوړه یه ۱- لوتکه ی - سورکیو که له باکوری دیی بله کیډا ۲۲۲۹ گه ز به رزه ۲- لوتکه ی کیوی - ئاربه باله باشوری شاری بانه دا ۲۱۵۷ گه ز به رزه ۳- لوتکه ی کیوی و شترمل له پشت دیی - کانی سیو دا ۱۷۷۸ گه ز به رزه

قولترین خالی نه م دیهستانه خاکی دیی - دونیزه که ۱۲۲۰ گه زله زوی ده ریاوه به رزه که هه زار گه ز له دشتی هۆبه توچالتره،

چۆم: به ویستی خودا له باسی شارستانداله گشت چۆمه کانی بانه ده دوین:

کیووته په و به رزایه کانی نه م دیهستانه به دار و ده وه نی لیژه واری دا پوشراره که به رهه م و پیتی پیویست به خه لکی ده گه ینی، به رهه می گرنگی نه م دیهستانه بریه تیه له: ده غل، دانه وئله، سپایی - به رهه می بزن - مژ - ره شه ولاخ، مازوو، گه زۆ، که تیره، میوه و به رهه می تری میوه ی لیژه واری

زیگای نه م دیهستانه له ها ویندا ماشین ره وه - زمانیان کوردی سورانی په و مه زه هه بیان سوننی - شافیعین

نه م دیهستانه له ۴۵ دی به دی هاتوه، دی گه وره کانی بریه تین له ۱- ئارمه رده ۲- کانی گوئز ۳- گه رما و ۴- تازان ۵- چامباراو ۶- بله کی دیکای به ریزی نه لفوبی به م جوړه ی خواره وه یه.

- ۱- **ئارمه رده:** دی یه که له ديهستانی پشتی ئاربه با سه ربه شارستانی بانه - له ۱۴ ک باشوری خوراوی بانه و ناوه ندی ئەم ديهستانه یه، کویستانی و سارده سیرو لیژه وار، دانیشتوان: ۱۲۵۶، مال ۲۰۸، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویله، سپیایی به رهه می مه رومالیات و لیژه وار.
شوغل: گشت و کال و ئاژه ل داری و مازوو کردن، ریگا ماشین ره و، ئەم دی مزگه وت و حه مام و به رق و لوله کشی و فیرگه ی سه ره تای و زانومایی هه یه.
- ۲- **ئه تابه ک:** دی یه که له ديهستانی پشتی ئاربه با له ۲۱ بانه و ۳۷ ک ئارمه رده دایه، کویستانی و سارده سیرو لیژه وار. دانیشتوان ۱۱۷، مال ۱۸، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویله و سپیایی و مازوو، شوغل کشت و کال و ئاژه ل داری، مرگه وت
- ۳- **بارئاوه ران:** دی یه که له ديهستانی پشتی ئاربه با سه ربه شارستانی بانه له ۱۸ ک بانه ۴ ک ئارمه رده، کویستانی و سارده سیرو لیژه وار، دانیشتوان ۷۹، مال ۱۱، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م ده غل و دانه ویله و سپیایی، شوغل کشت و کال - ئاژه ل داری.
- ۴- **بایزوا:** دی یه که له ديهستانی پشتی ئاربه با، له ۶ ک بانه ۸ ک ئارمه رده، کویستانی و سارده سیرو لیژه وار، دانیشتوان ۱۲۱، مال ۱۶، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو - به رهه م: ده غل و دانه ویله، مازوو، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، ریگا ماشین ره و مرگه وت
- ۵- **به رده ره شه:** دی یه که له ديهستانی پشتی ئاربه با سه ربه شارستانی بانه، له ۷ ک بانه ۲۱ ک ئارمه رده، کویستانی و سارده سیرو لیژه وار، دانیشتوان ۱۲۷، مال ۱۴، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویله، سپیایی، مازوو، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، ریگا ماشین ره و، مزگه وت.
- ۶- **برۆیشکانی:** دی یه که له ديهستانی پشتی ئاربه با سه ربه شارستانی بانه له ۱۵ ک بانه ۱۱ ک ئارمه رده دایه، کویستانی و سارده سیرو لیژه وار، دانیشتوان ۱۲۴، مال ۲۲، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویله، سپیایی، مازوو، به رهه می لیژه واری شوغل: کشت و کال ئاژه ل داری - ریگا، مزگه وت.
- ۷- **ته وه که ل:** دی یه که له ديهستانی پشتی ئاربه با سه ربه شارستانی بانه. له ۱۹

ك بانه، ۱۵ ئارمه رده له نیوان ئه تابه ك و به رده زه ش و ئارمه رده و سالوکی سه ری دایه - کۆستانی سارده سیرو لیژه واره - دانیشتوان ۳۱۱، مال ۴۳، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو - به رهه م: ده غل، دانه و یله، سپیایی و به رهه می لیژه واری، شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری - ریگاماشین زه و - مزگه وت. قوتابجا نه

۸- تاژان: دی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با سه ربه شارستانی بانه - له ۲۴ ك بانه ۱۰ ك ئارمه رده - کۆستانی و سارده سیرو لیژه واره - دانیشتوان ۵۳۸، مال ۸۳، سوننی - کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل و دانه و یله و سپیایی و مازوو گه زو، شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری، ریگا، ماشین زه و، مزگه وت - له نیوان ئه تابه ك و گه ویل و میر یوسفی خوار و تازه بان دایه. یترگه

۹- تازه بان: دی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه یا سه ربه شارستانی بانه، له ۲۸ ك بانه و ۱۴ ك ئارمه رده، له نیوان کانی برام و تاژان و چروش دایه - کۆستانی و سارده سیرو لیژه واره، دانیشتوان ۱۴۹، مال ۲۶، سوننی، کورد ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل و دانه و یله و سپیایی، مازوو و به رهه می لیژه واری، شوغل: کشت و کال - ئازه ل داری ریگا، ماشین زه و - مزگه وت. یترگه

۱۰- چروش: دی یه که له دیهستان پشتی ئاربه با له ۳۱ ك بانه و ۱۷ ك ئارمه رده و ۹ ك ئه نجینه ی خوارو دایه، کۆستانی و سارده سیرو لیژه واره، دانیشتوان ۴۳ مال ۱۰، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل - دانه و یله سپیایی، به رهه می دارستانی - شوغل: کشت و کال ئازه ل داری.

۱۱- دوله گویر: دی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با له ۱۲ ك باشوری خوواوای بانه و ۲ ك ئارمه رده، له نیوان گه نمان و کانی چوله که دایه - کۆستانی سارده سیرو لیژه واره، دانیشتوان ۱۲۵، مال ۲۲، سوننی کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه و یله، ئازه ل داری - مازوو - گه زو، به رهه می لیژه واری. مزگه وت

۱۲- داوده: دی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با له ۲۴ ك بانه و ۱۰ ك ئارمه رده دایه - کۆستانی و سارده سیرو - دانیشتوان ۵۶، مال ۸، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م ده غل ۱۰. و یله - سپیایی - به رهه می دارستانی شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری.

۱۳- دوونیز: دئیه که له دیهستانی پشتی ئاربه‌با له ۳۳ ک باشوری خوراواى بانه و ۴ ک سنوری کردستانی ئیران و عیراقه‌وه - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۵۶، مال ۷، سوننی، کورد، ئاو له چۆم کانیاو، له قهراخ چۆمی نیروان دایه.

۱۴- دیمه: دئیه که له دیهستانی پشتی ئاربه‌با له ۲۴ ک باشوری خوراواى بانه دایه - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۹۶، مال ۱۶، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلله و به‌ره‌می لیره‌واری، مازوو، گه‌زو، زوخال، مزگه‌وت.

۱۵- زه‌ربه‌نه: دئیه که له دیهستانی پشتی ئاربه‌با له ۳۱ ک خوراواى بانه و قهراخی چۆمی شوی دایه - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۷۴، مال ۱۱، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل و به‌ره‌می لیره‌واری، مزگه‌وت.

۱۶- ساتیار: دئیه که له دیهستانی پشتی ئاربه‌با له نیوان بله‌کی و ئارمه‌رده و له ۱۸ ک باشوری خوراواى بانه دایه - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۶۲، مال ۱۱، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی و به‌ره‌می لیره‌واری، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌لداری، مزگه‌وت.

۱۷- سالوکی سه‌ری: دئیه که له دیهستانی پشتی ئاربه‌با له ۳۹ ک خوراواى بانه و ۲۵ ک ئارمه‌رده دایه - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۲۳۹، مال ۳۳، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی و به‌ره‌می لیره‌واری، مزگه‌وت.

۱۸- سالوکی خواری: دئیه که له دیهستانی پشتی ئاربه‌با له ۳۹ ک خوراواى بانه و قهراخی چۆمی شوی و ۲۵ ک ئارمه‌رده دایه - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۸۰، مال ۱۶، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو و چۆمی شوی، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی و به‌ره‌می لیره‌واری، مزگه‌وت.

۱۹- سیچان: دئیه که له دیهستانی پشتی ئاربه‌با له ۶ ک خوراواى بانه و ۲۰ ک ئارمه‌رده دایه - کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۲۱۸، مال ۳۴، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلله و به‌ره‌می لیره‌واری، سپیایی، مزگه‌وت.

۲۰- قه‌ره‌بلاغ: دئیه که له دیهستانی پشتی ئاربه‌با له ۶ ک باشوری خوراواى بانه

و ۹ ك ئارمه روه و له ۷ ك سیچان و دایه، کویستانی و سارده سیڤره، دانیشتوان: ۱۷۴، مأل ۳۷، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو چۆم، به رهه م: ده غل و دانه وبله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، شوغل کشت کال، ئاژه ل داری. مزگه وت

۲۱- **کانی به ن:** دی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با له ۳۱ ك باشوری بانه و ۱۷ ك ئارمه رده وله نیوان کانی گويز و دایه - کویستانی و سارده سیڤره، دانیشتوان ۵۰۸؛ مأل ۸۱، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل دانه وبله و به رهه می لیژه واری، سپیایی، شوغل کشت کال، ئاژه ل داری. مزگه وت. فیزگه .

۲۲- **کانی بی:** دی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با له ۳۰ ك خوراوای بانه و ۱۶ ك ئارمه رده و له ۱۵ ك زه ربه نه دایه - کویستانی و سارده سیڤره، دانیشتوان ۹۳، مأل ۱۲، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو. مزگه وت

۲۳- **کانی برایم:** دی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با - له ۳۱ ك باشوری خوراوای بانه و ۱۷ ك ئارمه رده و ۶ ك سنوری کوردستانی ئیران عیراق و له نیوان دیکانی، موچه و چروش دایه، کویستانی و سارده سیڤره، دانیشتوان ۲۲، مأل ۲، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو به رهه م ده غل و دانه وبله و به رهه می لیژه واری، شوغل کشت و کال و ئاژه ل داری.

۲۴- **کانی چۆله که:** دی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با، له ۲۲ ك باشوری خوراوای بانه و ۸ ك ئارمه رده و له ۶ ك کاروسته م دایه، کویستانی و سارده سیڤره، دانیشتوان: ۵۹، مأل ۹، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وبله و به رهه می لیژه واری، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری.

۲۵- **کانی گولی:** دی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با، له ۲۱ ك باشوری خوراوای بانه و ۷ ك ئارمه رده وله ۶ ك سیسارک دایه، کویستانی و سارده سیڤره، دانیشتوان ۳۹، مأل ۶، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل و دانه دیله، سپیایی و به رهه می لیژه وارومه رومالیات، شوغل کشت و کال، ئاژه ل داری.

۲۶- **کانی گويز:** دی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با له ۹ ك باشوری بانه و ۱۱ ك ئارمه رده وله نیوقه دی کیوی به سامی ئاربه با دایه - کویستانی و سارده سیڤره، دانیشتوان

۷۲۸، مآل ۱۲، سوننی - کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل و دانه وئله، سیپایی، به رهه می لیزه واری، شوغل کشت و کال، ئاژه ل داری. مزگه و ت .

۲۸- کوچه ری: دئی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با له ۹ ک باشوری بانه و ۵ ک ئارمه رده و له ۳ ک کانئ گویز دایه، دانیشتون ۲۵۸، مآل ۴۴، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل و دانه وئله، سیپایی، به رهه می لیزه واری، شوغل کشت و کال، ئاژه ل داری. مزگه و ت ، فیژگه -

۲۹- کوخی باوه مه لا (شیخ اسلام): دئی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با له ۱۰ ک باشوری بانه و ۶ ک ئارمه رده و له ۵ ک قه ره بلاغ دایه کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتوان: ۲۱۵ مآل ۳۵ - سوننی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م ده غل. دانه وئله - به رهه می لیزه واری - سیپایی - شوغل کشت و کال ئاژه داری. مزگه و ت ، فیژگه .

۳۰- کوخی به ختیار: دئی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با له ۱ ک باشوری خوراوی بانه دا بوه به لام ئیستا که چۆله و به به شی له بانه ده ژمیردری.

۳۱- کوخی قادربه گ: دئی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با له ۲۲ ک باشوری خوراوی بانه و ۸ ک ئارمه رده و له ۵ ک گه نمان دایه، کوستانی و سارده، دانیشتوان: ۱۴۳ مآل ۲۳، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل و به رهه می لیزه واری، شوغل کشت و کال، ئاژه ل داری. مزگه و ت .

۳۲- کوخی کانئ ماموستا: دئی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با له ۱۰ ک باشوری خوراوی بانه و ۶ ک ئارمه رده دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان مال سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م ده غل دانه وئله، به رهه می لیزه واری، سیپایی، ئیستا که چۆله و له لاهه ده کیلدری.

۳۳- کوخی مامو: ئاواپی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با له ۱۳ ک باشوری بانه و ۱۵ ک ئارمه رده و ۳ ک ، ناوه و باروه ران دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۳۱۱، مآل ۵۷، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل دانه وئله، سیپایی، به رهه می لیزه واری - شوغل کشت و کال ئاژه داری. مزگه و ت ، فیژگه .

۳۴- گویل: دئی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با له ۲۷ ک خوراوی بانه و قه راخی

چۆمی بانه و ۱۳ ك ئارمه رده وله ۶ ك ئه تابه ك ادایه، کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۱۶۳، مأل ۲۷، سوننی، کورد، ئاوله چۆم و کانیاو، به رهه مده غل دانه وئله، سپیایی، گویز، تری، گشت چۆره میوه یی، به رهه می لیرّه واری، شوغل کشت و کال، ئاژه ل داری. مزگه وت

۳۵- گه نمان: دئی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با له ۱۲ ك باشوری خوراوای بانه و ۳ ك ئارمه رده دایه، کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۲۶۴، مأل ۴۴ سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه مده غل دانه وئله، شوغل کشت و کال، ئاژه ل داری. مزگه وت

۳۶- ماسیده ر: دئی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با له ۷ ك باشوری خوراوای بانه و ۷ ك ئارمه رده و له نیوان (بایزاوا) و (نیزه رۆ) دایه، کویستانی و سارده سیره دانیشتوان ۱۰۰ مأل ۱۵، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو به رهه مده غل، دانه وئله، سپیایی، به رهه می لیرّه واری، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری. مزگه وت

۳۷- موچه: دئی که له دیهستانی پشتی ئاربه با له ۳۱ ك باشوری خوراوای بانه و ۱۷ ك ئارمه رده و له نیوان (کانی برایم) و (نیروان) دایه، کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۲۵، مأل ۴، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل دانه وئله، به رهه می لیر واری، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری.

۳۸- میرحیسام: دئی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با له ۹ ك باشوری خوراوای بانه و ۱۱ ك ئارمه رده و له نیوان (کوچه ر) و (بایزاوا) دایه، کویستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۱۴۹، مأل ۲۴، سوننی، کورد، ئاوله کانیاوه، به رهه م: ده غل دانه وئله، به رهه می لیرّه واری، سپیایی، شوغل کشت و کال ئاژه ل داری. مزگه وت .

۳۹- میروسوو: «یوسف» ی خوارّی - دئی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با، له ۱۹ ك باشوری خوراوای بانه و ۵ ك ئارمه رده دایه - کویستانی و سارده سیره دانیشتوان ۷۵، مأل ۱۱، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل دانه وئله، به رهه می لیرّه واری - سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری.

۴۰- میروسوی سه ری: دئی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه با، له ۲۰ ك باشوری خوراوای بانه و ۶ ك ئارمه رده وله ۴ ك میروسوی خواری ادایه، کویستانی و سارده سیره

دانیشتوان ۷۳، مآل ۱۰، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل دانه وبله، سپیایی، به رهه می لیره واری، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری.

۴۱- **ناوه:** دئی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه بایله ۱۶ ک باشوری خوراواى بانه و ۱۸ ک ئارمه رده دایه، کویتانی سارده سیّره، دانیشتوان: ۲۳۵، مآل ۳۷، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م ده غل، دانه وبله، به رهه می لیره واری، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، زیگا، ماشین ره ویمزگه وت - فیژگه.

۴۲- **نۆدی:** دئی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه بایله ۱۲ ک باشوری خوراواى بانه و ۱۴ ک ئارمه رده وله نیوان (کانی گوێز) و (کانی به ند) ایه، کویتانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۱۸۲، مآل ۲۵، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه می لیره واری، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری. مزگه وت

۴۳- **نیزوان:** دئی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه بایله ۲۹ ک باشوری خوراواى بانه و ۱۵ ک ئارمه رده وله قه راخ چۆمی نیروان دایه، کویتانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۳۰۳، مآل ۵۱، سونتی، کورد، ئاوله چۆم وکانیاو، به رهه م: ده غل دانه وبله، سپیایی، به رهه می لیره واری. مزگه وت. قو با بجان

۴۴- **نیزه رۆ:** دئی یه که له دیهستانی پشتی ئاربه بایله ۸ ک باشوری خوراواى بانه و ۱۴ ک ئارمه رده وله نیک ماسیه رودایه، کویتانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۳۴۵، مآل ۵۹، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو. مزگه وت. فیژگه .

۴۵- **واژه:** دئی یه که له دیهستانی ئاربه پشتی بایله ۴۴ ک باشوری خوراواى بانه و ۳۰ ک ئارمه رده وله نیک کانی بی ودایه، کویتانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۹۰، مآل ۱۴، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م ده غل دانه وبله، سپیایی و به رهه می لیره واری. مزگه وت

شوی: ناوی دئی یه کی خوش و سه رسه وزو لیر واری یه، له داوینی باشوری زنجیره کیوی به رزوزه نویری یه زه نه، و (سه رتون دا) قه راری گرتوه، که ناوی (دیکوی شوی) له نازناوی ئه م دئی باسه فاو به دیمه نه گیراوه ته وه، دیکوی شوی له پیشداله دیکوی سه به تلوجیابوو، به لام نیستاکه هه ردوو دیکوکه به دیکویی ده ژمیرد ری و به ناوی دیکوی «شوی» ناوده بری.

سنوری دیکوی شوی به م جوړه یه:

- ۱- له باکوره وه به دیکوی میره دئی سه قز ۲- له باشوره وه به دیکوی پستی ئاربه با ۳- له خوره لاته وه به دیکوی بویه ن ۴- له خوراواوه به دیکوی کانی سوره وه نوساوه - ئه م دیهستانه کوستانی ولیراوه و به درژیایی زستان هه وای زور ساردو بۆرانی یه.
- بلندترین کیوه به ته رزه کانی ئه م مه لبه نده که له باکور و خوراوای که لی خان دا قه راریان گرتوه به م جوړه یه ۱- کیوی سه رسه وزوبه دیمه نی (مه حمود شایه ر) و (وه زه نه) که ۲۷۰۰ گه ز به رزه، لوتکه ی که لی خان که توتیلی یه ک کیلومتری ئیسفالتی بانه سه قزی به ژیرداده زوا - ۲۱۹۶ گه ز به رزه ۳- لوتکه ی کیوی قه لاته ره شه.
- له باکوردا، ۲۳۶۸ گه ز به رزه ۴- لوتکه ی به سامی باکوری خوراوای که لی خان، ۲۳۹۸ گه ز به رزه، ئه م زنجیره کیوانه یه کیکه له جوانترین لیزگه ته لاییه کانی زنجیره کیوی میژویی زاگروس، که له خوراواوه به ره خور هه لات به زنجیره کیوی چل چه مه وه نوساوه ۱ وینه ی به زه وخه لاتنی نه براوه ی خوداله نیوان مه لبه ندی سه قز و بانه داراوه ستاوه، که به درژیایی میژوو، بریوی مه زومالیات و ئازه لی دانیشتوانی به زیوه بردوه، ئاودیری ده غل و دانه وئله یشی کردوه، خاوه نی به سه ربه زری ژیاوه، چون گه ورتین سه نگه ری شه ره ف و مروثایه تی ئه ژمیردراوه، کاتی که سوپای خوین مژی ئاشورله ریگای بانه وه هیرشیان ده برده سه رقه لاکانی، ئیزرتا «سه قز»، ئارمائیت (صاحب)، زیویه «زیوه»، له کاتی هاتن و شکاندا، گه ورتین ته لفاتیان له م دیوه ویدی «که لی خان ئه دا» هه راکلیوس (هرقل) ئومپراتوری رۆم له سالی (۴-۶۲۳ ز) کاتی که هیرشی برده سه رشاری شیز (ته ختی سولیمانی) هه وشارکه ئه وکاته «شیز» رۆوگه ی زه رده شتییه کان و پایته ختی ئاینی ساسانییه کان بووه، له ریگا^{می} شاره زوره بانه، سه قز، سوپاکه ی راکیشا، که سوره ی رۆم ئیشاره به م رواداوه ده کا، له ده ورانی ئیسلام دا، سوپای ئیسلام له ریگای بانه وه به ره وده

شتی سه قز و موکریان ریکه وتون، له هه ردوو شه زێ مāl و برانکه ری (مه غول) و (ته یموری) له نگه دا نه م مه لبه ندانه نه خشیکی گرنگیان له پیروزی و شکان دا بووه، نادرشای خوین ریزلیره وه هیرشی بردوه ته سه ر عوسمانیه کان (تویال عوسمان پاشا)

له شه زێ جیهانی هه وه ل و دوهه مدا - دوولایه نی شه ز ته لاشیان نه وه بووکه سه قز و بانه یان به ده سته وه بیت، ره نگیی هه لکه و تویی نه م مه لبه ندانه له کوشتنی حه مه خانی بانه و سه یفه دین خانی سه قزه ره وه هاحه مه حوسه ین خانی حاکمی مه هابادا بی شوین نه بوو. چون کاتی که عوسمانیه کان هه ستیان کرد، نه گه ر حاکمی نه م سی شاره کوردنشینه مه رزیه له گه ل «سوپای روس» دانیوان خووش که ن (که خوشیان کردبو)، سوپای روس نه م شارانه بگریت، نه وه کلیلی ناوچه ی ده که ویتته ده ست، ئیتیر سوپای عوسمانی به خه ویش ناتوانی رۆکاریان تماشا کابه م به هانه وه پیش ده ستیان کرد و هه رسی حاکمه که یان کوشت، به م جوړبوومان ده رکه وت، که نه م مه لبه ندانه گه ورتین سه نگه ری شه زف و به رگری و وێژدانه، کلیلی پیروزی و شکانه، که هه رهیزی له م سه نگه ره دادا بین بی و نه م کلێله ی به ده سته وه بیت، به ئاسانی ده توانی تامه راغه و هه وشار، دیوانده ره و بیجار برۆا، به لām به داخه وه چکوله ترین سه رنجی نه م راستیه نادری که سی له بیری ئاوه دان کردنه وه ی نه م ناوچه و لاواند نه وه ی نه و خه لکه نی یه، بیحکه له و قازانج و خیرویه رهه مه که نه م کوستانانه هه یانه، له زستانیشدا زۆر ساردو وبه فراوین، کاتی بوړان و کرپوه وه - رینگاده به ستری که گه و ره ترین ماشینی رینگاوایان و به فرخویش بویان پاک ناکریتته وه، له وه هاشوینیکدا ته نیا، له خوڤوردویی و نازایی و کۆل نه ده ری ده توانی خوێ رابگری وله به رابه ری سوپای سه رما و بوړان و گریوه دا زاوه ستی، نه به زێ ووره به رنه دا و هه زاران لی قه و ماوی، داماوی له به فراقه تیس ماوی سه رما بردوو، له چنگالی پیره حم و به زه ی سه رما ده ربیتی، نه ویش له په نجاسال له مه و پیش، دیاره نه وکاره عاسته مه ته نیا کاری جوامیری، له خوڤوردویی نه ته وه ی خواناسی به شه زه ف و به غیره تی کورده، لیره دا به سه رهاتی، مروی پالنه وانی نازاوبه شه زه ف و کۆل نه ده ری کورد «ره حه ی» به ناو بانگی که لی خان به سه، بو ده م کوت کردن و پوچ کردنه وه ی درووهه لبه ستی نه وبلیت ویره ده م به تال و، میژوو نوسه قین له ده لانه ی که نه ته وه ی به زه حم و به زه و دلاوای، گه لی کوردیان به دل زه ق و پیاو کوژ و چنوک و رینگر داناوه،

نه م پیاوه که م وینه نه م پالنه وانه دلاوایه، نه م قاره مانه به شه زه فه، زیاترله سیمی سال له

ساردترین و به فرگیرترین و عاسته م ترین شوینی کاروان زه وی که لی خان و شه قامی هاتووچوی زیبوارانی گه رمین و کویستان که شه ووزژ زیاترله ده یان که س ولاخدار و پیاده به که لی خاندا زاده بورن، به تاییه ت له کانی زستانی نه وده مه داکه نه له ماشین خه به ری بوو، نه زیگاوه که نه مرو خوش و بی ترس بوو، بیجگه له وه به فه رمانی خودا له وسه رده مانه دا زستانان که م وابو، که گشت پاش نیوه زویی باده وه نه کا و زیگانه به ستری و زیوار سه ری لی نه شیوی و تایینه قاقه ی له به فرداگیرنه کا، به تاییه ت که لی خان، که زورتی سال سه ری ته م ده کاونه م دیوه و دیویشی سه ره وژووره یه کی زورتوند و سینه کیش و به فراوی ۴. باکرو سارد و به گه رد و لول و پزله ته م و مه ژه، کاتی که بای ساردی کویستان تنوکه ی به ستوی به فروباده وه. به زوی زیبواری ته زیوی ستری ده س گونه کردا ده پزینی، ده له ی سوزنی له به ده ن زوده چی، نه گه رثیمانی پولاین و وره ی به رز و غیره تی پته و وخورگری کوردان نه بوا یه زیواره ره ر چرکه یی، مه رگی خووی به ئاوات ده خوازته یه لام له وه ها کاتیکدا «زه حه ی که لی خان» قولی مه ردایه تی لی هه ل ده مالی و سینگه یه تی لی زوت ده کرد، که نه په سته که یاکه په نکیکی له به را بوونه ده سکیشی کیشی له ده س هه ل ده کیشانه پوزه وانی لی ده به ست، به لگو به ده ست و سینگه یه تی و پای پیخواس، به لام به دلکی پزله ئیمان و جوامیری وه به ناوی خودا، به هاواری لی قه و ماوه کانه وه ده رویشته، نه گه ر کاروان بوا یه پیشیان ده که وت وره چه ی بووده شکاندن، خوئه گه ریباو یازن و مه ندال بوا یه و که سیره بکه و تایه، نه وه نه ی کرده کول یا نه یدا به شانیدا وده ی گه یانده قاوه خانه ی که لی خان، زور جاری وابو ساعه ته زبی به شان له نیو به فروکریوه و گه رده لول داته رمی ئینسانیکی له مه رگ نجات داوه، مه شهوره که زوژی (ره حه) به هاواری کاروانیکه وه ده چی. به لام نه سینیکی کاروانه که پاده خا، زه حه ی پاله وانش نه سپه که ده دابه شاییدا تابی گه یه ئیمته دیی (سونج)، که ساعه ته زه یی له و جینگه وه دورئه بی، نه سپه که له زیدا سه که ت ده بی، خاوه نی نه سپه که ده لی: مامه گیان، نه سپه که م تو سلامه ت، ئیترزه حمه ت مه کیشه، ره حه ی پاله وانش غیره تی قبول ناکاکه نه سپه که له نیوریدا به رداته وه، تانه کوو پاشان بلین نه یتوانی، ده لی کاکه گیان، «نه حه قی خوم زایه ع ده که م و نه سه گی سونجیش بی گوشت ده که م» که به گورجی نه سپه بی گیانه که ده گه یه ئیمته سونج، دیاره مه به ستی زه حه ی پاله وان له - حه قی خوم - دو تمه ن کریی هه لگرتی نه سپه که نه بو، به لام غیره تی کوردایه تی زه حه زورله وه بانتر

بوه که کاره قاره مانانه که ی به نیوه چل به جی بیلی، ته نانه ت هه ستی نیشتمان
 په روه‌ری نه ونده به رزبوه که، حارزبو ته رمی نه سیی له که لی خانه وه بیاته سونج،
 به ومه رجه ی، سه گی خوولاتی بیخوا نه ک گورگی بیگانه، به بیرو بروای من قاره مانه تی
 زه حه ی که لی خان زورله قاره مانه تی - ساروپیره ی - قاره مانى شه‌زی چالدران -
 به رزتربوه، چون نه م بوگه له هه ژاره که ی خووی عاره قی ژژاندو گیانی باخت کرد، به لام
 ساروپیره بوگه لیکی تر، (خوازاناتره) ناوی دیکانی به ریزی نه لفوی به م جوړه ی
 خواره وه یه.

۱- به رۆژه کۆن: دێ یه که له دیکۆی شوێی بانه، له ۲ ک باکوری و ۱۲ ک شوی و ۱ ک شه قامی بانه سه قزدايه - کویتانی و سارده سیړه دانیشتوان: ۱۶۰، مال ۲۵، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، شوغل: کشت و کال، ئازهل داری. مزگه وت.

۲- به لوه: دێ یه که له دیکۆی شوێی به شی بانه، له ۹ ک باکوری خوهره لاتنی بانه و ۱۹ ک شوی و ۱ ک باشوری شه قامی بانه سه قزدايه، کویتانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۱۷۸، مال ۲۹، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو چۆمی (اصحاب)، به رهه م: ده غل، دانه ویله، سپیایی، گه زو، مازوو، که تیره، ره ژی، شوغل: کشت و کال، ئازهل داری، زیگاماشین ره و مزگه وت - فیژگه.

۳- بنه خوئی: دێ یه که له دیکۆی شوێی به شی شارستانی بانه - له ۱۱ ک باکوری خوهره لاتنی بانه و ۲۱ ک شوی و ۳ ک شه قامی بانه سه قزدايه، کویتانی و سارده سیړه، دانیشتوان ۵۰۵، مال ۸۴، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، مازوو، گه زو، مزگه وت، فیژگه.

۴- پاسگای گه ردنه ی خان: که بوئه منیه تی ئەم گه ردنه چه ند که سی چه کداری ده وله تی تیزدایه.

۵- خواجه میر: دێ یه که له دیکۆی شوێی به شی شارستانی بانه، له ۵ ک باکوری خوړاواي بانه و ۵ ک شوی و ۲ ک شه قامی بانه سه رده شتایه، کویتانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۲۷۳، مال ۴۵، سوننی، کورد، ئاوله کانیاوه، به رهه م: ده غل، دانه ویله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، مازوو، شوغل: کشت و کال، ئازهل داری، مامه له، مزگه وت. فیژگه.

۶- درۆله: دێ یه که له دیکۆی شوێی به شی شارستانی بانه، له ۵ ک باکوری خوهره لاتنی بانه و ۱۵ ک شوی و ۱ ک شه قامی بانه سه قزدايه، کویتانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۱۵۹، مال ۲۷، سوننی، کورد، ئاوله کانیاوه، به رهه م: ده غل، دانه ویله، به رهه می لیژه واری، مازوو. مزگه وت. فیژگه.

۷- ده که لی ئانتین تلویزونی سه رلوتکه ی وه زه نه.

۸- ره شه قه لاتّه: دى يه كه له دىكوى شوپى به شى شارستانی بانه، له ۴ ك باكورى خوره لاتى بانه، ۱۴ ك شوپى و قه راخى باكورى شه قامى بانه سه قزدايه كوستانى و سارده سيّره، دانيشتوان ۴۰۸، مأل ۷۲، سوننى، كورد، ئاوله كانياوه، به رهه م: ده غل، دانه ويّله، به رهه مى ليّره وارى. مزگه وت . نيزگه

۹- ساوان: دى يه كه له دىكوى شوپى به شى شارستانی بانه، له ۱۶ ك باكورى بانه و ۶ ك خوره لاتى شوپى وله داوینى خوراواى لوتكه ی وه زه نه دايه، كوستانى و سارده سيّره، دانيشتوان ۹۰۴، مأل ۱۳۴، سوننى، كورد، ئاوله كانياو. و چۆميكه، به رهه م: ده غل، دانه ويّله، به رهه مى ليّره وارى، مازوو، زيگا، قيره تاوى ماشين زه و، مزگه وت - خوجره ی فه قى، فيرگه ی سه رتايى.

۱۰- سه به تلو: دى يه كه له دىكوى شوپى به شى شارستانی بانه، له ۸ ك باكورى خوره لاتى بانه و قه راخى شه قامى بانه سه قزو ۱۸ ك شوپى دايه، كوستانى و سارده سيّره، دانيشتوان ۹۸۰، مأل ۱۶۷، سوننى، كورد، ئاوله كانياو، به رهه م: ده غل، دانه ويّله، به رهه مى ليّره وارى، مازوو، شوغل: كشت و كال، ئازهل دارى، مامه له، مزگه وت، فيرگه ی سه ره تايى. بكاره با .

۱۱- سه رقول: دى يه كه له دىكوى شوپى به شى شارستانی بانه، له ۱۱ ك باكورى و ۲ ك باكورى خوراواى شوپى دايه، كوستانى و سارده سيّره، دانيشتوان ۵۷، مأل ۷، سوننى، كورد، ئاوله كانياو، به رهه م: ده غل، دانه ويّله، به رهه مى ليّره وارى. مزگه وت.

۱۲- سونج: دى يه كه له دىكوى شوپى به شى شارستانی بانه، له ۱۱ ك باكورى خوره لاتى بانه و ۱ ك خوره لاتى شه قامى بانه سه قزدايه، كوستانى و سارده سيّره، دانيشتوان ۲۳۹، مأل ۳۷، سوننى، كورد، ئاوله كانياوه و چۆم، به رهه م: ده غل، دانه ويّله، سيبايى، به رهه مى ليّره وارى، مازوو، شوغل: كشت و كال، به خه وانى، ئازهل دارى، زيگاماشين زه و، مزگه وت، فيرگه ی سه ره تايى.

۱۳- سه رسونج: دى يه كه له دىكوى شوپى به شى بانه له ۱۲ كه باكورى خوره لاتى بانه و ۴ ك شه قامى بانه سه قزو ۱۵ ك شوى دايه، كوستانى و سارده سيّره، دانيشتوان ۱۴۶، مأل ۲۲، سوننى، كورد، ئاوله كانياو و چۆم، به رهه م: ده غل، دانه ويّله،

به رهه می لیره واری، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئازهل داری، زیگاماشین ره، مزگه وت. فیرگه

۱۴- سه دبار: دی به که له دیکوی شوپی به شی شارستانی بانه له ۱۶ ک بانه و ۶ ک باکوری شوئی دایه، کوستانی و سارده سیره، له نیوان و شکه ده ره، نژوو که و پیچی سه ری و سیوچ دایه، دانیشتوان: ۷۳۳، مال ۱۱۳، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، به رهه می لیره واری، شوغل: کشت و کال، ئازهل داری، باخه وانی، مزگه وت - فیرگه - زیگاماشین ره و.

۱۵- شه زگه: دی به که له دیکوی شوپی به شی شارستانی بانه له ۱۰ ک باکوری بانه و ۴ که شه قامی بانه سه رده شت و ۲ ک شوئی دایه، له نیوان هه ردو میراوا و سیوچ و سه ر قول دایه - دانیشتوان: ۱۵۰، مال ۲۳، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو. مزگه وت، شوغل: کشت و کال، ئازهل داری، مامه له، باخه وانی: فیرگه

۱۶- شوئی: دی تاری ندی دیکوی شوپی به شی شارستانی بانه له ۱۰ ک باکوری بانه و ۶ خوهره لاتی شه قامی بانه سه رده شتایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۱۹۵۰، مال ۲۳۶، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو چۆم، به رهه م: دغل، دانه ویتله، سپیایی، ئاوله کانیاو وچۆم. به رهه م: ده غل، دانه ویتله، سپیایی، به رهه می لیره واری، مازوو، گه زو، شوغل: کشت و کال، ئازهل داری، باخه وانی، مزگه وت، حوجره ی فه قی و مه لچاکی ده رس و یژی هه به - فیرگه ی سه ره تای و ناوه ندی تیدایه، چاوه کانیه کی سارد و سوک له حه وش می مزگه وته که یدا هه لکه و توه، که خه لکی به شکلی چوار گوشه ده ریان هیناوه، حوزه که پره له ماسی ره نگاوره نگ که خه لکی موسلمانن شوئی هاوین وزستان له حه وزه ده س نویت هه لده گرن - به راستی نه م حه وزه زوانگایه کی تماشایی و خه م ره وینی هه یه له به هاراندئاوا که ی دووئاشگیر ده بی وله باشوره وه به ره و مه زراکانی ناودنی داده په ری.

۱۷- صالحاوا: دی به که له دیکوی شوپی به شی شارستانی بانه له ۱ ک خوړاوا بانه و ۱۱ ک شوئی دایه، کوستانی، لیره وارو سارده سیره، دانیشتوان: ۱۰، مال ۳، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م، ئازهل داری، کشت و کال، باخه وانی.

۱۸- قای به رد: دئی یه که له دیکوی شوئی به شی شارستانی بانه له ۶ ک خوراوی بانه و ۱۶ ک شوئی و له نیوان سیچان و کوخی باوه مه لا دایه، کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان: ۲۶۴، مال: ۳۸، سونئی، کورد، ئاوله کانیاو وچوم، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، به رهه می لیره واری، شوغل: کشت و کال، ئازهل داری، زیگا، ماشین ره و، مزگه وت - فیرگه.

۱۹- قوروچاو: دئی یه که له دیکوی شوئی به شی شارستانی بانه له ۱۲ باکوری خوره لاتئی بانه و ۱ ک شه قامی بانه سه قزدايه، نه م گونده له ناوقه دی چیا به فرینه که ی که لی خان دا هه لکه وتوه و دیمه نیکی جوانو وروا نگه یه کی تاییه تی هه یه، کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان: ۲۲۶، مال: ۳۸، سونئی، کورد، ئاول کانیاو، به رهه م: ده غل، سپیایی، به رهه می لیره واری، مازوو، شوغل، کشت و کال، ئازهل داری، مزگه وت. قوتاخانه.

۲۰- که و پیچی خواری: دئی یه که له دیکوی شوئی به شی شارستانی بانه له ۴ ک باکوری بانه و ۵ ک شوئی وله نیوان، که و پیچی سه زی و هو مه ره شال دایه، کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان: ۲۸۳، مال: ۴۱، سونئی، کورد، ئاوله کانیاو. مزگه وت، له سه رهه قامی قیره تاوی بانه سه رده شتایه. نیرگه

۲۱- که و پیچی سه ری: دئی یه که له دیکوی شوئی به شی شارستانی بانه له ۵ ک باکوری بانه و ۶ ک شوئی وله نیوان شوئی و که و پیچی خوارئی دایه، کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان: ۳۸، مال: ۵، سونئی، کورد، ئاوله کانیاوه، به رهه م: ده غل، سپیایی، میوه، شوغل: کشت و کال ئازهل داری، باغه وانی. له سه رهه قامی بانه سه رده شتایه.

۲۲- که و پیچ: دئی یه که له دیکوی شوئی به شی شارستانی بانه له ۲ ک باکوری بانه و ۷ ک شوئی دایه، کوستانی و سارده سیّره دانیشتوان: ۵۷، مال: ۹، سونئی، کورد، ئاوله کانیاو، مزگه وت. له رهه قامی بانه، سه رده شتایه.

۲۳- کوخی حاجی ره حمان: له ک خوراوی بانه و ک شوئی دایه — کوستانی و سارده سیّره لیره واره — دانیشتوان: ۴۳، مال: ۶، سونئی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، به رهه می لیره واری، مامه له.

۲۴- مه جیسه: دئی یه که له دیکۆی شوئی به شی شارستانی بانه. له ۷ ک باکوری خۆره لاتئی بانه و ۱۷ ک شوئی و ۱ ک باشوری شه قامی بانه سه قزدايه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۱۹۷، مأل: ۳، سونئی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، مازوو، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، مزگه وت، فیرگه، ریگا، ماشین ره و.

۲۵- نژۆ: دی یه که له دیکۆی شوئی به شی شارستانی بانه. له ۱۵ ک باکوری بانه و ۵۷ ک شوئی دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۴۸۴، مأل: ۷۵، سونئی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، مازوو، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، مزگه وت، ریگا ماشین ره و، فیرگه.

۲۶- نۆدئی کۆنه: دئی یه که له دیکۆی شوئی به شی شاری بانه. له ۳ ک باکوری خۆره لاتئی بانه و نیوک. باکوری شه قامی بانه سه قزدايه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۸۲، مأل: ۱۶، سونئی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، مازوو، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، مزگه وت، فیرگه.

۲۷- وشکه ده ره: دئی یه که له دیکۆی شوئی به شی شارستانی بانه. له نیوان سه دبار و شوئی و له داوینئی باشوری کیوی کنه اره دایه، له ۱۷ ک باکوری بانه و ۷ ک باکوری شوئی دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۳۰۹، مأل: ۴۹، سونئی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، مازوو، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، ریگا ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۲۸- هومه ره شال: دئی یه که له دیکۆی شوئی به شه شارستانی بانه. له ۱۴ ک باکوری بانه و ۴ ک باشوری شوئی و له نیوان، ره شه قه لاتئی، شوئی وکه و پیچی خوارمی دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۲۲۸، مأل: ۳۴، سونئی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، مازوو، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، باغه وانی، ریگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

کانی سور: ناوی دئی یه که له دیکۆی کانی سوری بانه، چون نه م دئی کانیه کی تیدایه ئاشگیری ناوی لی هه ل ده قولئی و بوه ته هۆی ژووسوری و به برشتی خاکه یه پیته که ی، به کانی سور ناوی ده رچوه، که گونده که یش به ناوی کانیه که یه وه ناودیر کراوه، هه روه ها دیکۆی که نه م دئی بوه ته ناوه ندی به (کانی سور) ناو نراوه، نه م دیکۆیه له ۲۸ دئی دیکۆکانی ده شته تال، نه مه شیر، شوئی، به دی هاتوه، نه م دیکۆیه له خورواوی شارستانی بانه دایه و سنورپشتی به م جوژ^۹ ۱- له لای باکوړه به دیکۆی نه مه شیر ۲- له لای باشوره وه به دیکۆ کانی، پشتی ئاربه با و ئالوت، ۳- له لای خوړه لاته وه به دیکۆی شوئی ۴- له لای خورواوه به چۆمی، که لۆی، (زیی چکۆله) وه که (به سنوری بانه و سه رده شتادیته خواری) نوساوه، هه وای نه م دیکۆیه کوستانی ولیره واری و سارده، به لام له چاو دیکۆکانی تری بانه ئاران تره، ده شتی به برشت و به رهه می (ده شته تال) له م دیکۆدایه، به رهه می گرنگی بریه تی یه له ده غل - دانه وئله - سیایی - به رهه می جه نگه لی و میوه وه ک، تری، مازوو، که زۆ، قه زان، بنیشت، هه رمی و شتی تر^۱ رۆبه ری نه م دیکۆ ۲۱۲/۱۸ ک چوارگوشه یه، جه شیمه تی ۱۰۳۶۹ که سه، یانی له هه رک - یکی چوارگوشه دا ۴۸/۹ که س نیشته جی یه.

کیو: بلندترین کۆی که له ناوه ندی ده شته تال دایه کۆی (حه وته وانانه) که ۱۷۳۵ که زبه رزه، قولترین دئی ده شته تالیش دئی (ویسکه) له قه راخی چۆمی، که لۆی - که، ۱۱۰۰ که زله زوی ده ریاوه به رزه.

چۆم: چۆمی سیوچ که له به رزایه کانی دئی سیوچ سه رچاوه ده گری، به درێژایی - ده شته تال دا جاری ده بی و ده رژیته ناو، چۆمی زیی چکۆله (که لۆی) وه، دئی کانی سور که ناوه ندی نه م دیکۆیه له ۱۹ ک بانه وقه راخی شه قامی بانه سه رده شتا قه راری گرتوه، نزیکترین دئی نه م دیکۆیه به (کانی سور) زه رواروی خواری ۳ ک، دورترین دیشی - مه زره لان ۲۰ ک دوره، له کانی سوره وه زیگیاه کی ماشین ره وتا (کیوه رۆ) له ویشه وه تاسنوری کوردستانی عیراق ده چی، دیسان له کانی سوره وه به (سیاومه). له ویشه وه ماشین بو دیکانی ده وروبه ری ده رۆا، سنوری کانی سوربه م جوړه یه ۱- له باکوړه وه به دیکانی ییلو وسه یدسارم ۲- له باشوره و به دیگانی گوژله و یاکوباوا ۳-

له خۆراواوه به دیی - نوێژگه وه نوساوه ده شتی شیرین و جوان و به دیمه ن و به به رهه می (ده شته تال) له خۆراوای، کانی سورداهه لکه وتوه، زووبه ری (ده شته تال) له خۆراوای نه م دیدا ۱۵۰۰ هیکتاره، که یه کیکه له گرنه گرتین شوینی کشت و کال و که شاهه زری شارستانی بانه، که نه گه رسه دیککی بو ببه سترايه، وینه ی به هه شتی خوداده رازاوه و به رهه می کشت و کال و باغ و شتی تریش چه ندبه رابه ده بوه وه وکه لکی زوریشی بوناوچه ی بانه ده بوو، شه قا می بانه سه رده شت به دیی کانی سور داده روا که به م هویه وه، نه م دیی له چاودیکانی تراکاروکه سبی چاتروبه بره وتره، نه م دی خاوه نی نه م نیمکاناته یه.

۱- دوکانی ئاسنگه ری ۲- دو دوکانی ته نه که سازی ۳- دو دوکانی رۆنی ماشین گۆرین (تعویض روغن) ۴- دوکانیکی سیمان فروشی ۵- دوکانیکی نه وت فروشی ۶- دوکانیکی که وش فروشی ۷- که باب خانه یه ک ۸- چوار دوکانی میوه فروشی ۹- دو دوکانی خوی فروشی ۱۰- قه سایبه ک ۱۱- وینه — گریک ۱۲- ۲۵ دوکانی به قالی ۱۳- ۳ دوکانی پارچه فروشی ۱۴- ۳ دوکانی خه یاتی ۱۵- نه وارفروشیه ک ۱۶- ساعه ت سازیه ک ۱۷- ته عمیر ماشین ۲ دوکان ۱۸- وه سایل به رق فروشی ۲ دوکان ۱۹- جۆشکاریه ک ۲۰- به ستنی فروشیه ک ۲۱- ددان پزشکی ۲۲- رادیو سازیه ک - تلویزیون سازی ۲ دوکان ۲۳- قاوخانه ۳ دوکان ۲۴- ئاولوله که شی ۲۵- ده فته ری جیهاد ۲۶- ده فته ری برق ۲۷، مامان ۲۸، به یتال ۲۹- شوعبه ی نه وت ۳۰- فیرگه ی سه رتایی و راهنومایی ۳۱- مزگه وت، ده سکرد - جاجم و قالی بافی، زوربه ی خه لکی نه م دیی خه ریک مامه له و تیجاره ت و داوێسه تن^۱

۱- **کالی ماکان:** دئی یه که له دیکۆی کانی سور له ۲۷ ک باکوری خۆراوای بانه و ۱۴ ک کانی سور له نیوان ئوغه ل، و سیاومه، وهه مزلان دایه، کوستانی و سارده سیڤه دانیشتون، ۴۴، مال ۶، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، به رهه می لیره واری.

۲- **ئوغه ل:** دئی یه که له دیکۆی کانی سوری بانه، له ۲۷ ک خۆراوای بانه و ۱۵ ک کانی سور له نیوان هه مزه لان وئالی ماکان و سارتهکی سه ری دایه، کوستانی و سارده سیڤه، دانیشتون، ۳۲۱، مال ۴۰، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، به رهه می لیره واری، سیبایی، شوغل: کشت و کال، ئازه ل داری، مزگه وت، فیرگه.

۳- **به نه ژاز:** دئی یه که له دیکۆی کانی سوری بانه، له ۲۹ ک باکوری خۆراوای بانه و ۱۰ ک کانی سور له نیوان (کانی به ردوه یسک) و (سارتهکی خوری) دایه - کوستانی و سارده سیڤه، دانیشتون، ۲۹۸، مال ۴۰، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، به رهه می لیره واری، سیبایی، شوغل: کشت و کال، ئازه ل داری. ماشین زه و، مزگه وت، فیرگه ی سه ره تای.

۴- **حه مزه لان** (هه مزه لان): دئی یه که له دیکۆی «کانی سور»، له ۳۳ ک باکوری خۆره لاتنی بانه و ۲۰ ک کانی سور، له نیوان سیاومه کونه وکانی هه لۆزه وئالی ماکان دایه، کوستانی و سارده سیڤه، دانیشتون، ۲۴۴، مال ۳۴، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، به رهه می لیره وار، سیبایی، شوغل: کشت و کال، ئازه ل داری، زیگا ماشین زه و، مزگه وت، فیرگه

۵- **دارینه ی خواری:** دئی یه که له دیکۆی کانی سوری بانه، له ۲ ک خۆراوای بانه و ۷ ک کانی سور ک باشوری خۆراوای شه قامی بانه سه رده شتایه، ئیستاکه چوله وله لاهه ده کیلدری.

۶- **دارینه ی سه ری:** دئی یه که له دیکۆی کانی سوری بانه، له ۲۵ ک باکوری خۆراوای بانه و ۶ ک کانی سور ۵ ک باشوری خۆراوای شه قامی بانه سه رده شتایه، کوستانی و سارده سیڤه، دانیشتون، ۲۶۴، مال ۳۸، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، سیبایی، به رهه می لیره وار، زیگا، ماشین زه و، مزگه وت، فیرگه ی سه رتایی.

۷- **رَشکی:** دئیه که له دیکۆی کانی سوری بانه له ۳۲. ک باکوری خۆراوای بانه و ۱۳. ک کانی سوردایه. کویتانی و ساردسیره. دانیشتوان ۵۰، مال ۳، سونی، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهو. مزگهوت، قوتابخانه.

۸- **زهر واوی سه ری:** دئیه که له دیکۆی کانی سوری بانه له ۱۹. ک باکوری خۆراوای بانه و ۶. ک کانی سوردایه. کویتانی و ساردسیره. دانیشتوان ۵۸۲، مال ۷۸، سونی، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهو. مزگهوت، قوتابخانه.

۹- **زهر واوی خواری:** دئیه که له دیکۆی کانی سوری بانه له ۱۶. ک باکوری خۆراوای بانه و ۳. ک کانی سوردایه. کویتانی و ساردسیره. دانیشتوان ۱۱۱۲، مال ۱۷۸، سونی، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهو. مزگهوت، قوتابخانه.

۱۰- **سیرو:** دئیه که له دیکۆی کانی سوری بانه له ۸. ک باکوری خۆراوای بانه و ۱۲. ک کانی سوردایه. کویتانی و ساردسیره. دانیشتوان ۴۹۶، مال ۸۱، سونی، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهو. مزگهوت، قوتابخانه.

۱۱- **سارتهکی سه ری:** دئیه که له دیکۆی کانی سوری بانه له ۳۲. ک باکوری خۆراوای بانه و ۱۴. ک کانی سوردایه. کویتانی و ساردسیره. دانیشتوان ۲۰۹، مال ۳۵، سونی، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهو. مزگهوت، قوتابخانه.

۱۲- **سارتهکی خواری:** دئیه که له دیکۆی کانی سوری بانه له ۳۲. ک باکوری خۆراوای بانه و ۱۴. ک کانی سوردایه. کویتانی و ساردسیره. دانیشتوان ۲۴، مال ۲، سونی، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهو. مزگهوت، قوتابخانه.

۱۳- **سیوچ:** دئیه که له دیکۆی کانی سوری بانه له ۲۵. ک باکوری خۆراوای بانه و ۶. ک کانی سوردایه. کویتانی و ساردسیره. دانیشتوان ۱۰۵۴، مال ۱۴۵، سونی، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهو. مزگهوت، قوتابخانه.

قۇتايخانە.

۱۴ - سىد سارم: دىيەكە لە دېڭىزى كانى سۈرى بانە لە ۲۲. ك باكورى خۇراواى بانە و ۳. ك كانى سوردایە. كۆيستانى و ساردسىرە. دانیشتوان ۳۴۹، مال ۴۴، سوننى، كورد، ئاو، لە كانیاو. بەرھەم: دەغل و دانەوئلە، سپیایی. شوغل: كشت و كال و ئاژەل داری. ریگا: ماشین زەو. مزگەوت. قۇتايخانە.

۱۵ - سیاومە: دىيەكە لە دېڭىزى كانى سۈرى بانە لە ۳۱. ك باكورى خۇراواى بانە و ۱۲. ك كانى سوردایە. كۆيستانى و ساردسىرە. دانیشتوان ۶۹۶، مال ۱۰۴، سوننى، كورد، ئاو، لە كانیاو. بەرھەم: دەغل و دانەوئلە، سپیایی. شوغل: كشت و كال و ئاژەل داری. ریگا: ماشین زەو. مزگەوت، قۇتايخانە.

۱۶ - سیاومە كۆنە: دىيەكە لە دېڭىزى كانى سۈرى بانە لە ۳۲. ك باكورى خۇراواى بانە و ۱۲. ك كانى سوردایە. كۆيستانى و ساردسىرە. دانیشتوان ۶۹، مال ۷، سوننى، كورد، ئاو، لە كانیاو. بەرھەم: دەغل و دانەوئلە، سپیایی. شوغل: كشت و كال و ئاژەل داری. ریگا: ماشین زەو. مزگەوت، قۇتايخانە.

۱۷ - شیدلە: دىيەكە لە دېڭىزى كانى سۈرى بانە لە ۲۵. ك باكورى خۇراواى بانە و ۱۲. ك كانى سوردایە. كۆيستانى و ساردسىرە. دانیشتوان ۷۵، مال ۱۰، سوننى، كورد، ئاو، لە كانیاو. بەرھەم: دەغل و دانەوئلە، سپیایی. شوغل: كشت و كال و ئاژەل داری. ریگا: ماشین زەو. مزگەوت، قۇتايخانە.

۱۸ - سیاومە: دىيەكە لە دېڭىزى كانى سۈرى بانە لە ۱۹. ك باكورى خۇراواى بانە و ۲. ك كانى سوردایە. كۆيستانى و ساردسىرە. دانیشتوان ۱۴۱، مال ۲۴، سوننى، كورد، ئاو، لە كانیاو. بەرھەم: دەغل و دانەوئلە، سپیایی. شوغل: كشت و كال و ئاژەل داری. ریگا: ماشین زەو. مزگەوت، قۇتايخانە.

۱۹ - كەندەل: دىيەكە لە دېڭىزى كانى سۈرى بانە لە ۱۸. ك باكورى خۇراواى بانە و ۶. ك كانى سوردایە. كۆيستانى و ساردسىرە. دانیشتوان ۱۱۰، مال ۱۳، سوننى، كورد، ئاو، لە كانیاو. بەرھەم: دەغل و دانەوئلە، سپیایی. شوغل: كشت و كال و ئاژەل داری. ریگا: ماشین زەو. مزگەوت، قۇتايخانە.

۲۰ - كانى، سیو: دىيەكە لە دېڭىزى كانى سۈرى بانە لە ۲۸. ك باكورى خۇراواى بانە و

۱۵. ك كانی سوردایه. کویستانی و ساردسیره. دانیشتوان ۱۶۷، مال ۲۷، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت وکال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهه. مزگهوت، قوتابخانه.

۲۱ - کانی هه لوچه: دئییه که له دیکۆی کانی سوری بانه له ۳۲. ك باکوری خوراوی

بانه و ۱۲. ك كانی سوردایه. کویستانی و ساردسیره. دانیشتوان ۱۸۱، مال ۲۰، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت وکال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهه. مزگهوت، قوتابخانه.

۲۲ - کانی بهرد: دئییه که له دیکۆی کانی سوری بانه له ۲۸. ك باکوری خوراوی بانه و

۹. ك كانی سوردایه. کویستانی و ساردسیره. دانیشتوان ۲۷۵، مال ۴۳، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت وکال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهه. مرگهوت، قوتابخانه.

۲۳ - کانی سور: دئییه که له دیکۆی کانی سوری بانه له ۱۹. ك باکوری خوراوی

بانه دایه. کویستانی و ساردسیره. دانیشتوان ۱۰۰۶، مال ۱۴۴، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت وکال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهه. مزگهوت، قوتابخانه.

۲۴ - گويزله: دئییه که له دیکۆی کانی سوری بانه له ۱۶. ك باکوری خوراوی بانه و ۴. ك

کانی سوردایه. کویستانی و ساردسیره. دانیشتوان ۸۳، مال ۱۱، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت وکال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهه. مزگهوت، قوتابخانه.

۲۵ - مامان: دئییه که له دیکۆی کانی سوری بانه له ۲۵. ك باکوری خوراوی بانه و ۶. ك

کانی سوردایه. کویستانی و ساردسیره. دانیشتوان ۴۴۲، مال ۵۵، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت وکال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهه. مزگهوت، قوتابخانه.

۲۶ - میراوی سه ری: دئییه که له دیکۆی کانی سوری بانه له ۱۰. ك باکوری خوراوی

بانه و ۱۰. ك كانی سوردایه. کویستانی و ساردسیره. دانیشتوان ۲۷۵، مال ۳۹، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت وکال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهه. مزگهوت، قوتابخانه.

۲۷- میراواي خوارى: دى‌یه که له دى‌کۆى کانى سورى بانه له ۹ ک باکورى خواراواي بانه و ۹ ک کانى سور دایه. کۆیستانى و سارده سیره. دانیشتوان ۵۲۹، مال ۸۰، سونى، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل و دانه‌ویل، سپیایى. شوغل: کشت و کال و ئازهل‌دارى. ماشین‌په‌و. مزگه‌وت، قوتابخانه.

۲۸- مه‌زهره‌لان: دى‌یه که له دى‌کۆى کانى سورى بانه له ۳۳ ک باکورى خواراواي بانه و ۲۰ ک کانى سور دایه. کۆیستانى و سارده سیره. دانیشتوان ۵۲۹، مال ۸۱، سونى، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل و دانه‌ویل، سپیایى. شوغل: کشت و کال و ئازهل‌دارى. ماشین‌په‌و. مزگه‌وت، قوتابخانه.

۲۹- نوێژگه: دى‌یه که له دى‌کۆى کانى سورى بانه له ۲۲ ک باکورى خواراواي بانه و ۴ ک کانى سور دایه. کۆیستانى و سارده سیره. دانیشتوان ۲۸۱، مال ۴۰، سونى، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل و دانه‌ویل، سپیایى. شوغل: کشت و کال و ئازهل‌دارى. ماشین‌په‌و. مزگه‌وت، قوتابخانه.

۳۰- وه‌یسک: دى‌یه که له دى‌کۆى کانى سورى بانه له ۲۳ ک باکورى خواراواي بانه و ۱۱ ک کانى سور دایه. کۆیستانى و سارده سیره. دانیشتوان ۲۰۹، مال ۴۲، سونى، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل و دانه‌ویل، سپیایى. شوغل: کشت و کال و ئازهل‌دارى. ماشین‌په‌و. مزگه‌وت، قوتابخانه.

۳۱- ياکوب‌اوا (يعقوب‌اوا): دى‌یه که له دى‌کۆى کانى سورى بانه له ۲۳ ک باکورى خواراواي بانه و ۱۰ ک کانى سور دایه. کۆیستانى و سارده سیره. دانیشتوان ۴۶۰، مال ۶۵، سونى، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل و دانه‌ویل، سپیایى. شوغل: کشت و کال و ئازهل‌دارى. ماشین‌په‌و. مزگه‌وت، قوتابخانه.

دیکۆى نه‌نۆرى سه‌ر به‌ شارستانى بانه

نه‌نۆر - سه‌باره‌ت به‌ ناوى (نه‌نۆر) ئهم بى‌ر و بى‌روا ده‌ربى‌راوه، ۱- چون‌ خاکی ئهم دى‌ به‌ پیت و به‌رکه‌ت و به‌ره‌م بووه، خانه‌کانى ده‌ور و به‌ر چاویان تى‌بى‌ریوه و - نۆره نۆره - هیرشیان بۆ هیناوه تا داگیرى کەن، به‌لام خه‌لکه‌ه‌ی به‌ ده‌ستى جه‌ماوه‌رى، رێسه‌که‌یان ده‌کردنه‌وه به‌ خورى، به‌م جۆره وشه‌ی نه‌نۆر - له‌ نۆره - یه، که به‌ره به‌ره بووه‌ته - نه‌نۆر - یانى ئیتر نۆره‌تان بى‌را:

۲- ده‌لین چون دى‌کانى ده‌ور و به‌رى ئهم دى‌ که‌م ئاو بوون ناچار بۆ ئه‌وه، ئاوه‌کانیان به‌ گشت مه‌زراکان رابگه‌یشتانى، به‌ نۆره که‌لکیان له ئاو وه‌رگرتوه، به‌لام له‌م دیدا به‌ هۆی

ئاوژوری - ئاو به نۆره نه بوه. جابه م جوړه به م دئی یان وتوه - نه نۆر - یانی له م دیدا ئاو به نۆره نی یه -

۳ - له روڼگا و برّوای منه وه ئه م روانگایه له وانی تر به جی تره، هه رچه ند ئه شکرئ هه ر سیکیان به جی بن - نه نۆر له زمانی کوردیدا یانی لایوئ که ئازا و تاقانه بی و مل به که س و به زۆرنه داوبیه وی هه ر به هیزی بازو و هوشی خوی کاروبار بچه رختی و به جوانی به رتیه ی به ری. به م جوړه - نه نۆر - یانی قه لا و نیشتمانی لایوانی ئازا و کوئل نه ده ر. له ده وانی تاریکی زه ژیمی پورتکاوودژی کوردی - په هله ویدا - ۱ - وشه ی نه نۆریان لابردبو، وشه ی بی تام و قیزی - «په هله وی» یان له جی دانا بو، له گشت په زاو و جه غرافیا کانی ئه وسه رده مه - دئی و دیکوی نه نۆر. به په هله وی دژ - ده نوسرا - چون هه رکاتی - وشه ی نه نۆر - بکوترئ ئه م مانایه به زه ینا، زاده بورئ. یانی ئیره لانی شیرانه، بیگانه ی بی شه رم و، چه وسینه ری خوین تال، ما فی بیره وه نی یه و، نابی بیره دا بروا یابمیتته وه، به لام شاله خوابی خه بره کانی په هله وی، به ملهووری و که له زه ری، ناوی - قه لای په هلوئی (په هله وی دژ) یان له جی - «قه لای کوئل نه ده رانی کورد» دانا، به لام چ زوو، قه لای بوش و هه لوئی، زور ویزانی خوین ریز، تیک ده ته پی و به سه ر سته مکاراندا ده روخی و، له لا په زه ی میژوداده یان کاته په زوی بوسو، تاداها توان تی بگه ن که قه لای به زواله ت قایمی زورداران له زورک و روخه که، هه رنه وه نده ی هه ژاران یه کیان گرت و هه رکام له حاست خویانه وه به ردیکیان پيدا دا، قه لا که زووخا و سته م لاچوو زوردار ته فرو تونا بوو -

نه نۆر - ناوی په کیکه له «دیکو کانی» شارستانی بانه - که له خوړه لانی بانه داهه لکه وتوه و سنوریشی به م جوړه ۱ - له لای باکوره وه به دیکوی بویه ن ۲ - له باشوره وه سنوری هه رودو کوردستان ۳ - له لای خوړه لاته وه به دیکوی سه رشوی سه قز ۴ - له لای خوړاواوه به دیکو کانی پشتی ئار به باو بله کیوه - نوساوه -

رووبه ری ئه م دیکویه ۲۰۵/۱ ک، چوار گۆشه یه، به شی زوربه ی ئه م دیکویه کوستانی یه، لای باشوری کوستانی و لای خوړاوی نرم و به رزی به رچاوده که وی - ئه م شوینه زستانان هه وای سارده و هاوینان ئارانه، که ژو کیوو ته په و لاپاله کانی لیژه واره. ئاوه کانی، زورتر له کانیواوه سارد و به قه لپه زو دیمه نه جوانه کانیه وه جاری ده بن -

چومی بویه ن له کوستانه کانی سنوری ئه م دیکو و دیکوی سه رشوی سه قز

سه رچاوه ده گری و له م دیکویه وه داده بورئ -

کیوه کانی، نهینی، حوجره ی فه قییان، که ژی لیږه واری سه رته زین.

بلندترین زنجیره کیوه سنوریه کانی ته م شوینه - ۱ - کیوی به تاو بانگی - کوته ره شه - که ۲۸۴۲ گه ز به رزه - ۲ - کیوی حه وتاش، که لکی هه رمی - له به ینی ته م دیکو و دیکوی سه رشوی سه قز دایه و ۲۴۴۶ گه زله روی ده ریاوه به رزه - که وینه ی ره حمه تی خودا سه رتاپا خیزوییره و به سه ر گه لی دلپاکی کوردا ره ژاوه، که هه م به ری بای زه مه نی مال ویرانکه ری گرتووه، هه م باران و به فرو تاو و کان و کانیوان و سه دان خیری له خودا زاگرتوه، هه م باغ و باغچه ی پرله گول و گزوگیای ره نگا و ره نگی دلرفینه. هه م پرله روانگای به دیمه ن و چیمه نی دل بزویته، هه م سه نگه ری شه رف و نازایه تی یه. هه م لانی شیران و مه ردایه تی یه، بوخویی نیشانه ی ریژو به رزیه، بو نه ته ویسان مایه ی سه رشوری و کری یه،

نزمترین خالی ته م به شه خالی دیی - وشرمله، ئیستاکه له سه ر دیکوی (بوئه نه) و ۱۵۲۵ گه ز به رزه، به ره ی گرنگی ته م دیکویه ۱ - ده غل، دانه ویله، سیایی یه به لام هه ربه ش تاو خوده کا، ۲ - به ره می لیږه واری وه ك مازوو بنیشت - گه زو وشتی تر شوغلی خه لکی ته م دیکویه، کشت و کال و ناژه ل داری یه، که بژیوی زستانی ناژه لی ته م مه لبه نده به تیکرای زوترتر، گه لای داره، به م جوړه که له کاتی پایزاندا (مانگی ره زبه ر) لق و پویی داره کان به گه لاوه هه ل ده په رتیون (هه ل ده پاچن) پاشان له نیوان داری به رزی دویاسی یا. چوارلقاندا - له تایه ی ده دهن به جوړی که نه نمی زه وی پی بگه یی ونه بارانیش بی رزینی، جاله کاتی زستاندا که مه ژوبزن وره شه ولاخ له به ر به فروسه رما ناتوان ده ربکریڼ، تاله کیو به ده می خویان به له وه زین، له وتایه گه لایانه که به زاراوی لیږه واری پی ده لین - (گه ل) گه لا دادگرن و بویان ده خه ن،

۳ - فروشتی و شکه لی داروژیری ته ویش ته گه ر پیلن ۴ - مامه له و ولاخداری که باری خه لکی له هه ردوو به شه که ی کوردستاندا ئالگیر و وه رگیر ده که ن - ته مه یه بژیوی کورده واری؟

ته م دیکویه له ۱۹ دیی گه وره و چکوله (کویره دی) پیکهاتووه - دی گه وره کانی بر یه بتن له ۱ - نه نور - کیله - زمانی زگ ماکیان کورد سورانی - مه زهه بیان سونتی شافعی یه - ناوی دیکانی به زیری ته لغوی به م جوړه یه .

۱ - **برویشکانی:** دی یه که له دیکۆی نه نۆری شارستانی بانه، له ۲۴ ک باشوری خۆرّه لاتی بانه و ۴/۵ ک نه نۆر دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۱۶۴ که س، مال ۲۵، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، شوغل: کشت و کال، ئازله ل داری، ریگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه

۲ - پاسگاه روسته می:

۳ - **خوزیاوا:** دی یه که له دیکۆی نه نۆری شارستانی بانه - له ۱۶ ک باشوری خۆرّه لاتی بانه و ۱۰ ک نه نۆر و له ۱/۵ ک عه باساوا و دایه - کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۴۵۲ که س، مال ۷۶ سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل دانه وئله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، شوغل: کشت و کال، ئازله ل داری، زیگا، ماشین ره و، نه م دی کانی هه سانی لی یه ۱ - له شوینی کانی سارد ۲ - له چالی بیرمه (چالی هه سانه که) مزگه وت - فیرگه.

۴ - **سه رته زین:** دی یه که له دیکۆی نه نۆری بانه، له ۲۲ ک باکوری خۆراوای بانه و ۲ ک نه نۆر و ۳ ک شه قامی بانه سه رده شتایه - کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۷۱ مال: ۱۲ سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، شوغل: کشت و کال، ئازله ل داری، ریگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۵ - **سه یران به ند:** دی یه که له دیکۆی نه نۆری بانه، له ۲۱ ک باشوری خۆرّه لاتی بانه و ۹ ک نه نۆر و ۳ ک سنوری کوردستانی عیراق دایه - کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتوان: ۳۹۶ مال ۵۸ سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، به رهه می لیژه واری، مازوو، گه زو، بنیشت - سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئازله ل داری، ئیستا که چۆله

۶ - **شه شه:** دی یه که له دیهستانی نه نۆری بانه، له ۲۱ ک باشوری خۆرّه لاتی بانه و ۱۱۵ ک نه نۆر دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۱۱۷ مال ۱۹ سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، به رهه می لیژه واری، شوغل: کشت و کال، ئازله ل داری، مزگه وت، فیرگه.

۷ - **شیلمان:** دی یه که له دیکۆی نه نۆری بانه له ۲۲/۵ ک باشوری خۆرّه لاتی

بانه و ۲/۵ ك نه نۆر و ۴ ك سنوری هه ردو به شی کوردستانی ئێران و عێراق دایه، کویتسانی و سارده سیڤه، دانیشتوان: ۷۳ مآل؛ ۱۳ سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وێله، به رهه می لێزه واری، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، مزگه وت.

۸ - عه بیاساوا (کیله): دئی یه که له دیکۆی نه نۆری بانه، له ۱۶ ك باشوری خۆره لاتی بانه و ۴ ك نه نور و ۶ ك سنوری کوردستانی ئێران و عێراق دایه، کویتسانی و سارده سیڤه، دانیشتوان ۳۱۷ مآل ۴۸ سونتی، کورد، ئاوله کانیاو و چۆمی نه نۆر، به رهه م: ده غل، دانه وێله، سپیایی، به رهه می لێزه واری، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، ریگا ماشین زه و، نه م دئی له کوندا - ناوی (کیله) بووه به لآم به هۆی نه وه یکه له سالی ۱۳۲۳ - هه تاوی، سه ربازیککی ده وله تی به ناوی (عه بیاس) له ده رگیر یه کدا که له نیوان قشونی ده وله تی و پیشمه رگه ی دیموکراتا - له م دئی دارۆی دا، کوژرا، ناویان نا - عه بیاساوا (فَاعْتَبِرُوا يَا اُولِيَ الْاَبْصَارِ) مزگه وت - فیرگه

۹ - قول ئه ستیڤ: دئی یه که له دیکۆی نه نۆری بانه، له ۱۸ ك باشوری خۆره لاتی بانه و ۱۲ ك نه نۆر و له ۶ ك خۆریاوا دایه، کویتسانی و سارده سیڤه، دانیشتوان: ۳۷۲ مآل ۵۸ سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وێله، توتن، به رهه می لێزه واری، مازوو، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، کیوه کانی، کانی مه لا و کیوی به رده سور، له سنوری خۆره لاتی نه م دیدان - ریگا: ماشین زه و - مزگه وت - فیرگه

۱۰ - قولیاوا: دئی یه که له دیکۆی نه نۆری بانه، له ۱۸/۵ ك باشوری خۆره لاتی بانه و ۱۲/۵ ك نه نۆر و له نیوان، کانی سور - میر عوسمان - مه حمه لیاوا دایه - کویتسانی و سارده سیڤه، دانیشتوان: ۱۸۳ مآل؛ ۲۴ سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وێله، سپیایی به رهه می لێزه واری، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری. مزگه وت. فیرگه

۱۱ - کانی سور: دئی یه که له دیکۆی نه نۆری بانه، له ۱۸/۵ ك باشوری خۆره لاتی بانه و ۱۲/۵ ك نه نۆر و له نیوان سه پران به ند و قولیاوا و کانی دزان دایه - کویتسانی و سارده سیڤه، دانیشتوان: ۱۱۹ مآل؛ ۲۱ سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وێله، سپیایی، به رهه می لێزه واری، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، ریگا: ماشین زه و مزگه وت. فیرگه

۱۲ - کانی شیلمه: دئی یه که له دیکۆی نه نۆری بانه، له ۱۹ ک باشوری خۆرّه لاتی بانه و ۱۶ ک نه نۆزوله نیوان عومه راوو شتراوا و کانی سور دایه، کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۷ مال ۱ -

۱۳ - کوخی حاجی مه حمود:

۱۴ - میر گولّاو (امیر عوسمان): دئی یه که له دیکۆی نه نۆری بانه، له ۲۴ ک باشوری خۆرّه لاتی بانه و ۴ ک نه نۆر و له نیوان نه نۆر - کیله و قولیا واکانی سور دایه، کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۲۶ مال ۳ سوتنی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ دانه ویتله، سپیایی، به رهه می لیّره واری، شوغل: کشت و کال، ئاژه لّ داری،

۱۵ - نه ده ر: دئی یه که له دیکۆی نه نۆری بانه له ۲۶/۵ ک باشوری خۆرّه لاتی بانه و ۶/۵ ک نه نۆر و له نیوان - برویش کانی - قولّ نه سیّتر دایه، کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۷۲ مال ۱۴ سوتنی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ دانه ویتله، سپیایی، به رهه می لیّره واری، شوغل: کشت و کال، ئاژه لّ داری، کیوی دروازه که ۲۶۴۷ گه ز به رزه له خۆرّه لاتی نه م دیدایه. مزگه وت.

۱۶ - نه نور: دئی ناوه ندی دیکۆی نه نۆر و به شقی نه نۆری شارستانی بانه یه - له ۲۰ ک باشوری هه لاتی بانه و ک سنوری کوردستانی ئیران عیراقدایه کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۶۸۵ مال ۱۱۶ سوتنی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ دانه ویتله، سپیایی، به رهه می لیّره واری، مازوو - گه زو گوێز، شوغل: کشت و کال، ئاژه لّ داری، ریگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه ی سه ره تایی وزانومایی - لوله که شی - به رق.

۱۷ - هه لاله برایمه: دئی یه که له دیکۆی نه نۆری بانه، هه لاله برایمه به کیایه کی به دیمه ن و جوان و گه شی گولّ سورده لّین که له کوستانه به فراویه له وه ز خوشه کانی کوردستاندا ده زوی، نزیککی نیوگه ز به رزده بیته وه وگولّیکی سوروتویی هه یه، کاتی گولّ دان ملی که چ ده بی، خه لکی برۆایان وایه که ملی بوذکری خودا که چ ده کا، به و هوّیه وه زور له سه ر قه برانی ده چه قینن - ده کزی نه م دی هه لاله برایمه ی - بووتی به و بونه وه ناویان نابی هه لاله برایمه - له ۲۴ ک باشوری خۆرّه لاتی بانه و ۱۸ ک نه نۆر و ۵ ک

سنوری کردستانی ئیران و عیراقدایه - کویتسانی و سارده سیّره، دانیشتوان؛ ۵۴ مالّ ۹ سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ دانه ویّله، سپیایی، به رهه می لیّره واری، شوغل: کشت و کال، ئازه لّ داری، ریگا: ماشین ره و - مزگه وت

۱۸ - هه نگه ژال: دی یه که له دیکوی نه نوری بانه، له ۲۰ ک باشوری خوهره لاتی بانه و ۴ ک نه نور دایه، کویتسانی و سارده سیّره، دانیشتوان؛ ۲۰۹ مالّ ۳۷ سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ دانه ویّله، سپیایی، به رهه می لیّره واری، شوغل: کشت و کال، ئازه لّ داری. مزگه وت - فیرگه

۱۹ - وشتراوا: له ۲۲ ک بانه و ۱۶ ک نه نور و له نیوان کانی دزان و عومه راواو کانی سور - دایه، کویتسانی و سارده سیّره، دانیشتوان؛ ۱۰۸ مالّ ۱۶ سوننی، کورد، ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غلّ - ئازه لّ داری - شوغل کشت و کال - ئازه لّ داری - مزگه وت - ریگا - ماشین ره و.

دیکۆی نهمه شیرى بانه

دیکۆی «نهمه شیر» که ۲۵ دئی له باوش گرتوه و له باکوری خۆراواى «بانه» دا هه لکه وتوه، زوبه ره که ی (۲۲۰ك) ی چوارگۆشه یه و حه شیمه تی ۸۱۴۹ که سه. یانی له هه ر ك یكى چوارگۆشه دا ۳۷ که س نیشه جی یه.

سنووری ئهم دیکۆ بهم جۆره یه:

۱- له باکوره وه به ناوچه ی بۆکان ۲- له باشوره وه به دیکۆی «کانی سور» ۳- له خۆره لهاته وه به ناوچه ی سه قز (دیکۆی میره دئ) ۴- له خۆراوا وه به ناوچه ی سه رده شته وه نوسا وه.

به شی زۆرتری ئهم دیکۆ، لیزه وار و داری بهر و ده وهن و باخی: تری، گو یز، قه یسی و شتی تر دای پۆشیوه، چۆمی نهمه شیر که له کو یستانه به خیر و بی ره کان ی کوردستانه وه سه رچا وه ده گری، بو ته هۆی بوژانه وه ی کشت و کال و باغداری و باخه وانی و زه حمه تی خودایه و به سه ر خه لکی کوردا زژا وه.

خه لکی ئهم دیکۆ، وهك گشت کوردی ئهم ناوچه موسلمانن، په یزه وی زیبازی «ئیمامی شافعی» ن.

دئی «کۆخان» که له ۳۲ك. ی شاری بانه و له سه ر شه قامی بانه- سه رده شتایه، به نا وه ندی ئهم دیکۆ دانر وه. سنووری دئی کۆخان بهم جۆره یه:

۱- له باکوره وه به دئی نهمه شیر ۲- له باشوره وه به دئی حه سه ناوا ۳- له خۆره لهاته وه به دئی زیویه ۴- له خۆراوا وه به دئی «په زشه» وه نوسا وه. نزیکترین دئی به دئی کۆخان دئی «نهمه شیر» ۲ك ی لی دوره. دورترین دئی ییش «بیلوه» ۱۲ك ی لی دوره: دیکۆی «نهمه شیر» ناوی خۆی له ناوی میژویی دئی «نهمه شیر» گرتوه ته وه؛ له باره ی ناوی «نهمه شیر» وه ئهم بیرو بزوایانه ده ربزا وه:

۱- کاتی که حکومه تی تورکی عثمانی له کوردستانه وه ده وه له تی روسی بیگانه له ئازه ربایجانه وه هیرشیان هینابوه سه ر ئیران و هه ر کام به نۆره ی خۆیان ده یان ویست، به شن له ئیران (کوردستان) دا بز کهن؛ بهم هۆیه کوردستانیان کردبوه گۆزه پانی بهر به ره کان ی وهك مه لۆشه وینکه شیرازه ی ژیا نی خه لکیان په چزان د و وینه «سن و کولله» کشت و کال و باغ و به ره می خه لکی کوردیان خوارد به لا و ئازا وه یه کی وایان له ولا تا نا وه که هیشتا پاش هه شتا و چهند سال وه یشو ومه ی دوبه ره کی و به لای بی ده سه لا تیان له کوردستان دا زی شه بز نه بو ه، جا خه لکی ئازا و به شه زه ف و له خۆ بو ردوی

کورد، بۆپاراستنى شهزەف و ئاين و خاکی نیشتمانی خوشه‌یستی، ده‌ستی دا چه‌ك و له‌ به‌رایه‌ری دوژمنانی ئاین و نیشتمانی زاوه‌ستا؛ هم‌م‌ه‌یز و ده‌سه‌لاتی خسته‌کاوتنا هه‌ر نه‌به‌ی به‌ جه‌نگ‌وگوریز دوژمن وژکا، خه‌یالی داگیرکردنی کوردستانی له‌سه‌ر ده‌رکا. به‌م‌شێوه‌ له‌ زۆرتی دیکانی کوردستاندا «قه‌لای» دیفاع و به‌رگری به‌دی‌هات. یه‌کێ له‌وانه «قه‌لای نهمه‌شیر» بوه، جا به‌ هۆی کۆل‌نه‌ده‌ری و خۆزاگری، چون‌ دواى «هه‌شت قه‌لای» خویان زاگرتوه، له‌قه‌مى «نۆهه‌م‌شیر» یان پتدراوه: یانی گشت قه‌لاکان وه‌ك شیر و ره‌بان به‌رنه‌داوه و مه‌ته‌ریزیان به‌جى نه‌ه‌یشته‌ تا شه‌هید کراون.

۲- له‌ کاتی دیفاع و ساتی شه‌زدا هاواریان کردوه «نامه‌شیر» بینن، یانی گه‌لى قه‌وم و برا خه‌یرا که‌ن: شیر (شمشیر) بینن، دوژمن بتاسینن. به‌لام به‌ بزوايى ئه‌م ناوه ده‌گه‌زێتمه‌وه بۆ سه‌رده‌مى «تیروکه‌وان و شیر» که‌ ه‌یشتا باروت نه‌دۆزراوه‌ته‌وه (نزیکی حموت سه‌دسال له‌وه‌ پێش).

۳- «نامه‌شیر» یان لی‌بستینن: یانی به‌دیل بیان‌گرن، چون‌ له‌ به‌رایه‌ری ه‌یرشی شیرانه‌ی ئێه‌وه‌دا ده‌ستیان پێ‌ناکریتمه‌وه، که‌ وابوو مه‌یان‌کوژن ته‌نیا شیره‌کانیان لی‌وه‌رگرن و به‌ دیل بیان‌گرن. ئه‌مه‌ بۆ خۆی مرقۆایه‌تی کورد وه‌ده‌رده‌خا که‌ له‌ شه‌زیشدا پیاوکوژی په‌سه‌ند نه‌کردوه و داواخوازی صلح و ئاشتی بوه. ناوی دیکانی، به‌ زیزی ئه‌لقوبی به‌م‌ جوهره‌یه‌:

۱ - بێکه‌ش: دێ‌یه‌که‌ له‌ دیکۆی نهمه‌شیری بانه‌ له‌ ۴۱.ك باکوری خۆراواى بانه و ۹.ك کۆخان‌دایه. کویستانی و ساردسیره. دانیشته‌وان ۴۰۳، مال ۵۶، سونى، کورد، ئاو، له‌ کانیاو. به‌رهم: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایى. شوغل: کشت‌وکال و ئاژه‌ل‌دارى. ریگا: ماشین‌زه‌و. مرگه‌وت، قوتا‌بخانه.

۲ - به‌رده‌زه‌ش: دێ‌یه‌که‌ له‌ دیکۆی نهمه‌شیری بانه‌ له‌ ۳۹.ك باکوری خۆراواى بانه و ۷.ك کۆخان‌دایه. کویستانی و ساردسیره. دانیشته‌وان ۷۲۱، مال ۹۳، سونى، کورد، ئاو، له‌ کانیاو. به‌رهم: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایى. شوغل: کشت‌وکال و ئاژه‌ل‌دارى. ریگا: ماشین‌زه‌و. مرگه‌وت، قوتا‌بخانه.

۳ - بیلو: دێ‌یه‌که‌ له‌ دیکۆی نهمه‌شیری بانه‌ له‌ ۲۴.ك باکوری خۆراواى بانه و ۱۲.ك کۆخان‌دایه. کویستانی و ساردسیره. دانیشته‌وان ۴۰۱، مال ۵۲، سونى، کورد، ئاو، له‌ کانیاو. به‌رهم: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایى. شوغل: کشت‌وکال و ئاژه‌ل‌دارى. ریگا: ماشین‌زه‌و. مرگه‌وت، قوتا‌بخانه.

۴ - بناویلّه‌کۆنه: دێ‌یه‌که‌ له‌ دیکۆی نهمه‌شیری بانه‌ له‌ ۳۷.ك باکوری خۆراواى بانه و ۵.ك

کوخان دایه. کویتسانی و ساردسیره. دانیشتوان ١٢٩، مال ١٧، سونى، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانهویل، سپیایى. شوغل: کشت وکال و ئاژهلداری. ریگا: ماشین زه. مزگهوت، قوتابخانه.

٥ - پهژشه: دئیه که له دیکۆی نهمه شیرى بانه له ٣٧. ک باکوری خوراواى بانه و ٥. ک کوخان دایه. کویتسانی و ساردسیره. دانیشتوان ٣٠٤، مال ٤٠، سونى، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانهویل، سپیایى. شوغل: کشت وکال و ئاژهلداری. ریگا: ماشین زه. مزگهوت، قوتابخانه.

٦ - پیاوین: دئیه که له دیکۆی نهمه شیرى بانه له ٣٩. ک باکوری خوراواى بانه و ٧. ک کوخان دایه. کویتسانی و ساردسیره. دانیشتوان ٢٦٤، مال ٤٠، سونى، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانهویل، سپیایى. شوغل: کشت وکال و ئاژهلداری. ریگا: ماشین زه. مزگهوت، قوتابخانه.

٧ - حه سه ناوا: دئیه که له دیکۆی نهمه شیرى بانه له ٣١. ک باکوری خوراواى بانه و ٢. ک کوخان دایه. کویتسانی و ساردسیره. دانیشتوان ٥٦، مال ٦، سونى، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانهویل، سپیایى. شوغل: کشت وکال و ئاژهلداری. ریگا: ماشین زه. مزگهوت، قوتابخانه.

٨ - دۆل هه رزن: دئیه که له دیکۆی نهمه شیرى بانه له ٣٨. ک باکوری خوراواى بانه و ٦. ک کوخان دایه. کویتسانی و ساردسیره. دانیشتوان ٥١٠، مال ٧٧، سونى، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانهویل، سپیایى. شوغل: کشت وکال و ئاژهلداری. ریگا: ماشین زه. مزگهوت، قوتابخانه.

٩ - زیویه: دئیه که له دیکۆی نهمه شیرى بانه له ٢٧. ک باکوری خوراواى بانه و ٧. ک کوخان دایه. کویتسانی و ساردسیره. دانیشتوان ٤٩٥، مال ٧٩، سونى، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانهویل، سپیایى. شوغل: کشت وکال و ئاژهلداری. ریگا: ماشین زه. مزگهوت، قوتابخانه.

١٠ - سماقان: دئیه که له دیکۆی نهمه شیرى بانه له ٣٤. ک باکوری خوراواى بانه و ٢. ک کوخان دایه. کویتسانی و ساردسیره. دانیشتوان ٣١٩، مال ٤٠، سونى، کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم: دهغل و دانهویل، سپیایى. شوغل: کشت وکال و ئاژهلداری. ریگا: ماشین زه. مزگهوت، قوتابخانه.

١١ - سۆتو: دئیه که له دیکۆی نهمه شیرى بانه له ٤١. ک باکوری خوراواى بانه و ٩. ک

کۆخان دایە. کۆیستانى و ساردسىره. دانیشتوان ٣٤٥، مالى ٤١، سونى، کورد، ئاو، لە کانیاو. بەرهم: دەغل و دانەوێلە، سپیایى. شوغل: کشت و کال و ئاژەل دارى. رىگا: ماشین زەو. مژگەوت، قوتابخانە.

١٢ - سەرته زۆین: دى یەكە لە دىكۆى نەمە شیرى بانە لە ٢٩. ك باکورى خۆراواى بانە و

١١. ك كۆخان دایە. کۆیستانى و ساردسىره. دانیشتوان ٢٦، مالى ٣، سونى، کورد، ئاو، لە کانیاو. بەرهم: دەغل و دانەوێلە، سپیایى. شوغل: کشت و کال و ئاژەل دارى. رىگا: ماشین زەو. مژگەوت.

١٣ - سپى دەرە: دى یەكە لە دىكۆى نەمە شیرى بانە لە ٣٩. ك باکورى خۆراواى بانە و

٧. ك كۆخان دایە. کۆیستانى و ساردسىره. دانیشتوان ٣٤٠، مالى ٤٣، سونى، کورد، ئاو، لە کانیاو. بەرهم: دەغل و دانەوێلە، سپیایى. شوغل: کشت و کال و ئاژەل دارى. رىگا: ماشین زەو. مژگەوت، قوتابخانە.

١٤ - شەپىنان: دى یەكە لە دىكۆى نەمە شیرى بانە لە ٤٣. ك باکورى خۆراواى بانە و ١١. ك

کۆخان دایە. کۆیستانى و ساردسىره. دانیشتوان ١٧٧، مالى ٢٥، سونى، کورد، ئاو، لە کانیاو. بەرهم: دەغل و دانەوێلە، سپیایى. شوغل: کشت و کال و ئاژەل دارى. رىگا: ماشین زەو. مژگەوت، قوتابخانە.

١٥ - کۆخان: دى ناوەندى دىكۆى نەمە شیرى بانە یە، لە ٣٢. ك باکورى خۆراواى

بانە دایە. کۆیستانى و ساردسىره. دانیشتوان ٤٣٢، مالى ٥٧، سونى، کورد، ئاو، لە کانیاو. بەرهم: دەغل و دانەوێلە، سپیایى. شوغل: کشت و کال و ئاژەل دارى. رىگا: ماشین زەو. مژگەوت، قوتابخانە، پاسگا، پۆست نامە بەر، تەلفون، لوله کەشى، بەرق، ئاش، دارتاش، حەمام، یانەى خاوتنى، فروشگای هاویارى، نەوت فروشى، تەعمیرگای ماشین، چای خانە، بەقالى. چون لە چەند کۆخ بەدى هاتو، بە «کۆخان» جەمعى یان کردووە تەو.

١٦ - کانى سماقان: دى یەكە لە دىكۆى نەمە شیرى بانە لە ٤٢. ك باکورى خۆراواى

بانە و ١٠. ك كۆخان دایە. کۆیستانى و ساردسىره. دانیشتوان ٧٠، مالى ١١، سونى، کورد، ئاو، لە کانیاو. بەرهم: دەغل و دانەوێلە، سپیایى. شوغل: کشت و کال و ئاژەل دارى. رىگا: ماشین زەو. مژگەوت، قوتابخانە.

١٧ - کانى پیزمكى: دى یەكە لە دىكۆى نەمە شیرى بانە لە ٢٦. ك باکورى خۆراواى

بانە و ٢٠. ك كۆخان دایە. کۆیستانى و ساردسىره. دانیشتوان ١١٩، مالى ١٧، سونى، کورد، ئاو، لە کانیاو. بەرهم: دەغل و دانەوێلە، سپیایى. شوغل: کشت و کال و ئاژەل دارى. رىگا: ماشین زەو.

مزگهوت، قوتابخانه.

١٨ - كه شینه: دئیه كه له دیکۆی نهمه شیرى بانه له ٤١.ك باکوری خۆراواى بانه و ٩.ك کۆخان دایه. کویتانی و ساردسیره. دانیشتوان ٢٧٣، مال ٣٥، سوننى، کورد، ئاو، له كانیاو. بهرهم: دهغل و دانەوێله، سپیایی. شوغل: کشت وکال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهو. مزگهوت، قوتابخانه.

١٩ - گش كه سه: دئیه كه له دیکۆی نهمه شیرى بانه له ٢٧.ك باکوری خۆراواى بانه و ٩.ك کۆخان دایه. کویتانی و ساردسیره. دانیشتوان ١٨٤، مال ٢٤، سوننى، کورد، ئاو، له كانیاو. بهرهم: دهغل و دانەوێله، سپیایی. شوغل: کشت وکال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهو. مزگهوت، قوتابخانه.

٢٠ - نیجه لان: دئیه كه له دیکۆی نهمه شیرى بانه له ٤١.ك باکوری خۆراواى بانه و ٩.ك کۆخان دایه. کویتانی و ساردسیره. دانیشتوان ٦٨٠، مال ٨٤، سوننى، کورد، ئاو، له كانیاو. بهرهم: دهغل و دانەوێله، سپیایی. شوغل: کشت وکال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهو. مزگهوت، قوتابخانه.

٢١ - نه مه شیر: دئیه كه له دیکۆی نهمه شیرى بانه له ٣٤.ك باکوری خۆراواى بانه و ٢.ك کۆخان دایه. کویتانی و ساردسیره. دانیشتوان ٢١٢، مال ٣٤، سوننى، کورد، ئاو، له كانیاو. بهرهم: دهغل و دانەوێله، سپیایی. شوغل: کشت وکال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهو. مزگهوت، قوتابخانه.

٢٢ - نجنتی سه ری: دئیه كه له دیکۆی نهمه شیرى بانه له ٤١.ك باکوری خۆراواى بانه و ٩.ك کۆخان دایه. کویتانی و ساردسیره. دانیشتوان ٧٥٧، مال ١١٤، سوننى، کورد، ئاو، له كانیاو. بهرهم: دهغل و دانەوێله، سپیایی. شوغل: کشت وکال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهو. مزگهوت، قوتابخانه.

٢٣ - نجنتی خوارى: دئیه كه له دیکۆی نهمه شیرى بانه له ٣٩.ك باکوری خۆراواى بانه و ٧.ك کۆخان دایه. کویتانی و ساردسیره. دانیشتوان ٤٤٥، مال ٦٣، سوننى، کورد، ئاو، له كانیاو. بهرهم: دهغل و دانەوێله، سپیایی. شوغل: کشت وکال و ئاژهل داری. ریگا: ماشین زهو. مزگهوت، قوتابخانه.

٢٤ - هه ورازه: دئیه كه له دیکۆی نهمه شیرى بانه له ٤٣.ك باکوری خۆراواى بانه و ١١.ك

کۆخان دایە. کۆیستانی و ساردسیره. دانیشتوان ٢٢٧، مائ ٤٠، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو. بەرهم: دەغل و دانەوێڵە، سپایی. شوغل: کشت و کال و ئاژەل داری. ریگا: ماشین زەو. مزگەوت، قوتابخانە.

٢٥ - هەلۆ: دێیە کە لە دیکۆی نەمەشیری بانە لە ٣٩. ک باکوری خۆراوای بانە و ٧. کۆخان دایە. کۆیستانی و ساردسیره. دانیشتوان ٢٦٠، مائ ٣٥، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو. بەرهم: دەغل و دانەوێڵە، سپایی. شوغل: کشت و کال و ئاژەل داری. ریگا: ماشین زەو. مزگەوت، قوتابخانە.

هه لکه و تویی و سنورو به رینی مه لبه ندی بیجار «گه ژوس»

مه لبه ندی بیجار (گه ژوس) یه کیژکه له هه شت مه لبه نده کانی پارێزگای کردستان و له باکوری خۆر هه لاتی دا هه لکه وتوه و سنوری به م جوړه یه:

۱ - له باکوره وه به ناوچه ی ماه نیشان له پارێزگای زه نجان.

۲ - له باکوری خۆر ئاواوه به ناوچه ی کوردنشینی تیکاب.

۳ - له باشوره وه به ناوچه ی قورووه.

۴ - له باشوری خۆر هه لاته وه به دیکوی میهره بان له ناوچه ی (کبودر آهنگ) ی همدان.

۵ - له خۆر هه لاته وه به به شی قه یدار (خدابنده) و (سوهره وه رد) ی پارێزگای زه نجان وه نوساوه.

زویه ری ۶۰۸۴ ک م چوار گوشه یه و به رابه ری سه رژوماری سالی ۶۵ ی هه تاوی ۱۱۵۸۳۶ که س حه شیمه تی هه یه، ناوه ندی ئه م مه لبه نده شاری بیجاره که له به رزایی ۱۹۴۰ گه زدا هه لکه وتوه و به (بانی ئیران) ناوبانگی ده رچه وه که دوای شاره کانی (شاری کورد^۱)، (قه یدار یا خدابنده^۲) (الیگودرز^۳) (ده ماوند^۴) به رزترین شاری ئیرانه.

چۆنیه تی سور شتی: بیجار مه لبه ندیکی کویستانی یه، خاکی نه رمان و به برشته، ده شت و گوژی زۆره، لیژ و هه لدیری که متره، هه وای سارده سیژه (زستانی درێژو هاوینی خوش و ئارانه).

له م ناوچه دا سی زنجیره کیوی به خیر و بیر به م جوړه هه لکه وتوه:

۱ - زنجیره کیوه کانی باکور: له ئاخین خاکی باکوری ئه م مه لبه نده دا کیوه به رزو به سام و خاکیه بی به رده کان، له باکوری خۆر ئاوا به ره و باشوری خۆر هه لات کشاون، که تیره شان و ئاو رێژه کانیان به سنوری سورشتی نیوان (بیجار) و مه لبه نده کورد نشینه کانی تیکابی هه وشار و ماه نیشانی زه نجان ده ژمیردری.

بڵندترین لوتکه ی ئه م زنجیره کیوانه به ریز له خۆر ئاواوه بو خۆر هه لات به م جوړه یه:

۱ - لوتکه ی کیوی باکوری دیکانی - نه و به هار و ئه میناوا ۲۲۹۸ گه ز.

(۱) ۲۰۶۶ گه ز

(۲) ۲۰۵۰ گه ز

(۳) ۱۹۸۱ گه ز

(۴) ۱۹۶۰ گه ز

- ۲ - لوتکه ی کیوی خۆرئاوای - کوتان سه ری ۲۱۳۰ گه ز.
 - ۳ - لوتکه ی ئیمام زاده - ایوب انصاری - (هه یوانساری) ۲۵۱۲ گه ز.
 - ۴ - لوتکه ی کیوی «زرنیخ» له باکوری دئی «چیچکلو» ۳۱۲۰ گه ز.
 - ۵ - لوتکه ی کیوی «گوله زه رد» له باشوری خۆره لاتی چیچکلو - ۲۹۹۰ و ۲۹۷۵ گه ز
 - ۶ - لوتکه ی کیوی «قه ره داغ» ۲۸۸۰ گه ز
 - ۷ - لوتکه ی کیوی «سویاسالار» له خۆراوای دئی «شارک» - / ۲۳۸۵ گه ز
 - ۸ - لوتکه ی کیوی «خال داغی» له باشوری خۆراوای دئی قه ره که ند ۲۶۲۱ گه ز
 - ۹ - لوتکه کیوی «شانشین» له باکوری دئی شانشین ۳۲۰۰ گه ز
 - ۱۰ - لوتکه ی کیوی «بللاج» له باشوری خۆره لاتی شانشین ۲۱۳۸ گه ز
- زنجیره کیوه کانی ناوه ندی «ته قریبه ن» شان به شانی کیوه کانی باکور، له دیکۆی قه ره ته وه ره ی دیوانده ره وه به ره و ناوه ندی بیجار و دیکۆی پیرتاج دیت و ده نوی به کیوه کانی «خه رقانه وه»
- ئه م زنجیره کیوه له چه ند شویندا به هوێ چۆمه کانی «قزل وه زان» و ته لوار و چۆمه کانی ترلیک ده پچرین و داده کوژین.
- زنجیره کیوه کانی ناوه ندی به زرتترین لوتکه ی ناوه ندی له باکوری خۆراوا به ره و باشوری خۆره لات بریستین له: ۱ - کیوی ۲۳۴۶ گه زی سه رقه یسه
- ۲ - کیوی به رزی ۲۴۰۷ گه زی «په نهجه عه لی» له خۆره لاتی جه نگیز قه لآو خۆراوای بیجاردا.
- ۳ - کیوی به رزی ۲۲۳۴ گه زی «نه قاره کوت له باکوری خۆراوای شاری بیجاردا
- ۴ - کیوی به رزی ۲۵۵۵ گه زی «هه مزه عه زه ب» له نیوان دیکانی چۆبی و حوسه یناوادا
- ۵ - کیوی به رزی ۲۲۵۸ گه زی «تماشا» له نیوان دیکانی. باوه فه قی و دئی بیه دا
- ۶ - کیوی به رزی ۲۵۲۵ گه زی «چه نگ نه لماس» له نیوان دیکانی،
- حه سه ن ته یمور، زه ینه ل، کانی ئادینه، ئاغبلاغی چه نگ نه لماس دا.

زنجیره کیوه کانی باشور. تیره شانه کانیان به سنوری سورشتی نیوان مه لبه ندی بیجار و قوروو دژمیردری. به رزترین لوتکه ی نه م زنجیرانه بریستین له ۱ - کیوی به رزی ۲۶۴۲ گه زی «زیراوا» له نیوان دیکانی که له ک، گول قه باغچه سارچه رمو. زاخه ی سه روی دیوانده ره دا ۲ - کیوی به رزی ۲۶۴۲ گه زی «پیرمحمود» له نیوان «برایماوا» و «موبارکاوادا»^۱

۳ - کیوی به رزی ۲۱۶۱ گه زی «پشته نگ» له نیوان دیکانی شیر کوژی سه ری و دبی پشت ته نگ دا.

چالترین خالی مه لبه ندی بیجار. دبی گول قشلاخه که ۱۳۷۲ گه زبه رزه و له قه راخی چومی قزل وه زان و ناخرین خالی خورّه لاتی مه لبه ندی بیجار (له دیکوی گورگین دا)

(چۆمه کانی مه لبه ندی بیجار)

سویاس بوخوداهه رلایه کی کوردستان ده روانی، کانیاهه، چۆمه، جوّباره، چاوه زوونی نایه تی پیروزی (جَنَاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ)^۲، هه ر لایینی ده بینی گول و گولزار و سه وزه لانی و ئاوه، هه رشویتی ده چی خه م زه وینه و حه زی چاوه، تیره مه لبه ندی گه زوس «زه زرین که مه ره»، خاکی به پیت و به ره م و به ره. به لام ئیستاناوی «بیجاری» له سه رسه ردانراوه، چونکه خاکی به برشته بی دروداله. خوشاوه. بی بزاروبی جاره. دوس گره، دوژمن هاره. هه رچه نده له میژه، گه لی کوردی هه ژار ده چه و سیته وه. بی سه رو سه روک. ده ربه ده ره، ده خویتیته وه. به لام هه رگه لی بیه وی له ژیانیدا بحه سیته وه - ده بی ئه م ونه به رزو به سۆزه ی خودای، له گویدا بزرنگیته وه. که ده فه رمی: وَ لَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ^۳

له عیلمی ئه زه لی خودای گه وره و سی پاره ی سه رنویشتی گه لان وه هانوسراوه، که میراتی زه وی به به نده گانی باش و لی وه شاوه ی خودا به خشراوه، جائه ی گه لی کول نه ده رو به هیروئازا ده س له ده س و قه وه ت له خوا ی توانا، ئه گه ر ده ته وی که بر بزه ی پشت و هیزی هه ناوت، نور و بینایی هه ردوو چاوت، هو ی

(۱) فەرھەنگی جەغرافیای ئێران

(۲) سوره تی البروج نایه تی ۱۱

(۳) سوره تی الانبیاء نایه تی ۱۰۵

ناویانگ و شۆره تو شکۆ و ناوت، هه وێنی خوۆشی و سه ربه رزی و حه سانه وه ت، وره وتین و ته وژم و وزه وقه وه ت، سه نگه ری شه زه ف و دینت، لانکی ژبان و مایه ی ژینت، سه رچاوه ی بیرو برۆای دوارۆژت، وه ته نی به شکرۆی نساو و به ر رۆژت، رۆژۆشه و وێدی سه ر زمانت، دایکی جوانت، نیشتمان، به گول و گولزاری گه ش، چیمه نوچۆمی زه نویری، شاخ و داخ، لاپال و لیژ و هه لدیری. پزله کان و کانیاوان، ئاسن و نه وت و زبیری، ده شت و خاکی به پیت و به رهه م و به برشتی. ئاو روباو، خاكو هه وا گشتی، به تو بیری و بی ترس و دلنیا تیدا بچه و بچه وه. بی قره و قه رقه شه. له به رو بوی بسحه سییته وه، به ده سته جه می جه ماوه ره پیکه وه، بی به رودوا له ریکه وه. به رنامه ی خوا بگره به ر. تاله پلان ده چیه سه ر. زیگای باشان به رمه ده، قازانج ده که ی یه که به ده، کوردی برا بزانه، خوا زه حیم و زه حمانه. قه تی فری نه داوی. هه موو کات له به ر چاوی، خوا به باشی داناوی. که به هه شتی پیدای.

ئه تویش پیاو به و مه سره وه، کاتی کاران مه خه وه، رۆژله گه ل شه و گری ده، دوو به ره کی فری ده، ده س که ملی برا که ت، بو خوت هه ل که چرا که ت، ئه مجار ولات بکیله، درک و دالان مه هیله. له به ر ئاوان سه دبه سته. ئه و کات ولات سه ربه سته، بو تویش ئه وه مه به سته، خوا پشتیوان بی به سته.

مه لبه ندی بیجار وه که ته واوی کوردستان، خاوه نی چۆم و چۆبار و کانیاو و ئاوی ئه وه نده به که لک و فایده ن، ئه گه ر بیتووبه دورستی که لکی بو کشت و کال لی وه ر بگیری و حکومه تی ئیسلامی ئاورژیکی لی بداته وه و سه دیان له به را ببه ستی، دیاره ئه و کاته ئه م پارچه خا که پا که، چه ند به رابه ری ئیستاکه، به رهه م و قازانج به خه لک و ده ولت ده گه ینی. چۆمه کانی بیجار به م جوړه ی خواره وه یه.

چۆم، چۆمه کانی مه لبه ندی بیجار

۱ - چۆمی قه مچو خه: ئه م چۆمه خاوه نی پینج لقه - ۱ - لقی خوړه لاتی له کیوی ۲۷۹۴ گه زی «قه ره چه مه ن» و «سیرالان» له باکوری دیکانی «چتاق. سولتانوای چتاق». «شه ریف که ندی»، ۲ - لقی دووه می له کیوی ۲۹۷۵ گه زی «گوله زه رد» له خورواوی دبی «چیچکلو» ۳ - لقی سی هه م له کیوی باکوری دبی «کانی سورب» و کیوی

۲۲۲۵ گه زی «قه ره گۆل» ۴ - لقی چواره می له خۆراوای کویستانی «قه ره گۆل» سه رچاوه ده گری. تیکراله باکوره وه به ره و باشورداده بورن و له نیوان دیکانی «ئوچ گۆل» و «قاوشق» دا یه ك ده گرن و چۆمی «قه مچوخه پیکدیتن» ده رۆاو دیکانی «ئوچ گۆل» یه نگه که ند. شازاده حوسه یین «به جی دێلی و کێوی «قه ره بلاغ داده بری و ده گاته باکوری کێوی ۱۹۴۷ گه زی قبله بلاغی. لیره دا لقی پینجه می، که له کویستانه کانی ۲۱۳۰ و ۲۲۹۸ گه زی نیوان دیکانی «کوستانی سه ری» و «ته گرباری» ناوچه ی دیوانده ره و

کێوی ۲۲۵۴ گه زی «هه یوانساری» له باکوری دیی «عه ره بشا و داوینی گۆله زه رده سه رچاوه ده گری، له گه ل خوی ده باوده رۆا و ده گاته قه لای میژویی (ده و له «تیارخانی سیامه نسور) قه لای قه مچوخه لیره دا چۆمی قه مچوخه ناوی ۵ نشان که له دووناشگیر زورتره و ئاوه که ی زور سارد و سوکه، له گه ل خوی ده باو به ژیرپردی دیی «قه مچوخه» داده رۆا و دیکانی. نه لپه هوت. وه لی به گ،

باباخان، به جی دێلی، له مه ولا به ناوی چۆمی (گورانی) ده رۆا و له نیوان دیکانی «هه شتاجۆت» و «یه نگه یرخ» و «ئاغچه که ند» چۆمی «گه وزن» (خوزان) له گه ل خوی ده باو ده رۆاو له پشت دیی (قوجور) ده ژژینه قزل وه زانه وه.

۲ - چۆمی زه رده: نه م چۆمه له دوولق پیکهاتوه ۱ - «چۆمی قه ره ته وه ره» که له باشوری کێوی ۲۳۳۹ گه زی «جه نگیزه قه لا» سه رچاوه ده گری و به ره و باشوری خۆراوا، داده په ری و دیی «وه یس مرید» به جی دێلی و له «قه ره ته وه» نزیک ده بیته وه و به ده وری کێوی ۲۰۹۹ گه زی شاخه زه ش دا به ره و باکوکی خۆراوا باده خوا و له دوازده ئیمام به و لاوه. چۆمیلکه ی سه عداوا، له گه ل خوی ده باو به باشوری «کانی جانقولی» دا ده رۆا، دیی «کانی کازم» به جی دێلی و چۆمیلکه ی «کونده ك» که له به رزایه کانی «زه ینه ل خان» سه رچاوه ده گری، له گه ل خوی ده باوله نیوان دیکانی «قه باسور و «په ی نه بزه». لقی دوهه می. که له کێوه کانی «کانی ئاوینه» له باکوری دیی «به رگوشاد» و کێوی ۲۱۰۳ گه زی شیر کوژی سه ری و پشت ته نگه» وه سه رچاوه ده گری، له باشوره وه به ره باکور، دیکانی، حوسه یین خان «خوراسان» «برایماوا» «باوه نه زه ر» «کانی نه یاز» و

«په ی نه بره» به جی دێلێ ده رۆاوله نزیکی دێی «زه رده که مه ر» ده رژیته قزل وه زانه وه^۱

۳ - چۆمی درویش خاکی: ئەم چۆمه له دولق پیکهاتوووه که هه ردوو لقه کانی له باکوری زنجیره کیوی به ناوبانگ و ۲۶۴۲ گه زی «پیرمحمود» سه رچاوه ده گرن. به لام لقی خوژه لاتی له به رزایه کانی «موباره کاوا» و «کانی کون» به ره و باکورداده په زی و به ناودیێ نه جه فاوا» داده رۆا وده گاته دێی «ده رویش خاکی» لقه که ی تریشی له چه ند لق پیکدی که تیکرا له به رزایی نیوان دیکانی «کانی کون» و «که له ک» سه رچاوه ده گرن و دیکانی «حه سارچه رموو» و «نه وبه هار» به چی دێلن و له دێی «ئالمه قولاغ» ده بنه به ک. ده رۆاو له دێی ده رویش خاکی تیکه ل لقی هه وه ل ده بی و ده رۆا و له نیوان دیکانی «نه و به هار» و «هه باساوا» داده رژیته قزل وه زانه وه^۲

۴ - چۆمی گه وزن: ئەم چۆمه له باکوری کوستانی به رزی ۲۸۸۰ گه زی «سوپاسالار» و «کیوی» «قه ره داغ» و خوژه لاتی کیوی ۳۱۲۰ گه زی زه رنیخ له باکوری خوړاوی مه لبه ندی بیچاره وه سه رچاوه ده گرتی و به ره و باشوری خوژه لات داده په زی تاده گاته نیوانی دیکاتی «شارک» و «قه ره که ند» لیره دا، چۆمیلکه ی «شارک» (که له باکوری کوستانی به زری ۲۷۹۴ گه زی «قه ره چه مه ن» و کیوی «هه لقه ئه میر» و خوژه لاتی کیوی «سوپاسالار» و داوینی کیوی «قه ره داش» ه وه سه رچاوه ده گری و له خوژه لات به ره و خوړاواده رۆاو به م لاوای شارک دا، داده بورێ، له گه ل خوێ ده با و ده رۆا، دیکانی «ناقیازی» «رۆسته م که ندی» «ئه میرئه سلان» «سه یف عه لی که ندی» به جی دێلێ و ده گاته دێی «نورمحمد»، له خواردی «نورمحمد» و له رۆبه رۆی دێی «نه وشاد»، ناوی کوستانه کانی «نورالعین» و «خالدای» دیته سه رۆبه به ردی «نه وشاد» ده رۆا، تاده گاته حاست دێی «خه لیفه قشلاخ»، لیره دا چۆمیلکه ی «خوزان» که له خوژه لاتی کیوی «نورالعین» سه رچاوه ده گرتی و له خوژه لات ه وه به ره و خوړاواده رۆاو دیکانی «کولته په ی ته غامین» (سیوری) «ئوچ کومبه دی خان» «داداش که ندی»، «که ربم که ندی» به جی دێلێ. له به رابه ری «خه لیفه قشلاخ» ده رژیته ناوچۆمی «گه وه زن» ه وه، ده رۆاتاده گاته دێی «گه وزن» و «که ل په ر» لیره دا ناوی کوستانی

(۱) نه خشه ی کوردستان - جه غرافیای کوردستان

(۲) نه خشه ی ژمه سمی کوردستانی ئیران

۲۴۴۰ گه زی «شانشین» و کیوی ۲۱۳۸ گه زی «بلاوچ» له نیوان هه ردوو نازاد وه یس و دبئی «شانشین». له گه لّ خووی ده باوه دا رّوا، له مه ولا چۆمه که ده چیته ده شتایی و ئاوه که ی مه ن و هیواش ده بیته وه و له سه ره خووده جمی و ده رّواتا ده گاته دبئی (جه یران) لیڤه دا چۆمی «قه مچوخه» (که له نیوان دیکانی «هه شتاجوت» و «خراپه چۆل نه رخ» دا. پیتی ده لّین چۆمی «گورانی» چون به باشوری زنجیره کیوی «گورانی داغی» دا داده بوری له گه لّ خووی ده باو ده رّوا، له نیوان دیکانی «موغانلو» «جوداقیه» له به رابه ری دبئی «قوجور» دا ده رّزیتته ناو قزل وه زانه وه

۵ - چۆمی شوراو «سویراو» له کیوی ۲۲۵۰ گه زی خووره لاتی دیکانی «نه وبه هار» و باکوری «حه یده ردیوان» سه رچاوه ده گرتی و دیکانی «پاپاله» و «قه لاکون» به جی دیلّی و ده گاته دبئی «قه ره ول» له وی ئاوی کیوی ۲۰۵۲ گه زی باشوری «که چه گومه د» له گه لّ خووی ده باو ده رّوا، دیسان ئاوی به رزایی دیکانی «ئاوباریک» «ئاخکه ند» «گامه گتر» «مرادقولی» شه که ربلّاغ، هه روا، ئاوی به زرایه کانی «په نهجه ی سه روخوار» له گه لّ خووی ده باو ده رّوا و له به رابه ری دبئی عه لیاوا، ده رّزیتته ناو قزل وه زانه وه

۶ - چۆمی پشت قه لا: نه م چۆمه له باکوری کیوی «جه نگیز قه لا» سه رچاوه ده گرتی و له باشوربه ره و باکور داده بوری و دبئی «موخور» به جی دیلّی و به ره و خووره لات باده خوا وله باشوری دبئی قامیشلو به چۆمی «قامیشلو» ناوده بری و ئاوی باکوری کیوی «نه قاره کوت» و «ته ختی خواری» له گه لّ خووی ده باو ده رّوا، تاده گاته نیوان دیکانی «تاوسانی» و «ده وله تشا» له وی ئاوی کیوی بادامستان و ئاوی سه راو (که به گه ره کی «ریخه سیا» ی شاری بیجارداتی ده په زی و مه زرای «ته ختی سه زی» به جی دیلّی و به نیوان دیکانی «سه یدان» و «قزل عه لی» و «تاوسانی» دا تی ده په زی له گه لّ خووی ده باوده رّوا و له دبئی. ده وله تشا. ره ت ده بی. دیسان لیڤه یس:

ئاوی کیوی «میهرنیگار» (که به دبئی حه سه ناوا و خووره لاتی کیوی «زاخه دا» تی ده په زی و دبئی «سه یدان» به جی دیلّی) له گه لّ خووی ده با، له مه ولا به چۆمی «پشت قه لا» ناوده بری و ده رّوا و «دبی قشلاخ خانه» به جی دیلّی و له نزیکي دبئی «به یانلو» رۆبه روی دبئی «توباغاج» ده رّزیتته قزل وه زانه وه

۷ - چۆمی زاغه پۆلا: ئەم چۆمه له کێوه کانی «خۆره تاو» «زوخال» «هه مزه عه ره ب» سه رچاوه ده گری و به خۆره لاتی دبی (زاخه پولا دا) ده رئاوده یکانی. «خۆرخۆره» و «قه ریالچوخ» به جی دیلی و له نیتوان دیکانی به یانلوقه ره پالچوخ له یه ك کیلومتری خوراوی شه قامی بیچارزه نجان دا، ده رژیته قزل وه زانه وه

۸ - چۆمی ته لوار: ئەم چۆمه له داوینی باکوری کبوی ۲۱۶۵ گه زی «بی خه به ر» له باشوری خوراوی دبی «سریشاوی» کوردستانی قوروه سه رچاوه ده گری و له باشور، به ره و باکور، دیکانی «سوراب حاجی» و «سوراب خان» به جی دیلی و ئاوی به رزایه کانی ۱۹۲۰ گه زی دبی «سیلاو» و «وشکه مروی خواری» له گه ل خوی ده باوده رئا، دیکانی «مه تش» و «حه سه ن خان» به جی دیلی و له خۆره لاتی کبوی ۱۹۰۵ گه زی «پیریوسف» به ره و خۆره لات باده خوا و دبی «گیلکلو» به جی دیلی و به ره و باکوری خۆره لات باده خوا، له نیتوان دیکانی (عه بدوللاوا) و «شادیوا» رت ده بی و چۆمی «شور» (سوپر) که له ناوچه ی کوردستانی قوروه وه سه رچاوه ده گری، له گه ل خوی ده باوده رئاو دیکانی «شه کراوا» و «چراغاوا» و «که مالاوا» به جی دیلی و چۆمی «خه سراوا» (که له نه خشه دا چۆمی شورنوسراوه) له گه ل خوی ده باوه دا رئا و دبی (محمد صالح) به جی دیلی، له به رابه ری دبی «گه وجه که ند» چۆمی «شارک» له گه ل خوی ده باوده رئا و دیکانی «قه ره ده ربه ند» و «کونامار» به جی دیلی و ده رئا، له لای «سلامه تاوا» وه چۆمی «وزنده ره» له گه ل خوی ده باوده رئا. له لای راستیه وه ورده چۆما نیکی زۆری دیته سه روده رئا و زه وی دیکانی «کاریزه» و «چلانه» و دیکانی «چل نه میران» و «ره زاناوا» و «خاناوا» به جی دیلی، له خۆره لاتی کبوی ۲۵۰۴ گه زی به ناوبانگی «چه نگ نه لماس» ه وه راده بوری و به مه زرای دیکانی «باوه فه قی» و «حه سه ن ته یمور» و «جافاوا» و «میره ك» و به به رئاو دبی «میهراوا» داده رئا و ده چیته پارێزگای زه نجان وه، له ئاکامدا له نیتوان دیکانی. «چه غلوی سه ری» و «وه رمانلو» ده رژیته قزل وه زانه وه

ئه م چومانه ده رژیته ناوچۆمی ته لواره وه

۱ - چۆمی خه سراوا: ئەم چۆمه له به زرایه کانی نیتوان دیکانی: خودلان، پودلا، شابلاغی. سه رچاوه ده گری و به داوینی مه زرای دیکانی، خودلا، پودلا، ئه میناوا.

خه سراوا. حاجیاوا. دوسه ر. خه سه یناوادا ده زوا و له حاست دئی که مالاوا ده رژتته ناوچۆمی ته لواره وه

۲ - چۆمی شارک: ئەم چۆمه له به رزایه کانی دئی: «شارکی سه ری» و «گاوڤانه جار» سه رچاوه ده گری و دیکانی. شارکی خوازی، گاوڤانه زار محمداوی نیل. قه ره خلر. زه زین جو. «کانی مه نتش». کانی قولی. صادقاوا خه رزه دین. قه دیم خان. ئە شه زه فاوا، جو ره ندی. به جی دئی و له حاست دئی. گه وجه که ند. ده رژتته. ته لواره وه

۳ - چۆمی وزندره: ئەم چۆمه له کیوی ۲۰۸۳ گه زی. «قه ره سۆلتاناوا» و شیرکوژی سه ری (له دیکوی نه جه فاوا) سه رچاوه ده گری و له خوژه لاته وه به ره و باکوری خوړاوا ده زوا و دیکانی. دیه زه قه. سۆلتا ناوای ته مبه لی شیرکوژی خواری. خاندانقولی. قشلاخ نه ورۆز. شه ریفاوا به جی دئی و ده رۆاوده گاته به ردی «باوه زه شانی» چه ند چۆمیلکه ی دیته سه ر و ده زواو له به رناودئی. سلامه تاوا. ده رژتته چۆمی ته لواره وه

۴ - چۆمی ته لوارچای: ئەم چۆمه غه یری ته لواری گه وره یه) له باکوری کیوی ۲۳۵۶ گه زی کیتو و، کیوی ۲۱۸۶ گه زی کیتو سپی، ناوچه ی خوړاوا ی دئی عه لی سه ردکه غاری عه لی سه دری لی یه سه رچاوه ده گری و له باشوره وه به ره و باکوری خوړه لات دیکانی. فه هرد، دالیچو. مه حموداوا. به جی دئی و به خوړاوا یی دئی: «چیگونی» گاو بازه ی بیجاردا ده زوا و دیسان له مه لبه ندی بیجاره ده تاری و دئی - سه یفاوا به جی دئی له به رناودئی - سلامه تاوا ده رژتته، ته لواری گه وره وه

۵ - چۆمی شۆر (سویر): ئەم چۆمه غه یری چۆمی (سوړاوه) که له ژوماره ی ۵ دا باسی لی کراوه. ئەم چۆمه له به رزایه کانی دئی - (صندوقاوی) قوروه. سه رچاوه ده گری و له باشوره وه به ره و باکوری خوړه لات ده زوا و له ژوردی «شادیاوا» و «عه بدوللاوا» ده رژتته ته لواره وه

تایبه ته جه غرافیایی یه کانی بیجاژ: شاری بیجاژ له ۴۷ پله و ۳۶ ده قیقه ی درژی خوره لاتی. له نیژوی (نصف النهار) گرینویچ و ۳۵ پله و ۵۲ ده قیقه ی پانی باکوری. له خه تی ئیستوادا هه لکه وتوه.

شاری بیجاژ ۱۹۲۰ گه ز له زوی ده ریاوه به رزه - یانی ۷۷۰ گه ز له تاران ۴۲۵ گه زله سنه و ۴۴۶ گه زله سه قز به رزتره.

ته فاوه تی ساعه تی بیجاژ له گه ل تاران ۱۶ ده قیقه و ۳۲ چرته یه.

ماوه ی بیجاژ تا تاران و شاره کانی ده وروبه ری به م جوړه یه.

۱ - بیجاژ تاران ۴۵۵ ك و شه قامی ئیسفalte یه

۲ - بیجاژ تاسنه ۱۴۰ ك و شه قامی ئیسفalte یه.

۳ - بیجاژ تازه نجان ۱۳۶ ك و شه قامی ئیسفalte یه.

۴ - بیجاژ دیوانده ۶۳ ك و شه قامی ئیسفalte یه.

۵ - بیجاژ سه قز ۱۵۴ ك و شه قامی ئیسفalte یه.

۶ - بیجاژ قوروه ۹۱ ك "

شاری بیجاژ: ناوه ندی مه لبه ندی گه زوس. له باکوری خوره لاتی سنه و له

شیوو دهره یه کی سی گوشه دا هه لکه وتوه. ئەم کیوه به رز و به ته رزوقتجانه وهك چاوه زاری سورشتی په رژیان به ده وریدا کردوه^۱

۱ - کیوی به رزی ۲۲۳۴ گه زی «نه قاره کوت له باکوری و قه راخی شارداه که ۳۱۴

گه ز له شار به زرتره، ۲ - کیوی ۲۲۴۴ گه زی سه راو و کیوی بادامستان له باشورو باشوری خوړاوی شارداه که ۳۲۴ گه زله شار به زرتره

۳ - کیوی ۲۰۸۹ گه زی «گاپه نام» و «زاخه» له خوړه لاتی شارداه که ۱۶۹ گه ز له

شار به زرتره ۴ - کیوی به رزی ۲۴۰۷ گه زی «په نجه عه لی» له ۴ ك. ی خوړاوی شارداه که ۵۸۷ گه زله شار به زرتره.

هه مودی کانی مه لبه ندی بیجار بیجگه له م سی دی یه (۱ - هه لوابی - ۲ - برجکه - ۳ -

خاوراوا -) له شاری بیجار نزمترن

به زرای یه کانی نه م لاولای بیجار ژوانگایه کی تایه ت و دلرفین و به دیمه نیان به م
شاره داوه -^۱

سه باره ت به ناوانانی شاری (گروس) به بیجار نه م بیرو برّوایانه ده ربراون

۱ - به زه وی که م پشت و بی برشت ده وتری (جاروَجَر) هه روا به جیی که نم و
جوْباش درونه وه ده لَین (جار). یانی له به روستاوه و خیری بو نه مسال نه ماوه. جاپون
خاکی مه لَبه ندی که روس به خیرو بیرو به برشته. سایه چه ورونه رمان و به پشته، ناویان نا
«بیجار» به ره به ره بوه «بیجار»

۲ - ده لَین شوینی ئیستاکی بیجار (بی جار) و داری بی تیدابوه، بویه شاره که یان
ناوانوه به (بیجار) ۳ - ده گِیژنه وه که شه وی ناصرالدین شاله که ل نه میرنیزامی که روسی له
شاری بیجاردا ژورده که نه وه، شه وه کی ده یانه وی مه به سته نهئیه که ی شه ویان
به ناوشاردا بلاوبکه نه وه و جار بکیش. به لام خه لکی له پیش نه وه یکه، هه والّه که جار
بدری، ده قی هه والّه که بویه که ده گِیژنه وه، به م جوژه نه م شاره ناوی به - بیجار -
ده رچوو. یانی خه لکه که ی له وه، زرنگتن که شامیر بتوانن چاویان بنوسینن و مافیان
برفمینن.

ناوی شاری بیجار لوله که شی یه، به لام ئاوبه گشت که رکه کان ناگات، چون ئایستا
ته نیاله م کانیاو و بیروکاریزانه بو ناوی ناوشار که لکیان وه رگه توه

۱ - چاوه کانی «سه راو» که له باشوری شاردایه و له ژیرکیوی سه راوه وه هه ل
ده قولی. له قه دیما باخ و باخاتیکی زوری له به رابوه.

۲ - کانیای شیبوی «قه راجه لی» که مه زراکانی بادامستانی ئاودیری کردوه.

۳ - کانیای «خاوه راو» که مه زراکانی خوهره لاتی شاری ئاودیری کردوه.

۴ - کاریزی «گه ره کی ریخه سیا» که باخاتی خوهره لاتی شاری ئاودیری کردوه.

۵ - کانیای «بارام عه لی» و (دوکاریزی تر) که مه زرای بارام عه لی یان له خوهره لاتی
شاردا ئاودیری کردوه.

۶ - کاریزی «که ریژ» که باخی «پارک» و مه زرای «پشت قه لا» ی ئاودیری کردوه.

۷ - کاریزی «شاه روخواو» که مه زرای «شاهروخواوی» له خوړاوی شاردا ئاودیری

کردوه^۱

مه لبه ندی بیجار - پاریزگای کوردستان - جه غرافیای کوردستان

ئاسه واری باستانی شارومه لبه ندی بیجار: ۱ - قه لای «بانی» له زویه روی بازار له سه رشه قامی

هه رچوارد وری «قه لای بانی» به خانوده ور دراوه. ده بی له ناویه کی له و خانوانه وه پیچی بو قه لاکه. خه لکی بیچارپی ده لئین «قه لای بانو» «په رتوکی گه نجینه ی فه رهه نگ وزانست له لایه ره ی ۸۰۳ دا ده نوی:

(بیجار ناوه بو شاریکی پرگه نم و ده خل و دانه ویله ی کوردستان که له کیوی «بانی» دا (۲۵۹۵) سال به رله مه. خوشکی «بانی پال» له کورده مادیک ماره کراوه و کیوی بانی لای شاری بیجار. لای کیفی شانشین به ناوئه وکیژه ئاسوریه که ناوی «بانی» بووه ناوئرا وه، بلام ئیستاقه لای «بانی» که وتوه ته ناوشاری بیجاره وه و، کیوی شانشین زور له م قه لاهه دوره، له ناخرین خالی باکوری مه لبه ندی بیجار و له سنوری پاریزگای - زه نجان دایه و نزیکی سه دک، له م شوینه دوره -

۲ - کیوی «په نه ی عه لی» له خوره لاتی جه نگیز قه لادایه که خه لکی ده چنه زیاره تی. هه رواله سه رکیوی جه نگیز قه لادا، ئاسه واری قه لایه کی کون ده بیندری. هونه ری کورد ده لی (سیندم به په نه ی عه لی ئه و ینداری بالای دل به رم)

^(۳) سیف و زه رده لوی حه نای مه م ده لی: گرفتاردم وه ی په نه ی عه لی هه روا، پردی سه لواتاوا، قه لای کچان (قرقه لاسی)، دیی مه قولی، کیوی هه مزه عه ره ب، ته په ی جافراوا، نوچ گومبه دی خان سولتان، دیی فه تاباد، دیی حه سه ن ته یمور، دیی قزان قه ره، جویره ئیل، ئاسه واری باستانیان تیدایه، دیسان له ته پولکه ی، ئیمام زاده پیر تاج، دیی عه سکر اوا. پردی یه نگی که ند، ئیمام زاده عقیل، له دیی حه سه ناوی یاسو که ند، مزگه وت و مه درسه ی خه سراوا، شونیه واری کون و ئاسه واری باستانی یان لی ده بینری،

(۱) فه رهه نگی جه غرافیای ئیران

(۲) به لام به ریز نوسه ره لاصالحی ئیبراهیمی سه رچاوه ی ئه م و تاره ی ناونه بر دووه

(۳) ص ۸۰۳ که نجینه ی فه رهه نگ وزانست ده لی ئه م شیعر کابرایی به ناوی «چرگه» و تویه تی - (نوسه ر)

شاری، بیجار. فه رمانداری و ته واوی ئیداره کانی ده وڵه تی تێدایه، نه خوشخانه ی «ئیمام خمینی»، نه خوشخانه ی ته ئیمینی ئیجتماعی، ده واخانه له ٣ شویندا، لقی نه وت فروشی له دوشویندا، سیّ حه مام، حه مامی مه ز مه ز. حه مامی هاشمی، حه مامی حوجّجه ت له م شاره دا هه یه. پادگانی سوپای تێدایه به لّام پادگانی ئه رته شی تێدانی یه، زورخانه ی «پوریای وه لی»، ته له یفون خانه ی تێدایه حه شمییه تی شاری بیجار زیاترله سی و پَنج (٣٥) هه زار که سه، زمانی زگ ماکی خه لکی ئه م شاره کوردی سورانی به راوێژی بیجاری یه، نه و دو پَنج له سه دا دانیشتوانی هه ریازده دیکو کانی مه لّبه ندی بیجار کوردن و به کوردی ده دوین. مه زهه بی دانیشتوانی شاری بیجار نه و دله سه دا شیعه ن و ده له سه دیشیان سوننی شافعی، بازاری سه ر پوشرای خشییلانه و جوانه. شاری بیجار نزیککی هه زار دوکانی تێدایه و ناوه ندی مه لّبه ندی که روسه و نیازی ١ ٢٩٧ دینی مه لّبه ند به راورد ده کاو، کاروباریان به زیوه ده با، شوغلی زورتری دانیشتوانی - کاسبی و مامه لّه. کارمه ندی، فه لابی، و کارگه ری یه.

صادراتی گرنگی ئه م شاره، ده غل. دانه وێله. سپیایی. خورّی. پسیّت، قالی. قالیچه. دار، واردات: کوتال. که ل و په ل. عه ترو عوتور ئه م شاره فروکه خانه ی تێدانی یه، به لّام له سه رشه تامی بیجار زه نجان له با شوری دیی ته خت ده شتیکی پان و به رینی لّی یه که فروکه ده توانی لّی بنیشیته وه،

له ٢٩٧ دینی مه لّبه ندی بیجار. ٥٣ دئی به رق ١٦٩ دئی ئاوی لوله که شی ٤٨ دئی فیرگه ی رانومایی. ١ دی فیرگه ی ناوه ندی (دبیرستان) ١٩ دی یانه پاکو خاوینی ئیسلامی ئاوابی. ١٩ دئی نوهزه تی فیرکرون. ١٠٥ دی ئاش ئارد. ٧ دئی ناوه ندی خزمه تی ئاوابی. ٦٥ دئی نه وت فروشی. هه یه. ٢

کارخانه و کانه کانی مه لّبه ندی بیجار -

١ - کارخانه «خوئی ئاوی»: له ٥٦ ک - ی شه قامی بیجار زه نجان دایه که سالیانه ١٦٠٠٠ تون خوئی ده داته ده ره وه و ٢٦ کارگه ری هه یه.

(١) فه ره نه گی جه جغرافیایی شیران

(٢) گوزارشێ توجیهی ئوستانداری - سازمان برنامه و بودجه ی پاریزگای کردستان ١٣٦٥

- ۲ - گه چی «مراد قولی» له ۵۸ ك - ی شه قامی بیجار، تیکاب دایه و سالیانه ۲۵۰۰ تون ده داته ده ره وه -
- ۳ - گه چی «خوش مه قام» له ۲۵ ك - ی شه قامی بیجار، تیکاب دایه و سالیانه ۲۴۰۰ تون
- ۴ - گه چی «شورسو» له ۳۴ ك - ی شه قامی بیجار به زه نجان دایه و سالیانه ۲۵۰۰ تون ده داته ده ره وه
- ۵ - به ردی خانوی «چالی زاخه» له ۴ ك - ی بیجار دایه سالیانه ۵۰۰۰ تونی لی ده ر دینری.^۱
- ۶ - کارخانه ی «چیمه ن توی» کوردستان. له خاکی دینی ئالی به ده ل له قه راخی شه قامی بیجار به تیکاب دایه - به لام هیشتا تائه م تاریخه نه که وتوه ته کار -^۲

مزگه وت کانی شاری بیجار به م جوړه یه:

- ۱ - مزگه وتی «امام حه سه نی موجته با» له گه ره کی «ریخه سیادا»
- ۲ - مزگه وتی «ابوالفضل» له گه ره کی «تازاوا» دا
- ۳ - مزگه وتی: «امیر المؤمنین» له داوینی کیوی «نه قاره کوت» دا
- ۴ - مزگه وتی «سیدالشهداء» له گه ره کی «قه لای ته خت دا
- ۵ - مزگه وتی «امام حسین» له گه ره کی مه حمودا وادا
- ۶ - مزگه وتی «جامیعه» له بازاردا
- ۷ - مزگه وتی «قائم» له گه ره کی ده وری مه یدان دا
- ۸ - مزگه وتی «فاطمیه» له گه ره کی شیرکه تی نه وتی فه ره حی دا
- ۹ - مزگه وتی «موسی بن جعفر» له شاره کی مهدیه دا
- ۱۰ - مزگه وتی «حه زره تی محمد» صلی الله علیه وسلم له شاره کی مهدیه و له قه راخی شه قام دایه، نه م مزگه وته تاییه تی براسونیه کانی بیجاره که جومعه ی تاییه تی خوئیانی لی ده خوینن
- ۱۱ - حوسه نیه له بازاردا - که تاییه تی ره وزه خوانی و کوپونه وه ی ئایینی یه

۱۲ - مدرسه ی ثانیی امام صادق که تاییه تی فه قیتی شیعه مه زه به (فیرگه کانی شاری بیجار)

شاری بیجار دوازده قوتابخانه ی سه ره تای و هه شت فیرگه ی زانومایی و (۳۱) سی فیرگه ی ناوه ندی (دبیرستان) و یه ک هونه ره ستان و یه ک زانستگای ته ربیه ت ماموستا و یه ک ناوه ندی ته ربیه ت ماموستای تیدایه ^۱ (قه لای قه م چوخه)

رۆژی شه مه سیئه می مانگی خه رمانانی سالی (۱۳۷۰) هه زار و سیه دوحه فتای هه تاوی به مه به سستی دینتی شوینه وار و ئاسه واری «حکومه تی سیامه نسور» له قه لا کانی ۱ - «زه زرین که مه ر» ۲ - «قه لای قه م چوخه» له گه ل نه م برابه ریزانه: ۱ - ماموستا مه لا «محمد مسعودی» ۲ - مه لا «محمد محمدی» ۳ - مه لا «رئوف فرزین پور» ۴ - «مه لا جلیل رسولی» ۵ - میرزا یحی - ۶ - محمد کریم نظری - ۷ - «سیف الله رسولی» ۸ - یداله عبداللهی ۹ - لطیف ۱۰ - صادق روشنی ۱۱ - یداله میرزایی ۱۲ - سوران محمدی ۱۳ - احمد فرزین پور ۱۴ - «عابد رسولی» ۱۵ - «جمال» له شاری بیجاره وه به شه قامی ئیسفالتی بیجار به تیکاب دا، ریکه وتین و دیکانی ۱ - ئالی به ده ل ۲ - نه لوان قولی ۳ - خوشاو ۴ - «پشت ده ره ند» مان به جی هیشت و له پردی «سلواتاوا» په رینه وه و ده سمان داسه ره و ژوره وه له داوینی کیوی «بیژنگه سه ره» وه خویمان گه یانده تیره شاننه کان و به ره و خوار بوینه وه، دبی «کانی کوچکین» مان لی ده ر که وت. دواي ماوه بی «غاری که متیاران» که له لای راستمانه وه دوسه دگه زی دوربو، به هو ی بی کاتی لیمان لانه دا و نه شکه و ته که مان نه دی، رویشتین و گه یشینه دبی «کانی کوچکین» له به رناودی، ئاومان له کانی خوارده وه و به ره و باشور ریکه وتین، پاش ماوه بی گه یشینه سه ر به رزایی که ده پروانی به سه ر کیوی له میژینه ی پیرو به سامی «کانی» داکه «قه لای زه زرین که مه ر» یا «قه لای قه وره» له سه ر نه م کیوه، که وه ک که لله ی قه ند ۱۸۱۸ گه ز قنچ راوه ستاوه، زیاتر له پینسه د (۵۰۰) سال له مه و پیش به ده سستی به هیزی کورده کانی سیامه نسور دورست کراوه - له شه قامی ئیسفالته وه تا نه م شوینه به مینوبوس ریگای ۴۵ ده قیقه یه. دو ساعه تی ته واوبن به رده بن به ردو شوین به شوین، ئاسه واری نه م قه لا، به زر و به شکویه مان پیشکنی و چه ند وینه ی جوانمان لی گرت، که له شوینی خویدا نشانی خوینه رانی ده ده ین. چون له دیکوی (سیامه نسور) به دریزی باسی نه م قه لام نویسو، لیره داته نیا وینه و

شیوه یی له قه لا که ده خه مه به رچاوی خوینه رانی دلسوزوبه ریز، تابری ژاوه ستن و بیر له رابوردوی گه له که یان بکه نه وه، به لکوهه خه به ربین و داوینی مه ردایه تی وه لادا بکه ن و، هه مو هیز و توانائی خویان بو سه رکه و تن و نازادی و خوشبه ختی و ئاوه دانی گه ل و نیشتمانیان ته رخان بکه ن، ئه مه شیوه ی ئه و قه لایه که ته یمورخانی برای هه لو خانی حاکمی کوردستانی تیدا کوژرا وه و، چه ند جار سوپای شاعه بیاسی تیدا شکاوه،

پاش دو سه عات گه ران به «قه لای زه زرین که مه ر» داسه عاتی یازده به ره و قه لای «قه م چوخه» ریکه وتین و، له سه عاتی دوازده ی نیوه روگه یشتینه به رناودی «قه م چوخه» له سه رچومی ئه م دئی و روبه روی ناودی، له بن سییه ری داری بی و له به رهه یوانی ئیمام زاده (جابل و بابل) که بینابه نوسراوه ی به ردی ئه م شوینه، ئه م دو ئیمام زاده له کوژانی ئیمام (زین العابدین) بون و له سالی ۲۰۰ کوچی مانگی داله م شوینه کوچی دواپی یان کرده و، ئیستاکه بوه ته زیارتگای خه لکی ئه م شوینه، ئیمه یش له به رهه یوان و ناو دیوه کانیدا له ده س میشوله خویمان هه شارد و بری هه ساینه وه، خواله گشت باشان خوش بی،

ساعه تی دوی دوانیوه روژی رۆژی ۷۳/۶/۳ - سه ریکمان له ده ره ی (ئاشه کان) داکه به وته ی خه لکی ئه م دئی له قه دیم دا پینج ئاشی تیدابوه، به م ناوانه ۱ - ئاشی خه جوسته. ۲ - ئاشی کر به لا علی اکبر ۳ - ئاشی چناره ۴ - ئاشی چه قه ل - ۵ - ئاشی سور - له ناوه کانیاں ده رده که وی، که ئه م ناوچه له قه دیم تیکرا کورد بوون، هه ر پینج ئاشه که به ناوی چاوکانینه کی زور سارد گه ژاوه، به لام ئیستانه له ئاش هه والی هه یه و نه له خاوه ن ئاش .

له ده ره ی ئاشه کان له به رابه ری شوینه واری ئاشی (که ره لا علی اکبر) و باکوری چومه که دا زه رد و ماهیکی هه لدير هه یه، به وته ی خه لکی له سه ر «تاته» به ردیکی ئه م شوینه نوسراوه (زر در مقابل سنگ) زیر له به رابه ری کوچکا، یانی له روبه روی به رده که دا زیر هه یه. سه رمان له و شوینه دا به لام به رده که نیوی شکابو و، نوسراوه که یشمان بوئه خویراوه، له کابرا یه کی خه لکی ئه م دئی به ناوی «اسماعیل» پرسیارم کرد: خه لکی ئه م دئی کوردن یا تورکن؟ چون به کوردی له گه ل مندا قسه یان ده کرد و تورکیشیان ده زانی، وتی نیویان کورد و نیوه یان تورکن. به لام گشتیان شیعه مه زه ون،

ديسان له کوریکی جوانی زه نگ پیام پرسی، خه لکی ئه م دئی کوردن و تورکی فیروبون؟ یا تورکن و کوردی فیروبون؟ جوانه که، زور مه ردانه وتی «قوروان به خواگشتیان کوردن و تورکی فیروبون» جائه ی خوینه ری به ریز، بیر که وه و سه رنج بده و بروانه:

کاتئی که هه زار ساله، نه م گه له چه و ساوه ته وه، به دواى سه رى تالئى ئالۆڤمه به ستیا خولاهه ته وه، هیشتایش له به روبوی ته لاشی بئ و چانی نه حه ساوه ته وه، زۆر زۆریشی له ناو گه لانی ترا تواوه ته وه، له ناوچه کانی، سوره به رد وه، قه یدار وه، ماه نیشانی زه نجان و باکوری بیجار، کورده کان به ره به ره تورکی فیرون و له ناوگه لی تورکاتوا و نه ته وه، پاشان به ره و قه لای قه م چوخه (که نزیکى شه ش کیلومیتیر «له دئی قه م چوخه وه» دوره ریکه وین و ساعه تی پینجی دوانیوه رۆگه یشتینه سه ر قه لا که - نه م قه لایه یش یه کیکه له چه ند قه لا به رز و قایمه کانی حکومه تی ده ولّه تیارخانی سیامه نسور.

(چونیه تی قه لای قه م چوخه)

نه م قه لا له سه رته پۆلکه یی دورست کراوه که سئ لای ته پۆلکوه، وینه ی دیواریکی سورشتی خودایی قایم و به رز راوه ستاوه، که نزیکى دو هیکتار رۆبه ر ی هه یه، جاقه لاکه له سه ر سه رى نه م ته پۆلکه دانراوه،

چۆمى «قه م چوخه» له سئ لای خوراواو باشور و خوهره لاته وه به ده وری نه م قه لادا گینگلی خواردوه، نزیکى پینسه دگه ز شوینه که ی خوی دابریوه و قول کردوه، نه م چۆمه ته پۆلکه که ی له زه وی ده و روبه رى جیا کرد وه ته وه، به جوړئ که دیواری کوچکین و هه لدر و پیچ پیچ و به رزی ته پۆلکه که ی له سئ لا وه زیاترله چوارسه دگه ز، له دیواری به ردین و لوسی نه و به رى چۆم، دور خستوه ته وه، ده ستی به هیزی خودای به دی هیته رونه خش پیده رى. نه م شوینه ی نه وه نده جوان و رازاوه به دی هیئاوه، که نه ویندارانی سورشت و دین و گه زان سه ریان له حاستی سورماوه. ملیان هه ر بو نه خش پیده رى نه و که چ کردوه، سه ریان هه ر له سه ر خاکی به نده گى نه و داناوه.

به دی هیته رى بونه وه رکه ئاوی وه جو له خستوه، هیچ شتیکی بی حیکمه ت و بی راز دورست نه کردوه. جاله م به ره و به رى چۆمه که، دیواریکی به رزولوسی له کوچکی ره نگاوزه نگ به رز و قایم راگرتوه، که سه رکه و تن و پیده له ل گه زانی، ته نانه ت بو زه رده وانی بلیمه ت و له خو بوردووی بیه ناکری، یانی له سئ لاهه وه زه ن به قه لا ناگه یی و زه فه ریشی پی نابری، له سه ر نه م ته پۆلکه «قه لای ده ولّه تیارخان» دورست کراوه. که واده رده که وی کاتی خوی دوتاسی هه زار، که سی تیدا ژباپی، به داخه وه کاتئ چوینه سه ر قه لاکه واقمان وزما و پامان چوه به س، چون بیجگه له خاکی کوکۆکراو و قولکی هه ل

که ندراو، ئاسه و ریکمان له خانوی قه لاکه نه دی، نه ی چی؟ به وته ی خه لکی، به فه رمانی دار و ده سته تالانچیه کانی بنه ماله ی په هله وی، که بوبنه برکردنی ئاسه واری فه رهه نگ و شارستانیته و شکوی خه لکی ئیزان، به تاییه ت گه لی کورد، ده سستی مه غوله کانیان له پشته وه به ستبو، گشت خانوه کان روخینران و خاکیان له بیژنگ دران و هه رچی نه نئیکه و ئاسه واری شکوو شارستانیته تی حکومه تی ده ولّه تیاری کوردی تیدابوو، له به ین بران و تالان کران.

ئیسـتاکه بیجـگه له کوگا خو له بیژراوه کان و، قولکه هه لکه ندراو له کان هشتی، که به چاوبکه وی نه ماوه، نه وانیش، به زمانی بی زمانی بارانی نه فره تو زوره شی و قاری خودا به سه ره، چه وسینه ره، سته مکاره، حه ق کوژه کان داده بارینن، به لام خودای گه وره ده فه رمی و (نَکُتْ مَا قَدَمُوا وَ آتَاهُم) ^۱ کارو کرده وه و شوینه واریان له به رگی کرده وه و لاپه ره ی سورشتاده نوسین ورا ده گرین، به م جو ره خودای گه وره، نایه لی ئاسه واری گه لان بکوژتیه وه، بنه چه وره گه زونه ته وان بپریتیه وه، جاله سه رو به روقه برغه ی نه م قه لایه یش دا ئاسه واری تاییه تی ماوه ته وه، به ده سستی تالان چیان نه براوه ته وه، نه کوژاوه ته وه، نه ویش بریه تیه له مانه:

۱ - له باشوری قه لا به زوی چوم له خوراوی تونیلی چل پلیکاندا چوار حه وزی ئاوبه ر چاوده که وی، که له به ردی مه زمه زی ساف تاشراون و دابراون، هه رکام له م حه وزانه نزیک ی پینج گه ز قولن، حه وزی ژوماره یه ک له دوگه زی درگای تونیه که دایه و حه وزه کانی تریش له ریزه ی کدا له به ردی ته پولکه که هه لکه ندراون.

۲ - تونیلی چل پلیکان: له باشوری قه لا داهه لکه وتوه، نه م تونیه له سه ررا بو خورای لیدراوه له پیشداحه و شه یه کی دو گه ز قول له به رد دابراوه، پاشان له ناو نه م حه شه وه پله ی هه وه ل ده س پی ده کا تاده گاته پلیکانی چله مین، جابوئه وه لکه پيدا چونه خواره وه ی هاسان تربی، پله کانی، کمی تیل و که چ لیدراون. من بوخوم چه ن جارله ژیردا بو سه رو له سه ردا بو ژیر پيدا رویشتم، له به رئاخرین پلیکانیدا گورایه کی په زله گزوگیای لی یه، که زوا نگایه کی شیرین و دلرفین و تماشایی هه یه، به وته ی خه لکی نه م شوینه تانا و چومه که دو ریزه پلیکانی تریشی هه رکام له ماوه یه کدا تیدابوه، به لام ئیسـتاکه نه م سه ره

سه ری پلیکانه کان گیروان وه، تیمه نه مان توانی بیان بینین، دیاره نه م تونیلانه له و کاته دابورۆژی شه رۆته نگانه زۆر به کارها توبون. به م جوۆر بو هینانی ئاو بوقه لا، له م تونيله وه به سى و چان خويان گه ياندوه ته ئاوى چۆمه كه، بى ئه وه بقیه یی رویان تى بکا - چون زۆر تری نه و قه لا يانه ی، له قه دیمه توشی رۆژه ره شی هاتون و قروبون، به هوئی نه بونی ئاو بوه، كه به ناچاری له تونیه تیدا ده سیان به رداوه ته وه، جایا کوژراون، یا به زه لیلی و دیلی دوزمن وه به ری داون،

ئه ینا ریڭای چون بو قه لا كه له لای باکوره وه یه، كه پالی داوه به، به رزایه کانی هاوته رازی خوئی، دوزمنانی ده و له تیارخان له م لایه وه هوروزمیان برد وه ته سه ر قه لاکه. جابویه. قشله ی دیده وانی له م لایه وه دانراوه، كه ئاسه واری شکوو گه وره یی لی ده بارى: به بیر و برۆای من له سه رهه موئه ویندارانی جوانی و عاشقانی زوانگای دلرفین و به دیمه نی سورشت، كه دهستی به هیزی به دی هیته ری نه خش پیده ره، له م شوینده نه خشه ی کیشاوه. هه رواله سه رگشت لی کوله روگه زا لیکی دلسوز، كه بۆبه سه رهاتی گه لان دلپان ده سوتی و ده سیان کارده کاپتویسته، هه ر نه بی بوجاریکیشن بی سه ری به قه لای ده و له تیاردا بگیری، بیریکی لی، بکاته وه و، ئاورى بودوا بداته وه و، سه ری به ده ره ی (شاهانیشدا) بگه ری و نه شکه وت و بن به ردو زوانگا، قه شه نگه دلته زینه كه ی بیینی و، تیر تیرله ئاوی ساردی پینج ناشانیش بخواته وه و، سه ری بکاته سه رنه ژنوی غیره ت و بتلتیه وه. نه خوا و نه خه وی و نه حه سیته وه، تا بازی به ره گه ی ما فی گه ل نه گریته وه. تا سه رنوشتی داهه توان به ده ستي خوئی نه نویسته وه.

فه رمانزه واکانی سیامه نسوری.

۱ - خه لیل به گ: سالی (۹۶۰ = ۱۵۵۲ و ۵۳ م) کوره میریکی سیامه نسوری كه ناوی «خه لیل به گ» بوو. شاته هماسوب بردیه لای خوئی و په روه رده ی کردوله قه می خانی پیدا و کردی به میری میرانی هه موو کورده کانی ئیران. هه روا بیست و چوار تیره و هوۆزی کوردی تریش له هوۆزه کانی سیامه نسور، كه هه ربه ره یی میری خویان به جیا هه بوو. به فه رمانی شاهه مووهاتنه ژیرفه رمانی و (سولتانیه) و (زه نجان) و (ئه بهه ر) و (زه رین كه مه ر) و چه ند مه لبه ند و ناوچه ی تری له ئازه ربایجان و عیراق خه لات کرا، دیسان فه رمانیشی بووه رکراكه گه ره کیه سی هه زار سواری کوردسازبکا و، له نیوان «قه زوین» و

«ته ورین» دامه زرین و، پاسه وانی رّی و بانان بن و، نه هیلن دزر پیاو خراب و چه ته ورینگران، رّی بگرن یان له رّی ده رچن، دو سّی سال ئاوا رآبورد. کوردی ده س پیس و شرّه خوړه زوربه ی زوربان چونه لای خان وړاست و رّه وان، به پیچه وانه ی فه رمانی شاده بزوتنه وه چه ته یی و رّی گریان ده کرد و کاروانیان رّوت ده کردنه وه و به خانیس زه وت نه ده بون، له ناکامی کو بونه وه ی ئه و کوردانه له و هه ر دانه، بویه مایه ی په ریشانی و نازاردانی هه مو رّی زه وان ورّی بواران، به م جوړه شا ته هاموسب خواخوای بو وه ک خو ی لی بیته وه. ئه مجارشا، خه لیل خانی له وی هه لداشت و ناوچه یه کی له خوار عیراقی پی به خشی و ناردیه سنوری خوراسان، کاتی به ختی خوار بوه وه و گولوله ی که و ته لیژی و دزوچه ته نانیاں برا، هه مو و هه ر یه ک به لایه کدا بلا و بونه وه، ئه ویش هه تاله دنیا دا ژبا، هه ر له که وشه نی خوراسان له گه ل هوزی سیامه نسور، کاروباریان پاسه وانی بو، کاتی کاروانی ژبانی توشی ریگری هات. کوریککی به ناو. ده وله تیار به یادگارلی به جی ما.

(ده وله تیار کوژی خه لیل خان)

به فه رمانی شا «سولتان محمد» ده وله تیاری میرمندال له شوینی بابی دانرا و ناز ناوی «خانی» پیدرا و، بویه ده ولتیارخان. له وسه رده مانه داکه و لاتی نازه ربایجان له به ر ده ستی عوسمانیان دابو، ده وله تیارخانی نارد ه سه ر سنوری نازه ربایجان که ئاگاداری بی، ناوچه ی (کرسب) «سوهه ره وه زدی» قه دیم (که ئیستابه شی قید اری پاریزگای زه نجانه) و (زه زرین که مه ر) و (سه جاسی) و (زه نجان) و (سورلق) و (قیدار) و (شه بستان) (ئه نگوران) و (قامچو خه، سه ری و خواری) یان پی سپارد.

ئه و مه لیه ندانه له به رشه رّوشور و هه لّات هه لّات و قرّه و ئازاوه به سمی ئه سپی قزلباشان له به ر پی چبون و، له به رته قوره وی کوردان هه مو ویران و خاپور ببون، ده وله تیار ده بوابه فه رمانی شابه سه ریاندا رابگا و ریکیان بکاته وه و ئاوه دانیاں تی بخاته وه، ئه ویش ناوچه ی که رصبی (سوره به ردی) کرده بنکه ی خو ی و قه لایه کی قایمی لی دورست کردو شاروچه یه کی به ده وره وه بنیات نا، هه وای سه ربه خو یی که وته سه ر و، قه لای حه سته می بیری پی گوژی و نوکه ری کردنی پی سه ر شور ی بو، له ژیرفه رمانی شا، لاچو، سولتان محمد ویستی ته مبیی بکا. ده وله تیارخان، که زانی خو ی لی سازده که ن، ئه ویش لی و خو که وت و، له ناوچه ی «ئه نگوران و بوستان» نه خشه ی

قه لایه کی مه زن و قایمی دارشت.

له سه ر فه رمانی شا سولتان محمد شه ش هه زار سوار به سه ردارى «مورشید قولیخانی شاملو» هاتنه سه ر ده وله تیارخان و ده وری قه لایان دا، شه ویک له شه وان ده وله تیارخان و کومه لیک کوردی نه به رد و نازای یار و هاوکاری، له قه لا هاتنه ده رو، وینه ی به لای عاسمانی خویان پیدادان و به ربونه گیانی قزلباشه کان، هه روه ک گورگی برسی خوی بخاته ناو کوزی کاران، کاریکیان به قزلباشان کرد و کاره ساتیکیان به سه ر هینان و دابر دابریکیان تی خستن و قرا نیکیان وی خستن، هه رمه گه ر قزلباش باش بزانن که چون ناشیکیا بوانه وه و، چه ند لاشیکیان لی گلدانه وه، ئیتر قزلباش به وره نه ماوی و، به بی زه راوی و شپره کرای و، سه رلی شیواوی، زیی هه لاتنیا گرته به ر، ده وله تیارخانی کورانه که و ته ^۱ سه ریان وه راوی نان و زوریان به ده می شیران، له ت کران هیندیکیشیان پی یان ده چوه به س و ده گیران و ده بورانه وه.

دایکه پیره ی ده وله تیارخان له ناوئه و شه روهه نگامه داسواری نه سپیکی بی زین ببو، وه شوین را کردوان ده که وت و هه رای ده کرد (هه ی به نه قاره هه ی به نه قاره) یانی ته پل و که ره نایان له مل دارنن، نه قاره و مله وانه ی حه وت میر لیویان وه ده ست «ده وله تیارخان»، که وت وه هینانیه وه ناو قه لاکه ی، ... جابه و سه ر که وتنه گرنگه «ده ولتیارخان» له خوده ر چوه شه یتانی شه رد نه ی ده دا و رۆژبه رۆژله رتی ده برده ده ر. تاوای لی هات. که په رده ی شوره یی درتی و، پای له به ره ی خوی هه لبری، گورزی به سته سه ر عیراق و ویستی ناوچه کانی «سولتانیه» و «ئه هه ریش» بخاته ژێرده سه لاتی خوی به لام تاسه ر، بوی نه وچوه سه ر.

«شاعه بباس» له شکر یکی زوری هوژی شاملو، به سه ردارى «مه هدی قولیخانی» نارد ه سه ری ، بۆکلۆلی له وده مه داهۆز وتیره ی سه ربه ده وله تیارخان و پیاوه شه رانیه کانی لی دوربون. چه ند که سیکی که له گه لدا بو، قه لایش هیشتاسه روبه ری نه گیرابو، روانگه و بورجی دیده وانی لی نه کرابو، ده ولتیارخان، له قه لادا خوی لی ملاس دا و شاملو ده وری قه لایان گرت و وه لامیان بۆ شاعه بباس نارد، شا زۆر به گورجی به ره و شه رگه که وته ریگه، ده ولتیارخان له هاتنی خودی شازۆر سه رسام بو. به خووشی خوی له قه لاکه

هاته ده روبه ره و باره گای شاعه بباس که وته زئی.^۱

له سه ره ر فه رمانی شاعه بباس سیسه دکه سیڤ له ئاغایان و سه رناسانی کوردی خزم و که سی «ده وله تیارخان» خراڤه کۆت و به نده وه وه زنجیر کران وژن و مندال و ورد و درشتیان، به دیل گیران و به تالان بران وه پاش چه ند روژنیک (ده وله تیارخان) به دار داهه لاواسرا و له دنیای بی فه ره وه به ره و دنیای خوشیان زویی، باوه رت بی به گفتی دوژمنی خوۆت، په تی خنکان ده خه یته گه ردنی خوۆت: کلکی مارت پتراند و بویه به برای: خوۆت به خوۆتی ده که ی که پیوه ی دای^۲ به لام عالم آرای عباسی ده لی؛

ده وله تیارخان له میره به ناوباگه کانی شاته هماسوبی سه فه وی بو. له لای هه مزه میرزای سه فه ویش زۆر خوۆشه ویست و نیاززه و اوله پیش بوه. کاتی هوزه کانی «تکلوی تورکمانی» له شاهه لگه زانه وه، زۆری یاریده ی شاداوله پاداشدا کرابه یه کئی له سه رداره پایه به رزه کانی تایبه تی شاهانه و تا سالی (۹۹۳ ک = ۱۵۸۴ ز) هه رله و پایه دامایه وه.

کاتی (شا سولتان محمدی خودایه نده ی سه فه وی) له ته وریره وه زوی کرده مه لبه ندی سولتانیه و له وئی خیه تی هه لدا، ده وله تیاری کرده میری «سیامه نسوریان» ده وله تیاریله شه زئی نیوان سازادانیش، که خوۆه خوۆیکدا هه لده پرژینه وه. به شداربو. به له شگری خوۆی زۆری «ته هماسوب میرزای» بردو تیکی شکاند، که ده هه زار تورکومانی له گه لدا بوه. به و نازایه تی یه لای سازۆر سه رکه توه وله گه ل شایشا چوه ته «ساین قه لا» و شه ز کونایی بی هاتوه^۳ «ده وله تیارخان» وه ک هه موو میره کورده کانی ئیران ده یزانی سازۆربیی هیزه: له وه ده رفه تی هیئا و قه لای خوۆی پته و کرد و ناوچه ی ژێرده سه لاتی خوۆی گوشاد ده کرده وه قه لای «سجاسی» دورست کردوچیی پیویست بویتی خزانده.

(سالی ۹۹۵ ک = ۱۵۹۰ ز) که شاعه بباس هاته سه رته خت «مورسید قولی تورکمانی» دو زمانی ده وله تیارخانی کرد. شاهیشتا خوۆی نه گرتبوه، بویه خوۆی تی نه گه یاند، به لام سالی (۹۹۸ ک = ۱۵۹۰ ز) له شگریکی به سه ر کردایه تی «حوسه ین قولی سولتانی سیامه نسوری» نارده سه ر، ده وله تیارخان پیاوانه له شگری شای شکاند و پاشه و پاش به ره و دوا ی کردنه وه. شاعه بباس هیچ زئی بۆنه مان، ریگه ی گزه و فره نه بی، به لام به گزه یش هیچی بۆنه کرا.

(۱) شه ره فنامه ی کوردی

(۲) شه ره فنامه ی کوردی

(۳) تاریخ عالم آرای عباسی

سالی (۱۰۰۰ ک = ۱۵۹۱ ز) شاعه بیاس زوربه هیزبو، له قه زوئیه وه له ده ولّه تیارخانی گئرا وه، که باچاوی به شابکه وی و په یمانی دوستایه تی پیکه وه (وه ک دو هیزی سه ربه خو) بیه ستن. به لام ده ولتیارخان له وه لامی شاداهه لیکوتا سه ر: «زه نجان» و «سولتانیه» و «ئه بهه ر» و «تارم» و هه موی داگیر کردن. شاعه بیاس له شکریکی یه گجار زوری لی کوکرده وه، به سه رداری «مه هدی قولیخانی شاملوی تورکمانی» نارد سه ری، ده ولّه تیارخان، ئه وله شکره زوره ی له ناوپردو بلاوی کرد وئه وانی زور زیا نبار کرد. به لام شاترسی وه به رنیش و ئوقره ی لی چنرا و، نه ی توانی ده سستی لی هه لگری: ئه مجارله پیشو ته یارترله شکریکی ساز کرد و به سه ر کردایه تی «حوسه ین قولیخانی قوروچی» به گتر ده ولّه تیاری دا کردو ئه ویش له وی پیشو خرابتری به سه رهات و، بونه درکی ناو هه ریز. ۱

بوسی هه مین جار شاعه بیاس «حوسه ین خانی شاملوی حاکمی قومی» به له شکره وه نارد، به لام ئه وله هه موان باشتیشتی له عه زرکه وت و، له شکره که یشی بونه به فری پار کاتی که شابه خوئی زانی وزوری نه ماله گیرفانی. که وته فزه و هووری هووری. هاته وه سه رگزه بووری. وتی ئه گه ر به شه ز ناتوانم بابه گه ز بروانم. به م نه خشه شا، نامه ی بوّده له تیار نوسی و نیوه هه ره شه و نیوه ناشتی و زور به زمان لوسی، دلخووشی دانه وه و پیرله گله یی و سکالای دوستانه بو. داوای لی کرد که بینه وه دوستی گیانی و شه زبه ده لافه دا هه ل په سپرن. «ده ولّه تیارخان» کوردیکی دلپاک و کوّل نه ده ر بو، له گزه و فیل و فزه ی شه زبی خه به ربو. له به ر ئه وه فریوی زمان لوسی شای خوارد و له وه لام دا. داوای کردله جی یه ک چاوی به شابکه وی، شاکه بوّده رفه ت ده گه را به ناوی زاوه وه هاته دیدنه ی و، هیزیکی زوریشی له گه ل خوئی هینا، له نزیککی قه لای «ده ولّه تیارخان» شاخیوه تی هه لدا و، له شکرخستی. ده ولّه تیار، چوه دیداری، شاپیشوازیه کی گه رمی لی کردوده سستی نایه ناوده سستی و بردیه ناوخیوه تی خوئی، به پیچه وائه ی مروقایه تی به لینی خسته ژیری و په یمانی فریدا و هه لی به ده رفه ت زانی، به فه رمانی شا. خرموچیان گرت و خستیانه ناو کوّت و زنجیران. دانیشتوانی قه لاشیان به شیران له بنه هینان و ده ولّه تیاریان به دیلی هیناقه زوین و له مه یدانی «سه عدا باد» که هه ربو لی هه لواسینی کوردان ته رخان کرابو، به دارداکرا، دواپی هوژی سیامه نسوری، درانه ده ست «میرحوسه ین قولیخانی»

سیامه نسوری، که له وه به ر پاسه وانى شابو زوړیش به ژړنو پایه بو. هه رنه ویش (سالی^۱ ۹۹۹ = ۱۵۴۹) قه لای^۲ ئیسته خر^۳وچه ند شوئیکى بو شاعه بباس گرت وه به ود خزمه تی به شاکرد^۱

په رتوکی «تحفه ناصری» ده نویسی: ته بمورخان کورځى سولتان عه لی به گ حاکمی کوردستان له سالی (۹۹۶ ک) بوئه ده ب دانی شه ر خوازانی «زه رږین که مه ر» به ره و گه روس رځى ده که وئ. له م کاته دا ده وله تیار سولتانی سیامه نسوری. حاکمی گه روس ده بځى، به خوځى و سځى هه زار چه کداریه وه به ربه ته یمورخان ده گری. شه رله نیوان دو سویای کوردی هاو خوین دا هه لدا یسی و له هه ردولا زورده کوژری، له ناکامدا.

ده وله تیارده شکځى و له قه لای زه رږین که مه رده خزی و، خوځى حه شارده دا ته یمورخان ده سستی لځى هه لئاگرځى، هه رچوځى ده بځى (قه لای زه رږین که مه ر) به وحه سته م په ده شکځین و خوځده ها وینه ناوکه لاوه و، شه رله ناو قه لادا وه ک ته نور گریه ده ستځځى، له وکاته دا تیری نه جه ل دیت و ته یمور خانى ئارده لان ده کوژری^۲ به لام چه کداره کانى نه تمپورخان به فه رمانده په تی «هه لوخان براچکوله ی ته یمورخان» ده ولتیارخان، هه ربه و جوړه نزیکی دوسه د که س له خه لکى (زه رږین که مه ر) ده کوژن و (قه لای زه رږین که مه ر) تالان ده که ن. به وته ی تاریخی کورد و کوردستانی مه ردوخ و «تحفه ناصری» ده وله تیارخان، له م شه رده دا به ده سستی براکورده کانى کوژراوه، (تحفه ناصری) ده لځى ته رمى ته یمورخان له قه لای زه رږین که مه ر نیژراوه، به لام مه ر دوخ ده نویسى هه لوخانى برآی، ته رمه که ی بردوه ته وه بو قه لای مه ریوان «خوازاناتره» عالم ارای عه بباسى و شه رده فنا مه ده نوسن ده وله تیارله سالی ۱۰۰۰ ک دا له قه زوین به فه رمانى شاعه بباس له داردراوه: نه م ژبویه ته دروست تره

(۱) تاریخ عالم ارای عباسی و شه رنامه ی کوردی که هه ژار کردویه به کوردی

(۲) تحفه ناصری ص ۱۰۱

مه لبه ندی بیجار - پارێزگای کوردستان - جه غرافای تاریخی کوردستان

رێکچراوه ی ئیداره ی مه لبه ندی بیجار (گه روس) له ۱۱ دیکو پیکهاتوه

ژوماره ناوی دیکو	ژوماره ی دیکان	ژومارکای نفوسی دیکو	روبه ری دیکو به کیلومتری چوار گوشه
۱ باوه ره شانی	۳۳	۷۹۸۴ که س	۶۱۲ ک چوار گوشه
۲ بیر تاج	۱۵	۷۳۸۸ که س	۴۴۶ ک چوار گوشه
۳ ته غامین	۲۰	۸۴۱۱ که س	۷۴۶ ک چوار گوشه
۴ خه سراوا	۲۰	۷۱۱۱ که س	۴۶۳ ک چوار گوشه
۵ خورخوزه	۳۱	۸۴۱۱ که س	۷۴۶ ک چوار گوشه
۶ ده بوهر	۳۸	۷۶۷۷ که س	۹۵۷ ک چوار گوشه
۷ سیامه نسور	۲۰	۷۶۵۹ که س	۷۳۶ ک چوار گوشه
۸ سیلتان	۲۱	۷۹۲۶ که س	۵۲۹ ک چوار گوشه
ژوماره (ناوی دیکو)	ژوماره ی دیکانی ژوماره ی نفوسی دیکو	روبه ر	
۹ نه جه فاوا	۲۷	۶۴۹۳ که س	۴۹۶ ک م - ی چوار گوشه
۱۰ کورانی	۲۶	۱۱۲۰۱ که س	۳۷۷ ک چوار گوشه
۱۱ گورگین	۱۹	۶۰۰۰	۳۵۴ ک چوار گوشه

هه رکام له م دیکویانه له جیی خویاندا باسیان کراوه، به رابه ری سه ر ژوماری سالی ۱۳۶۵ هه تاوی مه لبه ندی بیجار خاوه نی ۸ دیکو ۲۶۹ دیی ئاوه دان و ۷۴ دیی چۆله. به لام به رابه ری راپورتی ئوستانداری کوردستان. بیجار خاوه نی ۱۱ دیکو ۲۹۷ دیی ئاوه دا نه که من له روی راپورتی ئوستانداری کوردستانی و پرس و جوودیتنی خۆم زۆرتی باسه کانم نویسیوه^۱

به رابه ری سه ر ژوماری وه رزی ۱۳۶۵ هه تاوی حه شیمه تی مه لبه ندی بیجار «گروس» ۱۱۵۸۳۹ که سه. که ۳۵،۸۱۶ که س له شاری بیجار و ۸۰،۰۲۲ که س له

دیکاندا نیشته جین.

دیکوی باوه رّه شانی به شی ناوچه ی بیجار

دیکوی باوه رّه شانی که له ۳۳ دیی ئاوه دان و چه ند موچه و شوین پیکهاتووه، له باشوری خوره لاتی بیجار دایه و زوو به ره که ی ۶۱۲ کم ی چوار گوشه یه، یانی له هه رکم یکی چوار گوشه دا ۱۳/۴۵ که س نیسته جی یه و سنوریشی به م جوړه یه.

۱ - له باکوره وه به دیکوی خور خوره -

۲ - له باشوره وه به دیکوی خه سراوا -

۳ - له خور ئاواوه به دیکوی ده وروبه ر -

۴ - له خوره لاته وه به دیکوی پیر تاج و پاریزگای هه مه دانه وه نوساوه.

زه ویه کانی خوره لات و خوراوی ئه م دیکویه ده شت و گورایی و زور به برشت و پیت و به ره که ته. به شی باکور و باشوریشی ته پۆلکه یی یه و ئه وی تری کوستانی یه. کیوانی که له سنوری ئه م دیکودان بریتین له مانه ۱ - کیوی «سه راسبی» له ده وره رو به ری دار غه یاس و باوه رّه شانی - ۲ - کیوی «دره ند» له مه لبه ندی جوروندی - ۳ - کیوی صحابه له دیی «گراچقا» - ۴ - کیوی حه مزه عه رّه ب له دیی ده وله تاوادایه.

دیی - باوه رّه شانی - حه شیمه تی ۷۷۲ که سه و به ئاوه ندی ئه م دیکویه دانراوه، دیاره ناوی دیکو له ناوی ئه م دئی گیراوه ته وه. دیی باوه رّه شانی له قه راخی شه قامی بیجار به هه مه دان دا هه لکه و تووه - چۆمی - «وزن ده ره» به به ر ناودیی باوه رّه شانی دا تی ده په زی و بریکی باش له زه ویه کانی ئه م دیکویه ئاودیری ده کا، له باشوری ئه م دئی و له قه راخی چۆمی وزن ده ره دا چه ند هیکنار زه وی راست، دراوه به ده ولّه ت بو دورست کردنی (شاروچکه). به لکوخه لکی هه ژاری کورد روژ به روژ به ره و شارستانی و سه رکه وتن برۆن - ئه م دئی دوکان و چای خانه وشتی تری هه یه.

ده لێن له ده ورائی کوندا حه وت برا هاتونه ته ئه م مه لبه نده و هه رکام له شوینیکدا نیسته جی بووه، ئه ئیستا که نه وشوینانه به ناوی هه رکام له و برایانه ناو دیر کراوه - وه ک ۱ - باوه گورکور - ۲ - باوه نه زه ر - ۳ - باوه فه قی ۴ - باوه سورخه (سوره) ۵ - باووسه یین (باوه حوسه یین) ۶ - باوه رّه شانی - ۷ - باوه که ره م.

دیی باوه رّه شانی له پيشدا له خوراوی ئه م دیدا بوه، که ئه م دئی له گرانی قورسی ۱۳۳۳ کوچی که زوی کردوه ته ئه م دئی یه و به (سالی شازده قران به ناو - بانگه) ویران بووه وه زوربه ی خه لکه که ی له برسان مردون پاشان له سالی ۱۲۹۳ هه تاوی دئی تازه ی باوه رّه شانی له شوینی ئیستا که یدا دورست کراوه - دیی باوه رّه شانی له ۳۶ ک شاری بیجار دایه. ده دئی، ئه م دیکویه شه قامی خیز زیزی و ۲۳ دیی خاوه نی شه قامی خاکی ماشین زه وه

نزیكترین دى به باوه رّه شانى، دى سلاّمه تاوايه ۵ ك. دوره. دورترین دیش دى - رّه حمه تاوايه - ۲۹ ك دوره - ناوى ديكانى نه م دىكوى به رىزى نه لفوبى به م جورّه يه

۱ - ئاخكه ندى سه رو دى يه كه له دىكوى تازه ى «باوه ره شانى» مه لّبه ندى

بيجار.

له ۱۵ ك خوره لّاتى بيجار و ۲۰ ك باوه رّه شانى دايه، كوستانى يه، سارده سيّره، دانىشتوان ۲۷۷، مالّ ۵۰، شيعه، كورد، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غلّ و سپيائى، شوغلّ: كشت و كالّ و ئاژه لّ دارى، ده سكردى ژنان: قاليچه، رّيگا: ماشين رّه و، مزگه وت و قوتابخانه ى هه يه.

ئاخكه ندى خوارى - كوّه دى بوّه و ئىستاكه چوّه - ئىمام زاده سوار. ئىمام زاده

مزره پوش - ناوى دو موچه يه

۲ - باوه كه رّه م: دى يه كه له دىكوى «باوه رّه شانى» مه لّبه ندى بيجار.

له ۲۰ ك خوره لّاتى بيجار و ۲۲ ك باوه رّه شانى دايه، كوستانى يه، سارده سيّره، دانىشتوان ۶۹، مالّ ۱۴، شيعه كورد، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غلّ و سپيائى، شوغلّ: كشت و كالّ و ئاژه لّ دارى، ده سكردى ژنان: قاليچه رّيگا: ماشين رّه و، مزگه وت و توتابخانه هه يه.

۳ - باقرئاوا: دى يه كه له رىكوى «باوه رّه شانى» مه لّبه ندى بيجار.

له ۲۴ ك خوره لّاتى بيجار و ۱۵ ك دى باوه رّه شانى دايه، كوستانى يه، سارده سيّره كورد، شيعه، دانىشتوان ۵۷، مال ۱۳، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غلّ و سپيائى، شوغلّ: كشت و كالّ ئاژه لّ دارى باغداری، ده سكردى ژنان: قاليچه رّيگا: ماشين رّه و، مزگه وت و قوتابخانه ى هه يه.

۴ - باوه رّه شانى: دى يه كه له دىكوى «باوه ره شانى» مه لّبه ندى بيجار.

له ۳۶ ك خوره لّاتى بيجار دايه، كوستانى يه، و سارده سيّره، دانىشتوان ۷۷۲، مالّ ۱۱۲، شيعه - كورد ئاوله چوّم و كايناو.

به رهه م: ده غلّ سپيائى، ميوه، هه نگوين، شوغلّ: كشت و كالّ، ئاژه لّ دارى، باغداری،

ده سکردی ژنان: قالیچه - قالی، رینگا ماشین زه و، مزگه وت و قوتابخانه، ناش - قه ساوی - دارتاشی - به رق - ئاوی لوله که شی - پوست - ده رمانگا - حه مام - مامان - پایگاه، قوتابخانه ی زانومایی: خاکی نه م دئی یه زۆربه به هره و به برشته. بۆگه م و دانه وئله. پشت قه لادی کۆن بوه ئیستاکه چوله و بوه ته موچه -

۵ - جویره ئیل: دئی یه که له دیکۆی باوه زه شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۵۵ ک خۆرّه لاتنی بیجار دایه. کۆستانی یه، سارده سیره، شیعە، کورد، دانیشتون ۹۰۰ مآل ۱۵۷، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه - قالی رینگا، ماشین زه و، مزگه وت قوتابخانه.

۶ - جه وروه ندی: دئی یه که له دیکۆی باوه زه شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۵۵ ک خۆرّه لاتنی بیجار و ۱۸ ک دئی باوه زه شانی دایه. کۆستانی یه، و سارده سیره، دانیشتون ۴۰۰، مآل ۷۱ شیعە، کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه - قالی، رینگا: ماشین زه و. مزگه وت قوتابخانه.

(چگه نلو) دئی کۆن بوه و ئیستاکه به شکلی موچه ده رهاتوه - چوارباغ دئی کۆنه و

ئیستاکه موچه یه

۷ - چل نه میران: دئی یه که له دیکۆی باوه زه شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۵۰ ک خۆرّه لاتنی بیجار و ۱۶ ک دئی باوه زه شانی دایه، کۆستانی یه، سارده سیره، دانیشتون ۱۵۰، مآل ۲۹، شیعە، کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی - میوه، شوغل: کشت و کال، ئازهل داری، باغداری، ده سکردی ژنان: قالیچه رینگا، ماشین زه و، مزگه وت قوتابخانه پوست. ئاوی لوله که شی - ناش - کانی ئادینه «چه شمه ئادینه» موچه یه - کانی کویره: موچه یه.

۸ - چالانه: دئی یه که له دیکۆی «باوه زه شانی» مه لبه ندی بیجار.

له ۶۰ ک خۆرّه لاتنی بیجار و ۱۴ ک دئی «باوه زه شانی» دایه. کۆستانی سارده سیره شیعە - تورک، دانیشتون ۱۱۹، مال ۱۵، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل، کشت و کال و ئازهل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه، قالی، رینگا: ماشین زه و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۹ - خانباغی: دئی یه که له دیکۆی «باوه زه شانی» مه لبه ندی بیجار.

له ۴۰ ک خۆره لاتى بیجار و ۲۰ ک دئی باوه زه شانی دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۵۱۱، مال ۸۷ شیعه کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی میوه، شوغل: کشت و کال و ئازله ل داری، باغداری، ده سکردی ژنان: قالیچه، قالی، زینگا، ماشین زه و مزگه وت قوتابخانه، ناشی ئارد،

۱۰ - خان ئاوا: دئی یه که له دیکۆی باوه زه شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۴۰ ک خۆره لاتى بیجار و ۲۵ ک دئی باوه زه شانی دایه، کوستانی، سارده سیره، دانیشتوان ۷۱، مال ۱۱، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازله ل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه، قالی زینگا، ماشین زه و، مزگه وت و قوتابخانه.

۱۱ - ده وله ت ئاوا: دئی یه که له دیکۆی باوه زه شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۸ ک خۆره لاتى بیجار و ۲۹ ک دئی باوه زه شانی دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۴۰۰، مال ۶۷، شیعه - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازله ل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه، قالی، زینگا، ماشین زه و، مزگه وت و قوتابخانه ده وله تاوا -

۱۲ - دیه نه: دئی یه که له دیکۆی باوه زه شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۲۳ ک خۆره لاتى بیجار و ۱۸ ک دئی باوه زه شانی دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۳۳۰، مال ۵۵، شیعه کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازله ل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه، قالی زینگا، ماشین زه و، مزگه وت قوتابخانه، مامانی - پوست. ئاوی لوله که ش - نه وت فروشی، ناش -

۱۳ - ده وله ت یار: دئی یه که له دیکۆی باوه زه شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۱۶ ک خۆره لاتى بیجار و - ک دئی باوه زه شانی دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۴۵، مال ۹، شیعه کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی میوه، شوغل: کشت و کال و ئازله ل داری، باغداری، ده سکردی ژنان: قالیچه زینگا: ماشین زه و، مزگه وت و قوتابخانه، ئاوی لوله که شی -

۱۴ - داره قه یاس (دار غیاث): دئی یه که له دیکۆی باوه ژه شانی

مه لبه ندی بیجار.

له ۳۰ ك خۆره لاتنی بیجارو ۸ ك دئی باوه ژه شانی دایه، کویتانی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۶۲۰، مأل ۱۱۰، شیعه کورد، ئاوله کاینوو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری ده سکردی ژنان: قالیچه، ژینگا، ماشین ژه و، مزگه وت، قوتابخانه حه مام، ده رمانگا، به رق، لوله که شی، فروشگای هاویاری، نه وت فروشی - چای خانه - ناشی ئارد -

۱۵ - «ره ضا» ئاوا: دئی یه که له دیکۆی باوه ژه شانی مه لبه ندی بیجار.

له - ك خۆره لاتنی بیجارو - ك دئی باوه ژه شانی دایه، کویتانی یه، شیعه تورک، دانیشتوان ۹۲، مأل ۱۴، ئاوله کاینوو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه، ژینگا، ماشین ژه و، مزگه وت، قوتابخانه.

۱۶ - ره حمه ت ئاوا: دئی یه که له دیکۆی باوه ژه شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۷ ك خۆره لاتنی بیجارو ۲۹ ك دئی باوه ژه شانی دایه، کویتانی یه. سارده سیره شیعه، کورد، دانیشتوان ۲۲۳ مأل ۳۵، ئاوله کاینوو، به رهه م: ده غل و سپیایی میوه، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، باغداری، ده سکردی ژنان: قالیچه ژینگا، ماشین ژه و، مزگه وت قوتابخانه. ئاوی لوله که شی - به رق.

۱۷ - (سیلان) (سیرلان): دئی یه که له دیکۆی باوه ژه شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۱۲ ك خۆره لاتنی بیجارو - ك دئی باوه ژه شانی دایه، کویتانی یه، سارده سیره، شیعه، کورد دانیشتوان ۲۶۲ مأل ۴۷، ئاوله کاینوو، به رهه م: ده غل و سپیایی میوه، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، ده سکردی ژنان، قالیچه، ژینگا، ماشین ژه و، مزگه وت قوتابخانه فروشگای هاویاری - نه وت فروشی - نانوا، حه مام - پاسگاه، پۆست، فیرگه ی رانومانی.

۱۸ - شریف ئاوا: دئی یه که له دیکۆی باوه ژه شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۴۳ ك خۆره لاتنی بیجارو - ك دئی باوه ژه شانی دایه، کویتانی یه، سارده سیره، شیعه کورد، دانیشتوان ۱۰۱، مأل ۱۷، ئاوله کاینوو، به رهه م، ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه ژینگا، ماشین ژه و، مزگه وت قوتابخانه. پۆست - ئاوی لوله که شی -

۲۰ - سه بزه وار: دئی یه که له دیکۆی باوه ژه شانی مه لبه ندی بیجار.

له - ك خۆره لاتى بیجار و - ك دئی باوه ژه شانی دایه، کوستانی یه، سارده سیره شیعه کورد - دانیشتوان ۱۶، مأل ۱، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه، ژینگا: ماشین ژه و، مزگه وت قوتابخانه.

۲۱ - شوش ته ری: دئی یه که له دیکۆی باوه ژه شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۳۵ ك خۆره لاتى بیجار و ۶ ك باوه ژه شانی دایه، کوستانی یه، سارده سیره، شیعه، کورد، دانیشتوان ۱۶۳ مأل ۳۹، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی میوه، شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری باغداری ده سکردی ژنان: قالیچه ژینگا، ماشین ژه و، مزگه وت، قوتابخانه به رق - ئاوی لوله که شی -

۲۲ - شه وه رتوو (شبرتو): دئی یه که له دیکۆی باوه ژه شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۱۸ ك خۆره لاتى بیجار و ۱۶ ك دئی باوه ژه شانی دایه، کوستانی یه، سارده سیره، شیعه، کورد، دانیشتوان ۳۴۹، مأل ۶۰، ئاوله کایناو، به رهه م ده غل و سپیایی، شوغل کشت و کال و ئازه ل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه ژینگا، ماشین ژه و، مزگه وت، قوتابخانه، به رق - ئاوی لوله که شی - ئاسنگه ری - ناش.

۲۳ - ته مره س (طهمورث): دئی یه که له دیکۆی باوه ژه شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۲۸ ك خۆره لاتى بیجار و ۱۸ ك دئی باوه ژه شانی دایه، کوستانی یه، سارده سیره شیعه، کورد، دانیشتوان ۱۴۷، مأل ۲۶، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل، کشت و کال و ئازه ل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه ژینگا: ماشین ژه و، مزگه وت قوتابخانه حه مام - ئاوی لوله که شی.

۲۴ - وه لی ئاوی کانى سپی: دئی یه که له دیکۆی باوه ژه شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۴۵ ك خۆره لاتى بیجار و ۱۵ ك دئی باوه ژه شانی دایه، کوستانی یه، سارده سیره شیعه کورد، دانیشتوان ۱۴۰، مأل ۱۹، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی میوه، شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری، باغداری، ده سکردی ژنان، قالیچه، ژینگا: ماشین ژه و،

مزگه وت، قوتابخانه، ده رمانگا، ئاوی لوله که شی.

۲۵ - قه ره ده ره ند: دئی یه که له دیکۆی باوه ره شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۵۵ ك خورّه لاتى بیجار و ۱۲ ك دئی باوه ره شانی دایه، کویتانی یه، سارده سیره شیعه، کورد، دانیشتوان ۱۲۵، مأل ۲۲، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه ریگا، ماشین ره و، مزگه وت قوتابخانه، ئاوی لوله که شی.

۲۶ - قزل ئاغاج: دئی یه که له دیکۆی باوه ره شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۲۰ خورّه لاتى بیجار و ۱۲ ك دئی باوه ره شانی دایه، کویتانی یه، سارده سیره شیعه کورد، دانیشتوان ۱۵۲، مأل ۲۷، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی میوه، شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری، باغداری، ده سکردی ژنان: قالیچه ریگا، ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه، پۆست، به رق - ئاوی لوله که شی.

۲۷ - کاریز دئی یه که له دیکۆی باوه ره شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۲۴ ك خورّه لاتى بیجار و ۱۲ ك دئی باوه ره شانی دایه، کویتانی یه، سارده سیره شیعه، کورد، دانیشتوان ۴۲۳، مأل ۶۹، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی میوه، شوغل: کشت کال و ئازه ل داری باخه وانی، ده سکردی ژنان: قالیچه ریگا: ماشین ره و، مزگه وت قوتابخانه حه مام - پۆست، نه وت فروشی، ئاش، ئاسنگه ری، فروشگای هاویاری -

۲۸ - کولیچه (کلوچه): دئی یه که له دیکۆی باوه ره شانی مه لبه ندی بیجار.

له ۴۵ ك خورّه لاتى بیجار و ۱۷ دئی باوه ره شانی دایه، کویتانی یه، شیعه - تورك، دانیشتوان ۳۱۶، مأل ۴۹، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه، ریگا: ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه. حه مام، ئاوی لوله که شی - فروشگای هاویاری - نه وت فروشی - ئاش - به قالی.

۲۹ - کناره ی سه یف ئاوا: دئی یه که له دیکۆی باوه ره شانی مه لبه ندی

بیجار.

له - ك خورّه لاتى بیجار و ۸ ك دئی باوه ره شانی دایه، کویتانی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۱۰۱، مأل ۱۸، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و

ناژهل داری، دهسکردی ژنان: قالیچه، رینگا، ماشین پهو، مزگهوت، قوتابخانه.

۳۰- کونا مار: دئی به که له دیکوی باوه په شانی مهلبه نندی بیجار.

له ۴۴ ک خوره لاتی بیجار و ۷ ک دینی باوه په شانی دایه، کوستانی به، سارده سیره، شیعه، کورد، دانیشتوان ۳۰۴، مال ۵۳، ناو له کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، میوه، شوغل: کشت و کال و ناژهل داری باخه وانی، دهسکردی ژنان: قالیچه، قالی، رینگا ماشین پهو، مزگهوت، قوتابخانه. ناوی لوله که شی - فروشگای هاویاری - نهوت فروشی.

۳۱- گره چیا: دئی به که له دیکوی باوه په شانی مهلبه نندی بیجار.

له ۲۰ ک خوره لاتی بیجار و ۱۶ ک دینی باوه په شانی دایه، کوستانی به، سارده سیره، شیعه، کورد، دانیشتوان ۱۳۳، مال ۲۵، ناو له کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، میوه، شوغل: کشت و کال و ناژهل داری باخه وانی، گره چیا - ناوی صحباه به کی گه و ره بوه به و ته ی خه لکی. گر، یانی: تیشک، چیا، یانی: نور و روشنایی کوستان. دهسکردی ژنان: قالیچه، قالی، رینگا ماشین پهو، مزگهوت، قوتابخانه. پوشت، ناوی لوله که شی - ناش.

۳۲- گویچه که ند (گوچه کند): دئی به که له دیکوی باوه په شانی مهلبه نندی بیجار.

له ۵۰ ک خوره لاتی بیجار و ۱۲ ک دینی باوه په شانی دایه، کوستانی به، سارده سیره، شیعه، کورد، دانیشتوان ۲۸۱، مال ۴۵، ناو له کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، میوه، شوغل: کشت و کال و ناژهل داری باخه وانی، دهسکردی ژنان: قالیچه، قالی، رینگا ماشین پهو، مزگهوت، قوتابخانه، حه مام، ناش.

۳۳- هزار خان: دئی به که له دیکوی باوه په شانی مهلبه نندی بیجار.

له ۴۰ ک خوره لاتی بیجار و ۶ ک دینی باوه په شانی دایه، کوستانی به، سارده سیره، شیعه، کورد، دانیشتوان ۶۷، مال ۱۲، ناو له کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ناژهل داری، دهسکردی ژنان: قالیچه، رینگا ماشین پهو، مزگهوت، قوتابخانه. حان. هه رواخان. له کوردیدا به مانا کانی هاتوه. ده کری به مانا هزار کانی یا هزار خان بی. خوا زاناتره.

دیکۆی پیر تاج به شی ناوچه ی بیجار

دیکۆی پیر تاج که له خۆرّه لاتی بیجار دایه، رۆبه ره که ی ۴۴۶ ک چوار گۆشه یه و
حه شیمه تی ۷۳۸۸ که سه. یانی له هه رک یکی چوار گۆشه دا ۱۶ که س نیشته جی یه و
سنوری شی به م جوړه یه.

۱ - له باکوره وه به پارێزگای زه نجان

۲ - له باشوره وه به پارێزگای هه مه دان.

۳ - له خۆرّه لاته وه به پارێزگای هه مه دان

۴ - له خۆراواوه به دیکۆی خۆر-خۆره و باوه رّه شانی یه وه نوساوه.

دی پیر تاج به هه شیمه تی ۱۳۸۸ که سه وه به ناوه ندی ئە م دیکۆ دانراوه که ناوی
دیکۆ که له ناوی میژویی ئە م دی گیراوه ته وه.

هۆی ناوانانی ئە م دی به «پیر تاج» ئە وه یه:

۱ - له به شی باکوری ئە م دیدا کیۆی به ناوی (پوله ک عه بنه ر) سه ری هه لیناوه،

که له سه رلو تکه ی کیۆه که به ردی به شکلی تاج زاوه ستاوه «به م هۆیه ئە م دی ناز ناوی
«پیر تاج» ی له سه رنراوه

یانی سه ری شایسته ی تاجی گه وره یی یه، که ئە گه رهه زاران سالیش چه رمه سه ری
دری، به هرزی به ئازتری و دلی کون کون کری: له دوی مافی خوی پاشه کستی نه کا ونه له رزی
هیشته به زی و کول نه داونه ته زی، تانه ته ویس نه تا سینی و له ولاتی نه تاریتی، وه ک
کیۆکه هه زاران کلله به فری سارد و سړی تواندوه ته وه ، سه دان بن و بنه چه یشی
براندوه ته وه، به لام خوی هه ر به سه ربه رزی زاوه ستاوه ، نه تواوه ته وه وه ره ره ماوه ،

۲ - ده یشکری بله ین «میر حاج» بوه به ره یه ره به شکلی «پیر تاج» ده رهاتهوه، خاکی
ئە م دیکۆیه گورایی وده شت و به برشته به لام باکوری خۆراوای، که وشنی دیکانی.
حه سه ن ته یمور، کانی ئاوینه. ئاغبلاغی چه نگ ئە لاس. رۆسته ماوا، کویستانی یه.

کیۆه به ناو بانگه کانی بریه تین له مانه:

۱ - زنجیره کیۆی «چه نگه لّماس» ئە م زنجیره کیۆه له ناوه که ی واده رده که وی که

کانی ئە لّماسی تیدا بیت، له دی «پیر تاج» ه وه ده س پی ده کا و ده رۆا تاده گاته

سه رچۆمى «ته لوار» ليړه دا چۆمى ته لوارداى ده برّى، لوتكه ي به رزو عاسته مى نه م زنجيره كيڼه.

كه به «مومنايى» به ناوبانگه، ۲۵۰۴ گه رز له زوى ده رباوه به رزه. وهك خه لكى ده لين له م كيڼه مه لهه مى وه ده س دى كه بو شكسته به تاييه ت بولكاندنې ئيسقانى شكاوى به ده ن پيځه وه زوربه كه لكه:

نه و مه لهه مه به م جوړه وه ده س دى. له لوتكه ي نه م كيڼه زنجاوې ديته خوارى. له و شوينه ي كه زنجاوه كه ي لى دى، برّى خاك ه ل ده كه ندرى و ده كوليندرى تابشكلى مه لهه م ده ردى، به لام وهك ده لين له هه رده كيلوخاك نزيكى مسقالتيكى مه لهه م لى وه ده س دى (خوازانانره).

۲ - كيوى «فه تح ميل» له كه وشه نى دى - كه چه گومه د. ۳ - ته كداغ له دىي روسته ماوا. ۴ - (كيوى پولهك عه مبه ر) له باكورى دىي پيرتاج ۵ - كيوى قورغ داغى له دىي فه تحاوا،

چۆم: ۱ - چۆمى ئاجى چايى.

له كول ته په ي پاريز گاي هه مه دانه وه سارچاوه ده گرى و له شوينى «شيرين سو» تى ده په رى و روسته ماوا به جى دىلى و ده ژرته «قزل» وه زانه وه، ۲ - چۆمى كاكه هه باس - له به رزايه كانى دىي خانبلاغى سه رچاوه ده گرى و له زه ويه كانى كاكه هه باس و شاگودار ده ژرته ناوى چۆمى «شيرين سو» وه وه.

۳ - چۆمى تيكانلو - له دىكانى «كوڼه حه سارو ئاغبلاغى پاريز گاي هه مه دانه وه سارچاوه ده گرى و خاكى نه م ديكو ئاودىزى ده كا و دىكانى تازان قه ره. شاگودار. به جى دىلى، ده ژرته ناوچۆمى. شيرين سوه وه

۴ - چۆمى «فه تح ميل»

دىكانى، كه چه گومه د. گوگقاش، به جى دىلى و ده ژرته چۆمى «شيرين سوه وه. ۱»
۵ - چۆمى «سپلاو» له به رزايه كانى. ئاغبلاغى چه نگ نه لماسه وه سه رچاوه ده گرى و ده ژرته شيرين سوه وه.

۶ - چۆمى پيرتاج. له زه بنه له وه سه رچاوه ده گرى. دواى نه وه كه له دىي. هومايون تى

ده په زئی به ناوه راستی دئی. پیر تاج - دا ده زوا و ده زژیته ناو شیریز. سوه وه،

شوغلی

خه لکی نه م دیکۆ به کشت و کال و ئازە ل داری، باغداری و باخه وانی یه، ترئی نه م دیکۆ به ناو بانگه و دۆشاوی نه م دیکۆ به چاکی ناوی زویوه. خه لکی له کورد و تورک تیکه لن و به هه ردوو زمانی کوردی و تورکی قسه ده که ن و زیاتریان شیعه مه زهه بن و بریکیشیان شافعی مه زهه بن - کانی «گه چی» دئی کپرت لر. یه کیکه له کانه به خیر و بیره کانی نه م ناوچه ده سکردی ژنانی نه م دیکۆ. قالی، قالیچه گلیم، جاجم وشتی تره - ناوی دیکانی نه م دیکۆ به ریزی نه لفوی به م جووره یه -

«دیکۆ پیر تاج به شی مه لبه ندی بیجار».

۱ - ئاغبلاغ چه نگ نه لماس: دئی یه که له دیکۆ پیر تاج له ۸۹ ک بیجار و له ۱۳ ک باشوری خورناوی پیر تاج و ۱ ک شه قامی هومايون دایه. ته پۆلکه یی یه، سارده سیره. دانیشتوان ۴۷۷ که س، مال ۸۸. شیعه - کورد، تورک. ئاوله کایناو.

۲ - پیر تاج: شاره چکۆله ی پیر تاج، ناوه ندی دیکۆ پیر تاجی به شی مه لبه ندی بیجاره، له ۷۶ ک خوره لاتنی بیجار دایه کوستانی یه، سارده سیره. دانیشتوان ۱۳۸۸ که س، مال ۲۵۲، شیعه، ترک، ئاوله کایناو و کاریز. به رهه م: ده غل - ترئی و میوه ی فره و فراوان - چنارستان - سپایی، شوغل: کشت و کال و ئازە ل داری و باغبانی - ده سکردی ژنان - قالیچه و جاجمی به نرخ و بایه خی بیجاری - زینگا ماشین ژه و - پاسگای هیزه کانی ئینترامی - مزگه وت و قوتابخانه سه ره تایی و ناوه ندی هه یه.

۳ - جه عفه رئاوا: دئی یه که له دیکۆ پیر تاجی به شی مه لبه ندی بیجار. له ۹۶

ك خۆره لاتی بیجار و ۱۹ ك پیرتاج دایه. کویستانییه - سارده سیړه. دانیشتوان ۱۹۶ که س، مال ۳۷. شیعه، تورک، ئاوله کایناو و کاریز، به رهه م: ده غل، دانه وئله، تری، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری، ده سکردی ژنان، قالیچه

کانی ئایینه

۴ - چه نگ ئه لماس: دئی یه که له دیکوی پیرتاجی مه لبه ندی بیجار. له - ك خۆره لاتی بیجار و - ك پیرتاج و قه راخی شه قامی بیجار دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیړه - دانیشتوان ۵۰۸، مال ۹۴ شیعه کورم فارس - ئاوله کایناو - به رهه م ده غل و سپیایی - شوغل، کشت و کال و ئازه ل داری، قالیچه، حاجیم، گلیم - زیگا ماشین ره و - حاجی ئاوا - حه سه ن ته یموری سه ری - خوجوندگه حینه - خودایی - ئیستاکه چۆلن و به شکلی موچه و مه زرایان لی هاتوو -

۵ - حه سه ن ته مه ر (حه سه ن ته یموری سه ری): دئی یه که له دیکوی پیرتاجی به شی مه لبه ندی بیجار. له ۹۱ ك خۆره لاتی بیجار و باکوری کیوی «چه نگ ئه لماس» دایه - له داوینی کۆدایه - سارده سیړه - دانیشتوان - که س مال - شیعه - کورد، تورک - ئاوله کایناو و کاریز - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری، ده سکردی ژنان: قالی بافی - زیگا: ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۶ - رۆسته م ئاوا: دئی یه که له دیکوی پیرتاجی مه لبه ندی بیجار. له ۹۱ ك خۆره لاتی بیجار و ۱۵ ك خۆره لاتی پیرتاج دایه - ته په وشووده شتایی یه - سارده سیړه - دانیشتوان ۲۵ که س مال ۵ شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م ده غل و سپیایی - شوغل، کشت و کال و ئازه ل داری زیگا ماشین ره و.

۷ - زه ینه ل: دئی یه که له دیکوی پیرتاجی مه لبه ندی بیجار: له ۸۴ ك خۆره لاتی بیجار و ۸ ك پیرتاج دایه. سارده سیړه - دانیشتوان ۶۲۶ که س مال ۱۱۸، شیعه - تورک - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل - شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری. شیرین سو - موچه یه و شاهواری سه ری - موچه یه.

۸ - شاهواری خوارو: دئی یه که له دیکوی پیرتاج مه لبه ندی بیجار.

له ۱۰۱ ک خۆره لاتنی بیجارو ۲۵ ک پیرتاج دایه. سارده سیره - دانیشتوان ۱۹۸ که س مال ۳۶ شیعه - کورد، تورک - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری.

۹ - فه تاباد (فه تحاوا): دئی یه که له دیکوی پیرتاج مه لبه ندی بیجار.

له ۴۹ ک خۆره لاتنی بیجارو ۲۲ کم پیرتاج و - ک حه سه ن ته یمور دایه - ته په و شیووده شتایی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۴۵۸ که س، مال ۷۵، شیعه، تورک - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی و تری - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - زینگا: ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه (قه ره سه قه ل)

۱۰ - قازان قه ره: دئی یه که له دیکوی پیرتاجی مه لبه ندی بیجار.

له ۵۹ ک خورئاوای بیجار و ۱۷ ک باشوری خورئاوای پیرتاج و قه راخی شه قامی، «شاگودار» به پیرتاج دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۷۰۲ مال ۱۱۹ شیعه، تورک، ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - قالیچه، گلیم، جاجم - زینگا: ماشین ره و.

۱۱ - کاکه عه باس: دئی یه که له دیکوی پیرتاجی مه لبه ندی بیجار.

له ۶۰ ک خورئاوای بیجار و ۱۶ ک باشوری خورئاوای پیرتاج و قه راخ شه قامی «گاوبازه» به «شاگودار» دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۶۵۲ مال ۱۱۰. شیعه - تورک - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین ره و.

۱۲ - که چه گومبه د: دئی یه که له دیکوی پیرتاجی مه لبه ندی بیجار.

له ۵۲ ک خورئاوای بیجارو ۲۴ ک پیرتاج و - ک باشوری خورئاوای حه سه ن ئاوای - و - ک خورئاوای ئیسفالتی بیجار تیکاب دایه - کوستانیه، سارده سیره - دانیشتوان ۲۱۰ مال ۳۹ شیعه - کورد، تورک - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، قالیچه، گلیم، جاجم - زینگا: ماشین ره و مزگه وت و قوتابخانه.

۱۳ - گاو بازه: دئی یه که له دیکوی پیرتاجی مه لبه ندی بیجار.

له ۹۶ ک خۆره لاتى بیجار و ۱۱ ک باشوری خۆرئاوای پیرتاج و قهراخی شهقامی «شاگوار» به «خودایی» دایه، ته بۆلکه یی، سارده سیره، دانیشنوان ۳۲۸ مالن ۶۵ شینعه - کورد - ئاو له کانیاو - به رههم: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، قالیچه، گلیم، جاجم - رینگا: ماشین ره و. **۱۴ - یولقاش:** دئییه که له دیکوی پیرتاج مهلبه نی بیجار.

له ۹۶ ک خۆره لاتى بیجار و ۲۰ ک باشوری خۆرئاوای پیرتاج و قهراخی شهقامی «کاکه عهباس» به «گه چه گومبه د» دایه، کویستانییه، سارده سیره، دانیشنوان - مالن - شینعه - تورک - ئاو له کانیاو - به رههم: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، قالیچه، گلیم، جاجم - رینگا: ماشین ره و. **۱۵ - هوما یون:** دئییه که له دیکوی پیرتاج مهلبه نی بیجار.

له ۸۲ ک خۆره لاتى بیجار و ۶ ک پیرتاج دایه، کویستانییه، سارده سیره، دانیشنوان ۵۹۹ مالن ۱۱۱ شینعه - تورک - ئاو له کانیاو - به رههم: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، باغبانی.

دیکۆی ته غامین به شی ناوچه ی بیجار

دیکۆی ته غامین. یه کێکه له یازده دیکۆ کانی ناوچه بیجار.

ئه م دیکۆیه که له باکوری ناوچه بیجار دایه، له ۲۳ دئی کورانی و سیامه نسور پیکهاتوه
حه شیمه تی ۶۲۵۴ که سه و زووبه ریشی ۵۰۴ ک چوار گۆشه یه. یانی له هه رک، یکی چوار
گۆشه دا ۱۲/۵ که س نیشته جی یه

ئه م دیکۆیه به زرو نرمی فره ی تیدایه. به جۆری که دیکانی له چاوکیوه کانی لای
باکوری له شوئیککی زورنه وی تردهه لکه وتوون له به رئه وه. به «ته غامین» ناودیر کراوه
سنوری ئه م دیکۆ به م جۆره یه.

۱ - له باکوره وه به کیۆه کانی. نوراین و پارێزگای زه نجان ۲ - له باشوره وه به دیکۆی
سیامه نسور. ۳ - له خۆره لاته وه به دیکۆی کورانی ۴ - له خۆراواوه به دیکۆی
سیامه نسوره وه نوساوه.

کیۆ. کیۆه کانی - نوراین عه لی قولى چه ق، هادی که له یی. کونه شور، ئورتاداغ.
له م دیکۆذاقه راریان گرتوه.

دئی ئاغبلاغ «کانی سپی» ته غامین به ناوه ندی ئه م دیکۆدانراوه. سنوری ئه م دئی به م
جۆره یه - ۱ - له باکوره وه به ناوچه ی کۆستانی ۲ - له باشوره وه . به کول ته په ی
ته غامین ۳ - له خۆراوه به چه تاق ۴ - له خۆره لاته وه به قورت ده ره وه نوساوه.
چۆم. چۆمه کانی ئه م دیکۆیه گشتیان کاتین و له کاتی هاویناندا ئاوێکی وایان نامینی که
کشت وکال که لکی باشی لی وه ربگیری.

له ناوچۆمیلکه کاندا ئه م سى چۆمه ئاویان زۆرتره.

۱ - چۆمی ئاغبلاغی ته غامین که له باشوری به رزایه کانی ئاغبلاغه وه سه رچاوه
ده گری. له دیکانی سیتۆری. ئوچ گومه دی سولتان ئوچ گومبه دی خان. تی ده په زی و له
دیکۆی کورانی سه ره لدیتی.

۲ - چۆمی که له باکوری دئی ئاغبلاغی ته غامین سه رچاوه ده گری و قورت ده ره
به جی دیلۆی دیکۆی کورانی زی ده که تی

۳ - چۆمی. چیچکلو. له به رزایه کانی دئی چیچکلو، سه رچاوه ده گری و ده روا تا
له دئی. حه سه ناوای چاروق. ده چیته دیکۆی ته غامینه وه. پاشان له دئی «قه مچوخه»
ده رژیته ناو دیکۆی کورانی وه ئه م دیکۆ سارترین خالی ناوچه ی بیجاره چون له به زترین
شوینی ناوچه دا قه راری گرتووه، زۆرتری خه لکی ئه م دیکۆ. تورکو شیعه ن بریکیشیان
سونی و کوردن. دیکان به زیری ئه لفوبی به م جۆره یه.

۱ - **ئاغ که ندقه ره که ند:** دئی یه که له دیکۆی «طغامین» ی ناوچه ی بیجار. له ۱۰۰ ک باکوری بیجار و ۱۵ ک ئاقبلاغی طغامین دایه، ته پۆلکه یی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۳۱۳، مال ۵۸ شیعه - تورک ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی هه نگوین، میوه، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری. باخه وانی، ده سکردی ژنان: قالیچه و گلیم، به ره، ژینگا، ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه، لوله که شی، ئاش، حه مام.

۲ - **ئاقبلاغی طغامین:** دئی یه که له دیکۆی «طغامین» ی بیجار.

له ۱۱۰ ک باکوری مه لبه ندی بیجار دایه، ته پۆلکه یی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۶۸۲ مال ۱۱۲، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه و گلیم، به ره، ژینگا: ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه، پوست، ناوی لوله که شی - فروشگای هاواری - نه وت فروشی - ئاسنگه ری، ئاش، حه مام.

۳ - **ئوچ کومبه دی «خان»:** دئی یه که له دیکۆی «طغامین» ی ناوچه ی بیجار.

له ۹۲ ک باکوری مه لبه ندی بیجار و ۱۰ ک ئاقبلاغی طغامین دایه، ته پۆلکه یی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۳۹۷، مال ۶۶، ئاوله کایناو، سوننی - شیعه، کورد، به رهه م: ده غل و سپیایی، هه نگوین، میوه، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، باخه وانی، ده سکردی ژنان: قالیچه و گلیم، ژینگا: ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه - نه وت فروشی، ئاش، حه مام

۴ - **ئوچ گومبه دی سلطان:** دئی یه که له دیکۆی «طغامین» ی ناوچه ی بیجار. له ۹۲ ک باکوری بیجار و ۱۰ ک ئاقبلاغی طغامین دایه، سارده سیره، دانیشتوان ۲۳۲، مال ۴۰ ئاوله کایناو، شیعه، تورک، به رهه م: ده غل و سپیایی میوه، هه نگوین، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری باخه وانی، ده سکردی ژنان: قالیچه و گلیم، ژینگا: ماشین ره و، مزگه وت قوتابخانه، حه مام، ناوی لوله که شی - نه وت فروشی.

ئوبرایم ئاوا: موچه یه -

۵ - **بوستان ده ره:** دئی یه که له دیکۆی «طغامین» ی بیجار.

له ۹۳ ک باکوری مه لبه ندی بیجار و ۱۸ ک ئاقبلاغی دایه، سارده سیره، دانیشتوان

۳۰۳، مال ۵۳

ناوله کایناو، به رهه م: ده غلّ و سپیایی میوه، شوغلّ: کشت و کالّ و نازهلّ داری. باخه وانی، ده سکردی ژنان: قالّیچه و گلیم رّیگا: ماشینّ ژه و، مزگه وت، قوتابخانه. ناوی لوله که شی. فروشگای هاویاری. نه وت فروشی - ناش، حه مام،

ته کی نه ولی: موچه یه.

۶ - چطاق: دئی یه که له دیکۆی «طغامین» ی ناوچه ی بیجار.

له ۱۱۲ ک باکوری مه لّبه ندی بیجار و ۳ ک ناقبلاغی طغامین دایه، سارده سیّره، دانیشتوان ۳۱۸، مال ۶۴، ناوله کایناو، به رهه م: ده غلّ و سپیایی، شوغلّ: کشت و کالّ و نازهلّ داری، ده سکردی ژنان: قالّیچه و گلیم، رّیگا: ماشینّ ژه و، مزگه وت، قوتابخانه، ناوی لوله که شی، فروشگای هاویاری، نه وت فروشی. ناش - ناسنگه ری

۷ - حه سه ن ناوای چاروق: دئی یه که له دیکۆی «طغامین» ی ناوچه ی بیجار.

له ۱۱۰ ک باکوری مه لّبه ندی بیجار و - ک ناقبلاغی طغامین دایه، سارده سیّره، دانیشتوان ۲۵۷، مال ۴۶ ناوله کایناو، به رهه م: ده غلّ سپیایی میوه، شوغلّ: کشت و کالّ و نازهلّ داری، ده سکردی ژنان: قالّیچه و گلیم، رّیگا: ماشینّ ژه و، مزگه وت، قوتابخانه. ناوی لوله که شی، ناسنگه ری، ناش، حه مام

۸ - خان که ندی: دئی یه که له دیکۆی «طغامین» ی ناوچه ی بیجار.

له ۱۳۳ ک باکوری ناوچه ی بیجار و ۱۸ ک ناقبلاغی طغامین دایه، ته پۆلکه یی یه، سارده سیّره، دانیشتوان ۱۹۵، مال ۳۳، ناوله کایناو، به رهه م: ده غلّ و سپیایی، هه نگوین، شوغلّ: کشت و کالّ و نازهلّ داری، ده سکردی ژنان: قالّیچه و گلیم، رّیگا: ماشینّ ژه و، مزگه وت، قوتابخانه، ناوی لوله که شی.

۹ - سه راب: دئی یه که له دیکۆی «طغامین» ی ناوچه ی بیجار.

له ۱۱۰ ک باکوری ناوچه ی بیجار و ۷ ک ناقبلاغی طغامین دایه، ته پۆلکه یی یه، سارده سیّره، دانیشتوان ۴۹۲، مال ۸۲، ناوله کایناو، به رهه م: ده غلّ و سپیایی، شوغلّ: کشت و کالّ و نازهلّ داری، ده سکردی ژنان: قالّیچه و گلیم، رّیگا: ماشینّ ژه و، مزگه وت، قوتابخانه، حه مام، ناوی لوله که شی، فروشگای هاویاری. نه وت فروشی، ناش، ناسنگه ری.

۱۰ - سولتان ئاواى چوتاق «چطاق»: دى يه كه له دىكوى «طغامين» ى

ناوچه ى بيجار.

له ۱۱۵ ك باكورى ناوچه ى بيجار و ۶ ك ئاقبلاغى و ۶ ك ئاقبلاغى طغامين دايه، ته پۆلكه ى يه، سارده سىره، دانىشتوان ۱۵۷، مال ۲۳، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سىيائى ميوه هه نگوين، شوغل: كشت و كال و ئاژه ل دارى، باخه وانى، ده سكردى ژنان: قاليچه و گليم رژىگا: ماشين ژه و، مزگه وت، قوتابخانه، حه مام، ئاوى لوله كه شى.

۱۱ - سىوه رى: دى يه كه له دىكوى «طغامين» ى مه لبه ندى بيجار.

له ۱۱۰ ك باكورى مه لبه ندى بيجار و ۴ ك ئاقبلاغى طغامين دايه، ته پۆلكه ى يه، سارده سىره، دانىشتوان ۲۷۳، مال ۴۵، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سىيائى، شوغل: كشت و كال و ئاژه ل دارى، ده سكردى ژنان: قاليچه و گليم رژىگا: ماشين ژه و، مزگه وت، قوتابخانه، ئاوى لوله كه شى، به قالى.

۱۲ - شه ريف كه ندى: دى يه كه له دىكوى «طغامين» ى مه لبه ندى بيجار.

له ۱۳۰ ك باكورى مه لبه ندى بيجار و ۸ ك ئاقبلاغى طغامين دايه، ته پۆلكه ى يه، سارده سىره، دانىشتوان ۴۲۵، مال ۷۵، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سىيائى، شوغل: كشت و كال و ئاژه ل دارى، ده سكردى ژنان: قاليچه و گليم رژىگا: ماشين ژه و، مزگه وت، قوتابخانه، شه خس، حه مام، ئاوى لوله كه شى، به قالى، ئاسنگه رى.

۱۳ - عه لى شا (عه لى ئاواى كاريزه): دى يه كه له دىكوى «طغامين» ى

مه لبه ندى بيجار.

له ۷۶ ك باكورى مه لبه ندى بيجار و ۸ ك ئاقبلاغى طغامين دايه، ته پۆلكه ى يه، سارده سىره، دانىشتوان ۱۶۲، مال ۲۷، شيعه - تورك، كورد، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سىيائى، ميوه، شوغل: كشت و كال و ئاژه ل دارى، باخه وانى، ده سكردى ژنان: قاليچه و گليم رژىگا، ماشين ژه و، مزگه وت، قوتابخانه، ئاوى لوله كه شى، ئاش، حه مام.

۱۴ - قزلجه: دى يه كه له دىكوى «طغامين» ى مه لبه ندى بيجار.

له ۱۳۱ ك باكورى مه لبه ندى بيجار و ۱۰ ك ئاقبلاغى طغامين دايه، ته پۆلكه ى يه، سارده سىره، دانىشتوان ۳۳۰، مال ۵۶، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سىيائى، شوغل: كشت و كال و ئاژه ل دارى، ده سكردى ژنان: قاليچه، گليم رژىگا، ماشين ژه و، مزگه وت

قوتابخانه، فروشگاهای هاویاری، نه وت فروشی. به قالی.

۱۵ - قورت ده ره: دئی یه که له دیکۆی «طغامین» ی مه لّبه ندى بیجار.

له ۱۰۰ ک باکوری مه لّبه ندى بیجار و ۸ ک ئاقبلاغی طغامین دایه، ته پۆلکه یی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۹۸، مال ۱۹، ئاوله کاینوا، به رهه م: ده غلّ و سپیایی، شوغلّ: کشت و کالّ و ئازّه لّ داری، ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، رّیگا، ماشین رّه و، مزگه وت، قوتابخانه

۱۶ - قه مبه رجه: دئی یه که له دیکۆی «طغامین» ی مه لّبه ندى بیجار.

له ۱۱۵ ک باکوری مه لّبه ندى بیجار و ۹ ک ئاقبلاغی طغامین دایه، ته پۆلکه یی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۱۹۶، مال ۳۵، شیعه - تورک ئاوله کاینوا، به رهه م: ده غلّ و سپیایی، شوغلّ: کشت و کالّ و ئازّه لّ داری، ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، مزگه وت، قوتابخانه مورغداری، له سه ر شه قامی ئیسفالتیه.

۱۷ - کۆر کۆره: دئی یه که له دیکۆی «طغامین» ی مه لّبه ندى بیجار.

له ۹۶ ک باکوری بیجار و ۱۲ ک ئاقبلاغی طغامین دایه، ته پۆلکه یی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۴۴۵، مال ۶۸ ئاوله کاینوا، به رهه م: ده غلّ و سپیایی، هه نگوین، شوغلّ: کشت و کالّ و ئازّه لّ داری، ده سکردی ژنان: قالیچه و گلیم، رّیگا: ماشین رّه و، مزگه وت، قوتابخانه ئاوی لوله که شی، حه مام، ئاش، به قالی.

۱۸ - که له زان: دئی یه که له دیکۆی «طغامین» ی مه لّبه ندى بیجار.

له ۱۳۲ ک باکوری مه لّبه ندى بیجار و ۱۳ ک ئاقبلاغی طغامین دایه، ته پۆلکه یی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۲۳۰، مال ۲۳، ئاوله کاینوا، به رهه م: ده غلّ و سپیایی، شوغلّ: کشت و کالّ و ئازّه لّ داری، ده سکردی ژنان: قالیچه و گلیم، رّیگا: ماشین رّه و، مزگه وت، قوتابخانه، مورغداری. حه مام، ئاوی لوله که شی، به قالی، ئاش

۱۹ - گۆل ته په ی طغامین: دئی یه که له دیکۆی «طغامین» ی مه لّبه ندى

بیجار.

له ۱۰۶ ک باکوری مه لّبه ندى بیجار و ۴ ک ئاقبلاغی طغامین دایه، ته پۆلکه یی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۵۳۳، مال ۸۶ شیعه - تورک، ئاوله کاینوا، به رهه م: ده غلّ و سپیایی میوه، شوغلّ: کشت و کالّ و ئازّه لّ داری باخه وانی، ده سکردی ژنان: قالیچه و گلیم، رّیگا:

ماشین‌پرهو، مزگه‌وت، قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تامی، فیرگه‌ی رانومایی، شورای ئاینی، حه‌مام، ئاوی لوله‌کەشی، به‌رق، دارتاشی، فروشگای هاویاری، نه‌وت فروشی، به‌قالی، ئاش، گچی بابا: ئیستاکه موچه‌یه.

۲۰- مه‌ده‌ک: دی‌یه‌که له دیکۆی «طغامین»ی مه‌لبه‌ندی بیجار.

له ۷۸ ک باکوری مه‌لبه‌ندی بیجار و ۴۳ ک ناقبلاغی طغیان دایه، ته‌پۆلکه‌یی‌یه، سارده سینه، دانیشتون ۲۱۶، مال ۳۶ شینه - تورک - کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل و سپایی، میوه، شوغل: کشت و کال و ئازەل‌داری، باخه‌وانی، ده‌سکردی ژنان: قالیچه و گلیم، رینگا، ماشین‌پرهو، مزگه‌وت، قوتابخانه، ئاوی لوله‌کەشی، فروشگای هاویاری. نه‌وت فروشی، به‌قالی، ئاش.

دیکۆی ده‌ور و به‌ری ناوچه‌ی بیجار

- دیکۆی ده‌ور و به‌رکه له ۴۹ دی وو موچه پینکه‌توه. له خوراوی شاری بیجاردا هه‌لکه‌وتوه.
- رووبه‌ره‌که‌ی ۹۵۷ ک چوارگوشه‌یه و حه‌شیمه‌تی ۷۶۷۷ که‌سه. یانی له هه‌ر ک یکی چوارگوشه‌دا ۸ که‌س نیشته جی‌یه. سنوری ئه‌م دیکۆیه به‌م جوهره.
- ۱- له باکوره‌وه به دیکۆکانی سینتاه و سیامه‌نسور
- ۲- له باشوری وه به دیکۆی خه‌سراوا
- ۳- له خوراوا به دیکۆی نه‌جه‌فاوا
- ۴- له خوره‌ه‌ل‌ته‌وه به شاری بیجار و دیکۆکانی باوه‌په‌شانی و خورخوره‌وه نوساوه.

دیی «جه نگیز قه لآ» که له ۱ ک باشوری^۱ شه قامی ئیسفالتی بیجار، دیوانده ره و ۵ ک بیجار دایه، به ناوندی ئەم دیکۆ دانراوه، دیی جه نگیز قه لآ: له نیوان دو کیوی به رزوبه سام داهه لکه وتووه.

پیشینیان ده گیرنه وه، کاتی هوروژی سویای بی به زه و دل زه ق و خوین مژی «مه غول» به زابه ری. (جه نگیزخان)، خه لکی کوردی به شه زه فی ناوچه که، له سه ره ئەم دووکیوه مه ته ریزوسه نگه ریان لی دا به ستوه و، زیگیان له سویای ده س درێژکه ری مه غول به ستوه، ته نانه ت نه یان هیستوه که مه غول زه فه ریان پی بیا و خوین یان بمژی، نیشتمانیان کاول کاوخویشیان بکوژی. به م هویه ناویان نا (جه نگیز قه لآ).

یانی ئە ی جه نگیزخان بزانه. کوردستان قه لآی میردانه. حه شارگه ولانی شیرانه، لیره دا نال داران نالیان رزاندو ه و، بالداران بالیان وه راندو ه.

کیوی به نهجه عه لی: له خوهره لآتی ئەم دیدا به رزو به سام زاوه ستاوه، ده لی تائیستا سه دان جه نگیزم زاواناوه، له م کیوه دا به ردی به شکلی په نهجه ی مرو ده رها تووه. به گوئی خه لکی ناوچه که، ئە وشه قله له نهجه ی حه زره تی عه لی خه لیفه ی چواره می سونتی و ئیمامی هه وه لی شیعه کان. گیراوه ته وه، خه لکی ئەم ناواقه گشتیان کوردن و به کوردی راویژی تایبه تی بیجاری، پیکه وه ده دوین، زووتریان مه زهه بیان شیعه یه وئه وانی تریان سونتی شافیعین، که هه ر دوولاپیکه وه جویشیان خواردوه و ریز بو بیروبروای یه کتر داده نین شوغلی خه لکی. کشت و کال نازه ل داری یه، ده سکردی ژنانی ئەم دیکۆ قالی و قالیچه یه، ناوی دیکانی به ریزی ئەم لفوبی به م جوهره یه

۱ - ئە لوه ند قولی: دی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار

له ۱۲ ک باکوری خوړناوای بیجارو ۸ ک باکوری ئیسفالتی بیجار دیوانده ره دایه - ته په و شیوو ده شتایی یه - سارده سیره دانیتشوان ۱۶۱ مآل ۲۷ شیعه، کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سیایی - شوغل، کشت و کال و نازه ل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، کلیم، مه وجی بیجاری - زیگا ماشین زه و - مزگه وت و قوتابخانه

۲ - ئاغاموراد: دی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار.

له ۶ ک باشوری خوړناوای بیجار و مابه نیی «وه یس مرید» و «مه قلی» دایه - ته په و

شیوه و ده شتایی یه - سارده سیّره دانیشتوان ۱۳۵ مال ۲۰ شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به ره م ده غلّ و سپیایی - شوغل: کشت و کالّ و ئاژه ل داری ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، و موجی بیجاری - ریگا ماشین ره و.

۳ - ئاله که وو - دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لّبه ندی بیجار

له ۹ ک باشوری بیجار و قه راخی شه قامی خیز ریژی بیجار به خه سراوا دایه - ته په و شیوه شتای یه - سارده سیّره دانیشتوان ۳۲۷ مال ۶۴ شیعه - سه یید - کورد - ئاوله کایناو - به ره م: ده غلّ و تری و سپیایی - شوغل: کشت و کالّ و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، مه وج - ریگا: ماشین زه و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه - دئی (موقولی) کورد و شیعه ن له نزیککی ئاغامورا دایه و ئیستا که چۆله

۴ - باوه (سوره) (بابا سورخه): دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» بیجار.

له ۱۲ ک خورئاوای بیجار و قه راخی ئیسفالتی بیجار دیوانده ره دایه - ته په و شیوه ده شتایی یه - سارده سیّره - دانیشتوان ۲۵۷ مال ۴۲ شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به ره م: ده غلّ و سپیایی - شوغل: کشت و کالّ و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، مه وجی بیجاری - ریگا ماشین زه و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۵ - باراماوا: دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» بیجار.

له کم - ی بیجار دایه - سارده سیّره، دانیشتوان ۴۰ مال ۶ - شیعه - کورد. ئاوله کایناو به ره م: ده غلّ، سپیایی، شوغل: کشت و کالّ ئاژه ل داری - مزگه وت قوتابخانه - ریگا - ماشین زه و.

۶ - بورجکه: دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» بیجار

له ۶ ک باشوری خور ئاوای بیجار دایه - کوستانی یه - سارده سیّره - دانیشتوان ۲۸۱ مال ۵۴ شیعه - کورد - ئاوله کایناو به ره م: ده غلّ و سپیایی و تری - شوغل: کشت و کالّ و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنان - قالیچه و گلیم - ریگا: ماشین زه و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۷ - په ینه برّه - دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لّبه ندی بیجار.

له ۲۲ ک باشوری خور ئاوای بیجار و له ۱۶ ک باکوری خوره لاتنی نه جه ف ئاواو

باشوری ئیسفالتی بیجار دیواندره دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۱۷۷، مال ۳۲ شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، مه وج - مزگه وت و قوتابخانه

۸ - چل ئه میران: دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار

له ۴۵ ک باشوری خوره لاتنی بیجار و قه راخی چۆمی تلوار دایه - کویستانی یه - ئارانه - دانیشتوان ۱۲۷، مال ۲۱، شیعه کورد، ئاوله کایناو و چۆمی تلوار - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - زینگا: له قه راخی چۆمی تلوار و دئی سلامه ت ئاواوه، ماشین ره وه - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه. (چه شمه ئه یاز) موچه یه -

۹ - چه شمه کازم: دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار

له ۲۰ ک باشوری بیجار و له ۲۲ ک خوره لاتنی نه جه ف ئاوا و ۵ ک باشوری ئیسفالتی بیجار دیواندره دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۲۰۱، مال ۲۷، شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - ده سکردی ژنان - قالیچه، گلیم، مه وج، زینگا ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه.

۱۰ - (کانی خانقلی) چه شمه خانقلی: دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی»

مه لبه ندی بیجار.

له ۲۰ ک بیجار و ۲۲ ک خوره لاتنی نه جه ف ئاوا و ۵ ک باشوری ئیسفالتی بیجار دیواندره دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۲۸۱، مال ۴۹، شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی و میوه - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، مه وج - زینگا: ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه - (چه شمه خانجه بورجهکه) موچه یه

۱۱ - جه نگیزقه لا - دئی ناوه ندی دیکۆی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار.

له ۵ ک خورئاوای بیجار و ۱ ک باشوری ئیسفالتی بیجار دیواندره دایه - ده شتایی یه - له به ینی دوکیوی که له قه ندی، که به قه لای چه نگیزخاق مه غول به ناوبانگه - هه لکه وتوه - ئارانه، دانیشتوان ۸۸، مال ۱۹، شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، مه وج بیجاره - زینگا ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه - له نزیککی دی ئاسه واری قه لایی کی

کونه له چاونه داء تائیتساکه ژون نه بوه ته وه که کئی دروستی کردووه و که ی ژووخواوه.

۱۲ - حه لّوایی - دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لّبه ندی بیجار

له ۱ ک خورّئاوای بیجار و قه راخی باکوری ئیسفالتی بیجار دیوانده ره دایه - ته په و شیوو ده شتایی یه - سارده سیّره دانیشتوان ۶۲۶ مآل ۱۱۳ شیعه - کورد، ئاوله کایناو و کاریز - به ره م: ده غلّ و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه لّ داری - ده سکردی ژنان: قالیچه - مه وجی بیجاری - قوتابخانه و لوله که شی و برقی هه یه.

۱۳ - حوسه ین ئاوای که مه ر زه رد: دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لّبه ندی بیجار.

له ۲۵ ک بیجار و ۳۹ ک باکوری خوهره لاتنی نه جه ف ئاوا و له قه راخی چۆمی «قزلّ وه زان» دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیّره - دانیشتوان ۱۰۷ مآل ۲۱ شیعه - کورد - ئاوله چوم و کایناو - به ره م: ده غلّ و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه لّ داری. ده سکردی ژنان: قالیچه، جاجم - ریگا.

۱۴ - (حوسه ین ئاوای) گورگان: دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لّبه ندی بیجار.

له ۲۳ ک بیجار و ۳۱ ک باکوری خوهره لاتنی خسروئاوا ۲ ک باشوری «نه دری» دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیّره - دانیشتوان ۱۲۳ مآل ۲۱ شیعه، کورد - ئاوله کایناو - به ره م: ده غلّ و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه لّ داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، جاجم، ریگا: ماشین زه و -

۱۵ - خانان قولی: دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لّبه ندی بیجار.

له ۴۵ ک بیجار و - ک چه نگیز قه لا دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیّره - دانیشتوان ۹۸۰ مآل ۱۷۴ سونتی، کورد - ئاوله کایناو - به ره م: ده غلّ و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه لّ داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، جاجم - ریگا: ماشین زه و. مرگه وت

(سئی کانی)

۱۶ - خوژره م ئاوای: دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لّبه ندی بیجار.

له ۲۶ ک باشوری خورئاوای بیجار و ۲ ک حوسه ین ئاوای گورگان دایه - ته پۆلکه یی یه

- سارده سیره - دانیشتوان ۲۶۴ مال ۴۹ شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، جاجم - زینگا، ماشین زه و.

۱۷ - خوْشاو: دئی یه که له دیکوئی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار.

له ۱۰ ک باکوری خوْراوای بیجار و ۱ ک خوْژئاوای شه قامی سه له وات ئاوا دایه - کوْستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۷۱، مال ۱۵ شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنان، مزگه وت و قوتابخانه - (خیراوا) ئیستاکه موچه یه - ده ره که و و موچه یه.

۱۸ - زه رده که مه ر: دئی یه که له دیکوئی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار.

له ۳۵ ک بیجار و قه راخی چۆمی قزل وّه ژان دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیره ۳۷۲ دانیشتوان ۳۷۲، مال ۵۹، سونئی شیعه، کورد - ئاوله کایناو و چۆم - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، جاجم - زینگا: ماشین زه و - مزگه وت و قوتابخانه

۱۹ - سایل و مایل: (پشت ده ربه ن) شیعه، کورد

دی یه که له دیکوئی «حه ومه ی» بیجار. له ۱۲ کم - ی باشوری خوْراوای بیجار - سارده سیره. دانیشتوان ۲۸، مال ۵ - شیعه - کورد - ئاوله کایناو به رهه م: ده غل - سپیایی - شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری. ده سکردی ژنان قالی - قالیچه - زینگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - لوله که شی ئاو حه مام.

۲۰ - سه عداوا (صادقاوا): دئی یه که له دیکوئی «حه ومه ی» مه لبه ندی

بیجار.

له ۱۴ ک باشوری خوْراوای بیجار و ۲ ک باشوری بیجار دیوانده ره دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۶۳، مال ۹، شیعه، کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنان، قالیچه و گلیم، جاجم

۲۱ - شه ریف ئاوا: دئی یه که له دیکوئی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار.

له ۱۱ ك باشوری بیجارو - ك چه نگیز قه لآ دایه - ته په و شیوده شتایی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۲۴ مال ۶ شیعه - کورد، ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری. ده سکردی ژنان: قالیچه و جاجمی بیجارى - رینگا ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه. ئیستاکه چوله له شاری بیجاره وه ده ی کلێلن

۲۲ - سه لوات ئاوا: دى یه که له دیکۆى «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار.

له ۱۸ ك بیجارو - ك چه نگیز قه لآ دایه - ته په و شیو ده شتایی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۱۴۰ مال ۲۶ شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری ده سکردی ژنان: قالیچه و جاجمی بیجارى - رینگا : ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۲۳ - عه لی به ده ل (ئالی به ده ل): دى یه که له دیکۆى «حه ومه ی»

مه لبه ندی بیجار
له ۷ ك خورئاوای بیجارو ۱ ك باکوری ئیسفالتی بیجار دیوانده ره دایه - ته په و شیوو ده شتایی یه - سارده سیره، دانیشتوان ۱۰۲، مال ۲۰، کورد - ئاوله بانیابو رهه م: ده غل و تری و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه و گلیم و جاجمی بیجارى - رینگا: ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه، کارخانه ی سیمانی کوردستان. له خورئاوای دى ئالی به ده ل دایه. به لام هیشتا. کارخانه ی سیمان کوردستان نه که و توه ته کار - له پیشداقه رار وابوله سه ر پردی نساره ی دیوانده ره دا بندری، به لام له وى گوزرا وه بو ناوچه ی بیجار، به بیانووی نه بوونی نه منیه ت. عه ودالان - دى کۆن بوه. به لام ئیستاکه موچه یه.

۲ - (قاسم ئاواى) وه ی نيسار: ديه که له دیکۆى «حه ومه ی» مه لبه ندی

بیجار.

له ۳۵ ك باکوری خورئاوای بیجار و له قه راخی چۆمی قزل وه زان دایه - کۆستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۶۸ مال ۱۲ شیعه، سوننی - کورد - ئاوله بانیابو رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم رینگا: ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه. (قه ره که مد) ئیستاکه موچه یه.

۲۵ - قه یسه: دى یه که له دیکۆى «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار.

له ۱۳ ك باكوری خورئاوای بیجارو - ك باكوری ئیسفالتی بیجار دیوانده ره دایه - ته په یه - سارده سیّره - دانیشتوان ۸ مآل، ۱، شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه و جاجمی بیجاری - زیگا: ماشین ره و - مزگه وت.

۲۶ - قوم ده ره (قه مه ده ره): دئی یه که له دیکوی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار.

له ۳۰ ك باكوری خورهه لاتی بیجار و قه راخی چۆمی قزل وه زان دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیّره - دانیشتوان ۱۵۳، مآل ۲۷، سونتی - کورد - ئاوله چۆم و کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، جاجم - زیگا - مزگه وت

۲۷ - قه ره بلاغ: دئی یه که له دیکوی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار. له ۳ ك باكوری خورئاوای بیجارو - ك ئیسفالتی بیجار دیوانده ره دایه - کویستانی یه - سارده سیّره - دانیشتوان ۱۵، مآل ۳، شیعه - کورد - به رهه م: ده غل و سپیایی - ئاوله کایناو - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - ده سکردی ژنان: قالی، قالیچه زیگا: ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۲۸ - قازی قوشچی: دئی یه که له دیکوی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار، له گه ل قه واسورخه دا به شکلی دیی ده رهاتوه.

له ۲۰ ك خورئاوای بیجار و له قه راخی ئیسفالتی بیجار دیوانده ره دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیّره - دانیشتوان ۱۶۱، مآل ۲۳، شیعه - سادات - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری ده سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه وت و قوتابخانه - زیگا: ماشین ره و، نه م دئی له گه ل دیی (قه واسورخه) دا به شکلی دیی ده رهاتوه.

۲۹ - قه واسورخ: دئی یه که له دیکوی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار. له ۲۰ ك بیجار و له قه راخی ئیسفالتی بیجار دیوانده ره دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیّره - دانیشتوان ۱۹۵، مآل ۳۶، شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم،

مزگه وت و قوتابخانه - رینگا: ماشین ره و.

۳۰ - قه ره ته وه ره: دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار.

له ۱۹ ک بیجارو - ک باشوری ئیسفالتی بیجار دیوانده ره دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۴۷۵، مآل ۸۸، شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، جام، گلیم، رینگا، ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۳۱ - قشلاخ نه و رۆز: دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار.

له ۳۶ ک بیجارو - ک چه نگیزقه لا دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۶۴۶، مال ۱۰۲، سوننی، شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، جام، گلیم - رینگا: ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه. (کونه زوبا) ئیستا که موچه یه

۳۲ - گوڵستانه: دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار.

له ۲۴ ک بیجارو ۶ ک باکوری ئیسفالتی بیجار دیوانده ره دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۱۲۶، مال ۱۹، شیعه سوننی - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، جام، گلیم - رینگا: ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۳۳ - گوممه دی حاجی: دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار.

له ۴۰ ک بیجارو - ک چه نگیزقه لا و قه راخی چۆمی (پل کوشتی) دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۹۰، مال ۲۵، سوننی - شیعه - کورد - ئاوله کایناو و چۆم - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، جام - رینگا: ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه -

۳۴ - گوڵ بلاغی خواروو - دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لبه ندی

بیجار.

له ۲۰ ک باشوری بیجارو - خورئاوای ئیسفالتی بیجار هه مه دان دایه - ته په یه - سارده سیره - دانیشتوان ۱۸۷، مال ۲۹، شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و

سییایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، جاجمی بیجاری - زینگا: ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۳۵ - گول بلاغی سه رو - دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار. له ۱۵ ک بیجارو - ک چه نگیز قه لا دایه - ته په یه - سارده سیره - دانیشنوان - مال - شیعه - که رد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سییایی - شوغل و سییایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، جاجمی بیجاری - زینگا: ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه. ئیستاکه چوله و به شکلی موچه ده رهاتوه.

۳۶ - موخور: دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار. له ۱۵ ک باکوری خورئاوای بیجارو - ک باکوری خووره لاتنی ئیسفالتی بیجار دیوانده ره دایه - ته په یه - سارده سیره - دانیشنوان ۹، مال ۲، شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سییایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، جاجمی بیجاری - زینگا: ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه - دئی (موقولی). له نزیککی ئاغامورا دایه و ئیستاکه چوله.

۳۷ - نیعمه ت ئاوای خواری «پاپه تی»: دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار.

له ۱۸ ک خورئاوای بیجارو - ک باکوری ئیسفالتی بیجار دیوانده ره دایه - ته پوله یی یه - سارده سیره - دانیشنوان ۱۶۸، مال ۳۴، شیعه - سونتی، کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل، دانه و ئله - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، جاجم - زینگا: ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه - پاپه تی سه ری تازه ئاوه دان بوه ته وه.

۳۸ - نه دری (تی یری): دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لبه ندی بیجار. له ۲۰ ک بیجارو - ک چه نگیز قه لا دایه - ته پوله یی یه - سارده سیره - دانیشنوان ۲۷۵، مال ۴۸، شیعه - کورد، ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیم، جاجم - زینگا - ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه. ئیمام زاده حیات عیسی.

۳۹ - وه یس مورید «مرید» - دئی یه که له دیکۆی «حه ومه ی» مه لبه ندی

بیجار.

له ١٢ ك باشوری خورئاوای بیجارو - ك باشوری ئیسفالتی بیجار دیوانده ره دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیره دانیشنوان ١٢٦ مال ٢٠ شیعه - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنان: قالیچه، گلیمی، جاجمی بیجاری - ریگا: ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه - نیعمه تاوای ژور و موچه یه.

دیکۆی خه سراوا - که له باشوری شاری بیجاردا

هه لکه وتوه، ٢٠ دئی له باوش گرتووه، ژوبه ره که ی ٤٦٣ ك چوار گوشه یه و حه شیمه تی ٧١١١ نفوسه، یانی له هه ر ك یکی چوار گوشه دا ١٥/٣ که س نیشته جئی یه . سنوری به م جوړیه:

١ - له باکوره وه به دیکۆی باوه زه شانی و ده وروبه ر. ٢ - له باشوره وه به دیکۆی نه سفه نداوای ناوچه ی قوروه. ٣ - له خوراواوه به دیکۆی نه جه فاوا و قوروه. ٤ - له خوره لاته وه به دیکۆی باوه زه شانی و ناوچه ی قوروه وه نوساوه، زورتری زه وی نه م دیکۆیه ده شت و گوژیایی یه و که متری ته په و کیوه - که به شکلی دیم ده کیلدری.

١ - کیوی گر له نزیککی دئی قه ره خلر. ٢ - کیوی شه یدا، له نزیککی دئی چه مه قلو. ٣ - کیوی دوکه سوری له وروچه کۆله له باشوری خوراوای دیی خه سراوا. ٤ - ته په ی (هه زار له یلا) له باشوری دئی خه سراوا دایه.

نه م دیکویه دووچۆمی تیدایه: ١ - له به رزایه کانی چه شمه مه تنش سه رچاوه ده گری له دیکانی چه شمه قولی - صادقوا - خه رزه دین - قه دیم خان - نه شره فاوا - جوروندی زه ت ده بی و ده ژژیتته چۆمی تلواروه.

٢ - له "خودلانه" وه سه رچاوه ده گری وله دیکانی: پور - نه یناوا - خه سراوا - حاجیاوا - دوسه ر - حوسه یناوا - که مالاوا - محمد صالح - فیروزاوا، زه ت ده بی و ده ژژیتته تلواره وه. چه ند چومیلکه ی تیشی هه یه له هاوینان داوشك ده بن.

خاکی نه م دئی وه ك گشت خاکی ناوچه به برشت و به به ره که ت و پیتته، به لام به هوئی بی ئاویه وه زورتری به رهه می خه لکی، له دیمه کاردا داده چیندری وهه ل ده گیرئ.

زمانی رگ ماکی نه م دیکویه کوردیه. مه زهه ب وبراوی دووکوتیان شیعه ی دوازه ئیمامی یه نه انی تریان سوننی شافیعین.

دیکانی: خودلان. زه رزین جو. شاره کی خواری. قه ره خلو. گاوډانه جار. محمداوای نیل، سونین. دیکانی. ئە شره فاوا. ئە میناوا. کانی روبا. چه شمه خه لیل چه شمه قولی. حاجیاوا. شیعه مه زهه بن. له دیکانی ترا کورد و تورک تیکه لښ، به لام کورده کان زورترن. دینی خه سراوا به ناوه ندی ئە م دیکو دانراوه.

بنه ماله ی - حه سه نعیلخانی «ئە میرینزانی گه روسی» کوردی کورد کوژی به شیعه بوو. دیکانی خه سراوا. نه جه فاوا. جافراوایان. ناوه دان کردوه ته وه. بویه به خه سراوا ناوی ده رچوه، دینی خه سراوا له سه ره قامی بیجار قوروه وله ۵۱ ك - ی بیجاردایه.^۱

له کلکه ی باشوری خوړاوی ئە م دیکوداچه ندر نجیره کیوی به سام ودیمه ن هه یه که وینه ی دیواریکی به رزو به رین سنوری نیوان دیکوی ئە سغه نداوی قوروه و خه سراوی بیجاری یان دیاری کردوه. له نزیکی ناوه راستی ئە م دیکودا کیوی. سه نگیا - ۱۹۹۲ گه ز سه ری هه لیناوه، له باشوری خوراوی دینی قه ره خلر کیوی «چل ته ن» ۲۲۰۷ گه ز ملی هه لیناوه و تماشای ده شته به یرشتو به رهه مه جوانه کانی کوردستانی خوهره لات ده کا. چۆم ۴ له م دیکودا سی چۆم سه ره چاوه ده گرن و ده رژیته چۆمی تلواره وه.

۱ - چۆمی خه سراوا که له به رزایه کانی دینی. بودلا. سه رچاوه ده گری و له دینی که مالاوا ده رژیته ناو چۆمی تلواره وه. دیکانی. بودلا. ئە میناوا. خه سراوا. حاجیاوا. دووسه ر. حوسه یناوا. له قه راخی ئە م چۆمه داها لکه و توون له چۆمی خه سراوا بوکشت و کال که لک وه رده گرن.

۲ - چۆمی شاره ك: له به رزایه کانی. سه راب شاره ك. سه رچاوه ده گری و له خاکی که چه گومه د. ده رژیته چۆمی تلواره وه. دیکانی. چه شمه قولی. صادقاوا - خه رزه دین، قه دیم خان. ئە شره فاوا. جووروندی، له قه راخی ئە م چومه دان و له ناوه به خیر و بیر که ی به هره وه رده گرن.

۳ - چۆمی: وزن ده ره. له به رزایه کانی. شیر کوژ و ته نگی سه ره - سه رچاوه ده گری و له نزیکی دینی. سه لماتاوا. تیکه ل چۆمی تلواره بی. دیکانی. قشلاخ نه وروز. خوژه ماوا حوسه یناوا - شه ریفاوا. ده وله تاوا. گول بلاخ. باقراوا. دارغیاس. له قه راخی ئە م چومه دا ستاریان گرتوه و له ناوه شیرینه که ی ده خوئه وه و به رهه م هه ل ده گرن، به رهه می گرنگی ئە م دیکو: ده غل، دانه ویله - سیایی. داروباخه.

شوغلای خه لکه که یشی: کشت و کال و ئازله داری یه. ده سکردی ژنانی ئە م دیکو قاللی. قالیچه ی به ناوبانگی بیچاره.

شه قامی بیجار بۆه مه دان به خۆره لانتی نه م دیکووه داده بورئ.
ناوی دیکانی به ریزی نه لفوتی به م جوړیه^۱

۱ - **نه شره ف ئاوی قوچ:** دئ یه که له دیکوی خه سراوی مه لبه ندی بیجار.
له ۴۵ ک باکوری بیجارو ۵۰ ک دئی خه سراوا دایه، کوستانی یه، شیعه - کورد،
دانیشتوان: ۳۵۷، مال: ۵۹، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و
ئاژه ل داری، ده سکردی ژنان: قالیچه ریکا: ماشین ره و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۲ - **نه مین ئاوا:** دئ یه که له دیکوی خه سراوی مه لبه ندی بیجار.
له ۵۳ ک باکوری بیجارو ۵ ک دئی خه سراوا دایه، کوستانی یه، شیعه - کورد،
دانیشتوان: ۱۰۸، مال: ۱۹، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال،
ده سکردی ژنان: قالیچه، ریکا: ماشین ره و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۳ - **بیوله (بودلا):** دئ یه که له دیکوی خه سراوی مه لبه ندی بیجار.
له ۶۰ ک باکوری بیجارو ۱۹ ک دئی خه سراوا دایه، کوستانی یه، سوننی - شیعه -
کورد، دانیشتوان: ۴۵۲، مال: ۸۱، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و
کال، ده سکردی ژنان: قالیچه، ریکا: ماشین ره و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۴ - **چه شمه مه نته ش (چه شمه مه نش):** دئ یه که له دیکوی خه سراوی
مه لبه ندی بیجار.

له - ک باکوری بیجارو - ک دئی خه سراوا دایه، کوستانی یه، سوننی - کورد،
دانیشتوان: ۹۸۵، مال: ۱۶۰، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال،
ده سکردی ژنان: قالیچه، ریکا: ماشین ره و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۵ - **(چه شمه ریزی):** دئ یه که له دیکوی خه سراوی مه لبه ندی بیجار.
له ۵۶ ک باکوری بیجار و ۵ ک دئی خه سراوا دایه، کوستانی یه، شیعه - کورد،
دانیشتوان: ۳۳۱، مال: ۵۴، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال،
ده سکردی ژنان: قالیچه، ریکا: ماشین ره و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۶ - چه شمه خه لیل «کانی خه لیل»: دئی یه که له دیکۆی خه سراوای مه لّبه ندی بیجار.

له ۴۵ ک باکوری بیجار و ۸ ک دئی خه سراوا دایه. کوستانی یه. شیعه - کورد، دانیشنوان ۳۸۳، مآل ۶۰، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه، رژگا: ماشین ژه و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۷ - چه شمه قولى هۆزئاغا: دئی یه که له دیکۆی خه سراوای مه لّبه ندی بیجار. له ۴۵ ک باکوری بیجار و - ک دئی خه سراوا دایه، کوستانی یه، شیعه - کورد، دانیشنوان ۱۶۲، مآل ۲۴، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه، رژگا: ماشین ژه و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۸ - حاجیاوا: دئی یه که له دیکۆی خه سراوای مه لّبه ندی بیجار. له ۵۴ ک باکوری بیجار و ک دئی خه سراوا دایه. کوستانی یه. شیعه - کورد، دانیشنوان ۱۴۲، مآل ۲۸، ئاوله کایناو. به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال. ده سکردی ژنانه: قالیچه. رژگا: ماشین ژه و. مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۹ - خودلان «خه ویله»: دئی یه که له دیکۆی خه سراوای مه لّبه ندی بیجار. له ک باکوری بیجار و - ک دئی خه سراوا دایه، کوستانی یه. سوننی - شیعه - کورد. دانیشنوان ۶۶۰، مآل ۱۰۲، ئاوله کایناو. به رهه م: ده غل و سپیایی. شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه. رژگا: ماشین ژه و. مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۱۰ - خه سراوا: دئی ناوه ندی دیکۆی خه سراوای مه لّبه ندی بیجار. له ۵۱ ک باکوری بیجار دایه، کوستانی یه. سوننی - شیعه - کورد، دانیشنوان ۱۲۶۵، مآل ۲۲۶، ئاوله کایناو. به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال. ده سکردی ژنانه: قالیچه، رژگا: ماشین ژه و. مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۱۱ - خزره دین: دئی یه که له دیکۆی خه سراوای مه لّبه ندی بیجار. له ۴۶ ک باکوری بیجاری و ک دئی خه سراوا دایه، کوستانی یه شیعه - کورد، دانیشنوان ۱۹۹، مآل ۳۱، ئاوله کایناو. به رهه م: ده غل و سپیایی. شوغل: کشت و کال. ده سکردی ژنانه: قالیچه رژگا: ماشین ژه و. مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۱۲ - دوسه ر: دئی یه که له دیکۆی خه سراوای مه لبه ندی بیجار.

له ۶۰ ك باکوری بیجار و - ك خه سراوا دایه، کوستانی یه. شیعه - کورد. دانیشتون: ۲۳۵، مآل: ۴۸، ئاوله کایناو. به رهه م: ده غلّ و سپیایی. شوغل: کشت و کال. ده سکردی ژنانه: قالیچه ریگا: ماشین زه و. مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۱۳ - زه زین ئاوا: دئی یه که له دیکۆی خه سراوای مه لبه ندی بیجار.

له ۴۵ ك باکوری بیجار و - ك خه سراوا دایه. کوستانی یه. شیعه - کورد. دانیشتون: ۲۵۳، مآل: ۳۸، ئاوله کایناو. به رهه م: ده غلّ و سپیایی. شوغل: کشت و کال: ده سکردی ژنانه: قالیچه ریگا: ماشین زه و. مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۱۴ - زۆزین جو: دئی یه که له دیکۆی خه سراوای مه لبه ندی بیجار.

له ۵۰ ك باکوری بیجار و - ك خه سراوا دایه. کوستانی یه. سوننی - کورد، دانیشتون: ۸۰، مآل: ۱۳، ئاوله کایناو. به رهه م: ده غلّ و سپیایی. شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه ریگا: ماشین زه و. مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۱۵ - شاره کی خوارو: دئی یه که له دیکۆی خه سراوای مه لبه ندی بیجار.

له ۴۵ ك باکوری بیجار و - ك دئی خه سراوا دایه. کوستانی یه. سوننی - کورد. دانیشتون: ۳۱۶، مآل: ۴۸، ئاوله کایناو. به رهه م: ده غلّ و سپیایی. شوغل: کشت و کال ده سکردی ژنانه: قالیچه ریگا: ماشین زه و. مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۱۶ - صادقاوا: دئی یه که له دیکۆی خه سراوای مه لبه ندی بیجار.

له ۴۰ ك باکوری بیجار و ك دئی خه سراوا دایه. کوستانی یه. شیعه - کورد. دانیشتون: ۵۶، مآل: ۹، ئاوله کایناو. به رهه م: ده غلّ و سپیایی. شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه ریگا: ماشین زه و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۱۷ - قه دیم خان: دئی یه که له دیکۆی خه سراوای مه لبه ندی بیجار.

له ۴۰ ك باکوری بیجار و ۴۰ ك دئی خه سراوا دایه. کوستانی یه. شیعه - کورد. دانیشتون: ۲۹۷، مآل: ۵۰، ئاوله کایناو. به رهه م: ده غلّ و سپیایی. شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه ریگا: ماشین زه و. مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۱۸ - قله ر: دئی یه که له دیکۆی خه سراوای مه لبه ندی بیجار.

له ۵۰ ك باكوری مه لبه ندی بیجار و ۵۵ ك دئی خه سراوا دایه. کویتانی یه. سوتنی - کورد. دانیشتوان: ۳۷۹، مأل ۶۴، ئاوله کایناو. به رهه م: ده غل و سپیایی. شوغل: کشت و کال. ده سکردی ژنانه: قالیچه. ژینگا: ماشین ژه و مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۱۹ - گاڤانه جار (یانی جازّی گیایی به ناوی گاڤانه): دئی یه که له

دیکوئی خه سراوای مه لبه ندی بیجار.

له ۴۸ ك باكوری بیجار و ۷۵ ك دئی خه سراوا دایه. کویتانی یه. سوتنی - کورد. دانیشتوان: ۱۲۲، مأل ۲۳، ئاوله کایناو. به رهه م: ده غل و سپیایی. شوغل: کشت و کال. ده سکردی ژنانه: قالیچه. ژینگا: ماشین ژه و. مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۲۰ - موچه ممد اوای (نیل): دئی یه که له دیکوئی خه سراوای مه لبه ندی

بیجار.

له ۵۰ ك باكوری بیجار و - ك دئی خه سراوا دایه. کویتانی یه. سوتنی - کورد. دانیشتوان: ۳۲۹، مأل ۵۶، ئاوله کایناو. به رهه م: ده غل و سپیایی. شوغل: کشت کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه. ژینگا: ماشین ژه و. مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

موشیراوا - ئیستاکه موچه یه

که لاک دار - ئیستاکه موچه یه

دیکۆی خۆر خۆره که له خۆره لاتی بیجار دایه.

خواه نی ۸۴۱۱ حه شیمه ت و ۱۴۷۹ خانووه. زووبه ره که ی ۷۴۶ ک - ی چوار گوشه یه. یانی، له هه رک: یکی چوار گوشه دا ۱۱/۲۷ که س نیشته جی یه، نه م دیکۆله ۳۱ دیی ئاوه دان و ۲ دیی کۆن پیکهاتوه و سنوری به م جوړیه:

۱ - له باکوره وه به دیکۆی سیلتان.

۲ - له باشوره وه به دیکۆی باوه ره شانی و خه سراوا.

۳ - له خۆره لاته وه به دیکۆی پیر تاج -

۴ - له خۆراواوه به دیکۆی ده ورو به ره وه نوساوه،

زه ویه کانی نه م دیکۆیه ده شت و ته پۆلکه یه و زور به یان دیم و ئاو نایان گرێته وه کێو کانی، هه مزعه ره ب. ته په بۆر. له چوار چیویه نه م دیکۆدا سه ریان هه لێناوه ئاووهه وای نه م دیکۆله ئاووهه وای شاری بیجار گرمتره. به شی باکوری نه م شوینه به قولترین خالی ناوچه ی بیجارده ژمێردری.

دی خۆر خۆره که ۹۴۲ که سی حه شیمه ت هه یه، به ئاوه ندی نه م دیکۆ دانراوه ناوی دیکۆکه له ناوی نه م دی گیراوه ته.

له خۆراوای نه م دیدا. چاوه کانی یه کی ساردو سوک هه یه که ئاوه که ی به خۆرو قه لپه زو گۆردیته خواره وه. خه لکی که لکی لی وه رده گرن. جاله به رته وه که ئاوه که ی وه ک موسیقای دل په رور له گویدا ده نگ ده داته وه، نه م شوینه یان به - خۆر خۆره - ناودیر کردوه، دیکانی: گوممه د. نیگارستان - کۆره کانی - ماقوت. باوه فه قی. زاغه پولا. میراوا چۆپی. سه یدان. کوردن. به لام دیکانی تری زوربه یان تورکن و، به کوردیش قسه ده که ن مه زهه یی فره تریان شیعه یه. هیندیکیشیان سوننی شافیعین. دیکانی سه یدان و کۆره کانی زۆرتریان نه هه لی حه قن.

دی خۆر خۆره له ۲۲ ک بیجار له سه ره قامی بیجار زه نجان دایه.

دیکانی به ریزی نه لفوبی به م جوړه یه.

۱ - ئالاگز: دئی یه که له دیکۆی خورخوژه ی مه لبه ندی بیجار

له ۲۲ ك روژهه لاتى بیجار و ۱۷ ك ئاواى خورخوژه دایه، كوستانى یه، سارده سیره، دانىشتوان: ۳۳، مال: ۷، ئاوله كایناو، به رهه م: ده غل و سپیایى، میوه، شوغل: كشت و كال. باخه وانى، ده سكردى ژنانه: قالیچه و جاجمى بیجار، رینگا: ماشین ژه و، مزگه وت. قوتابخانه.

ئیمام زاده هادى. ناوى شه خسیكه له م دیدا.

۲ - ئیده لی: دئی یه که له دیکۆی «خورخوژه» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۴۰ ك روژهه لاتى بیجار و ۱۳ ك ئاواى خورخوژه دایه، كوستانى یه، سارده سیره، دانىشتوان: ۳۵۶، مال: ۶۴، شیعه - تورك، ئاوله كایناو. به رهه م: ده غل و سپیایى، شوغل: كشت و كال، ده سكردى ژنانه: قالیچه و جاجم، رینگا: ماشین ژه و، مزگه وت. قوتابخانه ناوى لوله كه شى

۳ - باوه ژوسته م: دئی یه که له دیکۆی «خورخوژه» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۱۸ ك روژهه لاتى بیجار ۱۴ ك ئاواى خورخوژه دایه، كوستانى یه، سارده سیره، دانىشتوان: ۱۶۳، مال: ۳۱، شیعه - كورد، ئاوله كایناو. به رهه م: ده غل و سپیایى. میوه، شوغل: كشت و كال. باخه وانى، ده سكردى ژنانه: قالیچه و جاجم، رینگا: ماشین ژه و، مزگه وت، قوتابخانه، مرغداری، فروشگاه ها و یارى. نه وت فروشى

۴ - باوه فه قى (فقیه): دئی یه که له دیکۆی «خورخوژه» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۴۰ ك روژهه لاتى بیجار ۱۷ ك ئاواى خورخوژه دایه، كوستانى یه، سارده سیره، دانىشتوان: ۹۸، مال: ۱۶، شیعه، كورد ئاوله كایناو، به رهه م: ده غل و سپیایى، میوه، شوغل: كشت و كال - باخه وانى، ده سكردى ژنانه: قالیچه و جاجم، رینگا: ماشین ژه و، مزگه وت قوتابخانه (پشتى ئیمام زاده صاحب) - ناوى لوله كه شى.

۵ - تازاوا: دئی یه که له دیکۆی «خورخوژه» ی ناوچه ی بیجار

له ۳۷ ك روژهه لاتى بیجار و ۹ ك ئاواى خورخوژه دایه، كوستانى یه، سارده سیره، دانىشتوان: ۲۹۴، مال: ۵۲، شیعه، كورد، ئاوله كایناو، به رهه م: ده غل و سپیایى، شوغل: كشت و كال، ده سكردى ژنانه: قالیچه و جاجم، رینگا: ماشین ژه و، مزگه وت، قوتابخانه ده رمانگا، ئاش. ناوى لوله كه شى.

تاوسا نی

۶ - تاوسانی: دئی یه که له دیکۆی «خورخۆره» ی ناوچه ی بیجار

له ۹ ك خۆره لاتی بیجار و ۱۳ ك ئاوی خۆرخۆره دایه، کوستانی یه، سارده سیره شیعه - کورد، دانیشتون: ۳۳، مال: ۴ ئوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، میوه، هه نگوین، شوغل: کشت و کال، باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، رینگا: ماشین ره و، قوتابخانه. شه خس.

۷ - ته ختی ژورو: دئی یه که له دیکۆی «خورخۆره» ی مه لبه ندی بیجار

له ۵۲ روژه لاتی بیجار و ۲۲ ك ئاوی خۆرخۆره دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتون ۴۵۹، مال: ۸۲، ئوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، میوه، شوغل: کشت و کال باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، مزگه وت. قوتابخانه، له قه راخی شه قامی قیره تاومی بیجار. زنگان دایه. پوست، برق. ئاوی لوله که شی.

۸ - ته ختی خواری: دئی یه که له دیکۆی «خورخۆره» ی مه لبه ندی بیجار

له ۴ ك روژه لاتی مه لبه ندی بیجار و ۲۲ ك ئاوی خۆرخۆره دایه، کوستانی یه، سارده سیره، شیعه و کورد، دانیشتون: ۹، مال: ۱ ئوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، رینگا: ماشین ره و. مرغداری - ئاوی لوله که شی.

۹ - کوّره کانی: دئی یه که له دیکۆی «خورخۆره» ی مه لبه ندی بیجار

له ۳۲ ك روژه لاتی بیجار و ۱۰ ك ئاوی خۆرخۆره دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتون ۲۶۵، مال: ۴۸، شیعه - کورد - ئوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، رینگا: ماشین ره و، مزگه وت. قوتابخانه. مامانی - ئاوی لوله که شی. فرۆشگای هاویاری. نه وت فروشی، ناش.

۱۰ - چۆلچه: دئی یه که له دیکۆی «خورخۆره» ی ناوچه ی بیجار.

له ۴۴ ك روژه لاتی مه لبه ندی بیجار و ۲۱ ك ئاوی خۆرخۆره دایه، سارده سیره، دانیشتون: ۲۸۰، مال: ۵۰، شیعه - کورد، ئوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، میوه، شوغل: کشت و کال - باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، رینگا: ماشین ره و،

مزگه وت. قوتابخانه. شه خس. پۆست - ئاوی لوله که شی - فروشگای هاویاری، نه وت
فروشی - ئاش - به قالی.

۱۱ - چپوق لو: دئی یه که له دیکۆی «خورخوره» ی ناوچه ی بیجار.

له ۶۰ ک روژه لاتنی ناوچه ی بیجار و ۱۰ ک ئاوی خورخوره دایه، کوستانی یه،
سارده سیره، دانیشتوان ۴۱۹، مال ۷۳، شیعه - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی -
میوه، شوغل: کشت و کال - باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، رینگا: ماشین ره و
مزگه وت. قوتابخانه، ئاوی لوله که شی - ئاش.

۱۲ - چۆپی: دئی یه که له دیکۆی «خورخوره» ی ناوچه ی بیجار.

له ۱۲ روژه لاتنی بیجار و ۱۸ ک ئاوی خورخوره دایه، کوستانی یه، سارده سیره شیعه
- سونتی - کورد - دانیشتوان ۲۵۵، مال ۴۳، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، میوه،
شوغل: کشت و کال - باخه وانی. ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، رینگا: ماشین ره و،
مزگه وت. قوتابخانه. پۆست، ئاوی لوله که شی. به رق.

۱۳ - چه سه ناوا: دئی یه که له دیکۆی «خورخوره» ی ناوچه ی بیجار.

له ۷ روژه لاتنی بیجار و ۲۲ ک ئاوی خورخوره دایه، کوستانی یه، سارده سیره،
دانیشتوان ۱۷۴، مال ۳۴، شیعه - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، میوه، شوغل:
کشت و کال، باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، رینگا: ماشین ره و، مزگه وت.
قوتابخانه. پۆست. ئاوی لوله که شی - به رق. نه وت فروشی. "خاوه راوا" ئیستا که موچه یه -

۱۴ - خور خوره: دئی یه که له دیکۆی «خورخوره» ی مه لیه ندی بیجار.

له ۲۲ روژه لاتنی بیجار دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۹۴۹، مال ۱۵۳
شیعه - کورد - تورک، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، هه نگوین - میوه، شوغل:
کشت و کال - باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، رینگا: ماشین ره و، مزگه وت
قوتابخانه فیڕگه ی زانومایی. شه خس. ده زمانگه. ئاوی لوله که شی - فروشگای هاویاری.
نه وت فروشی، ئاش.

۱۵ - ده وڵه شه (ده وڵه که ند) = دئی یه که له دیکۆی «خورخوره» ی

ناوچه ی بیجار.

له ۱۷ ك ژۆژّه لاتى بيجار و ۴ ك ئاوايى خورخوره دايه، كوستانى يه، سارده سيره، دانىشتوان: ۱۴۶، مال ۲۵ شيعه - كورد ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيائى، شوغل: كشت و كال، ده سكردى ژنانه: قاليچه و جاجم، رژيگا: ماشين ژه و، مزگه وت. قوتابخانه.

۱۶ - زاخه پولا: دى يه كه له ديكوى «خورخوره» ي ناوچه ي بيجار.

له ۱۵ ك ژۆژّه لاتى بيجار و ۷ ك ئاوايى خورخوره دايه، كوستانى يه، سارده سيره، دانىشتوان: ۳۳۱، مال ۶۳ شيعه - كورد، ئاوله كايناو به رهه م: ده غل و سپيائى ميوه، شوغل: كشت و كال، باخه وانى. ده سكردى ژنانه: قاليچه و جاجم، رژيگا: ماشين ژه و، مزگه وت. قوتابخانه. شه خس - پوست - به رق. ناش.

۱۷ - سه يدان: دى يه كه له ديكوى «خورخوره» ي ناوچه ي بيجار.

له ۱۱ ك ژۆژّه لاتى بيجار و ۸ ك ئاوايى خورخوره دايه، كوستانى يه، سارده سيره، دانىشتوان: ۹۸۸، مال: ۱۹۳ شيعه - كورد ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيائى، ميوه، شوغل: كشت و كال، باخه وانى، ده سكردى ژنانه: قاليچه و جاجم، رژيگا: ماشين ژه و، مزگه وت. قوتابخانه. فيرگه ي ژانومايى. شه خس. ده رمانگاه. ئاوى لوله كه شى. به رق - نه وت فروشى - فروشگايى هاويارى، چاي خانه، ئاسنگه رى. ناش.

۱۸ - شه ريف ئاوايى (ئالاگز): دى يه كه له ديكوى «خورخوره» ي ناوچه ي بيجار.

له ۱۱ ك ژۆژّه لاتى بيجار و ۱۸ ك ئاوايى خورخوره دايه، كوستانى يه، سارده سيره، دانىشتوان: ۱۳۹، مال ۲۳ شيعه - كورد ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيائى، ميوه، شوغل: كشت و كال - باخه وانى، ده سكردى ژنانه: قاليچه و جاجم، رژيگا: ماشين ژه و: مزگه وت. قوتابخانه. شه خس.

۱۹ - قوجع (قويجوق سه ري): دى يه كه له ديكوى «خورخوره» ي

مه لبه ندى بيجار.

له - ك ژۆژّه لاتى بيجار و - ك ئاوايى خورخوره دايه، كوستانى يه، سارده سيره، دانىشتوان: ۳۷۳، مال: ۶۹ شيعه - تورك ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيائى، شوغل: كشت و كال، ده سكردى ژنانه: قاليچه و جاجم، رژيگا: ماشين ژه و، مزگه وت. قوتابخانه.

۲۰ - قامیشلو: دئی یه که له دیکۆی «خورخوره» ی ناوچه ی بیجار.

له ۷ ك رۆژه لاتى بیجار و ۱۵ ك ئاواى خورخوره دایه، کوستانى یه، سارده سیره، دانیشتوان: ۱۹۲، مال: ۳۹، شیعه - کورد - تورك، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایى، میوه، شوغل: کشت و کال، باخه وانى، ده سکردى ژنانه: قالیچه و جاجم، زینگا، ماشین ره و، مزگه وت. قوتابخانه ده رمانگاه. ئاوى لوله که شی.

۲۱ - قشلاق خان: دئی یه که له دیکۆی «خورخوره» ی ناوچه ی بیجار.

له ۲۵ رۆژه لاتى بیجار و ۷ ك ئاواى خورخوره دایه، کوستانى یه، سارده سیره، دانیشتوان: ۲۷۱، مال: ۵۴ شیعه - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایى، میوه، شوغل: کشت و کال، باخه وانى، ده سکردى ژنانه: قالیچه و جاجم، زینگا، ماشین ره و، مزگه وت. قوتابخانه. شه خس. ئاوى لوله که شی - ناش.

۲۲ - قه ره پالچخ: دئی یه که له دیکۆی «خورخوره» ی ناوچه ی بیجار.

له ۳۲ ك رۆژه لاتى بیجار و ۴ ك ئاواى خورخوره دایه، کوستانى یه، سارده سیره، دانیشتوان: ۴۷۳، مال: ۷۴ شیعه - کورد - تورك، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایى، شوغل: کشت و کال، ده سکردى ژنانه: قالیچه و جاجم، زینگا، ماشین ره و، مزگه وت. قوتابخانه. ئاوى لوله که شی، به رق، فروشگای هاو یاری. نه وت فروشى.

۲۳ - قشلاخی حه سه ن خان: دئی یه که له دیکۆی «خورخوره» ی بیجار.

له ۱۲ ك رۆژه لاتى بیجار و ۱۱ ك ئاواى خورخوره دایه، کوستانى یه، سارده سیره، دانیشتوان: ۶۹، مال: ۱۳ شیعه - کورد - تورك، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایى، میوه، شوغل: کشت و کال - باخه وانى، ده سکردى ژنانه: قالیچه و جاجم، زینگا، ماشین ره و، مزگه وت. قوتابخانه ده رمانگاه.

۲۴ - قزلآلی (قزل عه لی): دئی یه که له دیکۆی «خورخوره» ی ناوچه ی

بیجار.

له ۷ ك رۆژه لاتى بیجار و ۱۰ ك ئاواى خورخوره دایه، کوستانى یه، سارده سیره، دانیشتوان: ۲۶۶، مال: ۵۴ شیعه - کورد - تورك، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایى، شوغل: کشت و کال، ده سکردى ژنانه: قالیچه، جاجم، زینگا، ماشین ره و، مزگه وت و قوتابخانه ی

۲۵ - کانی تاتا: دئی یه که له دیکۆی «خورخۆره» ی ناوچه ی بیجار.

له - ك روژژه لاتى بیجار و - ك ئاواى خورخۆره دایه، سارده سیره، دانیشنوان ۱۲۸، مأل ۲۴. شیعه، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایى، شوغل: کشت و کال، ده سکردى ژنانه: قالیچه، جاجم، زیگا: ماشین زه و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه. -

۲۶ - گومبه دى: دئی یه که له دیکۆی «خورخۆره» ی ناوچه ی بیجار.

له ۳۰ ك روژژه لاتى بیجار و ۱۵ ك ئاواى خورخۆره دایه، کویتسانی یه، سارده سیره، دانیشنوان ۱۵۸، مأل ۲۸، شیعه - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایى، شوغل: کشت و کال، ده سکردى ژنانه: قالیچه و جاجم، زیگا: ماشین زه و، مزگه وت. قوتابخانه.

۲۷ - مه مه دلو (موحه ممد شاملو): دئی یه که له دیکۆی «خورخۆره» ی

ناوچه ی بیجار.

له - ك روژژه لاتى بیجار و - ك ئاواى خورخۆره دایه، کویتسانی یه، سارده سیره، دانیشنوان ۱۵۸، مأل ۲۸ شیعه - کورد - تورک، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایى، شوغل: کشت و کال، ده سکردى ژنانه: قالیچه و جاجم، زیگا: ماشین زه و، مزگه وت. قوتابخانه.

۲۸ - ماقوت: دئی یه که له دیکۆی «خورخۆره» ی ناوچه ی بیجار.

له ۳۵ ك روژژه لاتى بیجار و ۱۲ ك ئاواى خورخۆره دایه، کویتسانی یه، سارده سیره، دانیشنوان ۲۰۹، مأل ۳۳، شیعه - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایى، میوه، شوغل: کشت و کال، باخه وانی، ده سکردى ژنانه: قالیچه و جاجم، زیگا: ماشین زه و، مزگه وت. قوتابخانه. ده زمانگاه. پوست. فروشگای هاویارى. نه وت فروشى.

۲۹ - میره ک: دئی یه که له دیکۆی «خورخۆره» ی ناوچه ی بیجار.

له ۴۰ ك روژژه لاتى بیجار ۱۵ ك ئاواى خورخۆره دایه، کویتسانی یه، سارده سیره، دانیشنوان ۱۷۳، مأل ۲۳، شیعه - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایى، میوه، شوغل: کشت و کال باخه وانی، ده سکردى ژنانه: قالیچه و جاجم، زیگا: ماشین زه و، مزگه وت. قوتابخانه. حه مام. ئاوی لوله که شى.

۳۰ - میهر ئاوا: دئی یه که له دیکۆی «خورخۆره» ی ناوچه ی بیجار.

له ۴۵ ك روژژه لاتى بیجار و ۱۶ ك ئاوبی خورخوژه دایه، کۆستانی یه، سارده سیره، دانیشتون ۲۱۴، مال ۴۲، ئاوله کاینو، به رهه م: ده غل و سپیایی، میوه، شوغل: کشت و کال باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، ژینگا: ماشین ره و، مزگه وت. قوتابخانه. «موباره کاوا» (ی که دوسه ر) ئیستا که موچه یه.

۳۱ - نیگارستان: دى یه که له دیکۆی «خورخوژه» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۱۷ ك روژژه لاتى بیجار و ۱۵ ك ئاوبی خورخوژه دایه، کۆستانی یه، سارده سیره، دانیشتون ۳۵۱، مال ۵۶ شیعه - کورد، ئاوله کاینو، به رهه م: ده غل و سپیایی، میوه، شوغل: کشت و کال باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، ژینگا: ماشین ره و، مزگه وت. قوتابخانه. شه خس . ده مانگاه. ئاوی لوله که شی. به رق. فروشگای هاویاری. ئاش.

دینکوی سیامه نسوری به شی ناوچه ی بیجار

دینکوی سیامه نسور که له ۲۰ دئ پیکهاتوو و له باکوری خۆروای شاری بیجار دایه و زوو به ره که ی ۷۳۶ ک، چوار گوشه یه و حه شیمه تی ۷۶۵۹ که سه - زمانیان کوردی یه و ئاتیان ئیسلامه و مه زهه بی سوننی و شیعه پیکه وه جۆشیان خواردوه، بریکی که می تورک تیدایه که به کوردیش قسه ده که ن، ده لێن له ده ورانی کۆندا، فه رمانزه وایی به ناوی (مه نسور) حاکمی ناوچه که ی به ده س ده بی که هه میشه - هه زار - چه کداری فه رمانبه ری له به ر ده ستا بووه، نیشانه یان له به ر کردنی جلی زه ش بووه، که به ژاوتزی نه م ناوچه یه ده بینه «سیا» به م جۆره به م ناوچه یان و توه (سیامه نسور).

سنوری به م جۆره یه - ۱ - له باکوره وه به ناوچه ی تفکیا به وه - ۲ - له باشوره وه به ناوچه ی دیوانده ره - ۳ - له خۆره لاته وه به دینکوی ته غامین و سیلتان - ۴ - له خۆر ئاواوه به ناوچه ی دیوانده ره وه نووساوه.

زه وی نه م دینکویه زۆر به برشت و به رهه م و پیت و به ره که تن زۆرتری ده شتایی و ته پولکه ی نه رم و کیلگه یه.

شوغلێ خه لکی - کشت و کال و ئازهل داریه، به شی خۆره لاتی دئی جه عفه راوا (کانی گه چی) هه یه و له به شی قه لاسی (قلعه سی) کانی (سوربی) لی یه.

دئی - جه عفه ر ئاوا که له ۵۵ ک بیجار و له قه راخی شه قامی ئیسفالتی بیجار به تیکاب دایه به ناوه ندی دینکوی سیامه نسور دانراوه و سنوری به م جۆره یه.

۱ - له باکوره وه دئی حوسه یناوا - ۲ - له باشوره وه به ناوچه ی دیوانده ره - ۳ - له خۆره لاته وه به خوش مه قام ۴ - له خۆر ئاواوه به که چه گومبه ده وه نووساوه، زۆرتری خه لکی نه م دئی کوردن و بریکشیان تورک و که میکشیان (چرک) شیعه ی علیو لاهین - ۶ دئی له سه ر شه قامی ئیسفالت و ۵ دئی له سه ر شه قامی خیز ژیره و ۸ دی شه قامی خاکی یان هه یه و یه ک دئی ژینگای ماشین زه وی نی یه.

ناوی دیکانی به ژیری و خوچی به م جۆره یه :

۱ - **ئاسمان بلاغی:** دئی یه که له دیکۆی «سیامنصور» مه لبه ندی بیجار له ۸۱ ک باکوری بیجار و - ک جافراوا دایه - سارده سیّره، دانیشنوان: ۲۲۹، مال ۴۵ ئاوله کایناو - سوننی - شیعه - کورد - تورک، به رهه م: ده غل و سپیایی، هه نگوین - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنانه: قالیچه، جاجم، ژینگا: ماشین ژه و - مزگه وت و قوتابخانه. حه مام - ئاوی لوله که شی.

۲ - **ئاو باریک:** دئی یه که له دیکۆی «سیاه منصور» مه لبه ندی بیجار له ۷۵ ک باکوری بیجار و - ک جافراوا دایه - سارده سیّره، دانیشنوان: ۴۸۵، مال ۸۲ ئاوله کایناو. سوننی - شیعه - کورد - تورک، به رهه م: ده غل و سپیایی - میوه - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، باخه وانی - ده سکردی ژنانه: قالیچه، جاجم، ژینگا: ماشین ژه و - مزگه وت. قوتابخانه. ئاوی لوله که شی - ناش.

ئه گز: موچه یه

۳ - **ئاقبلاغه لی ئه کبه ر:** دئی یه که له دیکۆی «سیاه منصور» ی مه لبه ندی بیجار

له ۳۱ ک باکوری بیجار و ۱۹ ک جافراوا دایه - سارده سیّره، دانیشنوان ۲۰۴، مال ۳۷ ئاوله کایناو سوننی - شیعه - کورد - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنانه: قالیچه، جاجم، ژینگا: ماشین ژه و - مزگه وت و قوتابخانه ئاوی لوله که شی - ناش.

۴ - **«ئوچ گۆل»:** دئی یه که له دیکۆی «سیامه نسوری» مه لبه ندی بیجار له - ک باکوری بیجار و ۳۰ ک جافراوا دایه - سارده سیّره، دانیشنوان: ۱۹۴، مال ۳۱ ئاوله کایناو - به رهه م ده غل و سپیایی - میوه - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری باخه وانی - ده سکردی ژنانه: قالیچه، جاجم، ژینگا: ماشین ژه و - مزگه وت. قوتابخانه. لوله که شی - ناش.

۵ - **ئای قه لهه سی:** دئی یه که له دیکۆی «سیامه نسوری» مه لبه ندی بیجار. له ۸۹ ک باکوری بیجار و لک ی جافراوا دایه - کوستانی و سارده سیّره، دانیشنوان ۱۵۴، مال ۲۵ - شیعه، تورک - سوننی، ئاوله کایناو. به رهه م: ده غل، سپیایی. هه نگوین -

شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، باخه وانی - ده سکردی ژئانه: قالیچه، جاجم، ریگا: ماشین ژه و - مزگه وت. قوتابخانه. ئاوی لوله که شی.

۶ - **ئوغلانی میر نه حمه د:** دی یه که له دیکۆی «سیامه نسوری» مه لبه ندی بیجار.

له ۹۸ ک باکوری بیجار و ۱۸ ک جافراوا دایه - سارده سیڤه - دانیشنوان: ۲۶۵ مال: ۴۲ ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - ده سکردی ژئانه: قالیچه، جاجم، ریگا: ماشین ژه و - مزگه وت. قوتابخانه.

۷ - **جافراوا:** دی ناوه ندی دیکۆی «سیامه نسوری»، مه لبه ندی بیجاره.

له ۵۵ ک باکوری بیجار دایه، سارده سیڤه - دانیشنوان: ۹۰۰ مال: ۱۵۷ ئاوله کایناو شیعه - سونتی - کورد به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال ئازهل داری - ده سکردی ژئانه: قالیچه، جاجم، ریگا: قیره تاوی ماشین ژه و - مزگه وت. قوتابخانه ی سه ره تایی - فیرگه ی رانومایی، ده رمانگا. حه مام - پاسگا، پۆست. ئاوی لوله که شی فروشگای هاویاری. ئاش - ته عمیرگای ماشین. نه وت فروشی.

۸ - **حوسه یناوا:** دی یه که له دیکۆی «سیامه نسور» مه لبه ندی بیجار.

له ۵۰ ک باکوری بیجار و ۶ ک جافراوا دایه - سارده سیڤه، دانیشنوان ۴۵۷، مال ۷۶ شیعه سونتی - کورد - تورک ئاوله کاینا به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - ده سکردی ژئانه: قالیچه و جاجم، ریگا: ماشین ژه و - مزگه وت. قوتابخانه. ده رمانگا. ئاوی لوله که شی - ئاش -

۹ - **خۆش مه قام:** دی یه که له دیکۆی «سیامه نسوری» مه لبه ندی بیجار.

له ۵۰ ک باکوری بیجار و ۵ ک جافراوا دایه - سارده سیڤه، دانیشنوان: ۵۹۰ مال: ۱۰۸ شیعه - سونتی - کورد - تورک ئاوله کاینا به رهه م: ده غل و سپیایی هه نگوین - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری - ده سکردی ژئانه: قالیچه و جاجم، ریگا: قیره تاو ماشین ژه و - مزگه وت. قوتابخانه ی ئاوه ندی، خزمه تی ئاوی (که شاهه رزی) ده رمانگا - ئاوی لوله که شی - حه مام. نه وت فروشی - ئاش (کارخانه گه چی کوردستان) له م دیدایه -

۱۰ - **عه ره ب شا:** دی یه که له دیکۆی «سیامه نسوری» مه لبه ندی بیجار

له ۷۴ ك باكوری بیجار و - ك جافراوا دایه - سارده سیّره - دانیشتوان ۷۰۰ مائ ۱۰۸ شیعه - تورك - كورد ئاوله - به رهه م: ده غل و سپیایی، هه نگوین - شوغل: كشت و كال و ئاژه ل داری - ده سكردی ژنانه: قالیچه و جاجم، ژینگا: ماشین ژه و - مزگه وت. قوتابخانه. حه مام - ده رمانگاه - دندانساز - ئاوی لوله كه ش - فروشگای هاویاری - نه وت فروشی - ناش.

۱۱ - ئالی سور: دئی یه كه له دیکۆی «سیامه نسوری» مه لبه ندی بیجار

له ۹۷ ك باكوری بیجار و - ك جافراوا دایه - سارده سیّره - دانیشتوان ۱۲۵ مائ ۲۲ ئاوله کایناو - سونتئ - شیعه - كورد - تورك - به رهه م: ده غل و سپیایی - میوه - شوغل: كشت و كال و ئاژه ل داری، باخه وانی - ده سكردی ژنانه: قالیچه، جاجم - ژینگا: ماشین ژه و - مزگه وت. قوتابخانه. ئاوی لوله كه شی - ناش -

۱۲ - عه لیاوا: دئی یه كه له دیکۆی «سیامه نسوری» مه لبه ندی بیجار

له ۴۸ ك باكوری بیجار و ۱۴ ك جافراوا دایه - سارده سیّره - دانیشتوان ۳۱۷ مائ ۴۵ سونتئ - شیعه - كورد - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: كشت و كال و ئاژه ل داری - ده سكردی ژنانه: قالیچه، جاجم - ژینگا: قیره تاو، ماشین ژه و - مزگه وت و قوتابخانه ده رمانگاه - دندانساز - ئاوی لوله كه ش - فروشگای هاویاری. نه وت فروشی - "قاوشه ق" موچه یه: دئی كۆن بوه به لām ئیستاكه چۆله -

۱۳ - قزل بلاغ: دئی یه كه له دیکۆی «سیامه نسوری» مه لبه ندی بیجار

له ۷۰ ك باكوری بیجار و ك جافراوا دایه - سارده سیّره - دانیشتوان ۴۶۳ مائ ۷۸ شیعه - تورك - كورد ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی، هه نگوین - شوغل: كشت و كال و ئاژه ل داری - ده سكردی ژنانه: قالیچه، جاجم - ژینگا: قیره تاو ماشین ژه و - مزگه وت. قوتابخانه، نه م دئی مرغداری. چای خانه - ناش - نه وت فروشی - تیدایه

۱۴ - قه ره بلاغی میان گو: دئی یه كه له دیکۆی «سیامه نسوری» مه لبه ندی

بیجار

له ۳۰ ك باكوری بیجار و ۲۰ ك جافراوا دایه - سارده سیّره - دانیشتوان ۷۵ مائ شیعه - سونتئ - كورد ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: كشت و كال و ئاژه ل داری - ده سكردی ژنانه: قالیچه، جاجم - ژینگا: قیره تاو، ماشین ژه و - مزگه وت و قوتابخانه ئاوی

لوله که شی

۱۵ - کوتانی سه ری: دی یه که له دیکۆی «سیامه نسور» ی مه لبه ندی بیجار

له ۷۸ ك باكوری بیجار و ۱۳ ك جافراوا دایه - سارده سیڤه - دانیشتوان ۶۶۵ مآل ۱۰۱
 ئاوله کاینوا، سونتی - (خواجه وه ند) نه هلی حه ق - کورد - به رهه م: ده غل و سپیایی -
 شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم - ریگا: ماشین ژه و
 - مزگه وت. قوتابخانه. ده رمانگا. ئاوی لوله که شی. ناش -

۱۶ - کوتانی خوار ی: دی یه که له دیکۆی «سیامه نسور» ی مه لبه ندی بیجار

له ۷۲ ك باكوری بیجار و ۱۲ ك جافراوا دایه - سارده سیڤه - دانیشتوان ۳۶۳ مآل ۶۰ -
 کورد - خواجه وه ند، نه هلی حه ق، ئاوله کاینوا - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل:
 کشت و کال و ئاژه ل داری - ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم - ریگا: قیره تاو، ماشین ژه و
 - مزگه وت. قوتابخانه. شه خس -

۱۸ - که چه گوممه د: دی یه که له دیکۆی «سیامه نسور» ی مه لبه ندی بیجار

له ۷۴ ك باكوری بیجار و ۹ ك جافراوا دایه - سارده سیڤه، دانیشتوان ۵۵۰، مآل ۸۹
 سونتی - کورد، ئاوله، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری،
 ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم - ریگا: ماشین ژه و، مزگه وت. قوتابخانه. مرغداری.
 ئاوی لوله که شی -

۱۹ - مه یدان «مه یدان مظفر»: دی یه که له دیکۆی «سیامه نسور» ی

مه لبه ندی بیجار

له ۶۸ ك باكوری بیجار و ۱۲ ك جافراوا دایه - سارده سیڤه، دانیشتوان ۱۰۵۰، مآل
 ۱۶۶، شیعه - تورک - کورد - ئاوله، به رهه م: ده غل و سپیایی - هه نگوین، شوغل: کشت و
 کال و ئاژه ل داری، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم - ریگا: ماشین ره و، مزگه وت.
 قوتابخانه ی سه ره تای. فیژگی رانومایی. ناوه ندی خزمه تی که شاهه رزی - ده رمانگا.
 ئاوی لوله که شی - ناش -

”مامان؟ مه عده نی سورب“. ”ناصر او“ (له په نهجه و عه لیاوا) وه نریکه . نه مانه دی کۆن
 بوون و ئیستا که به شکلی موچه ده رهاتوون .

۲۰ - یه نگی که ند: دئی یه که له دیکۆی «سیامه نسور» ی مه لبه ندی بیجار له ۷۶ ک باکوری بیجار و - ک جافراوا دایه - سارده سیّره، دانیشتون: ۱۲۲، مال ۲۲ شیعه - تورک - کورد، ئاوله کانپاو، به رهه م: ده غلّ و سپیایی - میوه، شوغلّ: کشت و کالّ و ئاژه لّ داری، باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم - زینگا: ماشین زه و، مزگه وت. قوتابخانه. ئاوی لوله که شی.

ئا سه واری کوئی «باستانی» ناوچه ی بیجار قه لای زه زرین که مه ر' - به زمانی خه لکی ناوچه که، (قه لای قه وره) له بهرواری ۶۹/۵/۲ دوهه می که لایوژی سالی هه زاروسی سه دوشه ست ونۆی هه تاوی ۱۳¹⁹ له گه لّ تاقمی له برابه رزوبه ریزو هاویرو برّوا کانی بیجاری، بودیتن ولی کوئینه وه له شوینه واری - کوئی کوردان - له بیجاره وه به زینگای ئیسفالتی بیجار، تیکابدارّی که وتین، له دیی - هه لوایی. کارخانه ی چیمه ن توو دیکانی، موخور، ئالی به ده لّ. زه ت بوین و له پردی کوئی سه لواتاوا به سه رچۆمی قزلّ وه زان دایه زینه وه و به ره و ژووره ی سه لواتا و امان برّی و له حاستی کیوی - گورّ گورّ (به رزایی ۱۹۷۲ گه ز) له - ئیسفالتان لادا و به ره وخورّ هه لات به زینگای خاکی «کانی کوچکین» - دا روشتین، له به ر ناودی - کانی کوچکین - به ره و باشور - بامان داوه و راست به ره و رووگه روشتین، تاگه یشینه بان ده شیتکی به رزی به سام و دیمه ن، که ده یروانی به سه ر قه لای زه زرین که مه ر) دا.

زینگایی که له لای باکوره وه بوقه لاکه ده چّی به ره به ره نزیک پینسه د گه زنرم ده بیته وه تاده گاته گورّایه کی نه رمان وخوش، کاتی ده روانی زه رد و ماهیکی به دیمه ن، وینه ی دیواریکی زیرین به به زری نزیک پینسه دگه زوه ک پشتین، به ده وری نه م ده شته داهاتوه ته وه، به لام چۆمی قزلّ وه زان له دولای (خوره لاتو خوراواوه) نه م بازنه زیرینه ی دابریوه^۱

له ناوه راستی نه م ده شته نزمه دا که زه رد و ماهه که، به ده وریدا هاتوه ته وه، کیوی به شکلی که لله قه ند «به رزی ۱۸۱۸ گه ز» که خه لکی پتی ده لّین کیوی (کانی)، به زر و به سام و دیمه ن زاوه ستاوه، له سه ر نه م کیوه ئاسه واری قه لایکی کوئی کورده واری «قه لای زه زرین که مه ر» یا (زه ردین که مه ر) یا (قه لای قه وره) - که هه رسی ناوه که دورسته، چون دیاره هه م که مه ر «پشتوینه» که ی رز دو ماهه، هه م وینه ی زیر به قیمه ت وجوانه، هه م قه لاکه له ناو ده شتیکدایه که ده شته که نه وه نده چالّه، به نیسبه ت ده وروبه ره که یه وه

(۱) خۆم نه م قه لام دوجار دیوه و پیددا که ژاوم و به وردی سه رنجم داوه .

وهك قه بر «گلکۆ» هه لکه توه. چون ئەم شوینه قه بری دوزمنان و نه ته ويسان بووه، پێشنيان دورستيان وتوه «قه لای قه وره»

جادیتنی ئەم روانگا نه خشینه، ئەم قه لا به رزه زێرینه، ئەم باخچه پرله گولو گولزاره، ئەم قه لآزو به چۆم وروباره، که زه مانان حه شارگه ی میراتی بووه، که شیران له به را به رياندازيان چوه، وه ها بوونی مرۆده له رزینى، هوش وهه ستی ده بزوينى، که له به را به رى به دى هپنه رى، نه خش پیده رو، رازینه رى گول پیده ريدا، به چوکدا بیتو کزنۆشى بو به رى.

بکه ویته سه رخاکى به نده گى، به دلێكى سافى وهك ناوینه، بۆخودای تاكى بى وینه ئە وکاته که کاتى هاته. بلێ خوايه. شه ر توپه يمانه، به لێنى کوردانه. تاماوم. به گوزوتاوم. به هيزى ئە ژنۆم، به تينى چاوم. به هه ستوهه ناسه و ناوم. به زمان و ده ستم. به به لینه که ی ئە له ستم به بیری ژیرم. به شیرو تیرم. به شیرى پاکم. به خودای تاکه م

به خواى نه مان و ژنم. به برۆ وناين و دينم، وه فادار م به خاکی بى بژارم، به گه لی چه وسینراوى هه ژارم.

سنورى ئەم قه لایه به م جوړه يه -

۱ - له لای باکوره وه به به رزاييه کانی باشورى دى - کانی کوچکين، ۲ - له باشوره وه به دهره و شیوى زۆر جوان به زرد و ماهى ئە وه به رى چۆمى قزل وه زان، ۳ - له خورّه لاتّه وه به به رزاييه کانی دى. ئاسناوا و شه ريفاوا ۴ - له لای خوراواوه به به رزاييه کانی دى پشت ده ربه نده وه نساوه - گه زال زۆربه عاسته م له کيوى (کانى) سه رده که وى، کور چاکى چالاک و نه و پندارى گه زان و ديتن، تاله م کيوه سه رده که وى. ده بى چه ندجار و چان بداو پشوى بېته وه سه رخۆ.

کاتى چوينه سه رقه لا که هيدمان ناسه وارى قه لا که، برێکى ماوه، شوینی ناو. حه وزیکى به ردینی تېدايه، که چوار گۆشه يه و له م لاواوه شوینی قولی تېدا دياره. وادياره له هيچ لایه که وه زینگا بونا و قه لا که نه بوه، بۆيه ته نياله لای باکوره وه که رتیی سه رکه وتن بۆقه لاکه هه يه. بورجیکى به رزوبه ديمه ن لى دورست کراوه. به کوچک و قسل که هيشتاهه رواسه ر به رزور است راوه ستاوه.

به زمانى بى زمانى ناسه وارى گه وره يى و ده سه لاتى گه لی کوردی ئە و سه رده مه و حکومه تى «ده و له تيارخانى سيامه نسور» به داها توان نیشان ده دا (خوازاناتره).

دیکوی سیلتان (سیلاوتان) به شی ناوچه ی بیجار

سیلتان: ناوی دیکویه که له یازده دیکوکانی ناوچه ی بیجار. ئەم دیکویه سیلاو گره. کاتی لافاو هه ل ده ستی چی وه پیش بیت له گه ل خوی ده باوده رۆا. پاش نیشته وه ی ئەم خه وش و خال و خاکه نه رمه ی که له گه ل خویدا هیناویه له گۆزایه کاندایه جی ده مین و ده بته هوی به برشتی و به پیتی ئە وزه و یانه. دیسان چۆمی به ناوی (سیلاو) له م شوینه وه ده رۆا، به م جوړه به م شوینه یان و توه (سیلتان) به برۆای بری چون له م شوینه دانه خوشی (سل) بووه - بویه ناویان ناوه (سیلتان) به لام ساخی و خوشی و به هیزی خه لکه که ی ئەم برۆایه پوچ ده کاته وه -

خه لکی ئەم دیکویه گشتیان «کورد» بوون به لام به هوی ئە وه که حکومه ته کان له ناوچه کورد نیشته کاندای کارگاو کارخانه یی که کارزایی ^(دایاک) نه ناوه، دیسان ئە وه نده یشی ده س نه گرتوون که به سه رزه و یه کانیاندازال بن و بی کیلن، به م جوړه نه توانایی کیلانی زه ویه کانیان بووه، نه کاریشیان له ولاتاده س که و توه، ئیتر به پیچه وانه ی خواستی ده روون و و ویستی ئە وئیان بو نیشتمان، کورده کان به ناچاری بو کارگری نیشتمانیان به جی هیشته وه وزه ویه به برشته کانی خویان به نیوه کاری داوه به تور که کان، به م شیوه هیندی له تور که زمانه کان له م دیکو زیر خیزه دا نیشته جی بوون.

ئیساکه کورد و تور که لیره دا پیکه وه ده ژین، هیندیکیان مه زهه بی شیعه یان قبول کردوه، ئە وانی تریشیان له سه ر شه قامی «سونی» راوه ستاون - ئەم دیکویه: که له باکوری خوړه لاتی بیجار دایه. ۱ زووبه رکه ی ۵۲۹ ک ی چوار گوشه یه و حه شیمه تی له ۷۹۲۷ که س بانتره، یانی له هه ر که، یکی چوار گوشه دا (۱۴/۹۸ که س) نیشته جی یه، سنوری ئەم دیکویه به م جوړه یه -

۱ - له باکوره وه به دیکوی کورانی و کورگین.

۲ - له باشوره وه به دیکوی خوړخوړه

۳ - له خوړه لاته وه به ناوچه ی زه نجان

۴ - له خوړاواوه به دیکوی. سیامه نسوره وه نوساوه.

زه وی ئەم دیکویه له به شی خوړاوادا، گۆزایی و ده شته له شوینه کانی تری دا ته پۆلکه یی و نه زمانه.

دی توپاغاچ. که له به رزترین به شی ئەم دیکو دا هه لکه وتوه، به ناوه ندی ئەم دیکو

دانراوه. حه شیمه تی ئەم دێ ۲۴۲۴ که سه و ۳۵ ک له شاری بیجاره وه دوره وله قه راخی شه قامی کوئی بیجار زه نجان دایه وله ۵ ک شه قامی قیره تاوی بیجار زه نجان دایه، پیشینیان واده گیرنه وه، که له شوینی ئەم دیدا کانیوئیکی سارد و سوک و ئاوخۆش بووه، له سه ر ئەم کانیاه، دارئیکی گه و ره و به دیمه ن و جوان و چه تر دار، ژوانگای کانیه که ی چه ند به رابه ر ژازاوه ترو دلژ فین تر کردبو. ئەم داره وینه ی (تۆپ) خرۆپر و پر به رگ و گه لا بوو، کاتی به ردی بناغه ی ئەم دێ یان دانا نازناوی - (تۆپ ئاغاچ) یان بوئه لێژارده یانی هه رچه ند ئەم دێ هه وه ل کورد بوه به لام ئیستا که (کورد و تورک) پیکه وه

تیکه لن چون وشه ی (تۆپ) به مانای خرۆ کوردی یه و (ئاغاچ) به مانا. دار و تورکی یه، له خوراوای ئەم دیدا «ته پۆلکه ی زاغی لو» و له خۆره لاتیسیاته پۆلکه ی «شیرتویاگی» هه لکه وتوه. له خاکی ئەم ته پۆلکه بو دورست کردنی «دۆشاو» که لک وه رده گرن.

خه لکی ئەم دیکۆ له کورد و تورک تیکه له. زۆرتریان شیعه ن بریکیشیان سوننی شافیعین. هه ردوولا به هه ردوو زمانی کوردی و تورکی قسه ده که ن له راستیدا خه لکه که ی کوردن و تورکی فیربوون.

ژوبه ری ئاو، له م شوینه داله سه ره وه یه، به جوۆری که چالآوه کان له سی گه زدا به ئاو ده گه ن. ته نانه ت هه رمالێ بوخۆی چالآوئیکی بو خواردنه وه لی داوه. به لام بو کشت و کال نیازی به یارمه تی ده ولت هه یه - ناوی ئاوايه کانی ئەم دیکۆ به ریزی ئە لفوبی به م جوژه یه.

۱ - **ئاغبلاغی حوسه یین خان:** دئی یه که له دیکۆی سیلتان مه لبه ندی بیجار. له ۴۵ ک باشوری بیجار و ۱۰ ک توپ ئاغاج دایه. ته پۆلکه یه، دانیشتوان: ۲۱۵، مال ۳۹ ئاوله کایناو. به رهه م: ده غل و سپیایی شوغل: کشت و کال ده سکردی ژنانه: قالی، زینگا: ماشین ره و. مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه. نه للا ویران. ئیستاکه موچه یه.

۲ - **ئه رته قشلاق:** دئی یه که له دیکۆی سیلتان مه لبه ندی بیجار. له ۲۹ ک باشوری بیجار و ۱۴ ک توپ ئاغاج دایه. ته پۆلکه یی یه. دانیشتوان: ۱۹، مال ۳ ئاوله کایناو. به رهه م: ده غل و سپیایی. شوغل: کشت و کال ده سکردی ژنانه: قالی، زینگا: ماشین ره و. مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۳ - **بارام گومبه د:** دئی یه که له دیکۆی سیلتان مه لبه ندی بیجار. له ۲۹ ک باشوری بیجار و ۶ ک توپ ئاغاج دایه. ته پۆلکه یی یه. دانیشتوان: ۳۰۱، مال ۵۵ شیعه، کورد - ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالی، زینگا: ماشین ره و. مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه. ئیستاکه موچه یه - بیاد قشلاخ، ئیستاکه موچه یه

به یان لو:

۴ - **تازه قشلاق:** دئی یه که له دیکۆی سیلتان مه لبه ندی بیجار. له ۴۶ ک باشوری بیجار و ۱۶ ک توپ ئاغاج دایه. ته پۆلکه یی یه، دانیشتوان: ۵، مال ۱ ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال ده سکردی ژنانه: قالی، زینگا: ماشین ره و، مزگه وت و قوتابخانه هه یه.

۵ - **تۆپ ئاغاج:** دئی ناوه ندی دیکۆی سیلتانی مه لبه ندی بیجاره. له ۳۵ ک باشوری بیجار دایه، توپۆلکه یی یه، دانیشتوان: ۲۴۲۶، مال ۴۴۶ شیعه - تورک - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه، قالی زینگا: ماشین ره و، مزگه وت و قوتابخانه ی سه ره تایی - زانومایی - دووچای خانه - ۲ - قه ساوی - ۲ ناش - ته عمیرگای ماشین که شاهه زری، چه لپی سازی - موتورسازی ۲ دوکان جۆشکاری - چراسازی - ۲۵ دکانی به قالی ده فته ری ژن ماره برین. شورا، ده فته ری جیهاد - ناوه ندی خزمه تی دئی پاسگای ژاندارمه ری - ده رمانگا - چه مام - پوست - ئاوی

لوله کەشی، بە رق - فروشگای هاویاری - نه وت فروشی - ئاسنگه ری.

۶ - چقور قشلاق: دئی یه که له دیکۆی سیلتان مه لیه ندی بیجار.

له ۶۰ ک باشوری بیجارو ۳۰ ک توپ ئاغاچ دایه، ته پۆلکه یی یه، دانیشتون ۸۰۳ مآل ۱۶۱، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالی ژینگا: ماشین ژه و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۷ - چالی بلاغ: دئی یه که له دیکۆی سیلتان مه لیه ندی بیجار.

له - ک باشوری بیجارو - ک توپ ئاغاچ دایه. ته پۆلکه یی یه، دانیشتون ۱۰۲، مآل ۱۶ ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالی ژینگا: ماشین ژه و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۸ - چه شمه سه نگین «به ردین» کانی کوچکین: دئی یه که له دیکۆی

سیلتان مه لیه ندی بیجار.

له ۶۳ ک باشوری بیجارو ۲۸ ک توپ ئاغاچ دایه. ته پۆلکه یی یه، دانیشتون ۱۵۷، مآل ۳۰ شیعه، سوننی - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل و کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالی، ژینگا: ماشین ژه و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه. قه لای زه رزین که مه ر (قه لای قه وره) له باشوری ئه م دیداوه و نزیککی ۶ ک له م دئی دوره - ۱

۹ - حوسه ین ئاواي میر ئاچی: دئی یه که له دیکۆی سیلتان مه لیه ندی بیجار.

له - ک باشوری بیجارو - ک توپ ئاغاچ دایه. ته پۆلکه یی یه، دانیشتون ۶۰، مآل ۱۲، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال. ده سکردی ژنانه: قالی، ژینگا: ماشین ژه و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۱۰ - خوشه گۆل: دئی یه که له دیکۆی سیلتان مه لیه ندی بیجار.

له ۶۵ ک باشوری بیجارو ۳۰ ک توپ ئاغاچ دایه، ته پۆلکه یی یه، دانیشتون ۱۴۵، مآل ۲۸ شیعه - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالی، ژینگا: ماشین ژه و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

(۱) له م دی چوینه مالی بو دوخواردنه وه. زوریابه خیرهینان و هه رچی دوله مه شکه که یاندا بو پیاو داین، پرسم ئه م دی کوردن یانورک، و تیان گشتیان کوردن. و تم شیعه ن یاسونتی - و تیان زورتیان شیعه ن و بریکشیا سوننین، (نوسه ر)

١١ - سه يد حوسه ين: دى يه كه له دىكوئى سىلتان مه لبه ندى بيجار.

له ٧٠ ك باشورى بيجارو ٤٠ ك توپ ئاغاج دايه. ته پۆلكه يى يه، دانىشتوان ٢٢٢ مال: ٤٥، شيعه - تورك، ئاوله كايناو - به رهه م: ده غل و سيبايى، شوغل: كشت و كال، ده سكردى ژنانه: قالى، رىگيا: ماشين ره و، مزگه وت و قوتابخانه ي هه يه.

١٢ - سولتان ئاواى ده ره ويران: دى يه كه له دىكوئى سىلتان مه لبه ندى بيجار.

له ٥١ ك باشورى بيجار و ١٦ ك توپ ئاغاج دايه. ته پۆلكه يه، دانىشتوان ٣٣٢ مال: ٦٠ شيعه كورد، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سيبايى، شوغل: كشت و كال، ده سكردى ژنانه: قالى، رىگيا: ماشين ره و، مزگه وت و قوتابخانه ي هه يه.

١٣ - شيرين بلاغ: دى يه كه له دىكوئى سىلتان مه لبه ندى بيجار.

له ٥٨ ك باشورى بيجارو ٢٨ ك توپ ئاغاج دايه. ته پۆلكه يى يه، دانىشتوان ٨٦٧ مال: ١٣٣ شيعه، ئاوله كايناو. به رهه م: ده غل و سيبايى، شوغل: كشت و كال، ده سكردى ژنانه: قالى، رىگيا: ماشين ره و، مزگه وت و قوتابخانه ي هه يه. (زالماوا) ئىستاكه موچه يه.

١٤ - قزل خاتون: دى يه كه له دىكوئى «سىلتان» مه لبه ندى بيجار.

له - ك باشورى بيجارو - ك توپ ئاغاج دايه. ته پۆلكه يى يه، دانىشتوان ٥٣ مال ٧، ئاوله كايناو. به رهه م: ده غل و سيبايى، شوغل: كشت و كال، ده سكردى ژنانه: قالى، رىگيا، ماشين ره و، مزگه وت و قوتابخانه ي هه يه.

١٥ - قزل جلو: دى يه كه له دىكوئى سىلتان مه لبه ندى بيجار.

له ٤٧ ك باشورى بيجارو ١٧ ك توپ ئاغاج دايه. ته پۆلكه يى يه، دانىشتوان ٤٢٢ مال: ٦٨، شيعه - تورك، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سيبايى، شوغل: كشت و كال، ده سكردى ژنانه: قالى، رىگيا: ماشين ره و، مزگه وت و قوتابخانه ي هه يه. كارخانه ي «گه چى (شورسو) له قه راخى نه م ديدايه كه هيشتانه كه و توه ته كار

١٦ - قزل كه ندى خوارو: دى يه كه له دىكوئى سىلتان مه لبه ندى بيجار.

له ٨٣ ك باشورى بيجارو ٢٨ ك توپ ئاغاج دايه، ته پۆلكه يى يه، دانىشتوان ١٩٥ مال: ٣٤ شيعه - سوننى - كورد، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سيبايى، شوغل: كشت و كال،

ده سکردی ژنانه: قالی، رینگا: ماشین ره و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۱۷ - قزل که ندی سه ری: دئی یه که له دیکوی سیلتان مه لبه ندی بیجار. له ۸۵ کم - ی باشوری بیجارو ۳۰ کم - ی توپاغاچ دایه. ته پۆلکه یی یه. دانیشتوان ۱۸۲ مآل ۳۰ شیعه - کورد. ئاوله کایناو. به رهه م: ده غل و سپیایی. شوغل کشت و کال. ئاژه ل داری. ده سکردی ژنان: قالی، رینگا. ماشین ره و، مزگه وت. قوتابخانه.

۱۸ - که هل: دئی یه که له دیکوی سیلتان مه لبه ندی بیجار. له ۶۵ ک باشوری بیجارو ۳۵ ک توپاغاچ دایه، ته پۆلکه یی یه، دانیشتوان ۷۹ مآل ۱۲، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال ده سکردی ژنانه: قالی، رینگا: ماشین ره و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۱۹ - گول ته په ی سیلتان: دئی یه که له دیکوی سیلتان مه لبه ندی بیجار. له ۶۷ ک باشوری بیجارو ۳۲ ک توپاغاچ دایه، ته پۆلکه یی یه، دانیشتوان ۶۶ مآل ۱۱ شیعه - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالی، رینگا: ماشین ره و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۲۰ - مورادی: دئی یه که له دیکوی سیلتان مه لبه ندی بیجار. له ۶۸ ک باشوری بیجارو ۳۸ ک توپاغاچ دایه، ته پۆلکه یی یه، دانیشتوان ۳۶ مآل ۸ ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالی، رینگا: ماشین ره و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

۲۱ - موحه مه داوای عه لی ئه کبه رخان: دئی یه که له دیکوی سیلتان مه لبه ندی بیجار.

له ۵۹ ک باشوری بیجارو ۲۴ ک توپاغاچ دایه، ته پۆلکه یی یه، دانیشتوان ۱۲۵ مآل ۲۱ ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالی، رینگا: ماشین ره و، مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه.

دیکۆی کورانی به شی (ناوچه) شارستانی بیجار

دیکۆی کورانی - له باکوری شاری بیجار دایه و زوو به ره که ی ۳۷۷ ک چوار گوشه یه و حه شمییه تی ۱۱۲۰۱ که سه، یانی له هه رک - یکی چوار گوشه دا ۲۹ که س نیشته جی یه. سنوریشی به م جوړه یه ۱ - له باکوره وه به پارێزگای زه نگان ۲ - له باشوره وه به دیکۆی سیلنان - ۳ - له خوړه لاته وه به دیکۆی گورگین ۴ - له خوړاواوه به دیکۆی ته غامینه وه نووساوه - هوئی ناوانانی ته م دیکۆ به کورانی ته وه یه: ۱ - له خوړاواوی دیی حه سه ناوادا کانیاوی هه یه پیتی ده لێن کوران بلاغی ۱ - (کانی ئاوزور) که به ره به ته م دیکۆیه به کورانی - ناوی ده ر چووه ۲ - کورله کوردیدا یانی پیاوی ئازاو کۆل ده روله خوڤوردو، جاچون ته م مه لبه نده له کوردستانی ناوه ندی داله بنه چه ی ده کوردان بوون و له شه زوبه ربه ره کانی له گه ل داگیر که ران و زورویژان، کۆل نه ده زاوه ستا و بوون ته م شوینه یان ناوانوه کورانی -

زۆرتری زه وی ته م دیکۆیه گۆزایی و ده شته و برێکیشی ته پۆلکه یه و به شی باکوریشی کۆستانه، به زرتین لوتکه ی کیوه کانی بیجار له م دیکۆدا به ناوی - لوتکه ی کیوی (شانشین) به ناو بانگه که چۆمی له م کیوه وه سه رچاوه ده گرێ و ددای ماوه یی ده چینه دیکۆی - گورگین - ه - وه ۲

نزیکی هه زار سال له مه و به ردیی بووه. به ناوی گوشاده دی - که نیشتمانی کوردان بووه، دیکه به بوومه له رزه وێران ده بی، خه لکه که ی له شوینیکیتر جی خوش ده که ن دی دروس ده که ن و ناوی ده نین، (ناشاغه که ند) پاشان ته م شوینه یشیان پێ خوش نابێ ده گوێزنه وه جی یه کی ترونای ده نین (یاسی که ند ۳) یانی: یا خوداسی هه مین گوندودیمان لێ پیروزی و ئیتیره رمان لێ نه شه وئی، پاشان له زه مانی - ناصرالدین شاه قاجاردا حسن علیخان (ته میر نیزامی گه روس) - حاکم وه رمان ره وای ناوچه ی گه ده ته م دی ده کرێ و ئاوه دانی ده کاته وه، به م هوێ پیتی ده لێن زحه سه ناوای یاسی که ند

(۱) یانی (کانی کوران) به لām له کوردیدا زورییه ته وشتانه ی که نیسبته به کۆرده درێ، به ستاورد (کۆژنه هه سته) یانی گورج و زوهه سته ●

(۲) راپورتی ئوستانداری

(۳) (یاسی) له کوردیدا ناوه پۆرن. که ندیش یانی هه ل که ندن پۆیه - کوردانی باکوره دی ده لێن (گوند) (که ند) چو قه دیمدا مالیان له ره هه ل که ندوه (ته شکه وت) و (زاخه) یادگاری کۆنی کوردانه. بینابه م بره وابه - (یاسی که ند) یاسی (یاسی)

به ره به ره یاسی ی کوردی به شکلی - یاسووی تورکی ده ردی و (حه سه ناوای یاسو که ند) که تا چه ند سال له مه پیش خه لکه که ی کوردی سوتنی بوون، دواي فه رمانزه وایی نه میرنیزامی گه ژوس که بووبه شیعه، خه لکه که یشی که م که م له به ره وه بوونه شیعه و خه لکی تورکیشیان تیکه ل بوو، که ئیستا که خه لکه که ی به هه رد و زمانی کوردی و تورکی قسه ده که ن و ژور تریشیان شیعه مه زهه بن به لام له بنه چه ی کوردانن -

حه سه ناوای یاسو که ند - که زیاتر له ٢٢٥٥ هه شمیه تی هه یه و له ٧٨ ک - ی بیجار و ١٨ ک شه قامی ئیسفالتی بیجار - زه نگان دایه، به ناوه ندی نه م دیکو دانراوه - نه م دی یه جی نشین فه رماندار. جی نشین فیرکردن و په روه رده، ناوه ندی خاوینی - ناوه ندی خزمه تی ناوایی - جیهاد سازندگی - مزگه وت و فیرگه دیکانی، به ریزی نه لفوبی به م جوژه یه

١ - نازاد وه یس سه ری - دی یه که له دیکوی کورانی مه لبه ندی بیجار

له ٩٧ ک باکوری بیجار و ١٤ ک هه سه ن ناوای یاسو که ند دایه، کوستانی یه - سارده سیږه - دانشتوان، ٢٢١، مال ٦١ - ئاوله کاینو - به رهه م: ده غل و سپیایی - میوه، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، باخه وانی - قالیچه، گلیم، جاجم - ریکا: ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه. پوشت. ئاوی لوله که شی. دارتاشی - نه وت فروشی. ناش.

٢ - نازاد وه یس خورای: دی یه که له دیکوی کورانی مه لبه ندی بیجار

له ٩٥ ک باکوری بیجار و ١٥ ک حسن ناوای یاسو که ند دایه - کوستانی یه - سارده سیږه - دانشتوان، ٢٠١، مال ٣٥، ئاوله کاینو - به رهه م: ده غل و سپیایی میوه، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری باخه وانی - قالیچه، گلیم، جاجم - ریکا: ماشین ره و، مزگه وت و قوتابخانه، هه مام. ده رمانگا. پوشت.

٣ - ئاغیازی: دی یه که له دیکوی کورانی مه لبه ندی بیجار

له ٩٠ ک باکوری بیجار و له ٢٣ ک حسن ناوای یاسو که ند دایه - کوستانی یه - سارده سیږه - دانشتوان، ١٦٥، مال ٣٠ ئاوله کاینو - به رهه م: ده غل و سپیایی میوه، هه نگوین - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری. باخه وانی - قالیچه، گلیم، جاجم - ریکا: ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه.

ئاشاغه که ند: موچه یه

۴ - ئه میر ئه سلان: دئی یه که له دیکوی کورانی مه لبه ندی بیجار

له ۸۹ ک باکوری بیجار و له ۱۶ ک چه سه ن ئاوا یاسو که ند دایه - کوستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۳۱۶، مأل: ۵۷. ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - میوه. هه نگوین شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری، باخه وانی - قالیچه، جاجم - زینگا: ماشین زه و - مزگه وت و قوتابخانه. چه مام - پۆست. ئاش.

۵ - ئیسلام ئاوا: دئی یه که له دیکوی کورانی بیجار

له ۹۲ ک باکوری بیجار و له ۱۴ ک چه سه ن ئاوا یاسو که ند دایه - کوستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۸۶۰، مأل: ۱۴۶، ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری - قالیچه، جاجم - زینگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه. چه مام - ده رمانگا. پۆست. ئاوی لوله که شی - فروشگای هاویری - ئاش.

۶ - ئه حمه د ئاوا: دئی یه که له دیکوی کورانی مه لبه ندی بیجار

له ۵۵ ک بیجار و - ک چه سه ن ئاوا یاسو که ند دایه، سارده سیره - دانیشتوان ۲۱۹، مأل: ۳۴ - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - میوه - شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری باخه وانی - قالیچه، جاجم - زینگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه. ئاوی لوله که شی.

۷ - ئه له هپوت (هه لپه یوت): دئی یه که له دیکوی کورانی مه لبه ندی بیجار

له ۷۲ ک باکوری بیجار و - ک چه سه ن ئاوا یاسو که ند دایه - سارده سیره - دانیشتوان ۲۵۳، مأل: ۴۰ شیعه - تورک - کورد - ئاوله کایناو به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری. قالیچه، جاجم زینگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه. ئاش. ئیلاق جوق: موچه یه

۸ - باباخان: دئی یه که له دیکوی کورانی مه لبه ندی بیجار

له ۶۸ ک باکوری بیجار و له ۲۴ ک چه سه ن ئاوا یاسو که ند دایه - سارده سیره - دانیشتوان ۱۳۳، مأل: ۲۱ شیعه - تورک - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری. قالیچه. جاجم. زینگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه.

۹ - چالآو: دئی یه که له دیکوی کورانی مه لبه ندی بیجار

له ۸۲ ك باكوری بیجار و له ۵ ك حه سه ن ئاواى یاسو كه ند دایه - سارده سیّره -
دانیشتوان ۴۴۰، مآل ۸۰ - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غلّ و سپیایی - میوه - شوغلّ: کشت و
کالّ و ئازهل داری باخه وانی - قالیچه - جاجم - زینگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه -
حه مام - پۆست. نه وت فروشی
چوار باغ: موچه یه

۱۰ - حه سه ن ئاواى یاسو كه ند: دبی ناوه ندى دیکۆی کورانی یه

له ۷۸ بیجار دایه. سارده سیّره - دانیشتوان ۴۲۵۵، مآل ۸۴۸ - ئاوله کایناو - به رهه م:
ده غلّ و سپیایی - میوه - شوغلّ: کشت و کالّ و ئازهل داری باخه وانی - قالیچه، جاجم -
ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه. فیرگه ی زانومایی. فیرگه ی ناوه ندى. جهاد -
پاسگاه. پۆست. تله یفون. ئاوی لوله که شی. به رق.
دارتاشی. فروشگای هاویاری. نه وت فروشی. قه ساوی. چایخانه. ته عمیرگای ماشین.
دارتاشی. ئاش. وده یان دوکان وشتی تر

خه لیفه که ندى: موچه یه، خان نه رخچی: موچه یه

۱۱ - خه لیفه قشلاق: دى یه که له دیکۆی کورانی مه لبه ندى بیجار

له ۹۰ ك باكوری بیجار و له ۸ ك حه سه ن ئاواى یاسو كه ند دایه - سارده سیّره -
دانیشتوان ۱۶، مآل ۳ - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غلّ و سپیایی - میوه - شوغلّ: کشت و کالّ
و ئازهل داری باخه وانی - قالیچه - جاجم - زینگا: ماشین زه و -

۱۲ - داداش که ندى: دى یه که له دیکۆی کورانی مه لبه ندى بیجار

له ۹۵ ك باكوری بیجار و له ۲۲ ك حه سه ن ئاواى یاسو كه ند دایه - سارده سیّره -
دانیشتوان ۳۳۴، مآل ۵۷ - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غلّ و سپیایی. شوغلّ: کشت و کالّ و
ئازهل داری - قالیچه، جاجم - زینگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه. حه مام. ئاوی
لوله که شی. ئاش.

دوشه سرخی: موچه یه

۱۳ - ژوسته م که ندی: دئی یه که له دیکۆی کورانی مه لّبه ندی بیجار

له ۸۹ ك باكوری بیجار و له ۱۷ ك حه سه ن ئاواى یاسو که ند دایه - سارده سیره - دانیشتوان ۱۵۱، مال ۲۴ - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غلّ و سپیایی. شوغل: کشت و کالّ و ئاژه لّ داری - قالیچه - جاجم - زّیگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه. ئاوی لوله که شی. ئاش.

۱۴ - سه یف عه لی که ندی: دئی یه که له دیکۆی کورانی مه لّبه ندی بیجار

له ۸۹ ك باكوری بیجار و له ۱۴ ك حه سه ن ئاواى یاسو که ند دایه - سارده سیره - دانیشتوان ۳۹۷، مال ۶۶ - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غلّ و سپیایی، میوه. هه نگوین - شوغل: کشت و کالّ و ئاژه لّ داری، باخه وانی - قالیچه، جاجم زّیگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه. حه مام. پۆست. ئاش.

۱۵ - سولتان ئاواى قزلّ ته په: دئی یه که له دیکۆی کورانی مه لّبه ندی بیجار.

له ۱۱۰ ك باكوری بیجار و له ۳۲ ك حه سه ن ئاواى یاسو که ند دایه - سارده سیره - دانیشتوان ۳۰۲، مال ۵۶ - ئاوله - به رهه م: ده غلّ و سپیایی - میوه. هه نگوین. شوغل: کشت و کالّ و ئاژه لّ داری. باخه وانی - قالیچه، جاجم - زّیگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه. پۆست. ئاوی لوله که شی.

سه یوان ته په: موچه یه: شوربجه ی سه ری و شوربجه ی خوارئ: موچه ن

۱۶ - شیخ به شاره ت: دئی یه که له دیکۆی کورانی مه لّبه ندی بیجار.

له ۸۵ ك باكوری بیجار و له ۷ ك حه سه ن ئاواى یاسو که ند دایه - سارده سیره - دانیشتوان ۴۲۴، مال ۷۳ - شیعه - تورك - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غلّ و سپیایی - میوه - شوغل: کشت و کالّ و ئاژه لّ داری. باخه وانی - قالیچه، جاجم - زّیگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه. حه مام. نه وت فروشی - فروشگای هاویاری. ته عمیرگای ماشین.

۱۷ - شه هره ک (شاره ک): دئی یه که له دیکۆی کورانی مه لّبه ندی بیجار.

له ۱۱۵ ك باكوری بیجار و له ۳۲ ك حه سه ن ئاواى یاسو که ند دایه - سارده سیره - دانیشتوان ۵۴۶، مال ۷۳ شیعه - تورك - کورد - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غلّ و سپیایی - میوه - شوغل: کشت و کالّ و ئاژه لّ داری. باخه وانی - قالیچه، جاجم - زّیگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه. حه مام. ده رمانگا. فروشگای هاویاری. نه وت فروشی. ئاش.

ته عمیرگای ماشین. عیوزی کارئز: موچه یه

۱۸ - قه مچوقای (قه مچوخه): دئی یه که له دیکوی کورانی مه لبه ندی بیجار

له ۴۵ ك باکوری بیجار و له ۳۰ ك حه سه ن ئاواى یاسو که ند دایه - سارده سیره - دانیشتوان، شیعه - کورد - تورک، ۳۰۴، مال ۵۴، - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - میوه - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری باخه وانی - قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه. حه مام. لوله که شی. ئاش. ئاسه واری (قه لای قه م چوقه) له م دیدایه

قاسماوا: موچه یه

۱۹ - قزل ته په: دئی یه که له دیکوی کورانی مه لبه ندی بیجار.

له ۱۱۰ ك باکوری بیجار و له ۲۶ ك حه سه ن ئاواى یاسو که ند دایه - سارده سیره - دانیشتوان، ۳۶۷، مال ۵۴ - ئاوله - به رهه م: ده غل و سپیایی. میوه - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری. باخه وانی - قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه و - مزگه وت و قوتابخانه. فروشگای هاویاری. نه وت فروشی. ئاش.

۲۰ - قه یتاس: دئی یه که له دیکوی کورانی مه لبه ندی بیجار.

له ۸۳ ك باکوری بیجار و له ۹ ك حه سه ن ئاواى یاسو که ند دایه - سارده سیره - دانیشتوان، ۱۹۳، مال ۴۹ - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی میوه. هه نگوین - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری. باخه وانی - قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا پیاده زه و - مزگه وت. قوتابخانه - حه مام.

کیلکلو. کاریزی مه شه دی ئاغاخان. کره که ندی - کاریزی که ربه لا، یه حیا. که نگه لو. نه مانه دئی کۆن بوون و ئیستاکه چولن، به شکلی موچه دارهاتوون.

۲۱ - که ریم که ندی: دئی یه که له دیکوی کورانی مه لبه ندی بیجار

له ۹۵ ك باکوری بیجار و له ۲۱ ك حه سه ن ئاواى یاسو که ند دایه - سارده سیره - دانیشتوان، ۸۸، مال ۱۸ - ئاوله کایناو - به رهه م: ده غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه - ئاوی لوله که شی له کاریز. میهته ر که ندی. محمد جان. نه مانه دئی کۆن بوون و ئیستاکه موچه ن

۲۲ - موچه ممه داوا: دئی یه که له دیکۆی کورانی مه لبه ندی بیجار

له ۸۲ ك باكوری بیجار و له ۵ ك حه سه ن ئاواى یاسو که ند دایه - سارده سیّره - دانیشتوان، ۱۴۹، مال، ۲۵، ئاوله کایناو - به رهه م: ده غلّ و سپیایی. میوه - شوغلّ: کشت و کالّ و ئاژه لّ داری. باخه وانی - قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه. ئاش.

نیگارستان. دئی کوئی بوه وئێستا که موچه یه

۲۳ - نه وشاد: دئی یه که له دیکۆی کورانی مه لبه ندی بیجار

له ۵۹ ك باكوری بیجار و له ۱۲ ك حه سه ن ئاواى یاسو که ند دایه - سارده سیّره - دانیشتوان، ۱۶۹، مال، ۳۱، ئاوله کایناو - به رهه م: ده غلّ و سپیایی. میوه - شوغلّ: کشت و کالّ و ئاژه لّ داری. باخه وانی - قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه. پوستان. ئاوی لوله که شی.

۲۴ - نور موچه ممد که ندی: دئی یه که له دیکۆی کورانی مه لبه ندی بیجار

له ۹۶ ك باكوری بیجار و له ۱۶ ك حه سه ن ئاواى یاسو که ند دایه - سارده سیّره - دانیشتوان، ۱۸۸، مال، ۳۲، ئاوله کایناو - به رهه م: ده غلّ و سپیایی. میوه هه نگوین - شوغلّ: کشت و کالّ و ئاژه لّ داری. باخه وانی - قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه. شه خس. ئاوی لوله که شی.

۲۵ - وه لی به گ: دئی یه که له دیکۆی کورانی مه لبه ندی بیجار

له ۷۰ ك باكوری بیجار و له ۱۸ ك حه سه ن ئاواى یاسو که ند دایه - سارده سیّره - دانیشتوان، ۲۵۰، مال، ۳۹، ئاوله کایناو - شیعه - تورک - کورد - به رهه م: ده غلّ و سپیایی. میوه - شوغلّ: کشت و کالّ و ئاژه لّ داری. باخه وانی - قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه. حه مام. ده زمانگا. نه وت فروشی. فروشگای هاویاری. ئاش - یانبولاح: موچه یه

۲۶ - یه نگی ئاوا: دئی یه که له دیکۆی کورانی مه لبه ندی بیجار

له - ك باكوری بیجار و له ۱۵ ك حه سه ن ئاواى یاسو که ند دایه - سارده سیّره - دانیشتوان، ۱۶۱، مال، ۳۴، ئاوله کایناو - به رهه م: ده غلّ و سپیایی. میوه - شوغلّ: کشت و کالّ و ئاژه لّ داری. باخه وانی - قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه و - مزگه وت. قوتابخانه. شه خس. حه مام. پوستان. ئاوی لوله که شی.

دیکۆی گورگین به شی ناوچه ی بیجار

دیکۆی گورگین که ۲۴ دئی و موچه و شوینی له باوش گرتوه، له باکوری خوهره لاتنی شاری بیجار دایه زووبه ری ئه م دیکۆیه ۳۵۴ ک - ی چوار گۆشه یه و له هه رک - یکی چوار گۆشه دا ۱۶/۹۴ که س نیسته جی یه و دانیشتوانی (۶۰۰۰) که سه و سنوریشی به م جوهره یه:

۱ - له باکوره وه به پارێزگای زه نگان ۲ - له باشوره وه به دیکوی - سیلتان - ۳ - له خوهره لاتنه وه به پارێزگای زه نگان - ۴ - له خوراواوه به دیکۆی کورانی و سیلتان ه - وه نووساوه ۴ - زه ویه کانی ده شت و ته پۆلکه ی نه رمانه و ئاوه زه وی تیکرا به ره و خوهره لاتنه، دئی گورگین - به ناوه ندی ئه م دیکۆیه دانراوه، گورگین: به وته ی خه لکی له پیشدا - گۆل گین بووه - به ره به ره بوه ته - گورگین - ده یشکری بله ین چون خه لکی کوردی ئه م شوینه - ئازاو و به گۆزبوون به م دئی یان وتوه گورگین: یانی شوینی پیاوانی ئازاویه هیز و پالّه وان، چون گۆرله کوردیدا یانی به ده ماخ و به هیز، ناوی دیکانی به ریزی ئه لفۆبی به م جوهره یه -

۱ - **ئاغچه گومبه د:** دى يه كه له دىكووى گورگينى مه لبه ندى بيجار له ۶۰ ك شارى بيجارو ۸ ك ئاوايى گورگين دايه، كوستانى يه، سارده سيره، دانىشتوان، ۲۱۳، مال ۴۱، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيائى، شوغل: كشت و كال، ده سكردى ژنانه: قاليچه و جاجم، ريگا: ماشين ره و، مزگه وت قوتابخانه مرغداری - ئاوى لوله كه شى - فروشگای هاویاری - نه وت فروشی - ناش،
 ئيمام چایی: موچه يه.

۲ - **ته كيه:** دى يه كه له دىكووى گورگينى مه لبه ندى بيجار. له ۱۰۰ بيجار و ۲۰ ك ئاوايى گورگين، دايه، كوستانى يه، سارده سيره، دانىشتوان ۹۳۰، مال ۱۵۲، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيائى هه نگوين - ميوه، شوغل: كشت و كال، باخه وانى، ده سكردى ژنانه، قاليچه و جاجم، ريگا: ماشين ره و، مزگه وت قوتابخانه دارتاشى. نه وت فروشی - ناش.

۳ - **تازه كه ندى مه عده ن (مه يدانى خوئ):** دى يه كه له دىكووى «گورگين» ي مه لبه ندى بيجار له ۶۰ ك بيجار و ۲۲ ك ئاوايى «گورگين» دايه، كوستانى يه، سارده سيره، دانىشتوان: ۳۳۵، مال ۵۹، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيائى، شوغل: كشت و كال، ده سكردى ژنانه: قاليچه و جاجم، ريگا: ماشين ره و، مزگه وت قوتابخانه مرغداری، ئاوى لوله كه ش - ناش - ئاسنگه رى، نه م دى كانى خوئى تيدايه

۴ - **جه يران:** دى يه كه له دىكووى «گورگين» ي مه لبه ندى بيجار. له ۵۵ ك بيجار و ۱۶ ك ئاوايى «گورگين» دايه، كوستانى يه، سارده سيره، دانىشتوان: ۲۰۶، مال ۲۹، ئاوله كايناو به رهه م: ده غل و سپيائى، شوغل: كشت و كال، ده سكردى ژنانه: قاليچه و جاجم، ريگا قيره تاو: ماشين ره و، مزگه وت قوتابخانه مرغداری جوواقيه: ئىستاكه موچه يه.

۵ - **حاجى ئاوا:** دى يه كه له دىكووى «گورگين» ي مه لبه ندى بيجار. له ۷۰ ك بيجار و ۱۳ ك ئاوايى «گورگين» دايه، كوستانى يه، سارده سيره، دانىشتوان: ۱۲۷، مال ۲۲، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيائى، شوغل: كشت و كال، ده سكردى ژنانه: قاليچه و جاجم، ريگا: ماشين ره و، مزگه وت، قوتابخانه

۶ - خراپه چولایخ: دئی که له دیکۆی «گورگین» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۷۲ ك بیجار و ۱۲ ك ئاواپی «گورگین» دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتان؛ ۱۶۴، مآل؛ ۳۴، ئاوله کانیاو به رهه م: ده غلّ و سپیایی، میوه، شوغل: کشت و کال، باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، ژینگا: ماشین ژه و، مزگه وت، قوتابخانه، مرغداری.

۷ - زیئوه: دئی یه که له دیکۆی «گورگین» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۷۲، بیجار و ۲ ك ئاواپی «گورگین» دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتان؛ ۴۴۲، مآل؛ ۷۱، شیعه - تورك - كورد، ئاوله کانیاو به رهه م: ده غلّ و سپیایی هه نگوین - میوه، شوغل: کشت و کال، باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، ژینگا: ماشین ژه و، مزگه وت، قوتابخانه، مرغداری، ئاوی لوله که شی.

(سویمه کوکان) ئیستا که موچه یه

۸ - قه ره (محمد) لو: دئی یه که له دیکۆی «گورگین» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۵۳ ك بیجار و ۱۰ ك ئاواپی «گورگین» دایه، کوستانی یه سارده سیره، دانیشتان؛ ۳۶۵، مآل؛ ۷۱، ئاوله کانیاو به رهه م: ده غلّ و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، ژینگا: ماشین ژه و، مزگه وت قوتابخانه، مرغداری - ئاوی لوله که شی.

۹ - قیچیلو «قی چی لو»: دئی یه که له دیکۆی «گورگین» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۶۴ ك بیجار و ۸ ك ئاواپی «گورگین» دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتان؛ ۱۷۵، مآل؛ ۲۷، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، ژینگا: ماشین ژه و، مزگه وت، قوتابخانه، مرغداری.

۱۰ - قجور «قوجور»: دئی یه که له دیکۆی «گورگین» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۶۰ ك بیجار و ۳ ك ئاواپی «گورگین» دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتان؛ ۶۰۹، مآل؛ ۱۱۳، ئاوله کانیاو به رهه م: ده غلّ و سپیایی، هه نگوین، میوه، شوغل: کشت و کال باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، ژینگا قیره تاو: ماشین ژه و، مزگه وت قوتابخانه پۆست، دارتاشی، فروشگای هاویاری - ئاش - ته عمیرگای ماشین.

۱۱ - قه م ته رقه: دئی یه که له دیکۆی «گورگین» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۹۰ ك بیجار و ۷ ك ئاواپی «گورگین» دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتان؛ ۱۲،

مال ۲، ناوله کایناو وجوم به ره م: ده غل و سپیایی میوه، شوغل: کشت و کال، باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، رژگا ماشین ره و، مزگه وت له قه راخی چومی - شورچای دایه - مرغداری.

۱۲ - گره چقا (قه لاجوقه): دی یه که له دیکوی «گورگین» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۶۷ ک بیجار و ۷ ک ناوایی «گورگین» دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۸۷، مال ۱۵، ناوله کایناو به ره م: ده غل و سپیایی هه نگوین میوه، شوغل: کشت و کال، باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، رژگا: ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه، ناوی لوله که شی -

۱۳ - گوینک ته په (گوئی ته په): دی یه که له دیکوی «گورگین» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۷۲ ک بیجار و ۱۵ ک ناوایی «گورگین» دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۱۷۹، مال ۳۰، ناوله کایناو، به ره م: ده غل و سپیایی، هه نگوین، میوه، شوغل: کشت و کال، باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، رژگا: ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه، مرغداری، گه وزن: ئیستا که موچه یه - گولپه ر: ئیستا که موچه یه.

۱۴ - گورگین: دی ناوه ندی دیکوی «گورگین» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۶۳ ک بیجار دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۶۶۵، مال ۱۰۹، شیعه - تورک، ناوله کایناو، به ره م: ده غل و سپیایی، میوه، هه نگوین، شوغل: کشت و کال، باخه وانی، ده سکردی ژنانه، قالیچه و جاجم، رژگا قیره تاو: ماشین ره و، مزگه وت قوتابخانه، ده رمانگا، پوست، ناوی لوله که شی - فروشگای هاویاری، نه وت فروشی.

۱۵ - گول قشلاق: دی که له دیکوی «گورگین» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۶۱ ک بیجار و ۵ ک ناوایی «گورگین» دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتوان ۱۴۹، مال ۲۸، ناوله کایناو، به ره م: ده غل و سپیایی هه نگوین، میوه شوغل: کشت و کال - باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، رژگا قیره تاو: ماشین ره و، مزگه وت قوتابخانه، شه خس، چای خانه.

۱۶ - موغانلو: دئی یه که له دیکۆی «گورگین» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۵۵ ک بیجار و ۱۱ ک ئاواپی «گورگین» دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتوان؛ ۲۷۳، مال ۴۷، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، ژینگا قیره تاو: ماشین ژه و، مزگه وت، قوتابخانه، مرغداری - شه خس - پوست - ئاوی لوله که شی - ته عمیرگای ماشین - ئاسنگه ری

۱۷ - نیوه کاره: دئی یه که له دیکۆی «گورگین» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۸۰ ک بیجار و ۷ ک ئاواپی گورگین دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتوان؛ ۲۴۰، مال ۳۷، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، میوه، شوغل: کشت و کال، باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، ژینگا: ماشین ژه و، مزگه وت، قوتابخانه، ئاوی لوله که شی.

۱۸ - هه شتا جفت «جوت»: دئی یه که له دیکۆی «گورگین» ی مه لبه ندی

بیجار.

له ۵۲ ک بیجار و ۸ ک ئاواپی گورگین دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتوان؛ ۵۵۱، مال ۷۸ شیعه - تورک، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، ژینگا قیره تاو: ماشین ژه و، مزگه وت قوتابخانه ده رمانگا، ئاش

۱۹ - یه نگی ئارخ «ارخ»: دئی یه که له دیکۆی «گورگین» ی مه لبه ندی

بیجار.

له ۷۰ ک بیجار و ۲۲ ک ئاواپی گورگین دایه، کوستانی یه، سارده سیره، دانیشتوان؛ ۳۵۹، مال ۷۵ - شیعه، ئاوله کایناو به رهه م: ده غل و سپیایی، میوه، شوغل: کشت و کال، باخه وانی، ده سکردی ژنانه: قالیچه و جاجم، ژینگا: ماشین ژه و، مزگه وت، قوتابخانه مرغداری، شه خس، ئاش

دیکۆی نه جه فاوا: به شی شارستانی بیجار

دیکۆی نه جه فاوا که له خۆراوای شاری بیجار داهه لکه وتوه ۲۷ دئی و چه ند شوین و موچه ی له باوه ش گرتوه.

زۆو به ری نه م دیکۆیه ۴۹۶ ک - ی چوار گوشه یه و حه شیمه تی ۶۴۹۳ که سه، یانی له هه رک - یکی چوار گوشه دا، ۱۳ که س نیشته جی یه، سنوریشی به م جوړه یه ۱ - له باکوره وه به ناوچه ی دیوانده ره ۲ - له باشوره وه به ناوچه ی دیوانده ره ۳ - له خۆلاهه لاته وه به دیکۆی ده وروبه ر و خه سراوا، ۴ - له خۆراواوه به ناوچه ی دیوانده ره وه نوساوه. به شی زۆری نه م دیکۆیه ده شت و راستی و ته په ی نه رمانه، که بۆ کشت و کال به برشت و به رهه مه. کیوه کانی. زیژاوا. پیر محمد. پیره کراچی له م دیکۆدان. چۆمیلکه کانی نه م دیکۆیه به ره و خۆراوا و باکوری خۆرا واده روڤ و له ناوچه ی دیوانده ره ده رژیته ناوچۆمی. قزل وه زانه وه.

چۆمی کانی سپی له م دیکۆدا بۆ کشت و کال زۆربه که لک و قازایخه، له زستاندا ئاوی زۆره و له هاویناندا و شک ده یی. نه گه رلی پسرراوانی ولات بیان و یستایه و نه م ئاوانه یان مه هاریکردایه، چ له وه باشتربوو.

گه و ره دئی نه جه فاوا که له ۳۵ ک - ی بیجار و له سه ره قامی بیجار. دیوانده ره دایه و حه شیمه تی زیاتر له ۸۰۰ که سه، به ناوه ندی نه م دیکۆ دانراوه.

۶ دئی له سه ره قامی قیره تاو دایه. یه ک دئی ریگای خیزریژی هه یه و ۲۱ دئی شی ریگای ماشین ره وی خاکیان هه یه.

نه م دیکۆیه سارد و به فرگره. ئاوی له کایناو و چۆمیلکانه وه یه. به رهه می کرنگی. ده غل. گه نم. جو. سپیایی. شیر. روڤ و به رهه می ئاژه له.

له باشور و باشوری خۆراوادا. به رزایی. زیژاوا. هه لکه وتوه. به رزایی خاکی نه م دیکۆیه له باشوره وه به ره و باکور، که م که م نزم ده بیته وه تاله سه رهچۆمی قزل وه زان «ته لای له بن نه هاتوو» ده بریته وه.

خاکی نه م به شه وه ک خاکی زورتری ناوچه ی بیجار. خاکه نه رمه ی تیکه ل به ماسه یه که بۆ کشت و کالی دیمی زۆر به برشت و به رهه مه، له بری شویندا «وه ک دئی باوه ره شانی» توئی پازده تاحه فتاتوی بریوه.

چۆمی قزل وه زان له باکوری ئەم دیکۆ وه له خۆراواوه به ره و خۆره لات ده رۆا. به لام چون خاکی ناوچه که نه رمه، ناوه رۆی چۆمه که برۆی قوله وزه وه کان له وه به رزترن که بناوانیان به هاسانی بۆه لبه سترۆی وزه وه یه کان ببنه به راو.

تایستاکه ده وله تیش وه هایارمه تیه کی نه داوئی، که خه لکی بتوانن به هوئی ماتور. یا بستنی سه ددی خاکی. یا هه رنه بۆ بناوانی پیوست وه ک ده بۆ که لکی لی وه ر بگرن و ئە و زیره خودادادیه به خۆرای نه رۆا.

زۆر چۆمیلکان له به رزاییه کانی باشوره وه سه رچاوه ده گرن و به ره و قزل وه زان به قه لپه زده رۆن که ته نیاله کانی به هاراندای که لکیان لی وه رده گیرۆ - زۆرتری دیکانی ئەم دیکۆیه له درێژی شیووده ره کانی ئەم چۆمانه دا به دی هاتون، که هه رکام به قه ده ر توانایی خۆیان له کانیاو و ناوه کانی ئەم چۆمانه که لک وه رده گرن، خۆنه گه ر ناوی ئەم چۆمیلکانه - مه هار بکرایه. و له به ر «قزل وه زان» داسه ددی بیه سترايه/ناوچه ی بیجاری به تیکرا ده رازانه وه و به زویی به هه شتی خودامان به چاوی سه ر ده دی.

شوغلۆی گرنگی خه لکی ئەم دیکۆ وه ک گشت کوردستان - کشت و کال و ئازهل داری یه، ده سکردی ژنانی ناوچه ی بیجار قالی و قالیچه و گلیم ی بیجاری یه که له کوردستان و ئێراندا به ناوبانگه. ئەم دیکۆیه له ۲۷ دۆ پیکهاتوه و هه شمییه تی ۶۴۹۳ که سه و مالی - ماله^۱

زمانی زگ ماکی خه لکی زمانی شیرینی کوردی سورانی. رۆایژی جوانی بیجاری یه. زۆرتریان سوننی مه زهه بن. برێکیا شیعه ن.

ناوی دیکانی به ریزی ئەم لفووبی به م جوړه یه:

شه قامی قیره ناوی بیجار تا دورژیا^۲ سنه دیوانده ره به ناوه راستی ئەم دیکۆوه ده رۆا.

۱ - ئومید ئاوا: دۆی یه که له دیکۆی تازه ی «نه جه ف ئاوا» ی مه لبه ندی بیجار

له ۴۵ ک رۆژ ناوای بیجار و ۱۰ ک نه جه ف ئاوا دایه، ته په و ده شتایی یه، سارده سپره، دانیشتون: ۲۹۱ مأل، ۵۴، سوننی - کورد ناوله کانیاو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، ده سکردی ژنانه: قالیچه رێگا: ماشین ره و، مزگه وت. قوتابخانه. به رق. ئاش -

۲ - ئالمه قولاخ (الله قولاغ): دئی یه که له دیکۆی «نه جه ف ئاوا» ی مه لبه ندی بیجار
له ۴۲ ک رۆژ ئاواى بیجار و ۷ ک نه جه ف ئاوا دایه، ته پۆلکه ییه، سارده سیره،
دانیشتوان ۷۲ مال ۱۰. شیعه سوننی - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل:
کشت و کال و ئاژه ل داری، ده سکردی ژنانه: قالیچه، زینگا: ماشین زه و، مزگه وت.
قوتابخانه. ئاوی لوله که شی -

۳ - برایماوا: دئی یه که له دیکۆی «نه جه ف ئاوا» ی مه لبه ندی بیجار
له ۵۵ کم رۆژ ئاواى بیجار ۲۰ ک نه جه ف ئاوا دایه، ته پۆلکه ییه، سارده سیره، دانیشتوان
۸۰، مال ۱۵، سوننی - شیعه - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت
و کال و ئاژه ل داری، ده سکردی ژنانه: قالیچه، زینگا: ماشین زه و، مزگه وت. قوتابخانه.
ئاوی لوله که شی -

۴ - باوه نه زه ر: دئی یه که له دیکۆی «نه جه ف ئاوا» ی مه لبه ندی بیجار.
له ۵۳ ک رۆژ ئاواى بیجار و ۱۸ ک نه جه ف ئاوا دایه، ته په و ده شتایی یه، سارده سیره،
دانیشتوان ۳۶۰ مال ۶۵ ۱ ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شیعه - سوننی - کورد،
شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، ده سکردی ژنانه: قالیچه، زینگا: ماشین زه و، مزگه وت.
قوتابخانه. ده رمانگا. ئاوی لوله که شی - به رق. ناش.

۵ - بارا ماوا:
له ۷۰ ک خوراواى بیجار و ۳۵ ک نه جه فاوا دایه -

۵ - بشوکی (باشوکی): دئی یه که له دیکۆی «نه جه ف ئاوا» ی مه لبه ندی
بیجار.

له ۴۵ ک رۆژ ئاواى بیجار و ۱۰ ک نه جه ف ئاوا دایه، ته پۆلکه ییه، سارده سیره،
دانیشتوان ۱۵۲ مال ۲۵، سوننی - شیعه - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی،
شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، ده سکردی ژنانه: قالیچه، زینگا: ماشین زه و، مزگه وت.
قوتابخانه. ئاوی لوله که شی -

۶ - به ر گوشاد: دئی یه که له دیکۆی «نه جه ف ئاوا» ی مه لبه ندی بیجار.
له ۴۵ ک ژۆژ ئاواى بیجار و ۱۰ ک نه جه ف ئاوا دایه، ته پۆلکه بیه، سارده سیره،
دانیشتون: ۲۰۱، مال ۲۷، سوننی - شیعه - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و
سپایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، ده سکردی ژنانه: قالیچه، زینگا: ماشین ره و،
مزگه وت. قوتابخانه. ئاوی لوله که شی. حه مام.

۷ - پشت ته نگ: دئی یه که له دیکۆی «نه جه ف ئاوا» ی مه لبه ندی بیجار.
له ۶۰ ک ژۆژ ئاواى بیجار و ۳۰ ک نه جه ف ئاوا دایه، ته پۆلکه بیه، سارده سیره،
دانیشتون: ۱۳۱، مال ۲۲ - سوننی - شیعه - کورد ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپایی،
شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، ده سکردی ژنانه: قالیچه، زینگا: ماشین ره و، مزگه وت.
قوتابخانه. ده رمانگا.^۱

۸ - ته په ی موحه ممه دی: دئی یه که له دیکۆی «نه جه ف ئاوا» ی مه لبه ندی
بیجار.

له ۴۰ کم ژۆژ ئاواى بیجار و ۵ ک نه جه ف ئاوا دایه، ته پۆلکه بیه، سارده سیره،
دانیشتون: ۲۱۲، مال ۳۴، سوننی - کورد کایناو، به رهه م: ده غل و سپایی، شوغل: کشت و
کال و ئاژه ل داری، ده سکردی ژنانه: قالیچه. قالی زینگا: ماشین ره و، مزگه وت. قوتابخانه.
ده رمانگاه به رق. ئاوی لوله که شی.

۹ - حه سار چه رهوو: دئی یه که له دیکۆی «نه جه ف ئاوا» ی مه لبه ندی بیجار.
له ۴۱ ک ژۆژ ئاواى بیجار و ۶ ک نه جه ف ئاوا و له قه راخی شه قامی قیره تاو دایه،
سارده سیره، دانیشتون: ۴۰۰، مال ۶۵، سوننی - شیعه - کورد، ئاوله کایناو به رهه م: ده غل
و سپایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، ده سکردی ژنانه: قالیچه، زینگا: ماشین ره و،
مزگه وت. قوتابخانه. حه مام - ئاوی لوله که شی - به رق. فروشگای هاویاری. نه وت
فرۆشی. ناش. له پیشدا به م دئی یان و نوّه: (عه ببا ساوا)

۱۰ - حوسه ین ئاواى که مه ر زه رد: دئی یه که له دیکۆی «نه جه ف ئاوا»
ی مه لبه ندی بیجار.

له ۷۵ ك زۆژ ئاواى بيجار و ۴۰ ك نه جه ف ئاوا و له قه راخى چۆمى قزل وه زان دايه، ته پۆلكه بيه، سارده سیره، دانيشتوان: ۱۴۹، مال ۲۷، سوننى - شيعه - كورد، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيایى، شوغل: كشت و كال و ئازهل دارى، ده سكردى ژنانه: قاليجه زنگا: ماشين ره و، مزگه وت. قوتابخانه. ئاوى لوله كه شى. به رق.

۱۱ - خوراسان: دى يه كه له دىكوى «نه جه ف ئاوا» ي مه لبه ندى بيجار.

له ۴۰ ك زۆژ ئاواى بيجار و ۱۲ ك نه جه ف ئاوا دايه، ته پۆلكه بيه، سارده سیره، دانيشتوان: ۱۳۰ مال ۲۲، سوننى - شيعه - كورد، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيایى، شوغل: كشت و كال و ئازهل دارى، ده سكردى ژنانه: قاليجه. قالى، زنگا: ماشين ره و، مزگه وت. قوتابخانه.

۱۲ - ده رویش خاكى: دى يه كه له دىكوى «نه جه ف ئاوا» ي مه لبه ندى بيجار.

له ۲۷ ك زۆژ ئاواى بيجار و ۸ ك نه جه ف ئاوا و ۳ ك. ي چۆمى قزل وه زان دايه. ته پۆلكه بيه، سارده سیره، دانيشتوان: ۱۷۶ مال ۳۴، سوننى - شيعه - كورد، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيایى، شوغل: كشت و كال و ئازهل دارى، ده سكردى ژنانه: قاليجه، زنگا: ماشين ره و، مزگه وت. قوتابخانه.

(ديه ره قه)

۱۳ - ده رقه ي پيرحوسه ين: دى يه كه له دىكوى «نه جه ف ئاوا» ي

مه لبه ندى بيجار.

له ۷۰ ك زۆژ ئاواى بيجار و ۴۰ ك نه جه ف ئاوا و له نيوان. شير كوژى. سه رى و خوارى دايه. ته پۆلكه بيه، سارده سیره، دانيشتوان: ۲۳۳، مال ۴۲، سوننى - كورد، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيایى، شوغل: كشت و كال و ئازهل دارى، ده سكردى ژنانه: قاليجه، زنگا: ماشين ره و، مزگه وت. قوتابخانه. ئاوى لوله كه شى - حه مام.

۱۴ - زه ينه ل خان: دى يه كه له دىكوى «نه جه ف ئاوا» ي مه لبه ندى بيجار.

له ۶۰ ك زۆژ ئاواى بيجار و ۲۵ ك نه جه ف ئاوا دايه. ته پۆلكه بيه، سارده سیره، دانيشتوان: ۲۰۷، مال ۳۱، سوننى - كورد، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيایى، شوغل:

کشت و کال و نازهل داری، ده سکردی ژنانه: قالیچه، رینگا: ماشین زه و، مزگه وت. قوتابخانه. ناوی لوله که شی.

۱۵ - سولتان ناوای (ته جه لی): دی یه که له دیکوی «نه جه ف ناوا» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۷۳ ک رۆژ ناوای بیجار و ۴۳ ک نه جه فاوا و ۳ ک. ی. دیه زه قه دایه، ته پۆلکه ییه، سارده سیّره، دانیشتون ۱۶۹ مال ۲۷ - سونتی - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه، رینگا: ماشین زه و، مزگه وت. قوتابخانه.

۱۶ - شیر کوژی سه ری: دی یه که له دیکوی «نه جه ف ناوا» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۷۰ رۆژ ناوای بیجار و ۳۵ ک نه جه ف ناوا و ۴ ک - ی دیه زه قه دایه، ته پۆلکه ییه، سارده سیّره، دانیشتون ۳۶۵ مال ۵۵ - سونتی - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه، رینگا: ماشین زه و، مزگه وت. قوتابخانه - ناوی لوله که شی - ناش -

۱۷ - شیر کوژی خواری: دی یه که له دیکوی «نه جه ف ناوا» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۷۵ رۆژ ناوای بیجار و ۴۵ ک نه جه ف ناوا دایه، ته پۆلکه ییه، سارده سیّره، دانیشتون: ۳۲۲ مال ۵۳ سونتی - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه، رینگا: ماشین زه و، مزگه وت. قوتابخانه.

۱۸ - عه لیاوا: دی یه که له دیکوی «نه جه ف ناوا» ی مه لبه ندی بیجار.

له - ک رۆژ ناوای بیجار و ۲۳ ک نه جه ف ناوا دایه، ته پۆلکه ییه، سارده سیّره، دانیشتون: ۲۴۷ مال ۴۹. سونتی - کورد. ئاوله کایناو، به رهه م: ده غل و سپیایی، شوغل: کشت و کال، ده سکردی ژنانه: قالیچه، رینگا: ماشین زه و، مزگه وت. قوتابخانه. ناوی لوله که شی - ناش. به قالی.

۱۹ - قشلاخه سورکه: دی یه که له دیکوی «نه جه ف ناوا» ی مه لبه ندی بیجار.

له ۵۱ ك زۆژ ئاواى بيجار و ۱۶ ك نه جه ف ئاوا و ۹ ك. ى باكررى ئيسفالتى بيجار ديوانده ره دايه، ته پۆلكه ىي يه، سارده سىره، دانىشتوان، ۴۱۷ مالى ۵۸، سوننى - شيعه - كورد. ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيائى، شوغل: كشت و كال، ده سكردى ژنانه: قاليچه، زىگا: ماشين زه و، مزگه وت. قوتابخانه. ئاوى لوله كه شى - فروشگاي هاويارى. نه وت فروشى.

۲۰ - قشلاخ لو: دى يه كه له دىكووى «نه جه ف ئاوا» ى مه لبه ندى بيجار.

له ۳۵ ك زۆژ ئاواى بيجار و ۷ ك نه جه ف ئاوا دايه، ته پۆلكه ىي يه، سارده سىره، دانىشتوان، ۱۷۴ مالى ۲۶ - سوننى - كورد ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيائى، شوغل: كشت و كال، ده سكردى ژنانه: قاليچه، زىگا: ماشين زه و، مزگه وت. قوتابخانه. حه مام. به رق - لوله كه شى. فروشگاي هاويارى.

۲۱ - كانى كون: دى يه كه له دىكووى «نه جه ف ئاوا» مه لبه ندى بيجار.

له ۴۰ ك زۆژ ئاواى بيجار و ۵ ك نه جه ف ئاوا دايه، ته پۆلكه ىي يه، سارده سىره، دانىشتوان، ۳۰۶ مالى ۴۴، سوننى - كورد ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيائى، شوغل: كشت و كال، ده سكردى ژنانه: قاليچه، زىگا: ماشين زه و، مزگه وت. قوتابخانه. ئاوى لوله كه شى -

كانى ئاوينه. موچه يه

۲۲ - كه له ك: دى يه كه له دىكووى «نه جه ف ئاوا» ى مه لبه ندى بيجار.

له ۴۷ ك زۆژ ئاواى بيجار و ۱۲ ك نه جه ف ئاوا و ۴ ك. ى باشورى ئيسفالتى بيجار ديوانده ره دايه، ته پۆلكه ىي يه، سارده سىره، دانىشتوان، ۱۶، مالى ۳، سوننى - كورد، ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيائى، شوغل: كشت و كال و ئازهل دارى. ده سكردى ژنانه: قاليچه، زىگا: ماشين زه و.

۲۳ - گول قه باخ: دى يه كه له دىكووى «نه جه ف ئاوا» ى مه لبه ندى بيجار.

له ۴۵ ك زۆژ ئاواى بيجار و ۱۰ ك نه جه ف ئاوا و ۱ ك. ى ئيسفالتى بيجار ديوانده ره دايه، ته پۆلكه ىي يه، سارده سىره، دانىشتوان، ۱۱۶، مالى ۲۲، سوننى - كورد ئاوله كايناو، به رهه م: ده غل و سپيائى، شوغل: كشت و كال و ئازهل دارى، ده سكردى ژنانه: قاليچه،

رَیگا: ماشین ره و، مزگه وت. قوتابخانه. به رق.

۲۴ - گوینی «گونده گ»: دئی یه که له دیکۆی «نه جه ف ئاوا» ی

مه لَبه ندی بیجار.

له ۴۵ ک ژۆژ ئاواى بیجار و ۲۰ ک نه جه ف ئاوا و ۱۲ ک. ی باشوری ئیسفالتی بیجار. دیوانده ره دایه، ته پۆلکه یی یه، سارده سیّره، دانیشتوان ۳۳۳ مآل ۶۰، شیعه - سوننی - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غلّ و سپیایی، شوغلّ: کشت و کالّ و ئاژه لّ داری، ده سکردی ژنانه: قالیچه، زَیگا: ماشین ژه و، مزگه وت. قوتابخانه. ئاوی لوله که شی - فروشگای هاویاری - نه وت فروشی.

۲۵ - موباره ک ئاوا: دئی یه که له دیکۆی «نه جه ف ئاوا» ی مه لَبه ندی بیجار.

له ۴۱ ک ژۆژ ئاواى بیجار و ۶ ک نه جه ف ئاوا و ۳ ک. ی باشوری کانی کون دایه. ته پۆلکه یی یه، سارده سیّره، دانیشتوان ۹۱ مآل ۱۲، سوننی - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غلّ و سپیایی، شوغلّ: کشت و کالّ و ئاژه لّ داری، ده سکردی ژنانه: قالیچه، زَیگا: ماشین ژه و، مزگه وت و قوتابخانه. حه مام. ئاوی لوله که شی.

۲۶ - نه جه ف ئاوا: دئی ئاوه ندی دیکۆی نه جه فاوايه له ۳۵ ک ژۆژ ئاواى بیجار

و له سه ره قامی قیره تاوی بیجار. دیوانده ره دایه، ته پۆلکه یی یه، سارده سیّره، دانیشتوان ۷۵۰، مآل ۱۳۳، شیعه - سوننی - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غلّ و سپیایی، شوغلّ: کشت و کالّ و ئاژه لّ داری، ده سکردی ژنانه: قالیچه، قالی، به قالی، مزگه وت. قوتابخانه. پاسگاه - ته له یفون. ئاوی لوله که شی. فروشگای هاویاری. نه وت فروشی.

۲۷ - نه ویه هار: دئی یه که له دیکۆی «نه جه ف ئاوا» ی مه لَبه ندی بیجار.

له ۴۰ ک ژۆژ ئاواى بیجار و ۵ ک نه جه فاوا و له قه راخی ئیسفالتی بیجار. دیوانده ره دایه، ته پۆلکه یی یه، سارده سیّره، دانیشتوان ۳۹۳ مآل ۶۱، شیعه - سوننی - کورد، ئاوله کایناو، به رهه م: ده غلّ و سپیایی، شوغلّ: کشت و کالّ و ئاژه لّ داری، ده سکردی ژنانه: قالیچه. قالی، زَیگا: ماشین ژه و، مزگه وت. قوتابخانه. ئاوی لوله که شی - برق - به قالی - ناش.

ناوچه‌ی دیوانده‌ره پاریزگای کوردستان. جوغرافیای کوردستان

ناوچه‌ی دیوانده‌ره که له باکوری پاریزگای کوردستان داهه‌لکه‌وتوه، له ۲۲۶ دئی پینکها‌توه و زوبه‌ره‌که‌ی ۴۵۲۰ کم - ی چوار گۆشه‌یه و حه‌شیمه‌تی ۷۱۳۷۵ که‌سه. یانی له هه‌ر ک - یگی چوار گۆشه‌دا ۱۵/۷۹ که‌س نیشته‌جئ‌یه.

له باشوری دیوانده‌ره دا ده‌شتی به‌رزوباگری (کانی نیمه‌روژه) و ناوچه‌ی له وه‌ژ خوش و کوستانی وه‌ک به‌هه‌شتی (سارال) هه‌لکه‌وتوه. ده‌شتی کانی نیمه‌روژه به‌هوی به‌رزی‌یه‌وه، ئاو و هه‌وای تایبته به‌خوی هه‌یه. زستانان به‌فرگره و گه‌رده‌لولی کزویه و سه‌رما دا دئه‌کا. هاوینانیش ئاران و فینک و خوشه. به‌لام پله‌ی سه‌رمای زستانانی ئیره له (ده‌شتی هه‌وه‌تو) له خوار‌تره‌وه‌یه. ناوچه‌ی سارال له زستانان دا به‌فری زوهر و (زنو) و «کلیله» به‌فرله به‌رباری کوستانه‌کانیدا ده‌رازیته‌وه‌هاوینانیش هه‌وای گیان په‌روه‌ری هه‌یه و وه‌وی کوستانه. خالی د‌ل‌زفیتی سه‌رگۆنای دایکی نیشتمان، له نیوان (ده‌شتی هه‌وه‌تو) و (ده‌شتی کانی نیمه‌روژه) و (سارال) دا شیو و ده‌ره و ئاو‌ه‌زو‌ی چۆمی به‌خیز و بی‌ری (قزل‌وه‌زان) هه‌لکه‌وتوه، که ئاو‌هه‌وای هه‌وه‌تو، کانی نیمه‌روژه، شوینه‌واری له‌سه‌ر داناوه‌له باشوری (کانی نیمه‌روژه، ئاو‌ه‌زو‌ی (چۆمی قشلاخ) به‌ره‌و باشور، داده‌مه‌زئ.

ناوچه‌ی دیوانده‌ره ناوچه‌یه‌کی به‌رزی کوستانی‌یه. به‌جۆری که قولترین خالی ئه‌م ناوچه‌ له (۱۸۰۰) گه‌ز به‌رز‌تره. به‌رز‌ترین کئو و کوستانی پاریزگای کوردستان (چل‌چه‌مه) له نیوان ناوچه‌کانی سه‌قز و مه‌ریوان و دیوانده‌ره دا هه‌لکه‌وتوه. که به‌شی فره‌ی به‌ر دیوانده‌ره که‌وتوه. به‌رز‌ترین لوتکه‌ی (باشورتی) له ۳۴۶۴ گه‌ز به‌رز‌تره، هه‌ر به‌و جۆره سه‌رچاوه‌ی درێژ‌ترین چۆمی ئیران یانی (قزل‌وه‌زان) له دیکۆی ساراله‌وه سه‌رچاوه ده‌گرئ. شه‌قامی قیره‌تاوی سه‌قز بو تاران و سنه به‌نیوه زاستی ئه‌م ناوچه دا ده‌روا به‌جۆری که دیکۆکانی (هه‌وه‌تو)، (کانی شیرین)، (قه‌ره ته‌وره) له باکوری (زه‌زینه)، (ده‌ورو به‌ر) (که‌وله) (حوسه‌یناوی باکوری) له ناوه‌زاستی (سارال) (چل‌چه‌مه) له باشوری ئه‌م شه‌قامه‌ گرنگه‌زبان به‌خشه دا هه‌لکه‌وتون.

ناوچه‌ی دیوانده‌ره له‌م ده دیکۆیه پینکها‌توه:

۱- (هه‌وه‌تو) زوبه‌ر ۳۱۵ کم - چوار گۆشه، حه‌شیمه‌ت ۶۹۴۰ که‌س - ناوه‌ندی دیکۆ، دئی (گۆزباوه‌لئ)‌یه.

۲- (کانی شیرین) زوبه‌ر: ۳۹۶/۵ کم - چوار گۆشه، حه‌شیمه‌ت ۶۷۹۱ که‌س - ناوه‌ندی دیکۆ، دئی (شالی شه‌له).

۳- (قه‌زه ته‌وره): ۴۷۴/۵ کم - چوار گۆشه، حه‌شیمه‌ت ۹۷۰۴ که‌س - ناوه‌ندی دیکۆ، دئی (گاوه‌شه‌له)‌یه.

۴- (ده‌ورو به‌ر) زوبه‌ر: ۳۹۹ کم - چوار گۆشه، حه‌شیمه‌ت ۶۱۶۶ که‌س - ناوه‌ندی دیکۆ، دئی (نساری سه‌رئ)‌یه.

۵- (زه‌زینه) زوبه‌ر: ۴۶ کم - چوار گۆشه، حه‌شیمه‌ت ۹۰۳۴ که‌س - ناوه‌ندی دیکۆ، دئی

(زەڕینه) یە.

٦- (چل چەمە) زۆبەر: ٦٦٦ کم - چوار گۆشە، حەشیمەت ٢٧٥٤ کەس - ناوەندی دیکۆ، دیی (شەریفاوا) یە.

٧- (کەولە) زۆبەر: ٣٠٥ کم - چوار گۆشە، حەشیمەت ٦٦٦٦ کەس - ناوەندی دیکۆ، دیی (کەولە) یە.

٨- (سارال) زۆبەر: ٥٨٨ کم - چوار گۆشە، حەشیمەت ٦٢٩٩ کەس - ناوەندی دیکۆ، دیی (هەزارکانیان) ه.

٩- (حوسەیناوا) باکور) زۆبەر: ٤٢٠ کم - چوار گۆشە، حەشیمەت ٦٠٢٩ کەس - ناوەندی دیکۆ، دیی (خرگە) یە.

١٠- (نەجەفاوا) زۆبەر: ٤٩٦ کم - چوار گۆشە، حەشیمەت ٦٤٩٣ کەس - ناوەندی دیکۆ، دیی (نەجەفاوا) یە. لەوێ دەچێ بە پیشنیاری پارێزگای کوردستان دیکۆی نەجەفاوا لە بیجار بگرتەوێ و بخریتە سەر ناوچه‌ی دیواندەرە سنوری ناوچه‌ی دیواندەرە بەم جۆرە یە:

١- لە باکورەو بە پارێزگای (تازەربایجانی خۆراوا) ناوچه‌ی تیکاب.

٢- لە باشورەو بە ناوچه‌ی سنە (حوسەیناوا) باشوری).

٣- لە خۆراواوە بە ناوچه‌ی سەقز (تیلەکو، کولتەپە، خۆزخۆزە) کوردستانی عێراق (دەرە ی شلیر).

٤- لە خۆرەڵاتەو بە ناوچه‌ی بیجار و قورو (بانی لێلاخ) وە نوساوە.

— شاری دیواندەرە لە ١٠٠ کم - ی باکوری شاری سنە و ١٠٠ کم خۆرەڵاتی شاری سەقز و ٦٥ کم - ی خۆرەڵاتی بیجار و ٩ کم - ی چۆمی قزل‌وێزان دا هەڵکەوتوێ تاییەتە جەغرافیا کانی بەم جۆرە ی خوارەو یە:

دریژی خۆرەڵاتی لە نیوێ زۆی گرینوچەو ٤٧ پلە و ٢ دەقیقە و پانی باکوری لە خەتی ئیستوا ٣٥ پلە و ٥٤ دەقیقە یە، بەرزی لە زۆی دەرپاوە (١٧٠٠) گەزە^(١).

شاری دیواندەرە بە دریژی شەقامی سەقز بۆ سنە لە خۆراواوە بۆ خۆرەڵاتی زویو و شەقامە کە شاری دیواندەرە ی بە دویەشی باکور و باشور دا بەش کردوێ. زۆرتری ئیدارە کانی دەوڵەتی لە بەشی باشوریدا دورست کراون.

چۆنیەتی سورشی: تەپۆلکەیی یە ساردەسیڕە، ئاوی لە کانیاو و چۆمی دیواندەرە کە لە بەرزاییە کانی دیی (کەلەکان) وە سەرچاوە دەگرێ و بە باشوری شاری (دیواندەرە) دا تی دەپەزێ و لە پردی نساڕە دەژێتە قزل‌وێزانەوێ دابین دەبێ، بەرەمی گرنگی: دەغل و دانەوێلە و تەرەکاری و وێجە و میوێ، لە ئیداراتی دەوڵەتی: فەرمانداری بەخشدار، دادگا، دارایی - پۆست و تەلفون پەرورەدە و فیژکردن، بێهداری، زیگاوێان، پاسگا، سوپا، دوخانیات، هەماری گەنم، و ئیداراتی تری تێدا یە، پێنج مژگەوتی تێدا یە: ١- مژگەوتی جامە ٢- مژگەوتی چوارباخ ٣- مژگەوتی حەزەرەتی عومەر (رض) ٤- مژگەوتی تازه

(هه‌زهره‌تی زه‌سۆلی نه‌که‌م «ص») ۵- مزگه‌وتی (خلفای راشدین) له‌گه‌ره‌کی کارمه‌ندانان. زمانی زگ ماکیان کوردی‌یه و مه‌زه‌به‌یان سۆننی شافعی‌یه. شوغلی گرنگیان مامه‌له و کشت و کال و ئازهل داری‌یه، ده‌سکردی ژنان: قالی، قالیچه، جاجم، پلاس، گۆره‌وی، ده‌ستکیش.

دوکانه‌کانی لهم به‌ره‌وبه‌ری خیابانێکی سه‌راسه‌رییه و بازاری نییه. به‌تازه‌یی چه‌ند شه‌قامی تری لێدراوه.

ئهم شاره‌ له‌گه‌ل نه‌وه‌یکه‌ بیست هه‌زار هه‌شیمه‌تی تیدا ده‌ژێ و له‌ سالی ۱۳۷۲ وه‌ به‌ به‌فرمانداری هیشتا له‌ سینه‌ما و نه‌خۆشخانه و په‌رتوکخانه و گوژه‌ پايان و هوڵی وه‌رزشی خه‌به‌ری نییه. به‌داخه‌وه‌ لهم شاره‌دا مه‌دره‌سه‌ی دینی و فیرگه‌ی ئایینی وجودی نییه. نه‌گه‌ر نیازیان به‌ مه‌لا و عالمی دینی به‌ی ناچار ده‌بێ له‌سه‌قه‌وه‌ فه‌قی و مه‌لایان بۆ به‌چن. هۆمید به‌ که‌ژه‌می خودا وایه‌ که‌ خودا یارمه‌تیان بدا و له‌مه‌ولا بکه‌ونه‌ بیری قوتابخانه‌ی ئایینی و هه‌رنه‌به‌ی سالی چوار فه‌قی بۆ مه‌لایه‌تی بار بێتن، تامه‌لا باشه‌کان نه‌زۆیشتون و ولات چۆل نه‌به‌وه‌ و خه‌لک له‌ ری لایان نه‌داوه. (وما ذالک علی الله به‌مزیز)^(۱).

کیوه‌کانی ناوچه‌ی دیواندهره

کیوه‌کانی خۆراوا و باشوری خۆراوای دیواندهره‌ به‌ریه‌تین له‌مانه‌:

- ۱- کیزی (۲۳۴۵ گه‌زی «کلاوزه‌ش») له‌ نیوان دیکانی «قه‌لازی‌یانه» و «ده‌واغ» دا.
- ۲- زنجیره‌ کیزی به‌رزی ۲۷۳۷ گه‌زی «ته‌وریز خاتون» له‌ نیوان دیکانی (ته‌وریز خاتون) (مه‌رده‌ره‌) و (قه‌لاگا) دا.
- ۳- زنجیره‌ کیزی (۲۴۱۰ گه‌زی شیخ له‌تیف) و کیزی (چاره‌وه‌سوار) له‌ نیوان دیکانی (کانی سه‌یدمه‌راد) و (قزل‌بلاغ) و (ناله‌شکینه) و (ده‌ره‌وه‌زان) دا.
- ۴- کیزی (که‌ل کوژه) له‌ نیوان دیکانی (ده‌ره‌وه‌زان) و (قزل‌بلاغ) دا.
- ۵- کیزی (که‌ل کوژه) له‌ نیوان دیکانی (ده‌ره‌وه‌زان) و (بناوچان) و (ته‌وه‌که‌لان) دا.
- ۶- زنجیره‌ کیزی به‌رزی ۲۲۲۲ گه‌زی ته‌نگه‌چیان) له‌ نیوان دیکانی (گورجی) (هه‌زار کانیا) (قزل‌بلاغ) دا.
- ۷- زنجیره‌ کیزی (به‌رده‌سه‌پی) و (به‌رده‌زه‌ش) له‌ نیوان دیکانی (گورجی)، ده‌ره‌گاوان، شاقه‌لا دایه.

زنجیره‌ کیزی به‌رز و به‌سام و له‌وه‌زخۆش و به‌هه‌شتی سه‌رزه‌وی. یا خوا هه‌ر به‌رز و به‌ته‌رز و جوان و به‌دیمه‌ن به‌ی و نه‌به‌ی نه‌وی. یانی زنجیره‌ کیزی ۳۰۵۹ گه‌زی مزگه‌وت و میرزاپکاده‌رویش، سنانه‌ سه‌ره‌هه‌زار میرگه‌، سۆلتان، قادر کوژیا، دوبرا. له‌ نیوان دیکانی نه‌رگسه‌له‌ ده‌ره‌گاوان، دۆزه‌خده‌ره‌، عه‌بدو سه‌مه‌ده‌، «اره‌گه‌رمه‌، کانی ته‌مزخان و

گۆگجه‌ی مه‌ریوان دایه.

کیوه‌کانی باشور و باشوری خۆره‌هلآتی دیوانده‌ره

۱- زنجیره‌کیوه‌کانی (شیخ شه‌زف) و کیوی به‌رزی ۲۶۴۲ گه‌زی، (پیرمه‌حمود) و کیوی به‌رزی (۲۴۴۷ گه‌زی زی‌زاوا) له‌ نیوان دیکانی زاخه‌ی سه‌رئ، ئاغبلاخ، برایماوا، موباره‌کاوا، که‌له‌ک و گۆل قه‌باغی دیکۆی نه‌جه‌فاوادایه.

۲- کیوه‌کانی (یوسف شوان) و (برایم شوان) له‌ نیوان دیکانی: هانه‌گولانه، علیاوا، دۆله‌زه‌ش دایه.

۳- کیوی به‌رزی (۲۶۱۰ گه‌زی به‌رده‌زه‌ش) له‌ نیوان دیکانی: کانی تاله، فده‌هاداوا دایه.

۴- کیوی به‌رزی (۲۶۶۰ گه‌زی عه‌لی بلاخ) و کیوی (به‌رزی ۲۵۴۰ گه‌زی کانی چه‌رمه) لوتکه‌ی ۲۴۱۲ گه‌زی (هانه‌شه‌یتان) و کیوی به‌رزی ۲۳۹۵ گه‌زی و کیوی (قه‌لای الواح) له‌ نیوان دیکانی: ئاغبلاخ، (تازاوا‌ی قازی عه‌لی) قوریجه، ده‌ره‌ده‌ر، چاویلکانی وه‌زیر، (ول) خه‌نجه‌ری خوارئ و سه‌رئ و حاجیاوادایه.

۵- کیوی (زه‌رده‌وان) له‌ نزیک‌ی دئی (چه‌تان) دایه.

۶- زنجیره‌کیوی (به‌رانه‌کیوی) و (کیوی به‌رزی ۲۳۲۷ گه‌زی شیرخۆر) و (کیوی ره‌سۆله‌شیخه) له‌ نیوان دیکانی: شیخ هیدر، گله‌سور، حوسه‌یناوا، ده‌ره‌ویان، تازاوا‌ی ئه‌مین دایه.

۷- زنجیره‌کیو (باهلاقوره) له‌ نیوان دیکانی: که‌په‌ک، ته‌یتاق، تازاوا‌ی ئاسف دایه.

۸- زنجیره‌کیوی (کوچک زه‌ش) و (کیوی باریک پشت) و (کیوی وه‌لی شار) و (کیوی به‌رده‌زئقناوی) و (کیوی کانی شا) له‌ نیوان دیکانی: تاله‌ده‌ره‌ی خوارئ، زه‌ردک، به‌رده‌سپی، گه‌وه‌نتو، که‌په‌ک. هه‌ردوگیزمل، تازاوا‌ی به‌رده‌زه‌ش دایه.

۹- زنجیره‌کیوی (به‌رزی ۲۸۹۸) گه‌زی شیخ مارف و (کیوی سدید زه‌حمان) و (کیوی مه‌لکه) و (کیوی حاجی باوه) و (کیوی هه‌واری که‌ریم) و (کیوی ته‌وه‌که‌لان) و (کیوی کانی سپی) و (به‌ردی هه‌واره‌کۆنه) له‌ نیوان دیکانی: قه‌لآ ته‌زه‌شکه، ئافراسیاو، زه‌لکه، مادیان دۆل، قلوزه، به‌رده‌سپی، باینچۆ و گه‌زانی سه‌رئ دایه.

۱۰- زنجیره‌کیوی (شیخ تاله‌سوار) و (کیوی ۲۳۴۳ گه‌زی که‌وه‌سوار) و (کیوی کانی که‌تان) و (کیوی سه‌مورسبحان) له‌ نیوان دیکانی: که‌له‌وزاوا، خرگه، ئه‌که‌براوا، سه‌رابی میرزا، گه‌زانی سه‌رئ، قه‌لاته‌زه‌شکه دایه.

کیوه‌کانی باکور و باکوری خۆراوا‌ی دیوانده‌ره، به‌مجۆره‌ی خوا‌ره‌وه‌یه

۱- زنجیره‌کیوی (کانی شیرین) له‌ به‌رانه‌ری دئی (زه‌زینه) دا که به‌ به‌رزترین به‌رزایی (بانی هه‌وه‌تو) دانراوه و به‌رزترین خالئ (۲۲۹۸ گه‌ز) به‌رزه.

۲- زنجیره‌کیوی (حاجی سدید) که له‌ خۆراوا‌ی ده‌شتی (هه‌وه‌تو) دایه و به‌ سنوری

سورشتی نیوان (تيله کۆ) و (خۆزخۆزه) دانراوه. به‌رزترین لوتکه‌ی له باشوری دیتی (فه‌تاحاوا) دا (۲۶۱۷گم) به‌رزه و له نزیک قسنه‌که‌ی حاجی سدید، راداری هه‌وتوجه‌قاوه.

۳- کێوی (خۆره‌تاو) له نزیک دیتی (باشقشلاخ) دا.

۴- کێوه‌کانی (۲۲۹۸) و (۲۱۳۰گه‌زی) نیوان (کوتانی سهر) و (ته‌گریری) دا.

۵- کێوه‌کانی (۲۲۵۰) و (۲۱۰۹) گه‌زی نیوان دێکانی (نه‌ویه‌هار) و (که‌چه‌گومه‌د) و (پاپاله) و (حه‌یده‌ر دیوان) دا.

۶- کێوی (۲۱۴۰) گه‌زی نیوان (قه‌لآگا) و (موعیناوا) و (قالوجه) دا.

۷- کێوی (۲۱۸۹) گه‌زی نیوان (شالی شهل) و (قوچاخ) و (نه‌ویه‌هار) و (کانی شیرین) دا.

۸- کێوی (۲۱۳۴) گه‌زی نیوان دێکانی (خاکی به‌گ) و (سیری سهر) و (شالی شهل) و (قوچاخ) دا.

۹- کێوی (۲۲۰۸) گه‌زی نیوان (گۆزیاوه‌لێ) و (قه‌لآکۆن) و (زه‌کی به‌گی سه‌ری) دا^(۱).
(شه‌زگی سەیدعه‌تا) سەیدعه‌تا، ناوی ئازا پیاویکی شه‌زکه‌ریوه‌ که له‌به‌ر زولم و زۆری (ره‌زاشا) ده‌س ده‌داته‌ چه‌ک و له‌ ده‌ولەت یاخی ده‌بن و ماوه‌یه‌ک به‌ناوی (چه‌ته) ژاندارم و تفه‌نگچه‌ به‌کری گه‌راوه‌کانی سه‌رده‌می په‌هله‌وی، له‌ ترسی سەیدعه‌تا خه‌و ناچێته‌ چاویان و ئوقریان لێ هه‌ڵده‌گیرێ. هه‌ر له‌م سه‌رده‌مه‌یش دا ئازا پیاویکی تر به‌ناوی (حه‌مه‌ تال) له‌ ده‌ولەت یاخی ده‌بن و ده‌س ده‌داته‌ چه‌ک و ده‌سه‌ و به‌سه‌ بو‌ خو‌یان ده‌رازیننه‌وه‌ و جو‌ری ژێم ده‌خه‌نه‌ مه‌ترسیه‌وه‌ که زۆرداران زۆریان بو‌ دێ، کاتی که له‌ گرتن و دسگیرکردنێان زه‌بون و داماو دا ده‌مین، په‌نا بو‌ حیزه‌ قیلێ «دویه‌ره‌کی» ده‌بن و دویه‌ره‌کی ده‌خه‌نه‌ نیوانیان و (حه‌مه‌ تال) به‌ (سه‌یدعه‌تا) به‌ کوشت ده‌ده‌ن و سەیدعه‌تایش له‌ به‌ین ده‌بن. تا نه‌وه‌ کو ئه‌م دو هێزه‌ چکۆله‌یه‌ک بگرن و به‌ره‌به‌ره‌ خه‌لکیان پێوه‌ بنیشی و ده‌نگی حه‌ق خوازی خه‌لکی هه‌زار له‌ ئاکاو به‌زر بپێته‌وه‌ و کۆشکی له‌رزوکی سته‌مکاران تێک به‌ پێ و داری به‌ سه‌ر به‌ردی یه‌ وه‌نه‌مینێ. به‌م جو‌ره‌ ژه‌یمی خو‌ین مژی شاکانی په‌هله‌وی، له‌باتی ئه‌وه‌ له‌ تیش و ده‌رد و ئۆفی هه‌زاریان په‌رسیار بکا و بکۆلێته‌وه‌، له‌ جیاتی ئه‌وه‌ مه‌له‌هم بنێته‌ سه‌ر به‌رینی کۆن و زامی وه‌نا سۆرکه‌ و توی لیقه‌وماوی و برسیه‌تی و بیکاریان، له‌ جێی ئه‌وه‌ به‌ زمانی خو‌ش بیان لاوینێته‌وه‌ و دل خو‌شیا بکا و چه‌کی تو‌زه‌یی و سه‌رشیتیان له‌ مل دامالێ و بیان هینێته‌وه‌ زیزی گه‌ل و کاریان بداتی و زگی برسی مال و مندالیان تێر بکا، ده‌چو‌ مال و مندالی ئاواره‌ ده‌کردن و خو‌یی به‌زام و به‌رینی تازه‌ و کۆنیانه‌وه‌ ده‌پێژاندوله‌ خو‌ی ده‌هه‌راوژندن، شه‌وکاته‌یش به‌ خه‌لکی وازا ده‌گه‌یاند که ئه‌وانه‌ قاپیلی زانوماپی و چاک بون و ئیسلام نین و له‌ خه‌لک یاخی بون و بو‌ گیان و مالی خه‌لکی بونه‌ته‌ چه‌ته‌، هه‌ر چه‌ند له‌ تاوی مارپالیان به‌ ئاواره‌وه‌ دا بو‌ له‌ خوای هه‌زاران ده‌خوام که می‌ژو دوپاته‌ نه‌پێته‌وه‌، جا چون سەیدعه‌تا له‌ سه‌ر ئه‌م کێوه‌ شه‌زی کردوه‌ و هه‌شارگی بو‌ه به‌ (شه‌زگی سەیدعه‌تا) ناوی ده‌رچه‌ (خوا زاناته‌ره‌).

چۆمی قزل وه زانی - ناوچه‌ی دیوانده‌ره

۱- (چۆمی قزل وه زان) له سه‌دان چۆمیلکه و کانیاوی سارد و سوک، که له خۆره‌ه‌لاتی کۆیستانی (چل چه‌مه) سه‌رچاوه ده‌گرن پینکها‌توه: که گرن‌گترین لقه‌کانی ئەم شوینه به‌م‌جۆره‌یه.

۲- چۆمی (هانه گولانه) له کۆیستانی ۲۶۱۰ گه‌زی (به‌رده‌زه‌ش) و (چاله‌زه‌ش) له نیوانی دیکانی (کانیه تاله) و (فه‌رها‌داوا) سه‌رچاوه ده‌گرئ و دیکانی (فه‌رها‌داوا) و (هانه گولانه) به‌جی‌دیلی و له نیوان دیکانی (بزیوانان) و (ئاغبلاغ) چۆمی دیکانی (خه‌نچه‌ری سه‌روخوار) له‌گه‌ل خۆی ده‌با و له خوار دیی (کۆس عومه‌ر) وه، ئاوه‌کانی (تازا‌وای دۆله‌زه‌ش) له خۆره‌ه‌لات و (تازا‌وای قازی‌عه‌لی) له خۆرا‌واوه له‌گه‌ل خۆی ده‌با و له دیی (کۆس عومه‌ر) تی‌ده‌په‌ژئ و ده‌گاته‌نزیکی (گیزم‌لی سه‌رئ).

۳- (چۆمی گۆمه‌زه‌ش) ئەم چۆمه له خۆره‌ه‌لاتی کۆیستانی ۳۰۵۹ گه‌زی (مزه‌گوت میرزا) و (کینوی سنانه‌سه‌ر) له خۆرا‌وای (دۆزه‌خ‌ده‌زه) سه‌رچاوه ده‌گرئ و (دۆزه‌خ‌ده‌ره) به‌جی‌دیلی و چۆمیلکه‌ی (ده‌ره‌ویان) له‌گه‌ل خۆی ده‌با و زو به‌ خۆره‌ه‌لات ده‌زوا و له به‌ر ناو دیی (گیزم‌لی سه‌رئ چۆمی) (هانه گولانه) له‌گه‌ل خۆی ده‌با و له حاس‌ت (گیزم‌لی خورائ) ئاوه‌کانی (کۆل) و (قه‌ل‌ولیان) و (ده‌رویشان) له‌گه‌ل خۆی ده‌با و ئاوه‌کانی (گه‌وتو) و (گورجی) له زاس‌ت و چه‌په‌وه له‌گه‌ل خۆی ده‌با و به‌ نیوان دیکانی (میشیاو) و (ناله‌شکینه) داده‌روا.

۳- چۆمی (بناسوره) له کۆیستانه‌کانی (شیخ له‌تیف) و (تفه‌نگ‌چیان) سه‌رچاوه ده‌گرئ و دیکانی - (قه‌ره‌بلاغ) و (ناله‌شکینه) به‌جی‌دیلی و له نیوان (ده‌ره‌ویان) و (ناله‌شکینه) تیکه‌ل چۆمی (گۆمه‌زه‌ش) ده‌بن و ده‌زوا و له حاس‌ت (ده‌ره‌ویان) چۆمیلکه‌ی (په‌ل) که له کۆیستانه‌کانی پشت دیی (مه‌رده‌ره) و (کانی سه‌یدمه‌راد) سه‌رچاوه ده‌گرئ، له‌گه‌ل خۆی ده‌با و ده‌زوا و ئاوه‌کانی قه‌ل‌اگا و گله‌سور له‌گه‌ل خۆی ده‌با.

تائیزه ئەم چۆمه له باشور به‌ره‌و باکور ده‌زوا به‌لام له‌مه‌ولا به‌ره‌و خۆره‌ه‌لات لاده‌کاته و به‌ به‌رناو دیی (شیخ حه‌یده‌ر) دا ده‌زوا و ده‌گاته‌نزیکی دیی (قه‌ره‌غه‌یی).

۴- (چۆمی شاره‌زور) له کۆیستانه‌کانی (ده‌ره‌ویان) و (کینوی که‌ل‌کوژه) و (ته‌و‌ریز خاتون) سه‌رچاوه ده‌گرئ و به‌ به‌ر دیکانی (شه‌ریف‌اوا) و (پا‌په‌ل) دا ده‌زوا و چۆمیلکه‌ی برایما‌وا له‌گه‌ل خۆی ده‌با و له حاس‌ت دیی (کینه‌که‌وو) چۆمی مه‌وی که له باشوری حاجی سه‌یده‌وه سه‌رچاوه ده‌گرئ له‌گه‌ل چۆمیلکه‌ی (کتک) له‌گه‌ل خۆی ده‌با و به‌ به‌ر دیی (کاقولئ) دا دیته‌ خورائ و (ده‌واغ) به‌جی‌دیلی و له نیوان دیکانی (شیخ حه‌یده‌ر) و (قه‌ره‌غه‌یی) خۆده‌خاته باوشی دایکيه‌وه و ده‌زوا و ئاوی دیکانی (تازا‌وای ئاسه‌ف) و (تازا‌وای ئەمین) له‌گه‌ل خۆی ده‌با و (قه‌ره‌غه‌یی) به‌جی‌دیلی و ده‌زوا.

۵- (چۆمی که‌وله) له به‌رزایه‌کانی (ئاغبلاغ)، (ئه‌سه‌حاب)، (که‌په‌ک)، (هه‌ردوئاله‌ده‌ره)، (ئافراسیاو)، (زه‌لکه) سه‌رچاوه ده‌گرئ و دیکانی (به‌رده‌سپی زه‌لکه، ئافراسیاو، زه‌ردک

هەردو ئالە دەره، کە پەک، قەجور، هەردو زاخە، بەجێ دێلێ و لە قەکانی لە دێی (کەولە) یە ک دەگرن بە قەراخ (غەیبی سور) دا دەزۆن و دەزۆینه (قزل وەزان) هەو.

بۆی لە ولاترەو (چۆمی دیواندەرە) کە لە بەرزایەکانی (کەلەکان) سەرچاوە دەگرێ و (کەلەکان) و (چۆل بلاغ) بەجێ دێلێ و بە بەرشاری دیواندەرە دا دێتە خوار و شیونکی زۆر بە دیمەن و زوانگایەکی تماشایی لە خوار دیواندەرەو دەزازی نیتەو و لە نزیکێ پردی نساڕە دەزۆیتە قزل وەزانەو، ئەمجار قزل وەزان بەژێر (پردی نساڕە) دا دەزۆ و دێی (نساڕە سەرێ) بەجێ دێلێ و ئاوەکانی دێی کارێز، سەرقلە، ئاغاچارێ، لە گەل خۆی دەبا و لە (نساڕە خوارێ) بەولاو و لە نیوان (باغچەلە) و (فەرهاداوا) چۆمیلکە (باغچەلە) لە گەل خۆی دەبا و (دالان) بەجێ دێلێ و ئاوەکانی (قشلاخە سورە) و (دەرۆش خاکی) لە گەل خۆی دەبا و بە بەرناو دێی (غەیا ساوا) دا دەزۆ و (میراوا) بەجێ دێلێ و ئاوی (تەپە مەحمەدی) لە گەل خۆی دەبا و بە نیوان کێوکانی (هاچە) و (زەرد) دا تێ دەپەژێ و بەرەو باکوری بادەخوا و دێی (قوم دەرە) بەجێ دێلێ و ئاوەکانی هەردو (نەیمە تاوا) و (قەیسە) لە گەل خۆی دەبا. لە خۆراوی دێی (قاسماوای وە نساڕ) چۆمی (ویل کوشتی) لە گەل خۆی دەبا و لە (عەلیاوا) زەت دەبێ و چۆمی (شوراوا) «سویراوا» لە گەل خۆی دەبا و لە (حوسەیناوا) کە مەرەزەرد زەت دەبێ و دەگاتە (پردی سەلواتاوا) کە شەقامی بیجار بو تیکاب، بەسەر ئەم پردە دا دەزۆ، ئەمجار نەرم نەرم لە باکوری دێی (پشت دەرەبەند) زەت دەبێ و دیوارێ زیرینێ «قەلای میژویی زەرزین کە مەر» دا دەبۆی و لە حاست کێوی (کانی) کە قەلایە لە سەرە، ئێستێ دەگرێ بە چاوی پز لە ئەسیرینی، بەدلی کەیل و خەمینی، زودە کاتە خۆینەرانی بەسەر هاتی رابوردوان و دلی. ئەو خۆینەرم بۆوانە، ولاتە کەت چەند جوانە، دەلەو شوینی پەریانە، لەو دیویا ئەم دیویانە، کاتی خوشی و فەرغانە، یا ناخوش و تەنگانە، مەدی کە مەکوێ بینگانە، هەرخزمە خۆین جمانە.

برام، خوشکم دۆزدا نە. سەرنج بدە و بزانی. و تەو پێغەمەر گیانە، حوبی وە تەن ئیمانە، دینت کاتی دۆرستە. کە نیشتمان سەر بەستە. قزل وەزان ئەو کاتە - لێت زازی و بە تەماتە، کە لە بەریا سەدبەستێ، بەری لە دۆزمن بەستی... قزل وەزان دیتەو و حال و دەزۆ و دێکانی: «شەریفاوا» و «ئالاکز» بەجێ دێلێ و چۆمی (سولتاناوا) لە گەل خۆی دەبا، لە زاست و چە پێدەو ئاوی کوێستانە بەسام و دیمەنەکانی کوردستان دەبا و بەنیوان دێکانی (بەیانلو) و (قەرەپالچۆخ) دا دەزۆ و لە نیوان دێکانی (ئیدەلو) بیجار و (گوگجەگزی) - (زەنجان) لە ناوچەو کوردنشین بیجار پاریزگای کوردستان دەرەچێ و پە دینتە خاکی پاریزگای زەنجان (ناوچەو سوهرەوهردی کۆن) و (قەیداری) ئیستا کە وە. ئەمجار قزل وەزان بە نیوان دێکانی: (یساول) سوت حەساری، خەلیفەلو، توتورقان - (گەناو) دا دەزۆ و لە نیوان دێکانی: (چەغلوی سەرێ) و (وەرمانلو) دا. لە خۆراوی ناوچەو تەلوار (۲۰۰ کم - ه) دیسان دەزۆ و دێکانی: (چەغلوی خوارێ) و (ئەسالانلو) بەجێ دێلێ و بەرەو باکور هەل دەگرێ و بە نیوان دێکانی (کوردلو) و (شاوردیلو) دا دەزۆ تا دەگاتە دێی (یارمەجە) لە چۆمی (تەلوارەو) تا ئێرە لەلای چە پێدەو چۆمەکانی: (۱- بزنیە رود ۲- چۆمی

سویر ۳- (قره‌قوش) له‌گه‌ل‌ خۆی ده‌با و به‌ره‌و خۆراوا ده‌گه‌ژێته‌وه ده‌زوا و له‌ حاست دێی (تازه‌که‌ندی مەعدن) ده‌ژێته‌وه ناوچه‌ی بیجار، پاش ئه‌وێکه‌ چۆمه‌کانی (گۆرانسی) و (خوزانی) له‌ چه‌په‌وه و چۆمی (خوین) له‌ راسته‌وه له‌گه‌ل‌ خۆی ده‌با، دیسان له‌ حاست دێی (ته‌کیه) ناوچه‌ی بیجار به‌جێ دێلی و به‌ره‌و باکور ده‌زوا، تا ده‌گاته‌ ناخرین خالی باکوری پارێزگای زه‌نجان. له‌ نیوان دێکانی: (قه‌یتول) و (رجعین)، چۆمی زه‌نجان له‌گه‌ل‌ خۆی ده‌با و ده‌ژێته‌ پارێزگای تازه‌ربایجانی، خۆره‌له‌اته‌وه، له‌ چۆمی ته‌لواره‌وه تا چۆمی زه‌نجان (۱۵۰کم) به‌ره‌و باکور ده‌زوا، تا ده‌گاته‌ چه‌ند کیلومیتری باکوری خۆره‌له‌اتی شاری (میانه) له‌ وێ چۆمی (میانه) له‌گه‌ل‌ خۆی ده‌با. دوا‌ی ماوه‌یی به‌ره‌و خۆره‌له‌ات لاده‌کاته‌وه، به‌لام ورده‌ ورده‌ به‌ره‌و باشور ده‌گه‌ژێته‌وه و به‌ خۆراوا‌ی (هه‌شجین) دا ده‌زوا و به‌ خۆره‌له‌اتی باکوری کیوی ۲۴۹۱ گه‌زی (گیاداغ) و زنجیره‌ کیوی به‌رزی ۲۸۷۲ گه‌زی (قافلانکۆ) دا تێ ده‌په‌ژێ و چۆمی شاهرود، له‌گه‌ل‌ خۆی ده‌با و له‌ دێی (کلوج)، تازه‌ربایجانی خۆره‌له‌ات به‌جێ دێلی و ده‌ژێته‌ ناو پارێزگای (زه‌نجان)، وه‌ و ده‌زوا و ده‌ژێته‌ سه‌ددی (مه‌نجیله‌وه) (له‌ چۆمی زه‌نجان‌وه تائێره ۱۸۰ کیلومیتره) له‌مه‌ولا جوغرافیای ئێران به‌ (سپیدرود) ی ناو ده‌با و پاش ماوه‌یی له‌ دورگه‌ی (حسن‌کیاده) ده‌ژێته‌ ده‌ریای خه‌زه‌ره‌وه^(۱).

۲- چۆمی «ویل‌کوشتی له‌ کوێستانه‌ به‌رزه‌کانی هه‌وه‌تو، به‌رزایی دێکانی: زه‌کی به‌گی سه‌رئ و قه‌لاکۆنه‌وه سه‌رچاوه‌ ده‌گرئ و به‌ به‌ردیی: شه‌ریفاوا دا تێ ده‌په‌ژێ (له‌م ماوه‌دا پێی ده‌لێن چۆمی شه‌ریفاوا) و هیمه‌ن و نه‌رم و له‌سه‌ر خۆ به‌ ده‌شتی خۆشای هه‌به‌تودا ده‌زوا و کانیاو و چۆمیلکه‌کانی سه‌رئ، له‌گه‌ل‌ خۆی ده‌با و به‌ نیوانی دێکانی (سیری سه‌روخوار) دا تێ ده‌په‌ژێ (له‌م ماوه‌دا به‌ چۆمی سیرناو ده‌بژێ)، هێدی هێدی ده‌گاته‌ به‌ر دێی (باشقشلاق) و ده‌زوا و چۆمیلکه‌ی (شاوه‌لی) له‌گه‌ل‌ خۆی ده‌با (تائێره ئه‌م چۆمه‌ به‌ چۆمی ناغاوه‌یسی به‌ناوبانگه‌) ده‌زوا و به‌ به‌ر دێکانی: قالوجه، قه‌ره‌ده‌ره، تازاوا‌ی هیجان، هیجان دا، ده‌زوا و ده‌گاته‌ به‌ر ناودیی (کولته‌په‌) لێره‌دا چۆمیلکه‌ «وزمان» له‌گه‌ل‌ خۆی ده‌با و ده‌زوا و دێی (گاوه‌شه‌له‌) به‌جێ دێلی و ده‌گاته‌ دێی «دراسب» لێره‌دا چۆمیلکه‌ی «زه‌رینه‌» له‌گه‌ل‌ خۆی ده‌با و ده‌زوا و خاکی دێکانی: وه‌زیر، باوه‌زار، چه‌قه‌لو، قشلاقه‌ چه‌رمو، قزکه، گۆمه‌ دێ حاجی، به‌جێ دێلی و به‌ ئارامی ده‌گاته‌ به‌ر ناودیی (قاسماوا‌ی وه‌ی‌نسا‌ر) لێره‌دا به‌ شادی و پێکه‌نینه‌وه خۆی ده‌خاته‌ باوشی دایکی خۆشه‌ویستی خۆی «چۆمی قزل‌ وه‌زان» وه‌^(۲).

(قه‌ل‌ای که‌ره‌فتو) ئاسه‌واری کۆن و باستانی ناوچه‌ی دیوانده‌ره

۱- نه‌خشه‌ی پارێزگای کوردستان و دا‌ئره‌‌المعارف مصاحب و پرس و جۆی نوسه‌ر.

۲- نه‌خشه‌ی کوردستان و پرس و جۆی نوسه‌ر

وَاللهُ جَعَلَ لَكُمْ مِمَّا خَلَقَ ظِلَالاً وَ جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْجِبَالِ أَكْنَاناً^(۱). خودای گەورە لە بەدی ھێتراوە کانی (بۆحەسانەوہەتان) سیبھەری قەرار داوہ. وە لە کێوہەکان (بۆکاتی تەنگانەتان) پەناگا و ئەشکەوتی بە دی ھیناوە. ئەشکەوت و غار و سەر پەناخەلاتی خوايە. بۆکاتی لێقمومان و تەنگانە قەلایە. کانی فەرغانە شوینی سەرودیتن و تماشایە. غار و ئەشکەوتی بەسام و دیمەنی کوردستان، یەک لە ھەزاران کەرەم و خەلاتی خوان. ھەر کە ژولاپال و دەشت و ئەشکەوت و شیوہ، کە سەوژە، گەشە. بەزەحم و بەزەھى خودا غەملیوہ، تا بەدەست و دل و چاو و زمان، بەسەر و بە گوئ، بەھۆش و بە گیان، سوپاسی خەلاتی خودا بژمیرین، خو لە ھیچ ئاسەوار و شوئینیکی نەبویرین.

گەلانی رابردو، بۆ ئەوہ لە بەراپەری ھێرشى دوژمنان، ھێرشى سەرما و گەرما، بھەى باو بەفر و باران، وەزەنى داعبا و جانەوہەران، لە ئەماندا بن و بپاریزین، (وَ كَانُوا يُنَجِّتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتاً آمِنِينَ)^(۲).

لە کێوہەکان خانویان داہزیوہ. ئەشکەوتیان بە جینی ئەمن و دلنیا زانیوہ، دیارە باو و باپیرانی تێمە لە مێژە، دوژمن لە حاستیان گێژە. دەمیکە گەلی کورد بەراز و قازانجی ئەشکەوت پەیان بردوہ، بۆیە زۆربە چاکى لە ئەشکەوتە قایمەکانى کوردستان کەلکیان وەرگرتوہ، زەنگینی گەورەترین ئەشکەوتى کوردستان، تیدایى ھەزار داستان.

ئەشکەوتى بە ناویانگی کەرەفتو. لە داوینی کەژیکدا ھەلکەوتوہ کە ۲۱۶۵ گەز لە زوی دەریاوہیە ززە، خۆراوای دەروانی بەسەر چۆمى بە دیمەن و تماشایی بايزاوا دا و باشوری شیو و دەزەيە.

ئەم ئەشکەوتە لە باکوری خۆرھەلاتى سەقز و باشوری خۆراوای تیکاب و باکوری دیواندەرەدایە و لە نیوان دیکانی: میرسەید^(۳)، مەسعوداوا^(۴)، یوزباشى کەندی^(۵)، دەرەپەمەدان^(۶)، داھەلکەوتوہ بەلام دینی کەرەفتو کە بە ناوی ئەشکەوتەوہ ناوئراوہ دە کەم لە ئەشکەوتە کە دورە، دزیزی جەغرافیای ۴۶ پلە و ۵۰ دەقیقە و پانی ۳۶ پلە و ۱۶ دەقیقە یە.

زینگای ئەشکەوتى کەرەفتو

لەم زینگانەوہ گەزالی دەتوانی بگا بە ئەشکەوتە کە:

۲- سورة حجر ئایەتى ۸۲

۱- سورة النحل ئایەتى ۸۱

۳- دزیزی جەغرافیای ۴۶ پلە و ۵۱ دەقیقە و پانی ۳۶ پلە و ۱ دەقیقە یە.

۴- دزیز ۴۶ پلە و ۵۱ دەقیقە و پانی ۳۶ پلە و ۱۹ دەقیقە یە.

۵- دزیزی ۴۶ پلە و ۵۳ دەقیقە و پانی ۳۶ پلە و ۱۸ دەقیقە یە.

۶- دزیزی ۴۶ پلە و ۵۰ دەقیقە و پانی ۳۶ پلە و ۵۳ دەقیقە یە.

- فەرھەنگى جەغرافیای ئێران.

د- فەرھەنگى جەغرافیای ئێران ج ۱۱.

۱- سه‌قز: ساحیب، تیزاوا، له‌گری، قه‌لاکۆن، چاخلو، پردی یاپش خان، (تادوری^{۷۷} ۹۰) قوتانجۆخ نیسفالته) قوتانجۆخ، قه‌زه‌ناو، یورقول، باشبلاغ، ئالیار، دهره‌به‌مه‌دان، میرسه‌ید (ئه‌شکه‌وتی که‌ره‌فتو).

۲- سه‌قز: دورای تیکاب، گۆزباوه‌لن، بایزاوا، یوزباشی که‌ندی، (ئه‌شکه‌وتی که‌ره‌فتو).
۳- دیوانده‌ره: دورایی تیکاب، گۆزباوه‌لن، بایزاوا، یوزباشی که‌ندی، (ئه‌شکه‌وتی که‌ره‌فتو).

۴- تیکاب: ته‌به‌بۆر، قول دهره، نه‌خودده‌زه، میرسه‌ید (ئه‌شکه‌وتی که‌ره‌فتو).
ناوبانگی گرنگ و زوانگای تماشایی و دلزفینتی ئەم (ئه‌شکه‌وته) ئەوه‌نده به زو به ریز و شکو و خوش، به گۆیی ئاسه‌وار ناسان و گه‌زالان و لیکۆله‌رانی به پرس و جو گه‌یشتوه. له ناوخۆ و هه‌نده زاندا سرنجی بلیمه‌ ته‌، ئه‌نتیکه ناسه‌کانی بۆ لای خۆی زاکیشاوه، بۆ نمونه: نزیکیی یه‌کسه‌د و سی سال (۱۳۰) له‌مه‌به‌ر (کرپورتیر) به تایبته بۆ دیتنی ئەم ئەشکه‌وته هاتوه‌ته کوردستان و ئەشکه‌وته‌که‌ی دیوه و زۆریشی له‌و باره‌وه نوسیه «ئەم نوسه‌ره ده‌نوسی» به زه‌حمه‌تیکیی فره و ته‌لاشیکیی به ئاکام نوسراوه یه‌کمان له وه‌تاقی سێ هه‌م دا به‌ر چاوکه‌وت که به پیتی (یونانی) نوسراو، به‌لام له‌ حالی سواندن و له به‌ین چو‌ندا بوو، به‌لام تێمه‌ عه‌کسمان له‌و نوسراوه هه‌لگرت، وامان بۆ دهرکه‌وت که ئەم (ئه‌شکه‌وته) پان و به‌رین، تۆ، تۆ، به‌سام و نۆهۆم نۆهۆمه، زیاتر له‌ دوه‌زار سال له‌مه‌ پیش، (له‌ ده‌ورانی ئەشکانیه‌کاندا) سه‌ده‌ی سێهه‌می پیش زاینی، په‌رستشگای به‌ ناوبانگی (هه‌راکلیس)^(۱) بوه که له‌ ناو خه‌لکی زه‌مانی خویدا ریز و شکویه‌کی تایبته‌ی لێ گیراوه. (هه‌راکلیس) زه‌مرزی هێز و ده‌سه‌لات و پالنه‌وانه‌تی و نازیی بوه، ناوی (هه‌راکلیس) له‌ زوی دیواره‌که هه‌ل که‌ندرابو، له‌ ژیر ناوی (هه‌راکلیس) دا شکلی ته‌سبسواری له‌ حالی زاوی ئاسکدا کیشراو، که ئەم شکله‌ بۆ یادگاری و به‌ یادی سه‌رکه‌وتن و پیروزی (گودزی) کوردی پارتی (ئه‌شکانی)، به‌سه‌ر (میه‌رداد) پاشای ته‌رمه‌نستاندا له‌ دیواره‌که هه‌لکه‌ندرابوو، دیسان میژوزانی به‌ ناوبانگی زومی به‌ ناوی (تاسیت) زۆربه‌ ریز و تاسه‌وه ناوی له‌م په‌رستشگایه ده‌با و ده‌نوسی، له‌ شه‌ری نیوان «گودرز» و «میه‌رداد» گودرز په‌نا ده‌باته به‌ر ئەم په‌رستشگایه و ئەم ئەشکه‌وته ده‌کاته هه‌شارکه و سه‌نگه‌ری خۆی. هه‌م له‌ خودا ده‌پارێته‌وه که یارمه‌تی بدا و به‌سه‌ر دوژمنی دا زāl بکا، هه‌م خۆی و سوپاکه‌ی ده‌حه‌سێته‌وه، تا سه‌ر له‌نوی به‌ سه‌ر دوژمنی دا بدا و ته‌فروتونایان بکا و توپان به‌یژته‌وه. (کَم مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ)^(۲) هه‌ر ئەم کاره‌یش ده‌بێته هۆی رزگاری و سه‌رکه‌وتنی (گودرز) به‌سه‌ر «میه‌رداد»^(۳)

هه‌روا له‌ سالی ۱۳۱۴ هه‌تاوی (سراویل ستین) زانا و ئاسه‌وار ناسی به‌ ناوبانگی

۱- به‌ناوبانگترین و خۆشه‌یست‌ترین پالنه‌وانی کۆن و ته‌فسانه‌یی یونان که‌ره‌مزی نازیی و کول نه‌دزی و پالنه‌وانی به‌وه

۲- سورة‌القرة‌ نایه‌تی ۲۴۹.

فه‌ره‌هنگی مو‌عین ج ۶.

۳- کوردستان در عصرا‌نقلاب و جوغرافیای عمومی استان کوردستان تألیف سیدی‌داله‌ نجفی.

«ئینگلیس» به کوردستاندا گه‌زاوه و به تایبیت سهری لهم نه‌شکه‌وته داوه و پیددا گه‌زاوه و شتی باش و به بایی لهم باره‌وه نویسه: دانه دانه کوچکی تاشراونه تاشراوی. یه‌ک یه‌کی دیوخانی دابزاو و دانه بزاوی، به زمانی بن‌زمانی، له سهر خو به‌جوانی، به سهرهاتی رابردومان بو ده‌گیزیتته‌وه، به‌لام جار و بار له خو ده‌بیته‌وه. له‌سهر خو باسه‌که ده‌بزیته‌وه، کاتی وه خودیتته‌وه ده‌ئی: دوه‌زار و چهندوه رزبه‌رله‌مه، کاتی که ئشاکانی (ئه‌شکانی) یه‌ک بون له هاتابون، دوزمنانیان له ته‌ق وره و هه‌لاتتا بون، به‌لام کاتی دوبه‌ره‌کی لئی ویستان، دوزمنانیان له به‌را به‌ریانداراوه‌ستان.

له‌و کاته‌دا که (ئاوردانی نازه‌رگوشسب) «ته‌ختی سوله‌یمانی ئیستا که» به پایته‌ختی ئائین ته‌و روزه‌ی ئیران دانرابوو، له‌گه‌ل (ئه‌شکه‌وتی که‌ره‌فتو) که په‌رستشگای خوداو شوینی پازانه‌وه و نزاوو، هه‌روا به‌ قه‌لای ته‌نگانه و سایه و په‌نای هه‌زاران ناسرابوو. له‌گه‌ل (زیویه) ی پز له‌خوشی و شادی‌کانی ته‌نتیکه و گه‌نجینه‌ی مادی، په‌یوه‌ندیان به‌ قه‌لای (ئارمائیت) صاحیبی ئیستا که و (ئیزرتا) سه‌قزی ئیستا که‌وه به‌ سراوو.

له‌م کاته‌دا «میه‌رداد» ی شای «ئه‌رمه‌نستان»، چاوی چنوکی ده‌بزیته‌ ئیران، له‌ ئه‌رمه‌نستانه‌وه سوپا زاده‌ کیشی و هه‌ردو نازه‌ربایجان به‌ جی‌دی‌لی و ده‌گاته «ته‌ختی سوله‌یمان» و سوپای «گودرز» ده‌شکینی، به‌لام «گودرز» پاله‌وانی پیر، زانای به‌زاوته‌گیر، کو‌ل نادا و بیرده‌کاته‌وه، به‌ره‌و ولاتی شیران، مه‌ته‌ریزی دلیران، لا ده‌کاته‌وه، ئه‌شکه‌وتی که‌ره‌فتو و ده‌کا به‌ مه‌ته‌ریز، له‌ ئاکامدا به‌ جه‌نگ و گوریز، سوپای «میه‌رداد» له‌ پا ده‌ردینی، حه‌قی به‌ره و دوا له‌ زۆرداری دوزمن ده‌ستینی.

چۆنیه‌تی ئه‌شکه‌وتی که‌ره‌فتو

زۆزی سن‌شه‌مه به‌رواری ۲۱ خه‌رمه‌مانی وهرزی ۱۳۵۱ هه‌تاوی له‌گه‌ل ته‌م به‌ریزانه ۱ ره‌ئییسی دادگای سه‌قز ئاغای (ئازادی) که‌ کوردیکی به‌شه‌ره‌فی کرماشانی‌یه.

۲- سه‌عیدخانی حه‌بیبی ۳- خوا ئی خوشبو مه‌لا عوسمانی ته‌حه‌مدی ۴- فه‌ره‌یدونی حه‌بیبی ۵- مسته‌فا سیمایی و چند که‌سیکی تر، به‌ مه‌به‌ستی دیتنی (ئه‌شکه‌وتی که‌ره‌فتو) به‌ ماشینی جیب له‌ زئی (گۆزباوه‌لی) وه‌ زیکه‌وتین و له‌ به‌رزایی که‌ به‌سه‌ر ئه‌شکه‌وته‌که‌یدا ده‌زوانی، دابه‌زین، چون له‌مه‌ولا هه‌لدیر و سه‌ره‌وژیر بو، به‌ده‌ره‌ی باشوری ئه‌شکه‌وته‌که‌دا زۆشیتینه‌ خوارئ و چوینه‌ به‌رده‌می (ئه‌شکه‌وتی که‌ره‌فتو) له‌ داویننی تافگی به‌ر ئه‌شکه‌ته‌که‌ بارگه‌وبه‌مان مالی خست و دانیشتن تا حه‌ساینه‌وه، تماشا‌مان کرد له‌ توی به‌ردی که‌ له‌ ئه‌شکه‌وته‌که‌ زه‌ت بوه‌ و نزیککی ۶ گه‌ز له‌ زه‌ویه‌کی ژیر خزی ب‌لندتره‌، ئاو‌یکی سارد و روشن به‌خۆر و به‌گۆر دیته‌ خوارئ و تافگه‌یه‌کی جوان و سه‌رنج زاکیشه‌ری به‌ دئ هیناوه‌.

له‌ دزی کوچکی ساف و مه‌زه‌ری جوان که‌ جینی راز و سه‌رنج، بیروتماشان به‌ریژا و به‌ قه‌له‌ز تاو له‌سه‌ر تاو له‌ سه‌ر زا دیته‌ خوار ئاو، وه‌ک سه‌ه‌ولاو

ده‌له‌ی زه‌حمی خودا بۆ کورده‌واری به‌سەر مه‌زاری دلی (گهل) دا ده‌باری ئەم ئەشکه‌وته (دورست تر ئەوه‌یه‌ بله‌ین ئەم شاره‌ ژیر زه‌ونیه) له‌ دوه‌ش تیکه‌له‌.
 ۱- به‌شی زوناکی ۲- به‌شی تاریکسانی. دیاره‌ ئەو به‌شە‌ی به‌ره‌ و باشور و خۆراوا و خۆره‌لاتی درگا و په‌نجیره‌ تیکراوه‌.

کاتی گه‌رأل بیه‌وی به‌چینه‌ ناو ئەشکه‌وته‌که‌وه‌ ده‌بن به‌نهردیواندا سه‌رکه‌وی و زاسته‌ و زاست زو به‌ باکور به‌چینه‌ نۆ هومی دوه‌م. به‌ بزوی خه‌لکی به‌ له‌ دو شاره‌زای ناوچه‌که‌، ئەم ئەشکه‌وته‌ (له‌ زاستیدا ئەم شاره‌ ژیر زه‌ونیه) له‌ سێ نوه‌م به‌ دی هاتوه‌، هه‌ر نۆهومی به‌ جیا بۆ خۆی ده‌رگای بۆ ده‌ره‌وه‌ بوه‌. دیاره‌ هه‌ر سێ نوه‌مه‌کانی به‌ هۆی پلیکان و درگای نه‌هینه‌وه‌ په‌یوه‌ندیان پیکه‌وه‌ بوه‌.

۱- زینگای نوهومی ژیره‌وه‌ له‌ زینکی زه‌ویدا بوه‌.
 ئەم زینگایه‌ چه‌وته‌ ناو دالانیکێ جه‌غزی که‌وینه‌ی زاخه‌ له‌سه‌روه‌ زوناکی پێ گه‌یشته‌ و ئیستا پێی ده‌لێن (زیندان). جا له‌ویوه‌ چه‌وته‌ نوهومی ژیه‌وه‌، ئەم زینگایه‌ تابه‌تی کاتی مه‌ترسی و ته‌نگانه‌ بوه‌، به‌لام به‌ هۆیه‌کی نادیا‌ری ئیستا ئەم زینگایه‌ گومه‌.
 ۲- زینگای نوهومی نیوه‌زاست، به‌ پلیکانی کوچکین بۆی سه‌رکه‌وتون به‌لام به‌داخه‌وه‌ پلیکان سواوه‌ وله‌به‌ین براوه‌. له‌و شوینه‌، ئیستا که‌ نه‌ردیوان دانراوه‌.

ئیمه‌ ئەوکاته‌ چوین په‌ینچه‌ که‌ شکابو، که‌لکمان لێ وه‌رنه‌گرت، به‌هه‌ر چنگه‌ کزکی پێ بو به‌زه‌رد و به‌ره‌ده‌که‌دا سه‌رکه‌وتین و چوینه‌ نوهومی نیوه‌زاست: له‌م نوه‌مه‌دا دیوکی ۷×۸ گه‌ز و دیوه‌خانیکێ ۱۱×۸ گه‌زیمان دی که‌ به‌ره‌و خۆراوا و خۆره‌لات و باشور په‌نجیره‌ و درگای تیدا بو، له‌وی زه‌ت بوین و چوینه‌ نوهومی سه‌رتر له‌وی چهند دیو و به‌ره‌ه‌یوانی جوان و تماشایی مان دی که‌ مرو له‌ دیتیان تیر نابێ.

جا ره‌نگبێ ئەم دیوانه‌ بۆ نیگابانی یا بۆ کاتی خوشی و سه‌سانه‌وه‌ که‌لکیانی لێ وه‌رگیرایی، به‌ره‌ و ژۆر سه‌ر که‌وتین، به‌ هه‌لدی‌ریکی چه‌تون دا زویشته‌ین و چوینه‌ دالانیکێ ژۆر بلند که‌ زو به‌ باشور بو، له‌م دالانه‌ دا دیوکی نیوه‌ روشن و نیوه‌ تاریکم دی. چومه‌ ناودیوه‌ که‌، بیجگه‌ له‌ زیقنه‌ کوتر که‌ ببوه‌ «خۆله‌ په‌تی» شتی تری تیدا نه‌بوو، دیوه‌ که‌م به‌ هه‌نگاوی خۆم پێوا، هه‌شتا هه‌نگاو درێژ و بیست هه‌نگاو پان بو، له‌ باری درێژی له‌ سێ شوینه‌وه‌ سێ دیوی ۲×۴ لێ دا‌ب‌رابو، به‌ شکلی شانیشینی، به‌ بزوی خۆم ئەم دیوه‌ شوینی مه‌شوه‌ره‌ت و کۆبونه‌وه‌، بۆ جیژن و دوعا یا بۆ زاوته‌گیر بوه‌، تا ئیره‌ دیوه‌کان تیکزا وشک و برین و زوناکی خۆشن، که‌ به‌ بزوی من له‌ سه‌ر هه‌ر دلسوزیکێ کورد پێویسته‌ ئەگه‌ر بۆ جاریکیش بوه‌ سه‌رێ له‌م ئەشکه‌وته‌ بدا، هه‌روا له‌سه‌ر هه‌ر گه‌زالیکی ئەویندار به‌ ئاسه‌واری کۆن و باستانی پێویسته‌ که‌ سه‌ری له‌م شوینه‌ هه‌لێنێ.

درگای به‌شی تاریکستای ته‌شکه‌وته‌که

له‌م دالانه‌دایه، جا ده‌سته‌ی تاریک پئوی ئیمه که چرایه‌کی توژمان له به‌ر ده‌مه‌وه ده‌رویشته و هه‌رکام له ئیمه‌پیش چراقه‌ویه‌کی گه‌وره‌مان به‌ده‌سته‌وه بو، بئێ ته‌وه‌ی به‌له‌دیکمان له‌گه‌لا بئێ. سه‌رمان پئوه ناو بئێ‌وار چوینه ژوره‌وه، دالانیکی نماوی تاریکمان به‌جئ هیشته، کاتی چاومان کرده‌وه، په‌یمان به‌هه‌له‌ی خو‌مان برد، چون ده‌بوا، زه‌نگی سپی و سورمان پئێ‌بواوه و نیشانه‌ی چونه ژور و هاتنه ده‌روه‌مان له درگاگان بدایه، تا سه‌رمان لئ نه‌شه‌وئ و زینگا گوم نه‌که‌ین.

به‌لام تاریک پئوه‌کانی پئیش ئیمه ته‌م کاره باشه‌یان به‌یادگار بو داهاتوان به‌جئ هیشته، ئیمه‌پیش به‌شوئنی ته‌واندا رویشتین. ته‌وانه‌ی پئیش ئیمه هه‌مو ته‌و درگایانه‌ی که هات و چو‌یان پئیدا کردبو ژور ژیرانه، له‌م دیوه و دیوه‌وه نیشانه‌یان لئ دابو به‌م شیوه، هه‌ر دیوئ که زه‌نگی دیواره‌کی سپی بو، به‌زه‌نگی سور، هه‌ر دیوار یکیش زه‌نگی زه‌ش بو، به‌زه‌نگی سپی له سه‌ردرگا که جه‌غز (دایره) یکیان لئ داوه و له خوار جه‌غره‌که‌یشه‌وه په‌یکان (فلش) یکیان کیشه‌وه، که سه‌ری په‌یکانه‌که (دخول) چونه ژوره‌وه، یا (خروج) چونه ده‌روه نیشان ده‌دا، بیجگه له‌وانه - له سه‌ری په‌یکانه‌که‌یش وشه‌ی (دخول) یا (خروج) یان نویسه‌وه، به‌م جو‌ره تا ته‌و شوئنه‌ی نیشانه‌ی پئوه بو ئیمه‌پیش رویشتین. کاتی نیشانه ته‌واو بو گه‌زانه دو‌اوه - تا جینگه‌یی که ئیمه سه‌رمان لئ دا پئینچ مه‌یدان (گوره‌پان) مان هاته به‌ر. به‌بزو‌ای من له کاتی خو‌یدا ته‌و مه‌یدانانه وه‌ک (مه‌یدانی) شه‌قامی شه‌ره‌کانی ئیستا که وابون. بن میچی ته‌و مه‌یدانانه ژور بلند بون، به‌جو‌رئ که به‌ر ده‌سته‌ی ئیمه‌ی نه‌ده‌گه‌یشته‌ی، له سه‌ی شوئین ناوی ژور سارد و پالاوته و سوکمان توش ده‌هات. له دو شوئینان دا به‌شکلی هه‌وز لیواری به‌رده‌کان ژیک و ساف تاشرابون، له شوئینیکی تر شکلی ئاده‌میزادیکمان دیی که له به‌ردی سپی تاشرابو، به‌لام ته‌ندامه‌کانی سوابو له شوئینیکی تر، پوره‌یه‌کی شه‌مشه‌مه کویره‌مان دیی، کاتی چراکه‌یان دیی به‌شو‌اره‌که‌وتن و ئالوزان و خو‌یان دا به‌چرا‌توزه‌که‌دا و چراکه‌یان کوژاندینه‌وه، پاشان وئینه‌ی پیاو یاشان، بو ماوه‌ی چهند چرکه بئ چرکه هه‌ستمان زاگرت و له جئیی خو‌مان راوه‌ستاین تاریکی ته‌شکه‌وته‌که ته‌وه‌نده به‌سام و کپ و بئ‌ده‌نگ بو، که هه‌ر ئازا‌پیاوی له‌وئ و ره‌ی به‌رده‌دا و زه‌راوی ده‌چو، به‌لام هاو‌زیکانی ئیمه‌گشتیان ئازمون دیده و له‌کل ده‌ره‌اتوبون، ماوه‌یی به‌ده‌سته‌ی ته‌نقه‌ست چراکه‌مان هه‌ل نکرده‌وه، تا‌کو هه‌رچه‌ند بو ماوه‌یه‌کی که‌میش بئ، خو‌مان له خو‌مان به‌شارینه‌وه، ته‌نیا له وزه‌ی خوا بیر بکه‌ینه‌وه، هه‌روا خو له ده‌نگ و ره‌نگ، دل له خه‌م و ته‌م و په‌ژاوی پز له زاری ته‌م جیهانه بیرینه‌وه، تو‌ژئ له تو‌ژئ سوچ و تاوانسی سوچ و قو‌ژبنان، له‌سه‌ر ناوئینه‌ی دل به‌سزینه‌وه، چون کاتی مرو‌ف ده‌بیته داری پز به‌ر و به‌ره‌م و سیبه‌ر، ساتئ ئینسانئ له‌کلی زه‌مانه‌ دپته‌ ده‌ر، کاتی له‌ ئازمونی ژیان ده‌رده‌چی، که خو له‌هه‌ل و که‌له‌ک و چه‌وتی ببو‌یرئ، به‌دل و چار و به‌گو‌ی سوپاسی خودا بو‌میرئ، کاتی مرو‌ف له به‌روبو‌ی وه‌ته‌ن ده‌حه‌سیته‌وه و ئاره‌قی ماندویه‌تی ده‌سزئ، که تاریکستانی

پژدر و دالئی ژیان، به تیشکی کار و زانین و تیکۆشان بېژی، چرای پرشنگذاری زانین و شه‌می به‌تینی بزوا، له‌دل و ده‌رونیا بگژی، ئەو کاته مروّف خوشبه‌خته‌که ریڭای ژاستان بگریته به‌ره. ژاست بزوا و حق بلئی و نه نه‌وی، تا له پله‌ی به‌خته‌وه‌ری سه‌رده‌که‌وی، ئینسان ئەو کاته له‌سه‌ره‌هاته، که به‌ره‌ز و نرمی ژیان، له‌سه‌ره‌خۆ و به‌ژی‌ری بېژی، به‌هیز و وره‌ی پته و جلی خۆ به‌که‌م زانین بدژی، بۆ‌گه‌یشتن به‌مه‌به‌ست ئاره‌قی تیکۆشان بریژی، بۆ‌سه‌رکه‌وتن له‌پلان، تالئی و سویری بچیژی، ئە‌گه‌ر پیاوه ئە‌گه‌ر ماوه، له‌کوردستان تا‌کو چین یه‌کسه‌ر بدا له‌پاوه، ئەو سات به‌کوله‌باری زانین بگه‌ریته دواوه، ئە‌مجار به‌هیزی هۆش و بیر و ژیری، به‌غیره‌ت و ته‌گیری، سه‌دان کوسپ و ئازاوه، که له‌سه‌ر ژینی مه‌به‌ستی دا‌ئا‌نراوه، به‌ده‌ستی جه‌م بداته لاوه، ئەو کاته مروّف شیای ژیا‌نه، ئەو کاته مروّف ناوی ئینسانه، به‌بیرو بزوا و به‌لیک‌دانه‌وه و هه‌ستم، به‌پینی ئە‌وه‌ی ئازمون و ته‌جره‌به‌ی ژیان داویه‌ته ده‌ستم، دیتن و په‌یدا‌گه‌زانی ئە‌م تاریکستانه، که شوینی ژیان و ئاسه‌واری کۆنی خواپه‌رستی باو و باپیرانه، ئە‌رکی سه‌ر شانی گشت ئە‌وانه‌یه که دلسوزی گه‌لن، له‌که‌م‌یندان، ماتلئی ده‌رفه‌ت و هه‌لن، چون سورشتی مروّف به‌یاسا و قانون خودا بی‌خه‌ل و خه‌وشه‌و پاکه، تاک په‌رسته و له‌ناو بونه‌وه راندا تاکه، کاتی ده‌که‌ویته گیژاوه‌ی به‌ی مان و نه‌مان، کاتی ده‌ست له‌گیانی خۆی داده‌شوا و دیتنه مالی ئە‌مان، کاتی ده‌ستی له‌هیچ هۆ و سه‌به‌بی گیر نابێ، کاتی شه‌شده‌ری لی ده‌گیری و مندالئی نه‌وسی به‌هه‌وه‌س بۆ ژیر نابێ، شه‌می بزوا‌ی هه‌ل ده‌بی و تیشکی ئیمانی پرشنگ ده‌ستینێ، خه‌م و په‌ژاره‌ی ده‌ره‌وی و فریشه‌ی رزگاری خۆی ده‌نوینێ، چون به‌عه‌یان هه‌ر خودای له‌به‌ر چاوه، سه‌به‌ب که نه‌ما سه‌به‌بساز زیندوه و ماوه، پاشان چراکه‌مان هه‌ل کرده‌وه و به‌شوینی خۆمان دا بی هه‌له‌گه‌راینه دواوه، ئە‌م سه‌فه‌ره پژ له‌قازانج و خه‌ته‌ره، که بۆ خوینه‌ران پژ له‌به‌هره و سه‌مه‌ره، نزیکی سێ ساعه‌تی خایان، به‌لام ئە‌م سێ ساعه‌ته به‌ئه‌ندازه‌ی سه‌دان ساعه‌ت له‌ژیانی مندا شوینی دانا.

دیکوی چل چه مه

دیکوی «چل چه مه» له خوراوی شاری دیواندهره دایه و سنوریشی بهم جوهره یه:

- ۱- له باکوره وه به دیکوی زه‌زینه و تیله کوی سه‌قز ۲- له باشوره وه به دیکوی سارال
- ۳- له خوره‌لاته وه به دیکوی دیواندهره و زه‌زینه ۴- له خوراوه به دیکوی خورخوزه ی سه‌قزه نو ساوه.

به هوی ته وه که ناوه‌ندی زنجیره کیو و کویستانی به‌ناوبانگ و زیرین و زه‌نیر و به‌رز و به‌ترز و چۆله وه‌رخۆش و ئاو زۆر و به‌سام و دیمه‌نی «چل چه مه» له‌م دیکۆدا سهری به‌رزی هه‌لێناوه. به‌چل چه مه - ناو نراوه، چل چه مه یانی چل چۆم، چون چوار چۆمی گه‌وره‌ی: ۱- «چۆمی خورخوزه» ۲- «چۆمی ساحب» له‌ باشوری چل چه مه وه ۳- «چۆمی قزل‌وه‌زان» له‌ خوره‌لاتیه وه ۴- «چۆمی سیروان» له‌ باکوری وه سهرچاوه ده‌گرن، هه‌رکام له‌م چۆمانه‌یش له‌ ده‌یان چۆم به‌دی هاتوه، زاسته که به‌م به‌هه‌شتی خودایه بو‌ترئ «چل چه مه» دیسان چل نیشانه‌ی که‌مال و ته‌واوی و شکۆیه، یانی ته‌م کویستان ته‌وه‌نده جوان و زازاوه و به‌زه‌نگ و به‌زویه، که زمان له‌ حاستی لاله و سیحری سامیری له‌وی به‌تاله. کاتی ده‌چیته ته‌و کویستانه، ده‌له‌ی به‌هه‌شتی چاکانه، نازانی له‌ چی بزوانی. ته‌گه‌ر خوویژ بی و بزانی؟ له‌ گۆلی سوری زه‌واس له‌ دور، یا له‌ بسکی گه‌شی کچی په‌نور، بزنی سويسنه و هه‌ل‌لان، ده‌زوا یالان به‌ یالان. زویه‌ری ته‌م دیکۆ کویستانه که ده‌له‌ی به‌هه‌شتی په‌ریان، ۶۶۶ ک - ی چوارگۆشه‌یه، پز له‌ گۆل و وه‌نه‌وشه‌یه، حه‌شیمه‌تی ۲۷۵۴ که‌سه، خوا بی‌پاریژی له‌ چاوی هه‌رچی حه‌سود و ناکه‌سه، ناوه‌ندی «چل چه مه» دئی «شه‌ریفاوا» یه‌ پز له‌ زه‌حم و به‌زه‌یی خوایه، حه‌شیمه‌تی ته‌م دئی ۸۸۰ که‌سه، له‌ خدا به‌زیادی بی‌خه‌لاتی خوایه و به‌سه، ته‌م دئی له‌ سهر شه‌قامی خیزریژی دیواندهره بو‌ شاقه‌لا، نه‌رگسه و ته‌وه‌که‌لان دا هه‌لکه‌وتوه، سنوری «شه‌ریفاوا» به‌م جوهره نو ساوه:

- ۱- له‌ باکوره وه به‌ دئی - یاپه‌ل - وه نو ساوه ۲- له‌ باشوره وه به‌ دئی (ته‌وریزخاتون) و مه‌زرای «قه‌فلانداغی» وه چه‌سپاوه ۳- له‌ خوراوه به‌ دیکانی: ئالیجان و ئاوباره وه پالی داوه ۴- له‌ خوره‌لاته وه به‌ «عه‌لیاوا و ته‌وریزخاتون» وه لکاوه^(۱).
- زینگایان: زینگایانی گرنگی دیواندهره که دیکانی ته‌م دیکۆ پینکه‌وه په‌یوه‌ند ته‌دا به‌م جوهره یه:

- ۱- زینگایی که له‌ چاپخانه‌ی «که‌له‌کانه» وه لاده‌دا و دیکوی زه‌زینه به‌ جی دیلن و به‌ به‌ر دئی «ه‌رایماوا» و یاپه‌ل ده‌زوا و ده‌چیته «شه‌ریفاوا» ناوه‌ندی چل چه مه، له‌ویوه ده‌چیته دئی شاقه‌لا و له‌ویوه به‌ره و «ته‌وه‌که‌لان» سهر ده‌که‌وی و ده‌گاته نه‌رگسه. زینگایی تر له‌م زینگا ده‌بیته‌وه و به‌ دیکانی: بناوچان، بستی، ئالیجان، ئاوباره، عه‌زیزاوا و وزمان دا ده‌زوا و له‌ ناخرین دئی چل چه مه «خاله‌وازه» ده‌به‌زیته‌وه.

- ۲- زیگایی که له دئی «قه‌لاری یانه» وه ده‌زا و له دیکانی: به‌رده‌زه‌شه، یه‌نگی یسرخ، ته‌وریزخاتون زه‌ت ده‌بی و ده‌گاته «شهریفاوا».
- ۳- زیگایه که له دئی «کتک» وه (به‌شی دیکوی زه‌زینه) ده‌زا و له دیکانی کیله که وه، عه‌لیاوا، یاپه‌ل زه‌ت ده‌بی و ده‌گاته شهریفاوا^(۱).
- نزیکت‌ترین دئ به شهریفاوا دئی «یاپه‌ل» ه که ۵ ک یان نیوانه. دورترین دیش وزمانه که ۴۰ ک یان نیوانه.

ناوی دیکانی به‌ریزی ئه‌لف و بی به‌م‌جو‌ره‌ی خواره‌یه:

۱- ئالیجان: دئی‌یه که له دیکوی چل چه مه به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره - له ۷۵ کم خوره‌لاتی دیوانده‌ره و ۱۵ کم شهریفاوا و له قه‌راخی شه‌قامی سه‌قز، مه‌ولاناوا و له نیوان دیکانی: شهریفاوا و ئاوباره و بناوچان دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۲۶۵، مال: ۴۹، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی، خوری، زۆن، په‌نیر، که‌شک - شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری - زیگا: ماشین‌زه - مزگه‌وت، فی‌رگه - لوله‌که‌شی ئاوی هه‌یه - ئه‌م دئ له داوینی زنجیره کیوه‌کانی چاو‌زه‌ش - دایه.

۲- ئاوباره: دئی‌یه که له دیکوی چل چه مه به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره - له ۸۰ کم خوراوی دیوانده‌ره و ۲۰ کم شهریفاوا و له قه‌راخی شه‌قامی ئالیجان - مه‌ولاناوا و له نیوان دیکانی: عه‌زیزاوا و ئالیجان و بست دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۲۲۳، مال: ۴۱، سوننی، کورد، ئاو له چۆمی سوره‌وان و کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی، خوری، زۆن، که‌شک - شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری - زیگا: ماشین‌زه - مزگه‌وت، فی‌رگه - لوله‌که‌شی - ئاش.

۳- برایماوا: دئی‌یه که له دیکوی چل چه مه به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره - له ۴۴ کم خوراوی دیوانده‌ره و ۷ ک شهریفاوا و ۷ کم شه‌قامی سه‌قز، دیوانده‌ره و له نیوان دیکانی: عه‌باساوا و عه‌لیاوا و یاپه‌ل دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۱۰۳۳، مال: ۱۹۱، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری - زیگا: ماشین‌زه - مزگه‌وت، فی‌رگه - هه‌مام - ده‌رمانگا - به‌رق - لوله‌که‌شی - فروشگای هاویاری - ئاش - ئاسنگه‌ری.

۴- بست: دئی‌یه که له دیکوی چل چه مه به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره - له ۸۰ کم خوراوی دیوانده‌ره و ۲۰ کم شهریفاوا و له ناو دۆل و شیوی باکوری زنجیره کیوه‌کانی چل چه مه و کیوی که‌نی کوژیا و له نیوان دیکانی: ته‌وه‌که‌لان و ده‌ره‌هوان دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۴۱۶، مال: ۷۷، سوننی، کورد، ئاو له چۆمی ئه‌رزه و کانیاوه سارد و سوکه‌کانی

چل چه مه، بهرهم: دهغل، دانهویل، سپیایی، خوری، زۆن، په‌نیر، که‌شک - شوغل: کشت و کال، ئازهل‌داری - ده‌سکردی ژنان: مه‌وج، گۆره‌وی - زینگا: ماشین‌زه‌و - مزگه‌وتی میژویی شیخ برام لهم دئی دایه ده‌ولت ئەم دئی زوخاند به‌لام ئیستانکه ئاوه‌دان بوه‌ته‌وه.

۵- بناوچان: دئی‌یه‌که له دیکۆی چل چه مه به‌شی ناوچهی دیوانده‌ره - له ۸۵ کم خۆراوای دیوانده‌ره و ۲۵ کم شهریفاوا و له نیوان دیکانی: ئالیجان و ئاوباره و ته‌وه‌که‌لان دایه. کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۲۸۶، مال: ۵۳، سوننی، کورد، ئاو له کانیواو چۆم، بهرهم: دهغل، دانهویل، سپیایی، خوری، زۆن، که‌شک - شوغل: کشت و کال، ئازهل‌داری - مزگه‌وت، فیرگه - ئاوی لوله‌که‌شی. کئوی که‌ل‌کوژ - له نیوان: بناوچان، ته‌وه‌که‌لان و باکوری شاقلا‌دایه.

۶- به‌رده‌زه‌شه: دئی‌یه‌که له دیکۆی چل چه مه به‌شی ناوچهی دیوانده‌ره - له ۶۰ کم خۆراوای دیوانده‌ره و ۱۵ کم شهریفاوا و له قه‌راخی شه‌قامی زیخ ریژی دیوانده‌ره، ته‌وریزخاتون و له نیوان دیکانی: قه‌لاریانه و ته‌وریزخاتون دایه، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۲۱۳، مال: ۳۳، سوننی، کورد، ئاو له کانیواو، بهرهم: دهغل، دانهویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال، ئازهل‌داری - زینگا: ماشین‌زه‌و - مزگه‌وت - فیرگه - دارتاشی - ئاش.

۷- بن‌حانه: دئی کۆن بوه به‌لام ئیستانکه ده‌کی‌لدرئ.

۸- ته‌وریزخاتون: دئی‌یه‌که له دیکۆی چل چه مه به‌شی ناوچهی دیوانده‌ره - له ۵۰ کم خۆراوای دیوانده‌ره و ۷ کم شهریفاوا و له قه‌راخی شه‌قامی دیوانده‌ره، شهریفاوا و له نیوان دیکانی: به‌رده‌زه‌شه و شهریفاوا و قه‌لاگا دایه. کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۳۷۷، مال: ۵۳، سوننی، کورد، ئاو له کانیواو، بهرهم: دهغل، دانهویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال، ئازهل‌داری - زینگا: ماشین‌زه‌و - مزگه‌وت، فیرگه.

۹- ته‌وه‌که‌لان: دئی‌یه‌که له دیکۆی چل چه مه به‌شی ناوچهی دیوانده‌ره - له ۷۵ کم خۆراوای دیوانده‌ره و ۱۵ کم شهریفاوا و له نیوان دیکانی: بناوچان و شاقه‌لا و بست دایه. کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۲۶۵، مال: ۴۹، سوننی، کورد، ئاو له کانیواو، بهرهم: دهغل، دانهویل، سپیایی، خوری، زۆن، په‌نیر، که‌شک - شوغل: کشت و کال، ئازهل‌داری - ده‌سکردی ژنان: گۆره‌وی، سه‌رکلاو، ده‌سکیش - زینگا: ماشین‌زه‌و - مزگه‌وت، فیرگه - کئوی - کونه‌با - له نیوان بست و گوگجه و ته‌وه‌که‌لان و نه‌رگسه دایه.

۱۰- خاله‌وازه: دئی‌یه‌که له دیکۆی چل چه مه به‌شی ناوچهی دیوانده‌ره - له ۸۵ کم خۆراوای دیوانده‌ره و ۲۵ کم شهریفاوا و له نیوان دیکانی: گاوه‌که‌چ و عه‌زیزاوا دایه. کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۲۷۰، مال: ۵۰، سوننی، کورد، ئاو له کانیواو، بهرهم: دهغل، دانهویل، سپیایی، خوری، زۆن - شوغل: کشت و کال، ئازهل‌داری - ده‌سکردی ژنان: مه‌وج، گۆره‌وی - زینگا: ماشین‌زه‌و - مزگه‌وت، فیرگه. کئوی سه‌رته‌زین - له نیوان ئەم دئی و سورموسی - دایه.

۱۱- ده‌ره‌ه‌زان: دئی‌یه‌که له دیکۆی چل چه مه به‌شی ناوچهی دیوانده‌ره - له ۷۰ کم خۆراوای دیوانده‌ره و ۱۰ کم شهریفاوا دایه. کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۱۹۳، مال:

۳۲. سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، له نیوان دیکانی: شاقه لآ و قزل بلاغ و کانی سهی مراد و تهو ریزخاتون دایه. مزگهوت، قوتابخانه.

۱۲- دهه گاوآن: دئییه که له دیکوی چل چه مه بهشی ناوچهی دیواندهره - له ۹۰ کم خوراوای دیواندهره و ۳۰ کم شهریفاوا و له نیوان دیکانی: شاقه لآ و کۆل و نه رگسه له دایه. کویتانی و سارده سیره، دانیشتون: ۱۳۶، مال: ۲۵، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی، خوری، زۆن، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری - مزگهوت. کتیی - بهرده سپی - له باکوری خوره لاتی ئهم دئی دایه.

۱۳- شاقه لآ: دئییه که له دیکوی چل چه مه بهشی ناوچهی دیواندهره - له ۷۲ کم خوراوای دیواندهره و ۱۲ کم شهریفاوا و له نیوان دیکانی: تهوه که لان و نه رگسه له و دهه وه زان دایه. کویتانی و سارده سیره، دانیشتون: ۳۰۷، مال: ۵۷، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه ویله، خوری، زۆن - شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری - زیگا: ماشین زه - مزگهوت، فیرگه - ئاوی لوله که شی و پاسگای تیدا یه. موچهی کانی سریش له سر ئهم دئییه. کتیی: بهرده سپی له باشوری خوراوای دایه.

۱۴- شهریفاوا: دئییه که له دیکوی چل چه مه بهشی ناوچهی دیواندهره - له ۶۰ کم خوراوای دیواندهره و له سر شه قامی دیواندهره، یاپه ل و له نیوان دیکانی: یاپه ل و ئالیجان و تهو ریزخاتون دایه. کویتانی و سارده سیره، دانیشتون: ۸۸۰، مال: ۱۳۶، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی - شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری - زیگا: ماشین زه - مزگهوت، فیرگه - بهرق - ئاوی لوله که شی - پاسگا - ئاش.

۱۵- عه زیزاوا: دئییه که له دیکوی چل چه مه بهشی ناوچهی دیواندهره - له ۷۵ کم خوراوای دیواندهره و ۲۵ کم شهریفاوا و له نیوان دیکانی: ئاوباره و خاله وازه و وزمان دایه. کویتانی و سارده سیره، دانیشتون: ۱۲۲، مال: ۲۳، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه ویله، خوری، زۆن - شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری - دهستکردی ژنان: مودج و بهر مال - زیگا: ماشین زه - مزگهوت، فیرگه.

۱۶- عه لیاوا: دئییه که له دیکوی چل چه مه بهشی ناوچهی دیواندهره - له ۷۵ کم خوراوای دیواندهره و ۱۵ کم شهریفاوا و له نیوان دیکانی: کیله که وه و بریماوا و تهو ریزخاتون دایه. کویتانی و سارده سیره، دانیشتون: ۴۴۰، مال: ۷۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی - شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری - زیگا: ماشین زه - مزگهوت، فیرگه.

۱۷- قافلان داغی: دئی کۆن بوه که ئیستاکه چۆله و ده کیلدری.

۱۸- کانی سپی: دئییه که له دیکوی چل چه مه بهشی ناوچهی دیواندهره - له ۴۰ کم خوراوای دیواندهره و ۲۵ کم شهریفاوا و له نیوان دیکانی: کیله که وه و کشت دایه. کویتانی و سارده سیره، دانیشتون: ۵۶۸، مال: ۸۸، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی - شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری - زیگا: ماشین زه - مزگهوت، فیرگه.

۱۹- نەرگسله: دئی یوه به‌لام ئیستاکه چۆله. کێوه‌کانی دو‌برا - قه‌ل‌ئه‌زه‌ش - مزگه‌وت و میرزا - به‌ریز له‌ خۆراوا و باکور و باشوری دا‌سه‌ربه‌رز و به‌ دیمه‌ن زا‌وستاون.

۲۰- وزمان: دئی‌یه‌که‌ له‌ دیکۆی چل‌چهمه‌ به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره - له‌ ۱۰۰ کم خۆراوا‌ی دیوانده‌ره و ۴۰ کم شه‌ری‌فاوا و له‌ نیوان دیکانی: عه‌زیزاوا و که‌که‌وسان و بن‌حانه‌ دایه. کو‌یستانی و سارده‌سێره، دانیش‌توان: ۱۰۲، ما‌ل: ۱۹، سون‌نی، کورد، ئاو له‌ کانی‌او، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل‌ه، سپی‌ایی، ژۆن، خوری - شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری - ده‌سکر‌دی ژنان: مه‌وج و به‌رمال، پوز‌لوخ (پوزه‌وان) زینگ‌ا: ماشین‌زه‌و - مزگه‌وت، فیر‌گه.

۲۱- هه‌باساوا: دئی‌یه‌که‌ له‌ دیکۆی چل‌چهمه‌ به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره - له‌ ۴۹ ک خۆراوا‌ی دیوانده‌ره و ۱۵ کم شه‌ری‌فاوا و له‌ نیوان دیکانی: سه‌رده‌ره و بری‌اماوا دایه. کو‌یستانی و سارده‌سێره، دانیش‌توان: ۴۴، ما‌ل: ۸، سون‌نی، کورد، ئاو له‌ کانی‌او، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل‌ه، سپی‌ایی - شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری - زینگ‌ا: ماشین‌زه‌و - مزگه‌وت، فیر‌گه.

۲۲- یا‌په‌ل: دئی‌یه‌که‌ له‌ دیکۆی چل‌چهمه‌ به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره - له‌ ۵۴ کم خۆراوا‌ی دیوانده‌ره و ۵ ک شه‌ری‌فاوا و له‌ نیوان دیکانی: شه‌ری‌فاوا و بری‌اماوا و عه‌لی‌اوا دایه. کو‌یستانی و سارده‌سێره، دانیش‌توان: ۶۵۴، ما‌ل: ۱۲۷، سون‌نی، کورد، ئاو له‌ کانی‌او، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل‌ه، سپی‌ایی - شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری - زینگ‌ا: ماشین‌زه‌و - مزگه‌وت، فیر‌گه.

دیکوی حوسه یناوا

حوسه یناوا ی باکوری: ناوچهی حوسه یناوا به دویه‌شی باکور و باشور دابه‌ش کراوه، دیکوی حوسه یناوا ی باکوری خراوه‌ته سەر دیواندهره و حوسه یناوا ی باشوریش که وتوه‌ته سەر ناوچهی سنه.

دیکوی حوسه یناوا ی باکوری که وتوه‌ته باشوری شاری دیواندهره و له ۲۲ دئ پینکها توه، رۆبه‌زوی ۴۲۰ کم - ی چوارگۆشه‌یه و حه‌شیمه‌تی ۶۱۲۹ که‌سه، یانی له‌هر کم - یکی چوارگۆشه‌دا ۱۴/۳۵ که‌س نیشته‌جئ‌یه. سنوریشی به‌م جۆره‌یه:

- ۱- له باکوره‌وه به دیکوی (که‌ولّه) ۲- له باشوره‌وه به دیکوی حوسه یناوا ی باشوری
- ۳- له خۆراواوه به دیکوی سارال ۴- له خۆره‌لاته‌وه به ناوچهی بیجار و قوروه‌وه نوساوه،
- ئهم دیکۆیه‌ده‌شتی به ناوبانگ و به‌رزی (کانی نیمه‌زۆزه) و خۆره‌لاتی ناوچهی (سارال) ده‌گریتیه‌وه که له زستاناندا چه تون و سارد و به‌فرگره و له هاویناندا ئاران و خوش و دلزفیتنه.
- ئهم دیکۆیه به دویه‌ش دابه‌ش ده‌بئ: ۱- به‌شی باکوری که بریتیه له ئاوه‌زو و ده‌روبه‌ری چۆمی (قزل‌وه‌زان) ۲- به‌شی باشوری که بریتیه له ده‌روبه‌ری ئاوه‌زوی چۆمی (قشلاخ).
- دیی (خزگه) به ناوه‌ندی ئهم دیکۆ دانراوه و سنوری به‌م جۆره‌یه:
- ۱- له باکوره‌وه به دیی (ئه‌سحاب) ۲- له باشوره‌وه به دیی (ئه‌کبه‌راوا).
- ۳- له خۆراواوه به دیکانی (که‌له‌وزاوا) و (سوراومیرزا).
- ۴- له خۆره‌لاتیه‌وه به دیکانی (تازاوا ی بز قزان) و (سادقاوا) وه نوساوه.

دیکوی حوسه یناوا ی باکوری - ناوچهی دیواندهره

زینگایان: دیکانی ئهم دیکۆیه لهم شه‌قامانه‌وه ده‌توانن به (خزگه) و «دیواندهره» و «سنه» وه په‌یوه‌ند بگرن.

۱- زینگای خیزرئۆی «خزگه» که به‌ره‌و دیکانی، سوراومیرزا، گزانی‌سهر، ده‌لو، قه‌لاته‌ره‌شکه، ئه‌فراسیاب ده‌روا.

۲- زینگای خزگه، بو تازاوا ی بز قزان، تا دیی (یونسوا) و (سیدان) و چه‌ند دیی تر ده‌زا دورترین دیی خزگه دیی (یونسوا) به که چل کم نیاوانیه، نزیکترین دئ (تازاوا ی بز قزان) ه چوار کم دوره.

شوغلێ خه‌لکی ئهم دیکۆ کشت و کال و ئاژه‌ل داری‌یه، گشتیان کورد و شافیمی مه‌زه‌بن، خۆشه‌ختانه هه‌مو دیکانی کورده‌واری مزگه‌وتیان هه‌یه و پینج فه‌رزه بانگیان تیدا ده‌درئ.

ناوی دیکانی ئهم دیکۆ به‌رزی ئه‌لف و بئ به‌م جۆره‌ی خواره‌وه‌یه:

دیکو حوسه یناوا باکوری بهشی ناوچهی دیواندهره

- ۱- ئەفراسیاب: دئیە که له دیکۆی حوسه یناوا باکوری بهشی ناوچهی دیواندهره - له ۵۵ کم باشوری دیواندهره و ۱۵ کم خزگه و له نیوان دیکانی: قهلاته زهشکه و وزه لکه و ئاله ده زه ی خوارئ دایه و له قهراخی شه قامی حوسه یناوا - گه و نتودایه. کویتسانی و سارده سیزه، دانیشتون: ۳۱۵، مال: ۳۲، سوننی - کورد، ئاو له کانیاو، بهرهم: ده غل، دانه و یله، سپیایی - شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری - زینگا: ماشین زه و - مزگه وت، فیرگه.
- ۲- ئەسحاب: دئیە که له دیکۆی حوسه یناوا باکوری بهشی ناوچهی دیواندهره و له ۴۰ کم باشوری دیواندهره و ۱۰ کم خزگه و له ۲ ک خوراوا ی شه قامی دیواندهره - سنه دایه. کویتسانی و سارده سیزه، دانیشتون: ۱۹۷، مال: ۲۸، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆمی زاخه، بهرهم: ده غل، دانه و یله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، زینگا: ماشین زه و - مزگه وت، فیرگه.
- ۳- ئەکبه راوا: له دیکۆی حوسه یناوا باکوری بهشی ناوچهی دیواندهره و له ۵۰ کم باشوری خوراوا ی دیواندهره و ۵ کم خزگه و له ۱ کم خوراوا ی شه قامی دیواندهره - سنه و ۸ ک باکوری خوراوا ی حوسه یناوا دایه. کویتسانی و سارده سیزه، دانیشتون: ۲۷۸، مال: ۴۹، سوننی، کورد، ئاو: له چۆم و کانیاو، بهرهم: ده غل، دانه و یله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، زینگا: ماشین زه و - مزگه وت، فیرگه.
- ۴- باقلاوا (باقراوا): دئیە که له دیکۆی حوسه یناوا باکوری بهشی ناوچهی دیواندهره و له ۵۰ کم باشوری دیواندهره و ۱۰ کم خزگه و له قهراخی شه قامی دیواندهره - سنه دایه. کویتسانی و سارده سیزه، دانیشتون: ۸۴۴، مال: ۱۳۶، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆمی حوسه یناوا، بهرهم: ده غل، دانه و یله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، زینگا: ماشین زه و - مزگه وت، فیرگه، ئەم دئی حوجره ی فه قیتی هه یه - باقلاوا: یانی کاتی که ئەم دئی ئاوه دان کراوه ته وه باقله ی لئ کراوه به لآم ئیستاکه پنی ده لئین (باقراوا). بهرق، قه ساوی، ناشی هه یه.
- ۵- ته فتیله: دئیە که له دیکۆی حوسه یناوا باکوری بهشی ناوچهی دیواندهره و له ۶۰ کم باشوری دیواندهره و ۱۵ کم خزگه و له ۲ کم خوراوا ی شه قامی دیواندهره - سنه و ۶ کم باکوری خوراوا ی حوسه یناوا دایه. کویتسانی و سارده سیزه، دانیشتون: ۱۲۵، مال: ۱۹، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: ده غل، دانه و یله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، زینگا: ماشین زه و، مزگه وت، فیرگه، لوله که شی، فروشگای هاویاری.
- ۶- تازاوا ی بزقزان: دئیە که له دیکۆی حوسه یناوا باکوری بهشی ناوچهی دیواندهره و له ۴۵ کم باشوری دیواندهره و ۶ کم خزگه و له نیو شه قامی دیواندهره - سنه دایه. کویتسانی و سارده سیزه، دانیشتون: ۳۶۰، مال: ۵۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: ده غل، دانه و یله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، مزگه وت، فیرگه، ئاوی لوله که شی، فروشگای هاویاری، بهرق.

۷- خزگه: دینی ناوه‌ندی دیکۆی حوسه یناوای باکوری به‌شی ناوچهی دیواندهره و له ۴۵ کم باشوری دیواندهره و ۳ کم شه‌قامی دیواندهره - سنه‌دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۴۲۰، مال: ۶۹، سوننی، کورد، ئاو: له چۆم و کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلنه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئازهل‌داری، مزگه‌وت، فیزگه، شه‌خس، پاسگا، پۆست، به‌رق، لوله‌که‌شی، فروشگای هاویاری، نه‌وت فروشی، ئاش.

۸- د لوامه‌ده: دئی‌یه‌که له دیکۆی حوسه یناوای باکوری به‌شی ناوچهی دیواندهره و له ۶۰ کم باشوری دیواندهره و ۱۶ کم خزگه و ۴ کم خۆراوای دیواندهره - سنه‌دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۱۴۷، مال: ۲۶، سوننی، کورد، ئاو: له چۆم و کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلنه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئازهل‌داری، زینگه: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیزگه، لوله‌که‌شی.

۹- سه‌راو میرزا: دئی‌یه‌که له دیکۆی حوسه یناوای باکوری به‌شی ناوچهی دیواندهره و له ۶ کم باشوری دیواندهره و ۵ کم خزگه و ۳ کم خۆراوای دیواندهره - سنه‌دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۹۵، مال: ۱۴، سوننی، کورد، ئاو: له چۆم و کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلنه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئازهل‌داری، زینگه: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیزگه، لوله‌که‌شی.

۱۰- سیاسه: انی خواری: دئی‌یه‌که له دیکۆی حوسه یناوای باکوری له ۵۵ کم باشوری دیواندهره و ۱۰ کم خزگه و ۶ کم شه‌قامی دیواندهره - سنه و له‌نیوان دیکانی: باقلاوا، هه‌مرۆله‌ دایه، کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۲۷۸، مال: ۴۵، سوننی، کورد، ئاو: له چۆم و کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلنه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئازهل‌داری، زینگه: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیزگه.

۱۱- سیاسه‌رانی سه‌ری: دئی‌یه‌که له دیکۆی حوسه یناوای باکوری به‌شی ناوچهی دیواندهره و له ۶۰ کم باشوری دیواندهره و ۱۶ کم خزگه و ۴ کم خۆره‌لاتی دیواندهره - سنه‌دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۲۱۹، مال: ۳۹، سوننی، کورد، ئاو: له چۆم و کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلنه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئازهل‌داری، زینگه: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیزگه.

۱۲- سموری سه‌نجابی: دئی‌یه‌که له لاهه‌ده‌کێله‌ری.

۱۳- سه‌یدان: دئی‌یه‌که له دیکۆی حوسه یناوای باکوری به‌شی ناوچهی دیواندهره و له ۶۵ کم باشوری دیواندهره و ۲۵ کم خزگه و له‌نیوان دیکانی: هه‌مرۆله و یونس‌اودایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۱۸۲، مال: ۲۵، سوننی، کورد، ئاو: له چۆم و کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلنه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئازهل‌داری، زینگه: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیزگه، لوله‌که‌شی.

۱۴- سادقاوا: دئی‌یه‌که له دیکۆی حوسه یناوای باکوری به‌شی ناوچهی دیواندهره و له ۲۵ کم باشوری خۆره‌لاتی دیواندهره و ۳ کم دیواندهره - سنه و ۸ کم خزگه و له‌نیوان دیکانی: تازاوا‌ی بزنجان دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۲۶۹، مال: ۳۷، سوننی،

کورد، ئاو:له چۆم و کانیاو، بهرهم: دهغل، دانهویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئازهل داری، زینگا: ماشین زهو، مزگهوت، فیرگه، لوله کهشی.

۱۵- قه لاتره شهکه: دئییه که له دیکوی حوسه بناوای باکوری بهشی ناوچهی دیواندهره و له ۷۰ کم باشوری دیواندهره و ۲۰ کم خزگه و له نیوان دیکانی: ته فراسیاب و گزانی سهری دایه. کویتانی و سارده سیهر، دانیشتون: ۱۰۵، مال: ۱۵، سوننی، کورد، ئاو:له چۆم و کانیاو، بهرهم: دهغل، دانهویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئازهل داری، زینگا: ماشین زهو، مزگهوت.

۱۶- که ژئی که ران: دئییه که له دیکوی حوسه بناوای باکوری بهشی ناوچهی دیواندهره و له ۶۵ کم باشوری خۆره لاتئی دیواندهره و ۲۰ کم خزگه و له نیوان دیکانی: سپاسه رانی سهری و هه مروله دایه. کویتانی و سارده سیهر، دانیشتون: ۲۰۹، مال: ۳۲، سوننی، کورد، ئاو: له چۆم و کانیاو، بهرهم: دهغل، دانهویلّه، سپیایی، چنارستان، شوغل: کشت و کال، ئازهل داری، زینگا: ماشین زهو، مزگهوت، فیرگه، لوله کهشی.

۱۷- که له ژواو: دئییه که له دیکوی حوسه بناوای باکوری له ۵۰ کم باشوری دیواندهره و له ۴ کم خزگه و له نیوان دیکانی: خزگه و ته سحاب دایه. کویتانی و سارده سیهر، دانیشتون: ۳۴۵، مال: ۵۸، سوننی، کورد، ئاو:له چۆم و کانیاو، بهرهم: دهغل، دانهویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئازهل داری، مزگهوت، فیرگه، لوله کهشی، بهرق، ئاش.

۱۸- کینه سپی: دئییه که له دیکوی حوسه بناوای باکوری له ۵۵ کم باشوری خۆره لاتئی دیواندهره و ۱۰ کم خزگه و له نیوان دیکانی: تازاوای بزقزان و سپاسه رانی سهری و له ۵ کم خۆره لاتئی شه قامی دیواندهره - سنه دایه. کویتانی و سارده سیهر، دانیشتون: ۱۹۲، مال: ۳۲، سوننی، کورد، ئاو:له چۆم و کانیاو، بهرهم: دهغل، دانهویلّه، سپیایی، چنارستان، شوغل: کشت و کال، ئازهل داری، زینگا: ماشین زهو، مزگهوت، فیرگه، لوله کهشی.

۱۹- گزانی سهری: دئییه که له دیکوی حوسه بناوای باکوری بهشی ناوچهی دیواندهره و له ۶۰ کم باشوری خۆره لاتئی دیواندهره و ۱۵ کم خزگه و له نیوان دیکانی: هه راو میرزا و دل و امده و قه لاتره شهکه دایه. کویتانی و سارده سیهر، دانیشتون: ۳۸۸، مال: ۶۵، سوننی، کورد، ئاو:له چۆم و کانیاو، بهرهم: دهغل، دانهویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئازهل داری، زینگا: ماشین زهو، مزگهوت، فیرگه، ئاوی لوله کهشی، ئاش.

۲۰- هه نسور بلاغی: دئییه که له دیکوی حوسه بناوای باکوری بهشی ناوچهی دیواندهره و له ۷۵ کم باشوری دیواندهره و ۳۰ کم خزگه و له نیوان دیکانی: چه رميله و هه مروله دایه. کویتانی و سارده سیهر، دانیشتون: ۲۹۲، مال: ۴۶، سوننی، کورد، ئاو:له چۆم و کانیاو، بهرهم: دهغل، دانهویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئازهل داری، زینگا: ماشین زهو، مزگهوت، فیرگه، لوله کهشی.

۲۱- هه مروله: دئییه که له دیکوی حوسه بناوای باکوری بهشی ناوچهی دیواندهره و له ۶۵ کم باشوری خۆره لاتئی دیواندهره و ۲۰ کم خزگه و له نیوان دیکانی: که ژئی که ران و

مه‌نسور بلاغی مه‌یدان دایه. کویستانی و سارده‌سییره، دانیش‌توان: ۳۵۸، مال: ۵۶، سوننی، کورد، ئاو: له چۆم و کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی، چنارستان، میوه، شوغل: کشت و کال، ئازهل‌داری، رینگا: ماشین‌زهو، ده‌فته‌ری ژن ماره‌بژین و زیاره‌تگای سه‌یید له‌م دی دایه‌مزگه‌وت، فی‌رگه، لوله‌که‌شی، ناش.

۲۲- یونس‌اوا: دی‌یه‌که له دیکۆی حوسه‌یناوا‌ی باکوری به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره و له ۶۵ کم باشوری دیوانده‌ره و ۳۰ کم خزگه و له نیوان دیکانی: که‌ژی که‌ران و شیرکۆزی سه‌ری و سه‌یدان دایه. کویستانی و سارده‌سییره، دانیش‌توان: ۴۰۲، مال: ۵۸، سوننی، کورد، ئاو: له چۆم و کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی، هه‌نگوین، شوغل: کشت و کال، ئازهل‌داری، رینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فی‌رگه، لوله‌که‌شی، فروشگای هاویاری، ناش.

دیکۆی ده‌وروبەر^(١)

دیکۆی ده‌وروبەر له ١٢ دێی پێشوی قه‌ره‌ته‌وره و یه‌ک دێی (قه‌لا چو‌غه‌ی خوارێ) حوسه‌ینا‌وای با‌کوری و ٣ دێی (ده‌واغ) (شیخ‌حه‌یده‌ر) (قه‌لاری‌بان) دیکۆی پێشوی سارا‌ل و ١ دێی (کاقو‌لی) له دیکۆی پێشوی هه‌وه‌تو، تی‌کرا له ١٨ دێ پێکهاته‌وه و دێی (نساره‌ی سه‌رێ) به‌ ناوه‌ندی ئهم دیکۆ دانراوه - رۆبه‌ر ی ئهم دیکۆ ٣٩٩ کم چوار گۆشه‌یه‌و حه‌شیمه‌تی ٦١٦٦ که‌سه‌ یانی هه‌ر کم - یکی چوار گۆشه‌دا ١٥/٤٥ که‌س نیشته‌جێ‌یه‌ سنو‌ری ئهم دیکۆیه‌ به‌م جو‌ره‌یه‌:

١- له‌ با‌کوره‌وه‌ به‌ دیکۆکانی - زه‌زینه‌ و قه‌ره‌ته‌وره. ٢- له‌ باشوره‌وه‌ به‌ دیکۆی که‌وله‌ و دیکۆی نه‌جه‌فاوا. ٣- له‌ خوراواوه‌ به‌ دیکۆکانی چل‌چه‌مه‌ و سارا‌ل. ٤- له‌ خوره‌له‌اته‌وه‌ به‌ دیکۆی نه‌جه‌فاوا نوساوه. زو‌رت‌ری به‌شی ئهم دیکۆیه‌ له‌ ئاوه‌رو‌ی چۆمی قزل‌وه‌زان‌دا هه‌لکه‌وتوه‌، ئهم زه‌ویانه‌ له‌ باشت‌رین و به‌ به‌ره‌مه‌ت‌رین و به‌ برشت‌ترین زه‌وی ناوچه‌که‌یه‌ به‌لام به‌داخه‌وه‌ ئاوی به‌ خێر و بێری قزل‌وه‌زان به‌ خو‌زایی له‌ قه‌راخی ئهم زه‌ویانه‌وه‌ داده‌بو‌ری بێ ئه‌وه‌ی که‌لکی پێوستی لێ وه‌رب‌گیرێ. هه‌ر نه‌بی سه‌ددیکی لێ به‌ست‌ری تا‌کو و‌لات وینه‌ی به‌هه‌شتی خودا ب‌رازیته‌وه‌ و به‌ره‌می ناوچه‌که‌یش چهند به‌را‌به‌ر ب‌سیتته‌وه‌ و لاوه‌ بێکاره‌کانی ده‌س به‌کاربن.

دێی (نساره‌ی سه‌رێ) له ١ کم با‌کوری پر‌دی نساره‌دایه‌ و سنو‌ری به‌م جو‌ره‌یه‌:

١- له‌ با‌کوره‌وه‌ به‌ دێی ئا‌غا‌جه‌ری ٢- له‌ باشوره‌وه‌ به‌ دێی قه‌لاچۆغه‌ی خوارێ ٣- له‌ خوراواوه‌ به‌ دێی قه‌ره‌غییی. ٤- له‌ خوره‌له‌اته‌وه‌ به‌ نساره‌ی خوارێ و دیکانی: قشلاخه‌سو‌ره‌ و گول‌قه‌باغ به‌شی دیکۆی نه‌جه‌فاواوه‌ نوساوه‌ شو‌غلی خه‌لکی ئهم دیکۆیه‌: کشت و کا‌ل و ئا‌ژه‌ل‌دارییه‌.

قه‌رار بو‌ ده‌وله‌ت له‌سه‌ر پر‌دی نساره‌ (له‌ دێی ده‌ربه‌ند) کارخانه‌ی چیمه‌نتو (سیمان) دانێ به‌لام دوا‌ی ماوه‌یه‌ پ‌ه‌شیمان بو‌ه‌وه‌ و بزێ ماشین و که‌ره‌سه‌ی پێوستی هێتاپو، گو‌یزایه‌وه‌ بو‌ دێی (ئالی‌به‌ده‌ل) له ٥ کم شه‌قامی بیجار تی‌کاب‌دا. ناوی دیکانی به‌ ریزی ئه‌لف و بی به‌م جو‌ره‌یه‌:

۱- **ئاغه‌جهری:** دئی‌یه‌که له دیکۆی ده‌وروبه‌ری دیوانده‌ره له ۱۱ کم خۆره‌لاتی دیوانده‌ره و ۷ کم نساره‌ی سه‌ری و له قه‌راخی چۆمی قزل و ه‌زان دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۲۹۹، مال: ۴۳، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆمی قزل و ه‌زان، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیزگه، لوله‌که‌شی، به‌رق، مامرداری.

۲- **باغچه‌له:** دئی‌یه‌که له دیکۆی ده‌وروبه‌ری دیوانده‌ره له ۱۵ کم خۆره‌لاتی دیوانده‌ره و ۱۱ کم نساره و له قه‌راخی چۆمی قزل و ه‌زان دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۳۳۶، مال: ۵۰، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆمی قزل و ه‌زان، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیزگه، لوله‌که‌شی، به‌رق، مامرداری.

۳- **به‌رکه:** دئی‌یه‌که له دیکۆی ده‌وروبه‌ری دیوانده‌ره له ۸ کم باشوری خۆره‌لاتی دیوانده‌ره و ۴ کم نساره و ۴ کم شه‌قامی دیوانده‌ره - سنه‌دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۲۷۶، مال: ۱۶، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆمی قزل و ه‌زان، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیزگه، لوله‌که‌شی، به‌رق، مامانی.

۴- **تازاوا‌ی سه‌ردالان:** دئی‌یه‌که له دیکۆی ده‌وروبه‌ری دیوانده‌ره له ۱۵ کم خۆره‌لاتی دیوانده‌ره و ۴ کم باکوری قزل و ه‌زان و ۲۱ نساره دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۲۱۶، مال: ۲۰، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆمی قزل و ه‌زان، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیزگه، لوله‌که‌شی، به‌رق.

۵- **دالان:** دئی‌یه‌که له دیکۆی ده‌وروبه‌ری دیوانده‌ره له ۱۷ کم خۆره‌لاتی دیوانده‌ره و قه‌راخی خۆراوا‌ی قزل و ه‌زان و ۱۳ کم نساره دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۳۹۷، مال: ۵۱، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆمی قزل و ه‌زان، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، مزگه‌وت، قوتا‌بخانه، ناوه‌ندی یارمه‌تیدان، فروشگای هاویاری، نه‌وت فرۆشی.

۶- **ده‌ریه‌ند:** دئی‌یه‌که له دیکۆی ده‌وروبه‌ری دیوانده‌ره له ۱۹ کم خۆره‌لاتی دیوانده‌ره و ۱۵ کم نساره، له نیوانی دیکانی: دالان و تازاوا‌ی سه‌ردالان و قه‌ره‌قایه دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۹۵۳، مال: ۱۴۲، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیزگه، لوله‌که‌شی، ئاسنگه‌ری، ئاش - کانی سیمان له‌م دئی دایه، به‌لکو ده‌وله‌ت زه‌حمی بتلیسیته‌وه و هه‌رنه‌یی کارخانه‌ی سیمانکاری له‌م دیدا دا‌بنی.

۷- **ده‌واغ:** دئی‌یه‌که له دیکۆی ده‌وروبه‌ری دیوانده‌ره له ۶ کم خۆره‌لاتی دیوانده‌ره و ۱۲ کم نساره دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۳۶۸، مال: ۴۳، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، مزگه‌وت،

فیرگه، زینگا: ماشین‌رهو.

۸- سه‌رقه‌لا: دئی‌یه‌که له دیکوی دهوروبه‌ری دیواندهره له ۷ کم خوره‌لاتی دیواندهره و ۱۳ کم نساره ۵ کم باکوری چۆمی قزل‌وه‌زان و له نیوان دیکانی: تاغه‌جهری و کاریز، کوستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۵۹۸، مال: ۷۸، سوننی، کورد، ئاو: له چۆم و کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌رهو، مزگه‌وت، فیرگه، ئاش، مامرداری.

۹- شیخ‌حه‌یده‌ر: دئی‌یه‌که له دیکوی دهوروبه‌ری دیواندهره له ۹ کم خوره‌لاتی دیواندهره و ۱۵ کم نساره دایه. کوستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۱۹۸، مال: ۳۰، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌رهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، نه‌وت فروشی.

۱۰- عباس‌اوا: دئی‌یه‌که له دیکوی دهوروبه‌ری دیواندهره له ۳۵ کم نساره و له نیوان دیکانی: میراوا و دالان‌قه‌راخی چۆمی قزل‌وه‌زان دایه. کوستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۲۷۶، مال: ۴۴، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌رهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، نه‌وت فروشی.

۱۱- فه‌رها‌داوا: دئی‌یه‌که له دیکوی دهوروبه‌ری دیواندهره له ۷ کم خوره‌لاتی دیواندهره و ۱۲ کم نساره و له نیوان دیکانی: ده‌واغ و کانی‌قولی و به‌رده‌زه‌ش دایه. کوستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۲۸۵، مال: ۴۴، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌رهو، مزگه‌وت، فیرگه.

۱۲- قه‌لا‌زی‌یا‌نه: دئی‌یه‌که له دیکوی دهوروبه‌ری دیواندهره له ۷ کم خوره‌لاتی دیواندهره و ۱۲ کم نساره و له نیوان دیکانی: ده‌واغ و کانی‌قولی و به‌رده‌زه‌ش دایه. کوستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۲۸۵، مال: ۴۴، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌رهو، مزگه‌وت، فیرگه.

۱۳- قه‌لا‌چو‌خه‌ی‌خواری: دئی‌یه‌که له دیکوی دهوروبه‌ری دیواندهره له ۲۳ کم خوره‌لاتی و ۴ کم نساره و له نیوان دیکانی: غه‌یبی سوروده‌ره سفته و نساری سه‌ری دایه. کوستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۲۵۷، مال: ۳۸، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌رهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی.

۱۴- قه‌ره‌قایه: دئی‌یه‌که له دیکوی دهوروبه‌ری دیواندهره له ۲۶ کم خوره‌لاتی دیواندهره و ۲۲ کم نساره و له نیوان دیکانی: زه‌رده‌که‌مه‌ره ده‌ربه‌ند و عباس‌اوا دایه. کوستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۳۶۸، مال: ۶۲، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا: خاکی ماشین‌رهو، مزگه‌وت، فیرگه.

۱۵- کاریز: دئی‌یه‌که له دیکوی دهوروبه‌ری دیواندهره له ۳ کم خوره‌لاتی دیواندهره و ۹ کم نساره و ۳ کم شه‌قامی دیوانده‌ره سته و له نیوان دیکانی: سه‌رقه‌لاو ره‌شیداوا و برکه‌دایه. کوستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۲۸۶، مال: ۴۰، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا: خاکی ماشین‌رهو، مزگه‌وت، فیرگه.

مزگهوت، فیرگه.

۱۶- کاقولی: دئییه که له دیکوی دهوروبه ری دیواندهره له ۹ کم خۆرهه لاتی دیواندهره و ۱۵ کم نساره و له نیوان دیکانی: دهواغ و قه لاریانه دایه. کویتسانی و سارده سییره، دانیشتون: ۱۶۹، مال: ۶۲، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، زیگا: خاکی ماشین زه، مزگهوت، فیرگه.

۱۷- نسا ره ی سه ری: دئی ناوهندی دیکوی دهوروبه ری دیواندهره له ۶ کم خۆرهه لاتی دیواندهره و له قه راخی چۆمی قزه ل وه زان و یردی نسا ره دایه. کویتسانی و سارده سییره، دانیشتون: ۵۸۶، مال: ۸۶، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، زیگا: خاکی ماشین زه، مزگهوت، فیرگه مامانی، لوله که شی، بهرق، فروشگای هاویاری، چایخانه، ئاش.

۱۸- نسا ره ی خوار ی: له ۱۳ کم خۆرهه لاتی دیواندهره و ۷ کم نسا ره ی گه وه دایه. کویتسانی و سارده سییره، دانیشتون: ۲۹۶، مال: ۴۷، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، زیگا: ماشین زه، مزگهوت، فیرگه، لوله که شی، بهرق.

دیکوی زهرینه

دیکوی زهرینه که له ۲۲ دئ پیکهاتوه، له باکوری خوراوی شاری دیواندهره و بهرزایی ۲۲۰۰ گهزی هۆبه تودا هه لکه توه، زوبه ری ئهم دیکویه ۴۶۰ کم چوارگۆشه یه و حه شیمه تی ۹۰۳۴ که سه، یانی له هه ر کم - یکی چوارگۆشه دا ۱۹/۶۳ که س نیشته جئیه - سنوری به م جوړه یه:

۱- له باکوره وه به دیکوکانی : هۆبه تو و کانی شیرین.

۲- له باشوره وه به دیکوکانی : ده رو به ر و چل چه مه.

۳- له خوراواوه به دیکوی : تيله کو به شی سه قز.

۴- له خوره لهاته وه به دیکوکانی : ده رو به ر و قه ره ته وه ره و کانی شیرین - وه نو ساوه، وشه ی (زه رینه) یانی خاکی به پیت و به ره مه می وه ک زیر و ئالتون وایه، چون (ه) له کوردی دا بو نیسه به ته، وه ک (مهر دینه) یانی پیاوی مه رد و ئازا، جا چون دئی زه رینه له ناوه ندی ده شتی به بزشت و پیتی (هۆبه تو) (هه وه تو) دا هه لکه وتوه، ئهم دئ یان ناو ناوه (زه رینه) ناوی دیکوکه یش له ناوی ئهم دئ گیراوه ته وه، دئی زه رینه له سه ر شه قامی قیره تاوی سه قز به دیوانده ره دایه و سنوری به م جوړه یه: ۱- له باکوره وه به دیکانی (ئه حمه ده که ز و که سنه زان) ۲- له باشوره وه به دئی که له کان ۳- له خوراواوه به فه تا حاوا و مه وی و موچه ی ته نوره ۴- له خوره لهاته وه به دیکانی زه فه راوا و که سنه زانه وه نو ساوه.

شه قامی سه قز به دیوانده ره و بیجار و سنه و تاران به ناوه راستی ئهم دیکوه داده بو ری و بو ته هوی په یوه ندی دیکانی، به ناوه ند و شاره کانی سنه و سه قز و دیوانده ره، نزیکترین دئ به زه رینه دئی (ئه حمه ده که زه) ۴ کم - یان نیوانه، دورترین دئ یش دئی قه لا زوته له و ره شیدا وایه که ۲۰ کم یان نیوانه.

گشت دیکانی ئهم دیکویه زیگای ماشین زه ویان هیه، شوغلی خه لکی ئهم دیکویه کشت و کال و ئازهل داری و په روا به ندیه، به ره مه می ده غل و دانه ویله به تایبه ت نوک، سپی، بی لوته، سور.

دئی زه فه راوا (کانی زوخال سه نگی) لی یه، له نیوان دیکانی برایماوا و یاپل دا کانی (به ردی) تایبه تی تیدا یه. ناوی دیکانی به زیزی ئه لفوئی به م جوړه یه :

۱- ته‌حمه‌ده‌که‌ر: دئی‌یه‌که له دیکوی زهرینه به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۲۹ کم باکوری دیوانده‌ره و ۹ کم زهرینه و ۳ کم شه‌قامی دیوانده‌ره سه‌قز دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۲۸۹، مال: ۴۶، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلّه، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل داری، زینگا: ماشین زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، به‌رق.

۲- ته‌نوره: دئی‌کۆنیکه له داوینی کویستانی حاجی سه‌یدا هه‌لکه‌وتوه ئیستاکه له دئی‌جه‌یران میناوه ده‌کیلدری.

۳- جه‌یران‌مینا: دئی‌یه‌که له دیکوی زهرینه به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۳۵ کم باکوری دیوانده‌ره و ۳ کم باکوری شه‌قامی دیوانده‌ره سه‌قز و له نیوان دیکانی: سی‌ته‌پان و ته‌حمه‌ده‌که‌ر دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۴۵۷، مال: ۷۰، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلّه، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل داری، زینگا: ماشین زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، به‌رق، لوله‌که‌شی.

۴- چۆل‌بلاغ: دئی‌یه‌که له دیکوی زهرینه به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۳۵ کم باکوری دیوانده‌ره و ۱۰ کم زهرینه و له نیوان دیکانی: کتک و که‌له‌کان و کانی سپی و ۳ کم شه‌قامی دیوانده‌ره سه‌قز دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۳۴۹، مال: ۵۳، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلّه، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل داری، زینگا: ماشین زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، به‌رق.

۵- زه‌شیداوا: دئی‌یه‌که له دیکوی زهرینه به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۵ کم باکوری دیوانده‌ره و ۲۰ کم زهرینه و ۱ کم شه‌قامی دیوانده‌ره سه‌قز دایه. کویستانی، سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۵۰۳، مال: ۷۱، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلّه، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل داری، زینگا: ماشین زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، چایخانه، و چلاوکه‌بابی سه‌رجاده.

۶- زه‌زینه: دئی‌ ناوه‌ندی دیکوی زهرینه یه‌که دیکۆ که به‌ناوی ته‌م دیوه‌ ناو‌راوه، له‌سه‌ر شه‌قامی دیوانده‌ره‌دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۸۰۰، مال: ۱۱۳، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆمیلکه‌ی حاجی سه‌بید، به‌ره‌هم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلّه، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل داری، دو مزگه‌وت، فیرگه‌ی سه‌ره‌تایی و زانومایی، به‌رق، ئاوی لوله‌که‌شی، ته‌عمیرگای ماشین، پاسگا.

۷- زه‌فه‌راوا: دئی‌یه‌که له دیکوی زهرینه به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۱۷ کم باکوری خۆراوی دیوانده‌ره و له قه‌راخی شه‌قامی دیوانده‌ره سه‌قز دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۳۹۴، مال: ۶۱، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلّه، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل داری، زینگا: ماشین زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، به‌رق، لوله‌که‌شی.

۸- زه‌نگولی: دئی‌کۆنیکه ئیستاکه چۆله و له دئی‌که‌له‌کانه‌وه ده‌کیلدری.

۹- سی‌ته‌پان: دئی‌یه‌که له دیکوی زهرینه به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۳۵ کم باکوری خۆراوی دیوانده‌ره و ۱۰ کم زهرینه و ۲ کم شه‌قامی دیوانده‌ره سه‌قز دایه.

کویستانی و سارده سیړه، دانیشتوان: ۱۸۲، مال: ۳۰، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه ویلنه، شوغل: کشت و کال، ئاژهل داری، زیگا: ماشین زه، مزگهوت، فیرگه.

۱۰- شاهوولی: دئییه که له دیکوی زهرینه بهشی ناوچهی دیواندهره له ۳۵ کم باکوری خوراوی دیواندهره و ۷ کم زهرینه و ۲ کم شهقامی دیواندهره سهقز دایه. کویستانی و سارده سیړه، دانیشتوان: ۳۱۵، مال: ۵۲، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه ویلنه، شوغل: کشت و کال، ئاژهل داری، زیگا: ماشین زه، مزگهوت، فیرگه.

۱۱- فه تاحاوا: دئییه که له دیکوی زهرینه بهشی ناوچهی دیواندهره له ۳۰ کم باکوری خوراوی دیواندهره و ۵ کم زهرینه و ۳ کم شهقامی دیواندهره سهقز و داویتی خوره لاتی کتوی حاجی سدید دایه. کویستانی ترین ناوچهی هو به توه، سارده سیړه، دانیشتوان: ۵۶۲، مال: ۴۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه ویلنه، شوغل: کشت و کال، ئاژهل داری، مزگهوت، فیرگه، پهروار بهندی، بهرق، ئاوی لوله کهشی.

۱۲- قاجیان: دئییه که له دیکوی زهرینه بهشی ناوچهی دیواندهره له ۳۵ کم خوراوی دیواندهره و ۱۰ کم زهرینه و داویتی باکوری حاجی سدید و هاوتای فه تاحاوا به ساردی و بهفرگری دا، کویستانی و سارده سیړه، دانیشتوان: ۱۸۶، مال: ۲۶، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه ویلنه، شوغل: کشت و کال، ئاژهل داری، زیگا: ماشین زه، مزگهوت، فیرگه.

۱۳- قه لای و ته له: دئییه که له دیکوی زهرینه بهشی ناوچهی دیواندهره له ۱۵ کم باکوری دیواندهره و ۵ کم خوره لاتی شهقامی دیواندهره سهقز و له نیوان زه فوراوا و قهرده زه دایه. کویستانی و سارده سیړه، دانیشتوان: ۸۸۷، مال: ۱۵۴، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه ویلنه، شوغل: کشت و کال، ئاژهل داری، زیگا: ماشین زه، مزگهوت، فیرگه، بهرق، لوله کهشی.

۱۴- کانی چایی: دئییه که له دیکوی زهرینه بهشی ناوچهی دیواندهره له ۳۵ کم باکوری خوراوی دیواندهره و ۸ کم باکوری شهقامی دیواندهره سهقز و له نیوان دیکانی: باش قشلاخ و که سنه زان دایه. کویستانی و سارده سیړه، دانیشتوان: ۴۱۳، مال: ۴۷، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه ویلنه، شوغل: کشت و کال، ئاژهل داری، زیگا: ماشین زه، مزگهوت، فیرگه.

۱۵- که سینه و زان: دئییه که له دیکوی زهرینه بهشی ناوچهی دیواندهره له ۳۰ کم باکوری خوراوی دیواندهره و ۵ کم زهرینه و ۳ کم شهقامی دیواندهره سهقز و له نیوان دیکانی: زهرینه و شاهوولی و زه فوراوا دایه. کویستانی و سارده سیړه، دانیشتوان: ۸۲۹، مال: ۱۳۱، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه ویلنه، شوغل: کشت و کال، ئاژهل داری، زیگا: ماشین زه، مزگهوت، فیرگه، له باشوری دیسی که سنه زان له سر شهقامی نیسفالته و ۳ کم زهرینه - پومپی به نرین - هده.

۱۶- کتک: دئییه که له دیکوی زهرینه بهشی ناوچهی دیواندهره له ۷ کم باکوری

خۆراوای دیواندەرە و ٨ کم خۆراوای شەقامی دیواندەرە. سەقز و لە نیوان دیکانی: چۆل‌بلاغ و کێلە‌که‌وو دایە. کویتسانی و ساردە سێرە، دانیشتوان: ٣٨٣، مال: ٥٤، سوننی، کورد، ئاو: لە کانیاو، بەرھەم: دەغل، سپیایی، دانەوێڵە، شوغل: کشت و کال، ئاژەل‌داری، زینگە: ماشین زەو، مزگەوت، فیرگە.

١٧- کانی چەرمو: دئیە که لە دیکۆی زه‌رینه به‌شی ناوچه‌ی دیواندەرە لە ٤٠ کم باکوری خۆراوای دیواندەرە و ٢ کم شەقامی دیواندەرە - سەقز و لە نیوان دیکانی: ئەحمەدە‌که‌ر و فەتاح‌وادایە. کویتسانی و ساردە سێرە، دانیشتوان: ٢٧٦، مال: ٤٩، سوننی، کورد، ئاو: لە چۆم و کانیاو، بەرھەم: دەغل، سپیایی، دانەوێڵە، شوغل: کشت و کال، ئاژەل‌داری، زینگە: ماشین زەو، مزگەوت، فیرگە، بەرق، لوله‌که‌شی.

١٨- که‌له‌کان: دئیە که لە دیکۆی زه‌رینه به‌شی ناوچه‌ی دیواندەرە لە ٣١ کم خۆراوای دیواندەرە و ٦ کم زه‌رینه و ٣ کم شەقامی دیواندەرە - سەقز دایە. کویتسانی و ساردە سێرە، دانیشتوان: ١٢٣٢، مال: ١٧٥، سوننی، کورد، ئاو: لە کانیاو، بەرھەم: دەغل، سپیایی، دانەوێڵە، شوغل: کشت و کال، ئاژەل‌داری، زینگە: ماشین زەو، مزگەوت، فیرگە، چایخانه لە سەر شەقامی ئیسفالت.

١٩- کولتە‌پە‌ی سەری: دئیە که لە دیکۆی زه‌رینه به‌شی ناوچه‌ی دیواندەرە لە ٤٠ کم خۆراوای دیواندەرە و ١٥ کم زه‌رینه و لە نیوان دیکانی: هەماراو و گاو‌ه‌شە‌له و هیجان‌جە‌یران مینا و گۆمە‌یی دایە. کویتسانی و ساردە سێرە، دانیشتوان: ٢٥٣، مال: ٥٥، سوننی، کورد، ئاو: لە کانیاو، بەرھەم: دەغل، سپیایی، دانەوێڵە، شوغل: کشت و کال، ئاژەل‌داری، زینگە: ماشین زەو، مزگەوت، فیرگە.

٢٠- گۆمە‌یی: دئیە که لە دیکۆی زه‌رینه به‌شی ناوچه‌ی دیواندەرە لە ٣٥ کم خۆراوای دیواندەرە و ١٠ کم خۆراوای شەقامی دیواندەرە - سەقز و لە نیوان دیکانی: شەریف‌اوا و کولتە‌پە دایە. کویتسانی و ساردە سێرە، دانیشتوان: ٥٦١، مال: ٨٧، سوننی، کورد، ئاو: لە کانیاو، بەرھەم: دەغل، سپیایی، دانەوێڵە، شوغل: کشت و کال، ئاژەل‌داری، زینگە: ماشین زەو، مزگەوتی تازە و مزگەوتی کۆنە، فیرگە.

٢٢- مە‌وی: دئیە که لە دیکۆی زه‌رینه به‌شی ناوچه‌ی دیواندەرە لە ٤٠ کم خۆراوای دیواندەرە و ١٥ کم زه‌رینه و لە داویتی باشوری کیتی بە‌ناوبانگی حاجی‌سە‌ی دایە. کویتسانی و ساردە سێرە، دانیشتوان: ٣٤٦، مال: ٥٧، سوننی، کورد، ئاو: لە کانیاو، بەرھەم: دەغل، سپیایی، دانەوێڵە، شوغل: کشت و کال، ئاژەل‌داری، زینگە: ماشین زەو، مزگەوت، فیرگە، خە‌لکی ئەم دئی زۆرتریان سە‌ید و بە‌ناوبانگن.

٢١- هە‌ماراو: دئیە که لە دیکۆی زه‌رینه به‌شی ناوچه‌ی دیواندەرە لە ٣٠ کم باکوری خۆراوای دیواندەرە و ٥ کم خۆراوای دیواندەرە و ٥ کم زه‌رینه و لە نیوان دیکانی: کولتە‌پە و شاو‌ه‌لی و سیرئی‌خواری دایە. کویتسانی و ساردە سێرە، دانیشتوان: ١٣٦، مال: ٣٩، سوننی، کورد، ئاو: لە کانیاو، بەرھەم: دەغل، سپیایی، دانەوێڵە، شوغل: کشت و کال، ئاژەل‌داری، زینگە: ماشین زەو، مزگەوت، فیرگە.

دیکوی سارال بهشی دیواندهره. پاریزگای کوردستان

دیکوی سارال، که له باشوری خوراوی شاری «دیواندهره» دا هه لکه وتوه و له ۳۹ دئ پینکهاتوه، زوبه ره که ی ۵۸۸ کم - ی چوار گۆشه یه و هه شیمه تی ۶۲۹۹ که سه. یانی له هه ر کیلومیتریکی چوار گۆشه دا ۱۰/۷۱ که س نیشته جی یه، سنوریشی به م جوړه یه.

۱- له باکوره وه به دیکوکانی «ده ورویه ر» و «چل چه مه» ۲- له باشوره وه به دیکوکانی «نارینان» و «حوسه یناوی باشوری» ۳- له خوراواوه به ناوچه ی مه ریوان «دیکوی گولچیده ر» ۴- له خوره لاتوه به دیکوکانی که وله و هه ر دو حوسه یناواوه نوساوه، کوستانه له وه رخۆشه کانی ئه م دیکۆیه بو ئاژه ل داری بی وینه یه. چون هه زاران جوړه گیای گۆشت گره و شیرده ر و بو خۆشی وای تیدایه. که ئه گه ر ده ولت ئاوژیکیان لی بداته وه و زینگا و بانی قیره تاوکراو و به رق و که ره سه ی پیویستی ئاژه ل داریان پی بگه یه نی و ئاژه له کانیا ن له ژیر چاوه دی ری دکتور و ده وا و ده رمان زابگری و له شافه ت و نه خۆشی ته به ق و له رزه و شتی تریان بیاریزی، بی گومان ئه م ناوچه ده توانی له ماست و که ره و په نی ری (ئوروپامان) بی نیاز بکا، له به ر بی شاگایی و بی زینگا و بانی گشت سالی له شاره کانی هه مه دان و ئه م لا و لاوه پۆل داره خوین مژه کان ده رفه ت دین و شیر و به ره می ئاژه له کانیا ن به فیرو له ده ست ده ر دین، به لام ئه گه ر زینگا و بان بگریته وه و ئازادی بدریته وه، خه لکی ده بوژیته وه و له وه زیاتر ناچه وسیتته وه^(۱).

وشه ی «سارال» له دو وشه ی «سار» و «ئال» تیکه له: «سار» یانی وینه، وشه ی «ئال» یانی زهنگی سوری کال، جا چون ئه م شوینه گولی زهنگا و زهنگی وینه ی ئال و چیره یی زوری تیدایه، بیان وتوه «سارال» یانی زهنگی ئه م کوستانانه، ئه وه نده سور و کال و جوانه ده له ی خویتی گه شی شه هیدانه، ده کری بله ی «سار» یا سه حرا به مانا ده ست و کوستانی پز له گول و گز و گیای سور و زهنگا و زهنگ و جوانه، دینی «هه زارکانیا ن» ناوه ندی دیکوی ساراله، چون ئه م دئ کانیاوی سارد و سوکی فره و فراوانه، هه ر شویتی ده چی هاژه ی ئاوه شه قه ی شه تاوانه، قه لپه زه یه زیواوه، تا ئه گه ی به دیمه ن و جوانه، ناوی به هه زار کانیا ن ده رچه، چون خودا له قای لی خسته، سنوری ئه م دئ به م جوړه یه: ۱- له باکوره وه به دیکانی «ئاله شکینه» و «تازاوی ئه مین» ۲- له باشوره وه به دیکانی «گیزملی خوار و سه ر» و «گه ون تو» ۳- له خوراواوه به دیکانی «قه لاویانه» و «گورجی» و «قزل بلاغ» ۴- له خوره لاتوه به دیکانی: «میشیاو» و «تازاوا» و «تازاوی تاسه ف» وه نوساوه، شوغلی خه لکی ئه م دیکو زیاتر ئاژه ل داری یه. بزیکي که م کشت و کال به عه مه ل دین، زینگاویان: ۱- زینگای خیزژی «که وله» به «هه زارکانیا ن» ۲- زینگای خیزژی دیواندهره به «گله سور» له ویوه دوری لی ده بیته وه: ۱- تا دینی قزل بلاغ ده روا ۲- تاهه زارکانیا ن و له وه

پیشهوه تاده‌ره‌ویانی فارس ده‌زوا.

۳- زینگای هه‌زارکانیان به‌ره‌و باشور، که زورتری دیکانی به‌ناوه‌ندی دیکۆ په‌یوه‌ند ده‌دا، ئەم زینگایه تا دیکانی: «ساروقامیش» له قه‌راخی سه‌ددی «قشلاخی سنه‌ درێژه‌ی هه‌یه‌. دیسان بۆ دینی ئارینانیش ده‌چی. که‌له‌ ویوه‌ به‌ره‌و سنه‌ درێژه‌ی هه‌یه‌، نزیکترین دێ به‌ هه‌زارکانیان دینی «گیزملی سه‌رو خواره‌ که‌ ۱۰ کم نیوانیان هه‌یه‌. دورترین دێ‌یش، دینی «کۆل» که‌ ۷۰ کم نیوان هه‌یه‌.

ناوی دیکانی ئەم دیکۆ به‌ریزی ئەلف و بی به‌م جو‌ره‌یه‌:

۱- ئاغ‌بلاغ: دێ‌یه‌ که‌ له‌ دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره‌ له‌ ۳۵ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره‌ و ۳ کم هه‌زارکانیان و له‌ نیوان دیکانی: خه‌نجه‌رخواری و کۆس‌عومه‌رو تازاوای قازی عه‌لی دایه‌. کویتانی و سارده‌سی‌ره‌، دانیش‌توان: ۶۵، مال: ۹ سوننی، کورد، ئاو: له‌ کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت.

۲- ئیسلا‌ما‌وا(تازاو): دێ‌یه‌ که‌ له‌ دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره‌ له‌ ۵۰ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره‌ و ۱۰ کم هه‌زارکانیان و له‌ نیوان دیکانی: میشیاو و ده‌ره‌ویان و تازاوای ئەمین دایه‌. کویتانی و سارده‌سی‌ره‌، دانیش‌توان: ۹۹، مال: ۱۶، سوننی، کورد، ئاو: له‌ کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، ئاش.

۳- بیستونی حاجیا‌وا: دێ‌یه‌ که‌ له‌ دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره‌ له‌ ۳۵ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره‌ دایه‌. کویتانی و سارده‌سی‌ره‌، دانیش‌توان: ۵، مال: ۱ سوننی، کورد، با‌سا‌کو، بزیا‌وانان، دو دێ‌ بون به‌لام ئیستا‌که‌ چۆلن و به‌ شکلی موچه‌ ده‌ره‌هاتون.

۴- به‌رده‌سپی: دێ‌یه‌ که‌ له‌ دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره‌ له‌ ۵۰ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره‌ و ۲۰ کم هه‌زارکانیان و له‌ نیوان دیکانی: ئافاسیاب و زه‌رتک و گه‌ونتوزلکه‌ دایه‌. کویتانی و سارده‌سی‌ره‌، دانیش‌توان: ۱۷۶، مال: ۲۷ سوننی، کورد، ئاو: له‌ کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت و فیرگه‌.

۵- تازاوای ئاسه‌ف: دێ‌یه‌ که‌ له‌ دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره‌ له‌ ۳۰ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره‌ و ۱۰ کم هه‌زارکانیان و له‌ نیوان دیکانی: کانی‌که‌وه‌ و که‌پک تیتاق دایه‌. کویتانی و سارده‌سی‌ره‌، دانیش‌توان: ۱۷۴، مال: ۲۱ سوننی، کورد، ئاو: له‌ کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت.

۶- تازاوای ئەمین: دێ‌یه‌ که‌ له‌ دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره‌ له‌ ۳۳ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره‌ و ۱۲ کم هه‌زارکانیان و له‌ نیوان دیکانی: حاجی‌موسی و

کانی کهوه و شیخ حیدر و میشیاو دایه. کویتانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۲۶۹، مال: ۳۹، سوننی، کورد، ناو: له کانیوا، بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و نازهل داری، زینگا: ماشین زه، مزگهوت، فیرگه.

۷- تازاواي دۆله زهش: دئییه که له دیکۆی سارال، بهشی ناوچهی دیواندهره له ۶۵ کم باشوری خۆراواي دیواندهره و ۲۰ کم ههزارکانیان و له نیوان دیکانی: عهلیاواي دۆله زهش و کۆس سومر دایه. کویتانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۱۰۸، مال: ۱۸، سوننی، کورد، ناو: له کانیوا، بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و نازهل داری، زینگا: ماشین زه، مزگهوت، فیرگه.

۸- تازاواي قازی: دئییه که له دیکۆی سارال، بهشی ناوچهی دیواندهره له ۷۵ کم باشوری خۆراواي دیواندهره و ۳۰ کم ههزارکانیان و له نیوان دیکانی: قوزیچه و ناغ بلاغ و کۆس عومر دایه. کویتانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۱۳۰، مال: ۲۵، سوننی، کورد، ناو: له کانیوا، بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و نازهل داری، زینگا: ماشین زه، مزگهوت، فیرگه، ناش.

۹- حاجی موسا: دئییه که له دیکۆی سارال، بهشی ناوچهی دیواندهره له ۲۵ کم باشوری خۆراواي دیواندهره و ۲۰ کم ههزارکانیان و له نیوان دیکانی: گولانه و کانی کهوه و تازاواي تهمین دایه. کویتانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۲۷۶، مال: ۳۳، سوننی، کورد، ناو: له کانیوا، بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و نازهل داری، زینگا: ماشین زه، مزگهوت، فیرگه.

۱۰- حوسه یناوا: دئییه که له دیکۆی سارال، بهشی ناوچهی دیواندهره له ۳۰ کم باشوری خۆراواي دیواندهره و ۲۰ کم ههزارکانیان و له نیوان دیکانی: دهرویان و گلله سور و مدهر دایه. کویتانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۵۰، مال: ۹، سوننی، کورد، ناو: له کانیوا، بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و نازهل داری، زینگا: ماشین زه، مزگهوت، فیرگه.

۱۱- خه نجمی سه ری: دئییه که له دیکۆی سارال، بهشی ناوچهی دیواندهره له ۶۵ کم باشوری خۆراواي دیواندهره و ۲۰ کم ههزارکانیان و له نیوان دیکانی: حاجیاوا و ناغ بلاغ و گولانه دایه. کویتانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۳۶، مال: ۶، سوننی، کورد، ناو: له کانیوا، بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و نازهل داری، زینگا: ماشین زه، مزگهوت، فیرگه.

۱۲- خه نجمی خواری: دئییه که له دیکۆی سارال، بهشی ناوچهی دیواندهره له ۶۰ کم باشوری خۆراواي دیواندهره و ۲۰ کم ههزارکانیان و له نیوان دیکانی: حاجیاوا و فهداوا و کۆل دایه. کویتانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۱۷، مال: ۲، سوننی، کورد، ناو: له کانیوا، بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و نازهل داری، زینگا: ماشین زه، مزگهوت.

۱۳- دهرویان: دئییه که له دیکۆی سارال، بهشی ناوچهی دیواندهره له ۳۰ کم

باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۲۰ کم هه‌زارکانیان و له نیوان دیکانی: حوسه‌یناوا مه‌رده‌ره و ئیسلا‌ما‌وادایه. کویتسانی و سارده‌سی‌ره، دانیش‌توان: ۶۰، مال: ۸، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت.

۱۴- ده‌رویشان: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۶۵ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۱۰ کم هه‌زارکانیان و له نیوان دیکانی: گیزملی خوار و قه‌لاولیا‌نه و کۆل‌دایه. کویتسانی و سارده‌سی‌ره، دانیش‌توان: ۲۶، مال: ۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، شه‌خس.

۱۵- ده‌ره‌ویانی فارسی: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۷۰ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۲۵ کم هه‌زارکانیان و له نیوان دیکانی: دۆزخده‌ره و عه‌بدو‌سه‌مه‌د دایه. کویتسانی و سارده‌سی‌ره، دانیش‌توان: ۹۲، مال: ۱۴، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فروشگای هاویاری.

۱۶- دۆزه‌خده‌ره: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۶۸ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۴۲ کم هه‌زارکانیان و له نیوان دیکانی: کۆل و ده‌ره‌ویانی فارسی و عه‌بدو‌سه‌مه‌د دایه. کویتسانی و سارده‌سی‌ره، دانیش‌توان: ۳۱۶، مال: ۴۱، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیزگه، فروشگای هاویاری.

۱۷- زه‌لکه: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۴۰ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۳۵ کم هه‌زارکانیان و له نیوان دیکانی: ته‌فراسیاب و به‌رده‌سپی و عه‌لیا‌وای دۆله‌زه‌ش دایه. کویتسانی و سارده‌سی‌ره، دانیش‌توان: ۴۷، مال: ۷، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، شه‌خس.

۱۸- زه‌ردک: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۵۰ کم^(۱) باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۲۰ کم هه‌زارکانیان و له نیوان دیکانی: به‌رده‌سپی و ئاله‌ده‌زه‌ی خوار و ته‌فراسیاب دایه. کویتسانی و سارده‌سی‌ره، دانیش‌توان: ۳۰، مال: ۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت.

۱۹- عه‌لیا‌وای دۆله‌زه‌ش: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۶۵ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۲۰ کم هه‌زارکانیان دایه. کویتسانی و سارده‌سی‌ره، دانیش‌توان: ۱۰۴، مال: ۱۷، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایی،

شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: مزگه‌وت.

۲۰- فهره‌اداوا: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۶۵ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۱۰ کم هه‌زارکانیان دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، ئیساکه مه‌زرایه و مالی تیدا ئی‌یه

۲۱- قه‌لاگا: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۶۰ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۱۵ کم هه‌زارکانیان و له نیوان دیکانی: گله‌سور و مه‌رده‌دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۲۱۴، مال: ۳۳، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۲۲- قزلبلاغ: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۴۰ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۱۰ کم هه‌زارکانیان و له نیوان دیکانی: ناله‌شکینه و کانی‌سید مراد و هه‌زارکانیان دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۲۵۶، مال: ۴۴، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، لوله‌که‌شی.

۲۳- قه‌لاولیانه: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۵۵ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۱۵ کم هه‌زارکانیان دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۷۵۶، مال: ۳۴، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۲۴- کانی‌سه‌ی مراد: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۴۵ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۲۰ کم هه‌زارکانیان دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۱۴۵، مال: ۲۳، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، لوله‌که‌شی.

۲۵- کانی‌که‌وه: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۲۰ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۲۰ کم هه‌زارکانیان و له نیوان دیکانی: گولانه‌دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۲۰۹، مال: ۳۹، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، ئاش.

۲۶- که‌په‌ک: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۳۰ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۲۰ کم هه‌زارکانیان دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۵۶۵، مال: ۹۲، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، ئاش.

۲۷- کۆسی عومه‌ر: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۶۰ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۱۵ کم هه‌زارکانیان دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۲۰۵، مال: ۳۲، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلله، سپیایی،

شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، زینگا: ماشین زهه، مزگهوت، فیرگه.

۲۸- کول: دئییه که له دیکۆی سارال، بهشی ناوچهی دیواندهره له ۶۰ کم باشوری خۆراوای دیواندهره و ۲۰ کم ههزارکانیان دایه. کویتسانی و سارده سیهر، دانیشتون: ۳۵۷، مال: ۵۸، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، زینگا: ماشین زهه، مزگهوت، فیرگه، ئاش.

۲۹- گیزملی سه ری: دئییه که له دیکۆی سارال، بهشی ناوچهی دیواندهره له ۵۷ کم باشوری خۆراوای دیواندهره و ۱۲ کم ههزارکانیان و له نیوان دیکانی: گه و نتو و کۆس عومه ر دایه. کویتسانی و سارده سیهر، دانیشتون: ۱۸۵، مال: ۳۰، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، زینگا: ماشین زهه، مزگهوت، لوله کهشی.

۳۰- گیزملی خواری: دئییه که له دیکۆی سارال، بهشی ناوچهی دیواندهره له ۵۵ کم باشوری خۆراوای دیواندهره و ۱۰ کم ههزارکانیان و له نیوان دیکانی: گه و نتو و ههزارکانیان دایه. کویتسانی و سارده سیهر، دانیشتون: ۱۸۵، مال: ۲۹، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، زینگا: ماشین زهه، مزگهوت، فیرگه.

۳۱- گله سور: دئییه که له دیکۆی سارال، بهشی ناوچهی دیواندهره له ۳۰ کم باشوری خۆراوای دیواندهره و ۲۲ کم ههزارکانیان و له نیوان دیکانی: شیخ حهیدەر و قه لاگادایه. کویتسانی و سارده سیهر، دانیشتون: ۲۱۳، مال: ۳۱، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، زینگا: ماشین زهه، مزگهوت، فیرگه.

۳۲- گه و نتو: دئییه که له دیکۆی سارال، بهشی ناوچهی دیواندهره له ۵۵ کم باشوری خۆراوای دیواندهره و ۱۰ کم ههزارکانیان دایه. کویتسانی و سارده سیهر، دانیشتون: ۳۱۰، مال: ۵۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، زینگا: ماشین زهه، مزگهوت، فیرگه، ئاش.

۳۳- گورجی: دئییه که له دیکۆی سارال، بهشی ناوچهی دیواندهره له ۵۰ کم باشوری خۆراوای دیواندهره و ۵ کم ههزارکانیان دایه. کویتسانی و سارده سیهر، دانیشتون: ۱۶۶، مال: ۲۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، زینگا: ماشین زهه، مزگهوت.

۳۴- ماین دۆل: دئییه که له دیکۆی سارال، بهشی ناوچهی دیواندهره له ۷۵ کم باشوری خۆراوای دیواندهره و ۳۰ کم ههزارکانیان دایه. کویتسانی و سارده سیهر، دانیشتون: ۲۰۰، مال: ۲۹، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل و دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، زینگا: ماشین زهه، مزگهوت.

۳۵- مه ره ده ره: دئییه که له دیکۆی سارال، بهشی ناوچهی دیواندهره له ۲۵ کم باشوری خۆراوای دیواندهره و ۲۰ کم ههزارکانیان و له نیوان دیکانی: قه لاگا دایه.

کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۲۰۰، مال: ۲۹، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایی، هه‌نگوین، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زّیگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۳۶- میشیایو: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچهی دیوانده‌ره له ۴۰ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۱۰ کم هه‌زارکانیان دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۲۰۴، مال: ۳۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زّیگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، ئاش، لوله‌که‌شی.

۳۷- نالّه‌شکینه: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچهی دیوانده‌ره له ۴۰ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۵ کم هه‌زارکانیان و له نیوان دیکانی: مه‌رده‌ره و میشیایو دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۳۲، مال: ۱۸، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایی، هه‌نگوین، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زّیگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی.

۳۸- هانه‌گولانه: دئی‌یه‌که له دیکۆی سارال، به‌شی ناوچهی دیوانده‌ره له ۶۵ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره و ۲۰ کم هه‌زارکانیان دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۸۲، مال: ۱۶، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایی، هه‌نگوین، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زّیگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، ئاش، لوله‌که‌شی.

۳۹- هه‌زارکانیان: دینی ناوه‌ندی دیکۆی سارال، له ۴۵ کم باشوری خۆراوای دیوانده‌ره له نیوان دیکانی: نالّه‌شکینه و گورجی دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۲۳۴، مال: ۵۴، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆمی قزل‌وه‌زان، به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلّه، سپیایی، هه‌نگوین، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زّیگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، پاسگاه، جه‌مام، ده‌رمانگاه، لوله‌که‌شی، نه‌وت فروشی، ئاش.

دیکوی قهره ته ووره

(قهره ته ووره) له دو وشي «قهره» و «ته ووره» پیکهاتوه، «قهره» که به دو مانایه: ۱- (نزیک) «بو قهره م ناکه وئ» یانی بۆلیم نزیک نابیتته وه ۲- (شکل) «بو قهره م بهر چاوت ناکه وئ» یانی بو شکل و شباهت مت وه بهر چاونایی.

«ته ووره» به مانا (قطبی) ناشی ئاوه ۲- به مانا راسته ی مال و هدرشتی بیته هو ی راسته کۆمه ل و مال. «ته وهره ی ماله» یانی راسته ی ماله (درگا له ته وهره چوه) یانی له راسته چوه و گیراوه و بای خواردوه. جا چۆن ئهم ناوچه به پیت و بهرته که ته و خاکی به برشت و نه رمانه و له وهره ی خۆشه و شکلی جوانه بیان و توه (قهره ته وهره) یانی ههم گولی سهرته لی نیشتمان، ههم شکلی و دیمه نی جوانه، ههم راسته یه و قوتبه بو خه لکی ناوچه که - ههروه ک بهر دی ناشی ئاو له سهر ته وهره ده گه زئ - ژیا نی خه لکیش له سهر به هره و بهر هه می به خیر و بی ری ده گه زئ - بزئ و تو یانه «قهره» تورکی یه یانی (زهش) - ته وهره یش یانی (کیو) یانی کتوی زهش که ئهم لیکدانه وه به بیروزی من له گه ل راستیدا نایه ته وه چون هه ر دو وشه کان کوردین.

ئیترا کاتی که شال و بوزوی خۆ ولاتی زۆره - چ نیازم به حاوی چلکنی بۆره (دیکوی قهره ته وهره) له باکوری خۆره لاتی دیواندهره دا هه لکه وتوه و له ۲۷ دئ پیکهاتوه و زۆبه ره که ی ۴۷۴/۵ ک چوار گو شه یه. هه شیمه تی ۹۷۰۴ که سه یانی له هه رک - یکی چوار گو شه دا ۲۰/۴۴ که سه نیشته جئ یه و سنو ریشی به م جۆره یه.

۱- له باکوره وه به دیکوی کانی شیرین و ناوچه ی بیجار (دیکوی سیامه نسوری) ۲- له باشوره وه به دیکوی ده ورو بهر ۳- له خۆراوا وه به دیکوی زه زینه ۴- له خۆره لات وه به ناوچه ی بیجار (دیکوی سیامه نسور) وه نوسا وه.

دیی (گاوه شه له) چون له سهر شه قامی خیزژی ماشین زه و دیواندهره بو دیکانی ده ورو بهر هه لکه وتوه و به ئاسانی دیکانی ئهم لاو لای ده توانن له م ریگا وه هات و چۆ دیواندهره بکه ن و په یوه ند پیکه وه بگرن، به ناوه ندی ئهم دئ دانرا وه. سنوری گاوه شه له به م جۆره یه:

۱- له باکوره وه به دیی زه زینه ۲- له باشوره وه به تازا وای وه زیر و دیی سهرقه لا ۳- له خۆراوا وه به دیی جافرا و و کولته ی خوارئ ۴- له خۆره لات وه به دیکانی: دراسب و یه نگی که ند نوسا وه - دیی گاوه شه له له قه راخ چۆمی - ویل کوششی و له بهر ئاوه زۆی ئه و دا هه لکه وتوه - نزیکترین دئ به گاوه شه له دیی دراسب ۴ ک نیوانیانه - دورترین دیی په نجه ی سهر و خوار ۶۰ کم نیوانیانه.

ناوی دیکان به ریژی ئه لف و بی به م جۆره یه:

- ۱- ئاخکه‌ند: دئی‌یه‌که له دیکۆی قهره‌ته‌وه‌ره به‌شی ناوچهی دیواندهره: له ۴۵ کم باکوری خۆره‌له‌اتی دیواندهره و ۲۵ کم گاو‌ه‌شه‌له و له قه‌راخ چۆمی قهره‌ول و له نیوان دیکانی: قهره‌ته‌وه‌ره و قهره‌چی‌قزان دایه. کویتسانی و سارده‌سیره. دانیش‌توان: ۶۰۸: مال: ۹۲، سوننی، کورد، ئاو له چۆم و کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل و دانه‌ویلّه - سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، ئاش، قه‌سای.
- ۲- ئاوباریک: دئی‌یه‌که له دیکۆی قهره‌ته‌وه‌ره به‌شی ناوچهی دیواندهره: له ۶۰ کم باکوری خۆره‌له‌اتی دیواندهره و ۴۲ کم گاو‌ه‌شه‌له و له نیوان دیکانی: ئاخکه‌ند و قهره‌ول دایه. کویتسانی و سارده‌سیره. دانیش‌توان: ۲۱۸، مال: ۳۷، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل و دانه‌ویلّه - سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری، مزگه‌وت.
- ۳- باوه‌راز: دئی‌یه‌که له دیکۆی قهره‌ته‌وه‌ره به‌شی ناوچهی دیواندهره. له ۴۰ کم باکوری خۆره‌له‌اتی دیواندهره و ۳۰ کم گاو‌ه‌شه‌له و له نیوان دیکانی: وه‌زیر و ققلو دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۵۷۷، مال: ۸۶، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.
- ۴- په‌نجه‌ی سه‌ری: دئی‌یه‌که له دیکۆی قهره‌ته‌وه‌ره به‌شی ناوچهی دیواندهره. له ۸۰ کم باکوری خۆره‌له‌اتی دیواندهره و ۶۰ کم گاو‌ه‌شه‌له و له نیوان دیکانی: په‌نجه‌ی خواری و سه‌راو‌قه‌ره‌خان دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۷۶، مال: ۱۳، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی.
- ۵- په‌نجه‌ی خواری: دئی‌یه‌که له دیکۆی قهره‌ته‌وه‌ره به‌شی ناوچهی دیواندهره. له ۸۰ کم باکوری خۆره‌له‌اتی دیواندهره و ۶۰ کم گاو‌ه‌شه‌له و له نیوان دیکانی: په‌نجه‌ی سه‌ری و شه‌که‌ربلاغ دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۱۹۸، مال: ۳۷، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، تری، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی.
- ۶- تازا‌وای هیجان: دئی‌یه‌که له دیکۆی قهره‌ته‌وه‌ره به‌شی ناوچهی دیواندهره. له ۳۵ کم باکوری خۆره‌له‌اتی دیواندهره و ۱۵ کم گاو‌ه‌شه‌له و له قه‌راخی چۆمی: ویل کوشی - دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۲۰۴، مال: ۳۱، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، شه‌خس، لوله‌که‌شی.
- ۷- تازا‌وای وه‌زیر: دئی‌یه‌که له دیکۆی قهره‌ته‌وه‌ره به‌شی ناوچهی دیواندهره. له ۴۵ کم باکوری خۆره‌له‌اتی دیواندهره و ۲۵ کم گاو‌ه‌شه‌له دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۱۷۱، مال: ۳۴، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.
- ۸- جافراوا (جه‌غه‌راوا): دئی‌یه‌که له دیکۆی قهره‌ته‌وه‌ره به‌شی ناوچهی

دیوانده‌ره. له ۱۵ کم باکوری خۆره‌ه‌ل‌اتی دیوانده‌ره و ۱۰ کم گاو‌ه‌شه‌له و له ۹ کم شه‌قامی دیوانده‌ره سه‌قز دایه. کویستانی و سارده‌سیزه، دانیشتوان: ۳۶۲، مال: ۵۱، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، ئاش.

۹- چاله‌سور: دئی‌کۆنیکه ئیستاکه موچه‌یه و ده‌کیلدری.

۱۰- چه‌قلو: دئی‌یه‌که له دیکۆی قهره‌توره‌ره به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۵۵ کم باکوری خۆره‌ه‌ل‌اتی دیوانده‌ره و ۱۰ کم گاو‌ه‌شه‌له دایه. کویستانی و سارده‌سیزه، دانیشتوان: ۱۶۶، مال: ۲۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی. ۱۱- دراسب: دئی‌یه‌که له دیکۆی قهره‌توره‌ره به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۲۴ کم باکوری خۆره‌ه‌ل‌اتی دیوانده‌ره و ۴ کم گاو‌ه‌شه‌له و قه‌راخی چۆمی ویل کوشتی دایه. کویستانی و سارده‌سیزه، دانیشتوان: ۴۵۵، مال: ۸۰، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، ئاش.

۱۲- زه‌زینه‌ی و ه‌رم‌زیار: دئی‌یه‌که له دیکۆی قهره‌توره‌ره به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۳۰ کم باکوری خۆره‌ه‌ل‌اتی دیوانده‌ره و ۱۰ کم گاو‌ه‌شه‌له و له نیوان دیکانی: ه‌یجان و قهره‌چی‌قزان دایه. کویستانی و سارده‌سیزه، دانیشتوان: ۵۷۵، مال: ۹۴، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، ئاش.

۱۳- سه‌راوقه‌ره‌خان: دئی‌یه‌که له دیکۆی قهره‌توره‌ره به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۶۳ کم باکوری خۆره‌ه‌ل‌اتی دیوانده‌ره و ۴۳ کم گاو‌ه‌شه‌له و له نیوان دیکانی: قهره‌توره‌ره و پهنجه‌ی سه‌ری‌دایه. کویستانی و سارده‌سیزه، دانیشتوان: ۲۳۴، مال: ۴۰، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی.

۱۴- شه‌که‌ری‌لاغ: دئی‌یه‌که له دیکۆی قهره‌توره‌ره به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۷۰ کم باکوری خۆره‌ه‌ل‌اتی دیوانده‌ره و ۵۰ کم گاو‌ه‌شه‌له و ۵ کم باکوری چۆمی قزل‌وه‌زان دایه. کویستانی و سارده‌سیزه، دانیشتوان: ۱۴۷، مال: ۲۴، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

۱۵- عه‌زیزاوا: دئی‌یه‌که له دیکۆی قهره‌توره‌ره به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۴۰ کم باکوری خۆره‌ه‌ل‌اتی دیوانده‌ره و ۲۰ کم گاو‌ه‌شه‌له و ۷ کم خۆره‌ه‌ل‌اتی شه‌قامی دیوانده‌ره - سه‌قز دایه. کویستانی و سارده‌سیزه، دانیشتوان: ۱۳۲، مال: ۲۱، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، شه‌خس.

۱۶- قهره توره ره: دئی ناوه ندی دیکوی قهره توره ره که ناوی دیکۆ که له ناوی ئه م دئی گیراوه ته. له ۶۳ کم باکوری خۆره لاتی دیوانده ره و ۴۳ کم گاهه شه له و له نیوان دیکانی: ئاخکه ند و سه راوقه خان دایه. کوستانی و سارده سیزه، دانیشتون: ۳۶۷، مال: ۶۰، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و کاریز، بهرهم: دهغل، دانه ویله و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، ده سکردی ژنان: مهوج، زینگا: ماشین زه، مزگه وت، فیرگه، لوله که شی، ناش.

۱۷- قهره چی قران: دئی یه که له دیکوی قهره توره ره به شی ناوچهی دیوانده ره. له ۳۵ کم باکوری خۆره لاتی دیوانده ره و ۱۷ کم گاهه شه له و له نیوان دیکانی: ئاخکه ند و یهنگی که ند دایه. کوستانی و سارده سیزه، دانیشتون: ۳۵۷، مال: ۵۳، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، بهرهم: دهغل، دانه ویله و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، زینگا: ماشین زه، مزگه وت، فیرگه، لوله که شی.

۱۸- قهره ول: دئی یه که له دیکوی قهره توره ره به شی ناوچهی دیوانده ره. له ۷۰ کم باکوری خۆره لاتی دیوانده ره و ۵۰ کم گاهه شه له و له نیوان دیکانی: ئاوباریک و قه لاکۆن دایه. کوستانی و سارده سیزه، دانیشتون: ۹۸۴، مال: ۱۵۷، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه ویله و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، زینگا: ماشین زه، مزگه وت، فیرگه، لوله که شی، شهخس، فروشگای هاویاری، نهوت فروشی، ناش.

۱۹- قزکه: دئی یه که له دیکوی قهره توره ره به شی ناوچهی دیوانده ره. له ۶۰ کم باکوری خۆره لاتی دیوانده ره و ۴۰ کم گاهه شه له و له قه راخ چۆمی ویل کوشتی دایه. کوستانی و سارده سیزه، دانیشتون: ۲۷۲، مال: ۵۱، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، بهرهم: دهغل، دانه ویله و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، زینگا: ماشین زه، مزگه وت، فیرگه.

۲۰- قشلاخ چه رمو: دئی یه که له دیکوی قهره توره ره به شی ناوچهی دیوانده ره. له ۵۵ کم باکوری خۆره لاتی دیوانده ره و ۳۵ کم گاهه شه له و له قه راخ چۆمی ویل کوشتی دایه. کوستانی و سارده سیزه، دانیشتون: ۲۱۷، مال: ۳۹، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، بهرهم: دهغل، دانه ویله و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، زینگا: ماشین زه، مزگه وت، فیرگه، شهخس.

۲۱- گاومتر: دئی یه که له دیکوی قهره توره ره به شی ناوچهی دیوانده ره. له ۵۰ کم باکوری خۆره لاتی دیوانده ره و ۳۷ کم گاهه شه له و له نیوان دیکانی: ئاخکه ند و مه راد قولی دایه. کوستانی و سارده سیزه، دانیشتون: ۳۸۴، مال: ۶۷، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، بهرهم: دهغل، دانه ویله و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، زینگا: ماشین زه، مزگه وت، فیرگه، لوله که شی، شهخس.

۲۲- کولته پهی خواری: دئی یه که له دیکوی قهره توره ره به شی ناوچهی دیوانده ره. له ۵ کم باکوری خۆره لاتی دیوانده ره و ۵ کم گاهه شه له و ۷ کم باکوری شه قامی دیوانده ره - سه قز دایه. کوستانی و سارده سیزه، دانیشتون: ۴۰۸، مال: ۶۱، سوننی، کورد،

ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویله و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، ناش.

۲۳- گاو‌ه‌شه‌له: دینی ناوه‌ندی دیکوی قهره‌توره‌ به‌شی ناوچه‌ی دیواندهره. له ۲۰ کم باکوری خۆره‌له‌اتی دیواندهره و قه‌راخی چۆمی ویل‌کوشتی دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۵۵۰، مال: ۹۳، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویله و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، چه‌مام، جیهاد، پاسگا، به‌رق، ناش.

۲۴- مرادقولی: دئی‌یه‌که له دیکوی قهره‌توره‌ به‌شی ناوچه‌ی دیواندهره. له ۶۵ کم باکوری خۆره‌له‌اتی دیواندهره و ۴۵ کم گاو‌ه‌شه‌له و له نیوان دیکانی: گامتر و شه‌که‌ربلاغ دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۳۱۹، مال: ۵۲، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویله و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، ده‌سکردی ژنان: مه‌وج، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، ناش، ئاسنگه‌ری.

۲۵- وزمان: دئی‌یه‌که له دیکوی قهره‌توره‌ به‌شی ناوچه‌ی دیواندهره. له ۱۵ کم باکوری خۆره‌له‌اتی دیواندهره و ۴ کم خۆره‌له‌اتی شه‌قامی دیواندهره - سه‌قز دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۸۰۲، مال: ۱۲۹، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویله و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، مامانی، ده‌رمانگا، چه‌مام، به‌رق.

۲۶- وه‌زیر: دئی‌یه‌که له دیکوی قهره‌توره‌ به‌شی ناوچه‌ی دیواندهره. له ۵۰ کم باکوری خۆره‌له‌اتی دیواندهره و ۲۰ کم گاو‌ه‌شه‌له و له قه‌راخی چۆمی ویل‌کوشتی دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۴۱۰، مال: ۶۰، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویله و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، ناش.

۲۷- هیجان: دئی‌یه‌که له دیکوی قهره‌توره‌ به‌شی ناوچه‌ی دیواندهره. له ۲۰ کم باکوری خۆره‌له‌اتی دیواندهره و ۱۷ کم گاو‌ه‌شه‌له و له قه‌راخی چۆمی ویل‌کوشتی دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۲۹۷، مال: ۴۲، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویله و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۲۸- یه‌نگی‌که‌ند: دئی‌یه‌که له دیکوی قهره‌توره‌ به‌شی ناوچه‌ی دیواندهره. له ۳۵ کم باکوری خۆره‌له‌اتی دیواندهره دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۳۱۳، مال: ۵۱، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویله و سپیایی، هه‌نگوین، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی.

دیکوی کانی شیرین

دیکوی کانی شیرین له باکور و باکوری خۆره لاتێ دیواندهره دا هه لکه وتوه، له ۱۸ دێ پێکهاتوه، روبهره که ی ۳۹۶/۵ کم چوارگۆشه یه و هه شیمه تی ۶۷۹۱ که سه. یانی له ههر کم- یکی چوارگۆشه دا ۱۷/۱۲ که س نیشه جێ یه سنوریشی بهم جۆره یه: ۱- له باکور هه به دیکوی هۆبه توی به شی تیکاب ۲- له باشوره وه به دیکو کانی قهره ته و ره و زه رینه ۳- له خۆره لات هه به دیکوی سیامه نسوری بیجار و به شی تیکاب ۴- له خوراوا وه به دیکو کانی هۆبه تو و زه رینه وه نوساوه.

ناوی دیکوی (کانی شیرین) له ناوی دێی (کانی شیرین) گیراوه ته وه، هه رچه ند کانیوا وه کانی ههریمی کوردستان گشتیان شیرین و خۆشن، دیاره ده بێ ناوی کانیوا وه کانی ئهم دێ چهنده سوک و شیرین بێ که ناوی (کانی شیرین) ی بزی بیته بهر خوی.

دێی (شالی شهل) به ناوه ندی ئهم دیکو دانراوه، شال له کوردی دا به مانای تیکزایی به پشتوین دهوتری، به لām به مانای تایبته به پشتوینی سهوز دهوتری که سهیدان له پشتی ده به ستن. هه روا شال به مانای بوزویش هاتوه، وا دهر ده که وی که خه لکی ئهم شوینه پشتوینیان شل به سستی بویه ناوی به (شالی شل) ده رچوبی، چون بزی له خه لکی ئهم دێ سهیدن رهنگی له قه دیما بو جوانی شال و پشتوینیان شل به سستی بهم جۆره دی که یان ناو نابێ (شالی شل) به ره به ره به شکل (شالی شهل) ده رهاتی (ی) شالی بو نیسه ته یانی شالی خه لکی ئهم دێ شله، سنوری دێی (شالی شهل) بهم جۆره یه:

۱- له باکور هه به دیکانی: ئه میناوا و قوچاخ ۲- له باشوره وه به دیکانی: باش قشلاخ و سیری سه ری ۳- له خوراوا وه به دیکانی: سیری خورای و سه ری، قوچاخ ۴- له خۆره لات هه به دیکانی: هه یه ره دیوان و نه و به هاره وه نوساوه.

دورترین دێی به (شالی شهل) دیکانی: یاپاله، مو عیناوا، قه لاکون که ۳۰ کم نیوانیانه، نزیکترین دیش هه یه ره دیوانه ۵ کم نیوانیانه شوغلی خه لکی ئهم دیکو: کشت و کال و ئاژه ل داری و په روا ر به ندی یه، به ره هم: گه نم و نوک، ده سه کردی ژنان: قالی، قالیچه، گۆره وی و جاجم، له ۱۸ دێی ئهم دیکو ۳ دێی زیگیای قیره تاو و ۱۵ دێی زیگیای خاکی هه یه. ناوی دیکانی به ریزی ئه لف و بی بهم جۆره یه:

۱- ئه‌میناوا: دئی‌یه‌که له دیکۆی کانی شیرین به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۸۵ کم باکوری دیوانده‌ره و ۲۵ کم شالی‌شهل و له نیوان دیکانی: نه‌وبه‌هار و ته‌گرباری دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۲۰۵، مال: ۳۱، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: مزگه‌وت، فیرگه.

۲- باش‌قشلاخ: دئی‌یه‌که له دیکۆی کانی شیرین به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۴۵ کم باکوری دیوانده‌ره و ۱۰ کم شالی‌شهل و له نیوان دیکانی: قالوجه و سیری خواری دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۳۴۱، مال: ۵۶، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۳- پاپاله: دئی‌یه‌که له دیکۆی کانی شیرین به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۹۰ کم باکوری دیوانده‌ره و ۳۰ کم شالی‌شهل و له نیوان دیکانی: قه‌لاکۆن و موغیناوا دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۱۱۱۵، مال: ۱۶۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۴- ته‌گرباری: دئی‌یه‌که له دیکۆی کانی شیرین به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۱۰۰ کم باکوری دیوانده‌ره و ۱۵ کم شالی‌شهل و له نیوان دیکانی: ئه‌میناوا و تازاوا دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۳۰۰، مال: ۴۸، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۵- تازاوا‌ی مه‌زان: دئی‌یه‌که له دیکۆی کانی شیرین به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۹۵ کم باکوری دیوانده‌ره و ۲۰ کم شالی‌شهل و له نیوان دیکانی: کانی شیرین و حه‌یده‌راوا دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۳۵۴، مال: ۵۷، سوننی، کورد، ئاو: له چۆم و کانیوا، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۶- حه‌یده‌ردیوان: دئی‌یه‌که له دیکۆی کانی شیرین به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۷۵ کم باکوری دیوانده‌ره و ۵ کم شالی‌شهل دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۲۶۲، مال: ۴۰، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۷- حه‌یده‌راوا: دئی‌یه‌که له دیکۆی کانی شیرین به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۹۰ کم باکوری دیوانده‌ره و ۳۰ کم شالی‌شهل و له نیوان دیکانی: تازاوا و که‌له‌که‌جاژ دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۳۳۵، مال: ۵۴، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۸- سیری سه‌ری: دئی‌یه‌که له دیکۆی کانی شیرین به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۴۰ کم باکوری دیوانده‌ره و ۱۰ کم شالی‌شهل و له نیوان دیکانی: سیری خواری و خاکی به‌گ دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ۱۵۸، مال: ۲۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا،

دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۱۵۸، مال: ۲۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زیگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فی‌رگه.

۹- سیری خوارئ: دئی‌یه که له دیکوی کانی شیرین به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۴۰ کم باکوری دیوانده‌ره و ۱۰ کم شالی‌شهل و له نیوان دیکانی: سیری سه‌رئ و باش‌قشلاخ دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۳۷۵، مال: ۶۲، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زیگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فی‌رگه.

۱۰- شالی‌شهل: دئی‌یه ناوه‌ندی دیکوی کانی شیرین به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۷۵ کم باکوری باکوری دیوانده‌ره و له نیوان دیکانی: قوچاخ و حه‌یده‌ردیوان دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۱۴۷، مال: ۱۰۴، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زیگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فی‌رگه.

۱۱- قه‌لاکون: دئی‌یه که له دیکوی کانی شیرین به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۸۰ کم باکوری دیوانده‌ره و ۳۰ کم شالی‌شهل و له نیوان دیکانی: پاپاله و قه‌ره‌ول دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۵۱۵، مال: ۷۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زیگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فی‌رگه.

۱۲- قه‌ره‌ده‌ره: دئی‌یه که له دیکوی کانی شیرین به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۳۵ کم باکوری دیوانده‌ره و ۲۰ کم شالی‌شهل و له قه‌راخی چۆمی ویل کوشتی دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۴۱۰، مال: ۵۷، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زیگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فی‌رگه.

۱۳- قالوجه: دئی‌یه که له دیکوی کانی شیرین به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۳۵ کم باکوری دیوانده‌ره و ۲۰ کم شالی‌شهل و له قه‌راخی چۆمی ویل کوشتی و نیوان دیکانی: قه‌ره‌ده‌ره و مو‌عیناوا دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۱۸۳، مال: ۲۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا و چۆم، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زیگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فی‌رگه.

۱۴- قوچاخ: دئی‌یه که له دیکوی کانی شیرین به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۸۵ کم باکوری دیوانده‌ره و ۱۰ کم کانی شیرین و له نیوان دیکانی: شالی‌شهل و مه‌زانی خوارئ دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۳۹۹، مال: ۶۱، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زیگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فی‌رگه.

۱۵- کانی شیرین: دئی‌یه که له دیکوی کانی شیرین به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره. له ۹۵ کم باکوری دیوانده‌ره و ۲۰ کم شالی‌شهل و له نیوان دیکانی: تازاوا و مه‌زانی سه‌رئ دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۲۴۴، مال: ۳۷، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زیگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فی‌رگه.

۱۶- موعیناوا: دئییه که له دیکۆی کانی شیرین بهشی ناوچهی دیواندهره. له ۷۵ کم باکوری دیواندهره و ۳۰ کم شالی شهل و له نیوان دیکانی: قالوجه و حهیده ردیوان دایه. کویستانی و سارده سییره، دانیشتوان: ۱۶۱، مال: ۲۳، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا، بهرهم: دهغل، دانه ویله و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، زیگا: ماشین زه، مزگهوت، فیرگه.

۱۷- مه زانی خواری: دئییه که له دیکۆی کانی شیرین بهشی ناوچهی دیواندهره. له ۸۰ کم باکوری دیواندهره و ۲۵ کم شالی شهل و له نیوان دیکانی: قوچاخ و مه زانی سه ری دایه. کویستانی و سارده سییره، دانیشتوان: ۳۰۵، مال: ۵۰، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا، بهرهم: دهغل، دانه ویله و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، زیگا: ماشین زه، مزگهوت، فیرگه.

۱۸- نه و به هار: دئییه که له دیکۆی کانی شیرین بهشی ناوچهی دیواندهره. له ۸۰ کم باکوری دیواندهره و ۲۵ کم شالی شهل و له نیوان دیکانی: نه میناوا و حهیده ردیوان دایه. کویستانی و سارده سییره، دانیشتوان: ۱۱۱، مال: ۱۴، سوننی، کورد، ئاو: له کانیوا، بهرهم: دهغل، دانه ویله و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری، زیگا: ماشین زه، مزگهوت، فیرگه.

سونتی، کورد. ئاو: له کانیاو. بهرهم: دهغل، دانهویل، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژهلداری. دهسکرد: قالیچه. زیگا: ماشینزهو. مزگهوت، قوتابخانه.

دیکوی «کهوله» بهشی ناوچهی دیواندهره

دیکوی کهوله، که له ۲۰ دی پیکهاتوه و له باشوری شاری دیواندهره دا هه لکه وتوه ژوبه ره که ی ۳۰۵.ک.ی چوارگوشه یه و ۶۶۶۶ که سی حه شیمه ت هه یه، یانی له هه ر ک.یکی چوارگوشه دا ۲۱/۸۵ که س نیشته جی یه. سنوری ئه م دیکو به م جوړه یه ۱- له باکوره وه به دیکوی ده ور و به ری (دیواندهره) ۲- له باشوره وه به دیکوی حوسه یناوای باکوری ۳- له خوړاواوه به دیکوی (سارال) ۴- له خوړه لاتوه به دیکوی نه جه فاواوه نوساوه، ئه م دیکویه بهشی خوړه لاتی سارال و بهشی باکوری (دهشتی کانی نیمه روژه) ی بریوه ته بهر خوئی، چۆمیلکه و ئاوه کانی ئه م دیکوی به ره و باکور، تی ده په زن و ده ژینه ناو چۆمی (قزل و هزانه وه) شوغلی خه لکی، کشت و کال و ئاژهلداری یه و به ره میشیان دهغل و دانه ویله و شیر و ماست و رۆن و خوری و گوشت و به ره می ئاژهلد و مه ز و مالیاته. (دی کوهله) که له سه ر شه قامی قیره تاوی دیواندهره - سه نه دایه و زیاتر له ۵۰۰ که س دانیشتی هه یه، به ناوه ندی ئه م دیکو دیاری کراوه، وشه ی (کهوله) ده کری لم چهن د ژیشه دروست کرابی و به م چهن د مانایانه ها تبی:

۱- (کهوله): به زه ویی دهوتری (کهوله) که خیزه لان و که م پشت بی و گیا و گزی زۆر که م تیا بژی ۲- (کوئل) به بزن یا گای بی شاخ هه روا به زه وی بی هیز و که م برشت دهوتری (کوئل) ۳- (کوئل) به نانی که هیشتا نه برژی و ته نور وه خوی نه گرتی و هه ر به هه ویری گلوله بوی و که وتیته ناو ته نوره وه، دهوتری کوئه. ۴- (کهول) به بالا پۆشی که له پیستی به رخ و کاوژ دروست کرابی و وینه ی بالتا بدری به سه رشاندا، دهوتری (کهول) له قه دیما زۆرتی پیران و پیاو باشان بۆ بهرگری له گه رما و سه رما که ولیات به خوڊا داوه، له کور دیدا دهوتری (کهول) سه رما و گه رما) یا ته نگانه و فه رعانه یه.

یانی مه به ست ئه وه یه، ئه و که سه له ته نگانه و فه رعانه، به یارمه تی لی قه و ماوان و هه ژارانه وه ده چی و وه ک کهول له سه رما و گه رمایان ده پاریزی.

ده کری ئه م دی هه م وینه ی (کهول) سارد و گه رم له کاتی ته نگانه و فه رعانه به خیز و بیر و پیت و به ره که ت بوی و خه لکی به نه وایی گه یان دی. هه م شوینی پیاو باشانی (کهول) به شان بوی، چون زۆرتی دانیشتی ئه م دی له سه نه ماله ی پیغه مبه ری مه زن و سه ید بوون

(خوازاناتره).

ناو دیکانی به ریزی نه لقوبی بهم جوریه

۱- ئاغبلاغ: دئییه که له دیکوی کهوله، بهشی ناوچهی دیواندهره، له ۳۰ ک باشوری خۆره لاتنی دیواندهره و ۱۵ ک کهوله و ۳ ک ئیسفالتی دیواندهره، سنه دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان: ۳۵۱، مال: ۵۴، سوننی، کورد. ئاو له چۆم و کانیاو. بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال. ئاژه ل داری. مزگوت، قوتابخانه.

۲- ئاله ده ره ی خوار ئی «الله دره»: دئییه که له دیکوی کهوله، بهشی ناوچهی دیواندهره، له ۳۰ ک باشوری دیواندهره و ۵ ک کهوله دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۱۹۷، مال: ۳۹ سوننی، کورد. ئاو: له چۆم و کانیاو. بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری. رینگ: ماشین زه، مزگوت، قوتابخانه.

۳- ئاله ده ره ی خوار ئی: دئییه که له دیکوی کهوله، بهشی ناوچهی دیواندهره، له ۳۰ ک باشوری دیواندهره و ۵ ک کهوله دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان: ۴۲۲، مال: ۶۹، سوننی، کورد. ئاو: له کانیاو. بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری. رینگ: ماشین زه، مزگوت.

۴- ئه حمه داوا: دئییه که له دیکوی «کهوله» بهشی ناوچهی دیواندهره، له ۳۰ ک باشوری دیواندهره و ۱۵ ک کهوله و ۷ ک ئیسفالتی سنه، دیواندهره دایه. کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۴۹۰، مال: ۸۷، سوننی، کورد. ئاو: له چۆم و کانیاو. بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، رینگ: ماشین زه، مزگوت، قوتابخانه.

۵- ئه حمه داوا ی گولانه: دئییه که له دیکوی «کهوله» بهشی ناوچهی دیواندهره، له ۵۵ ک باشوری دیواندهره و ۴۰ ک کهوله دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان: ۸۴، مال: ۱۵، سوننی، کورد. ئاو: له کانیاو. بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری. رینگ: ماشین زه، مزگوت، قوتابخانه.

۶- براهیماوا: دئییه که له دیکوی «کهوله»، بهشی ناوچهی دیواندهره، له ۳۵ ک باشوری خۆره لاتنی دیواندهره و ۲۰ ک کهوله و ۷ ک ئیسفالتی سنه، دیواندهره دایه. کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۲۴۰، مال: ۳۵، سوننی، کورد. ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال داری. رینگ: ماشین زه، مزگوت، قوتابخانه.

۷- بهر قه لا: دئییه که له دیکوی «کهوله» بهشی ناوچهی دیواندهره، له ۳۵ ک باشوری خۆراوا ی دیواندهره و ۲۰ ک کهوله و ۵ ک ئیسفالتی سنه، دیواندهره دایه. کوستانی و

ساردهسیره. دایشتوان: ۹۴، مال: ۱۶، سوننی، کورد. ئاو: له کانیاو. بهرهم: دهغل، دانهویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژهل داری. زینگا: ماشین زهه، مزگهوت، قوتابخانه.

۸- تازاواوی گولانه: دییه که له دیکوئی «کهوله»، بهشی ناوچهی دیواندهره، له ۵۵ ک. باشوری دیواندهره و ۴۰ ک. کهوله دایه. کویتانی و ساردهسیره. دایشتوان: ۲۳۰، مال: ۳۵، سوننی، کورد. ئاو: له کانیاو. بهرهم: دهغل، دانهویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژهل داری. زینگا: ماشین زهه، مزگهوت، قوتابخانه.

۹- تهیتاق: دییه که له دیکوئی «کهوله» بهشی ناوچهی دیواندهره، له ۵۰ ک. باشوری دیواندهره و ۳۵ ک. کهوله دایه. کویتانی و ساردهسیره. دایشتوان: ۱۶۲، مال: ۲۵، سوننی، کورد. ئاو: له کانیاو. بهرهم: دهغل، دانهویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژهل داری. زینگا: ماشین زهه، مزگهوت، قوتابخانه.

۱۰- دهسفته: دییه که له دیکوئی «کهوله» بهشی ناوچه دیواندهره. له ۶۰ ک. باشوری دیواندهره و ۴۵ ک. کهوله دایه. کویتانی و ساردهسیره. دایشتوان: ۳۶۴، مال: ۶۲، سوننی، کورد. ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانهویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژهل داری. زینگا: ماشین زهه، مزگهوت، قوتابخانه.

۱۱- زاخه ی سه ری: دییه که له دیکوئی «کهوله» بهشی ناوچهی دیواندهره له ۳۵ ک. باشوری دیواندهره و ۲۰ ک. کهوله دایه. کویتانی و ساردهسیره. دایشتوان: ۵۹۸، مال: ۱۰۸، سوننی، کورد. ئاو: له کانیاو. بهرهم: دهغل، دانهویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژهل داری. زینگا: ماشین زهه، مزگهوت، قوتابخانه.

۱۲- زاخه ی خوار ی: دییه که له دیکوئی «کهوله» بهشی ناوچهی دیواندهره له ۳۵ ک. باشوری دیواندهره و ۲۰ ک. کهوله دایه. کویتانی و ساردهسیره. دایشتوان: ۴۷۶، مال: ۹۲، سوننی، کورد. ئاو: له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانهویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژهل داری. زینگا: ماشین زهه، مزگهوت، قوتابخانه.

۱۳- غه یی سور: دییه که له دیکوئی «کهوله» بهشی ناوچهی دیواندهره، له ۱۰ ک. باشوری دیواندهره و ۲ ک. ئیسفالتی سنه، دیواندهره دایه. کویتانی و ساردهسیره. دایشتوان: ۵۴۶، مال: ۹۲، سوننی، کورد، ئاو: له چۆمی قزل و هزان و کانیاو. بهرهم: دهغهغل، دانهویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژهل داری. دهسکردی ژنان: مهوج، گورهوی، قالیچه. مزگهوت. قوتابخانه.

۱۴- قوجور: دییه که له دیکوئی «کهوله» بهشی ناوچهی دیواندهره، له ۵۰ ک. باشوری

دیواندهره و ۳۵. ک کهولّه و ۸. ک نیسفالتی سنه، دیواندهره دایه، کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان: ۵۰۵، مال: ۸۹، سوننی، کورد. ناو له چۆم و کانیاو. بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ناژه ل داری. مزگوت. قوتاخانه.

۱۵- قهره غه ییی: دی به که له دیکوی «کهولّه» بهشی دیواندهره، له ۸. ک باشوری دیواندهره و ۳. ک پردی نساوه و ۱۱. ک کهولّه دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان: ۲۹۴، مال: ۴۰، سوننی، کورد. ناو: له کانیاو و چۆمی قۆل وه زان. بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ناژه ل داری. دهسکردی ژنان، قالیچه، مهوج، گوره وی. مزگوت. قوتاخانه.

۱۶- کهولّه: دیی ناوهندی دیکوی کهولّه، بهشی ناوچهی دیواندهره به له ۱۵. ک باشوری دیواندهره و قهراخی چۆمی کهولّه و نیسفالتی سنه دیواندهره دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان: ۲۸۹، مال: ۵۶، سوننی، کورد. ناو: له چۆم و کانیاو. بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ناژه ل داری. دهسکردی ژنان: قالیچه، مهوج. مزگوت. قوتاخانه. ب. ر. لوله که شی.

۱۷- گولانه: دیی به که له دیکوی «کهولّه» بهشی ناوچهی دیواندهره، له ۶۰. ک باشوری دیواندهره و ۴۵. ک کهولّه دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان: ۷۸۶، مال: ۱۱۹، سوننی، کورد. ناو: له کانیاو. بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ناژه ل داری. زیگا: ماشین زه، مزگوت، قوتاخانه.

۱۸- مغازه: دی کون بوه و نیستا چۆله و له لاوه ده کیلدری.

۱۹- همه حموده: دی به که له دیکوی «کهولّه» بهشی ناوچهی دیواندهره، له ۳۰. ک باشوری دیواندهره و ۱۵. ک کهولّه دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان: ۱۲۹، مال: ۲۷، سوننی، کورد. ناو: له کانیاو. بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ناژه ل داری. زیگا: ماشین زه، مزگوت، قوتاخانه.

۲۰- هه یئه تاوا: دی به که له دیکوی «کهولّه» بهشی ناوچهی دیواندهره، له ۴۵. ک باشوری دیواندهره و ۳۰. ک کهولّه دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان: ۹۶، مال: ۱۸، سوننی، کورد. ناو: له کانیاو. بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال و ناژه ل داری. زیگا: ماشین زه، مزگوت، قوتاخانه.

۲۱- بهنگی بهرخ: دی به که له دیکوی «کهولّه» بهشی ناوچهی دیواندهره، له ۴۵. ک باشوری دیواندهره و ۳۰. ک کهولّه دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان: ۳۱۳، مال: ۵۱، سوننی، کورد. ناو: له کانیاو. بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ناژه ل داری. زیگا: ماشین زه، مزگوت، قوتاخانه.

دیکوی هه‌وه‌تو به‌شی ناوچه‌ی دیواندەر

دیکوی (هه‌وه‌تو) له ۱۷ دی پیکهاتوه و له باکووری شاری دیواندەر دا هه‌لکه‌وتوه. روبه‌ره‌که‌ی ۳۱۵. ک چوارگوشه‌یه و ۶۹۴۰ کەس دانیشته هه‌یه یانی له هەر ک: یکی چوارگوشه‌دا ۲۲ کەس نیشتە‌جی‌یه،

سنوری ئەم دیکو بەم جوړه‌یه

۱- له باکوړه‌وه به ناوچه‌ی هه‌وشار (تیکاب ۲- له باشوره‌وه به دیکو‌ی زه‌زینه ۳- له خوراواوه به دیکو‌کانی تیله‌کو و کوڵته‌په‌ی سه‌قز ۴- له خوړه‌لاته‌وه به دیکو‌ی (کانی شیرین) وه‌نوساوه

ناوچه‌ی (هه‌وه‌تو) کوستانی و سارده‌سیره، کیو و به‌رزایی که‌مه، خاکی بو‌ده‌غل و دانه‌ویل، به‌تایبه‌ت نوک، زۆرچاک و به‌پیت و به‌ره‌که‌ته

ب‌لندترین کیوی مه‌ل‌به‌ندی ده‌شتی، هه‌وه‌تو، که دیکو‌ی (هه‌وه‌تو) به‌شیکی چکوله‌ی ئەم ده‌شته‌یه، کیوی (حاجی سه‌یده) که به‌سه‌ر ده‌شتی هه‌وه‌تو، تیله‌کو، خوړه‌خوژه و سارا‌ل‌دا ده‌زوانی، هه‌رده‌ل‌ی فریشته‌ی خوایی‌یه و ده‌ستی به‌خیڕ و بی‌ی‌ری، بارانی زه‌حمه‌تی خواییان به‌سه‌ردا ده‌بارینی، زاداری (هه‌وه‌تو) له‌سه‌ر لوتکه‌ی (حاجی سه‌ید) چه‌قاوه، ب‌لندترین لوتکه‌ی ئەم زنجیره‌ی زینه‌ (۲۶۱۴ گز) به‌رز، ده‌شتی (هه‌وه‌تو) بو‌خوی (۲۲۰۰ گز) به‌رز، قوڵترین خاکی ئەم ده‌شته‌ی سیری خوار‌ی‌یه، که (۱۹۸۰ گز به‌رز)

هەر بو‌یه هه‌وای ده‌شتی هه‌وه‌تو له‌زستاناندا جاری وابوه له (چل) پله‌ی ژیرخ‌الیش تی‌په‌ژبوه.

چۆمی به‌ناوبانگی ده‌شتی (هه‌وه‌تو)، چۆمی (ویل‌کوشتی) یه‌که له‌چومیلکه و کانیاوه سارده‌کانی ئەم ده‌شته‌ پیکهاتوه.

وشه‌ی (هه‌وه‌تو) یا (هوبه‌تو) له‌ناوه‌ میژویییه کونه‌کانی هه‌ریمی کوردستانه‌وینیه‌ی، که‌ره‌فتو، قه‌پلانتو، شیوه‌تو، که‌مه‌تو، که‌تا ئیستا‌ریشه‌ی ئەم وشانه‌مان به‌چاکی بو‌زون نه‌بوه‌ته‌وه.

دی (گۆزباوه‌لی) که‌له ۳۰. ک ئیسفالتی دوزای تیکاب و له‌سه‌ر شه‌قامی تیکاب دیواندەر و سه‌قزا هه‌لکه‌وتوه و ده‌س‌ر‌ه‌سی به‌گشت دیکانی ده‌ور و به‌ری‌دا هه‌یه‌به‌ناوندی دیکو‌ی که‌ره‌فتو دانراوه، سنوری دی (گۆزباوه‌لی) بەم جوړه‌یه:

۱- له باکوړه‌وه به دیکانی که‌ره‌فتو و بایزاوا ۲- له باشوره‌وه به دیکانی زه‌کی به‌گی سه‌ر‌ی و قه‌ل‌اکون ۳- له خوراواوه به دی زه‌حیم کو‌زیاو ۴- له خوړه‌لاته‌وه به دیکانی حوسه‌یناوا‌ی

مه‌زان و زه‌کی به‌گی سه‌ری - وه نوساوه

گۆزباوه‌لی: یانی قه‌بری سه‌یید، چون له زمانی کوردیدا (باوه‌لی) یانی سه‌یید، واده‌رده‌که‌وێ که له نزیکه‌ی ئهم دیدا گله‌کوێ سه‌یدیکی پیاوچاک بوێ، جا به پیروزی ناوی چاکی چاکان و بۆ بیره‌وه‌ری، دیکه‌یان ناونا (گۆزباوه‌لی)، هه‌روا ده‌کرێ (باوه‌لی) کورته‌ی باوه‌عه‌لی یی، به‌لام تا ئیستا من له هیچ کوردیکم نه‌یستوه (علی) کردیی به‌لی.

شوغلی خه‌لکی ئهم ناوچه: ئاژه‌ل‌داری، په‌روار به‌ندی، کشت و کال و کارگه‌ریه، ناوچه‌ی هه‌به‌تو له زستاناندا زۆر سارده، کاتی واده‌یی پله‌ی سه‌رما له ۴۰ پله‌ی ژێرخال‌تی په‌ژێ. به‌لام هاوینان تا پله‌ی فینک و خوش و با سه‌فایه‌ ژوانگای وینه‌ی به‌هه‌شتی خوایه، ناوی دیکانی به‌ژیزی ته‌لقویی به‌م جوهره‌یه:

۱- سبایزاوا: دی‌یه‌که له دیکوی «هه‌به‌تو»، به‌شی ناوچه‌ی دیواندهره، له ۹۷. ک باکوری خوراوی دیواندهره و ۳. ک که‌ره‌فتودایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیشنوان، ۲۸۲، مال ۴۰ سوننی، کورد، ئاو له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ده‌سکرده‌ی ژنان: مه‌وج، قالیچه، مزگه‌وت، قوتابخانه

۲- حوسه‌یناوا‌ی مه‌زان: دی‌یه‌که له دیکوی هه‌به‌تو، به‌شی ناوچه‌ی دیواندهره له ۸۵. ک باکوری خوراوی دیواندهره و ۵. ک گۆزباوه‌لی دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشنوان ۳۰۰ مال، ۴۸ سوننی، کورد، ئاو له کانیاو و چۆم. به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری. ده‌سکرده‌ی ژنان. قالیچه، مه‌وج، گوره‌وی. زینگه‌ ماشین‌ره‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۳- خاکی به‌گ: دی‌یه‌که له دیکوی هه‌به‌تو، به‌شی ناوچه‌ی دیواندهره، و ۱۵. ک «گورباوه‌لی» دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیشنوان: ۵۹۶ مال، ۸۸ سوننی، کورد، ئاو له چۆم و کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل و دانه‌ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ده‌سکرده‌ی قالی، قالیچه، مه‌وج، زینگه‌ ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۴- زه‌کی به‌گی خوارێ: دی‌یه‌که له دیکوی هه‌به‌تو، به‌شی ناوچه‌ی دیواندهره له ۲۰. ک باکوری دیواندهره و ۱۰۰. ک گورباوه‌لی دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیشنوان: ۵۹۴ مال، ۳۶ سوننی، کورد. ئاو: له کانیاو و چۆم. به‌ره‌م ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ده‌سکرده‌ی قالیچه، قالی، مه‌وج، گوره‌وی. زینگه‌ ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

هه‌زه‌کی به‌گی سه‌ری: دی‌یه‌که له دیکوی «هه‌به‌تو» به‌شی ناوچه‌ی دیواندهره، له

۹۵. ک باکوری دیوانده‌ره و ۱۵. ک «گۆزباوه‌لی» دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۵۰۷ مال، ۷۱ سوننی، کورد، ئاوله‌ چوم و کانیاو. به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویله، زیگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه

۶. عه‌لیم‌کۆزیاو: دی‌یه‌که‌ له‌ دیکوی «هه‌و‌تو»، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره، له‌ ۹۵. ک باکوری خوراوی دیوانده‌ره و ۱۵. ک «گۆزباوه‌لی» دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۸۵ مال، ۱۲ سوننی، کورد، ئاو: له‌ کانیاو، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ده‌سکرد: قالی، قالیچه، مه‌وج، زیگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۷. عه‌لیاوا‌ی‌که‌ره‌فتو: دی‌یه‌که‌ له‌ دیکوی «هه‌و‌تو»، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره، له‌ ۱۰۵. ک باکوری خوراوی دیوانده‌ره و ۲۵. ک «گۆزباوه‌لی» دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۴۰۰ مال، ۶۹ سوننی، کورد. ئاوله‌ له‌ کانیاو چۆم، به‌رهم، ده‌غل دانه‌ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زیگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه

۸. عه‌لیاوا‌ی‌مه‌زان: دی‌یه‌که‌ له‌ دیکوی «هه‌و‌تو»، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره، له‌ ۹۰. ک باکوری خوراوی دیوانده‌ره و ۱۰. ک «گۆزباوه‌لی» دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۲۳۰ مال، ۴۰ سوننی، کورد، ئاو له‌ چوم و کانیاو. به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ده‌سکرد: قالی، قالیچه، گوره‌وی، زیگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۹. قه‌لا‌چوخه: دی‌یه‌که‌ له‌ دیکوی «هه‌و‌تو» به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له‌ ۸۳. ک باکوری خوراوی دیوانده‌ره و ۱۵. ک «گۆزباوه‌لی» دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۶۰۰ مال، ۹۵ سوننی، کورد، ئاو: له‌ چۆم و کانیاو، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. ده‌سکرد: قالی، قالیچه، زیگا: ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت، قوتابخانه.

۱۰. قه‌لا‌کون: دی‌یه‌که‌ له‌ دیکوی «هه‌و‌تو» به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره، له‌ ۷۵. ک باکوری خوراوی دیوانده‌ره و ۶. ک «گۆزباوه‌لی» دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۸۰۰ مال، ۱۴۷ سوننی، کورد. ئاو له‌ کانیاو. به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. ده‌سکرد: قالی، قالیچه، گوره‌وی، زیگا: ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت، قوتابخانه، ئوله‌که‌شی، به‌رق.

۱۱. کانی‌که‌وه‌ی‌مه‌زان: دی‌یه‌که‌ له‌ دیکوی «هه‌و‌تو»، به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره، له‌ ۱۰۰. ک باکوری خوراوی دیوانده‌ره و ۲۰. ک «گۆزباوه‌لی» دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۳۹۰ مال، ۶۱ سوننی، کورد، ئاوله‌ کانیاو، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویله، شوغل: کشت و

کال، ئاژه‌ل داری. ده‌سکرد: قالی، قالیچه. زینگا: ماشین زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۱۲ که له که جاز: دی یه که له دیکوی «هه‌وه‌تو» به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره، له ۱۰۵ ک

باکوری خوراوای دیوانده‌ره و ۲۵ ک «گۆزباوه‌لی» دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیش‌توان ۳۵۰، مال: ۶۰، سوننی، کورد. ئاو: له چۆم و کانیاو. به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. ده‌سکرد:

قالی، قالیچه. زینگا: ماشین زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۱۳ که ره فتو: دی یه که له دیکوی «هه‌وه‌تو» به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره، له ۹۰ ک

باکوری خوراوای دیوانده‌ره و ۱۰ ک «گۆزباوه‌لی» دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیش‌توان، ۵۲۰، مال: ۸۳، سوننی، کورد. ئاو: له چۆم و کانیاو. به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه، شوغل: کشت و

کال، ئاژه‌ل داری. ده‌سکرد: قالی، قالیچه. زینگا: ماشین زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه، به‌رق، لوله‌که‌شی. ناوی ئه‌م دی له ناوی پیروز و میزویی قه‌لای به‌ناوبانگی که ره فتو گیراوه ته‌وه.

۱۴ گۆزباوه‌لی: دیی ناوه‌ندی دیکوی «هه‌وه‌تو»، له ۸۰ ک باکوری خوراوایی

دیوانده‌ره و له سهر شه‌قامی (سه‌قز و دیوانده‌ره) به‌تیکاب دایه. کویستانی و سارده‌سیره.

دانیش‌توان: ۶۰۰، مال: ۹۱، سوننی، کورد. ئاو: له کانیاو. به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی.

شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل داری. ده‌سکرد: قالی، قالیچه. زینگا: ماشین زه‌و، مزگه‌وت،

قوتابخانه، به‌رق، لوله‌که‌شی، نه‌وت فروشی. دوکانی به‌قالی، قه‌ساوی، چای‌خانه، ته‌له‌فون،

پاسگاه، ده‌فته‌ری جیهاد، سندوقی پوست، فروشگای هاویاری، نه‌وت فروشی، ئاسنگه‌ری،

ته‌عمیرگای ماشین، ناشی ئارد.

۱۵ که زانی سه‌ری: دی یه که له دیکوی «هه‌وه‌تو» به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره، له

۸۰ ک باکوری خوراوای دیوانده‌ره و ۱۵ ک «گۆزباوه‌لی» دایه. کویستانی و سارده‌سیره.

دانیش‌توان ۸۰۰، مال: ۱۴۰، سوننی، کورد. ئاو: له چۆم و کانیاو. به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه،

سپیایی. قالی و قالیچه‌ی مه‌زان به‌ناوبانگه. شوغل: کشت و کال، ئاژه‌ل داری. ده‌سکرد: قالی،

قالیچه، مه‌وج. زینگا: ماشین زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه، به‌رق، لوله‌که‌شی.

۱۶ که سه‌عو داوا: دی یه که له دیکوی «هه‌وه‌تو» به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له ۱۰۰ ک

باکوری خوراوای دیوانده‌ره و ۲۰ ک «گۆزباوه‌لی» دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیش‌توان

۱۷۰، مال: ۲۸، سوننی، کورد. ئاو: له کانیاو. به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. شوغل: کشت و

کال، ئاژه‌ل داری. ده‌سکرد: قالیچه. زینگا: ماشین زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۱۷ یوزباشی که‌ندی: دی یه که له دیکوی «هه‌وه‌تو» به‌شی ناوچه‌ی دیوانده‌ره له

۱۰۰ ک باکوری خوراوای دیوانده‌ره و ۲۰ ک «گۆزباوه‌لی» دایه. دانیش‌توان: ۲۱۰، مال: ۵۱.

شاری سه قز

شاری: سه قز - وشه ی سه قزله وشه ی - سکه سکا^۱ - سکیت - سکوت - سه کز - گیراوه ته وه. سکا خیلایکی هه وارچی بوون که پاش نیشته جی. بونیان له باشوری گولی ورمی - شوینی نیستاکه ی. سه قزیان - کردوه به پایته ختی خویان، به م هوپه وه به ناوی سه قز - ناوبانگی ده رچوه سکا، ناوی گه لیککی کونی بنه چه ئیرانی (تورکستانی نیستاکه) بووه که خیلایکی کوچه روشه زهه لگرسین و نازاو نه به زبوون و له سواری و تیرها ویشتندا له ده ورائی خویناندا چه شنیان که م بووه، که پاش کوچی ئاریاییه هاوژه گه زه کانیان به ره و باشور، هه رله جیی خویناندا ماونه - ته وه، به لام له نیوان سآله کانی - ۷۵۰ و - ۷۰۰ ی پیش زانی، بری له سکاکان - به ره و مه لبه ندی له روسیه ی باشوری، که به ناویانه وه به - سکوتیا - به ناویانگه - کوچیان کرد و هوژی که یه ر - یان له سه رزه وی خویان - (شبه جزیره کریمه) - ده رکرد، پاشان له نیوان سآله کانی (- ۷۲۰ و ۷۰۰ پ - ز) بری له سکا کان که وتنه دواي شکسته ی - که یه ریه - کان به لام به قسه ی - هورودوت - زنگه یان گوم کردو له رنگه ی ده ربه ند (باب الابواب) ه وه، خاکی قه ققازیان به جی هیشت و بوونه - هاوسیی ده وله تی - ناشور -

پاشان به کومه کی ده وله تی - ناشور - خیلی که یه ر - یان ته فرو توناکرد ۶۳۸ پ (ز)^۲ -

نزیکی ده سال دواي نه م زووداوه، سه روکی ناشور - که له ترسی هیترشی گه لی یه ک گرتوی کوژ نه ده ری - ماد - کونه مشکیان لی ببوه قه یسه ری په نایان به سکا - کان بردویارمه تیان لی خواستن نه وانیش پالیان دابه ناشوریه کانه وه وشان به شانی سوپای ناشور، هوروزمیان هیناسه ر ماده کان -

نه وانیش ناچارده غاله تیان به ناشور کرد - (۶۲۸ پ - ز) به لام زوری پی نه چوو که - هه وه خشه ته ره - سه روکی به عه دل و دادوه لکه وتوی - ماد - که چه م و دوخی شه ری هاتبوه ده ست و په ندی پیشینیانی له گوی گرتیوو که فه راموینانه - «مه ردنه و مه رده یه که «دوژمنی خوئی به قه ندا و بخنکینی» به م جوژه سه ر خیله، داگیر که ره، حیز فرسه ته کانی -

(۱) سکا - سکوت - ۱ سکوت له زمانی یونانیدا به پیاله یان وتوه چون نه م خیل به ده وام پیاله یان له گه ل خویناندا هه ل گرتوه یونانیه کان ناویان ناوان - سه کا

(۲) فرهنگ معین ج ۵ وشه ی سه قز

سکاکانی یه ك له دوی یه ك له به ین برد و پاشان - سویای بی سه رویای - سکا کانی له زیگای - قه ققازه وه به ره و دوابۆ روسیه ی باشوری زالونا ^۱

به زیویه تی تر - له هه وه لی سه ده ی حه وتی پیش زاینی، سکاكان - له کیوه کانی (قه ققازه وه) زه ت بونوهاتنه ناوخاکی - (ناثورپاتکان) و باکوری ئیران (کوردستان و ده یله مستان) و ده سیان کرد به تالان و برۆ

هه رچیان ده سبکه و تایه ده یان زفاندوهه رکه سیشیان وه به رپیل بکه وتبایه ده یان کوشت،

له م عه دوسه ده دا - هه وه خشه ته ره سه روکی ماده کان شاری (نه ینه وا) پایته ختی ناشوری گه مارودابوو

نزیکیش بووکه یه کسه ره بیگری، هه والی دل ته زینی تالان و برۆی گه له که ی له لایه ن خیله شره خوهره کانی - سکاكانه - وه پی گه یشته،

ناچار بی مائل بوون به خووی و سوپاکه یه وه به ره و خاکی نیشتمان، بوژاوانان و وه ده رنانی دوژمن وه زۆی که وت، له نزیکی گۆلی ورمی - به ره نگاری سوپای شه زخوازی سکاكان بوو،

ماوه یه کی زوریان پیاوانه شه ز کرد، به لام سویای (ماد) به هووی له خوهره ر چویی، سوپای - سکاكانی - به ده ستی که م گرت و نه وه ی پیوستبوو، بو به ره ره کانی له گه ل وه ها سوپایه کدا به کاریان نه هینا،

به م جوهره شکستی خوارد و پاشه کشه ی کرد - ناچار هه وه خشه ته ره - گشت مه رجه قورس و ناله باره کانی، بۆنجاتی گه له که ی قبول کرد

تادوباره هه ستیته وه وسوپاکه ی زیك و پیک بکاته وه و له کاتی پیوستا، وه ها به سه ردوژمندا بدا که سه ری به ره و دوا ی نه په زۆی - به لکوو وه ك ناردی ناودرک به زۆی،

به م جوهره ده سه لاتی (سکاكان) ماوه ی (۲۸) سال وه ك (هورودوت) ده لی دزیزه ی خایان ^۲ له ناكامدا - هه وه خشه ته ره - (مادی بیس کوزی - (بارتانو) ی سه روکی سکاكان،

له گه ل گشت سه رخیله کانی سوپا که یدا میوانی ده کا و گشتیانی به شه زاب مه ست ده کا و له کانی مه ستی و بی هووشی دا گشتیان به سزاده گه ینی

(۱) دائرةالمعارف فارسی دکتر مصاحب ماده - سکاها -

(۲) هه ره نگی معین ج ۵ ماده سکا ص ۶۶۳

به م جوزّه سویای - سکاكان - بی گه وره و سه روک، کۆسیان که وت و هیزی نه ژنویان شکا و خویان له به رابه ری هیزی - ماده کاندانه گرت و خاکی مادیان به جی هیشته و بوی ده رچون^۱ اجابه شوکرانه و یادی نه م پیروزیه گه وره بو بیره وه ری نه م روداوه گرنگه نه م شوتنه به نرخه هه لکه و توه یان - ناونا (سه کز) که به ره به ره به شکلی - سه قز - که وته سه رزاران -

۲ - وه ک خاکشناسی و میژووی زابوردونیشان ده دا، له زابوردوی که می دورداگشت ناوچه ی سه قز له ده شتی شلیر و بانه و سه رده شت و مه ریوانه وه تا ده گاته کیوه کانی به لقیس و دوو هاچه ی باکوری - ته ختی سلیمانی - هه وشار جه نگه ل و دارستان بووه که لیره واری سه رده شت و بانه و مه ریوان به پاشماوه و په راویزی نه م جه نگه له گه وره ده ژمیردی، که ئیستا که یش ناسه واری له سه رکیوه کان وه ک داری خودروی - داره به ن - «قه زوان» و گوژیو ته نگز و بلالوکه کیویه وشتی ترماوه ته وه،

چاچون شیریه ی نه م داره به ناوی ئیستا که ی - جاجکه - یابنیشت - له زمانی کونی - هیندو ئوروپایی (زمانه کانی ئیرانی هیندی - پاکستانی - نه فغانی - ئالمانی و بریکی ترله زمانه ئوروپایه کان) سه قز - یان پی وتوه، له کومه له جه زیره کانی ده ریای - نه ژه ی - تورکیه و یونان دا - جه زیره یی - به ناوی - (سه قز) - هه یه^۲ کیوس (یاخیوس) جه زیره یه که له ده ریای نه ژه و له ۸ ک خوراوی ئاسیای چکوله دایه، که رووبه ره که ی ده گاته - (۸۸۰) ک چوار گوشه که به هو ی نه وه یکه لیره واره و ناوه وای خوش و زوانگایه کی به دیمه ن و، به ره می گرنگی - زه یتونو بنیشتی هه یه به سه قز ئاداسی (جه زیره ی بنیشت) به ناوبانگه - هه ره م هو یه وه - جه غرافیا نوسانی عه ره ب ناویان ناوه - جزیره المصصکی (جه زیره ی جاجکه)

جه زیره ی کیوس «سه قز» له ساله کانی (۴۹۳ و ۴۷۹ پ - ز) له ژیرده سه لاتی ئیراندا بووه - هونه ری پایه به زری یونان - (هومیر) - له م جه زیره له دایک بووه^۳ دیاره زمانی کوردی یه کیکه له زمانه پریه رووبه رزه کانی ئیرانی له زمانی - (هیندو ئوروپایی) جیاپوه ته وه، له به ر نه وه قه لای (سه قز) که نه و کاته به قه لای - ئیزرتا - به ناو بانگ بووه له ناوه ندی نه م ناوچه دا هه لکه وتوه و بازاری مامه له و فروشی - بنیشت - بووه، ناوی -

(۱) فدره نگی معین ماده سکاچ ۵

(۲) المنجد فی الادب و العلوم ماده ساقز -

(۳) المنجد

سه قزی - به سه ردا براوه،

له ساله کانی (۶۲۳ - ۶۲۵ د - ز) هه راکلیوس (هیره قل) پادشای رۆم که قورئانی پیروز له سوره تی (الروم) دا ئیشاره ی پی ده فه رمی هئرش ده باته سه رشای ئیران (خسروی په روین) که وئه وکاته له پایته ختی مه زهه بی (ناشکده ی نازه رگوشب) ته ختی سلیمانی هه وشاری ئیستاکه ده بی، سوپای ئیران ده شکیننی و ته ختی سلیمان ده گری و تالانی بی نه مانی ده کا^۱، له م کاته داوه ک میژونوسان ده لئین ده وروبه ری - ته ختی سلیمان - لیزه وار و جه نگه ل بووه - نه م برّوایه زۆرپته و وجتی برّوایه، چون به لگی ی زه وی ناسین و شوینه واره میژویه کان و ئاسواری که له نوچکه ی کتیه به رزه کان، هئیشاله چاونه ده ن گشتیان شاهیدی ده ده ن که زه مانی نه م ناوچه جه نگه ل بوئی - به لام به هوئی نه وه که زه پیلکه ی ده س درێژ که ران و داگیر که ران بووه، له ماوه ی (۱۴۰۰) سالدا سه دان رۆوداوی دل ته زین و ده یان شه زی مال ویرانکه ریان به سه رخه لکی نه م ناوچه دا سه پاندوه. که له هه ر شه رۆ تالان و برّویه په کدابه تاییه ت له زه مانی (سه لجوقیه کان) به م لاوه - بری له و ته لا، سه وزه و له و مایه ی ژینه له به ین براوه و له زیشه ده رهئیراوه، تاهه م و لاتمان رۆت که نه وه، هه م سه نگه روچه شارگه ی لاوانی به رگری و لاتمان له ده ست بکه نه وه، هه م له سه رمانابمان ته زینن له بیرمان نه چی گشتیان له گه لا کردین.

۳ - برّوای سی هه م که رابوردوان سینه به سینه بۆمانیان گێراوه ته وه په یوه ندی به رۆوداوی دل ته زینی - ضحاک - ه وه هه یه، فیرده وسی له م باره وه ده لی.

یکی مرد بود اندر آن روزگار	زدهشت سواران نیزه سوار
که مرداس نام و گرانمایه بود	بدادود ههش برترین پایه بود
پسر بود مران پاکدین رایکی	کش از مهر بهره نبود اندکی
جهان جوی را نام ضحاک بود	دلیر و سبکسار و ناپاک بود
همان بیوراسبش همی خواندند	چنین نام بر بهلولان راندند

فیرده وسی ده لی له ده شتی عاره بستاندا پیاوکی باش به ناوی - مرداس - هه لکه وتوه که به پیچه وانه ی باوکی کوزیکی لاروخوین خواری به ناوی - ضحاک - بوه که بیان وتوه (بیوراسب) که بیور بزمانی په هله وی (کوردی) یانی ده هه زار، چون ده هه زار نه سپی بوه، پاشان فیرده وسی سه باره ت به سته م و ملهووری و خوین مژی ضحاک به تاییه ت

له گه ل گه لی کوردا ناواده دۆی:

ندانست خود جز بد آموختن	چنان بد که هر شب دو مرد جوان
چنان بد که هر شب دو مرد جوان	خورشگر ببردی بایوان شاه
خورشگر ببردی بایوان شاه	بکشتی و مغزش بیرون آختی
بکشتی و مغزش بیرون آختی	دو پاکیزه از گوهر پادشا
دو پاکیزه از گوهر پادشا	یکی نامش - ارمایل - پاکدین
یکی نامش - ارمایل - پاکدین	چنان بد که بودند روزی بهم
چنان بد که بودند روزی بهم	زبیدادی شاه و از لشکرش
زبیدادی شاه و از لشکرش	

به وته ی میژوونوسان «خویان و ئیمانیان» ضحاک نه خوْشیه کی گرتوه وینه ی دومار، دولوی له سه رشان شین بووه، که ژانیان به میشکی ناده می زادشکاوه، به م جوژه هه رشه وی دولوی نه ونه مامی کوردیان سه ربژیوه و میشکیان ده رهیناوه وده رخواردی نه ژدیهای سته می ضحاکیان داوه، ضحاک دوو وه زیری ژیرو دلسوزی به ناوی (ئارمایل) و (کارمایل) بوه که به م خوین مژییه ی ضحاک زور نارازی بون نهانی ژاوژیان هیناوه ته سه رنه مه که له باتی یه کی له و دولاوه، که ده بواسه ربیژدرایه تن، مه زئی سه ربیژدرئی و هه ر نه بی یه کی له و دوانه له کوشتن نجات بدرئی، وه ک شانامه ده لی:

مگرزین دوتن راکه ریزندخون	یکی را توان آوریدن بیرون
از اینگونه هر ماهیان سی جوان	از ایشان همی یافتندی روان
چو گرد آمدی از ایشان دویست	برانسان که نشناختندی که کیست
خورشگر برایشان بزی چندومیش	بدادی و صحرا نهادیش پیش
کنون - گرد - از آن تخمه دارد نژاد	کز آباد بر دل نیایدش یاد
بود خانهاشان سراسر پلاس	ندارند درد زیزدان هراس

فیرده وسی لیّره دا کوردان به خودانه ناس و هه ژارولئی قه وما و داده نئی و له بنه ماله ی پاشماوه ی سه ربژاوه کانی - ضحاکیان - ده زانی، به لام هه له ی مروی گه وره فره له خوئی گه وره تره، هه له ی فیرده و سیش لیّره داته وه نده گه وره یه که به هیچ پینه یی ناشارد ریته وه، مه گه رلی بوردویی و هیمه تی به رزی کوردان - هه له که ی بشار ریته وه و

په له که ی بۆه ل بگریته وه، چون که لی کورد نه که ر کۆن ترین که لی جیهان نه بووی له
 ریزی که له کۆنه کانی جیهان ده ژمیردری (ناسه واری زیوه ی سه قز و که ره فتو به لکه ی
 پته وی نه م و ته یه)، ضحاک ی خوین مژ به ده سستی به هیزو غیره تی کاوه ی کورد ته خت و
 به ختی لیکدرا،

از آن چرم کاهنگران بهشت های	بهوشند هنگام زخم درای
همان کاوه آن پر سر نیزه کرد	همانگه زبا زار برخواست گرد
همی رفت پیش اندرون مرد کورد	سهای بر او انجم شدند خرد -

هیزوده سه لاتی به سامی ده و له تی ناشور به ده سستی به هیزی نه ته وه ی کورد له
 نازه ل دانی میژو خرا، بارامی چو بین له بنه ماله ی پاک و به زاتی کوردان بوو که ته خت و
 به ختی زوردارانی ساسانیه کانی خستبوه له رزه وه، صلاح الدینی نه یوبی کورد بوو که
 پیاوانه به ری هیرشی خاچ په رسته قین له دلّه کانی ئورویای گرت و - (بیت المقدسی) - له
 ده ست سه ندنه وه و له سه رزوینی موسلمانانی راوانان، به لام به داخه وه نیستاکه
 به سه دمیلیون عه زه ب و، نوسه د میلیون موسلمانانی تره یشتانه یان توانیه وه -
 (بیت المقدس) له ده ست سی ملوین جوله که ده ریپتن - نازانم ئیتر به چ ژوو ییکه وه تانه له
 کوردان ده ده ن و مافیان پاشیل ده که ن -

وه ك پشینیان سینه به سینه بو مان ده گیر نه وه تا قمی کچی نازا و به شه زه ف (شیر له بیشه
 بیه ده رچ نیرچ می) له ده س زولم و خوین ریزی - ضحاک ی.

ناپاک هه ل دین و زیان ده که وتیه - نزیک ی شاری سه قز - وله شوینی (کۆشکه لئی)
 نیستاکه دا قه لایه کی قایم به دی دینن تا بناغه ی به ربه ره کانی له که ل - ضحاک ی خوین
 مژدا - دا بریزن که له ئاکامدا ضحاک به ده سستی کاوه ی ناسنگه ری - کورد - ده کوژری و
 فه ره یدونی - کوردی - له جیگه داده نری، که به یادی نه و ژوداوه گرنگه و نه و پیروزیه
 که وره نه م قه لا ناو ده نین به (قه لای کچان) هه ر وه که له دینی ته موغه له قه راخی شه قامی
 سه قز بو بانه ، کیویکی لی یه پیی ده لین حه وته وانان (حه وت پیاوی چاک) که له م کیوه دا
 قه لاییک هه یه پیی ده لین (قه لای کچان) هه روه ها له قه راخی دینی بو غده که ندی
 ته په ییکی لی یه پیی ده لین (قه لای کچان) گشت نه م ناسه واران شهید و به لکه ی
 نه وه ن که ژنان له هورانی کۆندا نه خشیکی که وره یان له به رگری و به ربه ره کانی له که ل
 دوزمانی ناین و نه ته وه و نیشتماندا بووه. جا دوا ی هیرشی مال ویرانکه ری مه غوله کان له

قه زنی حه وتی کوچی دا که گشت ئیران به تایبه ت کوردستانیان کردبوه مه کوئی خویان، ناوی زور شوینی کوردستانیان به تورکی هه لگئیرابوه وه زۆرداران هه میشه له م حیزه قیلّه که لکیان وه رگرتوه، جا له و کاته وه قه لای کچان - یان به قه لای - سه قز - وه رگئیرا. یانی قه لای کچانی که له به رابه ری ضحاک و ناشور و سکاکاندارا و یستان، له و کاته ی که هیرشی - خیلّه کانی تورکی غه زان - سه لجوقیان - مه غولان - ته یموریان - به ره و سه ر زه وینی، پرخیتر و بیرزی کوردستان ده سستی پی کرد، ده سه لانی زه شی خویان له گه ل کوشتن و برین و تالان و بز و ویران کردنی شار و دی، خراپه و زه شه دزی و نامه ردی خویان - درتزه پی دا -

چون ناوه روکی هیزی به رگری و زاوه ستاوی و کوّل نه ده ری کوردان له مه ته ریزی شه زه ف و مروقایه تی له نه شکه وت و غار و کیوه به رزو به سامه کانی کوردستان دا دوژمنانی نه ته ویسی وه ها به هه راس هیئابوو، که خه وی خوشی له چاوی خه یانه تبار و ته ماع کاریان سه ندبوو، ته واوی هیز و ته لاشی خویان بو په ره نگ په رنگ کردن و تیکشکاندنی هیزی به رگری کوردان، له به ین بردنی ئاسه واری مادی و مه عنه وی ه گوزانی فه رهه نگ و زمان و زه سم و یاسای کوردانی به کار برد بوو، جا بو به زبوه بردنی نه خشه ی چه په لی خویان له هیچ ته لاش و ته قالایه کی شه یتانی و مال ویرانکه ره، رویان وه رنه چه رخاندو کوّلیان نه دا - جا له سه ره نه م بیرو برّوا و نه و نه خشه شه یتانیه یان - له پیشدا حکومه ته نه ته وایه تی و خه لکی و مه زهه بیه کانی، کورده کانیان یه ک له دوی یه ک له مه یدان ده رکرد، ئاسه واری گه وره یی شکووی حکومه ته کانی شوانکاره ی به نده ر عه بباس، حه سنه ویه - کانی دینه وه ره به در خانیه کانی دیار به کر، نه رده لانه کانی کوردستان؛ بابانه کانی شار باژیر و سلیمانی، سیامه نسوره کانی زه زین که مه ری بیجار، باشتین به لگه ی تاریخ و به رزترین شاهیدی میژو ده ژمیر درین،

پاشان ناوی ناوچه و مه لیه ند و کیوه کان و چومه کان و دیکانیان گوزی و له جیتی ناوه جوانه کانی کوردی، ناوی بیگانه یا تیکه ل له خوئی و بیگانه یان له جی دانا - که به م قیل و ته له که مال ویرانکه ره یان له به شی له نه خشه کانی خویان دا سه رکه وتن، که ناوی بیگانه یان له جیتی ناوه کوردیه کان داناو، به ره به ره کوردستانیان به شکلی تورکستان ده رهینا، توانیان له هه نگ مادان - و - ئاسور پاتکان - که هه زاران سال له مه پیش نیشتمانی کوردان و سه رزه وی فه رمانزه واکانی به عه دل و دادی ماده کان و کورده کان بوو

تور که کان له شوینی کورده کان داتین، وه ک نه مژو که ده یبیین زورتری دانیشتوانی ده شته به برشته ته لایه کانی نه م ناوچانه غه یه کوردی تیدایه. به هوئی نه م نه خشه به رزه فرانه و دانانی زوردار له جینی بی زور زوریه ی ناوی شوینه واره میژویه کانی کوردستانیان به ناوی بیگانه گوزیه وه وه ک: جه غه توو - ته ته هوو - (نه گه ر بله ین نه م دو ناوه تورکین) (به لام من پیم وایه کوردین) ئال مه لو، قه به غلوو - بوغده که ندی - قه ره که ند، ئاخکه ند - عه ره ب ئوغلی - قه ره گويز - باشماق - سونج (ناوی سه رداریکی مه غولیه) هه زاران ناوی تری له م جوړه - جا کاتی که تور که کان به قه لای کچان - گه یشتن و له خو بوردویی و به رگری پیوانه و هه لمه تی شیرانه و زوداوی را بوردوی نه و کچانه یان بو گترانه وه وه ها له تاسه وه چون که به زه ینیاندا نه ده هات که کچان زوژی بتوانن وه ها برآو نه خشه یی له خو بوردویی بنوینن، یه کیه تی یه کی وه ها پته و پیک یین، که ته خت و به ختی زوردار و خوین مژیکی وه ک - ضحاک - و سوپای - له رزۆکی ته فرو تونا بکا و بشکینی، زۆله یه کی کوئل نه ده ری وه ک - کاوه ئی له باوشی پر له نه وین و به زه و نازیی خویناندا په روه رده بکه ن، به م جوړه ده لین باوه زمان نی یه - که کچان - له م قه لا دا توانی بیتیان زوژی له به رابه ری زور دارانی داگیر که راندا، ناوه روکی زاوه ستان و به ربه ره کانیان له گه ل دوزمنی دین و گه ل و نیشتماندا به دیی هینایی ده بی به رگران و نه خشه کیشانی قه لا پیوانیکی نازمون دیده و کاری و کوئل نه ده ر، وینه ی کوته ی ئاوپسو - بوبیتن - کوردان - له وه لامداده لین خه یر (سا، کچ) بوون - یانی باوه رتان بیی که به رگرانی قه لا کچ بون - که تور که کان - کچ یان به - قز - تورکی گورزی - سا - یان به جینی خوئی هیشته وه که به شکلی (سه قز) ده رها ت.

۴ - باوه زئی تریش نه وه یه که سه قز - له - ساقیز - گیرابیته وه - دیاره - ساقیز - یانی هه شت - ساقیز ناوه بو خیلی له خیله کانی مه غول که - نایمان - یشی پی ده لین (نایمان) له زمانی مه غولی دایانی - هه شت - زه نگبی نه م خیله له هه شت لق و هوژ پیکهاتی - جا کاتی که نه م شوینه یان گرتبی ناویان نابی (ساقیز) «سه قز» هه ر وه ک ده کری مه لبه ندی - ناوخوان - کوردستانی گه رمین که له باشوری مه لبه ندی سه قزدا هه لکه وتوه - له نایمانه وه گیرابیته وه (نوسه ر).

ناوچه ی سه قز. پاریز گای کوردستان. جه غرافیای تاریخی کوردستان

سه قز - ناوچه ی سه قز. یه کیکه له (ده) ناوچه کانی پاریز گای کوردستان نه م ناوچه له باکوری پاریز گادا هه لکه وتوه و له دوبه شی (ناوه ندی) و به شی (زیویه) پیکهاتوه و سنوری به م جوړه ی خواره وه یه -

۱ - له باکوره وه به پاریز گای نازه بایجانی کوردنشینی خوراوا (ناوچه کانی بوکان و تیکاب)

۲ - له باشوره وه به ناوچه ی مه ریوان و (ده ره شلیر) به شی کوردستانی عیراق

۳ - له خورواوه به ناوچه کانی (مه هاباد) و (بانه)

۴ - له خوړه لاتنه وه به ناوچه ی دیوانده ره (دیکوکانی) (چل چه مه) (سارال) (هۆبه تو) وه نوساوه -

زویه ری ناوچه ی سه قز له پیشدا ۴۹۹۱ کم - ی چوار گوشه به راورد کرابوو. به لام به رابه ری پتوانه ی سه رجه نگه لداری پاریز گای کوردستان. زویه ره که ی ۵۱۳۱ کم - ی چوار گوشه دیاری کراوه ناوه ندی نه م ناوچه، شاری میژویی و به سام و دیمه نی سه قزه که ناوی ناوچه که له ناوی شاره که گیراوه ته وه -

حه شیمه تی ناوچه ی سه قز

به رابه ری سه روزماری سالی ۱۳۴۵ هه تاوی حه شیمه تی مه لبه ندی سه قز زیاتر له ۹۱۹۲۶ که س بوه، که ۱۷۸۳۴ که سیان نیشته جیی شاری سه قز و ۷۴۱۱۲ که سیشیان دانیشتوی دئی بون.

له سالی ۱۳۵۵ هه تاوی حه شیمه تی مه لبه ندی سه قز ۱۱۲۵۲۲ که س بوه، که ۲۰۶۶۱ نه فه ریان له شاری سه قز و ۸۱۸۶۲ نه فه ریشیان له دیدابون -

له سالی ۱۳۶۵ هه تاوی حه شیمه تی گه یشتوه ته ۱۶۳۶۷۲ که س: که ۸۱۰۲۹ که سیان دانیشتوی سه قز ۸۲۴۴۲ که سیشیان دانیشتوی دئی بوون حه شیمه ت و زویه ری دیکوکانی مه لبه ندی سه قز به جیا حیا

روژماره	ناوی دیکۆ	حه شیمه تی دیکۆ	زویه ری دیکۆیه	پزی دیکۆ
۱	ثیمام	۶۳۰۲ که س	۲۷۰/۲۵ کم	۲۳/۳۱ که س
۲	ته موغه	۶۴۰۰ که س	۲۵۷ کم	۲۴/۹۰ که س
۳	تورجان	۶۲۱۷ که س	۲۵۶ کم	۲۴/۲۸ که س
۴	تيله کۆ	۷۲۶۲ که س	۲۷۷/۵۰ کم	۲۶/۱۶ که س
۵	خوژخوژه	۷۵۷۵ که س	۵۴۶/۷۵ کم	۱۳/۸۵ که س
۶	سه را	۹۶۷۳ که س	۷۹۰ کم	۱۲/۲۴ که س
۷	سه رشيو	۱۰۵۳۰ که س	۸۶۲/۵۰ کم	۱۲/۲۰ که س
۸	صاحب	۷۳۷۸ که س	۳۸۵ کم	۱۹/۱۶ که س
۹	کولته په	۱۰۲۳۶ که س	۴۸۲/۵ کم	۲۱/۲۱ که س
۱۰	میره دئی	۶۲۷۷ که س	۵۲۴ کم	۱۱/۷۹ که س

شوغلێ خه لکی ناوچه ی سه قز له دیکاندا. کشت و کال. ناژه ل داری. باخه وانی.^۱
 به لام زوربه ی ره شایه کان و که م زه ویه کان. کارگرن ته ویش له شاره دوره کاندا
 ده سکردی ژنان: قالی، قالیچه، پلاس - به رمال - گوژه وی، بوزوو، سه رکلاو، کلاو،
 ده سکیش، کراس، پوزه وانه، گوژه - ته نور، مه وج، ثویه - درومان، ده سکردی پیاوان
 جاجم - نانه شان، قولینه، کلاش، قالی، قالیچه - سه وه ته شوغلێ خه لکی شاره کان:
 مامه له - به قالی - به زازی (کوتال فروشی) ناسنگه ری، دارتاشی، خه یاتی (درومان)،
 ته نه که سازی، ماشین سازی، میکانیک، به ننایی، نانه وایی، قه ساوی، سه رتاشین، قه نادى،
 میوه فروشی، سه وزی فروشی، سیمان فروشی، بلوک زه نی، مرشیک داری، مه زرداری، ماسی
 فروشی، گاراژداری، کارمه ندی، ماموستایی، مه لایی، ده رس وئری، پیش نوئری،
 نه ندازیاری، نه خشه کیشی، پزشکی، ده رزی و شینی، مامانی، سپوری، مچه وری،
 ناشه وانی،

۱) راپورتی ئوستانداری کوردستان به رگی سه قز لایه زه ی ۱۷
 ۲) سه رجه نگه لدارى پارێزگای کوردستان

(سه قز)

شاری سه قز: ناوه ندی ناوچه ی سه قز له سێ ژێ یانه ی: کرماشان و سنه. نازه ربایجان، بانه و کوردستانی عێراق دا هه لکه وتوه. نه م شاره پارێزگای کرماشان به پارێزگاکانی هه ردو نازه ربایجان، هه روا به بانه و کوردستانی عیراقه وه په یوه ننده دا. نه م شاره له گرنهترین و به که لکهترین و (ئێستراتیژیک) ترین شوینه کانی ئابوری و سیاسی و نیزامی هه ریمی کوردستان ده ژمێردری.

چۆنییه تی جه غرافییای سه قز به م جوژه یه:

دریژی له گرینویچه وه ۴۶ پله و ۱۷ ده قیقه و پانی له خه تی ئیستواوه ۳۶ پله و ۱۴ ده قیقه یه. به رزی له رۆی ده ریاوه ۱۴۷۶ گه زه. دریژی (طول) له تاران ه وه ۵ پله و ۵ ده قیقه ی خورواویی یه، که وا بوته فاوه تی ساعه تی سه قز له گه ل تاراندا ۲۱ ده قیقه و ۴۸ چرکه یه ^۱ (تاران ساعه تی ۱۲ بێ سه قز ساعه تی ۱۱ و ۳۸ ده قیقه و ۱۲ چرکه یه) ^۲ سه قز به رزتره.

ماوه ی سه قز تا شاره کانی ده وروبه ری:

سه قز تادیوانده ره ۹۲ کم. سه قز تا سنه ۱۹۸ کم. سه قز تا بیجار ۱۵۴ کم. سه قز تا بانه ۵۵ کم، سه قز تا سنوری کوردستانی عێراق به زیگای راستا ۷۰ کم. سه قز تا بوکان ۳۰ کم. سه قز تا مه ریوان ۱۳۲ کم. تا قووه ۲۸۵ کم. تا کامیاران ۳۷۲ کم. سه قز تا تاران کم.

نه م شاره له قه راخی چۆمی سه قز دابوه، به لام ئیستاچۆمی دلزفین و جوانی سه قز به نیوه راستی شارداوه رۆا، که نه گه رلی پر سراوانی کۆماری ئیسلامی بیانه وی له حاستی دینی (مامه شا)، تا (پله ی ئاستانه)، که ماوه ی ۱۰ کم زیاتر ده بی، به شکلی پارکی ده ریبن و دلسوزانه نه م خه لاته ی خودا برازیننه وه، له ده سته ده س درێژ که ران و چنگی چاو چنوکا و حه سودانی ده ریبننه وه، جوژی به خۆیدادی و ده غه ملی که خه م و په ژاره ی لاوان بپه زینن، دلان له سه ر خوشی و هات دا بمر کینن، به م شیوه هه رسال هه زاران لی

(۱) فهرهنگی جه غرافییای ئیران

(۲) فهرهنگی جه غرافییای ئیران

له زه مانی شای سته مکاردا له سی داره دران له م قه پرستانه دایه.^۱

۷ - گه ژه کی «کانی گه رمک»: مزگه وتی حاجی فقی صالح،
شاره داری، دادگا، مزگه وتی حاجی که مالی و ئیداره ی فیرکردن و په روه رده و چه ن
قوتابخانه و ئیداره ی ترله م گه ژه که دایه.

۸ - گه ژه کی «پیری خه زایی» تا «به رزی به وه خان»: که
مزگه وتی پیری خزایی و گلکوی «پیری خه زایی» له م گه ژه که دایه.

۹ - گه ژه کی «مزگه وتی جامععه»: مزگه وتی جامععه و مزگه وته
چکوله ی جامععه و ئیداره ی دارایی و سجیل نه حوال و ده فته ری پووست و مالی ماموستا
(خانه ی معلم)، خانه قای شیخ نجم الدین (بیاره) و بازاری سه ری له م گه ژه که دایه

۱۰ - گه ژه کی مزگه وتی شیخ برایم (شیخ مه زهه ر): قسنی له
سه رشه قامی ساحیلی هه یه، پی ده و تری «پیره مکایل».

۱۱ - گه ژه کی «ناوقه لا»، (ناری قه لا): «مزگه وتی دو مناره»، حسینیه،
سندوقی قه رزالحسنه، له م گه ژه که دایه، هونه ری کورد ده لی: جه رگم له ت له ته
خوزگه بم دیایه، چاره چه قیله ی «ناری قه لایه»^۲. له ژیرپردی «موشیر» قسنیکی لی یه
پی ده لئین: پیر شه لا لی.

۱۲ - گه ژه کی دیمه کاران: که ده زوانی به سه ر پارکی «مه وله وی کورد»
— (پارکی شار). مزگه وتی دیمه کاران و ئیداره ی (سه پتی به لگه و مالوزه وی، بانگی
خانودروس کردن). له م گه ژه که دایه.

۱۳ - گه ژه کی کاظم خان: مزگه وتی حاجی شیخ اسماعیل، کتیبخانه ی

(۱)

(۲) سالنامه ی فدرهه نگی شارستانی سه قز (۱۶ - ۱۳۱۵) ده نوسی ته م شیعه هه خوالی خوشبو «مه لیک و لکه لانی»
مه جده ی یه ناری قه لا ته په یه کی توره زیزی میژی بو که به داخه وه به هوی زیز نه گرتن له ناسه واری کونی گه له که مان
به ربه ره فروشراوه و له به یین براوه. له شونئی ئیستا که ی حوسه پینه دا بو. به لام ناسه واریکی ماوه. نه وده مه سه ری ته م ته په، گوکه
میلاهی سورو دلر قیتی لی زواوه، زوانگه یکی نه وده نده جوانو تماشایی به دی هیناوه که سه رنجی هه مو بینه رتکی بولای خوئی
زاکیشاوه. خه م و که سه ری لی لا داوه. به ره و خودای بانگ هیشته. دله راوکی له دلانه هیشته. جاشاعیر کانی له دوری و نه فی
پرله گوک، مه نجه لی نه وینی دینه کوک، ته م شیعه ده لی. واده رده که وئی که ته م شیعه ماوه ی غه زه لیکی ته واو بوئی، به لام
به داخه وه تا ئیستا شیعه کانی تریم ده س نه که وتوه. (نوسه ر)

کوله رو و پسپور و گه زال بولای خوئی زاده کیشتی. که نه مه یش هوئی ره زای خودا و خه لکه، بۆده و له تیش زور به قازانج و که لکه.

شاره جوانه که ی سه قز له م گه ره که خوشویه دیمنا نه پیک هاتوه:

۱ - گه ره کی «جوتیاران»: که له داوینی باشوری ته په ی مالان دایه. مزگه وتی «قبا» له م گه ره که دایه.

۲ - گه ره کی «نه خوش خانه»: له داوینی ته په ی پادگانی نه رته ش دایه. مزگه وتی «النبی بلوار» له م گه ره که دایه.

۳ - گه ره کی فه رمانداری: له خوراوی پارکی مه وله وی کورد (پارکی شار) دایه. مزگه وتی «رسالت پناه» له م گه ره که دایه.

بلواری بانه (ئینقلاب) نه م دوگه ره که ی لیک جیا کردوه ته وه، به ندیخانه ی ناوه ندی سه قز له باشوری نه م گه ره که دایه، سالوونی کاوه، دانشسه رای کچان، سالون شاره داری، فه رمانداری، کلینیک گیایزشکی و نیداره کانی: که شاهه زری، جیهاد، به رق، بنیادی شه هید، له م گه ره که دایه

۴ - گه ره کی «ته په ی مالان»: ماله کانی نه م شوینه روانگایه کی زور جوان و تماشایی یان هه یه به تایبه ت له شه واندا. مزگه وته کانی ۱ - حه زره تی «رسول اکرم» (ص)، ۲ - حه زره تی خدیجه ی کبری (رض) ۳ - دارالسلام و دانشسرای کورانه و زانکوی په یامی نور و نیداره ی ناوی سه قز له م گه ره که دایه.

۵ - گه ره کی «کانی عاشقان» و گه ره کی کانی سپی: له داوینی باکوری ته په ی مالان دا مزگه وتی حه زره تی عایشه (رض) له م گه ره که دایه.

۶ - گه ره کی سه رقه بران: (شوینی ئیستا که ی پاسگای ژوماره یه ک و چه ند قوتابخانه و سالوونی شه هید به هه شتی) چه ن سال له وه پیش قه بر ستانیکی گه وره بو. ته رمی هه زاران پیاو چاک، هه ربه و جوژه گلکوی نو مروی به ناوبانگی ناوچه ی سه قز که

ناوه نندی سه قز، ناش و حه مامی حاجی شه ریف، زورخانه ی نازاده گان، چه ند قوتابخانه، ناسه واری مزگه وتی کوّن و له به ین براوی «شیخ شمس الدین» له م گه ژه که دایه. له گوشه ی سه ر شه قامی مزگه وته که داقسنی کی لی یه پئی دلّین. پیره هه ژاره .

۱۴ - گه ژه کی «سینه ماسوتاو»: که به دریزایی شه قامی مه له وی کورد (ساحیلی) تا پارکی شاردریژه ی هه یه.

۱۵ - گه ژه کی «موخابه رات»: که ته له فون خانه و ده که لی مایکروبوو فیرگه ی بوعه لی و کاروانسه رای حاجی مهری له م گه ژه که دایه.

۱۶ - گه ژه کی بانگی ملّی: ناهه نندی په روه رده ی باهنر و کاروانسه رای خلیفه زاده و نیداره کانی: نه و تو بیمه گه ری و بانگی ملّی، سه رای عه باسی، گاراجی اطمینان، مه یدانی میکانیک و ماشین سازه کان و باسکوولی ۶۰ تنی له م گه ژه که دایه.

۱۷ - گه ژه کی پارکی مندالان: شیرکه تی نه و توپوومی به نزینی زوماره یه ک، نیداره ی ناهه نندی گه وره ی نیسلامی و کاروان سه رای گه وره ی سافکار و میکانیکه کان و هویتلی ژا زاده زوبه زوی دوخانیات له م گه ژه که دایه.

۱۸ - گه ژه کی: قازاخ خانه: بازاری زۆز و کاروانسه رای ژه شیدخان، سینه مای سه قزله م شوینه دایه.

۱۹ - گه ژه کی کاروانسه رای «سیف الله خان»: کاروانسه رای کوّنی سیف الله خانو بری له بازاری خواره وه ی سه قز له م شوینه دایه.

۲۰ - گه ژه کی ئاسنگه ران: پردی موشیرو بار فروشی حاجی مه لا محمدی خلیفه زاده، بازاری ئاسنگه ره کان، دوکاروانسرای تازه و وکوّنی سیف الله خان تا بازاری که وش فروشه کان ده گرینه وه.

۲۱ - گه ژه کی مزگه وتی حاجی شیخ مصطفی: بازاری شیخ، تاریکه بازار تامه یدانی ماست ده گرینه وه مزگه وتوخانه قای حاجی شیخ مصطفی له م گه ژه که دایه.

۲۲ - گه زه کی مزگه وتی مه لایم: مه یدانی سه وزی فروشه کان، بازاری مسلم، تا ته کیه ی بابیه شیخ ده گریته وه. مزگه وتو و حه وزو ناوی به ناوبانگی خوالی خوشبو مه لایم، هه روا (کانی که لآنته ر) و کانی () له م گه زه که دایه.

۲۳ - گه زه کی مزگه وتی مه لازاهید: شوینی نه م مزگه وته و پارکی مندالان که نیستا شه قامی نازادی به نیوانیان داده زوا چه ند سال له وه پیش قه برستانیکی گه وره بوه.

۲۴ - گه زه کی مزگه وتی حاجی حکیم: له چواررتی نازادی تاپلیکانه، کانی ژویه ژوی حه مامی دارایی ده گریته وه.

۲۵ - گه زه کی مزگه وته چکوله: پردی هه وایی که شه قامی ۲۲ ی ری به ندان به سه ریداده زوا له نیوان ته کیه ی بابیه شیخ و مزگه وته چکوله داهه ل که وتوه، تا تکیه ی شیخ عبدالکریم و چواررتی عدنانی له شه قامی سعدی ده گریته وه.

۲۶ - گه زه کی سه رپه چه: شوینی نیستا که ی هونه رستانی کچانه ی «عصمت» نه م گه زه که تا (گوره پانی) شوهه دا (شاناز) و ته کیه ی شیخ محمد بهاء الدین و کانی به ردینه تاشه قامی سه عدی ده گریته وه.

۲۷ - گه زه کی شوهه دا (شاناز): له گوره پان (میدان) ی شوهه دا (شاناز) تا سه رقه برانی کون، ده گریته وه، گوره ستانی زور گه وره و کون، زه نگبئی هه ر له به ره به یانی نیسلامه وه نه م شوینه قه برستان بوئی چون من «نوسه ر» قه بری سی نوهم تا به ززی ده مترم تیدا دیوه که توله سه ر تو، نیسک و پروسکو قزی موسلمانی به ره و قبیله ی تیدا بوه. ده رمانگای زوماره ۱ و قوتابخانه کانی «سمیه»، «چه مران» و « » چه ند شوینی تر له سه ر شه قامی شوهه دا. له شوینی قه برستانه که دا دورست کراون.

۲۸ - گه زه کی مزگه وتی «حضرتی عمر (رض)»: تا مه یدانی دارالصفاء و شاروچکه ی شه هید شلتون دریزه ی هه یه. که ته نیاقه برستانی کونی دیوار به ده وراکراو و پاریز راوی نه م شاره له سه ر شه قامی شوهه دا له م گه زه که دایه.

۲۹ - مزگه وتی «حضرتی ابوبکری صدیق (رض)»: له خوهره لاتی

قه برستانی ئیستاکی شاری سه قز دایه. که گه ره کی فه رهه نگیان به شیکه له م گه ره که. قوتابخانه ی سه ره تایی له م گه ره که دایه.

۳۰ - گه ره کی (شاروچکه ی شه هید شه لتوت (زانایی به زیزی میسری): له نیوان گه ره کی حه زره تی عومه ر (رض) و گه ره کی مزگه وتی حه زره تی نه بوبه کری صدیق (ض) دایه و قوتابخانه ی نمونه له م گه ره که دایه.

۳۱ - گه ره کی تازه یی بنیادی شه هید: له نیوان شه قامی (شوهه دا) شاناز و چۆمی مه لقه ره نی دایه، قوتابخانه ی تازه ی

۳۲ - گه ره کی زیگای دیی (مه لقه ره نی): له خوراوی قه برستانی گه وره ی ئیستای سه قز دایه. مزگه ویتیکی نیوه ته و اوله سه رشه قامه که دورست کراوه که هیشتاته واو نه بوه. (مزگه وتی جا هی)

۳۳ - گه ره کی «سپوراوا» مزگه وتی حه زره تی محمد (د): له قه راخی باکوری چۆمی مه لقه ره نی (ولیان) که به تازه یی سه رگیراوه. له م گه ره که دایه

۳۴ - گه ره کی (صلاح الدینی ایوبی): له نیوان گه ره کی (سپوراوا) و شه قامی شاناز («شوهدا») دایه. مزگه وتی (صلاح الدینی ایوبی) و ئیداره کانی ته وانبه خشی (بوژانه وه) و چه ند ئیداره ی تر له م گه ره که دایه.

۳۵ - گه ره کی «کانی سپی»: له داوینی باکوری (ته په ی مالان) دا. مزگه وتی حه زره تی عایشه (ض) له م گه ره که دایه. نه م گه ره که فه قیرترین گه ره که کانی سه قزه. به ویستی خودا ژۆژی ده و له مه نده بی.

۳۶ - گه ره کی (کانی عاشقان): له نیوان گه ره که کانی (حه زره کی عایشه (ض) و گه ره کی مزگه وتی حه جی صفری دایه -

۳۷ - گه‌زه کی مزگه وتی (حاجی صفری) و (باخی حاجی زه حمان) که مزگه وتی حاجی (صفری) و (ته کیه ی شیخ عبدالکریم): له م گه‌زه کانه دا و له باشوری شه قامی (فخرزاری) و لیخان دان که شه قامی باریک و سه ربه ره و خواره ی (بوعه لی) له باشوری به ره و باکوربه نیوان نه م دو گه ره که داده زوا.

۳۸ - گه‌زه کی گه وره ی (دارالصفاء): مزگه وتی دارالصفاء و چه ند قوتابخانه ی سه ره تایی و ناوه ندی له م گه ره که دایه، گۆزه پانی (دارالصفاء) گه وره ترین گۆزه پانی شاری سه قز. له نیوان. (دارالصفاء) و (خلفای راشدین) دایه.

۳۹ - گه‌زه کی مزگه وتی (حه رزه تی حمزه): له نیوان دارالصفاء و ته په ی دئی صالحا و ادایه نه خوشخانه ی (۹۰) ته ختوخوابی سه قز له خوزاوا ی نه م گه‌زه که دایه

۴۰ - گه‌زه کی - (خوله فای راشدین): مزگه وتی خولفای راشدین له نیوقه دی ته په که دایه

۴۱ - گه‌زه کی - (نیمامی شافعی): مزگه وتی نیمامی شافعی و ناوه ندی بیهداشت و چه ند قوتابخانه له م گه‌زه که دایه.

۴۲ - گه‌زه کی که ریمایا: مزگه وتی (سه لمانی فارسی) له م گه‌زه که دایه.

۴۳ - گه‌زه کی «مزگه وتی»: النبی بلواری بوکان له نیوان که‌زه کی «مزگه وتی میعراج» و شه قامی ۳۲ گه‌زی دایه.

۴۴ - گه‌زه کی «مزگه وتی میعراج»: له نیوان: گه‌زه کی نیمامی شافعی و مزگه وتی النبی بلوار دایه.

۴۵ - گه‌زه کی حاجیاوا: له شه قامی ۳۲ گه‌زی تاته په ی زوبه زوی پومی به نرینی ژوماره ۲ «مزگه وتی حاجیاوا» و (مزگه وتی فه خری رازی (خ) له م گه‌زه که دایه.

۴۶ - گه‌زه کی مزگه وتی «حه رزه تی ابراهیم (ع)»: له پومی به نرینه وه تاشه قامی نه شمیلان، مزگه وتی حه رزه تی نبراهیم له م گه‌زه که دایه.

۴۷ - گه‌زه کی ژیی کانی نیاز: مزگه وتی چه زره تی اسماعیل (ع) و موچه ی شه‌ش ناوه کیله موقوفه ی مزگه وتی شیخ مه زهره له م گه‌زه که دایه.

۴۸ - گه‌زه کی نه شمیلان: کوشتارگای سه قز له م گه‌زه که دایه.

۴۹ - گه‌زه کی سیلو: سیلوی دوازده هه زار تونی گه نمی سه قز و ده رمانگای به راوه ردکردنی نیازی کومه ل، مزگه وتی دارالسلامی سیلو و، ترمینالی بوکان له م گه‌زه که دایه.

۵۰ - گه‌زه کی مزگه وتی حاجی جه لیل: که شه قامی دوخانیات بو کوشتارگا به نیون نه م گه‌زه کا نه روا. مزگه وتی ناو براو له سه ر شه قامه که یه

۵۱ - گه‌زه کی پشت دوخانیات: دوخانیاتی گه وره ی سه قز، مزگه وتی حاجی غه فوری نازادی، که یته ی یارمه تی نیمام، ئیداره ی ئابوری، شیرکه تی هاویاری شارودی، سه رای قالی فروشی ده سکرده ی کوردی، له م گه‌زه که دایه.

۵۲ - گه‌زه کی کانی «ایازبه گ»: له قه راخی پردی حاجی صالحی سه قز و کوزه پانی سه ربه خوویی (نیستقلال). دایه

۵۳ - گه‌زه کی (پادگانی نه رته ش): تیپی ۲ - ی پیاده ی سه قز و ده یان ساختمانی پینج نوهوم. که برتکیان ناته واو ماونه ته وه، به ندیخانه ی گه وره ی ناوه ندی سه قز. لثم به ره و به ری شه قامی سه قز بو (بانه) دا هه لکه وتون. پردی له حاست شه قامی (به ندیخانه) له سه رچومی گه وره ی سه قز به ستراوه که پادگان نه رته ش به (پادگانی سوپا وه) له سه ر شه قامی سه قز بو سنه په یوه ند ده دا.

ته واوی نه م ۵۳ گه‌زه که له خوراوی چومی گه وره ی سه قزدا هه لکه وتوه و له خواردی (مامه شاهه) تا پله ی ئاستانه (خواردی کانی نیاز درتزه ی هه یه، بو زیوارانی که له شه قامی دیوانده روه دین به تاییه ت له شه واندا روانگایه کی زور جوان و دلرفینی هه یه و وا له چاوده دا که وشه ی (سه قزی) لی نوسرایی.

گه ره که کانی خوژه لاتنی چومی گه وره ی سه قز به م جوژه یه.

۵۴ - گه‌زه کی «حه مالآوا»: چون له سالی ۱۳۵۰ هه تاوی به ولاره

که حه شیمه تی سه قز په ره ی سه ند. هه ژار و کارگه روحه ماله کان زویان کرده نه و به ری چۆم. چون نه وکاته چۆل و گه زئی زه وی به ده تمه ن بو به م هویه، ناوی نه م گه ره که به حه مالاواده رچو، .. ئیستا که حه مالاوادی به شه: ۱ - حه مالاوای خواری ۲ - حه مالاوای سه ری. که ئیستاناوی به هارستانی خواری و سه ریان له سه رداناوه. نه م گه ره که له باکوری شه قامی سه قز - دیوانده ره دا هه ل که وتوه.

۱ - حه مالاوا (بهارستان) ی خواری: له قه راغی روژه لاتی پرده لفه دوانه که ی سه قز. تا مزگه وتی فاروقیه دزیری هه یه. مزگه وتی «بلال حبشی» مزگه وتی حاجی ارجمند، کارخانه ی ناردی (مۆیدی)، ده رمانگا و چه ن قوتابخانه ی تیدایه. بیجگه له شه قامیکی پێنسه د گه زی له شه قام و کولانی قیره تاو کراوه والی نی یه.

۲ - حه مالاوا (به هارستان) ی سه ری: له هه وه لی حه مامی سه عدی تا ناخردریزه ی هه یه. مزگه وتی عبادالله، مزگه وتی حه زره تی عه لی (ض) له م گه ره که دایه. نه م گه ره کانه کولانووه شه قامی بیهداستی و خاوتیان تیدانی یه. له به رنه وه نه خوشی له م گه ره کانه دا زوره. مزگه وتی «ماروقیه» له م گه ره که دا یه

۵۴ - گه ره کی ترمینالی سنه: تا پاسگای پولیسی ری و بانی سه قز - سنه به م به روبه ری شه قامه که دادریره ی هه یه. ناشی ناردی پینج ته به قه ی ئاده می و حاجی غه فور، پادگانی هیزه کانی ئینتیزامی، پادگانی سویا (حفظه) چه ن هه مار ده وه لی تی و قوتابخانه ی ناوه ندی به یتالی جیهاد، کاروانسه رای میوه و سه وزی، پارکی لاله، راهنوما و رانندگی که له سه ر ته په کانی نیوان قه ره چیاوا و شه قامی سه قز - دیوانده ره دا هه ل که وتون. له م گه ره که دا یه

۵۵ - گه ره کی قه ره چیاوا (شه ریفوا): که له خوهره لاتی چۆمی گه وره ی سه قز و باشوری پارکی لاله دایه مزگه وتی «دارالسلام» و چه ن قوتابخانه ی سه ره تای و ناوه ندی و مزگه وتی خه لیفه زاده له م گه ره که دایه.

چون نه م گه ره که له پیش نه وه دا که ئاوه دان بیته وه خیله کوچه ریه بی مه رزه کانی (قه ره چی) هه موساللی له سه رکانی و چیمه نی نه م شوینه هه لیان نه دا. کاتێ که ئاوه دان بوه وه به ناوی نه م خیله ناویرا. به م جوهره به برۆای من چون ناوی «قه ره چی» ناویکی میژویه و ناوانانی گه ره که به ناوی (قه ره چیاوا) ده بیته هوێ ریز و شکۆنان له و خیله و

هۆی په یوه ندی زیاتری ته وان له گه ل براو خوشکه نیشته جیکایناندا. هه ربه و جوړه چون «حه مال» ناوه بو چینیکی هه ژاری زه حمت کیش له بهر بیره وه ری و ریزنان له وچینه زه حمت کیشه ناوی (حه مالآوا) له سه ر نه م گه ره که دانراوه. به م شیوه گوزانی ناوی قه ره چیاوا به «شه ریفواو» و «حه مالآوا» به (به هارستان) بیجگه له وه که نیسمیکی بی موسه ممو و شه یه کی بی ناوه روکه، پاک کردنه وه ی نه م ناوه میژوی یانه له لاپه زه ی تاریخا. بو خوی بی باوه زیه به تاریخ.

۵۶ - گه ژه کی «که وه سوار»: چون نه م گه ژه که له ده ورره ری (شه خستی) به ناوی (که وه سوار) به دی هاتوه - به ناوی گه ژه کی که وه سوار ناوی درچوه. مزگه وتی حه زه تی فاطمه (ض) له م گه ژه که دایه.

۵۷ - گه ژه کی «قه وه خ»: له باشوری گه ژه کی که وه سوار دایه چون نه م گه ژه له سه ر «کانی» موچه یی به ناوی (قه وه خ) دورست کراوه، به (قه وه خ) ناوانراوه مزگه وتی (قه وه خ) له م گه ژه که دایه.

شه قامه کانی شاری سه قز

۱ - شه قامی «ئیمام» له «گۆزه پانی» بانگی ملی یه وه تا پاسگای ژوماره یه کی سه قز دریزه ی هه یه.

۲ - شه قامی «نازادی» له «گۆزه پانی» بانگی ملی یه وه تا «گۆزه پانی» شووه دا دریزه ی هه یه.

۳ - شه قامی «شووه دا» شانازی پیشوله «گۆزه پانی» شووه دا وه تاقه برستانی گه وره سه قز به ره و خوراواده رۆا.

۴ - شه قامی بلواری که شاهه رز له دوخانیاته وه تا پومی به نزمی ژوماره ۲ دریزه ی هه یه.

۵ - شه قامی «بلواری باته» (ئینقلاب) له گۆزه پانی (قودسه وه) تا گۆزه پانی به ندیخانه ی گه وره ی سه قز دریزه ی هه یه.

۶ - شه قامی «بلواری وه حدت» له لیژی «گۆزه پانی» به بدیخانه ی سه قزه وه. تا

سه رشه قامی باریکی «رساله ت» کانی گرمک درێژه هه یه.

۷ - شه قامی «۲۲ - ی زی به ندان) له به ر مزگه وتی جامیعاوه تا چوار زئی نازادی درێژه ی هه یه. نه م شه قامه له سه ر پردی هه وایه وه داده بورئ، بویه خه لکی به (شه قامی پردی هه وایی) ده ناسن.

۸ - شه قامی «سه عدی» له گورّه پانی مزگه وته چکۆله وه، له شه قامی پردی هه وایی جیاده بیته وه و تااخری گه ژه کی سپورا و اوماڵه «سازمانیه کان» درێژه ی هه یه.

۹ - شه قامی «معلم» (که ریماو) له گورّه پانی (شووه دا) به ره باکورجیا ده بیته وه و تا «گورّه پانی» دارالصفاهه درێژه ی هه یه.

۱۰ - شه قامی «مه لیک و لکه لامی مه جدی» (شه قامی حه رزه تی عومه ر) له شه قامی شووه دا جیاده بیته وه و، به به ر مناره کانی مزگه وتی حه زره تی عومه ردا به ره و باکورده رۆا وه ده گاته گورّه پانی گه وره ی دارالصفاه،

۱۱ - شه قامی «ولێخان» (نیمام فه خری رازی)، چۆمی و لێخان که له به رزاییه کانی خورواوی مه لقه ره نی وکیوی ئالمه لوسه ر چاوه ده گرئ، به ناو شاری سه قزدا ده رۆاوه ده رزێته چۆمی گه وره ی سه قزه وه. ده ولّه ت سه ری نه م چۆمه ی گرتوه و به شکلی شه قامی ده رهیناوه، تانیستاکه، نزیککی سی کم. له خورّه لاتی پارکی شار به ره و خورواوه. به شیوه ی پیچ و که وانی چۆمه که. تا ده گاته ناخری گه ژه کی سپوراوه سه ری گێراوه له قه دیمه وه نه م چۆمه به چۆمی و لێخان مه شهوره، بۆبیره وه ری نه م پیاوه گه وره، خه لکی نه م شه قامه یان به شه قامی (ولێخان) ناواناوه، به لآمده ولّه ت ناوی (فخررازی) له سه ر داناوه.

۱۲ - شه قامی «حافز» له رۆبه رووی (دوخانیات) له خورّه لات بۆ خورواوه له کورّه پانه چکۆله ی «بلواری که شاهه رز» جیاده بیته وه وده رۆا و له سه رشه قامی (معلم) داده کوژئ.

۱۳ - شه قامی (رۆده کی) له قه راخ (نیداره ی زئی و بان) له بلواری بوکان (بلواری که شاووز) جیاده بیته وه و به لاره که و پیچه که ده رۆا و له سه رشه قامی حافز داده کوژئ.

۱۴ - شه قامی (بلواری سنه) له گورّه پانی (سه ربه خوئی) جیاده بیته وه و به سه رپرده لفه دوانه که ی سه قزداوه رۆا و (ترمینالی) سنه به جی دێلی و ده گاته (پولێسی) زئی و بان.

تی
۱۵ - شه قامی «دوخانیات» له گورّه پانی «سه ربه خوئی» جیاده بیته وه و به خورّه لاتی دوخانیات ده رۆا.

١٦ - شه قامی: ٣٢ گه زی له ژوبه ژوی «سیلو» له شه قامی «بلواری که شاهه رز» جیاده بیته وه و به باشوری مزگه وتی (نیمام فخررازی) به ره و خورواوه زوا و له به رزایی ژوبه ژویدادا ده کوژی.

١٧ - شه قامی «پارکی شار» له قه راخ پردی سه قز. له باکوری خوره لاته وه به ره باشوری خوراوا به نیوان چۆمی سه قز و پارکی مه وله وی کورد «پارکی شارد» ده زواو له سه ر (گۆزه پانی) پردی پادگانی ته رته ش، داده کوژی. ته م شه قامه ژوانگایه کی زور جوان و شاعیرانه و دل رقین و خه م ره وینی هه یه.

١٨ - شه قامی که له (گۆزه پانی) به ندیخانه به ره و خوره لات جیاده بیته وه و به سه رپردی (پادگاندا) ده زوا و له سه ر شه قامی سه قز سنه داده کوژی.

١٩ - شه قامی «ساحلی» (مه وله وی کورد) له (گۆزه پانی) بانکی ملی جیاده بیته وه و به باکوری پارکی شارد ده زوا و له سه ر (گۆزه پانی قودس) داده کوژی.

له ژوزه کانی سالی ١٣٧٠ بو ژیزگرتن له گه وره پیاوی زاناو هونه ری به ناویانگی کورد. خوالی خوشبو (مه وله وی کورد) کونگسه په کیان به دی هیناوله ته واوی شاره کورد نشینه کانی ئیران و تاران و ته ورزوه نوسه ران و بوژان و زانایان و گه وره پیاوان کوپونه وه و بشداریان تیدا کرد. ته نانه ت براکوردی عیراقیه کانیشمان بیروزی جوانی خوین سه باره ت به مه و له وی کورد، ده ربزی و به راکشای قسه یان تیدا کرد. به لام به داخه وه ته م جوړه ژواداوانه وه ک گیزه لو که دین و ده ژون. قه راربو، ته واوی ته و مه قالانه ی که له و (کونفه راسه دا) و یژرابو، کو بکریته وه و به شکلی په ژاویکی گه وره له چاپ بدری. به لام جی به جی نه بو.

٢٠ - شه قامی کانی گرمگ «رساله ت» له هه وه لی شه قامی «به ژبرانه وه» به ره و باشورداده په ری و به به ر دادگادا، ده زوا و له سه ر شه قامی «نه خوش خانه» داده کوژی.

٢١ - شه قامی «نه خوش خانه» له گۆزه بانی «قودس» جیاده بیته وه و به ره و خوراوا به به ر ئیداره ی (فیترکردن و په روده رده) داده روا، به نیوان (نه خوش خانه ی نیمام خومه ینی) ١٥ ده زوا و له سه ر شه قامی «وه حده ت» داده کوژی.

٢٢ - شه قامی (بوعلی) له به رزای حه مامی حاجی صفری به لیژایه کی چه تون دا که به هاوینانیشدا، ماشین به راکشای پیدایه رنا که ون، دینه خواری و دیسان سه ره ره و ژورله شه قامی «سه عدی» زه ت ده بی و به به رحه ماحی (بلور) دا له سه ر شه قامی

(شوهه دا) داده کوژی.

۲۳ - شه قامی که له سه ر بلواری سنه له خوهره لاتی پردی دوهه می سه قز جیا ده بیته وه و به خوهره لاتی مزگه وتی (بلالی حبشی) و باکوری مزگه وتی حاجی نه ر جومه ندو کارخانه ی ناردی حاجی هاشمی موئه ییدی داده زوا و تا ناخر مالی گره که که دریزه ی هه یه. به لام هه ر ناوی شه قامه.

۲۴ - شه قامی سه ربه ره و ژورو پینچاوی گه زه کی (قه ره چیاوا) له خوهره لاتی پردی کوئی سه قز وه له شه قامی گه وره جیا ده بیته وه و به ره باشور باده خوا و تانه و سه ری گه زه که که ده زوا. ته نیا نه م شه قامه چاوی نو ساوه و نیسفالت کراوه.

ناوچه ی سه قز پارێزگای کوردستان

خاکی سه قز

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ۝ ١٥^١
له و کاته وه که ناده می زاد به دی هینراوه و چاره نوی له سه رنه م خا که بو نوسراوه، له حه ول و ته قالا دابوه و زه حمه تی کیشاوه ، سه رنجی داوه و ته لاشی کردوه که: خاك و تاییه ته کانی به چاکی بناسی، تایاسا و قانونه دامه زراوه کانی خودا و به رجه کانی ژیان و نهینیه کانی سورشت بدوژیتته وه و ده سه لاتیان به سه ردارا بگری، تاله قازانجه کانی بومان و، چاك به زتوه بردنی باری ژیان که لك وه ر بگری، هه رچه نده له ئوستانی کوردستانی خوشه و یستاء تانیستاکه به چاکی و تیکراییی موتالایی بو زه وی ناسین نه کراوه، به لام له و موتالاکه م و کورته، نه وه نده مان بو ده رده که وی که: دۆخ و ته شکیلاتی زه وی ناسین له م شارستانه دازیاتر، ده گه ریتته وه بو سه رده می سی هه م و چواره می زه وی ناسین، ته شکیلاتی سه رده می چواره م زیاتر به شکلی چرج و لوچی (چین خواردویی) خاکی له ده شتایه کانی ده وره ری چۆمه کانی (جه غه توو) ته ته هو و لقه کانی دا، له باکوره وه به ره و باشور به رچاو ده که وی، ته شکیلاتی سه رده می سی هه می خاك ناسین زووتر له به شه کانی خوهره لاتی سه قز داده بنیدری، له مه لبه ندی سه قز دا به ردی - نازه رین - ی ناووده ره وه ی خونسا (له کار خراو) و به ردی - دگرگونی - زوروه ده س دی، پرس و

جوئی که له لایه ن (سازمانی زه وی ناسین) ی ده و له تی یه وه له شارستانی سه قزدا کراوه، دیکانی قاره وای نریکی بوگه به سستی و قوچاخ و نالتونی سه ری خاکی (روس و) لماوی زوریان هه یه.

چۆنیه تی گیاوگژ و لیژه وار

وَ أَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَاجًا ۱۴ لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَ نَبَاتًا ۱۵ وَ جَنَّاتٍ أَلْفَانًا ۱۶^۱،
جه نکه ل و لیژه وار خه لاتیکی خوایه، که ژبانی نینسان و زور به ی گیان له به رانی پتوه به سراوه، بیجگه له وه یکه زورتری نیازه کانی به شه ر به جی دینی، توزودوو که ل له هه واده گری و خه م و په ژاره ده ره ویتی، هوئی ته مه ن دریتی و ساخی و نه به زی و خوشی و پشودانه، مه ته ریزو نه خش پیده ری مان و ژبانه، هه ربه و به لگه و ده لیلانه، لیژه وار له ئابووری نه ورۆکه ی جیهاندا به زبری سه وزنا و بانگی ده رچووه،

هاتی هه وای گه رم و نماوی به ربلوو باران هینه ری ده ریای - (مه دیته ژانه) به ره و خاکی زترین و به برشتی کوردستان، بوه ته هوئی نه وه که کیوو که ژوده شت و لاپال و شیوبه گیاوگژودارو ده وه ن دا بیوشری ، به گول و گه ون و گه لا برازینه وه، که هه رچی له خوراواوه به ره و خوهره لاتی نه م شارستانه برۆین له میزانی له وه ژگه و گژوگیا و دارو ده وه نی که م ده بینه وه و به میزانی زه وی کیلگه و ده شتایی زیاتر و به ربل و ترده بی، گرنگترین داری لیژه واری نه م شارستانه که زورته نک و ته ک و توك لیژه و له وی به رچاودین، داری به زوو. ۲ - مازوو - ۳ - بادامه کیویله - ۴ - گوژ (بلج) ۵ - هه رمی کیویله ۶ - قه زوان (وه نه ته ق) ۷ - بلا لۆکه کیویله ۸ - چالۆک - ۹ - که وت، بادام. گوژ، هه لۆزه، بلالۆک. هه رمی و شتی تره.

هه روه ک باسمان کردشارستانی سه قز مه لبه ندیکی کوستانی له وه ر خوشی به پیت و به رکه ته، نه گه رده و له ت ناوژیکی لی بداته وه و پی ژابگا و به یارمه تی فه لا کانه وه برۆا نه م شارستانه، که له نیوه ی - (لوبنان) - زیاتره، ده توانی چه ند به رابه ری نیستاکه ده غل دانه ویله، گوشت، خوری، سپیایی زون، شیر، په نیر، هه نگوین بۆده ره وه ی شارستان

بنیری، نه م ناوچه سه دان جوړه گیای خوارده مه نی و ده رمانی و سه نعه تی زوربه که لکی
تیدایه وه ک:

رّیواس - لوشه - کاشمه - کوزاده - شنگ - جاتره، پونگه، ده رمانه سپیه که، گیاجایی
- گوزروان - سیر، زه رتک - گیاسالمه، نه سپون - سرپیش، رّونیاس، گه ونی که تیره،
وه نه وشه - هه لاله - که نگر - بیژان، خاکشیر - که نه گه ریپی بچارین چاره ی نیازی ناو
خوده کا و که لک و قازانجی ئابوری زوریشی تیدایه، گرنگترین له وه رگا و میرگ و
گیاجاربریه تین له کوستان و له وه رگای نه م ئاوی یانه - ۱ - کانی به ند - ۲ - میرگه
نه خشینه ۳ - شیخ چوبان ۴ - گوژی ۵ - باوسه یین ۶ - سیاده ر ۷ - وزمه له ۹ -
پیرومه ران ۱۰ - هه مزه قه ره نیان ۱۱ - قولقه له ۱۲ - کیله شین - ۱۳ - داراوی له دیهستا
میردی - وه ته واوی دیهستانه کانی سه رشپو و خور خوره و تيله کوو کولته په وتورجان
به تاییه ت هه وارگه و کوستانی نه م گوندانه، قزل وئل، میشیاو، هه رمیدول - هه ردووباید ر
- حاجی عه بدول - حه وتاش - سیانزار - بوردیه مه - سیف - بستم - کانامه ت - ئیسحاقاوا
ده ره ی ناوی، جه وشن، سماقلو، گاهه که چی سه روخوار - مه ولاناوا - هه ردووماسیده ر -
ده ره هوان - بست - بناوچان - ته وه که لان - شاقه لا - نه رگسله - ئالپجان - قامیشه له -
قه ره بوغره - خورخوره - سه رده ر - تاله جه ر - باشماخ - تازاوا، قاجیان - ته خت -
عه لیوا - هه وی - ضامناوا - سه یفاو - قه پلانتو - قه لاکون کانی سور. فه تاحاوا.
تورجان - شیلاناوی - سه یداو - هه رمیله. کانی زترینه. سونج.

هه روه ها دیهستانه کان تری سه قز خاوه نی میرگ و گیاجاروله وه رگای خوش و
به به هرن و بو ئازه ل داری زور به که لک و قازانجه، به لام بری له و له وه رگا و میرگو و
بژیوانه به هوئی نه وه که له نیوان هه لدير و زه رد و ماهی سه خت و چه تون دا هه لکه وتون،
دروون و کوکردنه وه و هیئانه خواره وه یان، بونا و کادین یاگیشه و تایه زور عاسته مه، له م
باره وه پیوسته که ده ولت له م جوړه شوئنه دا به کوومه کی فه لا زه حمه تکیشه کانه وه
پچی و رتگیان بو بیکشی و یارمه تیان بداتا به رهه میان چه ند به رابه ریته وه

گیا: گرنگترین گیای مه لبه ندی سه قز بریه تین له و گیاوگژانه ی که له مه و پیش
له باسی پاریزگادا باسی لی کرا. به لام به پیوستم زانی نه و گیاوگژانه ی بوده وای نه خوشین
به کارده برین له گه ل ناوی «طبی» یه که یاندا بنوسم.

ژوماره	ناوی گیاهه کوردی	ناوی گیاهه طبیی	ژوماره	ناوی گیاهه کوردی	ناوی گیاهه طبیی
۱	چه ق چه قه	کاسنی	۲۱	گوئی مشکه	فراسیون
۲	هه واداره	باباناده م	۲۲	شوتیه کیویله	هندوانه
۳	که نیزه	اکلیل کوهی	۲۳	گیاهلاو	مریم گولی
۴	ناخونه ک	گیامانگا =	۲۴	گوزروان	گاوزبان
		که نیره که وه	۲۵	هه میشه به هاره	شیر سگ
۵	سو = گول به ز	انجدان رومی	۲۶	هه لقه تیز = شه رول	فرفیون
۶	زیزه له مارانه	تاج ریزی		به گول	
۷	کرم کاشور	شققل	۲۷	عه تره شا	سنبل الطیب
۸	که ما	انجدان سیا	۲۸	گینو = گیازه ردک	چله داغ
۹	پیکول	خارخسک	۲۹	جیویه ی داری بوق	شیر خشت
۱۰	قه یته ران	پرسیاوشان	۳۰	رونیاس	روناس
۱۱	گوله به زونه	افسنترین	۳۱	گیاده رمانه = مامیله	شاهه سه ند
۱۲	پرسه پیروزنه	با بونه گاوی	۳۲	زره هه لاله	غاغت
۱۳	چاوشه =		۳۳	هه لاله	اسپیرا
	گوله مه م کیشه	بابونه سپید	۳۴	شیرین شوک =	عافر قرحا
۱۴	چاو کوتکه	بابونه زرد		وه ک که له م کاشور —	وایه وله کویستانان
۱۵	مه زره	مزره		ده زوی	
۱۶	جاتره خاسه	آویشن شیرازی	۳۵	خزه =	بسفایج = له سه ر
		= مرز نجوش		به رده زوی	
۱۷	جاتره کیویله	کاکوتی	۳۶	نم دار = له جه نگه لی —	سه رده شتاهه یه:
۱۸	بیژان = پنجه	بومادران		برگ تیول	
۱۹	جله =	افتیمون	۳۷	قه فقه فه	دم اسب
	سه ره تانی گیایی		۳۸	شلیزه	لاله ی سرنگون
۲۰	چل گری	بادرنجبویه = سس	۳۹	گه زگه زه	گز نه
	= خه شه گیا				
۳۰	گیانیشه	هوفاریقون	۴۰	به لینه = به ره	خرفه

ژوماره	ناوی گیاهه کوردی	ناوی گیاهه طبیی	ژوماره	ناوی گیاهه کوردی	ناوی گیاهه طبیی
۴۱	که رکۆل	شکر تیفال	۶۱	چایی کیوی =	چای کوهی
۴۲	لاولاه مارانه	نیلوفرابی =		گیاهیکه بوژانی زگ	
۴۳	شوتی ده شتی	هندوانه ابوجعل		باشه = کلکه زبوی	
۴۴	گیابۆگه نه = پیچن	سراب	۶۲	گیای چایی -	چای سبز
۴۵	جه گهن	اگیر ترکی	۶۳	لاولاو	نیلوفر
	= شاجه گهن				
۴۶	گوڵه جوتیره	سورنجان	۶۴	کوزه له،	بولاغ اوتی
۴۷	گوڵه خیزوک	انیسون	۶۵	گوژ = گیوژ	زلزلک = کیالک
۴۸	هیرو = گوڵه	ختمی	۶۶	قلقا و - هاز =	فیل گوش = قلغاز
	هه له له		۶۷	گیاکۆخه = وه ک	فرنجمشک
۴۹	به له ک = میکوک	شیرین بیان		ریحانه وایه	
۵۰	زولفا. بو ناسم باشه، زوفا، وه ک گوڵه به		۶۸	سوره بنه = قونسور	سالک
۵۱	بزگیله =	کاکنج = عروسک	۶۹	کوزاده = کنیوال	تره کوهی
	گوڵه مه مکه	لیشت پرده - میوه اش	۷۰	کاشمه	انجدان سفید
	مانند گیلاس است				
۵۲	گیابۆگه نه =	برگ تاتوره	۷۱	شاته ره	شاتره
	گه نگه نه		۷۲	گه لار کیشه	باره هه نگ
۵۳	گیاسالمه	ثعلب گرده	۷۳	نانی حاجی له ک له ک	به نیره ک
۵۴	با بردله	باداور	۷۴	توترک	تمشک
۵۵	مورو = مورتک	داریکه له سه رده شتا	۷۵	قجی	کیشه
۵۶	سی به ره.	شیدر			کشش
۵۷	هورایشی.	خارده شتی	۷۶	بی چوله که = دانه	علف، هفت بند
۵۸	بیفوک	شیرشیرک	۷۷	فریشکه قه یاخ	چاودار
۵۹	نه سپون	چوبک	۷۸	سی سوو	-
۶۰	پنیرک = پسنچک	-	۷۹	قاسده به رزوژ =	قه آلمان
۶۱	شامه لهه م = هیرو	ختمی بری - گوڵ			درویه کنی بالا به رزولق لقاو به

ژوماره	ناوی گیاهه کوردی	ناوی گیاهه طبی	ژوماره	ناوی گیاهه کوردی	ناوی گیاهه طبی
		ورد			
۸۰	نالّه نه کیویله	-	۹۶	کیوار - کیفار	قه راخی ریگادا
۸۱	سریش = خوژه	سریش = بنی خوژیه		ده روی	
۸۲	شه ش به ر	اریسا	۹۷	که رته ش = سه لکه ته شی	
۸۳	سه رهنج	کولاهک میرحسین	۹۸	گوندور - گیای خوارده	مه نی به
۸۴	و شترخوار	خارشر	۹۹	زّه لاو -	-
۸۵	گوی به رخوله	اونینوس	۱۰۰	پیلّه هار	-
۸۶	گونه که له شیره	-	۱۰۱	که رکول - وروه	شکرتیغال
۸۷	گونه سه گانه	-	۱۰۲	قه لقانه بزنه	شکاعی = طوبه
۸۸	میله گورگانه =	گولی سیپوری	۱۰۳	گیابرانه = کلّاوزره	برنجاسف
	= کاردو قوره	-	۱۰۴	هه وشانی	ده رمه نه
۸۹	خه ربه نگ	بذراالبنج	۱۰۵	گوگه م = گاومه	گولی ماهور
۹۰	خاکشیر - شیوران	شیوران - خاکشیر	۱۰۶	زحانه کیویله	-
۹۱	شاپانه سه ره	آرتیشو =	۱۰۷	چوله که گره = له رزه	حلبوب
	کنگرفرنگی		۱۰۸	سه رتیکه = سه یدوکه	-
۹۲	ریواس	رواس	۱۰۹	میشگره	-
۹۳	وه نه و شه	بنفشه	۱۱۰	زریزانه	ته لّخه ک
۹۴	گوئه به ژمینه	اکلیل الملك	۱۱۱	لوگه نه: لو	رازیانه ی تلخ
۹۵	گه پله	اذربوی	۱۱۲	هه لّز -	قارچکی هه لّز
				زورچاکه	
			۱۱۳	هه لامه -	گیاهه کی بون خوشم
			۱۱۴	مه ندی -	بقده نوس
			۱۱۵		آمله مقشر
			۱۱۶		

«مه ل و په له وه روداعبا»

مه ل و داعبا و گیان له به رانی مه لبه ندی سه قز بریه تین له وانه ی که له پاریزگادا
باسی لی کرا -

(چوم و ئاوو کانیاوان)

وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ 'چوم و ئاو و کانیاوان، که وره ترین خه لاتی
خوان، ئاو مایه ی مان و ژیانه، هو ی شادی هو ش و گیانه، جیتی بیر و سه رنج دانه.
بزوینه ری ئیمانه. بو خزمه ت و راپه زین، له زئی بازی مان و ژین، نه ی خوینه ری به
سوزان، خو به چینی دلسوزان، به خویندن و پینوسان، به کاری باش و ده رسان،
پچو به نگه هه ژاری، نه زانین و بیکاری، ئاوی به تا قگه و گوزه، وه ک چل چه مه و
خورخوره، جه غه توو به هاره و خوره، سه قز خوکانی دوره: پیاوبه و پیان به وه سته،
سه دیان له به ردابه سته: لانکه ی ژیان به هه سته، سه قز یا خو سه ر ده سته، که ژوکو
لیژوده سته، زوربی یا که م چون به سته، زه وی و زاری بکیله. که کره و تالوی مه هیله، تو با
پیره ی که لان بوی، نه وان میگه ل توشوان بوی، تو کوری نیشتمان بوی، بوله دایکت نه بان
بوی، نه چوه بچی نه م توبه: هه زار گونا و یه ک توبه.

زیویه و ته ختی سولیمان، یاسوج، نیلام، لورستان، شاری کورد تا شاری وان، خال به
خال ی کوردستان، خاکو و کان و داهاتی، بی پاریزی له هاتی، بوئه و کاره براکه، به دوی
باشاندارکه، ده س له ملی براکه، تو پچو کوئه و کاکه، نه وبه قه له م توبه شیر، هه ردوو
به راوته گیر.

له کاتی ده رفه ت و هه ل، برۆن بو خزمه تی گه ل، به گیان و مال که ل و په ل، سوکو
نازاوه کومه ل، کان و کانیاوان ده رده، ده س له نوکه ری به رده. تو ئاشورت بال شکاند، تو
ته خت و تاجت رفاند، تو مونکه برنیت تاراند، تا نازادیت بو خو ت ساند، نه ی بو ئیسته وا
ناکه ی؟ - بو برات هه ل که ی چراکه ی، ئیره مه لبه ندی جوانی سه قزه، دوزمن له حاستی

(۱) سورة الانبیاء نایه تی ۳۰

(۲) مه به ست جه لاله ددینی خواره رم شاهی مونکه به رنی یه. کاتی له به رابه ری هیرشی (مغول) داشکا. په نای به کوردستان
هینا - کوردانیش مه ردانه په نابان دا و زۆرشیان یارمه تی دا. نه ویش له پاداشی جوانیر یه که یاندا رۆزی لی کوشتن. له ناکام دا
کوردیکی کوژ کوزاو، وه دوا ی ده که وی و به توله ی کوزه کی له کوستانه کانی کوردستانی تورکیه داده ی کوزیته وه -
(نوسه ر)

مات و کره - دوستی زور شاده و به وزه، خاکی میرانی باو و با پیره، رو داوی کون و تازه ی له بیره، رسته می قاره مانی شانامه، کورده و لیره ژیاوه نامه، سه قز و شه ی ناوستانیه، جیتی تیشک و به زه ی خواجه، یانی ساخ بژی و کرمول مه به. و شیار به پیت نه که ن ده به، نه مه لیه نده ۴ به ره حم و به زه ی خودا گرساوه ته وه، به گول و گژوگیا، به چوم و ناو رازاوه ته وه، ژوانگای دلرفینی که ره می خواجه بوگه لی هه ژار، که ده فه رمی: وَلَا دُخِلْنٰكُمْ جَنَاتٍ تَجْرٰی مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ۱، به زمانی قودره تی ده یان دونی، تیوه ده نیرمه سه رزه وینی، که خورده ی ناوی لاپال و تافگه ی چومانی، هازه ی ریزاوه قه لپه زه ی هه لدرانی، هازه ی سیلاوی پایزو به هارانی، باخ و باخات و به ر سیبه رانی، داری بی به روبه ری جوانی، چریکه ی باز و شه قه ی شابالی هه لو، کیژولاولان له کوستانان کوکو. قاسپه قاسپی که وان. له سه ربه رد و لوتکه ی کیوان، گه شیی چنوران له سه ر سنوان، جوانی وه نه وشه و بیننی هه لالان، گوله خاشخاشه له ژوروی مالان، رتواس و مه ندی له دورده دره وشیی، خوشحالی و شادی و ساخی ده به خشی، به تایبه ت سروی به ری به یانان. له ناو گولزاراو هه وای کوستانان، تیت ده گه بیننی، به نه سپایی به گویتاده چریننی که: به دی هینه رو نه خش پیده ری نه م به هه شته، خه لات پیده ری نه و کیووده شته: خودایه کی تا کی بی وینه ی دلاوایه، که هه رچی بیه وی وایه، جادلویی له دلاوایی دلوفان، تکیه سه رخاکی به پیتی کوردستان، غه ملی و رازاوه، هه روه کو به هه شت، لاپال و که ژو، راستیو. ده روده شت.

(زنجیره کیوی میژویی زاگرس) = سه قز

زنجیره کیوی زاگرس - خوای گه وره ده فه رمی له قورنانی پیروزدا و اذکروا اذ جعلکم خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَ بَوَّاکُمْ فِي الْاَرْضِ تَتَّخِذُوْنَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَ تَنْحِتُوْنَ الْجِبَالَ بُيُوتًا فَاذْكُرُوا اِلٰهَ اللّٰهِ وَلَا تَعْتَوْ فِي الْاَرْضِ مُفْسِدِینَ ۲ وه بیر خوتانی بیننه وه کاتی که خودا، تیوی کرده جی نشینی گه لی سته مکاری (عاد) وه هایشی نیشته جی کردن که له پاده شتیه کاندایه کوشکی باشکوی (وه ک زیوه) تان به دی دیتا ۳ له کیوه کانیشدا قه لای قایمی وه ک (نه شکه وت و قه لای که ره فتوو) تان داده بری، که وا بووخه لاتی خواوه بیر خو بیننه وه و

۱) سورة الانبیاء ثابته تی ۱ - سورة النازعات ثابته تی ۱۲

۲) سورة الاعراف

له سه ر نه رزا نازاوه مه نینه وه، یاده فه رمی،

وَتَنْخُتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بَيْتًا فَارِهِينَ^۱ له کێوان قه لای قایم - (بو به رێوه بردنی ره و ره وه ی زیان) داده برن، عه ره ب به کێو ده لێن - جَبَل - که جه معه که ی ده بێته جَبَال - هه ربویه میژو نوسانی عه ره ب به ولاتی کویستان و شاخوی کوردستانیان وتوه - جَبال - خوای گه وره له قورنانی پیروژدا وشه ی - جَبَل - ی شه ش جارو، وشه ی - جَبال - یشی سپی و سێ، سه رجه م (۳۹) جار ناوی کێوی له قورنانی پیروژدا هیناوه - یانی ئینسان با ۳۹ - جاریش له رێگای ته لاش بووه ده س هینانی ما فی ره واو به رحه قی خوێ مه ی نه تی ببنی و به ما فی خوێ نه گا: نابێ کۆل بداو سه ری ته سلیم وزه بونی بوئه ته ویس دا بنه ویتی، به لکو ده بی به نه خشه ی رێک و پێک و ئیمانی پولاین، هومید و زاوه ستانی وه ک کێو قایم و پته و، بزوتنه وه و ته قه لای وه ک ئاو پالآوته و به رده وام، له سه ر ما فی خوێ سوربی باوه زویه قینی بیت، له چله مین جاردا، که نیشانه و پله ی که ماله، به سه ر گشت کوسب و به رهه لستیکدا زال و پیروژ ده بی، خوای که وره ده فه رمی، وَالْجِبَالِ اَوْتادا^۲ کێومان گێرا به سنگ و له نگه ری زه وی - خوالی خوشبو - سعدی شیرازی بنه چه کورد ده لی -^۳

زمین از تب و لرزه آمد ستوه

فرو کوفت بر دامنش میخ کوه

کێو گه وره ترین خه لاتی خوایه، نیشانه ی به رزی و نه به زی و وه فایه، کێو قه لای میردانه - حه شارگه ی ژبان، مه ته ریزی شه ره فه، سه نگه ری غیره ته لانی هه لمه تو، کانی نیاز، هیلانه ی هه لویه زاوگه ی شه هین و بازه، سه رچاوه ی چۆمانه، لانکه ی مان و نه مان، به رگری بایه برله گۆل و گیایه، جا چون زنجیره کێوی به پیت و به رکه تی گه وره و به ناو بانگی (زاگرس = زاگروس) هه رله به ره یه یانی میژووه وه، حه شارگه ولانی باوو با پیرانی کوردان و له نگه ری خاکی پاکی نیشتمان بووه، ناسین و پێدا گه زانی نه رکی سه رشانی هه موو مرویه کی دل سۆزوه پرس و جووه (زاگرس) ناوی زنجیره کێویکی به خێرو بیر که له کێوه کوردنشین کانی، ئارارا مت وه تا که نداوی فارس، له باکوره وه به ره و باشور به درێزایی - هه زاروشه ش سه د - کیلومتر سه ره زر و به دیمه ن زاوه ستاوه^۴ له سه دان زنجیره کێوی شان به شان (متوازی) به دی هاتووه، پانیه که ی له نیوان (۱۶۰) تا

۳- سعدی له کورده کانی شیرزه - مثلثاتی - سعدی به کوردو فارس

(۱) ئایه تی - ۱۴۹ - شعرا

(۲) سوره تی عم - ئایه تی - ۷

عربی - ۹ - ۹۶ - مه بو نوێ هه بیری نه م برۆی

(۳۲۰) کیلومتر دایه، که زوبه ر (= مساحت) ه که ی ده بیته - سی سه دوهه شتاو چوار
 هه زار (۳۸۴۰۰۰) کیلومتری چوار گۆشه زوربه ی لوتکه ی کیوی کانی زیاترله سی
 (۳۰۰۰) هه زار گه زبه رزن، بلندترینان نوچکه ی زه رده کیوی به ختباری یه که چوار
 هه زاروینسه دوچل وحه وت (۴۵۴۷) گه ز به رزه -

کیوه کانی زاگرس - زۆرتریان له کوچکه قسلیه کان به دی هاتون، به شی، کارستی (=
 ته په و ده شتی قسلی بی به هره) ی زۆر تیداده بینری، به شی ناوه ند و باشوری ئەم کیوه له
 - چین خواردوئی به دی هاتوه، به شی باکوریشی له - گسلس (له ت بون و پچران) به دی
 هاتوه که له درێژایی هیله پچراوه کانیدا زۆر چال و چۆلی بازنه یی (گرکانی) تیدایه، یه کی له
 تاییه تی کانی زاگرس - نه وه یه که به ردی خوئی یی گومه زی شکلی هه ره زلی تیدایه، له
 داوینی پرخیز و به ره که تی باشوری خوراوایدا گه وره ترین مه لبه ندی نه وتی دنیا
 (ناوچه ی نه وتی گه چساران له ئوستانی کوه کیلویه) ی تیداهه لکه وتوه، پی ده شتی
 کانیسی بی دارو ده ون و رۆتمان، به لام له به رزایه کانیدا میسه ولیره وارو داری - به زوو
 داره به ن - وه نه ته ق (قه زوان) بادام، گوێژ، وزم (بووز) وکه وت و شه هین و تیرووشتی
 تری زۆره، له ناودۆل ولا پال و ناو به ردو نوچکه ی شاخه کانیدا، میرگ و گیاجاز و
 چرگه نی پزوزه نوێرو به دیمه ن، داروده ون و گوئی و پنچکی به به هره و ته نکي زۆره
 هه ربه و جوړه هه زاران جوړه گول و گیای جوان و سه رنج راکیشه ری، بۆن خوشی به تام و
 که لک و ده وای تیدایه، که هه رکام ده یان ده ردونه خوشی نه ره وینئ، سه دان خه م و
 په ژاره نه تاریئ، به زمانی بی زمانی شوکر و سویاسی که زه م و به زه و ده لاوایی
 په روه ردگاری به دی هیته ری بوونه وه رو، نه خش پیده ری ئەم دیمه نه به شه وق و
 دلرئینه له کوردستاندا به جی دیتی،

دیسان له ناو زه ویه نزمه کانی که وشه نی زاگروس دا، زه وی شوړه زار و زۆنگ و زه ل
 و زه لکاو، به رچاوده که وی، که لیږه و له وی، ته ک و توك کوخ و چادر و چیخ و دی له
 چاوده دا،

گه وره ترین شاری که وشنی ئەم شاخانه بریه تی یه له شاره کانی ماکو - خوئی -
 سه لماس - ورمی - شنو - نه غده - مه هاباد - بوکان - سه قز - سه رده شت - بانه - سنه -
 کامیاران - کرماشان - خوړوه ماباد - شاری کورد - یاسوج - شیراز - نیلام - هه مه دان -
 قورووه و بیجار و ساین قه لا و تیکاب ، ژوماره ی دانیشتوانی ئەم مه لبه ندانه زیاتر له

۱۲ ملوین به راورد کراوه، که زۆرتەر له (۸) ملونیان کوردن، 'دیاره که خێله کانی - لورۆ به ختیاری و تیره کانی له ک و بویر نه حمه دی له بنه ماله و بنه چه وره گه زی پاکی کوردان ده ژمیر درین.

زاگرس (سیلۆ) هه ماری ده غل و دانه - نه گه ر بیژین که زه ویه پی ده شت ولا پال و لیژه به خیر و بیره کانی - نیلام - سه رپلی زه هاو - قه سری شیرین - کرماشان - ماهیده شت - کامیاران - بان له یلاخ - قوروو - بیجار - هه وه توو - هه وشار - سه قز - بوکان - ساین قه لا - شامات - شارویران - مه هاباد - نه غده - سندوس - سوینایه تی شتو - پیران - لاجان و سه دان مه لبه ندی تر، چالی گه نم و ده غل و دانه وێله، ده شتی نازادی وشه زه ف، به هه شتی سه سه وز و به دیمه ن و تماشایی خودان له کوردستاندا، که نه گه روه ک پیوسته پیی بچارین، نه توانی بیجگه له نانی ناوخواه زاران تون گه نم و دانه وێله بوده ره وه بنیری

زاگرس - جیی نازه ل داری و به رهه م هیانی مه ژو مالیاتی، داشتی، شیری - گوشتی - زاوزوو، سه دان مه لبه ندی وه ک - خورخوره - سه رشپو هو به توو، له یلاخ، شاهو، که ره ند - سه رپلی زه هاو - گه ورك - مه نگور - قه ندیل، هه وشار - کوستانی کانی ماین بلاغ و پیرمحمد و کوستانی سه لیم خان له مه لبه ندی ساین قه لا و تیکاب - کوستانی کانی مه رگه ژو ناوچه ی ماکو و ده یان کوستانی چرونه رمان و له وه ژ خوش و به که لک و به هره ی تیدایه - ۲

که به ومه رجه ی وه ک پیوسته ده وله ت ناوژی له نازه ل داره کانی نه م ناوچه بداته وه، زۆربه ته واوی و به جوانی بیجگه له ژۆن و گوشت - که ره و په نیرو که شک و خوری و پیست و زیخوله و به رهه مه پیوسته کانی تری ناوخوا، ده توانی گشت سالی سه دان تون بو ده ره وه ی ولات بنیری و بییته هو ی سه ربه زری نیشتمان، زاگرس - شوینی باخ و باخات و لیژه وار و چۆم و جوگه وز نه و - کانیاوه، هه واری فینک و دل بزۆین و گیان په روه ری به بایه خ و ناوه، لوتکه ی کیوانی به رزه، شاخی به سام و ته رزه، جیی نازه له و بزۆینه، به رزی دوزمن ته زینه، گشتی زیرۆته لایه، خوشی له وتن نایه، هه رده له ی خودای بی وینه - به ری له نه مرۆ و دوینه، باسی کوردستان ده کاکه ده فه رمی و هو الادی مدالارض و جعل فیها

رَوَاسِیَ وَآنَهَاراً وَ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا رَوْحَيْنِ أُتَتَبِعَنِ الْيُغْشَى اللَّيْلَ النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ وَ فِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُتَجَاوِرَاتٌ وَ جَنَاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ وَ زُرْعٌ وَ نَخِيلٌ صِنْوَانٌ وَ غَيْرُ صِنْوَانٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَ خَوَانِهِ وَ خَوَابِهِ، که سفره‌ی زه‌وی بومان و ژبانی ناده‌می زادی راخستوه، بوته‌ی ده‌ی ناوری ده‌رونی له‌سه‌رجه‌غزی نه‌له‌خشینی، کیوانی قورس و به‌سامی له‌سه‌رزا‌گرتوه، چومانیشی تیدا زه‌وانه‌فه‌رموه، له‌گشت‌میوه و گزوگیایی نیرومیی به‌جوت‌لی به‌دی هیناوه، په‌رده‌ی شه‌وی به‌سه‌ر ژۆژ و ژۆژی به‌سه‌ر شه‌و داکیشاه، تاگه‌لی خاوه‌ن بیر سه‌رنج بده‌ن، نه‌و گشت‌خه‌لانه‌به‌خوژی له‌ده‌س نه‌ده‌ن، قانونی خودا و ادامه‌زراوه‌ناوی سورشت وازراوه، که شوینی نرم و شوره‌زار و گه‌رم و قارقیتی، لاتی به‌رزو به‌برشت، فینک و برۆین و باگری، لاتی، که ژوته‌لان و به‌ندن و به‌رد و کوستانه، لاتی ده‌شت و نه‌رمانی پرگول و کانه، لاتی باخ و باخاتی تری و خورمایه، لاتی داری یه‌ک په‌ل‌دوو په‌ل و پرگه‌لایه، شوینی ده‌غل و دانه‌وئله‌دیتی - لاتی درودال ده‌رویتی -

زاگرس، ته‌لای ده‌سه‌وشاره، به‌شی گه‌لی کوردی هه‌ژاره، کانی نه‌وتوته‌لایه، خه‌لاتی نه‌پساوه‌ی خودایه، قورنانی پیروز ده‌فه‌رمی: أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيَضٌ وَ حُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَ غَرَابِيبٌ سُودٌ انه‌ی مرویتی که بوتیگه‌یشتن دل هه‌بو دیتن چاوه‌بوژنه‌وایی گویت خه‌لا مسه‌کراوه، مه‌گه‌رنابینی که خودا له‌هه‌ورانه‌وه‌ناوده‌بارینی، پاشان گشت جوژه‌میوه و به‌رو به‌ر هه‌میکی زه‌نگاوزه‌نگی پی ده‌رویتی، مه‌گه‌ر نابینی که خودای گه‌وره‌کیوانی به‌زه‌نگی جوژای جوژ، خه‌ت‌خه‌تی سپی و سوروزه‌شی قه‌ترانی ده‌ره‌یناوه، تابه‌وردی وژی‌لیکی بده‌یته‌وه، کانه‌پرخی‌روپیژه‌کانی بدوژینه‌وه‌و بو‌خوتی که لک‌لی وه‌ربگری، ناوچه‌ی - نه‌وتی شا - مه‌ل‌به‌ندی گه‌چساران - هه‌ریمی مه‌سجید سوله‌یمان - مه‌یدانی نه‌فتون، تیکراله‌اوینی زاگرس داپی گه‌یشتون و له‌خاکی پاکی نیشتاندا هه‌لکه‌وتون،

بری له‌نوسه‌ران زنجیره‌کیوی زاگروسیان به‌پاتاق، پشتکو - که بیرکو - زه‌ردکو - داناه، به‌لام نه‌وانه‌به‌هه‌له‌چوون، چون له‌حه‌قیقه‌تداهه‌ر کام له‌م زنجیره‌کیوانه‌ناوی

مه لئه ند، یابه شی یا زنجیره کیویه که له زنجیره کیویه به ربلآوه کانی - زاگرس^۱

(زنجیره کیویه کانی ناوچه ی سه قز)

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَ جَعَلَ لَكُم مِّنَ الْجِبَالِ اَكْنَانًا^۲ خودانه و خودایه، که بۆشودانی ئیوه سیبه ری داروده ون وشتی تری داناوه، هه روا له ناو کیواندا نه شکه وت و غاری بۆتان به دی هیناوه، به وجۆره کیوکه وره ترین خه لاتی خوایه، خیروبه ره که تی له دواپی نایه

زنجیره کیوی وه ستامسته فا

شارستانی سه قز که له ناو زنجیره کیویه سه ربه رزه به سام و دیمه نه کانی زاگرس داهه لکه وتوه، بۆخوی خاوه نی نه م زنجیره کیویه به که لک و به رهه م و سه رسه وزانه یه، وه ک له پیر پیاره زانا کانی کورده واییم بیستوه هوی ناوانی نه م کوستانه به کوستانی - وه ستامسته فا - و به شیکی تریشی به - زه ینه ل - به م جوۆره بوه که له دپی تورجان دا ئاسنگه ریکی شمشیر دورسکه ر به ناوی (وه ستامسته فاو) شوائیکیش به ناوی (زه ینه ل) - ژباون - رۆی زه ینه ل - گازانه که ی ده بابۆسه رنه و کیویه یکه ئیستا که پی ده لئین (زه ینه ل) - مانگایه کی، سه ره رۆ یی وهارو هاجی ده کاوزه ینه لیش، ده ستی لی نه داته گل مۆتکه به ردیکی خرۆ بۆمانگای ده هاوی ء به رده که یش له م که له که یه وه ده رۆا و له و که له که یه وه ده ر ده چۆ و مانگاده مرۆی -

زه ینه لی بلیمه ت - به رده که هه ل ده گرته وه و پیتی داده رۆانی و ده زانی که نه مه سوریکی تیدایه، به ردنی یه پۆلایاشتی تر له پۆلچاتره - ده بیا بۆلای (وه ستامسته فا) و ده لئ و ستامسته فا له م - پۆلایه - شمشیریکم بۆدورست که، وه ستا کاتی تپی ده رۆانی ده زانی شیمشیری نه مه زۆربرآ و بی وینه ده بی، له ده لی خۆیدا نه خشه یه کی دل ته زین، بۆده رهتانی شمشیر که له ده س (زه ینه ل) ده کیشی، شمشیر که ی خۆمآلیانه بۆدورست ده کاوله کیلانیکی چاکی، به جوۆی قایم ده کا که به زویی (زه ینه ل) شمشیره که ی بۆله

(۱) دائرة المعارف فارسی دکتر مصاحب ص ۱۶۰ ج ۱ ماده زاگرس

(۲) سورة النحل نایه تی (۸۱)

کیلان ده رنه یی - شمشیر که ده داته وه به (زه ینه ل) به لām له پیش نه وه یکه (زه ینه ل) گارانه که ی به رته وه بو کوستان، وه ستامسته فا له سه رزیکه که یدا. که مینی - بوداده نی کاتی (زه ینه ل) ده گاته نه وجیکه (وه ستامسته) هیرش ده باته سه ر - شوانه وئله، که شمشیر که ی لی بستینی، بابه کو شتینشی ته واوبوی، (زه ینه لیش) په لاماری شمشیر که ی ده دا تاله کیلانی ده رینی، به لām بوی ده رنایی، ده لی توبه خری زگی مانگا کون ده که ی، چون له کیلاندانابری؟ جا به کیلانه وه شمشیر که ه ل دینی ده یداله مه لی (وستامسته فا) و ملی ده په رینی و ده ی کوژی، له و کاته وه نه م کوستانه به - وه ستامسته فا ناونراوه و نه و کیوه یش که زه ینه ل به رده که ی لی نه دوزیه ته وه به زه ینه ل ناوی ده رچوه - (خواواناتره) ۱ - زنجیره کیو و کوستانی وه ستامسته فا - سه ره تای نه م زنجیره کوستانه ناو سارد و به زرو له وه ز خوش و پرگول و به دیمه ن و ته رزه، له نیوان دیکانی، تورجان، جه میان، شیلاناوی، سه یداوا، کانی زیرینه، سونج و هه رمیله دا هه لکه وتوه، که له دیکانی شیلاناوی، سه یداوا، به ره و

باشور به رزده بیته وه لوتکه ی باشوری خورّه لاتی شیلاناوی (۱۸۰۵) گه زبه زره، ماوه یی ده روا و له باشوری خورّه لاتی تورجان به رزی لوتکه ی ده گاته (۱۸۲۵) گه ز لیره داده بیته دوو شاخه، شاخه یه کیان به ره و خورّه لات لاده کاته وه و ده گاته لوتکه (۲۲۵۱ گه زی) بری ترده روا و ده گاته لوتکه ی به رزی (۲۱۵۶ گه زی) - زه ینه ل - که له باشوری خورّاوای هه رمیله داراوه ستاوه، نه مجار به ره به ره داده نه وی و به که لی داروغان دا، که ریگای هه رمیله بوکونده لانی پیداده روا، داده په ری و به باشوری هه رمیله داده روا و له شاخی (مه نداو) مه شهو به (شاخه ره ش) له کیوی (مربوه یسه -) ی مه رخوز، تی ده په ری و به باشوری مه رخوز و باکوری قشلاخی سه ری داده روا و ده گاته نوچکه ی به زری (۲۳۷۰ گه زی) حه وته وانان، (ده لّین له م شاخه داحه وت پیاو چاک نیژراون که ئیستا که قسنه کانیا به رچاو ده که وی) له مه ولا به باکوری ته موغه و قشلاخی خواری داده روا و ده گاته لوتکه ی (به زری ۲۳۷۰ گه زی) (قه لا نه شره فی) (که له م سالانه دازیرو نه نیکه ی زوری لی دوزراوه ته وه)

کینوی - وه نه وشه (که به هه له له نه خشه دا راداری سه قز له سه ر نه م کیوه نیشان دراوه) له مه ولا به ره و باکور لاده کاته وه و به نیوان مه زرای مه رخوز و ئایچی داده روا ده گاته لوتکه (۲۰۸۹ گه زی) ئالمه لوو - (که ئیستاراداری سه قز له سه ر نه م کیوه ده) بوخوم چه ندجا رانم له زاری خوالی خوشبو (حاجی خه سره و)، که چیی متما به بو، بیته

چه قاوه) له خورواوی (مه لقه ره نی) و خوره لاتنی (چه کشه) دایه، له مه ولا به ره و خوره لات و باکور و خوراوا شاخه شاخه ده بیته وه، شاخه یه کی به باشوری (مه لقه ره نی) و مه زرا و باخی - (سه یده کورده) دابه ره و سه قز داده په زری، له مه زرا و ته پۆلکه کانی (ره جه ب) (باکوری پادگانی سه قز) و ته په ی مالان داده بریته وه، شاخه یه کی تریشی به باکوری - مه لقه ره نی داتی ده په زری و له که لی - چه تان (له قه دیما شوینی زری گروچه ته بووه) زه ت ده بی، گه رده نه ی سینه کیشی - حه و کانیا - (که به راستی کانیاوی سارد و خوشی زوره) ده بری، به کیوی به زری (به رده سور) له باکور مه لقه ره نی داهه ل ده گه زری و، کیوی به رد به رداوی جاقل (که ناوی باغی خان) له ژیر نه م کیوه وه دیتته خوارنی) به خوراوا ی سه قز داده په زری و له قه راخ ماله کانی سه قز داده کوژی، شاخه کانی تریشی به ره و باکور ده زۆن و له قه راخ چۆمی قاره واو ئالتونی سه روخواره بریته وه، شاخه یه کی تریشی به ره و باکور به نیوان دیکانی، سه یداوا و چه کشه داده روا، نه مجار به ره و خوراوا لاده کاته وه و به باشوری ئاخکه ندا ده روا و له چۆم ده په زیته وه و به باشوری قامیشی شیر یازیلاغی دا به پیچه وانه ی ئاوهه ل ده گه زری، ده رواوده گاته کیوی کانی ناسمانی شان به شانی (سولتان خه زایی) و له مه زرای (شیخ سه عید) که شه قامی سونج بووه رمیله به پیاده به ویداده رواده په زیته وه و، پال ده دا به کیوی به دیمه ن و به زری سولتان خه زای یه وه (نه م کیوه له فولکولوری کوردیدا جینی خوئی کردوه ته وه وه ک ده لئین: سولتان خه زایی پیری به رانبه ر، هه رکه س که م شه رته سال نه باته سه ر، که نه م کیوه له رووگی سونج بری به لای خوراواوه هه لکه وتوه.

زنجیره کیوی وسته فاتا ده چیتته کوستانه کانی باشوری قولقوله و

پیرومه ران

لیزه گه ی دوه می کوستانی وه ستا مسته فا له باشوری خوره لاتنی تورجانه وه ماوه بی به ره و باشور داده په زری و له باکوری دی (کونده لآن) به ره و خوراوا لاده کاته وه و به باکوری دیکانی (تایه ر بوغده) و (بو به کتان) داده روا، له نیوان دیکانی (بو به کتان) و (باخی شیخان) به ره و باشور لاده کاته وه و ده نوی به کیوی به زری (۲۰۴۶ گه زی)

(قه لا قوزلۆده) برّی ده زوا و له حاست دئی (کانی درّیژ) به ره و خورواو باده خواوده گاته لوتکه ی به زری (۲۱۹۸ گه زی) (قه ره قایه)، هه ره به و جوّره ده زوا تاده گاته لوتکه ی به زری (۲۲۴۰ گه زی) کیوی (هه واره به زره) له نیوان (یاغیان) (سارده کوستان) (شیخ چوبان) و (میزگه نه خشینه) دا، له مه ولا به ره و باشور لاده کاته وه و برّی ده زوا و لیزه گه یه کی به ره و خورّه لآت ده زوا و ده گاته کیوی به سام و به زری (۲۳۴۴ گه زی) (پیر چوبان) لیزه گه یه کی تریشی داده په زّی و به ره خورواو لاده کاته وه و ده لکّی به کیوی (دووسه ر)، که سنوری سی گوّشه ی بانه و سه قز و مه هابادی گرتوه، دیسان له پیر چوبانه وه ده زوا و ده گاته کیوی به زری گه زی (قه لاگا) له نیوان (میزگه نه خشینه) و (باوسه ین) دا، لیزه گه یه کی تری پال ده دا به کیوی به زری (۲۳۵۴ گه زی) (کۆره سوته) له نیوان دیکانی (وزمه له) (سیاده ری سه ری) و (باوسه ین) دا، لیزه گه یه نه سلّیشی به ره و باشورده زوا و پال ده دا به کیوی به زری (۲۵۲۰ گه زی) له نیوان دیکانی هه ردو و نجنی ی بانه و (باوه سه ین) دا، له مه ولا روو ده کاته باشور و ده زواوده نوّسی به کیوی (۲۴۴۷ گه زی) له نیوان (وشکه ده ره) و (باوسه ین ده زوا و ده نوّسی به کیوی میژویی (۲۶۲۲ گه زی) سه رتوون له نیوان (خاپوره دئی) (وشکه ده ره) (ساوان) و (باوسه ین) دا، ده زوا و پال ده دا به کیوی (۲۶۹۲ گه زی) وه زه نه «که ئیستاکه ئیستگای زاداری بانه ی له سه ر چه قاوه» به ره و خورّه لآت ده زوا و لوتکه ی^۱ (مه حمود شایه ر) و کیوی له وه ز خوشی (کلاوژه ش) به جی دئی و به کیوی به رزو به ناو بانگی گه زی که لی خانه وه ده زوا «تونیلی شه قامی سه قز - بانه به درّیژی یه ک کیلومیتر به ژیر نه م کیوه داده زوا» هه روا کوستانه و کوستان ده زوا و کیوی به ردی پیغه مبه ران (یا به رده ریقناوی) چون هه لو و سه قری زوری پیوه بووه، به جی دئی و ده گاته کیوی به زری (۲۶۹۴ گه زی) پیر بوداغ، له نیوان (سه ر سونجی) بانه و (قولقوله) و (که ره ویان) دا، پیر بوداغ به ره و خورّه لآت لاده کاته وه و ده نوّسی به کیوی توژه و توّراوی (غه زه ب) - هه وه که - (۲۱۶۰ گه ز به رزه) و گه وره ترین نه شکه وتی نه م شارستانه به ناوی (نه شکه وتی سیا)

له م کیوه داهه لکه وتوه به لām تا ئیستاکه کیو پیوان و گه رال و شاخ ویستان به هاتونه ته نه م به هه شتی خودایه، که بزنان به چ هوّی نه م چپایه، نه وه نده رقی هه ستاوه، که ناوی (غه زه بی) له خو ناوه؟ چون هاوه لآن زوویان تی نه کردوه، به هه شتی خویان به دوّزخی

خه لکی فرو شتوه، له بانی نه وه، که بازو شاهین و هه لو، له شه قه ی شابالان بده ن کوکو، له م په ر بوئه و په ز هه ل بفرن، پای شه یتان و شوفاری لی بېرن بوئه بی قشقه ره له وی بهارینی، قالاوه زه شه ی ده نگ گرلئی بقارینی، کونده بوی بی خیری، به چولگه فیرلئی بخوینی؟

ناوچه ی سه قز - زنجیره کیوه کانی (که له که جار و کوته زه ش)

نه مجار به نیوان (پیرومه ران) و (قولقوله) دا داده گه زئی و پال ده دا به کیوی به رزی (۲۶۴۰ گه زی) (گرده کو) له نیوان (بنه خوئی) و (کانی ناوی بانه و (قولقوله) و (پیرومه ران) دا که له خوهره لاتی کانی ناووده و سیته وه ده رواو ده نوی به لوتکه ی به رزی (۲۷۴۸ گه زی) زاغه، لیره دا به ره و باشور به نیوان دیکانی (کویره گویری) بانه و (ده وسینه) دا داده په زئی و ده لکی به کیوی به زری (۲۲۷۰ گه زی) (بابلاوه) له نیوان دیکانی (بویه ن) (سورین) و کویره گویر دا، نه مجار به نیوان دیکانی (کویره گویر) (بویه ن) سه ربی) و (سورین) دا به ره و باشوری خوهره لات داده په زئی و ده نوی به کیوه کانی -

— (ته وراسه) (به رده سور) له نیوان دیکانی - هه وناش و هه واره خو و قول نه ستیری بانه دا، هه رواده روا و له کیوی - کانی مه لا - تی ده په زئی و ده کاته کیوی (۲۶۴۷ گه زی) (ده روازه) له نیوان کوستانه کانی که له جار و دئی (نه ده ری) بانه دا، دیسان به خوهره لاتی دئی (برویش کانی) داتی ده په زئی و ده نوی به کیوی به رزی گه زی (حوجره ی فه قی) له خوهره لاتی دیکانی (سیاناو) و (سه رته زینی) بانه و سنوری ناوچه ی بانه و سه قز و کوردستانی عیراق (ده شتی شلیر) دا - له مه ولا به ره و خوهره لات به قه راخی سنوری کوردستان تیران و ده شتی شلیری کوردستانی عیراق داده روا و پال ده دا به کوستانی به ناو بانگی زور خوشی دل رفینی (۲۷۹۸ گه زی) (که له که جار) له نیوان دیکانی (میشاوی گه وره) و (سی کوچکه) و ده شتی شلیردا، هه رواده روا و ده نوی به کیوی ناو خوشی (۲۵۹۲ گه زی) (کوته زه سه وه) له نیوان سی کوچکه و هه رمیدول و ده شتی شلیردا، هه ربه و جوړه ده روا و ده کاته کیوی به خیروبیری (نه سپونه وار)، چون نه م کیوه گیای نه سپونی زوره به نه سپونه وار ناو دیری کراوه، له نیوان هه رمیدول و قزل ویل دایه، کوستانی، توسییه وار - که به رزترین لوتکه ی (۲۵۲۰ گه ز به رزه) له نیوان دیکانی (حاجی عه بدول) (قزل ویل) و هه ردو بایده ر و خوهره لاتی (نه سپونه وار) داهه لکه وتوه که له باکوره وه به ره و باشور تا سنوری کوردستانی شلیر دریوی هه یه، به ولاتره وه

کویستانی له وه ز خوش و به دیمه نی (بۆرده مه) و (سیفه) که له خۆره لاتی قزل وئل و زنجیره کیوی توسیه وار دایه و تا کوردستانی شلیر درژیه ی هه یه، له خۆره لاتیشه وه ده نوسی به کویستانی (ماله گه وره وه) نه م کویستانانه له خۆره لاته وه به ره و خوراوا به م ته رتیه شانیان به شانی یه که وه داوه و، به ری هیژی ئازاوه چیان گرتوه، وینه ی سه ددی، ذولقه رنه ین - ریگای - یه ئجوج و مه ئجوجیان - به ستووه، ۱ - زنجیره کویستانی بۆرده مه و سیف ۲ - زنجیره کویستانی توسیه وار ۳ - زنجیره کویستانی نه سپونه وار ۴ - زنجیره کویستانی کوته ره ش ۵ - زنجیره کویستانی که له که جار ۶ - زنجیره کیوه کانی (کانی مه لا. ده روازه، حوجره ی فه قی، له خۆره لاتی قول نه ستیر، نه ده ر، برویش کانی سه رته زین) به شی دیهستانی نه نوری بانه، که هه رشه شیان به ته رتیه ی سه ره وه، شان به شانی یه کتر له باکوره وه به ره باشور تا سنوری کوردستانی شلیر درژیه یان هه یه و سنوری باکوری شلیریان به دی هیئاوه، که له سیفه وه تا دیی سه رته زین نزیککی ۴۰ کیلومتره - سنوری شارستانی سه قز له گه ل کوردستانی شلیردا نزیککی ۳۰ کیلومتره - له کویستانی (سیفه وه) تا کویستانی (ماله گه وره) و کویستانی (هه له کوکان) له حاست (به رده ره شه) ی مه ریوان - وینه ی که وان به ده وری نوکی خۆره لاتی ده شتی شلیردا به ره و خوراوا ی خواردوه، که ده ره ی (تورکان) که نه م زنجیره کیوه ده سستی له یه ک به رنه داوه و به قه راخی باشوری ده شتی شلیر و باکوری دیکانی (به رده ره شه) و (دووبلوره) داده روا و کیوه کانی (نه سپی شیوه) و (چاله پان) به جی دیللی و به باکوری دیکانی (هه نجیران) و (میرگه درژ) و (ساوجی) داده روا و له باکوری دیی (خه لوزه) ی مه ریوان و خۆره لاتی به شی کوردستانی ئیران، داده کوژی - به م جوړه نه م زنجیره کیوانه له حوجره ی فه قی تا دیی خه لوزه ی مه ریوان وه ک زنجیریککی زیرین له گه ردنی به دیمه ن و جوانی ده شتی شلیر هه لکشاهه، کیوه به ناو بانگه کانی نیوان شارستانی سه قز و مه ریوان به م جوړه یه ۱ - کویستانی ماله گه وره له خۆره لاتی - کلکه ی ده شتی شلیردا ۲ - کویستانی هه له کوکان له باکوری به رده ره شه دا ۳ - کویستانی قه ره نه لیاس - له باکوری قامچیان دا ۴ - کیوی به رده ریقناوی و کیوی به رزی ۲۵۶۲ گه زی (مام نه لیاس) له باکوری (گوگجه) و خۆره لاتی (تازه دئی) و (ناگجه) دا، که ناوی سی ره وان (یانی سه رچاوه ی لقی خۆره لاتی جه غه توو که له خۆره لات و خوراوا و باکوری نه م به هه شته به رینه سه رچاوه ده گرئی به ره و باکور به شیوه لانی نیوان زنجیره کیوه کانی (قه ره نه لیاس) و (مام

نه لیا س) دا به ره و دئی (کانامه ت) تی ده په زئی، کیوی (۲۶۱۸) گه زی (شاخه زه ش) له نیوان (کانی ته مرخان) و (توراخه په) و کیوی (هه زار میترگه) له باکوری (هه واره گه رمه) و کیوی به زری - ۲۱۲۶ گه زی سولتان و کیوی دووبرا و کیوی قادر کوژیواو له نیوان دیکانی نه رگسله ی خورخوره و - هه واره گه رمه و کانی ته مرخان و گوکجه ی مه ریوان و لوتکه ی به زری - مزگه وت و میرزادا - هه لکه وتوه.

لوتکه ی به زری (۳۰۵۹ گه زی) مزگه وت و میرزا - که یه کیکه له زنجیره کیوه زبیرنه کانی چل چه مه، دورست له ناخرین خالی باشوری خوره لاتی خورخوره ی شارستانی سه قز و نیوان شاره کانی (مه ریوان) و (دیوانده ره) داهه لکه وتوه، له چه ند لاهه زنجیره ی زیرینی لی بوه ته وه، به لام لیله دا باسی دو و زنجیره ی ده که م، هه وه لین زنجیره له مزگه و میرزاوه تا کیوی ناویده ری سنه - دوهه مین زنجیره ی له مزگه وت و میرزاوه تا کیوی کانی ته ختی سلیمانی هه وشاره زنجیره ی هه ولین له مزگه وت و میرزاوه به ره و باشوری خوره لات ده روا و کیوه کانی (ده رویش) و (سه نانه سه ره) به جی دئی و به نیوان دیکانی (کول) (دوزه خده ره) (عبدالصمد) داده روا و کیوه کانی - (باشته ۲۲۳۰ گه ز) کیوی (ته موله سه ره) و کیوی به زری (۲۶۱۰ گه زی) حاجی نه حمه د به جی دئی به م لاولای دئی (ده ره ویان) دا داده په زی و - کیوی (کویره کیو) و کیوی به زری ۲۶۱۲ گه زی (به ردی بوغاری) و کیوی (ده رویش نه ولیا) و لوتکه ی به زری ۲۶۶۲ گه زی (عه لی که تان) و لوتکه ی (۲۳۰۰ گه زی) و کیوی (که لا) و کیوی (کانی کوچکینه) که تیکرا له نیوان دیکانی (شانشین) (صوفی بله) (قورجیه) (ده ره ویان) (تازاوا ی قازی عه لی) و (کوس عومه ر) دا هه لکه وتون - به جی دئی و ده گاته کیوی به زری (۲۴۲۲ گه زی) (هانه شه یتان) ده روا و کیوی به زری (۲۵۴۰ گه زی) (کانی چه رمو) و کیوی (۲۶۶۰ گه زی) (عه لی بلاغ) که له نیوان دیکانی (قورجیه) (ده ره هه رد) (تازاوا ی قازی عه لی) (ناغبلاغ) (خه نجه ری خوار) حاجی ناوادا قه راویان گرتووه - به جی دئی و ده روا و کیوی به زری ۲۳۹۵ گه زی - که له نیوان دیکانی (خه نجه ری سه ری) و (ول) و (چاویلکانی وه زیر) دایه، به جی دئی و به نیوان دیکانی (خه نجه ری سه ری) (ول) (فه رهاداوا) (سه یید موحیه ددین) داده روا و کیوی (چاله زه ش) به جی دئی، دیسان کیوه کانی (مه لا قومی) (سوهان) و کیوی (سولتان نه حمه د) که له نیوان دیکانی (چاویلکانی حاجی) (کاکو زه کریا) (ده ره وشکه) (قه لاشیخان) (سه یید موحیه ددین) (بروده ر)

(گاه ده ره) داهه لکه وتون، به جی دِلی و له نیوان دیکانی (توداری صمدی) و (کونه بو) کیوی به زری (۲۳۷۶ گه زی) پیر سمایل - به جی دِلی و ده نووسی به کیوی (قولوازه) و کیوی (دووه یسه)، له نیوان دیکانی، توداره زونه، (توداری مه لا) (دووه یسه) (که له کان) دا نه مجار به نیوان دیکانی (توداری مه لا) (که له کان) دا داده په زی و ده نوی به کیوی (ته یتور) کیوی به زری (۲۴۴۰ گه زی) (هه نگه ژال) و کیوی (موراد انصار) له نیوان دیکانی (نارینان)، مراد انصار، (تازاوی عیساوا) (که شه قامی سنه بومه ریوان به داویتی باشوری نه م مراد انصار داده ژوا) به جی دِلی و له کیوکانی (قازان شکین) (کیوی بناوار) کیوی ده ره وه زان - کیوی وزمان - کیوی شاسوار - کیوی قلوه ند - که له نیوان دیکانی عیساوی تازاوا (سوسران) و (نه وه زه ی) خوالی خوش بوو، نایه توللامه ر دوخ داهه لکه وتون - تی ده په زی^۱ به لام دئی - که رماش له ناوه ندی نه م شاخه به دیمه نه جوانانه دایه، نه مجار به نیوان دیکانی - نه وه زه و دادانه - دادیته خواری و پال ده دا به کیوی به زری گه زی میژیوی (ئاویده ر) که له باشوری خوراوی شاری گه وره و خوشی سنه دا سه ره رز زاوه ستاوه

دووه مین زنجیره ی زیرینی کیوی مزگه وت و میرزا (که له م ناوه پیروزه ناین و شه زه ف و به زه و مرو قایه تی ده باری و) وایشی لی ده رد که وی، که نه م مه لبه نده له ده ورانی پیشودا نالا هه ل گری ناین، رچه شکینی زئی دین و نازادی و خوینه واری بو، نه مه لیتره مزگه وت و میرزا، نه وه له وی حویره ی فه فی، گشت نه مانه بومانی ده رخنسوه. کوردستان لانکه ی علیم وزانین و کانی خوشبه ختی و خواناسین بووه، نه م زنجیره زیرینه له مزگه وت و میرزا به ره و باکوری خوهره لات تا ته ختی سلیمان به م جوړه کشاوه، شوینه واری به زه ی خواجه و به م جوړه دامه زراوه، له مزگه وت و میرزاوه زئی که وه، تا ته ختی سلیمان نه گری مه سره وه، نه م زنجیره زیرینه له مزگه وت و میرزاوه به نیوان دیکانی (ده ره گاووان) و (نه رگسله) داده ژوا و پال ده دا به کیوی (به رده سپی) له ویوه ده ژوا و ده گا به کیوی به زری (۲۲۲۲ گه زی) (تفه نگجیان) له نیوان (قزل بلاغ) و (هه زار کانیان) و (گورجی) دا که دوو شاخه ی چومی قزل وه زان له م زنجیره کویستانه وه سه رچاوه ده گری، له ویوه ده ژوا و کیوه کانی (به رده زه ش) (چه رمو سوار)، کیوی به زری ۲۴۱۰ گه زی (شیخ لطیف) له نیوان دیکانی (ده ره وه زان) (قزل بلاغ) سه ید موراد (نالله شکینه ی)

به شی دیوانده ره به جی دتلی وده ژوا و له کیوی بلندی ۲۷۳۷ گه زی (ته ورژر خاتون) سه رده که وی و به کوستانه کانی (که ل کوژه) و کوستانه کانی نیوان دیکانی (بناوه چان) و (شه ریفوا) و (پاپه ل) و (نالیجان) داسه رده که وی و کوستانی (مه نی جان) له نیوان دیکانی (گاوه که چی سه ر) (خاله وازه) (برایماوا) (هه باساوای) دیوانده ره و جافر خان و (پاپه ل) دا - به جی دتلی و به کوستانه کانی نیوان (سه رده ره) و (هه باساوادا) سه رده که وی و به نیوان مه وی و تازاوادا ده گاته کیوی (۲۶۸۴ گه زی) (کونه که شک) و به ره و خوره لات لاده کا ته وه و ده ژوا و ده گاته کیوی (۲۶۱۷ گه زی) (حاجی سه یید) که زاداری هوبه توی سه ر به شارستانی سه قزی له سه رچه قاوه، دیسان هه ربه ره و باکوری خوره لات ده ژوا و به ره به ره داده کشی و نرم ده بیته وه، که له نیوان دیکانی (کانی چه رموو و) (زه زینه) - (نه حمه ده که ز) و (که س نه زان) به رزایه که ی ده گاته ۲۲۲۲ گه ز هه ربه و جوړه به نیوان دیکانی (شاهو لی) هه ماراو، کانی چایی - کولته په داده ژوا و ده گاته سه رچومی سیر، له نیوان هه ردوو دتی (سیر) له چوم ده په رتته وه و له کیوی ۲۱۸۷ گه زی نیوان (سیری سه زی) و (زه کی به گی خواری) و (خاکی به گ) زه ت ده بی وه گاته کیوی ۲۱۳۴ گه زی نیوان سیری سه زی و (شالی شه ل) و (قوچاخ) و (زه کی به گ) - ده ژوا و به ره و خوره لات لاده کاته وه و له کیوی ۲۱۸۹ گه زی - باکوری شالی شه ل زه دده بی و به باکوری دتی (هه یدر دیوان) و له نیوان دیکانی (پاپاله) و (نه و به هار) له کیوی ۲۱۰۹ گه زی - و کیوی ۲۲۵۰ گه زی

ره دده بی و به ره و باکوری خوره لات باده خوا و به خوره لاتنی دیکانی (نه و به هار) نه میناوا (ته گر باری) دا ده ژوا، ده گا به کیوی ۲۲۹۸ گه زی له خوره لاتنی (ته گر باری) - دیسان به ره و خوره لات لاده کاته وه و ده نوی به کیوی ۲۱۳۰ گه زی

له خۆراوای کۆتانی سه زێ دا - نه مجار به نێوان هه ردوو کۆتان داده زوا و له شه قامی ئیسفالتی بیجار بۆ تیکاب ده په زێته وه و به نێوان دیکانی - تازاوا - عه ره بشاو نیمام زاده - ایوبی انصار داده زوا و ده گا به کیوی به زری ۲۲۵۴ گه زی (نه ییوبی نه نسا) له مه ولا زنجیره ی کیوه کان به ره و خۆره لات تاجومی قزل وه زان، به ره و خۆراوا تاقه راخی شاری تیکاب - په لی هه ل خستوه ، کۆستانی نه م ناوچه زۆر به رین و له وه ز خوش و به که لک و پزله کانه - جاله کیوی - نه ییوبی نه نسا وه، که سنوری نێوان کوردستان و نازه ربایجانی خۆراوایه، له مه ولا ده چێته خاکی نازه ربایجانی خۆراواوه و به ره و باکور راست سه رده که وی و به خۆراوای دێی (دورباش) داسه رده که وی و ده گا به کیوی ۲۳۸۳ گه زی له خۆره لاتێ دێی (تمای)، ده رواوله کیوی ۲۹۹۰ گه زی (نه زنو) و کیوی ۲۶۳۷ گه زی (گوله زه رد) تێ ده په زێ و به کۆستانه کانی خۆره لاتێ دیکانی، قجور یولقون ناغاج - قه لاجوخه دا ده رواوده گا به کیوی (به زری ۲۸۳۳) گه زی له نێوان دیکانی - ئوغل به گ و به درلودا، نه مجار به ره و خۆراوا لاده کاته وه و ده گا به کیوی (۲۱۵۲ گه زی) - له نێوان دیکانی (فه یزاوا) داوده نوسی به کۆستانه کانی (هامپاوته ختی سولیمانی) کوردستانی هه وشاره وه، جالیره دائه ی خۆته ری بیرتیزی دلسوز بزێ زاوه سته ووچانی بگره و پشوویی ده رکه ، که مێ له سه رلوتکه ی نه م کۆستانه به سام و دیمه ن و گه ش وزه نوێروبوێن و زه نگاوزه نگانه زاوه سته، به وردی لیککیده وه و بیریکی لی بکه وه، که نه م زوانگا به رجه وه ن خوش وهه ست بزۆته، نه م نه خش و نیگاره بی وینه دل رفینه، ده س کردی کێ یه و بۆکی به دی هینراوه؟ تێ فکهره و بۆ ناوه دانی تیکۆشه، به هه شتی خودای تێدایه ، به هیچ کولۆنجی به هه نده رانی مه فروشه

۱ - زنجیره کیوی - دیکۆ (دیهستانه) کانی - سه رشوو و خۆرخۆزه

۱ - زنجیره کیوه کانی (خان نه حمه د) (ته وراسه) (کانی مه لا) ده روازه (۲۶۴۷) (په له کول) (دیزه به دار) (ئاوبه ز) و (دوبرا) له نێوان دیکانی (حه وتاش) و (وزمه له) ی بانه دابه ره و باشور به خۆراوای - دیکۆی نه نۆرو خۆره لاتێ - حه وتاش و کۆستانی که له که جازدا - تاسنوری کوردستانی عیراق درێزه ی هه یه - (پیره پیاوه ژیره ته گبیره کانی کورده واری وامان بوّده گیرنه وه - که له که وشه نی کۆستانی - ئاوبه ردا دووبراژیاون یه کیکیان له دێی. (هاره بز) نه وی تریان له دێی (نه لیاسه چه وته) که ناوی مه زرای هه ردووبراله کۆستانه کانی، (حوجره ی فه قی) و دیزه به داره وه هاتووه و له سه رمله ی

کیوی (ئاوێه ژ) بوه ته دووبه ش، هه ربه شیکێ بۆ مه زرای براتی چووه، نه م دووبرائه ونده له گه له یه گدا بێ خه وش و دل پاڤ بوون که زۆر کات برای دێی (هاره بر) چوه ته سه ردو و ئاوانه که ویه شی براکه ی زۆرتر کردوه، و توویه تی، براکه م خێزان داره، بابه رهه می نه و زۆرتربی، دیسان له م لایشه وه برای دێی (نه لیا سه) چه وته چووه و ئاوی براکه ی زۆرتر کردوه و، و توویه تی، بابه هره ی براکه م له خۆم زۆرتربی، به م جوړه نه م دوو برادلهاکه هه رکام خۆشی وده سه لات وده وه له م ندی براکه ی له خۆی پێ خوشتر بووه، خوایش پاداشی به خوشبه ختی داونه ته وه، به م هوێه خه لکێ نه م کوێستانه یان به (ئاوێه ژودووبرا) ناودیز کردوه - چاڤ وایه کوردان، که گشتیان پێکه وه بران، نه م په نده یان له بیرنه چی، تاجه قلی دوو به رکیان له پێ هه ل نه چی

۲ - زنجیره کیوی (خه شخاش) مله ی کانی زترینه - که لی سیف له نیوان - به یانده ره - باینجان - کانی په ری - میک دایه.

۳ - زنجیره کیوی (شه له) که کوێستانیکێ گه وره و به ر بلاوه - له نیوان دیکانی میشیاو - حه وتاش - به یانده ره دایه

۴ - زنجیره کیوی - چاله پان - به ختیار - که لی سیفه سور ناله سه خته - شه که ره گ - له نیوان دیکانی - قامیشه له سیانزاد - هه نگه چینه - مام سیوه دین دایه - ۵ - زنجیره کیوی (ته په به رزه) (مچه کوژراو) (گه وره قه لآ) (۲۲۱۸ - گه زبه زره) (په زه ژال) (کوته زه ش) له نیوان دیکانی - میشیاو - هه رمیدۆل - سێ کوچکه و - مام سیوه دین دایه.

۶ - زنجیره کیوی نه سپۆنه وار نیوان دیکانی سێ کوچکه وهه رمیدۆل دایه -

۷ - زنجیره کیوی - تۆسیه وار - له نیوان دیکانی - حاجی نه ول و بایه ری سه ر و قزل ویل دایه -

۸ - زنجیره کیوی - ئاسمان بلاغی له نیوان دیکا - کاوه مه له، ده گاگا و هه ردوبایه ر دایه - کیوی کانی کوتو - له نیوان سیفه تاله و هه نگه چینه دایه

۹ - زنجیره کیوه کانی (به رده زه رد) قه لآ که (۲۲۸۶) گه زبه زره) له نیوان دیکانی - سه راژگا - شپانه جو - ده ره زیاره تی سه ری دایه

۱۰ - زنجیره کیوی (۲۴۶۰ گه زی) (قووج) و زنجیره کیوی (۲۶۲۰ گه زی) به رانان له نیوان دیکانی - هه ردووده ره زیاره ت - باینجان میک - جه وشه ن دایه -

- ۱۱ - زنجیره کیوی به رده زه شه له نیوان - جه وشه ون وده ره ی ناوی دایه،
- ۱۲ - زنجیره کیوی به ناو بانگی - (۲۶۴۰ گه زی) نه کروژ - له نیوان دیکانی - ده ره ی ناوی - پیرومه ران، که ره ویان، قه به غلوجه و عاقلوا دایه -
- ۱۳ - زنجیره کیوی (۲۶۴۰ گه زی) گرده کو - له نیوان دیکانی - پیرومه ران - قولقوله و کانی ناوی بانه دایه
- ۱۴ - زنجیره کیوی (۲۱۶۰ گه زبه زری) غه زه ب - له نیوان دیکانی - قولقوله - پیرومه ران - که ره ویان دایه نه م کیوه نه شکه و تیکی تیدایه به ناوی - نه شکه وتی سای -
- ۱۵ - زنجیره کیوی (۲۳۷۶ گه زی) (لوسوتاو) هه روا کیوی (پیرخدر) که به ناوی شه خسی پیر خضر ناو نراوه - له نیوان دیکانی (قه ره چه ر) (قوره ده ره) (هه مزه قه ره ینان) (که ره ویان) و (قه به غلوجه) دایه -
- ۱۶ - زنجیره کیوی - (۲۲۵۵ گه زی) ذولفه قار - له نیوان دیکانی - (قه به غلوجه) و (عاقلوا) دایه
- ۱۷ - زنجیره کیوی - قه یسه - له نیوان - سماقلو، که نده سوره، قه ره چه ر، دایه -
- ۱۸ - زنجیره کیوه کانی - به رده که شکان، عه زیرله یلا - قه لا - له نیوان دیکانی - که نده سوره، ته موته - چراغ وه یس - مازوار - قه به غلوجه - هیجانان، وه ریتانی و (که س نه زان) دایه
- ۱۹ - زنجیره کیوی به رزی (۲۲۱۷ گه زی) هه واره - له نیوان دیکانی - وه ریتانی - سه رته که لتوو - هیجانان، دایه -
- ۲۰ - زنجیره کیوی - مه غولان - له نیوان - خورمتاوه ریتانی، دایه
- ۲۱ - زنجیره کیوی چوالوی - له نیوان خورمتاو، که س نه زان، و عاره به له نگ، دایه -
- ۲۲ - زنجیره کیوی - پیر به شیر (۲۰۲۰ گه زی) له نیوان باغچه له و، سه رته که لتوو، دایه
- ۲۳ - زنجیره کیوی به هنام (که قه لایی به ناوی - به هنام دژ - به دژی کوردانی له سه ردور سکرابوو - به لام نیستا که زخواه) له نیوان - باغچه له و، کانی که وه، دایه -
- ۲۴ - زنجیره کیوی - باسکه دریز - له نیوان - که مه توو درگا سلیمان و ناوینان دایه -
- ۲۵ - کیوی به رزو چه تونی (حاجیه تاوه) که له خوره لاتی چومی صاحب (جه غه توو) داسه ربه رزراوه ستاوه، کیویکی میژیوی یه له باش شه زی نیونه ته وایه تی -

له سه روده ورو به ری نه م کیوه شه ریکی سه خت و خوتناوی له نیوان سوپای ره ژیمی
شاوشور شگیزانی کوردا زوی دا، که چه ندجار - نه م کیوه ده س به ده س کرا، به لام له
ناکام داهیزی باتل شکاو سوپای زورویژان تاروماریون، نه م کیوه - له نیوان - کاکه سیاو
ده ره وه زانی سه روده ره سمایله ودرگا سلیمان، دایه -

۲۶ - کیوی سه رقوزلو - له نیوان دیکانی - درگا سلیمان - قه لآچوخه دایه -

۲۷ - زنجیره کیوی - صوفی مه حمود که (۲۱۴۱ گه زبه رزه) له نیوان - خورده لوکی
و قه لآچوخه دایه

۲۸ - زنجیره کیوی - به رده زه رد - که (۲۲۴۲ گه ربه رزه) له نیوان - که چه ل مینگان
- سه رسیف - سه رته که لتوو، دایه

۲۹ - زنجیره کیوی - زایر و اصحاب - له نیوان - که چه ل مینگان و ده ره وه زانی
سه ری دایه -

۳۰ - زنجیره کیوی - شیخه ل تاریک - که ۲۳۰۳ گه زبه رزه - له نیوان دیکانی -
روسته مان وده ره وه زانی خوار و شیخه له وده ره سمایله وکه ندولان دایه،

۳۱ - کیوی به رزی ۲۳۶۴ گه زی - شمشیر زیرین - له نیوان - که مه ره سیاوه قشلاقی
مله - که ندولان - تایشه - بارام - قوتلو - وروسته مان دایه

۳۲ - زنجیره کیوی - به نه ن - له نیوان - کانی سه ید - نووه ین - سورنجداغ -
ماسیده ره ی شیخ - قه ره بوغره مازوار - سه رده ره ی سه رشوو دایه -

۳۳ - زنجیره کیوی - به ردی بوایم - له نیوان دیکانی - قه ره بوغره - قامیشه له -
حاجی مه مه دان - ده ره وه زان مازوار دایه -

۳۴ - زنجیره کیوی (خه سره و خان) که لوتکه ی خوره لاتی خوشه ده ره، ۲۰۸۰
که زو لوتکه ی باشوری ده ره ویانی شیخیش ۱۹۷۸ گه ز به رزه، له نیوان دیکانی -
روسته مه کوور - قامیشه له - ده ره ویانی شیخ خوشه ده ره - بوخه لوو - حاجی مه مه دان
- ده ره وه زان دایه و له باشوری خوره لات له نیوان دیکانی، سو له و نیسحا قاوا، به زنجیره
کیوی پرخیر و به رکه تی - چل چه مه وه ده نوی

۳۵ - زنجیره کوستانی به ناو بانگ وزور خوش و به سام و میژویی - چل چه مه -
له نیوان دیکانی بست - ده ره هوان - سو له - نیسحا قاوا - کانامه ت ناگجه و تازه دی و
گوگجه ی مه ریوان - نه رگسله - ده ره گاوان - شاقه لا، ته وه که لان - بناوچان، ئالیجان -

ناوباره وکه که وسان داهه لکه وتووه، به رزترین لوتکه ی ئەم مه لپه نده که به وستی -
 به دی هینه ری نه خش پیده ر، و ینه ی به هه شتی به رین رازاوه ته وه که چۆمه کانی -
 خۆرخۆره - جه غه توو - قزل وه زان، له باشوره وه به ره و باکور و چۆمی سیروان -
 له باکوره وه به ره و باشور - هه رچواریان له م کوستانه ئاواداره به رینه وه سه رچاوه ده گرن
 - که نه گه روه ک پیوسته ده ولته پتی بچاری - ئەم مه لپه نده خۆشه باسه فایه هه ر سال
 زیاترله سه دان هه زار گه زالی ده ره وه و ناوه وه بۆلای خوی را ده کیشی و سالانه هه زاران
 ملوین تمه ن به خه زینه ی ده لته ده گه یی نی و خه لکی ناوچه یش به نه وایی ده گه ن،
 نای بوئه و رۆزه؟؟

ئەم کوستانه لوتکه ی به رزی رۆزه به رزترین لوتکه ی له زنجیره کیوی باشورتی -
 ۳۱۷۳ گه ز به رزه - که له نیوان - نه رگسله و نیسحاقاوا و ئاگجه و گوگجه و شاقه لا دایه -
 لوتکه ی مزگه وت و میرزا - ۳۰۵۹ گه ز به رزه و له نیوان ده ره گاووان نه رگسله،
 دۆزه خده ره دایه - هه روا زنجیره کیوی قه لپه زه (۲۷۸۹ گه ز) به رزه، لوتکه ی کیوی -
 که نیشک کوژیواو (۲۳۶۸ گه ز) به رزه لوتکه ی کیوی کانی میران له نیوان - شاقه لا و
 نه رگسله د (۲۳۵۸ گه ز) به رزه -

۳۶ - کیوی (به رده ره شه) له خۆراوا ی باشوری دیی شاقه لا دا

۳۷ - کیوی به رزی - ۲۲۶۶ گه زی - له خۆره لانی شاقه لا دایه -

۳۸ - کیوی به رده سهی و کیوی به رزی ۲۲۲۲ گه زی - تفه نگچیان له نیوان دیکانی -

ده ره گاووان - گورجی و (هه زار کانیان) و (قزل بلاغی) به شی دیوانده ره دایه -

۳۹ - کیوی (که ل کوزه) له نیوان ته وکه لان، بناوچان ده ره وه زان دایه -

۴۰ - کیوی نیوان بناوچان - ئالیجان - بست و ناوباره

۴۱ - زنجیره کیوی - سه رته زین که به رزترین لوتکه ی ۲۶۹۵ گه ز به رزه و له نیوان

دیکانی - خاله وازه - هه ردووگاوه که چ سورمو سی - عه زیراو - و زمان دایه -

۴۲ - کیوی - ۲۴۷۰ گه زی (سه خت سهی) له نیوان مه ولاناوا - ماسیده ری شیخ

مه وسماو - ده ره و یانه وشکه دایه

۴۳ - کیوی زنجیره قه لاله نیوان - مه ولاناوا - رۆسته مه کوور و ماسیده ری شیخ دایه -

۴۴ - کیوی (ده ره قه لخان) له نیوان - خۆرخۆره قشلاخی - کانی سه بید و هه رسی

ماسیده ره دایه -

۴۵ - کیوی - کانی چه رموزی ۲۳۱۴ گه زی، له نیوان دیکانی - ده ره تفی - قشلاخی ده وره قه لا - تازه وای سلیمان - ده ره شیخان دایه، کیوی (به ربناوه) و کیوی (زووش) له قه راخی دئی قاره وای سلیمان دایه و کانی (به ردی) تیدایه -
۴۶ - کیوی - چی یه که - له نیوان - ده ره شیخان - سورموسی گاوه که چی خوارو چنارتوو دایه -

زنجیره کیوه کانی ناوچه ی تیله کو و ئیمام -

۴۷ - زنجیره کوستانی حاجی سه یید له خوژه لاته وه به نیوان دیکانی مه وی و قاچیان و فه تاحاوادا به ره و خوړاوا به شکلی که وانی و تیلی تا پشت دئی سه یفاوا درتزه ی هه یه که لوتکه به زره ناوداره کانی به م جوړه یه
۱ - لوتکه ی حاجی سه یید (۲۶۱۷ گه زبه رزه) ۲ - لوتکه ی کونه که شک (۲۶۸۹ گه زبه رزه) ۳ - کیوی به رده قوت له نیوان باشماخ و جافر خان دایه - لوتکه ی سولتان له نیوان چنارتو و باشماخ دایه - لوتکه ی (چادره که) که ۲۶۶۲ گه ز به رزه له نیوان - ته خت وعه لیاواوده ره شیخان دایه - لوتکه ی (ماین گلیاو) له باشوری ته خت دایه، کیوی - کانی ده رویش - که ۲۲۲۹ گه زبه رزه) له نیوان دیکانی ده ره قوله - خوشینان - عه لیاوای ته خت. سه یفاوا و ضامنوا دایه -

۴۸ - کیوی به رزی ۱۷۸۹ گه زی - له نیوان شاشاگه ل - ته مر به گ - جونیان دایه -

۴۹ - کیوی - ۲۰۲۰ گه زی - له نیوان هه وی، ته یمان قه لا - ئیراو دایه

۵۰ - کیوی (کانی نه حمه د) له نیوان هه وی و ته خت دایه -

۵۱ - کیوی قه لا - له باکوری باشماخ دایه -

۵۲ - زنجیره کیوی به رزی ۲۱۳۵ گه زی له نیوان - میراوا - شه مسه - ته یمان قه لا -

قه لاچوخه، ئیرانشای تیله کو، دایه -

۵۳ - کیوی میژویی (تاقه دار) که ۲۳۵۲ گه ز به رزه - له نیوان - قه پلانتو - مه لاسالار

- عه لی مه رده - کانی سور و اصحاب دایه -

۵۴ - کیوی - ۲۱۱۹ گه زی - له نیوان مه لاسه لار - سپه وره - قاضی خان

قوزلوی سه ری دایه -

۵۵ - کیوی کوژکوژ - له نیوان - دیکانی سپه وره - قازی خان - نه حمه د مه رده -

سیراجاوا، قه لاگای کۆرکۆر - پارسانیان - دایه -
 ۵۶ - کیتی ۲۰۳۹ گه زی له نیوان جونیان - قه لاگای کۆرکۆر - پارسانیان - چاپانی
 سه روخوار دایه

کیۆه کانی - دیکو کانی کولته په و صاحب

۵۷ - کیتی به رده سور - له نیوان دیکانی - سونته کاکه سیاو - صاحب، مه حموداوا
 نینچکه دایه، که له گه رده نه ی مه حمودا واکه شه قامی سه قز بوسنه - به ویداده روا -
 به رزایه که ی ده گاته ۱۷۰۵ گه ز -
 ۵۸ - کیتی به رزی ۱۸۷۰ گه زی - له نیوان دیکانی - عه لپاوا و کیسه لان دایه

۵۹ - کیتی به رزی ۱۶۸۲ گه زی - له نیوان دیکانی - چی چی خوار، تیکانلو -
 که ریمایا و عه لیاوا دایه -

۶۰ - کیتی سولتان - له نیوان دیکانی - دالو - عه لیاوا - چی چی خوار، قوتانجوخ -
 پاپش خان - چاخلو - دایه -

۶۱ - کیتی - تاوه قران - له نیوان دیکانی - زیویه - قه ره ناو، نه ولمومن ودالو دایه -
 ۶۲ - کیتی - ریقنه (۱۸۵۰ گه ز به رزه) له نیوان دیکانی سولاکان - نه ولمومن -
 زیویه و کورد که ند، دایه -

۶۳ - کیتی (دیوان) له نیوان دیکانی اصحاب - کورد که ند - سولاکان - عه لیاوای که
 ره فتو و ره حیم کوژیاو، دایه -

۶۴ - زنجیره کیتی - نه و ره زاق (عبدالرزاق) که ۲۵۲۴ گه ز به رزه - له نیوان دیکانی
 - سولاکان - نه ولمومن، یورقول، پاشبلاغ - ئالیار - ده ریه مه دان - قه لای که ره فتو -
 مه سعوداوا - عه لیاوای که ره فتو داهه لکه وتوه

۶۵ - زنجیره کیتی (هه زار باخ) له نیوان دیکانی - کوروز، کوپه قران - میر سه یید -
 که ره په مه دان و ئالیار دایه و، پالی داوه به کیتی ۲۲۵۹ گه زی - له نیوان دیکانی -
 ئالیار - که ریمایا نه یاغچی - کوچه ته لا و نه یاغچی

۶۶ - کیتی کانی - له نیوان دیکانی ده رویشه ره ش، قاشوق - کوچه ته لا -
 کوروز دایه -

۶۷ - کتوی (شانشین) له نیوان - کوچه ته لا - فه یزاوا و نه یاغچی دایه -

۶۸ - کتوی ۱۶۷۰ گه زی له نیوان - نه یاغچی (فه یزاوا) خوشقشلاخ - که چومی ساروخ له باکوریه وه به نیوان نه م زنجیره کتوه و زنجیره کانی - سوروسات و به یان دایه ره و خوره لات دا ده په زی، نه م به یانه، غه یری به یانی، باکوری دپی به خیر و بیرو و میژویی - صفاخانه یه -

۶۹ - هه روا به قه راخی باشوری چومی - ساروخ داده زوین و به زیر له م کیوانه زه ت ده بین ۱ - کتوی ۱۶۸۴ گه زی له نیوان - خوشقلاخ و صفاخانه دایه ۲ - کتوی ۱۵۷۷ گه زی له نیوان - باله قولو (تومار قامیش) و (عه باسه زه قه) دایه ۳ - کتوی ۱۷۰۵ گه زی (پیر محمد) و (کیل بر) له نیوان (په چه سور)، تومار قامیش و باله قولو دایه - ۷۰ - کتوی - ۲۱۹۰ گه زی (کتوه زه ش) له نیوان - ئالیار - باشبلاغ و که ریمایوای نه یاغچی دایه

۷۱ - کتوی - (سوره واله) له نیوان دیکانی (یورقول)، به رچه م - نه خضرایا - زه حیمایا و باشبلاغ دایه، ۷۲ - کتوی - ۱۹۱۲ گه زی شیخ زه زا - له نیوان - زه حیمایا. کانی سپی - حاجی حه سه ن دایه -

۷۳ - کتوی ۱۷۳۸ گه زی له نیوان - یورقول - قه ره ناو - به رچه م دایه ۷۴ - کتوی ۱۵۹۵ گه زی (قه لاتنه زه شه) له نیوان - چول مه لو، یازیبلاغی - قشلاخی زه زا - تومار قامیش - سه یدایا - کولته په، خوشه ده ره و، کیله که وو دایه -

۷۵ - کتوی ۱۵۷۳ گه زی له نیوان قه لاکون و نمه ینه و سه ددی سه قز دایه ۷۶ - زنجیره کتوی (شاخه زه ش) له دیکانی - گوډه رزو حه سه ناوای گوډه رز، له خوره لاتنه وه به ر و خورایا تا دیکانی - موکه و سلیمانکه ندی و گاو شه له، درێزه ی هه یه، هه روا له باشوره وه به ره و باکور له دیکانی (پیر یونس) و (ئاره بوغلولی خوارئی) به نیوان (نه و به هار) و (ئاره بوغلولی) سه ریداده رواتا دیکانی (یه نگی که ند) و (به رده زه رد)، جاله هه رشو یتیکدا ناویکی تاییه تی خوئی هه یه وه ك ۱ - لوتکه ی باشوری خوره لاتنی - ئاره بوغلولی سه ری به ناوی ۱۷۴۹ گه ز به رزه - ۲ - لوتکه ی نیوان یه نگی که ندو به رده زه رد به ناوی ۱۷۳۸ گه ز به رزه - ۳ - لوتکه ی نیوان به رده زه رد و کانی زوراب ۱۸۵۰ گه ز به رزه - ۴ - لوتکه ی نیوان موکه و کانی زوراب - ۱۸۷۰

گه ز به رزه - ۵ - لوتکه ی باشوری خوراوی گوډه رز به ناوی (جاکوبار) ۱۸۱۳ گه ز به رزه - ۶ - لوتکه ی (قه لای ترشه) له نیوان پیر یونس و ناره بوغلولی خواری دا گه ز به رزه -

۷۷ - زنجیره کیوی (له یلان چوخه) یا (زه قبتان) له نیوان دیکانی گاو شه له - سلیمانکه ندی، موکه - ناره بوغلولی خواروسه ر - ناخه په - کانی جیژنی - ده ره په مه دان - کانی نیاز - نالتون خواری - قاره وا و کونه کوتردا هه لکه وتوه که له باکور و خورزه لات هه ده سستی له شاخه زه ش به رنه داوه، لوتکه ی نیوان - گاو شه له و کانی جیژنی ۲۱۵۰ گه ز به رزه - نه م کیوه کانی ناسن و پولاو - رۆح (نالمینیومی) تیدایه -

۷۸ - زنجیره کیوی (به رده زه شه) له نیوان دیکانی گاو شه له - کونه کوتر دایه که به نیوانی - گاو شه له و ناره بوغلولی خواریداتی ده په زی و به زنجیره ی له یلان چوخه وه ده نوی، له خه لکی نه م شوینانه م بیستوه که ده یان وت زورمان له کارناسانی ده ره وه بیستوه که - کانی ثورانپوم - یان تیدایه (خوازاناتره)

۷۹ - زنجیره کیوی مه لا محمد - له نیوان دیکانی - داشالوجه - نالکه لو - نه سراوا (ناصروا) قه یله سون، به ده راوا - کاریزه - دوزه خده ره - تاوه قرآن داهه لکه وتوه که چومی سه قز له پله ی - ئاستانه - به ولاره به ره و باکوری خورره لات باده خوا و زنجیره کیوی - مه لا محمد - له زنجیره کیوی - له یلان چوخه ی - جیاده کاته وه، لوتکه ی کیوی ۲۱۶۷ گه زی - گازه ش له خورره لاتی - تاوه قرآن دا - هه روه هاکیوی - به رده سور - له نیوان - نالکه لو - داشالوجه و کانی جیژنی دا - هه رکام لقیکن له م زنجیره کیوه - نه م کیوه - کانی ناسن و بولای تیدایه و زور به پیت و له وه رڅوڅ و به ده ره تان و سایه چه وه

۸۰ - (زنجیره کیوی - پله ی ئاستانه) - هه ښگه ژال - پاله وان - ته په لوس - به رده زه شان - نه م کیوه کانی ناسنی تیدایه کونه زه رد، قه لات هه زه شان - ئاغه لیان - بیژنگ به سه ر - که له خورره لات هه وه به ره و خوراوا، له پله ی ئاستانه ی سه رچومی سه قز تا کیوی بیژنگ به سه رله قه راخی خورره لاتی که لی سه ر، روو به رووی کیوی (بالو قایه) دریزه ی هه یه وله نیوان دیکانی - کانی نیاز - نالتونی خواری - قاره وای سه قز - ده ره په مه دان و زنجیره کیوی - له یلان چوخه، گاو شه له و دی چولی - کونه کوتردایه - کیوی کونه زه رد - له یه ک کیلومتری باکوری نالتونی خواریدا - نه شکه ویتیکی زور به سام و به رین و میرویی به ناوی - کونه زه ردی - تیدایه که به داخه وه تانیستاکه نه هیچ -

گه رالی سه ری لی داوه، نه هیچ کیو بری پیدایا گه زاوه - هه روا - کونه قه ل - ناوی نه شکه و تیکی سه رئاوه له یه - که به کیوولا پالی - کونه زه رده وه یه، که هه موکاتی پره له قه ل و کوترو په له وه ره بویه بیان وتوه - کونه قه ل - که ورگی حه نیفه خاتم له کیوی پاله وان دایه، کوردستان پره له م جوړه نه شکه وتانه، که بوکاتی فه رعانه جیی سه یران و دیتن و گه زان و سه رنج دانه - بو کاتی ته ننگانه یش سه نگه ری شه ره ف وحه شارگه ی شیرانه، که خوژگا یه کوو خه لکی وریاوژیری کورده واری بیرری تیزیان جنستایه ته کار و، چاویان هه لئینیه و به وردی وله سه ره خو، له و گشت خه لاته بی منه ته نه برآوه ی سورشت، که ده سستی به هیزوده سه لاتی به دی هیئنه ری، نه خش پیده ری بونه وهر، له کوردستاندا دایناوه، تیغکرایه تن، پیم وابوو نیترنه یان ده هیشت له مه ولاء، قه لی گزه ون و قالای زوره ش - هیلانه ی تیدا بکاوه، جالجالو که ی بی فه ربی ته نی و مارود و پشک تیدایا بزنی، شه مشه مه کویره ی بی خیر داگیری بکا و دیوزمه ی چاوبزی دل پیسی ده س وه شین، خو ی تیدا بشارتیه وه، پاشانیش بیجگه له سه ریشان و فریودان و ژانی گران و نه گبه تی چی ترمان بویه جی نه هیلن!

پیم وایه نه وکاته دیوه زمه ی نه گبه تی وروژه ره شی ده رواو ده تازی، نه وکاته مارود و و پشکی به چزی لی ده بری، نه وکاته قه ل و قالای هه ژاری لی هه ل ده فری، نه وکاته جالجالو که ی ویرانه که ر و شه مشه مه کویره ی تیدا نامینی، که وا بارانی ره حمه ت و به زه ی خودا به سه ر ولات و گه ل دا بباری، هیزی نه برآوه ی گه ل بیته مه یدان به جاری، خه لکی ولات به تیشکی زانین و بیروبروای خواپه سه ند، میشکی خو یان زاخاوبده نه وه، جاوئه وکاته سه ره خو بومالی خوشبه ختی بپروژه وه -

۸۱ - کیوی - بالوقایه - وکیوی - به رده که وه - له نیوان - نه حمه داوای سه را - سه رکه ل و یازبیلایه دایه - نه شکه وتی بالوقایه له مه لبه ندی سه قزدا به ناو بانگه - هه رچه ند نه م نه شکه وته له قه راخ ئیسفالتی سه قز بوکان دایه و دیتنی بوکیو بره کان زورهاسان و به که لکه، به لام تانیستاکه گه راله نه وینداره کانی سورشت و کیو بره نازاکانی ناو خو، سه ریان لی نه داوه، هیوادارم که له مه ولا سه ری له م نه شکه ته هه لئین، تانه نئیکه بیره وه ره کانی نه م مه لبه نده به جیهان بناسیتن -

۸۲ - کیوی نه شکه وتان - له نیوان سه را - مه ندیل به سه ر - قوچاخ دایه -

۸۳ - زنجیره کیوی - بیژنگ به سه رکه - ۱۹۲۷ گه زبه رزه - له نیوان دیکانی - قلیج

تبت - قاتان قوژده رویشالی، به رده زه رد - کانی زوړاو - مه ندیل به سه ر - قوچاخ - دایه
 ۸۴ - زنجیره کیوی سویره که. که شه قامی بوکان - سه قز - به داوینی خوړه لاتییدا
 ده زوا و سنوری سه قز و بوکانه، نه م گه رده نه له سالانی پیشودا، مه کوی چه ته وزیگر
 بووه، چون نه دیوه و ده نگی به هیچکام له دیکانی ده وروبه ری ناگا، به وهویه وه نیستاکه -
 پایگا - نه ویش زوړله ولای گه رده نه که وه ی لی دانراوه، سویره که، پالی داوه به
 خوړه لاتی کیوی به رزی ۱۷۲۸ گه زی (توله که) وه که له نیوان کوچکی خواری -
 کارنزه ی سه ردا و بوگه به ستی دایه،

۸۵ - کیوی ۱۶۷۲ گه زی له نیوان - قلیج - تبت - که لی (سویره که)
 قوچاخ و کوچکی خواری دایه -

۸۶ - کیوی شه مسه ددین و قه لای کچان. له نیوان هه ردو کوچک و بوغده که ندی
 دایه -

مه لبه ند سه قز - پاریزگای کوردستان (چومی ته ته هو) جه غرافیای تاریخی کوردستان

چومی ته ته هو - (= زیونه = سیمینه چوم - چومی بوکان) ته ته هوله دوو وشه ی
 کوردی - ته ته - و - هو - تیکه له ته ته: یانی هه رشتیکی جوان و سه رنج زاکیشه ر، هو: له
 کوردی موکریانیدا - هه و - یانی - نه و - ئیشاره به شته که ی پیش خویه وه ده کا - وه ک
 ده لئین - پیاووه وه، جا - ته ته هو - یانی - چومی جوان و سه رنج زاکیشه هه ره وه -
 که به ره به ره - هه و - بوته ته - هو - به م جوړه بومان ده رکه وت که - ته ته هو - وه ک -
 جه غه تو - کوردیه و تورکی نیه،

نه م چومه گه وره له م چومیلکانه پیکهاتوه -

۱ - چومی گلولان - که له کوستانه کانی دئی گه نمان - سه رچاوه ده گرئی و به
 به ردئی گه نمان دا داده په زی و له لای چه پیه وه چومی برایم خه سار - که له کوستانه
 کانی. کاپری - سه رچاوه ده گرئی، ده رژینه ناوی و به ره و قبیله باده خوا و
 له نیوان (زاواکیو) و (موسی) دا له لای راسته وه چومی موسی که له کوستانه کانی،
 دووسه ره و، که شینه ی، بانه وه سه رچاوه ده گرئی، له گه ل خوی ده باوبه ره و خوړه لات
 لاده کاته وه و له زاواکیورت ده بی، له لای راستیه وه ناوی کیوی (قه لاتی) له گه ل خوی

له مه ولا به ناوی (چۆمی زاواکیۆ) به ره و خۆره لات ده زوا تاله حاستی دبی (سارده کوستان) به ره و باکور باده خواو له لای راستیه وه چۆمی (سارده کوستان) که له کوستانه کانی (هه واره به رزه) و (میرگه نه خشینه) وه سه رچاوه ده گری له گه ل خوی ده باو به ره و باکوره به داوینی پیچ پیچ و که وانی شاخی (دوله زه ش) داتی ده یه ری و له لای چه پیه وه چۆمی - خۆرخوره ی، گه ورکان، که له کوستانه کانی () سه رچاوه ده گری و ناودی (خۆرخوره) به جی دیلی و ناوی (زیراندولیش) له گه ل خوی ده باوله زوردی (سلامه ته وه) تیکه ل چۆمی (زاواکیۆ) ده بی، ده زوا و له لای چه په وه ناوی کویره کانی و له لای راسته وه به فراووزنه ی کوستانی (هه واره به رزه) و شاخی (دوله زه شی) دینه سه ره له ژور (گلۆلانی سه ری) له لای راستیه وه چۆمی (یاغیانی) دینه سه روگلۆلانی سه ری به جی دیلی و ده زوا، له دبی (پیربادین) تی ده په ری و چۆمیلکه ی (کانی دریز) که له کیوی (قه ره قا)

سه رچاوه ده گری له گه ل خوی ده باوده زوا، دیسان هه ره له لای راسته وه دوو چۆمیلکه ی تریش که له کیوه کانی و (قه لا قوزلو) دینه خوار ی له گه ل خوی ده با و له حاست (گلۆلانی خوار ی) ناوی (قه لا قوزلو) و (باغی شیخانیشی) دینه سه روده زوا و له حاست (قورچای خوار ی) تیکه ل چۆمی - قورچاده بی

۲ - چۆمی قورچا - له م چۆمیلکانه پیکهاتوه - چۆمی ئاغوه تمان له کوستانه کانی گورگه و ئاغوه تمان و قه ره قاوه.

سه رچاوه ده گری وده زوا و به ناودی (ئاغوه تمان) و مه زرای قه ره قاو، به ر ناودی (قورچای سه ری) داتی ده په ری، له به رناو دبی (قورچای خوار ی) تیکه ل چۆمی گلۆلانی ده بی و ده زوا و (قوروچا) به جی دیلی، له ژوردی (قازانتاوه) چۆمی (ئینچکه) که په لیکی له کوستانه کانی باغی شیخان و نه وه له که ی دی له خوراوی (وه ستامسته فاوه) سه رچاوه ده گری تیکه لی ده بی وده زوا، مه زرای تورجان و قازانتاوه مه زرای شیلاناوی و قاقلاواو زه ببیل به جی دیلی، له لای راستیه وه چۆمیلکه ی - سه یدا ووجه مه یانی دینه سه روده زوا و له خواردی قه ره گویره وه - تیکه ل چۆمی - قه ره گویره ده بی -

۳ - چۆمی قه ره گویره - له سی په ل پیکهاتوه - ۱ - چۆمی قالوی - له کوستانه کانی خۆره لانی کامیشان، سه رچاوه ده گری و به ره و خۆره لات ده زواودی، براباد، به جی دیلی و له مه زرای قالوی زه ته ده بی و به ره و باشوری خۆره لات. داده په ری

له قالدویی شیخان تی ده په ری، لیره دا چومی قالدویی زه ندان که له کوستانانی ۲۱۶۶ گه زی (خه لوه) و کوستانه کانی، گورگه - سه رچاوه ده گری و به به رناودی دادیته خواری، له گه خوی ل ده با و به ره و خوره لات ده روادیتی (سه ممه) به جی دیلی و له به ردی (نیسکی به غدا) چومی (قولقوله) له گه ل خوی ده باوده روادیتی (غولامالی) تیکه ل چومی کانی سیوده بی ۲ - چومی کانی سیوله م چومیلکانه پیکهاتوه ۱ - چومی سوتناس - له کوستانه کانی دی (نستانی) سه رده شت و (گرشیلان) و کیوی (کابری) سه رچاوه ده گری، له باشوره وه به ره باکورده روادیتی و به م لاولای (گرشیلان) دا تی ده په ری، له نیوان دیکانی (سوتناس) و (ماژگه) له لای راسته وه ناوی (ماژگه ی) دیته سه روده روادیتی (سوتناس) داتی ده په ری، له نیوان دیکانی (پاش به رد) و (کاولان) تیکه ل چومی کاولان ده بی

۲ - چومی کاولان - له کوستانه کانی - برایم جه لال له خوراواوه به ره و خوره لات سه رچاوه ده گری و له دی (که له کاوی) زه ده بی و له حاست دی کانی سپی له لای چه پیه وه ناوی کاولانی سه ری، دیته سه روده روادیتی، له حاست دی، (کانی ره ش) ناوی چومیلکه ی سارد و سوکی دویه له ی (کانی ره ش)، که له کوستانه کانی (نستانه) وه سه رچاوه ده گری و په لیکي به کانی ره ش - دادا ده په ری و په له که ی تریشی له خوار کانی ره شه وه پی ده گاوبری ده روادیتی و تیکه ل چومی (که له کاوی) ده بی، ده روادیتی ده گاته - کاولان، له وی چومی کوران که به به ر (نسی ره شدا^۱) داده په ری، له لای چه پیه وه تیکه لی ده بی و ده روادیتی و له نریکی (پاش به رد) له گه ل چومی سوتناس دایه ک ده گری و ده روادیتی و ناوی (گامیشان). که له خوراواوی کیوی خه لوه وه سه رچاوه ده گری له گه ل خوی ده باوده روادیتی، له لای چه پیه وه چومیلکه ی (یاره لیشی) تیکه ل ده بی وده روادیتی (کولته په) وه چومیلکه ی (زیندوه قول) درزیته ناوی وده روادیتی، له ده راوی (قوزلوی سه رو خوار) ده په ریته و ناوی چومیلکه ی هه ردو (قوزلوان) له گه ل خوی ده باوده روادیتی وده گاته به ر (چوارگا). له وی چومیلکه ی (کامم) که به ناودی (یه لته مر) داتی ده په ری، تیکه لی ده بی و ده روادیتی و ناوی (خه لیفان) له گه ل خوی ده با، له حاست دی (کانی سیو) ناوه کانی (وزنتاش) و (کانی سیو) ی تیکه ل ده بی وده روادیتی و زووده کاته خوره لات وله مه زرای (چوار دیوار) تی ده په ری و له ژووردیتی (هه مزواوه) تیکه ل چومی چوار دیوار ده بی -

(۱) نسی. یانی نسا: شونی که یاش نوزان خورلی نه دا. ره ش. به مانا ره نگی ره ش. شتی باش و به کارهاتو. دارستان. میرگ و گیاجار و گه نم و جو کاتی که به خویدا دی و ده لازیته وه ده لپن ره ش داگر ساوه. جالیره دا به لیره واریخی پروج. له نیوان - کوران و کاولان - دا. ده لین نسی ره ش - چون هم سناره هم - پروو به ره هم و باشه (نوسه ر)

۳ - چۆمی چوار دیوار - له کوستانه کانی پشتی قه مته ره له باکوره وه به ره و باشور سه رچاوه ده گزّی و به به ردیکانی (قزلجه) ی سه روخوار و (به یره م) و (به ره جو) داتی ده په زی و له خوار (به ره جو) وه ناوی - به یره می تیکه ل ده بی وده زوا و به مه زرای (قولغه ته په) دا زه ت ده بی و له سه روی چوار دیواره وه ناوی دبی (باغچه ی) لای چه په وه تیکه ل ده بی و (چوار دیوار) به جی دلی و له لای چه په وه چومیلکه ی (قه ره لیشی) تیکه ل ده بی و ده زوا، له ژورور (هه مزواوه) تیکه ل چۆمی کانی سیوده بی وده زوا و (هه مزوا) و (قزل گومبه د) به جی دلی وده زوا، له حاست دبی: (قه ره گوژ) له لای راسته وه چۆمی - قالوی - له گه ل خوی ده باوله نیوان (قه ره گوژ) و (کارزه ی گلی) له لای راسته وه تیکه ل چۆمی قه ره گوژ ده بی وده زوا و به به ردیکانی قاره وای گه وره و بوگه به ستی داده زوا و له خوار دبی بوگه به ستی له لای راسته وه چۆمی سه رای تیکه ل ده بی،

چۆمی سه را - له م چومیلکانه پیکهاتوه

۱ - چومیلکه ی سه رچاوه که له به رزاییه کانی دبی قیبله بلاغی یه وه سه رچاوه ده گزّی، ده گاته (سه رچاوه) له وی ناوی کانیوی به ناو بانگی سه رچاوه، که له ناوژه هو له به ردیکی سورشتی خودایی له قیبله ی دبی سه رچاوه وه له ده قولی و له کاتی به هاراندای له زور شوینی ده شتایی باکوری کیوژه وه زه به رده که ی، به چه شنیکی تماشایی سه رنج راکیش، ناو هه ل ده قولی و له کاتی پایزانشدا که ناو، به لای که می یه وه ده بی، زیارترله ناشگیریکی ناو هه یه، سالانی پیشوو چه ندین - ناشی به ناو بانگ هه ر به م ناوه ده گه را - به لام نیستاکه ته نیا - ناشیکی ماوه - دیاره هه ر نیسانی له دیتی نه م روانگاونه خش و نیگاره جوانه، دلرفین و به به ره م و قازانجه، به هه موهه ست و به گشت بیروبروا یه کی پته وه و بی زه خنه وه، له به رابه ری نه م گشته زه حم و به زه بی و دلآویی، به گهینه ری، نه خش پیده ری نه م خه لاتنه به رده وامه نه برآوه، له حاست نه ونه خشه بی وینه که له سه رنه و ناوه کشاوه، سه ری په رستش وده غاله ت، ریزوگه ردن که چی، له سه ر خاکی شوکرو سوپاسی خودا داده نی، کرنووشی به ندگی خوی بو ده با، تا به لکوو سروه ی به یانی ره حمی خوابی به هاواری، دلی سوتاوی، پرله خویناوی، حه ق خوراوه کانه وه،

پاشان ئاوی سه رچاوه به ناودی داتی ده په زئی، له ولای سه راوه ئاوی کیوی بالوقایه و
 نه همه داوای سه رای دیته سه رو له نیوان کوچکی خوارو سه ری یش ئاو مه ندیل به سه رو
 قوچاخی تیکه ده بی و کوچکی خوارئ به جئ دیلئ و چومیلکه ی هه به کی و باغلو
 جه یشی دیته سه رکه له شیوی - غه ربه غاجی و به رزایی، کانی زیرینه و، سونج سه رچاوه
 ده گری وهه به کی و باغلوچه به جئ دیلئ و به نیوان - بوغده که ندی و - کوچکی
 خوارئ دا ده زواو تیکه ل چومی سه راده بی و که می له خوارتره وه ئاوی بوغده که ندیشی
 دیته سه رو ئاوی کیوی (توله که) و که لی سویره که یش، له که ل خوی ده باوده زوا، له خوار
 بوگه به سستی یه وه تیکه ل چومی ته ته هو ده بی و ده زوا و ده چیته کوردستانی
 نزه ربایجانه وه.

چومی جه غه توو (= صاحب = چومه زیرینه) جه غه توو له وشه ی - جه غه تاو -
 دورست بووه، کوردی یه و تورکی نیه، چون جه غه تاو - له زمانی کوردی دا بریه تیه
 له هه رجوره شتیکی تراویلکه که ززنوو قاوو که فه لۆکه ی که وتیته سه ر، وه ك لاقاوی که
 به که ف و کوله وه هه ستایی، یاوتنه ی به فری که به هو ی خو و گه رمی هه واوه توابیته وه
 و سه ره که ی که فی کردبی، به م جو ره شتانه دگوتری جه غه تاو، یانی ئاوی که به هو ی
 خاکه وه که فی کردبی، (جه غ) یانی خاک، (تاوه) یانی ئاوی که له توانه وه ی به فروته
 رزه به دی هاتبی، جاجون له کاتی به هاراند، کلله ی به فروز نووی شیوو دۆل ولا پالان،
 چالی نساوان و سه رلوتکه ی شاخان، ده توینه وه، له میرگ ولا پال و ده شت و ده ر و
 گیاجارو چیمه ن و به ربناران نازین ده بن، گیاوگزان ده ژیننه وه ودارو گولان غونچان ده که ن،
 چوم و جوگه و شیوه لان هه لمیان لی هه ده ستی، کیژانی به حه یاو شه رمان، بوچینی
 وه نه وشه و گولان، هینانی پونگه و گوزه لان، به قه راخی چوم و کانیاو و شیوه لاندا
 په زه له ده خه ن، کاتی که تیشکی به تپن و پرشنگداری خوژیستی ساردوسرو به ستوی
 زه وی ده بوژیتیه وه، نه وکاته به هه رلایه کی (چل چه مه) داده زوانی چه میکی لی هه ل ده
 قولئ و خیروخوشی لی ده باری، به هه رده ره وشیوه لی کدا ناشگیری ئاودا دیته خوار و
 میرده زمه ی نه گبه تی بارده کا و ده تاری. له م کاته دا: له هاژه ی باوگره ی هه وران،
 شریخه ی بروسکه و به رقی ئاسمان، قه لپه زه ی ئاوی سه ربه ردان، دیمه نی تاوگه
 ورژاوان، قاسپه ی که وان له سه ر کیوان، خره می باران له به یانان، هو هو ی شوانان له
 کوستانان،

جه غه توو - ناوی زورده بی، خه لاتی خوابه خیر ده بی، سالی وا بووه که جه غه توو نه ونده زوروزه به ن هه ستاوه و به گورزو فرداپه زیوه، که گاشه سه هولی نه وه نده گه وره ی تلاندوه و له گه ل خویدا هیناویه تی که له پاکله ی پردی (ناونیان) گیراوه ، نیوان پاکله که، ناوی توزه ی جه غه توی نه کیشاوه و ناو وه سربرده که وتووه، ته نانه ت له سالی - (۱۳۶۰) هه تاوی - جه غه تو - پردی ناوینانی له جیی خوی تراناندو قه راخی لای ناوینایش ناوبردی و ماوه یه کی زور ماشین نه ی ده توانی که له پرده که بیه رتته وه، به م هویه به م چومه - و تراوه - جه غه تاو - یانی ناوی که له خاگ نازین بووه و که فی کردوه - به ره به ره بووته - جه غه توو - هه روه ک هویه توو (هویه تاو) بووه و به ره به ره بووه ته - هویه توو -

۱ - جه غه توو:

چومی جه غه توو (= چومه زیرتته = چومی صاحب) له م چومانه پیکهاتووه یه که م - چومی به یانده ره - که نه ویش بوخوی له م په لانه پیکهاتووه - ۱ - چومی حه وتاش که له کوستانه سه رسه وزه به سام و دیمه نه کانی، کانی یه تاله - دیزه به دار - کونه ورچ - که له که جار، کیوی خان نه حمه د - سه رچاوه ده گری و به شیوو ده ره ی پیچ پیچاویدا دیتنه خواری و ده گاته دیی خوشی - به یانده ره

۲ - چومیلکه ی بیلوکه له کوستانه کانی، قه ره ج دامان (که زور سارد و به فرگرو به گیچه له)، کیوی زاخه، ته وراسه - شیخ ره ش - سه رچاوه ده گری و داده بوری و له خواردی به یانده ره تیکه ل ناوی به یانده ره ده بی، له مه ولاپی دآلین - چومی به یانده ره - به داوینی باکوری - لیره واری نزاره ره ش دا - داده په ری و له خواردی - سیانزار - ه وه چومیلکه ی سیانزاری - که له کوستانه کانی (به ردی مه زقران) و (دوله ره شه وه) سه رچاوه ده گری، دیتنه سه ر و ده زرا تاده گاته حاست ده راوی چومی میک.

۳ - چومی - میک که له کوستانه کانی که لی با - نه کروژ و، به رانان وه - سه رچاوه ده گری و دیکانی - کانی په ری - باینجان، به جی دیلی و له ناودی (میک) چومی به رده ره ش، که له کوستان به رده ره شه وه سه رچاوه ده گری و دیتنه خواری، تیکه لی ده بی

و ده زوا، تاله نیتوان دیکانی - سیانزاد و قامیشه له، ده چیتسه سه ر چۆمی به یانده ره وده زوا
تاله ژووردیی (شیپانه جووه) له گه ل چۆمی هه ر میدۆل یه ك ده گرن -

۲ دووهه م - چۆمی هه رمی دۆل - له م چۆمیلکانه پێکهاوه

۱ - یه كه م چۆمیلکه ی - قزل وێل - كه له كوێستانه كانی - قه لاته ره ش - قه لبه ز -
شوشه - كاله جاز - سه ر ته ختی عه والآن - به رده گوممه ز - ناوه سبی - کیسه لآوی -
سه رچاوه ده گری و (قزل وێل) به جی دێلی وده زوا وله ده شتی - گردوو قه زوانه كه -
له گه ل ناوی كوێستانی - ته ونه لارو حه وشه گه وره - دا، ده بنه یه كوده زوا و، ناوی
كوێستانی قه لبه زیش له گه ل خوی ده باوده زوا و له گه ل ناوی كوێستانی (هه رمی خوشه)
یه ك ده گری وده زوا، تاله داوینی كوێستانی كانی - هه وار - پاله وان - داناوی كوێستانی،
گه زگه ز، له گه ل خوی ده باوده زوا و. ناوی كوێستانی شیلاناوی و هه واری موسته فا
له گه ل خوی ده باو به داوینی (گرده گه زۆل) دا داده په زی و له مه زرای - كانی درێژ -
نیتوان هه رمیدۆل و حاجی عه بدول ده رژینه ناو چۆمی هه رمیدۆله وه

۲ - دووهه م چۆمیلکه ی هه رمیدۆل - له كوێستانه كانی گوله زه رد، په ره ژال - هه وار
میران - سامیله - كانی كوچكه كه، قه بری پیره ژن - تیژاو - کیواره كه وه - كوتره كان
سه رچاوه ده گری و ناوی - په ره ژال - له گه ل خویدا ده باو به داوینی كیوی -
ئه سپونه واردا تی ده په زی و به به ر ناودیی هه رمیدۆل دادیته خواری و له كانی لیژ -
له گه ل چۆمیلکه (قزل وێل) یه ك ده گری و ده زوا و به داوینی كیوی - گه چ خورده كه -
داتی ده په زی و ناوی حاجی ئه ول، كه له كوێستانه كانی، سیلاو - به رده سپیان
(چه قه بیه كه) وه سه رچاوه ده گری، له داوینی به رده سپیانه وه تیکه ل، قوته ی به رده
گوێر كه، گیاجاری (هه وار كه تان) ده بی كه - له ناودیی حاجی ئه ول ناوه كانی - سیلاو و
چه قه بی، یه ك ده گرن، ئه مجار ده زوا و له پێچی - و شتره كه - تیکه ل چۆمی - هه رمی
دۆل ده بی وده زوا و به داوینی شاخی - گه وره قه لا - داتی ده په زی و ناوی كوێستانی
(میله ره ش) له گه ل خویدا ده باوله ده شتی (تیری) له نیتوان دیکانی مام سیوه دین - و -
هه نگه چینه دا - تیکه ل به ناوی مام سیوه دین ده بی،

۳ - سی هه م - چومی مام سیوه دین - له دووپه ل پیکهاتوه -

۱ - چۆمیلکه ی - سی کوچکه - له کویتانی کانی - که له که جار. دوو پلوسکان - کونه ورچ - دیزه به دار - ناو په ر، کوته ره ش - خوراوی په ره ژال - مله ی خوئی رزگه - مچه کوژراو - به یانه خوشه - سه رچاوه ده گری و داده په ری و له ده راوی، به یانه خوشه - ناوی کیوی به یانه خوشه له گه ل خوئی ده باوده روا و به به رناودیی - سی کوچکه - دا تی په زده بی و ده روا تا له گه ل چومی میشیاودا په ک دگری

۲ - چومی میشیاوی گه وره - له کویتانه کانی - شاله یاخی نه صحابه که - قوته ی سه رته زین - سه رچاوه ده گری و داده په ری و میشیاو به جی دلی و تیکه ل ناوی - سی کوچکه ده بی وده روا تاله داوینی - شه خسه که ی میشیاوه کونه دا، ناوی میشیاوه کونه له گه ل خویدا ده باو ده روا و به داوینی کیوی - هه واره قوله - داتی ده په ری و له به رابه ری کیوی - گه وره قه لادا - ناوی کویتانی، ناله سه خته، له گه ل خوئی ده باوده روا و به ناودیی مام سیوه دین داتی ده په ری، و دی کویش به جی دلی وله (تیری) داتیکه ل چومی هه رمی دول ده بی وده روا، و به داوینی کیوی - به رزوژی که ران - داتی ده په ری و چومی - هه نگه چینه - که له کویتانه کانی - گوژه زیخان - گیاره نگ - کانی چونه ران، سه رچاوه ده گری و له خواردیی - هه نگه چینه وه ناوی (به رده که شکان) له گه ل خوی ده باو به مه زرای (کونه کورگ) داده روا و به مه زرای - هه لوولی - داتی ده په ری و له داوینی شاخی - به ختیار له ژووردیی شیبانه جووه - تیکه ل چومی به یانده ره ده بی و ده روا، له لای راستیه وه ناوی - کانی کوتری - دیته سه ر، دیسان له لای چه پیه وه ناوی - کیوی (زیزاوان) و (گیاکه ی) دیته سه روده روا و، له لای راسته وه ناوی مه زرای (خوړسه) و شیوی (دووکانیانی) دیته سه روده روا و، لای چه پیه وه ناوی شیوی (زه لکه ی) دیته سه روده روا تا ده گاته به رناوایی (سیفه تاله)، لیره دا چومی (کانی با) که له کویتانه کانی - کانی با، ماله سوینسنايه تیه کانه وه سه رچاوه ده گری، له پشت مه زرای - کانی شیت، تیکه لی ده بی و ناوی ساردو خوشی کانی شیتیش له گه ل خوئی ده باو ده گاته مه زرای «اصحاب»، لیره ناوی کویتانه کانی (قوله ره ش) (هه واره سلان) و شیوی - گلله به رانی، تیکه ل ده بی و به - شیوی اصحاب - داتی ده په ری، له لای چه پیه وه ناوی (هه واره باشه) و شیوی - کانی سولانی (له چومی گويزان) تیکه ل چومی (کانی با)

ده بئی - برئی ده زوا و له لای راسته وه ئاوی کوستانه کانی، (برویشه) و مه زرای - مل خوارو، ئاوه کانی قوته ی شه رگا (له قه دیما سه نگه ری شه ز به دژی داگیر که رانی روس بوه) له شیوی چۆمی گۆزان تیکه ل چۆمی - کانی با - ده بئی و ده زوا، له لای چه پیه وه ئاوی، زیوا ساوای، و، (داره ده رویشه) یشی تیکه ل ده بئی و ده زوا، له لای راستیه وه ئاوی مه زرای (دیمی شه کان) (چون به رانه کیوی پیوه بوه) دیته خواری و له چۆمی - سیفه که - تیکه ل چۆمی کانی باده بئی و ده زوا، له لای چه پیه وه ئاوی خوهره لاتی گیاجاری (کونه مشکاوی) و، کونکواوی (نهم کیوه داری کویکو «که وتی» زوره) تیکه ل ده بئی و ده زوا، دیسان لای چه پیه وه ئاوی - کانی وه هاوی، تیکه ل ده بئی و ده زوا، و ئاوی. گاهاره یشی، دیته سه روده زوا، له لای چه پیه وه ئاوی - خاتونان، و میرگه وه نه وشه ی، دیته سه روده زوا، له لای راستیه وه ئاوی مه زرای، له زره ی - دیته سه رو به ئاوی، سیفه تاله، داتی ده په زئی و تیکه ل چۆمی گه وره ده بئی و، ده زواو لای چه پیه وه ئاوی کیوی - کیسه لانی - دیته سه روده زوا، دیسان لای چه پیه وه ئاوی - قه لای ده ره گولان (له ده ورانی کوندا سه نگه ری دیفاع له شه زه ف و دین بوه) و مه زرای - کانیه حوسه ینی - دیته سه ر و ده روا - نه مجار لای راستیه وه ئاوی دئی، کاوه مه له، که له کوستانه کانی - ئاسمان بلاغی - چاوگی زیحان - مه زرای ناو گۆزان - کیوی نه سکه و، به رده سپیان - سه رچاوه ده گزی، له به ر ئاوی - کاوه مه له، گشتیان ده بنه یه ک، نه ویش تیکه ل چۆمی گه وره ی ده بئی و ده زوا، له داوینی به رزایی (بن چله) دا لای چه پیه وه ئاوی مه زرای، به له جه ز (به له ک جاز) ی دیته سه روده زوا و لای راستیه وه ئاوی مه زرای - گولوانی - دیته سه روده زوا، لای چه پیه وه - ئاوی شیوی - به رده سوری - دیته سه روده زوا، دیسان لای چه پیه وه ئاوی شیوی - بیه سوتاوی - دیته سه روده زوا، له شوینی که به - دووناو - به ناو بانگه تیکه ل چۆمی - بستام ده بئی له مه ولا هه ردوو شاخه ئاو زوره کانی (جه غه توو) یه ک ده گرن،

چوارم چۆمی بستام، - که لقیکی گه وره ی چۆمی جه غه تووه له م

چۆمانه پیکهاتوه

۱ - چۆمی باید هرنه ویش له دوولق پیکهاتوه، لقی یه که م له کوستانه کانی -

کوله که ملان - سنوری کوردستانی عیراق، هه واری ئاغاسالّه - خۆرّه لاتی کۆستانی قه لاته زه ش - کۆستانی که له ک - کۆستانی به ردی کانی گه زنه، سه رچاوه ده گری ودا ده په ری، تاده گاته ده راوی بایده ری سه ری، لقی دووهه م، له کۆستانه کانی - که رخنکینه - خۆرّه لاتی - توسیه وار - مه زرای سایه خان - کیوی - وه ره تاوهر، کۆستانی کانی سلیمانیه - کیوی، به ردی هه نگه که مه زرای خورمز، کیوی به ردی دیمه که، سه رچاوه ده گری و ده روا، تاله ده شتی، بی یان - داتیکلّو ئاوی ناودیتی بایده رده بی و ده روا - بایده ری سه ری به جی دپلی و ئاوی کۆستانی - هه واره کان - کۆستانی داری قبیله - کۆستانی حه وت ئاوه لّان - شیوی حه مه سور - کۆستانی سه رکیّلان - کۆستانی پیروه یس، که له ده شته گه وره دا ده بنه یه ک، له گه ل خویدا ده باوده روا، به قه راخ بایده ری خواریداتی ده په ری و له نزیك ده راوی بوّخه لّوده رژّیته ناو چۆمی ماله گه وره وه،

۲ - چۆمی ماله گه وره، له کۆستانه کانی قه ره خان و میشیاوی کوردستانی عیراق سه رچاوه ده گری و به داوینّی کیوی، (به رده تری) داده روا و چۆمیلکه ی دپی سیفیشی دپته سه روده روا و چۆمی هه ردوو بایده ر له گه ل خوی ده باوله ده راوی - بوّخه لّو ده رژّیته ناو چۆمی بستمه وه -

۳ - چۆمی بستم - دیسان لقی راسته قینه ی چۆمی بستمیش له م چۆمیلکانه پتکهاتوه

۱ - چۆمیلکه ی گوکجه که له کوستانی سولتان - کیوی قادر کزیاو - کیوی دووبراوه - ۲ - چۆمیلکه کانی ته مزحان که له کیوی - شاخه ره شه وه - ۳ - چۆمی توراخته په که له کوستانی - کونه شه مشه م - کیوی (به ردی مه لاخته در) ه وه سه رچاوه ده گرن و هه رکام دیکه ی خووی به جی دلی و له نیوان دیکانی - گوکجه - کانی ته مرخان - توراخته په - قه مچیان - تازه دئی - له شوتنی به ناوی - سی ره وان - یه که ده گرن، نه مجار به ناوی چۆمی - قامچیان له باشوره وه به ره باکوردی روا و به قه راخی خوراوی دیکانی تازه دئی و ناگجه دا تی ده په زی و به داوینی کیوه کانی - قه ره نه لپاس، قه ره خان، هه له کوکان، قه لای مام شاخه دا، ده روا وده گاته دئی. کانامه ت، له مه و لاپیی ده لاین چۆمی کانامه ت نه مجار به داوینی کیوی - که مه ره سور - کاشیخ - داده روا وله - ته نگي بستم و چونه ره جار - تی ده په زی و ده گاته خواردی بستم، له وی چۆمیلکه ی بستم که له کوستانی (نه حمه د چاوش) ه وه سه رچاوه ده گری، ده رژینه ناو چۆمی بستم وده روا، (پیره پیاوه ژیره بلیمه ته کانی کورده واری بیریان زورتیزه، نه قل ویه ندی خوشمان وه بیردینه وه، یه کی له و بیره وه ریه خوشانه یادی، نه حمه د چاوشه - نه م کابراوه که له ناوه که ی بۆمان ده رده که وی چاوشه - به زمانی ئیستاکه - هونه رمه ند بوه، کانی که ده گاته سه رنه م کیوه به دیتی دیمه نی جوان و روانگای به رزو به ته رزورا زاوه ی، له خوئه بیته وه و بری بیرده کاته وه و سه ره له دیتی و ده لی، خوایه تائیستاکه بۆبه نده م لی داوه، په یمان بی له مه و لاهه ر بوتوی لی ده م، ئیتزروو ده کاته حه واو فووده کا به شمشاله دل بزوتنه که یدا و بریکی لی ده دا، زوری پی ناچی که گیان به گیان ئافرین ته سلیم ده کاوده مری، چاخه لکیش هه رله سه رنه و کیوه ده ی ئیزن و بۆبیره وه ری نه م رووداوه دل ته زینه په ند ئاوره - کیوه که یان به کیوی - نه حمه د چاوش ناودیر کردوئه مجارلای راستیه وه چۆمی - ده ره زای - دینه سه روده روا دیسان چۆمی خسره وخان - که له کوستانی خسرو خانه وه داده په زی ده رژینه ناوی و، ده روا تا له حاست دئی - خوشه ده ره، چۆمیلکه ی خوشه ده ره یشی دینه سه روده روا، تا له نیوان دیکانی خوشه ده ره و - بوخه لو، چۆمی ماله گه وره له گه ل خووی ده باوده روا، نه مجار لای چه په وه ناوی کوستانی، چیه که - و کوستانه کانی هه نگه ژال و ناوی کانی - هه ژال - له گه ل خووی ده باوده روا، دیسان لای چه په وه ناوی کوستانی (خوایه ن) و ناوی مه زرای - شیلانکه - له گه ل خویداده باوده روا، دیسان ناوی کوستانی

پشتی شه ریف و، ئاوی - چه وره بیه که و، ئاوی کویتسانی - کونه هه نگه که - که به ده ره ی کونه گوێزه که، داتئی ده په زئی له گه لّ خوئی ده باوده زوا - دوباره لای چه په وه ئاوی کویتسانی به رده دزان، و ئاوی کانیه تالّه و، ئاوی کویتسانی - مله ی به رده زه شان، کانی کۆسه و ئاوی - بالّه لوگه - له گه لّ خوئی ده باوده زوا، دیسان هه رله چه پیه وه ئاوی کویتسانی - پالّ قه لا - و ئاوی هه واری قولقوله - و ئاوی کویتسانی هه واره کان و ئاوی کانی - پرده به ردینه - له گه لّ خوئی ده باوده زوا، هه رله لای چه په وه ئاوی کویتسانی - به رده سپیان و ئاوی کویتسانی - ئاسمان بلاغی - له گه لّ خوئی ده باوده زوا - له خواردئی - ده گا گاهه ئاوه کانی - کانی چاوه که و، کانی بوئی، له گه لّ خوئی ده باوده زوا، دیسان هه رلای چه پیه وه ئاوه کانی - مه زرای ناو باخ و حه وزه ی مرواری - و ئاوی شیوی که ولان - له گه لّ خوئی ده باوده زوا و ئاوی کویتسانی - بلوکه کوئن و، ئاوی مه زرای زه بیه چکۆله و زه بیه گه وره و ئاوی - روسته م به گ، له گه لّ خوئی ده با، به لّام ئاوی کویتسانی - به رده زه شه و ئاوی - کانی ئاوه خوشه و ئاوی - کانی چپاوی له شوئی به ئاوی (قه لپه زه که ی پردی سوته) ده زژینه ناو چۆمی بستمه وه و ده زوا - نه مجارله له لای راسته وه ئاوی کویتسانی - دیمه گه وره ی ده گاگا و ئاوی قه لاگا، له گه لّ خوئی ده باوده زوا و ئاوه کانی کویتسانی، قازان شکین و ئاوی، کانی چپاوی، و ئاوی کانی کرماوی، له گه لّ خوئی ده باوده زوا، دیسان ئاوی کویتسانی بی سه ران، ئاوی، کانی زژیوی، ئاوی کویتسانی کونه ورچ، ئاوی شیوی باخه که، له گه لّ خوئی ده باوده زوا، دیسان ئاوی مه زرای کانی سلیمان و ئاوی مه زرای شیخ سه عید له گه لّ خوئی ده باوده زوا، نه مجار ئاوی کویتسانی - کلّاوره ش و ئاوی کویتسانی - حانه خان و، ئاوی شیوی چناره کانی خالو سه لیم، له گه لّ خوئی ده باوده زوا و به خوهره لاتئی مه زرای - ده گاگا - داتئی ده په زئی و له حاست دئی - حاجی مه مه دان - چومیلکه ی حاجی مه مه دان - له لای راستیه وه که سئی شاخه یه و هه رسئی شاخه که یشی له کویتسانی سه رکێلان - به ردی برایم، و کویتسانی، مه مه خانه وه سه رچاوه ده گرن و له خوار ناودیوه ده بنه یه ک، له ژوردئی سوته وه - درژینه ناو چۆمی بستمه وه، دیسان ده زوا و دئی سوته به جئی دیلئی و لای چه پیه وه ئاوی خوهره لاتئی کویتسانه کانی - کاوه مه له ی دیته سه رو ئاوی ده ره گه ونیش، له گه لّ خوئی ده باوده زوا و له - دووئاو تیکه لّ چۆمی به یانده ره ده بی، به م جوهره لقه گه وره کانی - جه غه توو - لیهره دا یه ک ده گرن و له مه ولا جه غه توو ده زوا و ده چیته ده راوی ده ره زیاره تی - سه رئی، له وی

چۆمیلکه ی ده ره زیاره ت که له کیوی - که رامیان و به رده زه شی جه وشه ن و کانی قووچ، سه رچاوه ده گزی، دیت و له زیر پردی - ده ره زیاره تی سه زی له حاست قاوه خانه و ناشی کاغه ریب - تیکه ل جه غه توو ده بی و ده زوا و ده گاته ده راوی ده ره زیاره تی خواری، له وی چۆمیلکه ی ده ره زیاره ت که له به شیکی - کانی قووچ و کیوی دیته خواری تیکه لی ده بی و ده زوا و ده گاته ده راوی مازواره - له وی چۆمیلکه ی مازواره که له کیوی به نه ن - دیته خواری، تیکه لی ده بی و ده زوا و به به ر ناودیتی - تاله جه ز - داتی ده په زی و ده زوا و ده گاته ده راوی - چه سه ن سه لاران - له وی چۆمیلکه ی چه سه ن سه لاران که له کیوی - دیته خواری تیکه لی ده بی و ده زوا و ده گاته ده راوی - سه رده ره و زه نگه زیزان - له وی چۆمیلکه ی سه رده ره له کیوی - دیته خوار و به قه راخی سه رده ره و زه نگه زیزان داده زوا و تیکه لی ده بی و دیتی مه زره به جی دیتی و ده گاته ده راوی - تایشه - له وی چۆمیلکه ی تایشه له کیوی - اصحابه درتزه - وه دیته خواری و چۆمی بارام له گه ل خویدا ده باو تیکه ل جه غه توو ده بی و ده زوا و ده گاته ده راوی - قشلاخی پرد - له وی چۆمی گه وره قه لا که له سی چۆمیلکه به دی هاتوه - ۱ - چۆمی جه وشه ن له کیوی - به رده زه ش - سه هولان - کیوی کانی چاو زه ش و به رده هه نگ - کانی قووچ - به رانان - سه رچاوه ده گزی و به ناودیتی - جه وشه ن - داتی ده په زی و له نیوان دیکانی گه وره قه لا و عاره به له نگ - له دو ناوانی عاره به له نگ و جه وشه ن تیکه ل چۆمی عاره به له نگ دبی -

۲ - چۆمی عاره به له نگشله سی چۆمیلکه پیکهاتوه:

— چۆمیلکه ی ده ره سی ناوی که له کوستانه کانی - نه که زوزه بالی، به رانان - سه رچاوه ده گزی و به ناودیتی ده ره ی ناوی داتی ده په زی و له به ر ناودیتی دا، چۆمی عاقلا واکه له ده زوی عاقلا سه رچاوه دگزی له گه ل خوی ده باو تیکه ل چۆمی سماقلو ده بی - چۆمیلکه ی سماقلو له کیوی قه یسه - به رده زه ردی که نده سوره - سه رچاوه ده گزی و سماقلو به جی دیتی و ناوی ده ره ی ناوی له گه ل خوی ده باو ده زوا و ده گاته ده راوی - که سن نه زان -

۳ - چۆمیلکه ی که س نه زان که له کوێستانه کانی - به رده که شکان سه رچاوه ده گری، به ناودی، پردارو ده و نی که س نه زان داتی ده په ری و له نیوان عازّه به له نگ و که س نه زان داتی که له هه ردو و چۆمه کان ده بی و ده زوا و ده گاته ده راوی - خورمتا، له وی ئاوی خورمتا که له کوێستانی - گه و ناوی دیته خواری له گه له خووی ده باوده زوا و عاره به له نگ به جی دیلی و چۆمی جه وشن له گه له خووی ده باو ده گاته به ر ناودی گه وره قه لا، له خوارنا و دیوه چۆمیلکه ی تمه رچی که له کیوی ته مه رچی دیته خواری تی که لی ده بی و ده زوا و ده گاته به ر ناودی سه رسیف - له وی چۆمیلکه ی سه رسیف که له کیوی - به رده زه رد - کیوی به رده ریتقاوی - سه رچاوه ده گری، له لای چه په وه تی که له چۆمی گه وره قه لا ده بی و ده زوا له حاست پردی - قشلاخی پرد - تی که له چۆمی جه غه توو ده بی و ده زوا و ده گاته - به ر دی که چه ل مینگان - له وی چۆمیلکه ی که چه ل مینگان - که له کیوی به رده ریتقاوی، کیوی به رده زه رد، سه رچاوه ده گری و به ناویدا دیته خواری و ده گاته ده راوی - زرقه - له وی ئاوی (که لی زرقه) یشی دیته سه رو ده زوا و تی که له جه غه توو ده بی و ده زوا و ده گاته ده راوی - که مه ره سیاوه - له وی چۆمیلکه ی که مه ره سیاوه که له کیوی - شمشیر زیرین (که به ناوی صحابه ی شمشیر زیرینه وه ناودیر کراوه) سه رچاوه ده گری و دی، که مه ره سیاوه به جی دیلی و له لای راسته وه ده ززیته جه غه تووه وه ده زوا و ده گاته، ده راوی - ده ره وه زانی نه حمه د خان - له وی چۆمیلکه ی ده ره وه زان که له کیوی - سه رچاوه ده گری تی که لی ده بی و ده زوا و ده گاته ده راوی - قه لا چوخه له وی - چۆمیلکه ی قه لا چوخه که له کیوی سه رچاوه ده گری و به قه راخی دیدا ده زوا و تی که له جه غه توو ده بی و ده زوا و ده گاته ده راوی - ده ره سمايله - له وی چۆمی ده ره سمايله - که له کیوی شمشیرین زیرین - سه رچاوه ده گری و به ناودی - که ندو لانداتی ده په ری و به قه راخی ده ره سمايله دا - دیته خواری و تی که له جه غه توو ده بی ده زوا و ده گاته ده راوی - درگا سلیمان -

۲ - چۆمی خوژخوژه - له م چۆمانه پیکهاتوه:

۱ - چۆمی شاقه لا - (چۆم له ناوچه ی کوردستاندا له حاست هه ردی بی به ناوئه و

دیوه ناوده برئی، چون هه ر دئی یی له حاست خۆی مافی که لک وه رگرتنی له ئاوو به رهه می تری چۆمه که هه یه) چۆمی ۲. هه نگ لاوئی - که له شیوه پزگول وزه نویره کانی خورزه لاتی کوستانی چل چه مه و کوستانه کانی - مزگه وت و میرزا - دووبرا - قه لاته زه ش - قادر کوژیاوه وه - سه رچاوه ده گزئی و دئی نه رگسله به جی دئی و له نیوان - ده ره گاوان و نه رگسله - دا چۆمیلکه ی ده ره گاوان، که له کیوی - قه بری ده رویش، و رووکاری باشور و خورزه لاتی مزگه وت و میرزا - سه رچاوه ده گزئی، تیکلاوی ده بی، ده روا تا نزیککی شاقه لا - نه مجار چۆمی، که له با - له کوستانی - کانی میرزا ، چۆمی کانی خه سره وه له کوستانی، به رده سپی ، چۆمی سلیماناوله کیوی به رده زه شه وه سه رچاوه ده گزئی و، له چه پ و راستیه و، ده زژینه ناوئی، دیسان به ره و دیکانی شاقه لا - ته وه که لان - بناوه چان ده که وینه زئی، لیره دا چۆمی ئالیجانی (که له کوستانی مه نی جاره وه سه رچاوه ده گزئی) دینه سه ر و دیکانی ئالیجان - ئاو باره - عزیزاوا به جی دئی و له نیوان بست و که که وسان دا - ده زژینه ناو چۆمی بسته وه ، له حاست دئی و زمان به ره و خوراوا لا ده گاته وه و به قه راخی دیکانی که که وسان و ده رویانه وشکه داتی ده په زئی و له ژووردئی - مه ولاناوا - وه چۆمی ئیسحاقاوا تیکلاو ده بی -

۱ - چۆمی بست: چۆمی بست سی قوله و له کوستانه کانی، هه ستیره زه ش - سه رقه لپه زه - کیوی قه لا - قولی زلیخا (ناوی دایکی شیخ حه سه ن زلیخا بوه چون له م شویندا نوژی کردوه و قبیله (رووگه) ی بو دیاری کردوه به م - جیگه یان وتوه قولی یانی قبیله ی زلیخا شیوی - ده لو (ده لووله قه دیم دادی یه کی ئاوه دان بوه و خوالی خوشبو شیخ حه سه ن مه ولاناوا له م دئی له دایک بووه) کیوی کانی چاوره ش - نه م کانی یه له به ر ئاو زووری به ناو بانگه و زیاترله دووناشگیر ئاوی هه یه) هه رواه کیوی که نیش کوژیاوه وه سه رچاوه ده گزئی، له نیوان که که وسان و زمان دا تیکلا به چۆمی شاقه لا ده بی (که پئی ده وترئی دوه ئاوی بست و که که وسان) -

۳ - چۆمی ئیسحاقاوا - له م چۆمیلکانه پیکهاتوه:

۱ - چۆمی باشورئی له کوستانه به زروسه رسه وزو به دیمه ن و جوا—سسسه کانی -

به رده رَیقناوی - له پشت دَیی ناگجه ی مه ریوان و کوستانه کانی - کانی میرزا - کیوی ناو سه خت، کیوه زه شی ئیسحاقاوا - کیوی شانشین - سه رچاوه ده گزّی، به ره و باکوری دَیی ئیسحاقاوا به جی دَیلی، له نیوان سوّله و ئیسحاقاوا دا چۆمی سوّله یشی دَیته سه ر، ده زواتا له نیوان سوّله وده رویانی شیخ داسی چۆمیلکه له زاست و چه پیه وه هوروزمی بو دَینن، له ده رویانی شیخ زه ت ده بی و له نیوان هه ردووده رویان و مه ولاناوا دا تیکلاوی چۆمی شاقه لا ده بی، ده زواتا له نیوان ماسیده ره ی شیخ و مه ولاناوا دا چۆمی قه ره بوغره ی تیکه ل ده بی، که له کوستانه کانی خسروخان - به ردی برایمه وه سه رچاوه ده گزّی، نه مجار ماسیده ره ی شیخ و کانی سه ید به جی دَیلی - له وی چۆمی (مله) له کوستانه کانی به نده نی سیقه سوره وه سه رچاوه ده گزّی و دیکانی سورنج داغ، نووه ین، مله، قشلاخ، به جی دَیلی و له خوار ناودی خورخوره تیکلاوی چۆمی - خورخوره ده بی -

۴ - چۆمی جافرخان :

چۆمی جافرخان له کوستانه کانی سه رده ره ی باشماق و کیوی به رده قیت سه رچاوه ده گزّی و مه زرای جافرخان به جی دَیلی و له نیوان هه ردوگاوه که چدا، چۆمی گاوه که چی سه ری، که له کوستانی، مه نی جار، و به رزایه کانی خاله وازه سه رچاوه ده گزّی، تیکلاوی ده بی و ده زوا و، گاوه که چی خوار، به جی دَیلی . له نیوان گاوه که چ و چنارتو دا، چۆمی چنارتوو که له کوستانی حاجی سه یده وه سه رچاوه ده گزّی، تیکه لی ده بی و ده زوا و ناوی کوستانی سه ر ته زینی دَیته سه روسور موسی، به جی دَیلی و چۆمیلکه ی ده ره شیخان، له کیوی - دانه په زی و تیکه لی ده بی و ده زوا تاله قاره وای سلیمان تی ده په زی . چۆمیلکه ی بن حانه ی تیکه ل ده بی و ده زوا . چۆمی ده وره قه لایش، که له به رزایه کانی مه و سماواوه دَیته خوار، له گه ل خوی ده با و قشلاخی ناغاگه وره به جی دَیلی و له خاکی ده ره تفی زه ت ده بی و له خواردی خورخوره وه تیکلا و چۆمی گه وره ی خورخوره ده بی، نه مجار که زورتری ناوه کانی نه م چۆمه به خیر و بیره لیڤه دایه ک گیرده بن مه زرای خورخوره و دَیی - قوتلو - به جی دَیلی و له خوار قوتلو، ناوی کیوی به رزی شمشیر زه زینی تیکه ل ده بی لیڤه دا - چۆمیلکه ی پیر سلیمان، که له کوستانه به رزه

به دیمه نه کانی - کانی ده رویش و کیوی چادره که ی، پشت عه لیاوای ته خته وه سه رچاوه ده گری و به به رناو دیکانی خوشینان و، ده ره قوله دا، داده په ری و له حاست دیتی روسته مان تیکه ل به چومی خورخوره ده بی و دیکانی شیخه له و سه یفا و اوحانه میران به جی دیتی و له راست و چه په وه ناوی دیکانی سه یفا و شیخه له ی دیته سه ر، پاشان له خواردیتی حانه میرانه وه ناوی چومه کانی ئیرانشاو باشماخ و میراوا و ئیراوی تیکه ل ده بی به م جوړه که، چومیلکه ئیرانشاه له به رزایه کانی هانه خاتونان و کانیاو وزنه ی شیوو دوله کانی ژورناو دیوه سه رچاوه ده گری و به به رناو دیدا دیته خوار و ناوی قه لا چوخه یشی ده چیته سه رو ده گاته ئیرا، که نه م چومه له چه ندلاوه بناوانی لی هه ل به ستراوه و بوباخ و خه له و ته ره کاری وشتی تر که لکی لی وه رده گیری - به لام نه گه رده و له ت سه دی له سه ربه ستایه چ له وه چاتربوو؟

چومیلکه میرا و له به رزایه کانی هو به تو سه رچاوه ده گری و ده گاته شه مسه و له وی ناوی شه مسه یشی، دیته سه ر و ده روا تابه ر، ته یمان قه لا، له وی چومیلکه باشماخ که له کوستانی کانی سه رده ره و تازاوا و کیوی سولتان و به رده قیت - سه رچاوه ده گری و به مه زرا کانی باشماخ دا داده په ری و به چومی شرابخانه داده روا و له حاست ته یمان قه لا تیکه ل ناوه کانی میراوا و شه مسه ده بی و ده روا و ناوی ئیرانشاو قه لا چوخه یش له گه ل خوی ده باو ئیرا و به جی دیتی و ناوی دیکانی، هه وی و، ته خت و، ضامنا ویشی، دیته سه روبه به ر دیکانی ته مره گ و، شاشاگه ل و، چناره دادا ده په ری و له خواردیتی - حانه میرانه وه تیکه ل خورخوره ده بی و ده روا و به ژیر پردی - سوننه ته - و به قه راخی خورواوی کیوی میزویی - نیمام - داتی ده په ری و دیکانی هه ردوو، چاپان و ئینچکه، به جی دیتی و له تیوان - قه ره ول و قوزولوی خوار و - دا چومی - زایر - که له به زرایه کانی هو به توله دوولاه - ۱ - صالحاوا و ئیلو ۲ - مه لاسالار، سه رچاوه ده گری و هه ردولا له سپه وه یه ک ده گرن و به داوینی کیوی - کورکور و مه زرای قازی خان داتی ده په ری تا ده گاته - پارسانیان، له وی ناوی نه حمه د مه رده و قه لاگای کورکوریشی دیته سه ر - نه مجار به مه زرای پارسانیان داده روا و تیکه ل به چومی خورخوره ده بی و ده روا و له حاست چی چی خوار چومیلکه کانی تیکانلو و عه لیاوای له چه پ و راسته وه تیکلاوی ده بی و چی چی خوار - به جی دیتی، لیره دا چومی - زویه که لقه کانی له کوستانه کانی یه که داری قه پلانتو، کیوی، دیوانی، نیوان سولاکان و نه صحاب، کوستانی عه بدوررزاق - ه وه

سه رچاوه ده گزی و به دیکانی - سولاکان - نه صاحب - قه پلانتو - نه ول مومن - کورد که ند دا دینه خواری و پیکه وه زپوه به جی دپلن و ده رزن تا له نیوان چی چی خوار و دالو، داده رزینه چومی خورخوره وه کاتی له دالوره ت ده بی چومی یورقول که له باکوری - عه بدورزاق - ه وه سه رچاوه ده گزی و دیکانی یورقول و قه رناو به جی دپلی و له ژور قوتانجو خه وه تیکلاو خورخوره ده بی، به نیواندیکانی قوتانجوخ و یاپش خان داده رزا و به ژیر پردی یاپش خان داتی ده په زی، لیره دا چومی به رچه م که له کیوی سوره واله وه، سه رچاوه ده گزی، به به رناودی به رچه م و قه راخی چول مه لودا، ده رزا و تیکه ل چومی خورخوره ده بی، نه مجار به نارامی و له سه ره خوله نزدیکی قشلاخی ره زا، ده رزته ناو سه دی بوکانه وه -

چومی سه قز - له دوولقی گه وره پیکهاتوه:

یه که م، لقی خورزه لاتی نه ویش له م چومیلکانه پیکهاتوه

۱ - چومی که لی خان که له کوستانه کانی گوله زه ردی خاپوره دی - ده راوی کلاره ش، کانی سبی - سه رچاوه ده گزی و ده رزا تا دپته ده راوی خاپوره دی له وی چومیلکه ی خاپوره دی که له کوستانه کانی سه رتون، سه ربه رده و، مه حمود شایه ر، سه رچاوه ده گزی و به باشوری دی خاپوره دیدادپته خواری و ده رزته ناوه چومی که لی خان، ده رزا تا ده گاته ده راوی کیله شین لیره چومیلکه کیله شین که له کوستانه کانی به رده ریقناوی، سه رچاوه ده گزی و له به ر ناودیدا ده رزته ناویه وه - ده رزا تا ده راوی هه مزه قه ره نیان، له وی چومیلکه ی هه مزه قه رنیان که له باکوری کیوی - شه هیده که - سه رچاوه ده گزی دیت تا تیکلاوی ده بی - ده رزا تا ده چپته ده راوی، قوره ده ره، له وی ناوی به شیکی تری کیوی - شه هیده که، و کوستانی قوره ده ره ی، تیکه ل ده بی و ده رزا تا ده راوی سیاده ری خواری

۲ - چومی سیاده ر له کوستانه به رزه به ته رزه جوانه پرگول و گیاره نگاوزه نگه کانی، سه رتون، مه یدانان، باشوری کوستانی کانی تاله - سه رچاوه ده گزی و به ره و خورزه لات به قه راخی سیاده ری سه زی دادانه بور و له نیوان هه ردوو سیاده ردا، ناوی

چۆمیلکه ی دیکانی داراوی - وزمه له یشی، تیکه ل ده بی و به به رناودیتی سیاده ری خوارئ دادا ده په زی، تاله ده راوی سیاده ر، تیکه لی چۆمی گه وره ده بی، له مه ولا به ره و باکور ده رۆا و دبی - میره دبی به جی دیلی و ده گاته ده راوی ته موته له وی چۆمی ته موته یشی تیکه ل ده بی

۳ - چۆمی ته موته له کوستانه کانی - قولقوله و، پیرومه ران و که ره ویان و، قه به غلوجه و، که نده سوره، سه رچاوه ده گری و به باشوری دبی ته موته دادیته سه ر چۆمی میره دبی، ده رۆا تا ده گاته ده راوی به له جه ز له وی چۆمیلکه ی به له جه رۆ شیوه توی دیته سه ر، ده رۆا و له ده راوی چراغ وه یس چۆمیلکه ی چراغ و یسیش له گه ل خوی ده باوده رۆا تا ده گاته ده راوی مازوار له وی چۆمیلکه مازوار و میتوی دیته سه روده رۆا تا ده چیته به ر دبی ته موغه له باشوری ناودیتی ته موغه لقی دوو هه می دیته سه

لقی دوهه می چۆمی سه قز یانی لقی خۆراوای له م چۆمیلکهانه پیکهاتهوه:

۱ - چۆمی میرگه نه خشینه له کوستانه کانی دووسه ر، قه لاگا - کانی کیزان - قه بری مه یدانان - کیوی کوزو کچ - سه رچاوه ده گری و ده رۆا تا ده گاته شیخ چۆیان، له وی چۆمی شیخ چۆیان له کوستانه کانی پیر چۆیان - به رده هه لو - هه واره به زره - خورماورجان - کونه په نیر، کونه وه سمان - سه رچاوه ده گری و له خاکی شیخ چۆیان دا تیکه ل چۆمی میرگه نه خشینه ده بی، دیسان چۆمیلکه ی گوژی که له کیوی تیزکه تفه نگ، سه رچاوه ده گری، له نیوان، کانی به ندو، شیخ چۆیان، تیکه لی ده بی و ده رۆا و دیکانی، کانی به ندو، بۆبه کتان، به جی دیلی و له وی چۆمیلکه ی، تایه ر بوغده، که له باکوری زنجیره کیوی، وه ستامسته فا، سه رچاوه ده گری، له نیوان بۆبکتان و کونده لاندنا تیکه لی ده بی و به به رناودیتی کونده لاندنا ده رۆا و ده گاته قشلاخی سه ری، له وی چۆمیلکه ی پارچیان و ئاوی وه رزه مه له ی دیته سه ر و ده رۆا تا له باشوری دبی ته موغه تیکلا و چۆمی که لی خان ده بی و به نیوان دیکانی قشلاخی خوارئ و قه به غلو و عه لیاوا و نایچی و نه یده ردا داپه زی و ده گاته شاری سه قز که له حاست هه رکام له م ئاویانه

چۆماوو کانیاوه کانیاو ده رژێته ناو چۆمی گه وره وه، نه مجار به مه نی و سه نگینی تاییه ته وه به ژیر پردی پادگاندا ده ژواو پارکی شار به جی دێلی و له ژیر پردی گه وره وه نه خزی و دیکانی کانی نیاز و تاوه قران و ده ره په مه دان و کانی جه ژنی به جی دێلی و ده گاته ناخته په له حاست کانی نیاز، چۆمی ئالتون که له کوستانی به ناو بانگی وه ستامسته فاوه سه رچاوه ده گری و دیکانی سونج و قامیشی شیر یازی بلاغی به جی دێلی و له قه راخ ناخکه ند چۆمی مه رخوزی دێته سه رو به ناو خاکی ناخکه ندادا ده په ژۆ و ناوی ئالتونی سه ری دێته سه رو به ژیر پردی قاره وا داده ژوا. له به ردیی ئالتونی خواری و له باشوری کانی نیازدا ده رژێته ناو چۆمی سه قزه وه و ده ژوا و دیکانی کانی نیاز و تاوه قران و ده ره په مه دان و کانی جیژنی به جی دێلی و ده گاته دیی ناخته په له وی چۆمی ئاره بوغلو، که له سی کانیاو به ناوی ۱ - سه گه وه ند «سه ره ند» ۲ - قولکه ۳ - قه وه خ و به رزایی دیی کانی زوراب و به رده زه رده وه سه رچاوه ده گری و به به ردیی ئاره بوغلو سه ریدا ده ژوا و له نیوان هه ردوو ئاره بوغلو دا. ناوی به رزایه کانی سلیمانکه ندی و کیوی شاخه زه شی دێته سه روله ئاره بوغلو خواری زه ت ده بی و له ژوور ناخته په وه تیکلا و به چۆمی سه قز ده بی و ده ژوا و ناوی کیوی گازه شی دێته سه رو له خاکی دیی نه ماوی دا شالوجه ده رژێته ناو سه دی بوکان سه قزه وه سه دی - سه قز -

به ته‌واوی ئه‌و سه‌رزه‌ویانه‌ی که ئاوه‌زۆی چۆمه‌کانی جه‌غه‌تو، سه‌قز، صاحیب، ته‌ته‌هو، ساروخ، ده‌یان گریته‌وه. تا باشوری (گۆلی ورمی) یانی له‌باشوری گۆلی ورمیوه تا زنجیره‌کیوه‌کانی (چل‌چه‌مه) و ئه‌و کیوانه‌یکه‌شان به‌شانی چل‌چه‌مه‌له‌خۆر‌ه‌له‌ته‌وه‌به‌ره‌و خوراوا کشاون. له‌قه‌زنی نۆه‌می پیش‌زاینی‌دا بیان‌وتوه (زاموئا)ی داخلی.

وه‌ته‌واوی ئه‌و سه‌رزه‌ویانه‌ی که له‌(گۆلی ورمیوه) تا به‌شه‌کانی لای سه‌روی چۆمی (ده‌یاله) درێژه‌یان هه‌یه، یانی ته‌واوی ناوچه‌ی شاره‌کانی میانداو، مه‌هاباد، سه‌قز، بانه، سوله‌یمانی، حه‌ل‌بجه تا خانقین، سه‌رپلی زه‌هاو، سنه به‌مانای تی‌کراییی به‌(هه‌ریمی زاموئا، لولو) ناوبراوه و به‌شیوه‌ی تایبته‌ت (زاموئا)یان(پێ‌وتوه).

له‌م زه‌مانه‌دا (۸۳۴ تا ۸۲۸)ی پیش‌زاینی ته‌واوی زه‌ویه‌کانی ده‌ورو به‌ری گۆلی ورمی و (زاموئا)ی داخلی (له‌ولا‌تی میانداووه‌تا سه‌قز) به‌ده‌وله‌تی (مانناکان) به‌ناوبانگ بوه.

له‌سالی (۸۲۸ی) پیش‌زاینی سه‌لمانساری سێ‌هه‌م سه‌روکی ده‌وله‌تی ئاشور به‌هوی پیری و له‌کارکه‌وتوی - فه‌رمانده‌یه‌تی قوشه‌نی خوین‌خۆری خۆی به‌یه‌کی له‌سه‌رداره‌کانی به‌ناوی (دایان - ئاشور) ده‌سپێرێ. (دایان - ئاشور) هه‌روژم ده‌باته‌سه‌ر (ئوئالکی) پاشای ماننا. (ئوئالکی) په‌نا به‌کیوه‌ده‌با و خۆی ده‌شاریته‌وه، به‌لام ئاشوریه‌کان مه‌رو مالیا‌تیکی زۆر، تالان‌ده‌که‌ن و دی‌چوله‌کان داگیر‌ده‌که‌ن، وه‌ک دیکانی (ئیزیرتو) یا (زیرتو) «سه‌قزی» ئیستاکه‌که‌په‌ناگا و قه‌لای (ئوئالکی) بوو، پاشان له‌ساله‌کانی (۶۵۹ - ۶۶۰) پیش‌زاینی) سوپای آشور له‌ژێر فه‌رمانده‌یه‌تی سه‌رداری خوین‌مژی ئاشور به‌ناوی (نابو شارو سور) له‌کیوه‌کانی (زاگروس) تێ‌ده‌په‌رن.^(۱)

(ناخسری) مانایی زۆری ته‌لاش‌کرد تا کاتی هه‌سانه‌وه‌ده‌رفه‌تیان لێ‌بینی و شه‌وانه‌بدا به‌سه‌ریاندا و له‌به‌ینیان به‌ری، به‌لام له‌م هێرشه‌شه‌وانه‌دا سه‌رناکه‌وی و ناچار ده‌بی، پاشه‌کشی بکا و (ریگا بو سوپای ئاشور بکاته‌وه) ئاشوری‌یه‌کان هه‌شت قه‌لایان له‌نیوان (سنوری باشوری ماننا) و (پایته‌ختی ماننا) (ئیزیرتا) دا‌داگیر‌کرد. (ئه‌خسری) هه‌شارگه‌ی خۆی له‌«ئیزیرتا» که له‌خه‌ته‌ردا بو‌گو‌یزاوه‌بو‌لوتکه‌ی «ئیشتاتو»، به‌لام ئاشوریان پاش ئه‌وه‌که‌(۱۵) رۆژ ئیزرتا سه‌قزی ئیستاکه‌و قه‌لاکانی ده‌ورو به‌ری «ئوزیبا» زی‌بیا «ئیزی‌بیا» (زیویه‌ی ئیستا) (ئورمیا ته‌) و (ئه‌رمائیت‌یان) گه‌مارو‌دا، به‌لام ده‌ورو به‌ریان وێران‌کرد و خه‌لکی هه‌ژاریان به‌دیل‌گرت و ئه‌سب و که‌رو و لا‌خی گه‌وره‌ی شاخ‌داریان به‌تالان‌برد و شوینیان گوم‌کرد. له‌

نزیکی سالی ۷۱۶ ی پیش زاینی کابرای به ناوی (ئولوسونو) شای (ماننا) بوو. (ئولوسونو) له به‌ستنی په‌یمان یه‌کیه‌تی له‌گه‌ل ئاشوری خوین خوردا په‌شیمان ده‌بیته‌وه و ده‌یه‌وی له‌گه‌ل ده‌وله‌تی (ئورارتو) دا په‌یمانی یه‌کیه‌تی به‌ستنی و ده‌وله‌ته‌ چکوله‌کانی هاوسینی خوی «ئیتی» پاشای ئالابریا و ئاشور له، پاشای «کارالا» به‌ دژی ئاشوری هان‌دا. پاشان سارگون ی دوهم پاشای ئاشور به‌ ده‌وله‌تی «ماننا» هیرش ده‌با و ئیزیرتا سه‌قزی ئیستاکه‌ پایته‌ختی ماننا و دو قه‌لای گرنگی ناوه‌ندی زبیه «زیویه» و ئارمائییت صاحب یا قه‌پلانتو ده‌گری، ئولوسونو خوی ده‌دا به‌ ده‌سته‌وه و ته‌سلیمی به‌زه و ره‌حمی پاشای ئاشوری داگیر که‌ر ده‌بی، چون له‌ ژیره‌وه په‌یه‌وه‌ندی به‌ سیخوره‌کانی ئاشوره‌وه به‌ستبو دیسان پاشایی (ماننای) پی ده‌سپیره‌وه، (ئیتی) یش له‌گه‌ل خیزانیدا بو ناوچه‌کانی ژیر ده‌سه‌لاتی ئاشور دور ده‌خریته‌وه. به‌لام «ئاشور له» به‌ زیندویه‌تی پیستی ده‌که‌نن و نامه‌ردانه‌ ده‌ی کوژن.

له‌ سالتانه‌کانی ئاشوری، زه‌مانی (سه‌لمانسه‌ری سی‌هم) نزیکی ساله‌کانی (۸۴۴-۸۳۶ پیش زاینی) باسی له‌تیک هه‌ل که‌وتنی ئاشوریه‌کان له‌گه‌ل خه‌لکی (مادای) و (پارسوئا) کراوه، به‌ وته‌ی ئاشوریه‌کان سوپای ئه‌وان له‌م تیک هه‌ل چونه‌دا له‌ سنوری (زی چکوله) (ناوچه‌ی باشوری هه‌ولیره‌وه) ری ده‌که‌وی و له‌ ری (زاموئا) (ده‌وله‌تی لولوبی) و (نهمری) یه‌وه له‌ ری «کو» و رانیه و قه‌لادزی و سه‌رده‌شت یا سوله‌یمانی و پینج‌وین و بانه‌تی ده‌په‌ری و هه‌ل ده‌کویتیته‌ سه‌ر (پارسوئا) و (مادایی) نزیکی سه‌قزی ئیستاکه‌ و له‌ سنوری ماد، قه‌لا و قشله‌یه‌کی زور به‌دی دینن.

دیسان له‌ ساله‌کانی (۸۱۰-۸۲۴ پیش زاینی) سه‌روکی ئاشور به‌ ناوی شمسی ئه‌دادی پینجهم ناویکی له‌گه‌لی (مادای) بردوه و به‌ قسه‌ی خوی ده‌لی خه‌لکی سه‌رزه‌وی هادم وادار به‌ فه‌رمانبه‌ری و باج‌دان کردوه. به‌لام چون ولاتی نهمری (کوردستان) له‌گه‌ل دوژمنه‌کانی ئاشوردا په‌یمانی یه‌کیه‌تیان به‌ستبوو ده‌ستی ئاشوریان له‌ به‌شی سه‌رزه‌وی (ماد) کو‌تا‌کرد. له‌گه‌ل ئه‌ویش ئاشوری خوین مژده‌ست به‌رداری خاکی به‌خیر و پیری ماد (کوردستان) نه‌ده‌بو و له‌ ماوه‌ی ۶۵ سال‌دا هه‌شت جار به‌ خاکی (ئامادای) و چوار جار به‌ خاکی نهمری (به‌شی له‌ کوردستان) و دو‌جار به‌ ده‌وله‌تی (مانایی) (ناوچه‌یه‌کی تری کوردستان) بی هه‌ده‌ف و ئاکام سوپای زاکیشا و هوروژمی هینا، دیاره‌ ئه‌م تیک‌شکان و ژاوانانه‌ دواوه‌ی، ئاشوریه‌کان نیشانه‌ی موبارزه و ململانه‌ی خه‌لکه‌کانی کویستانی زاگروس (کوردان) له‌ به‌رابه‌ری ده‌س دریزی و زور ویزی هاوسی سته‌مکاره‌کانیاندا بو، جا بو ئه‌وه‌یکه‌ به‌ هه‌ر شوین و ریگانی بووه

ده‌ستیان کۆتا که‌ن و ریی هێرشیان لئ بگرن، خێله به‌ربلاوه‌کانی ئەم سەرزەویە یەکیه‌تیان پێک‌هینا.^(١)

سارگۆنی دوهم له له‌شکرکه‌شیه‌کانی خۆی (له‌ ساڵی ٧١٥ ی. پێش زاینی) دا ناوچه‌ی (خارخار)ی داگیر کرد و خه‌ڵکه‌که‌شی به‌ دیل گرت، له‌ شوینی خه‌ڵکی ئاواره و ده‌ربه‌ده‌ری (کورد) هه‌ر له‌م شوینه (هه‌وشار) کۆچه‌ریانێکی نیشته‌جێ کرد که به‌ گومانی نزیک به‌ بروا (یه‌قین) ئەم کۆچه‌ریانە (اسرائیلیانی) بون که له‌ ساڵه‌کانی (٧٢١-٧٣٢ ی. پێش زاینی) هاتبونه ژێر فەرمانی ئاشوریه‌کانه‌وه - سارگۆن خارخاری زۆر قایم و مه‌حکمه‌ کرد و به‌ ناوه‌ندی ناوچه‌یه‌کی ئاشوری قه‌راردا و کابرایه‌کی به‌ ناوی (مانوکی نی‌نوئا)ی کرد به‌ حاکمی ئەوی.^(٢) (خارخار) ئیستا که ناوی دئی‌یه‌کی زۆر ئاووه‌وا خوش و دلگیر و به‌ دیمه‌نی ناوچه‌ی هه‌وشاره و له‌ داوینی کویستانی به‌ ناوبانگی (ماین بلاغ) دایه، ئاشوریه‌کان بۆ ئەوه‌ ده‌سه‌لاتی خۆیان په‌ره‌ پێ بدەن (خارخاریان) کرد به‌ ناوه‌ندی مه‌له‌ندی زی‌رخیزی هه‌وشار بۆ تالان و بروی مال و سامانی خه‌ڵکی کورد. ئابوری ئەم ناوچه‌ پز ده‌غل و دان و به‌ به‌ره‌مه‌یان ده‌دا به‌ ده‌س (جوله‌که) به‌ کرئ گیراوه‌ سود خۆره‌کانه‌وه، هه‌ر به‌ ده‌ستی ئەنقه‌ست (جوله‌که) قین له‌ دلّه ته‌ماح کاره‌کانیان له‌ شوینی کوردکاندا نیشته‌جێ کرد. هه‌روه‌ک ئیستا که‌یش (جوله‌که‌کانیان) له‌ جینی (فلسطینه‌کاندا) داناوه، جوله‌که‌هه‌میشه‌ (کته‌که‌ نه‌وتینه) بوه‌ له‌ هه‌ر لاوه‌له‌ ناوه‌رگه‌لیکدا بوبی ته‌نیا کاری ئازاوه‌ نانه‌وه‌ بوه، له‌مه‌ : وا ده‌ر ده‌که‌وی ئەو جوله‌کانه‌ که له‌ ساڵه‌کانی ١٣٢٦ ی. هه‌تاوی به‌و لاوه‌ کوردستانیان به‌جێ هێشت و چونه‌وه‌ بۆ (فلسطین) له‌ بنه‌چه‌ی ئەم جوله‌کانه‌ بویستن، به‌لام ئیستا که‌ شاره‌کانی سه‌قز، بوکان، مه‌هاباد، تیکاب، بانه، سه‌رده‌شت، شنۆ، پیرانشه‌هر، جوله‌که‌یان تیدا نه‌ماوه.

له‌ ساڵی ٣٦ ی. پێش زاینی شاری شیز (ته‌ختی سوله‌یمانی) ئیستا که، که‌وته‌ گه‌مارۆی ئەنتوان سه‌رداری رومی‌یه‌وه.

یه‌کی له‌ سه‌رده‌ره‌کانی روم به‌ ناوی ئەنتوان به‌ سیزده‌ هه‌زار قۆشه‌نی جه‌نگیه‌وه‌ هێرش ده‌باته‌ سه‌ر ناوچه‌ی ئازهربايجان (کوردستان) پاش گرتن و تالان کردنی ئازهربايجان هه‌روژم ده‌باته‌ سه‌ر شاری گه‌وره‌ی «شیز» ته‌ختی سوله‌یمانی ئیستا که‌ی هه‌وشار، که‌ له‌وکاته‌دا زۆر ئاوه‌دان و شاریکی خوش و رازاوه‌ و ته‌یار بوه.

١- تاریخی ماد، دیاکونوف، جلیل ضیاءپور

٢- تاریخی ماد، دیاکونوف، جلیل ضیاءپور

کوردان له ده وړانی پېش چه رزه کی پېغه مبه ردا (د)

له ۲۰ - ی مانگی «اگسطس» سالی ۵۷۰ زاینی به رابه ربه رۆژی دوشه ممه، دواژده ی مانگی «ربیع الاول» (مانگی مه لود) و چله مین سالی شایه تی «انوشیروانی» کورزی قوبادی کورزی فیروز. که نه و ساله به سالی «فیل» ناوده برا. چه زره تی (محمد) کورزی عبدالله کورزی عبدالمطلب کورزی هاشم له بنه ماله ی چه زره تی «ئیسماعیل» و «ئیبراهیم» له شاری (مه ککه ی) به ریز گیراو. له گه ره کی «سوق اللیل» له مالیکدا که پاشان پېغه مبه ر (د) نه و ماله ی دابه (عقیل) ی برای چه زره تی عه لی (خ). دوا ی مردنی عقیل کورزه کانی نه و ماله یان به «محمدی کورزی یوسف» (برای چه ججاجی کورزی یوسف) فروشت. پاشان (خانو خیرران) دایکی هارون الرشید. نه و ماله ی کرد به «مزگه وت». به مامانی (شفا) ی دایکی «عبدالرحمن کورزی عوف» له دایک بوه^۲

شاکانی ساسانی و شاکانی رۆم بوداگیر کردنی (جه زیره العرب) و وه ده س هینانی دلی چه لکه که ی به تاییه ت (زیوانه) کانی «بیت الله» و چه وسانه وه و ژیر رکیف خستیان. کئی به رکئی و موسابه قه یان نابوه وه.

شای (حه به شه) به دنه ی شاکانی رۆم به چه فتا هه زار سه ربازه وه به سه روکایه تی کابرای به ناوی «اریاط» سه رزه وی (یه مه ن) داگیر ده کا پاشان (ابرهه) ده کری به سه روکی (یه مه ن)، نه م کابرایه به چه یالی باتلی خو، بوچکوله کرد نه وه و له بره و خستنی (بیت الله) هات و له (صناعی) پایته ختی (یه مه ن) مالیکی جوان ورازاه ی به ناوی (الفلّیس) دورست کرد و به چه لکی راگه یاند، که به جیتی نه و پچنه ته وافی (بیت الله)، با پچنه ته وافی (الفلّیس)، به لام چه لکی به دنگی ناحه قیه وه ناهاتن، ته نانه ت به جیتی ریز میزبان تی کرد، نه م کاره رقی نهی (ابرهه) ی هه ستاندو په لپ و بیانوی دا به ده سته وه. سویتدی خوارد. چون عه ره ب مالی (الفلّیس) یان شیرزه کردوه و به بی نه ده بی له گه لیا جولآونه ته وه. ده بی له توله دا ریزی مالی «بیت الله» یان بشکینم و به سویای فیل بی روخینم.

به م جوړه به خو و سویاوه، ته کانی داریز مالی خودا بشکینتی. به لام خاوه نی مال. (طیراً ابابیل) ی بوناردن. وه ک ناردی ناودزک بلاوی کردن. جاپېغه مبه ری مه زن و به ریزی خودا چه زره تی محمد مصطفی (د) له م ساله دا له دایک بو، بو به سالی فیل ناوبانگی ده چوه (سالی ۵۷۰ زاینی) جادوا ی مردنی (ابرهه). (مسروق) ی کورزی (ابرهه) ده بی به شای

(۱) تاریخی الکامل ده لی له چل ودوهه مین سالی شایه تی (انوشیروان) داله دایک بو، جلد ۵ ص ۱۱۶ ترجمه فارسی

(۲) محمد رسول الله ص ۱۹

(یهمەن) له لایه کی ترهوه، کاتی که (ابرهه) به دهنه ی شای رۆم (یهمەن) داگیر ده کا. کابراییی به ناوی (ذویزَن) سه روکی یهمەن ده بن، (ابرهه) به زورژنه جوانه که ی لی داگیر ده کا و له خوی ماره ده بری (ذویزن) بۆسه ندنی تۆله، هاوار ده باته بهر (انوشیروان) به لام زوری بی ناچی (ذویزن) دیقی ده کا و ده مرئ، به لام (سیفی کوری ذویزن) به دوا ی حه قی باییدا ده رۆاو.^(۱) دیسان په نا ده باته بهر (انوشیروان)، (انوشیروان) یش یکی له پیاوه گه وره شه رکه ره کانی خوی به ناوی (وههره ز) که له به رابه ر هه زار پیاوی شه رکه ردا راده وه ستاوه و پشتی هه ل نه ده کرد. له گه ل سوپایه کی ته یاردا به یارمه تی سیفی کوری (ذویزن) وه ی ده نیری. ئەم سوپا، که له هه زار پاله وانی شه رکه ر پینکها تبوو به هه شت (پاپۆر) له که نداوی فارسه وه ری ده که ون و، له ده ریای عه مان سه رده که ون و، له قه راخی سه رزه وی (حضر موت) پیاده ده بن. له ماوه یه کی که م دا (وههره ز) (مسروق) ده کوژی و ته وای (یهمەن) ده خاته ژیر ده سه لاتیی ئیرانه وه، به فه رمانی (انوشیروان) (سیفی کوری ذی یزن) ده بی به سه روکی (یهمەن) پاشان (سیف) ده کوژی و به فه رمانی (انوشیروان) (وههره ز) ده بی به شای یهمەن. دوا ی (وههره ز) (مه رزه بانی) کوری (وههره ز) دوا ی ئەو (تینجانی) کوری (مه رزه بان) پاش ئەو کوری مه رزه بان به ناوی (خرخرسره) دوا ی (خرخرسره) (باذان) ده کری به شای (یهمەن) (باذان) له یهمەن ده مینیتته وه کاتی که حه زره تی (محمد) ده بی به پیغه مبه ر (د) (سالی ۶۱۰ زاینی) به م شینوه بۆمان ده رکه وت که شا کانی ئیران و رۆم هه رکام به نۆره ی خوی ده ی ویست که ده سه لاتیی خوی به سه ر شونیه ئاینیه کانی وه ک (بیت الله) یا (بیت المقدس) دابسه پینی، نه ک له بهر ئەوه که بر وایان به ریز و شکۆ و گه وره یی ئەم شونیا نه بۆینیت، به لکو بۆ ئەوه ی ئەم شونیا نه وه ک به لگه و چه کنی کی سیاسی به ده سه وه بگرن و له کاتی پنیوستا خه لکی هه ژاری بی به هاروژنین و به قازانجی خویان که لکی لی وه ر بگرن، له شه رۆ ناژاوه نانه وه له به رابه ری دوژمنی خویاندا شه ری سه ر و مالیان پی بکه ن و پیروزی پی وه ده س بینن، هه روه ک (هرقل) شای رۆم به م حیزه فیله توانی شای ئیران تینک بشکینی.

هه روه ک ده بینین هه م (خسروی په رویز) هه م (هرقل) هه رکام به جو ری ته لاشیان ده کرد که به هه ر قیمه تی بوه بیرو و بروای ئاینی خه لکی به ره و خویان رابکینشن. جا بۆ ئەو کاره ئیران دوا ی گرتنی (بیت المقدس ۶۱۴ زاینی) صلیبی مقدسی له کلیسای قیامه ته وه

هینابو (ناورخانه ی) شیز «ته ختی سولیمان»^۱

هیرشی «هرقل» (هراکلیوس) ئومپراتوری روم به کوردستان (ته ختی سلیمان)

أَلَمْ غَلَبَتِ الرُّومُ فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ فِي بَضْعِ سِنِينَ^۲ سوپای روم (له لایه ن سوپای ئیرانه وه) تیک شکیندرا له نزیکترین شوین به ئیران له شوینی به ناوی (ازدعات یا بصری) (یا له جه زیر و بۆتانی کوردستان) به لām روم پاش ئه م شکانه له ماوه ی چه ند (سی تانو) سالی تر (به سه رسوپای ئیراندا) زال ده بن.

ئه م نایه ته له شاری «مه که» هاتوه ته خواره وه و به گه وره ترین موعجیزه ی قورئان ده ژمیردری پدوادوه که به م جوړه یه

سوپای ئیران له ساله کانی ۶۱۴ - ۶۱۵ - ۶۱۶ زاینی له کوردستان تی ده په ری و به جه زیر و بۆتان دا ده روا و ده گاته شام و (بیت المقدس) ده گری و سوپای روم تیک ده شکینی^۳

پاش ماوه یی ئه م هه واله ده گاته شاری پیروزی (مه ککه و) بت په رسته کانی (مه ککه) که له گه ل (بازانی) حاکمی «یه مه ن» ده س نیشاندی شای ئیران برای هاو په یمان و هاو بیروبروا ده بق، سه رکه وتنی ئیران به سه رکه وتنی خویان، داده نین. به لām موسلمانان کان که له ۶۱۵ ی زاینی دا چوبون بۆولاتی (حه به شه) و بیجگه له ریز و یارمه تی و هاو بروایی شتی تریان له مه سیحیه کان نه دی بوو - سه رکه وتنی رۆمی مه سیحی یان پی خوشتر بوو ئه وانیان به برای خویان ده زانی. به م جوړه بت په رسته کانی قوژه یش به ته وسه وه به موسلمانان کان ده لئین: هه روه ک برا (ئیرانیه) کانمان به سه رابرا (رۆمیه) کاتنانا زال بون خویشمان به سه رتانازال ده بین، ئه م نایه ته پیروزه دیته خواره وه و برواداره کان زوری پی دل خوش ده بین، حه زره تی (ابوبکر صدیق (ض)) به بی برۆا کان زاده گه ینی که پیغه مبه ر

(۱) الکامل جلد ۵

(۲) سوره تی الروم نایه تی ۱ و ۲ و ۳

(۳) تاریخ اورشلیم - ئیران در عهد باستان

(د) له لایه ن خوداوه موژده ی داوه که له چه ند سالی دا هاتودا رۆم سه رده که وی و تیران ده شکئی. (أبی کوزی خلف) ده لی درۆده که ی - رۆم سه ر ناکه وی، چه زره تی (ابوبکر صدیق (ض) ده فه رمئی نه ی دوژمنی خودا تودرۆده که یت و خودا راس ده کا، پاشان چه زره تی ابوبکر (ض) فه رموی نه گه ر پیای، بامه رج بیه ستین، هه رکام له سه رده و شتر. نه گه رتا سی سالی ترهه ر تیران له سه ره وه بوو، نه وه من ده و شترت ده ده می. نه گه رخو رۆم سه رکه وت، نه وه توده بی ده وشترم پی بده ی، چه زره تی ابوبکر نه م گره و و مه رجه ی بو پیغه مبه ر (د) گیراوه. چه زره تی پیغه مبه ر (د) فه رموی (بضع) له سی وه تانویه، برۆماوه که بکه (به سی تانو) سال، (ابوبکر صدیق (ض) گه ژاوه بو لای (أبی کوزی خلف) ووتی بو یه گه ژا مه وه تا و شتره کان بکه مه (یه کسه د) و شتر و ماوه که یش بکه مه ۹ سال. مه رجیان له سه رنه مه برآوه، که نه گه ر تیران هه روا تا کونوسال هه رسه رکه و توو بوو. ده بی چه زره تی ابوبکر صدیق (ض)) یه کسه دوشتر بدا به (أبی) خوئه گه ر له م ماوه دا رۆم سه رکه وت، نه وه ده بی (أبی کوزی خلف) سه دوشتر بدابه چه زره تی ابوبکر صدیق (ض)

له سالی ۶۲۲ زاینی کاتی چه زره تی پیغه مبه ر فه رمانی کوچ (هیجرت) ی بو شاری (مه دینه) ده رکرد و ویستی خویشی له گه ل یاری فیداکاری خوئی (ابوبکر صدیق) (ض) به ره و مه دینه کوچ بفه رمی «عبدالرحمن» ی کوزی خوئی به زامن دابه (أبی کوزی خلف). دیسان له ۶۲۵ زاینی کاتی (أبی کوزی خلف) ویستی بو شه زله گه ل موسلمانان دابروا بو (أحد) «عبدالرحمن» زامن له (أبی کوزی خلف) ده ستینی. (أبی کوزی خلف) له م شه زه دابه ده ستی پیغه مبه ر بریندار ده بی و پاش چه ندرۆژ (أبی) به وبرینه ده چی و ده مری. پاشان به لینی خودا دیته دی و (رۆم) به سه رتیراندا زال ده بی. نه و کاته چه زره تی ابوبکر (ض) یه کسه دوشتر له میرات به ره کانی (أبی) ده ستینی و ده بیاته خزمه ت پیغه مبه ر (د) نه ویش ده فه رمی برۆله ناوه ژاراندا بلاوی بکه وه و بی به خشه وه، نه م کاره له پیش چه رام بونی گرو دابوه.^۱

بوئه وه بزاین پیرۆزی تیران به سه ر رۆم و، پاشان پیرۆزی رۆم به سه ر تیراندا له چ بر گه یه کی میژودا هه لکه وتوه، هه روا بوئه وه بۆمان رۆن بیته وه که، گه لی کورد، له م نیاوانه داچ نه خشیکی بوه وچ ناسه واریکی له سه ر پیرۆزی یاشکستی یه کئی له م دو ده وله ته

گرنکه داناوه باشتر نه وه یه ناوړی بو دواوه بده ینه وه.

ناوری شه زی تیران و رۆم ٢٤ سال بلیسه ی سه ندوه و نایساوه له ٦٠٤ زاینی تا ٦٢٨ - ی زاینی دریزه ی کیشاوه - به لām له ٦١٦ زاینی به ولاوه زوړتر پیروزی به ده س تیرانه وه بوه، له م عه دوسه ده دا (شه هربه راز) و (شاهین) که هه ردو کیان له بنه ماله ی کوردان بون، هیرش ده به نه سه رو لاتی رومی خوژه لات و هه ریمه کانی شام و مصر و ناسیای چکوله (که به شی زوربه ی کوردستان لپږه دایه) ده گرن، تیران ده سه لاتی خوی به سه ر مصر و ته واوی ناسیای ژیر ده سه لاتی (رۆم) دا ده سه پینی: نه م هیرشه له نزیکی سالی حه وتی پیغه مبه ره تی خوشه ویستی خودا دابوه

به لām شای رۆم (هرقل) له ٦٢٢ زاینی به ولاوه تا سالی ٦٢٨ زاینی هیرش و په لاماری خوی بو تیران دریزی پیداو، ته واوی نه م شه زانه یش به قازانجی رۆم و به شکانی تیران برآوه نه ته وه.

دیاره پیغه مبه ر (د) له ٥٧٠ زاینی له دایک بوه و له ٦١٠ - یش بوه به پیغه مبه ر شکستی رۆم به رابه ره به سالی حه و ته می پیغه مبه رابه تی (بعثت) پیغه مبه ره ناخری پیروزی رومیان و شکستی خه سره وی په رویز به رابه ره به سالی پینج و شه شی کوچی. دیاره خه زای خه نده ق له سالی پینجی کوچی و صلحی (حدیبیه) یش له سالی شه ش دا رۆی داوه 'دیاره قانون و یا سای خودا له جیهاندا و ادامه زراوه، که هه مو شکست و پیروزی دارو له له یه کی بو دانراوه. هو و سه به بیکی پیوه به سراوه، دارو له له ی پیروزی، فوت و فه نی شه رونا سینی دوژمنه، هووسه به بی پیروزیش تیمان و دادویه کیه تی و نه سروتنه.

هرقل (هراکلیوس) شای رۆم سالی (٦١٠ زاینی) کاتێ ده بی شای رۆم که ولاته که ی توشی ئالوزی و کئی به رکئی ده بی. (خوسره وی په رویز) شای تیران له پشیونی ولاتی رۆم ده رفته دینی و له سالی ٦١١ زاینی به مه به ستی جیهانی گیری هوروژم ده باته سه رولاتی شام و شاره کانی. (نه نتاکیه) و (دیمشق) ده گری و تالانی بی نه مانیان ده کا.

پاشان (شه هربه راز) فه رمانده ی قوشه نی تیران که کوردیکی کۆل نه ده ربوه شاری (نوره سلیم) «بیت المقدس» که ماروده دا. دواي بهیمت رۆژ که مارو، به یارمه تی بیست و شه ش هه زار (٢٦٠٠٠) جوله که و پاش شه ریکی سه رومالی شاری نوره سلیم ده گری و، صلیبی حه زره تی عیسا له کلیسای قیامه ت ده ردینی و له که ل تالا نیکی زورده ی هیتینه وه

بو ئیران له (تیسفون) پایتهخت یا (شیز) تهختی سوله یمان شاری مه زهه بی، صلیبی مقدس داده نی سالی (۶۱۴ زاینی)^۱

خوسره وی په رویز. نه م شاخویه زال زانه له نامه ی خوی بو (هرقل) برّوانه چی ده نوی؟ (له لایه ن خوسره وی په رویز. گه وره ترین خودایان و خودای سه رزه وی، بو هراکلیوس) به نده ی زه بونی بی ده سه لاتی خوم، توده له ی ئیمه ئیمانمان به خودای خومان هه یه. زور چاکه. نه ی بو خودای ئیوه نه ی توانی که شاری (بیت المقدسم) له ده س بستینته وه؟ به خورایی به م ئیمانه ی که به مه سیحت هه یه خوت فریومه ده. نه وته نانه ت نه ی توانی خوی له چنگ جوله که کان ده ربینی. ئیترچون نه توانی ئیوه له چنگ من نه جات بدا

له سالی ۶۱۵ زاینی داشکۆ و هیزوناو بانگی ئیران خوره لات و خوراوا پرده کا، له سالی ۶۱۶ زاینی شه هروه راز (شه هربه راز) له بیابانی نیوان (شام) و (مصر) ره ت ده بی و شاری (اسکه نده ریه) شاری گرنگی ئابوری مصر ده گری^۲

له سالی ۶۱۷ زاینی. شاهین فه رمانده ی قوشه نی ئیران که نه ویش هه رماد (کورد) بوه. شاری (کاپادوکیه) ده گری و ته واوی ولاتی ئاسیای چکۆله یه ک له دوی یه ک ده خاته ژێرده سه لاتی خویه وه.

(هراکلیوس) له گه ل شاهین داکۆ ده بیته وه، به زاوته گبیری شاهین (هراکلیوس) بالویزی بو باره گای (خوسره وی په رویز) ده نیری و داوا ی ناشتی و ئاور به سی لی ده کا. به لام (خوسره وی په رویز) بالویزی رۆم ده خانه به تدیخانه و هه ره شه له (شاهین) ده کا و ده لی: چون (هراکلیوست) به ده س به سراوی بونه هیناوم ده بی نه مینی: زورزی پی ناچی (شاهین) ده مری، واده رده که وی که له لایه ن شاهه، ده رمان خوارد کرابی، چون (ماد) بوه وله جوامیری که ی ترساوه، جابه و به هانه له به ین براوه. (خوازاناتره)

دیسان هه رله ۶۱۷ زاینی دا (شاهین) شاری (کالسدون) له رۆبه رۆی شاری (قوسته نته نیه) ده گری ته نانه ت گه ماروی شاری (قوسته نته نیه یش) ده دا. به لام به هو ی نه بونی پاپوژی پیویست نه یتوانی سوپاکه ی له ته نگه ی (بسفور) بیه ریتته وه و شاری

(۱) ئیران در عهد باستان. تاریخ اورشلیم

(۲) ئیران در عهد باستان. الکامل.

(قوسته نته نیه) بگری^۱

(شه هربه راز) فاتیحی شام و نوره شلیم برایه کی نازای ده بی به ناوی (فه رخان) رۆژی (فه رخان) له ناو کۆمه لیکدابه (شه هربه رازی) برای ده لی کاکه له خه و ما له سه ر ته ختی (خوسره وی په رویز) دانیشتیوم. کاتی نه ته ویسان نه م هه واله به (خوسره وی په رویز) زاده گه یه نن (خوسره و) رقی هه ل ده ستی و فه رمانی کوشتنی (فه رخان) به (شه هربه رازی) برای ده دا. (شه هربه راز) له وه لām داده لی پیای نازا و دوژمن شکینی وه ک (فه رخان) بوکوشتن نابی. (خوسره و په رویز) ی دل ره ق ده سبه ردار نابی و دیسان ده نویسی بو (شه هربه راز) که (فه رخان) بکوژی شه هربه راز له وه لām داده لی نه گه ر پیایوکی وه ک فه رخان بکوژی. کی بی له جیی دا بندری؟

بۆ سی هه مین جار (خوسره وی) قین له دل ده نویسی که ده بی (فه رخان) بکوژی به لām شه هربه راز نه م جاریش وه ک دوجاری پیشوته فره ده روا و خوانه کا ده سی به خوینی برای بربره پشته سورکات.

له ناکامدا (خوسره وی) بی داد شه هربه راز له فه رمه نده یه تی لاده باو (فه رخان) ده کا به فه رمه نده (خوسره و) نه مجار (له فه رخان) ده نویسی که (شه هربه راز) بکوژی. فه رخانی برایشی ده س به جی شه هربه راز ده گری و ده په وی بیکوژی. به لām (شه هربه راز) داوای موله تی لی ده کاوده لی وه سیه تیکم هه یه (فه رخان) موله تی پی ده دا. (شه هربه راز) له سندوقی نهینی خوئی سی نامه ی نهینی (خوسره وی په رویز) ده ردینی و ده یدا به فه رخانی برای و ده لی: من سی جار فه رمانی کوشتنی برای خۆم به زیوه نه به ردوه رجاری به جوژی ته فره ده رویشتم و دلّم برّوای نه دا برای بربره پشتم بکوژم و دوژمن به خۆم شادبکه م -

به لām. براتوده ته وی به م نامه پرله ته له که برای بره بره پشته خۆت بکوژی؟ فه رخان کاتی واده بیینی. خوئی ده خاته خاکوبای (شه هربه رازی) برای و دیسان فه رمه نده یه تی قۆشه نه که ی پیده داته وه^۲

له م باسه بۆمان ده رده که وی که شاکانی ساسانی هیچکاتی باوه زیان به (ماده کان) نه کردوه، به لām چون ماده کان له ناو خه لکاوه هاریز و ده سه لات و هیزیکیان وه ده ست

هینابوو که (شاکانی ساسانی) به ئاسانی بۆیان نه ده کرا که به ئاشکرا شکوو زۆزی (ماده کان) بشکینن و ده سه لاتیان له ده س ده ربینن. بۆیه هه میشه داویان بۆده نانه وه و دوبه ره کیان ده خسته ئیوانیان و برایان به ده سستی برابه کوشت ده دا.

دیشان نمونه یه کی ترله خه یانته و سته م و سه لیه یی ساسانیه کان به تاییه ت (خوسره وی په رويز)، (بارامی چۆبینه) برابه کی بوه به ناوی (کوردی) و خوشکیکیشی بوه به ناوی (کوردیه). کوردیه ژنی به ناو بانگی (خوسره و) و هاوپیله ی (شیرینی نه رمه ن) بوه (کوردی) برایشی خۆشه ویست و هاوپیاله ی (خسره و) بوه.

کانتی (شایه) فه رمانزه وای هتزی تورکه کان. له (هورمز) یاخی ده بی و به سیسه دهه زار سه ربازی گیان له سه رده سته وه. له شاره کانی (هه رات) و (بادغیس) هه شارده گرئی و له به رابه ری سوپای (هورمزی) باوکی (خوسره وی په رويز) داراده وه سستی.

(هورمز) (بارامی چۆبینه) بۆیه ره نگاری (شایه) و ده سگیری خۆی و بلاوکردنی سوپاکه ی ده س نیشان ده کا (بارامی چۆبینه) یش دوازه هه زار سه ربازی کورد هه ل ده بژیری و به گورجی هوروژم ده باته سه ر سوپای سیسه دهه زاری (شایه) و به تیر شایه ده کوژی و سوپاکه یشی ته فرو تونده کا، پاشان (برموده) ی کوژی شایه دیشان سوپاسان ده داو له به رابه ری (بارامی چۆبینه) داخۆی بۆشه ر ناماده ده کا. به لام مه گه رکئی له به رابه ری شیریککی وه ک (بارامی چۆبینه دا) خۆی زاده گرئی. برموده به زویی تیک ده شکي و هه ل دی و په ناده با به یه کی له قه لا کانی. (بارام) له کوئی نابیتته وه، تا قه لا ده گرئی و (برموده) و ۶ هه زار سه ربازی به دیلی دیتی.

بارامی چۆبینه ی کوردی ئازا و کوّل نه ده ر، (برموده) وشه ش هه زار دیل و تاج و ته ختی (شایه) و باری سی هه زار و شتر خه زینه و خه نیمه ت وزیرو نه تیکه. به سه رداریککی سوپاکه ی دابه ناوی (مه ردانشا) بۆلای (هورمز) به زئی ده کا.

کانتی (هورمز) نه وهه موزیروجه و هیراته ده بیینی سه رله پانا ناسی و زوده کاته شالیاره کانی و ده لی: برۆانن (بارام) چ دیاری و خه نیمه تیککی بی ژوماری بۆناردوین. گه وره شالیاری (هورمز) یه زدانبه خش (به دوزمانی) ده لی نه ی شا. به لی نه مه زۆره، به لام نه مه هه رچی زۆربیی، ته نیا به رکولیکه له لایه ن بارامه وه. جاده بی. قاوه تون و شیوه که چۆن بویی؟

(هورمزی) گوی له مست رقی کۆن و نوینی بیلسه ده ستینی له جیاتی نه وه ی - خه لاتی بکاو نیشانه ی سه ره رزی و ئیفتخاری بو بنیرتی به (مه ردا نشادا) حه لقه یی زنجیر و ته شیه کی بو ده نیروی و په یامی پی ده دا که: خه یانه تت پی کردم و که مت بوئاردم. زنجیر نیشانه ی خه یانه ته و له ملی که، ته شیه که یش وه ک ژنان له لای خۆت دانێ یانی له ژن که متری. (بارامی چوبینه) کاتی نه م خه لاته ی پی ده گا. نایکاته نامه ردی مسوپاسان ده داو له به رابه ری سوپادا زنجیر له مل ده کاوته شی له لای خو به وه داده نی. کاتی سوپا نه مه ده بینن سه ریان سوورده مینی و ده لێن نه وه چیه؟ بارام ده لی: نه وه خه لاتی هورمز ده بو ی ناردوم. کاتی سوپا نه و ته وس و توانجه نامه ردانه ی هورمز ده بینن، روده که نه (بارام) و پشت له شاهه ل ده که ن، که هه ر نه م گوی له مستی و سپله یی هورمز ده بیته هو ی نه وه که خه لکی هه ژاره له ته ختی دابه زینن و چاوی له کالانه ده رین، 'ساسانیه کان به تایه ت (هورمز) و (خوسره وی په رو یز) - سه باره ت به (ماده کان) تابله ی رقی له دل و به فیل و ته نگ نه زه ربون، هه رچه ند گویان به (ماده کانه وه) ده گه را و، ناشیان بی ناوی (کورده کان) نه ده گه را. هیشتا بو سه ریان سه ریان ده دا و، شه ورژله بیر ی نه وه دابون که چو نیان تیدا به رن. به سه رهاتی بارامی چوبینه به سه بو که سی که که سه و پیتیکی به سه. فاعبروا یا اولی الابصار^۲

له م به سه رهاتانه بو مان روشن بو ه وه که لی کورد به دیزایی میژو نه خشیکی زور گر نگ و به رچاوی له نیوان دو ده وله تی گه وره ی نه ورژوه ی جیهان و ئیستا که ی خو ره لاتی ناو راستا گیراوه. یانی کاتی که به یارمه تی ئیرانه وه چوبی ئیران سه رکه وتوه. به لام کاتی که یارمه تی زومه وه چوبی نه وه ئیران شکاوه و زوم سه رکه وتوه.

کوردان له جه نگی جیهانی هه وه لرا

په یمانی سالی ۱۹۰۷ زاینی ده وله ته کانی ئوروپای به دوو ده سته ی، متحدین، و متفقین، دابه ش کرد بو، که ئومپراتوری عوسمانی له زیزی، متحدین، و، روسیه -

له زیزی، متفقین، له به رابه ری یه ك داژاوه ستابوون، ده و له تی عوسمانی له بی ده سی
نیژانی ته ورژژه ده رفه ت دیتی و به بیانوی به ر به ست کردنی ناو، سوپا ده نیژته
کوردستانی عیراق که ته و کاته به شی بووه له ده و له تی عوسمانی،

پاشان سوپای عوسمانی له سنورده په رتته وه و شاره کانی - شنو سه رده شت و بانه
داگیرده کاو، له کاروباری شاره کانی تری کوردستانی نیژانیش وه ك - سابلآغ و سه قز
ده س وه رده دا، زووسه کانیش به بیانوی قایم کردنی سنوره به لآم له باتیندا به هیوای
گه یشان به ناوه گه رمه کانی که نداوی فارس، سنوری باکوری نیژانین شکاندو، خوین
گه یانده ته ورژ. ده س به جی - حاجی صمدخان مقدم (شجاع الدوله) یان کرد به حاکمی
ته ورژ - الکساندر - ناویکیشیان به ناوی کنسول ناردده شاری بلاغ، ده سته بی قازاخیشیان
بوپاریز گاری له گه لآ نارد، کاتی، الکساندر، گه یشه سابلآغ راسته و راست کاروباری
سابلآغی گرته ده ست، نیتیر - محمد حسین خانی سه ردار، که حاکمی ره سمی سابلآغ -
بوو بیجگه له ناوشتی تری بوته مابوو، به لآم - سه ردار، به زوویی له گه ل، کنسولی روس^۱

یه ك ده که وی و خوئی به هیژده کا و بیجگه له فه رمانزه وایی سابلآغ - ده س له
کاروباری سه قز و بانه یش وه رده دا، له م کاته دا مظفر السلطنه (سیف الدین خان) ی
حاکمی سه قز ترسی لی ده نیشی و ده چی بوته ورژ بودیتی - شجاع الدوله - له م
سه فره دا عبدالله خانی ناهید (نیفتخاری سلیمانکه ندی) و عزیزخانی ساعد الممالک -
ناموزای نیفتخاریشی له گه ل ده بی (خاکه لیوه ی ۱۳۲۹ - مانگی) پاش دیتنی شجاع الدوله
و گه ژانه وه یان بوسه قز گوئی بیس ده بن که: عه لی خانی نیفتخار دیوان مامه ی باوکی -
نیفتخار - که له گه ل - سیف الدین خان دایتوانی ناخوش ده بی، له گه ل خیلی فه یزوللا
به گج خیلی خوئی زیک ده که وی و سه قز داگیر ده کاو (ده بیرری ده ربار) که کوردیکی
گه زوسی - بیجاری - ده بی، ده کری به حاکمی سه قز و نیفتخار دیوانیش ده بیته
جی نشینی^۲ (سیف الدین خان - به م هه واله دلگیرو په روش ده بی و له گه را نه وه داهه وه ل
له گه ل نیفتخار داده چیته دئی - سلیمانکه ندی و پاشان ده گه رتته وه بو - مه رخوز - دوی
ماوه بی به هوئی یارمه تی باوکی نیفتخار و، نه زانم کاری حاکم و جی نیشینه که ی، دیسان -
سیف الدین خان - به فه رمانی سه ردار ی موکری ده کریته وه به حاکمی سه قز، له م کاته دا

(۱) ص ۳۰ خاطرات من

(۲) تهیمورزاده ده نویسه رمانی حکومتی سه قز له لایهن - مشیره الدیوان پیشکاری حکومتی کوردستان بوعه لیخان
ده نویسی

سه قز به به شی له ناوچه ی سابلآغ ژمیردراوه،

محمد حسین خانی سه رداد - به هوئی یارمه تی روسه کان و دوستی له گه ل - کنسولی
روس (الکساندر) ده سه لاتی گول ده کاو هیزی په ره ده ستینی، له م ساله دا (۱۳۳۲ مانگی)
ئاغاسه ر خیله کانی بانه له ژیر فه رمانی سه ردار لاده چن و گوئی بو فه رمانی شل ناکه ن.
به م جوړه سه ردار ی موکری - بیانوی وه ده س ده که وی و به فه رمان سه ردار گشت خیله
کانی ناوچه ی سابلآغ و بوکان و سه قز - له دئی - نیسکی به غذا - وده شتی - «یه لچز»
کو ده بڼه وه و، چاوه ژوانی هاتی سه ردار ده که ن، تابه ره و بانه ژئی بکه ون و خانه
نافه رمانه کانی بانه بهینه وه ژیر فه رمانی سه ردار، پاش ده پازده ژوژی - سه ردار
به ده بڼه به ی تایبه تی خوږه وه ده گاتی و به ره و بانه وه ژئی ده که ون و ده گه نه دئی -
گولولان، خوالی خوش بو - نیفتخار له په رتوکی (خاطراتی من) داده لی نیمه ده سته یی له
سه رخیله کانی کورده واری له - خپوه تی گه وره ی سه ردار - داخه ریکی کایه ی - بانک -
بوین که - ژوژ به ته واوی گیرا و هه وا تاریک بوونه ستیران به ئاسمانه وه دبیندران، (هاوینی
۱۳۳۲ ک م)

پاش ماوه یی سه ردار و هاوړیکانی ده گه نه شاری بانه به لام که سی به ره نگاریان ناټی
و شه ژئی ژوونادا، ژور سه یرده بین گشت خانه کانی بانه، مال و شوینی خوږان به جی
هیشته و له ترسی سه ردار، خوږان شاردوه ته وه، ژوړی پی ناچی گشتیان له ده وری سه ردار
کو ده بڼه وه وده غاله تی پی ده که ن، سه رداریش - رشیدخانی شجاع السلطنه - مامه ی
باوکی نیفتخار^۱

ده کا به حاکمی بانه وده گه رپته وه بوسابلآغ نیفتخار ده نوی که نیمه له بانه بوین
پایزی (۱۳۳۲ مانگی) که وه لبعه هدی ئوتریش له شاری (سارایو) پایته ختی ئیستا که ی
«بوسنی» به ده ستی - صربه - خوږن خوړه کان - ده کوژری و شه ژ له نیوان صربستان - و
ئوتریش - داهه ل دایسی که به ره به ره ده وله ته کانی تریشی پیوه ده نیشتی، هه رکام به
قازانجی لاتی له شه ژ خوازه کان، به شه ژ وه ده پلیکین به م جوړه شه ژی - هه وه لی
جیهانی له (سه ر بستانه وه) بلیسه ده ستینی و پزوسکه ی به کوردستانی هه ژاری نیمه یش

ده گا و خه لکیکی زوریش ده سوتینی^۱

ده ولّه تی تورکی عوسمانی له لایه که وه و ده ولّه تی زوسی ته زاریش له لایه کی تره وه به م شه زه وه ده پیچرین، نه م دووهیزه گه وره زور له کوئه وه چاوی چنوکی خویان بریوه ئیران و هه ریمی به خیروبیری کوردستان، به و هیوایه، که ته زاری دهستی بگابه ناوه گه رمه کانی که نداوی فارس، عوسمانیش خاکی کوردستان بوخوی نه م سه ره و سه رساخ بکاته وه، به م هیوایه هه رکام له لایه که وه، رۆسه کان له باکور و عوسمانیه کان له خورواوه ده میان ژندبوه کوردستان، به داخه وه له م کاته ناسکه دل ته زینه دا، نه گه وره کان له خه می نیشتمان و خه لکدابوون، نه هه ژارانش له وزه ی به رگری نه م سیلاوه به ربلآوه به هیزه ده هاتن،

به وهویانه ئافه ت له دوولا، زور به ی خاکی کوردستانی ته نیه وه، وه ك خوی گه وره ده فه رمی: إِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا^۲

قانون و یاسای خودا له جیهاندا و ادامه زراوه، هه رکات که: سه رۆک و پیشوایا ده س رۆیشتوانی کومه ل، له فه رمانی یه زدان و خزمه ت به گه له که یان ده رچووبیتن و، داوئنی خویان به خراپه شر کردبی، له باتی یارمه تی و خزمه ت، رّبگای چه وسانه وه وسته میان گربیته به ر، له ولایشه وه چه و سیتراوان به ره نگاریان نه ویتابیتن و، له خراپه یان نه گیرابیتنه وه، نه وه نه وگه له هه رواژیر چه پۆک و هه ژار ماوه ته وه

چۆنیه تی ئاسایش و ژبانی خه لکی سه قز له وکاته ی که سیف الدین خان، حاکمی سه قز بوو، کاروباری سه قز به م جوّره به زیوه ده چوو، یه ك نه فه ر به ناوی - که لانتەر (له جیی سه رۆکی شاره وانی) یه کنه فه ر - داروغه بوکیشکی بازاره یه کنه فه ر سه رکیشک باشی، بوکیشکی شار، که له خزمه کانی خو ی داده نا، فه راشباشی باشماقچی باشی. ئاودارچی باشی. فه راش و پیشخذه ت زوربوون، که بوکیشکی شار به جیی پاسه وانی ئیستاکه، ده بوا هه مووشه وی بیست چه کدار له خه لکی ناوشار به نۆره له که ن کیشک باشی دا کیشک بدیرن

به لام زیاترله نیوه ی خه لکی له مالیات و کیشک ته رخان بوون، ۱ - نزیککی سه د مالی

(۱) خاطراتی من

(۲) سورّه اسراء نایه تی ۱۶

بینگانه ی عوسمانی ۲ - ده سته ی زاناکان ۳ - ده سته ی خانه کان ۴ - نوکه ره کانی حکومت و خزمه کانیا، داروغه یش نزیکی ده که سی له ژیرده ستا بووه که شه وان کیشکی بازاری پی ده کیشان، له هه رباره دار یاگه ونی که ده هاته شاربو فروش، یه ک قرانیان ده ساند. بوکچشک چیه کان له هه ردو کانی، هه ر ساله دوجارجه ژنانه یان وه رده گرت هه ردو کانی دوو تا پینج تمه ن.

جاری وایش ده بوو که شه وان دوکانیکیان ده کرده وه و بری شتیان لی هه ل ده گرت و دووباره دایان ده خسته وه، بومه گه ردو کانداری هه ژاره ده یتوانی بلی نه مشه و دوکانه که میان کرده ته وه؟

له هه رکه سی که ژنی بینابه دوو تا پینج تمه نیان به ناوی - سورانه - لی ده سه ندله به رتیل وه ر گرتن وشتی ترمه پرسه، ژبانی خه لکی تابله ی ناخوش و تال بوو. له م کاته دا حکومتی سه قز ته نیاله بیری خوش گوزه رانی وریاوردنا بوو^۱

شه زی هه وه لی جیهانی له رژی ۲۸ ژوئن ۱۹۱۴ (رمضانی ۱۳۳۲ ه ق) له یتوان ده له ته یه ک گرتوه کان = متحدین (المان - اتریش - عوسمانی - بلغارستان) و یه ک که و توه کان = متفقین - (انگلیس - فرانسه - روسیه - بلژیک - صربستان مونتنگرو - ژاپن - ایتالیا - رومانی - یونان - پرتقال) بیانوی هه ل گرسانی ناوری نه م شه ره مال ویرانکه ره، کوژرانی فرانتس فردیناند، ولیعه هدی اتریش، له شاری ساریوو (پایته ختی بوسنی) به ده سته خونیکاریکی خه لکی صربستان بوو، له ۲۸ ژوئن ۱۹۱۴ (رمضان ۱۳۳۲ ه ق) اتریش به - صربستان - ئیعلانی شه زی دا، پاشان نه لمان به روسیه و فرانسه ئیعلانی شه زی دا و هیرشیشی بوسه ر بلژیک هینا، هه رواله چواری مانگی (ئوتی ۱۹۱۴ ز) انگلیس ئیعلانی شه زی به المادا. له م لایشه وه وه ده وه لی عوسمانی

له نوامبری ۱۹۱۴ ز (۱۳۳۲ ه ق) به یارمه تی المان و ئوتریش وه زویش و ئیعلانی شه زی به روسیه دا. به م جوژه گریه ی شه ز به ره و کوردستان بلیسه ی کیشا، ده ملوین کوژراوو بیت ملوین بریندارو گوج و ئیفلیج - ناکامی نه م شه ره شه یتانیه بوو،^۲

سه قز له شه زی هه وه لی جیهانی دا - (سالی ۱۳۳۳ ه ق) هه والی شه زی هه وه لی جیهانی له سه قزدا بلاو بوه وه ئیران ببوه ره یتلکه ی سوپای داگیر که ری زووس و

عوسمانی، هه رچه ند ئیران بئی لایه نی خوئی به هه ردولای شه ززاگه یاند بوو، به لام نه وان گوی یان به م شتانه نه ده بزوت، له م کاته دا تاجری شاره کانی کوردستانی گه رمین، موصل، که رکوک و سوله یمانی، کوتال وشتی تریان بو سه قز ده هینا، له م کاته دا نامه یان بونوسرا که ده وله تی عوسمانی به سه رو کایه تی (سولتان ره شادخان) له گه ل روسه کاندای به شه ره وه پیچراوه که وابوو به گه رینه وه، نه وانیش ده گه رینه وه، به م هه واله - حاکمی سه قز - مظفرالسلطنه. زاده چه نی وده که ویتته مالی بیره وه و ده یه وی نه وه ی هه یه تی بیشاریته وه و قایمه ی لی بکاو بو خویشی له شارده رچی، گوی زایه ل بئی و بزانی کام یه ک له ده وله ته کانی روس و عوسمانی زووتره ناوچه ی سه قز ده که نه ره پیلکه ی خویان، دیاره روسه کان ماوه یی بوو که له نازه ربایجاندا، خویان مه لاس دا بوو، عوسمانیه کانیش له ده رفه ت ده گه ران

له ناکامدا بیروزیان هاته سه رنه وه که ۱ - له لای ره واندز و گه لی عه لی به گ وده ره ی باله کایه تی و حاجی عومه رانه وه ۲ - له لای ده شتی شیلیرو بانه وکه لی خانه وه هه ریمی کوردستانی ئیران ده وریده نه وه و روسه کان گه مارو بده ن، به م جوړه له پیشدا له لایه ن ده وله تی عوسمانی ۱ - به ریزان شیخ نه جمه ددینی بیاره ۲ - شیخ حیسامه ددین فه رمان درا که بو به رگری سوپای داگیر که روسته مکاری روس، له زئی بانه و سه قزه وه، به ره و نازه ربایجان وه زی بکه ون و گه لی نازای کورد بوخه زاهان بده ن، به م هیوایه شیخ حیسامه ددین و شیخ نه جمه ددین به خویان و مریدومه نسوبیانه وه ده گه نه شاری بانه، دوای دوورژمانه وه و حه سانه وه، سوپای شیخه به ریزه کان، که له شکری خیله کانی کورده واری و به گزاده کانی بانه یشیان له گه ل که وتبوو، تیکرا به ره و سه قز وه ری ده که ون، چون بیان وا بوو که ره مزی سه رکه وتن و پردی پیروزی له سه قز داده دوزرینه وه، به فه رمانی خوالی خوشبوو - شیخ محمدعارف و به ریز، مظفرالسلطنه - گشت خه لکی سه قز وردودرشت، پیاوژن، بویشوازی له و له شکره پیروزه، له شاری سه قز چونه ده ره وه و به - الله اکبر و ذکر و سلاوات و دوای خیر به خیریان هینان و، به پیریانه وه چون و به شکووریزیکی تاییه ته وه نه م سوپاسی هه زار نه فریه یان له مانگی سه فه ری

۷

(۱۳۳۳ کوچی) مانگی دا واریدی شاری سه قز کرد^۱

به هاتنی نه م میوانه به ریزانه و نه م پشتیوانه گه رم وگوزانه - مظفرالسلطنه - بری
دلنیاوو که له گنجه لی عوسمانیه کان بپارزری، چون به بیروزی خه لکی سوپای
عوسمانی بی نیجازه ی نه م شیخه پایه به رزانه نابی هیچ وه زه نیکیان بو - مظفرالسلطنه -
ببی، به تایبه ت که له لایه ن شیخ نه جمه ددینه وه ریزی لی گراو ده سستی به زه یی به سه ردا
کیشرا، نیتتر مظفرالسلطنه شه و روژله خانه قای شیخ محمد عارف داخریکی خزمه تی میوانه
کان بوو.

به ده ستوری شیخه کان مظفرالسلطنه، له ناغا کانی گه ورك و سه رشبو و موکریان و
خه لکی سه قز سوپا یه کی پیکهینا وه بوخه زا ساز و چه کداری کردن، له ماوه ی چوار
روژدا سوپا یه کی تیکه ل له مه لا و فه قی و شیخ وسوفی و ده رویش و بازاری و شاری و
دی یی له مندالی ۱۲ ساله وه تا پیری خه فتا سال بوخه زا ساز بیوون،

چون خه لکی نه و سه رده مه به راستی نه وه نده قورئان و ناین و شه رعیان خوش
ده ویست که حازربوون گیان و مالیان برؤا نه ک ناین و شه ره ف و ناموسیان، به و مه به سته
هه رکه سی چی له ده ستا بوايه هینابووی، ته نانه ت چه کی بریکیان بیجگه له نیمان و
غیره ت کوته ک و خه نه ره و شیر بوو^۲

هاتنی ابراهیم ییگ (مبعوث) و حلمی ییگ (ارکانی حراب) بو
سه قز -

به فه رمانی ده وله تی عوسمانی له لایه ن والی شاری موصل - ه وه سوپایه کی پیتسه د
نه فه ری به فه رمانده یه تی، (ئبراهیم به گ) مه شهوور به (مبعوث) و (حلمی به گ)
مه شهوور به (ارکان) - به توپخانه و که ره سه ی شه ر، به ره و بانه و سه قز وه ری ده که ون، تا
سوپای کوردانی سه قزی و بانه یی و مهربوانی و هه ورامی، که به فه رمانی شیخ
حیسه مه ددین و شیخ نجمه ددین، و نه وانی تر کو بیوونه وه، مه شقی سه ربازی یان

(۱) به رتووی ده حشه تی سه قز

(۲) به رتووی وحشت سفر

پێ بکه ن و بۆشه زێ رێك و پێك و خه زا ئاماده یان كه ن، هه روا شیخه کانیش له سه قز چاوه
 زوانی هاتنی سوپای عوسمانیان ده کرد، له م عه دوسه ده دا سوپای عوسمانی به سه ر
 کردایه تی (مبعوث و ارکان) ده گاته شاری بانه، محمدخانی - حاکمی بانه، پیشوازی به کی
 گه رم و گوزیان لی ده کا وزوریان به ده ورادیت، به لām محمدخانی بانه، (که واده رده که وی
 په یوه ندی نهیانی له گه ل رۆسه کاندای بووی) له هاتنی سوپای عوسمانی هه زاره ده کا
 وئه رزموه خووی ناگرێ، هه رچه ند ده بوا ده رفه تی بینایه و خووی ده رباز بکردایه، به لām
 سه ری خووی له سه ربی سیاسه تی دانا، به م جووره که له رۆژی دووه می مانه وه ی سوپاکه،
 به فه رمانی ئه ومیرانه ی که بیست و چوار سه عاته وه ك په پوله به دوریاندای هه ل ده خولا
 ده سگیر کراوی پیرس و جوو محاکمه وددان نان به تاو نیکدا، هه رله شاری بانه له
 به رچاوی ژن و مندال و خیله که ی گولله باران کراو کوژرا، گشت مال و سامانی که زیاترله
 ده هه زار تمه نی ئه ورۆژه بوو، هه روا هه موو ئه سپ و قاترونه غدینه وزیر و تفنگو و
 هه رچی بووی، به تالانی رۆشت و قه ره پشی بردی 'فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ' دوا ی ئه م به
 سه رهاته دل ته زینه، نزیککی پێنسه د سواری چه کدار، له به گزاده و خانه کانی بانه، زه گه ل
 سوپای عوسمانی ده که ون، رۆژی سی هه م به ره و سه قز ده که و نه زتی، له م کاته دا به
 فه رمانی شیخ نه جمه ددین (مظفرالسلطنه) له گه ل په نجا سوارده چینه دیی سلیمان که ندی
 و دبینه میوانی. باوکی - نیفتخار - (تابزانی پاشان چی دپته زتی) به فه رمانی سیف الله خانی
 - کورزی، که له جیتی خووی کرد بوی به حاکمی سه قز، دوکان و بازاری سه قز داده خرزی و
 گشت خه لکی سه قز ده چنه پیشوازی سوپای عوسمانی، هه روا - ئاغای محمد ئاغای
 (شابه نده ری) عوسمانیش، له گه ل داروده سته که ی خووی به ئالای مانگ و ئه ستیره وه
 ده چنه پیشوازی، به شیکی زوری سه قزی ئه ورۆژه بیونه کارمه ندی جیره خووی ده وله تی
 عوسمانی، چون ده وله تی قاجار به تاییه ت - احمدشا - نه گوپی به خه لکی ئیران به
 تاییه ت به کوردستان ده دا، نه ئاورتیکی لی ده کرد نه وه، خه لکیش بی خواهن و سه روك
 ما بوونه وه، ناچار زویان کردبوه ده وله تی عوسمانی، که ئه ویان له روسی بی دین پی
 باشتربوو، به م جووره، ئه رکان و مبعوث، به شکو و ریزیکی تاییه ته وه، ده گه نه سه قز و له
 (شابه نده رخانه) ده بنه میوانی - محمد ئاغای، شابه نده ر (محمد ئاغا خه لکی (اناضول)

تورکیه و تورک زمان بووه که به زواله ت بو تیجاره ت و مامه له ی توتن دپته سه قز، به لام له ژیره وه مه به سستی جاسوس ده بی) دواى شه ش سال زور ده وله مه ند ده بی و پاشان له شاری سه قز ده کرّی به - شابه نده ری عوسمانی پاش دوورژمانه وه چه سانه وه، به ده ستوری (مبعوث و ارکان) سوپا به ره و میاندواو که قازاخى روسی لی ده بی، زی ده که وی، خیله کانی کورده واری ده سته ده سته و پول پول، سواره و پیاده بوخه زاله سه قز، وه ده رده که ون، خه لکی سه قز نزیکی پیئسه د که س که خوالی خوشبوو - حاجی شه ریفی نه یلوفه زی مه شهوور به حاجی حه کیم - یه کی بوه له وانه. له گه ل به ریز شیخ محمد عارف دابه نالای - نَصْرُ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ و سرودی الله اکبر - و سلوات، له شاروه ده رده که ون، چه کی زوربه یان، خنجیروقه داره و کوته ک بووه، په لی شیخه کانی تریش که له چه کداره کانی هه ورامان و مه ریوان پیکهابتوو، تیکرابه مه به سستی خه زه، له شاروه ده رده که ون نه مجاره دواى گشتیان (مبعوث و ارکان) وه زی ده که ون، هه موو نه م سوپا زه نگا وزه نگه نزیکی سی هه زار سوار و پیاده بوون، که برّی به ناوی خه زه، برّی بوتالان، هیندی بو خزمه تی شیخه کان و برّی له ترسی سوپای عوسمانی، له گه ل سوپا ده که ون، له زیدا محمد صالح - خانی باغلوچه میواندار یه کی زور پیاوانه و گرنگیان لی ده کا.

مظفرالسلطنه هه رچه ند له ترسی سوپای عوسمانی نه رزی وه خوئه ده گرت و دیشیتوانی به هاسانی ده ربازتی و خوئی له چنگ توله ی تورکه توره کانی عوسمانی نه جات بدا، به لام به م حاله یش له گه ل، سالار ناصر و ساعدالمالیک و برّیکی ترله به گزاده کانی فه یزوللا به گی کومه لیکیان پیکهینا و به ره و سوپای عوسمانی وه زی که وتن؟ هه رچه ند مظفرالسلطنه له ترسی - نه رکان و مبعوث، له قه راخی سوپا که وه وحه سه ناغای سه رایش له پیشه وه گوئی به زه نگ بوون و به هیواشی ده روشتن،

هاتنی متصرف پاشا (ی که رکوک) بوسا بلاخ له م کاته دا-

متصرف پاشای که رکوک به شه شسه ده سکه ی روقورخانه و توپ و که ره سه ی شه زه وه له زی زه واندزو گه لی عه لی به گ و ده ره ی باله کایه تی و حاجی عومه رانه وه، له سنوریه زیه وه و گه یشه سابلاخ، تاخیله کانی ده ور به ر بوخه زاله گه ل زووسه کان هان

بدا و هیزیان به ره و نازه ربایجان زابکیشی،

محمد حوسه یین خانی سه ردار که پیاویتی به ده هه ن و نازاوانان بده بوو، به هوئی
 هاوکاری له گه ل (الکساندر) و سوپای زوس دابه دژی عوسمانی دژمیردرا، بوئه وه نه و
 دژایه تی وژه نگ وژارو قینه یان له دل ده رکا، پیشوازی یه کی نه وه نده گه رم و گوزی له -
 متصرفی که رکوک و فه رمانده و سوپای عوسمانیه کانی کرد، که شیایو میوانداری کوردان
 بی، به لام به ریز محمد حوسه یین خان له وه دا به هه له چوو، که پی و ابوو نه و گشت
 دژایه تی یه به مشتی ناوده شوردریته وه، نه ده بوا هه روا ناسان خوئی بدایه به ده سته وه،
 هه رنه بوو، خوئی ده رباز بکردایه، کوردان ده لئین (لئی دان مه ردیه و هه لاتن مه ردیه) کاتی
 لئی دان لئی بده و، کاتی هه لاتن تاده توانی هه لئی، چون عوسمانیه کان بیجگه له وه که به
 هوئی هاوکاری له گه ل زوسه کان قینیان لئی هه لگرتبوو له به ره نه وه که کوردیکی دلآواو به
 ده سه لات بوو زقیان لئی بوو، محمد حوسه یین خان به رزه فری به هه له ی برد، پی و ابوو
 عوسمانیه کان چون حه قیان نی یه که حاکمیکی وه ک نه و، نه ویش له تیراندا به رپرسیارو
 محاکمه که ن، نه و مافه ده پاریزن، مه گه ر تا ئیستا که هه ر نه وان نه بوون که مافیان پاشیل
 کردین. یا مه گه ر نه ی بیستبو که کوردان ده لئین: زورهات قه باله با تاله، به لام - الکساندر
 - به بیستنی نه م هه واله خیرا به ره و میاندوا و تیتی ته قاند و پاشه کشی ی کرد، بی ماتل
 بوون نه م هه واله ی به - شجاع الدوله ی - والی نازه ربایجانی زاگه یاند، شجاع الدوله یش،
 سوپایه کی هه شت هه زار که سی، له خپله کانی شاسه وه ن، قه راجه داغ و قه ره پاپاخه،
 کانی بیکهینا و یه کسه د سالاتی روسی شی بو پاریز گاری قونسولی روسی، له گه لا ناردن،
 نه م سوپایه به گورجی ده گاته میاندواو، تاله هیرشی سوپای عوسمانی و هه لمه تی کوردان
 به رگری که ن، بو نه م مه به سته له ده وری شاری میاندوا سه نگه ریان هه لکه ندو
 مه ته ریزیان دابه ست، هیزی. توپخانه و پیوانی شه زکه ریان هه رکام له شوینی خویدا
 دامه زراند و خوین بو به رگری ناماده کرد،
 له م کاته دا سوپای سه قز به فه رمانده یه تی ئیبراهیم به گ (مبعوث) و حلمی به گ

(ارکان) 'و چه کداری مه لا و شیخه کان هیزه ش ده بنه سه ر میاندواو، هاوکات له گه ل
نه مه دا،

سویای متصرف پاشا (پاریزگاری که رکوک) به خوئی و سویا که مه که یه وه به پشت
سوری، ختله کانی، مامه ش - مه نگور - کاله موین - زه رزا - گه ورگ، دیموگری به
سه روکایه تی - قه ره نیاغای مامه ش و، عه لی ناغای نه میر نه سعه د و، کاکه لالاغای
مه نگور، زیاترله چوار هه زار که س بوون، له خوراواوه هیزه ش ده بنه سه ر میاندواو، به لام
له پیش نه وه داکه متصرف پاشا بگاتی، سویای سی هه زار نه فه ری مه لا و شیخه کانی
سه قز میاندواویان گه ماروداو و زوریکئی پی نه چوو، که سویای له رزوکی -
شجاع الدوله یان شکاندو میاندواویان گرت،

دوای گرتنی میاندوا و هه لاتی شجاع الدوله، متصرف پاشا له گه ل سویاکه ی دا،
ده گه نه میاندواو شیخ مه ولانا

که له لایه ن عوسمانیه کانه وه زوری ریزلی ده گیرا، له گه ل متصرف پاشا ده بی،
سیف الدین خانی سه قز که له خوئی دووشک ده بی پاش نه وه ی ده گاته میاندواو، بوئه وه ی
چاوه دیری لی بکری و له شه زی عوسمانیه کان بیاریزری، په نابیه مه نرلی - مه ولانا ده با،
که چی هه رله به رچاوی مه ولانا - به فه رمانی حلمی به گ (نه ارکان)، مظفر السلطنه
ده سگیر ده کری و مه ولانایش که جیی هیوای ده بی، له نه لف تابیی نایه ته جواب و تکایی
ناکا، به لام شیخ نه جمه ددین تکای بوئه کابیی خه به رله وه که دلی ره قی نه وقین له دلانه
به م جوړه لا لانه وه و تکاپیانه نه رم نابیی به قسه ی ناکه ن و به ری ناده ن

پاشان محمدحوسین خانی سه رداریش، له سابلایه وه ده س به سه بو میاندواودین
هه رده یشی به نه نه و شوینه ی، که مظفر السلطنه ی تیدا ده س به سه ر^۲کراوه، دوازه
چه کدار، بوپاریزگاری نه م دوو به ندی یه، که تادوینه که، هه رکام حاکمی و لاتی بوون، له
ده ورو به ری به ندیخانه که یاندا کیشک نه دیرن، هشت زوژ هه ردوو سویاله میاندواو دا
ده میتیته وه، مبعوث و ارکان، به تکای مه ولانا تالانیکئی زوری خه لکیان له م و له وسه نده وه
و دایانه وه . به خاوه نه کانیا و مه ولانایشیان کرد به حاکمی میاندواو، پاش نه وماوه،
عوسمانیه کان، سویای شه ز که ریان کرد به دووبه شه وه، به شی یه که م به سه رو

(۱) نیراهیم تبلیسی و حلمی قسطنونی - به ناوبانگ بوون - مشاهیر الکرد و کردستان -

(۲) وحشت سه قز

کایه تی متصرف پاشا - له گه ل به ریزان شیخ حسامه ددین و شیخ نه جمه ددین و شیخ عازف و چه کداره کانیاں به ره و شاری - ورمی - به زئی بوون، به شی دووهه م به سه زو کایه تی - مبعوث و ارکان - و خیله کانی موکری و گه ورك، له ریی مه راغه وه به ره و ته وریز به زئی بوون، ده سته یی له کاسب و کارگر و هه ژاره کانی سه قز و ده ورو به ریشیان به ره و ولاتی خوڤان گیزاوه، ده سته ی هه وه ل بی شه ز شاری ورمیان گرت و نامه ی ده غاله تیشیان له بناوه وه پئی گه یشت، ده سته ی دووه میش (مبعوث و ارکان) مه راغه یان بی شه ز گرت^۱ دوو زوژ له مه راغه مانه وه و زوژی سی هه م، به فه رمانی حلمی به گ و برایم به گ له شاری مه راغه، محمدحوسه ین خانی سه ردارو مظفرالسلطنه یان پیکه وه تیره باران کرد، عوسمانیه کان به نهیتی به لینیان دابووک مظفرالسلطنه، له به راهه ر شه ش هه زار تمه ن (نزیککی شه ش ملوین تمه نی ئیستاکه) و سه رداریش له به راهه ر حه وت هه زار تمه ن داناژادکه ن به لام، نامه ردانه، له سه ر به لینی خوڤان زانا ویستن و ده یان کوژن، له گه ل نه ویشدا کاتی که شه ش هه زار تمه نه که ی مظفرالسلطنه زوژی دوی کوشتنی ده گاته مه راغه، به ناوی یارمه تی ده ولت داگیری ده که ن و نایان ده نه وه، هه ره و جوړه متصرف پاشایش دوی کوشتنی سه ردار حه وت هه زار تمه ن له میراتبه ره کانی ده ستینی

سه ردا نه واندن بو بیگانه و خوژییه تی ئاکامی له وه چاتر نابی، به لام خوالی خوشبوو عه لی حه یدری ده لی:

حه شره واوه یلایه ئیمرو که ر به لایه شاری ما، کوشتن و تالان و به خیسره که وادین وده به ن نه ی خودا نه کراد یه خسیری هه موو میلله ت بوون،

ده ی عه لی تا چاک نه فه وتاون بلی فیکری بکه ن^۲

(۱) له ربیع الاول سالی ۱۳۳۳ هجری قمری داوه - په رتوکی وحشت سه قز - (۲) مشاهیر الکرد و کردستان - عه ربی عه لی و نه ی

پاشان سوپای - نه رکان و مبعوث بی شه ز شاری ته وریز
 ده گرن و نزیکي پازده زۆر به به زم و زه زم ده یگوزه رشن، له م ماوه دا (شجاع الدوله) که له
 به رابه ری سوپای عوسمانیه کاندا ده شکێ له که ل بآلوتزی روسیه له دورگی ی نه نزه لیه وه
 یه کسه ره له دێ و ده چیته روسیه، داوای یاره مه تی له روسی ناموسلمان ده کا، تا موسلمانان
 کانی پی بکوژی نه ویش به په له که ل هه شت هه زار سالاتی روسی به توپ و قورخانه وه
 خوده که ینیته (صوفیان)، له وی سێ سه د سالاتی تری روسی و نزیکي چه ند سه د
 چه کداری تورکی ده وره به ر، له که ل سوپای روس ده که ون، مبعوث و نه رکان، کاتی به
 مه ده زان، ده سه پاچه ده بن و ناچار هه ربه و کومه له که م و بی چه ک و قورخانه وه، که
 بیجگه له چه کداری کورده کان، نزیکي هه زار سوپای کاری یان پی ده بی، به ره و ناوچه ی
 صوفیان - زێ ده که ون، شه زگه رم دبی و زیاتر له چوار ساعه ت سوپای عوسمانی به پشت
 که رمی کورده کان، له به رابه ری سوپای زوروته یاری روس دا زاده وهستن، به لām
 فه رمانده ی سوپا، کاتی ده بیینی که شه ز به قازانج نی یه و له پیروزی خوین دلینانین،
 فه رمانی پاشه کشی ده دا و ته وریز به جی دیلین و به ره و میاندوا و پاشه کشی ده که ن، که
 له زێ دا (صمصامی) گۆران ناغای دبی - ساتلمیش - زێ یان پی ده گری و نامه ردانه
 زۆریان لی شه هید ده کاو به قازانجی روسه کان نه نگي میژو بو خووی ده نوی، له م
 که زانه وه دا حه سه ناغای (منصور السلطان) - بی سه رو شوین ده چی، میاندواویش به جی
 دیلن و ده که نه سابلآغ، کاتی (متصرف پاشا) نه م هه وال له دل ته زینه ی پی ده گا - ورمی -
 به جی دیلی و خووی و سوپا و هاوه له کانی ده که یه نیته وه سابلآغ، هه ردوو قولی سوپا که
 ، له سابلآغ یه که ده گرنه وه، نه رکان و مبعوث به مه به سستی کوکردنه وه ی سوپا به ره و
 - موصل - ری ده که ون، شیخ نه جه مه ددین و شیخ حیسامه ددین به ره و هه ورامان و
 شیخ عارفیش ده گاته وه سه قز، له باتی نه وه، هه رله شاری سابلآغ دابمایه تنه وه، و
 خه لکیان بو به رگری هیرشی سوپای بی به زه و خوین مزودر به دین و خه لکی ئیران و
 که لی نازای کورد، هان بدایه و ناماده بکرایه و نه یان هیشتایه که، سوپای روس به خاکی
 سابلآغ و کوردستاندا بهاتبا یه و، وره ی خه لکیان به زر کردایه ته وه، له جیاتی نه وه که
 سینگی خوین بکردایه به سوپه ر و خوینی خوین له زێی خودا و پاریزگاری نیشتمان و

ناموس و شه زه ف و گیانی ژن و مندالی بی ده س و پی، برشتایه،

بی زاتانه و به په له، سابلآغ و نیشتمانیان به جی هیشت و، وره ی خه لکیان
هیناخواره وه و، سه نگه ریان یه کسه ر بو ژوسه کان چول کرد، خه لکی هه ژاروبی چه کی
کوردیش سابلآغ و ده ورو به ریان، له ترسی سوپای بی به زه ی ژوس به جی هیشت و،
رویان کرده سه قز و بانه و ده ورو به ر' چون جوله که کانی سه قز له گه ل هه ردوو سوپای
داگیر که ربه تاییه ت ژوسه کاندا، په یمانی نه پنی یان بوو له جیی خویان نه بزوتن، ته نانه ت
زوربه ی خه لکی، که ل و په لی خویان له ترسی تالان و برژی ژوسه کان له مالی جوه کان
قایم کرد بوو،

له م کاته داته ق وره وکه وته ناوخه لک و خیلانی به ره و باشور و خورّه لاتی سه قز
بلاو بوونه وه، هه رکه سی له لایه کوو، هه رمالی له دپی ده گرساوه، نه ویش به هه زار
به دبه ختی نه گه ر شوینیکی ده س بکه و تایه له دیکانی نه م ناوچه، خوالی خوشبوو
گه نجالی خانی قانتانقور له شوینی خوی ته کانی نه خواردو نه وه ی له ده سستی هات
پیاوه تی و نان بده یی کرد و په نای خه لکی دا، خود له و جوړه پیا وه دلا و ادجوامیرانه حرک
پاش نه وه یکه سوپای عوسمانی ولاتی کوردستان به جی دپلی، ژوسه کان شاره کانی
میانداو و سابلآغ ده که نه زه پیلکه ی خویان،

پاش نزیکی مانگی، والی موصل - له گه ل - عومه ر ناجی به گ، فه رمانده ی
عوسمانیه کان، به پشت سوری کورده کان هیرش ده به نه سه ر شاری سابلآغ و ژوسه کان
به ره و میانداو پاشه کشی ده که ن، له نیوه ی زستانی سالی ۱۳۳۳ ک م دا، ژوسه کان
یارمه تیان بوّده گا و دیسان هیرش ده بنه وه سه ر سابلآغ، نامه ردانه سوپای عوسمانی
بی ته قه. شاری سابلآغ چول ده کا و، به ره و دیکانی (شاری که ند) و قاره وای بوکان،
پاشه کشی ده که ن، سوپای قین له دلی ژوسیش کاتی ده گاته شاری سابلآغ، زوی سوپای
مه غول سپی ده که نه وه و زه جم به که س ناکه ن، کوّمه ل کوّمه ل خه لکی بی دیفاعی
سابلآغ و دیکانی ئیندرقاش و قون قه لا، وه به رقه مه و توپ و تفه نگ ده دن و کوّمه ل
کوژیان ده که ن، زیاترله هه شت هه زار که سی بی تاوان، ژن و مندال، پیره پیاووپیره ژن، جوان

و کورۆکال، وه به رده ده نەبژی ده کوژن و هیندی شه هید ده که ن، مالی خوالی خوشبوو قاضی محمد (پیشه وا) و په رتوو کخانه به قیمه ته که ی ئاورتی به رده ده ن وده سوتین،^٢ عوسمانیه کان له باتی به رگری و دیفاع له خه لکی بی چه ک و موسلمانان کورد، ده هاتن خه لکی موسلمان و دلاک و نازای کوردیان به ناوی خه زا، له کافران هان ده دا، کاتیکیش که کافره کان به چه کی کومه ل کوژی خویان ده که و تنه گیانیان عوسمانیه کان له دوره وه سه یریان ده کردن، ته نانه ت فرمیسکشیان بونه ده رشتن، دیسان له جیاتی نه وه ی کاتی که ده شکان و هیزیان به روسه کان نه ده شکا، له سنوریه رایه تنه وه و بچوایه تنه وه بوخاکی خویان، له هیلیکی که وانی له کوردستاندا روسه کانیان به دوا ی خویندا زاده کیشا که له ناکام دا سه دان کولولی و کوسپ و هه ژاریان بوخه لکی کورد به جی هیشت، زووره شی و سته مکاری و نه فرینیشیا بوخویان و بوهاو کاره ده س دزیژه خوین مژه کانی روسیان له میژودا نوسی،

به هاری سالی (١٣٣٤هـ) تا قمتی له سوپای زووسه کان له میانداوه وه به ره و بوکان و دبی قاره وای بوگه به سی، دزه یی بوده که ن وده یانه وی هیرش بکه نه سه ر سوپای عوسمانیه کان به سه ر کردایه تی عومه ر ناجی به گ

عومه ر ناجی به گیش کاتی که هه والی نه م هاشا و له ی پی ده گا و ده زانی که نه وا خه زیکه ئاوری لی نزیکه بیته وه ده لی: ئاوره سووره له من دووره، و دیسان ئوقره ناگری وله و پیش پاشه کشه ده کا، خه لکی هه ژاری کوردی ناوچه یش به هوی کومه ل کوژی که ی سابلاغه وه ترسیان لی ده نیشی و کومه ل کومه ل وه ک په ل ویو، ده که ونه سه حرا و خیلاتی ده شت وده ر داده گری و، به ره و ناوه ندی فه یزوللا به گی که له ئاوردووروبنار بوو داده په زن، ته نانه ت خه لکی شاری سه قزیش جول که کان نه بی شار به جی دیلن ورووده که نه شاخ وین به ردو، ئاوایه دوره کان، له ناکامدا روسه بی به زه کان سه قز ده که نه مولگه ی خویان، فه رمه ندگه نه م سوپایه ناوی (گودریاتتسوف) بووه، له م ساله داده غل و

(١) رادیویی ده نگی ئیسلام (بزوتنه) له به رواری ١٣/٧هـ تاوی نه م هه والی په ل کرده وه که زووسه کانی له شه زی هه وه لی جیهانیدا له شاری (ره واندر) ده هه زار کورد و، له شاری (خانه قین) چه ند هه زار کورد به تاوانی دیفاع له وه تهن و دین و شه زه ف. به چه کی سته م و مله پوژی ده کوژن و شه هید ده که ن. (نوسه ر)

(٢) خاطرات من. خوالی خوشبو له به رواری خا که لیوه ١٣٢٦هـ تاوی به رابه ری (٣١ مارس ١٣٧٤ ز) به تاوانی دزایه تی شا و خرمت به دینی خودا و زینی که ل که ل سه دری قازی برای و سه یفی قازی ئاموزای له گوژه یانی چوار چرای مه هباباد له داردرا -

(٣) خاطرات من - نه م روداوه له رستانی زور سه ختی سالی ١٣٣٣ دابوو -

دانه‌ویل به ئەندازەیی هەرزانی بوو، کە جینی سەرسۆرمانی خواوەن بېرواکان دەبێ: یانی - قیمەتی خەرۆاری گەنم (= بیست پرت) = ۳۲۰ ک - تمەنی تا دوازدە قران بوو، ^(۱) لەم کاتەدا (حاجی وەهابخان) بە دەستوری، گودریانتسوف - دەبیتە حاکمی سەقز،

رووسەکان تا هاوینی ۱۳۳۴ ک م - لە سەقز دەمینتەو، لە هاوینی ۱۳۳۴ ک، دا عوسمانیەکان سوپایی بە سەرۆکایەتی (عباس بەگ) بەرەو ناوچەی سەقز دنێرن، لەم سەفەرەدا پایەبەرزێ بەریز - مەلیک مەحمود - شیخ محمودی سولەیمانی کە دەیویست لە هەر رووداوی بۆ مەبەستی گەورە سەر بە خۆیی کوردان کەلک وەربگری، لەگەڵ عباس بەگ داری دەکەوێ تا بە هاوبەشی سوپای کورد و عوسمانی، بۆ بەرگری سوپای چەوسینەری رووس بڕۆنە سەقز، بەو مەبەستە عباس بەگ بە خۆی و سوپاکە یەو لە رینی بانە، شیخ محمودیش بە خۆی و چە کدارەکانی، کە زۆرتریان لە خێلی جاف پینکەتابوون، لە رینی سەرشیو، رێ دەکەون، لەم بەینەدا بە شتیکی زۆری خەلکی سەقز، لە ترسی دەس دریزی سوپای بێ بەزە رووس دەچنە گۆندەکانی سەرشیو، دار و نەدار و پۆل و نەغدینە خۆیان پێ دەسپێرن، هەر بەو جۆرە خێلی دیوگری و خەلکی بۆکان و سابلاخ نەغدینە خۆیان لە مالی جوله کەکانی شاری بانە، (بە هۆی ئەو کە جوله کەکانی بانە بە هەر دوو لاو، پە یەو نەدیان هەبوو). بە جینی متمانەیشیان دەزانین، شارد بوو، کاتی سوپا دەگاتە بانە مالی جوله کەکان ساف لە ساف تالان دەکا، هەر بەو جۆرە دنیەکانی سەرشیویش دەکەوێتە بەر هیزشی چە کداری جافەکان، بێ ئەوێ مەلیک مەحمود ناگای لی بێ سەرشیویش تالان دەکری، کاتی کە هەردو و سوپا دەگەنە شاری سەقز، خەلکی هەزاری سەرشیو و تالان کراوەکانی سەقز، دەچنە لای - عباس بەگ و سکالای خۆیان لە جافە تالانچیهکان بە دەس کیسی بری لە ناغاکانی ئەوێ دەر دەبرن، عباس بەگیش کە بۆ کورد کوشتن بیانووی لە دەرەتاشی، بیانوی دەس دەکەوێ و، بێ ماتێل بوون فەرمان دەدا و ۱۵ کەس لە سەرۆکی جافەکان لەگەڵ ناغا صالحی رەنگە ریزان، دەگیرن، بە گورجی ^(۲) دەکەسیان دەدەن بە دەم تۆپەو و دەیان کوژن، لەو کاتەدا، بەریز سالاری کوپی قاضی سابلاخی کە لە لای عباس بەگ بە مایە و ریز بوو، تکا دەکا کە ناغا صالحی رەنگە ریزان و چوار کەسەکی تریش بە من بیه‌خشە، ئەویش لیان دەبووری، کاتی هەوایی کوشتنی دەکەس لە جافەکان بۆ مەلیک مەحمود، دەگیرنەو، شیخ زۆری پێ

زوری پی دل گیر ده بی، له کاته دا بوولی - عوسمانیه کان به ناوی - به نکه نهوت - له جینی ته لا و نوقره - ده چی - له م ده وره یشدا هدر - حاج وه هاب خان - حکومتی سه قزی به ده سته وه ده بی، ماوه ی سنی مانگ حاج وه هاب خان له سهر کار لاده بری و له گهل - اجلال و حاجی افتخار - ده سه گیر ده کرین و ده برین بزورمی و زیندانی ده کرین، به لام به زویی له به رابه ری - پولیکی زوردا ئازاد ده کرین، له م ماوه دا - به ریز «عبدالله به گ افتخار السلطانی سلیمان کهندی» له لایه ن رووسه کانه وه ده کری به حاکمی سه قز^(۱).

عه باس به گ سوپای، گورد بانیوسف، له سه قز راوده نی و تا بۆکان پاشه کشه یان پی ده کا، رووسه کان له سهر ناله شکینه ی بۆکان سه نگهر داده به ستن و به هه موو هیز یانه وه له به رابه ری عوسمانیه کاندایا داده وه ستن، به لام سوپای عه باس به گ شیرانه رووسه کان ده شکینی و ناله شکینه و بۆکانیشیان پی به چی دیلی، عه باس به گ به خوی و سوپاکه یه وه له بۆکان ده مینته وه و سهرنگهری لی ده گری، پاش ماوه یی، چهند هه زار سوپا و قازاخنی روس هیزش ده به نه سهر سوپای عه باس به گ، نه ویش ناچار به گورجی فه رمانی پاشه کشه ده دا، بۆکیوه کانی پاله وان گهرده نی براده ر، کیوی سنی کانیان له نیوان دینه کانی سلیمان کهندی و قاره وای سه قزدا سوپای رووسه کانش به دوا یاندا دین، تا ده گه نه زنجیره کیوه کانی باکوری دینی سلیمان کهندی، له وی سه نگهر ده گرن، عوسمانیه کانش له به رزایی و کیوه کانی باشووری - زنجیره کیوه کانی - پاله وان و سنی کانیان و براده ر - خویان ده گرنه وه، بی و چان، سی شه و و روژ له نیوان نه م دوو سوپادا شه ر و لیکدان ناپسینته وه، به لام به داخه وه به هوی ته یاری و زوری سوپای روس و پشتیوانی و هاوکاری بری له به رواله ت موسلمانانه کان، سوپای عوسمانی ناچار ده بی به ره و سه قز، پاشان به ره و بانه پاشه کشه بکا، له ئاکامدا سوپای رووس ده گاته سه قز، زوری پی ناچی - که عه باس به گ - دینی کوچک - ده کاته مه کو و حه شارگی خوی، له وینوه هیزه ش ده باته سهر رووسه کان و له دینی سلیمان کهندی و ده ور و به ر، ده ریان ده کا، دیسان (پالکونیک) فه رمهنده ی سوپای رووسه کان که له دینی - گولی، لای بۆکان - ده بی به توندی هیزش ده باده سه ر عوسمانیه کان و له خاکی سه قز و بانه یشیان وه ده رده نی، به م جوړه شه ر و لیکدانی عوسمانیه کان و رووسه کان له ناوچه ی

سه قز و بوکاندا نریکی دو سال و نیو ده خایه نی و دریزه ده کیشتی،^۱ له ناکامدا (پایزی سالی ۱۳۳۴ز) - که ده وله تی سه ره رۆی - ته زاری - له به ین ده چی و ره ژیمی کمونیستی دیته سه رکار له اکتبری سالی ۱۹۱۷- ز - به رابه ری سالی ۱۲۹۶ هه تاوی - به هوی حیز به سوسیالیسته کان و بالشویکه کانی روسیه به رابه ری (لنین) له سیته مین سالی شه زی هه وه لی جیهانی ره ژیمی شایه تی ته زاریه کانی (بنه ماله ی رومانف) لاده چی و ره ژیمی کمونیستی له جیی داده نشیی، سوپای روس شاری سه قز جوّل ده که ن و به ره و بوکان و میانداوا ده که و نه رۆی و شوینی شه زی خویان گوم ده که ن، که به ره به ره - هه ژدیهای گرانی دیمه نی ناحه ز و ساماوه ری خووی نیشان ده دا، چونکه به هوی نه وه یکه ماوه ی دوو سال و نیو، زیاتری خاکی پاک و پر پیتی کوردستان به تاییه ت ناوچه کانی سه قز و سابلاغ و بوکان ببوه ره پیلکه ی دوو - سوپای بی به زه ی بیگانه ی (روس و عوسمانی) که هه ردوویان، هه رکام به جوژی، چاوی چنوکیان بریوه کوردستان، وینه ی ناو و لاتیان سوتان، وه کوکولله ناوچه یان روتانه وه و پیزیان لی بری، به هوی شه رو لیکدانی نه وان، نه ق وره و که تبوه ناو و لات و خه لکی بی په ناوچه و ساوه ی کورد، هه رله بیر نه وه دابوو سه ری ده رکا و خیزان و مندالی بیاریزی، له م دتی بوئه دتی به پای پیاده ده که وته رۆی، خیلاتی کویستان گه یشتبوه گه رمین، له م کاته داله - له ته راکتور و ماشین - خه بری نه بوو، زه وی به گاده کیلدر، به هوی نه م رووداوه دل ته زینه زور به ی فه لاکان، دتی کانیاں چوّل کردبوو، نه وانه یش که ما بوون، به رهه میکی که میان له زه و یه کان وه ده س ده هینا، به رهه می ده غل و دانی سالانی رابوردویش چون کرّیاری نه بیوو، جوتیاره کان به ده ستیانه وه گیریان کردبوو، کاتی که له ناکاو ده غل و دانه ویتله که وته قیمه ت، خه لکی نه وه ی به رهه میکی بوو ده سی تیناوی نه وه ی له بیر پاشه روژدایی، یا نه و وه زع و حاله هه ل سه نگینی و زمهاری لی بکا و پاشه که وتی بوژی ته نگانه دا بئی. هه مارو چاله کانیاں خالی کرد و گشتیان فروشت، بیجگه له وانه، سوپای بی به زه ی روس^۲

که مالی دایکیان نه بوو، ده‌ستیان پیوه نه سوتا بوو، وینه‌ی هه ژدیهای تیر نه خورگه نمیان له ولات بری، بو نمونه: کاتی که له دبی - تورکمانکه ندی ده بن، رۆژانه نزیکی - شه ست تا حه فتا خه روار (پوط $۱۴۰۰ = ۷۰ \times ۲۰$) هه زار و چوار سه د پوت ئاردیان تیکه ل کاده کرد و ده رخوارد - نه سپه کانیان ده دا، به م جوړه ده غل نایاب بوو خه لکی هه ژاری کورد، وه که لاریژانی پایز له برسان زه رد ده بون و هه ل ده وه رین

گرانی یانی ده غل و دانه و تله و نه وه ی گیاندار، به تاییه ت ئینسانی پی بژی ده س نه که وی و زور که م بی، جاله م ساله دا ده غل زور که م ده س ده که وت، نه گینا قیمه تی که نم له و کاته دا هه رته غاریکی سه قز که بریه تی یه له ۹ پوط - ۱۴۴ کیلو - یازده قران بوو، له ناکاو قیمه تی ده چینه سی تمه ن، دیسان له ماوه ی ده رۆژ داهه ر ته غاریکی ده چینه سی تمه ن سالی (۱۳۳۵) که ، سالی گرانی، گرانی و برسیه تی خه لکی له خووه زرکرد بوو، زه حم و به زه بی نه هیشبوو، هه رکه سی له بیر ده ر بازکردنی گیانی خویدا بوو، زوربه ی هه ژاران خوراکیان بنه گیا بوو، سه ریشیان ده کرد به نان، منداره وه بوو، گوشتی سه گ و پشيله و که ریان له ولات بری بوو،

خه لکی کورد که بۆنان بده یی به ناو بانگ بوون و، هه میشه درگیان بۆمیوانان ئاواله بوو، له م ساله داشه و رۆژ درگیان داخرا بوو، نه کاله ناکاو به ری هیشی برسی و هه ژاریان پی نه گیری، پیاوانی ده س و دل باز له م ساله دا به م جوړه ده یان توانی هیندی له هه ژاران زه نجی برسیه تی له هه ژاران که م که نه وه،

درگیان داده خست و ده چونه سه ریان، له و توه نانیان ده کر به قه لنگیکه وه و دایان ده هیشته خواری برسیه کانیش ده یان قوزیه وه، جاری واده بوو له سه رنانی یه کتریان ده کوشت، برسیه تی توانایی و هیزی له هه ژاران بری بوو، خه لکی برسی بی ناگا. حۆل، تلاوتل ده رویشن، جاله زیگیامال ده که وتن و هه ل نه ده سانه وه، بو نمونه: پیاوکی جیتی متمانه به ناوی حاجی شه مسوللا خه لکی سونجی سه قز: بۆمی - گیراوه که سالی گرانی که من جه حیل بووم: ژنی، هاوسپی درگا به درگامان بوو، نه وژنه کوزیکی زور جوانی کاکول ته لایی، سی چوار ساله ی بوو، ژنه که هه ژار بوو (تیمه بوممان و) جاروبار یارمه تیمان ده دا، به لام به ره که ت نه مابوو، خه لکی تیری نه ده خوارد، رۆژی ژنه له مال هاته ده روه و پی که نی (پی که نینیکی شیتانه) و وتی «شه مسوللا» کۆره که ی خۆم سه ربزی،

وتم هه ی نه بی و خیرا خۆم گه یانده مآلی ژنه و دیتم، راسته ته رمی بی گیانی کۆزه که ی له قه راخ ته نور که به سه ر برآوی که تووه، ژنه که تاوی ده گریا، کاتی بی ده که نی زۆری بی نه چوو ژنه که یش هات به لادا و مرد. 'ئه مه نمونه یه کی که مه له چۆنیه تی گرانی که بیگانه کان به دیاری بۆیان هینابوین، جائه ی که سانی که نه م به سه رهاته دل ته زینه ده خوینیه وه، خۆتان و غیرتان، نه گه ریتان خۆش نی یه که جاریکی ترله به هه شتی به رضی کوردستان، له چالی ده غل و دانه و تله و خیران، به چاوی خۆتان ببینن که: دایک له برسان کۆری خۆی سه ر بیری، بۆنه وه زگی خۆی بی تیربکا. نه وه زیزی یه کیه تی زۆی خه ن، له هه موو کاتان پال پیکه وه ده ن، دووبه رکی قه ت قه ت مه که ن: زۆی به بیگانان مه ده ن، نه و کاته یه که ولآت ده بیته به هه شتی به رین: شیرین و خۆش و بی خه ته رده بی ژین، له م کاته دا که گرانی هۆشی له خه لک سه ندبوو، له سه قزدا (کۆمه لی دیموکرات) بو خزمه ت به خه لکی و نجاتی ولآت دامه زرا، مه رام نامه یان به م جوۆره بووه که، هه رکه س بی وئستایه بیته نه ندام، ده بوا سوئندی به - قورئان - بخوار دایه، که به رابه ری زه سم و یاسا، زه فتار ده که م و خه یانه ت ناکه م، له قازانج و زه ره ردا، له گه ل گشت برا و خوشکه کانم داده بم و تا ده توانم خزمه ت ده که م -

کاتی که نه ندامیان به ۱۲ که س بگه یشتایه - کومه تیه یه کیان - ییکده هینا - دیاره نه ندامی کومه یته - نه ناسراو و نهینی بوون، هه ر ده ستوری له لایه ن کومه یته وه بدرایه ده بوا به زۆیه ببرایه، ته شکیلاتی - دیموکراتی لقی سه قز به هوی میرزا ئاغا جانی توتونچی که له زه نگانه وه زانومایی کرابوو، دانرا،

له لایه ن دیموکراته وه - ابوالقاسم خان که به (خانی) به ناو بانگ بوو - کرا به حاکمی سه قز -

له م روژه داکه خه لکی وه ک گه لآزیزانی پایز له برسان هه ل ده وه رین، محمد ئاغای شابه نده ری عوسمانی به خۆی وده عه سکه ره وه دیتو، داوای ۵۰۰ ته غار گه نم ده کا: ئاغایانی - فه یزوللا به گی له ژیری ده رده چن، به لآم بریکی به سه ری ئاغا کانی ده ور و به ری سه قزدا ده سپیندری، به م جوۆره خه لکی ده بنه نه زییحی ده ستی بیگانه که هه رتاوی به باریکیاندا هه ل ده سوړینن. زستانی ۱۳۳۵ ته وا و ده بی و به هاری ۱۳۳۶ به زوی

گه شه وه به ره و پیری هه ژاران ده چی و موژده ی هاتنی هه رزانی و ته واوبونی گرانی دینی^۱ دوا ی زویشتنی زۆسه کان، دیسان عوسمانیه کان گه ژانه وه بو سه قز، نه م جاره فه رمانده ی سوپای عوسمانیه کان له شاری سه قزدا کابرایتی بوو به ناوی (مه حمود نه دیم به گ) که به هو ی پیشره وی - ئینگلیسه کان به ره و عیراق ناچار ماو، ناوچه ی سه قزی به جی هیشت و کابرایه کی له جی خوی دانا به ناوی (جه لال نه فه ندی) پاشان ده سته یی له ئینگلیسه کان به سه رو کایه تی (کولیل که نین) کونسولی کرماشان، ده گه نه سه قز، که هه رله م ساله دا ئینگلیسه کانیش سه قزیان به جی هیشت^۲

شه زی دووهه می جیهانی و شوینه واری له کوردستاندا -

شه زی دووهه می جیهانی له زۆزی هه وه لی مانگی - سپتامبری سالی ۱۹۳۹ زاینی به رابه ری - به هو ی هیرشی سوپای - نه لمانی نازی به رابه رایه تی - هیتلیر - به لیهستان ده سی پی کرد. که پاش دوورژۆ ده ولّه تی - فه رانسه و ئینگلیس - ئیعلانی شه زیان به نه لمان دا، نه مجار به ره به ره شه رته نیه وه و دنیای گرتنه به رو، ئیران و کوردستانیشتی گرتنه وه، شه وی سی هه می خه رمانان ساعه تی سیتی دوا ی نیوه شه و هیزی زۆسیه له باکور و هیزی ئینگلیسیش له باشوره وه هیرشیان - کرده سه ر ئیران و له م به ری سنوره وه دابه زین، نه م شه ره مāl ویرانکه ره تا سالی ۱۹۴۵ زاینی دریزه ی کیشا، له ۷ - ی مانگی مه یی سالی ۱۹۴۵ زاینی ده ولّه تی نه لمان بی مه رچ ده غاله تی به ده ولّه ته یه ك گرتوه (متفقه) کان کردوته سلیمیان بوو، کاتی نه مریکا له ۶ - ی ئوتی ۱۹۴۵ - دا شاری، هیروشیما و له ۹ - ی ئوتی ۱۹۴۵ - دا شاری، ناکاساکی، ژاپونی به بۆمبی نه تۆم بۆمباران کرد - ده ولّه تی ژاپونیش ناچارما له ۱۴ ئوتی ۱۹۴۵ دا ته واوی مه رچی ده ولّه ته یه ك گرتوه کان قبول بکا و گه ردن که چ و ته سلیم بی^۳ ئیران شله ژاودام و ده زگای زۆرداران له گرێزنه چوو، که مایه تیه نه ته وایه تیه کان، که له ژیرزه بروزه نگی زۆرداران داده یان نالاند، هه رکام له لایه که وه سه ریان هه لێنا و په له قازه ی مافی خوراو و له ده س چوویان ده کرد.

(۱) وحشت سه قز

(۲) خاطرات من ص ۹۱ - سالی ۱۳۳۴ ک: م: ده نوستی -

(۳) جنگ جهانی دوم ج ۱ و دائرة المعارف دکتر مصاحب ج ۱ ماده جنگ

گه لی ماف خوراوی کوردیش یه کی بووله و گه له، به ش خوراوانه، که سه دان سال بووه، به هه موو هیزو بیرو پیزی وه، بو سه ر به خوئی و مافی چاره نوی خوی ورزگار بونی له دلی و زه لیلی ته لاشی بی و چانی ده دا، به لام هه رکاتی به جوژی به ره له ست و که ندو کو سپی، له زیددا سه ری هه ل ده دا، که ده یان سالی له مه به ست دورده خسته وه، دیسان نه م جاره یش چاوی هه لینا و مه رجه کانی جیهانی و، گورانی یاسای گشتی، به قازانجی خوی لیکداوه و، کاتی به ده رفه ت زانی و، کومه لی پیکهینا و ده سی دایه چه ک، به لکوو نه و جاره نانه م جاره زیره که یان یه گ بگری هات رتگه یان پی بگری و مافی چاره نووسی خویان وه ده س بینن

له گه رما و گه رمی شه زی دووه می جیهانی دا کومه له ی (ژ - ک) ژبانی کوردستان - له شاری مه هاباد له رژی ١٦ ی سپتامبری (١٩٤٢ ز) له نیو باخ و داوینی کتوی (خودا دوست) له ١٥ مروی کاری له خه لکی مه هاباد پیکهات، پاشان له (١٦ ی نوتی ١٩٤٥ ز) کومه له ی (ژ - ک) به ناوی - حیزبی دیموکراتی کوردستان) ناویرا، هه ربه و ره نگه له ٢٢ ی ژانویه ی (١٩٤٦ ز) بری دوا ی شه زی دووه می جیهانی کوماری کوردی مه هاباد دامه زرا هه روا له کوردستانی ناوه ندی، یانی ناوچه ی سه قز و بانه و دیوانده ره بزوتنه وه ده ستی پی کرد، که به بروای نوسه ره فارسه کان به دنه ی ئینگلیس بووه، به لام من که له نزیکه وه زووداوه که م لیکداوه ته وه نه و براوایه به کولور و بوچه ل داده نیم، چون هیشتا هیچ کوردی کوشتنی شیخ سه عید له گه ل سه دان - زانا و گه وره ئاینی یه کانی کوردستانی تورکیه، هه روا بومبارانی شیخ مه حمودی نه مروشاره وه دکردنی شیخ عوبیدیلای شه مزینان، به ده سو دنه ی ئینگلیسه کان له بیرنه چوه ته وه، تا دیسان ده نه ی نه وان قولی هه لکاوبی بوار له ناوبدا، دیسان زووداوان ده خه مه به ر ده ستی خوینه ران

له سالی ١٣٢٠ - کابرای به ناوی - سه رهه نگ ئیبراهیمی ته رفه ع - فه رمانده یه تی سوپای شاری سه قزی به ده س ده بی، که رووداوی نه م ساله ی به قه له می خوی به فارسی نوسیره، زورتری رووداوی نه م ده وره م له و وه ر گرتووه، له گه ل ته حقیقاتی خوم که له پرس وجوی نه م و نه و که خویان له ناو کاره ساته که دا بوون، وه ده ستم هیناوه و، هه لم سنگاندوه ولتیکم داوه ته وه و، له بیزنگم داوه و کونجره و که ته ول و مروروخه وش و خالی نه ته و سیم لی هه لبراردوه، پاک و بزارده خستوو مه ته به رده س خوینه ران، به لکووله هه ر

خه ساری په ندیکو، له هه رشکستی - ناموژگاری بۆدا هاتووی خوځان وه رگرن،
خه رمانانی سالی ۱۳۲۰ هه تاوی بو خه لکی سه قز ره شترین و ناخوشتین مانگی
میژویی سه قز ده ژمیردری،

محمد ره شیدخان که به ناوی کوردایه تی ماوه یی له ناوچه کانی شلیر و بانه و سه قز
دانه خشیکی گرنگی بازی کردوه، . پی که توانیویه تی سه زوک عه شیره ت و خیله
کانی نه م ناو چانه، یه کخاو له گشتیان سوپا یه کی واپیکه وه بنی، که شاره کانی سه قز و بانه
و ده ورو به ربخاته ژێژ ده سه لاتی خوځو، له گه ل هیزی ده وله تی ئیراندا مل مله کانی بکا،
نه مه بو خوځی جیی سه رنجه،

له خه رمانانی سالی ۱۳۲۰ هه تاوی حه مه ره شیدخان سوپا یه کی سی هه زار نه فری
پیکه وه ده نی و خوځی بوهرش و گرنتی شاری سه قز سازده کا، له م کاته دا به ده ستوری
سه رله شکر مقدم، فرمانده ی له شکری کوردستان، دووزری پوش به فه رمانده یه تی -
ستوان - وحدانی - به ره و میره دی و ته موته، به مه به سستی ده سگیری عه لی ناغا و ره سول
ناغای جه وانمه ردی، زی ده که ون، زری پوشه کان کاتی ده گه نه نزیکی دیی ئایچی -
تفنگچییه کانی ناغایانی جه وانمه ردی که، که مینیان بوده نینه وه له ناکاو زری پوشه کان به ر
ره گباری گولله ده ده ن و، یه کی له زری پوشه کان له کارده خه ن دوونینگابانی زری پوشه
که بریندار ده بن، زری پوشه که له لای پردی دیی ئایچی به جی ده مینی و هیزی ده وله تی
به شیرزه یی به ره و شارده گه ریته وه، '۱'

به ره به یانی ژۆژ ۱۱ ی ره زیه ری ۱۳۲۰

له سی لای (خوځاوا و خوځه لات و باکور) خه یده رو ئایچی و مه لقه ره نی . کانی
نیاز و ئالتون، تاوه قران و دۆزه خده ره وه، سوپای سی هه زار نه فری - محمد ره شیدخان -

هیزه ش ده باته سه رشاری سه قز - سه رهه نگ نه رفه ع به خوئی و هیزه که یه وه، له گه ل نه وه یش که چه کداره نازا و شه ز که ره کانی تیله کو و ناردده لانه کان به ته واوی هیزه یانه وه پشتیوانیان له هیزی ده وله تی ده کرد، نه یتوانی له به رابه ری هیزشی بی و چان و هه لمه تی بی نه مانی هیزی - جه مه زه شیدخان داخوئی زا بگری، سه رهه نگ نه رفه ع کاتی ده زانی ده ره قه ت نایی، به په له پروزی، داوای یارمه تی له سه رله شکر مقدم ده کا، به لام سه رله شکر ده لی هیچم له ده س نایه، هه رچی خیرتر پاشه کشی بکه و به ره و تیله کو سوپا زاکیشه، به م جوړه هیزی ده وله تی به گورچی سواری ماشینه سه ربازی یه کان ده بن و به ره و (ساحیب) زئی ده که ون، سی زری پووش به هیوای پشتیوانی، له دواي ماشینه سه ربازیه کانه وه بوئی ده رده چن، ته نیاشتی که نه ی ده هیشت هیزی ده وله تی به ته واوی به که وینه که مینی کورده کانه وه و، زئی ده داکه له هه لقه ی گه مارویان ده رچن، پشتیوانی و شه زئی، جه نگ و گوریزی سواره کانی تیله کو بوو، که به جه نگ و گوریز ریگیان بو ده رباز بوونی سه ربازه کان ده کرده وه، به ری هیزشی هاو زمانه کانی خوین گرتبوو، کوردان ده لاین - دار هوړه ی له خوئی نه بی ناقه له شی، کاتی ماشینه کانی ده وله تی ده گه نه چومی، (که مه تو) ده بینن پردی دارینی که مه توو - ناوری گرتووه، یه کی له ماشینه کان ناتوانی له چومه که بداو ده ربازی و په کی ده که وی و ۲۰ سه رباز به دیل ده گیرین و بری کیشیان بریندارده بن، زری پووشه کانیش که نه رفه ع ی فه رمانده، له ناویان داده بی، له نزیکی دی کاریزه (۵ ک) ی سه قز به گولله ی کورده کان له کارده خری، هه ر جوړی ده بی، سه رهه نگ نه رفه ع و چه ند نه فسه ری پایه به رز له تاریکی شه و که لک وه رده گرن و بوئی ده ر بازده بن، کاتی زری پووشه کان ده که و نه ده س کورده کان، ده بینن که سیان تیدانه ماوه، هه وال به محمده شیدخان ده درئی، نه ویش له وه که نه یانتوانیوه سه رهه نگ نه رفه ع و هاوه له کانی ده سگیر که ن، توره ده بی، سه رهه نگ نه رفه ع و هاوه له کانی دواي سی شه وو سی ژوژ، به شه و پیاده زه ویی و به ژوژ خوشاردنه وه، ده گه نه خواردی (ئیرانشا) وه، تووشی پیاوی به ناوی - نه بولموحه ممه دی میرزایی ده بن نه ویش ده یان ناسی و ساعه تی سی نیوه شه و، ۱۴ - ی زه زبه ری ۱۳۲۰ هه تاوی ده یان گه یه نیته ئیرانشا - روژی دواي ۱۵ ی زه زبه ر،

عه لیخانی حه بیبی و نه رفه ع یه ك ده گرن و، عه لیخان به لینی هاو کاری پی ده دا،
 کاتئی هه والی گوم بوونی - نه رفه ع بلاوده بیته وه سه رتیپ نه مین - له زئی ئینگلیسه
 کانه وه هه والی مان و نه مانی نه رفه ع له محمدره شیدخان ده پرسی، نه مه بوخوی که ین و
 به ینی هه ردوولا، له گه ل ئینگلیسه کان وه ده رده خا، پاش گوم بوونی (سه رهه نگ
 نه رفه ع) هیزی کورده کان بی و چان به ره و دیوانده ره، زئی ده که وی، (زۆزی ١٦ - ی
 زه زبه ر) به سی^١ هه زار چه کداره وه هیرش ده بنه سه ر دیوانده ره به لام به م چه ند هویه ١
 - چون له ناوچه ی دیوانده ره هه واداری بزوتنه وی کوردایه تی که مترده بی، ٢ - ده شتی
 هویه توو، کیوته لآن و نه شکه وتی وای ناببی که بۆمانه وه وحه شارگه به کار بخوا، ٣ -
 هیزی به رگری ده وله تی به هومیدی گه یشتی یارمه تی، به دلگه رمی و به نه سله حه ی
 چاکتره وه خه ربکی به رگری ده بن، دیوانده ره یاک بۆناگیری، زۆزی ١٧ ی زه زبه ر
 (١٣٢٠) محمدره شیدخان - نامه یه کی هه^٢ شه و توند له نه رفه ع ده نویی که هه رچی
 زوتر شارم بو به جی بیله، نه رفه ع که له پشتیوانی خیلی (تيله کو) که زئی گه زانه وه یان له
 محمدره شیدخان گرتبوو، دلینا ده بی، وه لآمی نامه که ی ناداته وه، به لکوو زۆزی ١٨ - ی
 زه زبه ر - سواری زری پوشی ده بی و به ره و ئیرانشا - زئی ده که وی، له زیدا سه یدیکی
 پیریان توش ده بی و هه والی نه رفه ع ده پرسی. نه رفه عیش له خودای ده ویست که خو
 فروشیکی وه های ده س که وی که به پای خوی بی خه لات و به رات، هاو زمانه کانی خوی
 بو بخاته گیر، (سه ید) نه رفه ع ده باته قه راخیکه وه و به گویدا ده چرپینی که، نه مشه وی
 زابوردوو، محمدره شیدخان له دئی، که له کانی، خیلی گه لباخیه کان - بووه، چل که س له
 چه کداره کانیشی بریندارن، زه سول ناغای جه وانمه ردی و چه نده به گزاده ی تریش
 زه خمی بوون، حالیان شپزه یه و ده یانه وی بگه زینه وه بۆبانه، دیسان چه کداری نازاو
 حه ساوه تر بو هیرشی دووباره سازکه ن،

هه والی نه م خو فروشه، نه رفه ع ویتینه سه رکه یف و ده یخانه وه بیری هاو په یمانه
 که ی خوی - عه لیخانی حه بیبی - ده لی وا چاکه من له دواوه هیرشیان بکه مه سه ر،
 نه وانیش ناچارن له خاکی تيله کووه دابورن، چون به به لینی سه رزاره کی عه لیخان - باوه
 زیان کردبو، نه یشیان ده زانی که عه لیخان - بوئه وه به لینی پیداون که له داویان بخاته گینا
 نه ویش له شوینی خویه وه

به ری به سویای نه رفه ع ده گرت، محمدزّه شیدخان فه رمانی پاشه کشی به ره و سه قز - له زّی تیله کوه وه ده دا، هه رچه ند له زّی ناوچه ی خوږخوږه و سه رشپو یشه وه زّی گه ژانه وه بوو، به لّام چون - حه مه زّه شیدخان دوا ی شه زّی هه وه لی سه قز، له گه لّ عه لیخانی حه بیبی داثاشت ده بنه وه و په یمانی دووقوّلی ده به ستن و، قورئان بوّیه ک ده خوّن که خه یانه ت به کورد نه کن، به م هومیده، چه کداره کانی به خاکی تیله کوّ، به داوینی زنجیره کیوی حاجی سه یدا داده په ژنه خوواره وه و، به ده ره ی میراواو شه مسه دا ده زوّن، به لّام له نیوان دیکانی، ئیراوته یمان قه لّا، قه لا چوخه و جونیان دا، له لایه ن چه کداره کانی عه لیخانی حه بیبی، به پیچه وانه ی به لّینی قایم و سویندی خوراویان، ته قه یان لیّ ده کزی و چه ند که س به خوژایی له هه ردولا و به قازانجی دوژمن ده کوژزین، خوژگه کوردان له م به سه رهاته دلّ ته زینه په ندیان هه لگرتایه و، له وه زیاتر به دنه ی دوژمن یه کتریان قرّنه کردایه، سه رهه نگ نه رفه ع، زوژه کانی ۱۹ و ۲۰ ی زه زبه ره به ره و سه قز زّی ده که وی، به لّام حه مه زّه شیدخان زوتر ده گاته سه قز و ناغاکانی فه یزوللا به گی، نه حمه دخانی فاروقی و حه سه ن خانی کانی نیاز، ده بینّی و به لّینی هاوکاریان لیّ ده ستینّی، به هه موو هیزی خوّیه وه ده یه ویّ دیسان ناوچه ی سه قز بخته ژژرده سه لّاتی خوّی و تولّه بستینّی، به بروای خوّی مافی سه رنوشتی کوردانیش وه ده س بینّی،

سه رهه نگ نه رفه ع له ۲۷ زه زبه ری ۱۳۲۰ هه تاوی به ده ستوری - سویه هبود شابه ختی - ده نیردری بوکرماشان و ده کرّی به فه رمه نده ی له شکری نه وی،

پاش زویشتنی - نه رفه ع - سه رتیپ نه مین - ده بی به فه رمه نده ی نیزامی ناوچه ی کوردستان، له م کاته دا (محمدزّه شیدخان) سه قز به جی دلیّی و ده چیتّه وه بانه، به م هوهمیده که دوا ی زویشتنی حه مه زّه شیدخان، سه رتیپ نه مین ده توانی سه قز بگریته وه، پله یه کی پیّ ده دری و ده کرّی به (سه رله شکر) سه رله شکر نه مین، سه رگورد زاگروس، ده کابه فه رمانده ی نیزامی سه قز و ژوماره پیّ سواره نیزامی ئازا و شه زکه ر، ده نیته نیختیاریه وه، بیجگه له وه، زیاترله دوو سه د سواری ئازا و شه زکه ری کوردی تیله کوّی و که ره فتوی به سه روّ کایه تی، (عه لیخانی حه بیبی) و (عه یزوللاخانی مه سعود وه زبری) روژنوهه می مانگی زّی به ندان سالی ۱۳۲۰ هه تاوی به ره و سه قز زّی ده که ون سه رگورد زاگروس، له ژژره وه له گه لّ نه حمه دخانی فاروقی، موحه ممه د نه مینی مورته زایی - نیوان خوّش ده کا و به بیرورای خوّی واییر ده کاته وه که نه وانیش، وینه ی،

عه لیخان، وعه زیر، وان، بو براکوژی داستانیکیان هه یه، به لام نه وان له زاگروس، وریاتر بوون و ده یان ویست که دوزمنی خویمان به قه ندا و بخنکینن، نه و کاره یشیان کرد، هه رچه ند - عه لیخان و عه زیرخان پیتی ده لاین که دوستی فاروقی و مورته زایی سه ر زاره کی یه و درووت له گه ل ده که ن، به گوئی یان ناکا، به م جوړه هیزی زاگروس، روژی ۱۲ - ۱۰ - ی زئی به ندان (۱۳۲۰) دواى بزینی ده شتی سارد و به فراوی هوپه توو، زور به سه ختی ده گاته سه قز، نه حمه دخانی فاروقی به خوئی و سواره کانیه وه به ره و پیری - زاگروس - ده چن و به ریزوقه دریکی زوره وه، ده ی گه یه ننه سه قز، نه حمه دخان، موپه موو زوداوکه به 'محمدره شیدخان زاده گه یه نی، نه ویش سواریکی زور به ناوی سواری نه حمه دخانی فاروقی ده نیرینه ناوشار، روژی ۱۶ ی زئی به ندانی ۱۳۲۰ هه تاوی ره سول ناغا و (فه یزوللای) بانه یی، خزمی نزیکى حه مه ره شیدخان، ده چنه سه قز و واده نوینن که لایه ن گری ده وله تن (زاگروس) که به برّوای خوئی، میشتیکی له کولوره داردا دیوه ته وه و، چاترین نه خشه ی بوپه رگری له هیزی (حه مه ره شیدخان) و سه پاندنی ده سه لاتنی خوئی به سه ر ناوچه ی سه قزدا پیاده کردوه، پیت به پیت نه خشه که ی خوئی بو سه رله شکر نه مین - ده گیرته وه سه رله شکری به نازمون و ته جره به، به مه تیک ده چئی و بی ماتل بوون له سنه وه به ره و سه قز زئی ده که وئی، چون ده زانی که زاگروس له داورکه و تووه فریبوی خواردوه، جائه گه ر زور زووفریای نه که وئی کار له کار ترازاوه و به داوه وه بوه، سه رله شکر به په له روژی ۱۸ ی زئی به ندان له سنه وه خوئی ده گه یه نیته، ساحیب، (۲۰ ک سه قز) له وئی هه والی پیتی ده گا که هیزی، محمدره شیدخان، سه قزیان گه ماروو داوه و شه رگه رمه، ته نانه ت له هه موو مال وبن گوئی سه بانه و، په نادبوار و سه ربانی سه قز، ناورده باری و ده نگى تفه نگ و ویزه ی گولله مروکه ز ده کا، سه رله شکر به په له، فه رمان ده داکه گوردانی ساحیب هه رچی زوتر هیش برنه سه ر سه قز، بو خویشی خیرا ده گاته دوزه خده ره و خزمه تی (شیخ عه بدولقادر)، سپی ژاندارمیشی له گه لا ده بی، ده یه وئی هه ربه و شه وه هیش به ریته سه ر سه قز، به لام شتخ عه بدولقادر پیتی ده فه رمی به م شه وه پیم چاک نی یه، سه رله شکر به گویتدا ناچئی و زور به پله خوئی و ژاندارمه کانی ده گه یه نیته سه قز، له نزیکى پردی سه قز شه وی (۱۹ ی زئی به ندانی ۱۳۲۰) سه رله شکر نه مین،

ده کوژری و ته رمی بی گیانی تابه ری به یان له وی ده مینینه وه،

سه عاتی ۵ و نیوی به یانی، سه رگورد، زاگروس و سه رهه نگ نه میرباقری و (عه لیخانی حه بیبی) ده گه نه سه ر ته رمی سه رله شکر نه مین و ته رمی له قه پرستانی نزیککی شاره وانی نیستاکه ده نیژری، هیزی ده وله تی به سه رو کایه تی، سه رگورد زاگروس، ته سلیمی نه حمه دخانی فاروقی، ده بن، نه ویش ده سستی زیزیان لی ده نی و تفه نگ و ده مانچه ی سه رگورد زاگروس و نه فسه ره کانی تروه رده گری،

هه والی نه م پیروزیه، به حه مه ره شیدخان که له ده ره وه ی شاره بی، زاده گه یندری، محمدره شیدخانیش خیراخوی ده گه یه نینه سه قز (سه یفوللاخانی نه رده لان) و (عه لی ره زاخان) و (خانانی) برای و (عه زیزوللاخانی مه سعود وه زیری) که لایه نگری دوله ت بوون، شه و تاروژله مه ته ریزدا گولله یان ته قاندبوو، به دیل ده گیرین، (سه یفوللاخان) و (عه زیزوللاخان) و (نیقبالی که یخوسره وی) له به رابه ری پولیککی زوردا نازادکران، به لام نه وانی تر نیردران بووانه و له وی زیندان کران

له م کاته داعه لیخانی حه بیبی، ده یه وی له گه ل سواره کانی خوی ده ربازی و سه قز به جی بیلی، به لام - خواده زانی له به رچ هوپی، سواره کانی ده رباز ده بن و خوی هه ل نایی، به براوی من نه جه ل چاوی بیری به سستیو، وه نه ی ده زانی چ بکا، وابه چاک ده زانی تاهه لی بوئه ل ده که وی و ده سستی به محمدره شیدخان ده گا، خوی بشارینه وه، چون ده یزانی که محمدره شیدخان لی بوردوه، کاتی ده سستی به و بگاگیانی پاریزاراه، جابه هوپی نه وه که په یمانه که ی له گه ل حه مه ره شیدخان داشکاند بوو، ده ترساکه، نه گه رغه یری، حه مه ره شیدخان ده سستی پی بگا - ده ی کوژی، به لام، (حه مه ره شیدخان) لی ده بورپی، به و جوړه له گه ره کی دوومناره - له مالیکدا خوی ده شارینه وه و خوی نه ناس ده کا و خوی ده گوژی،

محمدامین خانی برای محمدره شیدخان، که زوری لی داخ به دل ده بی، کون به کون و مال به مال به دویدا ده گری، تاله و ماله داده ی دوزینه وه ولپی ده پرسنی ناو و نیشانی خوت بلی، عه لیخان ناوی خوی نالی، به لام محمدامین خان به ناماژه ی یه کی له تفه نگچییه کانی که ده ی ناسی، هیرشی بو ده باو به پیچه وانه ی قانونی ئاینی و یاسای کوردایه تی که دیل

(۱) به داخه وه نه م قه پرستانه نیستانا شوبنه واریشی نه ماوه، پاسگای زوماره ۱، چه ند بیر گه و خانوی ده وله تی لی دورست کراوه، وشه قامی به نیوه راستیدا ده زوا - ۹ شه هیدی خه لکی کورد که به ده سستی خوین زیزی به هله وی له سه ر کوردایه تی له داردران له م قه پرستانه دانیژاون (نومه ر)

ناکوژری به رخه نهجی ده دا و به خنجیر و نجر و نجر ده کا و پاشان گولله یه کیشی پیوه ده نی وده ی کوژی، کاتی محمدزه شیدخان نه م هه والّه ی پی ده گا زوره که ر ده بی و له محمدامین خانی برای نالوز ده بی و ده یکاته ده ره وه و ده لی نه دبوا بیکوژی، چون کوشتنی گه وران نه دامه ت دینی

هه رله م ساله دا، کورده کانی کرماشان به تایبه ت خیلی کوردی نازا و کوژ نه ده ری - کاکاوه ند - بۆسه ندینی مافی سه رنوشت و به شی خوراوی گه له که یان، زاده په زن و ده س ده ده نه چه ک و کوژو کوومه ل و یه کیه تیه کی پته و پیکدینن، به لام ره ژیمی دژی کوردی - په هله وی، به ده سستی (نه رفه عی) به کرّی گیراو، بی به زه بیانه زاپه زینه که یان به دژی یاسا و قانون داده نی ورا په رینه حه ق خوازه که یان

تیکده شکینی، و بزوتنه وه ره واکه یان داده مرکینی و، به زمانی کولله وه لامی بانگه وازه به رحه قه که یان ده داته وه، نازا پیاوه کانیاں ده کوژرین و، لاوه کانیاں ده گیرین، نه وانی تریشیاں په ره نگ په ره نگ ده کرین، تاریزیاں یه ک نه گرّی و کوومه لیان سه رنه گرّی، به لام وه ک هونه ری به زری کورد ده لی:

ناور به توزی ئاو کوژیاوه گول به بای نه سیم هه ل وه رایه وه

به لام زیله ^۲مووی تیکوشانی کورد دواى هه زاران ساله ل گر سایه وه

سه رهه نگ نه رفه ع ده لی: هه وه ل جارّی که له ئیتالیاوه بو ئیران ده هاتمه وه، له شه زی سمایلاغای سمکودا، به شداریم کرد، به تایبه ت کاتی که فه رمانی بومبارانی کورده کانم وه رگرت به فروکه وانی فروکه که م، که پیاویکی، نه لمانی بوو، ده ستورداکه له زه وی نزیک بیته وه، تا چاکترین بومباران که م، به لام فروکه وانه که م ده ترساومن نه ده ترسام، دیاره هه رچه ند فروکه وانه به کرّی گیراوه که یش، بویاو کوژی به کرّی گیرابوو، هیشتا نه وه نده شه ره ف له ویژدانیا ما بوو که له کوشتنی ماف خواراوان ده ترسا، به لام نه رفه ع مانای شه ره ف له فه رهه نگیا کوژا بوو وه، به پیوستی ده زانم که به داخه وه خو فروشیکی سه قزی هاوشاریم به ناوی - صابری - له سالی ۱۳۲۰ هه تاوی به خوینهرانی به زیزی بناستیم. به سزای نه فره تی گه لی بتاستیم، نه م پیاوه له خو فروشیدا بیلمه تی زه مان

(۱) نوسه راوه ی ارفع له سالی ۱۳۲۰ ص ۶۲

(۲) زیله مو. به ناویری زوژ خوئه مژه ده وتری جار واهه بوو که پاش چه ند ژوران گه شاوته وه و دنیا یه کی ناور داوه (نوسه ر)

بووه به جۆری که هه نگاو به هه نگاو هه والی جم وجولی چه کداره کورده کان، و چۆنه تی هه ستان و دانیشتیان و، به رزونمی وره ی زاپه زینیانی به نه رفه ع زاده گه یاند، چون خوی کورد بوو، زمانیکی لوس و پاراویشی پیوه بوو - زور زوو کورده بی نازمونه، ساویلکه کانی ده هیئا سه رنه و باوه ره که دلسوزیانه و گره یان لی ناکا، به م جوره هه والی، بزوتنه و جم وجولی هیزی محمدزه شیدخانی به ریکویتیکی وه ده س دینا و خیرا به گوئی نه رفه عی ده گه یاند

نه رفه ع ده نویسی: ره مزی سه رکه وتن و کلیلی پیروز بوونی هیزی ده وله تی به سه ر هیزی کورده کاندایه نیا نه وهه واله راست و دورستانه بوو که (صابری) سه باره ت به بزوتنه وه ی کوردان به ئیمه ی ده گه یاند.

صابری خوفروش: هه رله و عه دو سه ده داله زتی خوفروشیکی تری خویه وه هه والی به نه رفه ع ده دا که:

چوار سه د تفه نگچی مه ریوانی و گه لباغی ده یانه وی هیرش به رنه سه ردیی - حوسیناوی - نیوان دیوانده ره و سنه، به م هه واله نه رفه ع خوی جه م وجور ده کا و نه خشه ی نه وانیش ده کوژته وه،

دیشان صابری نه م هه واله به نه رفه ده گه یه نی

١ - محمدامین مرتضایی - نوماینده ی محمدزه شیدخان له گه ل یه کسه د تفه نگچی بولای ساین قه لا و تیکان ته په ی هه وشار چووه و به زه بری تفه نگ پۆل له خه لکی ده ستینی،

٢ - نه حمه دخان فاروقی بولای ناوچه ی تيله کو، رویشته و پۆل کو ده کاته وه،

٣ - ره فتاری زورتری خیللی تيله کو، واده ر ناکه وی که ده وله تین یان خه لکین؟،

سلیمانی (حه مه جان) جاف چاوه روانی چونه تی و لاته و له ده رفه ت ده گه ری

٤ - وادیاره که حه مه ره شیدخان، هیزه کانی خوی کو ده کاته وه و دیشان هیرش ده باته سه ر دیوانده ره، ره نگبی نه مجار خیللی تيله کو به ده نگی محمدزه شیدخانه وه بین، که نه وکاته ناوچه ی (نیستراتیژیکی) تيله کو، که کلیل و ده روازه ی هیرش و خوقایم کردنه بوگرتنی تیکاب و که وتنه مه ترسی دیوانده ره و هیرش بردن بوسه ر بیجار، بکه وینه ده س حه مه ره شیدخان.

له به ر نه وه سه رهه ننگ نه رفه ع ناچار ده بی که هیزی ده ولّه تی بنیترینه ناوه ندی
تيله کو (ئیرانشا)، رۆژی پینجی زه شه مه ی ۱۳۲۰ هه تاوی، هیزیکی زۆر، (دووهه ننگ و
بری له سواره کانی له شکری ۱۲ و ۵) به ره و ئیرانشا زۆی ده که ون، له م کاته دا سه رتیپ
نه رفه ع (حه سه ن) بگرای (سه رهه ننگ موزه یینی) و (سه رگورد خاتمی) بو یارمه تی نه وان
ده که نه ئیرانشا،

هیزی محمد زه شیدخانیش له سوننه ته و کیوه کانی ئیمام و به رزاییه کانی سوننه ته دا
دابین ده بن و سه ننگه ر ده گرن له به ره به یانی رۆژی دواپی - له ژیر ناوری توپخانه دا
هیرش ده به نه سه ر هیزی - حه مه زه شیدخان، کورده کان ماوه پی له به رابه ری ناوری
به ربلوو به تینی توپخانه دا خوژا ده گرن، به لām به وته ی کوردان (کانی لی دان مه ردی و
کاتی گوریزمه ردی) وا به قازابخ و باشی که له که یان ده زانن، که خوڤا و چه کداره کانپان
له ژیر زه هیله ی ناوری قین له دلان ززگار بکه ن ئیتریه ره و شاخه کانی حاجیه تاوه وده ورو
به ره پاشه کشی ده که ن و له وی سه ننگه ر ده گرن،

رۆژی ۱۱ ی زه شه مه نه فسه ر و سه ربازه کانی ده ولّه تی به فه رمانی نه رفه ع و، به
هاوکاری و ده س کیسی کورده به کری گیراوه کان بری له دیکانی - فه یزوللا به گی و
که لۆر. وه هه ردی پی که یارمه تی چه کداره کانی حه مه زه شیدخانی کردبی، تالانی
ده که ن

رۆژه کانی ۱۵ - ۱۶ - ۱۷ - ۱۸ - ی زه شه مه ی سالی ۱۳۲۰ - هیزی ده ولّه تی
له دپی - سوننه ته کوڤه بنه وه و دیسان - دووگورهان سه رباز و چه ند عه رابه ی جه نگی به
یارمه تیانه وه دی و بوهیرشی دووباره، به ره و پردی ساحیب و کیوی حاجیه تاوه و سه قز
خو ناماده ده که ن -

سه روان - زه رغام و ستوان - سه فی پور - به ر پرسیار به په له خه لکی هه ژاری
کورد به بیگاری و به زۆر وه پیش ده ده ن، بو براکوژی ریگا و بانیان پی پاک ده که نه وه
له م هیرشه یشدا دیسان چه کداره کانی، کورده به کری گیراوه کان، شان به شانی هیزه
ده ولّه تیه کان له که ل براکانی خوڤان دا شه زده که ن

سه رهه ننگ - برایی نه رفه ع - رۆژه کانی ۱۷ و ۱۸ - ی زه شه مه هه زاروسی سه دو

بیست به خوی و سوپاکه یه وه ده گاته دئی - خانه قای ساحیب - وده چیتیه خزمه ت شیخ
جه لاله ددین نه خشبنه ندی، تا خیلی - فه یزوللا به گی بودل خوش بکا و له پشتیوانی -
محمد ره شیدخانان بگیرته وه، له م کاره دا - ئیقبالی که یخوسره وی ها و کاری نه رفه عی
کردوه، به لام زورتری فه یزوللا به گی له گه ل - محمد ره شیدخانداده میننه وه،

محمد ره شیدخان خویندها و زریکانی بوبه رگری هیرشی سوپای داگیر که ران له ده ور و
به ری پردی ساحیب و کیوه کانی، (حاجیه تاوه) و (به رده سور) سه نگه رده گرن
عه لیاغای جه وانمه ردی ده لی ئیتر نوکه ری بیگانه ناکه م و به خوم و پانسه د چه کداره وه
مه ردانه شه زده که م،

به م جوړه روژی ۱۹ - ی ره شه مه سوپای نه رفه ع به توندی هیرش ده باته سه ر
کیوی به رده سور.

نه رفه ع به هوئی - عه زابه ی جه نگی یه وه، ده چیتیه پیشه وه، چه کداره کانی
تيله کویی به فه رمانی محمدخانی فاتح - محمدخانی حه بیبی - خه لیلی مه لیکی - هیرش
ده به نه سه ر سوپای - محمد ره شیدخان

له نیوه شه وی نوزده ی ره شه مه، به ولاره، له ده ور و به ری چومی (ساحیب) و
لوتکه ی به رده سور شه ز به توندی ده س پی ده کا.

دوای دووشه وو روژ شه ز و لیكدان و براکوژی - هیزی محمد ره شیدخان، به ره و
شاری سه قز پاشه کشی ده کا به وته ی نه رفه ع بیست که س له سوپای محمد ره شیدخان
ده کوژری و چواره که سیش بریندار ده بی و بریکی تریش له چومداده خنکین، به لام له
سوپای نه رفه ع ته نانه ت خوین له لوتی به کری گیرای نایی، بروانه دویم بی و کلاش
بوخوی بکا.

محمد ره شیدخان له سه قز به ندنابی و به ره و بانه ری ده که وی، نه حمه دخانی
فاروقیش ده چی بو مه هاباد.

روژی بیست و یه کی ره شه مه -

سه رهه نگ نه رفه ع که خانه قای شیخ جه لاله ددینی له ماوه ی شه زه که دا کرد بوه
مه کوئی خوی و هه ر له وییشه وه فه رمانی هیرش و حه مله ی بوسه ر کوردان ده دا، روژی
بیست و یه کی ره شه مه هه رله وبوه - هه والی پیروزی خوی به سه ر محمد ره شیدخان دابو

- سوپه بود شبابه ختی: فه رمه نده ی سویای کرماشان ده تیری و چاوه رتی ده ستور ده بی -
له رۆژه کانی ٢٢ - ٢٣ - ٢٤ - ی ره شه مه دا له گه ل چه کداره کانی - سلیمانی حه مه جان،
ئاغا صالحی سولتان په نا - محمد صدیق جاف دا به شه ردیی.

به م جوړه کوردستان جاریکی تریش تووشی رۆژانیکی تووش و عاسته م دبی.
له باتی نه وه یکه رۆله کانی کوردستان به گیان و مال و ده س و ده م و قه له م، بو
خوشبه ختی و ته بابی و یه کیه تی گه له که یان ته لاش بکه ن، ده بنه داری ده ستی دوزمنان
و له سه ر و چاوی یه کتر به ردین و له شه ری خو کوژی دا عاره ق ده ریزن، له خودا
ده خوازم ئیتر به س بی.

ئاسه واری کوّن (باستانی) زیویه ی سه قز

له ٤٥ کم ی خوړه لاتی باکوری ناوچه ی سه قزدا دیچ هه لکه وتوه که ناو بانگی به
سه ر نه نتيکه خانه (موزه) کانی جیهاندا بالی کیشاوه ، تیشکی جوانی و شه به قی ریز و
شکووی له قیمة ت نه هاتوی، دونیای ته مه دون و زانستی داپوشیوه ، سالهای ساله بی
(ره قیب) و مه یدان دارسه رنجی بازاره کانی جیهانی به ره و خووی راکیشاوه، به م جوړه ناوی
کوردستانی له سه ر موزه کان جیهان داناوه.

له ناو (موزه) و (نه نتيکه خانه) کانی گرنگی جیهان داوه ك (موزه) ی (لوویری)
فه رانسه (میتروپولتین) ی نه مریکا (بریتیش موزیوم) ی ئینگلستان (نه رمیتاز) ی روسیه و
(موزه) ی ولاته کانی تریش، بوډاگیر کردن ورفاندنی ئاسه واره جوانه له قیمة ت نه هاتوه
کانی (زیویه) کتی به رکی یه کی توند و تیژیان له گه ل یه کدا دامه زراندوه، به م شیوه له
ماوه یه کی که م دا کریارانیکی زوریان بولای خویان راکیشا - به پیچه وانه ی ئیمه ی ئیرانی
به تایبه ت گه لی کورد که هیشتا ناوی جوانی (زیویه) به گویمانی نه خواردوه ، سه ریکمان
لی هه ل نه هیناوه و چاومان پی نه که وتوه، به لام بیگانه کان له هه زاران کیلومیتره وه به
شکوو گه وره یی نه م ئاسه واران په یان بردوه ، ساله های سال له مه پیش به مه به ستی
دینی ئاسه واری (زیویه) هاتونه ته نه م دی، به جوړی که سه دان وینه و (ئیسلاید) و (فیلم)
له لایه ن باندیکی (سه هیونیزمی) ه وه به ناوی (ایوبی زینو) له ئاسه واره کانی (زیویه) هه ل
گیراوه و، له رتی ئاسه وار ناسان و گه رالان ولی کو له رانه وه به زانکو گرنگه کانی جیهان

گه یشتوه،

زۆرتری زانکو گرنگه کانی جیهان لی کولینه وه ی ئاسه واری زیویه یان به به شی له مه وادی ده رسی، تافی کردنه وه و پرس وجۆ (ته حقیقاتی) قوتاییانی ریشه ی ئاسه وار ناسی زیویه، داناوه.

دوای تی په ربونی ماوه یکی زۆر له نویسنی نه م کتیبانه - ١ - ایران از آغاز تا اسلام - ٢ - هنر ایران در دوران ماد و هخامنشی - ٣ - اظهار نظر گریشمن^١ در کتاب باستان شناسی ایران - ٤ - کتاب آرامگاه پادشاهی زیویه - ٥ - غارت آثار فرهنگی ایرانیان. هه روه ها پاش نه وه که به ریزان پروفیسور گذار - پروفیسور گریشمن - پروفیسور پوپ - پروفیسور وان دنیوک، پروفیسور دیاکونوف، وه ده یان ئیران ناس و خۆره لات ناسی خارجیجی و ئاسه وار ناسی ئیرانی له باره ی ئاسه واری باستانی زیویه و گرنگی و شکوی فه رهه نگی نه وه وه مه به ستیان نویسی

دوای موتالای نه م په زاوو کتیبانه، کاتی که (نچیر له به ره گه ده رچو) پارێزگاری کوردستان و به ر پرسیاره کانی هه ریمی کوردستان، وه خه به ردین وزاده چه نین و تی ده گه ن که سه هیونیز مه کان و فه رانسه ییه کان، ته نانه ت نه مریکایه کانیش چ به لایه کیان به سه ر ئاسه واری باستانی ٤ به لگه ی میژویی و فه خری میلی و ره مزی شکوی گه لی کورد هیناوه ٤ به چ فیل و ته له که یی نه وگشت ئاسه واره له قیمة ت نه هاتوه یان به تالان بردوه و نه م نیشانه و به لگه زۆر به رزو به قیمة تانه، که ده یان توانی بو بنه چه و ره گه زی داهاتوی گه له که یان، پایه پیده رو شکۆ هینه ربی، بوچی له موزه و نه نتیکه خانه کانی بیگانه کانداه نویندزین و نومایش ده درین؟ (قسه ی خۆمان بی) ئاسه واری باستانی نه م دی یه، به ده ستی هیندی له به رپرسیاره کانی (ئاسه واری باستانی ئیران) و تا قمی له جوله که کان، تالانی بی نه مان کران و زۆرتریان له ژیر خاکی باکی کوردستان ده رهیندران^١ نیمتیازی حفاری (ده ردانی) له سالی ١٣٢٥ ی هه تاوی به هو ی ئیداره ی کوللی باستان شناسی به باندیکی (زوانیزم) درا، زۆرتری نه و نه نتیکه دۆزراوانه ی که له دونیادا

که م وینه و زۆر به قیمه ت بون^١ له سنوری کوردستان زه ت بون و به قیمه تی گران فروشران و پوله که یشی چووہ جیبی تالان چیه کانه وه و بریکی زۆر که میشی له تالان چیه کان به جی ما و سه ری له موزه ی تارانه وه ده ر هینا.

ته مه نی ئاسه واری باستانی (زبویه) بو سێ هه زار سال پیش له دایک بوونی هه زره تی عیسا (د - خ) ده گه رینه وه (یانی نزیککی پنج هه زار سال له مه پیش) نه مه یش بو خوی سه ر به خویی و ته مه دون وشکوو زه سه نی و شارستانی هه تی گه لی کورد. له میژودامۆر ده کا (زبویه) پایته ختی شاکانی (ماد) بووه، له م دیدا ٦٥ قه بر (گلکو) که نارامگه ی بنه ماله ی شاکانی (ماد) بووه دۆزراوه ته وه.

له یه کی له م قه برانه دا ته رمی (مومیای کراوی) (فره ارتس خسترته) (قه ریبز) گه وره ی مادی تیدا بووه، نه م پیاوه یه کی بووه له سه روکه کوڵ نه ده ره.

به ناو بانگه خه لکیه کانی (ماد)، له م عه دوسه ده داکه له نیوان دوله تی (ماد) و ده وله تی (ناشور) ناوری شه ز و کیشه بلیسه ی ده سه ند و، زۆر به زۆر ناوری شه ز ده ی ته نیه وه خه لکی سه رزه وی ماد (قه ریبورزی مادی) ده که ن به فه رمه نده ی سویای ماد، نه ویش ژیرانه - گه لی - (که یمه ریان) و (مانائیان)^٢ له گه ل خوی دا ده کا به هاوده س و په یمانیان له گه لدا ده به ستی و به سوپاییکی زۆر و ئازا و ته یاره وه، به هو ی لی هاتویی و کوڵ نه ده ری و جوامیری، یه ک دل و یه ک ده نگ خه لکی سه ر زه وینی ماد له ده وری خوی کوّده کاته وه و، هوروزم ده باته سه ر ده وله تی ناشور ، ته واوی قشله و قولله و مه ته ریزو سه نگه ری به ره له ستی سنوری ئاشورتیک ده شکینی ، شاری (نه ینه وا) گه مارۆ ده دا، له م کاته ناسکه دا هه والی پی ده دری که گه لی شه ز خوازی (سه کایی) هوروزمیان بۆ سه ر خاکی (ماد) هیناوه و شاری (سه قزیان) گرتوه (قه ریبورز) نه و سه رداره ناوداره ناچار گه مارۆی شاری (نه ینه وا) به جی دیلی و به خوی و سوپاته یاره که یه وه به ره و شاری سه قز (زاهیرا له زیگای حاجی عومه ران یا سه رده شته وه) ده گه رینه وه، نه م ئازا پیاوه له به ر قازانجی گه ل و نیشتمانی له گه ل (سکاکاندا) له درگای سولحه وه ده ردی، ته نانه ت بری له سوار چاکانی سکایی بو شه ز له گه ل (ناشور) به کری ده گری، پاش ماوه پی له سالی ٦٥٣ پیش زاینی قۆشه نیکی ئازاو ده وره دیده، که له ماده کان -

(١) دورانی خبری

(٢) مانائیان گه وره ی کون و هاوړه گه زی ماده کان بون

كه يمه ريه كان - مانائيه كان - سكايه كان پيڤهاتبو، بوجارى دوهه م هوروژم ده كاته سه ر (ئاشور) به لام چون (ئاشور) له هوروژمى پيشوى (ماد) ته جره به ي شه زى وه رگرتبوو، شه زى سه رومالى ده كه ن و سوپاي (فه ريپورز) ده شكينن و (فه ريپورزى^١) قاره مان له مه يدانى شه زدا ده كوژرى و شه هيد ده بى.

پاشان چون (فه ريپورز) لاي خه لكى ماد و سه ردارانى حه وت خيلى گه وره ي ماد^٢ زور به رژى و خوشه ويست بوه (ته رمه كه ي) موميائى ده كه ن و ده يخه نه سه ر نه زابه و ده يگيژنه وه بو زيوه - له زيدا فه رمانره واين و سه رداران و سه ر خيلا و، خه لكى به وه فاي ماد هه ركام به نوپه ي خويان، زير و ته لا و جه واهرات ده خه نه سه ر ته رمه كه ي پاشان به شيوه يه كى زور جوان و به شكويه كى تاييه ته وه له (زيوه) دفن ده كرى، كه پاش دوهه زار و شه شسه د سال به هوى (نه سدالگه) ناوى قه بره كه ي ده دريته وه و له سالى ١٣٢٥ - هه تاوى (ته رمى) پيروزى فه ريپورز له گه ل زياتر له ١٢٠ كيلو ته لا ده برى بوتاران و ده دريته ده س جوله كه يه كى خو فروش و خايه ن به ناوى (ايوبى رينو)^٣ به لام به داخه وه تا ئيستاكه ده رنه كه وتوه كه نه و (ته رمه به رژه) له كام ده ولت و كام موزه دايه و به چ ناوى دانراوه.

نه و شته قيمه تيانه ي كه له زيوه دوزراونه ته وه به م جوړه يه:

١ - سينه به ندى كه شكلى گيانداران و مه وجوداتى نه فسانه يى لى كيشراوه.

٢ - چه ندين ده سبه ندى پياوانه.

٣ - كيلانى خنجيرى.

٤ - يه ك دانه گه ردن به ند كه له سه ري گيانداران پيڤهاتوه.

٥ - سه رانى شير و گياندارانى عه جيب و غه ريب.

٦ - پشتوينى قايشى.

٧ - گواره و شتى له عاج دروست كراو.

٨ - ته شتى برونز كه گه نجىكى له نيو دابوه.

٩ - زنجيرىكى ته واو زير.

(١) فه ريپورز: له نه سلا، (فه به رز) بوه - فه: يانى زور و فراوان. به رز: يانى گه وره و خاوه ن شكو - به سه ريه كه وه يانى (زور خاوه ن شكو) و گه وره (فه به رز - به ره به ره به شكلى - فريپورز) ده رها توه. (نوسه ر)

(٢) ده وران بى خبرى يا غارت اتار فرهنگى ايرانيان

(٣) ته رمى موميائى كراوى (فه ريپورز) به قيمه تى حه وت ملبوبن تمه نه موزه يه كى يى گانه ي ده فروشن

۱۰ - په لاکى زیرین.

۱۱ - ده سکیشى زۆر جوانی ژنانه له جنسى زیر.

۱۲ - ده وره کی گه وره ی ته لا.

۱۳ - چه ند قوری له ته لا.

۱۴ - ۱۲۰ تیکه ته لا.

۱۵ - ده یان تیکه عاج که بریکیان هه رله و سالانه دا به ۷ ملوین تمه ن به ده ستي باندی سه هیونیز مه کانی خایه ن فروشراون.

۱۶ - قاپ (کاسه) ی ته لایی که له سالی ۱۳۵۱ ی هه تاوی قیمة تی ۱۵۰ هه زار دولار (- /.../.../ ۷۵) تمه ن ی له سه ر دانرا.

۱۷ - کاسه ی ته لایی که نه م کاسه له و کاسه جیایه. قیمة تی نه و کاته ی (سه ده زار دولار) په بخا ملوین تمه ن بوه.

۱۸ - کالانی خه نجیری ته لا - قیمة تی نه و کاته سپی هه زار دولار (پازده ملوین تمه ن) بوه.

نه ی خوینه ری دلسۆز کاتی قیمة تی نه م سى تیکه له و کاته دا گه یشتیته (یه کسه دوچل ملوین تمه ن) ده بی قیمة تی سه دان - قاپ و کاسه و ده وری و موجودمه و شمشیر و نه نواعی خشل و خاوی زیر و نه تیکه که هه رنه بویی دو سه د کیلو وه زنیان بوه چه ند بویی (خوا زاناتره).

۱۹ - چه ند تیکه عاجی که م وینه له دنیا دا که. به شه ش ملوین تمه ن و نیو فروشراون.

برئی له و شوینه واره باستانیانه ی (زیویه) که تا ئیستاد وّزراونه ته وه و به تالان رۆیشتون. به م جوّره یه.

۱ - گورستانی (به ردی) له یه ک، کم - ی زیوه دایه. نه م گورستانه له سه رته پولکه یه کی به رجه وه ن خوش دا هه لکه وتوه و باندی خایه نی چوله که کان گشتیان داوه ته وه و چی تیدابوه ده ریان هیناوه، گۆزی سى نوهومیشى تیدا بیندراوه، به لام به و حاله پیوسته چاودیری دلسۆزانه ی لی بکری، نه م گورستانه تاییه تی هه ژاران و کارگه ران بوه.

۲ - گورستانی (نه ورۆزه گ) له ۳ کم - ی خۆره لاتنی زیویه دایه، نه م گورستانه له سه رته پۆلکه یی له نیوان (زیویه) و (قه پلانتو) دایه نه م گورستانه تایبه تی پالّه وانان و قاره مانان بوه، چون له م ده ورانه دا هه رچینی گورستانی تایبه تی خوی بوه

۳ - گورستانی (ابوالمومن) نه ولمومن له ۶ کم - ی باشوری خۆره لاتنی زیویه دایه. به وته ی خه لکی (نه ولمومن) صحابه و فه رمه نده سوپای حه زره تی عه لی بوه و له کاتی له شکرکه شی حه زره تی عه لی (ض) بۆ زیوه له شه ردا کوژراوه، حه زره تی عه لی (ض) به ده ستی خوی به خاکی سپاردوه. ژوماره یه کی زۆر له سوپای حه زره تی عه لی (ض) که هه رله م شه ره دا کوژراون له گوزایه کدا به کۆمه ل له ده وری (نه ولمومن) نێژراون. له قه راخی نه م گورستانه دا دێ یی به ناوی (نه ولمومن) دورست کراوه تانیستاله هه یج په زاووکتیوو رۆژنامه و دايرة المعارف و جه نگ نامه ی صحابه یه کدا نه مان دیوه که حه زره تی عه لی (ض) بۆخه زاها تیبته تیران و له کوردستاندا - بۆخوی خه زای کردبێ. به لام خۆه ر (نه فسانه یی) کاکل و حه قیقه تیکی له ژێردا شاراوه ته وه، جاپیویسته له سه ر ئاسه وار ناسانی دلسوزی کورد و نه ته وه کانی تر، له م شوێنانه و له م باسانه، به وردی بکۆلنه وه، به لکۆرۆژی گه نجی تالان کراوی (زیویه) بگه رێته وه بۆ (موزه کانی) ولات ولاره کان که لکی لی وه ربگرن، به لام به داخه وه له باتی نه وه، به چاوی ئاموزگاری تماشای نه م شوینانه یان بکردایه، په ندیان لی بگرتایه و، ته لاشیان بکردایه، تاشکووریز و گه وره یی زابوردیان ببوژاندایه ته وه، له سه ر گه نجی (زیویه) کۆشکی ئازادی و سه ر به خویی ورزبان به رز بکردایه ته وه، هاتن و شانیان بۆدزوجه رده و جوله که خایه نه کان شل کرد، تا گه نجی (زیویه یان) له بن هیناو به تالان برد، نه وانیش هیشتاوه ر له مشت و مری نه وه دان که شه خسی (نه ولمومن) کۆخه ره شه ی وه خۆ گرتوه یام له رزو نۆیه تی؟

۴ - قسنی (پیرمکایل) له ۵ - کم - ی خۆراوی زیوه و له سه ر لوتکه ی کبوی (پیرمکایل) دایه، گویا پیرمکایل فه رمانده سوپای حه زره تی عه لی نه م لوتکه ی گرتوه، بۆیه به (پیرمکایل) ناوی ده رچوه.

۵ - قسنی شه خسی (پیرسوسه) له ۴ - کم - ی باشوری خۆره لاتنی زیویه دایه نه فسانه ی (پیرسوسه) وه شه نه فسانه ی (پیرمکایل) نه م له خۆره لاتنی کبوی (زیویه) و

پیرمکایل له خوراوی کتوی زیوه دایه

٦ - قسنی شه خسی (پیر هه ژاره) له ٣ - کم - ی زیوه رووی دتیی زیویه دا. نه فسانه کپیره هه ژار وینه نه فسانه کانی تر ده لی. فه رمانده بوه و نه م کتویه گرتوه، به دبه ختی کوردان بو په ره ی پی ده درزی؟ له زرو نوبه تی به قانونی خودا شفا ده درزی، یاخو پیره هه ژاره له زرو نوبه تی له خو ده گری؟

٧ - گۆزه جوله که له باکوری کتوی زیوه دایه.

نه م گۆرستانه، نزیککی حه وت تاده گۆر بوه. که له سه ر زینگای، قه ره ناو بو (نه ولمومن) و له داوینیی کتوی زیویه داهه لکه وتوه،

٨ - کانی داربادام. له پانسه د گه زی خوراوی زیویه دایه.

نه م کانی له سال دا چه ند مانگ ناوی هه یه. ئیتروشکوبی ناوه، نه فسانه ی کۆن ده لی: سوپای حه رزه تی عه لی (ض) له م شوینه دا، ده که وینه گه ماروی سوپای (زیویه) وه له بی ئاویدا نزیك ده بی بخنکین «دول، دول» پاده دا به عه رزا و ئاوله جی پیتیدا هه ل ده قولتی و سوپاله تونیه تی رز گاری ده بی. به لام خودیاره نه دول. دول نه م شوینه ی دیوه، نه ئاو له ژیر پییه وه هه ل قولیوه.

٩ - زیارنگای دارتایله: له ٦ - کم - ی زیوه رووی زیویه دایه. دارتایله به ری ده گری که خه لکی ته زبیحی لی دورست ده که ن، نه فسانه ده بیژی. چون نه سپی - حه زره تی عه لی (ض) به م داره وه به سراوه، داره که په ره ی سه ندوه و شوینیکی زوری داگرتوه. ١٠١ - خوینیی کافر و موسلمان له ٣ - کم - ی باکوری خوراوی زیویه دایه،

له داوینیی کتوی (تاوه قران) له روبروی کتوی زیوه. ره گ ره گی. سور. شین و ناوی تیداده بیتدری. به لام نه فسانه ده لی: قوشه نی حه زره تی عه لی (ض) و سوپای (زیویه) له شه ریکی ته ن به ته ن دا، له هه ردولا خوینیکی زور ده رژی. ره نگی سورگولاله سوره ی لی ده روئی و نیشانه ی خوینیی شه هیدی موسلمانه. ره نگی ئاویش نیشانه ی برۆا به خودا و خوشی ژیانه، ئاماژه به خوینیی سوپای حه کمی زیویه ی کوردانه

دیاره حه رزه تی عه لی بوخه زاپای به کوردستاندانه هاتوه. ئیتیر نه م گشت نه فسانه چون به ناوی نه وگه وره صحابه وه دورست کراوه؟ (خواده زانی) به لام به برۆای من، کاتی که (داعی عه لویه کان) و په پرّه وان نه وان له به رابه ری به نی ئومه ییه کان و عه بیاسیه

کاندا شکان، زویان کرده باکور و خوراوی ئیران، که له وکاته دا گشت نه م شوینه نیشتمان و هه وار گه ی کوردان بو له (ئه رده بیله وه) تا (سه هه ند) و سه بلان - له ویوه تا کوردستان. به شایه تی میژوجیی خیله کورده ^۱کان بوه، به م شیوه واده رده که وی که بوژواجی بانگه وازوها واریان بو - بنه ماله ی حه رزه تی عه لی (ض) هه زاران جوړ، له م نه فسانه یان سازاندوه، دیاره چه ند قازانج و که لکیان له م کاره وه ر گرتوه سارد کردنه وه ی کوردان له یارمه تی عه بیاسیه کان. ره نگیی قین و زقی منصوری عباسی له (ابومسلم - ی کوردی خوراسانی، که له ناکامدا (منصور) به قیل و ته له که و ناجه وانمه ردانه ابومسلم ده کوژی، له م شوینه وه ناو بخواته وه،

۲ - هان دانی خه لکی له رتی بیروبرواوه بو پشتیوانی عه لویه کان. شایه تی نه م قسه، نه ویه، له سه ده ی یه ک تاچاروپینچی کوچی زورتری گه وره پیاوانی بنه ماله ی سه یده کان که له ده ست زه بروزه نگي کار به ده سته سته مکاره کانی نه وکاته هه لاتون، هاتونه ته کوردستان له لایه ن سه رخیل و سه روکی کورده کانه وه پیشوازیان لی کراوه و په نادراون. پیر خضری شاهویه کیکه له و گه وره پیاوانه که په نای به کوردان هیناوه ^{۱۱۲} - دی کوئه له ۳ - کم - ی باکوری خوراوی زیویه دایه.

باندی جوله که کان نه م شوینه یشیان داوه ته وه. گویا دی یا شاری کوئی زیوه بوه، ۱۲ - قه لاگا: له ۴ - کم - ی باکوری خوراوی زیویه دایه. ناسه واری قه لایه کی کوئ له سه رته پولکه یی دیاره که نه م لاولای باخ و دارستانه و ده روانی به سه ر چومی زیویه دا و روانگایه کی دلرفیتی به دی هیناوه. به وته ی خه لکی، کوشکی نه میر له ده ورانی خویدا له م شوینه دا بوه

۱۳ - شه قامی که به کیوی زیوه وه نوساوه له خوراوی کیوی زیوه. ناسه واری شه قامیکی زورکوئی سه نگ فه رش کراو ده بیندری، له بری شوین نه بی که به رده کانی بوخانوده ر هینراون، ئیترله گشت شوینییدا شه قامه که (سه نگ فه رشه کانی) به شکلی زیگا دیاره، به قسه ی خه لکی نه م شه قامه تا سه قز و هه مه دان دریره ی بوه، پیوسته له باره ی نه م شه قامه وه (ئیداره ی میراتی فه رهه نگي) بکولیته وه و پرس وجوی له سه ربکا.

(۱) معجم البلدان یاقوت حموی

(۲) ریاض الخلود مه لابیوکری مصنف چوری

۱۴ - غار (ئه شکە وت) ی زێویه له ۴ - کم - ی باشوری زێویه و له نیۆقه دی کێوی به ناو بانگی زێویه دا. کوشکی سێ نوهومی زێویه و ئارامگای ۶۵ گۆزی میرانی زێویه له سه ره ئه م (ئه شکە وتە) دورست کراوه. به قسه ی ته مه ن درێژانی زێویه که ده م به ده م له باو با پیرانیان بیستوه: (ئه شکە وتی) زێویه، شه ش فرسه خ زێویه ژێرزه مینی بوه و تا ئه شکە وتی به ناو بانگی (که ره فتو) و غاری (کونه که متیار) له نیو دێی زێویه چوه، که خه لکی (که ره فتو) و (زێویه) له م زێگا وه هاتو چۆی یه کیان کردوه، هه ربه وته ی ته مه ن درێژان تا (۱۵۰) سال له وه پیش ئه م زێگا، هاتو چۆی پێدا کراوه. به لام پاشان به هۆی زێقنه ی (شه مشه مه کویره) و هاتی سیلاو، زاری غاره که گیراوه و زێی هاتو چۆبه سراوه، ئه م غاره خاوه نی چوار - (سالونی) گه وره بوه و شویتێکی نهینی بوه، بوئه وه خه لکی ناو کوشکه سێ نوهومیه که، زێروئه نتیکه کانی خویانی لێ قایم که ن و به دلنایی بیشارنه وه، به لگه ی تاریخی (۲۵۰۰) له وحی گلی، که له شاری (نه ینه وا) دۆزراوه ته وه و له ژوماره یه کی مه جه لله ی (هنر و مردم) دا چاپ کراوه، ئه م بوچونه به هێزده کا - له سالی ۱۳۵۶ هه تاوی باستان ناسیکی ئه مریکایی، دو مانگ له ناو ئه م غاره دارای بواردوه و بوشت گه زاوه ۱۵ - غاری (که متیار) له ۷ - کم - ی باشوری خوراوی دایه.

ئه م غاره زۆرگو شادوگه وره یه، وه ک و تراوه له ژێره وه بوغاری که ره فتو و زێویه زێگای بوه.

۱۶ - ئه ستیر یا مه نه عی ئاوله ۵ - کم - ی باشوری زێو دایه

له به رزایه کانی خاکی دێی (ئه ولمومن) زنجیره کێوێکی به رزتر له کێوی (زێویه) هه یه. و چاوه کانیه کی له سه ره به ره له م شوینه ئاسه واری ئه ستیر یا گولاوێکی گه وره ی ئی ده بیندری. واده ر ده که وی که سێ هه زار سال له وه پیش ئاوی ئه م چاوه کانی یه هه ی لوله براوه بوذا نیشتهانی کوشکی سه رکێوی زێویه - ئاسه واری لوله که شی ئی ده رکه وتوه، به لام نیازی به پرس وجۆی زۆرتر هه یه

۱۷ - کێوی (حه وته وانان) له ۷ - کم - ی رۆبه روی زێو دایه، له کوردستاندا وشه ی (حه وته وانان) بۆزۆر شوین به تایبه ت بوئه و شوینه ی که حه وت که س یا حه وت شتی تێدا بێی وه ک (حه وته وانانی) پشت ته موغه ی سه قز، که به قسه ی خه لکی حه وت پیاو چاکی لێ نێرژاوه. له سه ر لوتکه ی حه وته وانانی زێویه چه ند کانیوان هه ل ده قولین،

كه چيمه نيكي پان و به رينيان به دى هيناوه، جاله ده ورائى كوڻدا حه وت (به نديان) له به رياندا به ستوه، بويه ناوى به (حه وته وانان) ده ر چوه
 ئيستا نه م كانياوانه له به رزايى كيوه كه وه ده رژينه خواري و (تافگه) يه كي به ديمه ن و
 روانگا يه كي تماشايى يان به دى هيناوه.

١٨ - حه وشه له ٧ - كم - ي روڤروى زيويه و له سه ر كيوى حه وته وانان دايه. چون
 نه م شوينه چه ند به ردى زل زلى خوږه س ده وري گرتوه، به شكلى حه وشه ي
 لاروگوشاوگوش ده ر هاتوه، حه وشه له كورديدا به ماناي حه ياتي مال ه روا به مانا -
 حه وشه و كوږى مه زومالياتي هه وار چيان هاتوه. ږه ننگي له ده ورائى كوڻ دا نه سپيان له م
 شوينه دا په روه رده كردي و بارهيناي، چون هوى پيروزي (ماده كان) له شه ردا نه سپي
 ره سه ن و تاليم دراوى (ماد) بوه

١٩ - تافگه (ئابشارى) محمود كوږ له ٧ - كم - ي روڤروى زيويه ناوى چاوه
 كانيه كانى (حه وته وانان) له به شيكي كيوه كه دا (تافگه) يه كي به دى هيناوه، كه چاو له
 حاستى كز و داماو، له دوسه د گه زى به قه لپه زده رژينه خواري، هه ر ده له ي به زو
 ره حمه تى خودا ده بارى، ده ستي نه خشه كيشى شكل پيده رى برگه برگه ي به رده كانى
 وه ها خولقاندوه، روڼگاي رژروا و هه لديرى به شيوه يي نه خشانده، كه بينه رى له مالى
 بى بنى بيرا جوږى به ره و به دى هينه ر بياته وه، كه سه رى شكوى له سه ر خاكى
 به نده گى هه رگيز به رز نه كاته وه. هوى نه وه كه نه م كيوه و نه م (تافگه) به (محمود كوږ)
 ناوى ده رچوه نه وه يه كه

براى به رژيز و خوږشه و بيستم مه لا محمد حسين رشيدى ماموستاى
 زاناى ديى زيويه به شيعرى ره وانى كوردى هوڻيو يه ته وه

راسم پى بلى توناوت چى يه
 به سه رهاتى خوت به يان كه بو مان
 له كه يو شاخى وفايده ت چى يه
 چون به «مه حمود كوږ» له عام بوى عه يان
 كه من سه ختيك بوم ده وره ي ماده كان
 وه رامى داوه شاخى به رز و جوان

ناوم مه حمود كوژ مه شهوړي عالمه م
 پاد شايه ك بوده وړه ي ماده كان
 ساحيب عه قل و فام، دانا و با ته دبیر
 كچيكي بوه نادري ده وړان
 شوخو نازدار و چاو گه لاويزي
 چاو پرله غه مزه و شوخو نازه نين
 به بالا وينه ي شيرين نه رمه ن
 چه ن پادشاهان كه وتونه داوي
 چه ن هه زار عاشق كوشته ي چاوي بون
 تازه لاويكي شوخو نه وجه وان
 نه به زو دلير وه ك شيري ژيان
 عاشق به بالاي كچ پادشا بو
 گوچاني شواني نه كرده بالي
 هه رسوبح تائيوار، به نه غمه ي شمشال
 له ده شتو چولا له شاخو هه ردا
 عاشق و غه مبار دل مات و حه زين
 وه ختي تئيواران به ره و مال نه هات
 نه ويش عاشقي بالاي مه حمود بو
 عاشق به بالاي پاله واني بو
 بو خاستگاري كچي پادشا
 به لام پادشاي مه غرور و زوردار
 نه مجا و زيروده سته ي حاكمان
 وتيان پادشا سه روه ري جه هان
 ته نافي دريژ له م شاخ بوته و شاخ
 بلين به «مه حمود» به بي ترس و ثوف
 نه و ساكچه كه م حه لال بي به تو
 «مه حمود» به يارو به عشق دولبه ر

به واته ي ميژو سي هه زار ساله م
 له ژير ده سيابو ته واوي نيران
 ره عيه ت په روه روپشتيوان فه قير
 شوخو نازه نين مه حبوبه ي زه مان
 بالا نه ونه مام په رچه م دريژي
 مه حبوبه ي ولات خه راماني چين
 به جواني وه كو زوله يخاي يه مه ن
 پابه ند بون به تاي نه گريچه ي خاوي
 پيكر اوي سه ري موژگاني نه و بون
 به وينه ي روسته م مه ردي ژوي مه يدان
 نازاو زه به رده ست قه دوقامه ت جوان
 به ناوي مه حمود له عام ديار بو
 به كه ژو كيوا زور به بيحالي
 به يادي ياري شوخي مه جه مال
 شواني نه كرد بو مالي پادشا
 بو بالاي جواني شوخي نازه نين
 كچي پادشا بو سه يري نه هات
 شه و ژوژ به ياد هيجراني نه و بو
 كه له و عه سره داله وينه ي نه بو
 چه ن كه سي كي نارد عاقل و دانا
 كه ي ژازي نه بو كچ با به هه ژار
 كه وتنه ته گبيري كو سب بو دانان
 گره وي داني له سه ر ژي شوان
 راكيشن مو حكه م به زه وق و ده ماخ
 سي جار به سه ريا بزوا به بي خوف
 گه رفايه ق نه بوي نه تكه م ژه نجه ژو
 بو گيان فه دايمي و نيشي پورخه ته ر

زۆرزۆر به شادی و به کامه زانی
ته نافیان هیئا سى سه د گه ز ته واو
دوسه د گه ز به رزوپر خوف و خه ته ر
پادشا، وه زیر، مه خلوق خر و شا
«مه حمود» به یادی یاری به وه فا
له سه رسى جاره، چه ن کس نابه کار
له وسه رشاخه که به کاردوخه نجه ر
«مه حمود» که وته خوار، دای به وتاشه دا
بو بالای یاری، گیانی شیرینی
بویه گریان و شیوه ن و زاری
بو به فغان و ناله و خر و شا
له وسه رشاخه وه خوئ حه واداخوار
هه ر به حه واوه گیانی ده رچو
له م به سه رهاته پادشای غه دار
ته رکی دنیا و پادشاهی کرد
که شاخ نه م رازه ی بوگیترامه وه

له ریگای یارا گیانی کرد فانی
له م شاخ بوئه وشاخ به نیان کرد به ناو
پاینی سه خت، به رد و په ز که مه ر
له شار ده ر که وتن گشت بو ته ماشا
دوجارتى په زى به زوى ته نافا
کاتى که «مه حمود» تى په زى نه مجار
تنافیان برى ناکه س و به دغه ر
ته وای له شی بویه تو تیا
فیدای عشقی کرد ته وا و بوژینی
شین و واوه میلا به بی قه راری
کچی پادشا فرسه تی هیئا
له په نای «مه حمود» بو به له ت وپار
رۆحی به وه سلی رۆحی یار شادبو
له دونیای رۆشن نه ی ما بوقه رار
له په نا ماژیا، هه تائه ویش مرد
ساتى ماتم کرد به سه یرافسه وه

قه لای (هه گمه تانه) له زیویه دا

ژوماره ی حه وت له قه دیمه وه تانیستا، له په زاوه ئاسمانیه کانی قورئان و ئاویستا
به پیروز ناو براوه، به جوان زانراوه، رۆژانی حه وته و حه وت ئاسمانان، حه وت نه ستیره ی
حه وته وانان، به لگه یه له سه ر نه وه که یاسای سورشتی خوداوا دامه زراوه، که ژوماره ی
حه وت به باش دانراوه.

به م شیوه له قه دیما زۆزتری شتیان له سه ر حه وت داناهه.

هه ر بویه (دیاکو) هه وه ل میری، پر عه قل و ژیری (ماد) قه لای به ناو بانگی زیویه ی
به پایته ختی خوئ دانا و ناوی نا (هه گمه تانه) نه م قه لایه له حه وت قه لای جیا جیا

پیکهاتوه، به م جوړه - ١ - هه وه لاین قه لا (په رستشگا بوه) شوینی نه م قه لایه له ده شتایی داوینی کتوی (زتیوه) - قه ره ناو - بو - نه ولمومن - زتیوه داهه لکه وتوه، به ده وراده وری نه م قه لا دا دیوار بوه که ناسه واری دیاره.

٢ - دوهه مین قه لا له خوړهه لاتی کتوی (زتیوه) دایه - نه م قه لایه له سه ر (سه کو) یه کی سی گوښه له به رد و خشت و ساروج دروست کراوه و له سی نوهوم پیکهاتوه، واده رده که وی نه م قه لایه شوینی نیگابانان و هاتو چوی خه لکی و جیی جی به جی کردن و بزوتنه وه ی کاروباری خه لکی بوبی، نه م قه لایه له گشت قه لا کان دیوه خانی زوړتره و پانو به رین تره - (کومه لی عاجی) له قیمه ت نه هاتوی (زتیوه) له م قه لا دا دوزراوه ته وه، هه روا سه دان شتی نه نتيکه ی تر.

٣ - سی هه مین قه لا له سه ر کتوی زتیوه و به شکلی چوار گوښه و سی نوهوم دروست کراوه، که نجینه ی به ناو بانگی زتیوه له م قه لا دا دوزراوه ته وه، (سه نده لی - میز - موبل) له م قه لا دا بینراوه (موجه - سه مه) هه یکه لیکی زوړ که وره یش هه رله م قه لا دا بیندراوه ته وه.

واده ز ده که وی که نه م قه لایه شوینی فه رمه نره وایان و خاوه ن ده سه لاتان بوبی، چون میز و سه نده لی زوړی تیدا بوه، له م شوینه دا ته رمی زوړ بیندراوه ته وه، به لام یه کی له وانه زوړ که وره و به خووه بوه به جوړی که نیسقانی ده سستی به نه ندازه ی نیسقانی زانی ناده می زادیکی نیستا که بوه، که لله ی سه ریشی به سه ری پیاوی هه ره که وره شل بوو، به کورتی نیسقانی زان و موړه ی پشت و که ردنی وای ده ر ده خست که هی (دیوی سپی) یا (روسته م) بوبی. له م قه لا دا شوینه واری - لوله که شی - ناوی تیدا بیندراوه، له مه واده ر ده که وی که سی هه زار سال له وه پیش له کوردستان دا لوله که شی ناو بوه.

٤ - قه لای چواره م - نه م قه لا شاکاری میعماری کوښکی زتیوه یه، که راست له سه ر نوچکه ی کتوه که به دی هاتوه - نه م قه لا شوینی نه و دو میسوانخانه یه، که (هورودوت) و میژو ناسه کانی تر نویسیوانه که بن میچی یه کیکیان زو که شی ته لا - نه وی تریان رو که شی نوقره ی بوه.

دیواری که به ده وری قه لا که دا کیشرابو به شیوه یه کی زوړ جوان و دلرفین و به کاشی زه نگاوزه نگی - سور - ناوی - زه رد - و سپی و زه نگه کانی تر، کاشی کاری کرابو، شکلی نه و کاشیانه ی که له م دیواره دابه کار براون زوړ کلفت و تاییه تی بون، به داخه وه

کاتی که نه م دیواره به ته واوی له خاک هاتوه ته ده ره وه و بۆباندی (سه هیونیزمی) خایه ن ده ر که وتوه که زیر و نه نتيکه ی تیدانی یه رۆخاندویانه نه م دیواره که گه وره ترین به لگه ی (ته مه ددون و شارستانییه تی) و شاکاری هۆنه ری گه لی کورده وه له جیهاندا ته نیا دیواری بوه که به م شیوه بی وینه رازا بیته وه. به ده سستی ئاغای وه یسی نومایه نده ی باستانشناسی و ئیداره ی فه رهه نگی سه قز، به دنه ی باندی خایه ن و تالان چی (سه هیونیزم) رۆخیندرا وه له به ین برا، نه م قه لایه ش له به رزایی ۱۸۳۵ گه زدا لوله که شی ئاوی بۆ براوه، سی هه زار سال له مه پیش کوردان لوله که شی ئاویان بوه که هیشتا ئورویا له کره خه ودا بوه.

۵ - قه لای پینجه مین (ئارامگا و زیاره تگای زتویه)

بی گوومان - دیاکو - ئیمانی به خودا و رۆژی دوایی و زه رده شتی پیغه مبه ر بوه، هه ر بۆیه ئارامگایه کی بۆینه ماله ی میروشاکانی - ماد - درۆست کردوه که له ناو نه م ئارامگایه دا ۶۵ قه بر بوه و ۷ کوبه ی زۆر گه وره یشی تیدا بوه، وا ده ر ده که وێ که نه م حه وت کوبه هی حه وت گه وره پیاوی - ماد - وه ك بنه له ی (فه ریبورز) و (رۆسته م) بوبی.

۶ - شه شه مین قه لا یا ئاورگه: له خۆرئاوایی کۆمه له قه لا کانی زیوه و،

بری له چاوه (کانی) خۆرئاوای کتوی زیویه دورتر هه لکه وتوه، ئاسه واری قه لا و چه ند کۆشک به رچاوه که وێ، که ده ورو به ریان به ئاجوری زۆر قایم که نیتوانی ئاجوره کان به ماده یه کی زۆر سه ختی وایر کراوه ته وه، که ئاجوره کان به شکلی یه ك تیکه ی بی درزو که لین ده رهاتون، شکلی نه م قه لایه زۆرتر له وه ده چێ که (ئاورگه) یا مه نه نه نیق بوبی، ئاسه وار ناسان باشت ده توان برّواو رای خویان له م باره وه ده ربرن.

له ئارامگای زیوه دا حه وت سندوقی (مه فره قی) بهم جوّره دۆزراوه ته وه که ۱ - هه ولین سندوق (خوازاناتره)، به لام واده رده که وێ که سندوقی هه وه لیان که تیبه یه کی تیدا بوێ که نه م (که تیبه) ئیستا له موزه ی (لوویر) ی فه رانسه دایه و خانمیکی ئاسه وارناسی فه رانسه یی، نه م که تیبه ی له میخی یه وه به فارسی وه ر گیتراوه ته وه و، ده قی نوسراوه ی که تیبه که به م جوّره یه، (به هه زار زه حمه ت و که شمه که ش توانیمان قه لای که ره فتو بگرین) دیاره نه مه واده گه یه نی که قه لای که ره فتو زۆر گه وره و گرنگ بوه، کاتی ته نگانه سه نگه ر و کاتی فه رهانه شوینی حه سانه وه ۴ له گشت کاتانیشتا جیی رازونیاوی به نده گان له گه ل خودادا بوه

٢ - دوهه مین صندوق: له م صندوقه دا نه م شتانه بوه - ١ - وه سایی کاملی زین و به رگی نه سپی له زیز - ٢ - سبی ساجی زیز - ٣ - چه ند موجه سه مه ی زیز له شکلی مامرو که له شیر - چون - ماده کان - که له شیریان به ره مزی خوش خه به ری و زوهه ستانی زانیوه.

٣ - سی هه مین صندوق: نه م شتانه ی تیدا بوه:

- ١ - چه ند توپی پارچه ی پورتو کاوی تیدا بوه، چون ماده کان هه وه ل که سی بوون که له دنیا دا سه نعه تی پارچه کردنیان داهیناوه.

٤ - چواره مین صندوق: نه م شتانه ی تیدا بوه:

- ١ - پر بوه له عه قیقی ورد و درشت و زورگه وره، چون عه قیق لای ماده کان پیروز و موباره ک بوه.

٥ - پینجه مین صندوق: نه م شتانه ی تیدا بوه:

نه م صندوقه پر بوه له لاجورد. چون ناسینی کان و ده رهینانی لاجورد و کانه کان تاییه تی ماده کان بوه.

٦ - شه شه مین صندوق: نه مانه ی تیدا بوه:

١ - صندوقی: که موجه سه مه یه کی زیزی تیدا بوه، که: ماده کان به جیتی نالا که لکیان لی وه رگرتوه، نیستا نه و موجه سه مه له موزه ی تیرانی باستاندا، له ژیر چاو دیری دایه - ٢ - خه نه ره و شمشیر و تیروکه وانی تیدا بوه.

٧ - حه وته مین قه لا که (هورودوت) ناماژه ی پی کرده دیواریکه، که به ده وری کیوی زتوه داهاتوه ته وه و، گشت قه لا کانی تری له باوه ش گرتوه، ناسه واری نه م دیواره له زور شویندا به ر چاوده که وی و بناغه ی دیواره که یش، ده کری به چاکی بیندری، به وته ی خه لکی (زیتویه)، نه م دیواره تا نزیکه ١٥٠ سال له مه پیش به به رزی گه زیکی، ساخ و ده س نه خورده، پا به ر جاو زاوه ستاو بوه و چه ند ده روازه یشی بوه.

به لام پاشان ده رگا کانی له به ین چوون و دیواره کانیشی روخاون و، له به ر ده کانیان خانو به ره ی (زیتوه) و دیکانی ده ورو به ری لی دورست کراوه، له خالی به رزی (نارامگا) ی زیتویه زه نگیکی زور گه وره به قه د بوشکه یی له (مه فره ق) دوزراوه ته وه، که نه م زه نگه به زنجیری گه وره ی تاییه تی خو، زه نگی لیداوه، له ده ورو به ری نه م زه نگه چه ندین زه نگی چکوله و گه وره بوه، که گشتیان به هو ی زنجیریکی (مه فره قی) به زه نگی گه وره وه

به سرا بونه وه. هه روا زه نگوڵه ی زۆر ورد به زه نگی گه وره وه هه لاوا سرابون که نه م
زه نگه زۆر به سام و ته ماشایی بووه!

زانکوی گه وره و به ناو بانگی تورجان

زانای به ناو بانگ مه لاهه لی قزلجی

زانای پایه به رزی به ده نگ و باسان، نه ستیره ی ورشه داری ئاسمانی کوردستان،
گه وه ری شه وچرای ریزی خواناسان، حه ق وئیزی به سام له ریزی اولیا و خاسان به
سوژودلسوزی گه لی هه ژاران، عاشقی ده رس و فه قی و په یزه وی قورئان، خوالی خوش
بوو - مه لاهه لی قزلجی تورجان

نه م مروپایه به رزه له ده ورو به ری سالی ۱۲۲۵ - ک - م له دئی قزلجه ی کوردستانی
عیراق سه ربه شارستانی ئاو و هه وا خوشی پینجوتین، هاتوه ته دنیاوه، له لای مه لامحمدی
باوکی ده ستی کردوه به خویندن و پیشه کی عیلمه کانیشی له خزمه تیا خویندوه - پاشان بو
فیربون و، وه ده س هینانی نهینیه به ر بلاوه کانی زانست چوه ته ده ری و بوه ته فه قی و نه م
دئی بوئه و دئی، کتیبی داوه به شاندا و نه م شار بوئه و شارگراوه، سه دان دژک و پی
کولی له پی هه ل چه قیوه، هه زاران ره نج و مه ینه تی دیوه، ده یان ماموستای زانای به رزو
به دینی ناسیوه، رۆژی چه ند جار چوکی نه ده ب و ئیخلاسی داداوه، تازانستیکی له به ر
کردوه، خووخه ده یه کی جوانی وه ده س هیناوه، له هه رخه رمانی گولیکو، له هه ر
گولیکیش چلیکی ته ل کردوه، نه مجار له سه ر په ره ی دلی پاک، پرله نه وین و به کولی
نوسیوه، تابه عه یان مافی شاردراره و نهینی یه کانی له ئاوینه ی حه قیقه تدا دیوه، زیاترله
بیت سالی ده ورائی گه نجی خو، له رتی که سبی که مال و زانستا به سه ر بردوه، به لام
زیاترله خزمه ت نه م سی عالمه پایه به رزانه دا خویندویه تی ۱ - مه لامحمد بانه یی ۲ -
مه لامحمد یای ۳ - مه لامحمد مفتی زه هاوی - که ژیان نامه ی هه رسی کیان به خاستی
خودا لیک نه دینه وه،

ماموستای قزلجی دوا ی نه وه عیلمه کان ته واوده کاو ده چینه پله ی مه لایه تی، له

خزمت ماموستای دلسوزی خویدا - مه لامحمد یای - نیجازه ی ته دریس و فتوی و نیجتهباد وه رده گری.

کاتی که پیاهو گه وره و سه روکه عه شایه ره کانی ولات ته م هه واله نه بیسن، ده که ونه رقه به ری و کئی به رکئی، تا هه رکام نازاترئی به هه ر قیمة تی بووه مه لا عه لی قزلجی بیاته دئی که ی خوئی و بیکابه مه لا و ده رس ویزی نه وی، به لئینی خه لات و به راتی زوئی پی ده دن، ته نانه ت بریکیادن دئی و ملکی پیشکەش ده که ن، به لام ته م زانا به رزه هیچکامیان قبول ناکات، تا ناغای تورجان (حه مه ده مین به گ) مه شهوهر به (قوچ به گ) پی ده زائی و دیته خزمه تی و عه رزی ده کا، به ومه رجه ی ته شریف بیئیته تورجان، نیختیاری مزگه وت و جوحره و فه قی به ده س خوٚت بی، هه ر چه نده ت پی خوٚشه نه وه نده فه قی زابگره، ژبانیشیان چوٚن چاکه له سه رمن بی - به لام براتی خوٚت که متر له وه یه که خه لکی به لئینان پی داوی، پایه به رز قزلجی به تورجان رازی ده تی و به لئین به قوچ به گ ده دا، مه لامحمدیای - ماموستای به سه ریدادی و ده لی: چوٚن نه وگشت به رات و ملک و خه لاتانه ت نه ویستوو و ره تت کردونه ته وه، به لام به و به راته که مه ی تورجان رازی بویی؟؟ - ده لی ماموستاگیان بریاری نه م پیاهو به ره و زانین و ده رسی فه قیم هان نه دا، له حاست مزگه وت و جوحره فه قی سه ربه خوٚ و ده سستی ناواله کردوم، که نه مه بوخوئی به لگه ی ریزو بایه خ دانان، بوٚمه لاو زانا و فه قی و خوٚندن و ده رس و زانینه، به لام نه وان بوٚلای دنیا و خوٚش گوزه رانی و ته ن په روه ریم زاده کیٚشن، که نه مه یش له ده رس و فه قی و خوام دورده خاته وه، خوٚمنیش بوٚخوام خوٚندوه و خوٚم وه قفی خزمت به قورئان و شوٚنی پیغه مبه ر (د) و شه ریه تی ئیسلام و زانومایی خه لک و درس و زانین کردوه^۱

نه خلاقی جوانی قزلجی: ۱ - ده لئین له دئی تورجان دا چه ند مالیکی جوله که ژیاون و مالیکیان بوه که قزلجی هیچوه ختی له رتداپیشی ناکه وی، یه کی له یاره کانی - ماموستا ره خنه ی لی ده گری و ده لی: ماموستا تو ئیستا که مه لا چاکی ده وران و زانای به ناو بانگی زه مانی، لیت ناوه شیته وه که مالمی جوله که کان پیش خوٚت بخه ی، ماموستا له وه لامداده فه رمی ده زانم نه م بیروبروایه ی توٚله ئیمانه وه سه رچاوه ده گری، به لام نه م مالمه سی حه قی به سه رمنه وه هه یه، ۱ - له ته مه نداله من گه وره تره، گه وره یش ده تی

پیش بکه وی -

۲ - کاتّی مالم هاته تورجان، نه وهاته دیده نیم و مه رچی ئینسانی و هاوسّی یی خوئی به جّی هینا، خودیاره نه مانه حه قیّکن که به سه رمینیه وه هه یه
 ۳ - له چه ند جیگای ته وراتا ئیشکالم بوه ولیم پرسپوه ته وه نه ویش ئیشکاله کانی
 بۆشی کردومه ته وه، به م جوّره مافی ماموستایی به سه رمه وه هه یه، ئیترقه ت ناتوانم پیشی
 بکه وم چون پیش که وتنی ماموستا خیلاقی نه ده به و منیش کاری نازه وانا که م -

۲ - ماموستای قزلجی زانایه کی گه وره بوه: که هه نگاو به هه نگاو
 به دوی پیغه مبه ر دا - (درودی خودای له سه ر) رۆشتوه، به م جوّره که گشت کاتّی له
 مه سایی شه رعیدا وه ك قورنان ده - فه رمی - يُرِيدُ اللّٰهُ بِكُمْ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمْ الْعُسْرَ
 رّیگای ئاسانی بۆخه لکی کیشاوه، ده لّین رۆزّیکی زوّر سارد، ماموستا له گه لّ فه قیّکانی و
 چه ند که سی تر ده چن بۆسه فه ر، له قه راخ کانیه ك داله سه ر تاته به ردیکی سارد،
 کابرایه کیان چاوپّی ده که وی، که نوّژ نه خوینّی، به لّام له به رسه رما کابرا به نوّره پایه کی
 هه لّ دینّی و پایه کی داده بّی، فه قیّکانی ده لّین نوّژی نه م کابرا به تاله چون سیّ حه رکه له
 سه ریه ك نوّژ به تالّ ده کا، ماموستا ده فه رمی لّیی گه رّین: باوه رّتان بّی که نوّژی نه م کابرا
 هه ژاره له م چۆلگه دا و به م سه رما سه خته هه زارچار له نوّژی من و تۆله بارگای خوادا
 قبولّ تره،

۳ - راوێژی ماموستا له ده رس و تنه وه و قسه کردندا: خوالی
 خوشبو و قزلجی هیچکات له وشه ی قه له می و گران و دورله زه ین که لکی وه رنه گرتووه،
 به لکوو راوێژی زاری نه وه نده دلّ نشین و سرنج راکیشه رو جوان و ئاسان بووه که، دواي
 ته واوبونی ده رسی فه قیّ ده ت وت، که له میشکیا نوسراوه و له سینگییدا هه لّ که ندراوه،
 هه ربه و جوّره له قسه کردنیشا هیچکات و شه ی سه خت و قه له می، که تاییه تی خو به زل
 زانانی فه زل فروشانه، به کارنه هیناوه، بۆنمونه، خوالی خوشبو حاجی مه لیکو لکه لامی
 سه قزی ده گیرّیته وه که له ته مه نی گه نجیم دا بۆ زیاره تی ماموستا چومه تورجان،
 کاتّی هاتمه هه یوانی مزگه وت، دیتم پیاوی نوّژده خوینّی، وام زانی مبه وری
 مزگه وته که یه، پرسپارم کرد ماموستا، له کوّیه؟ وتیان نه وه تا، نوّژده کا، سه رم سوّرما چون له

پیشدا پیم و ابو، موستا ده بی، میزه ریکی ده گه زی له سه روعه یان کی ناینی له به رو شالیکی کشمیری به شانه وه و که وایه کی شایانه ی له به ردابی، به لام به پیچه وانه ی گومانه که ی من که وایه کی جاوی له به ردابوو. چومه پیش تره وه تا کاتیج که سلامی نوژه که ی داوه، سلاویکی گه رم و گوزی کوردانه ی پیشکه ش بکه م وه گولی دلم به بزه ی پر له به زه و شادی به بشکوینم، کولی دلی پرله زامیشم به مه ره می تاسه و نرای شفابه خشی دامرکینم، له م کاته دا کابرایه کی دیهاتی هات، دوا ی سلامی نوژه که ی، قسه یه کی عه رزکرد، ماموستایش له وه لاما فه رموی: با بکه ویته رۆژ (جوحمه) منیش که تا ئیستا، له وه هازانا یه کی گه وره م نه بیستبوو که وشه ی راست، وه ک دیهاتی به (چه وتی) به زاریاتی و، وشه ی (جمعه) بکابه (جوحمه) له مه سه رم سورما و عه جایه ب مام، به راستی نه وشه وق و نه وینه ی که بو دیتی نه وزاناگه وره له دلم، گریه ی نه سه ندوور شه ی نه داوه به جاری دامرکا و کزبوو.

به م جوړه دوا ی رۆیشتنی کابراو عه رزی سلام و ده س ماچ کردن ولی پرسین، بی درنگ وتم ماموستا ئیشکالیکم هه یه؟ - نه ویش نه وه یه که وه ک نه زانم ناو بانگی تو دنیای پرکردوه، منیش له ریگای دوره وه بو که سبی فه یزو به رکته هاتومه ته حوزور، به لام چه ند ده قیقه له مه و به ره له وه لامی نه و کابرا دا - جومعه ت، به جوحمه خوینده وه، که زورم پی عه جایه ب بووله پله ی به زری تو م به دوردی، ماموستای زانای گه وره فه رموی، مه گه ر نازانی که وتراوه: کَلِمَ النَّاسِ عَلٰی قَدَرِ عُقُولِهِمْ - نه گه ر من له وه لامی نه و کابرا دا - جومعه - م بوتایه، ١ - وئ نه چووهر له بناغه وه لی م حالی نه بی، ٢ - یانه گه ر لی شیم حالی ببوایه گومانی نه کرد که من به هه له دا چوم.

٣ - مومکین بو واتئ بگا که من خوم له و بزل تر دانه نیم و به زمانی نه وقسه ناکه م، خوئه مه یش نه بوه هو ی نه وه که نه ودله خاوینه بی زیا و درویم لی بره نجی و لی م دوری بگری،

حاجی مه لیکولکه لام ده لی دوا ی نه م به یانه جوانه که ده ت وت ئاوی ره وان و سروه ی به یان و سیحری به یانه، بوم ده رکته وت که ده بی هه له که م راست که مه وه و په له که یشم هه ل گرمه وه، نه وه بوویدی به لیتم داله مه ولا ته نیا به زئی عالمانی وه ک قزلجی دابروم - فریوی له زئی لاده ران نه خوم، ئیترله مه ولا له وشه ی گران و قسه ی قه له می

که لکم وه رنه گرت، تا خوّم به زلّ نه نوینم و خه لکیش به هه وانه شکینم،

ناسه وار و نوسراوه کانی خوالئی خوشبو قزلجی - به م جوّره یه

- ۱ - حاشیه له سه ر - تصریف ملاعلی ۲ - حاشیه له سه ر جامی ۳ - حاشیه له سه ر سیوطی ۴ - حاشیه له سه ر مغنی اللیب ۵ - حاشیه له سه ر - تسهیل ابن مالک - که په رتوکیگی گه وره یه له عیلمی (نحو) دا ۶ - حاشیه له سه ر - گمال شرحی شافیه ۷ - حاشیه له سه ر شرحی رضی گه ورتترین په رتوکی عیلمی (صرف) ۸ - حاشیه له سه ر فناری ۹ - حاشیه له سه ر شرح شمسیه ۱۰ - حاشیه له سه ر سیدی شرح شمیّه ۱۱ - حاشیه له سه ر عبدالحکیم که گرانترین په رتوکی (فلسفه و منطق) - ه - ۱۱ - نوسراوه له سه ر - مطوّل - ۱۲ - نوسراوه له سه ر (مختصر) ۱۳ - حاشیه له سه ر (مفتاحی سگاک) ۱۴ - حاشیه له سه ر جمع الجوامع ۱۵ - حاشیه و نوسراوه له سه ر - تحفه ی ابن حجر گرانترین په رتوکی مه زه هه بی نیامی شافعی ۱۶ - حاشیه له سه ر وضوح ۱۷ - حاشیه له سه ر (شرحی قاضی) ۱۸ - حاشیه له سه ر حکمة العین ۱۹ - حاشیه له سه ر عصام الدین وضع ۲۰ - حاشیه له سه ر عصام الدین استعاره - نوسراوه له سه ر بیضاوی ۲۱ - نوسراوه له سه ر - قصیده ی - بردیه ۲۲ - نوسراوه له سه ر شرحی (سبعة معلّقه) ۲۳ - نوسراوه له سه ر (لامیّة العجم طغرای) ۲۴ - نوسراوه له سه ر قصیده لامیّة العرب ۲۵ - نوسراوه له سه ر (شرحی قصاید ابن ابی الحدید) ۲۶ - نوسراوه له سه ر خمیره ابن الفارض ۲۷ - نوسراوه له سه ر - تائیه الکبری ابن الفارض ۲۸ - نوسراوه له سه ر - قصیده اشکنوائیه ۲۹ - نوسراوه له سه ر - مقاماتی حریری - ۲۹ - نوسراوه له سه ر قاموس فیروزآبادی ۳۰ - نوسراوه له سه ر (عبدالغفور لاری) ۳۱ - نوسراوه له سه ر لاری ۳۲ - نوسراوه له سه ر سیاله کوتی و سید شریف (له حکمه تا) ۳۳ - حاشیه له سه ر مطوّل ۳۴ - حاشیه له سه ر مختصری قانون ابن سینا له طب دا ۳۵ - ۲۶ - ۲۷ حاشیه وراست کردنه وه له سه ر - میژوی - ابن الاثیر - ابن خه له کان - حبیب السیر - ۳۸ - شرحی نخبة الفکر له عیلمی - (دراية الحديث) دا ۳۹ - حاشیه له سه ر شرحی - الفیه عیراقی له عیلمی درایه الحديث دا ۴۰ - حاشیه وراست کردنه وه له سه ر بخاری و مسلم - له حدیث - دا ۴۱ - نوسراوه له سه ر رساله تشریح الابدان ۴۲ - نوسراوه له سه ر - اتقان فی علوم القرآن سیوطی ۴۳ - نوسراوه له سه ر شفای قاضی عیاض ۴۴ - حاشیه له سه ر تورات و انجیل ۴۵ - نوسراوه له سه ر حاشیه کانی - جلال دوّانی له سه ر - شرح تجرید ۴۶ - نوسراوه له سه ر (عقاید

نسفی) ٤٧ - نوسراوه له سه ر شرحی عقایدی جلال الدین دوانی ١٧٨ - نوسراوه له سه ر شرحی مواقف ٤٩ - نوسراوه له سه ر شه رحی تهذیب الکلام ٥٠ - نوسراوه له سه ر شه رحی - منظومه ی شاطبی (په رتوکیکی زۆر گه وره و عه حبیبه له عیلمی - قرائت و تجوید (باش خویندنی) قورئان دا، که زۆر ده قیق و باش درێژه ی پیداوه ٥١ - حاشیه له سه ر شه رحی - حفايه له سه ر - کفایه ٥٢ - نوسراوه له سه ر په رتوکی - رفع الخفا ٥٣ - حاشیه له سه ر - تشریح الافلاک ٥٤ - حاشیه له سه ر - أشكال التأسيس له هه نده سه دا ٥٥ - حاشیه له سه ر - رساله الحساب ٥٦ - حاشیه له سه ر شه رحی جلی - له عیلمی حساب و جبر دا ٥٧ - حاشیه له سه ر شه رحی جواد له حساب استدلالی و جبر دا ٥٨ - شیعی عه ره بی له باره ی - فرائض و میراتا ٥٩ - شیعی عه ره بی له تجوید دا ٦٠ - په رتوکی - مقولاتی عشره ٦١ - نوسراوه یی له نادابی باس و وتووێژدا ٦٢ - شه رحیکی عه جیب له سه ر - بسم الله الرحمن الرحيم بيجکه له مانه ناسه واری جوان و به که لکی زۆری تریش هه یه کورته یی له چۆنیه تی فیرگه ی نایینی تورجان

له حه قیقه تا فیرگه ی نایینی تورجان له چاوه زه مانى خۆی - زانکویه کی - به بایه خ بوه که گشت عیلمه کانى تیدا خویندراوه - عیلمی عه قلی و نه قلی، ریازی و ته بیعی زه مانى خۆی تیدا باس کراوه و خویندراوه وشى کراوه ته وه، له هه ر لایه که وه زانایان و خاوه ن هونه ران بو پهره دان به زانست و هونه رى خوڤان روڤان کرد بوه تورجان، وه رگرتى ئیجازه نامه ی عیلمی له تورجان وه ك زانست نامه ی زانکۆ کانى زه مان، جیی بیرو برۆای خه لك و به بایه خ بووه،

ماموستای کانى قزلجی - زانکۆی گه وره و به ناو بانگی تورجان

خوالتي خوشبوو قزلجی بوخۆی ناوی (عه لی) به لām ماموستا پایه به رزه کانى تیکرا ناویان (محمّد) بوه ماموستا کانى قزلجی -

١ - مه لا محمّد - بانه یی کۆری باقر کۆری - محمود - له ناوچه ی بانه سالی (١١٩٦ - ک - م) هاتوه ته دنیاوه دواى ته واو کردنی عیلمه کان. ماوه یی له بانه خه لکی به زۆ و

شوئنی ناینی پاکی خوشی هیته ری نیسلام رابه ری کردوو و فه قتی بار هیناوه و ده رسی -
 قورئان و شه رع و عیلمی و توه ته وه، به لام دوای نه وه که زانای گه وره و مه لاچاکی به ناو
 بانگی مزگه وتی سور - مه لامحمد مه شهوور به - ابن الرسول - له سالی (١٢٤٦ ک) دا
 کوچی دوایی ده کا و به زه حمه ت ده چی، له بانه وه ده چیتته مه هاباد و له جتی خوالی
 خوشبوو، مه لامحمد - داده نیشی و ده بیته وئیس و ماموستای فیرگی مزگه وتی سوری
 مه هاباد، زوری پی ناچی که - عبدالله خانی موکری، دلی ماموستا، له خوی دیشینی و
 ماموستای به ریزیش به ره و شاری سلیمانی کوچ ده کا و مه هاباد به جتی دلی،
 فه رمانزه وای بابان و حاکمی سلیمانی پیشواز یه کی گهرم و گوزی لی ده کا و، زوری
 ریزلی ده گزی و، له هه رلاوه وه سیله ی دل خوشی و حه سانه وه ی به جتی دینی، به لام
 زوری پی ناچی که حاکمی مه هاباد - عبدالله خانی موکری په شیمان دیتته وه و په ی به
 هه له ی خوی ده باوده نیری له دوی، دیسان سه د به رابه ره له هه وه ل جار زیاتره به ریز و
 بایه خه وه ده ی هیئتته وه بو مه هاباد و ده یکاته وه به ماموستای فیرگی مزگه وتی سور،
 نه م زانا بلیمه ته پایه به رزه، تا دواکاتی ژبانی، ته مه نی پر به رو به ره می خوی، له زیی
 به رتوه بردنی فه رمانی خوا، زیندو کردنه وه ی زی و شوئنی پیغه مبه ری خوشه و بست
 (درودی خوی له سه ر)، په ره دان به به رنامه ی ناینی قورئان وزانسته به کار هاتوه کانی
 زه مانع برده سه ر، له سالی (١٢٦٠ ک) له شاری مه هاباد کوچی دوایی کرد 'هه زار
 زه حمه تی خودای له سه ربی، خوالی خوشبوو مه لامحمد، یه کی بوه له زانا پایه به رزه بی
 وینه کانی ده ورائی خوی،

بو به یانی بلیمه تی و سپوژی و شکوو که مالی نه م زاته که م وینه، نه مه به سه که به
 ده سستی خوی، له نزمترین په رتوکی عیلمی (صرف و نحو). تا به رزترین پله ی زانستی
 عیلمی، بی په له و هه له، زور دورست و ره وان و جوانی، نویسونه ته وه،
 نه گیرنه وه که نه وزانایه نه ونده خیرا (سه ریم) نوس بوه کاتی ده سستی به نویسن
 کردبی تا جه وه ر ی ده واته که ی و شکاوی نه هاتی و موره که به که ی ته واونه بوئی
 ده سستی له نویسن هه ل نه گرتوه

دیسان لئی ده گیرنه وه که له هه وه ل، تا ناخرین و شه ی ته فیسری بیضاوی - له چه ند
 حه وتوو، که متر له مانگیك دا نویسوه ته وه، دیاره نه وانه ی که ته فیسری (بیضاویان) دیوه

ده زانن که نه م کاره یانی نویسنه وه ی که متر له مانگیکدا، سه رسور هینه ره و، وه ک موعجزه وایه، به تاییه ت نه گه ر نوسراوه که یش له ناخرین پله ی دورستی و بی هه له یی دا بیت. خوشبه ختانه که نوسخه ی نه م ته فسیره به بایه خه ده س نوسه، له دوو به رگاهه ر ئیستا که هه یه، 'جارو باریش نوسراوه و حاشیه له قه راخ ته فسیر که داده بیندری، وامه شهوره که نه م زانابی وینه ته نانه ت له دانانی - سه ر - ژیر - بور - زه نه - ی وشه کانیدا که سی، هه له یه کی لی نه دیوه، بوخوی نه م دورستی و بی هه له ییه، له گه ل نه و خیرا نویسنه ی، که به ته واتور (هه والی جه ماوه ری بی پسانه وه) به ده ستمان گه یشتوه، بیجگه له ویش له برواری نویسنی جی جی په رتوکه که، بومان ده رده که وی، له حه قیقه تدا سه رسور هینه ره، ده توانین بله ین له میژوی نویسن دا

وه هاهه والی نه قل نه کراوه و نه نوسراوه، یا هه رنه بی به ئیمه نه گه یشتوه، له گه ل نه ویشدا ده گیرنه وه که له شه زی مال ویرانکه ری بانه دا، دوجار - په رتوکخانه که ی سوتاوه، که سه رله نوی نه م زانابی وینه به ریزه، ته واوی کتیبه کانی له سه ر تابه خوار، نویسه ته وه،

خوالی خوشبو قزلجی زورجارفه ر مویه تی ماموستا مه لامحمد بانه یی هه روه ک له عیلمی زواله تی و وشه یی داتا که سواری مه یدانی زانیاری و بلیمه تیه، له عیلمی نهئنی و باتنی و پاریز کاریشدا تاقه سواری مه یدانه - خواله گشت زانایانی خرمگوزار به ناین و زانست و خه لکی هه ژار خوش بی

۲ - مفتی زه هاوی -

- مه لامحمد - کورزی مه لا - احمد - کورزی حه سه ن به گ - کورزی رۆسته م به گ - کورزی که یخسرو به گ کورزی نه میر بابا سلیمان - کورزی فه قی - احمدی دارشمانه ی پشدری 'مه شهو به (مفتی زه هاوی) که له بنه ماله ی نه میره کانی بابان بوه و ناز ناویشی به فه یزی (فیضی) ده رچوه، چون ماوه یی 'مفتی' شاری به غدا بوه ناو بانگی به مفتی (زه هاوی) رۆبوه، چون دایکی له کورده کانی شاری زه هاوی کوردستانی ئیستا که ی ئیران بوه و ماوه یه کیش باوکی له وی ماوه ته وه، وای به چاک زانیوه که مفتی زه هاوی بی - نه ک مفتی به غدایی، تا کو به خه لکی زابگه ئینی که پله و مه قام، نه وی له خسته نه بردوه و خویشی به

۱) دارالعلم تورجان به قلمی تورجانی زاده به لام خوالی خوشبو تورجانی زاده نه ی وتوه که نه و نوسخه له کوی به؟

پله و پول و ناونه فروشته، به لکو سه ربه رزی و ناوی بۆگه له که ی وه وده ست خستوه،
 (له سالی ١٢٠٨ ک) له شاری سلیمانی له دایک بووه و (سالی ١٣٠٨ ک) دواى سه د
 سال ته مه نی پرخیزویه ره که ت له شاری به غذا کوچی دواى کردوه، نه م زانا که وره ٨٠
 سال ته درسی کردوه و ماوه ی ٣٨ سالیس مفتی به غذا بووه و به سه ر گشت زانسته کانی
 ئیسلامی دا ناگایی بووه، زه هاوی له خزمه ت باوکی داده ستی کردوه به خویندن، دواى
 ماوه یی چوه ته خزمه ت، زانای گه وره (شیخ محمد معروف) ی نودی یی و زانستی معان -
 به یان - به لاغه و عه روزی خویندوه، پاشان به ره و هه له بجه - زئی که وتوه و ماوه یه کی
 که م له خزمه ت (شیخ عبدالله) ی خه ربانی داماو ته وه و به هره ی لی وه ر گرتوه، هه ر
 له وتوه به ره و شاری سنه، زئی که وتوه و ماوه یه کی زورله خزمه ت زانای پایه به رز (شیخ
 محمد قسیم) ی مه ردوخی داعیلمی حیکمه ت و که لام و ریازی خویندوه، پاشان هه وای
 سابلاخ (مه هابادی) ئیستاکه ی که وتوه ته سه روچوه ته مه هاباد و له فیرگه ی مه لامحمد
 مه شهو به (ابن الرسول)، هه یئه ت و ریازی ته واو کردوه، خوالی خوشبوو زه هاوی دواى
 ته واو کردنی عیلمه کان ده گه رتته وه بوسلیمانی و له مزگه وتی شیخ باباعه لی، ماوه یه کی
 که م خه ریکی ته دریس ده بی، پاشان ده چیتته شاری که رکوک و ماوه یه کی فره له وی
 خه ریکی ته دریس و بارهینانی فه قی وزانومایی خه لکی ده بی، زه هاوی له نیوان ساله
 کانی (١٢٥٧ تا ١٢٦٠ ک) کوچ ده کا و ده چیتته به غذا - له سالی ١٢٦٦ له گه ل شوغلی
 ته دریس دا ده کرئی به سه روکی کوژی ده رس بیژانی (مدرسینی) به غذا، وه له سالی
 (١٢٧٠ ک) زه سمه ن ده کرئی به مفتی به غذا، تا ناخرین کانی زبانی له م پله دا ده مینیتته وه،
 مفتی زه هاوی شافعی مه زه ب - بووه به لام به هوئی ناگایی له مه زه ب بی ئیمام «ابوحنیفه»
 و توانایی و ده سه لاتی به سه رشی کردنه وه و ولیکدانه وه ی نه حکام (ده ستور و
 یاساکانی) ئیسلام، له ژیراتیشکی قورئان و زئی و شوینی جوان ووته ی پربه روبه ره می
 خوشه ویستی خودا (درودی خودای له سه ر)، جیی بیروبروای په یره وانی
 هه ردولابووه، هه روه ک شاعیری به ناو بانگی عیراق - عبدالباقی عُمَری - له تاریفی مفتی
 زه هاویدا ده لی

قَدْ قِيلَ لِي إِذْ رُحْتَ أَتَشُدُّ عِنْدَمَا
 فِي مَذْهَبِ النُّعَانِ بِالزُّورِ أَ قَدْ

شَاهَدْتُ دِينَ مُحَمَّدٍ يَتَجَدَّدُ
 أَفْتَى الْإِمَامُ الشَّافِعِيُّ مُحَمَّدُ

یانی: به منیان وت کاتی که چوئته به غذا ودیت که ناینی پاکی نیسلام گه شاهه ته وه و سه رله نوئی بوژاوه ته وه، هونراوه یی به هونه وه و بیژه، که نیمام محمد شافعی یه، که له به غذا له سه ر کورسی - موفتیگه ری - دانیشوه و به مه زهه بی نیمام - (ابوحنیفه) یش فتواوه دا، بابیش زانین که دواي ماوه یی مه زهه بی نیمام - (ابوحنیفه) ی بو خوی هه لبراردو بو به حه نه فی مه زهه ب مفتی زه هاوی زور زیره کو، تیز زه ین و خاوه نی هوش و بیرتکی سه رسور هیئه ر بووه، هه رچییه کی بیستوه له جی له زه ینیدا نه خشی به ستوه، بیجگه له وه - که زانایه کی به رزو به بایه خ و عالمیکی پرکارو له خودا ترس، ده م و ده س به خیر و مرۆ دوست و غه ریب نه واز، له دروودوورویی دور، حه ق ویزو زمان خوش و فه قیر خوشه ویست بووه، پاش مله ی نه بوه و ناوی که سی به خراپه نه بردوه، ده یان فریشته ی به ناو فه قی، له حه لقه ی ده رسی دابه به هره گه یشتون، سه دان زانای به ناو بانگ له خزمه تیدا نیجازه (ودمی) مه لایه تی و زانایی یان له خزمه تیداوه ر گرتوه، وه ك ١ - مه لاهه لی قزلجی ٢ - مه لاهه بدوللا ی پیره باب ٣ - شیخ عبدالرحمن قره داغی ٤ - مه لا محمد کوانه دولی ٥ - سید عبدالرحمن نقیب بغداد ٦ - شیخ عبدالوهاب نایب ٧ - شیخ حسن قره داغی ٨ - مه لا محمد مه حوی شاعیری به ناو بانگی کورد ٩ - کوری لایه ق و بلیمه تی خوی. جمیل صدقی زه هاوی - شاعیری به ناو بانگی عراق، بیجگه له وانه مفتی زه هاوی اقسه زان - خوتبه خوین، نوسه ر، شاعیر یکی پایه به رزبوه به زمانی عه زه بی و فارسی و کوردی شیعی و توه، به تاییه ت له هونینه وه ی هونراوه (شیعر) ی عه زه بی دابی وینه بوه، شاعیری به رزو به ناو بانگی کوردی عراقی، خوالی خوشبوو معروفی رصافی^١ و تویه تی که هه ستی ناسک و ته بعی زه وانی من و، جمیل صدقی زه هاوی (کوری مفتی زه هاوی) له حاست ته بعی زانا و هونه ری پایه به رز، مفتی زه هاوی تنۆک به ده ریایه - جمیل صدقی زه هاوی، بوخوی له ریزی زانا و شاعیره هه ره به ناو بانگه کانی چه رخی خوی له خوهره لاتابوه،

خوالی خوشبو - ملك الکلام - ی سه قزی که پله یه کی زۆر به رزی له شیعر و په خشانیه ره بی - فارسی - کوردی دا بوه، ته نانه ت شاعیر و زانای وه ک، ملك الشعرا، به هار، نه دیب و الممالک فه راهانی، له شیعر و نه ده ب دانه میان به ماموستای خویان زانیوه، له سه فه ر نامه ی خوی دا نویسه تی که له شاری به غدا به زیاره تی مفتی زه هاوی، که یشتیم و له زنجیره ی و تار وحه لقه ی ده رسی داماو یی حازرده بوم، مروحه ق بیژی، له عیلم و زانین و که مال و به لاغه ت و فه ساحه تا، له گشت ولاتی بیسلامی داوینه و هاوتام نه دیوه،

له شاری به غدا، ناصرالدین شای ئیران، چوه ته زیاره تی و ریزو بایه خیکی زۆری لی ناوه، به وه که مفتی بوی ئیرانی پیوه یه و دایکی خه لکی زه هاوی کوردستانی ئیرانه، خوی پیوه زاناره و ئیفیخاری پیوه کردوه، زه هاوی له عیلمی ربازی کۆن - حیکمه توکه لام - منطق - شه رع - اصول - ته فسیر - حه دیس^۱

نه ده بی و باقی که مالاتو هونه ری ئینسانی له ریزی زانا و بلیمه ته کانی چه رخی خوی بووه،^۲ خوالی خوشبو مفتی زه هاوی به هو ی ته دریس و فتوا و زانومایی خه لکی و کاری زۆره وه، سه ری نه په رزاهه که یادگار یکی به که لک بنوسی و له دوا ی خوی به جیی بیلی، وه ک له م دوو شیعره دا داخی ده رۆنی خوی ده رده بری و ده لی،

عاق تدریسی عن التألیف لیکن - ما انا من فضل ربی متأسف، من تلامیذی ألفت کتاباً - کل سطر منه فی العلم مؤلف، به لام دوو دانراوه ی به م ئیشانانه هه یه
۱ - دانراوه یی له باره ی جبر و اعتزال و بیرو برۆای سونیانه وه

۲ - ته رجمه ی مه کتوباتی ئیمامی زه بانی (شیخ احمد فاروقی سرهنندی) له فارسیوو به عه ره بی

به داخه وه تا ئیستا که شیعر ی کوردی مفتی زه هاویم گیر نه هاتوه، نه ویش نمونه ی هونراوه جوانه کانی به فارسی

رسید اینک غرور مردم ناکس بدان جای که بیند خویش را هر خرمگس از عجب عنقای

(۱) رصافی - له سالی ۱۲۹۴ ک م له به غدا له دایک بوه و له سالی ۱۳۶۴ یا ۱۳۶۵ ک م له به غدا له دنیا ده رچوه - نه م هونه ره به رزه له خیلی کوردی جباری باشوری که روک - ه هاوه لی خوالی خوشبو و جمیل صدقی زه هاوی بووه - که هه ردوکیا به ده س و ده م و قه له م تاتولیان، بو بورانه وه ی به ختی هه راران و برینی ده سستی زۆر داران حه ولیان داویتی کوشان رصافی نه لی - عاهدت نفسی والا یا م شاهدته - ان لا فتر علی جور الشیاطین ولا اصادق کذابا ولو ملکاً ولا اخالط اخوان الشیاطین مشاهیر کورد بابا مردوخ روحانی

(۲) سالنامه ی مه هاباد - به قه له می خوالی خوشبو احمد تورجانی زاده

گمارد خویش را هر زَرّه ناچیز، خورشیدی
 هزاران در جهان جالوت هست و نیست داوودی
 همه گم کرده راهیم و نباشد در جهان خضری
 هزاران آورو بتگر عیانند و خلیلی نیست
 از این اوضاع ناهمواری هنجار می ترسم
 خوشا می یافتیم «فیضی» در این گنبد دگر جایی

شمارد خویش را هر قطره ای بی قدر، دریایی
 فراوان بر زمین فرعون هست و نیست موسایی
 همه کور و کر و لالیم و پیدا نیست عیسایی
 بود چون نینوا هر شهر و نبود ابن متّایی

غیر از تو کس نمی کند این درد را دوا
 خواهیم حاجت از تو خدایانه ماسوا
 پرسید ز من لطیفه گویی
 گفتا که بفارسی «ندی» چیست؟
 دلاعهدی است چون بلبل در این گلزار می نالم

غیر از تو کس نیاز نسازد همی روا
 با ما، در احتیاج بود ما سوی، سوا
 پنداشت که فارسی ندانم
 گفتم که بفارسی ندی، نم

میان ناله ما نیست چندان فرق ای بلبل

که از بی مهری گل، که ز جور خار می نالم

تو بر رخسار گل، من بر گل رخسار می نالم

نه مه یش نمونه ی شیعه عه ربه کانی،
 أَضِیْفَ الدُّجَىٰ مَعْنَىٰ إِلَىٰ لَيْلٍ شَعْرِهِ
 وَ حَاجِبُهُ نُونُ الْوَقَايَةِ مَا وَقَتْ
 يَا رَبِّ حَارَتْ فِي ثَنَّاكَ عُقُولُ
 إِنَّ الْوُجُودَ ثَنَىٰ عَلَيْكَ بِأَثَرِهِ

فَطَالَ فَلَوْلَا ذَاكَ مَا خُصَّ بِالْجَرِّ

عَلَىٰ شَرْطِهَا فِعْلَ الْجُفُونِ مِنَ الْكُسْرِ

مَاذَا عَسَىٰ فَيْكَ الْعُقُولُ تَقُولُ

فَثَنَاءُ أَهْلِ الْفَضْلِ فِيكَ فُضُولُ

۳ - مه لا محمد یای، زانای نازا و به رزی خوش ناو، بارانی نه رمی به هه وروساو،
 گولی گه شی سه رشه تاوان - هیزو گلینهی دوچاوان، سروه ی به خیری به یانان، نه ستیره ی
 گه شی نیشتمان، خوشه وستی له لای خودای، خوالی خوشبو مه لامحمدی یای، نه م زانا
 گه وره یه کی بوه له موده رزیسه هه ره به ناو بانگه کانی مزگه وتی سورمی مه هاباد، خوالی

خوشبو قزّجی پایه ی عیلمی نه م ماموستایه ی پّی گه وره تربوه له پله ی زانستی مفتی زه هاوی^۱

فه قی و خوئینکاره به ناو بانگه کانی قزّجی (مه لا عبدالله - ی پیره باب)

۱ - خواناسی بیر تیژی دلسۆز، زانای بّی وینه ی به سۆز، عالمی پارێز کاری ژه بیانی، دوورله هه وای نه وسانی، میرات زانی مه لا چاکی به شه ره ف وداب، خوالی خوشبو مه لا عبدالله - ی پیره باب، نه م زانا پایه به رزه خه لکی دبی - دیبوکری مه لبه ندی مه هاباد بوه، که له خزمه ت مه لا محمدی خه تی و مفتی زه هاوی و مه لا عه لی قزّجی ئیجازه عیلمی وه رگرتوه، له دیکانی وه ته میش بوه ته مه لا و ماویی له م ئاواپیانه ده رسی فه قیی وتوه ته وه و خه لکی وه سه رزّی چاکه خستوه، له پاشان چوه ته شاری مه هاباد و تا ناخرین کاتی ژبانی له فیرگه ی ئاینی (هه باساغای) سابلّاغ داده رسی ئاینی وتوه ته وه، سه دان فه قیی بارهیناوه و خه لکی بوّریگای ئاینی زانومایی فه رموه، خوالی خوشبوو پیره باب له عیلمی هه نده سه «نه ندازیاری» و حیساب «ژوماره» و جه بر و ریازی داشان به شانی زانستی ئاینی ناگایی و ده سه لآت و مه هاره تیکی سه ر سۆرهینه ری بووه، ته نانه ت زانا ئاینیه به رزه هاو چه رخه کانی، بوّ کردنه وه ی گزّی پووچکه و مه ته لی بّری له په رتووکه ئاینی و نه ده بیه کان، ده س به داوینی نه بوون و په نایان پّی ده برد، نه م زانابی وینه، نوسراوه و حاشیه ی زۆری له سه ره په رتووکه عیلمیه کانداهه یه، وه ک:

- ۱ - حاشیه له سه ر خلاصة الحساب ۲ - نوسراوه له سه ر تحفه ی ابن حجر، ۳ - حاشیه له سه ر «اصولی اقلیدس» ۴ - حاشیه له سه ر «اسطرلاب» ی بیرجه ندی ۵ - په رتوکی له عیلمی هه ئیه ت و هه نده سه دا،

خوالی خوشبوو پیره باب به تاییه ت له حه ل کردن و لیکدانه وه ی مه سایی میراتا به ناو بانگ و که م وینه بووه، له سالی (۱۳۰۹) یاوه ک بّری ترده لّین له (۱۳۱۸ ک) کوچی دواپی کردوو

(فه قیکانی پیره باب)

نه م چوار زانا پایه به رزانه ماوه یه کی زۆر له فیرگه ی تاینی پیره باب دافه قیه تیان کردوه و له ده ریای عیلم و خه رمانی که مالی نه و زانا گه وره دوزری زانین و گولی فیربون و که مالیان هه ل گرتوه ته وه،

١ - میرزا عه لی قازی که له رشته کانی نه ده ب و عیلمی شه رعی، به تایبه ت له زانستی ریازی کۆن دایه کی بوه له زانا به ناو بانگه کانی ناوچه، به تایبه ت خه ت خوش ترین خوش نوسانی زه مانی خوی بووه، له سالی (١٣١٠ ک) کۆچی دوایی کردوه قازی میرزا عه لی کۆری قازی میرزا ابوالقاسم کۆری میرزا محمود له بنه ماله ی قازیه کانی سابلاخی موکری پشت له سه رپشت نزیککی سی قه زن قه زاوه تی مه هابادیان به ده سته وه بوه، به عیلم و هونه رومرو قایه تی و پایه به رزی به ناو بانگ بون قازی میرزا عه لی له (١٢٧٩ ک) له شاری سابلاخ مه هابادی نیستاکه له دایک بووه و هه رله وئی عیلمه کانی ته واو کردوه له خزمه ت خوالی خوشبوو پیره باب نیجازه ی وه رگرتوه، پاشان ماوه ی چل سال له خزمه تی خه لکی هه ژاری کوردا زاوه ستاوه، قه زاوه تی کردوه و ده رسی و توه ته وه، له زیی نازادی و سه ره رزی گه له که یدا، حه ولوته قالای زۆری داوه و ونجی فره ی کیشا وه، چه ند جاریش له به ندیخانه خرا، خوالی خوشبوو میرزا عه لی نوسراوه ی زۆری بووه به لام له شه زی جیهانی هه وه ل و هی رشی روسه خایه نه کان بومه هاباد، تیکرا سوتان و له به ین چون، نه وه ی ماوه. ته نیا شه رحی «بانت سعاده» بوه، قازی عه لی پاش ٧٢ سال ژبانی شه رافه تمه ندانه و به سه مه ر، له سالی (١٣٥٠ ک) کۆچی دوایی کرد، خوالی خوشبوو میرزا باوکی دلسوزی قازی محمّد «پیشه وا» و میرزا ابوالقاسم «صدر قاضی» بووه، که هه ردوکیان سالی (١٣٢٤ هه تاوی) به ده ستی خوین مژه کانی شاجه په له کانی په هله وی، له سه رمافی زه وای گه له که یان له داردران ٢١ - حاج مه لا عبدالله ی وه لزی، خواناسی به دین و دل پاک و بزبان، نه ستیره ی ئاسمانی ده شتی موکریان، شابازی تیزبالی عیشق و نه وین، له ترسی خودا حه ق ویزو چاو به نه سرین، له کاتی یادی خودا دل و ده رونی ده له رزی، خوالی خوشبوو حاجی مه لا عه بدوللای وه لزی، له سالی (١٢٨٥)

(ك) هاتوه ته دنیاوه و له ته مه نی شه ش حه وت سالییدا ده سستی کرده به خو یندن و خودایش یارمه تی داوه و به چاکی عیلمه کانی خواره وه ی خویندووه، له سالی (١٣٠٨ ك) چوه ته بیاره ولای زانای گه وره مه لا عه بدولقادری مه لا چاکی نه و سه رده مه خویندویه تی پاشان چوه ته خزمه ت زانای به ریز مه لا عه بدوللای پیره باب و له وی نیجازه ی وه رگرتوه، پاشان حاجی ئیلخانی زوری ریزی ناوه و به ده سستی قه دزو شکو بردویه تیه دتی حه مامیان و له وی بوه ته موده رزیس، له گشت ناوچه کانی کردستانه وه فه قی زوویان تی کرده و به هره یان له خزمه تیواوه رگرتووه، زانای کوردی نوسی به ناو بانگ مه لا عه بدولکه ریمی موده رزیس له یادی مه رداندا ده نوسی کانی: له سالی (١٣٤٩ ك)، که من دوو سال بوو هاتبوو مه بیاره، حاجی مه لا عه بدوللاهات بوئه وی بوزیاره ت، مه لا موحه ممه د نه مینی - کوریشی له گه ل بوو، که فه قی یه کی زیره ك و به هره مه ند بوو، نه وه نده ی نه مابوو نیجازه وه ربگری، زوژتکیان نه م کوزه ی پی و تم من ناویرم پرسیار له باو کم بکه م، تو پرسیارم بو بکه مه عنای نه م دوو شیعه ی نیزامی چی یه که: ده لی

الهی طول و عرض عالمی را توانی در دل مور آفریدن

نه وسعت در درون مور بردن نه عالم را سر مویی بریدن

منیش پرسیاره که م لی کرد، له وه لاما فه رموی: به ظاهیر موساواتی مه کان و موته مه ککین واجبه عه ده مه که ی محاله، که واتی نه م دوو به یته له سه ر نیعتباری صوره تی عیلمی بیاکراوه نه ك صوره تی عه ینی، به م وه لاما نه ئیشکاله که حه ل بوو، پاشان سه فری حه جیشی کردووه، خوالی خوشبوو له سالی (١٣٦٠ ك) کوچی دوایی کرده و سی کوری مه لا چاکی له دوا به جی ماوه،

الف: مه لا عه لی ولزی (١٣١٠ هـ) له دتی په سوه له دایک بووه که عیلمه کانی له خزمه ت بابی دا خویندوه و چاکترین زانای سه رده می خوی بووه،

نوو سه ردوو سالم له خزمه تی خویندوه، پاش ته واوکردن و نیجازه وه رگرتن ماوه پی له دیکانی - صاحب و تورجان مه لایه تی کرده و، پاشان تا کاتی ژبانی له فیرگی حه مامیان ده رسی فه قیی وتوه ته وه و خزمه تی ناینی کرده و، له سالی (١٣٥٢ هـ تاوی) له دتی حه مامیان - کوچی دوایی کرده

ب: مه لا موحه ممه د نه مینی وه لژی - له سالی (١٣٢٢ ك) له دیتی په سوه ی لاجان له دایك بووه له خزمه ت باوکی داپیشه کی عیلمه کانی خویندوه، هه رواله خزمه ت برای گه وره و زانای خوئی مه لا عه لیشدا خویندویه تی. پاشا له خزمه ت زانای به ناو بانگ (مه لا گچکه ی) هه ولیر، عیلمه کانی ته واو کرده و هه ر له ویش ئیجازه ی وه رگرتووه.

دوایی بووه ته مه لا و ده رس وژی دیکانی (قه ره گوژ) (عه مبار) نه م زانا پایه به رزه خه ت خوشه به رزه له سالی (١٣٤٩ هه تاوی) داهه ر له دیتی عه مبار کوچی دوایی کرده

٣ - مه لا موحه ممه د حوشه ینی تورجانی کورزی خوالی خوشبوو قزلجی له سالی (١٢٨٨ ك) له دایك بووه و له سالی (١٣٢٥ ك) به ره حمه تی خودا چوه، نه م زانا خوانا سه گه وره له خزمه ت باوکی دلسوزی خویدا عیلمه کانی ته واو کرده تااخرین کاتی ژبانی خه ریکی فیتر کردن و بارهینانی فه قی و، زانومایی و خزمه تی خه لکی هه ژار بووه، له عیلمی اصول و مه نطق و حیساب و نه دبیتانی عه ره بی و فارسی داپله یه کی به رزی بووه، به تایبه ت له هونه ری دانانی ئیشای عه ره بی و فارسی داده ستیکی به رزو به ده سه لاتی بووه، دوو په رتوکی به که لکی لئی به جی ماوه ١ - شه رح و لیکدانه وه یه کی به کار هاتوو له سه ر - فه ریاضی قزلجی ٢ - هونراوه ی نوخبه تolfکر - له عیلمی حه دیشدا ٤ - مه لا عه بدوررحمانی مودرسی مزگه وتی سور نه وه ی خوالی خوشبوو - مه لا موحه ممه دی یای که له عیلمی عه قلی و نه قلی، تاریخ و ریاضی کون، له جوانی ژاوژ و شیرینی ده رس و تنه وه دا به رزه به ناو بانگ بووه

دوو هه مین فه قی چاکی قزلجی - مه لا چاکی زه مان
عه بدوررحمانی پینجوینی یه،

زانای به بایه خ و به رزی زه مان - داری پر به رو سیبه ری کوردستان، مه له وانی ده ریای شه رع و قورئان - گولی سه رچلی کومه لی خواناسان، سوار چاکی به ربناری ده شتی شاره زوور، له هه وای نه وس و زورداران به دوور، گفت و لفت خوشی، که هه ر جوان بوو بیدوینی، زانای به ناو بانگ مه لا عه بدوررحمانی پینجوینی، کورزی مه لا

موحه ممه ده و له بنه ماله ی شیخ نورالدینی بریفکانی یه، له سالی (١٢٤٤ ک) له شاری ئاووهه وا خوشی پینجوتین له دایک بووه، هه رله مندالیه وه چوه ته فه قیه تی و بووه ده ست هینانی عیلم و که سبی هونه رو که مال دئی به دئی و شار به شاری له پتوه داوه، سه دان کیوو که ژو ده شت و ده رولاپال و شیو و هه لدير، ره وزو زه رد و ماهی کوردستانی گه رمین و کویستانی ئیران و عیراقی بریوه، هه زاران ده ردی چه شتوه وده یان ئیشی دیوه، سه دان زه حمه تی کیشاوه، تا به خت یاری کردوه و له تورجان دامه زراوه، گولی دلی پشکووتوه و کولی نه وینی دامر کاوه، ماوه یه کی زور له خزمه ت ماموستای گه وره داماو ته وه، پاشان ئیجازه ی وه رگرتوه و هاتوه ته ژشاره خوشه که ی خوی، که به داخه وه ئیستا که به هوئی شه زی هه شت ساله ی مال و ترانکه ره ی داسا پایو عیراق به سه ر ئیران دا و تران و چوله، خوشبه ختانه ماوه یه که شه زویستاوه، هیودارین به ویستی خودا به زویی ئاوه دان بیته وه، ده یان پینجوتینی تری لی هه لکه وی و، سه رله نوئی چرای زانستی هه ل بیته وه، ناین پاکی ئیسلام و به رنامه ی قورئان له نیو دلی گه لی ئازای کوردا زور له جارن چاکتر بیوژته وه و، بیته هوئی سه رکه وتن و یه کیه تی و پیروزی یان یا خوا،

نه م زانا که م وینه ماوه ی چل سال له پینجوتین دا ته درسی فه رموه و حاشیه ی له سه ر په رتووکان نویسه، خه لکی وه خه به رهیناوه، ژئی و شوینی خوشبه ختی و سه رکه وتن بو ته خت و بی کولو کردون، ماوه یه کی که م چوه ته شاری سلیمانی و له مزگه وتی جامیعه ی گه وره داده رسی فه قیتی داوه به لام دووباره گه راوه ته وه پینجوتین و هه رله ویش له سالی (١٣١٨ یا ١٣١٩ ک)، به ره حمه تی خودا چوه نوسراوه کانی خوالی خوشبوو پینجوتینی به م جوړه یه

١ - حاشیه له سه ر - گه له مبه وی بورهان له مه نطقا که له سالی (١٣٤٧ ک) له میصر چاپ کراوه.

٢ - نوسراوه له سه گه له مبه وی ئاداب که له سالی (١٣٥٣ ک) له میصر چاپ کراوه،^٢

(١) مشاهیر الکورد و کردستان نه مین زه کی ج ٢ ص ١٢ مشاهیر کورد بابا مردوخ روحانی - احمد تورجانی زاده - علمائنا
(٢) یادی مه ردان ص ٥١٣ - ٥١٤ مشاهیر کورد بابا مردوخ

سێ هه مین فه قی چاکی قزلجی (سێد حسن چۆزی)

٣ - نه ستیره ی کۆزی زانیاران، بازی تیزبالی ناو یاران، گۆلی سه رشاخێ مه ریوان، له ده ریای شه ریه تا گه میه وان، ریبواری رتگای حه قیقه ت، ئالا هه لگری، شه ریه ت، په ی به ر به رازی ته ریه ت، به عیلمی پز، خیری زۆری - وینه ی زۆره تیشک و خۆری، زانا سه ید حه سه نی چۆزی، نه م زاته زانا یه کی گه وره و به ناو بانگ بووه، له وه چه ی مه لا نه بویه کری موصه ننیفه که نه چینه وه سه ر سه ید موصه ممدی مه شهوهر به پیرخدری شاهۆ،

نه سه بی به م جوهره یه، سه ید حه سه ن کۆری سه ید عه بدولقادی کۆری سه ید ئیبراهیمی کۆری سه ید عه بدوررحمانی کۆری مه لا ئیبراهیمی مه شهوهر به مه لا میرزای کۆری سه ید عه بدولغه ففاری کۆری سه ید ئیبراهیمی کۆری مه لا عه بدولکه ریمی کۆری مه لا نه بویه کری موصه ننیف خوالی یان خوشبێ، ماوه ی چوار سال له خزمه ت خوالی خوشبوو قزلجی له دێی تورجان خۆندویه تی به ر له ویش ئیجازه ی وه رگرتووه، ماوه یه کیش له فیرگه ی پینجوین خۆندویه تی، چۆزی له سالی (١٣٠٥ ک) داله گه ل حاجی شیخ نه حمه دی کۆزی سیراجه ددین دا چووه بوحه ج له و سه فه ره دا ته ریه تی له سه رده ستی نه و وه رگرتووه، خوالی خوش بوو چۆزی له گه ل نه وه ی که له درسی فه قی یان به ر ده وام بووه گه لی نوسراوه له دوا به جی ماوه وه ک

١ - حاشیه (په راوێز) له سه ر سه عدوللا چکۆله

٢ - حاشیه له سه ر فه ریده ی جه لاله ددینی سیوطی

٣ - حاشیه له سه ر ته صریفی مه لا عه لی

٤ - حاشیه له سه ر (تهذیب المنطق)

٥ - حاشیه له سه ر جه لالی مه نطیق

٦ - حاشیه له سه ر گه له مبه وی بورهان

٧ - حاشیه له سه ر عه بدولحه کیمی شه رح شه مسی

٨ - کتیبی به ناوی (الرسالة الکلامیه)

٩ - حاشیه له سه ر ته فسیری به یضاوی، له م کتیبه یداگه یشتووه ته سووره تی (القیامة)

وله ویدا کوچی دواپی کردووه

حاجی سه بید چه سه ن له سالی (١٣٢٣ ك) دا له ته مه نی چه فتا سالیڊا كوچی دواپی
کردوو مه لیکولکه لامی مجدی به م جوړه لاواندوه به ته وه

ستوده سید فاضل حسن که در دانش	ندیده است چو او دیده زمین و زمن
زهی که بود ز هفتاد و اند سال فزون	همیشه کار او احیای علم و شرع و سنن
شد از دیار فنا شادمان بدار بقا	بدان صفت که غریبی رود بسوی وطن
نوشت از پی سال وفات او مجدی	بسوی دار بقا روان - روان حسن ^١

ته م زانا پایه به رزه بینا به نوسراوه ی زانا ته همه دی تورجانی زاده دواپی ته واو کردنی
عیلمه کانی چوه ته تورجان و ماوه ی چوارده سالی تر له خزمه ت ماموستای قزلجی
داخه ریکی فیربون و پیدا چوونه وه و لیکدانه وه ی عیلم و شه رع و قورئان بووه، پاشان
ئیجازه ی وه رگرتووه، (خوازاناتره) له گه ل ته وه داکه خوالی خوشبوو چوژی مه لا چاک و
زانا و بلیمه تی زه مان بووه، مه لایه کی قسه خوش و نکته زان بووه، ده گیرنه وه رۆژی
فه قییکانی ته م نامه ی بو ده نووسن (چوژی چوژی چه وری) نه ویش له وه لاما بویان
ده نویسته وه، (برنجم نارد - به ره نجم نارد) قبولی که ن قبولی که ن

چواره مین فه قیی به ناو بانگی قزلجی

مه لا عه بدوللا داغستانی مه شهوور به جوانشیره -

ته م زانایه له داغستانی قه فقاژه وه ناو بانگی خوالی خوش بوو قزلجی بیستوه وه و
له ویوه به پیاده هاتوه ته تورجان و ماوه یه کی زۆری لی ماوه ته وه، ته م خوالی خوشبوو
زوربه ی کتیه عیلمیه کانی به خه تی خوی نویسوه ته وه و، حاشیه یشی له سه ر کردون،
ته م زانایه کاتی فه قییه تی خوی کردبوو به دوو به شه وه به شیکی له تورجان ده ماوه و له
خزمه ت ماموستای قزلجی دادرسی زانست و شه رع و قورئانی ده خویند، به شی
دوووه میشی ده چووبو - ته ویله، له خزمه ت خوالی خوشبوو - شیخ سیراچه ددیندا - فییری
سه یروسلوکی صوفیه تی ده بوو،

ته ویینی عیلم و غیرفانی خودایی ته رامی له خوالی خوشبوو داغستانی هه ل گرتبوو

(١) به جیسابی پیتی - ته بیچه د - ته م نبوه شمیره دبسته ١٣٢٣ که سالی کوچی دواپی خوالی خوشبوو مه ییچه سه نه -

به جوړی که به ده وام له نیوان تورجان و هه ورامان دا به پای پیاده له هاتوو چوډا بوو، تاله ناکامدا له نیوه ی رزی دا کوچی دواپی ده کا وشه هیدی رتگیای عیشق و نه وین ده بی، نه م زانایه بزمان و نه دببات فارسی هه روه ها به زمانی رویش ناگاوزانا بووه،

نوسراوه یه ک له زمانی رووسییه وه به عه زه بی وه رده گیر ی و بو په سه ند کردن ده بیاته خزمه ت ماموستا، ماموستایش له حاشیه ی په رتووکه، که یداده نوی، چون بناغه ی نه م عیلمه و باسی هه یته تی تازه له لای نیمه نه کراوه به هیچ جوړی ناکری نه زه ری بده م، هه رته مه بوخوی به رزی پله ی عیلم وزیره کی و نینسافی قزلجی وه ده رده خا، نه م چوار فه قی یه له نیوان سه دان فه قی چاک و زانای خوالی خوشبوو قزلجی دا به - (فقهای اربعه) ناو بانگیان ده ر چووه، یانی زانا و مه لاچا کانی نه و کاته ١ - مه لا عه بدوللا پیره ناب ٢ - مه لا عه بدوررحمانی پینجوینی ٣ - مه لا سه بید حه سه نی چوړی ٤ - مه لا عه بدوللای داغستانی - یان به «فقهای اربعه» ناو بردوه، یانی له عیلم و پاریزکاری دا به جی داری - چوار پیشه وای خه لکی سوننی ١ - نیمام ابوحنیفه ٢ - نیمام مالک ٣ - نیمامی شافعی ٤ - نیمام احمد بن حنبل - یان داناون، بوخوی هه ر نه م موقایه سه و شوبهاندنه، نیشانی نه دا که فیرگه ی تورجان و زانایانی ده رچوو له م فیرگه، تاچ زاده یی له روانگای خه لک و زانایانی ناوچه دا به بایه خ و خوشناو، به رزو به ناو بانگ بوون، خواله گشتیان خوش بی - دواپی نه وه ی که روژ رووناکی عیلم و پاریزکاری، قزلجی، زانای پایه به رز و دیاری، سه دان زانای بارهینا و ده یان نوسراوه ی به جی هیشت به یادگاری، نه مروفه رمانی په روه ردگاری هاته سه ر، روژ دووشه ممه چواره می ذی حه ججه ی سالی (١٢٩٥ ک) کوچی دواپی که وته به ر، هه زاران درود و زه حمه تی خودای له سه ر، نه م زانا گه وره ماوه ی چل سال له تورجان، داریکی پر به رو به سیبه ر بوو، که قارنج و به رهه می به خه لک ده گه یاند هه زاران زیواری شه قامی عیلم و زانست و خواناسی پی ده گه یاند

فیرگه ی تورجان دواپی خوالی خوش بوو قزلجی یانی له سالی (١٢٩٥ ک) به ولاره چه ند سالی له ژیر چاو دیری کوری زانا و جی داری - مه لامحمد حه سه نی قزلجی، به رتوه ده چوو، به م هوپه وه باسی نه م زانا و کوره کانی مه لا حوسه ینی قزلجی و وه چه کانیشی ده که یین

١ - مه لا موحه ممه د حه سه نی قزلجی: کوری زانا و به ناو بانگی قزلجی له دیی تورجان سالی (١٢٧٥ ک) هاتوه دنیاوه و له سالی (١٣٢٨ ک) له شاری بوکان کوچی

دوایی کردوه، نه م زانا پایه به رزه، ته مه نی به به هره و پزبه ری خوئی، له زبگای فیر کردن و بارهینانی فه قی وراگه یاندنی فه رمانی خودا و ئاینی پاکی ئیسلام، به هاوژه گه زوگه له نه به زه که ی خوئی باخت کرده، ته م زانا گه وره به ده عوه تی (موحه ممه د حوسه ین خان) سه رداری موکری و (نه حمه داغای ئیلخانی) که هه ردووکیان له پیاوه ناوداروزانا په روه ره کان نه ژمیردران، له تورجان کوچی کردوچوو شاری بوکان له ناخرین پله ی زیزوشکوډا تا ناخرین کاتی ژبانی به درس و باسی عیلم و فتوا و خزمه ت له زتی خوا داخه ریک بووه،

له به رابه ری سته م و زوری زور ویتزاندا وه ک کیوزاوه ستاوه، له زورجی داده سستی زوردارانی له سه ره ژاران لا دوه، مه لا عه بدولعه زیزی مفتی سه قز - که یه کئی بووه له فه قی چاکه کانی مه لاموچه ممه د حه سه ن و هه میشه به (مه لای گه وره) ناوی بردووه، ده لئی خوالی خوشبوو مه لاموچه ممه د حه سه ن زورتری شانامه ی له به رده خوینده وه له کاتی که مه لا کانی نه و سه رده مه که متر سه روکاریان له گه ل شانامه دا بوو، نه م زانا پارێزکاره به مه لای گه وره به ناو بانگ بووه، هه روه هاله نه ده بیاتی عه زه بی و فارسی دا ده سستی کی گه وره ی بوو، ته نانه ت کتیبی زه ق و گرانی وه ک - حبیب السیر - ی به نه دیبه زانا کان وتوه ته وه، بیجگه له و گشت فه زل و زانیاری یه شاعیریکی به رز و به ده سه لات بووه به عه زه بی و فارسی و کوردیش شیعر ی وتوه، به لام ته نیانه م دووشیعره کوردی یه م ده س که وتوه، که وه زن و ئاهه نگیکی تایبه تی هه یه، وه ک ناهوی وه حشی سل ده کا - سمکول له سه حرای دل ده کا، هه رچون بولبول بوگول ده کا - نه منیش هه روام بوچانانه تائه و جیگه ی زانیومه شه رحیکی له سه ر کتیبی فه رایض (میراتی) باوکی قزلجی هه یه،

زانای گه وره مه لاموچه ممه دی قزلجی تورجانی: مه لاموچه ممه دی

تورجانی که له عیراق به شیخ موچه ممه د قزلجی به ناو بانگه، کورزی مه لاموچه ممه د حوسه ین، کورزی زانای گه وره مه لاعه لی قزلجی یه - له سالی (١٣١٠ یا ١٣١٣ ک) له دیتی تورجان هاتوه ته دنیاوه، اماوه تی له خزمه ت باوکی دا خویندویه تی، پاشان زوربه ی حوجره و فیرگه ئاینیه کانی کوردستانی ئیران و عیراق گه زاوه، تاله پله ی عیلم و هونه ری زه مان ی خوئی سه رکه وتوه و به پایه ی که مال گه یشته و ئیجازه مه لایه تی وه رگرتووه، نه مجار جوه ته شاری مه هاباد و بووه ته ده رس ویزی مزگه وتی حاجی سه ید با یزید،

(١) فه ره نگی مه هاباد - تورجانی زاده - مشاهیر کورد ج ٢ بابا مردوخ روحانی

(٢) علماونا - مشاهیر کورد

ئه م زانا دلسوز و ئاگا به گشت قانون و یاساکانی ئاین و ژیان وستی به رنامه و نه خشه یه کی ئه وه نده به رزو پیشکه وتوو، بویه روه رده و بارهتینان و ده رسی فیرگه کانی کوردستان دابریژی، که له گه ل خواست و نیازی کومه لی ئاگای کوردستان و ژه وره وی پیشکه وتوی ژیان و، قانون و یاسای خودا له جیهان دا بینه وه به ومه به سته له ده وروبه ری سانی (١٣٠٠ ک) له شاری ورمی، هه ولین رۆژنامه ی کوردی به چاپ گه یاند که سه ردیره که به ی ئایه تی پیروزی:

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا زَاوَانِد بوه وه، ماوه یی له مزگه وتی حاجی سه ید با یه زید ماوه ته وه و ژبوارانی رژگای شه ربه تی به سه رمه نزلی حه قیقه ت گه یاندوه، ئه م زانا گه وره عالمیکی نه ترس و کۆل نه ده ر بووه، که له زیتی خودا و خزمه ت به خه لکدا ماندوو بوون و شه که تی نه ده ناسی، خه لکی له خه یانه ت و چه و سانه وه و تالانی بی ئه مانی، ئاین و فه رهه نگ و زمان و مالیان، به ده ستی چلکا و خوړه کانی په هله وی ئاگادارده کرده وه، کومه لی ریک نه خست و خه لکی ئاگاوه ژاری، به دژی ده م و ده زگای خوین مژه خه یانه تکاره کانی په هله وی، که به ده ستی چه په لی تاومه خو فروشه رۆژه شه مووچه خوړه کانیان، نیشتمان و ژیان و مان و ئاینی خه لکیان خستبوه مه ترسیه وه، هان ده داو ئاگادارده کرده وه

له به ره ئه وه ئازاوه و دوو به ره کیان خسته ناو کوژی مه لاچاکه کانی مه هاباد و ناوچه وه، تاقمیکی بی ژه گی نه زانیان له م زانا گه وره هان دا، تا په لپه ټکی لی بدوزنه وه و به ناوی بی دین و دژی شیخیه تی ناوی بزرتین، به م جوړه ئازاوه چیه نه زان و فربو خوړه کانی لی به ئاروژین و ناچاری که ن که نیشتمانی (مه هاباد) به جی بیلی، ئه ویش له م هه وادوو که لا ویه، ولاتی به جی هیشت، به ره و میسر ریکه وت و چوه شاری «قاهیره» و دوو سال له زانگوی «الازهر» مایه وه، له ماوه ی ئه م دوو ساله دا له گه ل زانا گه وره کانی میسر داوه ک: ١ - سه یدره شید ره ضا - خاوه نی ته فسیری المنار ٢ - موحه ممه د فه ریدوه جدی دانه رو خاوه نی (دائرة المعارف) سه ده ی بیسته م، هاتوو چوو ټیکلاوی بووه، باس و وتووژی عیلمیان پیکه وه کردوه، پاش دوو سال ئه وینی نیشتمان ده دا له سه ری و میسر به جی دیلی و به ره و به غذا رده که وی، تاله ویوه بخته وه بوئیران و هه رنه بی هه وای ئیران بچی به سه ریا، به لام بالوژی ئیران له به غذا به ده ستوری شای ترسه نوک، له گه رانه وه ی

نه م زانا گه وره بونیشتمانی خو شه وستی ئیران، به رگری نه کاوانیه لی بچینه وه بوئیران، به ناچار زیگای بیاره ده گرینه به رو خوالی خوشبوو شیخ عه لاته ددینیش زوری ریزی ده گری و به خیری دینی، ماوه ی سی مانگ له بیاره ده میتینه وه و پاشان ده چینه دبی «سه راو» له ئالانی کوردستانی عیراق و، دیتنه ماموستای ده رس ویزویش نوژی نه ودی یه، دوی ماوه یی له مانگی کانونی هه وه لی سالی (۱۹۳۱ زاینی) دبی (سه راو)، به جی دلی و ته شریف ده باته،

شاری سلیمانی، له وتوه له گه ل شیخ عه لاته ددین به ره وه غذا زی ده که وی، به پیچه وانه ی هه سستی ده رونی خوی تابعیه تی (ده وله تی) عیراق وه رده گری، نه مجار به هاویاری پیاهه گه وره کانی کورد و عه ره ب له مزگه وتی «حوسه ین پاشا» به ناوی - ده رس ویز و له مزگه وتی «بشر حافی» به ناوی پیش نوژ، دیاری ده کری دوی ماوه یی، ده کری به ماموستای فیرگه ی شه ربه تی ئیسلامی، زانکوی خواناسی (الهیات) ی به غذا، له مزگه وتی غه وسی گه یلانیس ده بیتنه ده رس ویزی ئانی، پاشان به هاوکاری نه مجه دی زه هاوی و کومه لیکی زانا و نازادی خواز، کوژی (الهدایه الاسلامیه) شاره زایانی ئیسلامی، یان پیک هینا، نه م زانا گه وره قورئانی له به ربووه و نه م په رتوو کانه یشی نویسه،

۱ - التعریف بالسلیمانیه، به عه ره بی ۲ - چل حه دیسی پیغه مبه ر «درودی خودای له سه ر» - به شه رحی کوردی یه وه ۳ - شه رحی له سه ر ربع مجیب ۴ - شه رحی له سه ر لباب الاشارات یی تمام فه خری زازی، نه م زانا گه وره به کوردی و عه ره بی شیعی و توه، نه م چه ند هونراوه کوردی یه له رشته یه کی - مسطی یه

قه سته م به سوره ی والتینی - هه ر له ته صریف تا چه قمینی نه یده م به های پیکه نینی - قه سته م به سوره ی والفجر ی بینی و دل بوی ده گری - مه یلی نانیم تا سه رقه بری به سه رقه برم داهات ناسیم - که وته بیرم یاری قه دیم - یحی العظام و هی رمیم - نه م زانا به رزه له سالی ۱۳۸۰ یا ۱۳۸۳ ک م له شاری به غذا کوچی دوی کرد و له ا عظیمه ی به غذا دانیژراوه درودی خودای له سه ر

۲ - زانا نه حمه دی تورجانی زاده

نه حمد تورجانی زاده کوژی، مه لاحوسه ین، کوژی زانای گه وره مه لاهه لی قزلیجی، کوژی مه لاموچه ممه ده کوژی مه لاهه حمود، کوژی حوسه ین، له سالی ۱۳۱۹ ک م - له

شاری مه هاباد له دایک بووه، هه رله پینج سالیه وه دهستی کردوه به خویندنی نه لفوئی و جزمی عه ممه، تا هه شت سالی قورثانی خه تم کردوه و دهستی کردوه به خویندنی په رتوکی فارسی و مه شقی خه ت، له پاشان له خزمه ت باوکیدا دهستی کردوه به خویندنی عیلمه کان وه به م ژیزو ته رتیه ١ - تصرف زنجانی ٢ - عوامل ٣ - شرح سعدالله ٤ - شرح مغنی ٥ - چاره په ردی ٦ - تصرف مه لاهه لی ٧ - کفایه ی بیتوشی ٨ - کافیه ابن الحاجب کوردی ٩ - سیوطی ١٠ - ایساغوجی ١١ - عبدالله یه زدی ١٢ - گلنبوی برهان ١٣ - برژی له شرح جلال الدینی دووانی ١٤ - تهذیب الکلام ١٥ - مختصر نقتارانی ١٦ - برژی له مفتاح سکاکی گشت مه کتیبانه ی له خزمه ت براو ماموستای زانای خوئی مه لاموچه مد قزلجی خویندوه، نه م په رتوو کانه یشی ١ - جمع الجوامع ٢ - مختصر المنتهی ابن الحاجب له اصول دا ٣ - شرح هدایه ی قاضی لاری میبدی ٤ - لباب الاشاراتی نیمام فخر رازی له حیکمه تدا، ٥ - تشریح الافلاک عاملی ٦ - بیست بابی مه لا مظفر ٧ - شرح رساله ی اسطرلاب و ربع مجیب له عیلمی هه یئه ت دا ٨ - فتح المعین ٩ - شرح منهج ١٠ - برژی له تحفه ی ابن حجر ١١ - سبعة ی معلقه ١٢ - لامیه العرب ١٣ - لامیه العجم ١٤ - مقاماتی حریری، تا ته مه نی ٢١ سالی له لای زانا به ناو بانگه کانی کوردستان خویندوه، ماوه یه کیش خه ریکی فیروونی حساب و هه نده سه و فیزیک و شیمی و برژی جه بر و موقابه له و زمانی ئینگلیس و فه رانسه بووه، له ته مه نی ٢٢ تا ٢٤ سالی بیجگه له ته درسی عیلمه کان کاری تری نه بوه، له م ماوه دائه م کتیبانه یشی به وردی موتالا کردوه ١ - نوسراوه کانی زانای ناوداری جیهان و کورد، خوالی خوشبوو شیخ موچه ممه د عه بده موفتی میسر ٢ - نوسراوه کانی مه نفلوطی ٣ - شیخ حوسه بن صه بری ٤ - سه یید که واکبی، که گشتیان له زانا پایه به رزه شورش گیره کانی میسر بوون ٥ - نوسراوه کانی نووسه ره کانی سوریه و عیراق، له هوانراوه کان (اشعار) ی عه ره بی زیاتر ئولفه تی به م کتیبانه وه گرتوه ١ - دیوانی ابن الفارض ٢ - دیوانی بهاءالدین زهیر ٣ - مهیار دیلمی له هوانراوه و په خشانای فارسی دایه ١ - کلیاتی سعدی ٢ - حافظ ٣ - مثنوی مولوی ٤ - خمسه نظامی ٥ - مقاماتی حمیدی ٦ - کلیله و دمنه، نه وین و عه لاهه یه کی تاییه تی بووه، تورجانی زاده له (سالی ١٣١٥ هه تاوی) بوو به کارمه ند (مووچه خوئی) وه زاره تی معاریف، وه ماوه ی شه ش سال له گه لّ خزمه تا موتالای فارسی له ده س نه دا، سالی له

فهره‌نگی ورمی، چوار سال له مه‌شه‌د، سالی له نازهر بایجانی خوره‌لآت، پاشان تا سالی ۱۳۲۷ هه‌تاوی له تاران ده‌بیر و دانشیار (ده‌رس ویزی فیرگه و زانکۆ) بووه، ماوه‌به‌کیش به‌رپر سیاری به‌رزی (بازرس عالی) وه‌زاره‌ت و ماوه‌بین ویزی گه‌رال (خطیب سیار) ی‌فهره‌نگ بووه، پاشان به‌ ناوی ماموستای زانکۆ (دانشگا) ی‌ته‌وریز دانراوه، تا ساله‌کانی ئاخیری ژبانی ماموستای فیرگه (دانشکده) ی‌ئه‌ده‌بیات و زانستی ئینسانی له زانکۆ (دانشگا) ی‌ته‌وریز بووه، له ئاکام‌دا له هه‌وێلی مانگی خه‌زه‌لوهری «سالی ۱۳۵۹ هه‌تاوی» به‌راه‌یری «سالی ۱۴۰۱ ک» له ته‌وریز کۆچی دوایی کردووه، نوسراوه‌کانی تورجانی زاده به‌م جوهره‌یه: ۱- میژووی ئه‌ده‌بیاتی عه‌ره‌ب له ده‌وره‌ی جاهیلیه‌ت تازه‌مانی حازر به‌ فارسی چاپی ته‌وریز سالی ۴۸- ۲- شهرحی سبه‌عی معلقه به‌ فارسی: ئه‌م شهرحه به‌ریز ماموستا مه‌لا هادی به‌ناوی تورجانی زاده‌ی ماموستایه‌وه‌ نویسیویه‌تی. ۳- ماموستای گه‌وره: سعدی شیرازی به‌ عه‌ره‌بی که له سالی «۱۳۲۹ هه‌تاوی» له په‌یمانگای زمانه‌کانی خوره‌لآت (معهد اللغات الشرقيه) زانکۆی- فوادی قاهره‌دا بو‌خوینکارانی میسری به‌ شکلی خه‌تابه‌ و توویه‌تی، چاپی فیرگه‌ی ئه‌ده‌بیاتی ته‌وریز. ۴- داستانی هونراوه‌ی: مه‌کته‌بداری به‌سره: به‌فارسی، چاپی «سالی ۴۲ هه‌تاوی». ۵- عیلمی مه‌عان و به‌یان به‌ فارسی. ۶- کتیبی له مه‌سایل و ئه‌حکامی شهرعی‌دا. ۷- نووسراوه‌یه‌ی له‌ ره‌تی بیروبروای- اقانیم ئلاشه، شیه‌وی و توویژ (ادبی موناظره) ۸- دیوانی هونراوه (اشعار) ۹- نوسراوه‌ی «الحذف».

تورجانی زاده به‌ فارسی و عه‌ره‌بی هونراوه‌ی هونیوه‌ته‌وه‌ به‌لام نه‌م‌زانیوه‌ که به‌ زمانی زگماکی شیعری وتی (له سالی ۱۳۱۶ ک) له کۆبوونه‌وه‌ی ئه‌ده‌بی تاران که له مالی «شازاده‌ نه‌فسه‌ر میرزای قاجار» به‌دی هاتبوو ئه‌م هونراوه «دو خشته‌کیه» یه‌ی خواره‌وه‌ی له پیشوازی ئه‌م دوو شیعه‌داوتوه:

این خط جاده‌ها که به صحرا نوشته‌اند	یازان رفته با قلم پا نوشته‌اند
سنگ مزارها هم سربسته نامه‌ایست	کز آخرت به مردم دنیا نوشته‌اند

تورجانی زاده:

این کارنامه‌ها که به دنیا نوشته‌اند	از بهر عبرت دل دانا نوشته‌اند
اسرار حکم است در اوراق کائنات	در کوه و دشت وادی و صحرا نوشته‌اند

موحه‌مه‌د سه‌عی‌دی حافدی

یه‌کن‌تر له زانا پایه‌رزه‌کانی بنه‌ماله‌ی قزلبجی مه‌لا موحه‌مه‌د سه‌عی‌دی حافی‌دی (کوری مه‌لا ره‌حیم کوری مه‌لا موحه‌مه‌د سه‌ه‌ن کوری زانای گه‌وره‌مه‌لا عه‌لی قزلبجی) له ۱۰ ی «ربیع الاول» ی

(سالی ١٣٣٢ ك) له شاری بۆكان له دایك بووه، ماوه یی لای باوکی خویندویه تی پاشان به فه قیه تی چووته سه قز، له سالی ١٣١١ هه تاوی چووته سلیمانی و ماوه یی له ویش ده رسی خویندوه، له ناخری سالی (١٣١٢ هه تاوی) گه راوته وه بۆ مه هاباد، له وی تا (سالی ١٣١٦ هه تاوی) له خزمهت زانای گه وه مه لانه حمه دی تور جانی زاده، ناموزای باوکی خویندویه تی، پاشان له سالی (١٣١٧ هه تاوی) بوته مووچه خووری دادگوسته ری، دوی ماوه یی چووته کرماشان و تا وفاتی به ناوی جی نشینی دادسه رای ئهم شاره ماوه ته وه، له (سالی ١٣٤٢ هه تاوی) له کرماشان کۆچی دوایی کردوه، هه ر له وی یش نیژراوه، خوالی خوشبوو حافدی له عیلمی ئایینی و نه ده بی دا ناگایه کی چاکی بووو زمانی تورکی و ئینگلیسی زانیوه و له ده ورانی کارمه ندیدا لیسانسی خواناسی (الهیات) ی وه رگرتووه. شیعی ری ره وانو جوانی به زمانی کوردی و فارسی و عه ره بی داناوه ده نگی خوش و حافظه ی به هیز و قه وی بووه، له دوستی دا به وفا و راهه ستاو بووه، خوالی خوشبوو ئهم شیعرانه ی به زمانی کوردی به ناوی (نه خلاق و ئیمان) وتوه:

چی به دنیا؟ هه موو دهد و به لایه
وه بیر نیاسن ئاغا حالی نوکهر
نی به خزمایه تی، دوستی نه ماوه
یه قین باوک له کور، کچ دوژمنی دایک
له عیش و که یفی شه ودا رۆژه نه شراف
له رایهت مالک و ئاغا به قینه
به دهس جه وور و جه فای ئه رباب دینهاتی
دوکانداریش له دهستی کار به دهستان
شه ری ده رویش و صوفیش قورسه نه ماما
ژن و شویش له م قه ره بی بهش نه ماون
له هه ر لازمه له وه و سه یل و خه سارهت
ئه مانه پاک له بهر بی دینی و جه هل
عه لاجمان یه کیه تی و راستی و دورستی
رهوشتی چاکی فه خری ئه نبیایه^(١)

١- شیخ زه که ریای موهاجره ی بستی، نزیک سالی هه شتسه دی کۆچی (٨٠٠) له ولانی «عه ره بستان» وه به لام کویتی عه ره بستان، ره نگین له مه ککه یا مه دینه، به ره و کوردستان ری ده که وی و له دیی بستی خوړخوړه ی مه له بندی سه قز ده گرسیتته وه، بۆیه به موهاجیر ناوبانگی ده رچوه، ده شکرئ له بسنه چه ی (صحابه) ی موهاجیرین بووبی

(د) بۆیه به موهاجیر شوره تی سه ندبی (خوازنا تره) شیخ زه کریا گوئی بیس ده بی که پیاو خاسی به ناوی - شیخ نیعمه توللای وه لی - له شاری ماهانی کرمان - هه لکه وتوه، حه ق ویزه و شوینی پیغه مبه ری گرتوه، نه وه نده ده م و ده س پاکه که رتگای سالی به ساتی ده بری، له خزمه تی خه لکاره زای خودا ده کړی، هه واو هه وه سی ناحه زی فری داوه، ده سستی فیلی نه وس و شه یتانی باداوه: چون به راستی و پالاوته به ره و خودا چوه، به شانیهمه توللای وه لی ناو بانگی ده رچوه، به م هویه که گولی له خه رمانی خواناسینی بچنیته وه، به ره می له بیستانی کوکوی هه لبرگرتیه وه، به ره و شاری - ماهان - ری ده که وی، شه وورژان بوئی ناسره وی، رتگا، دورو سه خت و بی ناو، هاسان ده بی نه ش بی پیلو، به ومه رجه دوستی دورولات، به نیگایی به م کاخه لات، ماوه یی له خزمه تیدا ده مینیهته وه، پاش نه وه ی که پله ی زانین و که مالاتی سه ر ده که وی، شانیهمه توللا - بوی ده رده که وی، که دنیا فریونا خوا و له به رابه ری زوردارندانانه وی، ده توانی ریبواران به ری شاره زا کاو، به دوا ی چاکاندا هه راکا ، هه نگاو به هه نگاو شوینی پیغه مبه ر (د) بگری وه دوا ی قورئان که وی هه تاده مری، نیجازه ی پی ده داکه بگه رتیه وه بودی - بست - به لام بوئه وه چاو له ده سستی نه م و نه ونه بی و له دور وه ک خور بنوینی، بن چاخی بستی له حاکمی نه و کاته بوئه ستینی

نیتر شیخ زه کریا ده گه رتیه وه بو - بست - و تا کاتی کوچی دوا یی له م دی ده مینیهته وه^٢ خه لکی به ری ناین و خواپه رستی شاره زاده کا، ساتی له خزمه ت به دین و قورئان ناوه سستی، نیستاکه بنه چه و نه ته وه ی نه م پیاو چاکه له دی بست و هه ریمی خورخوره و مه لبه ندی سه قز په ره یان سه ندوه، خوالی خوشبوان شیخ برایمی بستی و شیخ حه سه نی مولانا واله نه ته وه ی نه ون - خواله گشتیان خوش بی

٢ - شیخ نیعمه توللای وه لی

هه رچه ند شیخ نیعمه توللای وه لی خه لکی مه لبه ندی سه قز نی یه به لام ناوی چاکان وه ک میسک و عه مبه ره تابی سویته وه بوئی خوش ده داته وه، بیجگه له وه ما فی ماموستایی به سه ر خه لکی سه قزه وه هه یه، جابه و دوو هویه، به چاکم زانی هه رنه بی لیره دا به کورتی باسیکی لی بکه م: شیخ نیعمه توللای وه لی - کووری میر عبدالله بوه و

(١) وادیاره ظاهر، شابوی (نوسه ر)
(٢) علماؤنا فی خدمت العلم والدين

دایکیشی له کورده فه رمانره وا کانی ناوچه ی شونکاره بوه، که له رۆژی دوشه ممه چوارده ی ربیع الاولی (سالی ٧٣١ کوچی) له شاری کرمان داهاتوه ته دنیاوه - که دوا ی سه دوچه ند سال له رۆژی پینج شه ممه ٢٣ رجب سالی (٨٣٢ کوچی) به وته ی برێک (٨٣٤) هه ر له شاری کرماندا کوچی دوا یی کردوه و ته رمی پیروزی له مه دره سه ی به شکوو به ناو بانگی خو ی له شاری - ماهان - نێژراوه،^١ به لام زانای گه وره بنوسه ری به ناو بانگ مه لاعبدالکریمی مدرس، له کتییی - علماؤنا - دا شیخ نیعمه توللای به یه کئی له دوازه - کو ره کانی شیخ زه کریای شازلی که له دیتی - که لاته رزانی - مه لیه ندی سنه دا نیشته جی بوه، داناوه: هه رکامیان وایی له لای باوکیه وه عه ره بی به کورد بوو، له لای دایکیشیه وه کوردی پالاوته بووه،

٣ - شیخ برایمی بستی: کو ری شیخ میکایل و له نه ته وه ی شیخ زه کریای موهاجر بوه، له سالی (١٠٨٠ کوچی) له خزمه ت ماموستای گه وره و زانای پایه به رز و خواناسی به ناو بانگ شیخ شهاب الدین حسنی شازلی - داخوئندویه تی و کوکوژانست و خواناسی و پارێزگاری لی وه رگرتوه^٢

٤ - شیخ حسن مولاناوا - زنجیره ی باوای شیخ حه سه ن وه ک خو ی نوسیویه تی به م جو ره یه - حه سه ن - کو ری - شیخ مه حمود - کو ری - شیخ موحه ممه د - کو ری - شیخ ئیبراهیم «الزاهد الصادق» کو ری شیخ مکایل، تا ناخری زنجیره یی که به بنه ماله ی موهاجیرینه وه ده نوسی - له وه چه ی شیخ زه کریای موهاجره، له به یانی خوالی خوشبوو واده رده که وئی که خو ی له بنه ماله ی - اصحابی - موهاجیرین زانیوه - به لام کام صحابه خوازاناره - وه چون له شیخ مکایل به و لاوه لئی یه قین نه بوه ناوی نه بردون

ناوه ندی جه غزی خوشه وستان، خو ری کوستانی پزگول و ناوی کوردستان، سروه ی به یانی چل چه مه و نه که رۆژ، پیری خواناسی شه ونوخوس کیشی به سۆز، زانا به بیرو بروای قورئانی، دور له هه واهه وه سی نه وسانی، بزیره ی پشتی گه لی نیشتمان و دین، رتی پیشانده ری ره وره وه ی مان وژین، بازی تیزبالی - خوش هه والی وه ته ن، نازناوی کله ی چاوه شیخ حه سه ن

خوالی خوشبوو شیخ حه سه ن: بینا به نوسراوه ی (شیخ مه لاموچه ممه د نه مینی حه سه نی که بوخوی له وه چه ی نه م خوالی خوشبوو یه و زانایه کی قسه خوش و هوته ریکی پایه به رز بوو و چه ندین سال له دبی - قاره وای تیله کو - خه لکی به ره و شه قامی دین و خوشبه ختی شاره زا کردوه و فقیی زوریشی پی گه یاندوه) له سالی هه زار و هه فتاوسی ی کوچی (١٠٧٣) له ده ره ی ئارده لان - مه شهوور به - هه واره ده لو - له نیوان زنجیره کیوه کانی (چل چه مه) ی خورخوزه له ژوردیی - بست - هه وه هاتوه ته دنیاوه، نه م خوالی خوشبوو دوا ی نه وه ئاوزاویه تی چووه ته فه فقیه تی و به دوا ی عیلم و زانستا زور گه زاوه، ته نانه ت - شام - عیراق - گه زاوه، نه وه ندی توانیبیتی عیلم و که مال و خواناسی و پاریزگار وه ده س هیناوه، نه مجار به ده ستی پرگه زاوه ته وه بودیی (بست) په رتوکی (الانوار) که کتیبیکی به یاخ و به رزه و، زانای گه وره - جه ماله ددین - کوزی - یوسف کوری - ئیبراهیم - له دو به رگی گه وره داله مه زهه بی ئیمامی شافعی دا دای ناوه

شیخ حه سه ن له چیشته نگاوی هه زده ی مانگی - شه شه کان (شوال) ی (سالی ١١٠١ کوچی) له دبی باشماخی تیله کو له هه وه ل تا ناخری نویسه ته وه - له حاشیه ی نه م کتیه، که بوخوم له کتیبخانه ی - شیخ مه لای قاره وا - دیم و خویندمه وه ناوی خوی به - حه سه نی بستی - نویسه له (سالی ١١٠٥ کوچی) دا - حه دیسی نه ربه عین - دانراوی - موچه ممه د - کوری - نه بوبه کر - له گه ل چه ند وردیله کتیبی تری عه زه بی که له باره ی زئی راستی زرگاریه وه ده دوی، له روزسی شه ممه مانگی قوربان دوا ی نوژی نیوه زوله دبی باشماخی تیله کو سالی (١١٠٥ کوچی) نویسه ته وه

له سالی (١١٠٦ کوچی) شیخ حه یده ره برچکوله ی شیخ حه سه ن - په رتوکی - اداب التعلیم - ی ئیمامی غه زالی له زوژی جومعه - کاتی چیشته نگاو، مانگی موچه رزه م له دبی باشماخی تیله کو نویسه ته وه، که له م نوسراوه واده رده که شیخ حه یده رهاو حوجره ی شیخ حه سه ن بوئی به لام بوم ده رنه که وت که هه ردوکیان له لای ماموستایی

ده رسیان خویندوه (له لای خوالی خوشبو مه لاته همه د'ناوی ده رس بیژو مه لا چاکی ولات که له م دیدانیشته جی بوه) یا خو شیخ چه یده ر له خزمه ت خوالی خوشبو شیخ چه سه ن دا خویندویه تی؟ یانی شیخ چه سه ن - موسته عید بوه و شیخ چه یده ریش (سوخته) ی بوه.

له ٢٨ مانگی شه عبانی (سالی ١١٣٠ کوچی) کوومه له نوسراوه یی که تیکه له له سلاوات و مه ولود نامه و قه سیده و باسی به کارها تووکه به خه تیکی جوان له شاری - دیمشق - دا به عه ره بی نویسه له لاپه ره ی ١٧ - ی داناوی خو ی به م جوهره رازاندوه ته وه، الحقیق الفقیر الغریب الحسن الكردي الاردلانی المولد المهاجری الاصل فی سنه (غلق) یانی له سالی (١١٣٠ کوچی) دوباره له لاپه ره ی ١٤٦ نه م نوسراوه داده نویسی: له ٢٨ شه عبانی به ریز له شاری پیروزی بو ن خوشی - دیمشق - شام له سالی - غلق (١١٣٠) - له حالیکدا که ده سستی راستم شکابوو، به خودا به خودا فره که ش نگ و زور دلگیر و داهیزابوم له گه ل نه وه یشدا - پی نویسه که م به تاله ده زویی به دو قامیکی شه هاده و تیهو راستمه وه ده به ست و به قامکه گه وره پالم پیوه ده نا، چون نه م ده توانی وه ک جاران قه لم رابگرم، پیشیم چه یف بوو که بیکار دانیشم و نه نووسم، جاکه وابوو له خوینه ران و په یره وانان داواخوازم هه رکاتی که م و کوژیکیستان دی، به چاوی نینساف و مرو قایه تی هه له که م بوراست که نه وه و پله که م بووه لگر نه وه که - اِنَّ اللّٰهَ لَا یُضِیْعُ اِجْرَ الْمُصْلِحِیْنَ - شیخ چه سه ن نه م و ته ی به عه ره بی نویسه که نویسه ر کردویه به کوردی

شیخ چه سه ن له زانا پایه به رزه کانی مه لبه ندی سه قز وه که نه م زانا گه وراثه ١ - مه ولانا مه لا عبداللطیف - ده رس بیژدی - کولته په ی فیزوللا به گی ٢ - مه ولانا مه لا نه همه ده رس ویزی دیی باشماخی تیله کو ٣ - مه ولانا مه لاموچه ممه د - ده رس ویزی دیی - مه لقه ره نی ٤ - مه ولانا مه لاموچه ممه د صادق قازی و ده رس ویزی نه وکاته ی شاری سه قز - به ینی خوش بووه وریز و پایه په کی گه وره ی بوداناون ته نانه ت له وه قفنامه په کدا که دیومه و خویندومه ته وه، نه م چوار عالمه گه وره ی به - مه ولانا و موددریس - ناوبردوه و له کاروباری گرنگی خویدا، نه وانی به چه که م و ده م راستی خو ی داناوه - به لام به داخه وه له باره ی زیان و به سه رهاتیان هیچمان ده س نه که وتوه، ته نیانه توانین بله ین نه م زانایانه له عالمه به ناو بانگه کانی کاتی خو یان بون خواله

(١) مه لاته همه ده دئی باشماخی تیله کو له شوینی به ناوی - وه رته - کوچی داوی کردوه و هه رله ویش بیژاوه - (نوسه ر)

گشتیان رازی بی

(قورئانی شیخ حه سه ن)

خوالی خوشبوو ته نیا زینگای سه ر به خوئی و سه رکه وتنی هه ردو ژبانی له زانست و په یه یه وی قورئان دازانیوه، جابه و مه به سته، نوسه ری به رده سستی شیخ حه سه ن به ناوی - ره سولئی کورزی یه حیا - کورزی - مه لازه کریا - به فه رمانی شیخ به خه تیکی خوش و خوانا، قورئانیکی به بایه خ و جوانی نوسیوه ته وه که، نوسه ر له ژیر چاو دیری شیخ دا ماوه ی ده سالی ته واو، به نوسین و ژیک و پیکی و سه روزیر و بوروزنه وه بوه له هه وه لی رۆزی شه ممه - مانگی - شه عبانی سالی (۱۱۲۶ کۆچی مانگی) دا ته واوی کردوه، که شیخ حه سه ن له به ر راستی و بی غه له تی به (ام القرآن) ناو بردوه، نیستاکه نه و قورئانه میژویی به له قیمه ت نه هاتوه له مه ولاناوا، له شوینی تاییه تی خوتدا دانراوه، که خه لکی بودیتنی نه و ناسه واره پیروژه ده سه ده سه ده چه ن، که نوسه ر بو خوم ماوه یه کی زور موتالام کردوه و زوربه ی نوسراوه که م له زوی نوسراوه و (حاشیه ی) نه و قورئانه هه لگرتوه، به لام له مه لبه ندی سه قز دا به قورئانی شیخ حه سه ن - به ناو بانگه، تاریخی ته واوبونی له م چوار شیعه فارسی یه دا به جووری مه ته ل به یان کراوه -

حمد مجموع حامدان بادا - از برای خدای عزوجل

نازل آید بخواجه لولاک - بهترین درود و اکمل

ام قرآن چنانکه شاید گفت - ختم شد در مه ربیع اول

گر ز تاریخ او به پرسبی من - (لا) نگویم جواب - (ختم حسن)

(ختم حسن) ماده تاریخی ته واو بونی قورئانه که یه که به حسابی (ابجد) ده کاته -

۱۱۵۸ - که نه گه ر وشه ی - لا - که به و حیسابه ده کاته - ۳۱ - لیتی لابه ری ۱۱۲۷

ده میتیته وه، که سالی ته واو بونی نوسینی - نه و قورئانه یه - له م شیعرانه دا مانگی -

ربیع الاول - به لام له ناخری قورئانه که دا مانگی - شه عبان سالی ۱۱۲۶ کۆچی مانگی

نوسراوه که وه ک دیاره نه م دو تاریخه ۶ مانگی لیک دورن،

به لام من وای بو چوم که نوسه ر مه لارسل له مانگی شه عبانی سالی ۱۱۲۶ کۆچی

له نوسینی قورئانه که بوه ته وه، له مانگی ربیع الاول - ی سالی ۱۱۲۷ کۆچی مانگی له

نوسینی - حاشیه و سه روبورو ژێروزنه دانانی ته واو بۆبێ (خوازاناتره) نوسه ر و زانای پایه به رز - مه لاهه بدوالکه ریمی مودده رزيس له کتیبی (علماؤنا) نوسیه وه تی که شیخ خوئی قورئانه که ی نوسیوه ته وه که به هه له داچوه - (خوالینی رازی بیت) چون وه ک دیمان نوسه ری قورئانی شیخ، ده س نوسی مه لازه سولی نوسه ری به رده سی شیخه نه ک خودی شیخ -

مزگه وتی دبی - بست - له ئاسه واری شیخ حه سه نه - که له سه ر کۆله که که ی نوسراوه

(پرسیدم از خرد که ز تاریخ بگفتا

غین غفران حاء رحمت قاف قربت یای یاالله)

یانی (١١١٨) موری شیخ که له قه راخی قورئانه که دا نوسراوه، نه م هونراوه جوانه کوردی به

نه ر به حوسنی ویت ببه خشی حه سه ن

حه سه ن حه سه نه حه سه ن هه ی حه سه ن

(شیخه کانی شیخ حه سه ن)

شیخ حه سه ن له چوار زێگای خواناسینه وه اجازه ی شاره زا کردن و خزمه ت به خه لکی وه رگرتوه

١ - له هه وه لی مانگی - ربیع الثانی - سالی ١١١٣ کۆچی مانگی - له گوشه ی قادریه ی به غذا ئیجازه نامه ی ته ریه ی قادریه ی له ده ستی ماموستای خوئی (یحی علوی) به ناز ناوی (قطب الدین) که به ده ستی - احمد کۆری (محمّدی مازون) نوسراوه - وه رگرتوه -

٢ - شه وی چوار شه ممه پینجی مانگی - ربیع الثانی - سالی ١١١٣ کۆچی مانگی، ئیجازه نامه ی ته ریه ی علوانیه ی شازلیه ی، له ده ستی ماموستای خوئی به ناوی - قاسم علوانی و محی الدین کۆری عفان - به ناوی - شیخ حه سه نی کۆری شیخ محمود کوردی - وه رگرتوه،

٣ - له ناخری مانگی - ربیع الثانی سالی ١١١٣ ک - م - له ده سستی شیخ احمد (قصور) که به دستی کور که ی به ناوی - شیخ اسماعیل - خادم الفقرا ی خلوتیه، نوسراوه - ئیجازه ی شاره زایی بو ژنگای شه ربیع ت و ته ربیع ت هه ردوو وه رگرتوه

٤ - له سالی (١١١٣ ک) له شاری پیروزی شام (شاری دیمشق) له زاویه ی مه لیک زاهر له ده سستی - ده رویش عاشوری کوری (عبدالفتاحی کشمیری گه زال) ئیجازه نامه ی ته ربیع ی سوهه ره وه ردیه ی - به ناوی (سیف الدین) وه رگرتوه

ته واوی نه م باسانم له روی نه و ئیجازه نامانه نویسه وه ته وه که به ژنژشیخ موحه ممه د سه عیدی حه سه نی جی دای مه ولاناوا
له دئی مه ولانا واله مالی خوین گشت نوسخه نه سلیه کانی نیشان دام و خویندمه وه و نه م باسانم له روین هه لگرتوه

٥ - له په رتوکی - علماونا - نوسراوه، که شیخ حه سه ن - له خزمه ت شیخ موحه ممه دی 'نوودی به رزنجی - ئیجازه ی شاره زایی وه رگرتوه - دوا ی نه م ماموستایه، نه لای کوره جی داره که ی به ناوی - شیخ - سمایلی قوتبی ولیانی 'اديسان ئیجازه ی وه رگرتوه (خوازانتره) به نه قلی شیخانی مه ولاناواو خه لکی ناوچه: نادرشا - کاتی ناو بانگی نه م زانا خواناسه ده بیسی ده چپته مه ولاناوا و ملکیکی زوره وه قفی (مه درسه ی قورنانی) شیخ حه سه ن ده کا و دیار یه کی فره یشی بوده نیری، که بزی له و دیار یانه - سفویه کی چه رمی بولغاری و عه سایه کی چپوی یه که ئیستا که له لای (شیخ حه مه سه عید حه سه نی) له مه ولاناوا راگیراوه، که بوخوم دیومن، نادرشا، له ١٢ محرم سالی ١١٤٧ کوچی مانگی - له هه مه دانه وه به ره و سنه و له و توه به زه و (ساین قه لا) و له و یوه چوه ته مه راغه و موغان (جهانگشای نادری)

له (سالی ١١٥٤ ک): نادرشا به مه به سستی سه رکوت کردنی - ته یمور پاشای عوسمانی) که به زور ته ورتزی داگیر کردبو، به ره و نازه ربایجان زتی ده که وتی و ده چپته بانه، له وتی هه والی پی ده گه پی که (ته یمور پاشا) ته ورتزی به جی هیشتوه، نه مجار نادرشا - به ره و - قه ره ته په - شوینی له کوردستانی عیراق دا - ده که ویته زتی و له ویشه وه

ده چيته خورماتوو^١ خودياره نه م سه فه رانه ي ئادرشا بو كوردستاني سه قز ماوه يي دواي فه وتي خوالئي خوشبو شيخ حه سه ن بوه، به لام ده كرئي چون نادرشا سه باره ت به زانا گه وره كاني كورد ئيراده تيكي تاييه تي بوه، له ده وراني سه روكي و له پيش سالي (١١٣٦) دا به خزمه ت شيخ حه سه ن گه يشتبي و پاش فه وتي خوالئي خوشبويش په يوه ندي له گه ل شيخ حه يده ري جي نشين و براي دا بوئي

خوالئي خوشبو شيخ حه سه ن له ته مه ني ٦٣ سالي له سالي (١١٣٦ ك) له دنياده رچوه و كه سيكي له دوا به جي نه ماوه و شيخاني مه ولاناوا تيكره له نه وه ي شيخ حه يده ري براي شيخ حه سه ن - ته م سي و شه (شيخ حه سه ن حه ق) ماده تاريخي له دنيا ده رچوني ته و خوالئي خوشبوه يه كه به حيسابي - ابجد - ده كاته ١١٣٦ كوچي مانگي ده لين دايمي شيخ حه سه ن بي ده س نويز مه مكى نه خستوه ته سه رده مي، دياره وه ها دايمي ده بي وه ها زانايه كي خواناسي به ناو بانگ له داويني خويدا بينيته به ر - خواله گشتيان خوش بي: شيخ بييجگه له زانباري و خواناسي و خزمه تي گه وره به خه لكى هونه ريكي گه وره يش بووه به لام زورتر به زاويزي هه ورامي - شيعري وتوه: بونومنه

سینه سه ده ف ساف قاپي پرجه نور
په روانه سوژه به شو له ي پر نور
تاشه وقى شو له ت نه نام بوومه نشور
گشت دنيا تاريك منه رشه معي تو م
ده رون گر نه نگيز به سه ر ده وانم
هه رشه و مه كاني هه رزوژ به جايي
سافي سه فابه خش، سه فابه خشى ساف
مِأَةً عَشْرًا اِثْنَيْنَاً به نام
هه فتادوسي يه نامه ش موباره ك
الف، سين ميم الف عين لام
نامي ته وقه تعه ن جه ي ته ركيب زانو
سه د هيجه ده به نام نامي كه م نامه ش

قاپي پرجه نور قاپي پرجه نور
شه معي شه بوستان زولماني ده يجور
چه پ راست په روانان مه يانيت وه نور
مينچ په روانه ي شو له ي شه معي تو م
په روبال سوته ي شه معي شه وانم
زه ده ي بای شه مال چون و لك كايي
روم كردنه ئاستان به يه قين ساف
شيخ عاليه مين سه ناش بي ته مام
يه كي چه ني شه ست چل هه م چه ني يه ك
هه ركه س جه وواته نه فاموئه و نام
(ي) داخل ميان (عين لام) وانو
به نده ي گه مته رين حه رفه ن جه نامش

نه وه ل به هه شت و دووه م یه شه ستن سی یه م به په نجا نامه ش نوشتن
 نه رخه فایش بوئه ی واته تیدا ح سین نونه ن سه رمه ست شه یدا
 شوله ش به مه زمون غه ینی پای قه تار قاف جیم ته مام جه دووردا دیار
 (۱۰۰۰) + (۱۰۰) + (۳) = ۱۱۰۳ ک مانگی

له م شیعرانه واده رده که له تاریخی یه کی له ماموستا کانی به ناوی - (اسماعیل)
 دایناوه به لام ده رناکه وی که مه به ست کام - اسماعیله؟ نایا اسماعیلی مه شهوور به قوتبی
 ولیانی کورزی شیخ موحه ممه ک نودی یه یا اسماعیل خادیمولفوقه رای خه لوه تیه ی
 کوری شیخ نه حمه دی (قصیری) وادیاره که نه م شیعرانه ی له سالی ۱۱۰۳ دادانابی -
 ۵ - سه یید شوکرو لای حوسه ینی پارسانیانی - مه شهوور به (که ول زه رد) کوری -
 سید شاکرم - کوری - سید شاحسین - کوری - سید ابوالقاسم - کوری - سید فتح الله
 کوری - سید نعمت الله - کوری سید برهان - کوری - سید حسین - کوری - سید علی -
 کوری - سید داود - کوری - سید محمد - کوری - سید علی - کوری - سید سلیمان -
 کوری - سید احمد - کوری - محمود - کوری - داود - کوری - سید ابراهیم - کوری -
 سید خلیل - کوری - سید ابراهیم السمین - کوری - سید تاج الدین - کوری - سید
 عزالدین - کوری - سید عبدالرحیم - کوری - سید قاسم - کوری - سید ابراهیم - کوری
 - یحیی - کوری - ابراهیم - کوری محمود - کوری - امام محمد باقر - کوری - امام
 زین العابدین - کوری - امام حسین - خویان لی رازی بی

سه یید تاجه ددین موحه ممه د، پیاویکی گه وره، خواناسو حه ق وئرو سه ربه ده ره وه
 بوه، له ده ست زولم و ناحه قی و کوشتن و برینی (به نی عه بباسیه کان) هه ل دئی و په نا به
 هوژیکی گه وره و کول نه ده رو موسلمانی کورد به ناوی (خیلی هه تاو) که ژوماره ی وه چه
 و بنه چه و پیر و جوان وژن و پیاویان ده گه یشته (حه و سه ده زار که س) ده با، سه رکو
 ماری نه م هوژه به ته زر و قوزه، ناوی (نه میر داود) ده بی، نه میر داود به شیوه ی
 کوردایه تی زوری به خیر دیتی و ریزی لی ده گری و کچه که ی خوی به ناوی - (موسلمه)
 لی ماره ده بری، که له م په یوه نده پیروزه - ئیبراهیمی سه مین - په یدا ده بی

سه ید عه لی - کوری سه ید شوکرو لای به خه تیکی زور خوش که چاوی کویری پی
 روشن ده بیته وه له سالی (۹۷۸ کوچی مانگی) له شاری - به غدا - ده لایلیکی نویسه ته وه

- كه ئىستاكه نه و ده لاييله له لای سه ید موچه ممه دی كۆرى خوالی خوشبو سه ید مسته فایه، له م تاریخه واده ر ده كه وى كه سه ید شوكروللا، له - قه زنى ده هه مدا ژیاوه و هاوده وره ی (شاته هماسوبی) هه وه لى سه فه وى بوه، كه له سالى (٩٣٠ تا ٩٨٤ ك:) - ٥٤ سال شایه كى كردوه، به لام شاعه بباس له (سالى ٩٩٦ تا ١٠٣٨) شایه تى كردوه

له ناو سه یدانى سه ید شوكره و خه لكى ناوچه دا، وامه شهوره كه شاعه بباسی سه فه وى چوه ته خزمه ت سه ید شوكروللا و داواى زانوماى لى كردوه، سه ید شوكروللايش رژگای خواى ناوه ته به روپیی وتوه، كه ته نیا عه دآله ت و چاوه دیری خه لكى هه ژار، وه ك جى نشینه كانى پیغه مبه ری خوشه وىست (د) هوى رژگاری هه ردوولایه، نزای به یانان و هه ناسه ی گه رمی سه یید، دلى زه ق و بى به زه ی شای سه فه وى وه هابولای خوى زاده كیشی، كه شاله به رابه ریدا به چوكدا دیت و خوى ده خانه خاكوبای، تاشتكی لى وه ربگری، به لام نه و مروفانه ی كه ته نیا پشتیان به خودا بستوه، شایان له لاگه دایه، مالى دنیایان له لا پووشی و شك و كایه، به م جوژه تیشكى دلى پیاوی خودا ته وژمی خوى ده نوینی، شكووده بده به ی شاده شكینی، شاده لى سه ییدی گه وره زورم پى خوشه به سه رمادا بخورّه، هه رنه بى پارچه زه وى بو ژیان و مانى جیهان دابیره. كیوو ده روده شت و شیو، نه رمان وزیران نه م دیوه و نه و دیو، نه وه نده ی به زوژى، به سواری ده توانی، به گه ژى و سه رنج بده یى به جوانی، زه وى گشتی به خیره، سنوری دیاری كه و، بو خوتی هه ل بیژیره، نه منى خزمگوزارش بن جاخت بوّده نوینیم - قه باله ت بوّده ردینم، به م جوژه سه یید به زوژى گشت نه م ناوینانه، ١ - پارسانیان ٢ - قه لاگا، ٣ - دوله سیر ٤ - نه حمه د مه ردوه، ٥ - قاضی خان ٦ - كانى سه یید شوكره ٧ - سه ید ناوا - ده و رده دا، شایش - قه باله كه یان پيشكه ش به سه یید شوكروللا ده كا، هه ربه و هوّیه كه سه ید شوكروللا، له سه ر كانیاوگی خوشی نه ودى و چاننى ده گرى، به (كانى سه یید شوكره) ناوئراوه، هه روا دى (سه یداوا) له نزیکى - كانى سه ید شوكره - چون به فه رمانى سه ید شوكره - ئاوه دان كراوه ته وه - پیان وتوه (سه یداوا) هه روه ها - پارسانیان - یانى شوینی پیاوی خودا (وه لى) چون - پارسا - یانى خواناس - نیان - یانى چه قاندن و سه وز كردن و داناق شتى له شوینیکدا، به م جوژه چون (سه یید شوكروللا) له م دیدا دانراوه و له دنیاوه رچوه - ناویان ناوه (پارسانیان)، یان چون له ده ورائى كوئندا به م ناوچه تاوورمیان وتوه (پارسوا) نه م دى به یاد نه و ناوچه وه به ناوی - پارسانیان - مابیتو -

(پارسوا) یانی قه راخ و سنور - چون نه م ناوچه له سنوری - ده وله تی - ناشور و ماننادا قه راری گرتبوو، دیاره هیچ په یوه ندیکی به ناوچه ی (فارس = پارس) نی یه، به لکه نه م و شه، یانی - ناوچه ی سه ر سنور «پارسوا» «په راسو» به لام وشه ی - پارس - ناوه بونه ته وه یه کی ئاریایی که به زمانی فارسی قسه ده که ن و په یوه ندی به وشه ی (پارسوا) نی یه وه ک بری له میژو نوسان ده لئین^۱

نیستاکه گشت نه و ئاویایانه ملکی بنه ماله و نه ته وه ی سه یید شوکروللان، که (بی چاوتنی بن) نیستاکه ژوماره ی نه ته وه ی نه و خوالی خوشبووه، له م ئاویایانه، له شار و دیکانی ده وروبه ر له مه رزی (بیست هه زار) ره ت بوه،

به لگه و نیشانه ی بنه ماله ی سه ید شوکره نه مانه یه ١ - دلپاک و زووره نجن، ٢ - دلاواوده س به خیرن ٣ - نازا و نه ترسن ٤ - حه ق ویز و عالم خوشه ویست و زوله خودان ٥ - له به رابه ری حه قدا نه رم و گه ردن که چ، به لام له به رابه ری ناحه قی وزورداراندا نه به زوگول نه ده رن، جابه م نیشانا ده کزی، بژاره وار، له گول و ریحانه هه لاواردری

نه گه ر بو تری خو نه م بنه مالانه له داری پر به رو سیبه ری حه زره تی پیغه مبه ری خوشه ویست (د) به ریان گرتوه و په ره یان سه ندووه، پیغه مبه ر خوشه و یستیش (د) عه ره ب بوه، که وابوو بنه ماله ی گشت سه یده کورده کانیش عه ره بن، له وه لاماده و تری ١ - خودی پیغه مبه ر (د) له بنه ماله ی حه زره تی - ئیبراهیمی خوشه ویستی خودایه (د) وه ک رۆژ دیاره که حه زره تی ئیبراهیم (د) عه ره ب نه بوه، ته نانه ت حه زره تی ئیسماعیلی - کوریشی عه ره بی نه زانیوه، به لکو کاتی که باوکی له گه ل دایکی - هاجه ره خاتون - هینانی و له شوینی ئیستای ئاوی «زه مزم» له نزیکی مالی خودا له شاری (مه ککه) داینان - خودا ئاوی زه مزه می بو هه لقولاندن، پاشان - هوژی «جورهوم» یه کی له هوژه گه وره کانی عه ره ب هاتن و به نیجازه ی دایکی حه زره تی ئیسماعیل له سه ر ئاوی - زه مزه م - خستیان - که حه زره تی ئیسماعیل به ره به ره له لای هوژی (جورهوم) فیتری عه ره بی بووه ره له م هوژه یش - دوژنی هینا،

هه ربویه میژو نوسان به هوژه کانی قوریش ده لئین «عه ره بی موسته عره به» یانی له بناغه دا عه ره ب نه بون به لام بوون به عه ره ب ٢ - هه ربه و جوژه ده زانین که حه زره تی ئیبراهیم خه لکی سه زره وی (بابوله) و سه رزه وی با بولیش نیستاکه به شیکه له

سه رزه وی - کوردستان عیراق، «ناوچه کانی هه ولێر، سلیمانی - ده یاله - که رکوک» به م جوړه ده توانین بله ین که حه زره تی پیغه مبه ری خوشه و بست (د) په یوه ندیکی قایمی به بنه ماله ی گه لی گه وره ی کورده وه. هه یه، به لām چون ماوه یه کی زور باو و باپیره کانیان به عه زه بی قسه یان کردوه، نه ویشیان به عه زه ب داناو، بویه میژونوسان هوژه کانی قورزه یشیان به عه زه بی موسته عره به نویسه و ناو بردوه

هه روه ک کورزه کانی حه زره تی ئیسماعیل کاتی که فیری زمانی عه زه بی بون به عه زه ب دانران، هه ر به و جوړه - سه یده کانیش کاتی که هاتنه کوردستان و ماوه یه کی زورله نیو کورد کاندانه وه وژن وژن خوازیان که و ته نیوانه وه، فیری زمانی کوردی بون و به فه رهه نگی کوردی گوچ کران، به م شیوه ده توانین بله ین سه یدان دووجاد کوردن، زه نگبی هه ر له به ر نه م هوپه بی، که شورسگیزه سه یده کورده کان، زور به هه لمه ت به تین و ته وه ژم و بی وچان. له رژی نه ستاندنی مافی گه ل و سه ربه خوپی نیشتمان، تا دوا رژی ژبان و ناخرین هه ناسه یان. نه ماندو بون. نه شه مزان و نه وستان. وه ک: به ریز، باوکی گه ل (مه لیک مه حمودی) داره که ل. یا (شاعبیدالله) و سه یدانی شه مزین، که له رژی گه ل و نیشتمان و دین، نه کولیان دا، نه ماندو بون. نه شه مزین.

نه م به سه رهاتانه بوامانی رۆشن ده که نه وه که گه لی به ئیمانی کورد هیچکاتی سه ری خویریه تی بو که س دانه نه واندوه به لکو گشت کاتی په نای داماو ولیقه و ماوده ر کراوان بووه، هه رچه نده بو خویشی تا ئیستا که به ش خوراو بو، به لām له هیچ زه مانی کدا خویریه و ترسه نوک و قزه و خوفروش نه بو، نه گه ر له نیو هه زاران گول. روا درکی اینجی پیکول. خه مبارمه به پیت عارنه بی. گول بی درونه بو و نابی. له نیو هه زار. سه دان نیسک به ژوماره وه، زوله نیسکی ده بینی، خوئی ده شارده وه.

مه جدی (ملک الکلام)

ملك الکلام ناوی (عبدالمجید) کوری (میرزا عبدالکریم) له سالی ١٨٤٩ زاینی ١٢٦٨ هـ ق) له شاری سه قز هاتوه ته دونیاوه. میرزا عبدالکریم له خانه دان و پیاو ماقولانی سه قز بو. عبدالمجیدی کوری هه رله مندالیه وه نیشانه ی زیره کی و بیلمه تی (له یه کی له په رده کانی ژبانیدا، که خه ت خوشی بو)، لیوه دیار بو.

له حه و سالیڤا له قوتابخانه ی مندالان. نه ینیرته به ر خوتندن. قورئان و کتیبه وردیله کان ده خوینی، هه روا خویشی ده رزی خه تی پی ده وت، له پاش دوازده مانگ خه ته که ی نه و و باوکی لیک جیانه ده کرانه وه، له سه ر باوی نه وسه رده مه عیلمی عه ره بی و تاینیش له حوچره ی مزگه وته کانی سه قز داده خوینی، هه ر بوئه م جوړه خویندنه سه ری له شاری (بانه یش) داوه. تا ده ست ده کابه (مختصر) تفتارانی له شاری لای مه لا ئیبراهیم ناوی ده بی. ئیتر بوئی زئی نا که وی بخوینی و نه که ویتنه ناو ژبانی دنیاوه. هه رچه ند هه مووده میك ئاره زوی نه وه بوه، که له دونیا دوره په ریز زاوه ستی به لام بوئی زئی نه که وتوه و به دنیاوه پلیکاوه.

له سالی (۱۸۷۷ ز) (۱۲۹۶ هـ ق) به ناوی حه ججه وه سه قز به جی دیلی و ده چیتته شاری (سنه) له وی (حاجی شوکرالله) گلی نه داته وه و بوئی زئی نا که وی پچی بوچه ج و له سنه ژن دینی، له سالی (۱۸۸۶ ز) (۱۳۰۵ هـ ق) له گه ل خیزانه که ی له رتگه ی به غداوه ده چن بوجه ج.

له به غدا مفتی زه هاوی چاوی پی ده که وی. نه م عاشق به عیلم وزیره کی نه و نه وعاشق به خه ت و شیعر ی نه م ده بی. پاش چوار سال که مفتی عه مری خواده کامه جدی دوا ی چونی بوجه ج ده گه رتته وه بو سنه. چه ند سالیك له وی زاده بویری سالی (۱۹۱۲ زاینی) ده چی بوتاران. دوا ی شه زئی جیهانی له تاران ده مینیتته وه و ده بی به خوشه وستی نه ربابی نه ده ب و قه له می تاران و، ده بی به ماموستای (دارالفنون). تا له سالی (۱۹۲۵ ز) له ته مه نی ۷۶ سالیڤا هه ر له تاران کوچی دوا یی ده کا.

(خه ت خوشی ملک الکلام)

بیجگه له ئیران و عیراق له ئوروپایش ناوی ده ر کردبو. شای (ئینگلیس) دلی له خه ته کانی جبوه ره ها (ملک الکلام) له پایه ی شیعریش دا سه رامه دی ده وره ی خو ی بوه، (ناصرالدین شا) له نه نجومه نیکی شایانه و نه دیبانه دا ناوی (ملک الکلام) ی پی نه دا. سلك الکلام له ته مه نی ۱۲ سالیڤا دیوانی شیعره کانی کوډه کاته وه. شصت هه زار شیعر ی فارسی و بریکش کوردی بوه. بیجگه له و شیعرانه ی که به رده ست نه که وتون دیوانی شیعره فارسیه که ی له سالی (۱۹۱۱ زاینی) له تاران بو جازی یه که م له چاپ دراوه نه م

پارچه شیعه کوردی یه'له و دیوانه یه

(له دولازولفی لاولاوه، له سه رزوی قامه ت ئالاوه)، (خه م و پپچی هه مووداوه، چ له م لاوله چ له و لاوله) (موژه ی وه ك نیشی په یكانه، هه میشه کاری پێكانه) (دلی هه ر خویش و پێگانه به نه م په یكانه پێكاوه)

ژیان نامه ی زانای که م وینه ی کوردستان ماموستا مه لا عه بدوالهادی ئه فحه م زاده

زانای ئاگا به شه رع و دین، زیواری زئی حه ق و یه قین، له عیرفان و خواناسین دا - له حه ق و وێژی له ریتی دیندا، که م وینه بو له سه ر عه رزی، له حاست زۆردار نه ده له رزی - له خوا ترس و به پرس وجۆ، خودا دا بوی عیلم کوکو، کوئی نه دا له حه ق و وێژی، زۆن و زه وان بو ژاوێژی، به پینوس و ده ست و زمان، به عومری خوئی له زئی قورئان - نه وه زه زبون نه ژاوه ستان، له سه ر فیرگه ی (سه را) سه ر بو، فه قیی چاکی له سه ر سه ربو، داری به سییه ر و به ر بوو - هه تا بیژی هونه روه ربو، که میه وانی شه رعه ت بوو - زیواری زئی حه قیقه ت بوو، دوستی راستی ته ریه ت بوو - قورئان زانی به قیقه ت بوو، ناز ناوی جوانی هادی، هه میشه خوا ی له یادی یه، له مال یا گلکو ی بادیه - موژده ی به هه شت و شادی، خویه زه حمه ت ببارینه - له و بارانه گول برۆینه، له و گوله تا زۆژی ژومار، برۆی له به رده میا هه زار، نه م گه وره پیاوه - نه م زانا خاوه ن ناوه، ماموستای به ریز و زانای به هیزو کاری، ده ربای زانست و کانی پارێزگاری، ماموستا مه لا عه بدوالهادی ئه فحه م زاده، خودا پیتی ببه خشی حسنی و زیاده، نه م زانه پایه به رزه، له ١٥ ی مانگی صفرالخیری سالی ١٣٢٨ ی کوچی مانگی، به رابه ری ١٢٨٩ هه تاوی، له شاری بوکان له بنه ماله یه کی خواناس و سه ر به ده ره وه ، ده م راست و خه ت خوش له دایک بو، دوا ی نه وه ته مه نی چوه ته حه وت سالانه، زوی کردوه ته قوتابخانه، وه ك گشت خودا پیداوانی فیرگه ی خواناسین، زیواری شه قامی زانین و دین، له پێشدا خه وش و خالی هه واوه وه س و نه وسی، به ناوی قورئان و نوێژ و یادی خودا شور د وه ته وه، پاشان به ره

و قوتابخانه‌ی زانین و فیربون رو به وه ته وه، نه مجار قورئان و پیشه کیه کانی عیلمی ئاینی خویندوه، به ره به ره له لای ماموستا پایه به رزه کان گشت زانسته ئاینیه کان فیربوه، ماوه یی له خزمه ت ماموستای به ریز خوالی خوشبو (مه لا محمد صادقی وجدی قزلبجی) خویندویه تی، پاشان چوه ته شاری (مه هاباد) و له خزمه ت خوالی خوشبو (مه لانه حمه د تورجانی زاده) که سبی زانست و که مالی کردوه، پاشان له خزمه ت زانای که م وینه خوالی خوشبو (عه لامه محمد قزلبجی) زورشت فیربوه، له ماوه ی ۸ سال خویندن و فیربون و پرس و جو له گولی مراد نیشته، له خزمه ت نه م پایه به رزانه به پایه گه یشته:

۱ - خوالی خوش بوو مه لا موحه مه دی تورجانی زاده

۲ - مه لانه حمه دی تورجانی زاده ده رس ویزله مه هاباد

۳ - مه لاسه ید حوسه ینی تاهیر بوغده یی

۴ - باوه مه لا له قه له نده ر

۵ - قاضی شه ریفی حه نه فی شنوبی

۶ - مه لا وه هاب له دبی زه مبیل

۷ - مه لا عصام الدین شفیعی له دبی سه را

پاشان له سالی ۱۳۵۲ کوچی مانگی (۱۳۱۳ هه تاوی) له خزمه ت خوالی خوشبو

۱ - مه لانه حمه دی تورجانی زاده ده رس ویزی پایه به رزی نه و کاته ی مه هاباد

۲ - ماموستا مه لا عصام الدین شفیعی له دبی سه را ئیجازه (ودم) ی ده رس ویزی و

فتوای وه رگرتوه و له دبی (بوغده که ندی) بوه به ده رس ویزی فه قی و پیش نویزی

خه لکی، له سالی ۱۳۵۳ کوچی (۱۳۱۴ هه تاوی) چوه ته دبی سه را تا سالی ۱۳۴۹

هه تاوی له ویتی ماوه ته وه، له ماوه ی ۳۵ سال ته مه نی پرباری، شه و رۆژ، له یل و نه هاری،

عیلم و زانست و هونه ر و ئاساری به سه ر فه قی و په یره وانیدا ده باری، وینه ی بارانی به

خوړولیزمه ی به هاری. ماموستا له م ماوه دا، ده یان زانا و مه لا چاکی پی گه یاندوه، سه دان

زیبوازی ریتی حه قیقه تی ئی گه یاندوه، وه ک - ۱ - مه لا محمد فاضلی درگا سلیمان

ماموستای زانکوی مشهد ۲ - مه لا جه لالی شافیعی کورد - نوسه ر - ۳ - مه لا برایمی

صالحیان لیسانس و دبیر و مه لا چاک ۴ - مه لا محمد اکرادی - لیسانس و دبیر و مه لا چاک

۵ - مه لا عبدالرحمن ناصری مه لا چاک و ده رس ویز. ۶ - مه لا حسین خلیقی دکترا و

ماموستای زانکو، ده یان و سه دان مه لا چاک و واعیز و ماموستا و پیش نویزوژانوهای

وای بار هیئاوه، که له ئاسمانی عیلم و زانینی کوردستاندا بوّدور و نزیک پیرشنگیان داوه، گزنگی به قازانج و خیریان، له سه رانی پزله گولّ و نه خشاوی داوه، به رزو نزمی وه ته ن گه زاوه، پاشان ماموستا له پایزی سالی ۱۳۴۸ هه تاوی چوه ته شاری بوّکان. ناوه ندی جه غزی خوشه ویستان، لیّره یش تا ناخرین هه ناسه ی مانی، دوا چرکه ی ژبانی، هه مو هیزو وزه و هه ستی، قه له م و بیروباوه ژ و ده ستی، و ته وپه زاو و ناسه واری له زتی خودا دا بوّه موکاری.

(ئاسه واره جوانه کانی ماموستا به ناوی په زاو)

۱ - فرایض (که له پور) فارسی ۲ - چهارصد گوهر حکمت. فارسی ۳ - مناسکی حجّ - فارسی ۴ - خوتبه ی جومعه. کوردی ۵ - حیض و نفاس فارسی ۶ - عقیده بومنالان. کوردی ۷ - رساله ویتله فارسی ۸ - مه لودنامه کوردی ۹ - رساله اعلام و ارشاد عربی. کوردی. فارسی ۱۰ - شه رحی مختصری زندگی امامی شافعی ۱۱ - تفسیر جزء عمّ، فارسی ۱۲ - تفسیر سوره والعصر ۱۳ - دلایل اثبات وجود خدا ۱۴ - اعجاز علمی سمعی و بصری قرآن ۱۵ - کامپیوتر و قرآن ۱۶ - ردبر کسروی ۱۷ - نقد بر مراسم سوگواری ۱۸ - ردّ مذهب مسیحگری ۱۹ - ۳۳ و تار کوردی ۲۰ - ده وره اسلام شناسی ۲۱ - مقاله مخلوط از عربی و فارسی ۲۲ - رساله عربی حلّ لغز شیخ بهایی در کتاب کشکولّ ۲۳ - رساله محاکمه نفس از احیاءالعلوم امام غزالی ۲۴ - شرح سبعة معلقه بفارسی

(ئاسه واری ترجمه ی ماموستا)

۱ - ترجمه تاریخی ادبیات عرب نوسراوه (زیات) ۲ - ترجمه ی اعجاز قرآن قاضی باقلانی ۳ - ترجمه تاریخ ادب الغرب (فاخوری) ۴ - ترجمه اعجاز النبوات (شریف رضی) ۵ - ترجمه التصوف فی الاسلام (عمر فروخ) ۶ - ترجمه و اقتباس از چهار کتاب در اعجاز علمی قرآن ۷ - ترجمه و تلخیص و اختصار الحکمة فی مخلوقات الله (غزالی) ۸ - ترجمه صناعاتی خمسه در منطق ۹ - ترجمه کتاب اخلاق ۱۰ - ترجمه و اختصار القصّة فی ادب الفارسی ۱۱ - ترجمه سعدی شیرازی شاعر الانسانیّه ۱۲ - ترجمه دو مقاله دانشمندان

مصری ۱۳ - ترجمه کتاب الاشتقاق و تعریف علمای طرابلس شام ۱۴ - ترجمه المعرّب (جوالیقی) ۱۵ - ترجمه البیتوشی (محمد امین خال)

له ناکامدا ماموستا دواي هه شتا و شه ش سال ته مه نی پربه ر و دریزی، برینی شه قامی دین، سه ربه ره و خوارولیزی، چونکه هه نگاو به هه نگاو به دوی پیغه مبه ر داده رۆیی، له گۆره پانی حه ق داچ بیگانه چ خوئی؟

رۆژی پینج شه ممه به رواری ۱۵ - ی رّه ز به ری سالی ۱۳۷۲ هه تاوی (به رابه ری ۲۰ - ربيع الثاني ۱۴۱۴ کۆچی مانگی) به ده نگي دلرّفیني - يا اَيْتَهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي اِلَي رَبِّكَ رَاضِيَةً مَرْضِيَةً فَادْخُلِي فِي عِبَادِي وَاَدْخُلِي جَنَّتِي - ده رّوا و سنوری عاسته می ژيان ده بری، به بیئی خووشی فریشتانی ناسمانی، مه لی گیانی، پّرله برّوا و ئیمانی، به رّه و خودا و به هه شتی حه سانه وه ده فرّی. خودا له ماموستا و له هه مو باشان رازی بی و بیان حه سیئینه وه.

له حاست عیلم و زانین، خووخه ده ی شیرین - برّوا و ئیمان و یه قینی ماموستا، به یانم کۆتایه و زمانم له نگه، قه له مم شکاوه و قافیه م ته نگه

ته نیاده توانم نه وه بیژم بابش لیّن کاس و گِیژم
ماموستا داخلّی باشانی - اِنَّ الدِّينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا - بوه. به راستی له چاکانی
نه ولیای خودا چوه، نه م دو شیعه ی نه بوعه لایوه سفولحالی ماموستایه که ده لی:
يَا سَائِلِي عَنْهُ لَمَّا جِئْتَ تَسْأَلُهُ اَلَا هُوَ الرَّجُلُ الْعَارِي مِنَ الْعَارِ
اِنْ جِئْتَهُ لَوَجَدْتَ النَّاسَ فِي رَجُلٍ وَالذَّهْرُ فِي سَاعَةٍ وَالْأَرْضُ فِي دَارٍ
بیجگه له وه که ماموستا زانایه کی که م وینه بوه. له فه ننی شیعریشدا زۆر ریزبین بوه
بو نمونه

نزای (یا رسول الله)

یا «رسول الله» یا خه یره لبه شه ر تکا کاره که ی مه یدانی مه حشه ر
چرای ئیمانمان یا خودا به خیریی
یا «رسول الله» نیوت چه ند خوشه روخسارت وه ک گول بونت وه نه وشه

هيوای زيانمان يا خودا به خيرئى
يا «رسول الله» رۆژى سه رزه مين ده ليلى ريگاي گومرايانى دين
قه زات له گيانمان يا خودا به خيرئى
تۆ «رسول الله» ي گه وره ي نه نبياي خوشه ويستى لاي خوداي ته عالاى
دين و دونيامان يا خودا به خيرئى
تيشكى نوري تۆ دنياي زوناك كرد رتوشوينى جوانت خه لكى زور چاك كرد
پشت و په نامان يا خودا به خيرئى
يا خودا به خيربيى خيرت بو هينايين ده ستورى چاكي و پاكييت بو دانايين
بيت له سه ر چاومان يا خودا به خيرئى
خير و به ره كه ت له نيمان چاتر قازانج و خوشى له دين زياتر
نيه له لامان يا خودا به خيرئى
چاكه ده زمايه ي هه ر دو دنيايه هه ركه س خراپه خيرى پيش نايه
تۆي پيشه وامان يا خودا به خيرئى
شاده م پي هيناي كه پيغه مبه ري هاتوى تا نيمه بو به هه شت به ري
حوزور خودامان يا خودا به خيرئى
ده واي ده ردى رۆح خاكي به ريته كله ي چاوى دل، تۆزى سه ر رسته
وايه گومانمان يا خودا به خيرئى
سه رومال پيشكه ش له رتي خودادا شه رته وه ك پياوان بيمه جانفيدا
قوربانه مالمان يا خودا به خيرئى
به نويز و رۆژو يه گجار خوشحالم به دل ده به خشم زه كاتى مالم
مايه ي نيحسانمان يا خودا به خيرئى
شاده ت پي دينم حه ج به جى دينم بو ره زاي خودا خوينم ده رزينم
نه وه نيشانمان يا خودا به خيرئى
موسلمان ده بي عه قيده ي وابي ئيدي له دواي تۆ پيغه مبه ر نابي
«رسول الله» مان يا خودا به خيرئى
دين ت قورئانه و ده بي بميني تاكه س له دواي تۆ عوزري نه ميني
به سه قورئانمان يا خودا به خيرئى

قورئانم پیشه وایه

قورئانم پیشه وایه ده وای ده رد م قورئانه
 قورئان ئاوی حه یاته
 قورئان مایه ی نه جاته
 له باره گای خوداوه
 ژئی مه عزه ره ت نه ماوه
 ده ستا وئزیککی وایه
 خوشه ویستی خودایه
 سه رچاوه ی عیلم و شه رعه
 موژشیدی ته قوا و وه رعه
 که سی تالیبی دین بی
 که موشته ری یه قین بی
 هه رکه س قورئان بزانی
 وه عز و ئیرشاد ده توانی
 نه وی بو دین مه لایه
 که وه عز ی بو خودایه
 به عام هه رچی گویدیره
 هه رکه س تالیبی خیره
 منداله کان بخوینن
 په نا به قورئان بیینن
 دینمان حه قه ئیسلامه
 که دینی خاس و عامه
 به دبه خته زور نه قامه

فه رمایشی خودایه نوسخه ی ده وای ئیمان
 شفای قه لبی نه خوشه
 با عیسی عه قل و هو شه
 بو مان هاتوه به دیاری
 زامننه بو ژزگاری
 هه رکه س ده ستی پی بگری
 به ئیماننه وه ده مری
 خویندنی قووه ی دینه
 زانینی ژئی یه قینه
 قورئانی له سه ر ژانه
 موتالای له قورئانه
 ده رچی له ئیمتیحان دا
 یانی ژئی دین نیشان دا
 قورئانی وه عز و ده رسه
 بلکی له که س مه ترسه
 تووی ئیحسان بچینی
 به مندالی بخوینن
 زور له خویندن ئازابن
 تا به دین و وریابن
 سه وقاتی کردگاره
 بو ئیمه ئیفتیخاره
 هه رکه س له دین بیتزازه

منه ت بارین به م دینه
 دینی ئاخ زه مانه

شه ريعه تى پيغه مبه ر
ساف و ساده سه راسه ر
ئه م ريگايه بگره به ر
رئ يه كه راست و ديارى
لئى دووره خيچى و خواري
برائه گه ر ريبواري

هه ركه س له م شوينه لادا
گومرايه و سه ركه ردانه

دين، دارىكه خودايى
لك و پوئى دونيايى
گولى عه قل و دانايى
ریشه ی، و ته ی ئيمانى
په يژه وي له قورئانه
ميوه ی ژه زای ژه حمانه

خوشه ويستی خودايه
هه ركه سئى موسلمانه

هه رچى بيكه ی ده توانى
تا خير و شه زبزانى
ريو شوئنى موسلمانى
ئىختيارت پئى دراوه
شه ريعه ت دامه زراوه
چ لازم بئى كو تراوه

ژيو شوئنيكى زور جوانه
يه گجار سه هل و ئاسانه

كوله كه ی دين (صلاة) ه
پردى ئيسلام زه كاته
ژۆژۆت له به ر خوداته
نه يخه ی و نه ی شكينى
وريا به نه يروخيئنى
حه ج شوكره و به جيئى دينى

بناغه ی خانوى دينمان
شاديمانه بيزانه

له ژير تيخولئى شه ريعه ت
كاكلى خوشى ته ريقه ت
ژۆن بادامى حه قيقه ت
كه بو جيسم و ئه ندامه
بو دل مه غزى بادامه
بو ژۆح ده واى خودامه

مه لايه و شيخه و عالم
هه ركه س بيبيئى ئه وسيانه

شه ریه ت مانای چاکی
 ته ریه ت یانی پاکی
 حه قیه تیش ژوناکی
 بوئه عمال و کرداره
 بوئه خلاق و نه تواره
 عه قاید و نه فکاره

چاکی و پاکی و ژوناکی
 په یژه وی له قورژانه

(به رژیز مه لا محه مه دی گلولانی)

به رژیز مه لا محه مه دی گلولانی له نیوه ی هه وه لی قه رنی دوازه ی کوچی مانگی دا
 ژیاوه. له گشت عیلمه کانی ئاینی دا ناگا یه کی پان و به رینی بوه، بوئه ناو بانگی زایناری و
 بلیمه تی دونیای کوردستانی پز کرده، له قوتابخانه ی (قه لا چوالان) ناوه ندی حکومه تی
 «بابان»، زانای پایه به رز و ده رس ویزی فه قی ئاینیه کان بوه، پاشان حاکمی موکری ()
 مه هاباد به مه به سستی بارهینان و په روه رده کردن و ده رس پی و تنی فه قی به رژیز و
 شکویه کی تایبه ته وه، بانگی ده کابو مه هاباد و، قوتابخانه ی (سوری) به ناو بانگی
 مه هابادی پی ده سپیتری، خوالی خوشی بو (گلولانی) له و قوتابخانه دا له گه ل پایه به رزو و
 زانای که م وینه (عه لی زه کی) هاوکار و هاوکات بوه، پایه به رز گلولانی حاشیه (په راویز)
 ی به سه ر ژورتی په ژاوه عیلمی و ئاینیه کانه وه نویسه.

(نادر شای نه فشار) کاتی به مه به سستی یه کیه تی نیوان (شیعه) و (سونی) ولا بردنی
 دوو به ره کی و نه هیشتنی در دۆنگی له نیوان نه م دووهیزه ئاینی یه دا، هه روا بو پوچه ل
 کردنه وه ی فیل و ته له که و ئاژاوه نانه وه ی دوژمنانی ئیسلام، له ده شتی (موغان) له نیوان
 ساله کانی ۱۱۴۸ کوچی مانگی سالی تاج له سه ر نانی و (۱۱۶۰ ک. م) سالی له دنیا
 ده رچونی، کو بونه وه یه کی گه وره و گرنگی، له زانا دلسوزه کان، کو مه ل ناسه گه وره
 کان ئیسلام شناسه پالاوته کان، ناگا و وردینه کان، به ته نگ و چه له مه ی موسلمانان،
 رژیز بینه کانی ولات و جیهان ناسه کان، پیکهینابو، پایه به رزو زانای گه وره و به شکو (مه لا
 محه مه دی گلولانی) یه کی بو له و گه وره میوانانه ی که با شترین شیوه ی زانیاری، زه وتی
 (کو بونه وه) که یان به ژتوه برده، ژورژور به جوانی و زانایانه حه قی وتوه و، ده سستی
 له سه ر مه به ست. داناوه، رژگای یه کیه تی نیشان داوه، نه رکی سه رشانی خوی به جوژی

زاگه یاندوه که زوی هه موو زانایه کی حه ق وێژی کوردی سپی کردوه ته وه، زێنگای خێرو حه ق وێژی و مروّ قایه تی تائه به دبۆ گه له که ی کێشاوه، زه حمه ت و به زه یی خودا به سه ر گلکۆیدا بباری.^۱

۹ - (مه لامحه مه د حه سه نی زیاره تی)

مه لامحه مه د حه سه نی ده ره زیاره تی کۆری مه لامحه مه د شه ریف کۆری مه لامحه مه د مه شهوور به (مه لامحه مه دی زه ش). دوا ی نه وه قورئان و په راوه وردیله کانی خویندوه، چوه ته فه قیه تی و له م دێ بو نه و دێ و له و حوجره، بو نه م حوجره به شوین که سبی عیلم و زانین وه ده س هینانی که مال و نه ده ب و خوا په رستی دا گه راوه، له سالی (۱۳۳۲ ک. م) له دیتی (ناغلانی سوینسی) په راوی (گلنبوی برهان) و (حاشیه ی سه ید شه ریف له سه ر شه رح شمسیه) ی به ده س نویسه ته وه، دوا ی نه وه عیلمه کانی ته واو کرد هاته زیزی ماموستا زانا کانه وه، له مانگی موحه زه می (۱۳۳۹ ک. م) له خزمه ت خوالی خوش بو شه هید (مه لامحه مه د حه سه نی بورهانی) هه ر له موحه زه می (۱۳۳۹ ک) له خزمه ت پایه به رز و زانای به ناو بانگ (حاجی مه لاه بدالله وه لزی) مه شهوور به پسوه یی ئیجازه (ودم) ی ده رس وێژی و فتوا ی ئاینی وه ر ده گری و ده بی به ماموستای ده رس وێژ، نزیککی سی ی سالی زه به ق ته مه نی پرقیمه ت و بایی خوی له زیی ده رس و قورئان و عیلم و زانستیه ئاینیه کاندای برده سه ر، ده یان فه قیتی بارهینا و سه دان زیبوازی زێنگای حه قی به خودا گه یاند، هه زاران کاری خێر و چاکه ی له دوا ی خوی به جی هیشته نه م زانا پایه به رزه له سه ر په راوه کانی، جمع الجوامع، تهذیب الکلام، گلنبوی برهان شرحه قاید - تشریح الافلاک - حاشیه ی نویسه.

له ناکامدا شه وی یه که شه مه ۲۱ ی زه بیع الثانی سالی (۱۳۷۰ ک) له دیتی (ده ره تفی) ی خوژخوژه کوچی دوا یی ده کا و گیانی به ره و خودا ده فری، مه لاسه لامی بستی نه م سی شیعه ی له وه فاتیدا وتوه.

شه‌وی یه‌ك شه‌مه ۲۱ مه‌ولود

هه‌زار و سیسه‌دنه‌وله گه‌ل حه‌فتاد

واقیعه‌ن فه‌وتی جیگه‌ی ماته‌مه

مه‌لاحه‌سه‌ن چو‌وبودار و ل‌خلود

ده‌هه‌می زستان به‌جه‌نه‌ت بو‌وشاد

مَوْتُ الْعَالَمِ - مَوْتُ الْعَالَمِ ۱

۶ - (ماموستا شیخ حه‌سه‌نی شیخله‌ر)

حاجی ماموستا مه‌لاشیخ حه‌سه‌ن کورزی شیخ موحه‌مه‌د نه‌مین، کورزی شیخ موحه‌مه‌د صالح، کورزی شیخ عه‌بدوالرّحمن، کورزی شیخ نه‌حمه‌د، کورزی شیخ عه‌بدوالعه‌زیز، له‌کوره‌کانی شیخ حه‌یده‌ری برای شیخ حه‌سه‌نی مه‌ولاناوا، رۆزی دوشه‌مه‌هه‌وه‌لی (مانگی جمادی الاولی) سالی (۱۳۱۰ ی کوچی) مانگی له‌دی (مامه‌شا) ی نزیکی سه‌قز له‌دایک بووه، قورئان و په‌زاوه‌سه‌ره‌تایی یه‌کانی له‌لای با پیره‌ی گه‌وره‌ی خو‌ی (شیخ موحه‌مه‌صالح) ده‌خو‌ئنی، پاشان درێژه‌به‌خو‌ندن ده‌دا و ده‌چێته‌شاری سه‌قز و له‌لای (مه‌لان نه‌حمه‌دی مفتی) برای خو‌الی خو‌شبو (مه‌لا عه‌بدولعه‌زیزی مفتی) ماوه‌یی ده‌خو‌ئنی و بریکی باش عیلم و که‌مال وه‌ده‌س دینی. پاشان ده‌چی بو‌مه‌ریوان له‌دی (له‌نجاوا) له‌لای (مه‌لامصطفی) ماوه‌یی ده‌خو‌ئنی، دوا‌ی نه‌وی ده‌چێته‌دی (بالک) له‌لای به‌رێز (مه‌لامه‌حمودی جوانزویی) بریکی تر له‌عیلمه‌کان ده‌خو‌ئنی، پاشان دێته‌وه‌بو‌سه‌رشیی سه‌قز، له‌دی (میك)، له‌لای به‌رێز (شیخ عه‌بدالله‌ی میکی) ماوه‌یی ده‌خو‌ئنی، له‌ویوه‌ده‌چێته‌دی (گه‌وره‌قه‌لا) له‌لای به‌رێز (مه‌لان نه‌حمه‌دی هه‌به‌کی) به‌شی لای ژوروی عیلمه‌کان ده‌خو‌ئنی، پاشان ده‌چی بو‌دی (کانی ره‌ش) له‌ناوچه‌ی ناختاچی بو‌کان و ماوه‌یه‌کی زۆر له‌لای به‌رێز زانای پایه‌به‌رز (حاجی مه‌لا عه‌بدوالله‌ی وه‌لزی)، باوکی (ماموستا مه‌لاعه‌لی وه‌لزی) حه‌مامیان ده‌مینێته‌وه، ماوه‌یی کیش له‌لای به‌رێز (ماموستا مه‌لاعه‌لی وه‌لزی) ده‌خو‌ئنی، پاشان دوا‌ی ته‌واو کردنی عیلمه‌کان، له‌ته‌مه‌نی (سی‌وسی) سالی‌دا له‌خزمه‌ت ماموستای به‌رێز و پایه‌به‌رز (مه‌لاعه‌بدالله‌ی وه‌لزی) و دمی (ئیجازه‌ی) فتوا و ده‌رس وێزی وه‌رده‌گری و له‌دی (ئیسکی به‌غدا) ده‌بێته‌مه‌لا و ده‌رس وێزی فه‌قی نه‌وی، پاشان له‌دی‌کانی (کانی ره‌ش) و (ناشی گولان) و (قول‌قول‌له‌ی) گه‌ورك ته‌مه‌نی به‌نرخ و بایی خو‌ی له‌رێی زانومایی و ده‌رسی فه‌قی و وه‌عزو نه‌سیحه‌تی موسلمانان ده‌باته‌سه‌ر، پاشان ده‌چێته‌دی

(شیخله ر) له نزیکی بوکاندا، تا سالی (۱۳۹۰ کوچی مانگی) ته مه نی پرخیر و بیری خوئی له زتی ده رسی فه قی (ده رسی قورئان و حه دیت و عیلعه ئاینیه کان) و ئاموژگاری و شاره زایی خه لکی بوژتی راستی ئاین و بیر و برۆا و کرده وه ی چاک، باخت ده کا - نه مجار پاش هه شتا سال خویندن، خزمه ت به قورئان و دین کردن، ده چینه شاری بوکان و به خوا په رستی و موتالای قورئان و حه دیت و یاساکانی ئیسلام روژگاری خوئی ده باته سه ر.

نه م ماموستا به رزه و به رژه م که ماوه ی سال و نیویکم له خزمه تیا خویندوه بیروبروای قورئانی بو خوئی هه لبراردبو، هه نگاو به هه نگاو به دوا ی پیغه مبه ر دا (د) ده روشت. ده توانم بلیم یه کی بوو له پیاو باشان (نه ولیا) ی خودا. نه م زانا پایه به رزه به هوئی ته دریس و ئاموژگاری، کاتی بو نویسن نه مابوه وه به م جوړه ته نیا په راویکی چکوله ی به ناوی (الْکَلِمَاتُ الْعَشْرَةُ) له دوا به جی ماوه. به لام سه دان مه لای باشی پی که یاندوه و ئاسه واری باشی تا روژی دوا یی له دوا به جی ماوه - له ئاکامدا روژی پینج شه ممه ده ی که لاوژی سالی ۱۳۶۴ ی هه تاوی به رابه ر ۱۳ ی ذی قعده ی سالی ۱۴۰۵ ی مانگی مال ئاوی له جیهان کردو به ره و خودا گیانی فری و له قه برستانی بوکاندا نیرزا - ره حمه ت و به زه یی خودای له سه ر

«ماموستا مه لا کامیل نه قشبه ندی»

ماموستای دلسوز و به سوژم - زانای پایه به رز و به هیزم - واعیزی به ناو بانگ و که م وینه - دل پاک و بی خه وش وه ک ئاوینه - ماموستا مه لا موحه مه د کاملی نه قشبه ندی - به حه ق هه رچی له شانی دابو سه ندی - به رژ له روژی جومعه ۱۸ صفرالخیری سالی (۱۳۲۴ ک) له بنه ماله ی زانیاران له دایک بوه.

قورئان و پیشه کیه کانی عیلمی ئیسلامی له خزمه ت باوکی زانای خوالی خوشبوی خوئی (مه لا سه عیدی سه رده ره یی) دا خویندوه، له سالی (۱۳۳۵ ک) باوکی (مه لا سه عید) کوچی دوا یی ده کا، له ساله کانی (۱۳۳۵ تا ۱۳۴۳ ک) به هوئی ئاوری شه زی

هه وه لی جیهانی و گرانی ده س له خویندن هه ل ده گری له سالی (۱۳۴۳ ک). زوده کاته وه خویندن و ده چیتته (حوجره ی) کاریزه ی سه قز، په زاوه کانی (تصریف زه نجانی) و (عوامل جرجانی) و (انمودج زمخشری) و (اظهار برکوی) و (تصریف ملاعلی) له لای (شیخ عه بدولقادی حه وتاشی) ده خوینتی. پاشان ده چیتته حوجره ی (سه رده ره) و په زاوه کانی (وضع و استعاره) و (کافیه ابن حاجیب کوردی) له خزمه ت به ریز (شیخ محمد قزلباغی) ده خوینتی، پاشان ده چیتته دیتی (گه وره قه لا) په زاوی (جامی) لای به ریز (مه لا نصرالله) ده خوینتی، پاشان ده چیتته دیتی (حسن سه لاران) و په زاوه کانی (سیوطی) و (کمال شرحی شافیه) و (حسام کاتی) له خزمه ت به ریز (مه لا احمد هه وشاری) ده خوینتی، پاشان له شاری سه قز ده چیتته حوجره ی (مه لا نه حمه دی هه به کی) و په زاوه کانی (قره باغی) و (حاشیه عبدالله یزدی) ده خوینتی، پاشان ده چیتته دیتی (خورده لوکی) و په زاوه کانی (گلنبوی اداب) و (عصام الدین استعاره) و (شرح شمسیه) له لای به ریز (مه لا شیخ عبدالله سمیعی) ده خوینتی، پاشان ده چیتته دیتی (حه مامیان) و په زاوه کانی (مطول) و (تحفه) شرح منهاج له لای پایه به رز (موحه مه د صدیق حه مامیانی) ده خوینتی.

پاشان ده چیتته دیتی (باغچه) و په زاوه کانی (جمع الجوامع) و (گلنبوی برهان) و (تهذیب الکلام) و (تشریح افلاک) و (شرح مواقف) و بری له (ته فسیری بیضاوی) له لای پایه به رز (مه لا سیدعبدالکریم واژه یی) ده خوینتی، له سالی (۱۳۵۲ ک) له خزمه ت پایه به رز (مه لا عبدالکریم واژه یی) نیجازه (ودم) ی ده رس ویتزی و فتوی وه ر ده گری و له ناخری سالی ۱۳۵۲ ده بتی به مه لای ده رس ویتزی دیتی (صاحب)، پاشان له ۱۳۵۴ دا ده چیتته دیتی قه ره بوغره و له سالی ۱۳۵۵ ده چیتته دیتی (ده ره زیاره تی خوارتی) تا سالی (۱۳۶۲) له م دی ده یان فه قی پی ده گه ینتی و هه زاران زیبوری ریتی خواناسین شاره زا ده کا و ده ستیان ده گرتی. پاشان هه رله م ساله دا (۱۳۶۲ ک) ده چیتته باشماخی تیله کو، له سالی (۱۳۶۷ ک) ده چیتته (مه رخوزی سه قز) و له (۱۳۷۳ ک). ده چیتته دیتی (تاله جه ر) و له (۱۳۷۶ ک). دیسان ده گه ریتته وه بو دیتی (باشماخ)، له سالی (۱۳۸۵ ک). به یارمه تی خه لکی باشماخ مزگه وتی باشماخ سه رله نووی دورست ده که نه وه، له سالی (۱۳۸۷ ک). ده چیتته دیتی (بستام) کاتی ده بینی نه م دی مزگه وتی نی یه به کوومه کی خه لکی مزگه وتی بستام دورست ده کا، پاشان له (۱۳۵۸ هه تاوی) ده چیتته شاری سه قز ده بیتته ده رس ویتز و بیتش نویتزی مزگه وتی (حاجی جه لیل صالحی)، له ناکامدا شه وی ۲۲ ی خاکه لینوه ی

سالی ۱۳۶۲ ی هه تاوی کاتی نوژی خه وتنان به گولله ی وێله کی شه هید ده کری.

به ریز نافع مظهر (شپرزه) له وه فاتی ماموستا دا ئه م شیعرا نه ی وتوه:

ماموستامه لا کامل کوچی دوا یی کرد	له خاک ی سه قز مال ئاوا یی کرد
که وتیان هاوار ماموستایان کوشت	شله ژان خه لکی له وردو درشت
موده رسیکی گه وره و به دین بو	زاتیکی مه تین مه ردی نه مین بو
عاقل و دلسوز زانا و عامیل بو	به هه مومه عنامه لا کامیل بو
گشت بو ت به داخن ماموستای زانا	پیاوی گه وره بوی له کوردستانا
هه زارو سیسه دله گه ل شه ست و دو	به ده س نامه ردی مردوله ده س چو
شه هاده ته که ت نه جری غازی بی	غه رقی ره حمه ت بی خوالیت زازی بی
نازیه ت باره بو ت زور له حه دبه دهر	قوتابیه که ی خو ت (نافعی مظهر)

خوالی خوشبو مه لا عبدالعزیز (صدرالعلما) مفتی

مه لا عبدالعزیز که ناو بانگی به مفتی و نازناوی به (صدرالعلما) زویشتبو، کوری (حاجی شوکرالله) که پیاویکی خوش ناوومیمکاری سه قز بوه. له سالی (۱۲۵۶ ی هه تاوی) له شاری سه قز له دایک بوه، باوکی دلسوزی له شه ش حه وت سالانه دا، ده ی نیی بو قوتابخانه و حوجره ی فه قی، پاش خویندنی قورئان و په زاوه وردیله کان و خویندنی پیشه کیه کانی زانینه ناینه کان، ماوه یی له خزمه ت خوالی خوش بو (مه لا محمد سعیدی سه رده ره یی) خویندویه تی. پاشان ده چیته مه هاباد، دوا ی نه وی ده چی بو کوردستانی عیراق و ماوه یی له بیاره له خزمه ت خوالی خوشبو (مه لا عبدالقادر) کانی که وه یی، بیاره یی

عیلمه کان ته واو ده کا و، هه ر له خزمه ت نه و ماموستا پایه به رزه دا ئیجازه (ودم) وه ر ده گری، پاش وه رگرتنی ئیجازه به ده عوه تی به ریز (بارام خانی فه یزوللا به گی) مالیکی دی (یه نگ ی که ند) ده چیته نه وی، ده بی به ده رس ویزی فه قی و پیش نوژی نه و شوینه، زوری پی ناچی که شوره تی نه م زانا گه وره ناوچه ی کوردستان ده گریته وه و، ده بیته هو ی نه وه که بری له هاوکاره کانی حه ساده تی پی به رن و قه ستی گیانی که ن،

دوای نه م ژوداوه به بیرو زای خوالی خوشبو (بارام خان) له وی بار ده کا و ده چئی بو سه قز، که به رژیز (بارام خان) به هاوکاری به رژیز (عه لیخان ساعد) مالیکی دئی (ئاره بوغلوی سه ری) مزگه وتی (پیر خه زایی) بو ته دریسی نه م زانا گه وره دورست ده که ن، به م جوړه ماوه یی به شوغلی پیروزی (ته دریسی) عیلم و قورئان و شه رعه وه، کاتی له قیمه ت نه هاتوی خوی ده باته سه ر، پاش ماوه یی به هوئی بیلحه تی و زیره کی و لی هاتویی خویه وه، زانا و خوبنکار و پیاما قولانی شاری سه قز، وه که په پوله ده وری تیشکی زانینی ده گرن و به نازناوی (مفتی) و (صدرالعلما) شکو و رژیزی لی ده گیرئی، له ناکامدا له سالی (۱۳۳۸ ک.) ده بی به ره ئیسی ئیداره ی (معارف و اوقافی) سه قز، له لایه ن (شالیار) نخست وه زیری نه و کاته ی ئیرانه وه حوکی (قه زاوه ت و شیخ الاسلامی) بو ده رده چئی، (حسن سروش استرآبادی) که له و کاته دا کوزه که ی (ره ئیسی) دارایی سه قز بو له باره ی مفتی دا نه م دوشیعه ری وتوه که چوار پیتی هه وه لی شیعه کانی ده بیته (مفتی)

مفتی خردمند نکو سیرت راد فتوی من مسکین داد

تا داد سروش مرده از دل گفتم یا رب تو بنای دین بدو کن آباد

مفتی له ناکامی ته لاشی خوی بو نریک بونه وه له حکومه تی وه خت له سالی (۱۳۰۲

هه تاوی) ده بی به (نوینه ری مه جلیس) که ماوه ی ده سال له سه ر کورسی نوینه ری زاوه ستاو بو، له سالی ۱۳۱۲ ی هه تاوی هه رله تاران به نه خوشی کوتوپر (سکته) له دنیا ده ر ده چئی و له قه برستان (انبار آب) تاران ده ئیزئی.

خوالی خوش بوو - به رژیز و پایه به رز - زانای به نرخ و عالمی خواناس (مه لا عبدالقادر سعیدی) کورزی مه لا نه حمه د مه شهوور به (مه لا کاکه) نه وه ی خواناسی گه وره (حاجی مه لا نه حمه دی تیکان ته په) له سالی ۱۲۸۸ قمری له دئی قه له نده ر له دایک بوه - خویندنی سه ره تای له خزمه ت باوکی دا ده س پی کردوه، پاشان له خزمه ت پایه به رز مه لا (عه لی وئزی) له دئی (تورجان) و پایه به رز مه لا عصام الدین شفیعی - له دئی (سه را)، دو سال له خزمه ت مه لا عومه ر قهر داغی و، شیخ باباعه لی سلیمانی خویندویه تی، له ناکامدا ئیجازه (ودم) ی له لای مه لا عصام الدین شفیعی وه رگرتوه و له دیکانی به رده زه رد - قه له نده ر - تیکان ته په - کلته په - سلیمانکه ندی مه لایه تی کردوه (له سالی ۱۳۳۲ هه تاوی) هاتوه ته سه قز و له خانه قای حاج شیخ مصطفی و مزگه وتی حاجی حه کیم و له ئاخردا چوه ته مزگه وتی دومناره، موده زریس و ئیمامی

جهماعت بوه، له ۱۰ ی خاکه لیتوهی سالی ۱۳۴۴ هه تاوی له تمه منی ۹۷ سالی کوچی دوایی کردوه و له قهبرستانی پهنای جهزرتی عومه را به خاک سپردراوه، خوالی رازی بن. ثم پیاوه زانا پایه بهرزه بیجگه له عالمی، هونه ر و شاعیریکی گهوره و بهنرخ و بهناوبانگ بوه که ثمه میش چهند نمونه له شیعره جوانه کانی^(۱)

موناچات

سه راسه ر غه رقی عیسیانم په شیمانم خودا تهویه
له ده رگانه ت په ناهینده و دوعاخوانم خودا تهویه
سه راپا سه رفی عومرم کرد له وادی غه فله ت و مهستی
له ویتسه ئاره زوی هوزی نزیکانم خودا تهویه
حه حقیقه ت نامه پی له عمال تهواوی رهش بویه وه پرووم
به به دبه ختی گرفتار و په ریشانم خودا تهویه
هه موو کهس روی هه یه پروکاته درگانه ت به غهیره ز من
سه ری کرد خویتن و خویناوم له جهرگ و دل وهکو سیلاو
له بهر ده ست نه فسی له مسماره نه سیرومات و گیراوم
جه هاله ت هوزی تالان کرد نه فامی شویتن و ریتی تیکدا
به بۆنه ی نه حمه دی موختار په نام هینا په ناهم ده
شه قاوه ت کوله پشتی به ست، له پشتم هیزی نه ژنوم چوو
نه سهف نه قدینه پی عومرم له ده ست ده رچوو به خوزایی
سه عیدی غه رقی گیزاوی پروو چه فه قه ت ئیسته
له ده رگانه ت په ناهینده و دوعاخوانم خودا تهویه
له ویتسه ئاره زوی هوزی نزیکانم خودا تهویه
به به دبه ختی گرفتار و په ریشانم خودا تهویه
که داماو و سه رنه فکه نده ی گونا هانم خودا تهویه
گه شی خویتن شاهیدی ده عوای شه هیدانم خودا تهویه
که سی بن کهس نه تۆی یاره ب موسلمانم خودا تهویه
ره فیقی وه حشیی سه حرا و بیابانم خودا تهویه
ده سهو خوار و له بهر ده رکی، که ریمانم، خودا تهویه
به سه توغیان و نه شراری، په شیمانم خودا تهویه
له ویتسه بن نهوا و پیر و په ریشانم، خودا تهویه
ده لن من تابعی خیتی سه عیدانم خودا تهویه
۱۳۳۵/۱۰/۲۷

وهتهن

وهتهن خوشه دپهات و شاری جوانت
به هه شته جه نه ته فیرده مه لای من
وهتهن شاخ و ده ر و دهشت و کیوانت
وهتهن پی کۆده بینم لاهه کانت
وهتهن زنجیری میهرت پی به سی دل
به ده رتدا گهری گشت لاهه کانت
وهتهن خوزگه ده بوومه پاسه بانن
وهتهن خوزگه ده بوومه پاسه بانن
وهتهن خوزگه ده بوومه پاسه بانن
وهتهن خوزگه ده بوومه پاسه بانن
وهتهن خوزگه ده بوومه پاسه بانن
وهتهن خوزگه ده بوومه پاسه بانن

و تهن کن بن سهری بن عیشقی تۆبن
 دهر ونم ئاگری تپدا ده سوتن
 شه راهی ئاگری قهلبم به داخت
 وه تهن بۆبن که سیت، ئاهمی دهر ونم
 وه تهن شهرت بن، له زیلله تۆخه لاس بیت
 وه تهن گهر دپته بیرم سه رکزی تۆ
 زوخواه شهربه تم، خویناوه جه رگم
 به سۆزی ئاهمی تۆ، جه رگم که باببه
 (ئه ویستا) شاد و مه سروره که نیستا
 له دوینیکۆنه سیم لای وه لات دیت
 وه تهن شهرت بن که ئازادت ببینم

روچی من بن فیدای جوتیاره کانت
 که بن ساحیب ده بینم نیشتمان
 به لئ تینی سه بونی گهر میانت
 به عینهن وه ته می کویتسانه کانت
 بکه م روحم فیدای داماوه کانت
 نه وه لئ روژه که ی کوژراوه کانت
 ده نالینم وه کو گیراوه کانت
 نه ماوه نۆ جوان و پیره کانت
 خه لاسیت هات له ده ست بیگانه کانت
 هه وای عینهن شنه ی کویتسانه کانت
 سه رم دانیم له ریتی سه ربازه کانت

ئهی موحه ممه د ئه نومر^(۱)

رۆله یی پاکی وه تهن ناواته جوان و لاوه که م
 سه رفی بیتکاری نه که ی هه ره وه ک برا گیراوه که م
 به سیه به ده ختی جه هاله ت رۆله سه رشیاوه که م
 فه رقی چه ندیکه سه واد و بیتسه وادی چاوه که م
 من به تینی (وَالْقَلَم) دوژمن هه مو بن ناو نه که م
 یه که تیو بن، ده فمی ناحه زکه ن له خا ک و ئاوه که م
 بۆ سه فای وی قۆچی قوربان سه د سمایل ناوه که م
 شهرت و روکی من ته وافی مه قبه ره ی کوژراوه که م
 جابلئ توخمی سه عاده ت رۆژ و شه و تیراوه که م
 خویتی گهش برژینه بۆریتی خا که دل سوتاوه که م
 تۆیش مه به باعیس په شتیری جه رگه هه لفر چاوه که م

ئهی موحه ممه د ئه نومر هتیری دوو ئه ژنۆم چاوه که م
 رۆله وا چا که به غه فله ت عومری خاوه ن قیمه ت
 هه ولی زانین ده خه ریکی سه نه ت و خوینن بیه
 نایه تی (هَل یَسْتَوِی) بیخویننه وه حالی ده بی
 تیغی تۆنۆکی قه له م بیت و، په ره ی کاغه ز سه ره
 بۆ ته ره قی میلله ت و خاکی وه تهن قه ت مه سه ره وه
 کورد سانه قیبله که م مینای دلی نه شکن کویم
 زه مزه م و ناوی حه یاته چه مه ل و جۆگه و شه تی
 تۆبرۆ خاری نیفاق بدروو، له نیو مه زرای دله ت
 هه ره وه کو نه جدادی خۆت بۆ مه ره زه بانێ خا که که ت
 من به کوردی پنت ده لیم رۆله بزانه چی ده که ی

زاری:

مه‌لا عبدالکریم کوزی عبدالله که نازناوی شیعی «زاری» یه، له سالی ۱۳۲۵ کۆچی (۱۲۸۴ هه‌تاوی) له دینی «ئالکه‌لو» ی فه‌یزوللا به‌گی له‌دایک بوه، سه‌ره‌تای عیلمه‌کانی له‌ حوجره‌کانی کوردستاندا خویندوه. پاشان ده‌چیته‌ دینی «حسن سلاران» و له‌ خزمه‌ت «ملا احمدی هه‌وشاری» ده‌خوینن، وه‌ك ده‌لی:

گه‌ر بـلـی. شه‌ممی جه‌ممی یارانم سه‌ردێزی دیوان هه‌م قه‌تارانم
مودده‌عام زاسته‌ چونكه‌ په‌روه‌رده‌ به‌ نان و به‌ ناو «حه‌س» سه‌لارانم^(۱)
دوای نه‌وه‌ی كه‌ عیلمه‌کانی ته‌واو ده‌كا، له‌ دینی «ئاره‌بوغ‌لوی سه‌رئ» نیشته‌جی ده‌بن و شوغ‌لی
فه‌لایه‌تی له‌باتی مه‌لایه‌تی بو‌خو‌ی هه‌لده‌بژیری، به‌لام پیش‌نوێژی بو‌خه‌لك كرده‌ و کاروباری ئایینی
خه‌لكی به‌زیوه‌ برده‌.

له‌ ئاکام‌دا له‌ سالی ۱۳۶۱ هه‌تاوی (۱۴۰۲ کۆچی) له‌ دنیای بـه‌ فـه‌ز کۆچی كرده‌، له‌ولای به‌فه‌ز
خانوی گرتوه‌. ئه‌م خوالی خو‌ش‌بوه‌، به‌زاستی شاعیریکی که‌م‌وینه‌یه‌ که‌ به‌داخه‌وه‌ تا ئیستا شیعه‌کانی
به‌ته‌واوی کۆنه‌کراونه‌ته‌وه‌ و له‌ چاپ‌نه‌دراون. کوزه‌کانی خه‌ریکی ئه‌م کاره‌ن، به‌لکو غیره‌تیان
بجولن و نه‌یه‌لن ئه‌م‌ ئاسه‌واره‌ جوانه‌ی باوکیان به‌تالان بزوا؛ ئه‌مه‌یش نمونه‌یه‌ك له‌ شیعه‌
ئاوداره‌کانی:^(۲)

شیعی فارسی «زاری»:

دلی دارم به‌سان بوته‌ در تاب وزو خون می‌چکد، وز دیده‌ خوناب
خلیده‌ خار هجران در رگ جان نشسته‌ زاغ‌نومیدی به‌بستان
لگدکوب ستم باشد وجودم نمی‌دانم از این سودا چه‌ سودم؟
گل‌عمرم شده‌ پژمرده‌ از غم تنم بی‌حس به‌سان مرده‌ از غم

۱- حه‌س «حه‌سه‌ن» بوه، (ن) که‌ی له‌به‌ر وه‌زنی شیعی لێ قرتاوه‌، ئه‌مه‌ له‌ زمانی عیلمی‌دا پیتی ده‌لێن «ته‌رخیم»، یانی

لابردنی «پیتن» یا «دو‌پیت» له‌ ناخری وشه‌وه‌، له‌به‌ر وه‌زنی شیعی. (نوسه‌ر)

۲- مشاهیر کرد ص ۴۵۱ و پرس و جۆی نوسه‌ر.

چنان گشتم زبون و عاقبت شوم در این ویرانه شد هم لانه ام بوم
چنان آشفته و زار و نزارم
که بر خود نام «زاری» می گذارم

شیری کوردی «زاری»:

له تاریکی شهوی هیجرام و موجتاجی چرای روتم له گهنجی ناره زو دور و له گه ل ماری خه مت جوتم
هه مو که س با بزانی چاکه وامن گیری داوی توتم غولامی خالی موشکین و قه دی باریکی وه ک موتم
له سایه ی ناوری عشقی جه مالی دلزفینی تو هه ماری نه فت و گوگرد و خه زینه ی بهرق و باروتم
نه گهرچی ناگری عشقت بلنسه ی بهرزه، سوزانه منم نه مزومه ندهر ناورم، هیلانه ناسوتم
له نهو زوژمو موژه ته دبیری قه تلی عاشقانی کرد منی بیدل خه ریکی تهوصیه ی تاشینی تابوتم
نه گهر داوود تهوفیتی خودا بیتونه کایاری نه من که ی پالنهوانی مه عره که ی مهیدانی جالوتم
گه دایی بی پهنه و بی که س و گهردن که چه «زاری» بهزه حه مت دهستی بگره، نه ز غولامی دهست و بازوتم

مه لا احمدی لاسور:

زانای پایه بهرز، قسه خوشی به تهرز، عالمی خوداناس و پاریزگاری دل پزله نور، مه لا احمدی
زه بیانی مه شهو به «مه لا احمدی لاسور»^(۱) کوزی مه لا خه سره و مه شهو به «پیریونس» ی له سالی
۱۲۸۵ کۆچی له دایک بوه. دوا ی خویندنی قورئان و پیشه کیه کان، ماوه ی چوارسالان له حوجره ی
«تورجان» له خزمه ت زانای گه و ره «مه لا محمد حسن» ی قزلجی خویندویه تی. پاشان ده چپته
«مه هاباد» و له خزمه ت زانای به زیز «مه لا محمد حسن» ی بورهانی دا عیلمه کان ته و او ده کا و هه ر
له ویش ئیجازه ی فتوا و ته دریس وهرده گری و ده گه زیته وه بو «پیریونس». ماوه یی له دیکانی
«خوش قشلاخ» ی فه یزوللابه گی و «مه رخوز» ده رسی فه قینی وتوه ته وه، ته منه نی پزقیمه تی خو ی له زنی

۱- به هوی نه وه که خالیکی سور، له گوتای زاستیدا بوه، بیان وتوه «مه لا احمدی لاسور»؛ سه رچاوه: پرس و جوله

خوالی خوشبو «مه لا علی زه بیانی»

دین و خزمهت به خه‌لکی هه‌زاری کوردهواری برده‌ته‌سەر. هه‌زاران زه‌حمهت و به‌زه‌یی خودای له‌سەر. ئهم زانا پایه‌به‌رز له‌عیلمی که‌لام و حیکمهت و منطق دا ده‌سه‌لآت و ناگایه‌کی زۆری بوه، له‌سەر په‌زاوه‌کانی (ته‌ذیب الکلام - جمع الجوامع - سیوطی - تحفه ابن حجر - نه‌ایه زه‌ملی حاشیه‌ی زۆر به‌کارهاتوی نویسه‌و؛ به‌لام به‌ داخموه چون نوسراوه‌ی زانا‌کانی ئیمه به‌چاپ نه‌گه‌یشتوه، می‌ژوو، زۆریانی نه‌ناسیوه.

مه‌لا عه‌لی زه‌هبانی: کوزی مه‌لا احمدی لاسور کوزی مه‌لا خسروه. ئهم زایا‌پیه به‌رز، زۆزی دوشه‌مه، چوارهمی مانگی «ربیع الثانی» سالی ۱۳۱۷ کۆچی له‌دایک بوه. قورئان و عیلمه‌کانی تا «شرح عقاید» و بزێ له‌په‌زاوی مطول و بزێ له‌کتیبی «جمع الجوامع» ی له‌خزمهت باوکی زانای خویدا خویندوه. پاشان چه‌وته خزمهت «حاجی باباشیخ» له‌تورجان، له‌وی په‌زاوی «زساله‌ی حیساب» و به‌رگی دوه‌می «جمع الجوامع» و به‌که‌ی تری «مطول» ی له‌خزمهت خویندوه. نزیکه‌ی په‌کسالی له‌خزمهت ماوه‌تومه و به‌هره‌یه‌کی زۆر له‌وه‌رگرتوه. سه‌دان گه‌وه‌ری له‌ده‌ریای زانستی هه‌ل‌گوتزاهه. که‌سبی خووخه‌ده‌ی جوانی ئیسلامی کردوه، نه‌وسی خۆی له‌ژه‌نگ‌وژاری تاوان و خه‌وش‌وخالی سوچ و گونا‌حان خا‌وین کردوه‌توه، له‌گۆزه‌پانی به‌کتا‌په‌رستی دا، به‌بیره‌و‌بزوای پالاوته‌وه، بۆ خزمهت به‌دین و ژین، زانومای گشت گه‌ل و چین، له‌ناخی دلیه‌وه خۆی بۆ ته‌رخان کردوه، پاشان چه‌وته خزمهت زانای پایه‌به‌رز «مه‌لا عه‌لی وه‌لزی» هه‌مامیان و په‌زاوی «ته‌ذیب الکلام» ی له‌خزمهت خویندوه. ئه‌مجار، په‌زاوه‌کانی «تشریح الافلاک» و «شرح مواقف» ی له‌خزمهت حاجی ماموستا «مه‌لا عبدالله وه‌لزی» باوکی ماموستا مه‌لا عه‌لی دا خویندوه، له‌ئا‌کام‌دا له‌مانگی ربیع الثانی سالی ۱۳۴۸ کۆچی، هه‌ر له‌خزمهت ئهم ماموستا‌دا ئیجازه‌ی وه‌رگرتوه. له‌دینی «مه‌رخوز» ده‌بیته‌پیش‌نوێژ و ده‌رس‌وێژ. ماوه‌ی هه‌شت (۸) سالان له‌دینی «مه‌رخوز» ده‌بیته‌تومه، پاشان له‌سالی ۱۳۵۶ کۆچی، ده‌بیته‌دینی «بوغه‌که‌ندی». له‌وی تا دوا‌چرکه‌ی ژیا‌نی، نا‌خ‌رین هه‌ناسه‌ی مانی، به‌ده‌رسی شه‌رع و قورئان و دین، زانومای خه‌لکی بۆ شه‌قامی دین و ژین، ده‌باته‌سه‌ر. هه‌زاران به‌زه و زه‌حمه‌تی خودای له‌سەر. له‌ئا‌کام‌دا زۆری

مانگی

سالی له‌دینا ده‌رچه‌وه.^(۱)

۱- سه‌رچاوه - نوسراوه‌ی پشت‌به‌رگی ۷- ی «نه‌ایه» به‌خه‌تی مه‌لا احمدی لاسور باوکی خوالی خو‌شبو مه‌لا عه‌لی و یه‌ستن له‌زاری په‌رزی ماموستا مه‌لا عه‌لی. (نومه‌ر)

حه ریق:

شاعیریکی خوش زمان، عالمی نهرمونیان، زیبواوی زیگای زاستان، زانای بهرزی نیکنه زان، بولبولی باغی ژیان، ده خوینی له سه چلان، زمانی پاسهوانی، گهوهه ری وشه ی دلان، بیرى بوکی زازاوه بهه زار قه له نه خشاوه، شیعری ئاوی زهوانه، هوی بوژانه وهی گیانه، جاری له سوزی عیشقا زمان ته ز و پاراوه، کاتی له دوری پیری بی په زوبال سوتاوه، نه میش ههروه کو «نالی»، بوگه له که ی نه ی گوزان، نهو بو کوژراوی کچان، نه م بو هه ژاری کوژان. نه میش وه کو مه وله وی په روانه ی دهوری شه مه، به لام مه وله وی «چرا» نه م خوری له بهر ده مه.

سوار چاکى نه م مه يدانه، زیبواوی نه م ته ريقه، خوالی خوشبو مه لا صالحی کوژی «مه لانصرالله» ی زیویه یی به که نازناوی «حه ریق» ه. له سالی ۱۲۲۹ کوچی له دینی «زیویه» له دایک بو، قورئان و عیلمه خواروه کانی له خزمهت «مه لانصرالله» ی باوکی دا خویندوه. پاشان چوه بو سوله یمانی و له مزگهوتی «شیخ محمدی بهرزنجی» ماوه یی خویندویه تی، دواپی ده چیته «قه ره داغ» و سه ریشی له «بیاره» داوه. له وی باسی «نکاح» له کتیبی «منهاج» ی نه وه وی له خزمهت شیخ حیدر ده خوینی، دیسان ده گه زیته وه بو سوله یمانی. له سالی ۱۲۹۲ کوچی (۱۸۸۴ ز) ده چیته «پینجوتین» و کتیبی «گلنوی برهان» له عیلمی منطقا، له خزمهت زانای گهوره «مه لا عبدالرحمن پینجوتینی» دا ده خوینی. نه مجار له ویوه بی پشوودان، ده زوا بو مه له بندی موکریان. دواپی ماوه یی گه زان، بو خویندن و بو ده رسان، زبی ده که ویته «بورهان». له وی ده بی به داوی ته ريقه ته ه، له لای به زیز شیخ یوسف شمس الدین (شیخی بورهان) ته ريقهت وهرده گری. پاشان ده چیته «مه هاباد» و ده بی به مدرسی مزگهوتی «سید حسن». هه ره له ویش ژن دینی و کوژ و کچیکی ده بی. له مه ولا پاشماوه ی ژیاپی ده کا به «په پوله» ی دهوری چرای شیخی بورهانی.

له ئاکام دا له سالی ۱۲۸۵ کوچی له ته مه نی ۶۵ سالی دا له مه هاباد کوچی دواپی ده کا و له قه برستانی مه لا جامی ده نیژری.^(۱)

۱- میژووی نه ده بی کورد ده نووسی مه لا صالح خه لکی «زیوه» ی لای سورداشی سوله یمانی به که پالی داوه به پیره گرونه وه، به لام له شیمه کانی وا ده رده که وی که خه لکی «زیویه» ی سه قز بو، وهک:
گه ره ده چمه وه صاحب نی به هیچ مونسى جانى گه ره ده چمه سه قز ناری سه قه ره و له جگه رما.
(نووسه ر)

حەریق کاتنی که له گەڵ دلبەرە دلفریتە کە ی دەدوێ، کۆلی دلی هەڵ دەزیزێ و دەلێ:

چاوه کەم نە مژۆلە گۆلشەن گۆل بە عیشووه خۆی نواند
 نە ک نە ک گیر بێ بە مەرگی تۆ قەسەم هیچ نەم دواند
 گۆل بە تۆزی پیتەوێ لاف و گە زافی لێ ئەدا
 وا شوکر سۆزە ی نە سیمت هات نە ویشی لێ ستاندا
 نە شتەری موزگانی تۆ هاتۆتە سەر سە فحە ی زوخم
 هەر خە تێ بو غە ی کخە تی سەوزی تۆ پاکی کێزاندا
 لە شکری ئاهم لە گەڵ جە یشی حە بەش دە عوا ئەکا
 حیرە تەم ماوه کە چۆن ئەو دلبەرە دلمی زفاندا؟
 بۆ گۆلی زوت هاتم و پەر چەم نە بینم بۆیە وا
 ما می نە و رۆژم بە شیوەن وە ک محزوم خۆی نواندا
 تۆلە ئەوێ گۆی وە فات هینایە نیو مە یدانەو
 نیستە چە و گانی خلافت پشتی سەد وە عەدی شکاندا
 تۆ خوا قەت غیرە تە بۆ تۆ نەری سەروی زەوان؟
 گۆل بە بێ تۆوا لە باغا خیتە تی خۆی لێ چە قاندا
 با و جود ئینساف بەدەم چاکە گۆلێش موشتاقتە
 هەر کە سێ مایل بە پیری کە و تەری قی ککی هە یە
 هەر لە شەوقی تۆیە سەر پۆش و گریبانێ دزاندا؟
 تۆ بە شوعە ی غەم «حەریق» ی وا و جاخت هە لگرا ندا
 ئەم زانا و شاعیرە بلی مە تە کاتنی که لە زیزی سەر خۆشانی جیهانی «تصوف» دا دادە نیشی سە بارە ت بە
 هاو مە بە ستان و دورە پارێزان لە پەلێ قە زاوێ تا، دادە نیشی و دەلێ:

نێنکاری سرایە ت مە کە ئە ی مونکری مفسس
 بێ سەیری قە مەر کە، چە بە شەوق و بە ضیایە
 منکر بە مە سە ل شە بپە زە، بێ نوری هدا یە ت
 خۆی تالبی زولمە ت بو، خوا نوری نە دا یە
 هەر مە زبە لە هەر مە شە عە ل جیتی پز تەوی شە مسە
 یە ک جیگە ی فوضلە، یە ککی جیتی فوضە لایە
 بارانی بە زە حمە ت لە تە زە ف مە بدە نی فیاض
 قە ترێ ئە سەری سونبول و یە ک چقل و گیایە
 تێ فی کەرە لە ئە جزای عە ناسر، بە تە بیعە ت
 یە ک مایلی مەر کە ز، یە ک، مە یلی بە هە وایە
 نقصان لە تە زە ف قابیلە، نە ک فاعلی موختار
 ئەم قە ولی منە، رأی جمیمی حو کە مایە
 بورهانه لە سەر جە هلی عە دو، شە مسی حە قیقە ت
 چاوی بە تە مە ع پز بوو، قە لبی بە حە سادە ت
 طالیع بوو ئەو ئە حە مە قە جۆ یای چرایە
 هیندونی یە ئایینی، لە ئاوی نە ئە دا تە عە ن
 وە ک تە بی بە هاییم، زە حە تی هەر لە شە وایە
 پەر وانه یی هەر جە مە ع نە بی، چاکە «حەریق» ی
 ئاوی نە چ سوچی هە یە، ئەو زوی سیایە
 خۆ ت باوێ ژە ناو، زومزە ی ئەم (شە مسی) هودایە

ساتن تر لە دوری نیشتمانی خۆ شە ویستر لە گیانی، لە جە وری دە و رانی پز خە م و هیجرانی،
 دەنگ هە ل دە بزێ و دە نالینی، بە لکو یاری و فاداری بێ بە هاواری و نیشتمانە کە ی لە دا گیر کەر ان
 بستینیتە وە، لە دلە زاو کیتی بخا و بیحە سینیتە وە، شە می ئە وینی بۆ هە ل کا، تاریکی خە م و خە فە تی لە

دل ده رکا و ده لئ:

هه وری خه فه ته به فری غه می داوه به سه رما
 گاهن به شه راره ی غه م و گه ه ، سه زسه زی هیجران
 که وتوتنه سه رم نه شک و غوباری نه له می دل
 گه نه چمه وه «صاحب» نه هیچ مونس ی صاحب
 شاهدمه حه واسم که سه که م! چهنده که ماسم
 هه چهنده به جسمانی که دورم له حوزورت
 توفانی سورشکم چوه سه ر (جودی) وجودم
 له و ساوه که تۆزۆیی، دلم زۆیی به دوتا
 بئ فوجی وه فاکه ت که جه فاپه ره ره ئیمزۆ
 له م قه سه وه ته دا، تا وه کو که ی په رده ی زولمه ت
 ناوینه ی دل ژهنگی قه ساوه ت زوخی پوشی
 مه زوانه به زاهیر که به سه بن قوتسم و زوتم
 سه رمایه ی له م مولکی خه یالانه «حه ریق» ی

پاشان وه ک پیاو باشان چهنده زۆز له پئش کۆچی دواپی دا، وه ک خوا حافیزی له یاران بکا ده لئ:
 له خه رمانی له مه ل میروی عه مه ل جه زبی نه کرد دانی
 نه لئین جه رده ی نه جه ل زیکا به کاروانی نه فه س نه گری
 ته ریده ی نه فس و شه یتان قافلله ی تاعاتی غازه ت کرد
 ترازی تاعه ت له نگه هه تاکه ی نه سه ره وه سه رته
 به سی بن تاعه تی زوکه ش مه له ک صرافی نه عماله
 نه واه ردی نه جه ل هاتوو له شوشه ی عومر دا، ساهه ی
 حه یات خۆ چو له ئیو جامه ی حه یاتی عاریه ت بن عار

«حه ریق» هه ر وه ک سوتاوی نه وینی خوانا سین بوه، نه وینداری نیکنه ی جوان و شلک و زازاوه

بوه، وه ک ده لئ:

تال و شیرین بیکه وه نه م دیوه چابن، چانه بنی مهر که سیکي هم نشینی چانه بنی، پیت چانه بنی
باکی:

هونه ری دلسوز و نهوینداری دین، عاشقی حقیقهت و زیبوری زئی یه قین نهوینده ی نه سرین،
 زویوه له چاری؛ مه لا محموده و «باکی» نازناوی. صوفی دل سافی هم مهیدانه، که چاوه زوانی زه زای
 زه حمانه. مه لا مه حمودی باکی یه، له سالی ۱۲۵۲ کۆچی له دایک بوه و سالی ۱۳۱۸ کۆچی له دنیا
 دهر چوه. هم زانا به دینه، چاو به نه سرینه، خه لکی خوزخوزه ی لای سه قره، نهوس له بهر ده ستیا مات و
 کره، موریدی خوالی خوشبو «شیخ عمر ضیاء الدین» ه، زیبوری زئی خودا ناسینه، هم نازا پیاوه بو
 نان منه تی که سی نه برده، بۆ به زیوه چونی ژیا نی مۆری هه ل که ندوه، خوالی خوشبو له م شیعرانه دا،
 پیری به زاو ته گیری خوی ده دوتنی و ده لی:

ای بلای دل صاحب نظران بالایت	آتش خرمن سودازدگان سیمایت
قوت جان طرفه نگاهی ز دو چشم سیهت	قوت دل سخنی زان لب شکر خایت
عیش جنّت ثمری از شجر دیدارت	تاب دوزخ شری از غم جان فرسایت
مست و مخمور سر از خاک لحد بردارد	هر که لب تر کند از چاشنی صهبایت
گرز شوریده دلان شور قیامت خواهی	جلوه ده طلعت جان بخش جهان آرایت
نازنینا به سراپرده عزّت بازآی	کور آن چشم که خالی ز تو بیند جایت
دیده خاک نشینان سر کویت را	باز روشن کن از آن سرمه خاک پایت
ما به دام تو گرفتار و تو از ما بیزار	تو ز ما فارغ و ما شیفته و شیدایت
جان به لب آمده پروانه دلسوخته را	شمع جان! تا به کی آخر نبود پروایت
دزه ای ام به هوای رخ تو سرگردان	واله حسن «ضیاء»، غمزه سودایت
نظری بر من بیچاره مسکین فرما	من فدای نظر و منظر مهر افزایت

باکی از «باکی» دلتنگ و پریشانست

سرورم! آه ز بی باکی و استغنائیت^(۱)

نافع مظهر: شاعیری خوش ناوی سه قز، که به قهله می خوی بوی نووسیوم.

به ناوی نهو خوای گه و ره میهره بانه و نه دا خه لات

لی ناپرسم لیم نه پرسنی داوای لی ناکم پیم نه دات

سهرتان نه ئیشینم! من ناوم نافیه و شورتم مه زهره؛ نازناوم شهرزه یه. کوزی حاجی شیخ محمود، کوزی حاجی شیخ برایم، له بنه ماله ی شیخه کانی که س نه زانی «سهرشیوی سه قز» م. بنه چه مان نه گاته وه سهر شیخ نه سعه دی گه و ره، که یه کن له پیاهه ناسراو و ناوداره کانی روحانی بووه و ئیسته یش زور له خزمانی پشتم له لادی و شارا به م بونه وه شوره تیان نه سعه دی یه و له ویشه وه نه چینه وه سهر مه ولانا مه لا محمودی شه موله، که مرقه دی له دئی شه موله ی سهرده شتی کوردستانه ناسراوه و به زیزی نه گرن.

دایکم ناوی خاتو حه لیمه یه، کچی شیخ مسه فای جوانزویی یه، که مرقه دی له شاری سه قزه و ناسراوه و به زیزی نه گرن. حاجی شیخ برایمی باپیرم له دئی که س نه زان خانوبه ره و باغ و ههرشتیکی نه بی نه ی داته دهس کوزی گه و ره ی به ناوی شیخ محمد و خوی به مال و خیزانه وه که یه کن له وانه شیخ احمدی امین الاسلام نه بیت زو نه کاته شاری سه قز و خه لکی سه قزیش لی ره مزگه وتیکی به تایبته بؤدروس نه کهن و حاکمی وه ختیش دیه کی بچوکی به ناوی سیدئاوا پی نه به خشی و له شارا نیشته جی نه بیت. ئیسته نه م مزگه وته ههر ماوه و نه م دیشه. باوکیشم که خویندنی ته واه نه بیت ههر له جیانی باوکیا نه بیتته مدّرسی نه م مزگه وته، وه کو نه گیزنه وه له وه خته دا ههر چوار حو جره ی نه م مزگه وته پز نه بی له فه قی که له هه مو جیگه ییکه وه رووی تی نه کهن، زیاتری له تالشی گیلانه وه.

سالی له دایک بوم: له سالی ۱۳۳۶ مانگی دا به رابه ره به سالی ۱۲۹۲ ی هه تاوی له هه وه له شهزی جیهانی دا له شاری سه قز له دایک بوم. من دواچۆز و پاشه به رهم، یانی ئیتر منال به شوین منانه هاوته. نه مه نم یه ک سال و نیو بوه که باوکم له شاری سه قز افه وتی کردوه و نه نیا برای گه و ره مان شیخ فخرالدین مظهر له لای بوه، باقی خیزان له ترسی روس شارمان به جی هیستوه و له گه ل مالی حاجی شیخ عارفی خالوما زومان کردوه ته هه ورامان و مه ریوان. پاش دو سال ته قاوته ق نه گزینه وه بو سه قز. له هه ساله ییما نه منتیزنه قوتاوخان و ماموسا کانم نه وه ی له بیرم بیت شیخ مه لا حه مه صادقی عارفی که

قورعان و کتییی گلستان و بوستانم لا خویندوه، بزئ دهرسی تصریفی زنجانیم لای شیخ فخرالدین مظهر کاکام خویندوه، لای ملا کامیل نقشبندی و لای ملا شیخ محمدی مردوخ قزلبلاخی که زه حمه تی زۆری له گه ل کیشام خویندومه. من حهزم نه کرد بچمه مه دره سه ی تازه؛ دایکم و کاکام نه یانوت شوینی باوو باپیرت کویر مه که ره وه دهرسی دینی بخوینه. هه لای ماموسا شیخ محمد له تاله جه زبوم که له سالی ۱۳۱۳ ی هه تاویدا بو هه وای گهر میان که وته سه رم و چووم بو سلیمانی. دهرسی باشم نه بو و له ویه چوم بو که رکوک، له ویش به ونه وه که خویم مه یلم لی بو ماموسای باشم نه بو؛ نانی فه قی به تیشم له لا سوال و پی نازه حهت بوم، ناچار له سالی ۱۹۳۶ میلادی مه سیحی دا که سالی ره سمی حکومه تی عیراقه له شاری که رکوک بوم به سه ربازی به شی پزشکی نه رته شی عیراق (الجندی القسم الطبی فی الجیش العراقی) پاش سن مانگ له «مستودع» مدرسه ی سه ربازی نارد میانه «مستشفى العسکری»، بیمارستانی سه ربازی، که ته نیا خه سته خانه ی سه ربازی بو له که رکوک. پاش سال و نیوی که له که رکوک خه زمه تم کرد نارد میانه نه خوشخانه ی سه ربازی له سلیمانی (المستشفى العسکری فی السلیمانیه). نه ی ئینتیقاله م زۆر پی خوش بو؛ چون سلیمانی هه موی کورد بون، ذاتا خه لکی سلیمانی میلیله تیکی غه رب دۆس و میوان دارن و خه لکی سه قز و ناشنای زۆریشی تیا بو. به بۆنه ی مالی حاجی میرزا عه ولای غرق ی باوکی مه لا فیض الله مخلص که سه قزی بو؛ هه م خه یات بو، هه م شاعیر و مه لا فیض الله یش له وئ فه قی بو، له خه زمه ت علامه شیخ عومه ری ابن القره داغی دا نه ی خویند، بوم به ناشنای حاجی باقی بنگینه که خه لکی سه قز و له خانه واده ی که لانه ر بو، که نه چوه مه کته بی شه وانه ی زانستی، شاگردانه و بو؛ به نه سبه ت مه علوماتی خو ی شاعیر تکی کوردی باش بو. به بۆنه ی بنگینه وه چومه خه زمه ت حاجی توفیق به گی پیره میترد که مودیری رۆژنامه ی ژین و ژیان بو و سه ره پرستی مه کته بی زانستی بو. به بۆنه ی به نگیینه وه له مه کته بی زانستی که به سه ره پرستی مه لا سه عید افندی به زویه نه چو، له مه دره سه ی زانستی ناووسیم کرد و له وئ دهرسی تازه مان، وه کو حیساب و هندسه و جه غرافیا و مدنی و ئینگلیزی نه خویند. له وئ له گه ل زۆر له رۆشن بیره کان و کوزانی مه کته بی رۆژانه ی سلیمانی بوین به رفیق و ناشنا که شه وانی جمعه و سن شه ممه نه هاتن بو «محاضره» یانی قسه کردن و خویندنه وه ی مه قاله، یا شیعری خو یان، یا خه لکی تر؛ وه کو شه وی شاعر وابو. نه غلب کارمه ندانی ئیداری و ماموساکانی مه کته بی رۆژانه و ده بیره عه ره به کان و پیاوه رۆشن بیره کان شه وانه له وئ کوئه بونه وه.

هه لباردنی ناو: زۆر له جوانه کان هاتنه سه ره نه وه که ناوی کوردی بو خو یان هه لبژیرن، منیش

ناوی شهرزم بز خزم هه لبارد. ئم ناوی «شهرزه» مه یادگاری ئمو وه خته یه.

مه لا محمد نعمت ز ادە: مه لا محمد نعمت زاده کوزی مه لا عبدالرحمن، له «ده» ی خه زه لومری سالی هه زار و دوسه دوپه نجاوس (۱۲۵۳/۸/۱۰) هه ناوی، له شاری «کو» ی کوردستانی عیراق له دایک بووه، دواي ئموه ئاوازویه تی دهستی کردوه به خویندن و گشت عیلمه کانی له خزمهت باوکی زانای خویدا ته واکردوه و به پایه گه یشتوه. مه لا عبدالرحمن، به کی بوه له عالمه گهوره کانی «کویه» و له هونه ری شیعر و نووسیندا ته زده ست بوه؛ به لام شیعره کانی به ئیمه نه گه یشتوه. ئم زانا گهوره دوو کوزی عالمی به ناوه کانی: (۱- مه لا عبدالله ۲- مه لا محمد) بوه که له ترسی ئموه کوزه کانی نه به نه سه ربازی و له خویندن نه که مونه دواوه، نیشتمانی خوشمویستی به جی دیلی و کوچ ده کا و له شاری «مه هاباد» ده گرسیتوه.

پاشان به ده عوه تی خوائی خوشبو (افتخار) ده بی به مه لا و مژرسی دبی سلیمانکه ندی. ئموکاته سلیمانکه ندی مه رکهزی عیلم و زانین بوه، که افتخاری لی هه لکه وتوه، دواي ماوه بی کانی «جانگیر خانی» ئاغای کولته په، به ناویانگی جوانی ئم زانا گهوره گوتی ده زینگیتموه؛ سانی به نیشکی خواناسین و زانین ده بوو یتیمه؛ سه ره لدینی و ده لی: عالم چرایه و بز هه موان هه لکراوه، زهوانی به سلیمانکه ندی شموق بداته وه، به لام «کولته په» خمو بیبانه وه. بهم جوژه، مه لا عبدالرحمن ده با بز «کولته په» و زوری زیزی ده گری، تا دوا کانی ژیا نی له م دیدا زانیاری بلاو ده کاته وه و نوور و شموق بز خه لک ده داته وه و وه ک چرا له زبی زیبواران دا ده گری. له ئاکام دا له سالی ۱۳۲۹ کۆچی به دهنگی خوشی «ارجعی» گیانی شیرینی به رهو خودا ده گه زیتیمه، تا به زه حمی خوا له به هه شتی به رینی دا به سه سیتیمه. هه ره له دبی کولته په یش ده نیژری. زه حمه تی خودای له سه ری ی. چل زوژ دواي کۆچی «مه لا عبدالرحمن»، «مه لا عبدالله» ی کوزیشی له دنیا ده رده چی و ئمویش هه ره له کولته په ده نیژری. ئم «مه لا عبدالله» زانا و نووسه ریکی که موینه بوه؛ به لام مه رج و شه رایتی زه مان شه پۆلی ده ریا به، کاتی مرۆ ده با ته سه ره لوتکه ی شکۆ، کانی ده یهاو یته ژیر چیلکه موه یلی به رد و کوکو، له نامه به کدا که به فرهانی «جانگیرخان» ده عوه تی له کۆمه لی له پیاوما قوولان، بز دبی «کولته په» کردوه، جوژی به سوره تی پیروزی «انا انزلنا» ده برا زینیتیمه، که زانا له خویندنه موه ی ناییتیمه، چون جار له گه ل جار پیتیدا ده چیتیمه.

مه لا محمد دواي کۆچی باوک و برای، ئمرکی ژیا نی مال و خیزانی به کجی ده که مۆته سه رشانی.

ئموکاته خه لکی زۆر هه ژار و دهس کورت بوون. ئهم زانا ئازایه، که مه بهستی هه زه زای خودایه، ئاوا دهنوسی: «زانا به رزه کان، پیاوماقوله کان، سهیده کان و فه لاکانی کولته په و ده و روبه راز هه حه تان پین ئه دهه، که خوالی خوشبو «مه لا عبدالرحمن» ی باوکم، له تاریخی «۱۳۲۹ کۆچی» له دنیا ده رچه و «سن ئه من» که بریتیه له «سیسه د قران» قه رزازه، چل زۆژ دوا ی کۆچی باوکم، مه لا عبداللهم ی برایشیم له دنیا ده رچه، ئه و باره قورسه و ئه و قه رزه گرانه که وتوه نه سه رشان ی من؛ چون باوکم ئه وه نه دی سامان به جی نه هیشه که قه رزه که ده ریننی، به لکو به هوی کاری فه لایه تی و پیش نوژی و تیکۆشانی بێ و چانی خۆم ئه و قه رزه م داوه توه و شه زافه ته نه دانه ژیاوم. خواهی شتم ئه وه به هه رکه س ئاگای له مه یه کاغه زه که م بۆمۆر و ئیمزافه رمی».

جائیه ی خۆینه ری به ژیز بزانه و بزوانه زانا کانی ئیمه ی کورده واری، به و حاله یش له زێ دهرنه چوون و پیاوانه ژیاون؛ بۆ خه لکی خۆینه دوویانه و وه ک زۆژه لاتوون و وه ک چراله سه ر شه قامی دین گزاون، ئهم زانا خواناسه، به و حاله ش ده رسی فه قیه ی وتوه توه و زانای باره یناوه؛ له زێی خوا دا زۆری زه حمه ت کیشاوه، په زای نووسیوه و کتیبی داناوه. له سالی ۱۳۴۶ کۆچی (= ۱۳۰۶ هه تاوی)، دهستی کردوه به وه رگیزان (ته رجه مه) ی کتیبی «فتح المعین» و له سالی ۱۳۴۸ کۆچی (= ۱۳۰۸ هه تاوی) ته رجه مه که ی ته و او کردوه و ناوی ناوه: «به رنامه ی دین - ته رجه مه ی فتح المعین». ^(۱) ئهم زانا پایه به رزه، له دوا زده ی خه زه لوه ری هه زار و سیسه د و سی و شه ش (۱۳۳۶/۸/۱۲ هه تاوی) له دێی کولته په کۆچی دوا یی کردوه. ده حمه تی خودای له سه ر بێ ^(۲)

حاجی مه لا محمد باله قولویی (مه شه ور به حاجی خه لیفه): کوزی مه لا سعید له ۲۷ ربیع الاولی سالی ۱۲۷۲ کۆچی له دایک بوه و له ۲۷ رضانی سالی ۱۳۵۶ کۆچی له شاری مه هاباد له دنیا ده رچه. دوا ی خۆینه دنی قورئان و عیلمه خواروه کان له خزمه ت باوکی دلسۆزیدا

۱- په زای «فتح المعین» که له مه زه به ی ئیمامی شافعی دایه و شه رح له کتیبی «قرّة العین» کردوه. زانای خواناسی خوالی خوشبو: (زین الدین کوزی عبدالعزیز کوزی زین الدین کوزی علی کوزی احمد المعبری - الملباری -) دایناوه. بێجگه له مه په زاوه، کتیبی «ارشاد العباد» یش ئهم زانا گه و ره نووسیوه تی، که له سالی ۹۸۷ کۆچی له دنیا ده رچه: (الاعلام - خیر الدین الزرکلی)

۲- ئهم با سه م له برای به ژیز مه لا سه ید رسول ابن الشهید وه رگرتوه. (نوسه ر).

ده‌چی بۆ کوردستانی گهرمێن و له شاری سوله‌یمانی ده‌گرسیته‌وه، دواى ماوه‌یه‌ی ده‌گه‌ژیته‌وه بۆ شاری سنه و عیلمه‌کانی له‌وێ ته‌واو ده‌کا و هه‌ر له‌ سنه‌یش ئیجازه‌ی فتوی و ده‌رس و تنه‌وه و ده‌ده‌گرێ، پاشان ده‌گه‌ژیته‌وه بۆ دینی خویان و ماوه‌یه‌ی ده‌بێ به‌ مه‌لا و ده‌رس و یژی «بآله‌قولو»، ماوه‌یه‌ی کیش له‌ دینی جام‌بلاغ، مه‌لایه‌تی ده‌کا و پاشان ده‌چیته‌ شاری «مه‌هاباد» و له «خانه‌قای نه‌هری» (خانه‌قای شه‌مزیان) ده‌بێ به‌ مه‌لای پێش‌نوێژ و موده‌ززیسی ئه‌وێ و تا ئاخ‌رین کاتی ژیا‌نی (۲۷ زه‌مه‌زانی سا‌لی ۱۳۵۶ کۆچی) خه‌ریکی ته‌دریس و خزه‌مه‌تی ئایینی ده‌بێ، ئه‌م زانا گه‌وره‌ مروه‌یه‌کی خوش‌به‌یان و عالمیکی دڵپاک و پارێزگار بوه. سید عبدالقادر گیلانی زاده‌ی به‌ ئوستادی خوی هه‌لبژاردوه. سێ جار حه‌جی به‌ حه‌جی هه‌تاه‌ و له‌م باره‌وه کتیبه‌یکی نووسیه‌وه. ئه‌م زانا به‌ ژێزه‌ بێجگه‌ له‌ عالمی هونه‌ریکی خوش‌زه‌وق بوه و جار جار شیعی و ته‌وه و نازناوی «به‌ها» یه‌شی بۆ خوی داناوه. ئه‌مه‌یش نموونه‌یه‌ی له‌ شیعه‌کانی:

نگاری مه‌سه‌وشی زیبا نیقیابی شه‌رمی لا داوه	له‌ شۆری عاشقان ئه‌مه‌ز ده‌لێی مه‌حشر هه‌لتاره
به‌ غه‌مه‌زی چاوی مه‌ستی ساحری مه‌یدی دلی وا کرد	وه‌کو بیه‌ژن له‌ چای ئه‌مه‌ فراسیابی مه‌ینه‌تا ماوه
له‌ جیلوه‌ی قامه‌تی سه‌روت خه‌جآله‌ت سه‌روی جۆیاره	له‌ به‌ر غونچه‌ی ده‌مت ئه‌ی جان فدات بێ، غونچه‌ داماره
له‌ به‌ر موشکی دو گیسوت بای صه‌با وا عه‌به‌ر ئامه‌زه	له‌ بازارێ خوته‌ن دا موشکی ئه‌ده‌فر بێ زه‌واج ماوه
مه‌گه‌ر ماری ضوحاکه، قاتلی خه‌لکه‌ سیازولفت؟	وه‌یا زه‌ش ماری گه‌نجه، ده‌وری گه‌نجی زه‌ومه‌تی داوه؟
وه‌ یا ده‌وری زه‌شه‌ به‌مه‌ زه‌نگه‌ پوشی ماهی لاوخسارت؟	شه‌وی ده‌یجوره، یا زولفه‌ که‌ ره‌ژی زوتی پۆشاوه؟
مه‌گه‌ر گوڵباخه‌ دوززت وا که‌ سور و ناز و پزناوه؟	که‌ هه‌ر که‌س دی وه‌کو بولبول ده‌بێ شه‌یدا هه‌تا ماوه
په‌ری یا خو‌فرشته‌ی وا له‌ طیف و دلبه‌ر و شوخی؟	وه‌ها له‌م حوسنی شیرینت خه‌لاق گشت عه‌جبه‌ ماوه
بلسوره‌ گه‌رده‌نت یا که‌ هه‌ز و یا شوشه‌ یا زه‌زه	له‌ طیف و زه‌رد و صاف و دلبه‌ره، پزتاب و پزناوه
به‌ده‌ن گوڵباخ، لباس گوڵنار، چ شیرین ئیستغافیکه	عه‌جبه‌ مه‌ششاهه‌یه‌ی به‌و گوڵبونه‌ ئه‌و به‌رگی پۆشاوه

«به‌ها» زۆحی فیدای دو چاوی جاده‌ی مه‌ستی غه‌ممازت

به‌ غه‌مه‌زه‌ سه‌ده‌ وه‌کو هه‌ژوت و مارۆتی فریب داوه^(۱)

مه‌لا صالح فازوقی (کوزی صوفی محمد):

له‌ سا‌لی ۱۲۸۵ هه‌تاوی له‌ دینی «خه‌یده‌ر» له‌ دایک بوه. دواى خویندنێ قورئان و عیلمه

خواروه کان، لیف و کتیبی ناو ته سه رشان و بووه دهس هینانی گه وه هری دین و شه زه ف، یانی خویندن و فیربون و تیگه یشتن و به خودا گه یشتن، وه ده رکه وتوه؛ له م زئی دا تا شاری سولیمانی نه گرساوه ته وه؛ له ویی ماوه یی خویندویه تی، پاشان به کۆله باری زانین گه زاوه ته وه بو دینی «بوغده که ندی» و «تور جان»؛ له هه ر کام له م دی یانه که سبی که مالی کرده؛ ته لای ده سه و شاری بو یانه ی خوشبه ختی بردوه و ئیجازه ی فتوا و ته درسی وه رگرتوه و له دینی «سه رته که لتو» ی سه رشیو بو به مه لا؛ پاشان له دیکانی خورده لوکی، له گری، خانقای شیخ جلال، بو به پیش نویژ و ده رس و یژ، له هه ر کام ماوه یی خزمه تی به دین و زینی خه لکی کرده و ده یان فه قیی باره ییناوه، هه زاران گیژاوه ی نه وس و شه ییتانی له خه لکی لاداوه؛ پاشان ها نو ته شاری سه قز له مرگه وتی حاجی شیخ مصطفی دا بو ته پیش نویژ و ده رس و یژی فه قی. له ئاکامدا له ته مه نی ۴۵ سالی دا به هوی نه خویشی کوتوپز (سه کته) له به ر واری ۱۳۲۸/۲/۳ هه تاوی کۆچی دوا یی کرده^(۱) ره حمه تی خودای له سه ر.

حاجی مه لاسیف الدین- ی - غفاری ئارده لانی -

زانای گه و ره و به سۆز، بو دین و گه له که ی دلسۆز، خواناسی دلپاک و زه بیانی، حاجی مه لاسیف الدین- ی - غفاری ئارده لانی - له سالی ۱۳۰۰ کۆچی له دایک بووه؛ به لام وه ک فه قیکانی ده گیژ نه وه خو یی فره مویه تی: «یه ک زۆژ و یه ک مانگ و یه ک سالی ماوه بو سالی ۱۳۰۰ کۆچی که من له دایک بووم.» ئه م زانا خواناسه له گشت عیلمه کاندا به تاییه ت له تفسیر و شه ر عدا ده ستی بالای بوه و ته مه نی خو یی له دینی «یورقول» به خزمه تی دین و ئیرشادی خه لک برده ته سه ر. له ئاکامدا له زه شه مه ی سالی ۱۳۴۵ هه تاوی له ته مه نی هه شتا وه شه ت سالی دا له دینی «یورقول» کۆچی دوا یی کرده؛ ره حمه تی خودای له سه ر یی. گلکۆی باغی به به ر یی، باغچه ی گۆل و سیتبه ر یی، دور له ئاوری سه قه ر یی.

افتخار السلطان «عبدالله ناهید»: عبدالله ناهید، مه شه ور به «افتخار السلطان»، کوزی مصطفی به گ، کوزی شیر به گ، کوزی فیض الله به گ، له سالی هه زار و سی سه دو یازده (۱۳۱۱) کۆچی له دینی سلیمان که ندی له دایک بووه، هه ر له سلیمان که ندیش ده ستی به خویندن کرده، پاشان چوه ته شاری «مه هاباد» و له حوجره ی خوالی خوشبو «قاضی علی» زانای گه و ره ی مه هاباد، له ویی عیلمه

۱- سه رچاوه: به زیز عومه ز فازوقی نوسه ری په زاوی نظری به تاریخ و فرهنگ سقز کردستان، کوزی خوالی خوشبو.

عهزه بیه کانی خویندوه و نه دهب فیربوه و به پایه گه یشتوه، پاشان گه زاوه ته وه بو سلیمانکه نندی، به هوی سه عی و تیکوشانی بی و چان، له ماوه یه کی که م دا زمانی فه زانسه بی فیربوه و بزێ له زمانی روسیشی وه رگرتوه. افتخار، پیاویکی زانا و نان بده و میهره بان بوه، تیکه لاوی کۆز و کۆمه لی زانایانی به خه نیمه ت زانیوه، ئیراده تی به عالمه دینه کان زۆر بوه، له هونه ری وینه گه ری دا ته زده ست و له هونه ری نوسه ریشدا ئوستاد بوه. له شه زی هه وه لی جیهانی دا به هوی لی هاتویی و کارزانی، نه خشیکی گه و ره ی له هیمنی و ئاسایشی ئه م ناوچه ی کوردستاندا گیتراوه. ئه م زانا و کارزانه له سالی ۱۳۱۶ هه تاوی به نوماینده ی شورای میلی و نوینه ری خه لکی ناوچه ی سه قز هه لبژیردراوه و تا سالی ۱۳۲۱ هه تاویش له مه جلیسدا ماوه ته وه، له ئاکامدا ۱۶ مانگی خه زه له و ره ی سالی ۱۳۲۴ هه تاوی به رابه ری ۱۳۶۴ کۆچی، له دتی سلیمانکه نندی له دنیا ده رچه وه. زه حمه تی خودای له سه ر. خوالی خوشبو ئه م کتیبانه ی نویسه وه: ئه وانه ی له چاپ دراو: ۱- په لوانانی گمنام (به فارسی، له ۳ به رگدا). به لام به داخه وه ته نیا به رگی هه وه لیانی بو چاپ کرا، به رگه کانی تری به هوی که مه ته ر خه می که س و کاره کانی بی سه روشوین له ناو چون. ئه م په زاوه باسی زاوه ستانی قاره مانه کانی کورد له به رابه ری هیرشی «مه غول» دا ده کا. ۲- چگونه به مریخ رفته (فارسی) ۳- زندگی من ۴- تکوین کائنات (له ۲ به رگدا) به رگی هه وه لیان چاپ کراوه. ئه مانه ی تا ئیستا چاپ نه کراوه: ۱- احمد و رعنا ۲- لغتنامه فارسی به کُردی ۳- مصاحبه با شیطان ۴- علی چکمه سور^(۱)

حاجی بابیه شیخی تورجان

سید عبدالرحمن کوزی سید عبدالکریم، کوزی سید محمود، کوزی سید علی، کوزی سید بابا، کوزی سید عبدالقادر، کوزی سید محمود، کوزی سید عبدالغفور، کوزی سید مصطفی، کوزی سید حسن، کوزی سید جامی، کوزی مه لا عبدالکریم، کوزی مه لا حسن، مشهور به «مه لا ابوبکری مصنف». سید عبدالرحمن مشهور به «حاجی بابیه شیخ»، له سالی ۱۲۶۰ هه تاوی به رابه ری ۱۳۰۳ کۆچی له دایک بوه، له خزمه ت زانای به زیز «مه لا محمد حسن و جدی قزلبجی، ده ستی به خویندن کردوه، پاشان له خزمه ت، حاجی مه لا صالحی سه ردارا بادو حاجی مه لا عبدالله ی وه لزی و

۱- تاریخ فرهنگ و ادب مکریان (بوکان) - مشاهیر کُرد، ج ۲ و پرس و جوی نویسه ر.

مه‌لا قادری بیاره، عیلمه‌کانی زۆر به چاکی خویندوه و به پایه‌گه‌پشتوه و ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی و مرگرتوه، ئهم زانا گموره عیلمی «زیازی» و هه‌یه‌تیشی زانیوه، نوسراوه‌کانی که هیشتا چاپ نه‌کراون بریتین له‌مانه:

۱- تنقید هیئت جدید ۲- تعدیل الاعداد ۳- ارفاق فی علوم الحروف و الافاق ۴- حواشی له

سه‌ر تحفه‌ی ابن حجر، له شه‌رعدا.

ئهم زانا که‌موینه، که دئی پاک بوو، وه‌ک ئاوینه، له شه‌قامی شاره‌زایی دا وه‌ک شه‌م گزاهه، خه‌لکی به‌رمو خودا زاکیشاوه، له داو و ته‌له‌که‌ی شه‌یتانیانی لاداوه، زیز و بایه‌خی بۆ عالم و هونه‌رمه‌ند داناوه؛ به‌ده‌وری خوینکار و فه‌قیدا وه‌ک تاو گه‌زاهه، زۆر ژیر و سیاسی و به‌زا و ته‌گبیر بوو، به‌دل به‌رمو خزمه‌تی گه‌له‌که‌ی چوه، له کاران ماندوو نه‌بوو و کۆلی نه‌داوه، بۆیه له شه‌زی هه‌وه‌لی جیهانی به‌خه‌زاوه پیتچراوه، له‌گه‌ل سوپای ده‌س دریزکه‌ری «زوس» شه‌زی کردوه، ده‌وله‌تی «عثمانی» به‌شانازی یه‌وه «میدال» ی ئیفتخاری بۆناردوه.

له سالی ۱۳۲۴ هه‌تاوی شالیاری کۆماری کوردستانیشی وه‌سته‌ستۆگرتوه، له‌ئاکام‌دا له سالی ۱۳۳۸ هه‌تاوی له دئی تورجان له دنیا ده‌رچوه. ئهم زانا گه‌وره، سێ کۆزی له‌دوا به‌جی ماوه: ۱- زانای پایه‌به‌رز سید عبدالعزیز سیادت که عالمیکی چاک و خوداناس بوو و له سالی ۱۳۷۰ هه‌تاوی، کۆچی دوا یی کردوه. ۲- سید عبدالقادر سیادت ۳- سید مصطفی سیادت، که ئهم به‌زیزانه هه‌ردو ماون، له پله‌ی ژياندا زاوه‌ستان.

حاجی بابا شیخ: بێجگه له‌وه‌ی که زانایه‌کی پایه‌به‌رز و ژیر بوو، زۆر سیاسی و به‌زا و ته‌گبیر بوو، هه‌میشه مه‌لا چاکی وه‌ک ۱- خوالی خوشبو مه‌لا عبدالحمید قدسی ۲- خوالی خوشبو مه‌لا حسن ادیبی ۳- خوالی خوشبو مه‌لا عبدالله محمدی بووه و له دئی تورجاندا خزمه‌تیان به‌زانین و ئاین کردوه. هه‌رکام به‌نۆره‌ی خویان ده‌یان فه‌قن‌یان پێ‌گه‌یانده. سه‌دان زێبوا ی زیگای حه‌قیقه‌تیان تێ‌گه‌یانده، زه‌حمه‌تی خودایان له‌سه‌ر، تا زوژی پاداش و کاتی مه‌حشر.

حاجی بابا شیخ: موسله‌حیککی گه‌رمو زانایه‌کی به‌شکۆبوو، کاتی خیلێ گه‌ورک چونه سه‌ر خانان له دئی «هه‌رمیله» - سالی ۱۳۲۱ هه‌تاوی - دوا ی دو زۆژ شه‌زه‌تفه‌نگ و پاش کوزرانی چهند که‌س له هه‌ردولا، حاجی بابا شیخ کاتی به‌ئالای سپی یه‌وه گه‌یشتن، هه‌ردولا ده‌ستیان به‌رداوه و چه‌کیان دانا و ده‌ستیان کرده‌ل یه‌ک و ئاشت بوونه‌وه، هه‌روا من له خیلێ «گه‌لباخی» م بیستوه: کاتی که شه‌ز و پشتیونی خۆبه‌خۆیی کوردان له ولاتی (هۆبه‌تو و سارا)، بلیسه‌ی ده‌سه‌ندو خه‌ریک بو

گشت ناوچه کانی دهو رو بهر بگریته وه، همر ئه وه ندهی هه و آلیان پین درا که حاجی بابا شیخ له زئی دایه و دهیه وئی ناو نوجیان بکا، به دیتی ئالای سپی ناشتی حاجی بابا شیخ چه کیان دانا و ده ستیان له شه ز کیشاوه، ناشتیان کردو ئاوری شه ز کوژاوه.

حاجی بابا شیخ عه لاقه و په یوه ندی زوژی به باس و وتووژی عیلمی له گه ل فقه قی و مه لاکاندا بوه، له سالی ۱۳۲۹ هه تاوی له دتی تور جان له خزمهت ناغا سهید عبدالعزیزی کوزی حاجی بابا شیخ دهرسی «کافیه» م ده خویند، حاجی بابا شیخ جار جار دهاته ناو فقیکان، جاری وابو ئیمه پرسیارمان لی ده کرد، جاری وایش بو ئه و پرسیری له فقه قیکان ده کرد. له بیرمه زوژی هاته حوجره؛ به زیکه وت، ماموستا مه لا عبدالله محمدیش له وئی بوو، ئه م شیعره ی سعدی (د.خ) له موسته عیده کان پرسیه وه:

«سَلِ الْمَصْنَعِ رَكْبًا تَهَيِّمُ فِي الْفَلَوَاتِ

تو قدر آب ندانی که در کنار فراتی

دیاره مه بهستی نیوه عه ره بیه که بوو، به لام فقه قیکان نه یان زانی، ئیمه که سوخته بوین، دانیشتبوین و تماشای دیمان ده کردن، ئیجازه مان نه بو قسه له و شتانه بکهین، به لام من که ئه م شیعره م له «کلیات» ی سعدی دا خویندبو، دهستم هه لینا، موسته عیده کان لیم توزه بون و وتیان ئیمه نه یزانین تو ئه یزانی؟ منیش وتم نه گهر نه مزانی وه ک ئیوه دیمه وه، نه گهریش زانیم ئه وه دیاره به حقه دهستم هه لینا وه. حاجی بابا شیخ هه رموی: ئافه رین کوزی ماموستا، بلئی، منیش شیعره که م مانا و نه رکیب کرد. حاجی بابا شیخ هه رموی: ئه ی هه زار ئافه رین کوزی ماموستا، به زاستی زانیت، جوانیشت زانی.

بنه ماله ی شیخان ی که س نه زانی سه ر شیوی سه قز

شیخ شمس الدین کوزی شیخ فضل الله کوزی شیخ شریف کوزی شیخ اسعد کوزی شیخ عبدالله کوزی شیخ شمس الدین کوزی شیخ عمر کوزی شیخ عمر کوزی شیخ شمس الدین کوزی شیخ محمود مشهور به «مولانا» کوزی مه لا محمد کوزی مه لا حسن (مشهور به مه لا ابوبکر مصنف) رحمة الله عليهم اجمعين:

۱ - شیخ شمس الدین: (کوزی شیخ فضل اله)

له دتی «که س نه زان» ی سه قز له سالی له دایک بوه، دوا ی ئه وه خویندنی عیلمی دینی له حوجره کانی کوردستاندا ته واده کا، ده چیتته «بیاره» و له خزمهت «شیخ عمر

ضیاء الدین» (دخ) ته ریهی نه قشبه ندی وهرده گری، ماوهین لهوی ده مینیتته وه، پاشان ئیجازه وهرده گری و ده گه زیتته وه بۆ «کهس نه زان» به مه بهستی و تنه وهی ده رسی قورئان. شاره زایی و زئی پیشاندانی زیواران، زاوانی جه رده ی نه وس و شه ی تان، تا سالی ۱۳۱۸ کۆچی که «شیخ ضیاء الدین» له دنیا ده رده چی و «شیخ نجم الدین» له جیتی داده نیشی هه ر له «کهس نه زان» ده مینیتته وه، له سالی ۱۳۳۹ کۆچی، شیخ نجم الدین له دنیا ده رده چی و شیخ علاء الدین، له جیتی «شیخ ضیاء الدین» ی باوکی داده نیشی. له م کاته دا «شیخ شمس الدین» له دینی کهس نه زان، وه زئی ده کهوی و ده چی بۆ «بیاره»، له خزمهت «شیخ علاء الدین» یارمه تی ده خوازی و شیخیش به حکومه تی وه خت ده ستور ده فهرمی که دیکانی «هه رشل» و «کوترک» و «بانی بی» و هه ر دئی یه کی تری که لێ داگیر کراوه، پی بدریتته وه؛ به لام چون ناوی زۆرداران به ره و زور ده زوا و عه دآلت و ئینساف له قاموسی زۆرو یژدانی یه، داگیر کهران نه وه لامی حکومهت نه وه رامی شیخ، ناده نه وه و دیکانی بۆزه د ناکه نه وه. «شیخ شمس الدین» دوی چه ند جار ها تو چۆ بۆ به غداد و خانه قین، به هۆی بی دادی حکومه تی وه خته وه، شیخ شمس الدین، نه تیجه یی له و گشت زه حمهت و ها تو چۆ به ناگری. له ئاکام دا له دینی «ده که» له لای ئه میریکی جوامیر و به زیز به ناوی «حاجی ئیبراهیم به گی کوزی سلیمان به گی جاف» نه خوش ده کهوی و له سالی ۱۳۴۲ کۆچی گیانی پاکی، دنیای فانی به جی دێلێ و به ره و جیهانی حه سانه وه زئی ده کهوی و له دینی «هه رشل» ده نیژری. زه حمه تی خودای له سه ر بی.^(۱)

۲- شیخ نجم الدین (کوزی شیخ شمس الدین):

عالمیکی خواناس و زانایه کی خاوه ن ناو بوه. ماوهین له جل و به رگی پیروزی مه لایه تی دا خزمه تی به قورئان و ئاین و خه لکی کورده واری کردوه؛ پاشان چوه ته دادگا و تا کاتی «بازنشسته گی» له پله ی «مونشی» مه حکه مه ی شه ر عیدا ماوه ته وه و له سالی ۱۳۹۷ کۆچی له دنیا ده رچوه. زه حمه تی خودای له سه ر.

۳- شیخ فضل الله (کوزی حاجی شیخ شریف):

عالمیکی گهوره و شاعیریکی به هیز بوه که خاوهنی دیوانی شیعرى فارسى و نوسراوه به. نازناویشی «بالی» بوه، به لام به داخموه شیعر و نوسراوه کانم به ده ست نه گه یشتوه. زه حمه‌ی خودایان له سهر.

۴- شیخ اسعدنه وه‌ی شیخ شمس الدین:

عالمیکی گهوره و به دین و پایه بهرز بوه، شیخانی «کهس نه‌زان» به هوی پارێزکاری و جوامیری و زیز و شکوی ئەم باپیره گه‌وره‌یان، خویان بهو نیسبهت داوه و شۆره‌تی (اسعدی) یان بو خویان هه‌لبژاردوه. ئەم خوالی خوشبوه گلکۆی له دتی «کهس نه‌زان» ه. زه حمه‌تی خودای له سهر بێ.

۵- شیخ شمس الدین (کوزی شیخ عمر):

عالمیکی گه‌وره و به ده‌سه‌لات و نوسه‌ریکی پایه بهرز بوه که «تفسیر» ی زانای گه‌وره و به ناوبانگ «مه‌لا یوسفی اصم» به ناوی «منقول التفسیر» ی به خه‌تیکی جوان نویسه‌ته‌وه، که ئیستا نه‌و تفسیره ده‌س نوسه له کتیبخانه‌ی خوالی خوشبو مه‌لا شیخ «علی سعدی» دایه و بوخۆم دیومه و تماشام کردوه، که به‌رگی یه‌کی ئەم تفسیره‌ی له زۆزی جمعه له دتی «کهس نه‌زان» سالی ۱۱۱۱ کۆچی نویسیویه ته‌وه و به نه‌قل له تفسیری «کشاف» و «معالم» و «منه» = یانی یوسف اصم، حاشیه و په‌زاویزی له سهر نویسه‌وه، له په‌زاویزه که یدا ئاوا ده‌نوسی: کتبه شمس الدین فی لیلة الجمعة اخر رجب سنه ۱۱۳۶ کۆچی. له ئاخری کتیبه که دا ده‌نوسی: شمس الدین کوزی شیخ عمر کوزی شیخ عمر کوزی شیخ شمس الدین کوزی شیخ مولانا المسمى به شیخ محمود. له ئاخریشدا ئەم شیعره‌ی نویسه‌وه:

کتبت کتابی بممر طویل اخاف یباع بشیء قلیل
ده‌لێ: من ته‌مه‌نی دریزی خۆم له نویسنی ئەم کتیبه‌دا به‌خت کردوه، به لام ده‌ترسم دواي خۆم به شتیکی که‌م بفروشری. زه حمه‌تی خودایان له سهر بێ.

۶- شیخ عمر (کوزی شیخ عمر):

عالمیکی گه‌وره و ویژه‌ریکی به ناویانگ بو، ئەم زانا گه‌وره له ئاخری ته‌مه‌نیدا له ژنی دوه‌مه‌می خودا کوزیکی پێ‌ده‌دا و ئەویش به ناوی خۆیه‌وه ناوی ده‌نی: «عمر». چون ئەم زانا گه‌وره له ناوچه‌ی «هه‌رشه‌ل» دامال و سامان و ده‌سه‌لاتی زۆر بوو و بۆ ده‌وله‌تی «عثمانی» سه‌ری دانه‌نه‌واندوه، به‌فیل و ته‌له‌که، به ده‌ستی چه‌په‌لی خاوه‌ناسه‌ خوین‌زێه‌کان شه‌هید ده‌کری؛ شیخ عمری کوزی به‌ صغیری به‌ جێ‌ده‌مین، به‌لام به‌ هۆی دلسۆزی باوه‌ژنه‌ وه‌فاده‌که‌ی گه‌وره‌ ده‌بی و ده‌خوینی و عیلم و زانست و که‌مال و ده‌ده‌ست دینی، به‌ ته‌گبیر و زای ئەم باوه‌ژنه‌ له‌ دایک دلسۆزتره، بۆ سه‌ندنه‌وه‌ی مافی خوراوی به‌ ره‌و «اصفهان» زی ده‌که‌وی، چون پیتی وابو چاوی تۆله‌ی خودا له‌ حاس‌ت زۆرداران ناخه‌وی، کاتی له‌ نزیکی اصفهان، له‌ سه‌ر چاوه‌کانی پێ‌ لاده‌دا که‌ پشوی ده‌رکا و به‌حه‌سینه‌وه، به‌ ریکه‌وتی خودا «شاعباسی صفوی» که‌ بۆ زاو چوه‌ له‌ سه‌ر ئەم کانی و ئاوه‌ لای داوه، شیخ عمریش که‌ هه‌لی بۆ هه‌لکه‌وتوه‌ ده‌رفه‌ت دینی و خۆی به‌ «شاعباس» ده‌گه‌بینی و کاره‌سانی بۆ ده‌گیزێته‌وه. «شاعباس» نو‌سراوه‌یه‌کی پێ‌ ده‌دا که‌ پاش سێ (۳) زۆژان، دوائی گه‌زانه‌وه‌ له‌ زاو (بۆ اصفهان) پچیته‌ خزمه‌تی. شیخ له‌ کاتی دیاری‌کراودا ده‌چێ بۆ لای «شاعباس» و دادی خۆی به‌ «شا» ده‌لی. «شاعباس» یش فه‌رمانی پێ‌ ده‌دا و ملکه‌کانی ناوچه‌ی «هه‌رشه‌ل» ی بۆ ده‌ستینێته‌وه.

۷- شیخ شمس‌الدین مشهور به «زکی» زنجیره‌ی شیخانی خوزه‌متا له‌م زانا گه‌وره‌ جیا‌بۆته‌وه.

۸- شیخ محمود (مشهور به‌ مولانا) باپه‌ره‌گه‌وره‌ی شیخانی «شه‌موله‌» به. «شه‌موله‌» دی‌یه‌که‌ له‌ ناوچه‌ی سه‌رده‌شت که‌ گلکۆی «مولانا» له‌وی به. زه‌حمه‌تی خودای له‌ سه‌ر بێ.^(۱)

۱- ته‌واوی ئەم باسه‌م له‌ خوالێ خۆشبو «مه‌لا شیخ علی سه‌دی» وه‌رگرتوه، بۆیکیشیم له‌ په‌زاوی «علمانا و مشاهیر کرد» هه‌لگۆزێاوه.

خوالی خوشبو مه لاغه فوری حافزی سه قزی له تاریفی کچانی

سه قز دا: ده لئی

جوانی سه قز، ئیوهن. سه رتویی ولاتان
 جوانانی جیهان، گشتی چیان هه س هه یه لاتان
 گولزاری ئیره م، پیکوله لای، جه ننه تی روتان
 هه ل نایه سه ری، زوی نی یه، حوری له حه ناتان
 چالی چه نه تان چه شنی سیاجالی نه وینه
 شیوه ی په تی سی داره نه دا پرچی سیاتان
 کی شیردل وله ش فیله، به ده ستانه وه دیله
 رۆسته م نی یه تی، تابوشتی، له به رتیری نیگاتان
 نه و ئاره قی به ر گردنه تان ئاوی حه یاته
 نه تکێته وه سه رسینه به هوئی شه رم و حه یاتان
 ئیعبازی مه سیحانه نوینن به بزه ی لیو
 بو هه رچی نه خوشینه شفابه خسه لیقاتان
 بینایی نه به خشیتته وه دوباره به بی چاو
 تۆزی گلی به رقاپیه که ی حه وشى سه راتان
 نوینگه ی مه زنی، سه نعت ووه ستایه تی خوایه
 مه وزونی قه دو قامه ت و زوی پز له سه فاتان
 بو ده ردی کوتوپز نه فه سی ئیوه شفایه
 خاستر له شفای، بو عه لی سینایه، شفاتان
 هه رپیو قه ده می ئیوه که پیرو ز و به ریزه
 بو حالی نه خوش کافیه، نه کسیره ده واتان
 جوانی قه دو بالایی کچان، زینه تی خشله
 زوو گه ردنه، هوئی چونه سه ری نرخی ته لاتان

ماریفه تو، عه قل و عه ده ب و، عیزه تی نه فسه
 بۆته سه به بی به رزی پله ی قه در و به هاتان
 رازینه ره وه ی، حوسن وجه مال، خشلی که ماله
 به م دوانه وه کوشانوله ئه وجی ده سه لاتان
 وێلن که له شوین به خته وه ری، بی خه نه ژیری
 چی ناحه زه، وه ک پۆزی زل، وفیزو هه واتان
 زابرد و فه راموش که ن و، داهاتو به دی که ن
 ژیرانه له ئاسۆ بیرن چاوی هیواتان
 خو مائی بهارین و بیگانه فری ده ن
 جیی لای وه ته ن بی دلی پر، میهر و وه فاتان
 لاگیری به ره ی لاره مل و دوره پرین بن
 پشت گوی بخه ن ئه وتیبه، له ناو کوشک و قه لاتان
 بوچاره سه ری ده ردی، گهل و مافی خوراوی
 ته رخانی بکه ن، کوشش و هه ول و ته قه لاتان
 ئه و کاته زولم ده کری له هاو خوین و ژه گزتان
 بی ده نگی په سه ند که ن، زله تاوان و خه تاتان
 کی چاک و نیه ت پاکه له گه ل ئه و به وه فابن
 ناوقای چه په ل و ژو ره شی، که ن تیری جه فاتان
 جوانانی په ری ژوو به دل و گیان به رستن
 نه ورژوله به جه رگانه، له ناو کوژی خه باتان
 چی سه روه ت و سامان وشتی جوانه نی یانه
 جیی مردن و ژینیانه که ژوکیو و چیاوتان
 توخواوه رن ئه ی شوژه کچانی سه قزی به رز
 گیان و له شی ئه م شاعیره بی چاوه فیداتان
 خیرخوازی گه لی ژیرده س و دلسۆزی وه ته ن بن
 گۆزانی به سه ردانه یه قه ت، شه رت و به قاتان

تا هه ن له سه رنه م زه ویه له گه ل تا قمی ناپاک

زۆوتال و ترش بن هه موده م تۆبّی و خوداتان

کّی گورگه له ناو پیسی مه را گورجی بناسن

ماری سرّه ها و رازی مه بن، هیچ ده م و کاتان

بیگانه له گه ل خۆبّی به چاوتکی مه بینن

دوستانی زۆالّه ت وه کودوژمن بی له لاتان

زیاتر له مه سه رتان نه یه شینم گوله کانم

جیّی داخه که نه م توانی بکه م مه دح و سناتان

خوای گه وره بهاریزی هه موئان و زه مانی

ئیهو ی زه سه ن و سه ققزی خوش ئاوو هه واتان

له زیان وزه ره ر، خوفوخه ته ر، تالی موسیبه ت

له و غه یره په رستانه که وی، ده ردو به لاتان

حه وجه م به دوعای خیره، که چه ندساله نه خوشم

چون ئیهو نفوس پاکن و، گیرایه نراتان

بۆم ده س به دوعابن له خوای گه وره وه پارژین

لیم رۆنه شفای ده ردی له شم دی به دوعاتان

نازداری سه قز نه م غه زه له تازه له به رکه ن

بۆبیره وه ری به لکو بمینیتته وه لاتان

شه وی چوار شه مه به ر واری ۱۸ جۆزه ردانی سالی ۱۳۶۷ له شاری مه هاباد خوالی

خوشبو مه لا غفور له مالی مه لا عه لاته ددینی نه بی زاده ی ژن برام بۆی خویندمه وه و

منیش نویسمه وه - چون زۆرم پتی جوان و به که لک و به سه مه ر بو - به پتویستم زانی

له شاری سه قز دا بی نویسمه وه، خوالی خوشبو له شاری مه هاباد کۆچی دوایی کردوه

(/ / ۱۳۷۰)

مه‌لا (صالح)ی شافییعی

شۆله‌ی سەرشمی کۆزی خواناسان، زانای به‌غیره‌ت له‌دیو هه‌راسان، ئه‌ستیره‌گه‌شی ناوچه‌ی کوردستان، وه‌عز و قسه‌ی بوو چه‌دیس و قورئان. شهمی زێبازی شه‌وانی تاریک، شاره‌زا به‌ زێی به‌رین و باریک، به‌ خه‌لکۆماندو بۆریگای دینی، زانوما‌ی زێبار بۆدین و ژینی، به‌ یادی خودا گشت زۆزوشه‌وی، چاودیری گه‌ل بوو له‌ زێ نه‌که‌وی. تیشکی زوناکی دابوی له‌ که‌لان، چرای پرشنگدار له‌ سەر زێی گه‌لان. سوار چاکی نازای ئه‌م گۆزه‌پانه، زانا پیاوی بوو له‌م کوردستانه‌؛ ناوی مه‌لا صالحی شافیعی‌یه، له‌ دوژمنی دین و گه‌ل به‌ری‌یه، کۆزی «عبدالله‌»، کۆزی یوسف کۆزی حاجی خواکه‌رم، کۆزی مام «جه‌مشیر»ه. ئه‌م مام «جه‌مشیر»ه خاوه‌نی دیکانی «گۆله‌» و «گلینه‌»ی ناوچه‌ی شلیر بوه، زۆژی یه‌کن له‌ مه‌ئموره‌ موچه‌ خۆرو سیخوزه‌کانی حاکمی زۆروژی «به‌خدا» که‌ ئه‌موکاته عیراق و زۆربه‌ی کوردستان له‌ ژێر ده‌سه‌لانی ده‌وله‌تی تورکی «عوسمانی» دا بوه، ده‌چیته‌ خزمه‌ت «مام جه‌مشیر» و داوای «سورسات»ی له‌ ده‌کا، مام جه‌مشیریش که‌ تا ئیستا ژێرباری زۆر نه‌چوه، ئه‌م هه‌واله‌ وه‌ک بۆم دایده‌چله‌کتینی و له‌ خه‌وی وه‌خه‌به‌ر دێنی و ده‌لی: کورد ده‌بن سه‌ربه‌خۆبی؛ به‌ره‌می کاری بۆخۆی نه‌ بۆتۆبن، تۆی بیگانه به‌ چ مافی هاتویه‌ ئه‌م درگاوبانه‌؟ مه‌ئموری ناخالی، وه‌ک که‌له‌شیر، هه‌له‌ده‌پژێتمه‌ به‌ سه‌روچاوی «مام جه‌مشیر» دا؛ «مام جه‌مشیر» ده‌لی: «بزن ئه‌جه‌لی بێ نانی شوان ده‌خوا». له‌ ئاکام دا «مام جه‌مشیر» ناچار ده‌کرێ مال و ملک و سامانی گۆله‌و گلینه‌ی به‌جێ بێلێ و به‌ خاوخیزانو هه‌شت کوزه‌که‌یه‌وه، رو بکاته کوردستانی ئێران و له‌ ناوچه‌ی خوزخوزه، دێی «مه‌ولاناوا» له‌ خزمه‌ت «شیخ حه‌سه‌ن» ده‌گرسیتمه‌وه. پاشان کوزه‌کانی به‌ ناوچه‌ی سه‌قزا، هه‌رکام به‌ لایه‌کدا بلاوده‌بنه‌وه، خۆی و حاجی «خواکه‌رم»ی کۆزی دینه‌ دێی که‌مه‌تو، که‌ «مام جه‌مشیر» له‌ شه‌زیکدا له‌ گه‌ل ده‌سته‌ی جه‌رده‌و زیگر له‌ پشت دێی «قه‌یله‌سون» شه‌هید ده‌کرێ و هه‌رله‌ویش ده‌نێژی. «حاجی خواکه‌ره‌میش» هه‌شت کۆزی بوه، کاتی ته‌مه‌نی سه‌رده‌که‌وی، هیزی که‌م ده‌بی و ناتوانی له‌ پله‌وبه‌ری سه‌رکه‌وی، یه‌کن له‌ کوزه‌کانی ده‌لی: باوه، خوا پێنداوان، خه‌ریکی چوون بۆ حه‌جی مالی خودان، تۆیش خودا هه‌شت کۆزی پێنداوی، سوپاس و شوکری له‌ سه‌ر شان داناوی، هیچ ماته‌ل مه‌به‌و مه‌سه‌روه، به‌ره‌و مالی خودا ری‌که‌وه، حاجی خواکه‌زه‌م ده‌لی: وه‌سایلی حه‌ج به‌م دابین‌که‌ن، ئه‌و ئه‌سه‌په‌ش به‌م بۆزین‌که‌ن، ئه‌گه‌ر بێ یارمه‌تی ئه‌م وه‌ه‌و، بۆ خۆم به‌توانم سوار به‌م وه‌ سه‌ر زین خۆم زا به‌گرم، ئه‌وه‌ خودا ده‌یه‌وی تا حه‌ج نه‌که‌م نه‌رم.

کاتی نه سبی بوزین ده کهن، فه زشی زیزی بوزاده خهن، به ناوی خوا به یه که ته کان سواری ده بن زور به هاسان، نهو کات کوزه کانی له گه ل هاهه لانی بو حه جی به زئی ده کهن، نهویش دوی به جی هینانی حه ج، ههر لهوئی ده مرئی، گیانی به رهو به هه شتی حه سانه وه ده قزئی. هه زاران زه حه متی خودای به سه ردا باری.

«مامه زه شید» مه شهو ربه «زه شید تفه نگ زه ش» که کوز و نه وه کانی له ناوچه ی «فه یز و لا به گی» دان، له بنه ماله وه چه ی یه کئی له کوزه کانی حاجی خوا که زه مه. یوسفی کوزی حاجی خوا که زه مه، نازا پیاویتی له خواترس و خزمه تکاری دین و هاو زئی ژینی خه لکی بو، زه حه متی خودای لی بن. «عبدالله» ی کوزی ماوه یی ده چیتته دینی میژوویی زیویه، چون نازا پیاویتی دهس و دل باز و له سه ر ماف و حه ق به جواب بو، به «عبدالله زیویه یی» ناویانگی ده رچه، ههر له م دئی، کچ یا خوشکی نازا پیاویتی به ناوی «کاک عیسا» که ناوی «ئامان» بو، ماره ده بزئی، که مه لا صالحی باو کم، له م «ئامانه» یه، کاک عیسا پیاویتی بلیمه ت و به دین و له بنه ماله یه کی ئانی کوردان بو، پاشان لهوئی بارده کاو ده چیتته دئی «که مه تو»؛ لهویشه وه ده چیتته دئی «خورده لوکی» که لی ره وه «مه لا صالح» ی باو کم ده چیتته به ر خویندن. ماوه یه کی زور له خزمه ت زانای پایه به رز، «مه لا شیخ عبدالله» ی کانی که وه، له دئی «کانی که وه» لای سه قز که سبی عیلم و که مالی کردوه، زورتری عیلمه کانی به چاکی خویندوه، نهو کاته «کانی که وه»، کانی عیلم و زانست بو، به لام ئیستا چۆله و نه نیا مزگه وته کی به سه ر پاوه، به زه حمی خودا زاوه ستاوه. باو کم له ده ورانی فه قی یه تیدا، ههر له بنه ماله ی «حاجی خوا که ره م» کچیتی ژیر و به شه رم و حه یا، به ناوی «خه جیجه» ی کچی حاجی (= دایکم) ماره ده بزئی و ههر له سه رمالی باوکی «عبدالله زیویه» یشی داده نی و خۆی ده چیتته وه بۆ فه قیه تی، له گه ل خوالی خوشبو «مه لا عبد الحمیدی قدسی» له خزمه ت زانای به ناویانگ، به رز و به شۆله وه ک مانگ خوشه ویستی لای باری، دلسوزی کوردهواری، گوئی سه رته لی باغی شیخ عمر ابن القره داغی، دا؛ کتیبی «جمع الجوامع» له عیلم اصول دا ده خوینی، له م کاته دا «مه لا عبد الحمید» ی برای مه لا «عبد الحمید» له خزمه ت کاکیدا سوخته بو، پاشان به ئیجازهی ماموستای ده گه زیته وه بۆ کوردستانی نه م دیو و ده بن به مه لاو ده چیتته دینی «مامه شا». له م کاته دا من ته مه نم یه کسه لانه بو، [۱۳۵۲ کۆچی]؛ پاشان ده چیتته قشلاخی سه ر جاده (قشلاخی صالح به گ)؛ زۆری پی ناچی لهویش بارده کاو ده بن به مه لای قشلاخی سه ری (قشلاخی نه فغانان). نه وه نده ی پی ناچی که شه زی مان و تیرانکه ری دوه مه می جیهانی هه ل ده گرسن و پز و سه که ی ئیران و کوردستانیش ده گریته وه، له

خمرمانانی ۱۳۲۰ هه‌تاوی، ئیران ده‌بیته زه‌پیلکه‌ی سوپای «زوس» و «ئینگلیس» و شیرازه‌ی ده‌ولت ده‌په‌زدی و گشت ناوچه‌کانی کوردستان ده‌تاوژی، هه‌ل په‌رستانی خوانه‌ناس، هه‌ل به‌خه‌نیمه‌ت ده‌میرن، خوله‌ی یاسای مروّقایه‌تی و قانونو قورئان ده‌بوترن. ده‌س ده‌که‌ن به‌زاوژوت و ده‌س دریزی به‌مال و سامانی کوردی هه‌زار، له‌م کاته‌دا (۱۳۲۰) هه‌تاوی کابرایه‌کی تهنه‌نگ به‌ده‌ست، ته‌پ ده‌داته سمر «قشلاخ» و داگیری ده‌کا. باوکیشم کاتی تی ده‌فکری و ده‌زوانی، هیتی پی‌ناشکی و ناتوانی که‌ئهم زالمه‌ به‌زور له‌دی و ده‌مرنی، به‌فه‌رموده‌ی پیغه‌مبه‌ر (درودی خودای له‌سهر) مَن رَأَى مِنْکُمْ مُنْکَرًا فَلَیْتَرَهَ یَبْدَهُ فَن لَمْ یَسْتَطِعْ فَبِلَسَانَه‌ به‌زمانی زوت پنی ده‌فرمئ: چون ئهم کاره‌ی تۆنازه‌ویه، هوی تۆزه‌یی و تۆله‌ی خودایه، من له‌م دی بارده‌که‌م و ده‌زۆم. به‌م جوّره‌ باوکم له‌وی ده‌زاو ده‌چیتته سوئج. به‌په‌یزه‌وی له‌م زۆرتری پی‌اوما قولانی ئه‌وی، له‌وی نامینه‌مو هه‌رکام به‌لایه‌کدا ده‌زۆن؛ دوا‌ی ماوه‌یی، ده‌بی به‌مه‌لای پیش‌نوژی و ده‌رس‌ویژی سوئج.

خه‌لکی ئه‌موکاته هه‌ر چه‌نده‌زۆر ده‌س کورت و هه‌زار بون و هه‌والی ماشین، به‌رق، تله‌فون، رادیو و تله‌ویزیون و په‌خجالیان نه‌ده‌زانی، به‌لام زیزو شکویه‌کی تاییه‌تیان بۆ عالم و زانای دینی داده‌نا، له‌به‌ریان ده‌مردن و به‌قسه‌یان ده‌کردن، به‌چاری شه‌رع و قورئان به‌حه‌لال و هه‌زام و زه‌وا و نازه‌ویان ده‌زوانی؛ به‌رنامه‌ی ژبانی خویان له‌مه‌لا ده‌بیست و خۆشه‌ختی خویان له‌په‌یزه‌وی شه‌رعه‌وه‌ ده‌زانی. به‌تاییه‌ت به‌زیز مه‌لا صالحی خوالی خۆشبو ئه‌وه‌نده‌ زو‌خۆش و زمان‌پاراو و قسه‌زه‌وان و حق‌ویژو دژی زۆرویزان و خه‌لک‌دۆست بو که‌خه‌لکی له‌باوک و که‌س و کاریان خۆشتریان ده‌ویست. به‌م شیه‌وه‌ قسه‌ی زه‌وا بو. چون کارو مۆعیزه‌و ئامۆژگاری هه‌ر بۆخودا بو، ته‌نانه‌ت «ناخا» به‌ده‌سه‌لانه‌کانی ئه‌ودهم له‌به‌را به‌ریا بی ده‌سه‌لات بون.

هه‌روێژی دوا‌ی زودای خه‌رمانانی (۱۳۲۰ هه‌تاوی) ئه‌حه‌مه‌داغای قه‌ره‌گۆیز له‌گه‌له‌ چله‌سپه‌نجا سوارچا‌کدا هات‌بون بۆ سوئج تا په‌کێ له‌کچه‌کانی «خانی به‌بوکی به‌رن و بیگۆیز نه‌وه؛ کاتی که‌بوک سوار ده‌که‌ن، به‌زه‌سم و یاسای ئه‌ودهم به‌ده‌ستوری ناخاکان کچ و کوزی ناو دی گرت‌بویان و هه‌ل ده‌په‌رین، (من که‌لای شاییه‌که‌ زاوه‌ستا بوم، چون هیشتا نه‌مه‌نم له‌م سنوره‌دا نه‌بو که‌ زه‌وا و نازه‌وا بناسم و جیی ئانه‌وتوانج بم) «یتیم باوکم گۆچانیکی پی‌یه‌و به‌ئه‌سپایی به‌ره‌و «زه‌ماوه‌نده‌که» دیت، هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ی سۆسه‌یان کرد که‌ باوکم هات؛ له‌چاولیک‌نانیک‌دا، زه‌ماوه‌ند به‌تال بوو و هه‌رکام په‌له‌په‌زوه‌ی بوو که‌ خوالی خۆشبو «مه‌لا صالح» نه‌بیست. بزێ خویان به‌کادینه‌دا کرد، بزیکێ تریش به‌کۆشکه‌لانه‌دا؛ ئهم زوداوه‌ نیشانه‌ری زیز و پله‌وپایه‌ی مه‌لای ئه‌موکاته و هه‌یاو شه‌رمی خه‌لکی ئه‌و

سهرده مهیه. کاتی خه لکی وایی مه لا و زانایش ده بی کاری هه ر بۆ خودا بئ. ئه م زانا بلیمه ت و ژیره، ئه م عالمه به زئا و ته گبیره، ماوه ی پازده (۱۵) سالان، بئ پسانه مو بئ و چان؛ ته مه نی پز به رو به ره مه سی له زیی دیندا برده سه ر.

شه ووژۆی بۆ نه بو، بئ پشودان ماندو نه بو، خه لکی له خراپه لاده دا، به ده ور و ده رسی قورنان ده ستی شه یتانی باده دا، له م ماوه که مه دا هه زاران شه می له دلی ئیمانداراندا هه ل کرد، ده یان فه قیتی باره ینا و زۆ وه سه می دینی فیکر کرد. ئه م چه ند زانا به رزانه نه مامی ده ستی ئه ون، له مه زرای شه رعی ئیسلام ئاوی شه واوی شه ون: ۱- به زیز مه لا عبدا القادر فایض ۲- به زیز مه لا محمدرضایی ۳- مه لا عمر رحیم پور ۴- مه لا جه لالی شافیعی کورد (نوسه ر) ۵- خوالی خوشبو مه لا سید طاهر وزمه له ۶- خوالی خوشبو مه لا حسین کوزه زای بله به ستی ۷- خوالی خوشبو مه لا رشید سوله یمانی ۸- خوالی خوشبو مه لا عبدا لله سه رایی ۹- مه لا علی شرافتی و ده یان فه قیتی تری بئ گه یاند. ئه م زاته دلسۆزه، به ژۆژدا ده رسی فه قیتی ده وته وه؛ له ئیواراندا کتییی حه دیسی لیک ده کرده وه و خه لکی به ره و خودا ده برده وه؛ له شه وانیشدا ژیا نی صحابه و یارانی پیغه مبه ری مه زنی (د.خ) بۆ خه لک ده گبیره وه، نوستوی وه خه به ر ده ه ینا و له زۆ لاده رانی وه سه ر زۆ ده ه ینا وه. به م شیوه تا نا خرین کاتی ژیا نی و دوا چرکه ی مانی، له ده رسی فه قتی و خزمه ت به کوردی هه زار سانی خۆی نه ده گرت و کاتی نه بیوو قه رار- تائه و کاته یش که به ده نگی زولال و خوشی یا اَیْتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي اِلَى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً بانگ کرا وه. زۆحی شیرینی له به روا ری پازده (۱۵) ی زبیه ندانی سالی ۱۳۳۵ هه تاوی به فه رمانی فادخلی فی عبادی و ادخلی جَنَّتِ^(۱) به ره و خودا گه زا وه- به زه حم و به زی خودا له ده ردو زه نجی ئه م دنیا به حه سا وه- نه به ک، نه دو نه جارئ؛ بئ ژوما ر زه حمه تی خودای به سه ردا با رئ.

مه لا جه لالی شافیعی کورد

من- مه لا جه لالی شافیعی کورد- کوزی مه لا صالح، کوزی عبدا لله زیویه یی، کوزی یوسف، کوزی حاجی خواکه زه م، کوزی مام جه مشیر، له رۆژی نۆزده ی مانگی محرمی سالی هه زار و سیسه دو په نجاویه کی (۱۳۵۱) کۆچی له دیی (چۆل مه لو) ی فه یز و لاله گی له دایک بووم؛ شه ش حه وت سالانه

بووم له خزمهت باوکم دا ده‌ستم کرد به خویندن.

همه‌لین وشه‌یین که زمانمی پین پاراو کراومو چاومی پین هه‌لاته‌وو گویمی پین زاخاو دراوه و زه‌شی دلمی پین شور دراوهو چرای ده‌رومنی پین هه‌ل کراوه‌نم سن وشه پیروزی ناوی خودا بوو:

۱- یا الله، توفیقم دهی ۲- یا فتاح: پیروزم که ی ۳- یا رزاق: زرقم دهی.

نهم سن وشه‌نمازه به سن ژیانی مرویه. «یا الله، توفیقم دهی» تا ژیانی نهم جیهانه‌م به فه‌رمانی توپن، سه‌ربه‌خوین، به شیه‌یین بزومه‌دهر، که له‌ولایش چاوم هه‌ر له توپن و نه‌مبین ده‌ردی سه‌ر. «یا فتاح، پیروزم که ی»، به‌سوزم که ی، چرای زوناکی گلکۆ (مالی قه‌برم)، له‌گه‌ل خووم دا هه‌ل بگرم، نه‌وکات به زه‌زای تووه‌بهرم. «یا رزاق، زرقم دهی»، زرقی تاکه‌پرستی و زه‌مزی ژیانی هه‌ستیم به سه‌ردا بزۆنی، له‌بگروه‌به‌رده‌ی زۆزی دوا‌یی ده‌ستم بگری و سه‌رم لێ نه‌شه‌وینی. پاشان له‌سه‌رزنی وشوینی پاشان، نه‌لقویم خویندو ده‌ستم کرد به قورئان، دوا‌ی نه‌مانه به زه‌زای به‌دی هینه‌ری سوبحانی ده‌ستم کرد به «تصریف زه‌نجانی» و له‌به‌رم ده‌کرد به زه‌وانی، له‌گه‌ل نه‌مه‌یشدا له‌ناخی دل، به‌هه‌ست به‌کول، به‌ده‌ست و برد، سمایل نامه، ناگه‌هان، سه‌نگتراش و «ای شده» م له‌به‌رده‌کرد، دوا‌ی نه‌وانه که لاسی یه‌ك تاش و «گلستان» م خویند، گوئی به‌فه‌رمانی باوک و دایکم بوم، مه‌گر له‌هه‌ویندا نه‌بوا به‌تم بو ناوی سویند؛ کاری مال و توتنه‌وانیشم ده‌کرد، زه‌مه‌زه‌وی ژیانی مالم به‌زیوه‌ده‌برد.

له‌م عه‌د دوه‌ده‌دا (۱۳۲۵/۱۱/۲۳ هه‌تاوی) باوکی زانای دلسۆزم به‌خه‌تی جوانی (عوامل جرجانی) بۆنوسیمه‌وه، منیش له‌خزمه‌تیا ده‌مخویندو له‌به‌رم ده‌کردو پیتیدا ده‌چومه‌وه، پاشان «انموذج» و «تصریف» ی مه‌لاعلی و «وضع واستعاره» م ته‌واو کرد، تا ئیره‌ خویندن و ژیانم له‌مال، له‌خزمه‌ت باوکم، له‌دینی سونج به‌سه‌رده‌برد؛ له‌مه‌ولا، ده‌ستم کرد به «کافیه» ی ابن حاجب کوردی، ده‌مخویندو له‌به‌رم ده‌کرد هیدی به‌وردی، لیره‌دا باوکی به‌زاوته‌گبیرم، زانای بلیمه‌ت و ژیرم؛ فه‌رمانی پین‌دام، تا نه‌وسی سه‌رکه‌شم بکه‌م زام، جار و بارێ سه‌رێ له‌حو جره‌کانی ده‌رو هه‌لینم، تا خۆری زانین و تیگه‌یشتن له‌ناسۆی میشک و دلوه‌هه‌لینم. له‌خزمه‌ت مامۆستای به‌زیزم «مه‌عبدالقادری فایض» دا چومه‌ تورجان، بومه‌ سوخته له‌گه‌ل فه‌قێ زه‌حمانی «سوغانلویی» لاجان، یادی به‌خیر به‌ینمان وه‌ك ده‌نگی خوش بوو، دل و ده‌ره‌نمان وینه‌ی «چنور» ئاودار و گه‌ش بوو، نه‌و کاته‌ خوالی خوشبو حاجی باباشیخ مابوو، حاجی مامۆستا مه‌لا عبداللهی محمیش دهرس وێژ و مه‌لا بوو، زۆرتی کافیم له‌خزمه‌ت مامۆستا «مه‌لا عبدالقادر» دا خویندو ده‌وریشم ده‌کرده‌وه، پاشان بوم به‌فه‌قی به‌زیزی خوالی خوشبو سه‌بید «عبدالمیز»، کوژی گه‌وره‌ی حاجی باباشیخ، هه‌ر له‌دینی تورجان.

کافیم تمواو کرد، دواپی چومه دینی باغلوچه، له خزمت ماموستا مه لا «عبدالرحمن» طاهری دا دهستم کرد به کتیبی «سیوطی» بزیکم له خزمتا خویند. دواپی گه زامه وه بو مائی و زورتری «سیوطی» م له خزمت باوکم دا خویند. سالی ۱۳۲۹ هه تاوی چومه «قولقوله» له گه ل مه لا شیخ عدلی خورمتایی و مه لا خالدی کوزی مه لا «عبدالکریم زاری» زفیقه فه قی بوین، پتکه وه له خزمت ماموستای به زیزو پاریزکار «مه لا لطیف» ی باوکی مه لا «کریم» و مه لا «محمد» ی بانه پی دا ده مانخویند، کتیبی «ملتقطه» م له وی نویسه وه بزیکم له «سیوطی» خویند. مه لا «عبدالکریم» نزیکتی تمواو کردنی بوو، مانگی زه مه زانی له مائی زاده بوارد؛ نه و زه مه زانه «قصیده ی بانت سعاده» ی به مه لا محمدی برای دهوته وه، منیش سماعم ده کردو ده ی شمنوسیه وه، پاشان چومه «بوگه به سی» له خزمت ماموستا مه لا «نجم الدین» دا تهفسیری سوزه تی «یس» م خویند. پاشان چومه سه قزو له مزگه وتی مه لا ابراهیم دامه زرام. له گه ل «مه لا حسین» ی حامیدی له خزمت ماموستا مه لا «محمد امین» ی امام زاده «سیوطی» مان ده خویند (زه مه زانی سالی ۱۳۳۰ هه تاوی). دیسان گه زامه وه بو مائی و له خزمت باوکم دا دهستم کرد به خویندنی «شرح النظام». دواپی ماوه یی چوم بولا جان و له دینی «قه ره خدر» له خزمت ماموستا «مه لا عبدالله» چه ند ده رسی «شرح النظام» م خویند. پاشان هاتمه وه له خزمت باوکم دا «شرح النظام» م تمواو کرد (بانه مه زی ۱۳۳۱ هه تاوی). پاشان له گه ل برای به زیز «مه لا حسن» ی زه حیمی کوزی میرزا زحمانی «قه لای زه سولی سیت» بوینه برای گیانی و په یمانمان به ست پتکه وه بین، چوینه دینی «قاجر» و له خزمت ماموستا «مه لا محمد امین» دا چه ند ده رسم له کتیبی () خویند، به لام دواپی چه ند زوزان له وی زویشترین و له «مه رخوز» دامه زراین (جوزه ردانی ۱۳۳۱ هه تاوی). مه لا حسن دهستی کرد به «شرح عقاید نسفی» منیش دهستم کرد به (عبدالله یزدی) سه ماعی په کترمان ده کرد، دیاره له م ماوه دا من «فتح القریب» و بزئ له «منهاج نیما سی نووی» و بزئ له تهفسیری قورئان و چه ند قصیده م له خزمت باوکم خویند بوو، له گه ل خویندنی (عبدالله یزدی) (مقولات عشرة) و (قصاید عربی) سعدیم تیکرا نویسه وه له خزمت ماموستا مه لا کامل دا گشتیانم خویند. له م ساله «دکتر مصدق» شالیاری ئیران، به دژی «شا» زاپه زی و فرمانی دابه ش کردنی زه وی به سه ره لاکانی ئیراندا، زاگه یاند؛ خه لکیش به دژی «ناغا» زاپه زین، له م بگروه به رده دا بزئ توشی نه هاتی بون، پاش ماوه یی «شا» به دژی ناوبرا و زاپه زی و به دهستی «اردشیر زاهدی»، «دکتر مصدق» ی له شالیاری خست. نه مجار هات پیچه وانه بوه وه «ناغا» فه لاکانیان له دیکانیان ده رکرد؛ نه ی خوینهری وردی به زیز، بزوانه و بزانه که بوچی خه لکی هه ژاری کورد، وینه ی

تویی «فوتبان» بن‌ئیختیارو بن‌حال، همر تاوئی به لایه‌کدا حه‌وا ده‌درین، بن‌مافو بن‌هیچ هه‌قی له نیشتمانو مال‌ ده‌ده‌کرین؟ پاشان چومه دئی «شینخله‌ر» و په‌زاوی «شرح‌العقاید» ی تفتازانی و «اقصی‌الامانی» قازی ذکر یاو «مطول» ی تفتازانیم له خزمه‌ت ماموستای به‌زیزو به‌دین ماموستا «مه‌لا شیخ حسن» دا خویند (سالی ۱۳۳۲ هه‌تاوی). پاشان چومه دئی «حه‌مامیان» نزیک ی بۆکان. له‌وی «جمع‌الجوامع» و «گلنبوی برهان» و «تهذیب‌الکلام» م له خزمه‌ت ماموستای زاناو پایه‌به‌رز «ماموستا مه‌لا علی ولزی» دا ته‌واو کرد (۱۳۳۳/۳/۲۳ هه‌تاوی تا ۱۳۳۴). ئه‌ی خوینه‌ران بزنان که من تا ئیره گشت ئه‌م «قصیده» عه‌ره‌بیانه‌م چهند جار به سوخته‌کان وتیوه‌وه:

- ۱- قصیده طنطرنایه‌ی رشیدالدین وطواط ۲- لامیه العجم ۳- لامیه العرب ۴- سبعة‌ی معلّقه
- ۵- قصیده بر دیه ۶- بانت سعادة ۷- قصاید سعدی عربی.

پاشان به‌فرمانی باوکی دلسۆزم چومه «سه‌را» و له خزمه‌ت ماموستای پایه‌به‌رزو زانای به‌زیزو شکو، خاوه‌نی کرده‌وه‌ی باش و عیلمی کوکو «ماموستا مه‌لا عبدالهادی» ئه‌فخه‌م‌زاده، خودا پیتی بیه‌خشی «حسنی و زیاده»، په‌زاوی فرايض شیخ معروف، تفسیری بیضاوی، تحفه، هیئت، حیساب، جبر و زۆر شتی ترم خویند. پاشان به‌فرمانی پیاو پاشان، ئیجازه‌ی مه‌لا یه‌تیم له خزمه‌تیا له دئی «سه‌را» وهرگرت. (۱۳۳۴ هه‌تاوی). کاتی گه‌زامه‌وه بۆ خزمه‌ت باوکم. فهرموی ئه‌مه به‌س نییه، ده‌بی له سنه‌یش ئیجازه‌ی وهرگیری، پاشان بزۆی بۆ خزمه‌ت مه‌لا باقر بالک، چون تریفه‌ی له دور ده‌درووشی وه‌ک مانگ، زیره‌ک و زانایه‌کی وه‌ها به‌ناوبانگ، همر شیای ئه‌وه‌یه ئیجازه‌ی له لا وهرگیری، ده‌رسی له خزمه‌تا بخوینی و وینه‌ی لێ هه‌ل‌بگیری. منیش و چانم نه‌داو نه‌سه‌ره‌وتم، خیرا به‌ره‌و سنه‌ زێ که‌وتم؛ له‌وی، یه‌ک دوشه‌وی مامه‌وه‌ له‌ گه‌ل‌ خوالی خوشبو «حاجی ئه‌میر» چوینه خزمه‌ت زانای به‌رز و به‌ناوبانگ «مه‌لا محمودی مفتی» هه‌وه‌ل‌ بزیار وای بو ئیمت‌حانم لێ وهرنه‌گری، به‌لام (مسئله‌) ی (رکابه‌) ی لێ پرسیمه‌وه، دوا ی سی چرکه‌ له‌ سه‌رخو و بن‌چرکه، نوسیم و وه‌زامم داوه، که ئه‌سلی له (۲۴) و له (۶۰۰) یش دروست و ته‌واوه.

ماموستای زانام پاش ئه‌م وه‌لامه، وه‌ک گۆل‌ گه‌شاوه، له‌ خوشیا هه‌ستا و ماچی کردم و له‌ لای خۆیمه‌وه داينام و سێ (مسئله‌) ی به‌ده‌رس پێ وتم و ئیجازه‌نامه‌ که‌یشی بۆ ئیمزا کردم. دوا ی چهند زۆژان به‌ ئیمزای زانای دلسۆز «حاجی سه‌یید محمّد شیخ‌الاسلامی» ش گه‌یشت. ئه‌مجار هه‌ر له‌ سنه‌وه به‌ره‌و مه‌ریوان زێ که‌وتم، دوا ی دو زۆژان بن‌ و چان نه‌سه‌ره‌وتم، تا به‌ خزمه‌ت ماموستای گه‌وره‌ گه‌یشتم؛ ئه‌و کاته سالی ۱۳۳۵ هه‌تاوی، «سن» گه‌نمی ناوچه‌ی مه‌ریوان، به‌تایه‌ت شيله‌ی گه‌نمی دئی بالکی

مژیوو، گهنمی له ولات بزیوو، خه لکی کوردی ههزار، نه فرۆکه یان بوو نه سم، نه ژار؛ تا بیژنیژنو «سن» ی پهن بکوژن، خوینی پیسی نمو دوژمه سیسه ی پهن بمژن. خه لکی بۆ به زیوه چون، نانی «گال» یان ده خوارد، زۆر به ته لخی زایان ده بوارد. به لام ئیمه له زیی فیرون و زانیندا، به ده نمان فیدای بهرزی زۆج و گیان کردبوو، به مو حاله یش له لای ماموستا مه لا باقر جیمان نه بوو، خه می بی دهرسی دایگرتم؛ دووسن زۆژان له خه له تا که وتم. به لام خودای ناگا به ناشکار و نیهان، به زیوه بهری بونه مهران، گرێ گوشایمو کارسازی کارانه، له چینه یا شامو کوردستانه، خوا «خه لیفه احمد» ی بۆ ناردم، گهنمی له گال بۆ هه لاواردم، له خزمهت ماموستا دایمه زراندم؛ بهم جۆره په زای «درالجلالیه» م له خزمهتیا خویندو له گه ل خویندیندا لیشم نویسه و (زۆژی ۵ شه مه - ۱۴ ی مانگی پوشه پی سالی ۱۳۳۵ هه تاوی بهر بهری ۲۶ ذی قعدی سالی ۱۳۷۵ کۆچی). پاشان له خزمهت ماموستادا چوم بۆ پینجوتین (نمو کانه خوالی خوشبو شیخ عثمان لموی بو) دوا ی سه زۆژان، لموی ئیجازه ی بۆ نویسمو به ره و دئی سونج که زامه مو ما به پی له خزمهت باو کم دا مامه و، تا له ۱۵ ی شه مه ی سالی ۱۳۳۵ هه تاوی باو کم له دئی سونج کۆچی دوا ی کرد، شه حه تی خودای له سه رین. له جیتی باو کم بوم به مه لا. به هاری ۱۳۳۶ هه تاوی ژنم هینا، به هاری ۱۳۳۷ هه تاوی، بوم به مه لای دهرس ویزی دئی «سهر دراباد»، به راستی نمو ی شیای پیا وه تی و جوامیری و مرۆقایه تی مسولمانیکی ئیماندار بوو، کاک جه هفهری ئیلخانی زاده، سه بهرته به من به جیتی هینا؛ ما وه ی چوار سالان به چاکترین شیوه زیزی لی گرتم؛ ژیا نی خۆم هه شت فه قیی بۆ به زیوه بردم. کاک سه لیمی برای ما وه یی زۆرم بۆ یاش بوو، به لام پاشا به دوو زمانی بزێ له خودانه ناسه پوول و پلمو پارماناسه کان، هه روا به دنه ی هیندی له شه ی تانه دین فرۆشه کان، له «سهر دراباد» دهر کرام، ته نانهت جی یان به کاک جه هفهریش لیژ کرد. چون له سه ر منی کرد بو مو و به گۆ درۆکانیاندا هاتبو، چومه «ته ره خه»، به هاری ۱۳۴۰ ما وه ی مانگیك و چه ند زۆژان به خۆم و فه قیکانه مو له م دئی ما ی نه و؛ یا خوا خوا یان لی زازی یی، هه مو زۆژی سی ژمه، هه ر ژمه سن «مو جومه» یان بۆ فه قیکان ده مینا و نه یان ده هیشته که فه قی نان به چینیته و. خه لکی به شه رف و نان بده و ئیماندار ی «ته ره خه» که غیره تیان له کیوی میژویی «ته ره خه» بهر زتر بوو، به شیوه به کی نمونده جوان، زیز و بایه خیابن بۆ دانایین و ده ستی قه دریان لی گرتین، که شیای نمو به له لاپه زه ی زیزی میژوی مرۆقایه تیدا بنوس ریته و. له ناو کۆز و کۆمه لگه لانداندا بو تر یته و، پاش مانگیك و چه ندان زۆژان، دیسان نه زانه، کوته ک به ده سه ته کان، حه ق نه بیسه قین له دلّه کان، نار دیان و له ته ره خه یش دهر یان کردم، فه قیکانیان لی پرش و بلا و کردم. چون حه ق تاله و جی به ناحه ق لیژ ده کا. تیشکی زانین

خوتین مژان، کاس و وز و گیتز ده کا. به هه له بیان واپوو، به ههوا بهری تیشکی حه ق ده گرن، یا ژهنگوژاری تاوانیان له ئاوینهی دل ده سزن، به هه له دا چوون، که به گز حه ق دا چوون. حه ق به یزهوی کردن له قورئانه، وه دوا کهوتنی پیغه بهر گیانه؛ که سن وابن، ئاسه واری نه خشاوه، له لایه زهی سه رنویشتا ناوی به چاک نوسراوه، به لام نه وانهی دزی حه قن، بیجگه له ناوی خراوی و نه هاتی و رۆژه ره شی چی یان له دوا به جی ماوه؟

ئاغا سه یید «محمد امین» ی ته ره فیه وئاغا «سه یید عبدالله» ی سه رباغچه، زۆریان زه حه مت بو کیشام، له پیناوی پیش چونی مه زام؛ به لام ناوی زۆردار به ره وژور هه له ده گه زنی. له ئاکام دا جه م ده به ستن و وه سه رخوی ده گه زنی. کاتیکی زانی تلی خوارد و ناوی تۆله بردی، بن که س وکار و خزم ویرا، ماوه به نامهردی، پاشان به ناوی خودا وهندی، زوم کرده کوردستانی ناوهندی. به زا و ته گیری «ماموستا مه لا عبدالهادی» بژی به سه ریا هه زاران زه حه مت و شادی، به خیر و خوشی و به سلام؛ له دینی «ئیرانشا» ی تیه که و دانمه زرام (به هاری ۱۳۴۰ هه ناوی). له م سآله دا دابه ش کردنی زهوی زاگه یه ندرابوو، ئاوری دوو به ره کتی هه له کرابوو. زۆردار، بن زۆری هه زاری ده چه و سانه وه، زانی دل سوژی خودا ناس، خه لکی بن ده سه لآتی ده بوژانه وه. له م سآله به هوی پشتیوانی له چینی هه زار، به ده ست و پیتوس و به زار، زۆرویزان داویان بو نامه وه و درۆیان بو هه له به ستم؛ خودا پشتیوان بن چ ده ره به ستم. به م جوړه له به ندیخانه خرام، به ده سه بنده وه بۆلای زۆردار برام. له به ندیخانه ی شاری سنه، ئه م شیعرم بو خوالی خوشبو «شیخ معتصم» ی حیسامی» نوسی؛ ئه ویش مه ردانه، یارمه تی دام و له به ندیخانه به ری دام:

جه نابیی شیخی عه زیز و به دین	زۆله ی شیرینی شیخ حسام الدین
سلام علیک له رتگه یی دورو	بو شیخ معتصم به دلی مه سرور
هه رچه فزعه ریب و له خه مت دورم	به لام په روانه ی شه می حوزورم
ده سه گولیکی بۆن خوش زهرد و سور	گه شی هه لآله و وه نه وشه و چنور
پیشکه شتی ده کا و بۆتی ده نیری	له ناو زیندانا یه که به چکه شییری
من که شافیعیم جه لالم ناوه	مه لای ئیرانشام له زوی قضاوه
وام له زیندانا بنی تاوان و سوچ	به چه ن تۆمه تی بنی ئه ساس و پوچ
حیزبی شه یتان و به دکار له میژه	دهستی تۆمه تیان بو من دریزه
وابزانم به دکار تۆمه تیان داوه	وه عز به قورئان ئیخلالی ناوه

حق و یژی نابی بکری لهم خاکه
 حق و یژه و یه قین هر حه قیش دهلی
 دوزماناننا دیاره چسونه ته سازمان
 چی یان ویستوه تیکیان خستوه
 به دکار بی و پینوس بو من بگیزی
 به هه زار فزو دروو دهله سه
 به هه زار سوکی و ئابزوی براویان
 دانه یان داناله سه ر داوی فیل
 دلی سه ره هنگیان له من کرده پز
 منیان به جهرده و زیگر داناوه
 سهیری قه هقه رای ئه و ژوگه وایه
 زانایان ئه و ژوبی دهرس و یارن
 هه رکهس حه ق و یژی جینگه ی زیندانه
 به لام بابا به دکار زور چاک بزانی
 چرای زوشنی واعظانی زئی
 به پفی نه زان نا کوژی ته وه
 زابه ری به بیر دوزی عه تیقن
 باغچه ی گولانن، گولی دلانن
 له بهر به لادا کیوی مه حکه من
 هه ویننی نه زم و زه و زهوی دینن
 په نای بی په نای دیل و فه قیرن
 دروست و زاستن دوستی ئه له ستن
 هیمه مه ت بلندن، به یز و زه نندن
 له فه ساد دورن برای اصلاحن
 چون فه سادکار و پیشه ی شهیتانه
 بولله وهس ئه وه که به ئازاره
 هر چه ند شافیعی دهیشلی و بی باکه
 با هه زار شه یتان بلی تو مه لی
 بو یان رستم ته شی باریکان
 له دروو دهله سه هه لیان به ستوه
 خوینم ده یژی له سه ره ده یژی
 به هه زار فیل و دنه و وه سه وه سه
 به هه زار سویندی ناحه ق خوراویان
 بو ماسی گرتن ده راویان کرد لیل
 داویننی پاکی منیان کرده شر
 خو یان ناشتی خواز، سه یر ئه و قاوه
 له بهر به لایه ئه وه ی مه لایه
 به لام خوین مزان به که لک و کارن
 به شی بی به شی و لومه و لیدانه
 بهم چه ند دیزه دا وردورد بزوانی
 زانایانی رون له شار و له دئ
 به حه چه ی زوردار نابری ته وه
 ده ریای عه میقن پز له عه قیقن
 تیشکی زوناکی هه ردو جیهانن
 بو زامی دلان دهوا و مه له من
 مایه ی سه ره رزی و خوشبه ختی ژینن
 زاهیر فروته ن باتین ئه میرن
 هه ره به عیشقی حه ق هه میشه مه ستن
 بو هه ره دو دنیا یه گانه مه ردن
 دوزمنی شه یتان دوستی فه لاحن
 شه یتانیش برای بولله وه سانه
 ویننه ی دوپشکه موزی هه ژاره

ئه وه موخیلله که نامەردانه کاری به دایم درۆ و بوهتانه
ئه وه موخیلله که دل قاسییه له خودا و له قورئان هەردو عاصیه
ئه وه موخیلله شه مری مەریده چونکه زانیاری و له دور دەزوانی
خۆشه و یسته کهم ناشی نه زانی ئیمان و زاستی و بزوا زیشه مه
خودا پەرسنی و اصلاح پیشه مه کراسی بهرم به حەق دزاه
هەمیشه ناوم به باش براره سروهی به یانی فینکی دلانه
هەروەك تیشکی خۆر دهوای دەر دانه بو چاویشه دار به دەر د و ئیشه
به لام لای نه خوش دیاره ناخۆشه من و خراپه یاخوا خوانه کات
وه ئیلا من و به دگۆیی و فەسات که سەرپاک درۆ و پوچ و بوختانه
حاشا من دورم له و زاپۆرتانه حەق و یژی ئه ویش زه زای زه حمانه
ماهیەتی من دین و ویزدانه خۆر هەر روناکه و هەر تاله
خۆماهییه تیش قەلبی محاله واداری کردم سەرم ئیشانی
بمبه خشه گیانه دل پەریشانی نهك بی ئه ده بی و جهور و جهفایه
وه ئیلا شوینی ئیمه وهفایه ئیدی تۆش خۆت و ویزدان و خودات
جا وانه نوسم حالی خۆم بۆلات ته بره ئهم فەرموی له درۆ و بوختان
قه دەم زه تچه که ی بجیتە سازمان کوردی به باوه زپیتی وایه بایه
ده نازیندانی و لیدان قه زایه جه زربه و ئیعدام بۆ به رخی نیره
ده سه بندی پۆلا ته سبیحی شیرە برای به زیز و به بیر و دانا
له گەل سی برا و این له زیندانا هم نصرالهی، مردربانی
علی بیگلری و ئاغای زهمانی له دهواری دههرا بۆ مەردی قەردین
هەر چوارمان زۆله ی نه بهزی کوردین بۆتی ده نیری ئهم چەند شیعرانه
شافیعی نه مر له نیو زیندانا

جەلالی شافیعی - ۱۳۴۲/۱/۲۸ هەتاوی

زیندانی سنه ی کوردستان

پاشان تا سالی ۱۳۵۰ هەتاوی له دبی «ئیرانشا» ی تیلەکو، مه لا بوم. به لام له زاستیدا به هوی ئه وه

خه لکی ئازا و به و وفا و به شه زه فی «تيله کو» زیز و شکویه کی تایبه تیان بۆ داده نام، زۆرتری کاری زۆژانه و زوداوی ئه و ناوچه به یاسای قورئان و شهرعی ئیسلامی به دهستی من به جوانترین شیوه به زیوه ده برا؛ خوا جه زای خیریان بداته وه، زۆژه زۆژ به ره و خیر و پیاوه تی بانترین بباته وه.

سالی ۱۳۴۷ هه تاوی، له گه ل کۆزی له مه لاکانی هاوبیر و بزوا چوین بۆ «کرماشان» و ئیمتخانمان دا و بوینه موچه خۆری ئیداره ی «اوقاف» ی سنه و له زانکۆی شه وانه ی تاران قبول بوم؛ به زیز سالی له زانکۆی «کۆمه ل ناسین»، سالی له زانکۆی «ئه ده بیاتی فارسی» و چوارسال له زانکۆی «حقوق قضایی» شه وانه ی تاران دا خویندم. تا سالی ۱۳۵۵ هه تاوی له شاری سنه مامه وه. له م ماوه دا دو جاریان بۆ شاره کانی «ارومیه» و «کاشان» دورخسته مه وه، به لām چون داویان بۆ ده نامه وه، خودای گه وه له سه ری ده کردمه وه و داوی ده پساندن و فیله که یشیای پوچه ل ده کرده وه، دوا ی سی چوار مانگ گه زامه وه بۆ سه قز و له «اوقاف» ی سه قزدا نیشته جی بوم؛ «شا» ی قین له دل زۆرتری عالمه شوژشگیزه شیهه کانی له نیشتمانی خویان دورخسته وه و به تایبه ت ناردبویه شاره مهرزی به سونیه کان. بزیکیان که وتبونه شاری «سه قز»؛ دیاره به خه یالی باتلی خۆی، شیهه و سوننی پتیکه وه نایان کرئ، زیزی خه باتیان یه ک ناگرئ، داری به ری زا په زینیان به رنا گرئ، یه کیه تی و کۆزیان سه رنا گرئ. به لām ئه وه ی لای به بنده خه یال، له لای خودا به تال؛ چون هاتنی ئه م زانا شوژشگیزانه، به خاکی پاکی سه قزی کوردستانا، بو به ئاوری به تین و هیزی «گرکان»، هه رچی نا هه ق بوو «شا» و داروده سته که ی سوتان. به جینی ئه وه شوژش دامرکی، کلپه ی سه ند، هه ژارانی ززگار کرد له سیاجال و به ند، ئیمه یش قولی کوردایه تی و ئیمانمان لی هه ل مالی. پاشماوه ی «طاغوت» ی شامان له سه قز و ناوچه دامالی. داوینی مرو قایه تی مان کرد به لادا، دهستی زۆرو یژانی دور له دین مان بادا؛ (۱۳۵۷ هه تاوی). به م شیوه به جیهانمان زا گه یاند که خه لکی ئیران زینده، خایه ن به دین و میلله تی له زباله دانی میژو خسته، له ۱۲ زی به ندانی ۵۷ ئیمام هاته وه، له ۲۲ زی به ندان رژیمی شایه تی له بیخ لابرده، ئالای کۆماری ئیسلامی ئیرانی له جی هه ل کرد. ئیمه یش له م زیبازه دا له گه ل برا و خوشکانی کورد، «شوژش» مان یارمه تی دا؛ ئازا، ده ست و برد، به هیزی هه ست و بزوا و ئیمان، له زنی گه ل و نیشتمان، زیبازی دین و مان و قورئان، هه رچیم له ده ست هات کردم. زاستم بی درۆم، کوردم، به لām تورک و فارس و عه رب برامه، گشتمان بۆ ئه و مه زامه، سه رمان زیبازی گه له، دوژمن له حاستمان شه له. تا سالی ۱۳۶۱ هه تاوی له ئیداره ی «اوقاف» ی بیجا زدا مامه وه، پاشان خۆم «بازنشسته» کرد. له مه ولا تا ئیستا له مالی خۆم دانیشتم و خه ریکی موتالا و ته دریس و خزمه ت به گه لی هه ژاری کورده واری و نوسینی په زاوی

ثایینی و کۆمه لایه تیم. له خواى گه و ره ده خوازم که یارمه تیم بفرمى تا ئه وک ئه رکی سه رشانى به نده یه کی پالاوته ی خودایه، به زیویه ی به رم و به زوسوری بزومه حوزور؛ تائىستا ئه م کتیبانه م نویسه:

۱- جوغرافیای تاریخی کوردستان - به رگی ۱ و به رگی ۲ که به رگی یه که می به ناوی خودا چاپ ده کری.

۲- تفسیر قورئان به کوردی.

۳- زندگی امام شافعی (رضی الله عنه).

۴- ترجمه کلمات اربعه «مودودی».

که ئه مانه هیشتا چاپ نه کراون.

«به‌سه‌رهاتی فه‌قی‌ئه‌حمه‌دی (داره‌شمانه)

له‌ ناوچه‌ی (مه‌رگه‌)ی کوردستانی عیراقدایه‌ک به‌ ناوی (داره‌شمانه) بوئه‌که‌ ئیستایش هه‌ر به‌و ناوه‌ به‌ ناوبانگه‌، له‌م دیدا‌گه‌وره‌ پیاوژی به‌ ناوی (فه‌قی‌ئه‌حمه‌د) ژیاوه‌، که‌ وه‌ک میژوونوسان ده‌لین: بنه‌ماله‌ی هۆزه‌کانی (فیض‌الله به‌گی) و (بابان) ده‌گه‌نه‌وه‌ به‌م ئازا پیاوه‌، ئه‌م مروّ به‌ ناوه‌، زوّر خواناس و زانا و پالآوته‌ و دلێر و جوامیر بوئه‌، هه‌ر چه‌ند له‌ مآل و سامانی دنیا به‌هه‌ریه‌کی زوّری نه‌بوئه‌، به‌لام لاویکی ئازا و قاره‌مانیکی که‌م وینه‌ و تاخانه‌ بوئه‌، له‌ فوت و فه‌نی شه‌ر و به‌ربه‌ره‌کانیدا، گوّی پیشکه‌وتی له‌ گوّزه‌پانی مروّقایه‌تیدا برده‌وته‌ ده‌ر، هه‌روا ژیا‌نیشی به‌ مه‌ردانه‌گی و تیکوشان و قه‌ناعه‌ت برده‌وته‌ سه‌ر، له‌م کاته‌ دا، ئاوری شه‌ر له‌ نیوان سوپای موسلمان (عوسمانی) و له‌شکری فه‌ره‌نگیان هه‌ل‌ئایسا بوو، فه‌قی‌ئه‌حمه‌دی داره‌شمانه‌که‌ مروّیه‌کی به‌ بژاوا و ئیمان به‌ مه‌به‌ستی خه‌زا و به‌رگری له‌ سته‌می (فه‌ره‌نگیان) ژۆی ده‌که‌وتی، دوای بژینی ریگایه‌کی دور و درێژ، خووی به‌ سوپای موسلمان عوسمانی ده‌ناسینی، (فه‌قی‌ئه‌حمه‌د) مه‌لایه‌ و کارێ هه‌ر بۆ خودایه‌، دیاره‌ له‌ ژۆی خودادا مه‌ردانه‌ (شیر) ده‌وه‌شینی، کوردانه‌ هه‌لمه‌ت ده‌با و سوپا ده‌شکینی. کاتی سوپای (عوسمانی) پیروزی وه‌ده‌س دینی و سوپای (فه‌ره‌نگ) ده‌شکینی، سوپای (فه‌ره‌نگ) شهل و په‌ت به‌ره‌و دوا ده‌گه‌رینه‌وه‌، به‌جوری شه‌رزه‌ ده‌بن که‌ تا ئیشتمانی خویان ناگه‌رسینه‌وه‌، مآل و چه‌ک و سامانیکی زو‌ریشیان لێ به‌جۆی ده‌مین، زو‌ریشیان لێ به‌ دیل ده‌گیرێ.

فه‌قی‌ئه‌حمه‌دی داره‌شمانه‌، که‌ دلی له‌ لای خودای نیشتمانه‌، له‌م بگه‌ره‌ و به‌رده‌دا، که‌چیکی ئازا و شه‌ره‌که‌ری فه‌ره‌نگی به‌ دیل ده‌گری، به‌ ویستی خودا (که‌چه‌) دلی (فه‌قی‌ئه‌حمه‌د) ده‌گرێ، هه‌ر ئه‌وه‌یه‌ بۆی نامرێ.

که‌چه‌ له‌ هه‌ورازی بێ بژاویی سه‌رده‌که‌وتی، ئیمان دینی و له‌گه‌ل فه‌قی‌ئه‌حمه‌د به‌ره‌ و دینی (داره‌شمانه‌) ژۆی ده‌که‌وتی. ئه‌مجار به‌ جوته‌ سواره‌ ده‌گه‌رینه‌وه‌، بۆ دینی (داره‌شمانه‌)، له‌وه‌ی فه‌قی‌ئه‌حمه‌د، که‌ شه‌می هیوا له‌ دیدا ده‌گرێ، به‌ یاسای شه‌رعی ئیسلام که‌چه‌ ماره‌ ده‌بژێ، به‌لام که‌چه‌ مه‌رجی له‌ گه‌ل ده‌به‌ستی، تا به‌ کسآل نزیکی نه‌که‌وتی، (که‌چه‌) به‌ جوّری هه‌ست و ئه‌وین و دلی به‌ (فه‌قی‌ئه‌حمه‌د) دا، که‌ مآله‌ دارینه‌که‌ی (داره‌شمانه‌)ی پێ خوشتر له‌ ته‌ختی شابو، به‌م شێوه‌ له‌و نه‌غدینه‌ و زی‌ه‌ی که‌ له‌ گه‌ل خووی هینابوی، مآله‌ گلینه‌که‌ی داره‌شمانه‌ی پتی رازاند هوه‌، دلی فه‌قی‌ئه‌حمه‌دی پێ لاوانده‌وه‌، هه‌ر ژوداویی که‌ ده‌ستی (قه‌زار و قه‌ده‌ر)، به‌ قازانج بێ یا زه‌ره‌ر، ده‌ی هینپته‌ سه‌ر ژۆی مروّ، ئازمونه‌ و له‌ سه‌ر ژۆی داناوه‌، خه‌به‌ر داره‌ و له‌ خه‌وی وه‌خه‌به‌ر هیناوه‌، چون کاری خودا بێ حیکمه‌ت نی‌یه‌، عه‌مری درێژ شه‌رمی له‌ که‌س

نی‌یه، دایکه پیره دل ژونا که‌ی (فه‌قی ئه‌حمه‌د)، که سارد و گهرمی ژوژگاری چه‌شته،
 ئاره‌قی سه‌ربه‌ره و ژوره‌ی ژیانی ژشته، گۆزه‌ی سوره و له‌کلّی ئازمون ده‌ره‌هاته، به‌رز و
 نرمی زه‌مانی بژیوه، تال و تفتی ته‌من درژی دیوه، نابی له‌حاست گیشه‌لو که‌ی پر له‌ته‌پ و
 توژی ژیان به‌لهرزی، له‌باتی ئه‌وه دل خوشی (وه‌ویه) که‌ی بداته‌وه، له‌دلّه‌ راوکی و دودلی
 ده‌رینی و یادی که‌س و کار و نیشتمانی له‌بیر بیاته‌وه، ژوژی له‌ژوژان، به‌دلی پر له‌ده‌رد و
 ژان، به‌ژوی گرژ و به‌زمانی تفت و تال بوکه‌که‌ی ده‌دوینی، (کچه) تازه بوکه‌که به‌جوری ئه‌م
 ژوداوه‌کاری له‌سه‌رده‌کا، بی‌ماتل بون چه‌ک له‌خوی قایم ده‌کا و سوار ئه‌سپی هه‌وا ده‌بی و، به
 دایکی فه‌قی ئه‌حمه‌د ده‌لی: به‌کوژه‌که‌ت بلّی: با وه‌دوام نه‌که‌وی و خه‌م نه‌خوا بۆم، چون ئه‌وا
 من ژویشتم بو ولاتی خۆم، ئه‌گه‌ر (فه‌قی ئه‌حمه‌د) ئاوری ئه‌وین هه‌لی بگرێ، نه‌گه‌ژیته‌وه و به
 دوام دا بی ده‌کوژری، (کچه) ئه‌مه ده‌لی و ده‌ژوا، پیرژنی بیچاره هه‌رچی ده‌گری و ده‌لایته‌وه،
 ئاکامی نابی و کچه ناگه‌ژیته‌وه، شه‌و کاتی (فه‌قی ئه‌حمه‌د) ده‌چیته‌وه بۆ مالی و دایکی
 کارساته‌که‌ی بۆ ده‌گیریته‌وه، به‌خه‌می کوژنه و نوێ وه‌تلیته‌وه، له‌شه‌رمان و له‌داخان له‌خۆ
 ده‌بیته‌وه و ده‌بوریته‌وه، کاتی وه‌هوش دیته‌وه، ئه‌سپی لی زین ده‌کا و چه‌ک له‌خۆ ده‌دا و به‌ره‌و
 نیشتمانی (کچه) ژبی ده‌که‌وی، ده‌دانه‌ ژوژان، بی‌حه‌سانه‌وه و بی‌پشودان، ژینگا ده‌بژی و شه‌و
 له‌گه‌ل ژوژگری ده‌ادا و ماندویه‌تی نانا سی، تا ده‌گا به‌دل‌به‌ری شیرینی، جینی مه‌به‌ست و ئه‌وینی
 و ده‌لی: ئه‌ی حه‌لّی بی‌وه‌فا، که‌ی له‌ناو شیره‌ژاندا یه‌جه‌فا، بگه‌ژه‌ دواوه‌که، ژیانی من بی‌تو
 ناکرێ، دل بازی تیز بالّه و هه‌رگیز نامرێ، (کچه) ده‌لی (فه‌قی ئه‌حمه‌د) ده‌ستم به‌داوینت ده‌ستم
 لی هه‌ل بگره، ناگه‌ژیمه‌وه دواوه، له‌به‌رم مه‌مه‌ره، چاکتر وایه به‌ره‌و نیشتمانی خۆت بگه‌ژیته‌وه،
 واز له‌من بینی و به‌حه‌سیتیه‌وه، کچه هه‌رچی ده‌لی بگه‌ژه‌ دواوه، (فه‌قی ئه‌حمه‌د) نایبسی و هه‌ر
 له‌به‌ر دل‌داره‌که‌ی ده‌پاریته‌وه، تا به‌لکو (کچه) دلی دامرکی و به‌ره‌و (داره‌شمانه) بگه‌ژیته‌وه،
 به‌لام (کچه) پوشی (فه‌قی ئه‌حمه‌دی) داخسته‌وه، که‌مه‌ری به‌ربه‌ره‌کانی به‌ستوه، له‌ناکا و هێرش
 ده‌باته‌سه‌ر (فه‌قی ئه‌حمه‌د) و (شیری) ده‌دا له‌سه‌ری و له‌ئه‌سپه‌که‌ی به‌رده‌داته‌وه، (فه‌قی
 ئه‌حمه‌د) بی‌هوش ده‌که‌وی، کچه به‌زه‌یی پیدا دی و له‌ئه‌سپه‌که‌ی پیاده‌ده‌بی و لی ده‌نه‌وی و
 سه‌ری به‌رز ده‌کاته‌وه، ده‌بینی برینه‌که‌ی ده‌م ده‌کاته‌وه، به‌(شه‌ده‌ی) خۆی سه‌ری بۆ ده‌به‌ستی و
 ئه‌سپه‌که‌ی به‌سنگی ده‌به‌سیته‌وه، کیسه‌یه‌کی زیژی له‌ژیر سه‌ر داده‌نی و، ژینگای خۆی
 ده‌گریته‌به‌ر و ده‌ژواته‌وه.

(فه‌قی ئه‌حمه‌) پاش ئه‌وه‌یکه وه‌هوش دیته‌وه، ده‌بینی نه‌چیری له‌ده‌ست ده‌رچوه، خویشی
 برینداره و کیسه‌یکی زیژی له‌ژیر سه‌ر دانراوه، کیسه‌ زی‌که‌هه‌ل ده‌گرێ و به‌هه‌زار زه‌حمه‌ت

سوار ده‌بی و خو‌ی ده‌گه‌نینه‌وه (داره‌شمانه). پاش ماوه‌یی که برینه‌که‌ی چاک ده‌بته‌وه، کیسه زیزه‌که، له‌گه‌ل خو‌ی هه‌ل ده‌گری و به‌ره‌و نیشتمانی کچه‌ماره‌کراوه‌که‌ی ز‌ی ده‌که‌وی، پاش جوار مانگان ده‌گاته‌شاری (کچه‌که) و له‌مالی پیره‌ژینیکی به‌بیر و زا‌حه‌شار ده‌گری

(فه‌قی ئه‌حمده) بز‌ی له‌زیزه‌که‌ی ده‌دا به‌دایه‌پیره و ده‌ل‌ی: دایه‌گیان ئه‌م زیزه‌باخت‌که، هه‌رکات‌ی ته‌واو بو‌زیز‌ی ترم‌ل‌ی و به‌ر‌بگه‌ره، دایه‌پیره‌زور‌شاد و خوش‌حال ده‌بی و وینه‌ی کور‌ی خو‌ی خزمه‌تی ده‌کا، (فه‌قی ئه‌حمده) که‌هه‌میشه له‌پرس و جو‌ی کچه‌ماره‌براوه‌که‌یدا ده‌بی، زور‌ی ده‌ل‌ی: دایه‌گیان ئایا له‌و دیلانه‌ی که‌سالی زابر‌دو‌که‌و تبونه‌ده‌س موسلمان‌ه‌کان هه‌چ‌کامیکیان گه‌زاونه‌ته‌وه؟ دایه‌پیره‌ده‌ل‌ی: به‌ل‌ی، دوسی مانگ له‌وه‌پیش‌کچی‌یه‌ک‌ی له‌گه‌وره‌پیاوانی ئه‌م‌شاره‌گه‌راوه‌ته‌وه، هه‌ر له‌م زور‌انه‌یش‌دا، ده‌یانه‌وی بیده‌ن به‌ئاموزایه‌کی خو‌ی، به‌لام‌کچه‌لوت‌ی پیداناه‌ینی و به‌ئامان و زامان‌په‌وه‌ی نانوسی، کچه‌هه‌میشه‌خه‌مبار و ده‌س به‌ئه‌ژنویه، دیاری نادا‌که‌له‌به‌ر نه‌ته‌ویسی ئاموزا‌که‌یه‌تی، یا له‌دوری لاهه‌موسلمان‌ه‌که‌یه؟ (فه‌قی ئه‌حمده) ده‌ل‌ی: دایه‌پیره‌زازیکی نه‌نینیم هه‌یه، ئه‌گه‌ر به‌ل‌ینی دایک و فرزه‌ندیم پ‌ی ده‌ده‌ی که‌رازه‌که‌م نه‌زرنی، ئه‌وه‌چیم له‌دل‌دایه‌بو‌تی هه‌ل‌ده‌زیزم، به‌سه‌رهاتی تال و شیرینی خو‌مت پ‌ی دیزم، دیاره‌تویش له‌م‌کاره‌ساته‌قازانج‌ده‌که‌ی، دایه‌پیره‌سو‌یندی گه‌وره‌ی بو‌ده‌خوا و ده‌ل‌ی: تاگیان له‌به‌ده‌نما‌ی بو‌خزمه‌تت ئاماده‌م، رازه‌که‌ت به‌که‌س نالیم و وه‌ک کور‌ی خو‌م دل‌سو‌زیت بو‌ده‌که‌م، به‌گیان له‌م ز‌می دا‌تی ده‌کوشم (فه‌قی ئه‌حمده) ده‌ل‌ی: دایه‌گیان من به‌خاتری ئه‌و کچه‌که‌ماره‌بزمه، خو‌م خسته‌ته‌گیژاوی مان و نه‌مان‌وه، پاشان له‌هه‌وه‌ل تا‌ئاخر کاره‌ساتی بو‌ده‌گیرته‌وه، دایه‌پیره‌ماوه‌یی ده‌گری و پاشان ده‌ل‌ی: کور‌م ناو‌نیشانی‌کیم پ‌ی بده، تا‌کات‌ی دیم دل‌ی له‌لای تو‌یه، نیشانه‌که‌ی پ‌ی ده‌ده‌م و رازه‌که‌ی ل‌ی ده‌ر ده‌بزم، ئه‌گه‌رنا، چو‌ن چوم هه‌ر به‌و جو‌ره‌ده‌گه‌زیمه‌وه، (فه‌قی ئه‌حمده) (کلکه‌وانه) یادگاریه‌که‌ی ده‌دا به‌دایه‌پیره و ده‌ل‌ی: ئه‌مه (ناو‌نیشان)‌ی دل‌داریه، چیش به‌باش ده‌زانی بیل‌ی. زور‌ی دوا‌یی دایه‌پیره‌به‌ره‌و مال‌ی کچه‌ز‌ی ده‌که‌وی دوا‌ی سلام و ل‌ی پرسین بو‌ی ده‌رده‌که‌وی که: (کچه‌که) دل‌ی له‌لای خو‌ی نه‌ماوه‌ک‌پ و بیده‌نگ، کز و داماو‌ه، پاش ماوه‌یی ده‌ل‌ی: کچه‌که‌م با بزانه‌هو‌ی ئه‌م گشت‌خه‌م و په‌ژاره‌ت کامه‌یه، خو‌ئنه‌گه‌ر له‌دوری ئه‌و جوانه‌موسلمان‌ه‌نه‌ونه‌مامه‌یه، چ‌مزگینی‌یه‌کم پ‌ی ده‌ده‌ی، ئه‌گه‌ر هه‌وال‌ی ئه‌وت بو‌بینم، ته‌می خه‌مت به‌سروه‌ی به‌یانی دل‌دار بزه‌وینم، کچه‌که‌ل‌ی: به‌حه‌زهره‌تی مه‌سیحت سو‌یند ده‌ده‌م، خیرا‌که‌ده‌رم بینه‌له‌ده‌ریای شه‌وه‌زه‌نگی خه‌م، هه‌رچی له‌دل‌تایه‌هه‌ل‌ی زیزه، چی خوشه‌دایه‌گیان هه‌ر ئه‌وه‌بیژه، چو‌ن له‌میژه‌من خو‌م ده‌خو‌مه‌وه، به‌ره‌و نه‌مان و هه‌ل‌دیز‌ی تالی ژین ده‌رو‌مه‌وه، له‌تو‌مزگین و

لە من گيان، لە من زير و لە تو بەيان، پاش ئەم وتو ويژە، دايە پيرە (کلکەوانە) يادگارى يەكەى پى دەدا و باسەكەى بۆدە گيريتەو، پاشان مەشتى زيرى لە بەر دەم دايە پيرە دانا، کيسە يە کيشى پيدا و وتى بیدە بە (فەقى ئەحمەد) و بۆل: ئەسبابى پيوستى سەفرى لى سازکا و ئەسپىکيشى بۆ من لى بکړئ، تاکاتى خۆى ديت، دايە پيرە تویش هەمو رۆژى وەرە بۆلای من، بەلام ئیستا بزو و بەولاو قارەمانە بۆل، من لە کردەى خۆم پەشیمانم و داواى لى بوردنم هەيە، چون ناقرمانى توام کرد و لە فەرمانى خودام لادا، ئەمجار دايە پيرە گەراو بۆ مالى و مژدەى دا بە (فەقى ئەحمەد) و کيسە زيرە کيشى پيدا، فەقى ئەحمەد لە خوشيا سوژدەى شوکرى برد و سوپاسى خودای بەجى هينا.

بەرى بەيان فەقى ئەحمەد دەچیتە بازار و ئەسبابى سەفرى لى سازد دەکا و ئەسبى لى دەکړئ، ساز و باز لى دادەنیش، دايە پيرە هەمو رۆژى دەچى بۆ مالى کچه و هەوال بۆ فەقى ئەحمەد دى نیتەو، وا هەل دەکەوى رۆژى ئاموزای کچه سەرى لە کچه دەدا و دەبینى کچه لە بیری خەم و دەریای خەفەت و گىژاوى نارەحەتیداىە. تۆرە دەبى و دەلى ئەگەر دلت لای موسلمانەکانە بۆ هاتىو، ئەم ئۆینەت دەگۆزى باشە، ئەگینا ئەتدەم بە دەم شیرى ئاودارەو، کچه لەم قسە تالە و لەم تانە تفتە ئوقرە بە خۆى ناگرى، زوورى لاق هەل دەستى و لە داخاهاکا بمرى، بەلام لىو لە لىو نابزیو و لە دلى خویدا دەلى: دەى خۆى، پاش چەند رۆژان هەلى بۆ هەل دەکەوى، لە مالى بابى بړىکى پيوست زير و ئەنتیکە هەل دەگرى و بە دايە پيرە دەلى، بە (فەقى ئەحمەد) بۆل: سبەى شەو لە فلان شوین لە دەرەوہى شار، حازرى تا دەى گەمى، دايە پيرە ئەم هەوالە دەباتەو، (فەقى ئەحمەد) هەر شەو ئەسپەکان ساز دەکا و کەل و پەلى سەفەر تیک دەنى و لە شوینى دیارى کراودا لى زادەوہستى و ماتلى دیتى دلەبرى دور ولاتى دەبى، لە نیوہى شەودا کچه خۆى پزچەک دەکا و کەرەسە و ئەسبابى سەفەر هەل دەگرى و خۆى دەگەيەنى بە فەقى ئەحمەد، لەگەل دايە پيرە لاوى پالەوانى ئەویندار لە خوشيا دەگرى، پاشان سیسەد دینارى زيرى سور دەدا بە دايە پيرە و خواحافىزى لى دەکەن و جوتە سوارە لى سوار دەبن و دەروژن، ئەو شەو تا رۆژ و ئەورۆژەيش تا توانیان بە گورجى زىگانان بۆ.

لە داوینى کيوى لە سەرچاوەکانى يە کدا لى دادەبەزن، تا ماوہى بەستینەو و شتى بخۆن، ناکاو لە دور توژى سوارەى دەرەکەوى، کچه دەلى: دوستى خوشەويست ئەو دەستە سوارە بۆ گرتنى ئیمە هاتون، تو مەترسە و خەمت نەبى، کە من بە ويستى خودا دەماریان دەردينم، ئەم خورجینە زيرە لەگەل خۆت هەل بگرە و بچۆ بۆ سەر ئەو کيۆ، ئەگەر من زیندەم دیمەو بۆ لات، ئەگەر خۆ نەيش مام و کوژرام هەرچۆرى دەتوانى خۆت زىگار بکە و بۆ، (فەقى

ئه‌حمه‌د) ده‌لئی گیانی عه‌زیم، چون من دێلم تو به‌ ته‌نیا خو به‌یه‌ته‌ ناو ئه‌و له‌شکره‌وه، من بو خۆم شه‌لای ئه‌وانت له‌ سهر لاده‌به‌م، کچه‌ سویند ده‌خوا ئه‌گه‌ر له‌ سهر ئه‌و کیوه‌ بیه‌ته‌ خواره‌وه من خۆم ده‌کوژم، چیم و توه‌ ده‌بی و ابکه‌ی، پاش ئه‌م وت و وێژه، کوژه‌ به‌ره‌و لو تکه‌ی کیو لای ده‌که‌وی و کچه‌ له‌ سهر ژینگه‌ی سوپادا زاده‌وه‌ستی، ئاموزای کچه‌ به‌ سه‌د سواره‌وه‌ ده‌گاتی، کچه‌ وینه‌ی شیر برسی هێرش ده‌باته‌ سهر سوپای ئاموزاکه‌ی و، له‌ هه‌وه‌لین هه‌لمه‌تا ئاموزاکه‌ی به‌ شیر دوله‌ت ده‌کا و چه‌ند که‌سی تریشی ده‌کوژی، پاشان زاده‌وه‌ستی و ده‌گوژی و ده‌لئی: ده‌ستم لای هه‌لبه‌گرن، ئه‌گه‌ر نا دانه‌یکتان ده‌رناکه‌م، دواي ئه‌م هه‌ژه‌شه‌ پاش ماوه‌ی سواره‌کان ده‌گه‌رینه‌وه. ئه‌مجار کچه‌ به‌ سلامه‌ت به‌ وه‌سلای فه‌قی ئه‌حمه‌د شاد ده‌بی، ئه‌و ژۆژه له‌ سهر ئه‌و کانیه‌ ده‌هه‌سته‌یه‌وه، ئه‌مجار به‌ جوته‌ سواره‌ به‌ره‌و دینی (داره‌شمانه‌) ده‌گه‌رینه‌وه، دایکی فه‌قی ئه‌حمه‌د به‌ دیتی کوژ و بوکه‌ خوشه‌ و یسته‌ که‌ی زۆر خوشحال ده‌بی و خه‌لکی دای پيشواي لای ده‌که‌ن و پاش چه‌ند ژۆژان، فه‌قی ئه‌حمه‌د کچه‌ ماره‌ بژاوه‌ که‌ی ده‌گوژیته‌وه.

دواي ماوه‌ی خودا کوژیکیان پێ ده‌دا و ناوی ده‌نین (سلیمان)، کوژی دوهه‌ میان ناو ده‌نین (عبدالله) کوژی سێ هه‌میان ناو ده‌نین (بابامیر). کاتێ (سلیمانی) کوژه‌ گه‌وره‌ی ده‌گاته‌ ته‌مه‌نی هه‌ژه‌ده‌ (۱۸) سال (فه‌قی ئه‌حمه‌د) کوچی دواي ده‌کا، دو سال پاش ئه‌و، دایکی خوشه‌ و یستیشی ئه‌مري خودا به‌ه‌جی دینی، پاش ماوه‌ی دیسان له‌ نیوان سوپای (عثمانی) و (فه‌ژه‌نگیان) دا ئاوری شه‌ر هه‌ل ده‌گه‌سی (سلیمان) که‌ ژه‌سم و یاسای قاره‌مانه‌تی و ئازایی له‌ باوک و دایکی وه‌رگرتبو، ناوبانگی ئازایی و پالنه‌وانه‌تی ناوچه‌ی پێکردبو، چل سواری ئازا و نه‌به‌ز و له‌ کل ده‌ره‌اتو و ئیمان داری کورد، له‌ ده‌وری خۆی کو ده‌کاته‌وه‌ و، به‌ره‌و (قوسه‌نه‌نییه‌) ژستی ده‌که‌وی به‌ ته‌قدیری خودا له‌ و کاته‌دا که‌ ئه‌مان ده‌گه‌تی، ده‌بینی که‌ سوپای فه‌ژه‌نگیان زۆریان بو سوپای (عثمانی) هیناوه‌، له‌ یه‌کی له‌ قوله‌کانیه‌وه‌ سوپای عثمانی کز و لاوازه‌ و له‌ شکانه‌ندایه‌، سوپای چل که‌سی (سلیمان به‌گ) غیبه‌تیان قبول ناکا، له‌ ناکا و شیرانه‌ به‌ فه‌رمانی (سلیمان به‌گ) هێرش ده‌به‌نه‌ سهر سوپای فه‌ژه‌نگیان و کوردانه‌ هه‌لمه‌تیان بو ده‌به‌ن، به‌ یارمه‌تی خودا، سوپای فه‌ژه‌نگ له‌ و قوله‌وه‌ ده‌شکێن، که‌ ده‌یه‌ته‌ هوێ هه‌لاتن و شکانی سوپای فه‌ژه‌نگیان. کاتێ فه‌رمانده‌ی (عثمانی) ئه‌م مه‌ردانه‌گی و ئازایه‌تییه‌ له‌م قاره‌مانانه‌ ده‌بینی زۆر شاد و خوش حال ده‌بی (سلیمان به‌گ) و سواره‌کانی بۆ لای خۆی بانک ده‌دیزێ، کاتێ به‌ خۆی و سوپا ئازا که‌یه‌وه‌ ده‌گاته‌ خزمه‌تی سه‌روکی عثمانی، زۆری زێزی لای ده‌گرێ و به‌خیری دینی و له‌ ناو نیشتمان و ژه‌گه‌زی ده‌پرسی، ده‌لئی ناوم (سلیمان) هه‌ و خه‌لکی کوردستانم، سه‌روکی عثمانی له‌ خوشیدا دوو سێ جار ده‌لئی: (بابا سلیمان، بابا سلیمان)، به‌م جوهره‌ به‌ (بابا سلیمان) نا بانگی

ده‌رده‌چی که پاشان به‌ره به‌ره کور و نه‌وه‌کانی به (بابان) شوره‌تیان سه‌ندوه، بنه‌ماله‌ی (بابان) ده‌کان ده‌چنه‌وه سه‌رئهم بابا سلیمان،^(۱)

خیلی‌گه‌وره‌ی «فیض‌الله به‌گی»

بنه‌ماله‌ی خیلی‌گه‌وره‌وبه‌ربلاوی، فیض‌الله به‌گی، ده‌چیته‌وه سه‌ر بنه‌ماله‌ی حاکمه‌کانی (موکری)، نه‌وانیش شاری قاره‌مان په‌روری سابلاغ‌یان به‌شوینی فه‌رمانه‌روایی خویان دانابو، خوالی خوشبو، (بوداغ سلطان) که له سه‌ده‌ی یازده‌ی کوچی‌دا ژیاوه و حاکمی دادگه‌ری (مه‌هاباد) بو، له بنه‌ماله‌ی ئهم خيله‌یه و له زیدی به‌ریزی کوردستان دا هه‌لکه‌وتوه.

زنجیره‌ی ئهم خيله له گه‌ل زنجیره‌ی بنه‌ماله‌ی (بابانه‌کان) گری ده‌خوا و تیکرا له (فه‌قی ئه‌حمده‌ی داره‌شمانه) دا، یه‌ک ده‌گرنه‌وه، به‌بیرورای خوره‌لات ناسی به‌ناوبانگ (ئیدموندز) فه‌قی ئه‌حمده‌ی ده‌چیته‌وه سه‌ر بنه‌ماله‌ی (سلطان صلاح‌الدین ایوبی)

شاعیری گه‌وره‌ی کورد، شیخ ره‌زاش ده‌لی:

عده‌ب ئینکاری فه‌زلی ئیوه‌ ناکه‌م ئه‌فه‌زن ئه‌مما- (صلاح‌الدین) که دنیای گرت له‌نه‌سلی قه‌ومی بابان بو ئهم گه‌وره‌پیاوه، به‌ناوبانگه، خواناسه، ئهم میره‌کول نه‌ده‌ره، به‌ده‌نگ و باسه، که‌ه‌زاران هه‌نگاوی به‌هه‌نگاوی بری، دلی خاج په‌رستانی له‌بیخ هه‌ل که‌نده‌وچزی، له‌میژودا به‌قاره‌مانی شه‌زی (صلیبی) ناوبراوه، له‌زوانگای ئیسلامیشدا به‌نجات ده‌ری (بیت المقدس) ناسراوه، جا ئهم میره‌زور به‌رزو به‌ژاو سه‌نگینه، که‌ناوی پیروزی، میری مه‌زن (صلاح‌الدین) له‌نه‌ژادو نه‌ته‌وه‌ی پاکی گه‌لی کودرانه، تاجی سه‌ری گش خوا ناسیکی موسلمان، کاتی له‌هه‌وه‌ل دیری په‌ژاوان‌دا، دیاره، کاتئ که، له‌گۆره‌پانی شه‌ژدا تاقه‌سواره، کاتئ له‌دلی گه‌لی کوردی هه‌ژارداماوه، کاتئ به‌هه‌وینی خوشبه‌ختی گه‌لان ناسراوه، کاتی نه‌ته‌ویش له‌حاستی ئهو، تاساوه، کاتی که‌دوژمنی دین و گه‌لی، چوکی له‌به‌رده‌م، داداوه، که‌س رای ناکه‌وی بیژی گه‌لی کورد به‌سه‌ربه‌رزی نه‌ژیاوه.

ناوی، (فیض‌الله به‌گی) که به‌نازناوی ئهم خيله‌دانراوه، له‌ناوی (فیض‌الله به‌گی) کورزی (عبدالرحمن به‌گ) گیراوه‌ته‌وه و ئهم خيله‌به‌و نیسبه‌ت دراوه، چون کاتی ویستی خودا له‌سه‌ر ته‌وه‌بی که‌گه‌لی یا هوزی یا خیلی یا که‌سی به‌رز بکاته‌وه و ده‌سه‌لاتی بداته‌ده‌ست، گشت به‌ره‌هه‌ستیکی له‌به‌ر لاده‌با هه‌مو مه‌رج و هویه‌کی بو ده‌ره‌خسینی، به‌م شیوه‌خودای بی‌وینه،

۱- سیرالاکراد - نوسراوه‌عبدالقادیر، بن رستم بابانی = (تاریخ و جغرافیای کوردستان) به‌همت محمدرؤف توکلی - له

چاپ دراوه (بفارس) نوسراوه.

دوازده‌کۆری دلیر، ئازا و بَرا وه‌ک شیر، به (فیض‌الله به‌گ) ده‌به‌خشی، هه‌ربه‌و جوهره‌روژ به‌روژ به‌رزی ده‌کاته‌وه، به‌ره‌و لوتکه‌ی شکۆو ده‌سه‌لاتی ده‌باته‌وه، تاده‌رکه‌وێ ئه‌وه‌ی سوپاسی نیعمه‌ت و خه‌لاتی خودا ده‌بژێرێ، له‌وه‌ی که‌ خۆی له‌ سوپاسی په‌روه‌ردگار ده‌بوێرێ،

عبدالرحمن به‌گ، ئه‌م سێ‌کۆژه‌ی بوه: ۱- فیض‌الله به‌گ، کۆری گه‌وره‌ی ۲- سلطان به‌گ، کۆری چکوله‌ی ۳- کریم به‌گ هه‌ر له‌ ته‌مه‌نی جوانی دا کوژراوه، عبدالرحمن، بیجگه‌ له‌م سێ‌ کوره‌ به‌رایه‌ کیشی به‌ ناوی (علی مردان به‌گ) بوه، عبدالرحمن به‌گ ئه‌وینداری کشت و کال و ملک و زه‌وی بوه، به‌لام علی مردان به‌گ، عه‌لاقه‌ی به‌ ئاژهل داری به‌ ستوه‌ و، مه‌رومالیاتی زۆری ژاگر توه، له‌ ناوچه‌کانی موکریان و هه‌وشاردا گه‌رمین و کوستانی کردوه، هه‌وینان چوه‌ ته‌ زۆزان و زستانان هاته‌وه‌ ته‌وه‌ ته‌وه‌ ئاران، ئیستایش زور شوین له‌و ناوچه‌نه‌ به‌ (هه‌واری علی مردان) ناوده‌برێ، بو‌نمونه‌ له‌ نزیکه‌ی دیی (گۆل چه‌رموی) هه‌وشار (هه‌واری، علی مردان) به‌ ناوبانگه‌، هه‌رکام له‌م دو‌کۆژه‌ی (عبدالرحمن به‌گ) یانی: (فیض‌الله به‌گ) و (سلطان به‌گ) مه‌یل و په‌یوه‌ندیان به‌ کاری دڤخوازی خۆیان بوه‌ و زوریان بو‌ حه‌ول داوه‌ و پیاوانه‌ بوی تیکوشاون، فیض‌الله به‌گ برای گه‌وره‌ که‌ بو‌ ملک‌داری تی ده‌کوشا، له‌ ماوه‌یه‌کی که‌م دا نزیکه‌، نه‌وه‌د (۹۰) دیی چاک له‌ ناوچه‌کانی بوکان و سه‌قز ده‌کۆرێ، چون‌ خاوه‌نی دوازده‌کۆری باسه‌واد و ئازا و کاری ده‌بی، به‌ زویی له‌و مه‌لبه‌نده‌دا ده‌بیته‌ خاون ده‌سه‌لات و، هیزیکه‌ ئه‌وه‌نده‌ به‌رچاو و تایبه‌ت و کاری پیک دینی که‌ خۆ و یژان و هونه‌رانی کورد، له‌ به‌یتی تایبه‌ تا به‌ تاریفی دادین به‌لام به‌ داخه‌وه‌ له‌و به‌یته‌ بیجگه‌ له‌م دڤژه‌ (ئه‌ی له‌ فه‌یزوللا به‌گ، دوازده‌کۆری سواره‌) که‌ به‌ ژێز هونه‌ر و نوسه‌ر و هاو‌رازی خوشه‌ویست (حسن صلاح سوران) بو‌ی ناردووم، شتی ترمان به‌ ده‌س نه‌گه‌یوه‌، دوازده‌کۆژه‌ی فیض‌الله به‌گ ئه‌مانه‌ن:

۱- حاجی محمد صالح به‌گ ۲- محمد حسن به‌گ ۳- علی به‌گ (ئه‌میر تومار) ۴- ئامان‌الله به‌گ ۵- شیر به‌گ ۶- حاجی سلیم خان (حاجی سه‌رتیپ) ۷- حاجی کیخسرو به‌گ ۸- عه‌زیز به‌گ ۹- رشید خان (شجاع‌السلطنه) ۱۰- عبدالرحمن به‌گ (حاجی ایلخانی) ۱۱- میرزا محمد کریم ۱۲- گنجعلی سلطان: که‌ میرزا محمد کریم خوی به‌ مامله‌ و تجاره‌ ته‌ وه‌ سه‌ر گه‌رم کردوه، گه‌نجعلی سلطانیشت له‌ ده‌ورانی جوانی دا له‌ شه‌ریکدا له‌ نیوان سه‌قز و بوکان دا شه‌هید بوه‌.

بنه‌ماله‌کانی به‌هرامی، فیض‌ئه‌ژاد و... له‌ زنجیره‌ی حاجی محمد صالح به‌گ. بنه‌ماله‌کانی فاتح، ئه‌میری، بیگزاه، هه‌ریقی، پاک، حسینی و... له‌ بنه‌ماله‌ی محمد حسن به‌گ، بنه‌ماله‌کانی ئه‌میری (کولته‌په‌ و ئاره‌بوغلو) له‌ بنه‌ماله‌ی علی به‌گ، بنه‌ماله‌کانی دادخوا، و ده‌رزی له‌ بنه‌ماله‌ی ئامان‌الله به‌گ، بنه‌ماله‌کانی شیر به‌گ، بنه‌ماله‌کانی سه‌لیمی، سه‌هامی، ئه‌شراقی و... له‌

بنه‌ماله‌ی حاجی سه‌لیم‌خان، بنه‌مالی‌کانی که یخوسره‌وی له بنه‌ماله‌ی حاجی که یخوسره‌و به‌گ، بنه‌ماله‌ی یه‌زدان‌په‌نا و ئونه‌وشیروانی له بنه‌ماله‌ی عه‌زیزبه‌گ، بنه‌ماله‌ی شه‌جیعی له بنه‌ماله‌ی ره‌شیدخان، بنه‌ماله‌ی فیض‌الله‌به‌گی له بنه‌ماله‌ی عبدالرحمن به‌گ، بنه‌ماله‌ی کانی که‌ریمی، ژوسته‌می و... له بنه‌ماله‌ی میرزا محمدکه‌ریم که‌وتونه‌ته‌وه، که به‌ریز (دوکتور محمدکریم کریمی) له بوکان یه‌کیکه له ئه‌ندامی ئه‌م بنه‌ماله‌ی هه‌روه‌ک و تراگنجعلی سلطان له ده‌ورانی جوانیدا شه‌هیدکراوه، ئه‌ولادی له دوا به‌جی نه‌ماوه، ئه‌گه‌ر به‌هوی زوری و به‌ربلاوی خیلی گه‌وره‌ی (فیض‌الله‌به‌گی) بنه‌ماله‌ی له‌بیر چونه‌ته‌وه و نه‌نوسراوه، داوای لی‌بوردن ده‌خوایم. پیوسته بزانداری که‌خوالی خوشبو (فیض‌الله‌به‌گ) له سالی ۱۲۲۳ کوچی مانگی له دی (باغچه) ئارامگای (مصباح‌الدیوان) شاعیر به‌ناوبانگی کورد، که ئه‌ویش له بنه‌ماله‌ی (بوداغ سلطان) بوه و به‌خزمایه‌تی به‌خیلی فیض‌الله‌به‌گی گه‌یشته‌ته‌وه، له دایک بوه، پاش ژیانیکی پر له ده‌سه‌لات و شه‌رف و کوردایه‌تی له به‌رواری ۱۳۰۱ مانگی له دی (تیکان ته‌په‌ی) ناوچه‌ی بوکان کوچی دواپی کردوه و هه‌ر له‌و پیش نیژراوه، هه‌ر له زووه‌وه زوربه‌ی حاکمه‌ی مۆکری خۆینکارو باسه‌وادبون، ته‌نانه‌ت خوالی خوشبو (بوداغ سلطان) له سه‌ده‌ی یازده‌ی کوچی‌دا، کتیبخانه‌یه‌کی تیکرای و تایبه‌تی بوه، به‌م شیوه‌ی فیربون و خۆیندنی عیلم و زانین، که‌سبی هونه‌ر و ئه‌ده‌ب له‌ناو خیلی فیض‌الله‌به‌گی دا باوبوه، بویه زوربه‌ی پیای ئه‌م بنه‌ماله، زانا و هونه‌ر و هونه‌رمه‌ند و با سواد بون به‌لام به‌داخه‌وه ژن له بنه‌ماله‌ی خه‌له‌کاندا زورتریان نه‌خۆینده‌وار بون، ره‌نگبی هوی دواکووتنی کورده‌واری له کاروانی گه‌له‌پیشه‌وه‌کان لیروه‌وه سرچاوه‌ی گرتبی، به‌م جوهره‌هونه‌ران، نوسه‌ران، وینه‌گران، خوش‌نوسان، ده‌نگ‌خوشان، نه‌قاشانیکی زور له‌م بنه‌ماله‌ی هه‌لکه‌وتوه، که ناوی بریکیان له (شجره‌ی فه‌ره‌نگی) بنه‌ماله‌ی به‌گژاده، نوسراوه‌ی به‌ریز (حسن صلاح‌سوران) دا هاته‌وه:

کوری دوه‌می عبدالرحمن به‌گ، یانی: سلطان به‌گ: له گه‌ل ئه‌وه‌ی خاونی چند دی بوه، خوی به‌ملک داریه‌وه خه‌ریک ئه‌کردوه، به‌لکو هه‌ر له ته‌مه‌نی جوانیه‌وه به‌ره‌و خۆیندن و کاری ده‌وله‌تی ژویشته‌وه، له ئاکامدا به‌ناوی کنسولی ئیران له شاری (سلیمانی) که ئه‌وکاته له ژێر ده‌سه‌لاتی ده‌وله‌تی عوسمانی دا بوه، هه‌ل‌ب‌ژێردراوه، به‌م ده‌لیله‌ ناگایه‌کی زۆری له جیهانی ئه‌و‌ژۆزه بوه، زمانی کوردی، تورکی، عه‌ره‌بی، فارسی، ئه‌سته‌مبولی، به‌چاکی فیربوه، دواي ته‌واو بون له کاری ده‌وله‌ت، بو دی (ساروقامیش) له ناوچه‌ی بوکان گه‌ژاوه‌ته‌وه، له‌و‌ی (کوره‌خانه‌یه‌کی ئاجورپه‌زی) داناوه، که ئه‌وکاته له کوردستاندا نایاب بوه، با‌له‌خانه‌یه‌کی گه‌وره‌ی دو نوه‌می (۱۵) و تاقه، مزگه‌وت و حه‌مامیکی، لی‌دورست کردوه، که هیشتا

مژگه‌وته‌که‌ی وه‌ک خوی ژاوه‌ستاوه، زانای به‌ناوبانگی ره‌بیانی، عالمی خواناسی کوردستانی، خوالی خوشبو مه‌لا احمدی لاسور ماوه‌یی له‌م مژگه‌وته‌دا فه‌قیی بار هیناوه و ده‌رسی و توه‌ته‌وه و خووخه‌ده‌ی په‌سه‌ند و جوانی په‌ره‌ پی داوه، که خوالی خوشبو (سلطان به‌گ) هه‌ر بو خوی ته‌واوی خه‌رجی مه‌لا و فه‌قی و مژگه‌وتی داوه، کوژه‌کانی خوالی خوشبو سلطان به‌گ ته‌مانه‌ن:

۱- مجیدخان که (ناهه‌نگساز و قام‌ویژ و ده‌نگ خوشیکی به‌ناوبانگ بوه، ئیستا که‌یش، هه‌وا‌ی «سه‌وزه‌ی مه‌جیدخان» یه‌کیکه‌ له‌ قامه‌ به‌ناوبانگه‌کانی کورده‌واری. ئه‌م پیاوه‌ به‌رز و هونه‌رمه‌نده‌ قام ژیک‌خه‌ر و هه‌وا‌دانه‌ریکی که‌وره و ده‌نگ خوشیکی دل‌ ژفین بوه، له‌قه‌می (باربد)ی زه‌مانی پیدراوه

۲- حمزه به‌گ: ئه‌میش له‌ ده‌نگ خوشی و قام‌ویژیدا به‌ناوبانگ بوه و به‌ (نکیسای) (۲) زه‌مان ناوبراوه.

۳- احمد خان: ئه‌م پیاوه‌ وریا و بلیمه‌ته‌ به‌ هوی لی هاتویی و سه‌وادی زوری‌یه‌وه له‌ ته‌مه‌نی (۲۵) سالی‌دا به‌ ناوی (مونشی ولیعهد ئیران) هه‌لبژیردراوه.

خیلی سلطانی له‌ بنه‌ماله‌ی مجیدخان، خیلی حمزه‌یی له‌ بنه‌ماله‌ حمزه به‌گن، خيله‌کانی، نیرومه‌ند، صلاح، که‌لاویژ، له‌ بنه‌ماله‌ی شه‌حمه‌د خانن. ناوی پیاوه‌ زاناو هونه‌رمه‌ند و ته‌دیه‌کانیان له‌ شه‌جه‌ره‌ی فه‌ره‌ه‌نگی به‌گزاوه‌ دا هاتوه، ئیستا، که‌ سالی ۱۳۷۴ هه‌تاوی‌یه، زوربه‌ی بنه‌ماله‌کانی فیض‌الله به‌گ و سلطان به‌گ، له‌ شاره‌کانی، سه‌قز، بوکان، مه‌هاباد و شاره‌کانی تر، بریکیشیان له‌ ده‌ره‌وه‌ی ولات، یا له‌ دیکانی خویاندا ده‌ژین، له‌ نیوان خوینکاره‌کانی خیلی به‌گزاوه‌دا بریکی به‌رچاو، دوکتور، په‌زشک، ته‌ندازیار، تایبه‌تکار (متخصص) پسه‌پور، ماموستا، هه‌یه‌ که‌ خه‌ریکی خزمه‌ت به‌ کومه‌ل و که‌لی خویانن. یه‌کی له‌وانه‌ حه‌سه‌ن سه‌لاح سورانه.

۱- حسن صلاح (سوران)

نوسه‌ری به‌ریز و هونه‌ری به‌هیز، وه‌رگیزی توانا و بلیمه‌تی زانا، به‌ریز سه‌سه‌ن سه‌صلاح (سوران) له‌نامه‌ی جوان و زازاوه‌ی خویدا به‌رواری دوی مانگی ره‌زه‌به‌ری سالی هه‌زار و سیصد و هفتاد و چواری هه‌تاوی، به‌سه‌ره‌اتی خویم ئاوا بو ده‌نوسی، دیاره‌ به‌ریزیان به‌فارسی بوی نوسبوم، ئه‌مه‌یش ده‌قی نوسراوه‌ که‌یه‌تی که‌ وه‌رم گیراوه‌ ته‌ سه‌ر زمانی شیرینی کوردی. من، حسن صلاح، که‌ نازناوم (سوران)ه، یه‌ کیکم له‌ بنه‌ماله‌ی هوزی فیض‌اله‌ به‌گی، باوکم ابراهیم صلاح له‌ خیلی فیض‌الله بیگی و دایکم ئامینه‌ خوشکه‌زای (سیف‌الدین‌خانی) ئارده‌لانی (حاکمی سه‌قز) بوه. له‌ به‌رواری بیستی خه‌زه‌له‌وه‌ری هه‌زار و سیسه‌د و بیستی هه‌تاوی له‌ دیی سار و قامیش، له‌ ناوچه‌ی فیض‌الله به‌گی له‌ بنه‌ماله‌یه‌کی زانا له‌ دایک بووم. باوکم (لابراتواریکی) شیمیایی بووه، که‌ خه‌ریکی داهینانی جوهره (باتری) یه‌کی نوی بوو، هه‌ر وا په‌رتوکخانه‌یه‌کی گه‌وره‌یشی بوو، ته‌نانه‌ت بری له‌ کتیبه‌کانی خوالی خوش‌بو (بوداق سلطانی) باپیره‌ گه‌وره‌ی ئیمه‌ی له‌و په‌رتوکخانه‌دا بووه، به‌هوی ئه‌وه‌ که‌ باوکم چه‌ند زانی خوره‌لات و خورئاوای ده‌زانی به‌ چه‌ند زمان و له‌ چه‌ند رشته‌ی زانیاریدا کتیبی بووه، له‌ راستیدا (مالی ئیمه)، جواری بو، کاتی که‌ ده‌ورانی منالیم ده‌برده‌ سه‌ر کتیب ته‌سباب بازیم بون و لاپه‌ره‌ی کتیبه‌کانیش بو من جوانترین پارکی جیهان بون، تا ئه‌و جیگه‌ی دیته‌وه‌ بیرم، له‌ سالی ۱۳۲۴ هه‌تاوی ده‌م توانی ژوماران بخوینمه‌وه، هه‌وه‌لین و گرنگترین ماموستام باوکم بو، له‌ گه‌ل دنیایی زانین و خواناسین، زمان ناسین، جه‌یر، مثلثات، حساب، هندسه، فقه، الهیات، فیزیک، شیمی و شتی تر که‌ له‌ راستیدا زمانم له‌ حاست تاریفی براوه‌ و قه‌له‌مم له‌و باره‌وه‌ شکاوه، ته‌نیا زانیانی که‌ ئه‌ویان دی بو ده‌زانن ده‌مه‌وی چ بلیم. به‌لام له‌ توانایی به‌یانم به‌ده‌ره . بـیـجـگه له‌وانه باوکم (نه‌خوشی) لی قه‌وماو و هه‌زاری، به‌ خوژی ده‌رمان ده‌کرد، هه‌ر بو خوشی به‌ پولی خوی ده‌رمانی بو ده‌کرین.

له‌ شورش فەلاکانی کوردستان سالی (۱۳۳۱) هه‌تاوی^(۱) هه‌زار و پانصد (۱۵۰۰)

۱- ۴م ساله به سالی دکتر مصدق به ناوبانگه چون ناوبرا و بو ماوه‌ی ویستی ئیختیار له‌ شایستی، به‌و جوهره به‌ فەلاکانی راگه‌یاند که زه‌وی مالی خواتنه‌ ئه‌وانیش به‌ دژی ئاغاگان شورشیان کرد، به‌لام (شا) زوده‌س به‌ کار بوو به‌ ده‌ستی (اردشیر زاهدی) زاوای خوی کودتای له‌ دوک‌ور مصدق کرد و له‌ سه‌رکاری لا‌برد و شورش فەلا دامرکا. به‌م هویه ئاغاگان زورتری فەلا شورشگه‌ره‌ کانپان شاره‌ وه‌ده‌ر کرد، له‌م کاته‌دا خوالی خوش‌بو مه‌ردانه (۱۵۰۰) کس له‌و ده‌رکراوانه، په‌نا داوه.

بە ناهیندە ی بو ماوە ی سێ مانگ پە نادا و ژ یانیشی بە ژ یو بەردن

بە هەر شوێن و ژ یگا، من بە نیشانه ی زەر رە یی لە خوری و جود ی ماموستای باوکم، تیکوشام شوێنی مرو قایە تی و ئینسانی ئە و بگرم، کاتی بر ی گە و رە تر بوم، دیتم زمانە کانی کوردی، فەر انسه یی، ئە لمانی، روسی، انگلیسی، تورکی و فارسی لە گشت رە دە کاندای فێر بوم، گرنگتر لە هە موان ئاگایە کی یە گجار بەر چاوم، سە بارت بە فەر هەنگ و ئە دەی کوردی و دە دس هیناوە (بە داخە وە) چون لە و کاتە دا خویندن (کە لاسیک) لە کوردستان، تە نانت لە ئیرانشیدا لە گەل مەرجی ژ یانی مندا ئە دە هاتە وە، بە مە بەستی وەر گرتنی بە لگە ی خویندن چومە شاری (لە ندەن) لە (ئینگلستان) دا، چون زمانی ئینگلیسیم بە شیوە عیلمی و بە تە وای دە زانی، توانیم بۆ وەر گرتنی (بە لگە نامە) لە یە کی لە (کولیژە کانی زانکوی) (لندن) دا، ناووسی کەم، لە راستیدا زور تری ئە وانه ی کە دە مان خویند لە پیشدا لای باوکم فیری بیوم و لە کتییخانە ی بنە ماله کەم وەر م گرتبو، هەر جوری بو لە تاز مونی ئە ویدا قبول بوم و (بە لگە نامە) ی خویندنی زمانی ئینگلیسیم لە کالجی زانکوی لندن وەر گرت، پاشان لە زانکوی (پادشایی) ئینگلیس لە (لندن) لە ریشته ی (کامپیوتیر) دا ناووسیم کرد، هاوکات لە گەل ئە مە دا لە یە کی تر لە (کالجە کانی) لندن دا بو (تیئوریک کامپیوتر) ناووسیم کرد، لە ئاکام دا (بە لگە ی) (بەرنامە نوی کامپیوتر) یشم لە زانکو و کالجی ناو برا وادا و دە دس هینا کە بالویزی ئیران لە (لندن) مور و ئیمزای بۆ وای پیدانا، نزیک ی بیست سالا کە شو غلم وەر گێژی (مترجمی) یە و ناسنامە ی ژە سمی (وەر گێژی) وە زارە تی کار یشم لە دە سدا یە.

هە وێن شوێنی کە بە نیشانی وەر گێژ، دە س بە کار بوم دام و دە زگای (مۆسسه) ی مرو ف ناسی زانکوی برلینی خور ئا وابو، کە دو سالم لە و پلە دا کار کرد، لە راستیدا لیرە دا، پە یم بە زانستی لیکولینه وە (تحقیق) برد، پاشان دیسان لە سازمانە کانی نیو نە تە وایە تی، وینە (شرکت کاپساکس) کە ژ یگای ئاسنی سە راسەری ئیرانی کیشابو، وە ک وەر گێژ کارم دە کرد، لە حالی حاز ریشدا (۱۳۷۴) هە روا وە ک وەر گێژ و بەرنامە نوی کامپیوتر لە شاری تاراندا دە س بە کارم.

بە هوی ئە وە کە ئە وینداری زمان و فەر هەنگی کورد بوم، لە تە مە نی یاز دە سالی یە وە دە ستم کرد بە دانانی شیعر و هە لبە ست، لە تە مە نی ۲۱ سالی دا بە سەر هاتی خوم بە ناومی شاعیر (هونەر) ی هاو چەر خ، لە رادیو کانی کرماشان و بە غدا وە خوینرا وە، بەرە بەرە خە لکی بە دنە و تە شویقی خوێ یان، بەرە و شیعر و هە لبە ست پالێان پیوە نام، ئە وینی من لە هە لبە ست و شیعیری «دلدار» یا شاخی نە باتانە بو، بە لکو من ئە وینداری لوتکە ی بەرز و بە شکوی شاخە بە سامە،

سەر بەرزە کانی کوردستانم، نە ئەوینی کە سواری ئەسپی هەوای نەوس، بویی، بە لکو ئەوینی بو کە گیانی خواپەرستی بە بەردا کرابو، یانی هەمیشە لە جوانی و رازاوەیی ژوانگای نیشتمانا نەخش بەدی هینەری بون پیدەر (خودای بێ وینە، بە دەم ئادەمی زادەووە پێ دە کەنی، هاژە و خۆرە و دەنگی ئاوی تافگە کانی کوردستان خوشترین گورانی و موسیقای من بو،

داب و نەری و ئادابی گە لە کەم بە نرختین ئەنتیکە و جواهراتی من بو، ژوانگای چیمەنە رازاوە کانی نیشتمانم جواترین تابلوی نەخشاوی من بوو.

لە لای من (فەقی رەحیمی قلندر) زۆر لە (بەرتاند راسل) گەورە تر بو، (قانع و ئالی) م زۆر لە (لافونین و ویکتور هوگو) پێ گەورە تر بوو. بە ئی بەو پیر و بڕاویەووە زۆم کردە شیعەر و پێنوسم بە دەستەووە گرت.

هونراوەی (باغی ژین) م ئاوینە یەکی بالانمایە کە بە جوانی، پیر و بڕاوی راستیمی تێدا دەردە کەوێ.

هەولێن پەراوی کوردیم کە هەولین کتیبی کوردیم بو، لە زەمانی فەرمانرەوایی پادشایی دا لە ئێران لە ژیر نیشانی (دیوانی سوران) لە تەمەنی ۲۵ سالی، یانی لە سالی ۱۳۴۵ هەتاوی بە نەینی لە چاپ هاتە دەر، چون خاوەنانی زور تەنانت بە (مەژ) یان ئیجازە دا بو کە (بە عەبە) بکا بە لام نەخوشی ناسیونالیستی و شونیستی و هەها چاوی دلی کوێز کردبون کە بە چەند (بیست) میلیون کورد ئیجازەیان نە دەدا کە بە زمانی خویان بنوسن (بو نمونە ئە گەر کەسێ باوکی بەردایە، مافی نەبو بە زمانی کوردی بگری، یا بە شیعەر کوردی بی لاوینتو، بە لکو دەبی یا شیعەر نە ئی یا ئە گەر شیعەر بلی دەبی زمانی محەلی نەبی) چون هەولێن کتیبی کوردی بو، کە لە ئێراندا چاپ دە کرا، گشت کتیبە کانیان لە ۵ رۆژدا کۆی، تەنانت من بو خۆم بەرگینکم نە هیشتەووە، بە لام پاشان بەرگینکم و دەس خست کە چەند دەس بە دەسی کردبو.

پاش ئینقلاب، سوپاس بو خودا نویسنی کوردی ئازاد بو، ئیستا کوردی هیچ قاچاخ نیە، بە لکو کاغەز و فیلم و زینگیش بە هەرزان، لە لایەن دۆلەتەو بە ئیمە دەدری. منیش ئەم کتیبانەم چاپ کرد، دیارە گشتیان کوردین،

۱- کە ماجار (هونراوە) ۲- هونراوە و پەخشان ۳- زمان و ئەدەب (ئەدەبی) ۴- کانی سارد (پەخشان ئەدەبی) ۵- داری مازو (جورایجور)، ۶- بالە کولارە (نامە نیگاری کوردی). ئەم کتیبانە ی خواریشە و لە ژیر چاپدان:

۱- کتایشناسی کوردی لە دوو بەرگدا بە ناوی (کتیبخانە ی سوران) کە تایبەتە کانی ئەواوی ئەو کتیبانە ی بە کوردی نوسراون یا سەبارەت بە کورد داوان لە هەوێل تا ئیستای

تێدایە ۲- یاسای هەتاو (رومان) ۳- ناوی کچان و کورانی کورد (ناونامە) ۴- هەلبژاردە (هەلبژێراوی ئەدەبی) لە هونراوە کانی خوم.

۵- چەند پەرەویشم بە زمانی دەرەو (خارجی) نوسیوە یا وەرەم گیراوە کە هیشتا چاپ نەبووە و بلاو نە کراوە تەو.

بە هوی نوسینی ئەو کتیبانە سەرەو، روژی بە ناوی ماموستای ئیفتخاری کورسی زمانی کوردی (زانکۆی سوربونی پاریس) هەلبژێردرام و دەرسم بە شانازی و تەو، زور بەی ئەو رادیو و تلویزیون و گوڤار و روژنامانە کە سەبارەت بە کورد، شتیان نوسیوە و وتاریان بلاو کردووە تەو، بە سەرھات و چاوپێ کەوتن و میزگردی منیان راگە یاندووە، هەر و چەندین سالە لە لایەن راگە یەندەرە گشتیە دلسوزەکان بە زمان و ئەدەبی کوردی، شیعەر و تار و پەخشان و وتە کورتەکانی من بلاو دەکرێتەو. ئەمەیش چەند نمونە لە شیعەرە بەرزەکانی:

باغی ژین

من لە مەیدانی ئەدەبدا رەخشی هەستم زین ئەکەم
 ئاوی باغی شیعەر ئەدیرم، ئەشکی روح ئاژین ئەکەم
 شاعیری دی عاشقیکی دیلی کەزێ و داوی خال
 من ئەوینی سەرزەمینم زەمزمە و تەمرین ئەکەم
 عاشقی شیو و شەتاوی شاخی شاھو و ئایەنم^(۱)
 کە یەوای شار و شەقامی نەمسە^(۲) و ماچین^(۳) ئەکەم
 خاوەنی جوانی، بەیانی دەشتی بانی هوبە تووم
 هوگری سەیران و گەشتی بانە و هەرسین ئەکەم
 مەشق و تەکلیفی شەوانەم دەرسی عیشقی زیدمە^(۴)
 عەکسی دلدارم ئەکیشم، سەیری باغی ژین ئەکەم
 لاگری شەرم و ویقاری شوخ و شەنگی خیلە کیم
 کە یەزارە ی کێژی پەنکی^(۵) لەندەن و بیرلین ئەکەم
 دامەنی تەنگی فەرەنگی ناحەز و بی جیلووە
 حەز لە سەنگینی جەمین و دیمەنی شەرمین ئەکەم

تا ئه دیبی چون وه فای و قانع و نالیم بیی
 چی له ئه شعاری وه زینی گوته^(۱) و راسین^(۲) ئه کم
 شیعی ئیلیاد و ئودیه^(۳) بابه تی مامومه ره^(۴)
 مهیلی چیروکی ئه وینی لاس و خاتوزین ئه کم
 بوچمه نیوی دزیوی هه نده ران و هاته ران
 مه دخی نیوی جوانی (زین) و (زایه له) و (زیوین) ئه کم
 کیوی چون قه ندیلی قنج و شاخی ئالانم هه یه
 سهیری قوبیهی که لله قهند و قوللهی به فرین ئه کم
 دیمه نی داوینی سهوزی پیره نهم^(۵) من بو چیه
 مه دخی شانوی شەنگ و شینی چله می ره نگین ئه کم
 رابه ریکی چون محمەد ریبه ری ریگه ی منه
 چی له ته کمیل و ته کامول، فەلسەفە ی ته کوین^(۶) ئه کم
 نامه وی بیرو خه یالی لار و چه وتی لاوه کی
 ریره وی تاهایه^(۷) بیرم، په یروی شه مزین ئه کم
 کاخی ویرسا^(۸) شوینه واری ده وریه یی زوارداریه
 فه خری تالاری به رینی قه سره کی شیرین ئه کم
 ده نگه ئاهه نگه فه ره نگه بی مه زه و بی مایه یه
 گوی له بالوره ی هه زینی تهستی و به نگین^(۹) ئه کم
 باسی نه ققاشی ره فایل، کونه و دووپاته یه
 وه سفی نه خشی دهستی ناهید^(۱۰)، په نجه ی نه خشین ئه کم

۱- هونه ری ئه لمانی

۲- هونه ری فه رانسی

۳- ئیلیاد و ئودیه کتیی شیعی غه رامی یونانی

۴- مامومه ر، مه به ست له هومیر نوسه ری کتیی ئیلیاد و ئودیه یه

۵- پیره نه، جه له کیوی پیره له ولاتی فه رانسه

۶- ته کوین، مه به ست له نه زه رییه ی داروینه که باسی ته کاملی کردوه

۷- تاهاه، یه کی له ناوه کانی پیغه مه ری ئیسلامه درودی خودای له سه ر بی. مانای پیری تریقه ت هه زه رته ی سه ید تاهای

شه مزینایش ده دا که به سه ید تاهای یه کم به ناوبانگه و له زه مانی قاجاردا زیاده

۸- کاخی ویرسا له فه رانسه

۹- بالوره ی تهستی و به نگین، یه کیک له داستانه عیشقیه کانی کوردیه که به چه شنی بالوره ده کوتری

۱۰- فه یض اللهی ناهید، وینه گه ری هاوچه رخ له مه لبه ندی سه قه له دایک بوه.

هوگرى ئەھرامى مىسر و ھەيكەلى وىنوس^(۱) نىم

سەيرى نووكى شاخى قىت و پەيكەرى بەردىن ئەكەم

زرق و بىرقى زىرو زىوى لاوھەكىسى بىيە

كەلكەلەي كەزىيە كەوانى كۆلەكەي زىرىن^(۲) ئەكەم

مەن لە جىگەي دەسەرە دەستى گەردنى دلدارى شەنگ

مەدھى ھەورى^(۳) دەورى دوندى كۆرتەكى ھەورىن ئەكەم

جەبە رەسمى چاۋەزى خاكى پاكى مەوتەنم

رەسمى ئەسپەندەر^(۴) ئەكىشم، چەپكى گول پەرژىن ئەكەم

خوشەويستى نىشتەمان مەزھەبى سورانىيە

فەلسەفەي واژەي مەھبەت^(۵) روژ و شەو تەلقىن ئەكەم

ژوانى عىرفانى

لە روژى ھەوۋەلى ژىنم، فەلەك شىرى خەمى دامى

كە رووناكى جىھانم دى، شەۋارەي^(۶) مەتەمى دامى

بەسەرھاتم لە گەل مەندا، رەقەي^(۷) بو(م) لە بوارى ژىن

ھەچى نەمويست فرەي كۆرد و ئەۋەي ويستم كەمى دامى

بەشى خەلكى گولستانە و ھەرىمى^(۸) دەشت و نەرمانە

مەنىش خالق بە كەيفى خوى، كەژ و كۆيى تەمى دامى

خەلك عاشق بە ئەندام و بە بسكى خاۋى مەعشوق

ئەمەن عىشقى كەل و دوند و گەزىزەي دەم چەمى دامى

سەرى ويستم بىكەم سەيرى لە باغى سىزرى خەلقەتدا

بەرى بىرىم بە سەرسامى، ۋەلامى عەستەمى دامى

۱- پىكەرى وىنوس، مۇجەسسەمەي وىنوس لە يونان كە يەككە لە ھەجايەبى سەبەھەيە و دروشمى جوانى ئافرەت.

۲- كۆلەكەي زىرىنە، كە لە گەل زىر و زىو تەشبيھ كراۋە. كۆلەكەي زىرىنە يەككە لە پاش نىۋەروى نىۋەرەست مانگى بە ھاردا لە

دوۋى باران لە مەلبەندى كۆردەۋارى ۋەك زىر و زىو دىمەنى رەنگ دەنەخشىنى.

۳- ھەورى، چەشتە دەسەلىكى ژانەيە كە لە جىگەي پەچە دىدەن بە سەردا يا دىخەنە گەردن.

۴- چاۋەزى ھەكسى ئەسپەندەر دەكىشم.

۵- ئەم مىسراھە ماناى ئەم جۈملەيە، ۋەحب الوطن من اليمان،

۸- مەلبەند

۷- مەملەنى

له گدلّ نه نواعی مه خلوقا، ده بی توفیری من چی بی؟
 که وادهستی قه زاهات و گزیری^(۱) عالمی دامی
 سه ریکم بو، سهراپه رده ی بهزه و نه فکاری واتایی^(۲)
 نه سف هه رکس که لئی دانیشته، سه رنجی ده مده می دامی
 ئومیدم بو، له دنیا دا، فریشته هاوده می من بی
 که چی یاری جه فاکار و سل و که مته رخه می دامی
 ته رازی کیشی سه رسه نگی قیاسی لای و پیری
 هه تا زوی به سه ر لاری، له وی که م کرد، له می دامی
 به لینم دا که بیچیژم، له شه هدی ژوانی عیرهانی
 کچی شه هوت، به عیاری له هه نگوینی ده می دامی
 ده می ویستم به شه وقی دلّ، بکه م شه و ژای په روانه
 له سامانی په پوله و شه م، فه قه ت نه شکی شه می دامی
 له بازار ی زه رهن دوزان، نه من شمش ی ژه زم جه م کرد
 به ده فری شوره مه ی^(۳) هه ستاو، دلّی وه ک حاته می دامی
 نه من هوگر به ئادابی به ژیزی جوانی کوردانه م
 به لام هه رکس، که ژیزم گرت، وه لامیکی زه می دامی
 له به ستینی نه وینداری، نه بو که س هاوه لی من بی
 له پشینای گدل و زیژم، دلّوفانی^(۴) مه می دامی
 هه مو باده ی جیهان پاک ی، له جامی قه لی من جه م بو
 له سه ر په رده ی خه یالاتم، نه زه ل جامی جه می دامی
 به سورانی گدلّی سالّه ده بیژم زه مزه مه ی مهستی
 که چی ساقی به عه زمی زه م، به لینی زه مزه می دامی

حه سه ن سه لاح (سوران)

تاران - ۱۳۷۴

مزگه وت کانی سه قز:

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مِنْ آمَنِ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ 'دورست کردن و ناوه دان کردنه وه ی مزگه وت به مه به سستی به جی هینانی نه رکی ناینی و کومه لایه تی به روا پالاوته کردنی خووخه ده ی مرو قایه تی، خاوین کردنه وه ی نه وس له ژار و ژه نگی تاوان و سوچ، نیشانه و به لگه ی نیمان و برّوا به خودا و روژی دواپی و فریشته و قورنانه، بوونی مزگه وت له گشت دیکانی کوردستان ته نانه ت له هه مو کویره دی و کوخیکدا، بوخوی بیروبروای قول و پته وی باو و با پیرانمان به خودا و، روژ دواپی و ناینی ئیسلام نیشان ده دا. کوردان له هه رلایی که بیان و تستایه نیشته جی بن، یا ماوه یی له هه وار گه بمیننه وه، له پیشدا له بیری دورست کردنی مزگه وتا ده بوون. به دل و به گیان، به شان و به کول به ردو خولیان بو مزگه وت ده کیشا، زوریشیان به خیر و پیاوه تی داده نا. بیجگه له خیر و بیری ناینی و قازانجی زوری کومه لایه تی و سیاسی مزگه وت، کوردان مالی خودا و مزگه وتیان به ره مزی به نده گی خودا، نالای نازادی و مه ردانگی، نیشانه ی هیز و ده سه لاتی کومه ل، فریشته ی پیروزی و سه رکه وتن، به سه رته نگ و چه له مه ی ژبانی هه ردو جیهانیان دا زانیوه. هه روا مزگه وت په نای لی قه و ماوان و هه ژاران له کانی ته نگانه و ژوژانی سه خت و عاسته مدا بووه.

به درتژیایی سال له مزگه وته کانی کوردستانا بانگ ده درئ. قامه ت ده کری و پینچ فه رزه نوژی تیدا ده خویندرئ.

زورتی زانایانی ناینی و کومه لایه تی، پیشه وایانی ژاپه زین، ژابه رانی ماف و دین، له مزگه وت و حوجره ی مزگه وتا هه لکه وتون، تیگه یشتون و پیگه یشتون، که جیهانیان به تیشکی زانین و خواناسینی خویان روشن کردوه ته وه، خه لکیان به ره و خودا و ئاسوی ژبان بردوه ته وه، به ری سته میان لی گرتون، بوژاپه زینیان ساز کردن، بو نمونه. سوهره وه ردی بلیمه ت و پسپوژ، بوئه زان چون سه ری ده کا شوژ، سوهره وه ردی عارفی خواناس، هاوه ته رازی غه زالی به ده. نگ و باس، (ابن اثیره) کانی جه زیرو بوټان. خوړ و مانگ و گه لاوزی کوردستان. دینه وه ریه کانی کرماشان، تاجی سه ری پیاو باشان.

خانای قوبادی و فه قیبی طیران. بولبولانی خوویژی کوردستان، «شیخ معروف و شیخانی شه مزین» له داوای دین و مافی گه ل نه شه مزین، مه ولانا خالیدی شاره زوری، تیشکی ده دا بو نریک بۆدوری.

پیره میردو حاجی قادری کوئی. بانگ ویژی خوشی و مافی سه ربه خوئی، موژده ده ری نازادی. سه ید جماله ددین کوردی نه سه دابادی.

شیخ محمد عبده ی کورده واری، که گه وهه ری له لیو ده باری. قزلجی و مفتی زه هاوی، له دورده ینوندا نور و هه تاوی، کاک نه حمه دی سوله یمانی، دلسوزی دین و شه رع و قورثانی

قانیع و نالی، هیمن و هه ژار، بوگه لی به ش خوراویان ده کردهاوار، هه زار و چوارسه د ساله بی و چان، زانایانی زتی ثاین و قورثان، تووی زانین و دینیان چاندوه. خه لکیان به خوشی و به خوا گه یاندوه، نه مانه و هه زاران زانا و بلیمه ت و خواناس، پیشه وا و زانوما و دلسوزی به ده نگ و باس، زی پیشانده رو هانده رو نه خشه کیشی گه ل، وه ک هه تاوی به زه ی خواهه لاتون له که ل، گشتیان نه مانه له مزگه و تا نه ده ب دراون و قال کراون، تا گه یشتونه ته پله ی به رزی ماموستایی و پیشه وایی. له راستی دا سه دان سال (مزگه وت) زانکووی زانیاری، فیترگه ی فیربون و قوتابخانه ی تیگه یشتن، زه مزی ژیان و پله ی گه یشتن به خودا و خوشبه ختی بو،

«مزگه وته کانی سه قز»

۱ - مزگه وتی جامعیه:

نه م مزگه وته له سالی ۱۲۴۷ کوچی بو نویتژ جومعه له لایه ن (مجید خانی ئارده لان) و (حاجی فرج الله خلیفه زاده)

دورست کراوه، له لای باکوریشیه وه مزگه وته چکوله یی بو نویتژی جه ماعت له ۵ کاتی شه و ورژژدا به دی هیئراوه. له سه ر نه م مزگه وته یش چه ند حوجره ی بۆفه قی لی ساز کراوه.

له سالی ۱۳۶۰ هه تاوی مزگه وتی جامعیه تیکدراو سه رله نویی به شکلی مزگه وتی

قدیمی زۆر جوان و قایم تر دورست کراوه. دیاره نه رکى چاودیری و کوکردنه وه ی یارمه تی له سه ر شانی به ژێر مه لا محمد علائی ناردە لآن و چه ند خیر خوازی تر به رتوه چوه، به لām به خشینی پاره و که ره سه له سه ر شانی خه لکی نیمان دار و زوله خودای شاری سه قز و دئی بوه. خوا له گشت خیر خوازانى پالا و ته یی خوش یی و کرده وه یان به ره زاولی بوردوی یه وه، لی وه ربگری.

۲ - مزگه وته چکۆله: له (سالی ۱۲۷۷ ک.) به زه حمه ت و ته لاشی به ژێر خوالی خوشبو «مه لا احمد» دورست کراوه، هه روا ناویکی زۆر ساردوسوکی بو «وقف» و ته رخان کردوه، هه رچه ند ماوه یی بوو ئاوه که ی گوم ببو، به لām چون به فه رموده ی خودا و پیغه مبه ری خودا خیری بو خودا بی نابریته وه و دواپی نایی، نه و ئاوه یش ناخری ده رکه وت و خیری «مه لا احمد» هه ر به رده وامه و ده روا و نابریته وه.

چون دارودیواری مزگه وت کۆن ببوو بیری له پیاو باشان و خواناسانی گه ره کی مزگه وته «چکۆله» به ژانومایی و یارمه تی «مه لا محمدرضایی» سه رله نوئی به وینه یه کی جوان، که شیایوی مالی خودا بی، دارودیواره کۆنه که یان لبردو هه رله و شوینه، له شوینی مزگه وته که ی «مه لا احمد» هه رله سه ر بناغه ی نه و خیره نه برآوه ی نه و خوالی خوشبوه به ناسن و ناجور مزگه وته که یان زۆر قایم و جوان و رازاوه دورست کرده وه و دومناره یشیان بو به رز کردوه ته وه^۱

نه م هونراوانه له سه ر به ردی مزگه وته که نوسراوه:

کرد ملا احمد عالی جناب	حوض و آبی بهر مسجدانتخاب
ساخت يك مسجد بتوفیق خدا	حق دهد اورا جزایوم الحساب
حبّذا زین مسجد وزین آب او	اهل دین باشد از اینها کامیاب
هر صباحش با گروه قدسیان	سرزند بهر عبادت آفتاب
یک هزارو دوصدو هفتادو هفت	این بنای خیر شد نعم المآب

خواله هه موان خوش یی و خیری گشتیان هه زار چه ندانه بکاته وه،

(۱) ئەم کاره باشه له سالی ۱۳۷۳ هه تایی دا کراوه. به ژێر نه ندازیاری خانو (حسین رضوی)

۳ - مزگه وتی «مه لا ابراهیم»

نزیکه سالی (۱۲۵۵ ک.) له مه وپیش دورست کراوه و به ناوی مه لا برایم ناو نراوه، نه م مزگه وته له ناو بازار و ناوه راستی شاردایه و ناو و حموزی مه لا برایم به ناو بانگه. موقوفه و به رهه می نه م مزگه وته نه وه نده زوره، نه گه ر وه ك ده بی چاوه دیری بکری، ده توانی مه دره سه و فیرگه یه کی ناینی، که هه رنه بی ۵ ده رس ویز و ۲۰ فه قی ده رس خوینی ناینی بحه وینیتته وه، بی نه وه نیازیان به یارمه تی نه م و نه وبی، پیش نوئزو سه روکی مه درسه ی نه م مزگه وته به ریز حاجی مه لاحسن ماجدی یه،

۴ - مزگه وتی حاج شیخ اسماعیل له گه ره کی کازم خان دایه، نه م مزگه وته له سالی (۱۳۰۱ ک.) دورست کراوه دواي مزگه وتی مه لا برایم به رهه می موقوفه ی له مزگه وته کانی تر زورتره به ریز مه لاحسن حسنی پیش نوئزیه تی

۵ - مزگه وتی دیمه کاران: له سالی (۱۱۸۰ ک.) له لایه ن عباسقلی خانی نارد له لانه وه دورست کراوه: له زوبه زوی پارکی مه وله وی کوردایه، حاجی شیخ مصطفی ماوه یی له م مزگه وته دا ماوه ته وه ئیستاکه به ریز مه لا «محمدی شمایی» ده رس ویزو پیش نوئزیه تی،

۶ - مزگه وتی دومناره «مزگه وتی شیخ حسن» له سالی ۱۱۱۴ ک به زانومایی شیخ حسن دروست کراوه له قه راخی ته په ی ناری قه لا دایه و دومناره ی هه یه که به داخه وه خه ریکه مناره کانی بروخین، به لام تا ئیستاکه نه ده ولت و نه خه لک که سی له بیریدا نه بوه، به ریز «مه لا صالح ی علایی» پیش نوئزیه تی - سالی ۱۱۱۴ ک له لایه ن شیخ حسن دروست کراوه.

۷ - مزگه وتی شیخ مظهر: «مزگه وتی شیخ برایم» ماوه یی له مه و پیش دورست کراوه. مه زرای «شه شاهه کیله» موقوفه ی نه م مزگه وته یه. به ریز مه لا صادق میرزایی ده رس ویزو پیش نوئزی نه م مزگه وته یه،

۸ - مزگه وتی شیخ نجم الدین: (له سالی ۱۳۱۵ ک) دورست کراوه له ناو

بازاری سه ریدایه، به رَیز حاجی مه لا احمد امام ده رس وِژ و پیش نوێزیه تی

۹ - مزگه وتی: حاجی حکیم له چوار رَبی نازادیدایه له لایه ن خوالی خوشبو حاجی شریف نیلوفر مشهور به حاجی حکیم دورست کراوه (سالی ۱۳۱۵ هه تاوی)

۱۰ - مزگه وتی «پیری خه زایی» له نزیککی سالی ۱۳۳۰ کوچی مانگی له لایه ن بارام خان، ئاغای یه نگی که ندو ساعد ئاغای دیتی «ناره بوغلولی سه زی» به مه به سستی ده رس و ئاموزگاری خوالی خوشبو زانای پایه به رز مه لا «عبدالعزیز مفتی» که نازناوی به «صدرالعلماء» ناو بانگی ده رچوبو، دورست کراوه، چون له نزیککی گلکۆی پیاوکی باشی خواناس به ناوی «پیری خه زایی» (که به وته ی خه لکی له کۆنه وه تا ئیستا له یاران و صحابانی پیغه مبه ر «د» نه ژ میردراوه) نه م مزگه وته به ناوی نه وه وه، ناوئرا به مزگه وتی «پیری خه زایی»

۱۱ - مزگه وتی - مه لا زاهد - له رۆبه رۆی پارکی «مندالان» له سه ر شه قامی نازادی به ژانومایی مه لا زاهد له سالی ۱۳۳۶ له شوینی قه برستانی کۆنی سه قز دورست کراوه،

۱۲ - مزگه وتی سلمانی فارسی: له سالی ۱۳۵۱ هه تاوی حاجی شریفی نیلوفه زی شوینی مزگه وته که ی دیاری و وه قف کرد، به لām له لایه ن خه لکی گه ره که وه دورست کرا. له پیشدا - ناویان نا، مزگه وتی «ولیعهد» پاشان نازناوی «سلمان فارسی» یان له جیدا دانا، به رَیز مه لا عبدالقادری فایض ده رس وِژو پیش نوێزیه تی.

۱۳ - مزگه وتی ئیمامی شافیهی (خ): له سالی ۱۳۵۹ هه تاوی به هوێ ژانومایی به رَیز مه لا «محمد فلسفی» و به یارمه تی خه لکی سه قز دورست کراوه.

۱۴ - مزگه وتی حه زره تی - خه جیجه ی کبری رضی اله عنها له سالی ۱۳۶۰ هه تاوی دا به یارمه تی خیر خوازانی گه ره که له داوینی ته په ی مالان دا دورست کراوه - به رَیز مه لا عثمانی حیدری ده رس وِژو پیش نوێزیه تی.

۱۵ - مزگه وتی حاجی که مالی: له سالی ۱۳۳۷ هه تاوی خوالی خوشبو حاجی که مالی خاکی نه م مزگه وته ی بو خواته رخان (وقف) کرد و، مزگه وتی لی دورست کرد. که پاشان له ۱۳۷۰ هه تاوی به رانومایی ده رس ویزو پیش نوژی به ریز مه لا محمدی قورنانی، خه لکه که مزگه وته که یان سه رله نوی به شیوه یه کی قایم تر (به ناسن و ناجور) دورست کرده وه و رازانده وه - خوا پاداشی باشیان بداته وه.

۱۶ - مزگه وتی (حاجی فه قی صالح) یا مزگه وتی کانی گرمک: حاجی فه قی صالح بو خوی به یارمه تی خه لکی نه م مزگه وته ی دورست کرده. به لام خاکه که ی بو مزگه وت ته رخان (وقف) نه کرده، زورم پی وت که وقفی بکه به لام به قسه ی نه کردم

۱۷ - مزگه وتی حاجی صفری: له سالی ۱۳۵۲ هه تاوی حاجی صفری خاکه که ی دابه مزگه وت و خه لکیش دورستیان کرده

۱۸ - مزگه وتی چه زره تی : عایشه «رضی الله عنها» له داوینی باکوری ته په ی مالان دا به یارمه تی خیر خوازان دورست کراوه

۱۹ - مزگه وتی (چه زره تی ره سول نه کره م: درودی خودای له سه ربی) له داوینی ته په ی مالان دا له سالی ۱۳۵۰ هه تاوی خه لکی خواناسی گه ره که دورستیان کرده، به ریز مه لا محمد خضری ده رس ویزو پیش نوژی ته تی

۲۰ - مزگه وتی چه زره تی محمد (درودی خودای له سه ربی) له گه ره کی سپوراوا دابه له سالی ۱۳۵۰ هه تاوی خیر خوازانی گه ره که که دورستیان کرده. به ریز مه رحیم پیش نوژی ته تی

۲۱ - مزگه وتی (دارالاحسان) له گه ره کی به ردبران له سالی ۱۳۶۱ هه تاوی (ناغا جعفر شریفی) زه ویه که ی ته رخان (وقف) کرده و خه لکیش مزگه وته که یان دورست کرده. به لام له سالی ۱۳۷۰ به زه حمه تی به ریز مه لا محمدی امامی ده رس ویزو پیش نوژی مزگه وته که . حوجره ی فه قی و حه وزو نه ده بخانه و مه رده شورخانه و قوتابخانه ی لی دورست کراوه - خودا پاداشی پاشان به ره زا و به هه شتی خوی بداته وه

۲۲ - مزگه وتی - دارالاسلامی به ر دبران له گه زه کی به ر دبرانی خواری - له سالی ۱۳۵۴ هه تاوی به هوئی خه لکی گه زه که که دورست کراوه، به ریز مه لا شیخ علی خورمتایی ده رس ویزو پیش نویژه تی، شوینی نه م مزگه وته له لایه ن به ریز عبدالله انوشیروانی قه لاکوئن وه قفی مزگه وت کرا و به ته لاشی - مه لا شیخ علی خورمتایی و یارمه تی خه لکی دورست کراوه -

۲۳ - مزگه وتی قبا (جوتیاران) له گه زمکی جوتیاران له ۱۳۶۰ هه تاوی دورست کراوه، به ریز مه لا عثمانی بارانی ده رس ویزو پیش نویژی مزگه وته که، قوتابخانه و حه وز و نه ده بخانه و حه وشه ی لی دورست کردوه.

۲۴ - مزگه وتی (النبی سیلو) زه ویه که ی حاجی محمدی شانسخه - ته رخان (وقف) ی مزگه وتی کردوه، له ۱۳۵۶ هه تاوی به یارمه تی خه لکی خیر خوازی سه قز دورست کراوه - به ریز مه لا (احمد صالحی) پیش نویژ و ده رس ویزیه تی

۲۵ - مزگه وتی (النبی بلواری بانه): له سالی (۱۳۶۰ هه تاوی) له لایه ن به ریز مه لا محمدی علایی و خه لکی خیرخوازی سه قزه وه دورست کراوه. به ریز (مه لا محمدی علایی اردلان) پیش نویژه تی

۲۶ - مزگه وتی «حه زره تی عمر (رضی الله عنه)» له سالی ۱۳۶۱ چوار هه زار گه زله زه وی لای قه برانی گه زه کی شاناز که له ده ورانی کوئه وه به (رتی گازانه گه ل) مه شهوور بوو - به مه به سستی مزگه وت و قوتابخانه و کتیب خانه برم داو ده وره که م داوه، به لام مه لو شه وینکه له هه مولایی زوره. چونوبه گویتی «چاودیرانی» موقوفه ی مزگه وتی «مه لا برایمیاندا» خویندو و تیان نه م شوینه موقوفه ی مزگه وتی مه لا برایمه. به م جووره گه زیان لی به ستین و پایان چه قاند، له ناکامدا، کابرایه کمان کرد به کارناس تابریاری له سه ر بدا، که نایا نه م چوار هه زار گه زه زه ویه، له سه ر مزگه وتی مه لا برایمه یام نا، کابرا که، پیندا گه زا و چاوی لی قیچ و فیچ کردو وستی بلی نا، به لام ترسا و وتی به لی، داخلی زه وی موقوفه ی مه لا برایمه، نیمه یش ناچار مایان بوئه م قیله شه رع مل دابنه وینین وریگه ی قانونی بو بدوزینه وه - چوبینه ئیداره ی - اوقافی - سه قز - و هه زار گه زمان به ناوی (تبدیل با حسن)، له مزگه وتی مه لا برایم به قیمه تی نه ورژه، که هه رگه زی زه وی له ویدا به ۳۵ تمه ن بوو، به لام له به ر نه وه که بیانوی ترمان بوئه تاشری

تیمه هه رگه زئی په نجاتمه نمان پېدا، من مه لا جلال شافعی بیست وپنج هه زار تمه ن و مجیدخان وکیلی بیست وپنج هه زار تمه ن تیکرا - په نجاهه زار تمه نمان داو هه زار گه زه زه ویه که مان کزی، که نه م به لگه به نیمزای امام جمعه ی سه قز به ریز حاجی مه لا عبدالله محمدی - ۲ - به ریز مه لاحسن ماجدی ۳ - خوم مه لا جلال ۴ - مجیدخان وکیلی. گه یشته -

پاشان من و مجیدخان نه وزه ویه مان وه قفی کتیبخانه - قوتابخانه - مزگه وت به ناوی مزگه وتی (حه زره تی عومه ر (ض)) کردو تولیه تی مادام العمر یشمان بو خومان دانا - که نه مه ده قی و قفنامه که یه

۲۷ - مزگه وتی صلاح الدین : ی - ایوبی - له سالی ۱۳۶۳ به یارمه تی خه لکی خواناسی سه قز له گه زه کی - صلاح الدین - دادورست کراوه به ریز مه لا محمدی و سوقی پیش نوژی به تی

۲۸ - مزگه وتی جه زره تی «ابوبکر صدیق» رضی الله عنه له گه زه گی «فه رهه نگیان» له سالی ۱۳۵۰ حاجی محمد مام سلیمی زه وی مزگه وته که ی بو مزگه وت ته رخان (وقف) کرد، به یارمه تی خه لکیش مزگه وته که دورست کرا - به ریز مه لا رحمن کرمی پیش نوژی به تی -

۲۹ - مزگه وتی «دارالصفاء» له گه رکی دارالصفاء که حاجی محمد مام سلیمی زه ویه که ی بو مزگه وت ته رخان (وقف) کرد، خه لکی به شه زه فی گه زه که که یش مزگه وته که یان دورست کرد. به ریز مه لا مجید مولایی پیش نوژ و ده رس ویزی نه وی (له به رواری / / ۱۳۷۳ کوچی دواي کرد) خوالیی خوش یی ئیستا که مه لا سید محمد پیش نوژی مزگه وته که یه.

۳۰ - مزگه وتی (خلفای راشدین) رضی الله عنهم - که له سه ر ته په ی صالحاوا دایه، به یارمه تی خه لک وزانومایی مه لا صالح خاتونی دورست کراوه (سالی ۱۳۵۹)

۳۱ - مزگه وتی - حه زره تی حمزه : رضی الله عنه - له پشت تپه ی صالحاوا دایه به یارمه تی خه لکی دورست کراوه (۱۳۶۰) مه لا سیدمحی الدین حسینی

پیش نویژی مزگه وته که یه

۳۲ - مزگه وتی «معراج» له نیوان مزگه وتی تیمامی شافعی و مزگه وتی النبی سیلو - دایه - له (سالی ۱۳۶۱) به یارمه تی خه لکی دورست کراوه - به ریز مه لا عبدالله امینی - ده رس وئرو پیش نویژه تی

۳۳ - مزگه وتی امام فخررازی له سالی (۱۳۷۰) به یارمه تی مه لا ره حمانی فه تاحی و خه لکته مزگه له سه ر شه قامی ۳۲ گه زی دورست کراوه - به ریز (مه لا صابری سه پانی) ده رس وئرو پیش نویژی نه م مزگه وته یه

۳۴ - مزگه وتی حاجیوا له سه ر ته به ی روه روی سیلویه که (حاجی محمد مام سلیمی) زه ویه که ی بو مزگه وت ته رخان (وقف) کرده، به ریز (مه لا رشید سلیمانی) پیش نویژه تی - که له ۱ / ۳ / ۱۳۷۱ به نه خوشی (سرطان) «خوره» شهید بوو - خوی لی رازی بی -

۳۵ - مزگه وتی حه زره تی محمد - (صلی الله علیه وسلم) له بلوار که شاهه رزدا سالی ۱۳۶۳ هه تاوی جیی مزگه وته که، له لایه ن (حاجی عبدالله محمدی) یه وه کزدرا و به یارمه تی خه لکی گه ره که که، مزگه وته که دورست کرا - به ریز مه لامحمد حسین - ی - هوشمه ند پیش نویژو ده رس وئری نه م مزگه وته یه

۳۶ - مزگه وتی حه زره تی اسماعیل (علیه السلام) له گه رکی زیی کانی نیاز - له سالی - ۱۳۶۰ به یارمه تی خه لکی به نیمانی سه قز دورست کراوه - کاک احمد عایلی پیش نویژی مزگه وته که یه.

۳۷ - مزگه وتی حه زره تی ابراهیم (علیه الصلاة والسلام) له باکوری سیلو به یارمه تی خه لکی سه قز دورست کرا (سالی ۱۳۶۰) به ریز مه لا حسین احمدیان پیش نویژ و ده رس وئری بوو، که سالی ۱۳۷۰ بو به ریز ماشینه وه و شهید بوو - خویان لی رازی بی، ئیستا که به ریز مه لا عه لی ده رس وئرو پیش نویژی مزگه وته که یه

۳۸ - مزگه وتی: دارالاسلام: له جنوبی سیلو دایه. له سالی (۱۳۵۰) به یارمه تی خه لکی خیر خوازی سه قز دورست کراوه. به ریز مه لا علی خندانی پیش

نوئزی بو - ئیستاکه (مه لا محمدی فکری) ده رس وئزوپیش نوئزی مزگه وته که یه

۳۹ - مزگه وتی خلیفه زاده له (سالی ۱۳۵۳ هه تاوی) به ریز (عبدالرحمن خلیفه زاده) ۷۵۰ گه ز خاکی خوی بو مزگه وتو حه وزو نه و شتانه ی په یوه ندیان به مزگه وته وه هه یه ته رخان (وقف) کرد، پاشان به یارمه تی خه لکی خیر خوازی سه قز مزگه وته که دورست کرا به ریز مه لا «عبدالقادر رحیم زاده» ده رس وئزوپیش نوئزیه تی - نه م مزگه وته له گه ره کی «قه ره چیاوا دایه»

۴۰ - مزگه وتی - دارالاسلام - له گه ره کی «قه ره چیاوا دایه - له سالی (۱۳۶۰ هه تاوی) به یارمه تی خه لکی خیر خوازی سه قز دورست کراوه، به ریز مه لا شیخ عبدالقادر زاهدی - ده رس وئزوپیش نوئزی نه م مزگه وته یه

۴۱ - مزگه وتی حه زره تی فاطمه رضی الله عنها - له گه ره کی «که وه سوار» دایه - به یارمه تی خه لکی خیر خوازی سه قز دورست کراوه. به ریز مه لا عثمان فایقی پیش نوئزی نه م مزگه وته یه

۴۲ - مزگه وتی قه وه خ. له گه ره کی قه وه خ دایه - به یارمه تی خه لکی خیر خوازی سه قز دورست کراوه. مه لا سعید پیش نوئزی مزگه وته که یه

۴۳ - مزگه وتی. بلال حبشی (ض) له قه راخی خوهره لاتنی چوم و پردی سه قز دایه زه ویه که ی له لایه ن (مه لا علی توحیدی) یه وه وه قفی مزگه وت کراوه و مزگه وته که یش به یارمه تی خیر خوازان و خه لکی گه ره که که دورست کراوه (سالی ۱۳۶۱ هه تاوی) به ریز (مه لا عبدالکریم - ی حقیقی) ده رس وئز و پیش نوئزی نه م مزگه وته یه

۴۴ - مزگه وتی عبادالله - له حه مالاوای سه ری دایه له سالی ۱۳۶۰ هه تاوی به یارمه تی خیر خوازانی گه ره که که دورست کراوه - به ریز (مه لا عبدالله خاطری) پیش نوئز و ده رس وئزی نه م مزگه وته یه

۴۵ - مزگه وتی حه زره تی علی (رضی الله عنه) - له گه ره کی حه مالاوای سه ری دایه، به یارمه تی خیر خوازانی سه قز دورست کراوه. مه لا ره شید پیش نوئزیه تی

۴۶ - مزگه وتی فاروقیه: له سالی ۱۳۶۰ - به ژانومایی حاجی (مه لا شیخ عبدالله محمودی) و یارمه تی خه لکی سه قز دورست کراوه و له حمالاوای سه ریدایه، ناوبراوه ده رس ویز و پیش نویژی نه م مزگه وته یه

۴۷ - مزگه وتی: حاجی ارجمند. له حه مالاوای خوازی و له ته نشت ناشی ناردی میرزاهاشم دایه، به یارمه تی حاجی ارجمند و خه لکی سه قز دورست کراوه. به ریز - مه لا عبدالرحمن - ی - احمدی ده رس ویز و پیش نویژی نه م مزگه وته یه.

۴۸ - مزگه وتی حاجی جلیل: له سالی ۱۳۵۰ - حاجی جلیل شوینی نه م مزگه وته ی ته رخان (وقف) ی مزگه وت کردوه و به یارمه تی خه لکی خیر خوازی سه قزیش دورست کراوه. نه م مزگه وته له سه ر شه قامی گوشتارگا دایه به ریز (حاجی مه لا عبدالرحمن حسین زاده) پیش نویژ و ده رس ویزیه تی

۴۹ - مزگه وتی (جامی) له قه راخی شه قامی سه قز بومه لقه ره نی دایه له سالی (۱۳۷۲ هه تاوی) به یارمه تی خیر خوازانی گه ره که که زه ویه که ی ته رخان (وقف) کرا و دیواره که یشی به رز بوه ته وه به لام هیشتاسه ر نه گیراوه

۵۰ - مزگه وتی: (رسالت پناه) له گه ره کی لای پارکی مه وله وی کوردایه له سالی (۱۳۷۲ هه تاوی) خوشکه حاجی عطیه طاطائی ۵۷۶ گه زی زه وی ته رخان (وقف) ی مزگه وتی کردوه و به یارمه تی خه لکی خواناسی سه قز دورست کراوه

۵۱ - مزگه وتی نور - له سالی (۱۳۷۰ هه تاویدا) مه لاجه لالی شافیهی نوسه ر هه زار گه زی زه وی وقف (و ته رخانی) مزگه وت و مه دره سه ی قورئان و په رتوکخانه ی نایینی و کومه لایه تی کردوه. شوینی نه م مزگه وت و قوتابخانه له گه ره کی - حه سه ناوا - باکوری مزگه وتی حه زره تی ابوبکری صدیق رضی الله عنه دایه - که به ویستی خودا به زویی دورست ده کری

خانه قا و ته کیه کانی شاری سه قز

۱ - مزگه وت و خانه قای - حاجی شیخ مصطفی - له ناو بازاری سه قز دایه،
بنه ماله ی خوالی خوشبو به م جوړه یه.

حاجی شیخ مصطفی کورزی حاجی - اویس - ی خه لکی دئی «شمشیر» ی ناوچه ی
جوانرۆ و له بنه ماله «خیلی ولد بیگی» جافه، دایکی کچی مه لا شه ریفی ریزاو و خوشکی
مه لا فتح الله بوه، له سالی (۱۲۵۷ کوچی مانگی) له دایک بوه و له سالی (۱۳۲۰ ک.) له دنیا
ده رچوه، موروشوره تی (مصطفی العثماني النقشبندی) بوه حاجی «اویس» بیجگه له شیخ
مصطفی کورزی تری بوه که «یوسف» ی ناو بووه، یوسف باوکی خوالی خوشبو زانای پایه
به رز «مه لا سعیدی سه رده ره» بوه مه لا سعیدیش باوکی زانای گه وره «مه لا کامل
نقشبندی» بوه که نه م خوالی خوشبوه ماموستای من بوه و، ئیستا چه ند کوری باشی هه یه
به تاییه ت «مه لا جه لالی نقشبندی» که زانایه کی ناینی و ماموستای فه رهه نگه:

خوالی خوشبو حاجی شیخ مصطفی ته مه نی جوانی خوئی له زئی خویندنی عیلمی
ئیسلامی به سه ر بردوه، له قوتابخانه کانی کوردستان به تاییه ت له شاره کانی که رکوک.
سلیمانی - خویندویه تی و پاشان چوه ته «طویل» و له وئی ده رسی عیلمه کانی ته واو
کردوه، به وته ی «شیخ ره ئوفی ضیایی» حه وت سالی ره به ق له خزمه ت شیخ عوسمان
سیراجه الدین دا ماوه ته وه و رۆژ به رۆژ له خزمه ت مه لا و فه قیکانی نه وئی به هره ی
وه رگرتوه، نه وسی سه ر کیشی به ئادابی شه ریه ت بارهیناوه، تا گه یشته ته پله یی که بو
پیش نوئیزی و ده رس وئیزی و زانومایی زیوارانی زیگای خواناسین ئیجازه ی دراوه.

نه مجار ده گه ریتته وه بوشاری سه قز و له مزگه وتی دیمه کاران ده بیته پیش نوئیزی
خه لکی، به لام دوا ی ماوه یی «حاجی مکایل» ناوی لئی ده بیته که له و له وئی ده رده کا،
ناچار خوالی خوشبو ده چیتته مزگه وتی مه لا برایم، تا له ناکامدا سالی «۱۲۸۶ ک.» محمّد
علیخان باوکی مجیدخان و با پیره ی سیف الدین خانی نه رده لان، مه شهوهر به نایب
هه وه لی «ناجودان باشی» مزگه وت، له په نای مزگه وته که یشاخانه قا یه کی بو دورست
ده کا، که ئیستاکه به مزگه وتی حاجی شیخ مصطفی ناو بانگی ده رچوه، به لام بری له
نه زان کاران ناوی جوان و پیروزی قورئانی «مزگه وتیان» له سه ر لابرده و ناوی

«خانه قایان» له جی دا ناوه، وه ك قورئان ده فه رمی «فَمَا رِبَحَتْ تِجَارَتُهُمْ»^۱ چون نوژیکی مزگه وت خیری ۲۷ نوژی خانه قا یا هه رشوینیکی تری هه یه.

حاجی شیخ مصطفی دوزنی بوه ۱ - عادله خانم کچی شیخ ضیاءالدین، له م ژنه سنی مندالی بوه ۱ - ناصح به مندالی مردوه ۲ - محمد عابد مشهور به «حجة الاسلام» له «سالی (۱۳۷۷ ک)» مردوه ۳ - شیخ زه ئوفی ضیایی مشهور به «شریعتدار» له سالی «۱۳۱۱ ک» له دایک بوه و له زۆزی چوار شه ممه (۱۳۶۶/۳/۲۰) هه تاوی له دنیاده ر چوه. خوالی خوشبو «ضیایی» چون هه وه لاین ده رسی عیلمی خوئی له خزمه ت باوکی دایکی خوئی «شیخ عمر ضیاءالدین» دا خویندوه، ناو بانگی - ضیایی - بو خوئی هه لێژاردوه. ناو براو له خزمه ت مه لا چاکی وه ك «مه لا عبدالقادر» ی بیاره و مه لا «عبدالعزیزی مفتی» مشهور به «صدرالعلماء» دا خویندویه تی و زانستی وه ده س هیناوه، خوالی خوشبو نه م په رتوكانه ی نویسه به لام هیشتا هیچیان چاپ نه کراون ۱ - دیوانی شیعه ری فارسی ۲ - دیوانی شیعه ری کوردی ۳ - عروض و قافیه بفارسی ۴ - عقایدی کوردی به نه سر ۵ - وه لامی په رتوکی «شبهای پیشاور» که به راستی ده بی نه م کتیه به ئاوی زیر له سه ر به رگی زیو بنوسرته وه، خوالی خوشبو ضیایی بیجگه له هونه ری نویسه ری خه تی زور خوش بووه - خیزانی دوهه می خوالی خوشبو شیخ مصطفی - ناوی خاد ملک - و خوشکی حاجی «مه لا سه لامی» بانه، مه شهوور به باوه مه لا، باوه کی حاجی محمد شیخ الاسلام و با پیره ی مه لا جه لالی شیخ الاسلامی بانه بوه، له م ژنه ی دوکۆزی بوه ۱ - «عبدالدين» که مردوه ۲ - «شیخ محمد عارف» که «شیخ محمد عارف» جی نشین حاجی شیخ مصطفی بوه. شیخ محمد عارف له «سالی ۱۳۵۳ ک» کۆچی دواپی کردوه، له عیلمی ئیسلامی به تایبه ت له «حدیث» داناگایه کی چاکی بووه، له جه نگي جیهانی هه وه ل دا شان به شانی سویای عوسمانی له گه ل خوالی خوشبو شیخ «علی حسام الدین» به خویان و مرید و مه نسوبه کانیانه وه. چون بو خه زا و له گه ل سویای «رؤس» به شه زهاتن، به م هویه وه له لایه ن ده وه تی عوسمانیه وه خه لات کرا و سویاس نامه ی بوئیردرا، حاجی شیخ محمد عارف سنی کۆزی له دوا به جی ماوه ۱ - شیخ محمد صاحب مشهور به «شیخ جلال الدین

نقشبندی» ۲ - شیخ احمد سعید ۳ - شیخ یحیی شیخ جه لاله ددین له سالی (۱۳۱۰ ک م) له دایک بوه و له (۱۳۳۱/۱۱/۱۴ هه تاوی) به نه خویشی فشاری خوین له دنیا ده رچوه، نه م خوالی خوشبوه ناگایه کی باشی له شه رع و زاینه کانی ئیسلامی دابوه، له هونه ری شیعه رو نوسین دا پایه یه کی به رزی پی دراوه، بو نمونه «عقیده ئیسلامی به حه وت سه عات هونیوه ته وه و نوسیویشیه ته وه، که نه مه بو خوئی جیی سه رنج و باس و ئافه رینه: وه ک ده لی:

نه زم کرد نوسیم نه م موخته سه ره له حه وسه عاتا من له سه رده ره
 شیخ جه لاله ددین له گدل ده وله تی کاتی خویدا نیوانی خوش بوه ته نانه ت له لایه ن
 - شا - وه عه سای زازاوه (مُرضع) ی خه لات کراوه، به رابه ری به لگه ی شه رعی ۱ -
 کاروانسه را و بازاری شیخ که ئیستاکه زیاتر له ۸۰ دوکانی لی دورست کراوه - ۲ - یه ک
 دانگ و نیوی دئی - به دراوا - ۳ - سی دانگی دئی ئالتون ۴ - شه شدانگی دئی
 سه رده ره ی سه رشبو ۵ - مه رزای کوشکه ل (شوتنی ئیستاکه ی ژاندارمه ری) به لام به
 داخه وه له وه مو ته رخان کراوانه شتیکی نه ماوه. زوری به فیل و ته له که و بریکی به زور
 خوراوه به لام: خودایی هه یه و توله یش له رزی دایه - هه روه ک کرده وه ی باشان ناچی
 به زایه، خوالی خوشبو شیخ ره ئوفی ضیایی سه باره ت به کوچی دوایی حاجی شیخ
 مصطفی وای بو گیرامه وه: که له (سالی ۱۳۲۰ ک) حاجی شیخ مصطفی بی نه وه ی نه
 خوشیه کی تایبه تی بی ده نیرینه شوین ۱ - شیخ محمد عارفی جیداری ۲ - حاجی خلیفه
 ملا محمد، باوکی حاجی ملازاهد ۳ - مه لا سعیدی سه رده ره. باوکی ماموستا مه لا کامل.
 نه وانیش ده چنه مائی بو خزمه تی. شیخ بیان ده لی چون کاتی کوچم نزیکه، خواحافیزیتان
 لی ده که م، ئیوه م بویه بانگ کرده به مریده کان بلین چون میوانم هه یه نه م شه وخه تم
 مه که ن، نه مجار به مه لا سعید ده لی - (یس) نم بخوتنه، مه لاسعید ده س به خویندنی -
 سوره تی (یس) ده کا، به لام (یس) که ی ته واوانایی که - رۆحی به ره و دنیای حه سانه وه
 ده فرئی و دنیای بی وه فا به جی دیلی - ره حمه تی خودایان له سه ربی -

۲ - ته کیه ی بابا شیخ - له سه ر چۆمی ولیخان له سالی (۱۲۸۱ ک) دا دورست کراوه.

(۱) زوورتی به سه رهانی نه م باسم له خوالی خوشبو شیخ ره ئوفی ضیایی و خوالی خوشبو شیخ عمر وه رگروه - «نوسه ر»

۳ - تیکه ی شیخ عبدالکریم به مه به سستی ذکری ده رویشی بنه ماله ی خوالی خوشبو شیخ عبدالکریم له قه راخی شه قامی ولیخان (سالی ۱۳۵۰) هه تاوی دورست کراوه

۴ - تکیه ی (شیخ محمد بهاءالدین) له گه رهکی شاناز به مه به سستی ذکری درویشه کانی بنه ماله ی شیخی حسام الدین له سالی (۱۳۵۱ هه تاویدا) به زه حمه تی شیخ مصطفی و یارمه تی خه لکی دورست کراوه -

شه خس و زیارتگا کانی شاری سه قز

۱ - پیری خه زایی: به وته ی خه لکی یه کی بوه له یاران و (صحابه) ی پیغه مبه ری خوشه ویست (صلی الله علیه و سلم). خه لکی زورتر ژنان روژانی چوار شه ممان - به مه به سستی جی به جی بونی نیازی دلیان ده چنه زیاره تی و هه رکام به جوژی نیازی لی ده گری. بو نمونه زورترین به م جوړه

هه رکام ده رزی سنجافی یا قوفلی کی دیاری کراوه ده دن له ئالا و پارچه ی سه رقسنه که، جا نه گه ر تا چوار شه ممه ی داهاتو، ده رزیه که کرابوه وه، یا قوفله که هه ل گبرا بو، (به گومانی خوین) نه وه نیازه که یان جی به جی ده بی، وه نه گه ر نه کرابوه وه خوئا، به لام زیاره ت به م شیوه نازه وایه و دورست نی یه، چون قورنانی پیروز ده فه رمی وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَالًا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ له خدا به ده ر په نابیه که س مه به و هاوار له هیچ شتی مه که چون غه یری خودا نه قازانجت پی ده گه ینی و نه زه ره ر، خو نه گه ر په نات پی بردن و خوت پی نه سپاردن، نه وه تو نه و کاته له ریزی سته مکاران و هاوه ل دانه ران بو خودا ده ژمیردرتی جاتکاله برا خوشکانی به ریز و به ئیمان نه وه یه، وه که شه رعی ئیسلام ده فه رمی پیچه زیاره تی پیاو چاکان، شه رعی ئیسلام ده فه رمی زیاره تی گلکوی قه بران و پیاو چاکان، بو ژن بی یا پیاو، به م جوړه یه: ژوبه ژوی گلکوکوکه ی زاوه سستی و بلی: سلاوی خودای گه وره له سه ر ئیوه بی، نه ی مالی گه لی ئیمان داران. نه گه ر خودا بیه وی ئیمه یش به ئیوه ده گه ین، پاشان نه وه نده ی ده توانی قورنان بخوینی یا هه ر ذکری ده زانی بلی و سه لوات لی دا. دواپی ژوبه (رووگه) زاوه سستی و زور له خودا بیارته وه و دوعای خیر بو گشت موسلمانان بنیری و له خودا بخوازی که

له زۆری به نده گانی باشی خویدله ژمیری ، له ژیر ئالای پیغه مبه ری مه زن (حه زره تی محمد دا صلی اله علیه و سلم) کۆی بکاته وه ، به ئیمانیکی قایم و بی خه ل و خه وش بۆلای خۆی بیاته وه: هه رکه سی زیاره تی وایی - با نیازی له لای خودا رۆایی

۲ - پیر مکایل: له قه راخی شه قامی ساحلی رۆبه رۆی حه مامی برلیان

۳ - پیر شاللی: له ژیر پردی مو شیردا

۴ - پیره هه ژاره (پیر محمد) له گوشه ی مزگه وتی گوئی شیخ سمس الدین. له شه شه مای ساحلی :

قوتابخانه و فیڕگه کانی سه قز

چوارده سه ده له مه پیش خۆری پرشنگداری عیلم و زانین. تیشکی به تین و ته وژی دین و ئاین. به رنامه ی ژبان به خشی خوا. بۆه موگه لان بی فه رق و جودا. له ئاسوی شاری پیروزی «مه که» وه هه لات. موژده ی خیر و ززگاری هه ردو جیهانی دا به ولات. ژبانی پر له هیموا و یه کسانێ دا به هه موو برۆا و دینی. به هه مو هۆزوگه ل و بنه چه و چینی. جیهانی تاریکی جه هل و بیدینی له سوچ و تاوان و سته مان، خاوین کرده وه. وه یشومه ی دوبه ره کی له دلان دور خسته وه. به نور و شه به قی به ری به یانی. فیتک و جوانی. سروه ی ژبانی، ئاین و قورئانی، نیوه ی جیهانی نه و رۆژه ی بوژانده وه. به هیزی ئیمان و برۆا، ما فی گه لانی چه و سینراوی. له ملهوزان نه ستانده وه. قانونی به رایه تی و یه کسانێ، له سه ر بناغه ی یه کتاپه رستی و ئیمانی بۆدامه زراندن، هه موبانی به جوانی، به یه کدلی و یه ک زمانی، به سه ر به خۆیی و به مه به سستی گه یاندن، نه م دینه به هیزوپه ر ژینه، که هه وینی مان وژینه، وه ها هیزوده سه لاتی، هومیدو ئاواتی، برۆا و ئیمانی، یه کیه تی و هه ستانیکی. به په یره وانی خۆی به خشی، که جگرگی بی به زه ی شاخو به زل زانه کانی ساسانی، له ت له ت له بناچری، ده سستی ده س درێژ که رانی ئومپراتوره زۆر وێژه کانی رۆمی له بنابری.

نه م ئاینه به رزه ی ئاسمانی. چرای مالی ژبانی. هه ردو جیهانی ئینسانی. به فه رمانی

کامل و جوانی (اِعْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ^۱) هه ل گرساند، به تیشکی به تینی (عَلَّمَ بِالْقَلَمِ^۲) دیوی نه زانینی تاراند، دیوه زمه ی بیکاری تا ساند، نه م ناینه جوانه. که ره وان و ناسانه. هیمه تی به پاریز و ژیری. زیوارانی رژی فیربون و یادگیری. به ده نگه خوش و دلگیری (اُطْلُبُوا الْعِلْمَ^۳) وَلَوْ بِالضِّينِ^۴) ده بزوتنی، به وته ی به که لک و شیرینی. زور به رز و دل نشینی (هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يُعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يُعْلَمُونَ^۴) رژیوبله ی زانا به جیهان ده ناسیتی، هه ربویه، نه و نیشتمانه ی که عیلم و سه نعت و زانینی لی یه، روسوره و سه ربه رز و سه ربه خویه.

له به ر تیشکی نه م دینه. له سایه ی داری به ری نه م زانینه. ته نانه ت و لاتانی دور، له کانی نور. وه ک. مصر و اندلس و تیران. شام و عیراق و کوردستان بخارا و قفقاز و تورکستان. هه زاران پیسور و کاشف و نوسه ره، هونه رو پز شک و زانای لی هه لکه وتوه. سه دان گه زال و قاره مان و نه میر، خوشنوس و نه ندازیار و قورئان زان و بلیمه تی اتیدا نوستوه. هه رکام به نوره ی خویان جیهانیکیان به عیلم و زانین بوژاندوه ته وه. ۰ لیانی ناده می زادیان به خشل و خاوی خوشبه ختی رازاندوه ته وه.

دانانی فیرگه به شیوه ی تازه له شاری سه قز دا

۱ - کۆن ترین فیرگه یی که بو هه وه لین چار له شاری سه قز دا بو خوندنی لاوان کراوه ته وه. فیرگه ی (احمدیه) ی سه قز بو، که له سالی ۱۲۹۶ هه تاوی له لایه ن ده سته یی له خه لکی سه قز کراوه ته وه. سه روکی نه م فیرگه به خاوه ن شکو (جلال الدین امیر عزیزی) نه سپیر درا، به لام له سالی ۱۲۹۸ درگای نه م فیرگه داخرا

۲ - فیرگه ی (شاپور) ی سه قز، نه م قوتابخانه به ته لاشی خوالی خوشبوو (عبدالیاقی مدیری) له سالی (۱۳۰۰ هه تاوی) له لایه ن «نیداره ی معارف» له ژیر چاوه دیری خویدا دانرا، که خاوه نی شه ش که لاسی سه ره تاییی و یه ک که لاسی ناوه ندی بووه.

۳ - قوتابخانه ی «حکمت» له سالی (۱۳۱۴ هه تاوی) دانرا و خاوه نی چوار که لاس

بووه.

(۱) سوره تی قلم

(۲) سوره تی قلم

(۳) فهرموده ی پیغه مبه ر (د)

(۴) سوره تی نایه تی

۴ - «قوتابخانه ی تیکه ل» له کچ و کۆر له سالی (۱۳۱۵ هه تاویدا) دانراواخواه نی دوکه لاسی تیکه ل له کچ و کۆر بووه

۵ - قوتابخانه ی «نوبهار» سالی (۱۳۱۵ هه تاوی) له دئی «نوبهار» دانراواخواه نی دوکه لاس بووه.

۶ - دوکه لاسی شه وانه له سالی (۱۳۱۵ هه تاوی) له سه قز دانراواخواه به ولاوه به ره به ره قوتابخانه و فیرگه له شاری سه قز و ده ورو به ره ره ی سه ندکه به خوشیه وه ئیستاکه له تیکرای ۳۰۰ دئی ناوچه ی سه قز ۲۶۵ دئی قوتابخانه ی سه ره تایی تیدایه.

ئه م ۱۸ دئی یه یش ۱ - ئیرانشا - ۲ - کولته په - ۳ - خورخوزه - ۴ - سوننه ته - ۵ - صاحب - ۶ - یورقول - ۷ - بستم - ۸ - باشماخ - ۹ - میره دئی - ۱۰ - بله جه ز - ۱۱ - مه رخوز - ۱۲ - تورجان - ۱۳ - سه را - ۱۴ - ناخکه نده - ۱۵ - گه ردی گلان - ۱۶ - قه له نده ر - ۱۷ - قه ره گوێز - ۱۸ - قه وه خ (ئیستاکه قه وه خ به گه ره کیکی سه قز - ده ژمیردزی) فیرگه ی زانومایی تیدایه له م دودئی یه یش ۱ - میره دئی ۲ - سوننه ته فیرگه ی ناوه ندی تیدایه.

له شاری سه قزدا، تیکرا ۴۸ قوتابخانه ی سه ره تایی. ۳۳ فیرگه ی زانومایی (سی فیرگه یان شه وانه یه و ئه وانی تریان ژۆژانه یه) ۲۸ فیرگه ی ناوه ندی (دبیرستان). یه ک قوتابخانه ی نمونه. یه ک دانشسه رای کورانه. یه ک دانشسه رای کچانه، یه ک ناوه ندی بارهینانی ماموستای کچانه. یه ک هونه رستانی فه ننی (کاره با. خانوبه ره. میکانیک) یه ک زانکوی (په یامی نور) یه ک فیرگه ی ناوه ندی (وه حده ت) ی (ئاژه ل په روه ری) که ۱۶۰ خوینکاری شه وانه ی هه یه و له لایه ن ئیداره ی جیهاده وه به ژتوه ده بری. هه یه ژوماره ی خوینکارانی قوتابخانه ی سه ره تایی سه قز ۳۶۰۴۲ خوینکار -

ژوماره خوینکارانی فیرگه ی زانومایی ۱۲،۱۷۳ خوینکار -

ژوماره خوینکارانی فیرگه ی ناوه ندی ۸،۳۹۳ خوینکار تیکرا ۵،۶۰۸ خوینکار

ژوماره ی خوینکارانی زانکوی په یامی نور ۱۰۰/ خوینکار

ناوچه‌ی سه‌قز خاوه‌نی ده دیکوویه

ئیمام: ناوی دوکیوی گومه‌زی شکله ، کیوی ئیمامی گه وره له قه‌راخی خوره‌له لاتی چومی خورخوره‌له حاست پردی سونته ته، که شه قامی نیسفالت به - ده وریدا خولده خوا و، له باشوری دئی چاپانی سه ری‌دا، هه لکه وتوه، ده لّین ئیمام له پیاو چاکانی چه رخی کۆن ته نانه ت له - صحابان بوه، ئیمامی چکۆله یش له ۲ کم - ی باشوری ئیمامی گه وره دایه و خه لکی به خوشکی ئیمامی گه وره ی ده زانن، ئیستاکه له سه ر لوتکه ی نه م دو کیوه دا، قسن و گلکۆی ده ورائی زورکۆنی تیداده بینری، جابه و هوپه وه نه م ديهستانه یان ناوانوه (دیهستانی ئیمام) نه م دیهستانه که له حه وت دئی دیهستانه کانی پیشوی کولته په و دوو دئی خورخوره و حه فده دئی تيله کۆ پیکهاتووه، سنوری به م جوژه یه ۱ - له باکوره وه به دیهستانی کولته په ۲ - له باشوره وه به دیهستانی خورخوره - ۳ - له خورزه لانه وه به دیهستانی تيله کۆ ۴ - له خوراواوه به دیهستانی صاحیبه وه نوساوه - نه م دیهستانه له نیوان نرم و به رزایه کانی خوره‌له لاتی سه قز و قه‌راخه زه نویره دلرفینه کانی چومی خورخوره و شیووده ره ی چومه وردیله کانی دا هه لکه وتوه

ژووبه‌ری دیکۆی ئیمام ۲۵/۲۷۰ کم - ی چوار گوشه یه و دانیشتوانی ۶۳۰۲ که سه یانی له هه ر کم - ی: یکی چوار گوشه دا: ۲۳/۳۱ که س نیشه جی یه،

دیکانی نه م دیکۆیه، یا له م به ره وه‌ری چومی خورخوره، یا له م لاوالای چومیلکه کانی ئیراووقوزلو و پارسانیان دا هه لکه وتون، که زوربه ی زه ویه کانی ته لان و به ندن و که ژو کیوی پر له گزوگیا و گۆلی جوان و بۆن خوشن، به لām نه م به ره و به‌ری چومه کان، قوپی و زه‌وی به برشت و به ره‌می بو کشت وکال و وینجه و ته‌زه کاری و باخ و چنارستانی به خیرویری زور و فراوانه

به ره‌می دیکۆ: گه نم - جو - نوک و گشت جوژه دانه وێله یی. چنارستان. باغی تری. گوین، ته‌زه کاری. وینجه، ژۆن - خوری و به ره‌می ناژه‌ل،

ده سکردی ژنان: قالّی. قالّیچه. به‌زه. جاجم پلاس. ده سکیش. گوزه‌وی

دئی سونته ته، که ۸۰۸ دانیشتوی هه یه، له سه رته پولکه یه کی به رز و به سام، له یه ک کیلومتری خوراوای پردی کیوی ئیمام - و بنکه ی ته ندورستی و چای خانه و پاسگای ژاندارمه‌ری دا هه لکه وتوه، به ناوه ندی دیکۆی ئیمام دانراوه، سنوریشی به م جوژه یه: ۱

- له باکوره وه به دئی ئینچکه ۲ - له باشوره وه به چۆمی خۆرخۆره و دئی حانه میران ۳ - له خۆره لاته وه به گه رده ی - مه حموداوا ۴ - له خوراواوه به چۆمی خۆرخۆره و کپوی ئیمام و مه زراکانی چاپانی سه ره وه نوساوه

ئیمکانانی حه سانه وه و خزمه ت له دئی سونته ته دا

- ۱ - قوتابخانه ی سه ره تایی وزانومایی - مزگه وت. تله فون (ته ل) به رق، دارتاشی - تاش - ئاسنگه ری - به قالی، ده فته ری پوست، ناوی لوله که ش -
- پاسگای هیزی ئینترامی - (ژاندارمه ری) ده رمانگا - چای خانه - جۆشکاری - ته عمیرگای ماشین، دوکانی میوه فروشی و شتی تر، که له سه ره قامی^۱
- ئیسفالته و له قه راخی چۆمی خۆرخۆره و داوینی راویژ خوش و پزله ناموزگاری کپوی له میژینه ی ئیمام داهه لکه توه، به به شی له دئی سونته ته ده ژمیردری
- شه قامی سه قز دیوانده ره - به نیوان نه م دیکو و به یه ک کم - ی نه م دیداده روا، تا سه قز ۳۵ کم - ه - نزیکتین دئی، چاپانی سه زی یه ۳ کم - دورترین دئی شی - که ندولانه - ۱۵ کم - دوره
- ناوی دیکانی به زیزی نه لفوپی به م جوړه یه

۱ - ئینچکه دئی یه که له دهبستانی ئیمام سه ره به شارستانی سه قز - له ۳۴ ک خۆره لاتنی سه قز - ۱۰ ک ئیسفالتی سه قز سونته ته، له قه راخی خوراواوی چۆمی خۆرخۆره دایه - کوستانی یه - سارده سیره - دانیشنوان: ۲۳۶ خانو، ۴۴ سونتی - کورد - ناؤه کانیاو چۆم - به ره م: ده غل - دانه ویتله - رۆن - خوری - په نیر - که ره - که شک - شوغل، کشت و کال - ناژه داری - رژیگا ماشین ره و - مزگه وت، قوتابخانه - لوله که شی، ئاو، به رق.

۲ - ئیراو (نه میراو) دئی یه که له دهبستانی ئیمام سه ره به شارستانی سه قز - له ۴۷ ک خۆره لاتنی سه قز - ۲۵ ک سونته ته - ۶ ک ئیسفالتی سه قز ئیرانشا - کوستانی یه - سارده سیره - دانیشنوان: ۱۸۳، خانو: ۳۴، سونتی - کورد - ناؤه کانیاو چۆم - به ره م: ده غل

دانه ویتله - به رهه ی نازه ل - شوغل کشت و کال نازه داری - ده سکرد جاجم - زنگا ماشین زه و مزگه وت - قوتابخانه - به رق - لوله که شی هه به

۳ - پارسانیان دتی به که له دیهستانی نیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۴۵ ک خوره لاتنی سه قز، ۲۰ ک سوننه ته دایه - کوستانی به - سارده سیږه - دانیشتون، ۵۲۰ خانو؛ ۹۷ سونتی - کورد - ناوله چوم و کانیاو - به رهه م ده غل دانه ویتله - تری - شیلانه سپیایی - چنارستان - شوغل: کشت و کال - نازه ل داری، زنگا ماشین زه و - ده سکرد جاجم - گوره وی، دو مزگه وت و قوتابخانه به کی هه به - قسنی خوالی خوش بوو سه ید شوکری که ول زه رد - با پیره گه وره ی سه یدانی پارسانیانی له م دیدایه - خیلکی کی کورد به ناوی "پارسوا" له قه راخی گولی ورمی زیاون - زه نگبی پارسانیان له ناوی نه وان گیرا بیته وه

۴ - ته مربه گ: دتی به که له دیهستانی نیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۴۲ ک خوره لاتنی سه قز له ۲۰ ک سوننه ته و ۳۰ ک جونیان دایه - کوستانی به، سارده سیږه - دانیشتون، ۳۱۶ خانو؛ ۵۹ سونتی، کورد - ناوله چومی تیراوو کانیاو - به رهه م ده غل دانه ویتله خوری - زون - شوغل: کشت و کال - نازه ل داری - زنگا ماشین زه و - ده سکرد جاجم - مزگه وت - قوتابخانه، به رق - لوله که شی هه به -

۵ - تیکانلو دتی به که له دیهستانی نیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۵۱ ک خوره لاتنی سه قز - ۲۶ ک سوننه ته، کوستانی به - سارده سیږه - دانیشتون، ۲۰۷ خانو؛ ۳۹ سونتی - کورد - ناوله کانیاو، چوم - به رهه م ده غل، دانه ویتله - سپیایی - خوری - زون - شوغل: کشت و کال - نازه ل داری - زنگا ماشین زه و - ده سکرد جاجم، مزگه وت - قوتابخانه ی هه به -

۶ - جونیان دتی به که له دیهستانی نیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۴۰ ک خوره لاتنی سه قز - ۱۵ ک سوننه ته له قه راخی باکوری نیسفالتی سه قز تیرانشا دایه کوستانی - سارده سیږه - دانیشتون - ۵۵۱ خانو؛ ۱۰۲ سونتی - کورد - ناوله کانیاو - به رهه م ده غل، دانه ویتله، سپیایی - خوری - زون - شوغل کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد جاجم - مزگه وت و قوتابخانه - به رق، لوله که شی - ناشی ناوری تیدایه -

۷ - چاپانی خواری - دئی یه که له دیهستانی نیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۴۰ ک خوره لاتنی سه قز - ۹۰ ک سوننه ته و ۸۰ ک باکوری پردی سوننه ته دایه - کوستانی یه - سارد سیّره، دانیشتون: ۳۸۹ خانو: ۷۲ سونتی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆمی خورخوره - به رهه میده غل، دانه و تله - چنارستان - سپیایی - په روار - خوری - رۆن - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - مزگه وت - قوتابخانه، ریگا، ماشین زه و - ده سکرد جاجم - خیلی تيله کو

۸ - چاپانی سه ری - دئی یه که له دیهستانی نیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۳۷ ک خوره لاتنی سه قز ۲ ک پردی سوننه ته - دانیشتون: ۲۶۵ خانو: ۴۹ کوستانی و قه راخی چۆمی خورخوره دایه، سونتی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆم - به رهه میده غل دانه و تله - سپیایی - خوری رۆن - په روار - چنارستان - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری مزگه وت، قوتابخانه، به رق و لوله که شی هه یه

واده ر نه که وئی که چاپانی - صحابه - که له عه ربی دا (کابان و جابان) نوسراوه خه لکی نه م مه لیه نده بوئی، چاپانی تریش بووه که سه رداری سوپای کوردی تیران بوه و له گه ل سوپای ئیسلام دا به شه رهاتووّه^۱ و به دیل گیراوه، له باشوری نه م دیدا کیوئی به ناوی - نیمام - هه یه که ده لّین - صحابه - ی له سه ر شه هید کراوه - کیوه که ده له ی که لله قه نده و به سه ر چۆمی خورخور و پردی سوننه ته و کیوئیکی رۆبه رۆئی، که دلّین خوشکی صحابه که ی لی نّیراوه و به نیمامی چکوله ناونه برّی، ده زوانی (خیلی تيله کو)

۹ - چناره - دئی یه که له دیهستانی سه ربه شارستانی سه قز - له ۳۷ ک خوره لاتنی سه قز ۷ ک سوننه ته دایه، کوستانی و سارده سیّره - دانیشتون: ۱۳۸ خانو: ۲۶ سونتی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆمی تیراو - به رهه میده غل، دانه و تله - سپیایی - رۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری، ریگا، ماشین زه و - مزگه وت، قوتابخانه - (خیلی تيله کو)

۱۰ - حانه میران - دئی یه که له دیهستانی نیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۳۸ ک خوره لاتنی سه قز ۶ ک سوننه ته - له قه راخی شه قامی خورخوره دایه - کوستانی و

(۱) الاصطلاح فی تمیز الصحابه - اسد الغابه فی معرفه الصحابه

(۲) زیان نامه - حه زره تی عومری فاروق نوسراوه

سارده سیره - دانیشتوان ۲۹۴ خانو ۷۳ سونئی - کورد، ئاوله چۆمی خوړخوړه و کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی، رۆن، خوری، که شک، شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری، ده سکرد، مه وج، دو مزگه وت - قوتابخانه و حوجره ی فه قی. به رق - لوله که شی هه یه (خیلی تيله کو)

۱۱ - روسته مان - دئی یه له دیهستانی ئیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۴۶ ك خوړه لاتئی سه قز، له قه راخی خوړاوی چۆمی خوړخوړه ۱۵ ك سوننه ته دایه کوستانی یه، سارده سیره - دانیشتوان ۲۸۲ خانو ۵۲ سونئی - کورد - ئاوله چۆم و کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه وئله، سپیایی - رۆن - که شک - خوری - چنارستان - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، جاجم - مزگه وت - قوتابخانه (خیلی که لور)

۱۲ - سوننه ته - دئی ناوندی دیهستانی ئیمام و ناوه ندی (به خشی) زیوه - له ۳۴ ك خوړه لاتئی سه قز و قه راخی ئیسفالتی سه قز دیوانده ره دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۸۰۸ خانو ۱۵۰ سونئی - کورد - ئاوله چۆم و کانیاو - به رهه م - ده غل دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوری - چنارستانی - تری شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، جاجم - مزگه وت، قوتابخانه ی سه ره تای و ناوه ندی - نه خوش خانه، پاسگا و دوکانی له سه ر پردایه -

۱۳ سه یفاوا - دئی یه که له دیهستانی ئیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۳۸ ك خوړه لاتئی سه قز - ۱۰ ك سوننه ته و ۱ ك شه قامی چاپان خوړخوړه دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۳۰۶ خانو ۵۷ سونئی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م، ده غل دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوژی که شک - شوغل کشت و کال، ئاژه ل داری - ده سکرد جاجم، ریگا ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه. به رق - لوله که شی - حوجره ی فه قی .

۱۴ - سپه وره - دئی یه که له دیهستانی ئیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۶۲ ك خوړه لاتئی سه قز - ۲۸ ك سوننه ته، له نیوان دیکانی - ئیلو - قاضی خان و قه لاگای کورکوړ دایه - کوستانی و ده ره یه، سارده سیره - دانیشتوانی ۱۶ خانو ۱۲ سونئی - کورد ئاوله چۆمی ئیلو و کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوری - که شک - که ره - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، جاجم - مزگه وت - قوتابخانه

۱۵ - سیراجاوا - دئی بوه ئیستاکه چۆله به شکلی مه زرا ده رهاتوه له نیوان دۆله سێروقه لاگای کۆرکۆر دایه له ۴۸ ک سه قز - ۲۲ ک سوننه ته دایه

۱۶ - شاشاگه ل - ئیستاکه پیی ده لئین (نوراوا) دئی یه که له دێهستانی ئیمام سه ربه شارستانی سه قز له ۴۰ ک خۆرّه لاتی سه قز، ۱۰ ک سوننه ته، له نیوان ته مره به گ - جونیان - سه یفاوا دایه - کوستانی و سارده سێره، دانیشنوان، ۱۵۳ خانو، ۲۵ - سوننی - کورد - ناوله کانیاو و چۆمی ئیرو - به رهه م، ده غل، دانه وێله - سپیایی - رۆن - خوری به رگه ن - هه نگوین - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - رێگا ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - لوله که شی هه یه

۱۷ - شیخه له - دئی یه که له دێهستانی ئیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۵۰ ک خۆرّه لاتی سه قز ۱۸ ک سوننه ته و له قه راخی چۆمی خۆرخۆره دایه، کوستانی یه - سارده سێره - دانیشنوان، ۱۷۳ خانو، ۳۲ سوننی - کورد - به رهه م، ده غل، دانه وێله - سپیایی - رۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - رێگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - ۹ رقی - لوله شی -

۱۸ - ضامناوا - زامناوا - دئی یه که له دێهستانی ئیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۴۷ ک خۆرّه لاتی سه قز - ۱۸ ک سوننه ته، له نیوان ئیرو - ته مره به گ دایه - کوستانی یه - سارده سێره - دانیشنوان، ۱۸۷ خانو، ۳۵ سوننی - کورد - ناوله کانیاو به رهه م، ده غل، دانه وێله - هه نگوین - سپیایی - رۆن - خوری، ترئی - شیلانه - شوغل کشت و کال - نازه ل داری، ده سکرد، جاجم - رێگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه

۱۹ - قاوه خانه ی قوزلو: له ۴۵ ک سه قز دایه

۲۰ - قه ره ول - دئی یه که له دێهستانی ئیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۳۸ ک خۆرّه لاتی سه قز ۱۵ ک سوننه ته و له قه راخی چۆمی خۆرخۆره دایه، کوستانی و سارده سێره - دانیشنوان، ۱۴۷، خانو، ۲۷، سوننی - کورد - ناوله کانیاو و چۆم - به رهه م ده غل، دانه وێله - سپیایی - رۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری، ده سکرد جاجم - رێگا ماشین ره و - مزگه وت، قوتابخانه -

۲۱ - قه وه خ - مه زرای عه لیخانی هه مه وه یسی یه که ۱ مال و ۱۵ که سی تێدایه

- کانیاویکی ساردو سوکی هه یه له قه راخی ئیسفالتی سه قز ئیرانشا دایه له ۳۸ ك خۆره لاتی سه قز ۱۳ ك سونته ته دایه

۲۲ - قاضی خان - دئی یه که له دیهستانی ئیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۵۰ ك خۆره لاتی سه قز - ۲۵ ك سونته ته و له نیوانی دیکانی - پارسانیان، سپه وژه - قوزلوی گه و ره و چکۆله دایه - کوستانی یه، سارده سیره - دانیشنوانی؛ ۴۳ خانو؛ ۸ سونتی - کورد ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - سپیایی - زۆن - خوری - هه نگوین، تری - گوێز - میوه، چنارستان - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری، باخه وانی - ده سکرد، جاجم - زینگا ماشین زه و - مزگه وت

۲۳ - قه لاگای کۆرکۆر - دئی یه که له دیهستانی ئیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۴۵ ك خۆره لاتی سه قز، ۲۵ ك سونته ته - له نیوان پارسانیان و دۆله سیر دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشنوان ۲۰۸ خانو؛ ۳۹ سونتی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆم - به رهه م، ده غل - دانه ویتله - گوێز - تری - هه نگوین - سپیایی - زۆن - خوری، شوغل کشت و کال - ئاژه ل داری - باخه وانی - ده سکرد، جاجم - زینگا ماشین زه و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه، زوربه ی خه لکی ئه م دئی له بنه ماله ی سه ید شوکره ی - پارسانیان نه له م دیدا ئاسه وارو که رسه ی زیری ده ورائی کۆن دۆزراوه ته وه - به لām به داخه وه ته واوی ئه و ئه نتیکه له قیمه ت نه هاوانه، له شاره گه و ره کاندئا توانه وه، بئی ئه وه به قازانجی میژوو یا هه رنه بئی، بو سۆمای چاو، له سه ر تاقی قوزینی خانوه قورماویه کانی دیکانی ئه م مه لبه نده دا بمیننه وه -

کۆرکۆریانی - هه لو - چون ئه م دئی هه لوی زۆر بووه - پیمان وتوه - قه لاگای کۆرکۆر -

۲۴ - قوزلوی گه و ره (سه ری) - دئی یه که له دیهستانی ئیمام به شی شارستانی سه قز - له ۴۷ ك خۆره لاتی سه قز، ۲۵ ك سونته ته - له نیوان تیکانلو و قه ره ول و قاضی خان دایه - کوستانی یه - سارده سیره - دانیشنوان؛ ۴۷۴ خانو؛ ۸۸ سونتی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆم - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - تری - شیلانه - تری قوزلو له مه لبه ندی سه قز دا به چاکی با ناو بانگه - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - باخه وانی، زینگا ماشین زه و - مزگه وت، فیژگه، به رق،

له قه برستانی نه م دیدا گلکۆی پیاوکی چاکی خواناس به ناوی خوالی خوشبوو - صوفی مصطفی - به ر چاو نه که وئی که گومه زوباره گای له سه رنی یه، خه لکیش زۆری به ریزو که وره ناوده به ن، خه لکی هه ردو قوزلو خویان به نه ولادی نه و پیاو چاکه ده زانن و به ناوی - صوفی له ناوچه دا به ناو بانگن، نیشانه یشیان به سستی پشین بوزو و شالی سپی ده سکردی خویانه، به نیشانه ی نه وه که له بنه ماله ی - صوفی مصطفای خوالی خوشبون، له پستی ده به ستن - به لام به داخه وه نیستاکه زۆرتریان به پیچه وانه ی زئی و شوینی نه م پیاو چاکه، شالی سه وز، له پشت ده به ستن و خویان به سه ید داده تین، نه م پیاو چاکه وه سیه تی کردوه که له ناو قه برستانی چه ماوه ری و، له نیو هه ژاران دابی نژن و گومه ز و شه باک و باره گای له سه ر دورست نه که ن، هه رکاتیش هاته سه ر گلکۆکه ی وه ک دابو ده ستوری قورئان و ئاینی جوانی ساده ی ئیسلام و زئی و شوینی پیغه مبه ری مه زنی خوۆشه ویت، چه زره تی - محمّد - درودی خوی له سه ر - بجو لینه وه، وه ک خه لکی نه م دئی ده لئین: چه ند جار ویتویانه که گومه زی له سه ر دورست بکه ن بلام دواي دورست بون، گومه زه که له خواییه وه زو و خاوه، نه م دئی له ده فته ری ده و له تا به ناوی - گولزاری سه ری - ناوئه بری و نه نوسری -

۲۵ - قوزلوی چکوله (خواری) - دئی یه که له دیهستانی ئیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۴۶ ک خوۆره لاتنی سه قز - ۲۶ ک سونته ته - له نیوانی - چاپانی خواری - پارسانیان، قه ره ول - قوزلوی سه ری دایه - کوستانی یه - سارده سیڤه دانیشنوان ۷۵ خانو ۱۴ سونتی - کورد - ناوله کانیاو و چۆم - به ره م ده غل - دانه وئله - تری - سپیایی - زۆن خوری - شوغل کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم، رینگ، ماشین ره و - مزگه وت و قوتاخانه ی هه یه -

۲۶ - که ندولان - دئی یه که له دیهستانی ئیمام سه ربه شارستانی سه قز - له ۲۷ ک خوۆره لاتنی سه قز، ۳۰ ک سونته ته - له نیوان - رۆسته مان، ده ره سمايله - و قشلاخی مله - دایه - کوستانی و سارده سیڤه - دانیشنوان ۱۷۹ خانو ۳۴ سونتی - کورد، ناوله کانیاو - به ره م ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری - شوغل کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - رینگ، ماشین ره و - مزگه وت - قوتاخانه -

دیکۆی ته موّغه: ته موّغه له دووشه تیکه له ۱ - وشه ی (ته ح) نه م وشه بوّ ته عه جوب به کارده برّی، بوّ وینه کانتّی به کارده برّی که مروّ له چاکی یا خراپی و ناحه زی شتی سه ری سوربمینی، وه ک: ته ح له و گولّه چه نده جوانه. چون به رهه می نیشتمان. ۲ - وشه ی (موغ) موغ به مانای زانا له نایتی زه رده شتی دایه:

له پیشدا (ته ح له و موغه) بوه به ره به ره به شکلی «ته موّغه» ده رهاتوه، ده کرّی نه م شوینه له کوندا زانا یه کی گه وره ی نایتی (موغ) ی تیدا بوّی: به و هوّیه وه به م ناوه مه شهوّر بوّی.

نه م دیکۆیه له ۱۸ دئی گه وره و چکۆله پیکهاتوه و ۲ ربه ره که ی ۲۵۷ ک چوار گوّشه یه و له خوړاوا ی شاری سه قز دایه و حه شیمه تی ۶۴۰۰ که سه و سنوری به م جوّره یه:

۱ - له باکوره وه به دیکۆی سه را و تورجان

۲ - له باشوره وه به دیکۆی میره دئی و سه رشپو

۳ - له خوړه لاته وه به شاری سه قز و دیکۆی صاحب و سه را و سه رشپو

۴ - له خوړاوا وه به ناوچه ی مه هاباده وه نوساوه.

دئی ته موّغه به ناوه ندی نه م دیکۆ دانراوه، که ناوی دیکۆ که له ناوی نه م دئی میژویی یه گیراوه ته. نه م دئی له ۱۵ ک شاری سه قز و له سه ر شه قامی قیره تاوی سه قز بانه داهه لکه وتوه، هه ردولقه کانی چۆمی سه قز له باشوری نه م دیدا تیکه لّ به یه ک ده بن و به به ر ناودیدا به ره و، سه قز دا دابورن

کیوی حه وته وانان که حه وت قسنی تیدایه، به وته ی خه لکی ناوچه ی سه قز بریه تین له حه وت (صحابه) و له ویدا شه هید کراون (خوازاناتره)، له قه راخی حه وته واناندا (قه لّ نه شرة فی) زوانگایه کی تاییه تی هه یه، له سه ر نه م کیوی ناسه واری کونی تیدایه (سکه و نه تیکه ی زیری پیش و دوا ی ئیسلامی تیدا دوزراوه ته وه) سنوری دئی ته موّغه به م جوّره یه:

۱ - له باکوره وه به دئی قشلاخی سه ری و مه رخوز

۲ - له باشوره وه به دئی میتو

۳ - له خوړاوا وه به دئی کویره گوّز - ۴ - له خوړه لاته وه به

(۱) نوسه ربّو خۆم نه وسکانه ی که خه لکی مه رخوز دیوبانه وه دیومه - به داخه وه گشتی به فیرۆژدښت (نوسه ر)

به رهه می نه م دیکۆیه گه نم و جو و نوک و گوله به روژه یه. به رهه می ناژه لیشی
 هه یه. ته ره کاری و بیستانی تیدا ره عه مه ل دئی. ده سکردی ژنان زورکه م جاجم وشتی تره
 ناوی دیکانی به ریزی نه لّفوئی به م جوّره یه.

۱ - **ئایچی** - دئی یه که له ديهستانی ته موغه سه ربه شارستانی سه قز - له ۷ ک
 باشوری خوراوی سه قز ۱۳ ک ته موغه و ۱ ک ئیسفالتی سه قز بانه و له بناری کیوی
 وه نه وشه دایه سارده سیّره - دانیشتوان ۷۲۹ خانو ۱۳۵ - سوننی - کورد - ئاوله چۆم و
 کانیاو به رهه م ده غلّ دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوری هه نگوین چنارستان - شوغلّ
 کشت و کال - ناژه لّ داری - مزگه وت و حوجره و فه قی - قوتابخانه - به رق و لوله که شی
 هه یه -

۲ - **بوّبه کتان** - دئی یه که له ديهستانی ته موغه سه ربه شارستانی سه قز - له ۳۵
 ک باشوری خوراوی سه قز - ۲۵ ک ته موغه - له نیوان شیخ چۆیان و طایه ر بوّغده - دایه -
 کوستانی و سارده سیّره - دانیشتوان ۳۹۶ خانو و ۷۴ سوننی - کورد - ئاوله کانیاو -
 به رهه م ده غلّ دانه وئله - سپیایی - رۆن - که شک - خوری - به رگن - شوغلّ کشت و
 کال - ناژه لّ داری - رینگا ماشین ره و - مزگه وت قوتابخانه - چون نه م شوینه به - بووک -
 به خشراوه وتوبانه - بوّ بووکتان جاورده ورده بوه ته - بوّ بووکتان - بوّبه کتان -

۳ - **ته موّغه** - دئی ناوه ندی دیکوی ته موّغه یه سه ربه شارستانی سه قز - له ۱۵
 ک باشوری خوراوی سه قز و قه راخی چۆمی سه قز و ئیسفالتی سه قز - بانه دایه - قوپی یه
 - سارده سیّره - دانیشتوان ۵۶۱ خانو ۱۰۴ سوننی - کورد - ئاوله چۆم و کانیاو به رهه م
 ده غلّ - دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوزی - شوغلّ کشت و کال - ناژه لّ داری - مزگه وت
 و حوجره مه لا و فه قی ی هه یه - به رق و لوله که شی.

له قه دیما کوردان په یرّه وی ئاینی زه رده شت بوون وه - موغ - یانی زانای زه رده شتی
 - یانی ته ح له و موغه .

یانی، ته ح له و موغه، یا : نه وه تا نه و موغه ،

۴ - خه یدە ر دئی یه که له دێهستانی ته موغه، سه ربه شارستانی سه قز - له ۷ ک باشوری سه قز ۱۵ ک ته موغه دایه - کوستانی و ده ره و سارده سیڤه، دانیشنوان ۲۵۶ خانو ۴۸ سوننی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆمی سه قز - به ره م ده غل، دانه و ئله - سپیایی، رۆن - خوژی، ته ره کاری - میوه - شوغل - کشت و کال، ئاژه ل داری - ده سکرد - گۆره وی - لباد - جاجم - به ره له قه دیمه وه مزگه وت و حوجره و فه قئی بووه - قوتابخانه، رینگا ماشین ره و - مه سه لی کوردیه که ده لێن - ده کوژی و ده روا بوخه یدەر - وادیاره که خه یدەر له قه دیمه قه لا و په نای لی قه و ماوان بووه (خه یدەر) یانی - خیرۆ ده ره - ۹ ر

۵ - شیخ چۆپان - دئی یه که له دێهستانی ته موغه سه ربه شارستانی سه قز - له ۴۵ ک باشوری خوڤاوی سه قز، ۳۵ ک ته موغه، له نێوان بۆبه کتان - گوژی و میرگه نه خشینه دایه - کوستانی و سارده سیڤه - دانیشنوان ۴۰۲ - خانو ۷۶ سوننی، کورد، ئاوله کانیاو - به ره م، ده غل، دانه و ئله، سپیایی - رۆن - خوری - که شک - به ره می مه ژومالیا، شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، گۆره وی، جاجم - رینگا ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه -

۶ - تایه ر بوغده - (گه نمان) دئی یه که له دێهستانی ته موغه سه ربه شارستانی سه قز - له ۳۰ ک باشوری خوڤاوی سه قز، ۲۰ ک ته موغه - له نێوان - کونده لآن و بۆبه کتان دایه - کوستانی و سارده سیڤه - دانیشنوان ۲۴۷، خانو ۴۶، سوننی - کورد - ئاوله کانیاو - به ره م، ده غل، دانه و ئله، سپیایی - رۆن - خوری - به ره می ئاژه ل - شوغل کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، گۆره وی - جاجم - به ره - به رمال - رینگا ماشین ره و له کاتی و شیکدا - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه - له پیشدا پێیان وتوه - گه نمان - ۹ ر

۷ - عه لیاوا - دئی یه که له دێهستانی ته موغه سه ربه شارستانی سه قز - له ۷ ک باشوری خوڤاوی سه قز - ۱۰ ک ته موغه و قه راخی شه قامی ئیسفالتی سه قز بانه دایه - کوستانی و سارده سیڤه - دانیشنوان ۶، خانو ۱ سوننی - کورد - ئاوله چۆم و کانیاو - به ره م ده غل دانه و ئله - سپیایی - گاوداری تێدایه - به رق و لوله که شی هه یه -

۸ - قه به غلّو - دئی یه که له دیهستانی ته مۆغه - سه ربه شارستانی سه قز له - ۱۲ ک باشوری خۆراوای سه قز، ۱۵ ک ته مۆغه - کوستانی یه و سارده سیره، دانیشتوان ۷۳۱ خانو و ۱۳۶، سونئی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆمی سه قز - به رهه م، ده غلّ، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری، چنارستان - ته زه کاری - گرکه ی نه م دئی به ناو بانگه، شوغلّ، کشت و کالّ - ناژه لّ داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی، زیگا، ماشین زه و - له قه دیمه وه مزگه وت و مه لا و فه قئی ی بووه - قوتابخانه - لوله که شی - به رق.

۹ - قشلاخی نه فغانان - دئی یه که له دیهستانی ته مۆغه سه ربه شارستانی سه قز له ۲۲ ک باشوری خۆراوای سه قز ۷ ک ته مۆغه و له نیوان - ته مۆغه - کونده لّان و مرخوز دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۳۱۷، خانو ۷۰ سونئی - کورد - ئاوله کانیاو له قی خۆراوای چۆمی سه قز که به قبیله یدا دیته خواری - به رهه م، ده غلّ، دانه وئله، سپیایی - زۆن - خوری و به رهه می ناژه لّ - ته زه کاری، چنارستان - شوغلّ، کشت و کالّ - ناژه لّ داری - ده سکرد، گۆره وی - جاجم - به زه - مزگه وت و قوتابخانه و زیگا، خیزریر، ماشین زه و - به رق.

۱۰ - قشلاخی - صالح به گ - دئی یه که له دیهستانی ته مۆغه سه ربه شارستانی سه قز - له ۱۱ ک باشوری خۆراوای سه قز - ۷ ک ته مۆغه و قه راخی نیسفالتی سه قز بانه دانه - کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۳۳۵، خانو ۶۲، سونئی - کورد - ناو کانیاو و چۆمی سه قز - به رهه م، ده غلّ، دانه وئله - سپیایی، زۆن - ماست - که ره - شیر - خوری - ته زه کاری، شوغلّ، کشت و کالّ - ناژه لّ داری - ده سکرد - گۆره وی، مزگه وت - قوتابخانه - به رق - لوله که شی -

۱۱ - قه وه خ - دئی یه که له دیهستانی ته مۆغه سه ربه شارستانی سه قز - له ۱ ک باشوری سه قز ۱۵ ک ته مۆغه - دایه - ده شتاییه - سارده سیره - دانیشتوان ۳۰۰ خانو ۵۰ سونئی - کورد - ئاوله کانیاو، به رهه م ده غلّ دانه وئله - سپیایی - گاوداری، شوغلّ کشت و کالّ ناژه لّ داری کارگه ری - ئیستاکه به شکلی گه زه کیکی شاری سه قز ده رهاتوو و پالّی داوه به گه زکی قه ره چیاواوه، که ئیستاکه پی ده لّین - شه ریفاوا - مزگه وت و به رق و ئاوی هه یه - قه وه خ موقوفه ی مزگه وتی شیخ شمس الدینی سه قز بوه به لّام نه مزگه وت ماوه و نه مه وقوفه

۱۲ - قاره مان - دئی یه که له دیهستانی ته مه غه سه ربه شارستانی سه قز - له ۳۴

ک باشوری خوراوی سه قز - ۲۰ ک ته موغه، له نیوان دیکانی - تایه ر بوغده و کانی به ند. دایه - کوستانی یه، سارده سیره - دانیشتوان ۱۲۸، خانو ۲۴ سوننی - کورد - ناوله کانیاو - به ره م، ده غل، دانه ویتله - به ره می مه رومالیات - نه م دئی بو نازه ل داری زور به که لکه - شوغل کشت و کال - نازه ل داری مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه - ده سکرد - گوره وی -

۱۳ - کونده لان - دئی یه که له دیهستانی ته موغه سه ربه شارستانی سه قز - له

۲۷ ک باشوری خوراوی سه قز ۱۲ ک ته موغه - له نیوان تایه ر بوغده و قشلاخی سه ریدایه کوستانی و سارده سیره و له قه راخی لقی خوراوی چومی سه قز دایه - دانیشتوان ۴۴۹ خانو ۸۴، سوننی - کورد - ناوله کانیاو و چوم - به ره م ده غل، دانه ویتله - رۆن، سپیایی - خوری - به ره می نازه ل - چنارستان - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد - گوره وی - جاجم، زینگا، خیزریژی ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق، ناوی لوله که شی -

۱۴ - کویره گوینز - دئی یه که له دیهستانی ته موغه سه ربه شارستانی سه قز - له

۳۲ ک باشوری خوراوی سه قز، ۱۷ ک ته موغه، - دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۲۴۳، خانو ۴۵ سوننی - کورد - ناوله کانیاو - به ره م ده غل، دانه ویتله - سپیایی - رۆن - خوری - شوغل، کشت و کال، نازه ل داری - مزگه وت، قوتابخانه -

۱۵ - مامه شا - دئی یه که له دیهستانی ته موغه سه ربه شارستانی سه قز - له ۴

باشوری خوراوی سه قز ۱۱ ک ته موغه دایه - کوستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان ۲۹۶ خانو و ۵۵ سوننی - کورد - ناوله کانیاو - به ره م ده غل دانه ویتله - سپیایی - رۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد - گوره وی - مزگه وت - قوتابخانه زینگا، ماشین ره و - له م دیدا کانی پولآ و ناسن هه یه نیستاکه ده ولت نه م دئی ناوناهه نیسلام ناوا - به رق

۱۶ - میتوو - دئی یه که له دیهستانی ته موغه سه ربه شارستانی سه قز - له ۱۹ ک

باشوری خوراوی سه قز - ۴ ک ته موغه - ۴ ک تا نیسفالتی سه قز بانه له حاست پردی ته موغه وه - کوستانی و سارده سیر له داوینی خوهره لاتنی کتوی (باباسه بتلو) دایه دانیشتوان ۱۶۰ خانو و ۲۹ سوننی - کورد - ناوله کانیاو، به ره م، ده غل، دانه ویتله -

۱۰، ۱۱، ولو تکه‌ی که زاداره‌ی له سه ره‌ی ماوه پئی ده لپن «کافی لی ژره‌زا»

دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز

تورجان - ناوی دئی یه کی میژویی یه که ناوی دیهستانی تورجان له وه وه گیراوه ته وه -
 که یه کیکه له ده دیهستانی کانی شارستانی سه قز - سنوری به م جوړه ی خواره وه یه - ۱ -
 له باکوره وه به دیهستانی یه لته مری بوکان ۲ - له باشوره وه به دیهستانه کانی سه راو
 ته مؤغه ۳ - له خوړه لاته وه به دیهستانی سه را ۴ - له خوړاواوه به دیهستانی گه ورکی
 مه هاباده و نوساوه - رووبه ری نه م دیهستانی ۲۵۶ کیلومیتره که له هه رک یکدا ۲۴/۲۸
 که س نیشته جی یه - ژوماره ی دانشتوانی ۲۶۱۷ که سه

پچونیه تی سورشتی: نه م دیهستانی دوو جوړه ناوو هه وای هه یه - ۱ - گشت نه ودی
 یانه ی که له م لاوای چۆمی ته ته هووه وه لکه وتون، زوړتری زه ویه کانیا ننه رم ولماوی
 و به برشت و راستین، که بوکشت و کال، ته ره کاری - چنارستان - باخ - وینجه - یه ره ل
 ماسی، گوله به زوژه و شتی تر به هووی ناوی به خپرو زوړی چۆمی ته ته هووه وه، زوړ باش
 و به که لکن - بیجگه له وانه ناووه وای قه راخی چۆمی ته ته هوو ناران و خوش تر و که م
 به فرتره - ۲ - به لام هه وای نه ودی یانه ی که له نیو شیووده ره و داوینی شاخه به رزه
 کاندان، ساردتره و زه ویه کانیشیان لیزو لاپال و که م برشت تره و بو نازه ل داری، باخداري -
 باشتره، تا بو کشت و کال، ناوی نه م مه لیه نده له چۆمی ته ته هوو و کانیاو و چۆمیلکه کان
 وه ده س دئی - به ره می گرنگی بریه تیه له ده غل، دانه وبله - یه ره ل ماسی - روځ -
 خوری - که شک - شیر - ماست - په نیر - که ره - خوری - به رگن - موو، پیست - میوه به
 تاییه ت سیو - ته ره کاری - شوغلی خه لکی کشت و کال و نازه ل داری یه - ده سکردی
 پیاوان - برمالم - پویه شمین - جاجم - ده سکردی ژنان - گوره وی - پوزلوخ و بوزوه، لباد و
 قاپوت و که په نک و په سته که له م مه لیه نده دا دورست ده کرین و ده سونرینه وه -

دیهستانی تورجان خاوه نی ۲۴ دئی یه که ژوماره ی دانشتوانی ۶۲۱۷ که س و خانوه
 کانی ۱۱۷ خانوه به رق له ۹ دئی، لوله که شی له ۱۰ دئی، شه قامی ماشین ره وی خیزریر بو ۱۴
 دئی کیشراوه، مه لا له ۲۰ دئی، یانه ده رزی و شین له ۲ دئی، نه وت فروشی له دئی یانه ی
 هاوکاری له ۱ دئی مزگه وت له ۲۴ دئی، قوتا بخانه ی سه ره تایي له ۱۹ دئی، ناوه ندی له ۱ دئی
 نه خوش خانه له دئی، یانه ی خاوین زاگرتن (بیهداشت) له دئی

نه م دیهستانه - یه ره ل ماسی - روځ - خوری - گوله به زوژه - ته ره کاری - که نم -

نۆك بۆده ره وه ی دیهستان ده نیری -

دیی - باغلوجه - به هوی نه وه که له ۱۰ ک شه قامی نیسفالتهی سه قز - بوکاندا
 هه لکه وتوه و باشتی په یوه ندی دیکانی ده ورو بهر به شاره کانی سه قز و بوکانه
 وه زاده گری به ناوه ندی نه م دیکو - به جیی دیی - تورجان هه لیژ یردراوه، دیی باغلوجه له
 باکوره وه به دیکانی بوغده که ندی - قاره وا، کاریزه ی گلی ۲ - له باشوره وه به دیی
 سه یدوا ۳ - له خورزاوه به دیکانی - گه ردی گلان - زه مبیل - جه میان ۴ - له
 خوره لاته وه به دیکانی - شقویف کوچکی سه ری وه نوساوه

دیکوی تورجان، له نیوان کیو و ته په و دهشت و شیوو ده ره کانی، کویستانی، په ناو
 بانگی - وه ستا مسته فا - و ناوه رۆی چۆمی - ته ته هو «زیوینه چۆم» و چۆمیلکه کانی تری
 دا هه لکه وتوه، به م جوړه نه م مه لبه نده هه م خاکی به پیت و برشتی بوکشت و گال و
 که شاهه رزی هه یه، هه م کویستان و له وه رگای به رین و گزوگیای به به هره و خوشی
 بۆمه رۆ مالیات و ناژه ل هه یه - به لام به داخه وه هه رساله ملوین ملوین لبتی ناووده یان
 هه زار تۆن ماسی، نه م چۆمانه به خورای ده روا و له کیس ده چی، نه گه ر ده ولت لایه کی
 له فه لا کان بکردایه ته وه و هه رنه بوایه. له نزیکي دیکانی: قه ره گوین - یا به ره و ژورتر
 سه د دیکي له سه رنه م چۆمه بیه ستایه، دیاربوو و لات به خویدا ده هات و به جوانی
 ده غه ملی و وکو به ده شتی خودا ده رازاوه، ئیتیر گشت به لاونه خوشی و دیو و درنجیکی لی
 دوورده که و ته وه وکار بو بیکاران ده دوزراوه، ئیتیرچی دی نه ی ده هیشت هه رساله زاران
 کوردی هه ژار ده سستی ژن و مندالی خویان بگرن و بو تیر کردنی زگی مال و مندال، له شاره
 دووره کانی سه منان - زاهدان - نه راك - تاران و هه مه دان، تووره یان بی و له ولات ناواره
 بن و بتارین،

زینگایان - زیگای تورجان له حاستی دیی کاریزه ی سه ردار له شه قامی سه قز -
 بوکان جیا ده بیته وه و تا تورجان ده روا، زورتری دیکان له م زیگا که لک وه رده گرن،
 باغلوجه تا سه قز ۳۵ ک - ه - ۱۰ ک - ی خیزریزه و، ۲۵ ک - یشی نیسفالته، له م ۲۴
 دی یه، ۱۵ دیی زیگای خیزریژ، ۸ دیی زیگای خاکی، یه ک دیی بی ری یه، ژوماره ی
 دیکانی به ریزی نه لفوبی به م جوژه یه

۱ - ئینچکە - دئی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز - له ۵۹ ک باکوری خوراوی سه قز و ۲۵ ک باغلوچه - ۶ ک باشوری تورجان دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتون ۱۰۰ خانو ۱۹ سوتنی - کورد - ناوله کانیاو - به ره م، ده غل دانه وئله - سپایی - زۆن - خوری - به رگن، شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - مزگه وت - قوتابخانه - زیکا - ماشین ره و -

۲ - باغلوچه - دئی ناوندی دیهستانی تورجانه - له ۳۰ ک باکوری خوراوی سه قز - ۱۲ ک نیسفالتی سه قز بوکاندایه - کوستانی یه، سارده سیره - دانیشتون ۴۹۱ خانو ۷۳ سوتنی کورد - ناوله کانیاو و چوما و - به ره م، ده غل، دانه وئله، سپایی - زۆن - خوری - چنارستان - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم، زیکا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق، لوله که شی هه یه - نه م دئی یه مه وقوفه ی مزگه وتی سوری شاری مه هاباده، مه لاسه ید حوسه یینی باغلوچه، به ناو بانگ بوه، خوالی خوش بوو، به نه خوشی شه پله له دنیاده رچوه - تله فون - باغلوچه ؛ یانی باخی هه لوچه .

۳ - بوغده که ندی - دئی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز - له ۲۵ ک باکوری خوراوی سه قز ۶ ک باغلوچه، ۶ ک نیسفالتی سه قز بوکاندایه - کوستانی و سارده سیره، دانیشتون ۷ خانو ۱ سوتنی - کورد، ناوله کانیاو و چوم - به ره م، ده غل - دانه وئله - سپایی - زۆن - خوری - چنارستان - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد جاجم - زیکا ماشین ره و، مزگه وت و حوجره ی فه قی - قوتابخانه - به رق - لوله که شی - هه یه - مه لاهه لی ره بیانی له ته مه نی ۹۵ سالیلا له سالی هه تاوی کوچی دواپی کردوه وله ته پرستانی نه م دیدا نیترا وه . بوغده که ندی : یانی گونزی که نه م .

۴ - بوگه به ستی - دئی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز - له ۳۰ ک باکوری خوراوی سه قز ۹ ک باغلوچه، ۵ ک نیسفالتی بوکان سه قز و له قه راخی باشوری چۆمی - ته ته هو دایه، قۆبی و نارانه - دانیشتون ۳۴۸، خانو ۶۵، سوتنی، کورد - ناوله چوم و کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله، یه ره ماسی - گوله به زۆزه - سپایی - به ره می مه زومالیات - چنارستان - ته ره کاری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری (گامیش و مانگاومه ز) ده سکرد، جاجم - زیکا، ماشین ره و - مزگه وت - حوجره، قوتابخانه - لوله که شی - به رق . بوگه به ستی ؛ یانی . شوپنی بون خوشی « به ستی »،

۵ - **تورجان** - دئی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز - له ۵۴ ک خوراوی سه قز ۲۰ ک باغلوچه دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشنوان ۸۹۵ خانو ۱۵۱ سونئی - کورد، ئاوله چۆم و کانیاوه سارده سه رته زینه کانی زۆر و زۆرداری، کیو و شیو ولاپاله، سه رسه وزه کانی تورجان، به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری - میوه، چنارستانی - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - بوزو (شال) - بوزوی مه ره زی تورجان به ناو بانگه - زیگا، خیزریژی ماشین ره وه - دو مزگه وت مه زگه وتی جامیعا و مزگه وتی مه لا و سوو - قوتابخانه ی سه ره تایی و ناوه ندی - پاسگا - نه خوش خانه - یانه ی هاوکاری - تیدایه، گلکوی زانای خواناس و پایه به رزی کورد - خوالی خوشبوان - مه لا عه لی قزلجی - مه لا عه بدولحه مید - حاجی بابا شیخ له م دیدایه - نه م دئی یه له زه مانی خوالی خوش بوو - قوچ به گ و ژنه ده س به خیر و داوین پاکه که ی - نورالنسا خانم زانکوی زانین و فیربون و خواناسین بووه، و هه رساله زیاتر له ۷۰ فه قی له م شوینه دا خوئندویانه و به هره ی زانست و خواناسیجان وه رگرتووه، نه توانم بلیم هیچ مه لا و فه قی و خوئنکار و کارگه ر و جوتیارو ژن و پیاویکی کوردی دل پاک نی یه که خیر و بیروتیشک و ته وژم و که لک و قازانج و به هره ی نه م زانکوه و ره، و نه م مه درسه به ناو بانگه ی پی نه گه یشتی، خوژگایه کو، کوردانی نیستاکه یش نه و غیره ت و مه ردانه گی یان ببووژایه ته وه تیشکی خوئندن و ده س به کار بوون و چرای زووله خودا کردن و هه ستانه وه یان سه رله نۆی هه لکردایه

۶ - **جه میان** - دئی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز له ۴۸ ک باکوری خوراوی سه قز ۷ ک باغلوچه ۵ ک شه قامی بوکان تورجان دایه - کویستانی و ئارانه - دانیشنوان ۵۳ خانو ۱۰ سونئی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری - میوه، تری - قه یسی - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری، ده سکرد، جاجم - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه

۷ - **زه مییل** - نیستاکه چۆله - له سه ره شه قامی بوکان تورجان دایه - قوپی و له قه راخی چۆمی ته ته هو دایه - ماوه یی خانه قای زه مییل به ناو بانگ بووه، به لام چۆله و زه ویه کانی له بوکانه وه ده کیل درئی -

۸ - **سونج** - دئی یه له دیهستانی تورجان له ۳۰ ک باکوری خوراوی سه قز ۶ ک

باغلوجه - له نیوان - هه به کی - کانی زیرینه، مه رخوز - یازیلاغی دایه - کویتسانی و سارده سیره - دانیشتون ۳۰۰ ک خانو ۵۰ سونتی کورد - ئاوله چۆم و کانیاو - به رهه م ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد - گوهره وی، زینگاماشین ره و - به رق مزگه وت، قوتابخانه ی هه یه - کیوی - سولتان خه زایی - له قبیله ی نه م دیدایه که ده لئین (صحابه) بوه و له سه ر نه و کیوه شه هید کراوه - خوشکه که یشی له نیوقه دی خوهره لاتنی کیوه که دایه (خوازاناتره) سونج ناوی یه کی له سه دارانی مه غول بوه، که نه م دتی و سونج و سه ر سونجی بانه یش به ناوی نه وه وه ناوئراون - نه کرئی نه م سه رداره له گه ل خه لکی کوردی نه م شوینانه به شه زهاتی و شکابی جا خه لکی به یادی نه وزوداوه نه م جیگانه یان ناو نابی سونج - گلکوی خوالی خوشبوو مه لا صالح شافیعی باوکی نووسه ر له م دیدایه که له ئاکامی زه حمه ت و بارهتانی خوالی خوش بو، نه م مه لا و زانایانه له ودی داهه لکه وتون ۱ - نووسه ر - ۲ - مه لا محمّدی ره زایی ۳ - مه لا عبدالقادری فایض ۴ - مه لا عمری رحیم پور ۵ - مه لا عه لی مه ولودی ۶ - مه لا ره شیدی سوله یمانی - ۷ - مه لا حسین - ی هوشمند ۸ - مه لا علی لیمویی

۹ - سه رکه ل دتی یه که له دیهستانی تورجان، سه ربه شارستانی سه قز له ۲۱ ک باکوری خوړاوی سه قز ۷ ک باغلوجه له نیوان - یازیلاغی، هه به کی - شقیف دایه - کویتسانی و سارده سیره دانیشتون ۱۴۰ خانو ۲۵ سونتی - کورد - ئاو له کانیاو - به رهه م ده غل دانه وئله - سپیایی - زۆن خوری - که شک - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری. مزگه وت قوتابخانه -

۱۰ - سه یدای جه میان - دتی یه که له دیهستانی تورجان، سه ربه شارستانی سه قز - له ۵۱ ک باکوری خوړاوی سه قز - ۸ ک باغلوجه، له نیوان کانی زیرینه و جه میان دایه - ده ره یه - سارده سیره - دانیشتون ۳۹، خانو ۸، سونتی - کورد - ئاوله کانیاوده ره - به رهه م - ده غل، دانه وئله - زۆن - خوری - سپیایی - هه نگوین - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد گوهره وی - مزگه وت -

۱۱ - شقیف - دتی یه که له دیهستانی تورجان، سه ربه شارستانی سه قز - له ۲۶ ک باکوری خوړاوی سه قز ۶ ک باغلوجه له نیوان سه رکه ل - بوغده که ندی - باغلوجه

دایه - کوستانی یه سارده سیره - دانیشتوان ۱۳۳، خانو ۲۵، سونتی - کورد - ئاوله کانیاو - به ره م ده غل، دانه وئله - سپیایی، زۆن - خوری - ده سکرد - گۆزه وی - زیگا له کاتی وشکیدا ماشین زه و - مزگه وت -

۱۲ - شیلاناوی - دی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز - له ۴۹ ک باکوری خوراوی سه قز ۱۵ ک باغلوچه - ۸ ک شه قامی تورجان بوکان دایه - ده ره یه کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۱۴۵، خانو ۲۷، سونتی - کورد - ئاوله کانیاوده زه - به ره م ده غل دانه وئله - زۆن سپیایی - خوری - تری - گوێز - کشت و کال - ئاژه ل داری ده سکرد، گۆره وی - زیگا ماشین زه - مزگه وت - فیرگه - به رق - لوله که شی -

۱۳ - غولامالی - دی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز له ۷۲ ک خوراوی سه قز، ۲۰ ک باغلوچه له نیوان قره گوێز - قاقلا و قولقوله دایه - کوستانی یه - ئارانه - دانیشتوان ۹۲ خانو ۱۸ - سونتی - کورد - ئاوله چۆمی ته ته هوو کانیاو، به ره م ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - زیگا ماشین زه و - مزگه وت فیرگه -

۱۴ - قاره وا گه وره - دی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز - له ۲۳ ک باکوری خوراوی سه قز - ۷ ک باغلوچه، له قه راخ چۆمی ته ته هو له نیوان بوگه به ستی - بوغده که ندی - کارتزه ی نه یوب دایه - کوستانی و ئارانه - دانیشتوان ۴۸۷ خانو ۹۱ - سونتی - کورد - ئاوله چۆم و کانیاو - به ره م ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری - چنارستان - یونجه، یه زه ل ماسی - گوله به زۆزه - ته زه کاری - شوغل کشت و کال، ئاژه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - مزگه وت - قوتابخانه، له قه راخی زیگای تورجان بوکان دایه -

۱۵ - قاره وا چکۆله - دئی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز -

له ۳۵ ك باكوری خۆراوای سه قز، ۸ ك باغلۆجه - ۳ ك قاره وا گه وره دایه - دانیشتوان ۱۰۳ خانو ۲۸، سوننی - كورد - ئاوله چۆمی ته ته هو - به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - به رهه می مالیات - زۆن - خوری، چنارستان - یه زه ل ماسی - وئینجه - گۆله به زۆزه - ته زه کاری شوغل، كشت و كال - ئاژه ل داری - ده سكرد، جاجم - گۆره وی - زیگا ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه

۱۶ - قه ره گوێز - دئی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز - له

له ۶۵ ك خۆراوای سه قز - له قه راخ چۆمی بۆكان و شه قامی بۆكان گه وره كان و ۱۵ ك باغلۆجه دایه، كوێستانی و ئارانه - دانیشتوان ۶۵۷، خانو ۱۲۲، سوننی - كورد، ئاوله چۆم و كانیاو - به رهه م، ده غل، دانه وئله - چنارستان، سپیایی - زۆن - خوری - وئینجه - یه ره ل ماسی - گۆله به زۆزه، شوغل، كشت و كال - ئاژه ل داری - ده سكرد، گۆره وی - زیگا ماشین زه و - مزگه وت و حوجره - قوتابخانه -

۱۷ - قازانتا - دئی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز - له ۷۸ ك

خۆراوای سه قز - ۳۰ ك باغلۆجه له نێوان تورجان و قولقۆله و له قه راخ چۆمی بۆكان دایه - كوێستانی یه - ئارانه، دانیشتوان ۵۲، خانو ۱۰ - سوننی - كورد - ئاوله چۆم و كانیاو - به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - چنارستان - وئینجه، یه زه ل ماسی - گۆله به زۆزه - ته ره کاری - شوغل، كشت و كال - ئاژه ل داری - ده سكرد - گۆره وی - زیگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه -

۱۸ - قاقلاوا - دئی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز - له ۴۷ ك

خۆراوای سه قز - ۲۲ ك باغلۆجه له قه راخ چۆمی بۆكان له نێوان قولقۆله و زه مبیل دایه - قوویی یه - ئارانه، دانیشتوان ۲۱۴، خانو ۴۰ - سوننی - كورد - ئاوله چۆم و كانیاو - به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - چنارستان - شوغل، كشت و كال - ئاژه ل داری - ده سكرد - گۆره وی - زیگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه

۱۹ - قولقۆله - دئی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز - له ۷۳ ك

خۆراوای سه قز - ۲۵ ك باغلۆجه، له نێوان - قاقلاوا - غولامالی - قازانتا - دایه - كوێستانی یه، سارده سیڤه - دانیشتوان ۲۲۶، خانو ۴۲ - سوننی - كورد - ئاوله كانیاو -

به رهه م ده غل دانه وئله - سپیایی - زۆن خوری - به رهه می نازهل داری - ده سکرد - گوره وی - زینگاماشین زه و - مزگه وت حوجره - قوتابخانه -

۲۰ - کاریزه - دئی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز - له ۳۶ ک باکوری خوراوی سه قز - ۶ ک باغلوچه له نیوان قاره واهه ردیگلان - باغلوچه دایه - ده شتایی یه نارانه - دانیشتوان ۵۴۲ خانو ۱۰۱ - سوننی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م ده غل دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری - شوغل کشت و کال نازهل داری - ده سکرد - زینگاماشین زه و مزگه وت - قوتابخانه - به م دئی ده لئین کاریزه ی نه ییوب -

۲۱ - کانی زیرینه - له ده فته ری ده وله تا ناوی - نه حمه داوای سونج - ه - دئی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز - له ۳۵ ک باکوری خوراوی سه قز - ۱۰ ک باغلوچه له نیوان سونج و سه یداوای جه میاندايه - نه م دئی یه وه ک له ناوی ده رنه که وی کانی ته لاوزیره چون بو نازهل داری و کشت و کال لنگه ی که مه - خاکی زۆر به بوشت و پسته و هه وای زۆر خوشی هه یه - به لام به داخه وه ئیستاکه چوله و زه ویه کانی له م لاولاوه سه رسه ری ده کیلری -

۲۲ - گه ریگلان - دئی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز - له ۴۳ ک باکوری خوراوی سه قز - ۸ ک باغلوچه و له قه راخی شه قامی بوکان تورجان دایه - کوستانی یه - نارانه - دانیشتوان ۵۲۶ خانو ۹۸ - سوننی - کورد - ئاوله چومی بوکان و کانیاو - به رهه م ده غل دانه وئله - سپیایی - زۆن - به رهه می نازهل - چنارستان - یه زه ل ماسی - گوله به زۆره - ته زه کاری شوغل کشت و کال - نازهل داری - ده سکرد، گوره وی جاجم - زینگاماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق ، لوله که شی

۲۳ - هه به کی - دئی یه که له دیهستانی تورجان سه ربه شارستانی سه قز - له ۲۷ ک باکوری خوراوی سه قز ۶ ک باغلوچه له نیوان سونج - باغلوچه - یازیلاغی دایه - ده ره یه - سارده سیهره - دانیشتوان ۲۵۸ خانو ۴۸ سوننی - کورد - ئاوله کانیاو و شیواوی غه ربه غاجی - به رهه م ده غل دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری - که شک - شوغل کشت و کال - نازهل داری - ده سکرد، گوره وی - زینگاماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق -

۲۴ - هه رمیله - دئی یه که له دیهستانی تورجان به ربه شارستانی سه قز - له ۳۶ ک خورواوی سه قز - ۱۵ ک باغلوجه له نیوان سونج و مرخوز و کونده لآن دایه - کویستانی و سارده سیتره - دانیشتوان ۱۷۴، خانو ۳۳ - سونئی - کورد، ئاوله کانیاو و شیواو - به ره م ده غل دانه وئله - سپیایی - ژۆن خوری - به رگه ن و به ره می مه ژومالیات - شوغل، کشت و کال، ئازه ل داری - ده سکرد، گوره وی - مزگه وت - قوتابخانه - زنگا، ماشین ره و -

دیهستانی تيله کو به زیویه ی شارستانی سه قز - پیشه کی -

تيله کو - ناوی دیهستانی که له ده دیهستانه کانی شارستانی سه قز، که له خوره لاتئی نه م شارستانه داهه لکه وتوه و سنوریشی به م به جوړه یه ۱ - له باکوره وه به دیهستانی کولته په ۲ - له باشوره وه به دیهستانی خورخوره و سازال ۳ - له خورواوه به دیهستانی نیمام ۴ - له خوره لاته وه به دیهستانی هو به توی دیوانده ره وه نوساوه - ژوبه ری نه م دیهستانی ۲۷۷/۵ کیلومیتره و ژوماره ی دانیشتوانیشی - ۷۲۶۲ که سه که له هه ر - ک - چوار گوشه دا ۲۶/۱۶ که س نیشته جی یه -

هوئی ناو نانی نه م مه لبه نده به تيله کو نه وه یه که - تيله کو - له دو وشه ی تیل (یانی خوار - که چ - لاروکه وانی) و - کو - (یانی که ژ - کیو - کیف چیا) تیکلاو کراوه، چون زنجیره کیوی سه ر به رزو به دیمه نی حاجی سه ید، که له نزیکئی زه زینه وه به ر و خورواو، به باشوری مه لبه ندی تيله کو دا، تا سه ر چومی خورخوره وینه ی که وان، نه م مه لبه ندی له باوش گرتوه، به چه شنی بروی خوشه وستان، به ری نو فوس و چاوی نه ته وستانی لی گرتوه، نه م مه لبه نده یان ناو ناوه (تيله کو) هه روه ها به خپله نیشته جیکانی نه م شوینه یشیان وتوه - خیلی تيله کو -

بریکیش و تویانه (تيله کو) یانی - سیاکو چون کیوه کانی حاجی سه ید بی داروده وه نن یاله به ر له وه ژ و گژوگیاله دوره وه ره ش نه نوئن -

بریکیش ده لین: چون نه م عه شیره ته له ده ورانی تیروکه واندا، بو به رگری له هیرشی دوژمنه کانی خوین، هه میشه تیریان به کو له وه بو، ناویان ناون (تیر به کو ل) که م که م به شکلی - تيله کو - ده رهاتوه -

چونیه تی سورشتی: تیله کو ناوچه یه کی خوش و گوستانی و سارده سییره - زستانی درت و - هاوینی کورته، خاکی تیله کو له دوه شی تاییه تا هه لکه وتوه، ۱ - به شی بانی هو به تو، کیوو ته په و ده شتاییه کانی، خاکی و له وه ر خوش و نه رمان و به برشتن، بوکشت و کالی دیمی و له وه راندنی مه رومالیات فره به که لکن - دیمه کانی هو به توو، بو ده غل و دانه و تله به تاییه ت بو نوک زور به برشتن ۲ - به شی کوستا و نارانی که زورتری دیکانی تیله کو له م به شه دایه - نه م به شه زورتری لیژ وزیران و به ردبرداوین، که زنجیره کیوه کانی تیله کو له و شوینه واره نه نئیکه کو نه له قیمه ت نه هاتوه کانی کوردستان له م به شه داهه لکه توه،

کیوه و به رزایی

بلندترین کیوی نه م مه لبه نده زنجیره کیوی حاجی سه یده که له باشوری تیله کو، داراوه ستاوه، له خوره لاته وه به ره و خوراوا کشاوه، که له هه ر شویتیکا ناویتی تاییه تی هه یه - وه ک کیوی چادره که - ماین گلیاو - حاجی سه ید، که تیره شانه سورشتیه کانی نه م زنجیره کیوه له خاکی فه تاحاواوه، تا چومی خورخوره به سنوری نیوان خورخوره و تیله کو دانراوه، بلندترین نوچکه ی حاجی سه ید که ئیستا که راداری - له سه ره له زوی ده ریاوه - ۲۶۱۳ گه ز به رزه، لوتکه ی چادره که له حاست دئی ته خت - ۲۶۴۲ گه ز به رزه - دئی تیرانشا ۱۹۵۲ گه ز به رزه

شه قامی ئیسفالتی سه قز بو دیوانده ر - سنه و بیجار - به نیوه راستی تیله کو دا نه بوژی، دیهستانی تیله کو له پیشدا زور له ئیستا که گه ورتو بوه - زورتری دیکانی لی کراره ته وه،

نه م دیهستانه له ۲۸ دئی ناوه دان و دودیتی چول پیکهاتوه، به ره می گرنگی نه م دیهستانه بریه تی یه له، ده غل، دانه و تله - گه نم چو - نوک - سپایی - ماست - شیر - رۆن - به ره می رومالیات - خوری - به رگه ن، گوشت - په رواری نه م مه لبه نده به ناو بانگه، شوغلی گرنگی خه لکی کشت و کال - ناژه ل داری یه، له زورتری دیکانیدا - قالیچه - قالی - جاجم پلاس - جه وال - خورجین - گوره وی - ده س کیش - به رمال - دورست ده کری - چوم - نه م دیهستانه چون به رینی که مه چومی گه وره ی تیدانی یه به لام چه ند

چۆمیلکه ی به م جوړه ی خواره وی تیدایه -

۱ - چۆمی ئیرانشا که له شیوه کانی هانه خاتونان و باشوری خوړه لاتی ئیرانشا وه سه رچاوه نه گزی و دیکانی ئیرانشا و قه لا چوخه به جی دتلی و له ژوردتی ئیراوه وه نه رژتته چۆمی ئیراوه وه

۲ - چۆمی شه مسه و میراوا - نه م چۆمه له به رزایه کانی میراوا و شه مسه وه سه رچاوه نه گزی و به باشوری میراوا دادیتته خوازتی و دارو باخه کانی باکوری دتی شه مسه به جی دتلی و له خوار شه مسه وه شیواوی ناودیتی شه مسه ی دیت سه روله نریکی (ته یمان قه لا) نه رژتته ناو چۆمی باشماخه وه

۳ - چۆمی باشماخ، نه م چۆمه له کوستانه کانی باشوری باشماخه وه سه رچاوه نه گزی و دتی باشماخ به جی دتلی و به شیوممه زرای شه رابخانه دا دانه بورتی، له خواردتی (ته یمان قه لا) وه له که ل چۆمیلکه ی شه مسه یه که نه گرن و له ژوردتی (ئیراوه) وه له که ل چۆمی ئیرانشا و قه لا چوخه نه بنه یه که له مه ولا به ناوی (چۆمی ئیراوا) به قه راخی دیکانی، (ته مره گ) (شاشاگه ل) (چناره) داره ت نه تی و، شیوا و کانیواوه کانی کتوه کانی (ته خت) و (ضامناوا) یشی دیتته سه ره نه مجار له قه راخی دتی حانه میران نه رژتته ناو چۆمی خوړخوړه وه، ناوی دیکانی به ریزی نه لفوبی - به م جوړه یه -

۱ - نه حمه د مه رد - دتی یه که له دتهستانی تيله کو، به شی زتویه ی شارستانی سه قز، له ۵۵ که خوړه لاتی سه قز - ۴ که باکوری شه قامی نیسفالتی سه قز دیوانده ره و ۴ که ئیرانشا دایه، کوستانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۳۱۷، مال ۵۹، سوتنی - کورد - ناوله کانی و نه ستیر، به هره، ده غل - دانه ویتله - تری - شیلانه - به ره می نازه ل، شوغل: کشت و کال - نازه ل داری، باخه وانی - رتگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - خه لکی نه م دتی زوړترین سه یدن و له بنه ماله ی سه ید شوکری پارسانیان، به رق - ناوی لوله که شی

۲ - ئیلو - دتی یه که له دتهستانی تيله کوی به شی زتویه ی شارستانی سه قز - له ۵۸ که خوړه لاتی سه قز - ۷ که باکوری ئیرانشا - له تیوان دیکانی مه لاسه لار - صالح ناوا - سپه وړه - ئیرانشا دایه - ده ره یه - سارده سیړه - دانیشتوان ۳۷۵، خانو ۶۷، سوتنی کورد

- ناوله کانیاو و چۆم - به رهه م، ده غل، دانه وئله، تری - شیلانه - به رهه می نازه ل -
 - هه نگوتن - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، قالیچه - به ره، جاجم -
 گۆره وی - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه، به رق، لوله که شی

۳ - ئیرانشا - دئی ناوه نندی تیله کۆبه - له ۵۱ ک خۆره لاتنی سه قز و قه راخی
 شه قامی سه قز دیوانده ره دایه - لاپال و ده ره یه - سارد و باگره - دانیشتوانی ۹۷۵، خانو
 ۱۸۱، ناوله کانیاو و چۆما و - به رهه م، ده غل، دانه وئله - زۆن - خوری - که شک - تری -
 په روار، چنارستان - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، قالیچه - پلاس -
 جاجم - ناوی کۆنی، میرزا میرانشا بووه ئیستا که یش ده وله تی ناوی ناوه ئیرانخواه - دیسان
 پئی ده لی - تیله کۆ - ناوه ره چی بگۆری ناوه روک هه ر یه کیکه - مزگه وت - حوجره -
 گورهای ژاندارم - ته ل، به رق - لوله که شی - قوتابخانه ی سه ره تایی و ناوه نندی
 نه خوشخانه - نانه وایی - شیرکه تی هامیاری - لقی نه وت، کارگای جویشکاری - قاوه خانه
 دوکانی به قالی و میوه فروشی - حه مام - قه ساوی - مامان - دکتور - دئی دار، ره ئیسی
 په روه رده و فیرکردن - مه لای چاکی ده رس ویز - مه لای عبدالله ی شه رافه تی - تیدایه -

۴ - باشماق: دئی یه کی به ناو بانگی دیهستانی تیله کۆبه، له ۵۸ ک خۆره لاتنی
 سه قز - ۱۲ ک باشوری تیله کۆ (ئیرانشا) له نیوان دیکانی (شه مسه) (ته یمان قه لا)
 (هه وی) (سه رده ره) و (تازاوا)، دایه، به ر بناروده ره یه - سارده سیهر - دانیشتوان ۱۱۸۰،
 خانو ۱۸۰، سوتنی - کورد - ناوله کانیاو و چۆما و، به رهه م، ده غل، دانه وئله - به رهه می
 مه زومالیات - تری - شیلانه - گويز - چنارستان - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری -
 ده سکرد، جاجم - گوره وی - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - حوجره - لوله که شی -
 به رق، خوالی خوش بوو شیخ حه سه نی مه ولاناوا له مزگه وتی نه م دیدا له لای مه لا
 نه حه دی وه لزه یی خویندویه تی - گلکۆی خوالی خوش بوو مه لا نه حه دی له م دیدایه -
 هه روا، گلکۆی شه هید - مه لا محمّد - مه شهوهر به قاضی مامه ی مه لا نه حه دی دینی
 حانه میران که به ده ستوری عه بدولقادرخانی هه مه ویسی له سه ر نه وه که قه باله ی
 دئی یه کی داگیر کراوی به ناحه ق بو ئیمزانه کرد و دینی خوی پئی نه فروشت، بئی ناگاله
 مالی خویاله خه ودایی سوچ و تاوان به گولله ی به کریگیاوتکی چه په لی خوانه ناس

شه هید کرا^۱

۵ - به رده ره شه - دئی یه که له دیهستانی تیله کو به شی زویه ی شارستانی سه قز له ۷۳ ک خوره لاتی سه قز، ۲۲ ک ئیرانشا و ۱۲ ک باکوری شه قامی سه قز دیوانده ره دایه - بناری ته په یه، سارده سیړه - دانیشتوان ۳۳۹ خانو ۶۲ سونتی - کورد - ئاوله چومی به رده ره شه و کانیاو، به ره م، ده غل، دانه وئله - به ره می مه زومالیات، په روار - چنارستان - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری، مزگه وت - قوتابخانه - لوله که شی هه یه، له نیوان کانی سور - قادراوا - قه لا گاو عه لی مه رده دایه - ده سکرد قالیچه - جاجم -

۶ - تازاوا - دئی یه که له دیهستانی تیله کو به شی زویه ی شارستانی سه قز - له ۶۳ ک خوره لاتی سه قز - ۱۰ ک باشور خوره لاتی ئیرانشا دایه - کوستانی یه - سارده سیړه - دانیشتوان ۲۵۶ خانو ۴۸ - سونتی - کورد ئاوله کانیاو و چوما و - به ره م ده غل، دانه وئله - خوری - رۆن - په روار - هه نگوین - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد - جاجم - گوره وی - رتگا، له کاتی و شیکدا ماشین پییدا ده روا، مزگه وتی هه یه به لام که متر مه لای تیدایه - نه م دئی کوستانی له وه ز خوشی، زوری به ده سته وه یه که بومه زرداری لنگه ی که مه -

۷ - ته خت: ناوی دئی یه که له دیهستانی تیله کو، له ۵۱ ک خوره لاتی سه قز و، ۲۲ ک باشوری خوراوی ئیرانشا - له نیوان دیکانی - هه وی - باشماق - عه لیاواو سه رده ره دایه - کوستانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۳۴۸، خانو ۶۵، سونتی - کورد - ئاوله کانیاوه سارده ئاو زورکان و به فراوی کوستانه کان - به ره م، ده غل، دانه وئله - به ره می ئاژه ل - گوژ، شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - باخه وانی، رتگا، ماشین کاتی و شبکی - مزگه وت، قوتابخانه - گوژی ته خت بوزوری و چاکی به ئاو بانگه، نه م دئی و باشماخ و هه وی و عه لیاوا له داوینی کوستانی به خیر و بیرو زنجیره کیوی حاجی سه ید و باکوری کوستانی چادره که و ماین گلیاو داهه لکه وتون، به رق و لوله که شی هه یه -

(۱) سه رچاوه - خوالی خوشبو مه لانجم الدین علائی مه لای حانه میران و چه ند زانای تری ناوچه که.

٨ - ته یمان قه لا - ناوی دئی یه که له دیهستانی تیهله کو له ٥٣ ک خوره لاتنی سه قز - ١٠ ک تیرانشا - له نیوان شه مسه و باشماخ و قه لا چوخه دایه - ته پولکه یه سارده سیړه، له قه راخی شه قامی ماشین ره وی باشماخ و چومی شه مسه دایه - دانیشتوان ١١٣، خانو ٢١، سوتنی - کورد - ئاوله کانیاو و چوم - به رهه م، ده غل، دانه ویله، زون - خوری - که شک - شوغل: کشت و کال، نازه ل داری - ده سکرد - جاجم - ریگا، ماشین ره مزگه وت، قوتابخانه - به رق -

٩ - چالگه - دئی یه که له دیهستانی تیهله کو به شی زویه ی سه قز له ٥٩ ک خوره لاتنی سه قز - قه راخی باکوری تیسفاله تی سه قز دیوانده ره - ٨ ک تیرانشا - ته پولکه یی یه - سارده سیړه - دانیشتوان ٨٥، خانو ١٦، سوتنی - کورد - به رهه م، ده غل، دانه ویله - خوری - زون - که شک - شیر - که ره - شوغل: کشت و کال - نازه ل داری - مزگه وتی بی مه لا - لوله که شی - به رق -

١٠ - حوسه یناوا - ناوی مووچه یه که له کوندا دئی بوه،

١١ - دوله سیر - ناوی دئی یه که له دیهستانی تیهله کو له ٦٢ ک خوره لاتنی سه قز - ١٠ ک تیرانشا، له نیوان نه حمه د مه رده و قه لاگای کورکور دایه - کوستانی سارده سیړه، دانیشتوان ٨٢، خانو ١٦، سوتنی، کورد - ئاوله کانیاو و چوماوی نه حمه د مه رده - به رهه م ده غل، دانه ویله - شیلا نه - گویر - سیتو - زون - هه نگوین شوغل: کشت و کال - نازه ل داری - باخه وانی - ریگا، ماشین ره و - مزگه وت - خه لکی نه م دئی زوره یان سه یدن

١٢ - سه یداوا - دئی یه که له دیهستانی تیهله کو به شی زویه ی شارستانی سه قز - له ٦٠ ک خوره لاتنی سه قز - ٦ ک تیرانشا، له نیوان چالگه و قادراوا وشه ریفوادایه - ته پولکه پی یه - سارده سیړه - دانیشتوان ٨٢، خانو ١٦، سوتنی - کورد - ئاوله زنه ی میرگه زه نویره کانی هوبه تو و کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویله - به رهه می مه رومالیات - شوغل: کشت و کال - نازه ل داری - مزگه وت، قوتابخانه - نه م دئی ناشی به رقی تیدایه - خه لکی له بنه ماله سه ید شوکر و سه یدن -

١٣ - سه رده ره - ناوی مه زرایه کی کوستانی له وه ز خوشه که له ٦ ک باشوری

خوره لاتنی باشماخ دایه که قه دیم دئی بووه به لام تیتساکه چوله و له دئی باشماخه وه نه م
مه زرا که لکی لی وه ر ده گیری

۱۴ - شه ریفاوا - ناوی دئی یه که له دیهستانی تیله کو له ۷۸ ک خوره لاتنی
سه قز - ۱۰ ک تیرانشا له نیوان قه لاکون - قادراوا - سه یداوادایه، لاپال و به ربناره -
سارده سیړه - دانیشتوان ۱۷۶، خانو ۳۳، سونتی - کورد - ناوله کانیاو و چومی شه ریفاوا
به ره م، ده غل، دانه ویتله - هه نگوین - خوری - زۆن، که شک - سپیایی - شوغل: کشت و
کال - نازه ل داری، ده سکرد، جاجم - قالیچه - گوره وی - زیگا، ماشیننی بوئه چی -
مزگه وت، قوتابخانه -

۱۵ - شه مسه - ناوی دئی یه کی گه وره یه له دیهستانی تیله کو - له ۶۳ ک
خوره لاتنی سه قز ۶ ک تیرانشا له نیوان - تازاوا - میراوا - ته یمان قه لا - تیرانشا دایه -
ده ره یه - سارده سیړه - دانیشتوان ۷۲۶، خانو ۱۲۱، سونتی - کورد - ناوله کانیاو و چومی
میراوا - به ره م، ده غل، دانه ویتله - میوه قه یسی - چنارستان - به ره می نازه ل - شوغل
کشت و کال - نازه ل داری - باخه وانی - ده سکرد، جاجم - پلاس - قالیچه - گوره وی -
زیگا، ماشین زه و، مزگه وت - قوتابخانه - تله فون - مه لا محمد مه لای نه م دی یه

۱۶ - صالح ثاوا - ناوی دئی یه که له دیهستانی تیله کو له ۶۰ ک خوره لاتنی
سه قز - ۶ ک تیرانشا - له نیوان دیکانی تیلو - قادراوا - کانی سه ید شوکره - تیرانشا دایه
ده ره یه - سارده سیړه - دانیشتوان ۱۴۶، خانو ۲۷ - سونتی - کورد، به ره م، ده غل،
دانه ویتله - زۆن - خوری، که شک - په روار، شوغل: کشت و کال - نازه ل داری - زیگا،
ماشین زه و - مزگه وت، قوتابخانه - به رق -

۱۷ - عه لیاوای ته خت - دئی یه که له دیهستانی تیله کو به شی زتیویه
شارستانی سه قز - له ۵۹ ک خوره لاتنی سه قز - ۲۲ ک تیرانشا - ۶ ک دئی ته ختایه -
کوستانی یه - سارده سیړه - دانیشتوان ۴۱، خانو ۸، سونتی - کورد - ناوله کانیاو،
به ره م، ده غل، دانه ویتله - زۆن - خوری، هه نگوین - میوه - شوغل: کشت و کال -
نازه ل داری، زیگا، ماشین زه و - مزگه وت -

۱۸ - عه لی مه رده - دئی یه که له دیهستانی تیله کو له ۶۱ ک خوره لاتنی سه قز

۱۲ - ك تیرانشا - له نیوان کانی سور - به رده زه شه - هه ردو قه لآگا و له سه ر شه قامی سه قز تیکاب دایه - ده شتایی یه - سارده سیڤه - دانیشتوان ۱۴۸، خانو ۲۸، سونتی - کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م، ده غل، دانه ویتله - به رهه می مالیات - زۆن - خوری - په روار - هه نگوین - شوغل: کشت و کال، نازه ل داری - ده سکرد، قالیچه - جاجم - زینگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - لوله که شی - به رق

۱۹ - قه لآگای شه ریف - دئی یه که له دیهستانی تیهل کو - له ۶۱ ك خۆره لاتنی سه قز - ۱۲ ك تیرانشا دایه - ده شتایی یه - سارده سیڤه - دانیشتوان ۱۵۸، خانو ۳۰، سونتی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - هه نگوین - زۆن - خوری - که شک، به رگن - شوغل: کشت و کال - نازه ل داری - زینگا، ماشین زه و - نه م دئی له گه ل عه لی مه رده - شیوه لیکیان به ینه و به دئی یی نه ژمیردرین و به هه ردوکیان مزگه وت و قوتابخانه یه کیان هه یه

۲۰ - قه لآگای خه لیفه - دئی یه که له دیهستانی تیهل کو به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۶۱ ك خۆره لاتنی سه قز ۱۲ ك تیرانشا دایه - ده شتایی یه - سارده سیڤه - دانیشتوان ۵۶، خانو ۱۱، سونتی - کورد - ئاوله کانیاو، به رهه م، ده غل، دانه ویتله - خوری - زۆن - که شک - په روار، شوغل: کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - مزگه وت زینگا ماشین زه و -

۲۱ - قادراوا - دئی یه که له دیهستانی تیهل کو به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۶۰ ك خۆره لاتنی سه قز - ۱۰ ك تیرانشا - له نیوان - به رده زه شه - شه ریفوا - سه یدوا - کانی سه ید شوکره - قه لآگا و له ۶ ك تیسفالتی سه قز دیوانده ره دایه - ده شتایی یه - سارده سیڤه، دانیشتوان ۳۲۷، خانو ۶۱، سونتی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - خوری - زۆن - هه نگوین، شوغل: کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، قالیچه - جاجم - زینگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - خوالی خوشبو مه لا محمدامین حسنی - مه شهوور به شیخ مه لا - ماوه یه کی زۆرله م دیدا ژباوه و هه رله م دیشدا کوچی دواپی کردوه - به رق - لوله که شی -

۲۲ - قه لا چوخه - دئی یه که له دیهستانی تیهل کو له ۵۰ ك خۆره لاتنی سه قز - ۵ ك تیرانشا - ۳ ك تیسفالتی سه قز دیوانده ره دایه - ده ره یه - سارده سیڤه - دانیشتوان

۳۸۱، خانو ۷۱، سونتی - کورد - ئاوله چۆمی قه لا چوخه و کانیاو - به رهه م، ده غل
دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری - په روار - تری - شیلانه - بادام - شوغل: کشت و کال
- نازه ل داری - باخه وانی - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - خوالی خوشبوان -
مه لا قادر - قاضی - مه لا سه عیدی که وکه بی - کور وباو با پیره ره ر سیکیان یه ک له دوی
یه ک زانومایی خه لکیان کردوه و هه رله م دیشیدا له دنیاوه رچون خویان لی رازی بی -
به رق - لوله که شی

۲۳ - **کانی سور** - دئی یه که له دیهستانی تيله کو به شی زیوه یه ی شارستانی
سه قز - له ۶۴ ک خوره لاتنی سه قز - ۲۵ ک ئیرانشا - له قه راخی شه قامی سه قز
تیکابدايه - کوستانی یه - سارده سیتره - دانیشتوان ۲۳۳، خانو ۶۲، سونتی - کورد ئاوله
کانیاو - به رهه م ده غل، دانه وئله - به رهه می نازه ل - په روار - شوغل: کشت و کال -
نازه ل داری - ده سکرد، قالیچه - جاجم - ته شی زسی، زیگا، ماشین ره و - مزگه وت -
قوتابخانه - به رق

۲۴ - **کانی سه ید شوکره** - دئی یه که له دیهستانی تيله کو به شی زیوه یه ی
شارستانی سه قز - له ۵۹ ک خوره لاتنی سه قز - ۳ ک ئیسفالت و ۸ ک ئیرانشا دایه،
ده شتایی یه - سارده سیتره - دانیشتوان ۲۳۷ خانو ۴۴ - سونتی - کورد - ئاوله کانیاو -
به رهه م، ده غل، دانه وئله - خوری - زۆن - په روار - شوغل: کشت و کال - نازه ل داری -
زیگا، ماشین ره و - ده سکرد - قالیچه - جاجم - قوتابخانه - مزگه وت و حوجره ی هه یه -
زۆرتریان سه یدن به رق .

۲۵ - **کانی مه لا - موچه یه که له**

۲۶ - **گاقران** - دئی یه که له دیهستانی تيله کو له ۲ ک نه حمه د مه رده - ۵۴ ک
خوره لاتنی سه قز - ۶ ک ئیرانشا دایه - کوستانی - سارده سیتره دانیشتوان ۷ - خانو ۱ -
سونتی - کورد - ئاوله کانیاو، به رهه م، ده غل، دانه وئله - خوری - زۆن - شوغل، کشت و
کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - زیگا، ماشین ره و - مزگه وتی هه یه - به لام
نیستاجۆله ته نیا مالیکی لی ماوه.

۲۷ - **مه لا سالار** - ناوی دئی یه که له دیهستانی تيله کو به شی زیویه ی شارستانی

سه قز - سوتنی - کورد له ۷۲ ک خۆره لاتی سه قز - ۱۱ ک ئیرانشا - له نیوان قه پلاتنو و نیلو و کانی سور دایه - کویتسانی یه - سارده سییره - دانیشتوان ۳۰۶ - خانو ۵۷، ئاوله کانیاو و چۆم - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - رۆن - خوری - که شک - هه نگوین - شوغل کشت و کال، قوتابخانه و مزگه وتی هه یه - ده سکرد، قالیچه - جاجم، لوله که شی. زیگا. ماشین ره وی خیزرێژ.

۲۸ - میراوا - دئی یه که له ديهستانی تيله کو به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۶۰ ک خۆره لاتی سه قز - ۹ ک ئیرانشا - له نیوان چالگه و شه مسه - ۳ ک باشوری ئیسفالتی سه قز دیوانده ره له حاست سی رای تیکاب دایه - ده ره یه - سارده سییره، دانیشتوان ۲۰۴، خانو ۳۸، سوتنی - کورد - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - به تاییه ت نوک - رۆن، خوری - که شک - هه نگوین - گوێز - شیالنه - شوغل: کشت و کال - نازه ل داری - په روار خستن - زیگا، ماشین ره و - قوتابخانه - مزگه وت - ده سکرد، جاجم - مه لا ابوبکر مه لایه تی

۲۹ - ناسراوا - دئی یه که له ديهستانی تيله کو ی شارستانی سه قز - له ۵۵ ک خۆره لاتی سه قز و ۱ ک ئیسفالتی سه قز دیوانده ره دایه - دانیشتوان ۲۰ خانو ۵ سوتنی - کورد - ده شتایی یه، سارده سییره - ئاوله کانیاو و چۆما و - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - خوری - رۆن - که شک - شوغل: کشت و کال - نازه ل داری - زیگا ماشین ره و - نه م دئی میکانیزه ی مالیکه -

۳۰ - هه وی - (ئیوب) دئی یه که له ديهستانی تيله کو به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۵۰ ک خۆره لاتی سه قز و ۲۲ ک ئیرانشا - ۱۲ ک ئیسفالتی سه قز ئیرانشا دایه - کویتسانی یه سارده سییره - دانیشتوان ۲۴۷ خانو ۴۶ - سوتنی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - به رهه می نازه ل - میوه - هه نگوین - په روار، شوغل: کشت و کال - نازه ل داری - زیگا ماشین ره و - مزگه وت و قوتابخانه ی هه یه - نه م دئی کانی به ردی خانوی چاکی هه یه -

دیکوی خورخوژه به شی ناوچه ی سه قز

دیکوی خورخوژه که له پیشدا ۶۹ دئی له باوش گرتبوو، چون زور به ربلو بوو، ۳۵ دئی لی کراره: یه ک دئی خراسه ر دیکوی - ساحیب ۲ دئی خراسه ر دیکوی نیمام - ۲۱ دئی خراسه ر دیکوی چل چه مه ی دیوانده ره، ۱۱ دئی خراسه ر دیکوی سه رشوو، به م جوژه دیکوی نیستا که ی خورخوژه له ۳۴ دئی پیکهاتوو،

زوویه ری نه م دیکویه ۵۴۶/۷۵۰ ک چوار گوشه یه، ۷۵۷۵ که س دانیشتوی هه یه، یانی له هه ر ک - یکی چوار گوشه دا ۱۳/۸۵ که س نیشته جی یه. نه م دیکویه له باشوری خوژه لاتی سه قز دا هه لکه وتوه و سنوریشی به م جوژه یه:

۱ - له باکوره وه به دیکو کانی تيله کو و نیمام

۲ - له باشوره وه به دیکو کانی چل چه مه و سه رشوو

۳ - له خوراواوه به دیکوی سه رشوو

۴ - له خوژه لاته وه به دیکوی چل چه مه و زه زینه ی دیوانده ره وه پالی داوه

خور: له زمانی کوردیدا به ده نگی ناوی ده کوتری که له به رزاییه وه بیته خواری و قه لئه ز بکا: جاله به ر نه وه که دئی خورخوژه له داوینی باکوری زنجیره کیوی به سام و دیمه ن و سه ر سه وزو به رزی چل چه مه و له نیو دلی دوو کیوی به رزی نه م زنجیره کیوه داهه لکه وتوه، هه ربه و جوژه دیکه یش له سه ر سه کو یه کی به ردینی پله پله، که به شکلی پلیکانی ده سکردی خودایی ده رهاتوو، به هوئی به فروبارانی زوری نه م شوینه به تاییه ت کاتی به هاران، له گشت شیووده ره و که ژ و کیو ولاپال و بن به ردان، چاوه کانیاں هه ل ده قولین، ناوان به لیزمه و خور دینه خواری و زیژاو و تافگان دورست ده که ن، هه م نه م دئی، هه م دیکوگه هه م چومئی که بیژه دا دینه خواری به - خورخوژه - ناودیر کراره، له باسی چومه کانی سه قز دا به درژی باسی نه م چومم کردوه.

دئی خورخوژه: که له سه ر ریگای چاپان بو سوته هه لکه وتوه، به ناوه ندی دیکوی خورخوژه دانراوه و سنوری به م جوژه یه ۱ - له باکوره وه به دئی - قوتلو ۲ - له باشوره وه به دیکانی قشلاخی ناغا که وره و دایه خه لیل ۳ - له خوراواوه به دیکانی: مله، قشلاخی مله کانی سه ید ۴ - له خوژه لاته وه به دیکانی ده ره نفی و ده ره قوله وه، نووساوه - زیگاوایان - له ۳۴ دئی نه م دیکویه. ۱۹ دئی زیگای خیزرژ و ۱۴ دئی زیگا خاکی و دئی یه کی زیگای

ماشین رّه وی نی یه -

نیمکاناتی نه م دیکویه به م جوړه یه، ۲۱ دئی فیرگه ی سه ره تایی. گشتیان مزگه وت یه ک دئی پاسگای ژاندامه ری، ۲ دی که لاسی خویندن فیرکردن. ۹ دئی ناوی لوله که شی - ۲ دی فروشگای هاویاری ۳ دئی نه وت فروشی، ۸ دئی به قالی، ۱ دئی چای خانه، ۱ دئی ته عمیرگای ماشین، ۲ دئی ناش، ۱ دئی ته له فون ۶ دئی سندوقی پوست، ۱ دئی خه یاتی، ۲ دئی ناسنگه ری و شنتی تر،

نریکترین دئی به - خوړخوړه - دیکانی قتلو و کانی سه یده - ماوه ی هه رکامیان ۱۰ ک - ه - دوورترین دئی یش - ده ره هوانه - ماوه ی تا خوړخوړه ۷۵ ک - ه - ناوی دیکانی خوړخوړه به ریزی پیتی نه لفوبی به م جوړه ی خواره وه یه -

۱ - جافر خان (جه عفه رخان) دئی یه که له دیهستانی خوړخوړه به شی شارستانی سه قز - له ۷۶ ک باشوری خوړه لاتی سه قز - ۶۰ ک خوړخوړه، له نیوان باشماخ و گاهه که چی سه ری دایه - کوستانی یه - سارده سیړه - دانیشتوان ۳۸۸، خانو ۷۲، سوننی - کورد، ناوله کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - سپیایی - رۆن، خوری - به رهه می مه ژومالیات، شوغل: کشت و کال - نازهل داری - ده سکرد، جاجم - گوړه وی - ریگاخیزریژی ماشین رّه و - مزگه وت - قوتابخانه -

۲ - چنارتوو: دئی یه که له دیهستانی خوړخوړه سه ربه شارستانی سه قز - له ۶۵ ک باشوری خوړه لاتی سه قز - ۵۷ ک خوړخوړه - له نیوان گاهه که چی خواروی و سورموسی و داوینی باشوری کیوه چادره که دایه، کوستانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۱۴۳ خانو و ۲۷ سوننی - کورد - ناوله چوم و کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - سپیایی - رۆن - شیر - خوری - شوغل: کشت و کال - نازهل داری - ده سکرد، جاجم - گوړه وی - به رمال - ریگا ماشین رّه وی خیزریژ - مزگه وت - قوتابخانه -

۳ - خوشینان - دئی یه که له دیهستانی خوړخوړه سه ربه شارستانی سه قز - له ۵۲ ک باشوری خوړه لاتی سه قز - ۳۰ ک خوړخوړه - له نیوان ده ره تفی و عه لیاوای ته خت و ده ره قوله دایه - کوستانی یه - سارده سیړه - دانیشتوان ۱۶۵ خانو و ۳۱ سوننی - کورد ناوله کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - سپیایی - رۆن - خوری - شوغل: کشت و کال - نازهل داری - ده سکرد جاجم - گوړه وی - ریگا، ماشین رّه وی خیزریژ - مزگه وت -

قوتابخانه

٤ - خورخوره - دئی ناوه ندی دیهستانی خورخوره ی شارستانی. سه قزه له ٥٢ ك باشوری خوره لاتى سه قز و ١٧ ك نیسفالتي سه قز دیوانده ره و له نیوان قتلو و کانی سه ید و قشلاخی مله دایه، کوستانی و سارده سیّره - دانیشتوان ٢٧٨، خانو و ٥٢، سونتی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غلّ، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری و به رهه می نازه لّ - شوغلّ: کشت و کالّ - نازه لّ داری - مزگه وت - قوتابخانه - زیگا ماشین زه و - به رق - لوله که شی -

٥ - ده ره قفّی - دئی یه که له دیهستانی خوره خوره ی شارستانی سه قز - له ٥١ ك باشوری خوره لاتى سه قز - ٨ ك خورخوره - له نیوان، خوشیتان - قشلاخی ناگاگه وره و ده ره قولّه و ده وره قه لا دایه - کوستانی و سارده سیّره - دانیشتوان ٢٤٢، خانو ٤٥، سونتی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غلّ، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری - شوغلّ، کشت و کالّ - نازه لّ داری - ده سکرد - گوره وی - زیگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه -

٦ - ده ره قولّه - (ده ره قبیله) دئی یه که له دیهستانی خورخوره ی شارستانی سه قز، له ٤٥ ك باشوری خوره لاتى سه قز - ٨ ك خورخوره - له نیوان قوتلو و خوشیتان دایه - کوستانی و سارده سیّره - دانیشتوان ٤٢٥، خانو و ٧٩، سونتی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غلّ، دانه وئله، سپیایی - زۆن - خوری - شوغلّ، کشت و کالّ - نازه لّ داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - زیگا، ماشین زه و، مزگه وت - قوتابخانه - یانه ی خاوین زاگرتن - لوله که شی

٧ - ده ره شیخان - دئی یه که له دیهستانی خورخوره ی شارستانی سه قز - له ٦٠ ك باشوری خوره لاتى سه قز - له ٣٥ ك خورخوره - له نیوان چنارتو و قاره وای سلیمان و سووموسی دایه، کوستانی و سارده سیّره - دانیشتوان ١٥٧، خانو و ٢٩، سونتی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆم - به رهه م، ده غلّ، دانه وئله، سپیایی - زۆن - خوری - شوغلّ، کشت و کالّ - نازه لّ داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - مزگه وت - قوتابخانه - زیگا، ماشین زه و

۸ - ده ره ویانی خوارى (ده رویانه وشکه) - دى یه که له ديهستانی خورخوره ی شارستانی سه قز - له ۷۸ ک باشورى خوره لاتى سه قز - ۳۵ ک خورخوره - له نيوان - مه ولاناوا - که که وسان و ده ره هوان - ده ره ویانی خوارى دایه - کويستانی و سارده سيړه - دانيشتوان ۱۶۶ خانو ۳۱ - سوتنى - کورد - ئاوله کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایى - رۆن - خورى - به ره مى نازه ل، شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - زیگا، ماشین ره وی - مزگه وت - قوتابخانه -

۹ - ده ره ویانی سه ری (ده ره ویانی شیخ نه حمه د) دى یه که له ديهستانی خورخوره ی شارستانی سه قز له ۷۵ ک باشورى خوره لاتى سه قز - ۲۵ ک خورخوره و له نيوان مه ولاناوا روسته کوور و داوینى کيوى خسروخان دایه، کويستانی و سارده سيړه - دانيشتوان ۲۸۹ خانو و ۵۳ - سوتنى - کورد - ئاوله کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله - رۆن - خورى، به ره مى نازه ل - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - فیړگه -

۱۰ - ده ره هووان - دى یه که له ديهستانی خورخوره ی شارستانی سه قز - له ۸۶ ک باشورى خوره لاتى سه قز و ۳۵ ک خورخوره و له نيوان، که که وسان - سوله، بست دایه کويستانی و سارده سيړه - دانيشتوان ۲۶۴ خانو و ۴۹ سوتنى - کورد - ئاوله کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایى - رۆن - خورى - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گوړه وی - زیگا - مزگه وت - قوتابخانه -

۱۱ - درگا خه لیل - ناوی دى بووه له نيوان کانى سه ید و ماسی ده ری شیخ دابووه - به لام تيساکه چوله و له دى ماسی ده ری شیخه وه ده کيلدرى -

۱۲ - ده وره قه لا - دى یه که له ديهستانی خورخوره ی شارستانی سه قز - له ۶۰ ک باشورى خوره لاتى سه قز، و ۱۲ ک خورخور و له نيوان - قاره وای سلیمان و قشلاخی ناگاهه وره دایه - کويستانی و سارده سيړه - دانيشتوان ۶۰۰، خانو و ۱۰۴، سوتنى - کورد - ئاوله کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایى، رۆن - خورى - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، گوړه وی - جاجم - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - نه م دى به غه له ت له ده فته ری دوله تا - ده له ت قه لا - نوسراوه - چون له سه ر ته په ی نه م دى یه قه لا یه کی به ده وره ی تیدا بووه که هیشتا ناسه واری گه وره یی

بانگمان لی ده کا -

۱۳ - رۆسته مه کووژ - دی یه که له دیهستانی خوڤخوڤه ی شارستانی سه قز، له ۷۴ ک باشوری خوڤه لاتی سه قز - ۲۵ ک خوڤخوڤه و له نیوان مه ولاناوا و قامیشه له دایه - کوستانی یه - سارده سیڤه - دانیشتوان خانو و - سوتنی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م ده غل، دانه وئله - به رهه می ئاژه ل - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - به لام نیستاکه چوله

۱۴ - سورموسی - دی یه که له دیهستانی خوڤخوڤه ی شارستانی سه قز - له ۶۷ ک باشوری خوڤه لاتی سه قز، ۲۵ ک خوڤخوڤه، له نیوان گاهه که چی خواری - درگاشیخان و قاره وا دایه - کوستانی و سارده سیڤه - دانیشتوان ۳۳۵ خانو و ۶۵ - سوتنی - کورد - ئاوله کانیاو و چوم - به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوری - شوغل - کشت و کال ئاژه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه -

۱۵ - سورنج داغ - دی یه که له دیهستانی خوڤخوڤه ی شارستانی سه قز - له ۷۰ ک باشوری خوڤه لاتی سه قز، له ۱۵ ک خوڤخوڤه وله نیوان نوین و سه رده ره ی سه رشپو دایه - کوستانی و سارده سیڤه - دانیشتوان ۱۳۸، خانو و ۲۶، سوتنی - کورد، ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوری و به رهه می مړومالیات - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه -

۱۶ - سۆله - دئی یه که له دیهستانی خۆرخۆره ی شارستانی سه قز - له ۷۵ ک باشوری خۆره لاتی سه قز، ۵۰ ک خۆرخۆره و له نیوان - ده ره هوان و نیسحاقاوی سه رشو دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان خانو و - سوتنی - کورد - ئاوله کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیای - زۆن - که شک - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زیگا - مزگه وت (نیستاکه چۆله)،

۱۷ - شیخ سنایی - موچه یه که له نیوان مه و سماوا و ماسیده ری سلیمان و مه ولاناوا دایه -

۱۸ - قامیشه له - دئی که له دیهستانی خۆرخۆری شارستانی سه قز - له ۷۵ ک باشوری خۆره لاتی سه قز، ۳۶ خۆرخۆره - له نیوان قه ره بوغره - رۆسته مه کوور و حاجی مه مه دانی سه رشو دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۱۵۰، خانو و ۲۵ - سوتنی - کورد - ئاوله کانیاو، به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیای - زۆن - خوری - شوغل کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قنرگه

۱۹ - قاره وای سلیمان - دئی یه که له دیهستانی خۆرخۆره ی شارستانی سه قز - له ۶۰ ک باشوری خۆره لاتی سه قز ۲۰ ک خۆرخۆره، له نیوان - ده ره شیخان - سوورموسی ده وره قه لا دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۴۰۰، خانو و ۵۵ ئاوله کانیاو و چۆم - به ره م، ده غل، دانه وئله - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، گۆره وی، جاجم - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه.

بن حانه

له قه دیما دئی بوه نیستاکه له قاره واه ده کیلدری، کیوی رۆش له قاره واه، کانی به ردوشتی تری تیدایه - چاوه کانی بن حانه به ناو بانگه -

بۆره و سه

دئی بووه که نیستاکه بوه ته له وه زگای دینکانی، قاره واه، سوورموسی - خاله وازه -

عه زیزاوا - وزمان - ئاسه واری قه برستان له هه ردوو شوینه که داهه یه

۲۰ - قه ره بوغره - دئی یه که له دیهستانی خۆرخۆره ی شارستانی سه قز - له ۷۵ ک باشوری خۆره لاتی سه قز - ۳۲ ک خۆرخۆره - له نیوان قامیشه له و ماسیده ره ی شیخ دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۲۴۵ خانو و ۴۶ - سوننی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - زۆن - خوری - به رهه می مژومالیات - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زیگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه -

۲۱ - قشلاخی ئاغاگه وره (ئه مین) دئی له که له دیهستانی خۆره خۆره ی شارستانی سه قز - له ۵۰ ک باشوری خۆره لاتی سه قز - ۸ ک خۆرخۆره، له نیوان خۆرخۆره و ده ره تفی و ماسیده ره ی خوار، و ده وره قه لا دایه - کوستانی و سارده سیره دانیشتوان ۴۳۲، خانو و ۸۰، سوننی - کورد - ئاوله کانیاو، به رهه م، ده غل، دانه ویتله - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - مزگه وت - قوتابخانه

۲۲ - قشلاخی مله - دئی یه که له دیهستانی خۆرخۆره ی شارستانی سه قز - له ۶۰ ک باشوری خۆره لاتی سه قز - ۶ ک خۆرخۆره - له نیوان خۆرخۆره و مله و قوتلو و که ندولان دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۲۳۵، خانو و ۴۰، سوننی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد جاجم - گۆره وی - مزگه وت - قوتابخانه -

۲۳ - قوتلو - دئی یه که له دیهستانی خۆرخۆره ی شارستانی سه قز - له ۵۰ ک باشوری خۆره لاتی سه قز - ۸ ک خۆرخۆره، له نیوان ده ره قوله - رۆسته مان، خۆرخۆره و قشلاق مله دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۲۲۰، خانو و ۳۸ - سوننی - کورد - ئاوله چۆم و کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - زۆن - خوری و به رهه می مژومالیات، شوغل کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، گۆره وی - جاجم - زیگا، ماشین زه و، مزگه وت - قوتابخانه -

۲۴ - کانی سه یید - دئی یه که له دیهستانی خۆرخۆره ی شارستانی سه قز - له

۵۶ ك باشوری خۆره لاتى سه قز، ۸ ك خۆرخۆره - له نیوان، خۆرخۆره - مله و ماسیده ری شیخ دایه، کویتسانی و سارده سیّره - دانیشتوان ۱۳۳، خانو و ۲۵ - سوننی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد - گۆره وی، جاجم - زیگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه -

۲۵ - **کاکه وسان** - دئی یه که له دیهستانی خۆرخۆره ی شارستانی سه قز - له ۱۱۰ ك باشوری خۆره لاتى سه قز - ۵۵ ك خۆرخۆره - له نیوان، ده ره و یانه وشکه - ده ره هوان - بست و وزمان دایه، کویتسانی یه - سارده سیّره - دانیشتوان ۲۰۰، خانو و ۳۴ سوننی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆم - به رهه م، ده غل، دانه ویتله، زۆن - خوری، و به رهه می ئاژه ل - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد - گۆره وی - جاجم - زیگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه -

۲۶ - **گاوه که چی خوارى** - دئی یه که له دیهستانی خۆرخۆره ی شارستانی سه قز - له ۷۳، ك باشوری خۆره لاتى سه قز - ۳۵ ك خۆرخۆره - له نیوان - چنارتوو سوورموسی و گاوه که چی سه ری دایه - کویتسانی و سارده سیّره - دانیشتوان ۲۱۵، خانو و ۳۴ - سوننی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - زۆن - خوری و به رهه می ئاژه ل - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی، مزگه وت - قوتابخانه -

۲۷ - **گاوه که چی سه ری** - دئی یه که له دیهستانی خۆرخۆره ی شارستانی سه قز - له ۸۰ باشوری خۆره لاتى سه قز - ۴۰ ك خۆرخۆره - له نیوان، جعفرخان و خاله وازه دایه - کویتسانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۲۵۰ خانو و ۴۷ - سوننی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - زۆن - خوری و به رهه می مژومالیات - شوغل کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زیگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه -

۲۸ - **مله** - دئی یه که له دیهستانی خۆرخۆره ی شارستانی سه قز - له ۶۴ ك باشوری خۆره لاتى سه قز - ۱۰ ك خۆرخۆره، له نیوان، کانی سه ید و نوین و قشلاخی مله و قامیشه له دایه، کویتسانی و سارده سیّره - دانیشتوان ۲۵۱ خانو و ۴۸ - سوننی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - زۆن - خوری - شوغل کشت و کال - ئاژه ل داری

- ده سکرد جاجم - گوره وی زیگا ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه -

٢٩ - ماسیده ره ی شیخ (خواری) - دی یه که له دیهستانی خوړخوړه ی شارستانی سه قز - له ٧٠ ک باشوری خوړه لاتی سه قز - ٢٠ ک خوړخوړه - له نیوان ماسیده ره ی سلیمان - مه ولاناوا، قه ره بوغره دایه - کویتسانی و سارده سیړه - دانیشتوان ٦٤٥ خانو و ١١٠ - سوتنی - کورد - ناوله کانیاو - به ره م، ده غل، دانه ویتله - به ره می نازه ل - رۆن - خوری، شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی، زیگا ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه -

٣٠ - ماسیده ره ی سلیمان - دی یه که له دیهستانی خوړخوړه ی شارستانی سه قز - له ٦٢ ک باشوری خوړه لاتی سه قز - ١٨ ک خوړخوړه - له نیوان مه و سماوا و ماسیده ره ی شیخ دایه - کویتسانی و سارده سیړه، دانیشتوان ٤٥٠ خانو و ٧٦ - سوتنی - کورد - ناوله کانیاو، به ره م، ده غل، دانه ویتله - رۆن - خوری - به ره می - نازه ل - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه -

٣١ - مه و سماوا - دی یه که له دیهستانی خوړخوړه ی شارستانی سه قز - له ٧٠ ک باشوری خوړه لاتی سه قز ٢٠ ک خوړخوړه، له نیوان ماسیده ره ی سلیمان و ده وره قه لا دایه - کویتسانی و سارده سیړه - دانیشتوان ١٢ خانو و ٢ - سوتنی - کورد - ناوله کانیاو - به ره م، ده غل، دانه ویتله - رۆن - خوری و به ره می مړومالیات - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، گوره وی - زیگا ماشین ره و -

٣٢ - مه ولاناوا - دی یه که له دیهستانی خوړخوړه ی شارستانی سه قز - له ٧٠ ک باشوری خوړه لاتی سه قز - ٣٧ ک خوړخوړه و له نیوان هه ردوو ده ره ویان و ماسیده ره ی شیخ و روسته مه کوور دایه - دانیشتوان ٥٠٠ خانو و ٩٠ - سوتنی - کورد - ناوله کانیاو - به ره م، ده غل، دانه ویتله - رۆن - خوری و به ره می مړومالیات - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، گوره وی و جاجم - مزگه وت - قوتابخانه - گلکۆ و باره گای - شیخ حه سه نه مه ولاناوا و قورئانه به ناو بانگه، فه رمان نووسه که ی خوالی خوشبوو شیخ حه سه ن له م دایه که له زانا کانی سه قز به دریزی باسی لی کراوه -

۳۳ - نووه یین - دئی یه که له دیهستانی خورخوره ی شارستانی سه قز - له ۷۰ ك باشوری خوره لاتنی سه قز - ۱۵۱ ك خورخوره - له نیوان مله و سورنج داغ دایه - کویستانی و سارده سیږه - دانیشتوان خانو و - سوتنی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه وئله - زۆن - خوری و به رهه م ئاژه ل - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - زیگا - مزگوت - قوتابخانه - ئیستا که چۆله -

۳۴ - وریران - دئی یه که له دیهستانی خورخوره شارستانی سه قز - له ۱۲۶ ك باشوری خوره لاتنی سه قز - دایه و ئیستا که چۆله
دیکوی صاحب - به شی زیویه

دیکوی صاحب، له ۲۴ دئی کول ته په و ۶ دئی سه رشپو و ۱ دئی خورخوره پیکهاتوو، زۆبه ری نه م دیکویه ۳۸۵ ك چوار گوشه یه و ۷۳۷۸ دانیشتوی هه یه، یانی له هه رکیلومتریکی چوار گوشه دا ۱۹/۱۶ که س نیشته جی یه،

سنوریشی به م جوړه یه ۱ له باکوره وه به دیکوی سه را و کول ته په ۲ - له باشوره وه به دیکوی نیمام و سه رشپو ۳ - له خوراواوه به شاری سه قز و دیکو کانی ته موغه و سه رشپو ۴ - له خوره لاتنه وه به دیکوی نیمام و کول ته په وه لکاوه،

زه وی نه م دیکویه به هوئی نه وه، که له م به ره وه به رو قه راخی چۆم دایه، زۆر به برشت و پیت و به ره که ته، نه گه ر ده ولت له سه ددی - قه له نده ره وه - بوئاودیری که لکی پیوستی وه ر بگرتایه ، بۆزه ویه کانی ده و به ر، ئاوی هه لبه ستایه و ده ستی فه لاکانی بگرتایه، زۆر له ماوه یه کی که م دانه م پارچه له کوردستان، ده بوه گولزار و گولستان، خه لکی هه زار به رگی بیکاریان ده درزی، هه ئاوی مه یینه تیان ده بری، به یه گجاری ده ده سانه وه و چه ندین به رابه ری ئیستا که یان به رهه م لی وه ده س ده هینا، شوغلی خه لکی کشت و کال و ئاژه ل داریه،

به رهه می نه م دیکویه بریه تیه له، گه نم - جو - نوک - نیسک (ده غل و دانه وئله) و وینجه - چنلرستان - ته زه کاری - و به رهه می ئاژه ل (خوری - به رگن - زۆن - که شک -

په نیر - ده سکردی ژنان - قالی بکلاو - گوره وی - ده سکیش - جاجم و شتی تر، دئی - صاحب که له سه ر شه قامی قیره تاوی سه قز دیوانده ره و له ۲۰ ک خوره لاتنی سه قز دایه دئی په کی میژیوی یه که ۸۰۰ که سی چه شیمه ت هه یه و له ۴۶ پله و ۲۷ ده قیقہ ی درتژیی جه غرافیایی و ۳۶ پله و ۱۲ ده قیقہ ی پانی جه غرافیایی داهه لکه وتوه، به ناوه ندی نه م دیکو دانراوه که ناوی دیکو له ناوی دیکه گیراوه ته وه، سنوری صاحب به م جوړه یه ۱ - له باکوره وه به دئی خانه قا ۲ - له باشوره وه به دئی کاکه سیاو ۳ - له خوراواوه به چومی صاحب و دئی نایه نان ۴ - له خوره لاتنه وه به دئی مه حموداواوگه رده نه ی مه حموداوا وه نوساوه،

شه قامی سه قز دیوانده ره به ناوه راستی نه م دیکودا ده روا، رتگیی صاحب - بوکولته په و تیکاب له قه راخی خوره لاتنی صاحیبه وه جیاده بیتته وه و به قه راخی دیکانی - تیزاوا - له گزی، قه لاکون، جاخلو داده روا و له پردی - یاپش خان ده په رتته وه و به قه راخی چولمه لودا ده روا و ده گاته - کولته په - له ویشه وه به سه ربه ردی چومی ساروخ دا ده روا و گوزه لبلاخ به جی دئی و ده گاته دئی صه فاخانه، له ویشه وه ده چیتته سه ر شه قامی قیره تاوی - ساین قه لا - بو تیکاب، به م جوړ شه قامی قیره تاوی صاحب بو کولته په - ناوچه ی سه قز به ناوچه کانی - تیکاب و ساین قه لا، پتکه وه په یوه ندده دا ، کورده دورولاته توراهه کان پتکه وه ناشت ده داته وه، دئی صاحب به تازه یی کراوه به ناوه ندی (به شی زیو) دئی صاحب له زه مانی - ناشوریه کاندایان وتوه (نارمایت) چه ند جار به ر هیرشی ناشوریان که وتوه - به م ره نگه بومان ده رده که وتی که نه م دئی له ده ورانی کوندا قه لا یه کی گرنگی (ماده) کان بوه ۳، ناوی دیکانی به ریزی نه لفوتی به م جوړه یه ۰۰

۱ - نارینان - دئی یه که له دیهستانی صاحب به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۱۵ ک خوره لاتنی سه قز، ۳ صاحب له نیوان - درگا سلیمان - نه سراپاد - که مه تو

(۱) گوزارشی نوستانداری

(۲) جه غرافیای ایران فهرده نگه آبادیهای ایران ج ۱۱

(۳) دیاکونوف ج ص

قه یله سون و ساحیب له قه راخی خوراوی چۆم و پردی ساحیب دایه - قوی و سارده سیّره - دانیشتون ۲۵۸ خانو و ۴۸ - سوننی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆم - به رهه م، ده غلّ دانه وئله - سیپایی - په نیر - رۆن - خوری - شوغلّ، کشت و کالّ - ئازه لّ داری - ده سکرد جاجم - گۆره وی - زیگا ماشین رّه و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق

۲ - ئالکه لو - دئی یه که له دیهستانی صاحب به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۲۳ ك خۆره لاتنی باکوری سه قز، ۱۲ ك ساحیب - له نیوان داشالوجه - نه سراپاد و قه یله سون دایه - کوستانی و سارده سیّره - دانیشتون ۴۴۰، خانو و ۸۲، سوننی - کورد - ئاوله چۆم و کانیاو - به رهه م، ده غلّ، دانه وئله - سیپایی - رۆن خوری - شوغلّ کشت و کالّ - ئازه لّ داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زیگا، ماشین رّه و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق - لوله که شی -

۳ - ئه سراوا - دئی یه که له دیهستانی صاحب به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۱۶ ك خۆره لاتنی سه قز - ۹ ك ساحیب - له نیوان - ئاوینان - ئالکه لو - قه یله سون - تیزاوا دایه - کوستانی و سارده سیّره - دانیشتون ۱۰۷ - خانو و ۲۰، سوننی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆم - به رهه م، ده غلّ، دانه وئله - سیپایی - رۆن - خوری - زیگا، ماشین رّه و - مزگه وت - قوتابخانه - له ده فته ری ده وئله تا ئه م دئی به ناوی ناسرا وانوسراوه

۴ - به دراوا - دئی یه که له دیهستانی صاحب به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۹ ك خوراوی سه قز - ۱۵ ك ساحیب، له نیوان کاریزه و قه یله سون دایه - کوستانی و سارده سیّره - دانیشتون ۱۵۰ خانو و ۲۸ - سوننی - کورد، ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غلّ دانه وئله - سیپایی - رۆن - خوری - شوغلّ، کشت و کالّ - ئازه لّ داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زیگا، ماشین رّه و - مزگه وت - قوتابخانه - نیستاکه مه لا ئه بویه کری فه لسه فی پیش نوێزو زانومای ئه م دئی یه که له ۲ ك شه قامی قیره تاو دایه - به رق - لوله که شی -

۵ - قیزاوا - دئی یه که له دیهستانی صاحب به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۲۵ ك خۆره لاتنی سه قز - ۵ ك ساحیب، له نیوان - خانه قا - کیسه لّان و له گری دایه - کوستانی و سارده سیّره - دانیشتون ۱۳۱، خانو و ۲۵، سوننی - کورد، ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غلّ دانه وئله - سیپایی - رۆن - خوری - شوغلّ، کشت و کالّ - ئازه لّ داری -

ده سکرد، جاجم - گوره وی - زیگا، ماشین ره وی قیره تاو - مزگه وت - قوتابخانه - به رق - لوله که شی -

۶ - چاخلوو - دئی یه که له دیهستانی ساحیب به رشی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۳۷ ک خوره لاتئی باکوری سه قز ۲۰، ک ساحیب - له نیوان قه لاکون و یاپش خان دایه کوستانی و سارده سیره - دانیشنوان ۵۱۵ خانو و ۹۶ سونئی - کورد - ئاوله، چوم و کانیاو - به ره م ده غل، دانه وئله - سپیایی - زون - خوری - شوغل کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد جاجم - گوره وی - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق - لوله که شی

۷ - خان ئاوا - مه زرایه که له نیوان قه لاکون و کیسه لان دایه - نیستاکه چوله و له دئی چاخلوو ده کئلدری

۸ - خانه قای شیخ - دئی یه که له دیهستانی به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۲۳ ک خوره لاتئی سه قز - ۴ ک ساحیب، له نیوان ساحیب و تیزاوا دایه - کوستانی و سارده سیره دانیشنوان ۱۲۲، خانو و ۲۳، - سونئی - کورد - ئاوله کانیاو، به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - زون - خوری - شوغل، کشت و کال، نازه ل داری - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق - لوله که شی

۹ - ده ره وه زانی خواری (که وله ره ق) - دئی یه که له دیهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی سه قز له ۴۳ ک خوره لاتئی باشوری سه قز - ۲۵ ک ساحیب، له نیوان، کاکه سیاوده ره سمايله دایه - کوستانی یه - سارده سیره - دانیشنوان ۱۳۰، خانو و ۲۴ - سونئی - کورد - ئاوله چوم و کانیاو، به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - زون - خوری - میوه - شوغل کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه -

۱۰ - ده ره وه زانی سه ری (ئاغانه جمه) - دئی یه که له دیهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۳۸ ک خوره لاتئی باشوری سه قز - ۲۰ ک ساحیب، له نیوان - قه لا چوخه - که مه ره سیاوه - که چه ل مینگان و ده ره سمايله دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشنوان ۵۱، خانو و ۱۰، - سونئی - کورد - ئاوله چومی جه غه تو و کانیاو

- به ره م ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - په نیر - خوری - شوغل، کشت و کال،
نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زیگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه -

۱۱ - ده ره سمایله - دئی یه که له دیهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی
سه قز - له ۳۲ ک خۆره لاتی باشوری سه قز - ۱۵ ک ساحیب - له نیوان - هه ردو ده وزان
- که ندولان - درگا سلیمان و قه لا جوغه دایه - کویستانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۲۳۲
خان و ۴۲ - سوتنی - کورد - ئاوله چۆمی جه غه توو و کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله
- سپیایی - زۆن - په نیر - خوری - شوغل - کشت و کال و نازه ل داری - ده سکرد، جاجم
- گۆره وی - زیگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه -

۱۲ - درگا سلیمان - دئی یه که له دیهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی
سه قز - له ۳۰ ک خۆره لاتی باشوری سه قز - ۱۲ ساحیب - له نیوان ئاویتان -
ده ره سمایله - که مه توو - کاکه سیاو دایه - کویستانی یه، سارده سیړه - دانیشتوان ۵۰۳،
خان و ۸۴، سوتنی - کورد - ئاوله چۆم و کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی -
زۆن - په نیر - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی،
زیگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق - لوله که شی

۱۳ - دۆمان - دئی یه که له دیهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی سه قز -
له ۲۰ ک خۆره لاتی سه قز ۱۰ ک ساحیب - له نیوان - نه سراو و له گری - له سه ر چۆمی
جه غه توو - دابوه - تیستا که چۆله و له دئی نه سراووه ده کیلدری -

۱۴ - دۆزه خده ره - دئی یه که له دیهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی
سه قز - له ۵ ک خۆره لاتی سه قز - ۱۵ ک ساحیب، له نیوان کاریزه و تاوه قران دایه -
کویستانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۴۹ خان و ۹ سوتنی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆمی
سه قز، به ره م ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - په نیر - خوری، شوغل کشت و کال -
نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی، زیگا، ماشین زه و - مزگه وت - خانقای شیخ

عه بدولقادر و گلکوی خوالی خوشبو شیخ عبدالقادر - له م دیدایه^۱

۱۵ - صاحب - دئی ناوه ندی دیهستانی صاحب له ۲۰ ک خوره لاتی سه قز و له قه راخی نیسفالنی سه قز دیوانده ره دایه - کویستانی و سارده سیّره - دانیشنوان ۷۵۱ خانم و ۱۳۹ - سونتی - کورد - ناله کانیاو و چومی صاحب، به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوری - ته ره کاری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - مزگه وت، جاروبار مه لای ده رس وئژ بووه - قوتابخانه ی ساره تای و زانومایی، پاسگا به خشداری تیدایه. نیستاکه ناوه ندی به خشی زیویه، به رق، ناوی لوله که شی - ته له فون،

۱۶ - عه لیاوای که ریمایا - دئی یه که له دیهستانی صاحب به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۳۰ ک خوره لاتی سه قز - ۱۰ ک صاحب - له نیوان - که ریمایا - چی چی خوار - کیسه لآن - چاخلو - دایه - کویستانی و سارده سیّره - دانیشنوان ۲۰۰، خانو - ۳۳ - سونتی - کورد - ناوله کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوری شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه -

کیوی خه جیجه خاتون "دارقه زوانی" پیوه یه و له نیوان چاغلو، عه لیاواو چی چی خوار و خانایا دایه -

۱۷ - عه یشاوا - دئی یه که له دیهستانی صاحب به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له نیوان - له گری و تیزاوا و نه سراوا - له قه راخی خوره لاتی چومی صاحب دایه - نیستاکه چوله و له دئی خانه قاوه ده کیلدری

۱۸ - قه لاجوغه - دئی یه که له دیهستانی صاحب به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۴۲ ک باشوری سه قز - ۱۷ ک صاحب، له نیوان ده ره سمایله و ده ره و زانی سه ری دایه، کویستانی و سارده سیّره - دانیشنوان ۱۲۳، خانو و ۲۳ - سونتی - کورد - ناوله کانیاو و چوم - به ره م، ده غل، دانه وئله - رۆن - خوری - سپیایی - ته ره کاری - گزکه ی نه م دئی به ناو بانگه - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم، زیگا،

ماشین رَه و - مزگه وت - قوتابخانه -

۱۹ - قه لاکُون - دئی یه که له دپهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۳۴ ك خوره لاتئی باشوری سه قز ۱۵ ك ساحیب - له نیوان چاخلو له گزی و نمه ینه دایه - کویتسانی و سارده سیره - دانیشتوان ۷۶۱ خانو و ۱۱۷ سونئی، کورد - ناوله چوم و کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - به رَه، زیگا، ماشین رَه و - مزگه وت - قوتابخانه، به رق، لوله که شی -

۲۰ - قه یله سون - دئی یه که له دپهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی سه قز له ۱۲۰ ك خوره لاتئی سه قز - ۱۰ ك ساحیب، له نیوان به دراوا و نه سراوا و له ۱ ك قه راخی ئیسفالتی سه قز دیوانده ره دایه - کویتسانی و سارده سیره - دانیشتوان ۳۹۵، خانو و ۷۴ - سونئی - کورد - ناوله کانیاو، به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - رۆن - په نیر - خوری - شوغل کشت و کال - نازه ل داری - زیگا، ماشین رَه و - مزگه وت - قوتابخانه، به رق، ناوی لوله که شی -

۲۱ - قه لاگای له گزی - دئی یه که له دپهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له نیوان قه لاکُون - له گزی و کیسلان و عه لیاوا دایه - ئیستا که چوله و له دئی له گزیه وه ده کئلدردی -^۱

۲۲ - کاریزه ی سه قز - دئی یه که له دپهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۶ ك خوره لاتئی سه قز، ۱۵ ك ساحیب، له نیوان به دراوا و دوزه خده ره دایه - کویتسانی و سارده سیره - دانیشتوان ۵۸۴ خانو و ۱۰۸ - سونئی - گورد - ناو کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - په نیر - شیر و به رهه می نازه ل - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - زیگا، ماشین رَه و - مزگه وت - قوتابخانه، ئیستا که پولیسی زیگا و بانی سه قز له خاکی کاریزه و ۳ ك دئی دایه

۲۳ - کاکه سیاو - دئی یه که له دپهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی

سه قز - له ۲۵ ك خۆره لاتنی سه قز - ۵ ك ساحیب، له نیوان ساحیب و ده ره وه زانی خوارێ دایه، کویتانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۳۸۴ خانو و ۷۲ سونتی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆم - به رهه م - ده غل، خانه ویتله - زۆن، سپیایی - خوری - په نیر، شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - لوله که شی - به رق -

۲۴ - که ریموا - دئی یه که له دیهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۳۱ ك خۆره لاتنی سه قز ۱۰ ك ساحیب، له نیوان مه حموداوا - قه ره ول - چی چی خوار، عه لیاوا دایه - کویتانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۶۵۰، خانو و ۱۰۶ - سونتی - کورد - ئاوله چۆم و کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - سپیایی - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - لوله که شی

۲۵ که مه توو - دئی یه که له دیهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۱۰ ك خۆره لاتنی سه قز - ۱۰ ك ساحیب، له نیوان خورده لوکی - قه یله سون و ئاویتان دایه - کویتانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۳۰۰ خانو و ۵۰ - سونتی - کورد - ئاوله چۆمیلکه ی - خورده لوکی و کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - سپیایی - زۆن - خوری - ته ره کاری - شوغل کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زیگا ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق - لوله که شی

۲۶ - کیسه لآن - دئی یه که له دیهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۲۵ ك خۆره لاتنی سه قز - ۵ ك ساحیب، له نیوان تیزاوا - خانه قا و عه لیاو و مه حموداوا دایه، کویتانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۲۰۸، خانو و ۳۸، به رهه م، ده غل، دانه ویتله - سپیایی - زۆن - خوری - په نیر - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه

کیتی سولتان عه لیا و کیسلان و قه لاگای له گزی و داری قه زوانی هه یه

۲۷ - له گزی - دئی یه که له دیهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی سه قز - له ۳۰ ك خۆره لاتنی باکوری سه قز، ۱۲ ك ساحیب، له نیوان دا شالوجه - قه لاکۆن - ۳ ك باشوری سه ددی قه له نده ر دایه - کویتانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۵۳۰ خانو و ۸۸ - سونتی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م - ده غل، دانه ویتله - سپیایی - زۆن - خوری -

شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زیگا، ماشین ره وی
قبره تاو - مزگه وت - قوتابخانه - به رق - لوله که شی -

۲۸ - گوومه لی نازه ل داری و مه زرای سه ربه خو - له ۶ ک خوره لاتی سه قز
که نیستا بزنی مه رزی لی به خپوده که ن

۲۹ - مه حموداوا - دئی یه که له دیکۆی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی
سه قز - له ۲۵ ک خوره لاتی سه قز - ۵ ک ساحیب له ۳ ک نیسفالتی سه قز دیوانده ره دایه
- دانیشتوان ۹۲ - خانو و ۱۷ -

۲۹ - نمه ینه - دئی یه که له دیهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی سه قز -
له ۳۷ ک باکوری خوره لاتی سه قز - ۱۷ ک ساحیب له نیوان قه لاکۆن و سه یداو و
کیله که وو - له قه راخی باشوری سه ددی قه له نده ر دایه ، کوستانی و سارده سیره -
دانیشتوان ۴۹ خانو و ۹ سوتنی - کورد - ئاوله کانیاو و سه دد - به ره م ده غل، دانه ویتله،
سپایی - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد جاجم - زیگا، ماشین ره و -
مزگه وت - قوتابخانه - نیستاته نیامالیکلی لی ماوه، ماله کانی تری چونه ته قه لاکۆن و له
ویوه ده ی کیلن

۳۰ - یاپش خان - دئی یه که له دیهستانی ساحیب به شی زیویه ی شارستانی
سه قز - له ۴۰ ک باکوری خوره لاتی سه قز - ۲۰ ک ساحیب له نیوان چاخلو - قوتانجوخ
دایه، پردی - یاپش خان که له سه ر چۆمی خوړخوره له حاست نه م دئی به سراوه، دیکانی
نه م به ره و به ری چۆمی خوړخوره ی پیکه وه په یوه ند دلو و، زیگای سه قز بوتیکایی زور
نزیک کردوه ته، به لام پرده که ته سک و یه ک لایه نی یه و له دولا ماشین ناکیشی، دانیشتوان
۸۹ خانو و ۱۷، کورد، سوتنی، ئاوله چۆم و کانیاو - به ره م: ده غل، دانه ویتله - شوغل،
کشت و کال - نازه ل داری مزگه وت - به رق - لوله که شی -

دیکۆی سه را: له باکوری شاری سه قز دایه و ۹۶۷۲ که سی دانیشتوهه یه و ژووبه ره که یشی ۷۹۰ ک چوار گوشه یه، یانی: له هه رک: یکی چوار گوشه دا ۱۲/۲۴ که س نیشته جی یه: نه م دیکۆ تازه که ۲۲ دئی کولته په و ۷ دئی تورجان و ۵ دئی مه رخوز پیکهاتوه: ناوی نه م دیکۆیه له ناوی دئی سه را گیراوه ته وه:

سه را: یانی

۱ - سه رینگا چون نه م دئی له سه ر شه قامی سه قز بو کاندایه و مه لبه نده کانی کردستان به نازه ربایجان (کردستانی باکوری ئیران) ه وه په یوه ند ده دا:

۲ - شوینی کوبوونه وه ی جه ماوه ر: چون نه م دئی خیلکه و ره پیلکه ی کوردان بووه و جه ماوه ر لیره جه میان به ستووه، ناویان ناوه - سه را - ۳ - سه را ده کرئی سه را و بوئی: چون زۆرتری زه ویه کانی نه م دئی ئاوده یان گرتیه وه، به تاییه ت له ده ورائی پیشودا ئاوی سه رچاوه زۆرتری زه ویه کانی ئاودتیری ده کرد، جا نه م دئی که دئی یه کی میژویی یه و ۸۲۶ دانیشتوی هه یه و هه موو دیکانی ده وروبه ری به ئاسانی ده سیان پئی ده گا: به ناوه ندی دیکۆی سه را: دانراوه. سنوریشی به م جوړه یه: ۱ - له باکوره وه به دیکانی قوچاخ و مه ندیل به سه ر ۲ - له باشوره وه به دیکانی ناخکه ند و یازی بلاغی ۳ - له خوړاواوه به دئی نه حمه داوای سه را ۴ - له خوړه لاته وه به دئی سه رچاوه وه نوساوه، دئی سه را له ۱۶ ک سه قز دایه نزیکترین دی به سه را - نه حمه داوایه، تا سه را ماوه ی ۵ ک - ه - دورترین دئی یش - زولقیله یه تا سه را ماوه ی ۳۰ ک - ه، له گشت ۳۵ دئی سه ر به سه را: ۸ دی شه قامی ئیسفالت: ۱۱ دئی زیگای خیزریژ، ۱۳ دئی زیگای خاکی و ۲ دی زیگا: پیاده ره ویان هه یه. ناوی دیکانی سه را به ریزی نه لفوئی

۱ - **ناره بوغلولی خوارچی** - دئی یه که له دیهستانی سه را سه ربه شارستانی سه قز - له ۱۸ ک باکوری خوره لاتی سه قز - ۳۵ ک سه را له نیوان ناخته په - پیر یونس - ناره بوغلولی سه ری، سلیمان که ندی دایه - کوستانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۳۷۰ خانو و ۶۱ - سونتی - کورد - ناوله کانیاو و چۆم - به ره م ده غل، دانه ویتله، سییایی - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال، نازه ل داری، مزگه وت، قوتابخانه، زیگا، ماشین ره و

۲ - **ناره بوغلولی سه ری** - دئی یه که له دیهستانی سه را سه ربه شارستانی سه قز - له ۲۳ ک باکوری خوره لاتی سه قز - ۳۰ ک سه را، له نیوان مۆکه - نه و به هار - ناره بوغلولی خوارچی و به رده زه دایه - کوستانی و سارده سیړه دانیشتوان ۲۶۰ خانو و ۴۵ - سونتی - کورد ناوله کانیاو - به ره م، ده غل و دانه ویتله - شوغل، کشت و کال، نازه ل داری، مزگه وت، قوتابخانه، زیگا، ماشین ره و

۳ - **ئه حمه داوای سه را** - دئی یه که له دیهستانی سه را سه ربه شارستانی سه قز له ۱۸ ک باکوری سه قز و ۵ ک سه را - کوستانی و سارده سیړه دانیشتوان ۴۲۸ خانو و ۷۹ - سونتی - کورد - ناوله کانیاو - به ره م ده غل دانه ویتله - به ره می نازه ل، کانی به ردی سهی بالوقایه - شوغل، کشت و کال، نازه ل داری - ده سکرد - به ره - جاجم - زیگا ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - ئه شکه وتی به ناو بانگی کیوی بالوقایه - له باشوری خوره لاتی ئه م دیدایه و تانیستاکه ئه م ئه شکه وته به نه ناسراوی ماوه ته وه - ئه گه ر ده ولت ناوژیکی لی بداته وه، ئه م ئه شکه وته سالانه ده یان ملوین تمه ن قازانج به ده ولت و خه لکی ئه گه ینی، چون له قه راخی نیسفالتی سه قز سه را دایه و زوانگایه کی تماشایی ئه وه نده دل ژفینی هه یه که ئه توانی دلی ئه ویندارانی سورشت و جوانی و هه ر گه رالیکی ناو خووده ره وه بولای خوئی راکیشی، ناوی لوله که شی - به رق.

۴ - **ئالتونی خوارچی** - دئی یه که له دیهستانی سه را سه ربه شارستانی سه قز - له ۶ ک باکوری سه قز ۱۰ ک سه را و ۱ ک نیسفالتی سه قز بوکان دایه، کوستانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۳۶۶ خانو ۶۸ سونتی - کورد - ناوله چۆم و کانیاو - به ره م ده غل، دانه ویتله - زۆن - که ره - شیر - ماست - دۆ - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - مزگه وت - قوتابخانه - به رق - لوله که شی -

۵ - **ئالتونی سه ری** - دئی یه که له دیهستانی سه را سه ربه شارستانی سه قز - له

۱۱ ک باکوری سه قز و ۸ ک سه را ۲ ک ئیسفالتی سه قز بۆکان دایه - کویتسانی و سارده سیّره - دانیشتوان ۲۰۰، خانو ۳۷، سوننی - کورد - ئاوله چۆم و کانیاو - به رهه م ده غلّ، دانه وئله - زۆن، خوری و به رهه می ئازهل - شوغلّ، کشت و کالّ - ئازهل داری ده سکرد، جاجم - زینگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق - ناوی لوله که شی.

۶ - ئاخکه ند - دئی یه که له دیهستانی سه را سه ربه شارستانی سه قز - له ۱۷ ک باکوری سه قز - ۱۰ ک سه را - له نیوان مه رخوز و یازبلاغی دایه - کویتسانی و سارده سیّره - دانیشتوان ۵۵۰، خانو ۱۰۲، سوننی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆمی سونج - به رهه م، ده غلّ، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری - شوغلّ، کشت و کالّ ئازهل داری - ده سکرد گۆره وی - به زه - زینگا، ماشین زه وی خیزرژر، مزگه وت - قوتابخانه - لوله که شی - به رق

۷ - ئاخته په - دئی یه که له دیهستانی سه را سه ربه شارستانی سه قز - له ۱۸ ک باکوری سه قز ۲۰ ک سه را - له نیوان دا شالوجه و کانی جیژنی و - ئاره بوغلوی خواری دایه - کویتسانی یه و سارده سیّره - دانیشتوان ۶۱ خانو و ۱۲ - سوننی - کورد - ئاوله چۆمی سه قز و کانیاو - به رهه م ده غلّ، دانه وئله - سپیایی، زۆن - خوری - شوغلّ کشت و کالّ - ئازهل داری - ده سکرد، جاجم - زینگا - مزگه وت - قوتابخانه -

۸ - پیر یونس - دئی یه که له دیهستانی سه را سه ربه شارستانی سه قز - له ۲۵ ک باکوری سه قز - ۲۵ ک سه را - له نیوان ئاخته په و حه سه ناوی گۆده رز دایه - کویتسانی و سارده سیّره - دانیشتوان ۸۲ خانو ۱۴ - سوننی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆم، به رهه م ده غلّ، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری، شوغلّ، کشت و کالّ - ئازهل داری - ده سکرد - گۆره وی - جاجم، زینگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - نه م دئی به ناوی - شه خستی که به (پیر یونس) به ناو بانگه و خه لگی هه موورژژانی چوار شه مه ده چنه - زیاره تی - قسنه که ی له سه ر کتو - ناو نراوه

۹ - تاوه قران - دئی یه که له دیهستانی سه را سه ربه شارستانی سه قز - له ۹ ک باکوری سه قز - ۲۴ ک سه را - له نیوان ده ره په مه دان و دوزه خده ره و له داوینی خوړاوی کتوی به خیروبیری - مه لامحمد - دایه، کویتسانی و سارده سیّره - دانیشتوان ۶ خانو و ۱ سوننی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆم - به رهه م، ده غلّ، دانه وئله - سپیایی - شوغلّ کشت و

کال - نازه ل داری، ده سکرد، جاجم - زینگا، ماشین زه و - مزگه وت -

۱۰ - چه کشه - دئی یه که له ديهستانی سه راه سه ربه شارستانی سه قز - له ۲۰ ك خوراواي سه قز، ۲۵ ك سه را - له نيوان مه رخوز و مه لقه رنی دایه، كوستانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۱۵۰، خانو ۲۸، سونتی - کورد - ناوله کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد - گوره وی - جاجم زینگا، ماشین زه وی خاکی - مزگه وت - قوتابخانه - له قه برستانی نه م دیدا - گلکوی پیاونکی گه وره به ر چاو نه که وی که به (شیخ یاسین) به ناو بانگه - هه رچه ند بنه ماله ی نه م خوالی خوشبوه له شاری سه قز دا زۆرن به لام به داخه وه تا ئیستا که چونیه تی و زه مانی زیانی نه م پیاوه گه وره م بوژۆشن نه بوه ته وه

۱۱ - چه سه ناوای گوڊه رز - دئی یه که له ديهستانی سه راه سه ربه شارستانی سه قز - له ۵۰ ك باکوری خوراواي سه قز - ۲۴ ك سه را - له نيوان - گوڊه رز و پیر یونس و له قه راخی خوراواي سه دی قه له نده ر دایه - قویی و سارده سیړه - دانیشتوان ۲۴ خانو و ۴ سونتی - کورد - ناوله کانیاو و سه د - به ره م، ده غل، دانه وئله، سپیایی - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - زینگا ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه -

۱۲ - ده ره په مه دان - دئی یه که له ديهستانی سه راه سه ربه شارستانی سه قز - له ۷ ك باکوری خوره لاتنی سه قز - ۲۲ ك سه را - له نيوان کانی جیژنی و کانی نیاز - له قه راخی چۆمی سه قز دایه - كوستانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۱۲۰ خانو و ۲۰ - سونتی - کورد - ناوله کانیاو و چۆم - به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی، زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - زینگا ماشین زه وی خیزرژ - مزگه وت - قوتابخانه

۱۳ - داشالوجه - دئی یه که له ديهستانی سه راه سه ربه شارستانی سه قز - له ۲۵ ك باکوری خوره لاتنی سه قز - ۳۵ ك سه را - له نيوان - ئالکه لو - له گزی دایه، قویی یه - سارده سیړه - دانیشتوان خانو ناوله کانیاو و چۆمی سه قز - به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - زینگا ماشین زه وی خیزرژ مزگه وت - قوتابخانه (ئیستا که چۆله)

۱۴ - زولفیله - دئی یه که له دیهستانی سه را، سه ربه شارستانی سه قز - له ۳۷ ک باکوری خوره لاتی سه قز ۲۱ ک سه را - له نیوان قه له نده رو قاشق و سه قز لو و له قه راخی سه دی قه له نده ر دایه - کوستانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۸۳ خانو و ۱۴ سوتنی - کورد - ناوله چۆم و کانیاو - به ره م ده غل دانه ویله - سپیایی - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - مزگه وت

۱۵ - سه را - دئی ناوه ندی دیهستانی سه رایه، له ۱۴ ک باکوری سه قز - له قه راخی نیسفالتی سه قز بوکاندایه - کوستانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۹۰۰ خانو و ۱۵۲ سوتنی - کورد - ناوله کانیاو و چۆم په ره م، ده غل، دانه ویله - سپیایی - به ره می - مه رومالیات - چنارستان - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - شوقیری ماشین داری - ده سکرد، جاجم - مزگه وت و حوجره - قوتابخانه ی سه ره تایی و ناوه ندی، پاسگا - قاوه خانه - نه خوشخانه ی تیدایه، خوالی خوشبو و مه لا - عصام الدینی - شه فیعی و پایه به رز مه لاهه بدولهادی، هه رکام ماوه یه کی زۆر له م دیداده یان قه قییان بارهینا و هه زاران لازتی یان خسته سه رزی و سه دان مرویان با سه واد کردو هه رکام زۆر تکی زووناکی ناوچه بوون، به لام به داخه وه نیستاکه نه و شوینه کویر بووه ته وه، نای بو پیاویکی نازا، که دیسان له و جینگه دا هه رنه بی شه می به یادی نه وان هه لکاونه مامی له و شوینه دا بچه قیتی، لوله که شی، به ره ق - تله فون -

۱۶ - سه رچاوه - دئی یه که له دیهستانی سه را، سه ربه شارستانی سه قز - له ۲۰ ک باکوری سه قز - ۴ ک سه را - له نیوان سه را و سلیمانکه ندی و کونه کوتر دایه کوستانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۶۸۰ خانو و ۱۱۴ سوتنی - کورد - ناوله چاوه کانی به ناو بانگی خوی که له که ورگه، به ردیکی خوزه زی خودایی یه وه، زیاتر له ناشکیژی دینه ده ره وه، هه ر بویه یش پی ده لاین سه رچاوه، به ره م ده غل، دانه ویله، سپیایی - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری، ده سکرد - گوره وی - جاجم - زیگا ماشین ره وی خیزرژ، مزگه وت - قوتابخانه -

هه زاران که س له کورده ناواره کانی شاری حه له بجه که دوای نه وه به ده ستوری - صدامی خوینری به غدا، نه م شاره بی تاوانه به ر بومبای شیمیایی، گازی خه رده ل و گازی - اعصاب - دراو پیئجهه زاری لی شه هید کرا و پیئجهه زاریشی لی بریندار کرا - نه وه ی

ده ر چورویان کرده - کوردستانی ئیران که نزدیکی پینجه زار که سیان هاتنه شاری سه قز، له وانه ٥٠٠ که سیان به ده ستوری جمهوری ئیسلامی له خوار نه م دیوه مالیان بو دورستکرا و له وی نیشه جی بوون به رواری

١٧ - سه یدوا - دی یه که له دیهستانی سه را به شی شارستانی سه قز - له ١٣ ک باکوری سه قز و ١٥ ک سه را - له نیوان ناخکه ندو ئالتونی سه زی دایه - کویستانی و سارده سیّره - دانیشتوان ٦٦ خانو و ١١ سونتی - کورد - ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غلّ دانه ویتله، سپیایی - زۆن - خوری - شوغلّ، کشت و کالّ - ئازله لّ داری، ده سکرد، جاجم - مزگه وت - فیرگه، به رق - ئاوی لوله که شی -

١٨ - سلیمان که ندی - دی یه که له دیهستانی سه را به شی شارستانی سه قز - له ٣١ ک باکوری خوهره لاتی سه قز - ١٥ ک سه را - له نیوان موکه - قولّه بلاغی و - گاهه شه له دایه - کویستانی و سارده سیّره - دانیشتوان ٣٥٠ خانو و ٥٨ سونتی - کورد - ئاوله کانیاوان، به رهه م ده غلّ، دانه ویتله - سپیایی - زۆن - خوری، شوغلّ، کشت و کالّ - ئازله لّ داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی، زیگا، ماشین زه وی خیزرژ - مزگه وت - قوتابخانه - له م دیّ ئاسه واری کوّنه ی - گرگان (ئاویرژین) که به دیری بزماری (خه تی میخی) نوسراوه به رچاو نه که وی

١٩ - صالح ئاوا - دی یه که له دیهستانی سه را به شی شارستانی سه قز - له ٣ ک سه قز، سارادایه، که ئیستا، له گه لّ سه قز دا تیکلاو بووه - کویستانی و سارده سیّره - دانیشتوان ٥٣٩ خانو و ٩٩ سونتی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆمی ئالتون - به رهه م، ده غلّ دانه ویتله - فروشی زه وی، سپیایی - زۆن - خوری - شوغلّ، کشت و کالّ، ئازله لّ داری - ده سکرد، جاجم - مزگه وت - قوتابخانه - لوله که شی - به رق.

٢٠ - قه له نده ر - دی یه که له دیهستانی سه را به شی شارستانی سه قز - له ٣٤ ک باکوری خوهره لاتی سه قز ٢٠ ک سه را - له نیوان زولفیه و قه لاگای گۆده رز و له قه راخی خوړاوی سه دی جه غه تو دایه، که به سه دی قه له نده ر، له سه ر زارانه - به لام ده ولّه ت پیّ ده لی - سه دی زه زینه چۆم - که به راستی هه رتنوکه ئاوکی بایی زیریکه. کویستانی و ئارانه - دانیشتوان ٧٠٩ خانو و ١١١ سونتی - کورد - ئاوله چۆم و کانیاو - به رهه م، ده غلّ، دانه ویتله - سپیایی، زۆن - خوری - شوغلّ، کشت و کالّ، ئازله لّ داری -

ده سکرد، جاجم - رینگا ماشین زه و - مزگه وت، قوتابخانه -

۲۱ - قاره وای سه قز - دی یه که له دیهستانی سه را، به شی شارستانی سه قز - له ۱۳ ک باکوری سه قز و ۱۰ ک سه را و له ۱ ک باکوری شه قامی نیسفالنی سه قز بوکان دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان خانو و - سوتنی - کورد - ناوله کانیاو و چۆم - به ره م؛ ده غل، دانه ویتله - سپیایی - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - رینگا؛ ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - لوله که شی - به رق

۲۲ - قه لاگای گوادرز - دی یه که له دیهستانی سه را، به شی شارستانی سه قز - له ۳۵ ک باکوری خوهره لاتی سه قز و ۲۰ ک سه را، له نیوان قه له نده ر و حه سه ناوای گوادرز دایه - کوستانی و نارانه و له قه راخی سه دی قه له نده ر دایه - دانیشتوان ۴۷۰ خانو و ۷۹، سوتنی - کورد - ناوله سه دوکانیاو - به ره م؛ ده غل، دانه ویتله - سپیایی - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - رینگا؛ ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه -

۲۳ - قوچاخ - دی یه که له دیهستانی سه را، به شی شارستانی سه قز - له ۲۴ ک باکوری سه قز و ۷ ک سه را - ۳ ک نیسفالنی سه قز بوکان دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۲۸۰ خانو و ۴۷ - سوتنی - کورد - ناوله کانیاو - به ره م؛ ده غل، دانه ویتله - سپیایی - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - رینگا ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - نه م دی قه برستانیکی کوئی تیدایه که ناسه واری میزوویی (ناسازک باستانی) لی دوزراوه ته وه - نیستاکه، دانه وه ی قه ده غه کراوه^{۱۱} - به رق.

۲۴ - قووله بلاغی - دی یه که له دیهستانی سه را، به شی شارستانی سه قز - له ۳۵ ک باکوری سه قز - ۱۵ ک سه را - له نیوان کانی زوراب - موکه - سلیمان که ندی و سه زچاوه دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۵۹۰ خانو و ۱۰۶ سوتنی - کورد - ناوله کانیاو - به ره م؛ ده غل، دانه ویتله - سپیایی - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - رینگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه -

۲۵ - کانی نیاز - دی یه که له دیهستانی سه را، به شی شارستانی سه قز - له ۶ ک باکوری سه قز - ۲۰ ک سه رادایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۲۴۰ خانو و ۴۱ -

سونتی - کورد - ئاوله کانیاو و چومی سه قز، به رهه م، ده غل، دانه ویتله - سپیایی - زۆن - خوری - شیرو که ره - شوغل و کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، جاجم - زیگا ماشین زه و - مزگه وت - لوله که شی - به رق.

٢٦ - کانی جه ژنی - دئی یه که له دیهستانی سه را - به شی شارستانی سه قز - له ١١ ک باکوری خۆره لاتی سه قز - ٢٦ ک سه را، له قه راخ چومی سه قز - له نیوان ناخته په و ده ره په مه دان دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ٣٥٠ خانو و ٣٧ - سونتی - کورد - ئاوله چۆم و کانیاو، به رهه م، ده غل، دانه ویتله - سپیایی و به رهه می ئاژه ل - شوغل، کشت و کال، ده سکرد - گۆره وی - مزگه وت، زیگا ماشین زه و - قوتابخانه -

٢٧ - کوچکی خوارێ - دئی یه که له دیهستانی سه را، به شی شارستانی سه قز - له ٢٥ ک باکوری سه قز ١٠ سه را - ٣ ک خۆراوای تیسفالتی سه قز بوکان دایه، کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ٢٧٠، خانو و ٤٦ - سونتی - کورد - ئاوله کانیاو و چومی سه را - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - سپیایی - زۆن - خوری، شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، جاجم، مزگه وت - قوتابخانه - به رق - لوله که شی

٢٨ - کوچکی سه ری - دئی یه که له دیهستانی سه را، به شی شارستانی سه قز - له ١٢ ک باکوری سه قز ٦ ک سه را و قه راخی خۆراوای تیسفالتی سه قز بوکان دایه - دانیشتوان ٣٠٠ خانو و ٥٠ - سونتی - کورد - ئاوله کانیاو و چومی سه را - به رهه م، ده غل، دانه ویتله - سپیایی - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال داری - ده سکرد، جاجم، زیگا ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق - لوله که شی -

٢٩ - کونه کوتر - دئی یه که له دیهستانی سه را، به شی شارستانی سه قز - له ٢٥ ک باکوری خۆره لاتی سه قز، ٩ ک سه را، له نیوان سه رچاوه - قاره وا و گاوه شه له دایه کوستانی و سارده سیره - تیساکه چۆله، له لاهه موچه کانی دکیلدیری - نه م دئی نه شکه ویتیکی تیدایه که، که ورگوو زه هه نی زۆره، زاری نه شکه وته که به ره و ئاسمانه و برئی به لای باکوره وه، زه رده وان به عاسته م نه توانی له م نه شکه و ته بچیته خواره وه، چون لیواره ی یغاره که سه ربه ره و زۆره، که راسته و خووه ک دیواریکی نازیک سه رکه وتوه - جاپون تیره راست و قه راخی نه شکه وته که، هه وادار و فیتکه، هه میشه پره له کوتره گایانه به و هویه وه پتی ده لین (کونه کوتر) جاپون نه م دئی له نزیکه نه شکه وته دایه

به دیکه یش ده لَین - کونه کوتر - ئیستا که چۆله -

۳۰ - گاوه شه له - دئی یه که له دیهستانی سه راه به شی شارستانی سه قز - له ۳۴
ک باکوری خوره لاتی سه قز - ۲۲ ک سه راه له نیوان سلیمان که ندی - ناره بوغلو -
کونه کوتر دایه - کوستانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۱۸۰ خانو و ۳۰ - سوتنی - کورد -
ناوله کانیاو - به ره م، ده غل، دانه و تله - سپایی - رۆن - خوری - شوغل، کشت و کال -
نازه ل داری، ده سکرد، جاجم - گوره وی - مزگه وت - قوتابخانه - زیگا، ماشین ره و

۳۱ - مه رخوز - دئی یه که له دیهستانی سه راه به شی شارستانی سه قز - له ۲۴ ک
خوراوی سه قز - ۲۳ ک سه راه - له نیوان - سونج و هه رمیله و قشلاخی سه ری و چه کشه
دایه - کوستانی یه - سارده سیړه - دانیشتوان ۹۰۰ خانو و ۱۰۹ سوتنی - کورد - ناوله
چۆم و کانیاو - به ره م پده غل، دانه و تله - سپایی - به ره می نازه ل - شوغل، کشت و کال -
نازه ل داری - ده سکرد - به ره، جاجم - گوره وی - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت و
حوجره ی فه قئی مه رخوز به ناو بانگ بووه - ده یان مه لا چاکی به که لکی زئی
پیشانده ری زانا، به نوره هه رکام ماوه یی له م دیدا سه دان زانا و فه قییان پی گه یاندوه و به
کۆمه لی کورده واریان پیشکه ش کردوه، گلکۆی خوالی خوشبوو - مه لا نه حمه دی
لاسور - مه لازه حیمی هه وشاری له م دیرینه، نه شره فی له باشوری نه م دیدا ناسه واری
میژوویی و نه نئیکه و دراوی زیری زوری تیدا بینراوه توو - دیاره یادگار و شوینه واری باوو
با پیرانی هه زاران سال له مه پیشمانه، فیرگی ی سه ره تایی وزانومایی - لوله که شی به رق.
ته له فونی - هه یه

۳۲ - مه ندیل به سه ر - دئی یه که له دیهستانی سه راه به شی شارستانی سه قز -
له ۲۵ ک باکوری سه قز - ۷ ک سه راه - له نیوان - قلیج - قوچاخ - سه راه و سه رچاوه دایه -
مه ندیل - یانی میژه روپیچ - چون نه م دئی له داویتی کیوتکدایه که کیوه که هه رده له ی
مه لایه و مه ندیلی به سه ره وه به ستوه ، قیت و نارام و به سام لئی زاوه ستاوه، به و هوینه وه
نه م دئی به مه ندیل به سه ر - ناودیرکراوه - کوستانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۱۲۵ خانو
۲۱ - سوتنی - کورد - ناوله کانیاو - به ره م پده غل، دانه و تله - سپایی، رۆن و به ره می
نازه ل - کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه

۳۳ - مۆکه - دئی یه که له دیهستانی سه راه به شی شارستانی سه قز - له ۳۶ ک

باکوری خوهره لاتی سه قز - ۱۲ ک سه را - کوئستانی و سارده سیّره دانیشتوان ۱۶۰ خانو و ۲۹ - سوننی - کورد - ئاوله کانیاو - به ره م، ده غلّ، دانه وِئله - سپیایی - زۆن - خوری - شوغلّ، کشت و کالّ - ئاژه لّ داری - مزگه وت - قوتابخانه -

له م دیدا مالیّ هه بوه به ناوی بنه ماله که ئیستاکه دانیشتوی دئی که ده رمانی هاری نه ناسی و هه رکه سئ سه گی هار بی گزتابه - سئ ژه م له و ده رمانه گیایه که له چه ند گیای ناوچه، یتکه لّ ده کرا - ده درا به و که سه ی که سه گی هار گازی لّی گرتبوو - مه رجی چاک بوون و نجاتی له هاری نه وه بوو، که له میزی نه و که سه دا کرمی وردی مه یله و سوربینرئ، که نه وه نیشانه ی حه تمی چاک بوونه وه ی نه و که سه بوو، من بوّ خوّم نه وه م دیوه - به لام به داخه وه نه و بنه ماله تا ئیستاکه نه و ده رمانه باشه یان به که س نه وتوه، ته نیا که وره ی بنه ماله که پشت به پشت زانیویه،

۳۴ - نه و به هار - دئی یه که له دێهستانی سه را، به شی شارستانی سه قز - له ۳۰ ک باکوری خوهره لاتی سه قز - ۱۵ ک سه را، له ئیوان قه لاگای گوّده رز - یه نگی که ند و ئاره بوغلوی سه ریدایه - کوئستانی یه - سارده سیّره - دانیشتوان ۳۱۵ خانو و ۵۳ - سوننی - کورد - ئاوله کانیاو - به ره م، ده غلّ، دانه وِئله - سپیایی - زۆن - خوری - شوغلّ، کشت و کالّ - ئاژه لّ داری - ده سکرد، جاجم - زینگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه -

۳۵ - یازیبلاخی - دئی یه که له دێهستانی سه را، به شی شارستانی سه قز - له ۱۵ ک باکوری خوهره لاتی سه قز - ۱۰ ک سه را و ۵ ک ئیسفالتی سه قز بوکان و له ئیوان سونج و ئاخکه ند و سه رکه ل و هه به کی دایه، کوئستانی و سارده سیّره - دانیشتوان ۶۹۰ خانو و ۱۰۷ - سوننی - کورد - ئاوله کانیاو و چۆمی قامیشی شیر - به ره م ده غلّ (که نم و جو) دانه وِئله (نۆک - نيسك - گه رمه شامی - پاقله - سیاوله، ته ره کاری) شوغلّ، کشت و کالّ - ئاژه لّ داری - ده سکرد، جاجم - گوّره وی - زینگا ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - لوله که شی به رق - بیهداشت.

دیکۆی سه رشوی - سه قز

دیکۆی سه رشوی: له دوو. وشه ی «سه ر» و «شیو» تیکه له. سه ربانی لای سه رو. شیویانی ده ره و دۆل. دیسان به مانا شوردن هاتوو. چون نه م ناوچه نیسبه ت به هه رچار لای خۆی به رزتره و کێوه کانی به سه ر نه م لاولادا ده زوانی و ناوی نه م شوینه به هه ر لایه کدا بروا به ره و ژێرده بیته وه. به م جوړه سه رشوی، یانی لای ژوروی شیو. یا یانی شوینی خوشۆر دن و سه ر شۆردن: چون هه ربن به رد و داوینی پچی کانیاوێکی پیدا دیته خواری، هه رشوینی بزوانی تافگه یه و ئاوه که ی به قه لپه ز ورژا وه، ده رژی. هه رده له ی شیریه حه مامی سورشتی ده ستی نه خش پیده ره و، به سه ر مروی سوپاس گوزار دا به رده بیته وه. هه روا، ئاوه کانی، تاتی چۆمه که ی شوردوه ته وه و قولی داخستوه: هه وای نه م ناوچه کوستانی و سارده سیړه. زورتری کات. له مانگی سه رماوه زه وه. سه رماو به فروبوران ده س پیده کا و تا خاکه لیوه د رژی که هه یه. به هو ی سه رماو به فروژی به ندان. هاتو چۆی دیکان پیکه وه عاسته مه. بلندترین لوتکه ی زنجیره کێوی سه رشوی باشوری که به سنوری کوردستانی ئێران و عێراق ده ژمێردی - لوتکه ی (کوته زه شه) که (٢٧٤٩ گه ز به رزه)، له به شی ئاوه ندی سه رشوی داکێوی به خیر و بیری (نه که رۆز) (٢٥٠٧ گه ز به رزه) وه، کێوی به ناو بانگی (به رانان) (٢٦٣٨ گه ز به رزه)، قولترین خالی ناوچه ی سه رشوی دئی «درگا سلیمان» ه که «١٣٤٧ گه ز به رزه» نه م دیکۆ له ٥٤ دئی گه وره و چکۆله پیکهاتوه و له باشوری شاری سه قز داهه لکه وتوه، زوبه ره که ی ٨٦٢/٥ ک چوار گۆشه یه و حه شیمه تی ١٠٦٢٠ که سه و سنوریشی به م جوړه یه:

- ١ - له باکوره وه به دیکۆ کانی صاحب و ته مۆغه ٢ - له باشوره وه به ناوچه ی مه ربوان و کوردستانی عیراق ٣ - له خۆره لاته وه به دیکۆی خۆرخۆزه ٤ - له خۆراواوه به دیکۆی میړه دئی و ناوچه ی بانه (دیکۆی بویه ج) وه نوساوه.
- ناوچه ی سه رشوی به گه ورتترین کوستانی ناووه وا و له وه ز خوشی کوردستان - (چل چه مه) ده ژمێردی، نه گه ر ده ولت له خه لکی هه ژار و ناژه ل داره کانی نه م شوینه ناوژی بداته وه و ده ستیان بگری، بی گومان نه م ناوچه ده توانی گۆشتی مه لبه ندی کوردستان بدا و بریکیش بۆده ره وه بنیری.

دیی «حسن سه لاران» به ناوه نندی نه م دیکو دانراوه: چون به وتی خه لکی
 نامان الله خانی والی کوردستان که مزگه وتی (دارالاحسان) ی سنه، یه کیکه له ناسه واره
 جوانه کانی، نه م دیی له شویئیکی خوش و دلگیر و به دیمه ندا دورست کردوه.

هه ربه و جوړه جیتی هاوینه هه واری ئاردلان کان بوه - ناویان ناوه - حسن (شویی
 جوان و دلرفین) سه لاران یانی شویی خوش و جوانی گه وره و سالارانه. سنوری دیی
 حسن سه لاران به م جوړه یه ۱ له باکوره وه به دیی - گه وره قه لا ۲ - له باشوره وه به، ده ره
 زیاره تی خواری ۳ - له خوړاواوه به، جه وشن ۴ - له خوړه لاته وه به دیکانی، مه زره
 ره نگه ریزان، مازوداره وه، نوساوه

شه قامی سه قز به مه ریوان له قه راخی دیی حسن سه لارانه وه ده زوا و گشت دیکانی
 سه رشپوه پیکه وه به ناوه نندی دیکو و به شاری سه قزه وه په یوه نده ده دا.
 دیکوی سه رشپو نه م نیمکاناته ی هه یه قوتابخانه ی سه ره تایی له دیی. مزگه وت له
 دیی. به رق له دیی. ئاول لوله که شی دیی. سندوقی پست له دیی. نه وت فروشی
 له دیی. دارتاشی له دیی. فروشگای هاویاری له دیی - ناوی دیکانی به م جوړه یه.

۱ - ئیسحاق ئاوا - دیی یه که له دیهستانی سه رشپو به شی شارستانی سه قز - له
 ۷۴ ک باشوری سه قز ۴۰ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان - بستم و کانامه ت و سوله دایه -
 کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۳۰۰ خانو و ۵۶ - سوننی - کورد، ئاوله کانیاو و چۆم
 - به رهه م - زۆن - شیر - که ره - خوری و به رهه می ئاژه ل - ده غل، دانه و پله - شوغل
 ئاژه ل داری - کشت و کال - ده سکرد، جاجم - گوړه وی، زیگا ماشین ره و - مزگه وت.
 قوتابخانه

۲ - باغچه له - دیی یه که له دیهستانی سه رشپو به شی شارستانی سه قز - له ۱۴ ک
 باشوری سه قز ۲۰ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان خه یده ر و سه رته که لتو، قشلاخی مه لا
 و قشلاخی قاضی دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۱۵۰ خانو و ۲۷ - سوننی -
 کورد ئاوله کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه و پله - زۆن - خوری - که شک - ته ره کاری -

شوغل کشت و کال - نازه ل داری ده سکرد جاجم - گوره وی - ریگا ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - لوله که شی -

۳ - بوخه لو - دی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۵۸ ک باشوری سه قز - ۲۴ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان خوشه ده ره و ده گاگا دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۱۶۷، خانو و ۳۱ - سوتنی - کورد - ناوله چوم و کاو - به ره م ده غل، دانه ویتله - زون - خوری - که شک - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد گوره وی - جاجم - ریگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه، بوخه لو - تیکدراوی وشه ی تیکه لی - (موله خو) یانی مولی به راز، چون نه م دی له قه دیما به رازی زوربوه به لام نیستاکه، له ته قه ی تفه نگ، ته نانه ت به رازیش ره وی کردوه (خو) له راویژی نه م ناوچه دا (یانی به راز) لوله که شی - به رق

۴ - بایده ری خواری - دی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۶۸ ک باشوری سه قز ۵۴ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان خوشه ده ره و بایده ری سه ری دایه - کوستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان خانو و - سوتنی - کورد - ناوله کانیاو - به ره م ده غل دانه ویتله - سپیایی - زون - خوری - به ره می نازه ل - شوغل کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، گوره وی - ریگا ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه (به لام به داخه وه نیستاکه چوله)

۵ - بایده ری سه ری - له تی یه که له دیهستانی سه رشپو به شی شارستانی سه قز - له ۸۹ ک باشوری سه قز ۵۵ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان بورده مه و بایده ری خواری دایه، کوستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان خانو و سوتنی - کورد - ناوله کانیاو - به ره م - ده غل دانه ویتله - سپیایی - زون - خوری - به ره می نازه ل - شوغل کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - ریگا - مزگه وت - قوتابخانه - به لام نیستاکه چوله -

۶ - بورده مه - دی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۸۶ ک باشوری سه قز ۵۲ ک حه سه ن سالاران - له نیوان سیف و بایده ری سه ری ۵ ک کوردستانی عیراق دایه کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان خانو و سوتنی - کورد - ناوله کانیاو - به ره م ده غل دانه ویتله سپیایی - زون - خوری - به ره می نازه ل - شوغل کشت

و کال - نازه ل داری - ده سکرد، گوره وی - زینگا ماشین ره و - مزگه وت، نیستاکه چوله -

۷ - بارام - دئی یه که له دپهستانی سه رشپوه به شی شارستانی سه قز - له ۲۸ ک
باشوری سه قز - ۸ ک چه سه ن سه لاران له نیوان - تایشه و که مه ز سیاوه و قشلاخی پردایه
- کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۱۶۸ خانو و ۳۲ سوتنی - کورد - ناوله کانیاو -
به ره م، ده غل، دانه ویتله، سپیایی - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری
ده سکرد - جاجم - گوره وی - زینگا ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق -
لوله که شی

۸ - بستم - دئی یه که له دپهستانی سه رشپوه به شی شارستانی سه قز - له ۶۹ ک
باشوری سه قز ۳۵ ک چه سه ن سه لاران - له نیوان - خوشه ده ره - کانامه ت - نیسحاقاوا و
سیف - دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۳۵۹ خانو و ۶۷ سوتنی - کورد -
ناوله کانیاو - به ره م، ده غل، دانه ویتله - زۆن - سپیایی - خوری - شوغل کشت و کال -
نازه ل داری - ده سکرد - گوره وی - سه رکلاو - پوزلووخ - جاجم - زینگا ماشین ره و -
مزگه وت - گورهای ژاندارم - قوتابخانه - لوله که شی، به رق، چای خانه - به قالی.

۹ - جه وشه ن - دئی یه که له دپهستانی سه رشپوه به شی شارستانی سه قز - له ۴۰ ک
باشوری سه قز - ۹ ک چه سه ن سه لاران - له نیوان عاره به له نگ و چه سه ن سه لاران
دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۴۷۲ خانو و ۸۷ سوتنی - کورد - ناوله چۆم و
کانیاو - به ره م، ده غل، دانه ویتله - زۆن - سپیایی - خوری و به ره می نازه ل - شوغل
کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد جاجم - گوره وی - زینگا ماشین ره و - مزگه وت -
قوتابخانه - به رق - لوله که شی - یانه ی خاوینی (خانه بیهداشت)

۱۰ - چه سه ن سه لاران - دئی ناوه ندی دپهستانی سه رشپوه - له ۳۴ ک
باشوری سه قز - له نیوان - مه زره - جه وشه ن - ده ره زیاره تی خواری و گه وره قه لا دایه -
کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۲۱۰ خانو و ۳۸ سوتنی - کورد - ناوله کانیاو و چۆم
- به ره م، ده غل، دانه ویتله سپیایی - زۆن - خوری و به ره می نازه ل - شوغل، کشت و
کال - نازه ل داری - ده سکرد - جاجم - گوره وی - زینگا ماشین ره و - مزگه وت -
قوتابخانه - پاسگا - ناوی لوله که شی - قه ساوی - دارتاشی - نه وت فروشی - به قالی -
به رق، مه لا صابر - شاعر و امام جماعت مه م دئی یه

۱۱ - حاجی مه مه دان - (محمّدان) دئی یه که له دێهستانی سه رشپو به شی شارستانی سه قز - له ۵۰ ک باشوری سه قز ھاڤ که سه ن سه لاران - له نیوان - سوته - ده ره وه زان و قامیشه له دایه - کویتانی و سارده سیره - دانیشتوان ۳۲۵، خانو و ۶۱ - سوتنی - کورد - ناوله چۆم و کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه و تله - سپیایی - زۆن - خوری به رهه می تری نازه ل - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری، ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زینگا ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق - لوله که شی

۱۲ - حاجی عه بدول - دئی یه که له دێهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۷۰ ک باشوری سه قز، ۳۵ ک که سه ن سه لاران - له نیوان، مام سیوه دین - ههمیدول، بایدیه ری سه ری دایه - کویتانی و سارده سیره - دانیشتوان ۲۱۸، خانو، و ۴۱ - سوتنی - کورد - ناوله کانیاو و چۆم - به رهه م، ده غل، دانه و تله - سپیایی - زۆن - خوری و به رهه می تری نازه ل، شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی، زینگا ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه -

۱۳ - خورماتا - دئی یه که له دێهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۴۰ ک باشوری سه قز ۳۰ ک که سه ن سه لاران - له نیوان وه رینانی - عاره به له نگ - که س نه زان و گه وره قه لا دایه - کویتانی و سارده سیره - دانیشتوان ۲۱۴، خانو و ۴۰، سوتنی - کورد - ناوله کانیاو و چۆم - به رهه م، ده غل، دانه و تله - سپیایی - زۆن - خوری و به رهه می تری نازه ل، شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد - گۆره وی - جاجم - زینگا ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق - لوله که شی

۱۴ - خوشه ده ره - دئی یه که له دێهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۶۳ ک باشوری سه قز - ۲۱ ک که سه ن سه لاران - له نیوان، بوخه لو و بستام دایه - کویتانی و سارده سیره - دانیشتوان ۲۱۶، خانو و ۴۰ - سوتنی - کورد - ناوله چۆم و کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه و تله - سپیایی - زۆن - خوری و به رهه می تری نازه ل - شوغل، کشت و کال، نازه ل داری - ده سکرد - گۆره وی - جاجم - زینگا، ماشین زه و - مزگه وت شیووده ره ی نه م دئی زۆر به دیمه ن و خوشه بویه ناویان ناوه خوشه ده ره - قوتابخانه - لوله که شی - دارتاشی، به رق -

۱۵ - خورده لوکی - دئی یه که له دێهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز

له ۱۵ ك باشوری خۆره لاتنی سه قز و ۱۹ ك حه سه ن سه لاران، له نیوان كه مه تو - باغچه له و له قه راخ شه قامی سه قز - حه سه ن سه لاران دایه - كوێستانی و سارده سیڤه - دانیشتون ۴۸۵ خانو ۹۰ سونتی - كورد، ئاوله كانیاو و چۆم - به رهه م، ده غل، دانه وێله - سپیایی - زۆن - خوری - شیر و به رهه می تری ئاژه ل، ته زه کاری - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، گۆره وی - جاجم، مزگه وت و حوجره فه قی و مه لای مودررسی نه م دتی به ناو بانگ بووه - خوالی خوشبو مه لا شیخ حوسه ین خانی عه لایی ماوه به کی زۆرله م دیدا ده رسی فه قیی ده و ته وه و خه لکی قیری خویندن و رێگای دین ده کرد، كه له ۱۹/۵/۶۵ هه تاوی له سه قز كوچی دواپی کرده به لام به داخه وه به پێچیه وانه ی وه سیه تی خوی له دیتی خورده لوکی نه نیترا - نیستا، گلکوی له قه برستانی گه وره ی سه قز دایه -

۱۶ - ده ره ی ئاوی - دتی به كه له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - ۴۵ ك باشوری سه قز - ۳۵ ك حه سه ن سه لاران - له نیوان عاقل ناوا و جه وشه ن - دایه - كوێستانی و سارده سیڤه، دانیشتون ۱۷۱ خانو و ۳۲ سونتی - كورد - ئاوله چۆم و كانیاو - به رهه م، ده غل، دانه وێله - زۆن - سپیایی، خوری، و به رهه می تری ئاژه ل - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد - گۆره وی - جاجم - رێگا، ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - نه م دتی له نیوان کتوه به ته رزه به رزه نه خشاوه زه نگاهه کانی - نه كه رۆز و به رده زه ش دایه - وه چون نه م دۆل و ده ره گشت پژه له ئاووزنه و كانیاوه - بیان وتوه - ده ره ی ئاوی - به رق - چۆمی، ما موله، به ناودیدا، چۆمی، بالی، به خۆرلاتیا، چۆمی عاقلان و به خۆرا ویدا، دیکه خوارئ، مه لای مه لای نه م دتی به .

۱۷ - ده ره زیاره تی سه ری - دتی به كه له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۴۷ ك باشوری سه قز - ۱۲ ك حه سه ن سه لاران - له نیوان ده ره زیاره تی خوارئ و سه راژگا دایه - كوێستانی و سارده سیڤه - دانیشتون ۲۷۸ خانو ۵۲ - سونتی - كورد، ئاوله چۆم و كانیاو - به رهه م، ده غل، دانه وێله - سپیایی، زۆن - خوری و به رهه می تری ئاژه ل - شوغل - کشت و کال، ئاژه ل داری - ده سکرد، جاجم - رێگا ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق - مه لای سعید ئالتونی مه لای نه م دتی به

۱۸ - ده ره زیاره تی خوارئ - دتی به كه له دیهستانی سه رشپو به شی شارستانی سه قز - له ۶۰ ك باشوری سه قز ۱۳ ك حه سه ن سه لاران - له نیوان - تاله

جه زوده ره زیاره تی سه ری دایه - کویتسانی و سارده سیّره - دانیشتوان ۱۸۹ خانو و ۳۵ - سوتنی - کورد، ئاوله چۆم و کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی، زۆن - خوری، و به ره می تری ئازهل - شوغل، کشت و کال - ئازهل داری ده سکرد، جاجم - زینگا ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه، به رق

۱۹ - ده ره زیاره تی تازه - نیستاکه موچه یه و له لاهه ده کیتلدیری

۲۰ - ده گاگا - دئی یه که له دیتسانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۶۱ ک باشوری سه قز - ۲۱ ک حه سه ن سه لاران، له نیوان - بوخه لو - کاوه مه له و سوته دایه - کویتسانی و سارده سیّره - دانیشتوان ۳۳۲ خانو و ۶۲ - سوتنی - کورد - ئاوله چۆم و کانیاو به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری، و به ره می تری ئازهل - شوغل کشت و کال - ئازهل داری - ده سکرد، جاجم، زینگا ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه -

۲۱ - زه نگه زیزان - دئی یه که له دیتسانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۳۵ ک باشوری سه قز ۱۶ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان مه زره و سه رده ره دایه - کویتسانی و سارده سیّره - دانیشتوان ۴۰۴ خانو و ۷۵ - سوتنی - کورد - ئاوله چۆمی (جه غه تو) و کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری و به ره می تری ئازهل - شوغل، کشت و کال - ئازهل داری - ده سکرد، جاجم، زینگا ماشین زه و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق - مه لا حسین زینگه زیزانی مه لای مه م > دئی یه زه نگ (یانی نه خشه) - زیزان (یانی کیشراو) یانی نه خشه کیشراوی خودای به رزو زه حمانه - بویه کیوو که ژوده شت و ده ری نه ونده جوانه.

۲۲ - سه رته که لتوو - دئی یه که له دیتسانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز، له ۲۰ ک باشوری سه قز ۱۴ ک حه سه ن سه لاران، له نیوان وه رینان و باغچه له دایه کویتسانی و سارده سیّره - دانیشتوان ۳۲۴ خانو و ۶۰، سوتنی - کورد - ئاوله چۆمی وه رینان و کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری - ته ره کاری - شوغل کشت و کال - ئازهل داری - ده سکرد، جاجم - گوهره وی - زینگا، ماشین زه و - مزگه وت و حوجره ی فه قبی له قه دیمه وه ره ربوه - فیرگه - لوله که شی - به رق.

۲۳ - سه راژگا - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۶۰ ک باشوری سه قز - ۱۸ ک حه سه ن سه لاران، له نیوان - میک - شیپانه جو - قامیشه له و ده ره زیاره تی سه ری دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان خانو و - سونتی - کورد - ناوله کانیاو به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوری و به ره می تری نازه ل - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زیگا ماشین ره و - مزگه وت.

۲۴ - سه رده ره - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۴۰ باشوری سه قز - ۳۰ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان - ره نگه رژیان - سورنج داغ و تاله جه ر دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۳۰۶ خانو و ۵۷ - سونتی - کورد - ناوله کانیاو و چۆم - به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوری و به ره می تری نازه ل - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد - گۆره وی - مزگه وت - زیگا ماشین ره و فیرگه - به رق.

۲۵ - سه رسیف - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۳۰ ک باشوری سه قز ۱۵ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان - قشلاخی پردو گه وره قه لا و گه چه ل مینگان - دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۸۷، خانو و ۱۷، سونتی - کورد - ناوله چۆم و کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوری و به ره می تری نازه ل - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زیگا ماشین ره و، مزگه وت. به رق - لوله که شی.

۲۶ - سیف - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۸۰ ک باشوری سه قز - ۴۶ ک حه سه ن سه لاران - له سنوری کوردستانی عیراق دایه - کوستانی و سارده سیره - نزیکی بورده مه یه - نیستاکه چۆله - مه زرا و موچه کانی له لاهه ده کیلدری

۲۷ - سماقلو - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۴۵ ک باشوری سه قز - ۲۰ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان، که س نه زان و عاقلآوا و ده ره ی ناوی دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۵۳۶، خانو و ۱۰۰، سونتی - کورد - ناوله چۆمی سماقلو کانیاو - به ره م ده غل، دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوری و به ره می تری نازه ل - گوێز - میوه - ته ره کاری - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری ده سکرده به رمال

گوره وی - زینگا ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - لوله که شی - به رق - مه لا محمد اقلی

۲۸ - سوتقه - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۶۰ ک باشوری سه قز - ۲۶ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان حاجی مه مه دان - دووناو، کاوه مه له - دگاگو سیفه تاله دایه - کوستانی و سارده سیره، دانیشنوان ۱۷۲، خانو و ۳۲ - سوننی - کورد - ناوله چوم و کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - زون - خوری و به رهه می تری نازه ل، شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - مزگه وت - قوتابخانه، به رق

۲۹ - سیفه تاله - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز، - له ۵۴ ک باشوری سه قز ۲۰ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان شیپانه جو - کاومه له - دووناو و هه نگه چینه دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشنوان ۱۱۴، خانو و ۲۲ - سوننی - کورد - ناوله چومی به یانده ره - به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - زون - خوری و به رهه می تری نازه ل، شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم، زینگا، ماشین ره و - مزگه وت - فیرگه - به رق.

۳۰ - سیانزار - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۶۴ ک باشوری سه قز - ۳۰ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان - بیانده ره - قامیشه له و میک دایه - کوستانی سارده سیره - دانیشنوان ۱۶۸، خانو و ۳۲، سوننی - کورد - ناوله چومی به یانده ره و کانیاو، به رهه م، ده غل، دانه وئله - زون - سپیایی - خوری و به رهه می تری نازه ل - شوغل، کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی، زینگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه -

سی کوچکه: دئی کون بوه به لام نیستاکه له دئی میشیاوی گه وره وه ده کیلدری -

۳۲ - شیپانه جو - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۵۸ ک باشوری سه قز - ۲۵ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان - سه رازگا - سیفه تاله دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشنوان ۱۴۲، خانو و ۲۷، سوننی - کورد - ناوله چومی به یانده ره و کانیاو - به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - زون - خوری و به رهه می تری

ناژه ل - شوغل، کشت و کال، ناژه ل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - مزگه وت - قوتابخانه - به رق.

۳۳ - تاله جه ر - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۴۰ ک باشوری سه قز - ۱۰ ک چه سه ن سه لاران - له نیوان - ده ره زیاره تی خواری - مازوار - سه رده ره - چه سه ن سه لاران - دایه کوستانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۲۸۵ خانو و ۵۳ - سونئی - کورد - ئاوله کانیاو و چومی جه غه توو - به ره م ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری و به ره می تری ناژه ل - شوغل، کشت و کال - ناژه ل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - زیگا ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق -

۳۳ - تایشه - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۳۲ ک باشوری سه قز - ۱۲ ک چه سه ن سه لاران، له نیوان - بارام - ره نگه زیژان - که مه ره سیاوه - مله و سه رده ره - دایه، کوستانی و سارده سیړه - دانیشتوان خانو و سونئی - کورد - ئاوله کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله، سپیایی - زۆن - خوری و به ره می تری ناژه ل - شوغل، کشت و کال ناژه ل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - ئیستا که چوله:

تایشه به ناوی خاوه نی هه وه لی نه م دیوه که ناوی (تایب شه) بوه ناو نراوه - که ورده ورده به م شکله ده رهاتوه -

۳۴ - عاره به له نگ - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۳۷ ک باشوری سه قز - ۲۰ ک چه سه ن سه لاران - له نیوان - گه وره قه لا - خورمتا - جه وشن دایه - کوستانی و سارده سیړه - دانیشتوان ۲۶۱، خانو ۴۹، سونئی - کورد - ئاوله چومی که س نه زان و کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری و به ره می تری ناژه ل - شوغل، کشت و کال - ناژه ل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - ماوه یی نه م دئی به (پلنگ قه لا) ناوبراوه - چون شوینه واری قه لا یه کی گه وره ی کۆن له سه ر کتوی به ناوی، قه لای پلنگان، به ر چاونه که وی، وادیاره نه م دئی به و هویه وه پیمان و تپی قه لای پلنگان؟ (پلنگ قه لا) به رق قه لای دیوان له به شی خورمتا دایه، مه لاحسام الدین هه لای نه م دئی یه .

۳۵ - عاقلوه - نیستاکه چۆل و خاپوره - مه زرا و له وه ز گاکه ی له دئی سماقلوه وه نه کیلری و که لکی لی وه رنه گیری - له ۴۵ ک باشوری سه قز - ۲۰ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان - سماقلو و ده ره ی ناوی - دایه - کوستانی و سارده سیره - نیستاکه چۆله

۳۶ - قامیشه له - دئی یه که له دیهستانی سه رشیه به شی شارستانی سه قز - له ۶۲ ک باشوری سه قز - ک حه سه ن سه لاران - له نیوان - سیانزار - سراژگاو - شیبانه جو دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۵۵ مال - ۱۰، سونتی - کورد - ئاوله چۆمی بیانده ره و کانیاو، به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری و به ره می تری ئازه ل - شوغل، کشت و کال - ئازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی، زیگا، ماشین ره و - مزگه وت -

۳۷ - قزل ویل - دئی یه که له دیهستانی سه رشیه به شی شارستانی سه قز - له ۷۰ ک باشوری سه قز - ۳۶ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان حاجی عه بدول - هه رمیدول و سنوری کوردستانی عیراق دایه - نیستاکه چۆله له لاهه ده کیلدری

۳۸ - قشلاخی پرد - دئی یه که له دیهستانی سه رشیه به شی شارستانی سه قز - له ۳۰ ک باشوری سه قز ۱۰ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان - مه زره - که چه ل مینگان - سه رسیف و بارام و له قه راخی خورای چۆمی جه غه توو له سه رشه قامی سه قز - حه سه ن سه لاران دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۱۲۷ خاتو و ۲۴ - سونتی - کورد - ئاوله چۆم و کانیاو - به ره م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - زۆن - خوری و به ره می تری ئازه ل، شوغل، کشت و کال - ئازه ل داری - ده سکرد - گۆره وی - جاجم زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق - نه خوشخانه -

۳۹ - قشلاخی قاضی - دئی یه که له دیهستانی سه رشیه به شی شارستانی سه قز - له ۱۵ ک باشوری سه قز و ۲۳ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان - خه یدهر و هیجانان دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتوان ۸۰ خانو و ۱۵ - سونتی - کورد - ئاوله کانیاو به ره م ده غل، دانه وئله سپیایی - زۆن - خوری و به ره می تری ئازه ل - شوغل کشت و کال، ئازه ل داری - ده سکرد - گۆره وی و جاجم - زیگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق. م دئی له داوینی باکوری کیوی روش دایه

۴۰ - قشلاخی مه لا (قشلاخی سه یدفه ره ج) - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو به شی شارستانی سه قز - له ۱۲ ک باشوری سه قز ۲۱ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان خورده لوکی - باغچه له و قه لای بیهنام - دایه - قه لای بیهنام له ده ورانی ره زمیمی ناحه زی په هله ویدا له سه ر کیوی - له نیوان، کانی که وه، خه یدهر، باغچه له، قشلاخی مه لا - که به سه رشاری سه قزدا ده روانی بو سه رکوت کردنی جولانه وه ی حه ق خوازانه ی گه لی موسلمانی کورد، دورست کرا، ماوه یه کی زوریش خه لکیان پی سه رکوت کرد، به لام خوئه و قه لا و سه دان قه لای تری چه وسینه ران، چون ناحه ق بوون، ویران بوون و له زرین، روخان و تیک ته پین، نیتر نه یتوانی به ری قاری ده سستی به هیزی توله ی خودای گه وره یان لی بگری، نیسک و پورووسکی سته مکاران له خاکا پورتکاوه، به لام شوینه واری قه لا که بوئه ندی داهاتوان له سه ر کیوه که هه رماوه - کوستانی و سارده سیئه دانیشتون ۱۰۵ خانو و ۲۰ سونتی - کورد - ناوله کانیاو، به ره مه ده غل، دانه وئله - سپیایی - زون - خوری و به ره می تری نازه ل - شوغل - کشت و کال - نازه ل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - ریکا ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه -

۴۱ - کانی که وه - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ۸ ک باشوری سه قز دایه به لام تیستا چوله و مه رزا کانی بریکی فروشراوه بو فروکه خانه و پادگان و زانکو، بریکیشی له سه قزه وه ده کیلری - نه م دئی ماوه یه کی زور فه قی و حوجره ی بووه و مه لا چاکی تیدا بووه، که ده یان فه قیی پی گه یاندوه، مه زرای کوشکه ل مه وقوفه ی مزگه وت و فه قیی نه م دئی بووه - به لام که دئی چوله، مزگه وت ته نیا و بی خاوه ن ماوه ته وه، به ره می مه وقوفه که ی به فیرو ده درزی به دوو مزگه وتی تاییه ت له سه قزدا - به لام ده بوابدرایه به و فه قییانه ی، که له مزگه وته فه قیره کانی نیو شاری سه قزدا خه ریکی فیروبونی به حه قی زاینی نایی، خویندنی شه رع و قورئان و حه دیسی حه زره تی پیغه مبه ری مه زنی خودان، چون کاتی که مه لا مودرریشه زانا کان ده توانن له سه ربای خوین راوه ستن، چاکترنی یه که قولی مه ردانه گی لی هه ل که ن و خوله بیر به رنه وه، بو بورانه وه ی فه قی و، په ره دان به زاینی نایی و قازانجی خه لکی تی بکوشن؟ وه تافه قی له ناوچه دابنه برنه بوه و چرای زاینن نه کوزاوه ته وه، بیرری بو ژبانی فه قی ناولره کان بکه ن، نه وانه که ته مه نی جوانی خوین بو فیروبونی زاینی نایی و خویندنی قورئان و شه رع نیسلام وزانومای خه لکی به شه ره فی کورد، هه روابو په ره پی دانی

فه رهه نگ و ناداب و خوورّه وشتی شیرین و جوانی ئیسلامی و کوردی له نیو کورده واری دا، بی موزدومنه ت وه قف و ته رخان کردوه - خوالی خوش بوو مه لا شیخ (عبدالله) کانی که وه بی باوکی شسّخ محمّد، ماوه یی له م دیدا خزمه تیان به ئاینی خوداو خه لک کردوه

٤٢ - که چه ل مینگان - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ٢٢ ک باشوری سه قز - ٢٢ ک چه سه ن سه لاران - له نیوان سه ر سیف - قشلاخی پرد - قه لا چوخه دایه - کوستانی و سارده سیّره - دانیشتوان ٢٩٤ خانو و ٥٥ - سوننی - کورد، ئاوله کانیاو و چۆم - به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، گۆره وی - جاجم - رینگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق. مه لاعمرمه لای ٩ م دئی یه

٤٣ - کاوه مه له - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ٥٩ ک باشوری سه قز - ٣٩ ک چه سه ن سه لاران - له نیوان - دگاگا - سوته، سیفه تاله - دایه - کوستانی و سارده سیّره - دانیشتوان ٢١٤ خانو و ٤٠ - سوننی - کورد - ئاوله کانیاو به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوری و به رهه می تری ئاژه ل داری - شوغل کشت و کال - ئاژه ل داری، ده سکرد، جاجم - رینگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه.

٤٤ - کانامه ت (کانیعمه ت) - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ٧٣ ک باشوری سه قز - ٣٩ ک چه سه ن سه لاران - له نیوان بستم، ئیسحاقاوا و ئاگجه ی، مه ریوان - له ده ک سنوری - کوردستانی عیراق دایه - کوستانی و سارده سیّره - دانیشتوان ٢٣٢، خانو و ٤٢، سوننی - کورد - ئاوله چۆمی جه غه توو کانیاو - به رهه م ده غل، دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوری، شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد جاجم - رینگا - مزگه وت - قوتابخانه - به رق.

٤٥ - که س نه زان - دئی یه که له دیهستانی سه رشپو، به شی شارستانی سه قز - له ٦٠ ک باشوری سه قز ٤٦ ک چه سه ن سه لاران - له نیوان - سماقلو - خورمتا، وه ربنانی دایه - کوستانی و سارده سیّره - دانیشتوان ٩٠٠، خانو و ١٣٩، سوننی - کورد - ئاوله چۆم و کانیاو، به رهه م - ده غل، دانه وئله - سپیایی - رۆن - خوری - تری هه رمی - گشت جوّره میوه - گوێز - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - باخه وانی - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - رینگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه - به رق. مه لاعثمان لای ٩ م دئی یه

خه لکی نه م دئی له بنه ماله ی شیخانی و به شیخانی که س نه زان به ناو بانگن - نه م دئی بویه ناویان ناوه که س نه زان - چون روڤنگای سورشتی و ناوهه وا و له وه رگا و میرگ و زنه و گیاجار و شیووده ره و ده شتی خوا پیدای، نه ونده جوان و دلرفین و تماشایی به، کاتی که به سه ریا رویشتون و چاویان پی که وتوه و سرنجیان داوه، وره یان واق ماوه و له خوبونه ته وه و بی ئیختیار وتویانه - خوانه بی (که س نارانی) چه نده جوانه - جاله و کاته وه ناویان ناوه - (که س نازانی) ورده ورده بوویه - که س نه زان (خوازاناتره)

٤٦ - که مه ره سیاوه - دئی یه که له دیهستانی سه ر شیو، به شی شارستانی سه قز - له ٣٠ ک باشوری سه قز ١ ک چه سه ن سه لاران - له نیوان - بارام - تایشه - که ندولان و ده ر وه زانی سه رتی و صاحب دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتون ١٤١، خانوو ٢٧، سوننی - کورد - ئاوله چۆم و کانیو - به رهه م، ده غل - دانه وئله - سپیایی - زۆن - په نیر - خوری - شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زینگا، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه. مه لا حسن مه لای م دئی ٩

٤٧ - که وره قه لا - دئی یه که له دیهستانی سه رشوو، به شی شارستانی سه قز - له ٣٥ ک باشوری سه قز، ١٥ ک چه سه ن سه لاران - له نیوان - سه رسیف - قشلاخی پرد - عاره به له نگ و خورمتادایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتون ٤٥١، خانوو ٨٤، سوننی، کورد - ئاوله چۆم و کانیو - به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی په نیر - زۆن - خوری - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری، ده سکرد جاجم - گۆره وی - زینگا، ماشین ره و - مزگه وت - نه م دئی له قه دیمه مه وه لافه قتی هه ربوه - ئیستاکه یش مه لامحمد صالحی له ویه وفه قییشی هه یه، قوتابخانه، به رق لوله که شی -

٤٨ - مه زره - دئی یه که له دیهستانی سه رشوو، به شی شارستانی سه قز - له ٣٠ ک باشوری سه قز ٨ ک چه سه ن سه لاران، له نیوان، قشلاخی پردوچه سه ن سه لاران و ره نگه رژان دایه - کوستانی و سارده سیره - دانیشتون ٢٩٤، خانوو ٥٥ - سوننی - کورد - ئاوله چۆم و کانیو، به رهه م، ده غل، دانه وئله - سپیایی - به نیر - زۆن - خوری و په رهه می ئاژه ل - شوغل، کشت و کال - ئاژه ل داری - ده سکرد، جاجم - گۆره وی - زینگا ماشین ره و مزگه وت - قوتابخانه. به رق.

٤٩ - مارزووار - دئی یه که له دیهستانی سه رشوو، به شی شارستانی سه قز - له ٤٦

ك باشوری سه قز ۲۵ حه سه ن سه لاران - له نیوان تالّه جە ژ - سه روه وه - دایه -
 - کویتسانی و سارده سیره - دانیشتوان ۱۲۵، خانو ۲۴، سوتنی - کورد - ئاو له کانیاو -
 به رهه م، ده غلّ، دانه وئله - سپیایی - زۆن - په نیر - خوری، شوغلّ، کشت و کالّ،
 ئازهل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - زینگا - مزگه وت - قوتابخانه. مه لا رحمن ۵ لا
 به رق.

۵۰ - مام سیوه دین - دئی یه که له دیهستانی سه رشپوه به شی شارستانی سه قز -
 له ۶۸ ك باشوری سه قز ۱ ك حه سه ن سه لاران - له نیوان - هه نگه چینه - هه رمیدولّ -
 حاجی عه بدول ومیشیاودایه - کویتسانی و سارده سیره - دانیشتوان ۱۲۳، خانو ۱۹ -
 سوتنی - کورد، ئاوله چۆم و کانیاو - به رهه م، ده غلّ، دانه وئله - سپیایی - زۆن، په نیر -
 خوری - شوغلّ، کشت و کالّ، ئازهل داری - ده سکرد، جاجم، گوزه وی - زینگا،
 ماشین ره و - مزگه وت - مه لا شیخ مجیده لا یه تی

۵۱ - میک - دئی یه که له دیهستانی سه رشپوه به شی شارستانی سه قز - له
 ۷۰ ك باشوری سه قز، ۳۵ ك حه سه ن سه لاران - له نیوان - باینجان - کانی په ری
 سیانزاروقامیشه له دایه - کویتسانی و سارده سیره - دانیشتوان ۲۱۶، خانو ۴۰، سوتنی -
 کورد، ئاوله چۆمی باینجان و کانیاو - به رهه م، ده غلّ، دانه وئله - سپیایی - زۆن - په نیر
 خوری - شوغلّ، کشت و کالّ - ئازهل داری - ده سکرد، جاجم - گوره وی - زینگا، ماشین
 ره و - مزگه وت - قوتابخانه

۵۲ - وه رینانی - دئی یه که له دیهستانی سه رشپوه به شی شارستانی سه قز - له
 ۲۵ ك باشوری سه قز - ك حه سه ن سه لاران - له نیوان - که س نه زان - سه رته سه لته
 که لتو - دایه کویتسانی و سارده سیره - دانیشتوان خانو - سوتنی - کورد - ئاوله
 کانیاو چۆم به رهه م ده غلّ دانه وئله - سپیایی - په نیر - زۆن - خوری شوغلّ - کشت و
 کالّ ئازهل داری - ده سکرد جاجم - گوره وی زینگا - مزگه وت - قوتابخانه - نیستاکه
 چوله

۵۳ - هه رمیدول - دئی یه که له دیهستانی سه رشپوه به شی شارستانی سه قز -
 له ۸۰ ك باشوری سه قز - ۲۸ ك حه سه ن سه لاران - له نیوان مام سیوه دین - حاجی
 عه بدول - قزل وئیل - ك سنوری کوردستانی عیراقدایه - کویتسانی و سارده سیره دانیشتوان

٢١٨ خانوو ٢٤ - سونتی - کورد - ناوله کانیاو و چۆم - به رهه م ده غلّ دانه وئله - سپیایی - په نیر - زۆن - خوری - شوغلّ کشت و کالّ - نازه لّ داری ده سکرده، جاجم - گۆره وی - زینگه، ماشین ره و - مزگه وت، قوتابخانه - هه رمی دۆلّ - یانی دۆلی هه رمی - واده ر نه که وی کاتی کوچکی بناغه ی نه م دی یان داناوه شیوو دۆله ناووزۆره کانی داری هه میان تیدا بووه -

٥٤ - هه نگه چینه - دی یه که له دیهستانی سه رشپوره سه ره شارستانی سه قز - له ٦٥ ک باشوری سه قز - ٣٠ ک حه سه ن سه لاران - له نیوان شپپانه چۆ - سیوه تالّه، مام سیوه دین دایه - کوستانی و سارده سیّره - دانیتشوان ١٠٧ خانوو ٢٠ - سونتی - کورد - ناوله چۆم و کانیاو، به رهه م ده غلّ - دانه وئله - سپیایی - په نیر - زۆن - خوری و به رهه می تری نازه لّ - شوغلّ، کشت و کالّ - نازه لّ داری ده سکرده، جاجم - به مالّ - زینگه، ماشین ره و - مزگه وت - قوتابخانه -

دیکوی گولته په

دیکوی گولته په که له باکوری خوره لاتی سه قزدا هه لکه توه و له ۲۹ دئ پیکهاتوه، دانیشتونانی ۱۰۲۲۶ که سه و زویه ره که ی ۴۸۲/۵ کم، چوار گز شه یه: یانی له هه ر کم چوار گز شه دا ۲۱/۲۱ که سه نیشه جی یه، سنوریش به م جوړه یه:

۱- له باکوره وه به ناوچه کانی: تیکاب (چومی ساروخ) و بۆکان. ۲- له باشوره وه به دیکو کانی: نیمام و تیله کو. ۳- له خوراواوه به دیکو کانی: سه را و ساحیب. ۴- له خوره لاته وه به ناوچه ی دیوانده ره و قه لای که ره فتوه وه نوساوه.
(ثاو)

چومه کانی: خور خوره، ساحیب، سه قز به نیوان خاکی ثم دیکو دا ده ژون، چومی ساروخیش له سنوری ثم دیکو داده بورئ، و هه ر چوار چومه کانیش ده ژئته سه ددی سه قزه وه. به داخه وه به هو ی که م ترخه می لئ- پسر اوانی ولات هیچ که لک و به ره می به خه لکی ناوچه ی سه قز و بۆکان ناگه یه نی، توربینی (مولدی) کاره پای لئ دانه مدزرتندراوه تا کاره با و روشنایی به ولات پدا، ثاوه که یشی بۆ به رزاییه کان نه براوه تا ثاو دیری زهویه کانی بکا له پاش سه دده که یه وه (سه ددی نه وروزلو) ثاو بۆ شاره کانی نازه ربايجان تا ته وریز براوه به لأم شاره کانی سه قز و بۆکان له بهر بی ثاوی له تونیه تیدا خنکیتندراوه، زنجیره گیوی به رزی ۲۵۲۴ که زی (عبدالرزاق) له نیوان دیکانی: سولاکان، کوردکه ند، یورقول و باشیلاخ دایه. زنجیره کتوی (مهلا محمد) له نیوان دیکانی: ئالکه لو، قه یله سون، به دراوا، تاوه قزان، کاریزه، دوزه خده ره، دایه. به رزترین لوتکه ی ثم زنجیره به ناوی لوتکه ی (گاز هه ش) ۲۱۶۷ که ز به رزه، کتوی: رة قیتان، له نیوان دیکانی: گاوه شه له، کانی جه ژنی، ئالتونی خوارئ و کانی نیاز و ثاره بوغلولی خوارئ دایه و به رزترین لوتکه ی ۲۱۵۰ که ز به رزه، قولترین خالی ثم دیکویه، دئی (زولفیله) یه و ۱۴۰۳ که ز به رزه.

وشه ی گولته په، له دو وشه تیکه له، ثم چند براوایه له م باره وه ده ر براوه.

۱- گول: به مانای گول بیت، چون له سه ر ثم ته په گولاله سوره زهوا، به گول ته په، ناوبراوه.

۲- گول: به مانای کورت بیت، چون ثم ته په له ته پولکه کانی ثم لاولای نهوی تر و نرم تره.

۳- گل: به مانای خول بیت، چون ثم ته په توره به زیزه و به خول دوزست کراوه.

دئی گولته په، که له ۶۴ کم سه قز و له سه ر شه قامی ئیسفالتی ساحیب، تیزاوا، له گزی، قه لاکون، یاپشخان، چول مه لو، گولته په داهه لکه توه، به ناوه ندی ثم دیکو دانراوه.

سنوری دئی گولته په به م جوړه یه: ۱- له باکوره وه به چومی ساروخ ۲- له باشوره وه به دئی نه خه راوا ۳- له خوراواوه به دئی تومار قامیش ۴- له خوره لاته وه به دیکانی: حاجی هه سدن و هه با سه ره قه وه نوساوه.

ناوه ی دیکانی به ریزی ئه لف و بی به م جوړه یه:

۱- ته‌ول مومن (ابوالمومن): دئ‌یه‌که له دیکۆ‌ی کولته‌په‌ی فه‌یزول‌لا‌به‌گی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ۵۶ کم باشوری خۆره‌ل‌اتی سه‌قز و ۶ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: زئیوه و سولاکان دایه. کویتانی و سارده‌سیزه، دانیشتوان: ۱۱۱، مال: ۲۱، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و کاریز، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

۲- ته‌خزه‌راوا: دئ‌یه‌که له دیکۆ‌ی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ۶۵ کم باشوری خۆره‌ل‌اتی سه‌قز و ۴ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: به‌رچه‌م و زه‌حیماوا دایه. کویتانی و سارده‌سیزه، دانیشتوان: ۱۲۷، مال: ۲۴، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و کاریز، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

۳- اصحاب: دئ‌یه‌که له دیکۆ‌ی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ۶۴ کم باشوری خۆره‌ل‌اتی سه‌قز و ۲۴ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: کوردکه‌ن و سولاکان دایه. کویتانی و سارده‌سیزه، دانیشتوان: ۲۹، مال: ۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

۴- ته‌یاغچی: دئ‌یه‌که له دیکۆ‌ی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ۷۷ کم باشوری خۆره‌ل‌اتی سه‌قز و ۱۲ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: کوچه‌ته‌لا و خوش‌قشلاخ دایه. کویتانی و سارده‌سیزه، دانیشتوان: ۲۲۷، مال: ۴۲، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، زۆن، خوری، به‌رگن، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، به‌رق.

۵- ئالیا‌ز: دئ‌یه‌که له دیکۆ‌ی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ۶۶ کم باشوری خۆره‌ل‌اتی سه‌قز و ۱۷ کم گولته‌په و له نیوان دیکانی: باش‌بلاغ و ده‌ره‌په‌مه‌دان دایه. کویتانی و سارده‌سیزه، دانیشتوان: ۹۲، مال: ۱۹، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی.

۶- باش‌بلاغ: دئ‌یه‌که له دیکۆ‌ی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ۶۳ کم باشوری خۆره‌ل‌اتی سه‌قز و ۱۵ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: ئالیا‌ر و یورقول دایه. کویتانی و سارده‌سیزه، دانیشتوان: ۳۳۴، مال: ۶۲، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، زۆن، خوری، به‌رگن، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، به‌رق، ناش.

۷- به‌رچه‌م: دئ‌یه‌که له دیکۆ‌ی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ۶۸ کم باشوری خۆره‌ل‌اتی سه‌قز و ۱۰ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: چۆل‌مه‌لو و ته‌خزه‌راوا دایه. کویتانی و سارده‌سیزه، دانیشتوان: ۱۷۲، مال: ۳۲، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و کاریز، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا:

ماشین‌زده، مزگه‌وت، فیږگه، به‌رق.

۸- باله‌قلو: دئی‌یه‌که له دیکوی گولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قر، له ۷۵ کم خوره‌لاتی سه‌قر و ۱۰ کم کولته‌په و قه‌راخی چۆمی سارۆخ و له نیوان دیکانی: تۆمارقامیش و چۆمی سارۆخ دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۱۰۰، مال: ۱۹، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و کاریز، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویله و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زیگا: ماشین‌زده، مزگه‌وت، فیږگه.

۹- په‌چه‌سور: دئی‌یه‌که له دیکوی گولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قر، له ۷۵ کم خوره‌لاتی سه‌قر و ۲۲ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: یازی‌بلاغی و تۆمارقامیش و حه‌سه‌ناوا دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۶۶، مال: ۱۳، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و کاریز، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویله و سپیایی، زۆن، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زیگا: ماشین‌زده، مزگه‌وت، فیږگه.

۱۰- حاجی‌حسه‌ن: دئی‌یه‌که له دیکوی گولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قر، له ۷۰ کم خوره‌لاتی سه‌قر و ۵ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: کولته‌په و کانی سپی دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۱۲۱، مال: ۳۲، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و کاریز، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویله و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زیگا: ماشین‌زده، مزگه‌وت، فیږگه، لوله‌که‌شی.

۱۱- حه‌سه‌ناوای قاشق: دئی‌یه‌که له دیکوی گولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قر، له ۸۰ کم خوره‌لاتی سه‌قر و ۱۵ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: قاشق و خوشه‌ده‌زه دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۱۶۷، مال: ۳۱، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویله و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زیگا: ماشین‌زده، مزگه‌وت، فیږگه، لوله‌که‌شی.

۱۲- چۆل‌مه‌لو: دئی‌یه‌که له دیکوی گولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قر، له ۴۹ کم خوره‌لاتی سه‌قر و ۱۰ کم کولته‌په و سه‌رشه‌قامی ئیسفالتی ساحیب و گولته‌په‌دایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۵۷۶، مال: ۱۰۷، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویله و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زیگا: ماشین‌زده، مزگه‌وت، فیږگه، به‌رق، به‌ریز مه‌لا (سه‌ید ته‌حمه‌د) هیدایه‌تی مه‌لای ئه‌م دئی‌یه، ئاش و ته‌له‌فون.

۱۳- چیچی‌خوار: دئی‌یه‌که له دیکوی گولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قر، له ۳۵ کم خوره‌لاتی سه‌قر و ۱۸ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: دالو و که‌ریم‌اوادایه. کویتسانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۲۳۹، مال: ۴۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویله و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زیگا: ماشین‌زده، مزگه‌وت، فیږگه، به‌رق، لوله‌که‌شی.

۱۴- خوش‌قشلاخ: دئی‌یه‌که له دیکوی گولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قر، له ۷۳ کم خوره‌لاتی سه‌قر و ۸ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: حاجی‌حسه‌ن و ئایاغچی دایه.

کو‌یستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٥٨٤، مال: ١٠٩، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، به‌رق، لوله‌که‌شی.

١٥- خۆشه‌ده‌ره: دئی‌یه‌که له دیکۆی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٥٥ کم خۆره‌لاتی سه‌قز و ١٨ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: یازی بلاغی و سه‌یداوا دایه. کو‌یستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٢٢٧، مال: ٤٢، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، به‌رق، لوله‌که‌شی.

١٦- ده‌ره‌په‌مه‌دان: دئی‌یه‌که له دیکۆی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٧٠ کم خۆره‌لاتی سه‌قز و ٢٢ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: ئالیار و میرسه‌ید دایه. کو‌یستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٢٧٣، مال: ٥١، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

١٧- دالو: دئی‌یه‌که له دیکۆی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٥٢ کم خۆره‌لاتی سه‌قز و ١٦ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: قوتانجوخ و چیچی‌خوار دایه. کو‌یستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ١٣٩، مال: ٢٦، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، به‌رق، لوله‌که‌شی.

١٨- زه‌حیماوا: دئی‌یه‌که له دیکۆی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٧٠ کم خۆره‌لاتی سه‌قز و ٥ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: حاجی‌حه‌سن و باشبلاغ دایه. کو‌یستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٢٢٤، مال: ٤٢، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی.

١٩- زیویه: دئی‌یه‌که له دیکۆی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٥٤ کم باکوری خۆره‌لاتی سه‌قز و ٢٠ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: کورده‌کن و تیگانلو دایه. کو‌یستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٤٦٤، مال: ٨٦، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، به‌رق، لوله‌که‌شی، ده‌فته‌ری ژن‌ماره‌بژین، ئاسه‌واری کۆن باستانی سی‌هه‌زار ساله له‌م دئی‌ دایه.

٢٠- سه‌یداوا: دئی‌یه‌که له دیکۆی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٥٣ کم باکوری خۆره‌لاتی سه‌قز و ١٧ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: کتله‌که‌و و قشلاخی زه‌زا دایه. کو‌یستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ١١٧، مال: ٢٢، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و سه‌دد، به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، به‌رق، لوله‌که‌شی، ئه‌م دئی‌ له قه‌راخی سه‌ددی (قه‌له‌نده‌و) دایه.

٢١- سولاکان: دئ‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٦٢ کم خوره‌لاتی سه‌قز و ٢٢ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: عه‌لیاوا ی کهره‌فتو و نه‌ول مومن دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ١٥٢، مال: ٢٩، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، شوغل: کشت و کال و نازه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

٢٢- عه‌باسه‌ره‌قه: دئ‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٦٨ کم خوره‌لاتی سه‌قز و ٤ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: گولته‌په و خوش قشلاخ دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٨، مال: ٢، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، شوغل: کشت و کال و نازه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت.

٢٣- فه‌یزاوا: دئ‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٨٢ کم خوره‌لاتی سه‌قز و ١٨ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: کوچه‌ته‌لا و شایاغچی دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٢٦٨، مال: ٤٦، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، شوغل: کشت و کال و نازه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

٢٤- قاشوق: دئ‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٧٢ کم باکوری خوره‌لاتی سه‌قز و ١٧ کم کولته‌په دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ١٧٨، مال: ٣٣، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و نازه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، ئه‌م دئ‌ی له سهر سنوری ناوچه‌ی سه‌قز و تیکاب و ٥ کم باکوری دیکانی: کوچه‌ته‌لا و کزوز دایه.

٢٥- قشلاخی زه‌زا: دئ‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٤٧ کم باکوری خوره‌لاتی سه‌قز و ١٢ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: یازی‌بلاغی و چاغلو دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ١٨٠، مال: ٣٤، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، خوری، زۆن، شوغل: کشت و کال و نازه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

٢٦- قوتانجوق: دئ‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٤٤ کم خوره‌لاتی سه‌قز و ١٠ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: قهره‌ناو و یاپشخان دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٢٢٦، مال: ٤٢، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، خوری، زۆن، شوغل: کشت و کال و نازه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، به‌رق.

٢٧- قهره‌ناو: دئ‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٥٩ کم خوره‌لاتی سه‌قز و ١١ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: یورقول و قوتانجوخ دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ١٩٣، مال: ٣٦، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، شوغل: کشت و کال و نازه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، به‌رق.

٢٨- قه‌پلانتو: دئ‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٦٠ کم باکوری

خوره‌لاتی سه‌قز و ٢٥ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: قوزلو و اصحاب دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٨٧٩، مال: ١٦٣، سوننی، کورد، ناو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیایی، چنارستان، گويز، شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل‌داری، زیگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیگره، لوله‌کەشی، به‌رق، ئەم دئ سئ مزگه‌وتی تیدایه.

٢٩- تو‌مار قامیش: دئ‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٧٢ کم باکوری خوره‌لاتی سه‌قز و ٥ کم کولته‌په دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٤٧٦، مال: ٨٩، سوننی، کورد، ناو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل‌داری، زیگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیگره، لوله‌کەشی، به‌رق.

٣٠- کزوز: دئ‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٩٥ کم باکوری خوره‌لاتی سه‌قز و ٢٠ کم کولته‌په و له نیوانی دیکانی: کوچه‌ته‌لا و کوبه‌قزان دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ١٢٩، مال: ٢٦، سوننی، کورد، ناو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل‌داری، زیگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیگره.

٣١- کوبه‌قزان: دئ‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٩٨ کم باکوری خوره‌لاتی سه‌قز و ٢٢ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: کزوز و نخودده‌زه‌ی تیکاب دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ١٩٨، مال: ٣٧، سوننی، کورد، ناو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل‌داری، زیگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیگره، لوله‌کەشی، به‌رق.

٣٢- کوچه‌ته‌لا: دئ‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٨٦ کم باکوری خوره‌لاتی سه‌قز و ١٨ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: کزوز و ئەیاغچی دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٥٣٨، مال: ١٠٠، سوننی، کورد، ناو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل‌داری، زیگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت.

٣٣- که‌ریماوای ثایاغچی: دئ‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٧٨ کم باکوری خوره‌لاتی سه‌قز و کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: کانی سپی و ثالیار دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٢٠٠، مال: ٣٧، سوننی، کورد، ناو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل‌داری، زیگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیگره.

٣٤- کانی سپی (کانی چه‌رمو): دئ‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٧٥ کم باکوری خوره‌لاتی سه‌قز و ١١ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: حاجی‌حه‌سن و ئەیاغچی دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٢٠٢، مال: ٣٨، سوننی، کورد، ناو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیایی، شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل‌داری، زیگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیگره.

٣٥- کوردکه‌ن: دئ‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٥٩ کم باکوری خوره‌لاتی سه‌قز و ٢٠ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: زیویه و سولاکان دایه. کویستانی و

سارده‌سیړه، دانیشتوان: ٢٠٥، مال: ٥٧، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، به‌رق، لوله‌که‌شی.

٣٦- کولته‌په: دینی ناوه‌ندی دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قزه، له ٦٤ کم باکوری خوره‌لاتی سه‌قز و له سهر شه‌قامی ئیسفالته له نیوان دیکانی: چول‌مه‌لو و تومار‌قامیش دایه. کویتانی و سارده‌سیړه، دانیشتوان: ٨٨١، مال: ١٦٤، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چوم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگی سهره‌تای و زانومایی، به‌رق، لوله‌که‌شی، ته‌له‌فون.

٣٧- میرسه‌ی (میرسه‌عید): دئی‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ١٠٢ کم باکوری خوره‌لاتی سه‌قز و ٢٠ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: دهره‌په‌مه‌دان و قه‌لای که‌ره‌فتو دایه. کویتانی و سارده‌سیړه، دانیشتوان: ٩١، مال: ١٧، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

٣٨- یوز‌قول: دئی‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٦٠ کم باکوری خوره‌لاتی سه‌قز و ١٢ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: قهره‌ناو و باش‌بلاغ دایه. کویتانی و سارده‌سیړه، دانیشتوان: ٤٠٦، مال: ٧٦، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چوم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، تری، چنارستان، گویز، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، به‌رق.

٣٩- یازیبلاغی: دئی‌یه‌که له دیکوی کولته‌په به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٤٩ کم باکوری خوره‌لاتی سه‌قز و ١٢ کم کولته‌په و له نیوان دیکانی: وه‌شه‌ده‌ره و چول‌مه‌لو دایه. کویتانی و سارده‌سیړه، دانیشتوان: ٢٢٧، مال: ٥٢، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل و سپیای، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، به‌رق، لوله‌که‌شی.

دیکۆ میره دی

دیکۆ میره دی، که له خۆراوای شاری سه قزدا هه لکه توه و له ٢٤ دی پیکهاتوه، زوبه ره که ی ٥٢٤ کم - ی چوار گۆشه یه و دانیشتوانی ٦٢٧٧ که سه، یانی له هه رکم - یکی چوار گۆشه دا ١١/٩٧ که سه نیشته جێ یه، سنوری ئەم دیکۆ بهم جوړه یه:

١- له باکوره وه به دیکۆ ته موغه ٢- له باشوره وه به دیکۆ کانی: سه رشوی سه قز و (بویه نی) بانه ٣- له خۆره لاته وه به دیکۆ سه رشو ٤- له خۆراواوه به دیکۆ شوینی بانه وه نوساوه.

ئەم دیکۆیه ناوچه یه کی کویستانی له وه رخۆشه که بو ئاژه ل داری لنگه ی که مه. کویستانه به ناو ننگ و بهرز و به دیمه ن و پز خیر و بیر و به ره مه کانی: که لی خان، سه رتون، نه که رۆز، پیرچوپان و ده یان کویستانی پز له گول و زازاوه ی تر له م دیکۆدا هه لکه وتون که هه رکام وینه ی به هه شتی ئه وین و جوانی چۆن بله ی وایه، به بێ وینه یی دا دیاره که ده سکر دی خوایه، ئەم کویستانانه هه م بهزی باو ئاژاوه یان گرته، هه م نم و هه وای به که لکیان بو ژواندن و په رده دان به گیا و گژ له خۆدا زاگرته، ئەم کویستانانه زۆرتری سال جلی سه وزیان پۆشیوه، خه لاتێ نه بزاه ی خویان به خه لک به خشیوه، دار و ده وه نی ئەم کێوانه، بریه تی یه له مانه: گویز، هه رمی، کێویه، بادام، بلالو که کێویه، چالوگ، به ژو، قه زوان، تیرۆ، توتزک. شوغلی خه لکی: کشت و کال و ئاژه ل داری و کارگه ری یه، ئەگه ره ده ولت وه ک پتویسته ئاوژی له خه لکی بداته وه. ئەم ناوچه (وینه ی سه رشو و خۆخۆزه) ده توانی که گوشت و سپایی (زۆن، په نیر، ماست، که شک، که ره) ی شاری سه قز و سه نه بدا، ئیتر با له وه زیاتر نیازمان به په نیری رزیوی بیگانه و زۆنی بێ پیزی ئەم و ئه وه نه میتێ.

ده سکر دی ژنان: قالی، به ره، جاجم، به ژمال، پلاس، لباد، گۆره وی، ده سکتیش، گولدۆزی، شال نانه وه، ماوه یی له مه پیش بزنی مه رز له م ناوچه دا زۆر بو، که له مه ره زه زانک و چۆخه، ده سکتیش، به ژمال، گۆره وی دورست ده کرا، به لام به داخه وه ئیستا به خێوکردنی بز نه مه ره ز له به ژو که توه.

دیی میره دی که له ٢٨ کم - ی سه قز و له سه ره شقامی سه قز - بانه و له قه راخی چۆمی سه قز دا هه لکه وتوه، به ناوه ندی ئەم دیکو دانراوه. سنوری میره دی بهم جوړه یه:

١- له باکوره وه به دی: به له جه ر ٢- له باشوره وه به دیکانی: قه رچه ر و قۆزه ده ره ٣- له خۆره لاته وه به دیکانی: ته موغه و چراغ ویس ٤- له خۆراواوه به هه ر دو سیاده ره وه نوساوه.

(میر) له کور دیدا یانی سه رۆک و گه وه ره چون ئەم دی له ده ورانی کۆندا شوینی ده سه لات دارانی خێلی (گه ورک) بوه بیان وتوه (میره دی) یانی دیی میران یا شوینی میوان، ئاسه واری قه لایه کی کۆن له باکور و باکوری خۆراوای ئەم دی دا نیشان ده دا که له ده وزانی پیشو دا شوینی ده سه لات داران بوه خوا زاناته ره.

ناوی دیکانی به ریزی ئه لف و بێ بهم جوړه یه:

- ١- باوسه‌یین (باباحسین): دئی کۆن بو، له ٢٥ کم باشوری خۆراوای سه‌قز و داویتی باکوری کیۆی به‌ناویانگی سهرتون دایه.
- ٢- به‌له‌جهر: دئی‌یه‌که له دیکۆی میره‌دی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٢٤ کم باشوری خۆراوای سه‌قز و ١ کم ئیسفالتی سه‌قز بانه دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٥٤٣، مال: ١٠١، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، زینگا: ماشین زهو، مزگه‌وت، قوتابخانه، لوله‌که‌شی، به‌رق.
- ٣- پیرومه‌ران (پیرعمران): دئی‌یه‌که له دیکۆی میره‌دی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٤٢ کم خۆراوای سه‌قز و ١٥ کم باشوری ئیسفالتی سه‌قز بانه و له نیوان دیکانی: قولقوله و که‌رویانه دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٣٨١، مال: ٧١، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، زینگا: ماشین زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی.
- کیۆی (شه‌ک‌مه‌یدان) و (داروشکه)، کویتانیکی گه‌وره و له وه‌رداره له‌به‌ینی پیرومه‌ران و ده‌وسینه‌ی بانه‌دایه.
- ٤- ته‌موت: دئی‌یه‌که له دیکۆی میره‌دی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٣١ کم خۆراوای سه‌قز و ٣ کم خۆره‌لاتی ئیسفالتی سه‌قز بانه و ٤ کم میره‌دی و له نیوان دیکانی: میره‌دی، و مازواره دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ١٧٢، مال: ٣٢، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، به‌رگن، شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، زینگا: ماشین زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، به‌رق.
- ٥- چراغ‌وه‌یس: دئی‌یه‌که له دیکۆی میره‌دی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٣٢ کم خۆراوای سه‌قز و ٢ کم باشوری چۆم و شه‌قامی سه‌قز بانه و ١٠ کم میره‌دی و له نیوان دیکانی: به‌له‌جهر و مازو‌جداره دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٢٣٣، مال: ٣٥، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، ته‌زه‌کاری، شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، زینگا: ماشین زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، به‌رق.
- ٦- هه‌مزه‌قه‌ره‌نیان: دئی‌یه‌که له دیکۆی میره‌دی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٤٠ کم خۆراوای سه‌قز و ٣ کم ئیسفالتی سه‌قز بانه و ١١ کم میره‌دی و له نیوان دیکانی: کێله‌شین و که‌رویانه دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٩٨، مال: ١٩، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، به‌رگن، که‌شک، شوغل: کشت و کال و ئازهل داری، زینگا: ماشین زهو، مزگه‌وت، فیرگه، به‌رق، کویتانی (هه‌واره‌پان) له به‌ینی: که‌رویانه و قولقوله و هه‌مزه‌قه‌ره‌نیان دایه.
- ٧- خاپوره‌دی: دئی‌یه‌که له دیکۆی میره‌دی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٤١ کم باشوری خۆراوای سه‌قز و ٢ کم خۆراوای ئیسفالتی سه‌قز بانه و ١٥ کم میره‌دی و له نیوان دیکانی: سیاده‌ر و کێله‌شین دایه. کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٢٧٣، مال: ٥٠، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و

کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت و مه‌لا و فه‌قن، فیرگه، لوله‌که‌شی، به‌رق، کو‌یستانی گه‌وره و به‌سام و دیمه‌نی (سه‌رتون) (مه‌حمود شایه) ر له‌ خۆراوای خاپوره‌دی و خۆره‌لاتی دی‌ی ساوان و سنوری سه‌قز بانه‌ دایه. (قه‌لای ئاوله‌ناو).
 ٨- داراوی:

٩- سیاده‌ری ئه‌حمه‌د(سه‌ری): دی‌یه‌که له‌ دیکۆی میره‌دی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز. له‌ ٣٧ کم باشوری خۆراوای سه‌قز و ٥ کم خۆراوای ئیسفالتی سه‌قز بانه و ١٤ کم میره‌دی و له‌ نێوان دیکانی: وزمه‌له و خاپوره‌دی دایه. کو‌یستانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ٤٣٢، مال: ٥٣، سوننی، کورد، ئاو: له‌ کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی. ئه‌م دی‌ گه‌وره‌ترین (کانی شیشه‌ی چاویلکه و تلویزیونی (تێدایه).

١٠- سیاده‌ری کۆنه (خواری): دی‌یه‌که له‌ دیکۆی میره‌دی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز. له‌ ٣٢ کم باشوری خۆراوای سه‌قز و ٣ کم خۆراوای ئیسفالتی سه‌قز بانه و ١١ کم میره‌دی و له‌ نێوان دیکانی: میره‌دی و کینه‌شین دایه. کو‌یستانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ١٧٦، مال: ٢٤، سوننی، کورد، ئاو: له‌ کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، به‌رق.
 ١١- شیوه‌تو: دی‌یه‌که له‌ دیکۆی میره‌دی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له‌ ٣٧ کم باشوری خۆراوای سه‌قز و ٦ کم خۆراوای ئیسفالتی سه‌قز بانه و ١٠ کم میره‌دی و له‌ نێوان دیکانی: به‌له‌جه‌ر و کو‌یره‌گو‌یز دایه. کو‌یستانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ٢٤٦، مال: ٤٦، سوننی، کورد، ئاو: له‌ کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

١٢- قوره‌ده‌ره: دی‌یه‌که له‌ دیکۆی میره‌دی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له‌ ٣٣ کم باشوری خۆراوای سه‌قز و ٨ کم خۆره‌لاتی چۆم و ئیسفالتی سه‌قز بانه و ٧ کم میره‌دی و له‌ نێوان دیکانی: میره‌دی و هه‌مزه‌قه‌ریان دایه. کو‌یستانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ٢٨، مال: ٢٨، سوننی، کورد، ئاو: له‌ کانیاو و چۆمی سه‌قز، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، ته‌زه‌کاری، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، به‌رق.

١٣- قه‌به‌غلو‌جه: دی‌یه‌که له‌ دیکۆی میره‌دی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له‌ ٣٧ کم باشوری خۆراوای سه‌قز و ١١ کم خۆراوای ئیسفالتی سه‌قز بانه و ٢٤ کم میره‌دی و له‌ نێوان دیکانی: که‌نده‌سوره و که‌ره‌ویان دایه. کو‌یستانی و سارده‌سیره، دانیشتون: ٤٥٢، مال: ٨٤، سوننی، کورد، ئاو: له‌ کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی.

١٤- قه‌ره‌چه‌ر: دی‌یه‌که له‌ دیکۆی میره‌دی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له‌ ٣٤ کم باشوری خۆراوای سه‌قز و ٦ کم خۆره‌لاتی ئیسفالتی سه‌قز بانه و ٧ کم میره‌دی و له‌ نێوان دیکانی:

قوره‌دره و ته‌موته دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٤٣٢، مال: ٣٨، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، که‌شک، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، ناش.

١٥- قولقولّه: دئی بوه و چۆل‌کراوه

١٦- کانی به‌ن: دئی‌یه‌که له دیکۆی میره‌دئی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٣٧ کم باشوری خۆراوای سه‌قز و ٢٠ کم خۆره‌لّاتی ئیسفالتی سه‌قز بانه و ٢٥ کم میره‌دئی و له نیوان دیکانی: قاره‌مان و گوێزی دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٢٢٨، مال: ٤٢، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

١٧- که‌نده سوره: دئی‌یه‌که له دیکۆی میره‌دئی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٣٧ کم باشوری خۆراوای سه‌قز و ٧ کم خۆره‌لّاتی ئیسفالتی سه‌قز بانه و ١٠ کم میره‌دئی و له نیوان دیکانی: ته‌موته که‌سن‌نه‌زان دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٣٠٨، مال: ٥٧، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، که‌شک، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

١٨- کینه‌شین: دئی‌یه‌که له دیکۆی میره‌دئی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٣٨ کم باشوری خۆراوای سه‌قز و قه‌راخی خۆره‌لّاتی چۆم و ئیسفالتی سه‌قز بانه و ١١ کم میره‌دئی دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٤٩٤، مال: ٩١، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، که‌شک، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی، به‌رق.

کینوی (کانی سپی) و (به‌رده زیفناوی) و کینوی (پیره‌یاخ) له باشوری خۆره‌لّاتی کینه‌شین دایه.

١٩- که‌ره‌ویان: دئی‌یه‌که له دیکۆی میره‌دئی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٤١ کم باشوری خۆراوای سه‌قز و ١٢ کم خۆراوای ئیسفالتی سه‌قز بانه و ١١ کم میره‌دئی و له نیوان دیکانی: پیرومهران و قه‌به‌غلّوجه دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ١٣٣، مال: ٢٥، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، خوری، به‌رگن، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی.

٢٠- گوێزی: دئی‌یه‌که له دیکۆی میره‌دئی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٥٥ کم باشوری خۆراوای سه‌قز و ١٨ کم میره‌دئی و له نیوان دیکانی: شیخ چۆپان و کانی‌به‌ن دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٢٧٢، مال: ٥١، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلّه و سپیایی، زۆن، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، زینگا: ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه، لوله‌که‌شی.

کینوی (تیزکه‌توان) له خۆره‌لّاتی ئەم دئی دایه.

٢١- میره‌دئی: دئی ناوه‌ندی دیکۆی میره‌دئی به‌شی ناوچه‌ی سه‌قز، له ٢٨ کم باشوری خۆراوای سه‌قز و قه‌راخی باکوری چۆمی سه‌قز و باشوری ئیسفالتی سه‌قز بانه دایه.

كوڭستانى و سارده سىره، دانىشتوان: ٧٤٧، مال: ١٣٩، سوننى، كورد، ناو: له كانياو و چوم، بهرهم: ده غل، دانه وىله و سپپايى، زون، خورى، كه شك، بهرگن، شوغل: كشت و كال و ئاژه لدارى، زىگيا: ماشين زه، مزگه وت، پاسگاي ئىنتىزامى، حه مام، قوتابخانه ى سهره تايى و زانومايى، ددان پزىشك، پوستان، ته له فون، لوله كەشى، بهرق، فروشگاي هاويارى، نه وت فروشى، به قالى، چاىخانه، ته عميرگاي ماشين، ئاسنگه رى، ئاش، نانه واخانه و چند دوكانى به قالى تىدايه نهم دى دو مزگه وتى هديه.

ناوچه‌ی سنه

ناوچه‌ی سنه که یه کیکه له ۰/ ناوچه کویستانی یه، زه نویره، ئاوو ههوا خوشه کانی پارێزگای کوردستان، ژوبه‌ره که ی ۲۲۸ ک.ی چوارگۆشه‌یه و سنوری به‌م جۆره‌یه:

۱- له باکوره‌وه به ناوچه‌ی دیواندره ۲- له باشوره‌وه به ناوچه‌ی کامیاران ۳- له خۆرهلایه‌وه به ناوچه‌ی قوروه و بیجار ۴- له خۆراواوه به ناوچه‌ی مەریوانه‌وه نوساوه ئهم شارستانه له‌م دیکۆیانە پینکها‌توه

۱- دیکۆی (حوسه‌یناوا) ی باشوری که له ۲۳ دی پینکها‌توه، حه‌شیمه‌تی ۶۳۳۶ که‌سه ژوبه‌ری ۳۸۹ ک.ی چوارگۆشه‌یه - دینی (حوسه‌یناوا) که له ۴۷ پله و ۸ ده‌قیقه‌ی درێژی خۆرهلایه‌تی گرینویچ و ۳۵ پله و ۳۳ ده‌قیقه‌ی خۆراوا‌ی خه‌تی ئیستوادایه، به‌ ناوه‌ندی ئهم دیکۆ دانراوه.

۲- دیکۆی (ده‌وروبه‌ر) له ۳۱ دی پینکها‌توه، حه‌شیمه‌تی ۱۶۴۲۷ که‌سه، ژوبه‌ره‌که‌یشی ۴۸۰ ک.ی چوارگۆشه‌یه. دینی (صلواتاوا) که له ۴۷ پله و ۷ ده‌قیقه‌ی درێژی خۆرهلایه‌تی گرینویچ و ۳۵ پله و ۲۰ ده‌قیقه‌ی باکوری خه‌تی ئیستوادایه‌به‌ ناوه‌ندی ئهم دیکۆ دانراوه.

۳- دیکۆی (ئارینان) له ۱۸ دی پینکها‌توه، حه‌شیمه‌تی ۷۰۷۵ که‌سه و ژوبه‌ره‌که‌یشی ۳۰۵ ک.ی چوارگۆشه‌یه، دینی (ئارینان) که له ۴۶ پله و ۳۲ ده‌قیقه‌ی درێژی خۆرهلایه‌تی گرینویچ و ۳۵ پله و ۷ ده‌قیقه‌ی پانی باکوری خه‌تی ئیستوادایه‌به‌ ناوه‌ندی ئهم دیکۆ دانراوه.

۴- دیکۆی (ئاویده‌ر) له ۱۸ دی پینکها‌توه، حه‌شیمه‌تی ۸۵۷۷ که‌سه، ژوبه‌ره‌که‌یشی ۱۹۴/۵ ک.ی چوارگۆشه‌یه - دینی (حه‌سه‌ناوا) که له ۴۷ پله و ۸ ده‌قیقه‌ی درێژی خۆرهلایه‌تی گرینویچ و ۳۵ پله و ۳۳ ده‌قیقه‌ی باکوری خه‌تی ئیستوادایه، به‌ ناوه‌ندی ئهم دیکۆ دانراوه.

۵- دیکۆی (ژاوه‌رۆ) ی خۆرهلایه‌تی له ۱۷ دی پینکها‌توه و حه‌شیمه‌تی ۸۸۷۷ که‌سه و ژوبه‌ره‌که‌یشی ۲۶۳ ک.ی چوارگۆشه‌یه، دینی (ته‌وریوه‌ر) که له ۴۶ پله و ۴۹ ده‌قیقه‌ی خۆرهلایه‌تی گرینویچ و ۳۵ پله و ۱۰ ده‌قیقه‌ی خه‌تی ئیستوادایه‌به‌ ناوه‌ندی ئهم دیکۆ دانراوه.

ئاوه‌وه‌وا

هه‌وا‌ی ئهم ناوچه‌ سارده‌سیره، به‌لام هه‌وا‌ی (قه‌ساوخانه) و ده‌وروبه‌ری (چۆمی قشلاخ) ئارانه، پله‌ی گه‌رما له‌ هاوینا تا ۳۵ پله و سه‌رما له‌ زستاندا تا ۴۰ پله‌ ده‌ژوا، میزان‌ی بارین به‌ جوری ناوه‌ژاست له‌ سالدا ۵۰ سانتی مېتره.

زمانی زگ ماکی خه‌لکی ئەم ناوچه کوردی سۆرانسی یه، له بۆی شۆیندا زاراوی هه‌ورامیش بره‌وی هه‌یه، خه‌لکی کوردستان به‌ تایبەت دانیشتوی ئەم شۆینه، گشتیان موسلمانن، خاوه‌ن ئیمانن، په‌یزه‌وی بیرو بۆ‌وا‌ی قورئانن، شه‌قامی راستی (سونه‌تی پیغه‌مبه‌ری مه‌زنیان گرتوه‌ و به‌ری ناده‌ن، له‌ ژچه‌ و ریپازی چوار یاری نه‌یی (ابوبکر و عمر و عثمان و علی) درودی خودایان له‌ سه‌رین، لاناده‌ن، ژه‌سم و یاسای هه‌رچوار مه‌زه‌به‌یان پێ باش و په‌سه‌نده‌، به‌لام مه‌زه‌به‌ی شافعیان له‌ لاهه‌ک قه‌نده‌.

زن‌جیره‌ کێوه‌ کانی ناوچه‌ی سنه

زن‌جیره‌ کێوه‌ به‌رز و به‌ ته‌رزو گرنگه‌ کانی لای باکوری خۆراوا و باشوری خۆراوا‌ی ناوچه‌ی سنه‌. به‌م جو‌ره‌یه‌:

١- کێوی ٢٥٥٠ گه‌زی ئاویده‌ری گه‌وره‌ و ٢٣٦٠ گه‌زی ئاویده‌ری چکوله‌ له‌ نیوان شاری سنه‌، نه‌وه‌ره‌، دادانه‌، عه‌مه‌هر بزان، دایه‌.

٢- کێوه‌ کانی شاسوار، وزمان، قله‌وند، ده‌ره‌وه‌زان، له‌ خۆره‌لات و باکور و خۆراوا‌ی دینی، گرماش دایه‌.

٣- کێوی ٢٤٤٠ گه‌زی (مراد انصار) له‌ نیوان کێوه‌ کانی هه‌نگه‌ژال و قازان شکین دایه‌، گه‌رده‌نه‌ی پیچ پیچوو چه‌تون و به‌ناو بانگی (ئاریز) لی‌ره‌دا هه‌لکه‌وتوه‌، شه‌قامی مه‌ریوان - سنه‌ بیره‌دا ده‌روا، له‌ راستیدا ئەم کێوانه‌ به‌ کلکه‌ی ئاویده‌ره‌ ده‌ژمێردرین، که‌ به‌ره‌و باکوری خۆراوا‌ی کشاوه‌ و پالی به‌ چله‌مه‌وه‌ داوه‌، تیره‌شانه‌ کانی به‌ سنوری سورشتی نیوان سنه‌ و مه‌ریوان دانراوه‌.

٤- لوتکه‌ی ٢٦٥٣ گه‌زی هه‌شولی - کێوی سعد و سعید - کێوی قه‌یدا، لوتکه‌ی ٢٥٦٦ گه‌زی نال سه‌خت - کێوی به‌زێه - کێوی گرد گه‌ژول، له‌ نیوان دیکانی، پیران، که‌لاتی، فه‌تره‌ زه‌مین، نه‌ویه‌نگ، وه‌یسه‌ردایه‌.

٥- کێوی ٢٦٦٢ گه‌زی ته‌خته‌ له‌ نیوان دیکانی ته‌خت، هه‌لوان دایه‌.

٦- لوتکه‌ی ٢٦٢٣ گه‌زی هه‌نجیرلی، لوتکه‌ی ٢٧١٥ گه‌زی به‌رد، کێوی خوزه‌، له‌ نیوان دیکانی که‌رجۆ، هه‌ردو مه‌لیکشا، هه‌لوان و وه‌یسه‌ردایه‌.

٧- زن‌جیره‌ کێوه‌ کانی ٢٧٢٦ گه‌زی کوچک هه‌سار، له‌ نیوان، شیان و بیساران دایه‌.

- ٩- کیوی (کوچک خرمل، لوتکه‌ی ٢٠٧٢ گه‌زی له نیوان، ته‌وریوه‌رو، نه‌نده‌رو، ته‌کیه‌دایه. زنجیره‌کیوه‌کانی باکوری خو‌ره‌لآت و خو‌ره‌لآت و باشوری خو‌ره‌لآت‌ی سنه
- ١- زنجیره‌کیوی چوارملان، له نیوان دیکانی ه‌ردوو (ماچکه)، و ه‌ردوو (تازاوا) دایه.
- ٢- کیوی (سولتان) له نیوان دیکانی ماچکه س‌ری و (ثالی پینک) دایه.
- ٣- کیوه‌کانی کوچک ر‌ه‌ش، نادر، ح‌وت نه‌ستیره، له نیوان دیکانی (گزر د‌ره) و (خلجیان) دایه، ده‌که‌لی خلجیان له س‌ر لوتکه‌ی نه‌م کیوه‌چه‌قاوه.
- ٤- کیوی ٢٥٥٠ گه‌زی (یوسف‌سیا) و (شاخه‌چه‌رمو) له نیوان دیکانی (باغچه‌مه‌ریه‌م) و (گزر د‌ره) و (ثالی پینک) دایه.
- ٥- کیوی (قلوز) له نیوان دیکانی (مزره) و (کانی گولزار) دایه.
- ٦- زنجیره‌کیوی (کلودم) له نیوان دیکانی (ئاغ‌بلاغ)، (کانی گزار (تازاوا)، ده‌وله‌تاوای کورکور دایه.
- ٧- زنجیره‌کیوی ٢٦٦٦ گه‌زی (گوژه) له نیوان دیکانی (گورگاوی) (چلیک) (هانیس) و (صلواتاوا) دایه، که چۆمی صلواتاوا، له‌م کیوه‌وه س‌رچاوه ده‌گری.
- ٨- کیوی ٢٧٢٨ گه‌زی (خ‌س‌ره‌و کوژ) و کیوی ٢٤٥٣ گه‌زی (ب‌ناوا) له نیوان دیکانی (س‌ره‌واله) (هندی بلاغ) (سوران) ه‌ردوو (گه‌زگه‌زاره) و (نه‌میراوا) و (هانیس) دایه.
- ٩- کیوی ٢٤٦٠ گه‌زی له نیوان دیکانی (چناران (ته‌جره)، (نه‌میراوا) (میان گوروهران)، (نه‌ران) دایه.
- ١٠- زنجیره‌کیوی به‌رزی ٢٨٣٦ گه‌زی (سراج‌الدین)، کیوی (کانی شینخ)، کیوی ٢٢٠٤ گه‌زی (پشت‌ئاوای) له نیوان دیکانی (نه‌ژان) (سمان) (نه‌شکه‌وتان) (گائیده‌ر) دایه.
- ١١- کیوی ٢٦٦٢ گه‌زی (معارف) کیوی (نه‌ده‌رحه‌ق) کیوی (پیره‌په‌ز) له نیوان دیکانی (کانی سوران) (هوانله) (مارنج) دایه.
- ١٢- کیوی ٢٢١٦ گه‌زی (ته‌ماکو‌جار) له نیوان دیکانی (ده‌ره‌باغ) (ح‌سه‌ناوا) (گراوا) (کانی سوران) (هوانله) دایه.

چومه کانی ناوچه سنه

١- چۆمی قشلاخ که له باشوری بهرزاییه کانی (کانی نیمه‌ژۆژ) به‌ره‌و باکور سهرچاوه ده‌گری، به‌ریز له خۆره‌ه‌لاته‌وه به‌ره‌و خۆراوا به‌م جوړه‌یه.

له کویستانی ٢٠٨٣ گه‌زی نیوان شیرکوژی سهر، سولتاناوای ته‌مه‌لی، یونس‌اوا دیته‌خوارێ و دیکانی (صیدان) و (هه‌مرۆله) به‌جی دێلی و ئاوه‌کانی مه‌نسور بلاغی و (چهرمه‌له) له‌گه‌ل خۆی ده‌با و ده‌ژوا، لقی تری که له خۆراوای کویستانی ٢١٦١ گه‌زی دیی (پشت ته‌نگ) سهرچاوه ده‌گری و دیکانی (که‌ژی که‌ران) و هه‌ردو (سیاسه‌ران) و (کیله‌سپی) به‌جی دێلی، له‌ پشت (یا یینجقلو) هه‌وه له‌گه‌ل خۆی ده‌با و چۆمیلکه‌ی باینجقلوی دیته‌سهر و ده‌ژوا، دیسان ئاوی کویستانی (ئاغ‌بلاغی به‌رقه‌لا)، که به (صادقاوا) و (تازاوا یزن قران) و (باقلاوا) دا، تی ده‌په‌ژێ. له‌گه‌ل خۆی ده‌با و ده‌ژوا، له‌ باکوری (حوسه‌یناوا) ئاوی کویستانه‌کانی (که‌لۆزاوا) و (خزکه) یشی دیته‌سهر، چۆمی (حوسه‌یناوا) (چه‌می شوڕ) که له کویستانه‌کانی نیوان (خلیچان) و (ئالی پینه‌ک) که له حاست ده‌که‌لی (خلیچان) سهرچاوه ده‌گری و به‌ره‌و باکور، به‌ نیوان دیکانی هه‌ردو (ماچکه) و جه‌وریلان دا، تی ده‌په‌ژێ، له حاست دیی (حوسه‌یناوا) له‌گه‌ل خۆی ده‌با و ده‌ژوا، له‌م لای دیی (هه‌باساوا) له‌ ژاست و چه‌په‌وه، ئاوی دیکانی (سهران میرزا) و (قه‌لا ته‌ره‌شکه) که به دیکانی (ته‌فتیله) و (دلوامه‌ده) و هه‌ردو (گزان) دا دیته‌خوارێ، له‌گه‌ل خۆی ده‌با و ده‌ژوا، ئاوی دیکانی هه‌ردو (تازاوا) که له کیوی (قه‌رگۆل) هه‌وه دیته‌خوار، له‌گه‌ل خۆی ده‌با و ده‌ژوا، له‌ نیوان دیکانی (خه‌لیفه‌ ته‌رخان) و (مامۆخ) چۆمیلکه‌ی (باینجۆ) که له کیوه‌کانی (حاجی بابا) و (شیخ مارف) و (سیدزه‌حمان) وه سهرچاوه ده‌گری و دیکانی (باینجۆ) و (بازی زباب) به‌جی دێلی، له‌گه‌ل خۆی ده‌با و ده‌ژوا و له‌ لای دیی (عیسا ده‌ره) وه ده‌ژێته‌ناو (سه‌ددی قشلاخه‌وه)، پاش سه‌دی قشلاخ، به‌ مه‌زرای دیکانی قلیان، نه‌نه‌له، ئاریز، نایی سهر، دا تی ده‌په‌ژێ و له حاست دیی قشلاخ چۆمی صلواتاوا یش له‌گه‌ل خۆی ده‌با و ده‌ژوا، جائه‌مجار له‌ خوار شاری سنه‌وه چۆمی گریاشان، له‌گه‌ل خۆی ده‌با و به‌ نیوان دیکانی (گریزه و قه‌زادیان) و (سهرنجیانه‌ی) خوارێ و (وشکه‌دۆل) و (چنو) و (چناره) دا تی ده‌په‌ژێ و، چۆمی (که‌رجۆ) که به‌ به‌رزایی دیی گه‌رماش، سهرچاوه ده‌گری و به‌ره‌و دیکانی (که‌رجۆ) و هه‌ردو (مه‌لیکشا) و (کیلان) و (زیندان) و (که‌ره‌سی) و (کانی میشکان) و (گه‌نمان) دا دیته‌خوارێ و له دیی (گه‌زنه) تی ده‌په‌ژێ و له پشت دیی (دۆل باغ) ده‌ژێته‌ناو چه‌می قشلاخه‌وه، ئه‌مجار ئاوی دیکانی

(سو) و (هادیاوا) له گه‌ل خۆی ده‌باو ده‌زوا، چۆمی (ده‌رویشان) که له پشت دئی (به‌رزوا) وه به دیکانی (ده‌رویشان) و (کانی قوربانی) و (ده‌رکوله‌دا، تی‌ده‌په‌ژۆ و ده‌ژۆیته چۆمی قشلاخه‌وه، که می ده‌زوا و له نیوان دیکانی (بزانه) و (ئه‌سکه‌ران) دا ده‌ژۆیته ناو چۆمی (گاوه‌رووه) که له مه‌ولا به (سیروان) ناوی ده‌برئ.

۲- (چۆمی گاورۆ) له کویستانی ۲۵۲۹ گه‌زی (کانی که‌وه) له باکوری دیکانی (حه‌یده‌راوا) و (نادراوا) و (کانی شاقولی) ناوچه‌ی کورد زمانی (ئه‌سه‌دئابادی) (هه‌مه‌دان) سه‌رچاوه ده‌گرئ، له نیوان دیکانی (ژۆسته‌ماوا) و (ته‌ویلان‌خوارئ) و (چوارکانی) کۆ ده‌بیته‌وه، ئه‌مجار به‌ره‌و خۆراوا به‌ نیوان دیکانی (ته‌ختی‌شا) و (میوله) و (حوسه‌یناوا) دا ده‌زوا و ناوی دیکانی (دی‌بور) و (میوله‌ی دیته‌سه‌ر و ده‌زوا، له‌ولای دئی (گوداریان) چۆمیلکه (هه‌زارخانی) که له کویستانی ۲۸۳۱ گه‌زی (لۆجال) سه‌رچاوه ده‌گرئ و به‌ دیکانی هه‌زارخانی، سه‌رئ و (دی‌خه‌زۆ) و (چاقر) و (هه‌زارخانی خواریدا) دیته‌خوارئ، له گه‌ل خۆی ده‌باله‌ دئی (تافریانج) تی‌ده‌په‌ژۆ و ناوی کویستانی (که‌مه‌رقوتب) که به‌ دیکانی (کرسوان) و (تازاوا) و (عه‌زه‌باوا) دا دیته‌خوارئ، له گه‌ل خۆی ده‌با، له دئی (نوراوا) تی‌ده‌په‌ژۆ و ناوی دیکانی (چوگان) و (حوسه‌یناوا) و (سولتاناوای) دیته‌سه‌رو ده‌زوا، له نیوان دیکانی (شه‌ریفاوا) و (باوله) چۆمیلکه (ئاوباریک) که له دئی (سه‌رسگار) وه سه‌رچاوه ده‌گرئ، به‌ دیکانی (دی‌نو) و (ئاوباریکی سه‌رئ) و (عه‌لیاوا) و (ئاو باریکی ناوه‌لاست) و (ئاوباریکی خوارئ) و (شه‌ریفاوا) دا تی‌ده‌په‌ژۆ، له گه‌ل خۆی ده‌با و به‌ نیوان خان‌خالجان و (کاکازه‌مان) دا تی‌ده‌په‌ژۆ، له‌وی ناوی کویستانی ۳۲۵۰ گه‌زی (بیر) و کویستانی ۲۸۲۲ گه‌زی (به‌رده‌سپی)، که به‌ نیوان دیکانی (وه‌رمه‌قان) و (فه‌رمانفه‌رمای خوارانی) و (مه‌ی خوارانی سادات) (مه‌ی خوارانی محمدناغا) و (حاجیاوا) و (می خوارانی محمدصادق) و هه‌ردو (چه‌رمه‌له) و (یوسف جه‌رده) و (مه‌نسور عه‌ره‌ب) دا دیته‌خوارئ، له گه‌ل خۆی ده‌با، به‌ نیوان دیکانی (خان جه‌مال) و (جه‌مال په‌ناهی) و (دی عه‌بیاس) و (قومام) و (حه‌سه‌ناوا) و (قه‌لاجوق) دا تی‌ده‌په‌ژۆ، ئه‌مجار چۆمی (گرده‌کانه) که له به‌رزایی دیکانی (گرده‌کانی سه‌رئ) و کویزه‌کانی (چشمه‌کوره‌ی مه‌رزه‌بان، سه‌رچاوه ده‌گرئ و به‌ نیوان دیکانی (که‌له‌ک) و (گرده‌کانی خوارئ) و (گوره‌جوله‌که) و (ئاشه‌جو) و (به‌غدادشا) و (چه‌رکه‌س)، هه‌روا به‌ خۆره‌هلاتی دیکانی (مه‌یدان) و (چوارگا) و (فه‌یروژاوا) و (کوزه‌گه‌ران) و (قه‌لاجوق) دا دیته‌خواری، له نیوان (سلیمان په‌نا) و (جوگه‌که‌ووی سه‌رئ) ده‌ژۆیته ناو گاوه‌رو و ده‌زوا، له نیوان دیکانی (خه‌لیفه) و (دی شیخ) دا، ناوی به‌رزایی دئی

(گورجی به‌یان) و (ثیمام زاده احمد) که به نیوان دیکانی (پایزاوا) و (که‌ل‌که‌ل) و (مه‌یدان) و (کازماوا) و (سهراب سورناوا) و (حه‌سه‌نی) و (سورناوا) و (جو‌سان) دا دیتبه‌ خوار، له‌ گه‌ل‌ خوی ده‌با و به‌ نیوان دیکانی (چه‌مرچای) و (دوگول به‌نده) و (نوسره‌تاوا) دا ده‌ژوا، به‌رابه‌ری (نوسره‌تاوا) له‌ باشوریه‌وه‌، ئاوی دیکانی (سه‌ید جه‌لال) و (شیرکو) که به‌ ناو دینی (گل‌ سپی) دا تی ده‌په‌ژئی، له‌ گه‌ل‌ خوی ده‌با و (عه‌لی ئیحسان) به‌جی دینلی، لی‌ره‌دا (چومی ژه‌ش) که له‌ کیوی (صفاخانه) له‌ پشت دینی (ته‌لخستان) سه‌رچاوه‌ ده‌گری و دیکانی (عه‌لیاوا) و (پشت ده‌ربه‌ند) و (چوارملان) و (که‌نده‌سوره) و (ئه‌لیاسان) و (کانی که‌وه) به‌جی دینلی، له‌ گه‌ل‌ خوی ده‌با و ده‌گاته دینی (تاگای سه‌رئی)، له‌م لاو لای دیوه، ئاوی دیکانی (گورگین ده‌ر) (چه‌فده‌ر) و (کولته‌په)، ه‌دروا ئاوی (دیکانی نه‌ییوا) و (کاکوی سه‌رئی) و (سه‌رابی شیخ حه‌سه‌ن) و (کاکوی خوارئی) و (گول‌سوره) و (دینی خواداد) و (حه‌یدراوا)، ه‌دروا ئاوی دیکانی (زاخه‌ی سه‌ر و خوار)، له‌ گه‌ل‌ خوی ده‌با و ده‌ژوا، (ئاگای خوار) و (ورج) و (له‌مه‌ن باد) به‌جی دینلی، ئاوی دینی (حاجی خان موراد) له‌ گه‌ل‌ خوی ده‌با و (سه‌رچه‌م) به‌جی دینلی، له‌م لای دینی (خه‌لیفه‌ بایر) ئاوی دیکانی (ده‌ره‌قه) و (که‌رگه‌ی) سه‌رو خوار و (نوسره‌تاوا)ی دیتبه‌ سه‌ر و ده‌ژوا، له‌ حاست دینی (ته‌په‌ی سمایل) چومیلکه‌ی (باقراوا)ی دیتبه‌ سه‌ر و ده‌ژوا و دیکانی (شیخ ژه‌ش) ه‌ردو (بان سه‌عید) به‌جی دینلی، له‌م لای (بداروله) ئاوی (ده‌ربه‌ندی گه‌رماجان) له‌ گه‌ل‌ خوی ده‌با و ده‌ژوا، له‌ حاست (صالحاوا) ئاوی دیکانی (وزمانه) و (مه‌یدانه‌ی دیتبه‌ سه‌ر، له‌ نیوان (وشکه‌ده‌ره) و (سیمین‌ده‌ره) دا، ئاوی وشکه‌ دوئی دیتبه‌ سه‌ر، به‌ نیوان دیکانی (تازاوا) (که‌نگره) دا تی ده‌په‌ژئی، له‌ حاست دینی (یوسف ئاوا) چومی (ئایاوله) که له‌ کویستانه‌کانی (هه‌زار هه‌زار) و (چمرگا) له‌ پشت دیکانی (عه‌سراوا) و (کول‌باره) و (ماسان) له‌ باشوره‌وه‌ به‌ره‌و باکور، سه‌رچاوه‌ ده‌گری، دیکانی (نه‌جه‌فاوا) و (ئاساوله) و (کانی له‌یلا) و (هه‌ل‌ئوشان) و که‌چه‌له‌ و (وامسانه) به‌جی دینلی و ده‌ژژیتبه‌ ناو گاورووه، تا ئیره (گاوه‌رو) زئی خوراوی گرتوبه‌ به‌ر، له‌ مه‌ولا به‌قه‌راخی خوره‌لاتی شه‌قامی سنه، (کامیاران) به‌ره‌و باکور با ده‌خوا، دیکانی (گاوشان) و (عه‌باساوا) به‌جی دینلی، لی‌ره‌دا، چومی (ئه‌میراوا) که له‌ به‌رزایی دیکانی (مارنج)، (گائیده‌ر)، (ئه‌شکه‌وتان)، (قوزی ده‌ر)، (مه‌یموناوا) و (غولاماوا) سه‌رچاوه‌ ده‌گری و دیکانی (هواریان)، (احمداوا)، (کیله‌گولان)، (ئه‌میرئاوا)، (موچش)، (په‌نیران)، (قورخ)، (کویک) و (مجیداوا) به‌جی دینلی، له‌ گه‌ل‌ خوی ده‌با، له‌ سئ ری‌یانه‌ی (سنه) (کامیاران) (دی‌گولان) به‌ره‌و باکور له‌ شه‌قامی سنه ده‌په‌ژیتبه‌وه، له‌ولای (برایماوا) وه‌ ئاوی (نشوری خوارئی)ی دیتبه‌ سه‌ر، دیکانی

(فهقی سلیمان) و (تازاوا) به جی دئی، ئاوی (دۆل که رۆی) دیته سهر و به نیوان دیکانی (عهلیاوا) و (قهران) دا ده‌زوا، له حاست دئی (به‌رده‌سپی).

(چۆمی نه‌زان) که چۆمی کاوه و چۆمی شینه‌یشی پی ده‌وتری، له کویستانی به‌رزی ۲۸۳۶ گه‌زی (کانی شوخه‌ی پشت (نه‌زان) و به‌رزایی دیکانی (ته‌جهره) و (چناران) سهر چاوه ده‌گری و به نیوان دیکانی (نه‌زان) و (سمان) و (ده‌ره‌باغ) و (قه‌سریان) و (پوریان) و (موینه) و (شینه) و (له‌نجاوا) و (شیلان) و (عهلیاوا) دا تی ده‌په‌زی، له نیوان دیکانی (ئه‌سکه‌ران) و (بزلا‌نه)، چۆمی قشلاخ له گه‌ل خوی ده‌باو ده‌زوا و چۆمی (گلین)ی دیته سهر، له مه‌ولا به (چۆمی سیروان) ناو ده‌بری و ده‌زوا، له ولای دئی (نزار) وه ئاوی دیکانی (نیه‌ر) و (ته‌نگی سهر)ی دیته سهر و ده‌زوا، ئاوی دیکانی (طا) و (پشاوا)یشی دیته سهر، به نیوان دیکانی (پیرباغ) (سمویده‌ر)، (ئه‌نار له)، (سهر‌زیژ) (دژن) دا تی ده‌په‌زی، (گواز) و (تفین) به جی دئی، لی‌ره‌دا ئاوه‌کانی (لۆن) و (شاهین) که له کیوی ((۲۵۲۵ گه‌زی) زه‌زنه و به‌رزاییه‌کانی (که‌لاتی)، (لۆنی سادات) و (گاوانه) دیته خوار و به دیکانی (چورسانه) و (زیویه) و (مه‌یسوری) دا تی ده‌په‌زی و له حاست دئی (تیه‌له‌کو) به ناوچۆمی (ته‌نگی وهر) ده‌زوا، له قه‌راخ دئی (ته‌نگی وهر) ئاوی باکوری لوتکه‌کانی ۳۱۶۹ و ۳۰۶۷ و ۲۳۰۲ گه‌زی کیوی به ناوبانگی (شاهو)ی دیته سهر و، به باشوری دیکانی (بوژیده‌ر) و (په‌یکانی) و (زمان گریوه) دا تی ده‌په‌زی و له قه‌راخ دئی (پاله‌نگان) ده‌زۆیته ناو (سیروانه‌وه) و به نیوان (دیوزه‌ناو) و (جولانده) و (ده‌له‌مه‌زر) و (کونج) و (ول) و (ده‌شتی قه‌لی) و (زوم) و (ئه‌سپه‌زیژ) و (زودبار) ده‌زوا و له نیوان (ئه‌سپه‌ریژ) و (نوبین) و (عه‌بیاساوا) دا لقی خوراوی (سیروان) ده‌بی، له مه‌ولا ههر دو لقی سیروان به‌ره‌و باشور، داده‌په‌زی و ده‌زوا، که له چۆمی (گرده‌لانی) مه‌ریواندا، تاله سنور ده‌په‌زیته‌وه باسمان لی کردوه

ئاوی خواردنه‌وه‌ی شاری سنه له ده‌ورانی پیشودا زۆر به‌که‌م و کوزی، له کاریز و کانیاوان وه ده‌س ده‌هات. به‌لام ئیستا ئاوی خواردنه‌وه‌ی شاری سنه له سه‌د (گۆلی) قشلاخه‌وه دابین ده‌بی.

(چونیه‌تی سه‌ددی قشلاخ)

نهم گۆل (سه‌دد)ه که له (١٥.ک.ی) باکوری شاری سنه‌دایه، له بهر ئاو‌ه‌ژۆی نیوان دیکانی ساروقامیش، ساتیله، قلیان، تیرگران، عیساده‌ر، مامۆخی سهر و خوار و چرند و له سه‌رچۆمی قشلاخ به‌ستراوه، دیواری نهم سه‌دده، له نیوان کیوه‌کانی دئی: ساتیله و تیرگران‌دا، داژێژ راهه، (ساتیله) له ٤٦ پله و ٥٧ ده‌قیقه‌ی درێژی گرینویچ و ٣٥ پله و ٢٤ ده‌قیقه‌ی پانی خه‌تی ئیستوادایه، (تیرگران) له ٤٧ پله و ١ ده‌قیقه‌ی درێژی گرینویچ و ٣٥ پله و ٢٥ ده‌قیقه‌ خه‌تی ئیستوادایه.

مه‌به‌ست له دورست کردنی نهم سه‌دده:

- ١- دایین کردنی ئاوی خۆرادنه‌وه‌ی شاری سیسه‌ده‌زار که‌سی سنه
- ٢- دایین کردنی ئاوی کشت و کالی زه‌ویه‌کانی ده‌ورو به‌ر، به‌لام تا ئیستا بۆ کشت و کال به شیوه‌ی ئاو‌دێری تازه‌که‌لکی لێ وه‌ر نه‌گیراوه.
- ٣- مه‌هاری ئاوی چۆمه به‌ خێر و بێره‌کان، به‌رگرێ سیلاوی پایز و به‌هاران
- ٤- دایین کردنی هیزی کاره‌با (به‌لام به‌ داخه‌وه تا ئیستا بۆ کاره‌با که‌لکی لێ وه‌ر نه‌گیراوه.
- ٥- به‌دی هینانی ژوانگای سه‌ر سه‌وز و گه‌ش له ده‌ورو به‌ری شاری سنه.
- ٦- په‌روه‌رده‌ کردن و په‌ره‌دان به‌ ماسی؛ دایین کردنی (پروتوئین)ی پێ‌وسیت کورته‌یی له‌ تایبه‌ته‌کانی نهم سه‌دده:
- ١- گشت ئاوی که‌ ده‌ژژێته نهم سه‌دده‌وه ٢٢٤ میلیون گه‌زی چوار پالوو (موکه‌عه‌ب)ه
- ٢- ئاوی که‌ له‌ سال‌دا قابیلی ته‌نزیمه ١٠٥ میلیون گه‌زی چوار پالوه.
- ٣- نه‌وپه‌ژێ درێژی سه‌دده‌که ١١/٥ کیلومیتره.
- ٤- کاتی ئاو له‌ لیواری سه‌دده‌که‌وه سه‌رژێژ ده‌کا، (٢٨٠) میلیون گه‌زی چوار پالوو (موکه‌عه‌ب) ئاو ده‌گرێ.

٥- روبه‌ری ٩٣٤

٦- به‌رزی نهم سه‌دده ٩٠ گه‌زه.

٧- درێژی تاجی سه‌دده‌که ٣٠٠ گه‌زه^(١).

نهم سه‌دده له‌ پیش ئینقلاب‌دا ده‌ستی پێ‌کرا، به‌لام دوا‌ی ئینقلاب ته‌واوکرا، له‌ حاالی

حازردا ٦ جوړه ماسی له بنه مالهی که پور، بیجگه له ماسی خو مالی، تیدا ده‌زی.

شاری سنه: سلیمان خانی ئارده‌لان، فرمانره‌وای کوردستان کاتی شایه تی (شاصفی صفوی) له سالی (١٠٤٦.ک) پایته ختی فرمانره‌وایی خوئی، له قه‌لای عاسته‌می حه‌سه‌ناوا گوئی‌زوه بو سنه و له سدر ته‌پدی ناوشار، ناوه‌ندی حکومه‌تی ئارده‌لانی دازژاند، نه‌مامی سدر به‌خوئی چه‌قاند.

تایبه‌ته‌جه‌غرافیاکانی شاری سنه بدم جوړه‌یه:

١- دریژی له گرینوچه‌وه ٤٧ پله‌یه

٢- پانی له خه‌تی ئیستواوه ٣٥ پله و ١٩ ده‌قیقه‌ی باکوری‌یه

٣- ٤٩٥ گز له تاران به‌رزتره

٤- له ٤ پله و ٤٤ ده‌قیقه‌ی خو‌راوای تاران‌دایه، ته‌فاوه‌تی سه‌عاتی له گه‌ل تاران‌دا ١٨ ده‌قیقه و ٥٦ چرکه‌یه، کاتی تاران سه‌عاتی ١٢ بئی، سنه ساعتی ١١ و ٤١ ده‌قیقه و ٤ چرکه‌یه.

(زیگاو‌بان)

الف: له باکوره‌وه سنه تا دوژی‌یانه‌ی دیواندره - بیجار (٩٠.ک)ه، له ویوه تا بیجار (٥٠.ک)ه، له ویوه تا دیواندره (٧.ک)ه، له دیواندره‌وه تا سه‌قز (٩٢.ک)ه، سنه تا بانه (٢٣٩.ک)ه ب: له خو‌ره‌ه‌لاته‌وه به‌ره و تاران، گهرده‌ی صلواتاوا و ٥ تونیلی ده‌بژی تا (دی گولان)، (٥١.ک)ه، له ویوه تا قوروه (٣٧.ک)ه، له قوروه تا (همه‌دان) (٩٠.ک)ه.

ج: له باشوره‌وه گهرده‌نه‌ی (مرواری) ده‌بژی، تا کامیاران (٧٢.ک)ه، له ویوه تا کرماشان (٨٧.ک)ه

د: له خو‌راواوه به‌ره و مەریوان، گهرده‌ی به‌ناوبانگی (شاریز) ده‌بژی، له حاست دیی (تیرتیز) زیگایی، که به‌گهرده‌نه‌ی (گازان) دا ده‌زا، به‌ره و باکور جیا ده‌بیسته‌وه، به‌لام راسته‌و راست شه‌قامی ته‌سلی به‌دی (نگل) و (سه‌ولاوا) دا ده‌زا و ده‌گاته‌ مەریوان، سنه تا مەریوان (١٢٦.ک)ه

گه‌وه‌که کو‌نه‌کانی شاری سنه: گه‌زه‌کی جه‌وراوا، دو‌مه‌کان، سدر ته‌پۆله، قه‌لاچوالان، له باکوری خو‌راوا، گه‌زه‌که‌کانی ناو‌قه‌لا، قه‌تارچیان. له باشوری خو‌راوا، گه‌زه‌کی ئاغازه‌مان،

جوله که کان، ندرمه‌نیه کان، له باشوری خۆره‌ه‌لّا تا، گه‌زه‌کی چوارباغ، پیرمحمد، له خۆره‌ه‌لّا و باکوری خۆره‌ه‌لّا تی شاردایه.

دیاره ئیستا شاری سنه، زۆر گه‌وره‌بوته‌وه، له لای خۆراوا و باشوری خۆراوا تا داوینی کیوی میژویی و پرپیت و بهره‌که‌ت و زۆرجوان و دلفین و خه‌م‌زه‌وینی (ئاویده‌ر) چوه، دیی که میژی له باوش‌گرتوه، تا پادگانیش په‌لی هه‌لخستوه، له لای باکور، گه‌زه‌کی فه‌یزاوا، تا پولیسی‌زا، گه‌یشتوه، له لای خۆره‌ه‌لّا ته‌وه تا هه‌باساوا و فەرجه‌زویشته‌وه، له لای باشوره‌وه تا سه‌ر چۆمی قشلاخ و نزیک (فرۆکه‌خانه) گه‌یشتوه.

کاره‌با: کاره‌بای شاری سنه، وه‌ک کاره‌بای گشت کوردستان له (موڵدی) کاره‌بای (هه‌مه‌دان) و (سه‌ددی ندره‌سه‌وه) که‌لک وهرده‌گرێ. چون هیچ شوێنێکی کوردستان (موڵدی) کاره‌بای تێدا نیه.

شاری سنه له سالی (١٣٤٥)ی هه‌تاوی (١٥٠٦٦٤) که‌س، له سالی ١٣٥٥ هه‌تاوی (١٦٢٢٨٩) که‌س دانیشتی بوه. به‌لام به‌رابه‌ری سه‌رژوماریی سالی ١٣٦٥ هه‌تاوی هه‌شیمه‌تی گه‌یشتوه‌ته (٢٠٣٩٧٥) که‌س.

خه‌لکی سنه وه‌ک خه‌لکی ده‌وروبه‌ر په‌یژه‌وی ژیبازی زانای پایه‌به‌رز ئیمام (محمدی شافعی)، به‌لام شاری سنه چهند مالی جوله که و بژی ندرمه‌نیشی تێدا یه.

ده‌سکردي پیاوان: نازک‌کاری وه‌ک ته‌خته‌ن‌رد و شتی تر، ده‌سکردي ژنان قالی و قالیچه‌ی تایبه‌تی سنه. ئهم شاره هه‌رچهند ناوه‌ندی پارێزگاری کوردستانه. به‌لام هیچ کارخانه‌یه‌کی گرنگی تێدانی یه. لهم دوا‌یی یه‌دا بۆیار وابوو کارخانه‌یه‌کی چیمه‌نتو (سیمان) له (دیوانده‌ره) له سه‌رچۆمی (قزل‌وه‌زان) دا‌بنری، به‌لام به‌ چهند هۆیه‌کی ناوته‌نی له‌و ییان گویزاهه و به‌ردیانه ناوچه‌ی بیجار.

(کعبه الله) ههولین مالی خواپه رستی له سهر عه رزا

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ^(١) - ههولین مالی که بو تاک په رستی و یه کیه تی و داد، شاره زایی خه لک و زئی پیشاندانی ئاده می زاد، وه ک بزئی له زانا کان ده لین، له پیش ئاده ما دورست کراوه، فریشته یا جانی به ده ورا گه راوه ^(٢) مالیکه له شاری پیروزی (مه ککه) و به مالی خودا ناسراوه، نه و مال له زور پیروز و به خیر و به که لکه، زه مزی یه کیه تی و برایه تی خه لکه، پاشان هه زه تی ئاده م، درودی خوا ی لی یی هه مو ده م، به فهرمانی خودای تاکی یی وینه، دور له نه مرو و سبه یئی و دوینه، دیسان نه خشه ی مالی خوا (کعبه الله) ی کیشا، خه لکی بولای راکیشا، مزگه وتی به سده نگر دانا، بو شه ز له گه ل شه ی تانا، (کعبه الله) ی دورست کرد، شه ی تانی دهر به دهر کرد، چون (مالی خوا) به شکویه، تیشکی تیژ و کو کویه، له دور دل ده بزویئی، به دکاران ده تاریئی، پاشان به رز نه کاته وه، به ره و خویان ده باته وه، تاکاتی (شیث) و (ادریس)، نه م مال له هه ر ئاوا بو، به لام پاش طوفانی (نوح)، روزئی له که ل ئاوا بو، سیلاوی ئاوا دای پو شی، نه تینی مانه جو شی، پاشان خودا وه ند ویستی، بنیری خو شه ویستی، تا سهر له نوی مالی خوا، به بیرى چاک و بزوا، بو خواپه رستی و نویژان، رامالینئ دهر دو ژان، دیسان ئاوا کاته وه، خه لکی زوی تی کاته وه، چون مزگه وتان گش کاتان، هه رجیی په رستنی خوان، (وَإِنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا) ^(٣) کزنوش هه ر بو خودایه، لادان له ری خه تایه، تو به نده و نه وه مه ولایه، که وا بوو خو ت زامه نی، هاوه لی بو دا مه نی، بو فهرعانه و تنگانه، هه ر خوا، فریا زه سمانه. مزگه وت شوینی پاکانه، جیی بزوا و بیرى جوانه، فیهرگی دهرس و قورئانه، پاکه و زوانگه ی خوایه، نزاله وی گیرایه - هو ی تواننه وه ی تاوانه، شاهیدی به ندگانه. خودای گه وره له سهر زه وی (فدان آرام) ی ته و زات و (که لده. بساییلوم، بابل) ی کون و (هه ولیر) ی کوردستانی ئیستا که، هه زه تی ئیبراهیم به پیغه مبه ری هه ل ده بژی ری، تا نه سپارده و فهرمانی تاک په رستی خو ی یی بسپی ری.

له م چه ر خه دا خه لکی ولات، بت په رست بون گش کات و سات، له زوی گو مرایى و نه زانی، بتیان به خوا ی خو ده زانی، بیان وابو له تنگانه، بت ده یان خاته فهرعانه. به لام ئیبراهیم

١- سوره تی آل عمران نایه تی ٩٦

٢- تفسیر آلوسی ج ١ و تاج الاصول ج ١

٣- سوره تی اهلن نایه تی (١٨)

چرا بو، بۆر ییواران هه‌ل کرابو. ئیبراهیم ده‌چیتته بته‌خانه، ده‌شکینتی بت دانه دانه، ده‌س له‌ بستی گه‌وره‌ نادا، تا له‌ گومرانی یان لادا، کاتێ دیان بتان له‌ تن، بێ ده‌س و ده‌سه‌لات وه‌ک په‌تن، ده‌لێن بۆ بته‌ کانمان شکاوه‌؟ له‌ عام شکۆمان زراوه‌، ئیبراهیم ده‌لێ وادیاره‌، بستی گه‌وره‌ تاوانباره‌. نه‌وه‌ی ته‌وری له‌ سهرشانه‌، خاوه‌نی سوچ و تاوانه‌، ده‌لێن خو‌ئه‌وان نه‌زانن، بێ ده‌م و ده‌ست و زمانن، بێ ده‌سه‌لات و بێ وزه‌ن. له‌ سهر نه‌هاتن به‌ گزه‌ن، ئیبراهیم ده‌فه‌رمی: أَقْتَعِبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ. أَفِ لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ^(١)

بێجگه‌ له‌ خودای بێ وینه‌ی تاک، هه‌رچی هه‌یه‌ تێکرا سه‌رپاک.

به‌نده‌ و فه‌رمانبه‌ری خوایه‌، بێ خودا هه‌یچیان له‌ ده‌س نایه‌، مانگ و روژ و ته‌ستیران، رام و فه‌رمانبه‌ری خوان، ئاده‌می هه‌رچی به‌ شکۆ بێ، عیلم و پارێزێ وه‌ک کو بێ، ناگاته‌ نه‌و مه‌قامه‌، یا نه‌و پله‌ و مه‌زامه‌، که‌ وه‌زه‌ن له‌ خه‌لکی لادا، یا ده‌سی شه‌یتانان با دا، مالیان له‌ قازانجان پێکا، یا خه‌مانیان له‌ دڵ ده‌رکا، بت که‌ تاشرای خه‌لکه‌، که‌ی به‌ قازانج و به‌ که‌لکه‌، (نه‌مروود) یش ئاده‌می زاده‌، ها‌کا مردن ده‌ستی با‌دا، که‌وابو هه‌ر خوایه‌ باقی، نه‌وی دی نامینی تا‌قی، ئیبراهیم هه‌قیان بێ ده‌لێ. وه‌ک ژۆر به‌یان له‌ که‌ل هه‌لێ. به‌لام نه‌وان هه‌ق نابیسن، که‌رن، لالێ، کویرن، سیسن، ده‌لێن خه‌لکینه‌ هه‌راکه‌ن، به‌ پشتیوانی خواکان واکه‌ن، به‌ دژی ئیبراهیم زراوه‌ستن، مه‌نجه‌نیقی له‌ بۆ به‌ستن، به‌ گزی ئاور بی سوتینن، زیشدی هه‌ق خوازی ده‌ریینن، به‌لام خودای بینای چاوان، ئاگا به‌ ناشکار و نیهان، ده‌لێ ئاور مه‌یسوتینه‌، وایش سارد به‌وه‌ مه‌ی ته‌زینه‌.

(نه‌مروود) له‌م ولاته‌ شابو، له‌ حاست هه‌ق چاوی نوسابو، ده‌یوت من خوام له‌ سه‌رزه‌وی، بێ جیاوازی به‌رزی و نه‌وی، ئیبراهیم فرستاده‌ی خوایه‌، مو‌عجیزه‌ی گه‌وره‌ی له‌ لایه‌، (نه‌مروود) به‌ نه‌رمی ده‌دوینی، به‌لکو به‌ خوا ئیمان بی‌نی، ده‌لێ (نه‌مروود)، خوا بناسه‌، هه‌ر زێگای خوایه‌ سه‌ر راسه‌، گوێ له‌ فه‌رمانی هه‌ق گره‌، زوو له‌ سته‌م ده‌س هه‌ل گره‌، ورد ورد به‌ خو‌تا بزو‌انه‌، خو‌ت به‌ خوداوه‌ند مه‌زانه‌، ته‌تویش هه‌ر ئاده‌می زادی، کاتێ خه‌مبار ساتی شادی، هه‌ر خودای بێ وینه‌ خودایه‌، بێ خودا هه‌یچت له‌ ده‌س نایه‌، (نه‌مروود) ده‌لێ خوا کامه‌یه‌؟ ئاگای له‌ واته‌ی خامه‌یه‌؟ ئیبراهیم ده‌لێ: خوی من گیانان ده‌دا و گیان ده‌ستینی، به‌نده‌ به‌ نه‌رمی ده‌دوینی. (نه‌مروود) ده‌لێ: منیش وامه‌، له‌ زوی گه‌وجی ته‌و نه‌فامه‌، ده‌نیرێ دو (به‌ندی) دینن، سه‌ری یه‌کیان ده‌په‌رینن، نه‌وی تریان ئازاد ده‌کا، به‌ گومانی خوایش هه‌ر واده‌کا، ئیبراهیم ده‌لێ: خوی من له‌ خو‌ره‌ه‌لاته‌وه‌، ته‌و ژۆره‌ی تیشک ته‌داته‌وه‌، ده‌ی بزوینی و هه‌لێ دینی، ته‌تویش وه‌ره‌

خوت بنوینه، لای روژاوا خور هه ل بینه، پاش ئهم و تاره ئاوداره، (نهمروود) نای مینئ هیچ چاره
فَبِهْتَ الْذِي كَفَرْتُ^(١) سدری سوژه و زه لیل و مات: کهوته سدر زئی هات و نه هات

(کوچی حه زره تی ئیبراهیم)

قَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي سَيَهْدِينِ^(٢) پاش ئهم رووداوانه، حه زره تی ئیبراهیم دل هه ل که نه ی
ناو خزمه کانی ده بی، به ره و شاری (ناور)^(٣) که لدانی زئی ده که وهی، پاشان له و یوه ده چیتته
(حاران) پاشان له ویش کوچ ده کا و له گه ل (ساره) ی خیزانی و حه زره تی (لوط) ی برازای به ره و
(فلسطین) زئی ده که وهی، پاش ماوه بی حه زره تی (ئیبراهیم) له حه زره تی (لوط) ی برازای جیا
ده بیته وه، (لوط) به ره و شاره کانی (ساروم) و (عاموره) له (نهمروود) زئی ده که وهی، حه زره تی
ئیبراهیمیش به ره و ولاتی (مصر) سهر ده که وهی، کاتی ده گاته ولاتی (مصر) هه والی پی ده درئ،
که شایه کی به دکاری سته مکاری لی به^(٤)، نه وهی خودا نه ی لی کردوه واده کا، به زور ژنی
میژدار داگیر ده کا، له م کاته دا (ساره) ی خیزانی (حه زره تی ئیبراهیم) کراسی لوی دزی بو، له
سنوری (حه فتا) سالی تی په ز بیو، به لام هیشتا موژده ی ئیسحاقی پی نه درابو، به و حاله ییش له
جوانی دا تاکه، وه ک روژی ئاسمانه. پاکه، له بهر ئهمه حه زره تی ئیبراهیم ده لی: نه گهر نه
سته مکاره بزانی تو خاوه نی میژدی، داگیرت ده کا به نامهردی، جا چاک وایه بلئی، ئیمه خوشک
و براین، چونکه بو دین هه ر دو چراین، به م جوړه، کاتی پاده نینه خاکی (مصر) مهرزه بانان هه وال
ده بهن بو (شا) و پی ده لین، (ژنی) هاتوه ته ولاتی تووه، نه پهری نه ئاده می نه ی کردوه به بووه،
به تو نه بی لایه ق به که س نی به، شا ده نیژی و (ساره) خاتونی له لا حازر ده کرئ، شا

ده بیینی که ساره خاتون، له عه یب و عاران به ری به، به جوانی ده یان پهری به، پاشان حه زره تی
ئیبراهیم، به فهرمانی خودای عه لیم، په نا ده باته بهر نو یژان، تالیی لادا دهر د و ژان، کاتی (شا)
(ساره) خاتون ده بیینی، خوی بو راگیر ناکرئ، له حه یوه تا ها کا به ری، (شا) دهستی خدیانتی بو
دریژ ده کا، به لام خود له بنا دهستی وشک ده کا، پاش دیتنی ئهم حاله، (شا) ده که ویتته پارانه وه و
لاله، ده لی له خودات پیاریوه ده سم چایی، چیت ده وی فهرمان ده دم وایی، (ساره) خاتون له

١- سوره تی البقره ئایه تی ٢٥٨

٢- سوره تی الصافات ئایه تی ٩٩

٣- ناو شاری بو له قه راخی خوراوی چومی فورات

٤- ئهم شایه ناوی (الهکسوس) بو

خودای ده‌پازیت‌هوه، خودا ده‌ستی (شا) وه‌ک خوئی لئی ده‌کاته‌وه، به‌لام دیسان (شا) دزه‌ی بو ده‌کا، خودای گه‌وره و پاریزه‌ریش له هه‌وه‌لی خرابتر لئی ده‌کا، (شا) ده‌لی (ژنه‌که) له خوداتم بو بیازیه‌وه، سویندم به خودات ئیتر وه‌زنت پی ناگه‌یینم، له‌وه زیاتر زه‌نگی به‌د ناویم نازرینم، (ساره) خاتون له خودا ده‌پازیت‌هوه، شا ده‌ستی چا ده‌بیته‌وه، (شا) ده‌نیری به‌دوی ئه‌و که‌سه‌ی که (ساره) خاتونی بو هیناوه، پی ده‌لی یا خوا به‌خیر نه‌چیته دواوه، تو ئینسانت بو نه‌هیناوم، به‌لکو شه‌یتانیکت لئی هان داوم، بژۆ له ولاتی (مصری) ده‌رکه، هاجه‌ره‌ی که‌نیزیشمی پیشکه‌ش که، ساره خاتون پاشان به (هاجره) وه ده‌گه‌زیت‌هوه بۆلای حه‌زره‌تی ئیبراهیم، حه‌زره‌تی ئیبراهیم ده‌لی هه‌وال چی‌یه؟ (ساره) خاتون ده‌لی خودا له‌سه‌ری کرده‌وه، ده‌ستی ئه‌و تاوانباره‌ی لئی دور خستمه‌وه، ئه‌و کلفه‌ته‌یشی پیدام. تا بژۆینه‌وه بۆ فدان آرام^(١). پاشان حه‌زره‌تی ئیبراهیم هاجه‌ره‌ماره ده‌بژی، خودا له هاجه‌ره حه‌زره‌تی (ئیسماعیلی) پی‌ده‌دا، هیشتا (ئیسماعیل) به‌ر مه‌مکانه ده‌بی، له‌گه‌ل هاجه‌ره‌ی دایکیدا هه‌لیان ده‌گری، به‌ره‌و سه‌ره‌زه‌وی (حجاز) ده‌روا و له شوینی ئیستا که‌ی ئاوی (زمزه‌م) دایان ده‌نی، هه‌مانه‌یکی نان و مه‌شکوله‌یی ئاویان بو داده‌نی و به‌جی‌یان دیلی، دیاره له‌م کاته‌دا (مه‌ککه) نه‌که‌سیکی تیدا ژیاوه و نه‌ئاویکی لئی بو، (هاجره) هاواری لئی ده‌کا و ده‌لی له‌م شوینه‌چول و پی ئاوه و ئاوه‌دانیه‌دا بو به‌جیمان دیلی؟ مه‌گه‌ر خوافه‌رمانی داوه؟ حه‌زره‌تی ئیبراهیم ده‌فه‌رمی: به‌لی خوافه‌رمانی وایه، که ئیوه به‌جی بیلم له‌م سارایه، هاجه‌ره ده‌لی: به‌م جو‌ره خوانایه‌لی تیدا بجین، پاش ئه‌وه حه‌زره‌تی ئیبراهیم لیان گوم ده‌بی، له لای (الثنیه) ژوده کاته (به‌یتوللا) و ده‌لی:

رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ الْمُحَرَّمِ. رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ، فَاجْعَلْ أَفْتِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ^(٢) خوايه بژی له مناله کانی خو‌م له‌لای ماله به‌رزو به‌شکو‌که‌ت، له‌ده‌ره‌ی قاقری (مه‌ککه) دا نیشته‌جی کرده‌وه، خوايه تا‌کو سه‌ری فه‌رمانبه‌ری له‌سه‌رخاکی به‌نده‌گیت دابنن و به‌ره‌و ئه‌و ماله‌نوژ بوخوینن، (خوايه) به‌دلاوایی خوت دلی خه‌لکی، (کومه‌ل کومه‌ل) به‌ره‌و ئه‌وان، بو ته‌وافی ماله‌که‌ت راکیشه، هه‌ر به‌و جو‌ره له‌به‌ره‌م و به‌ره‌که‌تی ئه‌و ماله‌، بژی و ژۆزیان بو بنیره، تا سوپاست بژمیرن، هاجه‌ره‌ی دایکی حه‌زره‌تی ئیسماعیل تا ئه‌وکاته‌ی ئاوی مه‌شکوله‌که‌ی ته‌واو ده‌بی، تاقه‌ت دینن و مه‌مکی ئیسماعیلی کوژی خو‌شه‌ویستی ده‌دا، به‌پشتیوانی به‌دی هینه‌ری ئولفه‌ت پی‌ده‌ر،

١- مسلم و بخاری و قصص الانبیاء، عبدالوهاب نجار

٢- سوره‌تی ئیبراهیم ٨ یه‌تی ٣٧

رۆژانی ته‌نیایی ده‌باهه سهر، پاش ته‌وه ئاوی مشکۆله ته‌واو ده‌یی، تونیه‌تی زۆری بو‌دینی، برسیه‌تیش تا‌قه‌تی لی ده‌ستینی، مه‌مکی شیرێ تیدا نامینی، ئیسماعیل له‌ تونیه‌تیدا خو‌ی ده‌تلینیته‌وه، له‌ حه‌یه‌تا هاجره‌ نازانی رۆژه یا شه‌وه، کاتی بیدارییه یا خه‌وه، به‌م شانه و شاندا خو‌ی باده‌دا، به‌ره و خودا هه‌ژاده‌کا، به‌لکو بگا فریاد ره‌سی، په‌ری فریشته یا که‌سی، ده‌چیته سهرکیوی (صفا) و ده‌ژوانی، هومید به‌ خودا بزانی، که‌سی دیاره، کاتی که‌سیکی به‌رچاوانایی، ته‌نانه‌ت جریوه‌ی په‌له‌وه‌ریش نایی، له‌ (صفا) داده‌په‌ژی، به‌ره‌و (مروه) ده‌که‌ویته‌ژی، ماوه‌یی داوینی هه‌ل ده‌کا، بو‌رزگاری هه‌ژا ده‌کا، تا ده‌گاته سهرکیوی (مروه)، له‌وئ ایستی ده‌گری، زاده‌ویستی و ده‌ژوانی، بزانی که‌سی دیاره‌ بیدوینی، تنوکی ئاوی پئ بگه‌ینی، (حه‌و) جار به‌ تاو، به‌ینی (صفا) و (مروه) ده‌پژی، حه‌وته‌مین جار له‌ سهر (مروه) قه‌رار ده‌گری، ده‌نگی ده‌یسی له‌ خواوه، له‌ سهر (مروه) زاوه‌ستاوه، به‌ خو‌ی ده‌لی بی‌ده‌نگ به، به‌ره‌م شیرین وه‌ک هه‌نگ به، دیسان گو‌ی ده‌گریته‌وه، ده‌نگه‌که ده‌یسیته‌وه، ده‌لی فریشته‌ی خوا فریاکه‌وه، به‌لینی خوایه و مه‌سه‌روه، تماشا ده‌کا (جویره‌ئیلی) ته‌مین. فرستاده‌ی خوا بو‌ سهر زه‌وین، به‌ بال، به‌ پا دای له‌ زه‌وی، خه‌م و په‌ژاره‌ی کردنه‌وی ئاوه‌ل قو‌لی خه‌را به‌ گو‌ز، (زه‌مه‌م) به‌ قه‌له‌زو به‌ خو‌ز، هاجه‌ره‌ کاتی چاوی که‌وت به‌ ئاو، هه‌ژای کردی به‌ گو‌ز و به‌ تاو، به‌ هه‌ر دو ده‌ست ده‌وری ئاوه‌که‌ی هه‌ل ده‌داوه، تا نه‌ژاو به‌ گه‌ژیه‌ دواوه، به‌ مست و لا‌گو‌یل به‌ ده‌ست و برد، له‌ ئاو، مه‌شکۆله‌ی پژه‌ده‌کرد.

پیغه‌مبه‌ر (ص) ده‌فه‌رمی: بارانی ره‌حم و به‌زه‌یی خوا به‌ سهر دایکی ئیسماعیل دا بباری، ته‌گه‌ر ئاوی له‌ زه‌مه‌م هه‌ل نه‌گو‌یزایه، مه‌شکۆله‌که‌ی له‌ ئاو پژه‌نه‌کر دایه، ده‌وری ئاوه‌که‌ی خه‌ز هه‌ل نه‌دایه، ئیستا ئاوی (زه‌مه‌م) کانیایکی زه‌وان ده‌بو، تا دنیا دنیا به‌ جاری ده‌بو، کاتی خوا ته‌م ئاوه‌ی بو‌هه‌لقولان، که‌شاوه‌ گو‌ل له‌سه‌رچلان، هه‌زه‌ته‌ی (جویره‌ئیل) پنی ده‌لی ترست نه‌پئ، مالی خوا له‌م شوینه‌دا ئاوا ده‌یی، هه‌ر ته‌م کو‌ره له‌ گه‌ل باوکی سهر له‌نوی دای ده‌نیته‌وه، بو‌ تاک په‌رستی ده‌ی زازینه‌وه، ئیوه‌یش خاو و خیزانی ته‌م ماله‌ن، دوور له‌ تیش و ره‌نج و ناله‌ن، ئیتر خوا له‌ گه‌لتانایه و ده‌تان پاریزی. له‌و کاته‌دا (کعبه‌الله) ته‌په‌ خاکیکی به‌رز بو‌ه، که‌ له‌ راست و چه‌پ شوینی هیرشی سیلاو بو‌ه، ماوه‌یی (هاجره) به‌م حاله‌ زای ده‌بو‌یری، چون خوای پاریزه‌ره، هه‌یج شتی پنی ناویری، له‌ باتی نان و ئاو هه‌ر ئاوی (زه‌مه‌می) به‌سه، له‌ چی ده‌ترسی نه‌و که‌سه‌ی خودای که‌سه؟

پاشان خێلی (جو‌ره‌وم) ی هه‌زه‌ب زمان، چه‌ند (مه‌ل) ده‌یین له‌ سهران، ده‌لین بیتو نه‌بی

ئهو بآلندانه له سدر ئاو ده گه زان، هه رچه ند تا ئیستا ئیمه ئاو یگمان له م دره‌ی (مه ککه) دا نه دیوه، پاشان دو کهس ده نیرن، ده گه زینه وه و هه وائی ئاویان بو دینن، خێلی (جورهوم) کاتی دینه سهر ئاوی (زه مه زه م)، ده بینن دایکی هه زه ته ئیسماعیل (هاجهره) له سهر ئاوه که یه، ده ئین ئیجازه ده ده‌ی له لای تو له ده وری ئه م ئاوه نیشه جی بین؟ (هاجهره) ده فه رمی: به ئی ئیجازه م هه یه، به لآم ئاوه که ملکی منه و بیجگه له خواردنه وه، مافتان به سهر ئاوه که وه نه بی، و تیان قبولمانه، پاشان به خاوو خیزانیانه وه، دین و له ده وری ئاوی (زه م - زه م) به نه‌ی لی ده خه ن، (هاجهره) خاتون ئولفه تیان پیوه ده به ستی، به ره به ره (ئیسماعیلی)، کوژی گه وره ده بی و له سهر پای زاده ویستی، له لای خێلی (جورهوم) فیری زمانی عه زه بی ده بی، چون وه ک باسکرا هه زه ته ئیبراهیم له ناو گه لیکی بنه چه کوردا هه لکو توه، به لآم به فه رمانی خودا به ره و (میصر) و (فهلستین) و (حجاز) زیکه و توه، هه زه ته ئیبراهیم له م ماوه دا جار و بار - مانگی یه کجار - به سواری (بوراق) له شامه وه ده چو بو شوینی به یتوللا و سه ری ده دان^(١) قَلَمًا بَلَّغَ مَعَهُ السَّعَى، کاتی ئیسماعیل چوه زیزی پیاوان، شان به شانی بابی یی و چان، زیکای تاک په رستیان ده گه ته به ر، به نه ر دیوانی مرو قایه تیدا ده چونه سهر، بابی زوی ته ده کا و ده لی: يَا بَنِيَّ اِنِّي اَرَى فِي الْمَنَامِ اَنِّي اَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَى. ئه‌ی کوژی خو شه ویستم، نوری چاوانم، له خه و فه رمانم پی دراوه، به ت که مه قوربانی، تماشا که و بیر که وه، بو زه زای خودا مه سه ره وه، بو وانه و لیکیده وه، ئیسماعیل ده لی: يَا اَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي اِنْ شَاءَ اللهُ مِنَ الصَّابِرِينَ^(٢) ئه‌ی خو شه ویستم، باوه، فه رمانت له سهر چاوه، چونت فه رمان پی دراوه. به زیوه‌ی به ره و مه گه زه دواوه، به ویستی خودا له به ر فه رمانی خودا زاده ویستم، به گیان به دل به چاو، به هه ستم، هه زه ته ئیبراهیم له خو شیدا ناسه رو ی به ره و (مینا) زئی ده که وی، (ئیسماعیلی) کوژی شه ده روا شان به شانی، تا له وی به فه رمانی خودا بی به قوربانی، شه یتان له داخا ها کا به رمی، که ناتوانی زئی یان لی به گری، شه یتان ها کا له داخا، شه ق به ری و به جی به ناخا، تیشکی خوا په رستیان ئه وه نده تیژ و به تین و تاوه، که شه یتان له حاستی کز و داماه، به لآم شه یتان شه یتانه، که ی ده س به ر داری باشانه؟ کاری هه ر دنه و نا زاوه یه تا ده رمی، به م جو ره له سی شوین دا. زئی به هه زه ته ئیبراهیم (د) ده گری، تا به قیل، ده ستی بادا، وه ک ئاده م له زئی لادا، به لآم خه لیلی خودای زه حمان، ده س به جی به حه و به ر دانه، شه یتانی له وی تاران، له و کاته وه زه جمی شه یتان، فه رزه له سهر گشت حاجیان، کاتی

باب و کوز پیکه وه، بو بنده گی خوا له زیکه وه، گهردن کهچی ئه مری خودان، تا بو خودا فیدا کهن گیان، به جوت ناوی خودا دینن، تا ئه مری خودا به جی بینن، ته ویلی ئیسماعیل له سه ر خاکه، ته سلیم به ئه مری خودای تاکه، له و ساته ی وا ئیبراهیم دینن له دواوه چه قوی به ملا بینن، خوای به زحم و به زه یی، ئیبراهیم ئاوا ده وینن که خه وه کت به راست گئیژا و له نازمون ده رها تی، له سه رها تی و به خیره ا تی

به م شیوه هزره تی ئیسماعیل، له ناو خیلای عه ره یی (جورهوم) دا گه وه ده یی، کاتن ئه م خیله جوامیژی و لاوی و پیکه و تویی ئه ویان بو ده ر ده که وئ، که شه و زوژ له تیکو شان بو کاری چاک و مرو قایه تی ناسره وئ، که چیکی خویانی به ناوی (عماره) ی کهچی (سعد) ی لئ ماره ده بژن، له م کاته دا (ها جهره) ی دایکی له ته مه نی نه و د سا له یی دا کوچی دوا یی ده کا و له گو شه ی با کوری مالی (کعبه) ده نیژری، که ئیستا به (ججر) ی هزره تی ئیسماعیل ناو ده بری و پلوسکی زه حمه تی به سه ردا ده زژی، پاش ئه وه هزره تی ها جهره کوچی دوا یی ده کا، هزره تی ئیبراهیم دیسان له شامه وه دئ بو سه ردانیان، له (عماره) ی ژنی ئیسماعیل، پرسیار ئیسماعیل ده کا، (عماره) ده لی خاله، هه ر مه پرسه ژیانمان چه ند تاله، هزره تی ئیبراهیم ده لی نه گه ر ئیسماعیل ها ته وه، سلا می بگه یه نه و بلئی با گریژه نه ی درگا که ی بگوری، کاتن هزره تی ئیسماعیل دیته وه، به بونی خوشی خوشه ویستی خودا له خودیته وه، ده لی ژنه که خیره، که سئ ئه مرو ها توه ته ئیره، (عماره) ده لی: به لی پیره پیاویکی نورانی، ها تبه سه ردانمان به یانی، له تو و له ژیانمانی پرسی، منیش وتم ژیانمان زوژ تاله، مردن خوشتره له و حاله، هه روا سلاوی ده گه یاندی و ده یوت: پیت بلیم، گریژه نه ی درگا که ت بگوزی، ئیسماعیل ده لی ئه و پیاوه باو کم بو، که ئه مری به من فه رموه، تا ته لاقت بده م و لیت جیا بیمه وه، به خوشی بو مالی باو کت بنیرمه وه، پاشان (عماره) ته لا ق ده دا و ژنیکی تر هه ر له خیلای (جورهوم)، به ناوی عاتکه (بشامه - سلمه) ی کهچی مَهْلَهْل ماره ده بری، دوا ی ماوه یی دیسان هزره تی ئیبراهیم (د) بو سه ردانیان دیته وه، زیکه وت واده یی، ئیسماعیل (د) له مال نایی، له (عاتکه) ده پرسئ ئیسماعیل له کو یی ده؟ ده لی به ناوی خودا نه سه ره وتوه، بو وه ده س هیئانی زوژی ده رکه وتوه، ده فه رمی ژیا نتان چونه؟ عاتکه ده لی: شوکور و سو پاس بو خودای به دی هیئهر، زوژ به خوشی ژیان ده به ینه سه ر، له خواره نه مه نی و خواره نه ویان پرسیار ده کا، عاتکه: ده لی: خواره مه نیان گو شته و خواره نه وه مان ئاوه، به زه حمی خوا حال و بالمان ته واوه، هزره تی ئیبراهیم دوعای به رکه تیان بو ده کا، به دوعای هزره تی ئیبراهیم له خوا وه، له (مه که که) دا نه یی که س به گوشت و

ئاوی ته نیا نه ژیاوه، له و کاته دا له (مه ککه) دانه ویله نه بوه، نه گهر بیوايه دوعای ته ویشی بو ده کردن، (عاتکه) ئهم پیره نورانی یه به خیر دینن، به گفت و لفتی شیرینی میوانی ده کا و دهی دوینن، به لام خوشه و یستی خودا ته نیا سه ری له وی ده شوا، میوانیه که ی قبول ناکا و ده ژوا، کاتی لاویشن به (عاتکه) ده لن: کاتی ئیسماعیل هاته وه، سلامی بگه یه نه و پئی بلن: باگریزه نه ی درگا که ی قایم ژا بگری، چون هو ی ته بایی ماله و ژهنگی خه مان له دل ده سرئ، پاشان وه ک پیاو پاشان، به سلامه تی ده گهر یته وه بو شام، کاتی ئیسماعیل ده گهر یته وه، به بونی خوشه و یستی خودا ده حه سیته وه، ده لن که سی هاته وه ته ئهم ماله: (عاتکه) ده لن: به لن پیره پیاویکی نورانی به و حاله، سلام و سفارشه که ی بو دگریته وه، ئیسماعیل له خوی ده بیته وه و ده لن، نه و پیاوه باوکم بوه، مه بهستی له گریزه نه، تو ی، عه زیم، ئه مری پئ فهرمووم که بت پاریم، دوا ی ماوی: دیسان گه وری خوشه و یستان، حه زردتی ئیبراهیم (د) له شامه وه، بو دیتی ئیسماعیل (د) ده گهر یته وه، ئهم جاره، به خه یاره، حه زردتی ئیسماعیل ته یاره، له ژیر داریکی گه وره له نزیکي (زه مزه م) تیران دا ده بژئ، تا ژاوی پئ بکا و نه چیری پئ بگری، کاتی چاوی به باوکی ده که وی، له خوشیاندا ناسره وی، به ره و پیری ده چئ و به هه مو ههست و نه وینی دهست له ملانی ده ی، یه کترین ماچ ده کهن و پئک شاد ده بنه وه، به خوشی به ره و مال ده ژونه وه، حه زره تی ئیبراهیم ده لن: ئیسماعیل، کوژی ژیرم، خواناسی به ژاو ته گبیرم، خودای گه وری پئ وینه، فهرمانی پئ داوم که پئت بیژم، له ویدا (ئاماژه به ته په یه کی نزیک له خویان ده کا) بناغه ی مالی (بو خوا په رستی) دابژئژم، ئایا یارمه تیم نه ده ی؟ ئیسماعیل ده لن: بابه گیان، به دل و به گیان، یارمه تیت نه ده م، به ههست به دهست به ده م، سوینا به خودا ده خوم، تا ماوم به ربیاز تاده ژوم، به م جوړه ئهم دو گه وره پیاوه ئاره ق ده ریژن، به دهستی خویان بناغه ی مالی خودا داده ژئژن، ئیسماعیل له کیو به ردی به شان بو ده هینا، ژیکي ده کرد و دهیدا به دهس حه زره تی ئیبراهیمه وه، بایشی دیواری (کعبه) ی پئ داده نا، وه ک خودای گه وره ده فهرمی: **وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ**^(١) له م کاته دا که چوار دیواری به یتو لاله به دهستی ئهم پیغه مبه ره (د) به رز ده بوه وه، تیشکی به تینی کرده وه یان به ره و خودا سه رده که و ته وه، چین به چین ئهم دوعایان ده خوینده وه: **رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ**^(٢)

خوايه ئهم کاره مان لئ قبول که و ئهم دیاری یه مان لئ وه ربگه ره، ژهنگی سوچ و

تاوانیشمان، له لاپه‌زه‌ی دلان بسره، هه‌رتوژنه‌وای نزایانی، ئاگا به هه‌مو کرده‌وه و کارانی، له‌م کاته‌دا ئیسماعیل (د) به‌ردیکی گه‌وره‌ی بو‌دیتی، تا‌حه‌زه‌تی ئیبراهیم بو‌دانانی دیواری (کعبه) له‌ سه‌ری ژاو‌یستی، که به‌ فه‌رمانی خودا، به‌ پئی به‌رز و نزمی دیواره‌که، ئەم به‌رده‌ به‌رز و نزم ده‌بوه‌وه، به‌ ویستی پروردگاری جیهان، بو‌ ئاموژگاری و په‌ندی داهاتوان، شه‌قلی پای حه‌زه‌تی ئیبراهیم، دوا‌ی هه‌زاران سال نه‌سواوه، موعجیزه‌ی پیغه‌مبه‌ره و هه‌رماوه، له‌ سه‌ر ئەم به‌رده‌ نه‌خشی به‌ستوه، بویه به‌ مه‌قامی حه‌زه‌تی ئیبراهیم ناوی ده‌رچوه، ئایه‌تی پیروزی، **وَإِخْذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى** ^(١) ئاماژه به‌م به‌رده‌یه، مانه‌وگا‌ئه و نه‌خشه تا ئیستا. بو‌ بینهران جیی تی‌فکرین و سه‌رنجه، چون ئەم ئاسه‌واره بانتر له‌ سه‌دان نه‌غدینه و گه‌نجه، ئیستا‌ئه و به‌رده (مه‌قامی حه‌زه‌تی ئیبراهیم) له‌ به‌رابه‌ری گو‌شه‌ی (حجرا‌لاسود) دانراوه، بو‌ ئه‌وه به‌ هو‌ی ده‌س تی‌ساوین. ئەو شه‌قله نه‌کوژیته‌وه له‌ قاپ گیراوه، نو‌یژ خو‌یندن له‌ پشت ئەم مقامه، زو‌ر باش و خیریکی گه‌وره‌یه نامه، فه‌رموده‌ی پیغه‌مبه‌ره بی‌ژه، خیری نو‌یژی له‌وی به‌ سه‌د هه‌زار نو‌یژه.

صَلَاةٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ مِائَةً أَلْفِ صَلَاةٍ، وَصَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي أَلْفُ صَلَاةٍ وَفِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ خَمْسِمِائَةٍ صَلَاةٍ ^(٢) پاداشی نو‌یژی له‌ (مسجد‌الحرام) مزگه‌وتی ده‌وری (کعبه‌للا) به‌ سه‌د هه‌زار نو‌یژه، نو‌یژی له‌ مزگه‌وتی من (مزگه‌وتی مه‌دینه) دا به‌ هه‌زار نو‌یژه، نو‌یژی له‌ (بیت‌المقدس) دا به‌ پینسه‌د نو‌یژه.

هه‌وه‌لین مزگه‌وتی که له‌ ئیسلام دا به‌دی هاتوه

لَمَسْجِدٍ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ ^(٣)

حه‌زه‌تی محمد پیغه‌مبه‌ری خودا (د) به‌ مه‌به‌ستی ژاگه‌یاندن و په‌رده‌دان به‌و دینه، ویستی به‌ فه‌رمانی خودا له‌ (مه‌که‌وه) کو‌چ (هجرت) بکا بو‌ مه‌دینه، بو‌ بژینی ئەم ژینگا‌ دژواره، ابوبکری صدیق وه‌فادار، یاری غاره، هاو‌ری ژه‌سولی سه‌رداره، جا پینکه‌وه دوسواره، له‌ به‌ره‌به‌یانی پینج‌شه‌ممه، هه‌وه‌لین ژو‌ژی مانگی (ربیع‌الاو‌هل)، له‌ مه‌که‌وه‌ژی ده‌که‌ون، دوا‌ی سی‌ ژو‌ژ مانه‌وه له‌ ئەشکه‌وتی (ئور) ^(٤) و پاش نو‌شه‌و و ژو‌ژ ماندویه‌تی و گه‌رما و پشونه‌دان،

١- سوره‌تی البقره ئایه‌تی

٢- به‌ ربوایه‌تی. بخاری. مسلم. ترمذی. ابن‌ماجه. بیهقی

٣- سوره‌تی التوبه ئایه‌تی ١٠٨

٤- ئور ناوی کیویکه له‌ (پینج‌ک) باشوری خوراوا‌ی مه‌که‌دا که ئەشکه‌وتی به‌ ناوبانگی ئور له‌ لوتکه‌ی ئەم کیوه‌دا

له ئاکامدا نیوه‌روی دوشه‌ممه، دوازده (۱۲)ی (ربیع‌الاول) «مانگی مه‌لود» که ۵۳ سال له ته‌مهنی پرخیڕ و بیرې تی په‌زی بو، (۲۸ یونیه‌ی سالی ۶۲۲.ز) پیغه‌مبه‌ری موژده‌ده‌ر، له‌گه‌ل ابوبکری صدیقی خوش‌خه‌به‌ر، ده‌گه‌نه‌ دئی قبا^(۱) له‌وئ پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست (د) ده‌بیته میوانی (صحابه‌ئی) به‌ ناوی (کلثوم)ی کوری (الهدم) دوشه‌ممه و سئ شه‌ممه و چوارشه‌ممه و پینج شه‌ممه له‌وئ ده‌میئته‌وه، له‌م چوار روژده‌ا بناغه‌ی مژگه‌وتی (قبا) داده‌مه‌زرتینی، که تابه‌تی پیروزی لَمَسْجِدُ اُسَسَّ عَلَى التَّقْوَى مِنْ اَوَّلِ يَوْمٍ اَحَقُّ اَنْ تَقُومَ فِیه^(۲)

سه‌باره‌ت به‌م مژگه‌وته هاتوته خواره‌وه، پاش چوار روژان خوشه‌ویستی خودا له‌گه‌ل یه‌کسه‌دکه‌س له‌ یارانی له (قبا) وه‌به‌ره‌و (مه‌دینه) زئ ده‌که‌وئی، کاتی نوژی (جمعه) ده‌گاته‌ ناو خیلئ (بنی سالمی کوژی عوف)، له‌ مژگه‌وتئ له (بطن‌الوادی) له‌گه‌ل ئەو سه‌د که‌سه‌دا هه‌ولین (جمعه) ده‌خوینئ، هه‌ولین خوتبه‌یش به‌ صحابان‌زاده‌گه‌یه‌نئ، پاشان سوار وشرته‌که‌ی به‌ ناوی (قصواء) ده‌بی به‌ درگای هه‌رمالیکی (انصار) دا‌ده‌ژوا، پیشی پئ ده‌گرن و له‌به‌ری ده‌مرن، ده‌لین قوربان هه‌تا هه‌تایه، به‌ گیان و دل سه‌رومالم‌ان له‌زیتایه، ده‌فه‌رمئ به‌ری به‌ره‌للا‌که‌ن، چونی پئ سپێردراوه‌ واکه‌ن، وشرته‌که‌ ده‌ژوا له‌ شوینی مژگه‌وتی ئیستای (مه‌دینه) یخ ده‌خوا، که ئه‌وکاته‌ مشتاقی خورمای دومیرمنداڵ، به‌ ناوه‌کانی، (سه‌ل) و (سه‌یل) کوژانی (عمرو)، له‌ خیلئ (بنی‌نجار)ی خالوانی ده‌بی، پیغه‌مبه‌ر لیئ دانابه‌زئ، (قصواء) هه‌ل ده‌ستی و ده‌ژوا، دوا‌ی ماوه‌ئی به‌ره‌و دوا‌ده‌گه‌زیته‌وه و له‌ شوینی هه‌وه‌لی خۆیدا یخ ده‌خواته‌وه، پیغه‌مبه‌ری خودا لیئ داده‌به‌زئ، ابو ایوبی انصاری (هه‌وساری) وشرته‌که‌ به‌ره‌ومالی خۆی زاده‌کیشی، پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست میوانی ئه‌و قبول ده‌کا، له‌ مه‌ولا هه‌زرت له‌ مالی ابو ایوبی انصاری (خ) ده‌میئته‌وه، تا‌کو (مژگه‌وت) و حوچه‌کانی خۆی ده‌کاته‌وه، پاشان شوینی مژگه‌وته‌که‌ له (سه‌ل) و (سه‌یل) به‌ ده‌ دینار، زیڕ له‌ مالی هه‌زرتی (ابوبکری صدیق) ده‌کرئ و ده‌س به‌ دورست کردنی مژگه‌وته‌که‌ ده‌کا، ته‌نانه‌ت بو‌خویشی خشتی بو‌ده‌کیشی، له‌ مانگی ربیع‌الاول تا‌مانگی صفری (سالی هه‌وه‌لی کوچی) مژگه‌وته‌که‌ ته‌واو دورست ده‌کرئ، که زوڕ ساده‌ و بی نه‌خش و نیگار بو‌ه، ته‌نانه‌ت له‌ هه‌وه‌له‌وه‌ میمه‌ری قسه‌ کردنی لی دورست نه‌کراوه.

هه‌ل‌که‌وته، کاتی هه‌جرت پیغه‌مبه‌ری مه‌زن (د)، به‌ فه‌رمانی خودای ره‌حیم و ره‌حمان سی شه‌و و روژان له‌ گه‌ل ابوبکری صدیق له‌م غاره‌دا مانه‌وه، که تابه‌تی پیروزی وئانی انین اذهما فی الغار تامازه به‌م روداوه‌یه.

۱- قبا دئی بو‌ه له (سی‌ک) باشوری مه‌دینه‌دا به‌لام ئیستا له‌ گه‌ل شاری مه‌دینه تیکه‌ل بو‌ه

قبیله (روگه) ی موسلمانان

١- قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلْتُوَلِّينَا قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ^(١)

پیغه مبهری خوشه ویستی (د) پاش کوچی بو (مه دینه) شازده (١٦) یا حه قده (١٧) مانگ له (مه دینه) به ره و (بیت المقدس) نوژی ده خویند. جوله که کان به مه زور شادبون، به لام پیغه مبه (د) له خودای ده ویست که فرمانی پی بدا، تا به ره و (کعبه الله) قبیله ی حه زره تی ئیبراهیم، پی شه وای تاک په رستان، نوژی بخوینی، زوریش به ره و ئاسمان سهری هه ل ده هیئا و چاره زوانی سروشی موژده دهری گوزانی قبیله ده بو، که خودای گه و ره ئه م ئایه ته ی بو ناردده خواره وه و فهرموی: ئیمه ده بینین که زوت به ره و ئاسمان هه ل دینی، ئه و، ره زایه تمان به جی هیئای، قبیله که مان بو ت گوژی، ئیتر (له نوژدا) به ره و لای (مسجد الحرام) زوت وهر گیره، وه له هه ر لانی بون زوتان به ره و (مسجد الحرام) (که کعبه الله ی له ناودایه) وهر گیرن، ئه م ئایه ته به زونی دهری ده خا که (مرگه وتان) له لای خودا زور به زین، لیز و شکو له وه گه و ره تر که زوانگای تیشکی به زه و ره حمی به دی هیئهری بونه وهرانه، (به یتوللا) خالی ناوه ندی جه غزی خوا په رستان و یه کیه تی موسلمانانه.

٢- وَإِذَا جَعَلْنَا النَّبِيَّ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْناً وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى، وَعَهِدْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهَّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ^(٢)

(وه بیر خوتی بینه وه) که مالی خودا (کعبه الله مان به شوینی ئه من و ئه مان، بو خه لکی جیهان داناه، له درژیایی میژودا، وه یشومه ی به لا و برسیه تی و گرانی مان لی لاداه، تا به نده گانی خودا له هه مو لایه که وه بینه، ته وافی، به دلی پرله کو و ئاوات، به جی بینن مافی، ئه و کاته یه کیه تیه کی وه ها پیک بینن، که داری خوشبه ختی ژیانیان، به ری ده سه لات و هاتی، دوا روژی گه ل بگری، به ری گیزه لوکه ی دوبه ره کی، ئاژاوه و فه سادیان لی بگری، (جا بو بیره وهری) له (مقامی ابراهیم دا)^(٣) نوژیگه یی بو خوت هه ل بیژیره، چون خاوینی مه رجی خوا په رستی یه.

١- سوره تی البقره ئایه تی ١٤٤

٢- سوره تی البقره ئایه تی ١٢٥

٣- مقامی ابراهیم: بریه تی به له و به رده ی که حه زره تی ئیبراهیم (د) کانی دانانی دیواری (کعبه) له جی نه ردیوان، سهری زاده وه ستا و به رده که یش به فرمانی خودا به پی نزم و به رزی دیواره که به رزو نزم ده بو وه، له و کاته وه شه لی ئه حه زره تی ئیبراهیم له سهر که و به رده نه خشی به ستوه و نه کوژاوه ته وه، بو بیره وهری و ئاموزگاری داهاتوان هه ر ماوه ته وه.

فرمانمان به (ئیبراهیم) و (ئیسماعیل) دا، تا ماله کم (له بت و بت پهرستی و شتی چه په‌ل) بۆ ته‌واف کهران و دانیشنوان و نوڤژ خوینان پاک و خاوین بکه‌نه‌وه.

مژگه و ته کانی شاری سنه

١- مژگه و تی حاجی شیخ محمد باقر: له گه‌زه کی قه‌تارچیان دایه. له په‌نای ئەم مژگه و ته‌دا چەند حوجره‌ی بۆ فه‌قی لێ دورست کراوه، ئاو و حەوزی دەس نوڤژی ئەم مژگه و ته به‌ ناو بانگه. خوالێ خوشبو (شیخ نظامی غیاثی) ماوه‌یکی زۆر له‌یه کی له حوجره‌ کانی ئەم مژگه و ته‌دا، تاکاتی کۆچی دوا‌ی (نزیکی سالی ١٣٥٠ هه‌تاوی) ژیاوه.

٢- مژگه و تی حاجی عبدالصمدی نادری: له شه‌قامی ئینقلاب، گه‌زه‌کی ئاغازه‌مان دایه.

٣- مژگه و تی نایب شوکرالله: له گه‌زه کی قه‌تارچیان و لای خواراوی شه‌قامی تازه‌ی (مەردوخ) دا هه‌لکه‌وتوه، به‌ریز مه‌لا (محمودی ئاسنگەر) ماوه‌یه کی زۆر پیش نوڤژی ئەم مژگه و ته‌ بوه.

٤- مژگه و ته‌ قوله: (مه‌لا مؤمن) له هه‌وه‌لی سهره و ژۆره‌ی گه‌زه کی قه‌تارچیان دایه. خوالێ خوشبو (مه‌لا مؤمن) ئەم مژگه و ته‌ی دورست کردوه، ماوه‌یه کی زۆریش پیش نوڤژی ئەم مژگه و ته‌ی کردوه، ماوه‌یه کیش خوالێ خوشبو (مه‌لا مجیدی اصولی) دهرس و ڤژ و پیش نوڤژی ئەم مژگه و ته‌ بوه، که‌سالی (١٣٥٩) کۆچی دوا‌ی کردوه، خودا له هه‌موان خوش بێ.

٥- مژگه و تی صارم نظام: ئەم مژگه و ته‌ له سێ ژێ‌یانه‌ی (امین‌الاسلام) و پیلکانه‌کانی حه‌مامی دوو خه‌زینه‌دا بوه، به‌لام ئیسته‌ شوینه‌واری نه‌ماوه، له کاتی خۆیدا خاوه‌نی مه‌لا و فه‌قی بوه.

٦- مژگه و تی مه‌لا وه‌یسه: (ئاغا حبیب‌الله) له سه‌ر شه‌قامی مه‌لا وه‌یسی دایه. خوالێ خوشبو (مه‌لا ویسی) ئەم مژگه و ته‌ی دورست کردوه. به‌لام (ئاغا حبیب‌الله) ناوێ دوا‌ی ماوه‌یی ته‌عمیری تیدا کردوه، بۆیه به‌ هه‌ردوناو مه‌شهور بوه، خوالێ خوشبو (مه‌لا عبدالله مدرس گورجی) ماوه‌یه کی زۆر پیش نوڤژی بوه، له ساله‌ کانی ١٣٤٥ تا ١٣٥٥ هه‌تاوی به‌ یارمه‌تی خه‌لکی خواناسی گه‌ره‌که‌که، به‌ شیوه‌یه کی زۆر جوان، سه‌ر له‌ نوێ دورست کراوه‌ته‌وه، خوا له گشت باشان رازی بێ.

٧- مژگه‌وتی (شیخ بابا) له پشت کارخانه‌ی فلزسازی ملکی و کوچی ژوبه‌لوی مژگه‌وتی مه‌لا وه‌یسی دایه.

٨- مژگه‌وتی (دایکی وه‌زیر) یا مژگه‌وتی (خورشید لقانم) یا (مژگه‌وتی مشیر دیوان) ئەم مژگه‌وته خوالی خوشبو خورشید له قانم دورستی کردوه.

٩- مژگه‌وتی شهریه تمه‌دار له شه‌قامی ئیمام خمینی - کۆلانی پیرومه‌ر دایه.

١٠- مژگه‌وتی (نذر محمد به‌گ) ئەم مژگه‌وته ئیستا که شوینه‌واریشی نه‌ماوه، به‌لام (إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ)^(١) خدا پاداشی چاکان نادا به‌ ناوا

١١- مژگه‌وتی مه‌لا جه‌لال (دودرگا) له شه‌قامی تاله‌قانی پشتی دوخانیات دایه خوالی خوشبو مه‌لا محمد موده‌ریس گورجی ماوه‌یه‌کی زور دهرس وێژ و پیش‌نوێژی بوه. ئیستا به‌ریژ (مه‌لا حسین مدرس گورجی) پیش‌نوێژی ئەم مژگه‌وته‌یه.

١٢- مژگه‌وته هه‌ژاره، له شه‌قامی شوه‌دا، گه‌ژه‌کی جه‌وراوا و کۆلانی مژگه‌وتی ته‌مین دایه.

١٣- مژگه‌وتی شاتر ته‌بو‌الحسن: (امام جومعه) له شه‌قامی برایانی نه‌کی دایه

١٤- مژگه‌وتی شاتر سید محمد له شه‌قامی اکباتان، ژوبه‌لوی ئیداره‌ی (غه‌له) ده‌غل و دان دایه

١٥- مژگه‌وتی مه‌لا صدرالدین له شه‌قامی تاله‌قانی، ژوبه‌لوی سالۆنی ته‌ختی دایه.

١٦- مژگه‌وتی زه‌شید قه‌لاییگی، له ناو بازاری والی و هه‌وه‌لی گه‌ژه‌کی ناغا زه‌مان دایه. خوالی خوشبووان (شیخ برهان حمدی) (شیخ لطف‌الله) و (شیخ محمدامین) و (مه‌لا احمد منبری) زانای گه‌وره. هه‌رکام ماوه‌یی له‌م مژگه‌وته‌دا دهرس وێژ و پیش‌نوێژ و ژانوما‌ی خه‌لکی و ژێ پیشانده‌ری دین و ژین بوون، خودا له‌گشتیان خوش بێ.

١٧- مژگه‌وتی محمدکریم داداشی، له شه‌قامی ئینقلاب و بازار دایه.

١٨- مژگه‌وتی دارو‌غه، له شه‌قامی تاله‌قانی، کوچی دارو‌غه دایه.

١٩- مژگه‌وتی میرزا کریم، له ناخری شه‌قامی ئینقلاب و گه‌ژه‌کی (گه‌له‌خان) دایه.

٢٠- مژگه‌وتی عبدالله کو‌ه‌زاد (عبدالله وه‌زیر) (شیخ عبدالله کوسه) ژوبه‌لوی شه‌قامی فیرده‌وسی له کۆلانی خوار مژگه‌وتی زه‌شید قه‌لابه‌کی دایه.

خوالی خوشبو (میرزا عبدالله کوهزاد) باوکی (حبیب‌الله) تاجری مه‌شهوری سته و باپیره‌ی حاجی (قه‌وام) و (سالار فاتحی حه‌ییی) و سئندجیه‌کانه، که له خیلّی کوهزادی و کوهزادی کوتال فروش کیلانه‌یی بوه. نهم مژگه‌وته‌ی دورست کردوه، چون له سالی (١٣٢٢.ک) خوالی خوشبو (شیخ عبدالله کوسه) له م مژگه‌وته‌دا بوه و، له سالی ١٣٢٣ هه‌تاوی کۆچی دواپی کردوه، به ناوی مژگه‌وتی (شیخ عبدالله کوسه) ناوی ده‌رچوه.

٢١- مژگه‌وتی ئاغا کریم (پیرمحمد) شه‌قامی ئینقلاب، گه‌ژه‌کی پیرمحمد کولانی ره‌مه‌زان زاده‌دایه.

٢٢- مژگه‌وتی حاجی اسماعیل، له شه‌قامی چوارباغ گه‌ژه‌کی پیرمحمد پردی چه‌قلی چه‌قان

٢٣- مژگه‌وتی مه‌لا سه‌لیم، له شه‌قامی چوارباغ زوبه‌زوی ته‌کیه‌ی خه‌لیفه فه‌تاح‌دایه.

٢٤- مژگه‌وتی به‌رزنجی شه‌قامی طاله‌قانی - گه‌ژه‌کی فه‌یزاوادایه.

٢٥- مژگه‌وتی حاجی محمد (چوارباغ) (مژگه‌وتی حه‌ریری) له چوارباغ‌دایه.

٢٦- (مژگه‌وتی حاجی شیخ محمد) له شه‌قامی ئینقلاب گه‌ژه‌کی ئاغازه‌مان‌دایه.

٢٧- (مژگه‌وتی مه‌لا محمد شفیع) له شه‌قامی چوارباغ، گه‌ژه‌کی چوارباغ‌دایه

٢٨- (مژگه‌وتی نصیره‌دیوان) له شه‌قامی طاله‌قانی دایه.

٢٩- مژگه‌وتی شمس‌الحاجیه (فه‌ره‌نگیس‌خانم) له شه‌قامی وه‌رزش. په‌نای دانشسه‌رای سه‌ره‌تایی دایه.

٣٠- مژگه‌وتی میرزا زین‌العابدین (زه‌ینه‌لی) له شه‌قامی صلاح‌الدینی ایویی دایه.

٣١- مژگه‌وتی په‌ری نسا خانمی ئارده‌لان: له گه‌ژه‌کی سه‌رته‌پوله - کولانی یه‌مین له‌شکر دایه، کچی محمد سولتان حاکی سه‌قز له (١٢٩٠.ک) دورسته‌کردوه.

٣٢- مژگه‌وتی حاجی احمد به‌گ: له شه‌قامی تاله‌قانی په‌نای موزایک‌سازی (ته‌قه‌رزوب) دایه

٣٣- مژگه‌وتی خورشید له‌قا خانم: له شه‌قامی شوه‌داژوب‌رووی (شاره‌وانی) پێشودایه.

٣٤- مژگه‌وتی عبدالله به‌گ: له شه‌قامی (شوه‌دا) ژوبه‌زوی (پارکی محمدی) دایه.

٣٥- مژگه و تی فاروقیه: له شه قامی (شوه‌دا) دایه.

٣٦- مژگه و تی تاقه گه‌وره: له شه قامی (شوه‌دا) گه‌زه کی (جه‌وراوا) کۆلانی (حیره تی سه جادی)

٣٧- مژگه و تی وه‌زیر: شه قامی تیمام خومه‌ینی، له گه‌زه کی قه‌لاچۆلان دایه.

٣٨- مژگه و تی معتمد: (مه‌ولانا) له شه قامی تیمام خمینی. گه‌زه کی قه‌لاچۆلان دایه.

٣٩- مژگه و تی دارالسلام: له شه قامی (تاله‌قانی) گه‌زه کی فه‌یزاوا.

٤٠- مژگه و تی شیخ سلیم: له شه قامی ١٧- ی شه‌هریوه‌ر (خه‌رمانان) دایه.

٤١- مژگه و تی میرزا فرج‌الله: له شه قامی ١٧- ی شه‌هریوه‌ر (خه‌رمانان) دایه.

٤٢- مژگه و تی امین: شه قامی شوه‌دا دایه.

٤٣- مژگه و تی مه‌لا قاسم: له شه قامی ١٧- ی شه‌هریوه‌ر، گه‌زه کی جه‌وراوا دایه.

٤٤- مژگه و تی بابای نه‌خشبه‌ند: له شه قامی ١٧- ی شه‌هریوه‌ر (خه‌رمانان) کۆلانی بابای نه‌خشبه‌ند دایه.

٤٥- مژگه و تی حاجی ابوالحسن: له شه قامی شوه‌دا، کۆلانی پشت مژگه و تی نه‌مین گه‌زه کی (جه‌وراوا) دایه

٤٦- مژگه و تی حاجی فتح‌الله: له شه قامی ١٧- ی خه‌رمانان) شه‌هریوه‌ر دایه.

٤٧- مژگه و تی حاجی سید مصطفی: له شه قامی (شوه‌دا) چوار زینی دایه.

٤٨- مژگه و تی مه‌لا احمدی قیامه‌تی «حاجی علی» له ناو بازاری والی دایه: نه‌م

مژگه و ته خوالی خوشبو حاجی علی کۆلای ئاغارضا علی حبیبی سهندجی دورستی کردوه، به‌لام

چون (مه‌لا احمد قیامتی) ماوه‌یه کی زۆر له‌م مژگه و ته‌دا ده‌رس و یژ و پیش‌نوێژ و رانومای

خه‌لکی یوه و کومه‌ کی زۆری به‌ خه‌لکی کردوه به‌ مژگه و تی (مه‌لا احمد قیامه‌تی) مه‌شهور یوه

٤٩- مژگه و تی حاجی سید ابراهیم: له شه قامی تیمام خمینی، گه‌زه کی

قه‌لاچۆلان دایه.

٥٠- مژگه و تی دارالاحسان: (مژگه و تی جامیعه) له سالی ١٢٢٨ کوچی مانگی

خوالی خوشبو (امان‌الله‌خان) حاکمی کوردستان نه‌م مژگه و ته‌ که‌م وینه‌ی دورست کردوه، نه‌م

مژگه و ته زۆر جوان و رازاوه‌یه و گشت دیواره‌کانی کاشی کاری کراوه، نه‌م مژگه و ته زۆر

گه‌وره‌یه و له‌ سه‌ر ٢٤ کۆله‌ که‌ی به‌رد دانراوه و خاوه‌نی (٣٥) گومه‌زی‌یه، بیجگه‌ له‌ وانه‌ دوو

ه‌دیوانی گه‌وره‌ی ه‌دی. یه‌کیکیان له‌ لای زوگه (قیبله) و نه‌وتریان له‌ لای خۆره‌لاتیه‌وه‌یه.

نزیکی دوه‌شی قورئان به خه‌تیکی زۆر خوش له‌زوی کاشیه‌کانی ناو مژگه‌وت و هه‌یوان و ده‌وری کو‌له‌که‌کانی نوسراوه‌ته‌وه.

میرزا محمداصدق (ناطق)ی ئیسفه‌هانی سه‌باره‌ت به‌ ته‌واو بونی ئەم مژگه‌وته قه‌سیده‌یه‌کی به‌ فارسی وتوه‌که‌ هه‌رنیوه‌ شیعرێ له‌ قه‌سیده‌که‌ی به‌ حیسایی (ابجد)سائی ده‌س پێ‌کردن به‌ دورست کردنی مژگه‌وته‌که‌ (١٢٢٧.ک) کوچی نیشان ده‌دا ئەم قه‌سیده‌ له‌ بهره‌ده‌ مه‌ژمه‌زه‌کانی هه‌یوانی به‌ر قبیله‌ به‌ دیریکی زۆر خوش هه‌ل‌ که‌ندراوه‌.

خوالی خوشبو میرزا فتح‌الله (خور‌زه‌م)ی کوردستانی له‌ به‌رابه‌ری قه‌سیده‌ی (ناطق)دا قه‌سیده‌یه‌کی زۆر جوان و‌ژه‌وان و سواری وتوه‌که‌ هه‌رکام له‌ نیوه‌ شیعرێ، هه‌وه‌لی شیعره‌کانی تاریخی دانانی (١٢٢٧) و هه‌رکام له‌ نیوه‌ شیعرێ دوه‌هه‌میان (١٢٢٨) تاریخی ته‌واو بونی مژگه‌وته‌که‌، نیشان ده‌دا، که‌ ئەم قه‌سیده‌یش له‌ بهره‌ده‌ مه‌ژمه‌زه‌کانی به‌ر هه‌یوانی خۆره‌ه‌لاتی هه‌ل‌ که‌ندراوه‌، که‌ به‌‌راستی (خور‌زه‌م)ی شاعیری کورد له‌ به‌یاندا سیحری کردوه‌، هه‌ونه‌رو ژیزیینی و بیرتیژی و ته‌له‌ده‌ستی و بلیمه‌تی کوردی وه‌ده‌رخستوه‌، خه‌تی ئەم نوسراوانه‌ یادگاری خوالی خوشبو شیخ حسن، کو‌ژی شیخ عبدالمؤمنی دوه‌م مامه‌ی شیخ عبدالمؤمنی باوکی خوالی خوشبو شیخ محمد مردوخ (آیت‌الله)ی کوردستانی بوه‌.

حه‌وشه‌ی ئیستای مژگه‌وته‌که‌، هه‌وشه‌ی قوتابخانه‌ی ئایینی بوه‌ و خاوه‌نی حو‌جره‌ی فه‌قی و دو‌باله‌خانه‌بوه‌.

والی ویستی هه‌وشه‌ی مژگه‌وت له‌ پێش هه‌یوانی‌ ژو به‌ قبیله‌ (ژو‌گه‌) دورست بکا، به‌لام بوی نه‌کرا و هه‌روا به‌ ناته‌واوی ماوه‌، بهره‌ده‌ مه‌ژمه‌زه‌کانی مژگه‌وت و قه‌لای حکومه‌تی و هه‌مامه‌کانی شاری سنه‌ له‌ کانی به‌ردی دێی (قس‌لان) ده‌ره‌اتوه‌ دێی (خلیچان) له‌ (٦.ک) باکوری سنه‌دا (موقوفه‌ی) مژگه‌وت و مه‌لا و فه‌قی و م‌جه‌وربوه‌، به‌لام به‌ داخه‌وه‌ نه‌ له‌ مه‌لا و فه‌قی هه‌والی هه‌یه‌ و نه‌ له‌ موقوفه‌.

ئەم مژگه‌وته‌ دو‌ مناره‌ی بوه‌ که‌ به‌ هو‌ی که‌م ته‌رخه‌می لێ پ‌رس‌راوانی مژگه‌وت نزیکی بو، برو‌خین و به‌ربینه‌وه‌، به‌لام له‌ سالی ١٣٤٣ کو‌چی، زه‌مانی حکومه‌تی (ئاغا مظفرخان سه‌ردار انتصار حکمران) به‌ یارمه‌تی ئەو و به‌ته‌لاشی خوالی خوشبو (ئایه‌ت‌ول‌لا محمد مردوخ) هه‌ر له‌ شو‌ینی دو‌ مناره‌ پێشوه‌که‌دا، و، هه‌ر به‌و شیوه‌ دو‌ مناره‌ی تازه‌یان سه‌ر له‌ نو‌ی به‌رز کردوه‌. ان‌الله‌ لایضی‌ع‌ اج‌را‌ل‌مح‌سنین.

خوالی خوشبو شیخ محمد مردوخ ئەم شیعرانەی لەم بارهوه وتوه.

چو شد بنیاد این مسجد زجور چرخ آشفته
 دل مجموع ملت شد گرفتار پریشانی
 مظفرخان سردار انتصار آن مظهر رأفت
 رسید از بهر تعمیرش ز تأییدات ربانی
 زیمن همت نیکان و اقدامات این والی
 اساس دارالاحسان یافت رونق نوبت ثانی
 مثال سرو برجسته براین مسجد دو گلدسته
 که از رأفت همی سایند سر برعرش رحمانی
 برای حفظ این مسجد نمایند این دو گلدسته
 بجای شهر طاوس روز و شب مگس رانی
 براین گلدسته ها بهر ندای مسلمین هردم
 بلال آسا مؤذن گشته سرگرم خوش الحانی
 بگفتا آیت الله از برای سال تاریخش
 دلا بنیوش زین گلدسته گلبانگ مسلمان (۱۳۲۲)

(ئامان الله خانی والی کوردستان) بو دانان و دورست کردنی ئەم مزگوتە و قەلای
 حکومەتی و خانووە تایبەتیه کانی خۆی ئەندازیار، مێعمار، کاشی کار، بەرد تاش، بەرد هەڵ کەن،
 دار تاش، تەنانەت شاعیریشی لە ئیسفەهانەوه دەهینا، ئەک لە بەر ئەوه که لە کوردستاندا ئەوانە
 دەس نەدە کەوتن، بە لێکو لە بەر ئەوه که (والیش) وهک زوربەیی هاوکورسیه کانی خۆی (هۆره)
 بوو، بوگە لە کەمی تاشرابو، دەی و یست بە جیهان نیشان دا که کورد لە سیاسەت ناتوانی لە
 سەر پای خۆی زاوہستی، هەرچەند لە شەژ و بەر بەرە کانییدا هیچ هێزی پێی ناوہستی. بە لām
 وهک روژ بوگشت زانانیکی ژیری بەژا و تەگبیر دەرکەوتوہ، ئەو زانا و بلیمەت و شاعیر و
 نووسەر و دەنگ خوێش و ھونەر مەند و پەسپۆرانەیی که لە ناو کوردا هەڵ دەکەوی، تەنانەت
 گەورە پیاوی وهک (والی) لە بەر بەریدادادەنەوی. جادوای تەواو بونی مزگوتە که قەسیدەیی
 (ناطق) وهک باسی کرا، لە بەردی بەر ھە یوانی مزگوتە هەڵ کەندرا، میرزا فتح الله (خوررەم)

خوویژ و هۆنەر و شاعیری کەم و ینە ی کوردی کوردستانی، بۆ بیستنی قەسیدە ی (ناطق) لە زیزی تماشایاندا دەین، دوا ی گەژانە وە بۆ ماله هەژارانە کە ی خو ی قەسیدە کە ی دادەنێ و بۆ والی دەنێرێ، والیش قەسیدە کە ی دەنێرێ بۆ (ناطق)، کاتێ (ناطق) لە قەسیدە ی (خوژرەم) ورد دەبێتە وە و تێ دەفکری، دەبینێ کە فەساحەت و بەلاغەت و ژەوانی و هونەری شیعی (قەسیدە ی) خوژرەم، زۆر لە قەسیدە کە ی ئەو بانتر و باشترە^(١)

(ناطق) لە ژوی مەردانە گی و ئینسافە وە بە والی دەلی: کاتێ کە هۆنەر و شاعیریکی پایە بەرز و هونەر مەندیکی وە ک (خوژرەم) لە کوردستاندا هەبو، هاتنی من بۆ کوردستان بێ جێ بو، ئە گەر من لە حق و ژاستی لانە دەم، زینگی جوامیری و داد بەر نە دەم، هونەر و زیزی نی و وردە کاریی کە (خوژرەم) لە شیعرە کانیاندا بە کاری بردو، قەسیدە یی کە بییری تیژ و مەلی تیژبالی خە یالی ژازاندو یە تیە وە، نە وینە ی قەسیدە ی منە و، نە دایکی زەمانە لە وەها شوین و شەژایتیکدا، بلیمەت و هۆنەریکی وەهای بە خو یە وە دیو، بەم شیوە باشتەر وایە، کە دەر و دیواری (مزگوتە کە) بە قەسیدە ی خوژرەم برازینیتە وە، (والی) بە قسە ی (ناطق) فەرمان دەدا، کە قەسیدە کە ی (خوژرەم) لە بەردی بەر هە یوانی حوجرە ی فەقیکان هە لکە ندری، پاش دوو سێ روژان دوا ی ئەم ژوداو، (ناطق) دە گەژیتە وە بۆ (اصفهان)، لە مەولا (خوژرەم) دە کە ویتە ژێر چاوە دیری (والی) و پایە ی بەرزی پێ دەدری و دە کری بە شاعیری تایبە تی کوردستان^(٢)

٥١- مزگوتی (دارالامان) مەشهور بە مزگوتی والی: ئەم مزگوتە لە سالی (١٢٦٨.ک) نامان الله خانی دوهم (غولامشاخان) کە لە قەمی (ضیاء الملک) ی لە خو ی نابو، بە مەبەستی پەردان بە مەزەه یی (شیخی یە) و هینانی (میرزا کریم خانی کرمانی) ژا بەری شیخە کان، دورست دە کا، ئەم مزگوتە زۆر گەورە و بە شکۆ دورست کراو، بەر هە یوانیکی بەرە و خو رە هلات، سێ بالا خانە و دوازدە حوجرە ی بو، دینی (خلیفە تەرخان) و (موچە ی حاجی ئاوا) و تیکە باخی لە چەمی (میان هە مروان) یا (میان ئە برۆوان) وە قفی ئەم مزگوتە ی کردو، کاریزی تایبە تیشی بۆ ئی داو، چون (والی) ئەم مزگوتە ی بۆ میرزا کریم خانی سەر سلسلە ی شیخە کان دورست کردبو، هەروایش، دە ی و یست بی هیئتە سنە و لەم مزگوتە دا دەس کا بە ژا گە یاندن و پەردان بە مەزەه یی شیخیە، خە لکی دین پەروەر و بە شەرەف و

١- تاریخی کورد و کوردستانی ئایە توللا مەردوخ

٢- تاریخی کورد و کوردستانی ئایە توللا مەردوخ

نازای کوردی شاری سنه، به‌زابه‌ری ئەم زانا پایه‌به‌رزانه، که وینه‌ی کیوی ئاویده‌ر، به‌ری بقیه‌ی ژه‌شه‌بای بی‌دینی و ئازاوه‌ی به‌ده‌ئه‌خلاقی و گێژه‌لوکه‌ی دو به‌ره‌کیان، له‌خه‌لکی خواناس و چه‌وساوه‌ی کوردی به‌ش خوراوی کوردستان گرتبو، ١- خوالی خوشبو مه‌لا حه‌مزهی حکاکی ٢- به‌ریز شیخ عبدالقادر ته‌ختی (مهاجر) ٣- عبدالرحیمی مه‌وله‌وی ٤- به‌ریزی مه‌لا محمدي میمه‌ری ٥- پایه‌به‌رز شیخ عثمانی سراج‌الدین ٦- شیخ عبدالرحمنی کوزی پایه‌به‌رز ی خواناسی، شیخ سراج‌الدین، که به‌چرای به‌یانی ژوناکی خۆیان، شه‌قامی ژیبوارانی ژینگای شه‌ریعت و ژیره‌وانی شاری حه‌قیقه‌تیان، ژۆشن کردبوه‌وه، کاتی تیگه‌یشتن و به‌و ژاستیه‌ گه‌یشتن، که ها‌کا بومبای قورمیش کراوی ساعه‌تی (پژوپاگه‌ نده‌ی شیخیه‌کان) له‌بنا‌گویاندا به‌ته‌قیته‌وه و دین و مه‌زه‌هب و بژوایان له‌ده‌س بستی‌نین، به‌چه‌ و ژه‌گه‌ز و شه‌زه‌فیان له‌بنا‌غه‌ ده‌ری‌نین، یه‌ک ده‌نگ و یه‌ک جی قورس‌تر له‌کیوی (ئاویده‌ر) خزین و وه‌ک هه‌نگ له‌سه‌ر و ملی (والی) بی‌خه‌به‌ر ئالان، شورشیان گێژا و جه‌نگی مه‌شه‌ه‌وری کاروانسه‌رایان ژێ خست، به‌ ژۆری یه‌کیه‌تی (والیان) له‌وکاره‌ په‌شیمان کرده‌وه، ئیتر والی ده‌ستی تی نه‌چو، چون بو‌خودا نه‌بو. به‌ناته‌واوی مزگه‌وته‌که‌ی به‌جی هیشت^(١)

له‌سالی ١٣٤٧ی کۆچی به‌فه‌رمانی ئەمیر عه‌بدوڵڵا خانی طه‌ماسی له‌باکور به‌ره‌ و باشوری شاری سنه‌ شه‌قامی کیشرا و، کوتی فره‌ی حه‌وشه‌و حه‌وزی ئاوه‌که‌ی به‌ر خیا‌بان که‌وت، پاش ئەم تیگدانه (محمد باقرخان)، سالار مفخم که‌ ره‌ئیس (بلدیة) شاره‌داری سنه‌ بوو، هه‌یوانی مزگه‌وتی چاک کرده‌وه، له‌حه‌وشه‌ی خۆره‌لاتی به‌ر هه‌یوانه‌که‌یشدا، حه‌وزیکی چکوله‌ی به‌دی هینا و سێ حو‌جره‌یشی بو‌فه‌قی لی‌ دورست کرد، به‌شی لای شه‌قامه‌که‌یشی دیوارکه‌شی کرد که‌ به‌شکلی ئیستاکه‌ ده‌ره‌هاته‌

٥٢- مزگه‌وتی هاجه‌ره‌ خاتون: هاجه‌ره‌ خاتون ناوی خوشکی ئیمام ره‌ضایه‌ که‌ له‌ شاری سنه‌ کۆچی دوا‌یی کرده‌وه و له‌م شوینه‌دانیزاوه‌، پاشان پیاوی به‌ ناوی (له‌له‌ یه‌عقوب) له‌ قه‌راخی گلکۆی (هاجهره‌ خاتون) دا مزگه‌وتیکی دورست کرده‌وه، که‌ به‌ره‌به‌ره‌ به‌ ناوی (مزگه‌وتی هاجه‌ره‌ خاتون) ناویانگی ده‌رچه‌وه، خوالی خوشبو حاجی شیخ شوکرالله (باوکی حاجی شیخ عبدالله) سه‌ر له‌ نوی ئەم مزگه‌وته‌ی ته‌عمیر کرده‌ته‌وه، ئەم مزگه‌وته‌ تا هاته‌ن سه‌رکاری بنه‌ماله‌ی شا‌کانی په‌هله‌وی (به‌ست) بوه‌، یانی خه‌لکی کاتی که‌ له‌ زو‌لم و سته‌می کار به‌ ده‌ستانی حکومه‌ت وه‌گیان ده‌هاتن، په‌نایان به‌ مزگه‌وته‌که‌ ده‌برد، پاشان به‌تکا و خوا‌یشی حاجی شیخ

١- هه‌ر بۆیه‌ خه‌لکی سنه‌ تا ئیستا نو‌بزیان له‌ ناو ئەم مزگه‌وته‌دا نه‌خویندوه‌.

شوکرالله ده‌به‌خشران و نه‌زیه‌ت نه‌ده‌دران، خوالی خوشبو شرف‌الملک (علی‌اکبر) خان دیلی (ساتیله‌ی) به‌ خوالی خوشبو (شیخ شوکرالله) به‌خشی. تا به‌ به‌ره‌می‌ثم دی، ژیانی شیخ به‌ژویه‌ بچی و پاش ماوه‌که‌ی له‌ کار و باری مزگه‌وتدا باخت بکری، موقوفاتی تری زور هه‌یه‌ که به‌ره‌می‌ثم مانه بو ژیانی ده‌رس ویژی دینی و پیش‌نوژی و مجهور و لیقه‌وماوان و دام‌اوان تهرخان کراوه.

٥٣- ئیمام زاده پیر و مهر (پیر عمر): بۆ ده‌لین (پیر عمر) کوری حه‌زره‌تی علی کۆزی ابی طالبه، به‌لام برینکی تر ده‌لین (پیر عمر) کۆزی (یحیی) کۆزی (ذی‌الدعه) حسین، کۆزی زیدی شهید (ابی‌الحسین) کۆزی (سیدسجاد) علی اوسط (زین‌العابدین) کۆزی سیدالشهدا (امام حسین) کۆزی حه‌زره‌تی علی علیهم‌السلامه. ثم ژویایه‌ته‌ دورست‌تره.

ده‌لین (پیر محمد) که‌ گلکۆی له‌ خۆره‌لاتی شاری سنه‌دایه، کۆزی ثم پیر عمره‌یه. سالی (١٠٤٠.ک) سلیمان‌خانی نارده‌لان کۆزی (میر علم‌الدین) له‌ سهر گلکۆی (پیر عمر) له‌ سالی (١١١٦.ک) گومه‌ژی دورست ده‌کا، به‌لام حسنعلی‌خانی کۆزی، ثم گومه‌زگه‌ده‌روخینی، به‌چ مه‌به‌ست؟ به‌ جوانی بۆم ژون نه‌بوه‌ته‌وه، پاشان (خان پاشای بابان) گومه‌ز و حه‌وشه‌یه‌کی چکوله‌ی بۆ دورست ده‌کا، دیسان (غلامخان) ده‌سی تی وهرده‌دا و حه‌وشه‌ و باره‌گاکه‌ی گه‌وره‌ ده‌کاته‌وه و دنی قۆچاخ و چهند دوکانی بۆ تهرخان (وه‌قف) ده‌کا، (سالی ١٢٩٦.ک) میرزا صادق‌خانی مستوفی باشی کوردستان (اعزاز‌الملک) کۆزی (میرزا محمدرضا)ی وه‌زیر سهرله‌ نوێ تازه‌ی ده‌کاته‌وه، حه‌وشه‌که‌ی گه‌وره‌تر ده‌کاته‌وه و ده‌حوجره‌ی لی دورست ده‌کا، سالی (١٣٠٦.ک) ابراهیم‌خان (نظام‌الدوله) فهرمانره‌وا‌ی کوردستان، دیسان ده‌س‌کاری ده‌کا و گومه‌زه‌که‌ی ناوینه‌کاری ده‌رازینیه‌ته‌وه^(١).

٥٤- مزگه‌وتی ئیمامی شافیه‌ی: له‌ شه‌قامی که‌مه‌ربه‌ند، ته‌پدی ئه‌ولیا به‌گ دایه.

٥٥- مزگه‌وتی سه‌ید جه‌لالی سه‌لامی: له‌ ته‌پدی ئه‌ولیا به‌گ دایه.

٥٦- مزگه‌وتی حه‌زره‌تی فاطمه‌ی زه‌هرا (ض) له‌ ته‌پدی ئه‌ولیا به‌گ دایه.

٥٧- مزگه‌وتی شوهره‌دا: له‌ شه‌قامی ١٧-ی شه‌هریوه‌ر، له‌ ته‌پدی شیخ محمدصادق

دایه.

٥٨- مزگه‌وتی طالقانی: له‌ ناخری شه‌قامی ئیمام خمینی دایه.

٥٩- مزگه‌وتی محمدی: له‌ ناخری شه‌قامی ١٧-ی شه‌هریوه‌ر، ژوبه‌ژوی پادگانی

نه‌ر ته‌ش دایه.

٥٠- مزگه و تی ته‌ق ته‌قان: له ناخری شه‌قامی ١٧-ی شه‌هریوه‌ره‌ژوبه‌ژوی پادگانی

نه‌ر ته‌ش دایه.

٥١- مزگه و تی محمد حسن برفی: له گه‌ژه‌کی جه‌وراوا په‌نای حه‌مامی (ناریا)

دایه

٥٢- مزگه و تی ره‌سول الله (ص): له گه‌ژه‌کی ئیسلاماوا دایه.

٥٣- مزگه و تی حه‌زره‌تی عه‌لی (ض) له گه‌ژه‌کی قالی ته‌کان، کانی کوزه‌له

دایه.

٥٤- مزگه و تی بیلالی حه‌به‌شی (ض): له گه‌ژه‌کی کانی کوزه‌له، ژوبه‌ژوی

ئیداره‌ی ژینگه‌وبان دایه.

٥٥- مزگه و تی پیغه‌مبه‌ر (ص): له گه‌ژه‌کی قالی ته‌کان، کانی کوزه‌له دایه.

٥٦- مزگه و تی ابوذر ی غفاری (ض): له گه‌ژه‌کی کانی گورگه‌لی، ته‌په‌ی

تاچه‌شایی دایه.

٥٧- مزگه و تی حه‌زره‌ ئیبراهیمی خه‌لیل الله (ع): له شه‌قامی که‌مه‌ربه‌ندی،

گه‌ژه‌کی عه‌بیاساوا دایه.

٥٨- مزگه و تی چوار یاری نه‌بی: له شه‌قامی که‌مه‌ربه‌ندی، گه‌ژه‌کی عه‌بیاساوا

دایه.

٥٩- مزگه و تی حه‌زره‌تی عومه‌ر (رضی الله عنه): له شه‌قامی که‌مه‌ربه‌ندی،

گه‌ژه‌کی عه‌بیاساوا دایه.

٧٠- مزگه و تی (حیدری کرار «ض»): له شه‌قامی که‌مه‌ربه‌ندی، گه‌ژه‌کی

عه‌بیاساوا دایه.

٧١- مزگه و تی ئیمام خمینی: له شه‌قامی که‌مه‌ربه‌ندی، گه‌ژه‌کی عه‌بیاساوا دایه.

٧٢- مزگه و تی (النبی): له ناخری شه‌قامی ئینقلاب، گه‌ژه‌کی سپوراوا دایه.

٧٣- مزگه و تی ملک نیا: له قه‌راخی قه‌برستانی پیر محمد، ژوبه‌ژوی لق‌ی نه‌وتی

ژوماره ١٨ دایه.

٧٤- مزگه و تی صدیقیه: ^(١) له شه‌قامی ئینقلاب، ته‌په‌ی به‌هارمه‌ست دایه.

١- ٤م مزگه‌وته به‌ناوی پیروزی حه‌زره‌تی ابوبکر صدیق (رضی الله عنه) خه‌لیقه‌ی ته‌وو‌لی موسلمانان به‌ صدیقیه ناودیر کراوه.

٧٥- مژگه وتی شیخ حبیب الله معاونی: له شه قامی ژاندارمیری، په نای ته وقافی

سنه دایه.

٧٦- مژگه وتی ثاغا حبیب الله سنه یی: له ناخری شه قامی برایانی نمه کی دایه.

٧٧- مژگه وتی عبدالله - ی احمدنسب: له شه قامی ژاندارمه ری، په نای

نیداره ی سبه ت دایه.

٧٨- مژگه وتی شیخ معتصم حسامی: له شه قامی فیرده وسی، گه ژه کی ناغا

زه مان دایه.

٧٩- مژگه وتی هزاره تی ابوبکری صدیق (رض): له شه قامی شهریفواو،

گه ژه کی زوړواو دایه.

٨٠- مژگه وتی شیخ عبدالقادری گیلانی (خ): له ناخری شه قامی سعدی،

گه ژه کی شهریفواو دایه.

٨١- مژگه وتی ته دهب: له شه قامی شهریفواو دایه.

٨٢- مژگه وتی ویله فریدونی: له شه قامی حه سه ناوا دایه.

٨٣- مژگه وتی خلیل الله: له ناخری شه قامی حه سه ناوا دایه.

٨٤- مژگه وتی که له که جار

٨٥- مژگه وتی ئیمام محمدی غه زالی (خ): له بلواری شبلی، گه ژه کی

خه سراوا دایه.

٨٦- مژگه وتی مه سناو: له ناخری شه قامی شبلی، گه ژه کی مه سناو دایه.

٨٧- مژگه وتی النبی: له ناخری شه قامی که شاهه رز، قه راخی گورستانی شیخ

محمدباقر دایه.

٨٨- مژگه وتی طویی خانم: له گه ژه کی قه تارچیان، کو لانی نایه توللا دایه.

٨٩- مژگه وتی وه کیل السلطان: له گه ژه کی قه تارچیان دایه.

٩٠- مژگه وتی حوسنی جیهان خانم: له گه ژه کی قه تارچیان دایه.

٩١- مژگه وتی تازاوا ی قه تارچیان: له گه ژه کی قه تارچیان دایه.

٩٢- مژگه وتی کافیه ی احمد سلطان: ژوبه ژوی نوستانداری، ثم مژگه و ته به

پو لی خانمیکی پاریزکار و له خواترس به ناوی (کافیه) و به یارمه تی خه لکی ئیمانداری سنه له

سالی ١٣٥٣ هه تاوی دا دورست کراوه، خوا له گشت خیرخوازان و باشان خوش یی و پاداشی

به هشتیان پی بداته وه.

٩٣- مژگه وتی سید محمد شیخ الاسلام: (مژگه وتی دهره به یان) له دهره ی حاجی نصرالله، په نای هه ماری ته غزیه دایه.

٩٤- مژگه وت و ته کیه ی شیخ هادی: له ناخری شه قامی ئینقلاب (سیرویس) دایه له قه راخی کارخانه ی ئارد دایه.

٩٥- مژگه وتی جامیعای حاجیاوا: له ناخری حاجیاوا دایه.

٩٦- مژگه وتی که میزی: له گه ژه کی حاجیاوا دایه.

٩٧- مژگه وتی محمدی: له گه ژه کی حاجیاوا دایه.

٩٨- مژگه وتی حاجی عه لیمورادی شه ریفی: له گه ژه کی حاجیاوا دایه.

٩٩- مژگه وتی باقرخانی وه کیل: له شه قامی ئاویدهر، ژوبه ژوی که لانتهری ژوماره ٢ دایه.

١٠٠- مژگه وتی سه بیید قطب: له بلواری شبلی، گه ژه کی قازی به کان دایه.

١٠١- مژگه وتی خاتم الانبیاء: له حاجیاوا ژوبه ژوی شاره داری دایه.

١٠٢- مژگه وتی خالد بن وه لید (ض) له شاروچکه ی سه عدی دایه.

١٠٣- مژگه وتی ئالی محمد (ص): له باغی زاله دایه.

١٠٤- مژگه وتی ئیمام حسین: له گه ژه کی فهره جه دایه.

١٠٥- مژگه وت نبووه ت: له گوژه پانی نبووه ت دایه.

١٠٦- مژگه وتی حه زره تی حمزه (ض): له گه ژه کی تهق تهقان دایه.

١٠٧- مژگه وتی حه زره تی ئیسماعیل (ع) له ناخری شه قامی شوهدا دایه.

١٠٨- مژگه وتی جامیعای فهره جه: له دئی فهره جه که ئیستاکه نوساوه به شاری

سنه وه

١٠٩- مژگه وتی موباره کاوا: له ناخری شه قامی ئاویدهر، گه ژه کی موباره کاوا دایه.

١١٠- مژگه وتی ئیمام حسن (ض): له ناخری گه ژه کی جه وراوا دایه.^(١)

حسینییه و ته کایا و خانه قا

- ١- حسینییه ی سنه: له شه قامی طاله قانی دایه.
- ٢- ته کیه ی خه لیفه فه تاح: له گه ره کی چوابع، ژوبه ژوی مژگه وتی مه لا سه لیم دایه.
- ٣- ته کیه ی شیخ حسین: له گه ره کی پیر محمد، کو لانی سه رچاوه دایه.
- ٤- ته کیه ی شیخ عبدالکریم: له ته په ی نه ولیا به گ دایه.
- ٥- ته کیه ی سه ید وه فا سه لامی: له گه ره کی جه وراوا، ژوبه ژوی مژگه وتی (محمد حسین برفی) دایه.
- ٦- ته کیه ی شیخ عه بیاسی کرمانی: له گه ره کی عه بیاساوا دایه.
- ٧- خانه قای شانیمه توللای وه لی: له گه ره کی خه سراوا دایه.
- ٨- ئیمام زاده پیر محمد: له گه ره کی پیر محمد دایه.
- ٩- ئیمام زاده پیر حبیب الله: له گه ره کی چوارباغ دایه.
- ١٠- ئیمام زاده پیر عه زیزوللا: له گه ره کی ئاغازه مان، قه راخی مژگه وتی حاجی شیخ محمد دایه.
- ١١- ئیمام زاده پیرومه ر (پیر عمر): له ناو مژگه وتی پیرومه ردایه.
- ١٢- ئیمام زاده طاقه گه وره: له مژگه وتی تاقه گه وره دایه.

کلیسا

- ١- کلیسای ئه رمه نیه کان: له گه ره کی ئاغازه مان دایه.
- ٢- کلیسای جوله که کان: شه قامی ئینقلاب: گه ره کی ئاغازه مان، کو لانی هه مامی

چینی

خوالى خوشبو مه لا عبدالعظيم مجتهدى

۱- عالمى خواناسى زەبىانى دەرياي زانستى قورئانى. پىپۆزى پارىزكارى خوش به يان، موخته هيدى خوشه ويستى كوردستان، له حاستى هەزاران خۆ به كەم زان و نهوى، له به رابهري زۆرداران و حق كوژان خۆزاگرو قهوى، زوخوش و به هه ييهت و دلاواو كهريم. خوالى خوشبو ماموستا عبدالعظيم، كۆزى خوالى خوشبو (مه لا عبدالمجيد) كۆزى (مه لا حمزهى حكاك) كۆزى (مه لا عه بباس) مه شهوهر به (اياز) كۆزى (مه لا حمزهى دووهم) كۆزى (مه لا احمد) كۆزى (مه لا حمزهى ئەوهل) كۆزى (عه بباس به گ) كۆزى (سليمان به گى بانه)^(۱) خودا بارانى ره حمهت به سه رگشتياندا بيارىنى.

(مه لا حمزهى حكاك) زانايه كى دلسۆز و به ناوبانگ بوه، له تهنگانه و فەرغانه دا به هاوار و بانگى خهلكه وه چوه، ئەم زانا پايه به رزه له دەريانى زانستا، گه ميه وانى شهريعت بوو. له بوارى خواناسيندا، ريبواري رىي حه قيقهت بوو. به تاييهت له (حكمت و فلسفه و رياضيات و اسطرلاب و تشریح الافلاك) دا ده ستىكى بالاي بووه، عىلمى په زشكى، جفر، وفق و كىمىيائى زانيوه، له ريخته گهرى، وه سايلى (اسطرلاب) كه م وینه بوه، له گشت عىلمه كاندا نوسراوه و كتيبي نوسيوه. به لام گشت ئەو نوسراوانه له شهري هه وه لى جيهانى دا (۱۹۱۴ - ۱۹۱۸ ز.) له گەل گشت كتيبه كانى (مه لا عبدالعظيم) ي نه وهى به ده ستى چه په لى روسه خوانه ناسه بى برواكان، ده سو تيندرى و له به ين ده برى^(۲) ئەم روداوانه نيشان ده دا كه ده بى، گه لى كورد، راجه نى و كوشكى يه كيه تى پىك بىنى و هيزى پرشكووى به رگرى دامه زرينى. (مه لا حمزهى حكاك) له گەل پايه به رز (شىخ عبدالقادرى مهاجر) خاوه نى تهذيب الكلام و (حاجى مه لا احمد منبرى) و زاناي گه و ره (مه لا عبدالرحيمى مه وله وى) دوست و هاو پيرو بروا بوه و نىوانيان خوش بوه، ئەم زانا پايه به رز و خواناسه به فەرمانى جوانى قورئانى «كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ»^(۳) له گۆره پانى حه قيقه تدا، به تيشكى چراى پرشنگدارى شهريعت، شه قامى ريبوارانى رىي خوداناسينيان روشن ده كرده وه، وه ك كيو

۱- مه شاهيرى كوردى بابامه ردوخ ده نوسى سليمان به گ كه له مه دينه ي نورانى له دنيا ده رچوه له به ماله ي شيخه كانى كاكو زه كريا بوه.

۲- سه رچاوه زاناي پايه به رز و عالمى خزمنگوزار و به ريز مه لا صديق مجتهدى صدرالاسلام كورى زانا و جىدارى خوالى خوشبو (مه لا عبدالعظيم) ه

۳- سوره تى البقره ئايه تى

(ئاویدەر) بەری ژەشەبای ٲیدینی و گێژەلۆکە ی دوبرەکیان، لە خەلکی هەژار و کۆل نەدەری گەلی کورد گرتبوو، بەرە بەرە، بەرە و خودایان دەبردنەو، لە سالی (١٢٧١.ک) (غولام شاخان) حاکمی سنه، به وه سوه سه و دهنی کابرایی به ناوی (میرزا عبدالصمد) مەزەهەیی ٲوچی شیخیه قەبۆل دەکا و دەیه وێ (میرزا کەریم خانی کرمانی) تلپاکی، ٲیشه وای (شیخیه) کان ٲیئیتە سنه و لە مزگوتی والی (دارالامان) ٲیشدا بو بۆلا و کردنەو ی ژاری مەزەهەیی (شیخیه) دای مەزینئ. بەلام خەلکی به شەرەفی کورد، که لە سەر شەقامی ٲان و بەرین و روشنی، سوننەت و ژەوشتی جوانی هەنگاو به هەنگاوی حەزەرەتی محمد «صلی الله علیه وسلم»، سەدان سالە ژاوه ستاون بە گەر دێلی دوکەل و ٲوچروکی مەزەهەیی (شیخیه)، ژۆژی ژوناکیان لی بکاته شەو زەنگ؟ خوا نه کا، بەم جوړه (خوالی خوشبو شیخی سراج الدین) شیخ عبدالرحمانی کۆری خۆی، لە گەل مەلا عبدالرحیمی مەولوی به ژاو و تەگبیری ئەم زانا گەورانە ی سنه، دەنیئیتە لای (غلامشاخان) که دەس لەم کایه هەل گره، بەلام (والی) به گوێیدا ناچی و وه لامیان به نا دەداتەو. (١)

دوای ئەم کارەساتە، ژوداوی دل تەزینی (جەنگی کاروانسەرا) بەم شیوێ ژودەدا. کاتی که خەلکی توژە ی سنه تیگە یشتن که ئە گەر به نەرمی و به تکا بچنە ٲیشه وه مەزەهەب و میلیه تیان، شەزەف و ئابزوی هەزار سالەیان، لە لیواری ٲەرتگا و هەلدیری نابودی دایه، ئیتر سیلاوی خەلک هور و ژمیان بەردە سەر حکومەت و شار شەژا و نەزم تیگچو، چه ک به دەسه کانی (والی) وه ک مشکێ ترسە نوک خوێان خزاندە ناو قەلا، لە مە تەریزه کانی قەلاوه خەلکیان بەر تۆٲدا، زوړیان لە خەلکی حەق به دەست کوشت و بریکیشیان لوت و گوێ کرد. چلکاو خۆرە کانی والی، دوکان و بازاری یان تالان دە کرد، که چی ٲاشان به سەر خەلکی هەژاریشیان دا دیناو لە سەر ئەو کارە لوت و گوێی هەژارانیان دە بژی. هەر بەم ٲیانه وه (ئاغا مصطفی) کۆری (حاجی شعبان) که ٲیاویکی دەم ژاست و شور شگێر بوو، دە به ستن به دەم تۆٲه وه و شەهیدی دە کەن، دیسان چاوی ئازا ٲیاویکیش به ناوی (شیخ وه سیمی بازاری) دەردینن. بۆیه به (شەری کاروانسەرا) ناوبانگی ژویشتو، چون ئاوری بەر بەرە کانی لە کاروانسەرای بازارە وه بهرە کوژکی (والی) بلێسە ی سەندو، ٲاش ئەم ژوداوه خەمناکه، که ماهیه تی حکومە تی ٲیگانه لە وه باشتەر نە بوه و نابێ، خوالی خوشبو (مەلا حمزه) دە چیتە وه بو دئی (کۆس عومەر)، خوالی خوشبو (شیخ عبدالقادری تەختیش) لە سنه کۆچ دە کا و دە چی بو شاری سوله یمانی، لە و کاتە وه به شیخ

عبدالقادرى موھاجىر مەشھۇر بۇ. لىرەدا دەردە كەوئى كە نەخشى زانا و عالمە كانى كوردستان، چەندە ديارە و چەندە گەورە يە. ھەروا زۆر و شكۆ و دەسەلاتيان لە ناو خەلكدا تا ئەو زادە يە كە خەلك ئامادەن، تا لە زۆي فەرمانى بەرحەقى ئەواندا گيان بەن.

خوالى خوشبو مەلا عبدالعظيم لە سالى (۱۲۸۸.ك) لە داىك بوە، قورئان و پيشە كىە كانى عىلمى لای باوكى زانای خویندوہ. ماوہىي لە لای زانای بەناوبانگ (سیدعبداللهى چۆرى) خویندوہى تى، پاشان چوہ تە خزمەت زانای خواناس (مەلا احمدى نودشەيى) كە يە كى بوە لە فەقى چاكە كانى (مەلا حەمزەي) باوای، عىلمە كانى لە خزمەت تا تەواو دەكا و ئىجازەي فەتوا و دەرس و یۆي لە دەس وەردە گرى. كاتى مامۆستای دلپاك و بەرزى، ئاسەوارى ھۆش و پارىزكارى و ژىرى، تىگەيشتن و زىرە كى و بىرى، لە نىو چاوان دەخوینتەوہ، ئىجازەي پى دەدا كە لە فیرگە پىروژە كەيدا بمىینتەوہ، دەرسى فەقىكانى بلىتەوہ. پاش كوچى دوايى مامۆستای دلسۆزى (سالى - ۱۳۰۲.ك) بە بانگ ھىشتنى خوالى خوشبو (شىخ عومەر ضياءالدين) دەچى بو بيارە، ماوہى حەوت سالى زەبەق لە بيارە بە ناوى مودەررىسى دووہم لە گەل مودەررىسى ئەووەل (مەلا عبدالقادرى كانى كەوہيى) فیرگەي گەورە و قوتابخانەي پزشكو و زانكو عىلم و زانىنى بيارە، بە چاكى ھەل دەسوزىنى. لەم ماوہدا ديسان ئىجازەي فەتوا و دەرس و یۆي لە دەس (بەرزى مەلا عبدالقادر) وەردە گرى و دەگەزىتەوہ بو شارى سەنە، لە چەند فیرگە و قوتابخانە، بە تايبەت لە قوتابخانەي مزگەوتى (طوبى خانم) تادوا كاتى مان و ئاخىر لە حەزەي ژيانى، بەدەست و دل، بە زار و بە گيانى، لە سەر شەقامى راستى راستان زاوہ ستاوہ، لە ناوى ژيان بەخشى قورئان، ناوى بە شەرىعى موستەفا داوہ. دەرسى قورئان و دىنى بە فەقى و تەوہ تەوہ، درگای فیربونى، لە زىبوارانى زىيازى دىن و ژىن كردوہ تەوہ.

خوالى خوشبو مەلا عبدالعظيم لە پەلەي بەرزى (اجتھاد) زاوہ ستاوہ، تەقلیدی بو خۆي بە بى فەز داناوہ. لە گەل ئەوہيش بە پەيزەوانى خۆي سفارش كردوہ لە ئىمامى شافىعى پەيزەوى بکەن. مەگەر لەو مەستەلانەي كە لە پەزاوہ بکانيدا نەنوسراوہ، يا نوسراوہ، بەلام بويان نەزانراوہ.

خوالى خوشبو لە گەل حەكومەتى وەختا پەيوەندىكى نەبوہ. بەلكو بو ئەوانەي بە پەلە و مەقام خويان زاداوہ. يا مال و سامان، زۆر و پاىەي بەوان داوہ، زۆر و پاىەخى دانەناوہ. ھىچ كاتى لە ئەمر بە چاكە و نەھى لە خراپە كوئايى نە كردوہ. شا و شالىار و مير، دەوڵە مەند و ھەزار و فەقىر، لە ترازوى عدالەت و ياساى شەرىعى ئەو زانا گەورە و پارىزگارەدا مويلى نەداوہ. زەحمەت

ۋە بەزەىى خۇدا بە خۇزىرەم ۋە تاۋ بە ھەۋر ۋە بە ساۋ، بە سەر ۋە ھازانايە كىدا بىزى. ئەم زانا خۇدا پىداۋە، دۋاى ۸۲ سال لە بەرەبە يانى رۇزى ھەينى ۲۳. ى مانگى رەمەزانى سالى ۱۳۶۷ كۆچى ۱۳۲۷/۴/۲۷ ھە تاۋى لە شارى سە كۆچى دۋاى كىردە، لە گۇرستانى ھاجى مامۇستا (مەلا ھەمدى نودشەىى) نىزراۋە، خۋالى خۇشبو ئەم پەزاۋانەى نوسىۋە.

- ۱- ھەى الطالېن فى اصول الدين ۲- مەھكامات بېن اھل سنت ۋ خۋارج
- ۳- ھۋاشى مەدۋنە بر تەھذېب الكلام ۴- ھۋاشى بر شەمسىيە در منطق ۵- ھۋاشى بر جمع الجوامع در اصول ۶- ھۋاشى بر فرائض تحفە ۷- ھۋاشى بر طلاق تحفە
- ۸- ھۋاشى بر تشرېح الافلاك ۋ رېع مەجبې ۹- رسائل در اثبات وجود واجب ۋ جبر ۋ اختيار بە عربى ۋ فارسى ۋ احتياج بشر بار سال رسل ۋ نياز مەندى بە اجتەھاد مەجتەھىدىن. ۋ فتاۋا در چەار رېع شرع بەربى ۋ فارسى ۱۰- شرح قصيدە ابن فارسى ۱۱- رد بر ۋھابىيە
- ۱۲- رد الروافض فارسى ۋ عربى ۱۳- رسالە در ايمان ابو طالب ۱۴- ھۋاشى بر مەثنوى
- ۱۵- دعوت بجهاد در جنگ بين الملل اول ۱۶- ھاشىيە بر خلاصە الحساب ۱۷- تفسير آياتى از قرآن مەجىد ۱۸- شرحى آيە شريفە انا عرضنا الايە، بەلام تا ئىستە ھېچ كاميان لە چاپ نە دراۋن^(۱).

خۋالى خۇشبو آيت الله محمد مەردوخ

جمال الدين محمد مەردوخ، مشهور بە (ئايە تولى مەردوخ - كۆزى شېخ عبدالمؤمن كۆزى شېخ جمال الدين كۆزى شېخ عبدالمؤمن، كۆزى شېخ جمال الدين كۆزى شېخ عبدالمؤمن - ى ھەۋەل كۆزى شېخ جمال الدين - ى ھەۋەل لە سالى ۱۲۹۸. ك لە داىك بوە. ئەم زانا پىسپۇرە زۇرتى تەمەنى پىربارى خۇى لە مۇتالا ۋ پىرس ۋ جۇ ۋ باس ۋ تۋوۋىژ. نوسىنى پەزاۋ، ۋ تار ۋ كىتۇدا بىردە تە سەر. ئاسەۋار ۋ پەزاۋ ۋ تارىكى زۇرى دۋاى خۇى بۇ ئىمە بە يادگار بە جى ھىشتە، بىجگە لە بىزىكيان گەشتىانى لە ژيانى خۇيدا بە چاپ گە ياندەۋە، خۋالى خۇشبو مەۋىيە كى خۇش سىما ۋ قسە خۇش ۋ زۈگەش ۋ بە وقار، نەرم ۋ نىان، خاۋەنى بە يانكى زەۋان ۋ پىنوسىكى تۋانا بوە، فارسى ۋ ەربى زۇر بە جوانى ۋ زەۋانى نوسىۋە، لە نوسىندا لاساى كەسى نە كىردە تەۋە. ۋ تارى كە شىكى تايە تى بوە، لە باسى عىلمى ۋ مەزەبىدا شىۋە يە كى

تایبته به خۆی بوه، که بهو شیوه زۆر وابوه، لایه نه که‌ی خۆی بیده‌نگ ده کرد. خوش به‌ر خورد، خوش سوخته‌ت، حازر جواب و مۆتته کی به نه‌فس (باوهر به خۆ) بوه.

هه‌روه ک له پێشه کی کتیبی (جان‌نما) نویسیویه‌تی: تا ته‌مه‌نی ۱۶ سالی که باوکی ماوه، به هۆی کۆ پیوان و سواری و تیره‌ننازی گوئی به خویندن نه‌داوه. به‌لام کۆچی دوا‌یی باوکی، ته‌کاتیکی پێدا و له خه‌وی غه‌فله‌تی وه‌خه‌به‌ر هینا و دای چله‌کانه. له‌مه‌ولا ته‌سمیم ده‌گری که هه‌موشتی بو کتیبو فری‌دا. خۆی له سه‌رموتالا و خویندن و فیروبون ساخ کردوه و شه‌و روژی خۆی ته‌رخانی فیروبون و موتالا ده‌کرد، به هۆی هۆشی خواپیداوی و حافیزه و ئیستعدادی ذاتی، ته‌لاشی بی و چان و تی کوشان، له ماوه‌یکی که‌مدا خۆی گه‌یانه سه‌ر مه‌نزلی مه‌به‌ست و نوچه‌کی که‌مال.

پایه‌به‌رز (مردوخ) له زۆربه‌ی عیلمه ئیسلامیه‌ کانه‌ا ناگایی بوه، له بریکانه‌دا شه‌پۆلی داوه و مۆته‌خه‌سس بوه، بزێ له عیلمه غه‌ریبه‌ کانی زانیوه.

بی ئه‌وه چوینه‌ لای مامۆستایی له هونه‌ری نه‌قاشی (نه‌خشه‌ کێشان) و شیعر و شاعریدا ته‌رده‌ست بوه، به‌لام که‌متر شیعی و توه و ئاسه‌واری شیعی زۆر که‌مه. ناوی بزێ له په‌راوه‌ کانی به‌م جوهره‌یه:

۱- تاریخ کورد و کوردستان ۲- فره‌هنگی مردوخ، به‌سی زمانی کوردی، فارسی، عه‌ره‌بی له‌ دوه‌رگی گه‌وره‌دا ۳- فقه‌ محمدی له ۴ به‌رگدا له‌ مه‌زه‌بی ئیمامی شافعی ۴- ریموز آفرینش به‌ فارسی ۵- نداء الاتحاد فی مبحث الاجتهاد به‌ عه‌ره‌بی ۶- منطق مردوخ ۷- سرما؛ هدایت به‌ فارسی ۸- ندای اتحاد به‌ فارسی ۹- نسیم رستگاری به‌ فارسی ۱۰- در جواد معترضین به‌ فارسی ۱۱- جان‌نما به‌ فارسی ۱۲- جام‌جان و جین به‌ فارسی ۱۳- خلاصه‌ الاحکام شرح منظومه‌ کفایه‌ الاسلام ۱۴- چاره‌ بدبختی ۱۵- اصول مردوخ ۱۶- نحو مردوخ ۱۷- صر مردوخ

۱۸- حساب مردوخ ۱۹- هدف‌نما ۲۰- ناله‌ اسلام ۲۱- شطرنج‌نامه به‌ فارسی

۲۲- شطرنج‌نامه به‌ کوردی ۲۳- طب مردوخ ۲۴- گفتارها^(۱)

آیت‌الله مردوخ له‌ زه‌مه‌زانی سالی ۱۳۹۵.ک به‌ رابه‌ری ۱۳۵۴ هه‌تاوی له‌ ته‌مه‌نی ۹۷ سالی‌دا کۆچی دوا‌یی کردوه. سه‌بینه‌ی ئه‌وروژه‌ بینا به‌ وه‌سیه‌تی خۆی خه‌لکی سته‌ ته‌رمی پیروزیان تا دی (نه‌وه‌ژه). به‌شان هه‌ل گرت و له (نه‌وه‌ژه) نیژرا. من خۆم له‌ گه‌ل خه‌لکی‌دا تا

۱- مشاهیری کورد بابامه‌ردوخی روحانی به‌لام ده‌یان په‌راوی تری هه‌یه که‌ لیره‌دا ناوی لی نه‌براهه.

(نەۋەزە) زۆيشتەم دەتوانم بلىم زياتر لە دەھەزار كەس تەرمى پىروۆزىيان تا (نەۋەزە) بەرژىز و شكۆ بەرژى كەرد. خوا لە گشت زانايە كى پارىزكارى خواناس ببورى و بەھشت جىيى بىت.

خوالى خوشبو شىخ عبدالقادرى مەھاجر

پسپور و زاناي بە دەنگ و باسان، عالمى بەررى زىزى خواناسان، شەيتان و نەوسى لە دەس ھەراسان، ئەستىرەى گەشەى ئاسوى كوردستان، پايەى ژيان و مايەى خوشبەختى، شىخ عبدالقادر زانايى تەختى، چون لە دەس سەم كۆچى كەردو، بە «شىخى مەھاجر» ناوى دەرچو. شىخ عبدالقادرى مەھاجر كۆرى شىخ محمد سەيد تەختى مەردۆخى لە سالى ۱۲۱۱.ك لە سەنە لە داىك بو. قورئان و پيشە كى عىلمە كانى لە خەمەت باوكى زانايەدا خویندو، پاشان لە خەمەت زاناکانى زەمانى خویدا عىلمە كانى تەواو كەردو، ئىجازە (ودم)ى فتاۋ و تەدرىسى ھەرگرتو. دواى مەردنى باوكى لە فەرگەى (دارالاحسانى) سەنە دەبىتە مامۇستاي دەرس وىژ. ئەم زانا گەورە لە ئاخىر سالى (۱۳۷۱.ك) بە ھوى (شەرى كاروانسەرا) و ئالۆزى ھەرىمى كوردستان، بە تايبەت شارى سەنە لە بەر سىياسەتى نەژادكوژى و نەزانم كارى (غلامشاخانى والى)، كوردستانى ئىرانى بەجى ھىشت و كۆچى كەرد بو شارى سولەيمانى. لە لاىەن خەلكى سولەيمانى بە تايبەت عالم و زاناکانى ئەويە پيشوازيە كى گەرم و گوژى لى دە كرى.

حاكىمى سولەيمانى پەلە و پايەى عىلمى ئەم زانا گەورە، نەجابت و زىزى بىنەمالە كەى، بو دەربارى دەولەتى عوسمانى لە نامەيە كەدا، بە درىژى بەيان دەكا و نوسخەيى لە پەزاوى زەوان و جوانى «تەقريب المرام» شەرحى (تەھذيب الكلام)ى تەفتازانى، وىزاي نامەيى بو (سولتان عبدالحميد)ى دەنيرى، بە قەزاي خودا نامە و پەزاو كە، ھاوژى لە گەل پىروۆزى قوشەنى عوسمانى لە خاكى روسيەدا، پىكە ھەى دەگەنە دەس سولتان عبدالحميد. سولتان عبدالحميد، گەيشتنى شىخ عبدالقادر مەھاجر بو خاكى كوردستانى عىراق، كە ئەوكاتە بەشى بو لە دەولەتى عوسمانى، بە فالى چاكى دەگرى و ئەو پىروۆزىيە لە بەرەكەتى ھاتنى ئەوخوالى خوشبو ھە دەزانى، بەم جوړە ئەم نامە پز لە رىز و شكۆيە بو شىخ عبدالقادر دەنيرى: بعدالمقدمه السلام عليكم: قَدْ ظَهَرَ فَضْلُكُمْ مِنْ أَثَرِكُمْ وَ نَحْنُ تَقَالْنَا يَوْمَ قُدُومِكُمْ الْمُضَادِّ لِيَوْمِ دُخُولِ عَسَاكِرِنَا الْمَنْصُورَةِ بِلَدَةِ (سواستبول) فَهَا خَصَّصْنَا لَكُمْ شَهْرِيَّةً تَكْفِي مَعِيشَتَكُمْ وَ إِنْ لَمْ تَكْفِ فَاتُكْتُبُوا لَنَا بَعْدَ فَرَاغِنَا مِنْ غَوَائِلِ الْحَزْبِ.

شىخ عبدالقادر لە عىلمە كانى كەلام و فلسفە و حكمت دا بلىمەت بوە، لە عىلمە كانى ترى ئەو رۆژەيشدا ئوستادى كەم وىنە بوە.

ئەم ئازا پياو لە سولەيمانى تائە و رۆژەى كە چاوى دىويە تى و ئەژنوى تەوشمى تىدا ماو و پشتى هيزى بوە، بە دەرس و ژانومايى و كتيب دانان و پەژاو و حاشيە نويسين و پرس و جو لە مەسائلى عىلمى دا خەرىك بوە. لە ئاكامدا لە سالى (۱۳۰۵.ك) لە تەمەنى ۹۴ سالىدا لە سولەيمانى كوچى دواى كردو و لە گورستانى (گردى سەيوان) نيزراو، سەد رەحمەتى خوداى لە سەربى.

ئاسەوار و نوسراوە كانى شىخ عبدالقادر موهاجىر:

۱- حاشيە لە سەر شەرح عقايد عضديه ۲- شرح رسالة الزوراء ۳- كشف الفضاء دربارە ذات و صفات بارى تعالى ۴- حواشى تعليقات لارى ۵- بەلام مشهورترين كتيبى شەرحيەكە لە سەر (تهذيب الكلام)ى سعدى تفتازانى بە ناوى. تقريب المرام، ئەم كتيبە لە زەمانى خودى شىخ عبدالقادري موهاجر دا لە كتيبى درسى (حكمت و كلام)ى فەقى ناوچەى كورد نشينه كانى، ئيران و عىراق و توركيە و سوريە بوە. ئىستاكەش ئەم كتيبە لە زورترى ولاتە موسلمانە كاندا جىي چاوە دىرى فەقى و ماموستا دەرس و ئۆزە كانە.

تقريب المرام لە گەل حاشيە كەى بە ناوى وسيميه يا محاکمات لە سالى ۱۳۰۲.ك لە دوو بەرگا لە قاھرە پايتەختى مەركەزى مصر چاپ كراو. بىجگە لە عىلم و زانستى ئەم زانا پايەبەرزە، خواناس و پارىزگار و لە دنيا تەرىك بوە. دواى خوئ شىخ محمد وسيمى براى تەدرىسى فيرگەى (دارالاحسانى) وەئەستوگرتو. (۱)

خوالى خوشبو مەلا احمدى نودشەيى

۴- زاناي خواناسى گەورە جەق و ئۆزە زۆر بە سەورە، خزمەتگوزارى خەلكە، زۆر بە قازانج و كەلكە، لە زمان و بىر و زارى، كووكو عىلم دەبارى، تابللى پياو چاك و ژىرە، پشتيوانى فەقيرە، ئەستىرەى گەش و گولئى كوردستان، مەلا ئەحمەدى نودشەى ھەورامان. حاجى مەلا ئەحمەد مەشھور بە (حاجى ماموستا) كورئى مەلا عبد الرحمن، كورئى مەلا ئەحمەدى مفتى سولەيمانى، يەكئى بوە لە مەلا چاك و زانا كەم وىنە كانى كوردستان، كە جىي بىر و بزوئى خەلكى كورد بوە،

ئهم زانا گه و ره له سالی ۱۲۲۸.ك له دئی (نودشه)ی هه ورامان له دایک بوه، ئهم نیوه شیعره:

(بود احمد خلف امجد الرحمن)

ماده تاریخی له دایک بونیته تی، که ده کاته (۱۲۲۸) له غوزره ی صفری سالی ۱۳۰۲.ك، له شاری سنه کوچی دواپی فهرموه و له سه رته په ی (شه ره فولمولک) نیژراوه، که ئیستا به ته په ی حاجی ماموستا مه شهوره. حاجی ماموستا دوا ی ئه وه ئیجازه ی فه تواو ته درسی و هر ده گری ماوه پی له شاری سوله یمانی ده مینیته وه، پاشان له وی کوچ ده کا و ده چیته وه بو دئی (نودشه) و تا سالی ۱۳۰۰.ی کوچی، کاتی به خیر و بیر خوی له زئی بارهینانی قوتابی و ده رسی فه قی و زانومایی موسلمانان ده برده سر، پاشان له سالی ۱۳۰۰ کوچی له (نودشه) بار ده کا و ده چیته شاری سنه و له مزگه وتی (مه ولانا) ده بی به ده رس ویژی فه قی، که ده یان مه لاچاک و فه قتی پی گه یاندوه، سه دان زیبوا ری زئی راستانی تی گه یاندوه، ئهم زانا پایه بهرز و به ریزه بیجگه له وه که به عالمیکی گه و ره و خزمه ت گوزاری کو مه لانی کورده واری دانراوه، یه کئ بوه له خواناسه به ناو بانگه کانی ده و رانی خوی، شیخ سراج الدین به تایه ت زیز و شکویه کی زوری بو ئهم زانا گه و ره دانا وه، هه ر بویه به خه لیفه ی گه و ره ی خوی ناو دیری کردوه^(۱) خودا له هه مو زانا و خواناسان و خزمه تگوزارانی خه لکی خوش بی و به زه زای خوی شادیان کا.

خوالی خوشبو شیخ حه بیبو لله ی کاشتری

شیخ حبیب الله کوزی شیخ اسماعیل کوزی شیخ محمد کوزی شیخ عبدالغفور، له سالی ۱۲۸۷ کوچی له دئی کاشتر له دایک بوه، قورئان و پیشه کیه کانی عیلمی له خزمه ت باوکی دا خویندوه و پاشان ده چیته دئی (لونی سادات)، دو سال له خزمه ت شیخ محمدی لونی کا کو زه کریایی دا که سبی عیلم و که مال ده کا. پاشان ده چیته دئی (ماسان) ماوه پی له قوتابخانه ی پیروزی ئه وی، په ره به زانست و عیلمی خوی ده دا، پاشان له سالی ۱۳۰۸ کوچی ده چیته شاری سنه و له خزمه ت (مه لا مه جید نییری) سی سال ده مینیته وه و عیلمه کان ته واو ده کا، هه ر له خزمه ت ئهم مه لا چاکه یشدا ئیجازه (ودم)ی فه تواو ده رس ویژی و هر ده گری و ده گه زیته وه بو دئی کاشتر. له سایه ی چاو دیری باوکی دلسوزی، ماوه پی به موتالای په زاوی دینی و ته عیلم و ده رسی فه قی و بارهینانی زیبوارانی زیگیای شرع و قورئان، کاتی به قیمه تی خوی ده باته

سەر، پاشان بە ئىجازەى باوکی بەرەو کوردستانى عىراق زى دەکەوى و دەچىتە (بىارە)، چەند زۆزى لە خزمەت شىخ عمر ضياءالدين دا دەمىنیتەو و پاشان دەچىتە (باغە کۆن) لەوى بە خزمەت شىخ عەلى حسامالدين دەگەى و دەبىتە موریدی، پاش سالى لە لایەن شىخ حسامالدينەو ئىجازەى خەلىفەى تى پى دەدرى (لە سالى ۱۳۲۰.ك) باوکی کۆچى دواى دەکا، لە سالى ۱۳۴۴.ك دەچىتە شارى سەنە و لە قوتابخانەى (عبدالله بەگ) دەبىتە (مودەرەس) دەرس و یۆزى عىلمى دىنى، زۆرتى کات، هەشت فەقى لە دوو حوجرەدا بوە. تا ئاخىرین کاتى ژيان و دواى چرکەى مانى، لە دەرس فەقى و ژانومایى زىبورانى زىگای حەقىقەت و موتالای پەژاوى دىنى و تەفسىرى قوزژان و شەرع و حەدىس، بە تايبەت ئاگایەکی زۆرى لە عىلم و زانىنى حەدىسدا بوە و بە شىکی زۆرىشى لە بەر بوە.

ئەم گەورە پیاو، زوگەش و زمان خوڤ و ژاویژىکی گىرا و دل نشینی بوە، پارىزکار و خوداناس و لەخوداترس بوە لە ئاکامدا زۆزى يەك شەممە جەژنى قوربانى سالى ۱۳۶۰.ك بەرەبرى ۷/۱۰/۱۳۲۰ هەتاوى کۆچى دواى کردو و لە گورستانى (شىخانى) سەنە نىژراو^(۱) خودا لە هەمو پاشان خوڤ بى.

ناوچه ی سنه (کوردستانی ناوه ندی ئیران)

۱- دیکۆی ئارینان به شی ناوچه ی سنه

دیکۆی ئارینان - به ناوی گه وره دیتی - ئارینانه وه ناوئراوه - یانی ئاردونان - چون نه م دئی زه وی به پیت و برشتی هه یه و گه نم و ده غل و دانه و تله ی زور ده بی - کاتی که نه م دئی یان له و شوینه دا - به دی هیناوه و توویانه نه م شوینه جیی ئاردونانه - به م جوړه ناویان ناوه (ئاردونان) که به ره به ره به شکلی (ئارینان) ده ر هاتوو - نه م دیکۆیه خاوه نی حه فده دیتی گه وره و چکۆله یه زوو به ره که یشی سی سه دوپینج کیلومیتره (۳۰۵) و له باکور و باکوری خورواوی شاری سنه دایه. زنجیره کیوی ئاویده ر له خورواوی نه م دیکۆ داهه لکه وتوو، که سنوری سورشتی نیوان نه م دیکۆ و ناوچه ی مه ریوانی به دی هیناوه. سنوری نه م دیکۆ به م جوړه یه:

۱ - له باکوره وه به دیکۆ کانی سارال و حوسه یناوی باشوری -

۲ - له باشوره وه به دیکۆی ده ورویه ری سنه و دیکۆی ئاویده ر -

۳ - له خورواوه به ناوچه ی مه ریوان

۴ - له خوره لاتنه وه به دیکۆی ده وربه ری سنه وه نوساوه

ناو:

ناوی مووچه و مه زرای نه م دیکۆ به تیکرا له کانیاهه سارد و سووکه کانی کوردستان و ناوی چۆمیلکه و شیواوه کان به دی دیتی و کشت ئاوه کانی نه م (دیتی کۆیه) له باکوره وه به ره باشور و شاری سنه زئی ده که ونوده ززینه ناو چۆمی قشلاخه وه که - سه ددی - قشلاخی - له به ردا - به ستراره.

گیاوگژ

به رزایی یه کانی نه م شوینه وه ک گشت ناوچه ی کوردستان بژیینه و شاخ و داخوزه وی یه کانی له به ر گیاوگژ و پوش و پوار به ده ره وه نی یه. هه ر بوویه - ئاژه ل داری له م شوینه دابره وی هه یه و ژبانی خه لکی زیاترله زئی ئاژه ل داری و که می کشت و کاله و گچ به زتوه: بیجگه له گیاوگژی مرموالبات گیای به کارهاتوو پرقازانجی گه ونیشی زوره.

گه نم و ده غل و دان

گشت زه ویه کانی تیگرا له قوئی و لاپال و ده شت و لیژو داوئنه ی کیوه به رزه کانی. گه نم - جو - نوک - نيسک. تووگوله به زۆزه، ته زه کاری - باخی تری، و بادام - سیو - هه رمی، گوژ - تووشیرین - تووه فه ره نگي و، شتی تری به دیم و به راوده بی. خه لکی به شیوه ی کون و تازه، زه ویه کان زه عه مه ل دین و بژیوی خوینی زور به زه حمه ت لی و ده س ده ین: بریکی که میش له کاری ده وله تا داده مه زرین. به لام له سالدا زورتری کات.

جوانه کان بی کارن، به ناعیلاجی زئی شاره فارس و تورکه کان ده گر نه پیش و ده چن ده بنه کارگه زی کوره خانه کان، زوتریان ژن و منداله کانیشیان له گه ل خویندا ده به ن تابه لکو بری زورکار بکه ن و هه ر جوژی بیت له ژرباری قه رز و قوله بیته ده ر، نه گه ر - ده وله ت - وه ک پیوسته یارمه تی خه لکی بدایه و به قیمه تی هه رزان - (کوت) و (سه ممی) به ته واوی له ده س زه سی که شاهه رزان و هه رزیزاندا دا بنایه، ئیتر خه لکی نیازیان نه بوو و ناعیلاج نه بوون که به خوین و ژن و مندالیان، به ره و کوره خانه کانی - هه مه دان و - کارخانه کانی نه راک و تاران و ئیسفه هان و شاره کانی ترزی بکه ون:

نه گه ر ته نانه ت ده وله ت له ناوه ندی ناوچه ی کوردستاندا - به نه ندازه ی - شاری - نه راک - کارخانه و کارگادا بنایه و ئیجازه ی دانانی کارخانه - گه وره کان - وه ک کارخانه ی سیمان و زه و بی ئاهه ن (ئاسن تواتنه وه) ی بدایه - ناوچه ی کوردستانیش وه ک ناوچه سه نه تیه کانی ئیسفه هان و نه راک و یه زد. خه لکه که ی ده حه سانه وه و مه جبور نه ده بوون که له مال و منال بیرین و له ته مه نی گه نجی، تا کاتی پیری نه م شاره و شار - بو تیرکردنی زگی ژن و منداله زووته کانیان، بده ن له پاوه تا خاوه ن کارخانه کان دلیان به حالیان بسوتی و به کرییه کی زورکه متر، کاری زوریان پی بکه ن، تا هیژو و زه یان له بده ندا ده مینی بیان زه تین ، پاشان به ده ستی خالی و پشتی کوم، به ره و مالی زوخوایان بری یان بکه نه وه

من پیم وایه هیشتاکار به ده سته دلسوزه کانی ده وله ت به مه یان نه زانیوه، هیوادارم کاتی که نه م په رتوو که بچیته به رده سیان و هه رنه بی نه م زووپه زه بچوینه وه، دلیان بسوتی و غیره تیان بیزوی هه ستی نه رکی سه رشانی خوین بکه ن و، له زئی چاک کردنی

چۆنیه تی ئابوری - کوردستاندا به گورجی و خیرا و دلسۆزانه هه نگاو بویشه وه هه لگرن. چوون - به نده گانی خودا کاتّی که وه هوش هاتنه وه - خودایان دیته وه بیرو بو خزمه تی هه ژاران خویان فیدا ده که ن (وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ۱)

ژنان

ژن له ناوچه ی کوردستاندا. له زۆرکاره کاندا پشتیوان و یارمه تی ده ری پیاوه. به تایبته له ئاویی و گونده کاندا ژنان له پیاوان زه حمه ت کیش تروچه و ساوه ترن. ژنی کوردستان هه میشه نمونه ی شه زه ف و شه رم و ئابرو و ئازادی بووه و هه یه. ئاوی یه کانتّی کوردستان تانیستابو ئه وه یکه له کاتی سه رمای سی تا چل پله ی زستان، خویان و ژن و منداله کانیا له شه زّی سه رما بیاریزن - که لکیان له گه ون و ته یاله و گه مژه، ورگرتوه.

ئه رکی گرانی - ته پاله پێژان یاگه مژه برین و شیاکه زّیژان، زیاتر به ئه ستوی ژنانه وه یه نان کردن و هه ویرشیلان و ته نور داخستن و کاری نا و مالّ تیکرا ئه رکی سه رشانی ژنانه له کاتی پتووستیشا ژنان به یارمه تی پیاوانه وه ده چن - ده سکه نه ی نوک و نیسک و کار تری مه زرا ئه نجام ده دن. له گه لّ ئه و گشت ماندویی و زه حمه ته یش - زۆر ساخ و ئازاو و پوشته نچل و پوشی ئاینی و شه زه فیان له به ر دایه، ده سکردی ژنانی ئه م دیکۆیه: قالی، قالیچه ی بیجار و هه وشاره

ناوه ندی دیکوی نارینان

له پیشدا دّی ئارینان که ۱۵۰۷ که س دانیشتوی بوو - به ناوه ندی ئه م دیکۆیه. دانرا بوو. به لام چون دّی - سارو قامیش له ۵ ک شه قامی سنه - دیوانده ره و یه ک ک ی سه ددی قشلاخ دا، هه لکه وتوووه. به جیبی ئارینان - به ناوه ندی دیکۆی - ئارینان دیاری کرا زّی و بان

۱ - شه قامی سنه - به دیوانده ره - هوّی په یوه ندی دیکانی ئه م دیکۆ له زّی - ساروقامیشه وه به شاره کانی سنه و دیوانده ره یه.

۲ - شه قامی ساروقامیش که به ره و دیکۆی سارال درێژه ی هه یه و دیکانی ناوچه که

به ناوه ندی دیکو و شاره کانی سنه و مه ریوان و سه قز ، وه سل ده کا و ده نووسیتی.
له م دیکودا که ۱۷ دئی له باوش گرتووه ۲ دی خاوه نی شه قامی نیسفالته، ۱۵ دئی
خاوه نی زیگای خیزرژیه و ۵ دئی یش زیگای خاکپان هه یه.
دورترین دئی به ناوه ندی دیکو (ساروقامیش) دئی - مویناوا و نزیکترینیش دئی
سوفیانه که ۵ ک دوره.

فیرگه و وه سایی حه سانه وه ی خه لکی له م دیکودا، ۱۵ دئی خاوه نی فیرگه ی
سه ره تایی یه و دئی نارینان فیرگه یه کی تایی تیدایه، که فه قئی ده رسی تایی و کو مه
لایه تی بو په ره دان به یا ساجوا ته کانی نیسلام و شارزا کردنی خه لکی به ری و شوینی
هه ردووزیانی تیدا فیرده بن، ۴ دئی فیرگه ی خویندن فیرکردنی تیدایه، ۱۵ دئی مزگه وتی
هه یه و یه ک پاسگای ژاندارمه ری، ۳ دئی حه مام و ۳ دئی ناوه ندی ده رمانی و خاوتنی
(بهداشت و درمان) و ۴ دی سندوقی نامه به ری تیدایه.

۹ دئی ناوی لوله که شی هه یه و ۷ دئی خاوه نی به رق و ۵ دئی فروشگای هاواری و ۴
دئی لقی نه وت فروشی و ۷ دئی ناشی به رقی و یه ک ده فتری ژن ماره برین و ته لاق دانی
تیدایه.

دیکوی نارینان به شی ناوچه ی سنه

۱ - نارینان: دئی یه که له دیکوی نارینان، ناوی دیکوی نارینان له ناوی نه م دئی
گیراوه ته وه، له ۱۱ ک باکوری خوراوی سنه و هک باکوری شه قامی سنه مه ریوان دایه،
کوستانی و سارده سیره، دانیشنوان ۱۵۰۷ مال ۲۶۱، سوننی، کورد، ئاوله چوم و کانیاو.
به ره م: ده غل، دانه و یله، سیپایی، میوه، توتن، شوغل، کشت و کال. ئاژه ل داری زیگا،
ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه ی ناوه ندی و سه ره تایی - لوله که شی ئاو. به رق ته له فون
حوجره ی فه قئی - پوست، بنکه ی ته ندورستی، پاسگای ژاندارمری، حه مام - فروشگای
هاواری، نه وت فروشی، به قالی، قه ساوی چای خانه، ته عمیرگای ماشین، ئاسنگه ری -
ناش.

۲ - ئاجگه ره: دئی یه که له دیکوی نارینان به شی ناوچه ی سنه. له ۶ ک باکوری
خوراوی سنه ۴ ک باکوری شه قامی سنه مه ریوان دایه: کوستانی و سارده سیره، دانیشنوان

۲۴۷ مآل ۴۱ سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م، ده غل، دانه وئله. سپیایی، میوه، توتن، شوغل کشت و کال. ئاژه ل داری، رینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه، به رق. لوله که شی ئاو. به م دی ده لئین (هه شر - گه ره) شه خس - حه مام - پوبست - به قالی، قه ساوی، چای خانه. ئاش.

۳ - تازاوا ی دووه یسه - دی یه که له دیکۆی ئارینان به شی ناوچه ی سنه. له ۱۶ ک باکوری خۆراوای سنه و ۳ ک ساروقامیش و له نیوان دیکانی دووه یسه و چل گه دایه. کوستانی و سارده سیړه، دانیشتوان ۷۰ مآل ۱۱ سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م. ده غل دانه وئله، سپیایی، شوغل، کشت و کال ئاژه ل داری رینگا ماشین ره و مزگه وت،

۴ - تووواری - سه مه دی - دی یه که له دیکۆی ئارینان به شی ناوچه ی سنه: له ۲۵ ک باکوری خۆراوای سنه و ۱۱ ک ساروقامیش و ۴ ک باکوری شه قامی سنه مه ریوان دایه، کوستانی و سارده سیړه. دانیشتوان ۵۸۳ مآل ۸۹ سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م، ده غل، دانه وئله، سپیایی چنارستان، شوغل کشت و کال، ئاژه ل داری - رینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه - شه خس، ئاوی لوله که شی، ئاش.

۵ - چل گه زی: دی یه که له دیکۆی ئارینان به شی ناوچه ی سنه. له ۱۷ ک باکوری سنه و ۵ ک ساروقامیش و ۷ ک خۆراوای شه قامی سنه دیوانده ره دایه، کوستانی و سارده سیړه، دانیشتوان ۱۴۸ مآل ۲۴ سوننی، کورد، ئاوله چۆم و کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری - رینگا ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه، شه خس، ئاوی لوله که شی،

۶ - چه تان: دی یه که له دیکۆی ئارینان به شی ناوچه ی سنه. له ۲۵ ک باکوری خۆراوای سنه و ۲۳ ک ساروقامیش و له نیوان دیکانی. دو وه یسه و هه لکۆر دایه ، کوستانی و سارده سیړه. دانیشتوان ۲۸۶ مآل ۵۵ سوننی، کورد، ئاوله چۆم و کانیاو، به رهه م: ده غل دانه وئله - سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری - رینگا، ماشین ره و - مزگه وت، فیرگه، نه جازی، به قالی، ئاش، فروشگای هاویاری،

۷ - دو وه یسه: دی یه که له دیکۆی ئارینان به شی ناوچه ی سنه. له ۲۰ ک باکوری خۆراوای سنه و ۷ ک ساروقامیش و ۸ ک باکوری شه قامی سنه مه ریوان دایه

کوئستانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۶۱ مآل: ۹۲ سونئی، کورد، ئاوله چۆمی فه رها داوا و کانیاو، به رهه م: ده غلّ دانه وئله، سپیایی شوغلّ، کشت و کالّ، ئاژه لّ داری، رّیگا، ماشین رّه و مزگه وت، فیرگه، فروشگای هاویاری، نه وت فروشی، به قالی، ناش،

۸- ساتیله: دئی یه که له دیکۆی ئارینان به شی ناوچه ی سنه، له ۱۳ ک باکوری سنه و ۳ ک شه قامی سنه - سه قز دایه - کوئستانی و سارده سیّره، دانیشتوان، ۱۱۰، مآل ۲۱، سونئی، کورد، ئاوله چۆمی ساتیله و کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه وئله، سپیایی، شوغلّ کشت و کالّ، ئاژه لّ داری، رّیگا، ماشین رّه و. مزگه وت، فیرگه، ئاسه واری مزگه و تیکی کۆن به ناوی (مزگه وتی) حه زره تی عومه ر) له م دیدا تا چه ند سالّ له مه پیش مابوو. به لام به داخه وه نیستاکه شوینه واری نه ماوه، به رق، لوله که شی، ئاو.

۹- ساروقامیش: دئی ناوه ندی دیکۆی ئارینانی به شی ناوچه ی سنه یه. له ۱۴ ک باکوری سنه واک خوراوی شه قامی سنه - سه قز و ۱ ک سه ددی قشلاخ دایه - کوئستانی و سارده سیّره، دانیشتوان: ۹۴۹ مآل: ۱۶۶ سونئی، کورد، ئاوله سه دد و کانیاو، به رهه م: ده غلّ دانه وئله، سپیایی، شوغلّ کشت و کالّ، ئاژه لّ داری - رّیگا ماشین رّه و، مزگه وت، فیرگه ی سه ره تایی، ته له فون، به رق - ئاوی لوله که شی، شیرکه تی هاویاری - نه وت فروشی ئاسنگه ری - ناش.

۱۰- سوره دزه: دئی یه که له دیکۆی ئارینان به شی ناوچه ی سنه له ۴ ک باکوری سنه و ۳ ک شه قامی سنه مه رینان دایه کوئستانی و سارده سیّره، دانیشتوان، ۳۶۲، مآل: ۶۳، سونئی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه وئله، سپیایی، میوه، ته ره کاری، رّیگا، ماشین رّه و، مزگه وت، فیرگه ی سه ره تایی، به رق، لوله که شی، ئاو. شه خس، به قالی

۱۱- سوفیان: دئی یه که له دیکۆی ئارینان به شی ناوچه ی سنه، له ۱۲ ک باکوری خوراوی سنه و ۵ ک ساروقامیش و ۴ ک باکوری شه قامی سنه مه رینان دایه، کوئستانی و سارده سیّره، دانیشتوان: ۲۶۱ مآل: ۴۴ سونئی، کورد، ئاوله چۆم و کانیاو. به رهه م: ده غلّ، دانه وئله، سپیایی، میوه، شوغلّ، کشت و کالّ، ئاژه لّ داری، رّیگا ماشین رّه و مزگه وت، فیرگه، ئاوی لوله که شی، به رق، به قالی،

۱۲ - شه قه به ردی سه پید موچه یه ددین: ۲۹ ک سنه

۱۳ - قولقوله ی چه تان: دئی یه که له دیکۆی ئارینان به شی ناوچه ی سنه. له ۲۸ ک باکوری خۆراوای سنه و ۲۰ ک ساروقامیش و له نیوان دیکانی چه تان و گا وده ره دایه. کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۱۱۱، مال: ۲۱، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا، ماشین ره و، مزگه وت فیرگه: ده سکردی ژنان، قالیچه، جاجم، به ره.

۱۴ - که له کان: دئی یه که له دیکۆی ئارینان به شی ناوچه ی سنه، له ۱۷ ک باکوری خۆراوای سنه و ۹ ک ساروقامیش و ۸ ک باکوری شه قامی سنه مه ریوان دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۱۹۶، مال: ۶۳، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م، ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه ی سه ره تایی وژانومی، به قالی - قه ساوی،

۱۵ - گه رماش: دئی یه که له دیکۆی ئارینان به شی ناوچه ی سنه، له ۱۹ ک سنه و ۴ ک باشوری شه قامی سنه مه ریوان و ۱۴ ک ساروقامیش دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۲۳۸، مال: ۴۷، سوننی، ئاوله چۆم و کانیاو، به رهه م، دانه وئله، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه، شه خس،

۱۶ - گاوده ره: دئی یه که له دیکۆی ئارینان به شی ناوچه ی سنه، له ۲۹ ک باکوری خۆراوای سنه و ۱۴ ک ساروقامیش و له نیوان دیکانی قولقوله و توواری دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۲۸۹، مال: ۴۳، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م، ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه، ئاوی لوله که شی

۱۷ - موئیناوا (قه لا په یوه ند): دئی یه که ه دیکۆی ئارینان به شی ناوچه ی سنه، له ۲۷ ک باکوری خۆراوای سنه و ۱۳ ک ساروقامیش و له نیوان دیکانی، خاک رۆزی، و چه تان دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۴۱، مال: ۴، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م، ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه، نه م دئی، به (قه لا په یوه ند) به ناو بانگه:

۱۸ - نه وه ژه: دئی یه که له دیکۆی ئارینان به شی ناوچه ی سنه له ۱۴ ک خورواوی سنه و ۸ ک باشوری شه قامی سنه مه ریوان دایه، کوستانی و سارده سیّره، دانیشتان، ۱۰۸۰ مال، ۱۰۶ سونتی، کورد، ئاوله چۆمی نه وه ژه و کانیاو، به رهه م، ده غل، دانه و ئله، سپیایی، گشت جوّره میوه، ته ژه کاری، چنارستان، شوغل کشت و کال، ئاژه ل داری، زیگا ماشین ژه ، مزگه وت، فیرگه، گلگۆی زانای به ناو بانگی کوردستان ئایه توللاموچه ممه د مه ردوخ، له م دئی دایه،

۲- دیکۆی ئاویده ر به شی ناوچه ی سنه

دیکۆی ئاویده ر - که به ناوی کتوی میژوویی ئاویده ر - ه وه ناونراوه: خاوه نی ۱۸ دئی و موچه یه کو و قاوه خانه یه که - ژووبه ره که ی ۱۹۴/۵ ک - ی چوار گوشه یه و ۸۵۷۷ کس دانیشتوی هه یه، سنوری به م جوّره یه

۱ - له باکوره وه به: دیکۆی - ئارینان و - ده وروبه ری سنه -

۲ - له باشوره وه به: دیکۆی نه ژان و ژاوه زوی خوّره لات.

۳ - له خورواواوه به: دیکۆی ژاوه زوی خوّره لات و ناوچه ی مه ریوان (دیکۆی ژاوه زوی خورواوا)

۴ - له خوّره لاتّه وه به: دیکو کانی - ده وروبه ری سنه و نه ژانه وه نوساوه: کتوی به رز

زنجیره کتوی به رز و ئاوداروزه نویره میژویی ئاویده ر، به شی زۆرتی نه م دیکۆیه ی بریوه ته به رخوی -

کتوی - ئاویده ر - له باشوری خورواوی شاری سنه دا سه ر به رز و گه ش و به دیمه ن ژاوه ستاوه، کتویکی میژویی یه و هه زاران باس و رووداوی تال و شیرینی له سینیه ی خویدا نویسه، یه کی له وانه، له په رتووکی جه غرافیای خورواوی ئیران - به پیتووسی - عه ماده ددینی ده و له تشاهی - وه هانوسراوه:

حه زه تی زه زده شت له قه راخی (باشوری) گۆلی ورمی هاتووه ته دنیاوه، پاشان هه ر له وی خوای گه وره کردویه تی به پیغه مبه ر و سروشی بۆناردوه، به لام (وه ک گشت

پیغه مبه زان که به ده ست گه له که ی خوځانه وه ره نج و نازاریان دیوه) خه لکی ولات بیجگه له وه که گوئی بو ناگرن، نه زبه تیش نه دهن و ناچاری ده که ن نه و شوینه به جی بیللی نه ویش به فه رمانی خودا کوچ ده کا و دیته سه ر کیوی - ناوشی ده رینه (ناویده ر) ی کوردستان، ماوه یه کییش له وی ده مینیتته وه، له لایه ن خودای بی وینه و تواناوه - سروشی دووه می بودی و فه رمانی زاگه یاندنی - فه رمانه کانی خوی - به خه لکی - پی زاده گه یندری، نه ویش خه لکی - کوردستان - بو،

تاک په رستی و باوه ر به رۆزی دواپی، بیرو بزاو و ته وکرده وه ی باش - بانگ - نه دیری، ده لی نه گه ر به ده نگمه وه بین و نه وه ی خودا فه رمانی پیم داوه ره عه مه لی بین، نه وه هه رله م دنیا و له م سه رزه وینه، که وینه ی به هه شتی به رینه، ده بنه خاوه نی هیزوده سه لات، ریز و شکو و گه وره ی و هات ، له و جیهانیش به هه شتی رازاوه ی خوا. گشت خوشی و خیر و بیرتکی تیدایه، به لام نه گه ر خوله فه رمانی ده رچن و پشت له خوا هه ل که ن ، نه وه کزوداما و ورترچه پوکه ده بن، جابه داخه وه لیله یش خه لکن باشی به ده نگه وه نایه ن، دواپی ماوه یی - زه رده شت (د) ناچار کرا که ناوشی ده رینه و ناوی ساردوسوکی کانی (شفا) به جی بیللی و پیچی بوولاتی کوردستانی (باکتریا) و له سه ر کیوی (هوگر) له نزیکه ئیستا که ی شاری - دینه وه ر - خوی بگریته وه - دواپی ماوه یی هه رله م شوینه - سی هه مین سروشی ی خودای گه وره ی بودی و فه رمانی خودا^۱

به خه لکی زاده گه ینی، خه لکیش نیمانی پی دین، له مه ولا زه رده شت پیغه مبه ر له وی ده مینیتته وه، هه ر به م هوپه وه نه و شوینه به (دینه وه ر) یانی دین و ئابینی خواوه ره و لیله جی گیر به، ناودیر ده کری.

دیی ناوه ندی دیکوی - ناویده ر - دیی خوش و به دیمه نی (حه سه ناوا) یه که ماوه یه کی زور پایته ختی فه رمانزه واکانی هوژی به هیزی ئارده لان بووه، نه سه واری قه لایی له سه ر کیوی باشوری خوړاوی حه سه ناوا ده لی: ماوه یی شوینی فه رمانزه وایی - نه رده لانه کان بووم، تا سلیمان خانی نه رده لان منی رووخاندو شوینی فه رمانزه وایی خوی گوژاوه بو (قه لای سنه):

تایبه تیه کانی دیی - حه سه ناوا - ۱ - له سه ر شه قامی سنه - ته وریوه ر دایه و زوری ی زیگای دیکانی ده وریوه ری له م شه قامه جیاده بیتته وه.

۲ - نه م دئی خاوه نی فیرگه ی سه ره تایی وزانومایی، مزگه وت. پاسگای ژاندارمه ری،
حه مام - ناوه ندی بیهداشت (پاکی) و ده رمانی - ته له یفون، به رق، فروشگای هاویاری،
نه وت فروشی - به قالی، قه ساوی ئاسنگه ری: ته عمیرگای ماشین، ئاشی به رقی،
قاوه خانه و شتی تره، ۳ - دئی یه کی به ناو بانگ و میژوویی یه: ۴ - شوینه که ی هه ل گری
ئاوه دانی و زور بوون و خوش بوونه.

سنوری دئی حه سه ناوا که له ۷ ک شاری سنه دایه به م جوړه یه:

۱ - له باکوره وه به شاری سنه وه ۲ - له باشوره وه به دئی وشکه دوّله وه ۳ - له
خوړاواوه به زه وی دئی - ده ربه ند و دئی - عه مبه ربزانه وه ۴ - له خوړه لاته وه به زه وی
دیکانی - قه رادیان، خانه قا. گریزه - سرنجیانه ی خواریسه ره وه ونوساوه.

زیگا و بان - ریگای حه سه ناوا به: وشکه دوّله و چناره

۲ - ریگای حه سه ناوا به: گه نمان و - گه زنه

۳ - ریگای حه سه ناوا به دیکانی: کانی میشکانی. کیلانه مه لیکشانی خواریسه ری.

زینان. که له م ریگایسه هه بو دیکانی - دادانه و - که رجو - ده چئی

۴ - ریگای حه سه ناوا به دیکانی - مه ره بزانه - دانه - که رجو -

له ۱۸ دئی نه م دیکویه ۳ دی شه قامی ئیسفالتی هه یه و ۶ دئی ریگای خیزریزه و ۸

دیش ریگای خاکی، ته نیادی یه کی، دئی، گوله، ریگای ماشین نی یه.

دورترین دئی به - حه سه ناوا - دئی - که رجو - ۲۷ ک دووره - نزیکترین دیش دئی -

ده ربه نده ۶ ک دووره -

۱ - جه ننگه ل بانی حه سه ناوا: له ۷ ک سنه و ۱ ک حه سه ناوا دایه.

۲ - چناره: دئی یه که له دیکوی ئاویده ره به شی ناوچه ی سنه. له ۱۶ ک باشوری

خوړاوا ی سنه و ۲ ک خوړاوا ی شه قامی سنه کامیاران و ۱۰ ک حه سه ناوا

دایه - کوستانی و سارده سیّره، دانیشنوان ۱۸۹ مآل ۳۱، سونتی، کورد. مزگه وت: میرگه

۳ - حه سه ناوا: دئی ناوه ندی دیکوی ئاویده ره، له ۶ ک باشوری سنه و ۵ ک

خوړاوا ی شه قامی سنه کامیاران دایه. کوستانی و سارده سیّره، دانیشنوان: ۱۷۵۳ مآل ۳۲۸

سیونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به ره م، ده غل، دانه وئله، میوه، برنج گرده، سپیایی، شوغل،

کشت و کال، ئازه ل داری، ریگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه ی سه ره تایی. وزانومایی،

پاسگای ژاندرمهری، حمام، بنگه‌ی تهن‌روستی، پُست، تله‌فون، ناوی لوله‌کشی نهم دی له پیش دروست کردنی شاری سنه‌دا، ناوه‌ند و حه‌شارگای ئارده‌لانه‌کان بووه. له سه‌ر کینوی نزیکی دینی حه‌سه‌ناوا، نه‌سه‌واری مه‌ت‌ریز و قه‌لایه‌کی کۆن به‌ر چاو ده‌که‌وی. به‌رق

۴- ده‌ربه‌ند: دینی‌که له دیکۆی ئاویده‌ر به‌شی ناوچه‌ی سنه، له ۱۲ ک باشوری خۆراوای سنه و ۶ ک حه‌سه‌ناوا دایه‌ کۆیستانی و سارده‌ سیره، دانیشنوان ۱۷۳، مال ۳۴، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویل، سپیای، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ریگا، ماشین‌په‌و مزگه‌وت، فیرگه.

۵- دادانه: دینی‌که له دیکۆی ئاویده‌ر به‌شی ناوچه‌ی سنه، له ۲۲ ک باشوری خۆراوای سنه و ۱۶ ک حه‌سه‌ناوا، له نیوان دیکانی عه‌مه‌ریزان، که‌رجو دایه، کۆیستانی و سارده‌ سیره، دانیشنوان ۱۹۰۹، مال ۱۹۸، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویل، سپیای، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ریگا، ماشین‌په‌و مزگه‌وت، فیرگه، به‌رق.

۶- زیندان: دینی‌که له دیکۆی ئاویده‌ر به‌شی ناوچه‌ی سنه، له ۲۰ ک باشوری خۆراوای سنه و ۱۴ ک حه‌سه‌ناوا و له نیوان دیکانی کیلانه و ته‌ختایه. کۆیستانی و سارده‌ سیره، دانیشنوان ۲۰۴، مال ۳۲، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویل، مزگه‌وت، فیرگه.

۷- سه‌رسویه‌ی سه‌ری: دینی‌که له دیکۆی ئاویده‌ر به‌شی ناوچه‌ی سنه، له ۱۷ ک باشوری خۆراوای سنه و ۱۵ ک باکوری خۆراوای شه‌قامی سنه‌ کامیاران و ۱۱ ک حه‌سه‌ناوا دایه. کۆیستانی و سارده‌ سیره، دانیشنوان ۱۰، مال ۵، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویل، سپیای، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، مزگه‌وت.

۸- سه‌رسویه‌ی خواری: دینی‌که له دیکۆی ئاویده‌ر به‌شی ناوچه‌ی سنه، له ۱۸ ک باشوری خۆراوای سنه و ۱۲ ک شه‌قامی سنه‌ کامیاران دایه. کۆیستانی و سارده‌ سیره، دانیشنوان ۴۳، مال ۸، سوننی، کورد، ئاو له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویل، سپیای، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ریگا، ماشین‌په‌و مزگه‌وت، فیرگه.

۹- عه‌مه‌ریزان: دینی‌که له دیکۆی ئاویده‌ر به‌شی ناوچه‌ی سنه، له ۱۳ ک

باشوری خورواوی سنه و، ۷ ک حه سه ناوا دایه: کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان؛ ۴۴۷ مال؛ ۸۹ سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م؛ ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه ل داری، رینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه. به رقی -

۱۰ - قاوه خانه ی که ره سبی: له ۱۴ ک سنه و ۸ ک حه سه ناوا دایه

۱۱ - کانی میشکان: دئی یه که له دیکوی ئایده ر به شی ناوچه ی سنه. له ۱۵ ک باشوری خورواوی سنه و ۹ ک خورواوی شه قامی سنه کامیاران دایه، کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان؛ ۴۳۳، مال؛ ۷۷، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م؛ ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه ل داری، رینگا؛ ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه، نه بولوه فا - معتمدی - کانی میشکانی - نوسه ر و زانای پایه به رز و خاوه نی په رتووکی - ارث دراسلام - و - اصول الفقه شافعی - به زمانی فارسی - خه لکی نه م دئی یه

۱۲ - که رجو: دئی یه که له دیکوی ئایده ر به شی ناوچه ی سنه. له ۲۳ ک باشوری خورواوی سنه و ۱۷ ک حه سه ناوا و له نیوان دیکانی: گه رماشع دا دانه، کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان؛ ۱۶۹۴، مال؛ ۳۱۱، سونتی، کورد، ئاوله چوم و کانیاو، به رهه م؛ ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل؛ کشت و کال و ئاژه ل داری، رینگا؛ ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه ی سه ره تایی و زانومایی. ناو. به رقی .

۱۳ - که ره سبی: دئی یه که له دیکوی ئایده ر به شی ناوچه ی سنه. له ۱۶ ک باشوری خورواوی سنه و ۱۰ ک حه سه ناوا و له نیوان دیکانی: کانی میشکان و دایه. کویتسانی و سارده سیره دانیشتوان ۵۰۲ مال ۸۶ سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م، ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل، کشت و کال ئاژه ل داری، رینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه

۱۴ - که وئله: دئی یه که له دیکوی ئایده ر به شی ناوچه ی سنه. له ۲۰ ک باشوری خورواوی سنه و ۱۴ ک حه سه ناوا دایه، کویتسانی و سارده سیره دانیشتوان؛ ۳۵، مال؛ ۷ سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م، ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه ل داری، رینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه،

۱۵ - کیلانته: دئی یه که له دیکوی ئایده ر به شی ناوچه ی سنه. له ۱۷ ک باشوری

خۆراوای سنه و ۱۱ ك حه سه ناوا و له نیوان دیکانی. کانی میشکاڤ ۵ دایه؛ کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان؛ ۱۰۰۳؛ مال؛ ۱۷۱، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م؛ ده غلّ دانه وئله، سپیایی، شوغلّ کشت و کالّ، ئاژه لّ داری، رینگا، ماشین رّه و، مزگه وت، فیرگه ی سه ره تایی و رانومایی.

۱۶ - گه زنه: دئی یه که له دیکۆی ئاویده ر به شی ناوچه ی سنه. له ۱۷ ك باشوری خۆراوای سنه و ۳ ك خۆراوای شه قامی سنه کامیاران و ۱۱ ك حه سه ناوا دایه. کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان؛ ۱۰۰، مال؛ ۱۷، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م؛ ده غلّ، دانه وئله، سپیایی، شوغلّ، کشت و کالّ، ئاژه لّ داری، رینگا ماشین رّه و، مزگه وت، فیرگه.

۱۷ - گه نمان: دئی یه که له دیکۆی ئاویده ر به شی ناوچه ی سنه، له ۱۵ ك باشوری خۆراوای سنه و ۵ ك خۆراوای شه قامی سنه کامیاران دایه. کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان؛ ۲۵۴، مال؛ ۴۳، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م؛ ده غلّ، دانه وئله، سپیایی، شوغلّ، کشت و کالّ، ئاژه لّ داری، رینگا ماشین رّه و، مزگه وت، فیرگه.

۱۸ - مه لیکشانی سه ری: دئی یه که له دیکۆی ئاویده ر به شی ناوچه ی سنه. له ۲۰ ك باشوری خۆراوای سنه و ۱۴ ك حه سه ناوا و له نیوان دیکانی. کێلانه و دایه. کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۲۷۷ مال ۵۰ - سوننی - کورد. مزگه وت. فیرگه.

۱۹ - مه لیکشانی خوارئ: له ۲۰ ك باشوری خۆراوای سنه و ۱۴ ك حه سه ناوا دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان؛ ۱۲۷، مال؛ ۲۸، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو به رهه م؛ ده غلّ دانه وئله، سپیایی، شوغلّ، کشت و کالّ، ئاژه لّ داری، رینگا، ماشین رّه و، مزگه وت، فیرگه.

۲۰ - وشکه دۆل: دئی یه که له دیکۆی ئاویده ر به شی ناوچه ی سنه، له ۱۱ ك باشوری خۆراوای سنه و ۵ ك حه سه ناوا دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان؛ ۲۱۴ مال ۳۵، سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م؛ ده غلّ، دانه وئله، سپیایی، شوغلّ، کشت و کالّ، ئاژه لّ داری، رینگا، ماشین رّه و، مزگه وت، فیرگه.

۳- دیکۆی حوسه یناوی باشوری

دیکۆی تازه ی حوسه یناوی باشوری. له ۲۳ دئی پێک هاتوه و ژوبه ره که ی ۳۸۹ کم - ی چوار گوشه یه و حه شیمه تی ۶۳۳۶ که سه. یانی له هه ر، کم - یکی چوار گوشه دا، ۱۶/۲۸ که س نیشته جی یه.

ئه م دیکۆ له باکورئ شاری سنه و له باشوری ده شتی (کانی نیمه رۆژه) داهه لکه وتوه و سنوریشی به م جوړه یه:

۱ - له باکوره وه به دیکۆی حوسه یناوی باکوری ۲ - له خوړه لاته وه به دیکۆی قوروچای له یلاخی ناوچه ی قورووه ۳ - له باشوره وه به دیکۆی ده وروبه ری سنه ۴ - له خوړاواوه به دیکۆی سارال و ئارینه وه نوساوه -

ئه م دیکۆیه ناوچه یه کی کویتسانی و سارده سیره به لām هاوینان فینک و ئارانه، چۆنی قشلاخ که له به رزایی یه کانی. هه مڕۆله. که ژێ که ران. باقلاوا. خرکه و گزانه وه سه رچاوه ده گری و به شیوه ته نگه لان و هه لديره کانی (قه ساوخانه) له باکور به ره و باشورتی ده په زی و ده رژیته ناو سه دی (قشلاخه وه)

شه قامی سنه. بۆبیجار. دیوانده ره. سه قز، به هوی ئه م سه دده وه نزیککی سی (۳۰) کم پیچی خواردوه و دورکه و توه ته وه.

ئه م شه قامه به ناو توتیل و ده ره ی قه ساوخانه و به به ر دئی حوسه یناوا داده رۆا - دیکانی ئه م دیکۆله داویتی ته پولکه و شیووده ره، به ر خوړه تاوه کانیدا به دی هاتون. ناوی دیکانی له چۆمیلکه و کانیاوه خودا پێداوه کانی وه ده س دیت.

به رهه می گرنگی ئه م دیکۆ. گه نم، جو، نوک، نيسک، سپایی، چنارستان به رهه می ئازه ل و مڕومالیا ته، گه وره دیکانی بریه تین له مانه ۱ - باینچۆ ۲ - ماچکه.

دئی حوسه یناوا که حه شیمه تی ۱۰۰۳ که سه و له سه ر شه قامی سنه. سه قزدا هه لکه وتوه و ده توانی دیکانی پێکه وه په یوه ندبدا و نیازیان به جی بیتی، به ناوه ندی ئه م دیکۆ دانراوه.

سنوری حوسه یناوا به م جوړه یه -

۱ - له باکوره وه به دیکانی. باقراوا و منصور بلاخی ۲ - له باشوره وه به دیکانی - عه بباساوا و دۆلبه ندی ۳ - له خوړه لاته وه به دیکانی جه وریلان و باینچقلو ۴ - له

خوړاواوه به ددې گزانی خواری وه نوساوه، رژگای خیزرژری حوسه یناوا بو باینچو و کوچک چه رمو ده روا که زورتری دیکانی له م ژتوه هاتو چوده که ن. رژگا بو گشت دیکانی ده چی - ۲ ددې رژگای نیسفالته ت ۸ ددې رژگای خیزرژری، ۱۳ دی رژگای خاکی هه یه -

نزیکتین ددې به حوسه یناوا ددې عه بباس وایه که ۵ کم دوره - دورترین ددې یش ددې عه لیخانی یه ۴۵ کم - دوره -

له م ۲۳ ددې یه ۱۹ ددې قوتابخانه ی سه ره تایي. یه ك ددې فیرگه ی زانومایی ۵۰ که لاسی نوهزه تی خویندن فیر کردن، ۲۳ گمزگه وت. یه ك ددې فته ری جیهاد. پاسگا، ناوه ندی خزمه تی ناوایی ۳ بخه مام، ۳ ناوه ندی ده رمانی و خاوتنی. ۱۳ سندوقی پوستی. یه ك ناوه ندی ته له فون، ۱۴ ددې لوله که شی، ۶ ددې به رق، ۴ فروشگای هاویاری، ۳ نه وت فروشی، ۷ پاش وشتی تری تیدایه.

ناوی دیکانی به رژری نه لفوی

۱ - **باینچقلو:** ددې یه که له دیکوی حوسه یناوا ی باشوری ناوچه ی سنه. له ۴۷ ك باکوری سنه و ۵ ك حوسه یناوا دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتون: ۳۲۹، مال: ۵۷، سونتی، کورد، ناوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ناژه ل داری، رژگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه، ناوی لوله که شی، ناش

۲ - **باینچو:** ددې یه که له دیکوی حوسه یناوا ی باشوری ناوچه ی سنه. له ۴۰ ك باکوری سنه و ۱۴ ك حوسه یناوا دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتون: ۱۰۰۲، مال: ۹۰، سونتی، کورد، سه یید، ناوله کانیاو و چوم، به رهه م: ده غل، دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و ناژه ل داری، رژگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه، شه خس، حه مام، ده رمانگا، پوست، ناوی لوله که شی، نه جاری، فروشگای. هاویاری، ناش، گلکوی (باوه شیخ احمد) له م دیدایه.

۳ - **بازی روا:** ددې یه که له دیکوی حوسه یناوا ی باشوری ناوچه ی سنه. له ۳۳ ك باکوری سنه و ۸ ك حوسه یناوا، دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتون: ۲۷۷، مال: ۴۴، سونتی، کورد، ناوله کانیاو و چوم، به رهه م: ده غل، دانه ویله، سپیایی، شوغل: کشت و کال

و نازه ل داری، رینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه، به قالی

۴ - تازاواى دوكتور واسیع «تازاواى عیساده ره. دئی به که له دیکۆى حوسه یناواى باشورى ناوچه ی سنه. له ۴۷ ك باکوری سنه و ۱۴ ك حوسه یناوا، دایه، کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۸۶، مال ۱۵، سونتی، کورد، ناوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و نازه ل داری، رینگا ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۵ - تازاواى قه ره ول: دئی به که له دیکۆى حوسه یناواى باشورى ناوچه ی سنه. له ۴۶ ك باکوری سنه و ۱۲ ك حوسه یناوا و له نیوان دیکانی قه ره ول دایه، کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۱۸۴، مال ۲۷، سونتی، کورد، ناوله کانیاو و چۆم، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال و نازه ل داری، رینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه، شه خس، به قالی، ناش.

۶ - جه وریلان: دئی به که له دیکۆى حوسه یناواى باشورى ناوچه ی سنه. له ۴۷ ك باکوری سنه و ۵ ك حوسه یناوا دایه، کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۲۸۱، مال ۴۸، سونتی، کورد، ناوله کانیاو و چۆم، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، رینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه، ناوی لوله که شی. به رق.

۷ - چه رمیله: دئی به که له دیکۆى حوسه یناواى باشورى ناوچه ی سنه. له ۵۴ كم - ی باکوری سنه و ۱۲ كم - ی حوسه یناوا دایه، کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۳۹۲، مال ۶۷، سونتی، کورد، ناوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، رینگا، ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه، ناوی لوله که شی، قه ساوی، به قالی، فروشگای هاویاری.

۸ - چرنو: دئی به که له دیکۆى حوسه یناواى باشورى ناوچه ی سنه. له ۲۰ كم - ی باکوری سنه و ۳۳ كم - ی حوسه یناوا دایه، کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۲۹۶، مال ۴۶، سونتی، کورد، ناوله چۆم و کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، رینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۹ - حوسه یناوا: دی ناوه ندی دیکۆى حوسه یناواى باشورى ناوچه ی سنه. به له

۴۲ کم - ی باکوری سنه و له سه ره شه قامی ئیسفاله تی سنه دیوانده ره دایه، کویتسانی سارده سیّره، دانیشتوان، ۱۰۸۴، مال ۱۸۱ سونتی، کورد، ئاوله چۆم و کانیاو، به رهه م: ده غلّ دانه وئله، سپیایی، چنارستان، ته ره کاری، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، مامه له مزگه وت، قوتابخانه ی سه ره تایی، فیرگه ی زانومایی، ده رمانگا، جهاد، پاسگا، حه مام، ددان سازی، پوست (نامه به ر)، ته له فون، لوله که شی، به رق، دارتاشی، نه وت فروشی، قه ساوی، ته عمیرگای ماشین، ئاسنگه ری، ئاش، ده فتری ژن ماره برین، جوشکاری و به قالی وشتی تری تیدایه. مه لای ده رس وئری هه یه -

۱۰ - **خه لیفه ته رخان:** دئی یه که له دیکۆی حوسه یناوی باشوری ناوچه ی سنه. له ۴۳ کم - ی باکوری سنه و ۹ ک حوسه یناوا دایه، کویتسانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۲۱۵، مال ۳۴، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو و چۆم، به رهه م: ده غلّ، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، رینگا ۳ کم، له شه قامی ئیسفالت دوره، مزگه وت، قوتابخانه، نه م دئی به ناوی پیاو چاکئی، که قسنه که ی له قه راخی چۆم دایه، ناوئراوه (خه لیفه ته رخان) لوله که شی، به رق، نه وت فروشی.

۱۱ - **خاکروزی:** دئی یه که له دیکۆی حوسه یناوی باشوری ناوچه ی سنه. له ۵۶ کم - ی سنه و ۳۰ کم - ی حوسه یناوا دایه، کویتسانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۷۴، مال ۱۵، سونتی، کورد، ئاوله چۆم و کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، رینگا، ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه، لوله که شی، شه خس

۱۲ - **دۆلبه ندی:** دئی یه که له دیکۆی حوسه یناوی باشوری ناوچه ی سنه. له ۳۸ کم - ی باکوری سنه و ۸ کم - ی حوسه یناوا دایه، کویتسانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۱۹۸، مال ۲۸، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، رینگا، ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه.

۱۳ - **سه را باینچقلو:** دئی یه که له دیکۆی حوسه یناوی باشوری ناوچه ی سنه. له ۵۲ کم - ی سنه و ۱۰ کم - ی حوسه یناوا دایه، کویتسانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۲۵۰، مال ۴۴، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، رینگا، ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه.

۱۴ - شیخ وه سیم: دئی یه که له دیکۆی حوسه یناواى باشورى ناوچه ی سنه. له ۵۴ کم - ی سنه و ۱۲ کم - ی حوسه یناوا دایه، کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۲۰۱، مآل ۳۵ سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا، ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه.

۱۵ - عه باساوا (هه باساوا): دئی یه که له دیکۆی حوسه یناواى باشورى ناوچه ی سنه. له ۳۵ کم - ی سنه و ۵ کم - ی حوسه یناوا دایه، کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۵۰، مآل ۹، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه.

۱۶ - عه لیخان: دئی یه که له دیکۆی حوسه یناواى باشورى ناوچه ی سنه. له ۱۳ کم - سنه و ۵ کم - ی حوسه یناوا دایه، کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۷۲، مآل ۱۳، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه.

۱۷ - قلوره: دئی یه که له دیکۆی حوسه یناواى باشورى ناوچه ی سنه، له ۵۰ کم - ی سنه و ۲۵ کم - ی حوسه یناوا دایه، کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۶۲، مآل ۱۱، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا، ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه.

۱۸ - کوچک چه رهو: دئی یه که له دیکۆی حوسه یناواى باشورى ناوچه ی سنه له ۴۴ کم - ی سنه و ۱۹ کم - ی حوسه یناوا دایه، کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان ۲۲۸، مآل ۴۶، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو و چۆم به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا، ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه.

۱۹ - کرانی خوارى: دئی یه که له دیکۆی حوسه یناواى باشورى ناوچه ی سنه له ۴۰ کم - ی سنه و ۶ کم - ی حوسه یناوا دایه، کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان ۲۱۵، مآل ۳۸، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا ماشین ره و، مزگه وت، قوتابخانه.

۲۰ - ماچکه ی خوارى: دئی یه که له دیکۆی حوسه یناواى باشورى ناوچه ی

سنه له ۵۴ کم - ی سنه و ۲۱ کم - ی حوسه یناوا دایه، کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان، ۳۲۶، مالّ ۵۹، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو و چۆم، به رهه م: ده غلّ دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه لّ داری، زّنگا، ماشین زه و، مزگه وت، قوتابخانه.

۲۱ - ماچکه ی سه ری: دئی یه که له دیکۆی حوسه یناوا ی باشوری ناوچه ی سنه له ۵۲ کم - ی سنه و ۱۸ حوسه یناوا دایه، کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان، ۳۱۳، مالّ ۵۶، سونتی، کورد، ئاوله چۆم و کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه وئله، سپیایی، چنارستان، شوغل: کشت و کال، ئاژه لّ داری، زّنگا، ماشین زه و، مزگه وت، قوتابخانه.

۲۲ - مامۆخی سه ری: دئی یه که له دیکۆی حوسه یناوا ی باشوری ناوچه ی سنه له ۳۱ کم - ی سنه و ۱۱ کم - ی حوسه یناوا دایه، کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان، ۱۷۰، مالّ ۳۴، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه لّ داری، زّنگا، ماشین زه و، مزگه وت، قوتابخانه.

۲۳ - مامۆخی خواری: دئی یه که له دیکۆی حوسه یناوا ی باشوری ناوچه ی سنه له ۲۸ کم - ی سنه و ۱۴ کم - ی حوسه یناوا دایه، کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان، ۲۳۱، مالّ ۳۶، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه لّ داری، زّنگا ماشین زه و، مزگه وت، قوتابخانه.

۲ - دیکۆی ده وره ری شاری سنه

دیکۆی - ده وره ر - ی سنه له ۳۱ دئی و ۳ مووچه پّیک هاتوو، ۴۸۰ ک چوار گۆشه رووبه رو ۱۶۴۲۷ که س دانیشتوی هه یه و سنوریشی به م جوّره یه.

۱ - له باکوره وه به دیکۆی حوسه یناوا ی باشوری

۲ - له باشوره وه به دیکۆی نه زان

۳ - له خوراواوه به دیکۆی ئازینان و ئاویده ر

۴ - له خۆره لاته وه به ناوچه ی - قوره وه - (دیکۆی قورچنای) به شی له یلاخه وه

نوساوه.

زه ویه کانی نه م دیکۆیه به هوّی چۆمی قشلاخ و - سه ددی قشلاخ - و چۆمه وردیله

کانی تری ئەم هه‌ریمه، برشت و به رهه می باشیان هه‌یه و بۆ کشت و کال زۆر به که لک و به هرن

ناوه ندی ئەم دیکۆیه. دیتی به دیمه‌ن و به پیتی سه‌لواتاوا - یه که زۆرتر له ۲۹۹۸ که سی دانیشته هه‌یه و له م‌لاولای شه قامی نیسفالتی سنه - قوروو و - له داوینی کتوی سه‌خت و پیچ پیچی (سه‌لواتاوادا) هه‌لکه وتوو - که زۆر کویستان و به فرگرو ریگا یه کی چه توون و هه‌ل‌دیر بووه.

به لام نیستاکه ۵ تۆتلی گه‌وره و چکوله‌ی لی دراوه و تازاده‌ی بۆهاتوو چۆی ماشین خوشتره - سنوری دیتی سه‌لواتاوا، که له خۆره‌ه لاتی شاری سنه‌دا هه‌لکه وتوه به م‌جۆره‌یه:

۱ - له باکوره‌وه به دیتی: ده‌وله‌تاوای (کۆرکۆر)

۲ - له باشوره‌وه به دیتی: خه‌یاره و کانی کۆچک

۳ - له خۆره‌ه لاته‌وه به دیتی تازاوا و برایماوا گورگاوا - به شی دیکۆی قوروچای له

یلاخ

۴ - له خۆراواوه به دیکانی - به رازان و - ده‌وله‌تاوای (کۆرکۆره) وه‌نوساوه

دیکانی باکوری له‌ریگای شه‌قامی سنه‌به‌دیوانده‌ز و ریگای سنه‌به‌دیکانی: خلیجان

و باوه‌زیزه‌وه‌بۆ ناوه‌ندی - دیکو و ناوه‌ندی ناوچه (شاری سنه) په‌یوه‌ندیان هه‌یه.

دیکانی باشوری خۆزاوا، له‌ریگای شه‌قامی سنه‌کرماشان و ریگای پشتۆینه‌یی -

پولیس ریگای کرماشان بۆ پولیسی ریگای هه‌مه‌دان، هاتو چۆیان بۆ یه‌که‌هه‌یه، دیکانی

باشوری ئەم دیکۆیه له‌ریگای نیتوان دیکان پیکه‌وه‌گری دراوان و هاتوو چۆیان هه‌یه:

دورترین دیتی له‌سه‌لواتاواوه دیتی: عیساوه‌نزیکی ۳۰ ک‌نزیکرینیشیان ده‌وله‌تاوای

(کۆرکۆره) (۳) ک - دوره

له‌گشت ۳۱ دیتی و ۱۰ مووچه و شوین - ۲۳ دیتی فیرگه‌ی سه‌ره‌تایی و دیتی فیرگه‌ی

زانومایی، ۵ دیتی که‌لاسی (نوه‌زه‌تی) خۆتندن و فیرکردن، ۲۵ دیتی مزگه‌وت، ۲ دیتی

شوینی ناوه‌ندی خزمه‌تی ناوایی، ۴ دیتی ناوه‌ندی خاوتینی و ده‌رمانی، ۳ دیتی ناوه‌ندی

ته‌لیفون، ۱۶ دیتی ناوی لوله‌که‌شی، ۲۰ دیتی به‌رق، ۷ دیتی لقی نه‌وت فروشی، ۶ دیتی

فروشگای هاویاری، ۷ دیتی ناش، ۴ دیتی حه‌مام وشتی تریشی. هه‌یه -

دیتی سه‌لواتاوا خاوه‌نی فیرگه‌ی سه‌ره‌تایی و ناوه‌ندی (زانومایی) و مزگه‌وته. ناوی

لوله‌که‌شی. به‌رق - ته‌له‌یفون. قه‌ساوی، به‌قالی. ته‌عمیرگای ماشین. که‌لاسی نوه‌زه‌تی

خویندن فیرکردن. ناوه ندی ده رمانی و خاوین ژاگرتن. چای خانه و شوینی نان خووری یه^۱

ناوی دیکانی به ریزی ته لفوی

۱ - ئاساوله: دئی یه که له دیکۆی ده وروبە ری سنه له ۴ ک باشوری خوهره لاتی سنه و قه راخی شه قامی سنه - کرماشان - و ۱۴ ک سه لواتاوا دایه. داوینه و سارده سیڤره. دانیشتون ۱۰۸ مآل ۴۴ سوننی، کورد، ئاوله چۆمی و کانیاو. به رهه م: ده غلّ، دانه وئله، سپیایی، ده سکردی ژنان، قالی، قالیچه، جاجم، شوغلّ: کشت و کالّ، ئاژه لّ داری، مزگه وت، فیرگه.

۲ - باخی حاجی مه حمود: دئی کۆن بووه به لام ئیستاکه موچه یه و له دیوه ده کیلدری

۳ - باوه ژیز: دئی یه که له دیکۆی ده وروبە ری سنه له ۹ ک باکوری سنه و ۴ ک خوهره لاتی شه قامی سنه دیوانده ره و ۱۴ ک سه لواتاوا دایه. کوستانی و سارده سیڤره، دانیشتون ۱۹۱۲، مآل ۱۹۷، سوننی، کورد، ئاوله چۆمی کانیاو، به رهه م: ده غلّ دانه وئله، سپیایی، تری، چنارستان، ته زه کاری، شوغلّ: کشت و کالّ، ئاژه لّ داری، ریگا ماشین زه و، ده سکردی ژنان، جاجم، مزگه وت، فیرگه ی سه ره تایی وژانومایی. به رق - لوله که شی.

۴ - به رازان: دئی یه که له دیکۆی ده وروبە ری سنه له ۹ ک خوهره لاتی سنه و ۷ ک سه لواتاوا و ۳ ک باکوری شه قامی سنه قورووه دایه. داوینه و سارده سیڤره، دانیشتون ۱۹۲ مآل ۳۷ سوننی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه وئله، سپیایی، شوغلّ: کشت و کالّ، ئاژه لّ داری، ریگا، ماشین زه و، مزگه وت، فیرگه، ده سکردی ژنان، قالیچه، جاجم ته م دی به رازی زۆر بوه بۆیه. ناویان ناوه - به رازان -

۴ - تیرگه ران: دئی یه که له دیکۆی ده وروبە ری سنه له ۱۶ ک باکوری سنه و ۲ ک خوهره لاتی شه قامی سنه دیوانده ره دایه. کوستانی و سارده سیڤره، دانیشتون ۱۱۹ مآل ۱۸ سوننی، کورد، ئاوله چۆمی کانیاو، به رهه م: ده غلّ دانه وئله، سپیایی، توتن ته زه کاری شوغلّ: کشت و کالّ ئاژه لّ داری، ریگا ماشین زه و، مزگه وت، فیرگه.

۵ - خانقای سنه: دئی یه که له دیکۆی ده وروبهری سنه له ۵ ک خۆره لاتی سنه و ۱۷ ک سه لواتاوا دایه - دانیشتوان ۱۷۵ مال ۴۲، سونئی، کورد، مزگه وت - فیرگه.

۶ - خه لیجان: دئی یه که له دیکۆی ده وروبهری سنه له ۱۱ ک باکوری خۆره لاتی سنه و ۱ ک خۆره لاتی شه قامی سنه - دیوانده ره دایه. کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۷۳۱ مال ۱۴۵، سونئی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل دانه وئله، سپیایی، چنارستان، ته ره کاری، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا ماشین ره - مزگه وت، فیرگه.

۷ - خه یاره: دئی یه که له دیکۆی ده وروبهری سنه له ۱۵ ک باشوری خۆره لاتی سنه و ۵ ک باشوری شه قامی سنه. قورو و ۷ ک سه لواتاوا دایه. کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۵۹۲ مال ۱۳۵، سونئی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، گشت جوهره میوه یی - تری، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، باخه وانی، ده سکردی ژنان قالیچه، جاجم به ره، زینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۸ - ده گایران: دئی یه که له دیکۆی ده وروبهری سنه له ۶ ک خۆره لاتی سنه و ۱۶ ک سه لواتاوا دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۵۴۹ مال ۱۰۵، سونئی، کورد. ئاوله کانیاو. به رهه م. ده غل و دانه وئله - میوه - شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری - زینگا ماشین ره و. مزگه وت - فیرگه - به رق - لوله که شی.

۹ - دوشان: دئی یه که له دیکۆی ده وروبهری سنه له ۷ ک باشوری خۆره لاتی سنه و ۲ ک خۆره لاتی شه قامی سنه کامیاران و ۱۹ ک سه لواتاوا دایه. داوینه و سارده سیره، دانیشتوان ۷۹۰ مال ۸۴۴، سونئی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، مزگه وت، فیرگه.

۱۰ - ده وئله تاوای کۆر کۆره: دئی یه که له دیکۆی ده وروبهری سنه. له ک باکوری خۆره لاتی سنه و ک سه لواتاوا دایه. ته پۆلکه یی یه ، سارده سیره، دانیشتوان ۸۲۱ مال ۱۵۵، سونئی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۱۱ - سه لواتاوا : دئی ناوه ندی دیکۆی ده وروبهری، له ۱۵ ک خۆره لاتی

سنه و قه راخی شه قامی سنه قوروه دایه. کوستانانی و سارده سیّره، دانیشتوان: ۲۹۹۸، مال: ۵۳۳، سونتی، سه یید، کورد، ئاوله چۆم و کانیاوان، به رهه م: ده غل، دانه ویّله و سپیایی گشت جوّره میوه یی، به تایبه ت تری، ده سکردی ژنان قالی و قالیچه، جاجم، گه رده نه ی - سه لواتاوا که شه قامی سنه - قوروه ی پیدا ده روا - به کیکه له ناخوشتترین و هه لدیترترین شه قامی کوردستان، که ئیستا که به هوّی نو (۹) تونیلی که لیتی دراوه، بری هاتوو چۆی پیدا هاسان تر بووه. مزگه وت - فیگرگه - به رق - لوله که شی - ته له فون - به قسه ی خه لکی نه م دئی نه علیکی پیروزی پیغه مبه ر له م دیدا هه یه - (خوازاناتره)

۱۲ - عیساده ر: دئی یه که له دیکۆی ده وروبه ر سنه - له ۲۴ ک باکوری سنه و ۳ ک خوّره لاتنی شه قامی سنه دیوانده ره دایه. کوستانانی و سارده سیّره، دانیشتوان: ۵۵، مال: ۱۰، سونتی، کورد، ئاوله چۆم و کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویّله، سنپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، ده سکردی ژنان، به ره، ژینگا ماشین ره و، مزگه وت، فیگرگه.

۱۳ - فه ره جه: دئی یه که له دیکۆی ده وروبه ر سنه. له ۵ ک خوّره لاتنی سنه دایه که ئیستا بوه ته به شی له شاری سنه.

۱۴ - فروکه خانه ی سنه: له سه ر چۆمی قشلاخ و له ۵ کم - ی خوّره لاتنی سنه دایه

۱۵ - قار: دئی یه که له دیکۆی ده وروبه ری سنه، له ۷ ک باشوری خوّره لاتنی سنه و ۲ ک خوّره لاتنی شه قامی سنه کامیاران و ۱۷ ک سه لواتاوا دایه، کوستانانی و سارده سیّره، دانیشتوان: ۴۸۹، مال: ۹۱، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو به رهه م: ده غل، دانه ویّله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، ده سکردی ژنان، قالی، قالیچه، به ره، ژینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیگرگه - لوله که شی - به رق.

۱۶ - قه رادیان: له ۲ ک سنه و ۱۸ ک سه لواتاوا دایه، کوستانانی و سارده سیّره، دانیشتوان: ۲۴۰، مال: ۲۲۶، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو. به رهه م: ده غل، دانه ویّله - شوغل کشت و کال - ئاژه ل داری - ژینگا ماشین ره و. مزگه وت. قوتابخانه - به رق - لوله که شی.

۱۷ - قشلاخ: دئی یه که له دیکۆی ده وروبه ری سنه - له ۳ ک خوّره لاتنی سنه و قه راخی شه قامی سنه. قوروه دایه. داوینه و سارده سیّره، دانیشتوان: ۴۸۱، مال: ۹۵، سونتی،

کورد، ناوله کانیاو و چۆمنی قشلاخ به رهه م: ده غلّ دانه وئله، سپیایی، شوغلّ: کشت و کالّ، نازّه لّ داری، مزگه وت، فیرگه. لوله که شی - به رق.

۱۸ - قلیان: دئی یه که له دیکۆی ده وروبّه ری سنه. له ۹ ک سنه و ۲۳ ک سه لواتاوا دایه. کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان ۶۶۲ مال ۱۰۹ سونتی، کورد،

۱۹ - کانی کوچک: دئی یه که له دیکۆی ده وروبّه ری سنه، له ۱۹ ک باشوری خۆره لاتنی سنه و ۸ ک خۆره لاتنی شه قامی سنه کامیاران و ۱۱ ک سه لواتاوا دایه کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان ۱۴۲، مال ۲۴، سونتی، کورد، ناوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ دانه وئله، سپیایی، شوغلّ: کشت و کالّ، نازّه لّ داری، ده سکردی ژنان، قالی، قالیچه، جاجم، به ره، ژینگا ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۲۰ - کۆله هه رد: دئی یه که له دیکۆی ده وروبّه ری سنه، له ۱۲ ک باکوری خۆره لاتنی سنه و ۱۶ ک سه لواتاوا - دایه، کویتسانی و سارده سیره. دانیشتوان ۱۲۹، مال، ۱۹، سونتی، کورد، ناوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه وئله، سپیایی، شوغلّ: کشت و کالّ، نازّه لّ داری، ژینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۲۱ - کارخانه ی سه هوّل:

۲۲ - کوره ی یه خچالی:

۲۳ - گریزه: دئی یه که له دیکۆی ده وروبّه ری سنه، له ۵ ک باشوری سنه و قه راخی شه قامی سنه کامیاران و ۱۶ ک سه لواتاوا دایه، داوینه و سارده سیره، دانیشتوان ۲۴۲، مال ۴۸، سونتی، کورد، ناوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ دانه وئله، سپیایی، شوغلّ: کشت و کالّ، نازّه لّ داری، مزگه وت، فیرگه.

۲۴ - گه رمیده ر: دئی یه که له دیکۆی ده وروبّه ری سنه، له ۹ ک سنه و ۲۱ ک سه لواتاوا دایه، کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان ۱۲۵، مال ۲۵، سونتی، کورد، ناوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه وئله، سپیایی، شوغلّ: کشت و کالّ، نازّه لّ داری، ژینگا ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۲۵ - گزرده ره: دئی یه که له دیکۆی ده وروبّه ری سنه، له ۱۶ ک سنه و ۳۰ ک

سه لواتاوا دایه، کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۱۱۸، مال ۲۱، سونتی، کورد،
ناوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، ریگا
ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۲۶ - مرزه: کۆن دئی بووه به لام ئیستاکه موچه یه و له ۱۶ ک سنه و ۲۰ ک سه لواتا
دایه و له دیوه ده کیلدری

۲۷ - مه رکه زی خه زمه تی ئاواپی: دانیشتوان ۱۰۴ مال ۲۱

۲۸ - موباره کاوا: له ک سنه و ک سه لواتاوا و له نیوان دیکانی دایه، کویتسانی و
سارده سیره، دانیشتوان، ۳۰ مال ۶ سونتی، کورد، ناوله کانیاو.

۲۹ - نایسه ر: دئی یه که له دیکۆی ده وروبهری سنه، له ۷ ک خوره لاتنی سنه و ۳
ک باکوری شه قامی سنه قوروه دایه. قۆپی و نارانه. دانیشتوان، ۴۴۶، مال ۸۹ سونتی، کورد،
ناوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، ده سکردی ژنان،
قالی چه، جاجم، به ره، مزگه وت، فیرگه. لوله که شی - به رق.

۳۰ - نه نه له: دئی یه که له دیکۆی ده وروبهری سنه، له ۳ ک باکوری خوره لاتنی
سنه و قه راخی شه قامی سنه دیوانده ره دایه، کویتسانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۱۶۲، مال:
۳۱ سونتی، کورد، ناوله کانیاو و چۆم، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، سپیایی، شوغل: کشت و
کال، نازه ل داری، مزگه وت، فیرگه. لوله که شی - به رق.

۳۱ - ویتله فه ریدونی: دئی کۆن بووه به لام ئیستاکه موچه یه و له دیوه
ده کیلدری

۳۲ - هانیس: دئی یه که له دیکۆی ده وروبهری سنه، له ۱۸ ک باشوری
خوره لاتنی سنه و ۶ ک باشوری شه قامی سنه، قوروه دایه، کویتسانی و سارده سیره
دانیشتون، ۶۸۷، مال ۱۳۴ سونتی، کورد، ناوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، سپیایی،
شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، ریگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۵ - دیکوی ژاوه روی خوره لات

دیکوی ژاوه روی خوره لات که له باشوری خوراوی شاری سنه داهه لکه وتوه، رووبه ره که ی ۲۶۳ ک چوار گوشه یه و دانیشتوانی ۸۸۷۷ که سه، یانی له هه رکم - یکی چوار گوشه دا ۳۳/۷۵ - که س فیشتیه جی یه، سنوریشی به م جوړه یه.

۱ - له باکوره وه به دیکوی - ناویده ر.

۲ - له باشوره وه به دیکوی کانی - سورسورو گاوه رو.

۳ - له خوراواوه به ناوچه ی مه ریوان

۴ - له خوره لات وه به دیکوی نه ژانه وه نوساوه.

نهم دیکوی یه له ناوچه ی یه کی کوستانی و سه ختا هه لکه وتوه، که زوربه ی به رزاییه کانی لیره واره و داروده وه نی به به رهه می زوره، گشت جوړه گیا و گژی بژیوی مه رو مالیاتی هه یه وهه موو جوړه گول و گیایه کی بون خوش و به که لک و به دیمه نی تیدایه، به تاییه ت به هاران وینه ی بهه شتی نه براوه ی خوی بی وینه، رازاوه ته وه، که هه ر بینه ری بی بیختیار، هه سستی بی خودی ده کاو، بو نه خش پی ده رو به ریوه به ری نه و گشت نه خش و نیگاره جوان و سه ر سور هینه رو دلزقینه، سه ری به نده گی داده نه وینی و ده که وینه خاکی به نده گی و کرنوشی بوده باو سوپاس و شوکرانه ی نه براوه ی ده بژیوی

چون نهم هه ریمه سه خته لانه و زه وی کشت و کالی که مه، خه لکی بکار و نازا و نه سره وتووی هه رله میژینه وه، خه ریکی باغداری و باخه وانی بوون و گشت جوړه داریکی میوه ی به قارانج و به که لک و به رهه م و به ریان، به رهه میان هیناوه، بیجگه له وه که جوړه ژبانی خوش و شه رافه تمه ندانه ی خویان به زه یوه ده به ن، نهم پارچه کوردستانه یشیان وینه ی به هه شتی خودا زاننده ته وه، زورتری داره به ر کانیان بریه تیه له:

۱ - هه رمی ۲ - گوژر ۳ - سیو ۴ - هه نجیر ۵ - توو ۶ - سنجو و شیلانه وشتی تر.

ماوه یه که، تووی فه زه نگی (تووه سوره) به رهه م دینن و زور باشیشی پی ده چارین، که سوپاس بو خودا به هره و قازانجیکی زوری لی وه ده س دینن، بیجگه له وه که بازاری ناوچه کانی کوردستان و کرماشانیان له م میوه پز کردوه، زور سالی وایش هه یه که بازاری میوه ی شاره کانی - تاران - کرمان - زاهدان - ساری - زه شت - شانازی به م - میوه به

هه شتییه ی کوردستان ده که ن

دیی: ته وریه ور که له باشوری خۆراوای شاری سنه دایه و زیاترله ۱۵۰۰ که س دانیشتوی هه یه به ناوه ندی ئەم دیکودانراوه و سنوریشی به م جوړه یه:

۱ - له باکوره وه به دیی - ئە نده ر ۲ - له باشوره وه به دیکانی - شیان. گلین و خانه قا
۳ - له خۆراواوه به دیکانی هه شه میژ و ته کیه و ناوچه ی مه ریوان ۴ - له خۆره لاته وه به دیکانی هه شلی و ده رویشانه وه نووساوه.

ته وری وه ر = یانی: (ده وری به رد) چون ئەم دی له شویتیکی به رد به رداوی و سه خت و هه لیدردا هه لکه وتووه، ناوئراوه. (ده وری به رد) که به ره به ره بووه ته: ته وری وه ر، وشه ی - ژاوه رۆ: له دوو وشه ی - (ژاوه) و - (رۆ) تیکه له که - رۆ = یانی چۆم وشه ی (ژاوه) یش: به م مانایانه هاتووه:

۱ - ژاوه: ۱ ده نگی بۆق ۲: ناوی روۆن ۲ - چۆمی هه میشه روۆن ۳ - ژاوه ژاو: ۱ - ده نگی تیکلاری بۆقان: ۲ - زه نازه نا: ۴ - چۆمی تاییه ت له پیکهاتی دوو چۆمی: قشلاخ و گاهه رۆ: چۆمی به دی دی که پئی ده لێن: (ژاوه رۆ) جائه و مه لبه نده ی که ئەم چۆمی پیدا ده رۆا به ناوی ئەم چۆمه وه ناوئراوه به (ژاوه رۆ) دیاره چۆمی (ژاوه رۆ) - چون به ناو شیوووده ره ی قول و به رد به رداوی، پیچ و پیچ و که وانی دا، زاده بوری به تاییه ت له به هاران دا هاشه و خۆره و گرمه ی وه ک موسیقایه کی ده نگ خوش ده نگ ده داته وه، ده نگی بوق و زه نازه نای گیاندارانی ناو ئەم چۆمه به تاییه ت له شه واندا نارام به خشی گیان و شفاده ری زۆرنه خویشیانه، ناوه که یشی روۆن و خه لاتنی تاییه تی خوی گه وره یه بوخه لکی کوردستان، چون ئەم پارچه کویتسانی یه، سه خت و هه لديره، گرنگترین رینگای ماشین ره وی رینگای ته وریه ور، به سنه یه، که له ده ره و گه رده نه ی قول و هه لديره وه زاده بوژی.

دورترین دی به ته وریه ور، دیکانی - کانی شیلانه و خانه قایه - زیاترله ۱۸ ک. دوره نزیکترین دی یش ئە نده ره: ۴ ک لئی دووره -

له ۱۷ دیی ئەم دیکویه دا - ۱۱ دی فیرگه ی سه ره تاییه، ۱۰ دی زانومایی - ۱ دی فیرگه ی نایی، ۱ دی که لاسی نوهزه ت. ۱۴ دی مزگه وت، ۱ دی پاسگای ژاندارمه ری - ۱

دی ناوه ندی ده رمانی و خاوتنی ۴ دی سندوقی پوستی ۲ دی ته له یفون ۱۰ دی ناوی لوله که شی - ۱ دی به رق ۵ دی ناشی نارد ۳ دی فروشگای هاویاری ۳ دی نه وت فروشی تیدایه.

ناوی دیکانی به ریزی ته لفوبی

۱ - به رزاو: دی به که له دیکوی ژاوه رووی خوهره لات به شی ناوچه ی سنه. له ۲۱ ک باشوری خوړاوی سنه و ۱۲ ک ته وریوه و له نزیکی - که رسو دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۱۱۴ مال ۱۹ سونتی، کورد، ناوله کانیاو، به رهه م: گشت جور میوه تی، ده غل سپیای، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، ریگا ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۲ - په تلیده ر: دی به که له دیکوی ژاوه رووی خوهره لات به شی ناوچه ی سنه. له ۱۹ ک باشوری خوړاوی سنه و ۱۰ ک ته وریوه دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۸۳ مال، ۱۷، سونتی، کورد، ناوله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیای، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، ریگا ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۳ - ته وریوه ر: دی ناوه ندی دیکوی ژاوه رووی خوهره لات به شی ناوچه ی سنه به. له ۲۷ ک باشوری خوړاوی سنه دایه کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۱۴۳۹ مال ۳۰۶ سونتی، کورد، ناوله کانیاو، به رهه م: ده غل دانه وئله، سپیای، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، ریگا ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۴ - ته کیه ی - هه شه میژ: دئی یه که له دیکۆی ژاوه روۆی خوهره لاتى به شی ناوچه ی سنه. له ۳۲ ك باشوری خوړاواى سنه و، ۶ ك ته وریوهر - دایه - کویتانی، سارده سیره، دانیشتوان، ۱۴۷، مال ۲۹ سونى، کورد، ئاوله کانیوا، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، سپیایى، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، ژینگا. مزگه وت - قوتابخانه.

۵ - ته خته: دئی یه که له دیکۆی ژاوه روۆی خوهره لات به شی ناوچه ی سنه. له ۲۱ ك باشوری خوړاواى سنه و ۱۴ ك ته وریوهر دایه، کویتانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۹۳۰ مال ۱۸۲، سونى، کورد، ئاوله کانیوا، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، سپیایى، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، ژینگا، ماشین زه و، مزگه وت، فیرگه.

۶ - ته کیه گلین: دئی کۆن بووه به لام تیساکه مووچه یه و له دیوه ده کێلدری له ۳۱ ك سنه و ۹ ك ته وریوهر دایه.

۷ - خانقای گلین: دئی یه که له دیکۆی ژاوه روۆی خوهره لات به شی ناوچه ی سنه. له ۲۵ ك باشوری خوړاواى سنه و ۱۶ ك ته وریوهر دایه. کویتانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۲۲۲، مال ۴۷ سونى، کورد، ئاوله کانیوا، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، سپیایى، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، ژینگا، ماشین زه و، مزگه وت، فیرگه.

۸ - ده رویشان: دئی یه که له دیکۆی ژاوه روۆی خوهره لات به شی ناوچه ی سنه. له ۲۳ ك باشوری خوړاواى سنه و ۱۴ ك "ته وریوهر" دایه، کویتانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۳۰۳، مال ۶۳، سونى، کورد، ئاوله کانیوا، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، سپیایى، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، ژینگا ماشین زه و، مزگه وت، فیرگه.

۹ - ده ره که وه له: دئی یه که له دیکۆی ژاوه روۆی خوهره لات به شی ناوچه ی سنه. له ۳۸ ك باشوری خوړاواى سنه و ۱۶ ك، ته وریوهر دایه. کویتانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۹۳، مال ۱۵، سونى، کورد، ئاوله کانیوا، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، سپیایى، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری، ژینگا ماشین زه و، مزگه وت، فیرگه.

۱۰ - شیان: دئی یه که له دیکۆی ژاوه روۆی خوهره لات، به شی ناوچه ی سنه. له ۳۱ ك باشوری خوړاواى سنه و ۴ ك ته وریوهر دایه، کویتانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۸۱۲، مال ۱۶۹، سونى، کورد، ئاوله کانیوا، به رهه م: ده غل، سپیایى، دانه ویتله، میوه،

شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، رینگا ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۱۱ - کانی شیلا نه: دئی یه که له دیکوی ژاوه روی خوره لات له ۳۸ ک خوره لاتنی سنه و ۱۶ ک ته وریوه ر دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۳۷، مال ۵ سونتی، کورد، ناوله کانیاو، به ره م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، رینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۱۲ - کانی قوریانی: موچه یه و له دیوه ده کیلدری. له ۴۰ ک سنه و ۱۸ ک ته وریوه ر دایه.

۱۳ - گلین: دئی یه که له دیکوی ژاوه روی خوره لات، به شی سنه. له ۲۷ ک باشوری خوراوی سنه و ۷ ک ته وریوه ر دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۱۸۲۳، مال ۴۰۹، سونتی، کورد، ناوله کانیاو، به ره م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، رینگا، ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۱۴ - وه سی خواری: له ۳۵ ک سنه و ۱۳ ک ته وریوه ر دایه.

۱۵ - وه سی سه ری: دئی یه که له دیکوی ژاوه روی خوره لات به شی ناوچه ی سنه. له ۳۲ ک باشوری خوراوی سنه و ۱۰ ک ته وریوه رو ۱۲ ک خوراوی شه قامی سنه کامیاران دایه. کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۲۳۶، مال ۴۸، سونتی، کورد، ناوله کانیاو، به ره م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، رینگا ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۱۶ - هه شلی: دئی کون بووه به لام نیستاکه موچه یه و له دیوه ده کیلدری، له ۲۳ ک سنه و ۱۴ ک ته وریوه ر دایه.

۱۷ - هه شه میز: دئی یه که له دیکوی ژاوه روی خوره لات به شی ناوچه ی سنه. له ۳۳ ک باشوری خوراوی سنه و ۷ ک ته وریوه ر دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان مال سونتی، کورد، ناوله کانیاو، به ره م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، رینگا ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۱۸ - هه لوان: دئی یه که له دیکوی ژاوه روی خوره لات، به شی ناوچه ی سنه.

له ۳۲ ك باشوری خۆراوای سنه و ۷ ك ته وریه ر دایه. کۆستانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۵۴۶ مال، شونتی، کورد، ناو له کانیاو، به ره م: ده غل، دانه و ئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، ژینگا: ماشین ره و. مزگه وت، فیرگه.

۱۹ - هه نه ر: دئی به که له دیکۆی ژاوه روئی خۆره لات، به شی ناوچه ی سنه. له ۲۹ ك باشوری خۆراوای سنه و ۴ ك ته وریه ر دایه، کۆستانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۲۱۸، مال، ۳۷ سونتی، کورد، ناو له کانیاو، به ره م: ده غل، دانه و ئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، ژینگا: ماشین ره و. مزگه وت، فیرگه.

۲۰ - هه نه راو: دئی به که له دیکۆی ژاوه روئی خۆره لات له ۳۶ ك باشوری خۆراوای سنه و ۱۴ ك ته وریه ر دایه. کۆستانی و سارده سیره، دانیشتوان، ۸۳ مال، ۱۵ سونتی، کورد، ناو له کانیاو، به ره م: ده غل، دانه و ئله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، ژینگا: ماشین ره و. مزگه وت، فیرگه.

۶ - دیکۆی نه ژان

دیکۆی نه ژان که له باشوری شاری سنه داهه لکه وتوه، له ۳۰ دئی و ۲ موچه ی تاییه ت پیکهاتوه، ۶۴۸ ك چوار گوشه روویه ریه تی و ۶۰۱۱ که سیش دانیشتوی هه یه، یانی له هه ر کم یکی چوار گوشه دا ۹/۲۷ که س نیشته جی یه - سنوریشی به م جوړه ی خواره وه یه:

۱ - له باکوره وه به دیکۆی ده وریه ری سنه .

۲ - له باشوره به دیکۆی نه میراوا و سورسوری کامیاران .

۳ - له خۆراواوه به دیکۆی ناویده ر و ژاوه روئی خۆره لات .

۴ - له خۆره لاتنه وه به دیکۆی له یلاخی باشوری ناوچه ی قوروزه وه نوساوه .

ناوه ندی نه م دیکۆ له پیشدا دئی نه نگوژان بووه، به لام پاشان دئی - له نجاوایان - به ناوه ندی نه م دیکۆ دانا. ده لاین چون نه م دئی له ده ره یه کدایه، که کانیاو و ئاوی ژیرعه رزی زۆره، ناویان ناوه - نه هران (= چۆمان) که ورده ورده بووه ته (نه ژان) به لام ره نگبی هوئی تریشی بو بیته به م جوړه - چون له زابوردودا - مروی نازا و کۆل نه ده ریکی وه ك -

(سه نجه رخانی) تیداهه لکه وتوو که له به رابه ری زۆری زۆر داراندا رّاوه ستاوه و له ناکامدا شه هید کراوه - پیاو وتوئی دئی - نیران - یانی نه م دئی شوئی نه زه ی نیره پیاوانه که له به رابه ری سته می زۆرداراندا ده نگی حه ق خوازی یان هه لّیناوه، به م جوّره به ره به ره بوه ته - نه ران - که دیکۆکیش به ناوی نه م دّیوه ناوئراوه.

دیی له نجاوایش، له:

له نجه یه: وادیاره نه وانه ی که کاتی خۆی نه م دئی یان ئاودان کردوه ته وه له خوشیابه - لارو له نجه بوئی زۆشتوون. جاپیان و توه له نجاوا، یانی به له نجه ئاوه دان بووه ته وه. دئی له نجاوا: له هه وه لّی ته وه ره (میحوه ر) ی لقی گه رده نه ی (ده رکه) به ره و دیکانی: نه ران - سمان و قه سیران، که زور به ی دیکانی نه م دیکۆیه له م ته وه ره داقه راریان گرتوو، هه لکه وتوو.

هۆی په یوه ندی دیکانی نه م دیکۆ - شه قامی سنه به کرماشانه، که له باکوری خۆراوا به ره و باشور له م دیکۆ وه زاده بووئی.

له گشت ۳۰ دئی و ۲ شوینی نه م دیکۆیه، ۲۱ دئی فیرگه ی سه ره تایی - که لاسیکئی خویندن فیرکردن - ۲۵ دئی مزگه وت - ۱ دئی جیهادی سازه نده گی - پاسگایه کی ژاندارمه ری - ۲ دئی حه مام - ۴ دئی ناوه ندی ده رمانی و خاوتنی - ۳ دی سندوقی پۆست - ۲۱ دئی ناوی لوله که شی - ۱۱ دئی به رق - ۲ دئی نه وت فروشی - ۲ فروشگای هاواری - ۹ دئی ناشی ئاردی تیدایه - ناوی دیکانی به ریزی نه لفوئی:

۱ - نه نگورژان: دئی یه که له دیکۆی نه ران به شی ناوچه ی سنه. له ۲۸ ک باشوری سنه و ک له نجاواو ۲ ک خۆره لاتی شه قامی سنه - کرماشان دایه. داوینه و سارده سیره، دانیشتون: ۳۰۰ مال: ۴۹ سوتنی، کورد، ئاوله چۆمی و کانیاو، به ره م: ده غل، دانه و تله، سپیایی. ده سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، به زه، شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری. مزگه وت، فیرگه.

۲ - بزلاڼه: دئی یه که له دیکۆی نه ران به شی ناوچه ی سنه. له ۲۴ ک باشوری خۆراوای سنه و ۶ ک له نجاواو ۴ ک خۆراوای شه قامی سنه - کامیاران دایه. کوستانی و سارده سیره، دانیشتون: ۴۵۱، مال: ۷۹، سوتنی، کورد، ئاوله کانیاو، به ره م: ده غل، گشت

جوره میوه، سپیایی، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، مزگه وت، فیرگه.

۳ - بۆزیان: دئی یه که له دیکۆی نه زان به شی ناوچه ی سنه، له ۳۰ ک باشوری خۆرهره لاتی سنه و ک ته وریوه ر دایه: کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان، ۱۴۹، مال، ۲۶، سونئی، کورد، ئاوتله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، ژینگا: ماشین ره و. مزگه وت، فیرگه.

۴ - ته جه ره: دئی یه که له دیکۆی نه زان به شی ناوچه ی سنه. له ک باشوری خۆرهره لاتی سنه و ۱۵ ک ته وریوه رو ۸ ک خۆرهره لاتی شه قامی سنه-کرماشان دایه. کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان، ۱۷۲، مال، ۲۷، سونئی، کورد، ئاوتله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، ژینگا، ماشین ره و. مزگه وت، فیرگه.

۵ - چناران: دئی یه که له دیکۆی نه زان به شی ناوچه ی سنه. له ۱۷ ک باشوری خۆرهره لاتی سنه و ۹ ک خۆرهره لاتی شه قامی سنه-کامیاران دایه. کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان، ۱۲۲، مال، ۲۴، سونئی، کورد، ئاوتله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری. مزگه وت، فیرگه.

۶ - چنو: دئی یه که له دیکۆی نه زان به شی ناوچه ی سنه له ک باشوری سنه و ک ته وریوه رو ۲ ک خۆرهره لاتی شه قامی سنه-کرماشان دایه، کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان، ۱۸۳، مال، ۲۷، سونئی، کورد، ئاوتله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری. مزگه وت، فیرگه.

۷ - جه سه ناوای گه ژاو: موچه یه

۸ - ده ره باخ: دئی یه که له دیکۆی نه زان به شی ناوچه ی سنه. له ۳۸ ک باشوری سنه و ک ته وریوه رو و له نیوان دیکانی: سیمان و دایه: کوستانی و سارده سیّره، دانیشتوان، ۶۳، مال، ۱۰، سونئی، کورد، ئاوتله کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویتله، سپیایی، شوغل: کشت و کال، نازه ل داری، ژینگا: ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۹ - دۆل باخ: دئی یه که له دیکۆی نه زان به شی ناوچه ی سنه. له ۱۹ ک باشوری

سنه و ك ته وریوه ر دایه. كوستانى و سارده سیّره، دانیشتوان: ۲۱، مال: ۴، سونى، كورد، ناوِله كانیاو، به رهه م: ده غلّ دانه وِئله، سپیایى، شوغلّ: كشت و كالّ، ناژه لّ دارى، زِیگا: ماشین زّه و. مزگه وت،

۱۰ - زه وِران: دىّ یه كه له دىكوى نه زان به شى ناوچه ی سنه له ك باشورى سنه و ۳۳ ك ته وریوه رو ۱۰ ك شه قامى سنه - كامیاران دایه. كوستانى و سارده سیّره، دانیشتوان: ۴۷، مال: ۱۰، سونى، كورد، ناوِله كانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه وِئله، سپیایى، شوغلّ: كشت و كالّ، ناژه لّ دارى، زِیگا ماشین زّه و. مزگه وت، فیرگه.

۱۱ - سه رنجیانه ی سه رى: دىّ یه كه له دىكوى نه زان به شى ناوچه ی سنه. له ۱۰ ك باشورى خوهره لّاتى سنه و ك ته وریوه رو ۵ ك خوهره لّاتى شه قامى سنه - كامیاران دایه. كوستانى و سارده سیّره، دانیشتوان: ۲۳۲، مال: ۴۱، سونى، كورد، ناوِله كانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه وِئله، سپیایى، ته ره كارى، شوغلّ: كشت و كالّ، ناژه لّ دارى، زِیگا، ماشین زّه و. مزگه وت، فیرگه.

۱۳ - سه رنجیانه ی خوارى: دىّ یه كه له دىكوى نه زان به شى ناوچه ی سنه، له ۹ ك باشورى خوهره لّاتى سنه و ك ته وریوه رو ۴ ك شه قامى سنه - كامیاران دایه، كوستانى و سارده سیّره، دانیشتوان: ۴۰۳، مال: ۶۳، سونى، كورد، ناوِله كانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه وِئله، سپیایى، شوغلّ: كشت و كالّ، ناژه لّ دارى، زِیگا ماشین زّه و. مزگه وت، فیرگه.

۱۴ - سیّمان: دىّ یه كه له دىكوى نه زان به شى ناوچه ی سنه، له ۴۰ ك باشورى خوهره لّاتى سنه و ك ته وریوه ر. و له نیوان دىكانى، سیّمران و دایه، كوستانى و سارده سیّره، دانیشتوان: ۱۹۰، مال: ۳۳، سونى، كورد، ناوِله كانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه وِئله، سپیایى، شوغلّ: كشت و كالّ، ناژه لّ دارى، زِیگا ماشین زّه و. مزگه وت، فیرگه.

۱۵ - سیّمران: دىّ یه كه له دىكوى نه زان به شى ناوچه ی سنه، له ۳۲ ك باشورى سنه و ۳ ك خوهره لّاتى شه قامى سنه - كامیاران و ك ته وریوه ر دایه، كوستانى و سارده سیّره، دانیشتوان: ۱۳۵، مال: ۲۵، سونى، كورد، ناوِله كانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه وِئله، سپیایى، شوغلّ: كشت و كالّ، ناژه لّ دارى. مزگه وت، فیرگه.

۱۶ - سو: دىّ یه كه له دىكوى نه زان، به شى ناوچه ی سنه له ك باشورى ۲۳ سنه و

ك ته وریوهر دایه، كوستانى و سارده سیّره، دانیشتوان، ۵۲۷، مال: ۱۷، سوننى، كورد،
ئاوله كانیاو، به رهه م: ده غل: دانه وئله، سپیایی، شوغل: كشت و كال، ئازهل داری، زیگا:
ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۱۷ - سه واریان: موچه یه و له دیوه ده کیلدری، له ۲۲ ك سنه دایه

۱۸ - شیلاّنه: دئی یه كه له دیکوی نه زان به شی ناوچه ی سنه له ۲۴ ك باشوری
سنه و ۱ ك خوهره لاتی شه قامی سنه کامیاران دایه. كوستانى و سارده سیّره، دانیشتوان، ۸۵،
مال: ۱۹، سوننى، كورد، ئاوله كانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: كشت و
كال، ئازهل داری. مزگه وت، فیرگه.

۱۹ - شینه: دئی یه كه له دیکوی نه زان به شی ناوچه ی سنه، له ۲۸ ك باشوری سنه
و ۴ ك خوهره لاتی شه قامی سنه کامیاران دایه. كوستانى و سارده سیّره، دانیشتوان، ۱۴۲،
مال: ۲۴، سوننى، كورد، ئاوله كانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: كشت و
كال، ئازهل داری. مزگه وت، فیرگه.

۲۰ - عه سكه ران: دئی یه كه له دیکوی نه زان به شی ناوچه ی سنه له ۲۷ ك
باشوری سنه و ك له نجاوا دایه، كوستانى و سارده سیّره، دانیشتوان، ۱۳۵، مال: ۲۲، سوننى،
كورد، ئاوله كانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: كشت و كال، ئازهل داری،
زیگا: ماشین ره و. مزگه وت، فیرگه.

۲۱ - عه لیاوا: دئی یه كه له دیکوی نه زان به شی ناوچه ی سنه له ۱۴ ك باشوری
سنه و ك له نجاوا دایه، كوستانى و سارده سیّره، دانیشتوان، ۸۱، مال: ۱۴، سوننى، كورد،
ئاوله كانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: كشت و كال، ئازهل داری. زیگا:
ماشین ره و، مزگه وت، فیرگه.

۲۲ - عه لیاواى: دئی یه كه له دیکوی نه زان به شی ناوچه ی سنه. له ۳۰ ك
باشوری سنه و ۴ ك له نجاوا دایه، كوستانى و سارده سیّره، دانیشتوان، ۵۱، مال: ۱۱، سوننى،
كورد، ئاوله كانیاو، به رهه م: ده غل، دانه وئله، سپیایی، شوغل: كشت و كال، ئازهل داری،
زیگا: ماشین ره و. مزگه وت، فیرگه.

۲۳ - قرآن: دئی یه که له دیکۆی نه زان به شی ناوچه ی سنه. له ۳۱ ک باشوری سنه و ۲ ک خورواوی شه قامی سنه. کامیاران و ک له نجاوا دایه، کویتانی و سارده سیّره، دانیشتوان: ۶۷، مالّ ۱۴، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه ویتله، سپیایی، شوغلّ: کشت و کال، ئاژه لّ داری. مزگه وت، فیرگه.

۲۴ - قه سریان: دئی یه که له دیکۆی نه زان به شی ناوچه ی سنه. له ۳۶ ک باشوری خوره لاتنی سنه و ۱۰ ک خوره لاتنی شه قامی سنه کامیاران و ک له نجاوا دایه، کویتانی و سارده سیّره، دانیشتوان: ۱۸۶، مالّ ۳۶، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه ویتله، توتن، شوغلّ: کشت و کال، ئاژه لّ داری، زینگا ماشین زه و. مزگه وت، فیرگه.

۲۵ - کوچک چه رموو: دئی یه که له دیکۆی نه زان به شی ناوچه ی سنه. له ۲۸ ک باشوری سنه و ک له نجاوا کویتانی، سارده سیّره، دانیشتوان: ۱۱۶، مالّ ۳۵، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه ویتله، سپیایی، شوغلّ: کشت و کال، ئاژه لّ داری، زینگا ماشین زه و. مزگه وت، فیرگه.

۲۶ - کیلگ: دئی یه که له دیکۆی نه زان به شی ناوچه ی سنه. له ۱۸ ک باشوری سنه و ۳ ک خوره لاتنی شه قامی سنه. کامیاران و ک له نجاوا دایه. کویتانی و سارده سیّره، دانیشتوان: ۷۵، مالّ ۱۳، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه ویتله، سپیایی، شوغلّ: کشت و کال، ئاژه لّ داری. مزگه وت، فیرگه.

۲۷ - گه زاو: دئی یه که له دیکۆی نه زان به شی ناوچه ی سنه. له ۳۶ ک باشوری سنه و ۱۸ ک له نجاوا دایه، کویتانی و سارده سیّره، دانیشتوان: ۲۰۵، مالّ ۳۴، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه ویتله، سپیایی، شوغلّ: کشت و کال، ئاژه لّ داری، زینگا ماشین زه و. مزگه وت، فیرگه.

۲۸ - له نجاوا: دئی ناوه ندی دیکۆی نه زانه، له ۲۸ ک باشوری سنه و ۵ ک خوره لاتنی شه قامی سنه کامیاران دایه. کویتانی و سارده سیّره، دانیشتوان: ۲۱۶، مالّ ۳۶، سونتی، کورد، ئاوله کانیاو، به رهه م: ده غلّ، دانه ویتله، سپیایی، شوغلّ: کشت و کال، ئاژه لّ داری، مزگه وت، فیرگه. ناوی لوله که شی - به رق -

«حاکمه‌کانی ئارده‌لان»

ئارده‌لان جهمعی ئارده‌له، به‌خێلی والیه‌کانی کوردستان له‌ بنه‌مالهی (قوبادی ئارده‌له) ده‌لین. به‌م (قوباد)ه‌یان وتوه (بابا ئارده‌له). میژونوسان سه‌باره‌ت به‌ (قوبادی ئارده‌له) ئهم بیرو زایان ده‌ربزیوه:

١- بزێ ده‌لین (قوبادی ئارده‌له) نه‌وه‌ی (خوسره‌وی) ناشه‌وانی شاری (مه‌رو) یوه، کاتی که (یه‌زدی گوردی شای ئێران) له‌ سالی ٣١ کۆچی له‌ سوپای ئیسلام ده‌شکێ و به‌ره‌و (مه‌رو) هه‌له‌دی. له‌ گه‌له‌ خوسره‌وی ناشه‌واندا ده‌یه‌ به‌ ناشنا. به‌لام خسرو هه‌رله‌و ناشه‌دا یه‌زدگورد ده‌کوژی و له‌ جل و به‌رگ و جه‌واهیرات و نه‌غدینه‌ی (شا) مال و سامانیکی زو‌ر پێکه‌وه‌ ده‌نی و (بارامی) کوژی ده‌کابه‌ بازرگان، دوای مردنی (خوسره‌و) بارامی کوژی له‌ سالی (٦٥) کۆچی له‌ شه‌زی نیوان والی خوراسان^(١) له‌ گه‌له‌ (ئه‌زاریکه‌) ده‌کوژی. قوبادی کوژی بارام له‌ سالی (٨٦.ی) کۆچی ده‌یه‌ به‌ خزم‌گوزاری تایبه‌تی والی خوراسان. کاتی که (ابومسلم) کوردی خوراسانی له‌ (مه‌رو) دا‌ناوبانگ ده‌رده‌کا، له‌زه‌مانی سفاح (ابوالعباس عبدالله عباسی) قوباد له‌ سالی ١٣٢ کۆچی له‌ گه‌له‌ دارو ده‌سه‌که‌ی خۆی له‌ مه‌روی خوراسان به‌ره‌و (موصلی) کوردستان کوچ ده‌کا. پاش ماوه‌یه‌ی له‌ (موصل) دا‌ده‌سه‌لات په‌یدا ده‌کا و ده‌یه‌ته‌ حاکمی موصل و دیاربه‌کر. له‌ ئاکامدا کوژو نه‌وه‌کانی ته‌واوی ناوچه‌کانی شاره‌زور. ده‌خه‌نه‌ ژێر ده‌سه‌لاتی خۆیان و ده‌ست به‌ سه‌ر شاربازێر (سوله‌یمانی ئیستاکه‌) دا، ده‌گرن و تا سالی ٥٦٤ کۆچی زنجیره‌ی ئارده‌لان له‌ ناوچه‌کانی شاره‌زوردا حکومه‌تیان کردوه. قه‌لای قایمی (زه‌له‌م) ناوه‌ندی حکومه‌ته‌که‌یان بوه. قه‌لای (پلنگان) که‌ هه‌وارگه‌ و شوینی خێلی که‌لو‌ژ و گو‌ران ده‌یه‌، ده‌خاته‌ ژێر ده‌سه‌لاتی خۆی و قه‌لایه‌کی تری زو‌ر قایمیش له‌ (پلنگان) دورست ده‌کا. له‌ شوینه‌واری ئه‌و قه‌لایه‌، تا دروازه‌یه‌کی گه‌وره‌ی له‌ به‌رد دا‌براو. ماوه‌ته‌وه. ئارده‌لانه‌کان ماوه‌ی ٤٢ سا‌له‌ مه‌له‌بندی (پلنگان) حکومه‌تیان کردوه. تا‌نوبه‌ی (کو‌لو‌له‌ به‌گ) هاته‌وه.

٢- بزێ تر له‌ میژونوسان سه‌باره‌ت به‌ (قوباد)ی سه‌ر زنجیره‌ی ئارده‌لان ئاوا ده‌نوسن له‌ سالی (٥٩٨.ک) شام‌نصوری حاکمی (دوشتیک) به‌ ده‌ستی تورکمانه‌کان ده‌کوژی و چوارکوژی له‌ دوا به‌جێ ده‌می‌نێ، یه‌کن له‌ کوره‌کانی به‌ناوی (فه‌یرو‌ژ) دوای کوشتنی باوکی ناوی خۆی ده‌کوژی به‌ (قبادی ساسان) و په‌نا ده‌با به‌ سورخایی کوژی (به‌دری) حه‌سهنه‌وی که

له و کاته دا حاکمی شاره زور و دینه وهر بوه، ماوهی چهند سال (قباد) له نیوان خیلی گوران دا به ژیز و شکو ژیانی ده با ته سهر.

دوای بژانه وهی حکومه تی (حسنوی) قباد له سالی ۶۳۰ کۆچی له ده ورو بهری گول عومبه ر و حه له بجه، کومه لی له ده وری خوی کۆ ده کاته وه و به ژواله ت بو گرتنی نازه ربایجان، به لام له نیهان دا به مه بهستی تولهی خوینی باوکی، به ره و نه وی ژۆ ده که وی. ته مه وهاله به (مظفرالدین) حاکمی ته ربیل (هه ولیر) ده گا. ته ویش سوپایی بو بهرگری (قباد) ده نیژی له نزیکي قه لای (نوی) قباد سوپای (ارییل) ده شکینتی. له تاکامی ته مه پیروزی یه ژۆ به ژۆ حه شیمه ت و سوپای (قباد) زۆر تر و پته و تر ده بی. له لای خوره لاتی شاره زوریش چهند قه لا ده گرتی و هیزیکي گه و ره پیک دینی. دهستی ناخر له گه ل تورکمانه کانی نازه ربایجانی (بکوژی باوکی) پیک دتی و ده سازی. ته مجار له سالی (۶۳۶ ی) کۆچی که (هه لاکو خان) ی مغول دهس به سهر عیرا قدا ده گرتی، (یه شموت میرزا) کۆژی هه لاکۆ که له کرماشانه وه ده یه وی پچی بو عیراق (قباد) له گه ل خوی ده با و ده یکا به (ته رده ل) ی تایبه تی خوی. چون قباد پیریکي ژیر و به ته گیر بوه (یه شموت) به (بابا ته رده ل) ده ی دوینی، به م شیوه (قوباد) به (بابا ته رده ل) ناوبانگی ده ژوا (یه شموت) حکومه تی شاره زوری پی ده به خشی، و له (سالی ۶۷۵ ی. ک) قوباد کۆچی دوایی ده کا و (کولولی) کۆزه گه و ره ی له جیتی داده نیشی. به م زیوا یه ته ده بی ئارده لانه کان له بنه ماله ی (شامنصور) بن نه ک له بنه ماله ی خوسره وی ئاشه وانی بکوژی یه زدی گورد. به لام زۆرتری میژو نوسان ده لپن له پیش (شامنصور). له ناوچه ی شاره زور و ده ورو بهری (ئارده لانه کان) فه رمانزه واییان کردوه و ئاسه واریان له دوا به جی ماوه. بژی تر ده نوسن که ئارده لانه کان له بنه ماله ی (ته رده شیر ی بابه کائن) چون زه گه زی ساسانیه کان ده چپته وه سهر کولکه و بنه چه ی کوردانی (شو انکاره).

۱ - حکومه تی کولول به گی ئارده لانی کۆژی قباد:

له سالی (۶۰۶ ی. ک) کولول به گ کۆژی پیر بوداق کۆژی میر نه بدال، بینا به زیوا یه تی ته ووه ل له بنه ماله ی قوباد نه وه ی خوسره وه. به زیوا یه تی دووه م کۆژی قوبادی کۆژی شامنصوره (خو ازاناته ر). له سالی (۶۰۶ ی. ک) له سهر ته ختی سه رۆکی کوردستان داده نیشی و له هه مو لاهه پهره به خاکی (ئارده لان) ده دا. ناوچه کانی: سه قز، سیاکۆ، زه ررین

که مهر (گهروس)، ناوچه‌ی علی شکر (اسفنداوا)ی نیستا که ده گری و سنوری ولاتی ئارده‌لان له خوره‌لاتی همدان، خوراوی هه‌ولیر، شارباژیر^١ (سوله‌یمانی)، کۆی، عه‌مادیه، ژه‌واندز تا موصل باکوری زه‌نجان، باشوری کرماشان و سه‌نقور، ٢٣ سال حکومه‌تی سه‌ربه‌خۆی بوه و پایته‌ختی له (زه‌لم)ه‌وه ده‌گۆیزیتته‌وه بو‌قه‌لای (پلنگان) و له‌سالی () کوچی دواپی کردوه.

٢- حکومه‌تی خضر (خدر) به‌گی ئارده‌لان کۆزی کولول به‌گی ئه‌رده‌لان

له‌سالی ٦٢٩.ک خدر به‌گی ئارده‌لان له‌جیی بایی داده‌نیشی و ماوه‌ی ٣٤ سال حکومه‌تی کوردستان، به‌داد و عه‌دالت به‌ریوه‌ده‌با و له‌سالی (٦٦٣.ک) کوچی دواپی ده‌کا.

٣- حکومه‌تی ئه‌لیاس به‌گی ئارده‌لان:

دواي خدر به‌گ (ئه‌لیاس به‌گی) کۆزی له‌جیی داده‌نیشی. ئه‌م ئه‌میره‌ زۆر ئازا و عادل و به‌داد و شیایوی حکومه‌ت بوه. ماوه‌ی ٤٧ سال حکومه‌تی کردوه و له‌سالی (٧١٠.ک) دنیای فانی به‌جی هیشته. خه‌لکی زۆر له‌ده‌س ئه‌م ئه‌میره‌ رازی بون.

٤- حکومه‌تی خدر به‌گی دووه‌م کۆزی ئه‌لیاس به‌گی ئارده‌لان:

له‌تاریخی (٧١٠.ک) خدر به‌گی کۆزی له‌سه‌ر ته‌ختی سه‌روکی داده‌نیشی. ئه‌م والی به‌هه‌ر زواله‌ت ده‌رویش مه‌سه‌له‌ک بوه، زۆزگاری خۆی به‌نویژ و زۆزو گوزه‌راندوه، به‌لام زۆر که‌م ژه‌گ و بێ غیره‌ت بوه. دو‌له‌تی عوسمانی به‌سو‌پایه‌که‌وه هێرش ده‌باته‌سه‌ر ولاتی ئارده‌لان، به‌لام ئه‌م کابرا بو‌ئوه‌خوینی نه‌ژژی، بۆی له‌ولاتی ئارده‌لان وه‌ک شارباژیر، هه‌ولیر، کۆی، هه‌ریر، عه‌مادیه، ژه‌واندز به‌خو‌رای (وه‌ک مالی دایکی بویی) ده‌دا به‌ده‌وله‌تی عوسمانی. پاش ٣٦ سال حکومه‌تی سه‌رشو‌زی کوچی دواپی ده‌کا.

۵- حکومتی ئەمیر حسنی ئارده لانی کوری خدر به گی دووه م:

له تاریخی (۷۴۶.ک) ئەمیر حسن له سەر تهختی حکومت داده نیشی. ئەم سەرۆک، ئازا و کۆل نه ده ر بوه. ئەم ئەمیره سێ جار له گەڵ ده ولەتی عوسمانی به شه ز هاتوه و هەر سێ جاره کهیش پیروزی بهم بوه. له یه ک فرسه خێ شاری ئیستا که ی سنه دا له سەر کۆنیکێ بڵند قه لایه کی قایمی به دی هیناوه و له داوینی باکوری ئەم قه لادا دی یه کی به ناوی خویه وه دورست کردوه که ئیستا ئه و دی یه به دیی (حه سه ناوا) ناوی ده رچه وه. ماوه ی ۳۸ سال زۆر مه ردانه حکومتی کردوه و له ربیع الاول (۷۸۴.ک) دا کۆچی دوا یی کردوه.

۶- حکومتی بالۆل به گی ئارده لانی کۆزی ئەمیرحه سنی ئارده لانی:

له سالی (۷۸۴.ک) له سەر تهختی باوکی داده نیشی. ئەم پیاوه زۆر ئازا و خود سه ر و خوین ژێژ بوه. له سەر تاوانیکێ چکوله فه رمانی کوشتن و سه ربژین و نو قسان کردنی داوه. بهم جو ره خه لکی لی وه ژه ز ده ی و چه ند جار خه لکی وه گیان هاتو شورش ده کهن. به لام (برایم به گ) شالیاری ژیری کوردستان خه لکی ئارام ده کاته وه. پاش ۴۴ سال حکومت کۆچی دوا یی کردوه.

۷- حکومتی مندر به گی کۆزی بالۆل به گی ئارده لانی:

له سالی (۸۲۸.ک) له سەر تهختی حکومتی کوردستان داده نیشی. ئەم حا که به پیچه وانە ی بابی ژیر و تیگه یشته و با سه واد و خه ت خو ش و تیر هاویژ بوه و دلی خه لکی به جی هیناوه و دادی به هه ژاران داوه. دوا ی ۳۴ سال که نه خوش که وتوه (مه ئمون به گی) کۆزه گه و ره ی کردوه به جی داری خو ی و له سالی (۸۶۲.ک) کۆچی دوا یی کردوه.

۸- حکومتی مه ئمون به گی کۆزی مندر به گی ئارده لانی:

له سالی (۸۶۲.ک) به وه سیه تی باوکی له سەر تهختی حکومتی کوردستان داده نیشی، ئەم

ئەمیرە زۆر ئازا و ژیر و بەزاو تەگبیر بوە. بەم جوۆرە توانیویەتی کە تەواوی ئەو ناوچانەی کە (خدر بە گێ دووهم) بە دەوڵەتی عوسمانی بەخشی بو، بە زۆری بازوو، بە هێزی سوپای کۆل ئەدەری کوردستان لە چنگی دەوڵەتی عوسمانی دەردیشت و بوەهر ناوچەیی ئەمیرۆ سەرپەرەستی دیاری دەکا. ئەو ناوچانە ئەمانەن: شاربازێر (سولەیمانی)، اربیل (هەولێر)، کۆی، حەریر، عەمادیە، ژەواندز. لە سنوری ژەواندز دا بو پارێزگاری کوردستان مەرزەبانی دادەنێ و ماوەی ٣٨ سال لە نیهایەتی ئازایی و مەردانەگی حکومەتی کوردستان بە ژێوە دەبا. پاشان لە سالی (٩٠٠.ک) دا ولاتی پان و بەرینی کوردستانی لە نیوان سێ کەس لە کۆرەکانیدا دابەش دەکا (کە سەد بریا ئەو کارە ی نە کردبایە).

بەشی بە گە بیگ: زەلم، گۆل عومبەر، شمیران، هاوار، هەورامان، نەوسود.
بەشی سورخاب بە گ: ناوچەکانی، هەشلی، مەریوان، تەنورە، نشکاش، پلنگان، کلاش (جوانرۆ)، سەدژ، ناوچە ی علی شکر، میهرەبان.
بەشی محمد بە گ: سروچک، قەرەداغ، شاربازێر، ئالان، اربیل، کۆی، حەریر، عەمادیە، ژەواندز.

٩- حکومەتی (بیگە بە گ)

دوای ئەو (مەئمون بە گێ) باوکی کۆچی دوایی دەکا (بیگە بە گ) زۆر بە دلپاکی و جوانی چاوەدیری براکانی دەکا و براکانیشی (سورخاب بە گ و محمد بە گ) زۆر زینزو شکۆی براگەورە ی خویان (بە گە بیگ) لە بەر دەین، بەم جوورە ماوە ی ٤٢ سال بە خوۆشی لە گەل براکانیدا فرمان ژەوایی دەبەنە سەر. لە ئاکامدا لە سالی (٩٤٢.ک) کۆچی دوایی دەکا.

١٠- حکومەتی مەئمون بە گێ دووهم کۆزی بە گە بیگی ئارەلان

لە سالی (٩٤٢.ک) مەئمون بە گێ دووهم لە جیتی باوکی دادەنیشی. پاش دە سال لە لایەن (سولتان سلیمان خانی) عوسمانیەو سوپایەکی بیست هەزار نەفەری بە فرماندەییەتی (حوسەین پاشا حاکی عەمادیە) بە تۆلە کارەکانی (مەئمون بە گێ ئەووەل) و بە مەبەستی کوشتن و تالان کردنی کوردان و داگیر کردنی کوردستان، ژێ دەکەوێ (مەئمون بە گێ

دوو‌ه‌میش) به چوار هه‌زار سواره‌وه به پیشوازیه‌وه ده‌چیی. له ناوچه‌ی (شاره‌زور) له به‌ره‌به‌یانی (٨. ذی‌قه‌عه‌ی سالی ٩٤٤. ک) دو سوپا تیک ده‌ژژین و تا‌ئواره سوپای چوار هه‌زار که‌سی کوردان. له به‌را به‌ر بیست هه‌زار داگیر که‌ری سوپای عوسمانی‌دا، مه‌ردانه شه‌ژده‌ که‌ن و ژاده‌وه‌ستن. خه‌لکیکی زۆر له هه‌ردولا ده‌کوژری. شه‌و (مه‌ئمون به‌گ) له قه‌لای (زه‌لم) دا‌حه‌شار دگری و بو هه‌ردو مامه‌کانی نامه‌ده‌نوسی و داوای یارمه‌تیان لی ده‌کا. به‌لام نامه‌ردانه هیچ کامیان به‌هاواریه‌وه نایه‌ن. (مه‌ئمون به‌گ) ناچار پاش مانگی ژاوه‌ستان چون (زمه‌هاری) نامینن، شه‌وانه له قه‌لای ده‌چیته‌ ده‌ره‌وه و خو ده‌که‌ینیته مه‌نزلی (حوسه‌ین پاشای) فه‌رمه‌نده‌ی سوپا. ئه‌ویش مه‌ئمون به‌گ ده‌نییری بو (ئه‌سته‌مول) و له‌وی زنجیر ده‌کری و ده‌خړیته به‌ندیخانه‌وه.

١١- حکومه‌تی سورخاب به‌گ کوژی مه‌ئمون به‌گی ئه‌وه‌ل و مامی مه‌ئمون به‌گی دووه‌م

کاتی هه‌والی ده‌سگیری برازا که‌ی پی ده‌که‌یی هه‌ل به‌ ده‌رفه‌ت ده‌زانن و له (سالی ٩٤٥. ک) هه‌ل ئه‌کو‌تیته‌ سه‌ر ولاتی برازا که‌ی و ناوچه‌ی (محمد به‌گی) برایشی داگیر ده‌کا و ده‌ییته‌ حاکی گشت کوردستان و له‌گه‌ل (طه‌ماسب شای) صفوی ده‌سازن و له‌ ناوچه‌ی مه‌ریوان له سه‌ر کیوینکی به‌رز له‌ باکوری ده‌شتی مه‌ریوان، قه‌لایه‌کی قایم بو روژی ته‌نگانه‌ دورست ده‌کا، که‌ ئاسه‌واری ماوه‌ته‌وه. به‌لام (محمد به‌گ) که‌ سورخاب به‌گی برای زولمی لی کردبو په‌نا ده‌با بو (سولتان سلیمان خانی عوسمانی (٩٧٤ - ٩٢٦. ک) سولتان سلیمان خانیش سوپایه‌کی (سی‌هه‌زار - ٣٠٠٠٠) نه‌فه‌ری به‌ فه‌رمه‌نده‌یه‌تی (ژوسته‌م پاشا سه‌ردار ئه‌که‌رم) بو سه‌رکوت کردنی ده‌نییری (سورخاب به‌گ) به‌ هه‌شت هه‌زار چه‌کداره‌وه له‌ ده‌شتی شاره‌زور به‌ر به‌ سوپای عوسمانی ده‌گری و شه‌ر ده‌س پی ده‌کا.

دوای هه‌شت روژ (٨) شه‌ر، نزیک‌ی ده‌وت هه‌زار (٧) عوسمانی و سی هه‌زار (٣) کورد ده‌کوژری. پاشان (سورخاب به‌گ) له قه‌لای زه‌لم ده‌خزی، سوپای عوسمانی دو سال (قه‌لای زه‌لم) گه‌مارۆ ده‌دا. به‌لام فه‌رمه‌نده‌ی عوسمانی له‌م ماوه‌دا زه‌خمی ده‌بی و ده‌میری. (شاطه‌ماسبی) صفیش بو قازانجی خوی ١٥ هه‌زار سوپا، به‌ سه‌رداری (حوسه‌ین به‌گ) ناوی به‌ یارمه‌تی سورخاب به‌گوه‌ ده‌نییری و له‌ دو فرسخی قه‌لای، سوپا ئاماده‌ی شه‌ژ ده‌بی. سوپای

عوسمانی له ترسا پاشه کشی ده کا و (سورخاب به گ) یش له قه لا دیته ده رو و دو قو لی سو پای عوسمانی ده شکینن و ده یان کهنه ئاردی ناو دژو. پاش ئهم پیروزی یه (سورخاب به گ) پایته ختی خو ی له قه لای زه لم ده گو یز یته وه بو قه لای (مدریوان). سورخاب به گ ۱۱ کوزی بوه:

۱-حه سدن به گ ۲-ئه سکه ندر به گ ۳-سولتان علی به گ ۴-یعقوب به گ ۵-بارام به گ ۶-ذوالفقار به گ ۷-اصلمش به گ ۸-شاسوار به گ ۹-صارم خان ۱۰-قاسم به گ ۱۱-بساط به گ.

سورخاب به گ به هو ی لی هاتوی و مردانه گی سولتان عدلی کوزی خو ی ده کا به جی نشینی خو ی، حکومه تی زه واندز و عه ماده یش ده دا به کوزی پینجه می (بارام به گ) که (محه مده به گی) مه شهو ر به (میری زه واندز) که ماوه یکی زو ر له به رابه ری سولتانی عوسمانی دا مردانه زاوه ستا و کولی نه دا و سه ری بو عوسمانی دانه نه واند له نه وه ی ئهم بارام به گه بوه.

سورخاب به گ دوا ی سی سال فرمان زه وای و ده سه لات کوچی دوا یی ده کا و سولتان عدلی به گی کوزیشی سی سال دوا ی باوکی کوچی دوا یی ده کا، (سولتان عدلی به گ) دوو کوزی میر مندالی به ناوی ۱-تیمورخان ۲-هه لوخانی له دوا به جی ده مینی.

۱۲-(حکومه تی بساط به گ کوزی سورخاب به گ)

له سالی (۹۷۵.ک) بساط به گ کوزی یازده هه می سورخاب به گ له سه ر ته ختی فرمانه زه وایی کوردستان داده نیشی. بساط به گ پیاویکی نازا و دلاوا و کاری و هونه ر مهنده بوه و زو رتری کاتی خو ی له گه ل عالمه دینییه کاندایه بر دوه ته سه ر، خزمه ت و یارمه تی ئه و به عیلم و زانیاری به ناوبانگ بوه. ئهم میره نزیکی ده سال حکومه تی کرده، له سالی (۹۸۵.ک) تیمورخان و هه لوخان کوژانی (سولتان عدلی به گ) شورش ژنی ده خه ن و داوای میراتی باوکیان ده کهن، بساط به گ تاقمی چه کدار له ژیر فرمانی (سوراب به گی) ژن برای بو سه رکوت کردنیان ده نیژی، تیمورخان و هه لوخانی هه ر به بیستنی ئهم هه واله هه ل دین و تا قه زوین ناگر سینه وه، هانا ده به نه بهر شائیسماعیلی دووهم (شایه تی ۹۸۴ - مردن ۹۸۵.ک) پاش یه ک سالی زه به ق شا به هاواریانه وه نایی و له سالی (۹۸۶.ک) دا ده مری. ناچار

تەیمورخان و هەلۆخان دەگەرینهووە بۆ کوردستان و کومەڵی لە خۆیان خۆ دەکەنەووە و دەس دەکەن بە تالان و بزو، بەلام ئەوێ لە لای بەندە خەیاڵە لە لای خودا بەتالە، هەر لەم عەدو سەدەدا، بساط بەگ دەمری و تەیمورخان بێ دەردی سەر دەبێ بە فەرمانزەوای کوردستان

۱۳- (حکومەتی تەیمورخانی ئەردەلان)

لە سالی (۹۸۶.ک) تەیمورخان لە سەر تەختی حکومەتی کوردستان دادەنیشی، تەیمورخان پاش ئەوێ جێی خۆی قایم دەکا، داب و نەریتی حکومەتی کوردستان دادەمەزرینی. لە گەڵ سولتان موراخان عوسمانی (۹۸۲-۱۰۰۳.ک) بە مەبەستی بەهێز کردنی خۆی پەیوەند دەگرێ و پەیمانی فەرمەنبەرداری لە گەڵا دەبەستی (سولتان موراخان) لەم خۆفروشیە زۆر خوشحال دەبێ و لەقەبی (میری میرانی) پێ دەدا و بە ناوی (تەیمورخان پاشا) ناودێری دەکا و هەر سالێ یە کسەد هەزار ئاقچە زێری بۆ دەبژێتەووە، تەیمورخان چوار کۆزی بوە: ۱- سولتان عەلی بەگ ۲- بوداغ بەگ ۳- موراوبەگ ۴- میر علم الدین بدرخان. ناو براو ولاتی ژێر دەسەلاتی خۆی بەم جۆرە لە نیوان کۆزەکانی خۆیدا بەش دەکا. حەسەناو و سنە و شارەزور و زەلم و قزڵجە بە کۆزی گەورە (سولتان عەلی بەگ) دەسپێری، ناوچەکانی قرەداغ و کۆی و حەریر بە (بوداغ بەگ) دەدا. مەلبەندەکانی سەقز و مەریوان و سیاکو و خۆزخۆزە و تیلەکو بە (موراوبەگ) دەبەخشی. ناوچە (شارباژێر) (سولەیمانی ئیستاکە) بە کۆزی چکولە می: علم الدین دەسپێری. پاشان بۆ خۆی بە مەبەستی پەرەدان بە کەوشەنی فەرمانزەوایی خۆی و دەس کیشان بە سەر ناوچەکانی تری کوردستاندا، سوپایەکی زیک و پینک و تەیار پینک دینێ و ناوچەکانی کرماشان، سەنقور و دینەوەر، دەخاتە ژێر دەسەلاتی خۆی.

لە سالی (۹۹۳.ک) هێرش دەباتە سەر ناوچە (ژێر دەسەلاتی) (عومەر بەگی سەرۆکی کەلۆز) (عومەر بەگیش) پەنا دەباتە بەر (شاویردی خانی والی لۆزستان) شاویردی خانیش بە سوپای لۆز و کەلۆز، زینگە بە (تەیمورخان) دەگرێ (تەیمورخان) کە هیشتا چەمی شەژی نەهاتبووە دەست و فوت و فەنی جەنگی نەدەزانی، کاتی گەژانەووە بەرەو کوردستان، لە ناکاو دەکەوێتە (کەمینی) دوژمنەووە. تەیمورخان ناچار بە هەزار سواری کە لە گەڵیا دەبێ، بێ باکانە گەمارۆی دوژمن دەشکێنی، بە قەزای خودا ئەسپی تەیمورخان لە مەیدانی شەژدا دەپینکری و،

تەیمورخان دەکەوتە خواری و سوپای لوژستان دەژژین بە سەریا و دەسگیری دەکەن. بەلام (شاویژدی خان) کە مەروێه کی ژیر و دورەندیش و بە تەجرەبە دەبێ، بەژێ و شکۆیه کی تایبەتەو (تەیمورخان) دەباتە مالی خۆی و زۆری بەخیز دینی. پاش چەند روژ پەزیرایی بەقەدر و ژێهەو بو کوردستانی بەژێ دەکاتەو. سێ سال دوای ئەم ژوداوە، بە دو هەزار چە کدارەو بە مەبەستی گرتنی ناوچە ی زەژین کە مەر (بەجاری ئیستاکە) و تینک شکاندن هیزی (دەوڵە تیارخان) ی سیامەنسور، کە حکومەتیکی سەر بەخۆی لەم ناوچەدا پینک هینابو، هیرش دەبا، (دەوڵە تیارخان) بە هەزار چە کدارەو زینگای پێ دەگری، بەلام زۆری پێ ناچێ (دەوڵە تیارخان) دەشکێ و خۆی دەخزینیتە (قەلای زەژین کە مەر) و حەشار دەگری، تەیمورخان دەست بەردار نابێ و (قەلای) گەمارۆ دەدا. پاش ماوەی قەلای دەگری، بەلام لە کاتی چوێ ناو قەلای، (تەیمورخان) بە گوللە دەکوژرێ (سالی ۹۹۸ ک). (هەلوخان) ی برای بە تۆلە ی خوینی تەیمورخان، زۆریان لێ دەکوژی و قەلای ساف لە ساف تالان دەکا. پاشان (تەرمی براکە ی هەل دەگری و دەبیاتەو بو قەلای مەریوان.

۱۴- (حکومەتی هەلوخانی ئارەلەلان)

هەلوخان پاش گەژانەو بو کوردستان لە سەر تەختی حکومەتی کوردستان پال دەداتەو. هەوێ کاربەو ماوەی دوو سالان پەبوێندی خۆی لە گەل حکومەتی عوسمانی دەپاریژی. شان ناوێندی حکومەتی خۆی لە (قەلای زەلم) و (قەلای مەریوان) دەگوێزیتەو بو (قەلای لنگان)^(۱).

هەلوخان بێجگە لە قایم کردنی قەلای خانوبەرە و بازار و مزگەوتیشی لێ دورست دەکا و سێ قەلای زەلم و مەریوان و حەسەناوایش تەعمیر دەکاتەو. هەلوخان میریکی ئازاو کۆل مەدر و بەداد و ئینساف بو، ژیزی بو ژیر دەسەکانی داناو، لە گەل حاکمەکانی هاوسنی خۆی لە ژیی یەکیەتی و دوستی یەو ژیاو.

بەم جوێ لە ژۆژگاری حکومەتی (هەلوخان) دا خەلکی کوردستان ژیا تیکی خوشیان بردوێ تە سەر. ولاتی ئاوەدان و خزینە ی پۆ لە زیر و زیو بو. هەلوخان بەهاران لە قەلای

۱- هەلای لنگان لە شونیکێ زور حەستم داو و دەورانی شونی خیلەکانی گوران و کەلوژ دەبێ. لە بەر سەختی بە (هەلای لنگان) ناوی دەچوێ، یانی کوردی وینە ی پلنگی تیدا ژیاو.

(پلنگان)، هاوینان له قه‌لای (حه‌سه‌ناوا)، پایزان له قه‌لای (مه‌ریوان)، زستانان له قه‌لای (زه‌لم) دا‌زای ده‌بوارد.

(هه‌لوخان) بهره‌ بهره سوپایه‌کی ژیک و پینک و ته‌یار پینکه‌وه ده‌نی و له‌ ئاکامدا له‌ ژیر باری قورسی ژیر ده‌ستی و باج‌دان، به‌ ده‌وله‌ ته‌ کانی ئیران و عوسمانی دیته‌ ده‌رو ملی بو‌ مله‌وژی ئه‌وان که‌ چ ناکا، سه‌ریان بو‌ دانانه‌وینی و گوی به‌هاژه و گیقه‌یان نادا. به‌لکو ده‌یه‌وی درگای خوشبه‌ختی له‌ گه‌له‌ که‌ی بکاته‌وه، بو‌ هه‌میشه‌ دوژمن بهره‌و دوا بباته‌وه، به‌م شیوه‌ پیشه‌کی سه‌ربه‌خویی پینک دیتی، پاشان له‌ عالم و زانا به‌ناو بانگه‌کانی کورستانی ده‌گیریته‌وه که‌ به‌ ده‌نگیه‌وه برۆن بو‌ ناوه‌ندی حکومه‌ ته‌ که‌ی خویان، تا وه‌ک خۆر له‌ دور بنوینن، کار و باری ئایینی و شوغلی پیروزی ده‌رس ویژی و قه‌زاوه‌ت به‌ یاسای جوانی قورئان هه‌ل سوژینن، ئه‌م دو زانا پایه‌ به‌رزانه ۱- شیخ عبدالغفاری دوه‌می مه‌ردوخی کوژی شیخ شمس‌الدین ۲- مه‌ولانا (یعقوبی قاری) باوه‌ گه‌وره‌ی. موالی و شیخ الاسلامیه‌ کانی سنه، وه‌ک زۆر له‌ زانا د‌ل‌سۆزه‌ کانی تر به‌ ده‌نگیه‌وه‌ رویشتن، چون زانا بوون و له‌ جه‌ق گه‌یشتن.

له‌ سالی (۱۰۱۹ ک) حوسه‌ین خانی والی لۆرستان به‌ دنه‌ی (شا عه‌بیاسی صفوی) (شایه‌ تی ۹۹۶ - کوچ - ۱۰۳۸ ک) به‌ سوپایه‌کی ده‌هه‌زار نه‌فه‌ریه‌وه‌ هورۆم ده‌باته‌ سه‌ر (ده‌وله‌ تی شلکی) کوردستان له‌ قه‌لای (حه‌سه‌ناوا). پاش چوار جار شه‌ژ و لیکدان هیژی حوسه‌ین خانی لۆر تیک ده‌شکی و به‌ خوی و سوپاکه‌یه‌وه‌ پاشه‌ و پاش ده‌کشینه‌وه‌ و هه‌ل دین. به‌ فه‌رمانی هه‌لوخان تا چوار فه‌رسه‌خی هه‌لیان ده‌بژن و زۆریان لی ده‌کوژن، به‌لام به‌ هوی هاوخواپینه‌وه‌ له‌وه‌ به‌و لاوه‌ دوايان ناکه‌ون و ده‌لین: هه‌ر نه‌یی با بژیکیان بگه‌ژینه‌وه‌ بو‌ نیشتمان و غیره‌ تی هاوخواپیان بیته‌ کو‌ل و ددان بنین به‌وه‌ دا که‌ شه‌ژی برا کوژی بیجگه‌ له‌ خو کوژی شتی تر نه‌ی.

(شاعه‌ بیاس) کاتی ئه‌م هه‌واله‌ی پی ده‌گا ئاور ده‌گرئ و قینی کونه‌ و نویی بلیسه‌ ده‌ستین و قوشه‌ نیکی زۆری پی زۆر، بو‌ شکاندنی بالی هه‌لو و تالان کردنی کوردستان و کوشتنی کوردان به‌ری ده‌کا، به‌لام و ته‌نی «سه‌د قه‌ل و به‌ردی» سوپای ته‌یاری شا عه‌بیاس له‌ به‌رابه‌ری هه‌ره‌سی به‌ هیژی یه‌ک د‌ل و یه‌ کجیی کوردان‌دا، خوی ناگرئ و ده‌شکی و به‌ سه‌ر شوژی ده‌گه‌ژیته‌وه‌، ئه‌مجار شا بو‌ خوی ده‌یه‌وی بو‌ار تاقی بکاته‌وه‌، هه‌ر نه‌یی با به‌گزه‌ ئه‌و قومه‌اره‌ بیاته‌وه‌.

شا به‌ قوشه‌ نیکی زۆر ته‌یاره‌وه‌ د‌ی تا ده‌گه‌یی به‌ د‌یی (مه‌یه‌م) له‌ دیکوی ئه‌سه‌ف‌نداوا ی

قوروه، له‌وی کابرای به‌ناوی (ئالی‌بالی) له‌پیره‌پیاوه‌تق و چه‌ف دیوه‌کانی ژۆژگار له‌خێلی ژیری به‌زاو ته‌گییری کوردی (زه‌نگه‌نه) به‌شا ده‌لی، هه‌لوخان کێوه، نه‌به‌رده، بزێوه، هه‌لوی تیژبالی کوردستانه، شیرێ توژه‌ی ناو لانه، نه‌گه‌ر هه‌مویشمان تیگرا هه‌ستین، به‌شه‌رپیی ناوه‌ستین، جا چاک وایه، باشه‌رگۆز که‌ین له‌و مه‌زرایه، به‌خۆشی دای کوژینین نه‌و هه‌للایه. شاکه‌ ده‌یزانی نه‌مجار، با قولیش هه‌ل کا داوینێ ته‌ژ ده‌یی، له‌جاری پیشو وژتر و شه‌رزه‌تر ده‌یی. به‌ (ئالی‌بالی) ده‌لی: تو پیریکی به‌سۆزی، ژیر و به‌زاو دلسۆزی. به‌م شیوه (شاعه‌بیاس) هه‌ر له‌ویوه ده‌گه‌ژیته‌وه بو ئیسفه‌هان. ئالی بالیش به‌دیاری یه‌کی زوره‌وه ده‌چێ بو لای (هه‌لوخان).

له‌وکاته‌دا هه‌لوخان له‌قه‌لای مه‌ریوان ده‌یی (ئالی‌بالی) به‌دیاری یه‌که‌یه‌وه به‌ره‌و مه‌ریوان زی ده‌که‌وێ. هه‌لوخان زوی خۆش نیشان ده‌دا و (خان نه‌حمه‌دخان) ی کوژی گه‌وره‌ی خۆی به‌دیاری یه‌کی شایانه‌وه، ده‌نیری بو ده‌رباری (شاعه‌بیاسی صفوی)، شاعه‌بیاس زور شاد ده‌یی که‌ نه‌چیره‌به‌ پای خۆی هاته‌وه ته‌به‌رانگه‌ی زای. وه‌هانه‌چیریکی قه‌له‌و که‌وتوه ته‌داوی. زوری پێ ناچی که‌ (زه‌زین کلاوی) خۆشکی خۆی له‌ (خان احمدخان) ماره‌ ده‌بژی. به‌و مه‌رجه، نیشتمان و بیرو بزوا ی پێ بفروشی. بو خواستی شاتێ بکۆشی، شاعه‌بیاسی ناسوپاس له‌ نه‌هینی دا به‌لینی پێ ده‌دا، که‌ حکومه‌تی سه‌ربه‌خۆی کوردستانی پێ بسپیژی. به‌و مه‌رجه کاتێ گه‌راوه بو کوردستان، (هه‌لوخانی) باوکی بو (ئیسفه‌هان) بنیژی.

خان احمدخان به‌هه‌وای نه‌وسانی و دنه‌ی شه‌یتانی، له‌خۆ بایی ده‌یی و له‌ژی ده‌ر ده‌چێ مافی باوکی له‌به‌ر چاو ناگرێ خۆی له‌به‌ر تیری تانه‌دا زاده‌گرێ، به‌لین به‌شا ده‌دا که‌ پاش گه‌زانه‌وه‌م به‌خۆشی یێ یا ناخۆشی باوکم ده‌نیرم بو ئیسفه‌هان. (خان احمدخان) به‌خۆی و (زه‌زین کلاوی) خیزانی و ده‌سته‌یی له‌ (قزل‌باشه‌کان)، ده‌گه‌ژیته‌وه بو کوردستان. هه‌لوخانی باوکی له‌م کاره‌ی (خان احمدخانی) کوژی خه‌م دای ده‌گرێ و هه‌زاره‌ ده‌کا، له‌وه‌یکه‌ پای (قزل‌باشی) ییگانه‌ی خسته‌ کوردستان زور وه‌زه‌ز و دڵ ته‌نگ ده‌یی، ده‌لی ژۆله‌ جوانه‌مه‌رگ یی بوچی ژێویت بیاخمان فێر کرد. بو ریز و شکوی کوردانت ورد کرد زور عاسته‌مه‌ له‌مه‌ولا گه‌وره‌یی و مافمان له‌ده‌س هه‌ل نه‌پروچقین. تاجی سه‌ر به‌خۆیی و هه‌سانه‌وه‌مان له‌سه‌ر نه‌رفین. پاشان هه‌لوخان له‌کوژه‌ هه‌ل خه‌له‌ تاوه‌که‌ی ده‌تۆری و ده‌زواته‌ ناو قه‌لا و درگای قه‌لا له‌سه‌ر خۆی داده‌خا. (خان احمدخانی) کوژی هه‌لوخان خه‌م دای ده‌گرێ، که‌ چون فەرمانی شا به‌ ژێوه‌ به‌ری و باوکی ده‌س به‌سته‌ بنیری بۆلای شا. له‌ ئاکام‌دا به‌هاوکاری بۆره‌پیاوی به‌ ناو

مه‌لایاقوب و، به نه‌خشه‌ی دایکی خان‌احمدخان له ناو قه‌لاوه‌وه‌به‌ دانسی. به‌رتیل به درگاوانانی خو‌فرو‌ش، درگای قه‌لاه‌هل ده‌گری و، باوکی له شیرین خه‌ودا داده‌چله‌کینن و هه‌ر نه‌وشه‌و‌ه‌یش ده‌س به‌سه‌ باوکی به‌ره‌و ئیسفه‌هان به‌ژی ده‌کا^(١). شاعه‌بیاس زوری زی‌لی ده‌گری و دوا‌ی شه‌ش مانگان، ده‌ی نیریته‌وه بو کوردستان^(٢).

١٥- «حکومه‌تی خان احمدخانی ئارده‌لان»

خان احمدخان له سالی (١٠٢٥.ک) له سه‌ر ته‌ختی حکومه‌تی کوردستان پال ده‌داته‌وه. به‌ره به‌ره سو‌پایه‌کی بیست هه‌زاری به ناوی (نیزامی ئارده‌لان) پینک دینن. پاش ماوه‌یی به فرمانی شاعه‌بیاس، بو شه‌زی برا‌گوژی کورده‌کانی (موکری) و (بلباس) (چون سه‌ریان بو فرمانی شاعه‌بیاسی کوردکوژ دانه‌ده‌نه‌واند) به بیست هه‌زار چه‌کداری سو‌اره و پیاده به‌ژی ده‌یی و له‌گه‌لیان به شه‌زی دی و ده‌یان شکینن. ناچار نه‌وانیش خو ده‌هاوینه قه‌لای (زه‌واندزه‌وه). ماوه‌یی گه‌ماروی قه‌لاه‌ده‌دا، پاشان قه‌لاه‌ده‌گری و زوریان لی ده‌کوژی و ساف له ساف تالانیان ده‌کا. پاشان (زه‌واندز) ده‌خاته ژیر ده‌سه‌لاتی خوی و (قه‌ره حسن به‌گی) کوژی بارام به‌گی کوژی سو‌خاب به‌گی ئارده‌لان له ئاموزا‌کانی خوی ده‌کا به حاکمی (زه‌واندز). هه‌روا به ریز حکومه‌تی (خوشناوه‌تی) و (عه‌مادیه) به (خالده‌گ) و (عوسمان به‌گ) دو‌برای (قرا حسن به‌گ) ده‌سه‌پیری. (خالده‌گ) پیاوینکی ئازاو چاک و به‌زی و له میره هه‌لکه‌وتوه‌کانی ژوژگار بوه که حاکمه‌کانی (زه‌واندز) له بنه‌چه‌ی نه‌وبون. خالده‌گ به (میزی خوشناو) به ناو بانگ بوه خان احمدخان پاشان بین خوین زیژی (موصل) ده‌گری و دوا‌ی (٤٠) چل ژوژ (که‌رکوکیش) ده‌خاته ژیر ده‌سه‌لاتی خوی و حاکمینکی بو دیاری ده‌کا. پاشان به‌غدا‌یش بین خوین زیژی ده‌گری. خان احمدخان دوا‌ی ئه‌م پیروزی به‌یانی سالی (١٠٣٥.ک) به سه‌ربه‌ری ده‌گه‌زیته‌وه بو کوردستان. ئه‌م سه‌فه‌ی خان احمدخان له هه‌وه‌له‌وه تا سالی (١٠٣٥.ک)، هه‌وت سال و تنی مسانگ دریشه‌ی بوه. سن سال دوا‌ی ئه‌م ژوداوه شاعه‌بیاس ده‌مری و (شاصفی) له جمادی‌الاخری سالی (١٠٣٨.ک) ده‌یی به‌شا. (شاصفی‌یش) وینه‌ی شاعه‌بیاس زیژی

١- تحفه‌ ناصری و عالم‌آرای عباسی.

٢- تاریخی کورد و کوردستانی مه‌ردوخ: ده‌نوسی هه‌لوخان به‌خواستی خوی چه‌و بو ئیسفه‌هان. (مستوره) ده‌نوسی هه‌لوخان تاکاتی مردن له ئیسفه‌هان ده‌س به سه‌ر بوه و هه‌ر له‌ویش مه‌رده. (هالم‌آرای عباسی) ده‌نوسی له (١٠٣٦.ی.ک) دا به‌مه‌رگی کوئیر (سکه) له ئیسفه‌هان کوچی دوا‌یی کردوه.

(خان احمدخان) له به‌ربوه.

(خان احمدخان) له (زه‌زین‌کلاو‌خانم) خو‌شکی شاعه‌بیاس کو‌زیک‌ی ده‌بی به‌ ناوی (سورخاب‌به‌گ)، ئه‌م کو‌زه له ژیر چاودیری با‌پیره‌ی خو‌ی، سوارچاک و تیرهاو‌یژ و خاوه‌ن هو‌ش بار د‌ی. به‌لام نه‌ته‌ویسان و هه‌سودان له حاست پ‌یکه‌وتویی ئه‌و میرزاده، خو‌یان پ‌ی ناگیری و لای (شاصفی) گو‌ی له مست دوزمانی لی ده‌که‌ن. شاصفی یش که به‌ خو‌ینی کوردان تونی ده‌بی له سالی (١٠٣٩.ک) فه‌رمان ده‌دا که به‌ تاوانی خه‌یانه‌ت چاوانی له گلینه‌ ده‌ر د‌ین، (خان احمدخان) به‌ بیستنی ئه‌م هه‌واله‌ عه‌قل و هو‌شی له لا نامینی و ماوه‌ی سالی شیت ده‌بی. به‌لام خودا له سالی (١٠٤٠.ک) شفای بو‌ده‌نی‌ری و چاکی ده‌کاته‌وه.

(خان احمدخان) له سالی (١٠٤١.ک) سوپایی پ‌ینک د‌ینی و له داخی (شاصفی) و به‌ مه‌به‌ستی تو‌له، شاره‌کانی سونقور، کرماشان، هه‌مه‌دان، گه‌روس، ورم‌ی، خو‌ی ده‌گری و له هه‌رکام له‌م شارانه‌ حاکمی له لایه‌ن خو‌یه‌وه داده‌نی و به‌ شیوه‌ی ره‌سمی سه‌ربه‌خو‌یی کوردستان، جه‌ژن ده‌گری و به‌ ناوی خو‌یه‌وه سکه‌ لی ده‌دا و گشت پ‌یش نو‌یژان و ئیمام جومه‌کان به‌ ناوی شای سه‌ربه‌خو‌ (مستقل)ی کوردستان ناوی ده‌بن. له‌م جه‌ژنه‌دا مه‌لا شیخ شمس‌الدین کو‌زی شیخ عبدالغفاری مردوخی خوتبه‌یه‌کی زو‌ر ره‌وان به‌ زمانی عه‌ره‌بی ده‌خو‌ینیته‌وه (سو‌لتانی عوسمانی)ش پی‌روزیایی پ‌ی ده‌لی و به‌ ره‌سمی ده‌ی ناسی و حکومه‌تی (موصل) و (که‌رکو‌کیشی) پ‌ی ده‌سپی‌ری^(١).

(شاصفی) خو‌ی بو‌ناگیری و چاوی چنوک‌ی پ‌یدا هه‌ل نایی و سوپایه‌کی ته‌یاری ده‌نی‌ریته سه‌ر، له‌ولایشه‌وه سو‌لتانی عوسمانی (سلطان‌مرادخان). (مه‌نو‌چیرپاشا) به‌ دو هه‌زار چه‌کداره‌وه بو‌یارمه‌تی خان احمدخان ده‌نی‌ری. له ٢٧ ربیع‌الاولی سالی (١٠٤٦.ک) له قه‌راخ گو‌لی (زریوار)ی مه‌ریوان دو سوپا پ‌یکه‌وه به‌ شه‌ژ د‌ین. له بیست ربیع‌الثانی سالی هه‌زار (١٠٤٦.ک) سوپای عوسمانی ده‌شک‌ی و (خان احمدخان) ناچار پاشه‌کشی ده‌کا و شاری (موصل) ده‌کا به‌ پایته‌ختی خو‌ی، خان احمدخان ماوه‌ی هه‌وت سالان به‌ سه‌ربه‌خو‌یی (مستقل) حکومه‌ت به‌ژێوه ده‌با. دیسان له ٣.ی ره‌مه‌زانی سالی (١٠٤٦.ک) له نیوان سوپای (سو‌لتان‌مراد) و (شاصفی) له ده‌شتی مه‌ریوان‌دا، ئاوری شه‌ژ بلیسه‌ ده‌ستینی و زو‌ری له سوپای قزلباشی شاصفی ده‌کو‌ژری و ئه‌وی تریشی، پاده‌کا به‌ پشتیا و بو‌ی هه‌ل د‌ی. دیسان له (ئه‌سفه‌نداوای) قورو‌هی کوردستان هه‌ر دو سوپا به‌ شه‌ژ د‌ین. به‌لام ئه‌مجار سوپای عوسمانی

دەشکێ. پاش ئەم پیرۆزی یە شاصفی حکومەتی کوردستان بە سلیمان خانی ئارده لان کۆزی میر علم الدین نەوێ تهیمورخان دەسپیری.

۱۶- حکومەتی سلیمان خانی ئارده لان

له سالی (۱۰۴۶.ک) سلیمان خانی ئارده لان به فەرمانی شاصفی له سەر تهختی حکومهتی کوردستان داده نیشی و پایتهختی کوردستان له دئی (حهسه ناوا) ده گۆزیته وه بو شاروچکە ی سنه، که تائەم تاریخه خێلی (زێزینه کهوش) یا (کهوش زێزین) که خویان له بنه ماله ی «توسی نه وزه ری که یانی» ده خویننه وه تییدا نیشته جی بوه.

سلیمان خان له سەر ته پۆلکه یی له ناوه راستی شاردا، قه لایه کی قایم و پسته وو به شکۆ داده ژێژی و ده یکاته شوینی فەرمانزەوایی و حکومه تی خو، ئەم قه لا تا سالی (۱۳۴۷.ک) جیی فەرمانزەوایی حاکمه کانی ئارده لان بوه، پاشان ماوه یی سوپای ده وله تی تیدا بوه و زه مانی به باشگای ئەفسه ران ناو ده برا.

پاشا سلیمان خان له بهر ئەوه قه لا کانی (زه لم) و (پلنگان) و (مه ریوان) و (حهسه ناوا) نه بیته سه نگه ری دوژمنان، گشتیان ده ژوخینی. (خان احمد خان) له (۱۰۴۷.ک) به دوا زده هه زار سواره و پیاده ی چه کداره وه به هیوای سه ندنه وه ی کوردستان، له (موصل) وه وه ژۆی ده که وی و له گه ل سوپای شاصفی به شه ژدئی. به لام به داخه وه ده شکێ و ده گه ژیته وه بو موصل. پناش شهش مانگ له سالی (۱۰۴۸.ک) له (موصل) کوچی دوایی ده کا و له نزیکێ گلکۆی پیرۆزی هه زه ته ی یونس پیغه مبه ر (د) ده نیژرئی. خودا له وه ها ئازا پیاویکی بهرز و خواناس بیورئی و لئی خوش بیته. ماوه ی حکومه تی (خان احمد خان) دوای (باوکی) (۲۳ سال) بوه که ۵ یا ۷ سال به نا ی خو ی سکه ی لی داوه و سەر به خوو مستقل ژیاوه. له خوام داوا یه که له و تاوانه گه و ره و بی ئەده بییه ی که له گه ل هه لوخانی باوکی دا کردی بیوری و لئی خوش بیته. سلیمان خان له سالی (۱۰۶۶.ک) کوچی دوایی ده کا.

۱۷- حکومه تی کلبعلی خانی ئارده لان (۱۰۶۷ - ۱۰۸۲.ک)

له سالی (۱۰۶۷.ک) هه ری می کوردستان له نیوان کۆزه کان و دوسته کانی سلیمان خان بهم

جوړه دابهش ده کری:

- ١- سنه و دهوړو بەری خوړه لاتی بەشی (کلبعلی خان) کوژی گه وړه ی سلیمان خان
- ٢- مەریوان بەشی خەسرە و خانی کوژی سلیمان خان.
- ٣- سەقز و سیاکو بەشی سوراب سولتان کوژی چکولە ی سلیمان خان.
- ٤- ناوچە ی پلنگان بەشی مریدو هیس سولتان.
- ٥- ناوچە ی شارەزور و شارباژێر بەشی محمدخانی گورجی.
- ٦- جوانرۆ بەشی صفر سولتان، بەلام بە فەرمانی شا گشتیان ناچار دەبن کە لە ژێر چاودێری و فەرمانی کلبعلی خان دا کار و باری ناوچە کانی ژێر دەسەلاتیان بە ژێو بەرن. پاشان کلبعلی خان لە سالی (١٠٦٧.ک) گشت ئەو ناوچانە دەگریته ژێر دەسەلاتی خوێ و لە حکومەتا سەر بەخۆ دەبێ. ئەم حاکمە ماوہی شازدە سال حکومەتی کوردستانی بە ژێو بردو، لە ئاکامدا سالی (١٠٨٢.ک) بە مەرگی (کو توپر) مردو.

١٨- حکومەتی خان احمدخانی دووہمی ئارده لان

دوای کلبعلی خان (خان احمدخانی دووہمی) ی کوژی، دەبێ بە حاکمی کوردستان ئەم حاکمە ئەو نەندە عەبیاش و دلّاوا و خودسەر و دەس باز و بەخشندە بوە کە بە (خانە زیرینە) ناوبانگی دەرچو. لە ئاکامی ئەم بێ بەند و باری بەی لە مانگی ذی قەعدە ی سالی (١٠٨٩.ک) بە فەرمانی شاسلیمانی صفوی (١٠٧٧-١١٠٥.ک) لە حکومەت لادەبرێ و خەسرە و خانی مامە ی لە جێی دادەنرێ.

١٩- حکومەتی خەسرە خانی ئارده لان

خەسرە و خانی ئەر دەر لان پاش ئەو ی لە سەر تەختی حکومەتی کوردستان دادەنیشی خان احمدخانی برازای بە دەس بەسراوی دەنیری بۆ ئیسفەهان، بە پێچەوانە ی چاوەزوانی و هیوای خەلکی، ئەم میرە ئەو نەندە خەلکی هەژاری هاو زمانی کورد، دەچەوسێتێتو و سته میان لێ دەکا، کە خەلکی وە گیان دین و بری لە ئازاپیاوان، بۆ دادخوابی و هاوار دەچن بۆ ئیسفەهان. بەلام (شا) دەیان نیریتو و بۆ لای خەسرە و خان و سفارشی بۆ دەنیری کە زێ و ژەسمی خۆت

بگۆره و دادی خەلک بده و زوی خەلکی بکه خۆت و دلێان بینهوه جێ. بەلام (خەسرەوخان) لە جاران تونتر و ستمکارتر و زوگرۆتری لێ دەردي، تا قار و تۆزەیی خەلکی بە سەردا دەزۆی، دیسان خەلکی لێ وەدەنگ دي.

ئەمجار (شاسلیمان) بانگی دەکا بۆ ئیسفەهان و لە گۆزەپانی (شاهی) دەکوژێ و، کابرایێ بە ناوی (تەیمورخانی ئاجی لو) کە لە خێڵی ئاردهلان نابێ دەکا بە حاکمی سنه. بەلام پاش شەش مانگ لە حکومە لادەبرێ و لە سالی (١٠٩٩.ک) دیسان (خان احمدخان) دەکرێتەو بە حاکمی سنه. لە باتی ئەو ئەم میره لە کارەساتی زابوردوی پەندی وەرگرتی، زۆی باشانی بۆ خۆی هەل بۆاردی. لە پیشو زیاتر عەبیاش تر و ستمکارتر و بێ کارەتری لێ دەردي.

لە سالی (١١٠٥.ک) (شاسلیمانی صفوی) دەمرێ و (شاسولتان حسین) دەبێ بە شا. لە سالی (١١٠٧.ک) بە فەرمانی (شاسولتان حسین) خان احمدخان لە حکومەت لادەبرێ و محمدخانی کۆزی خەسرەوخانی کوژراو، دەکرێ بە حاکمی کوردستان. ماوەی حکومەتی خان احمدخان لە جاری دوو هەمدا هەشت سالی و چەندی بوە.

٢٠- حکومەتی محمدخانی ئاردهلان

محمدخان کۆزی خەسرەوخان دواي ئەو لەسەر تەختی حکومەت پال دەداتەو. درگای عەدالەت و داد لە خەلکی دەکاتەو. دلی گەل بەجێ دینی، هەزاران بە خۆشی دەدوینێ، یاسای نەزم و ئاسایش و هیمنایەتی بۆ خەلکی دادەمەزرینێ. بەلام لەم کاتەدا کە حاکمی دادگر خەوی لێ کەوتەو، خەلکی هەزاریش بۆی نوستو. (سلیمان پاشای بابان)، هێرش دەکاتە سەر کوردستان، هەورامان و سەقز و مەریوان دەگرێ و (تەیمورخان بەگی) کۆزی (سوراب سولتان) کۆزی (کلبعلی خانی) حاکمی سەقز و سیاکو، لە گەل (ابراهیم بەگی ئەسکەندەری) حاکمی مەریوان دەکوژێ و سوپای ئاردهلان دەشکێنێ. (شاسولتان حسین) عەبیاس قلیخانی قاجار بە سوپای قزلباشەو بەرەو کوردستان بەزێ دەکا. تا بە پشتیوانی سوپای ئاردهلانەو بێن و لە گەل (سلیمان پاشای بابان) بەشەزێن، تا ئەو خاکانەی کە داگیری کردووە لە دەستی دەرێننەو. بەم جوړه لە سالی (١١١٠.ک) ئاوری شەڕ بلیسە دەستینی و برا، برا دەکوژێ، زۆرە ژەشیش خوینێ هەردوکیان دەمژێ. دواي دوزۆژ شەڕ و لێکدان سوپای (سلیمان پاشا) دەشکێ. (قاسم سولتانی هەورامی) کە کونە قینی لە ئاردهلانەکان دەبێ، لە لای فەرماندەیی سوپای (قزلباش) دوو زمانی

نارده لانه کان ده کا و ده لئی: به هوی ئه وه که (نارده لان) و (بابان) هه ردو کوردن، هاو بیرو بزوان، (نارده لان) له گه ل (بابان) دا شه زێ نه کردوه، به لکو تماشاچی شه زبوه، عه بیاس قلیخان به م دوزمانی یه، زقی هه ل دهستی و لئوی خوی ده مزئی و زوژی له کوردان ده کوژی. قاسم سولتانی دوزمانیش له گیان ده کا.

پاش ئه م ژوداوانه له سالی (۱۱۱۳.ک) جیهان گیر سولتان کوژی (کلبعلی خان) به مه بهستی وه دهس هینانی حکومه تی کوردستان، به دژی (محمدخانی) حاکمی کوردستان شورشێ ریک ده خا و، به دهستی شای صفوی له سه رکاری لاده با، به لام جیهانگیر سولتانی شورشگیر بیجگه له به د ناوی هیچی پێ نابژی. له ئاکامدا (محمدخانی گورجی) ده بی به حاکمی کوردستان. (محمدخانی گورجی) له گه ل خه لکدا به خوشی و میهره بانی ده بزویته وه وخوی به سونی و په یزه وی ئیمامی شافعی داده ئی، له جومعه و جه ماعه تا به شداری ده کا، بو ئاوه دانی سنه دلسوزانه تی ده کوشی. له قه راخی بازاردا کاروانسه رایه کی ۶۶ حوجره یی دورست ده کا و سه ر په رستی و (تولیت) ی به (قاضی عبدالکریم) باپیره گه وه ی بنه ماله ی (موالی) کوردستان ده سپیری. به لام ئه میش دوا ی سێ سال له حکومه ت لاده بری (۱۱۱۶.ک). پاشان (حسن علی خان) کوژی (محمد مؤمن اعتمادالدوله) به فرمانی (شاحسین) ده بی به حاکمی کوردستان (حسنعلیخان) به پێچه وانیه ی حاکمی پێش خوی، شیعه یه کی زوژ توژه و زالم بوه خواردنی مالی خه لکی کورد و کوشتنی کوردانی پێ خه لال و ژه وایه. به ئاشکرا له دانیهشتنی خوی دا به جنیوو دژمان، شکو و (مقدساتی) خه لکی کوردی ده شکان. به لام و ته ی خودا چهند جوانه، سه باره ت به م نه زانانه، که ده فرمی (مَثَلُ کَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ کَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ^(۱)).

وته ی گه زی ناحه ز وه ک گیایه کی پێ که لک و خیره که زیشه له ئه رزا، دانا کوتی و به سوکه بایی ده له رزی و له بن ده ردی. ئه م کابرا جنیو فروشه یش له سالی (۱۱۱۸.ک) به بای مه رگ زیشه ی ژبانی هه ل ده که ندری و ده مرئ. پاشان حسین علیخانی برای ده کرئ به حاکمی کوردستان. ئه میش له براکه ی خراپتر و زالم تر و جنیو فروش تر ده بی، خه لکی ئازاو حه ق خوازی سنه له دهستی وه زه ز ده بن و له به رواری (۱۱۱۹.ک) له (شا)، داوا ده که ن که له سه ر کساری لا به ری و ئه ویش داوا خوازه کانیان به جی دینئ. پاشان کابرایی به ناوی (که یخه سه ره وه گ) ده کا به حاکمی کوردستان. ئه م کابرایش له به ر نه قامی و نه زان کساری،

خەڵک بە قەسە ی ناکەن و ژێر فەرمانی نازۆن. لە ئاکامدا لە خەجەڵە تی سەری خۆی هەڵ دە گرتی و کوردستان بە جێ دیلی. پاش ئەم ژوداوه، خەڵکی، (شا) ناچار دە کەن کە (عەبیاس) قلیخان لە بنە ماله ی (احمدخانی) کوژی (هەلۆخان) لە بەرواری (١١٢١.ک) لە سەر تەختی حکومەتی کوردستان دانی.

٢١- عەبیاس قلیخانێ ئارده لان

لە سالی (١١٢١.ک) عەبیاسقلی خانی ئارده لان حکومەتی کوردستان بە دەستەووە دە گرتی و خەڵکی کوردهواری زووری خووشی لە پادا دە کەن و دنیایی بە خیری دینن. بە فەرمانی شا، بە سوپایەکی هەشت هەزار نە فەریه وە بەرەو (قەندھار و هرات) بۆ شەژ لە گەڵ (مەریدووە یسی) ئە فغانی ژێ دە کەوێ. لە تاران، سەردەرچوان و ژیرانی سوپای کوردان، بە نەینی بە سوارە جەنگجو و کوڵ نە دەره کانی کوردستان دە لێن: شەژی قەندەھار، بیجگە لە کوژران و دەربە دەری، چ قازانج و ئاکامیکی بۆ گەلی هەژاری ئیمە ی تێدایە؟ ئەم ئاموژگاری یە بە کارە، ئەم و تە ئاودارە، جوژی لە دلی سوپای کوردان ئازین دبی، کە بیجگە لە چەند کەسیکی ئەژماردە کە سێ بە دەوری (عەبیاسقلیخان) وە نامینی و گشتیان تاران بە جێ دیلن و دە گەژێنەووە بۆ کوردستان. (شاسوڵتان حسین) بەم ژوداوه، (عەبیاس قلیخان) لە بەرچاو دە کەوێ و لە سەرکاری لادەبا، و فەرمانی حکومەتی کوردستان، لە گەڵ لە قەمی خانی بە (علیخان فەرراش) دا بو (علی قلی بە گی ئارده لان) کوژی (جیهانگیر سوڵتان) نەوہی (کلبعلیخان) دە نییری، ماوہی حکومەتی عەبیاسقلیخان هەشت سال بوە.

٢٢- حکومەتی علیقلیخانێ ئارده لان

«وَتِلْكَ آيَاتُ مَا نُذَوِّلُهَا بَيْنَ النَّاسِ»^(١). (دەسە لاتێ) ئە وروژگارانه دەس بە دەس دە کەین لە ناو خەڵکانا، قانونی بەدی هیئەری نەخش پێدەری بونەوەر و دامەزراوہ، یاسای چەرخ و خوێ زەمان و اتیکخراوہ، کە تا ئادەمی زاد ساردی و گەرمی کات و سات، ئازمونی هات و نەهات، زەوتی هەستان و کەوتن، شیوہی هەڵ خوڵان و نەسەرەوتن، برسێتێ و تییری، وەژەزی

و سیری، تالی و خوشی، خەم و پەرۆشی، کزی و داماوی، تەنگانە و لی قەوماوی نەچیژی، ئارەقی ماندویەتی و تیکۆشان نەریژی، ئاسوی ئیش و کار نەبژی، جلی تەمبەلی و خویریەتی نەدرژی، وەک کوتە ی ئاوەسوی لی نەیی، وەک گۆزە لە کل دەر نەیی بە خوشبەختی و گەورەیی و دەسلەت ناگا، باری گەورەیی بە مەنزل نابا.

(علی قلیخان) ماوەیی لە بەردەس تەنگی و هەژاری لە دئی (شیخەلە) لە باشوری پردی سوننەتە و قەراخی خوراوی چۆمی خۆزخۆزە، گوشەگیری هەل دەبژی. روژانی بە بی ناوی و داماوی زادەبویری، خەلکی دئی زۆرجاران پیاو دەوت بو هەتاماوی بەبی ناوی روژگار دەبەیتە سەر. بچۆ بو شار، دەس بە کار، بەلکو ژۆژی بیته سەرور، ئەویش لە وەلام دا دەوت (ئەگەر خودایدا لە شیخەلەیش دەیدا). کاتی پیاو ماقولانی کوردستان ئەم هەوالەیان پێ دەگا کە فرمانی حکومەتی کوردستانی ئارەلان بە ناوی (علی قلیخان) هەو نوێسراوە، بەرەو دئی (شیخەلە) ژئی دەکەن و، بەژی و شکۆیەکی تایبەتەو (علی قلیخان) دەبنەو بو سەنە و لە سەر تەختی حکومەتی دادەنێن. (۱۹ شەشەکانی) سالی (۱۱۲۹. ک) لەم کاتەدا خیلەکانی بەختیاری و لۆرستان بە دژی (شا) هەل دەستن. (شا) بە علی قلیخان فرمان دەدا کە بە هیژی کۆل نەدەری کوردهو بەرە و لۆرستان و بەختیاری بژوا و، لە گەل هاوخواپنەکانی خۆیدا بە شەژی، تا تەخت و تاجی سولتان حسین لار نەبیتهو، ئاوری شەژی براکوژی بلیسە دەستین، پاش ماوەیی هیژی لۆر و بەختیاری دەشکین. زۆریان لی دەکوژی و شەش هەزار دیلشیان لی دەگیری (حاکمی لۆرستان) دیتە مالی ئەمان. (علی قلیخان) والیش ئەوو چەند کەسی تریش لەو میرانە ی کە بە دیل گیرابون، دەنیری بۆلای (سولتان حسین) بەلام تکایشیان بو دەکا.

(شا سولتان حسین) لە نازی و جوامیری علی قلیخان زۆر خوشحال دەبی و تکاکە ی قبول دەکا و ژیزیکی زۆر لە حاکمی لۆرستان و بەختیاری دەگری و بو شوینی خویانیان بەژی دەکاتەو و علی قلیخانیش دەگەریتەو بو سەنە.

لە سالی (۱۱۳۲. ک) کە شایەتی (سولتان حوسەین) کەوتبە مەترسیەو و لاواز ببو (ئەفغانەکان و ئوزبەکەکان) هەراکام لە لایە کەو دەمیان ژندبوە ئێران.

بژی لە پیاو سەرناسەکانی سەنە دەچن بو سلیمانی و (خانە پاشای بابانی کوژی محمد پاشا) کە لە ئاموزاکانی (سولەیمان پاشا) حاکمی ئەو کاتە ی سولەیمانی بو، بە دژی (علی قلیخان) دەعوتی دەکەن بو گرتنی کوردستان. ئەویش کە بو دەرفەت دەگەزا بە هیژیکی زۆر و تەیارە دیتو مەریوان دەگری و دەگاتە پینچ فرسەخی شاری سەنە.

(علی قلیخان) بهره و ئیسفه هان هه‌ل دی، خه‌لکی سنه‌یش له ترسی گیان و مالی خویان بهره و پیری ده‌چن و ده‌ی هیئنه ناو شار و له جیی (علی قلیخانی) داده‌تین. ماوه‌ی حکومه‌تی (علی قلیخان) سی‌سال بوه. خانه پاشا له سالی (۱۱۳۲.ک) کوردستانی خسته ژیر ده‌سه‌لاتی خوی و له که‌رکوکوه تا هه‌مه‌دانی له ژیر ده‌سه‌لاتا بو. ئەم میره به ئیمان و داد بوه و دلی خه‌لکی زۆر پی‌مه‌ن‌زور بوه. خانه پاشا مزگه‌وت و مه‌دره‌سه‌یه‌کی گه‌وره‌ی له شاری سنه‌دا به‌دی هیتا. که پاشان (ئەمان الله خان والی گه‌وره‌ی کوردستان) له ده‌وره‌ی حکومه‌تی خویدا له زوی رقه‌به‌ری (تعصب) هوه ئەم مزگه‌وت و مه‌دره‌سه‌ده‌روخیئێ و له شوینی ترا (دارالاحسان) دروست ده‌کا، که پاش تی‌ک‌دانی، ئەو شوینه‌ی کرد به باخ، که به باخی (فرده‌وس) مه‌شه‌ور بوه. خانه پاشا دوای چوار سال له سالی (۱۱۳۶.ک) (علیخانی) کوژی له جیی خوی ده‌کابه‌ حاکمی سنه و بو خوی ده‌گه‌زیته‌وه بو ولاتی بابان. (علیخان) له سالی (۱۱۴۲.ک) که ناوبانگی ده‌سه‌لات و پیروزیه‌کانی (نادرشای ئەفشار) (شایه‌تی ۱۱۴۸.ک - کوچ ۱۱۶۰.ک) که له‌وکاته سوپا سالاری (شاه‌ته‌ماسوبی دووهم) بوه و به (طه‌ماسب قولی) ناوبراوه، ده‌یسی، یێ شه‌زو هه‌را (علی‌خان) سنه به‌جی دێلی و ده‌گه‌زیته‌وه بو خاکی بابان. پاشان به‌فرمانی شاو به‌ په‌سەندی (ته‌ماسوب قولی) «نادرشا» (عباس قولیخانی) ئارده‌لان ده‌کرتی به‌ حاکمی کوردستان به‌لام زۆری پی‌ناچی هه‌ر له ئاخری ئەو‌ساله‌دا کوچی دوایی ده‌کا و براکه‌ی (سبحان ویردی‌خان) له جییدا ده‌بی به‌ حاکم.

۲۳- سبحان ویردی‌خانی ئارده‌لان:

له سالی (۱۱۴۳.ک) دوای فه‌وتی براکه‌ی بو به‌ حاکمی کوردستان، پیاویکی خواناس و پارێزکار بوه، نه‌رم و له سه‌رخو و هاو‌خوینی ژه‌چاو کردوه. زۆر تر هاو‌نشینانی عالم و زاناکانی چه‌رخه‌ی خوی بوه. (نادرشا) به‌ مه‌به‌ستی گرتی شیروان له ئیسفه‌هانه‌وه ژێ ده‌که‌وتی و له ۱۸ صفری سالی (۱۱۴۸.ک) ده‌گاته سنه و له تالاری (دارالایاله) داده‌به‌ژتی و (باری‌عام)^(۱) ده‌دا. (سبحان ویردی‌خان) له خوار تالاره‌که‌وه ده‌سه و نه‌زه‌ر ژاده‌وه‌ستی. (نادرشا) ده‌لی ئی‌مه نه‌ها‌توین جیت پی‌لیژ که‌ین و لیت داگیر که‌ین. تالار گه‌وره‌یه، ئی‌مه له لایه‌که‌وه به‌کاری شایه‌تی ژاده‌گه‌ین و تو له لایه‌کی تره‌وه‌کاری حکومه‌تی خۆت درێژه‌ده. (سبحان ویردی

۱- باری‌عام یانی ئه‌جازه به‌هه‌موکه‌سی بدری که بو دادخوای برۆته‌لای شاو ده‌رده‌دل و نیازی خویان به‌شارا‌بگه‌یه‌ن.

خان) له شوکرانهی ئەو میهره‌بانییه چوار هه‌زار مه‌نی ژۆنی (کوردی) و ده‌هه‌زار تمه‌ن پاره‌ی نه‌خه‌د پێشکه‌ش ده‌کا.

(نادرشا) کاتی سنه‌ به‌جی دێلی، احمدخانی کۆژی (سبحان ویردی خان) و ده‌سته‌یی له‌ ئازا پیاوه‌کانی کوردستان، وه‌ک؛ (الله ویردی به‌گ) (حسن به‌گی میراسکندری) به‌ پێنسه‌د سواری شه‌زکه‌ر و له‌ کلّ ده‌ره‌اتوو. له‌ گه‌لّ خۆی ده‌باو به‌ره‌و خوراسان و هه‌رات ژێ ده‌که‌وێ. پاشان نادرشا، دوای تاجگوزاری له‌ ده‌شتی (موغان) دا (شوالی ۱۱۴۸.ک) به‌ شکایه‌تی خه‌لکی له‌ سه‌رکاری لاده‌با و (مصطفی‌خانی) بۆی ده‌کا به‌ حاکمی کوردستان. ماوه‌ی حکومه‌تی (سبحان ویردی خان) ۵ سال و ۸ مانگ بوه‌.

۲۴- مصطفی‌خانی ئارده‌لان

کاتی کرا به‌ حاکم. کابرایێ به‌ ناوی (نظر علی به‌گ) له‌ نزیکانی: نادرشا، به‌ فه‌رمانی نادرشا، له‌ گه‌لّ خۆی ده‌با و ده‌یکا به‌ جیگر، (معاون) ی خۆی. چل روژ به‌ سه‌ر حکومه‌ته‌ که‌یدا تی‌ په‌ژ ده‌بی، له‌ ناكاو پیاوی به‌ ناوی (محمودی سارابی) خه‌لکی شاره‌زوری لی‌ په‌یدا ده‌بی و به‌ سیسه‌د سواره‌وه‌ دیتو، خه‌لکی کوردستان، تالانی بی‌ ئه‌مان ده‌کا و ده‌گه‌ژێته‌وه‌، بی‌ ئه‌وه‌ی که‌ (مصطفی‌خان) له‌ خشه‌ له‌ خۆی بدا و ژاپه‌ژی و به‌ری بگری و نه‌یه‌لی خه‌لکی تالان بکا. له‌ سزای ئەم خویرییه‌ تیه‌دا خه‌لکی کوردستانیش، کاتی ئەو بی‌ غیبه‌تی و ترسه‌نۆکی یه‌ی لی‌ ده‌بینن، ده‌سگیری ده‌که‌ن و بۆلای نادرشای به‌ژی ده‌که‌ن. نادرشایش نایکاته‌ نامه‌ردی و سزای ده‌نیته‌ مه‌شتی و ده‌یکوژی. پاشان سه‌ر له‌ نوێ له‌ سالی (۱۱۴۹.ک) سبحان ویردی خان ده‌کاته‌وه‌ به‌ حاکمی کوردستان، ئەم جاره‌ سبحان ویردی خان چوارسال و حه‌وت مانگ حکومه‌ت ده‌کا.

له‌ سالی (۱۱۵۳.ک) کاتی نادرشا، له‌ هیندوستان ده‌گه‌ژێته‌وه‌ و ده‌یه‌وێ به‌ره‌و (خواره‌زم) بروا، سبحان ویردی خان بۆ لای خۆی بانگ ده‌کاو (احمدسولتانی) کۆژی سبحان ویردی خان که‌ جوامیری و ئازایی و کوڵ نه‌ده‌ری خۆی له‌ شه‌زو هه‌للادا به‌ «نادرشا» ناساندبو. (نادرشا) له‌ قه‌می (خانی) پیده‌دا و ده‌یکا به‌ حاکمی کوردستان.

۲۵- احمد خانی سێ هه می ئارده لان کۆزی سبجان وێردی خان

احمدخان له سالی (۱۱۵۳.ک) له سەر تهختی حکومهتی کوردستان داده نیشی. له هه وه لی خاکی (موصله) وه تا ئاخیرین خالی (هه مه دان) یانی زۆرتی خاکی کورستانی ئێران و کوردستان عیراق، ده خاته ژێر ده سه لاتی خۆیه وه. له سالی (۱۱۵۴.ک) که نادرشا به ره و (داغستان) هێرشی خۆی درێژه پێ ده دا. احمد خان له سەر حکومهتی کوردستان هه ل ده پچرێ و له گه ل خۆی ده با و سبجان وێردی خانی باوکی بۆ جاری سێ هه م (وه ک داشی ته خته نه رد) ده خاته وه سەر تهختی حکومهتی کوردستان. به لام دیسان له (ربیع الاولی) سالی (۱۱۵۵.ک) به فه رمانی نادرشا، ده گه ژێته وه بۆ لای (نادرشا) و احمدخانی کۆزی ده کرێته وه به حاکی کوردستان. احمد خان (ابراهیمی وه کیل) ده کا به جیگر (معاون) ی خۆی. له م ساله دا گرانی له کوردستان داده که وێ (احمدخان) بۆ پاراستنی گیانی خه لکی، هه رچی گه نم و جو و دانه وێله له هه ماری ده و له تی دا ده بی خالی ده کا و له ناو خه لکی برسی و هه ژاری کوردستاندا، دابه شی ده کا و خه لکی له مه رگ و نابودی ژزگار ده کا. به ژیکه وت هه ر له م ده مه دا نادرشا فرستاده ی خۆی بۆ خه زکردنه وه ی ئازوخه و مالیات بۆ کوردستان ده نیڕی.

فرستاده کاتی ده یته ده بینێ هه مار خالی یه. باری درۆ و تۆمه ت و تاوان بۆ (احمدخان) هه ل ده به ستی و له ژاپورتی خۆیا بۆ نادری ده نوی و (نادرشایش) ژقی هه ل ده ستی و فه رمانی کوشتنی ده ر ده کا. خان احمد خانیش، که له م فه رمانه ئاگادار ده بی به خۆی و دو هه زار سوار له خزم و نزیکانی، به ره و خاکی عوسمانی ژێ ده که وێ، له هه ر لایه که وه داده بوڕی، وه ک شاره زور، سلیمانی، موصل، دیاربه کر. له لایه ن خه لکی کورد و حکومه ته وه پیشوازی لێ ده کری. پاش مانگی ده گاته شاری (ئه سه مه مول) به فه رمانی (سولتان محمودخانی عوسمانی) ده سه ته یی له پیاو ماقولان و ده م ژاسان و میران له گه ل (صدراعظم) به پیشوازی یه وه ده ژۆن و، له ئاخیرین پله ی ژیز و شکۆدا، له شوینی که له لایه ن سولتانه وه، بۆی دیاری کرابو، دای ده به زینن، پاش ماوه یی، به فه رمانی سولتانی عوسمانی احمدخان ده کری به حاکی شاری (ئادیرنه)^(۱) له ئاکام دا هه ر له خاکی عوسمانی دا کوچی دوا یی ده کا.

له سالی (۱۱۵۶.ک) حاجی ده کری به حاکی کوردستان، به لام له به ر که م ته رخه می و بی هوشی و بی باوه ری له سالی زیاتر نامی نیه ته وه. سبجان وێردی خان که له م

۱- آدیرنه ناوی شاریکه له به شی ئورپایی تۆرکیه دا که دوا ی (ئه سه مه مول) گرنگترین شاره.

ماوه‌دا «بیگلەربەگی» تاران دەبی بو جاری چوارەم، دەکرێتەو بە حاکمی کوردستان. له ۱۶ جمادی الاخری سالی (۱۱۶۰.ک) هه‌وایی کوژرانی نادرشا به‌گویی خه‌لکی ده‌گا و خه‌لکی کوردستان به‌دژی سبحان ویردی خان هه‌ل ده‌ستن. به‌لام دواي حه‌وت مانگ له‌ لایه‌ن (ابراهیم خان) برازای نادرشا، که داوای شایه‌تی ده‌کرد و ناوی (عادل شای) له‌ خووی نابو، حکومه‌تی کوردستان به‌ (حسنعلیخانی ئارده‌لان) ته‌سپێردرا. له‌ ئاکام دا سبحان ویردی خان له‌ سالی (۱۱۶۱.ک) له‌ هه‌مه‌دان کوچی دواي ده‌کا و ترمه‌که‌ی ده‌برێته‌وه‌ بو کوردستان و له‌ سهر کیوی (شیدا) ده‌نیژری.

۲۶- حسنعلیخانی ئارده‌لان

(حسن علی خان) کوژی (عباس قلیخان) دواي ته‌وه‌ حکومه‌تی پی ته‌سپێردرا بو ئاوه‌دانی و پاراستنی سنوری کوردستان مایه‌ی له‌ خووی دانا. له‌ سالی (۱۱۶۲.ک) ئیمام قلیخانی زه‌نگه‌نه‌ خێله‌ کورده‌کانی که‌لوژ و گوژان و زه‌نگه‌نه‌ و نه‌وانی تری ده‌ور به‌ری کرماشان، له‌ خووی خز ده‌کاته و هێرش ده‌باته‌ سهر خاکی کوردستانی ئارده‌لان، ئاوری شه‌ژ له‌ ناوچه‌ی (پێله‌وار) له‌ نیوان کوردی ئارده‌لان و کوردانی ئیمام قلیخان دا بلیسه‌ ده‌ستینی و وه‌زن به‌ هه‌ردوولا ده‌گه‌یینی، له‌ ئاکام دا سوپای (ئیمام قلیخان) ده‌شکێ و هه‌رکام به‌ لایه‌ کدا بلاو ده‌بنه‌وه‌ و ئیمام قلیخانیش دزه‌ی بو ده‌کا و هه‌ل دی، گشت توپخانه‌ و که‌رسه‌ی شه‌ژ و چادره‌کانیان ده‌که‌ویته‌ ده‌ست (حسن علیخان)، ته‌ویش دواي دا به‌ش کردنی خه‌نیمه‌تی جه‌نگ بو هه‌رکام له‌م شارانه‌، کرماشان، سه‌نقور، کولیاپی، مه‌لایه‌ر، بروجرد، حاکمی داده‌نی و خووی ده‌گه‌ژێته‌وه‌ بو سه‌نه‌.

له‌ محرمی سالی (۱۱۶۳.ک) میهر علیخانی بروجردی له‌ لایه‌ن تاقمیکه‌وه‌ زووری بو دی ته‌ویش، له‌ حسن خان یارمه‌تی ده‌خوازی، حسن خانیش مه‌ردانه‌ به‌ هاواریه‌وه‌ ده‌چی، له‌و لایشه‌وه‌ (کریم خانی زه‌ند) و (شیخ علیخان) و (اسکندر خان) به‌ مه‌به‌ستی هێرش بو سهر سوپای ئارده‌لان، سوپا زاده‌کیشن و دین و له‌ (مه‌لایه‌ر) پێک ده‌گه‌ن، ئاوری شه‌ژ گرپه‌ ده‌ستینی و له‌ شکری زه‌ند ده‌شکێ و ۳۶ پیاوی ناودار و ۱۸ که‌سه‌ی تر له‌ سوپای زه‌ند ده‌کوژری و نه‌وانی تریان هه‌ل دین، پاش ته‌م پیروزیه‌ (حسن خانی ئارده‌لان) میهر علی ده‌باته‌وه‌ بو بروجرد و حکومه‌تی ته‌وی و ده‌ورو به‌ری پی ده‌سپیری و بو خووی ده‌گه‌ژێته‌وه‌ بو سه‌نه‌.

له به زواری (١١٦٦ ک) علیمرادخانی بهختیاری هیژی کو دکاته وه و هیرش ده باته سهه کرماشان و کابرای که خوی به کوژی (شا سولتان حسین) ده خوینده وه و ناوی (شا سولتان حسین) ی دو وه می له خوی نابو، ده کاته داری دهستی خوی و به مه بهستی گرتنی کوردستان ری ده که وئی، (حسن علیخان) به هیژیکی ته یاره وه له خه لکی کوردستان، به ربژی ده داته وه، که ریم خانی زه ندیش، که له گه ل (علیمرادخان) نیوانی نایی، به هیژی خویه وه پال ده دا به هیژی کوردستانی ئارده لانه وه. ئه مجار هه ردو هیژی کوردستانی ئارده لان و کوردی زند و دوقولی ری ده که ون و له ناوچه ی (بیله واری) کوردستان، هه ردو سوپا تیک هه ل ده که ون و ئاوری شه ر بلیسه ده ستینی، له ئاکامدا سوپای کوردستان و کوردی زهند، سوپای (علیمرادخان) تیک ده شکینی، علیمرادخان به کوشته یه کی زوره وه هه ل دی و گشت که ره سه و چه ک و سوتهمه نی شه ر به سوپای کوردستان و زهند ده بژی. دوا ی ئه م پیروزی یه (حسن علیخان) ده گه ریته وه بو کوردستان و که ریم خانی زه ندیش ده چیتته وه بو کرماشان. له م ژوداوه میژویی یه دا نه خشی یه کیه تی کوردان بو رزگاری ئیران زور ژیرانه و دلسوزانه به ریوه براوه.

له ئاخری ئه م ساله دا، ده وله تی عوسمانی (سلیم پاشا) بو حکومه تی بابان (کوردستانی عیراق) دیاری ده کا و سلیمان پاشای برازای (سلیم پاشا) له حکومه ت لاده با. سلیمان پاشا په نابه (حسن علیخانی) ئارده لان ده با و ماوه یی به هیوای یارمه تی ژاده وهستی (سلیم پاشا) نامه بو (حسن علیخان) ده نوی که (سلیمان پاشا) م ته سلیم که، به لام (حسن علیخان) وه لامی (نا) ی ده داته وه. دیسان والی به غدا نامه یی بو (حسن علیخان) ده نوی ئه گه ر (سلیم پاشا) م پی نه ده یته وه باشی لی هه ل ناگرسی. به لام ئه م پیاوه جوامیره گوئی ناداتی و ده لی، ئه و پیاوه په نای به ئیمه هیناوه و ئیمه یش خومان به پیاو داناوه، خو له فره هنگی مرو قایه تی و دین یارمه تی پناهیانه ران لازم و پیویسته. والی به غدا. ئومپراتوری (عوسمانی) له کاره ساته که تی ده گه ینی، ده وله تی عوسمانیش فرمان ده دا که حاکمی به غدا، ده یی خیله کورده کانی ژیر ده سه لاتی خوی وه ک (حاکمی کو، حه ریر، موصل) که تیکرا زیاتر له بیست هه زار چه کدار ده بون کو بکاته وه و به یارمه تی (سلیم پاشایا) نه وه بنیری. تا هیرش به رنه سهه ر خاکسی (کوردستانی ئارده لان) (حسن علیخانیش) به هاوکاری محمدا مین خانی حاکمی گه روس (بیجار)

له دهشتی مه ریوان دا به ریان پی ده گری و شه ر دهس پی ده کا. له ئاکامدا به هو ی گزه و خه یانه تی (ابراهیم به گی وه کیل که له گه ر ما گه رم و جه نگه ی شه ردا به خوی و دارو دهسته که یه وه پشتی سوپای کوردستانی چۆل کرد و پالی دا به سوپای (سلیم پاشا) وه. هیژی

(حسن علیخان) ده شکۆ و ناچار به ره و سنه پاشه کشی ده کا. به لّام هیزی والی (به غدا) وه دواى ده که وئى و (حسن علیخان) له شاری سنه یش ناگرسیته وه و به ره وه له یلاخ ده ژوا. سوپای (والی) به غدا ده ژۆیته شاری سنه و ماوه ی سیزده ژۆژان بو تالان و بژۆ و ژشه دزی له شاری سنه ده مینته وه و مال و سامانیکی فره ی خه لکی کوردستان به تالان ده بهن و ده ژۆن. پاشان (حسن علیخان) ده گه ژۆیته وه بو سنه و دل خویشی خه لکی ده داته وه و خراپیه کان چاک ده کاته وه (ابراهیم به گی وه کیل) پاش ئهم خه یانه ته گه وه ، له دئی (ئه له ک) له ناوچه ی (بیله وار) ی نیوان سنه و کرماشان قه لایه کی قایمی لی دورست ده کا و تا ناوچه ی (ژه وانسه ر) ده خاته ژیر ده سه لاتى خوئى و دهس ده کا به ژاو و ژوت. له م کاته ناسکه دا ئهو پیاوه خو فروشه نامه یی بو (که ریم خانى زهند) و (شیخ علیخانى زهند) ده نویی که: چون (حسن علیخان) له ئاخرین پله ی کزی و لاوازی و که م ده سی دایه، ئه گه ر ده تانه وئى توله ی ژابردوی لی بکه نه وه، ئیستا کاتی دهس پیشکه ری و هیره شه، (که ریم خان) و (شیخ علیخان) زهندیش هه ل به خه نیمه ت ده زانن و له ۱۳ ژهمه زانی سالی (۱۱۶۴ ک) ده رفه تی لی دینن. به سوپایه کی بیست هه زار نه فه ریه وه له خیله کورده کانی زه نگه نه و زهند و ده ورو به ری کرماشان، هیره ش بو کوردستانی ئارده لان ده بن (حسن علیخانیش) به و ته ی کوردان که ده لین «کاتی شه ژ شه ژ و کاتی گوریز گوریز مه ردی یه» چون له وزه ی خوئى ژانانیی که به ری ئهو سیلاوه بگرئى. ده ستور به خه لکی ده دا که له گه ل زانای گه وه و دل سوز «شیخ محمد و سیمی مه ردوخی کوژی زانای به ناو بانگ (شیخ احمد)» بارگه و بنه تیگ نیی و به ره وه هه ورامان ژى بکه ون. بو خویشی له شوینیکی نادیارى قایم ده یی. که ریم خانى زهند ده گاته سنه و دوازه ژۆژ بو توله له م شاره ده مینته وه. وه ک میژو نو سان نو سیویانه، که ریم خانى زهند که پاشان له قه می (وکیل الرعایا) ی له خوئى نابو، له ماوه ی ئهم ۱۲ ژۆژ ده هه رچی وه دهس هات به تالان بردی و هه ر که سیشی گیر که وت کوشتی «به م جو ره که ریم خانى زهندی کوردی شیعه مه زه هب ژوی مه غولی سپی کرده وه» (حسن علیخان) پاش ژویشتنی که ریم خان ده گه ژۆیته وه بو سنه. به لّام چون شاره جوانه که ی به ویرانه و خه لکه هه ژاره که ییشی به کز و داماو ده بینئى، وا به قازانجی خه لک ده زانئى که بو فهرمانی (نازادخانى ئه فغانى) که له و کاته دا له ئازه ربایجان خوئى به شا ده خوینده وه، گوئى شل کا و خوئى به ئاوه دان کردنه وه ی شار و کو کردنه وه ی هه لاتوان و گئیرانه وه ی هیمنی بو کوردستان ته رخان کا.

له بهرواری (۱۱۶۷ ک) نازادخانى ئه فغانى له ئیسفه هان ئالای شایه تی هه ل ده کا و

حسن علیخانیش بو ئیسفەهان بانگ دەکا. ئەویش لە زوی دۆستی و دلپاکی و مەردایەتیەوه لە گەڵ تاقمێ لە دۆستانی خۆی بەرە و ئیسفەهان زێ دەکەوتی. هەر لەم کاتەیشدا (سلیم پاشای بابان) بە هیژیکی چەند هەزار کەسی و بە دیاری و پیشکەشیەکی زۆرەوه خۆی بە ئازادخان دەگەنێ و داوای دەسەڵاتداری هەریمی کوردستانی ئارده‌لانی لێ دەکا. ئازادخانیش (دەسی خۆی نیە و ماری پێ دەگرێ) دیاری زۆر و دەغەلێ چاوی مەردانەگی کوێر دەکا و لە شیوەی مەروفاوەتی و دوستی لادەدا، لەباتی ئەوەی کە بە یارمەتی دۆستی کۆن و بەوەفای خۆی «حسنعلیخانەوه» بچێ. نەجەوانمەردانە «حسنعلیخان» دەگرێ و دودەستە بە «سلیم پاشای بابانی» دەسپێری و حکومەتی کوردستانی ئارده‌لانیشی پێ دەبەخشی (سلیم پاشایش) خوێریانە (حسنعلیخان) دەنێرتە بەندیخانە (قەڵاچوالان)، پاشان داوای چەند مانگ بە ئاماژە (سلیم پاشا) هەر لەو بەندیخانەدا دەکوژرێ. لەم کاتەدا (خالد پاشای بابان) کە دەبینی «سلیم پاشا» بوە بە حاکمی کوردستانی ئارده‌لانی. لەوەزیری (بەغدا) دەخوازی کە حکومەتی کوردستانی بابانی بداتی. (سلیم پاشا) بە بیستنی ئەم هەوڵە پەنا بە ئازادخان دەبا. لەم عەدو سەدەدا (کەریم خانی زەند) دەرڤەت دینی و هیژ دەکاتە سەر کوردستانی ئارده‌لانی و شاری سنە و دەور و بەک. تالان دەکا، خەڵکی سنەیش داوای زۆیشتنی (کەریم خانی زەند) (شایەتی ۱۱۶۳ مردنی ۱۱۹۳.ک) کەریم خانی ئارده‌لانی برای (حسنعلیخان) بە حاکمی کوردستان هەڵدەبژێرن. ئەویش مەردانە نایەلی (سلیم پاشای) خوێری بگەزێتەوه بو کوردستان.

۲۷- (حکومەتی کەریم خانی ئارده‌لانی)

کەریم خان لە زەسم و یاسای حکومەتی سەری دەرنەچو. زۆر خوێری و نالایەق و دەسەوسان بوە، بەم جۆرە بەرە بەرە ویرانی ولات و هەژاری خەڵکی پەره دەستینی. (ابراھیم بەگی وەکیل) کە خۆی بە (کەریم خانی زەند) فرۆشتبو، جاریکی تر بو ویرانی زۆرتەری کوردستان و لاگردنی (کەریم خانی ئارده‌لانی) پەنا بە (کەریم خانی زەند) دەباتەوه. کەریم خانیش فەرمان بە (یار وەیس خان) دەدا کە بە خۆی و سیسەد سوارەوه بزوایە. یارمەتی هیژی دوسەد نەفەری (برایم بەگی وەکیله‌وه)، ئەم سوپاچکولە لە نیوہ زاستی زستان دا دەزواتە دێ (دوشان) لە دەورووبەری سنە. کەریم خانی ئارده‌لانی بە بیستنی ئەم هەوڵە خوێریانە لە گەڵ دەستەپێ لە خەڵکی سنە هەڵ دین بو ناوچە (شامیانی) هەورامان تا ئاخری زستان زۆر بە سەختی لەوێ

دەمیڤتێتەوه، بەلام لە بەھاردا پەنا دەبا بە پاشای شارەزور، لە ئاکامدا ھەرلەوی دەمری.
بەم جوړە کوردستانی ئارده‌لان بێ حاکم دەمیڤتێتەوه، تاکاتی که (خەسرەوخان) کوژی خان
احمدخانی سێ ھەم کوڵی سېحان ویردی خان لە سالی (١١٦٥.ک) بو خۆی بێ یارمەتی کەسێ
حکومەتێکی پێک ھێنا و خۆی بە (والی) خویندەوه. بەلام دواي سالی یانی لە سالی
(١١٦٦.ک) (سلیم پاشای بابان) بە یارمەتی ئازادخانی ئەفغانی، (خەسرەوخان) لە حکومەت
لادەبا و خۆی لە جێی دەبی بە حاکمی زورەکی کوردستان و چوار سالی حکومەت بە رێوە دەبایە
سالی (١١٧٠.ک) خەسرەوخان بە یارمەتی (محمدحسن خانی قاجار) جاری تر دەبیڤتێتەوه بە
حاکمی کوردستان و سلیم پاشا، ناچار دەگەژیتەوه بو کوردستانی بابان.

٢٨- حکومەتی خەسرەوخانی گەورە ئارده‌لان

خەسرەوخانی دووھم (خەسرەوخانی گەورە) کوژی خان احمدخانی سێ ھەم یەکی بوە لە
دوستەکانی (محمدحسن خانی تورکی قاجار) کە لە سەفرو لە مأل، ھاوکار و ھاوژیی و جێی راز
و نیازی بوە. لە بەر ئەو (محمدحسن خانی قاجار) دەیکا بە حاکمی کوردستانی ئارده‌لان و لە
محرمی سالی (١١٧٠.ک) (عەبیاسی شاھسون) بە دوسەد سوارەو بە دەستوری خانی قاجار بە
مەبەستی پشتیوانی و ژێزنان، لە خەسرەوخان، تا سنە لە گەلیا دەژۆن و لە سەر تەختی حکومەتی
کوردستان دادەنێن.

خەسرەوخانی ئارده‌لان میریکی کارزان و پێکەوتو و ژێر و ئازا و دلّاوا بوە. خەسرەوخان
سەر لە نوێ شکو و ژیزی بو کوردستان گیراوه و خەلکی ھەژاری کوردیشی بە نەوایی گەیانە.
ھەوێل قەلای (حەسەناوای ئاوەدان کردووە و ئەوێی کرد بە ناوەندی حکومەتی خۆی.
پاشان خەلکی (حەسەناوا) یش دەبا بو سنە و حەسەناوا بەجێ دیلی...

ئازادخانی ئەفغانی لە ترسی (کەریم خان زەند) کوردی کوڵ نەدەر و (محمدحسن خانی
قاجار) تورکی ئازا، ئیسفەهان بەجێ دەیلی و لەژێی ھەمەدانەو بەرە و ئازەر بایجان ژێ
دەکوێی لە نیوان ژێدا بەدنی نەتەویسان بە خۆی و دوھزار سوارەو، بە مەبەستی بەی دەس
کردنی کوردستان بەرەو سنە با دەداتەو. خەسرەوخان پاش بیستنی ئەم ھەوێلە دەچیتە (قەلای
حەسەناوا) و قەلای لێ قایم دەکا و مەتریزی لێ دەگرێ و خۆی بو بەرگری سازدەکا، بە
ولایتشا دەنیری تا ھیزی کورد یەک بگرێ و ژێ لە دوژمنان بپژێ. ئازادخان بە دارو

دهسته که یه وه غار ده دا و قه لا گه مارۆ ده درۆ. به لام جیی سهرنجه. چۆن ده بی ئاواره یه کی ولاتان بویری چاوبیریته کوردستان؟ ولّامی ئەم پرسیاره زۆر جوان دیاره، ئەویش ئەمه یه، راسته یا گه مه یه که هاوشاریه کانی خوئی وه ک محمدزشید به گی وه کیل کۆزی (ابراهیم به گ) و محمد صالح به گی وه کیل، به هۆی کونه قینه وه پال ده ده ن به بیگانه یه کی وه ک ئازادخانی ئەفغانه وه و ده بنه پیش قهره و لو له م پهری وه غیرهت ده نیینه به ری. ئەویش دوازه زۆزان گه مارۆی قه لا درێژه پی ده دا. به لام هه ر ماندویه تی پی ده مینی ٢ زه فەر به قه لا نابا و داده مینی. له م ماوه دا، ده سته ده سته سواره ی ده س به چه کی کوردان ده زژین. به گیان به مال به هاواری قه لا وه دین. شیخ علی خانی زه ند له هه مه دان ئەم هه واله ده بیسی، بی مائل بون به ره و کوردستان زئی ده که وئی. ئازادخانی ئەفغانیش که حالیکه نه ماوه له خۆزاگری کوردان وه ی به رداوه، به ره و ئازهر بایجان زئی ده که وئی ٣ قه لا به جی دینل تانه که وئی. خه سره و خان له قه لا دیته ده رو ده که ویته دوا ی هیزی ئازادخان. له م کاته دا هیزی (شیخ علی خانی زه ندیش) له زئی (اسفنداواوه) دی و پال ده دا به هیزی خه سره و خانه وه. تا سنوری (گه ژوس) هیزی (ئازادخان) ژاوده نین. هیزی ئازادخان بو ئەوه هه رچی زۆتر له بقه زنگار بین و دلّه ژاوکی یان نه مینی، هه مو که ره سه ی شه ژ به جی دین و پاده که ن به پشتیاندا و بو ی هه ل دین، خه سره و خان ده گه ژیته وه بو سنه و هه والی ئەم کاره ساته بو محمدخانی قاجار ده نیژی محمدحسن خانی له پاداشدا پله ی پی ده دا و خه لات ی ده کا.

ئاواری شه ژای قودرهت بو وه ده س هینانی شایه تی ئیران له نیوان خیلّه کانی (زه ندی کورد) و (قاجاری تورکدا) ماوه یه ک بو دایسا، خیلّی (ئارده لانی کوردیش) هه ر به و هیوا یه جار جار سه ری هه ل ده هینا، له ژاستیدا سی هیز له م ده ورانه دا بو گه یشتن به پله ی شایه تی ئیران و سه ره خوئی به توندی ته لاشیان ده کرد: ١- خیلّی قاجاری تورکی شیعه به ژابه ری (محمدحسن خانی قاجار) ٢- خیلّی (زه ندی کورد) به رابه ری که ریم خانی زه ند ٣- خیلّی کوردی سوننی ئارده لان به ژابه ری (هه لوخانی ئارده لان و احمدخانی کۆزی). له م بگه ره و به رده دا که ریم خانی زه ند گۆ له مه دیدان ده باته ده ر، پاش ئەوه یکه محمدحسن خانی قاجار، باوکی (محمدخانی قاجار) له ١١ جمادی الاولی سالی (١١٧٢.ک) له شه ژ له گه ل شیخ علیخانی زه نددا ده کوژرئی، که ریم خان (سه ره خوئی ته واه) ژاده گه یه نی و شاری «شیراز» ده کا به پایته ختی خوئی و خه ریکی دامه زراندنی دام و دزگای شایه تی خوئی ده بی، خه سره و خان له ترسی که ریم خانی زه ند خوئی کو ده کاته وه و قه لا قایم ده کا و خوئی بو ژوژی ته نگانه سازده کا، به لام به

پێچهوانەی گومانی خەسرەوخان، کەریمخانێ زەند لە گەڵ خەلاتیکی زۆردا فەرمانی حکومەتی کوردستانی بۆ دەنیری، لە سالی (۱۱۷۳.ک) کەریمخانێ زەند لە تارانەو بەرەو شاری (چەمەنی سولتانیە) لە نیوان زەنجان و ئەبەردا زێ دەکوێ، خەسرەوخان، احمدخانێ کوژی بە دیاری یەکی زۆرەو بۆ خزمەتی شای زەند بەزی دەکا، کەریمخانیش زۆری ژێزێ دەگری. لە بەرواری (۱۱۷۶.ک) سلیمان پاشای بابان بە مەبەستی هێرش بۆ سەر کوردستان دێتە مەریوان، خەسرەوخان بە دەستە یەکی کەمەو بەری پێ دەگری و لە دەشتی مەریوان ئاوری شەژ بلیسە دەستینێ، سلیمان پاشا زۆری لێ دەکوژرێ و دەشکێ و ژاستە هەڵ دی و خۆی دەخاتە پەنای (کەریمخانێ زەند) و بە زمانی لوسی خۆی، بوختانیکی زۆر بۆ خەسرەوخان، هەڵ دەبەستی و بە سێ هەزار تەمەن بەرتیل فەرمانی حکومەتی کوردستان بە ناوی خۆی لە کەریمخان دەستینێ، لە سالی (۱۱۷۷.ک) سلیمان پاشا بەرەو کوردستان زێ دەکوێ و خەسرەوخان بۆ شیراز بانگ دەکری.

(سلیمان پاشا) دوای شەش مانگ ژاوەستان لە سنە بە قۆشەنی بابان و ئارده لانهو بەرەو شارەزور هێرش دەبا و (احمدپاشای بابان) وەدەر دەنی و شارەزوریش دەخاتە ژێردەسەلاتی خۆیەو، لە سالی (۱۱۷۸.ک) سلیمان پاشا دەکوژرێ و بە فەرمانی (کەریمخانێ زەند) محمدپاشای برای سلیمان پاشا بە حاکمی شارەزور و علیخانێ کوژی سلیمان پاشا بە حاکمی کوردستان دیاری دەکری، کە تائەو کاتە بە فەرمانی کەریمخان نیشته جێی شیراز دەبی، پاش دوو سال (محمد رشید بەگی وەکیل) و (میرزا عبدالله وزیر) و (میرزا محمدصادقی مستوفی) دەچنە لای (کەریمخانێ زەند) و لە کارە خراپەکانی (علیخانێ بابان) شکایەت دەکەن و علیخان لە کار لادەبرێ و دەگەژیتەو بە بابان.

لە سالی (۱۱۷۹.ک) جاریکی تر (خەسرەوخان) بە فەرمانی کەریمخان دەکریتەو (بە والی کوردستان) لە سالی (۱۱۸۰.ک) دەگەژیتەو بۆ کوردستان و حکومەت بە دەستەو دەگری، لە سالی (۱۱۹۱.ک) بە فەرمانی سولتانی عوسمانی لە چەند لاوێ هێرش دەکریتە سەر ئێران:

۱- وەزیری بەغدا لە رێی سەرپلی زەهابەو

۲- (عبدالله پاشا) والی موصل و کەرکوک لە زێی (قەلاچولانەو)، محمد پاشای حاکمی بابانیش کە لە لایەن کەریمخانێ زەندەو حکومەتی شارەزوری پێدرابو، پال دەدا بە سوپای وەزیری بەغداو وەزیری بەغدا لە دوازدە هەزار نەفەری کە لە گەلیا دەبی هەشت هەزار سواریان لە گەڵ (محمدپاشا) بەرەو مەریوان بەزی دەکا، شەژ هەڵ دەگرستی، هەر لە هێرشێ

هه‌وه‌ڵ دا هێزی (مه‌راغه) و (گه‌ژوس)، که به یارمه‌تی خه‌سره‌وخانه‌وه هاتبون، ده‌شکین و هه‌ڵ دین.

(محمدپاشا) له ترسی (که‌ریم‌خانی زهند) ناوی‌ی پێش‌ه‌وه‌ی بکا، له ترسی وه‌زیری به‌غدايش ناوی‌ی به‌ره‌و دوا بگه‌ژیته‌وه ناچار له مه‌ریوان، دای ده‌کو‌تی خه‌سره‌وخان شه‌رحی ئەم ژوداوه بو که‌ریم‌خان ده‌نوسی.

که‌ریم‌خان (صادق‌خانی) برای به‌چه‌ند فه‌وج به‌ره‌و (بصره) و (نظرعلیخان) له‌ژی (مه‌ندلیه‌وه) به‌ره‌و (به‌غدا) و (کلب‌علی) و (علیم‌رادخانی) زهند. له‌ژی کوردستانه‌وه به‌مه‌به‌ستی گرتنی ولات و بێ ده‌س کردنی ده‌وه‌له‌تی عوسمانی به‌ژی ده‌کا، (صادق‌خان) (بصره) و (نظرعلیخان) به‌غدا ده‌گرێ. علیم‌رادخانی ده‌گاته‌سنه‌و به‌هاوکاری سوپای کوردی ئارده‌لان، له‌مانگی رجبی ساڵی ۱۱۹۱.ک) به‌ره‌و مه‌ریوان ده‌جوێ. (محمدپاشا) بێ شه‌ژ هه‌ڵ دی. سوپای (ئارده‌لان) و (زهند) تا دی قزله‌ پینج فرسخی (قه‌لاچوالان) ده‌ژۆنه‌ پێشه‌وه‌ و له‌هه‌مولاه‌و هێرش ده‌بنه‌سه‌ر عیراقی عوسمانی. (محمدپاشا) که‌له‌قه‌لاچوالان خۆی شارده‌وه‌هه‌ڵ دی، به‌لام (حسن‌پاشا) وه‌زیری به‌غدا به‌هێزیکێ ژۆره‌وه‌، به‌یارمه‌تی محمدپاشاوه‌ دین و له‌ریگه‌دا (محمدپاشای هه‌لاتو) له‌گه‌ڵ خویان ده‌گیرنه‌وه، له‌کاتی سه‌فاریی هه‌ردو سوپادا (احمدپاشا) برای (محمدپاشا) له‌سوپای عوسمانی جیا ده‌بیته‌وه‌ و پال ده‌دا به‌سوپای ئێرانه‌وه‌، به‌ره‌به‌یانی ئەو ژۆره‌ سوپای ئێران خۆی بو شه‌ژ ساز ده‌کا، به‌لام هه‌رچی تماشا ده‌که‌ن له‌سوپای عوسمانی که‌سی نابینرێ. بۆیان ده‌رده‌که‌وێ که‌سوپای عوسمانی هه‌ر شه‌وه‌لاتون و گو‌ژه‌پانی شه‌ژیان چۆل کردوه.

خه‌سره‌وخان (احمدپاشا) ده‌کا به‌حاکمی شاره‌زور، (رضاقلیخانی) براهیسی له‌گه‌ڵ چه‌ند سوار بو پشتیوانی (احمدپاشا) له‌وێ به‌جێ دیلی، دواي ئەم ژوداوه (محمدپاشا) خۆی ده‌خاته ده‌رباری (که‌ریم‌خانی زهند) و به‌رتیلیکی ژۆر ده‌دا و فه‌رمانی حکومه‌تی (بابان و شاره‌زور) به‌ناوی خۆی له‌ده‌ربار وه‌رده‌گرێ و (احمدپاشا) له‌سه‌ر کار لاده‌برێ. وه‌زیری به‌غدا کاتی ئەم هه‌وا له‌ده‌یسی نازه‌حه‌ت و خه‌مبار ده‌بێ و (احمدپاشا) به‌هێزیکێ چکوله‌وه‌ ده‌نیریته‌وه‌ بو (شاره‌زور). محمدپاشا ژاپوزتی کاره‌ساته‌که‌به‌دریژی بو (که‌ریم‌خان) ده‌نیری و داوای یارمه‌تی لی ده‌کا. به‌فه‌رمانی (که‌ریم‌خان) علیم‌رادخان به‌هێزیکێ ته‌یاره‌وه‌ به‌یارمه‌تیه‌وه‌ ده‌چی، (احمدپاشا) به‌بیستنی ئەم هه‌وا له‌به‌ره‌و به‌غدا ژێ ده‌که‌وێ، (علیم‌رادخانی) بێ هیچ شه‌روقه‌نی به‌ره‌و شیراز ده‌گه‌ژیته‌وه‌ دیسان (احمدپاشا) به‌هێزیکێ ته‌یاره‌وه‌ ده‌گه‌ژیته‌وه‌ بو

(شاره زور)، علیمرادخانیش دوباره به یارمه تی (محمد پاشاوه) دیته وه، به لام هیزی (زهند و محمد پاشا) ده شکئی. نه مجار (که ریم خانی زهند) (محمد شفیع خان) به دوازده هزار سواری جه نگیه وه به هاواری محمد پاشایه وه ده نیژی، محمد شفیع خان له پیشدا ده چینه کوردستانی ئارده لان و خه سره و خان والی له گه ل خویدا ده با و به دوقولی به ره و شاره زوری بابان هیرش ده بن، احمد پاشا دیسان یی شه ز هه ل دی و محمد پاشا بی دهردی سهر له سهر ته ختی حکومه تی بابان داده نیشی. خه سره و خان و محمد شفیع خانیش ده گه ژینه وه بو شوینی خویان

له بهرواری سئ شه ممه ۱۳ ی صفری سالی (۱۱۹۳.ک) که ریم خانی زهند کوچی دواپی ده کا و ولاتی ئیران ده شله ژئی و سهر خیله کان هه رکام له لایه که وه سهر هه ل دینن. له لایه که وه (علیمرادخان) خوی به جی نشینی (که ریم خانی زهند) ده خوینته وه. له لایه کی تره وه (ذوالفقار خانی افشار) خوی به میرات بهری نادرشا داده نی. له م کاته ناسکه دا به راستی ئارده لانه کان له هه موان زیاتر شانسی ژابه ری و سهر و کایه تی ئیرانیان بو. به لام وه ک ده بینین خو به چکوله زانین. و باوه ژ به خونه کردن و سستی ئیراده و له هه موان کاری تر (دوبه رکی) نه ی هیشت کورده کانی ئارده لان له پله ی به رزی ژابه ریدا ژاوه ستن. هه ر ئه م خوره ی (دوبه ره کیه) بو، که دواپی که ریم خان بنه ماله ی زهن دی کوردی دافه تران و ئازا پیاو یکی وه ک (الطغلی خانی زهند). که دایکی زه مانه لایکی ئه وه نده ئازا و ژیر و کو ل نه دهری به خویه وه که م دی بو، به چوکدا هیئا و دهستی به ست و ئاواره ی ولاتی کرد و توانیه وه.

علیمرادخان له ئیسفه هانه وه به ره و (ئه فشار) ژئی ده که وئی و احمد خانی کور ی خه سره و خانی ئارده لانیش له گه ل خوی ده با، له ناو ژئی دا سهر خیله کانی کوردستانی عیراق و (محمد خانی کوردی فه یلی) و (احمد ئاغای باش ئاغا) و چهند خیل ی تریشی پیوه ده نوسی. له م کاته دا (ذوالفقار خانی) ئه فشار به قوشه نی خویه وه ده گاتی، له که وشه نی علی شکر (ئه سفنداوا) ئاوری شه ژ بلیسه ده ستینی، دواپی ماوه یی شه ژ و کوشتا ریکی زور، سو پای (ئه فشار) هه ل دین و ده شکین و ذوالفقار خانیش به دیلی ده گیر یی و ده کوژری.

(علیمرادخان) پاش ئه م پیروزیه (احمد خانی) کور ی (خه سره و خان) به ریژ و شکوه بو کوردستانی ئارده لان به ژئی ده کاته وه و دواپی لی ده کا که خه سره و خان بنیژی بو دیتنی، خه سره و خان بانگ هیشته که ی قبول ده کا و له نیوه راستی ژه م زانی سالی (۱۱۹۴.ک) له گه ل هه زارو پانسه د سوار له میرو پیاو ماقولو سهر خیله کانی ئارده لان به ره و شاری (ئه هه ر) که له م کاته دا قه رارگای علیمرادخان ده یی، ژئی ده که وئی، علیمرادخان بو خوی له گه ل سهر داره به ناو

بانگه کانی تادو فرسخی ئوردوه که ئی به پیشوازی خهسره و خانی کوردی ئارده لانه وه ده چی و به ژیز و شکویه کی تاییه ته وه له گه ل خوی ده بیا بو تاران.

پاش چهند ژوژان تکای ئازادی (الله قلیخانی حاکمی کرماشانی) لی ده کا، شه ویش له به ندیخانه ئازاد ده کا وه به خه لاتو ژیزو فەرمانی حکومه تی کرماشانه وه به ژیی ده کاته وه. پاشان علیمرادخان له تاران بو قه زوینو له ویوه بو ئیسفه هان ده گنه ژیته وه، که له م گه ژانه وه دا خهسره و خان و گه و ره کانی کوردستانی شه له گه لا ده بی.

محمد ژه شید به گی وه کیل به ناو خه لکی کوردستانه وه له دهس خهسره و خان لای علیمرادخان شکات و سکالا دهر ده بژی، علیمرادخان که له شکوو دهسه لات و جوامیری خهسره و خان ئوقره به خوی ناگری، ئه م هه له به خه نیمه ت ده زانی و دهر فه تی لی دینی و له والیه تی کوردستانی ده خا، پاشان (کوهرادخانی) کوزی (سبحان ویردی خانی ئارده لان) ده کا به حاکم و له گه ل دهسته یی له کورده کان به ره و کوردستانیان به ژیی ده کاته وه.

پاش ماوه ی خهسره و خان هیرش ده باته سه ر کوردستان (کوهرادخان) و (محمدره شید به گی وه کیل) هه ل دین و په نا ده به نه بهر محمود پاشای بابان.

دیسان له سالی (۱۱۹۶.ک) علیمرادخان (خهسره و خانی ئارده لان) بو ئیسفه هان بانگ ده کا و به راو ته گیریی (محمدره شید به گی وه کیل) فەرمانی حکومه تی کوردستانی ئارده لان بو (ژه زاقلیخانی) برای (خهسره و خان) ده نوسری خهسره و خان، له گه ل دهسته یی له دهس و پیوه ند و خزمه کانی خوی له ژیی خونساره وه به ره و ئیسفه هان ژیی ده که وئی. خان احمدخانی کوزیشی که نایب الایاله ده بی به فەرمانی باوکی له گه ل دهسته یی له دهس و پیوه ند و خزمه کانی به ره و هه ورامان و شاره زور ژیی ده که وئی.

ژه زاقلیخانی برایشی هه رچه ند فەرمانی حکومه تی بو نوسرابو. به لام حاضر نایب برایه تی خهسره و خان به حکومه تی دهس نیشاندی بیگانه بگوریته وه، به م جوړه به خوی و خاوو خیزانییه وه ده ژاوو پال ده دا به احمدخانی برازایه وه، سیروژ پاش ژویشتنی شه وان (جه عفره خانی زه ند) ده چیته شاری سنه و ده ست ده کا به ئازار و شه زیه تی خه لکی، (ژه زاقلیخان) پاش شه وه ی خیزانی خوی له شاره زور نیشته چی ده کا، به ره و ورمی ده گه ژیته وه و خوی ده خاته دالده ی ئیمام قلیخان، (ئیمام قلیخان) له و کاته دا له به رابری علیمرادخان^۱ ژاوه ستاوه و داوای شایه تی کردوه، ئیمام قلیخان زوری به خیر دینی و به شش هه زار سواره وه له گه ل ژه زاقلیخان به ره و کوردستان ژیی ده که وئی، جه عفره خانی زه ند کاتی هه والی پی

دەدری که ئیمام قلیخان لە سنه نزیک بوەتەو، هەر شەو دربار دەبی و سنه بەجی دێلی، ئیمام قلیخانیش، زەزا قلیخان بە حاکمی کوردستان دادەنتی و خۆی بەرەو ئیسفەهان رۆی دەکەوی، بەلام لە ناویدا میرو سەردارو سەرخێلەکانی، لەم ویستەیی پەشیمان دەکەنەو و بەرەو ورمی دەگەژێنەو، زەزا قلیخان دواي چەند رۆژ حکومەت، بە دنەیی دوژمنی قین لە دلی خۆی (محمد زەشیدبەگی وەکیل) لە لایەن (کۆزادخان) و (لطفعلیخان) و کومەللی لە کوردەکانی کرماشان هێرشی بو دەبرێ، ئەمانە لە دەورو بەری سنه خیوەت لی دەدەن و ئاوری شەز هەل دەگرستین، زەزا قلیخان لەم شەزەدا بریندار دەبی و بو دەرمانی برینەکەیی بەرەو گەزوس (بیجار) هەل دی پاش شش مانگ هەر لەوێ کۆچی دوايي دەکا و دەمری.

علیمرادخان کاتی ئەم هەوالەیی پی دەگا، خەسەرەو خان بانگ دەکا و دلخۆشی دەداتەو و فەرمانی حکومەتی بو دەنوسی و جیگرایی حکومەتیش بە احمدخانی کۆزی دەسپیری، پاشان بە ریزیکی تایبەتەو بەرەو کوردستانیان بەرۆی دەکا، ئەوانیش دەگەژێنەو بو سنه و سەر لە نوێ، بالی فەرمانرەوايي خۆیان بە سەر کوردستانی ئارده لاندە کیشن.

ئەمجار (کۆزادخان) و (لطفعلیخان) که وەک نيسک بەرو پشتیان بو نەبو، دەرۆنە خزمەت خەسەرەو خان و فەرمانبەری خۆیان زاده گیین.

لە سالی (١١٩٩.ک) علیمرادخان کۆچی دوايي دەکا، سەر لە نوێ داوا خوازانی شایەتی لەم لاوڵاو سەر هەل دین، لەوانەیی که بە داوای شایەتی سەریان هەل هیئابو، تەنانت هیزیکی زوریشیان لە خێلە کوردەکانی کرماشان کو کردبوو (الله قلیخانی زەنگەنە) بو، که بو گەشتن بە مەبەستی خۆی بە توپو کەرەسەیی جنگیو دەچیته (سەنقور) و لەوی (نەزەر علیخانی) کۆزی (سبحان ویردی خان) و (لطفعلی خانی) برای نەزەر علیخان و الله ویردی خانی کۆزی نەزەر علیخان و کۆزانی محمد زەشید بەگی وەکیل پال دەدەن بە سوپاکە یەو، دینو ئەم نەخشە شەیتانییە بو الله قلیخان دە کیشن که کوردستان بخاتە ژیر دەسەلاتی خۆیو، خەسەرەو خان لە والیەتی لایبا، الله قلیخان لە گەل ئەوێ ئەمەکی زوری خەسەرەو خانی بە ئەستوو بو، بەلام هەوای شەیتانی چاوی وەفایی کوێر دەکا و بە قەستی شەز لە گەل خەسەرەو خان بەرەو کوردستانی ئارده لان رۆی دەکەوی. والیش بە حەوسەد (٧٠٠) مەرویی شەزکەری کوڵ نەدەرەو، بوێ دەر دەکەوی و پیش قەرەو لانی زەنگەنە لکه بە فرماندەییەتی الله ویردی خانی کۆزی نەزەر علیخان لە دیی میراوا لیتی که وتبون دە خاتە کەمینەو و تاروماریان دەکسا. سبەینیی ئەو رۆژە لە سەنقور ئاوری شەز بلیسە دەستینی، الله قلیخان بە سبی (٣٠٠٠٠) هەزار

دەدری کە ئیمام قلیخان لە سنە نزیک بوو تەو، هەر شوو درباز دەیی و سنە بەجی دێلی، ئیمام قلیخانیش، زەزا قلیخان بە حاکمی کوردستان دادەنێ و خۆی بەرەو ئیسفەهان رێ دەکەوێ، بەلام لە ناو رێدا میرو سەردارو سەرخێڵەکانی، لەم ویستەیی پەشیمان دەکەنەو و بەرەو ورمێ دەگەژێنەو، زەزا قلیخان دواي چەند ژۆژ حکومەت، بە دنەیی دۆژمنی قین لە دلی خۆی (محمد زەشیدبەگی وەکیل) لە لایەن (کۆزادخان) و (لطفعلیخان) و کومەلێ لە کوردەکانی کرماشان هێرشی بوو دەبرێ، ئەمانە لە دەورو بەری سنە خێوەت لێ دەدەن و ئاوری شەژ هەل دەگرستێن، زەزا قلیخان لەم شەژەدا برین دار دەبێ و بو دەرمانی برێنەکی بەرەو گەژوس (بیجار) هەل دی پاش شش مانگ هەر لەوێ کۆچی دواي دەکا و دەمرێ.

علیمرادخان کاتی ئەم هەوالەیی پێ دەگا، خەسەرەوخان بانگ دەکا و دلخۆشی دەداتەو و فەرمانی حکومەتی بوو دەنوسێ و جیگریی حکومەتیش بە احمدخانی کۆژی دەسپێرێ، پاشان بە ژێژیکێ تایبەتەو بەرەو کوردستانیان بەرێ دەکا، ئەوانیش دەگەژێنەو بوو سنە و سەر لە نوێ، بای فەرمانرەواي خۆیان بە سەر کوردستانی ئارده لاندە کێشن.

ئەمجار (کۆزادخان) و (لطفعلیخان) کە وەک نێسک بەرو پشتیان بوو نەبوو، دەژۆنە خزمەت خەسەرەوخان و فەرمانبەری خۆیان ژادە گەیین.

لە سالی (١١٩٩.ک) علیمرادخان کۆچی دواي دەکا، سەر لە نوێ داوا خوازانی شایەتی لەم لاوڵاو سەر هەل دێنن، لەوانەیی کە بە داوای شایەتی سەریان هەل هێناو، تەنانت هێژیکێ زۆریشیان لە خێڵە کوردەکانی کرماشان کۆکردبوو (الله قلیخان زەنگەنە) بوو، کە بوو گەیشتن بە مەبەستی خۆی بە توپو کەرەسەیی جنگیەو دەچیتە (سەنقور) و لەوی (نەزەر علیخان) کۆژی (سبحان ویردی خان) و (لطفعلی خان) برای نەزەر علیخان و الله ویردی خان کۆژی نەزەر علیخان و کۆزانی محمدزەشید بەگی وەکیل پال دەدەن بە سوپاکەیهو، دێتو ئەم نەخشە شەیتانییە بوو الله قلیخان دەکێشن کە کۆژستان بخاتە ژێر دەسەلاتی. خۆیە خەسەرەوخان لە والیەتی لایبە، الله قلیخان لە گەل ئەوێ ئەمەکی زۆری خەسەرەوخانی بە ئەستوو بوو، بەلام هەوای شەیتانی چاوی وەفایی کوێر دەکا و بە قەستی شەژ لە گەل خەسەرەوخان بەرەو کوردستانی ئارده لاند رێ دەکەوێ. والیش بە حەوسەد (٧٠٠) مرویی شەژکەری کۆل نەدەرەو، بوو دەر دەکەوێ و پیش قەرەولانی زەنگەنە (کە بە فرماندەیهتی الله ویردی خان کۆژی نەزەر علیخان لە دێی میراوا لێی کەوتبون) دەخاتە کەمینەو و تاروماریان دەکا. سەبەینیی ئەو ژۆژە لە سەنقور ئاوری شەژ بلیسە دەستێن، الله قلیخان بە سێ (٣٠٠٠٥) هەزار

جه‌عفه‌رخانی زه‌نددا ده‌گیریتته‌وه و ده‌لێ:

خه‌سره‌وخان دواى کارى جه‌عفه‌رخان شاره‌کانى مه‌لایر، تويسرکان، فراهان، گلپایه‌گان و چه‌ند شارى تریش ده‌خاته ژێر ده‌سلاتی خوێ، له‌ شارى گلپایه‌گان دو سێ روژ ده‌مینیتته‌وه و ده‌یه‌وى، به‌ره‌و ئیسفه‌هان ژێ که‌وتی، ئه‌و شه‌وه‌ی که‌ دبوا به‌ یانیه‌ که‌ی به‌ره‌و ئیسفه‌هان برویشتايه‌تن (میرزا احمد) وه‌زیرى حکومه‌تى کوردستان. له‌ دانیشتیکی تیک‌زایی دا، به‌ حوزورى پیاو ماقولان و ده‌م‌زاسانى کوردستان به‌ خه‌سره‌وخان ده‌لێ: ئه‌م‌رو ئیتر له‌ دوله‌تى ئیrandا، به‌ره‌ه‌لستى بو داواخوازى شایه‌تى به‌زیزتان نه‌ماوه، چون ته‌واوى کوردستان، عیراقى عه‌جهم، کرماشان و لوستان له‌ ژێر ده‌سه‌لاتى تو‌دایه، خو (ئاغامحمدخانى قاجارىش) ئه‌و هیزه‌ی نیه، که‌ له‌ به‌رابه‌رى هی‌زى ئه‌م‌روکه‌ی تو‌دا به‌ره‌ره‌کانى بکا و زا‌به‌ستى، ئیتر هه‌ل له‌وه‌ باشت‌ر هه‌ل ناکه‌وتى، ده‌رفه‌تیش له‌وه‌ چاک‌تر ژێ ناکه‌وتى، جا ده‌س له‌ ده‌س و قه‌وه‌ت له‌ خودا، وه‌ره‌ می‌ژو ئاوه‌ژو که‌وه‌ ژوژ و شه‌و پشو مه‌ده‌ و مه‌سره‌وه، به‌لکو گه‌لى چه‌وسینراوى کورد بحسینیتته‌وه، دواى هه‌زاران سال له‌ ده‌مى گورگى بسینیتته‌وه، وه‌ره‌ ئالای سه‌ر به‌ خوێی و شایه‌تى هه‌ل که‌، فه‌رمانى سکه‌ و خوتبه‌ به‌ ناوى خو‌ت ده‌رکه‌، به‌لام به‌ داخه‌وه له‌ هه‌مو بیستانی‌کدا که‌ له‌ ده‌روێ، له‌ گشت باخیک‌دا مله‌ ده‌جوێ، لی‌ره‌یشدا که‌ له‌ی بیستانى کوردستان، مله‌ی ناو باخ و بیستان. کابرایه‌کى لاواز و سیسه‌، جاف‌به‌گى ته‌رخان مه‌جلیسه‌، به‌چاو، به‌ده‌س، به‌زار، به‌زیز و شان ده‌کا‌قه‌ تار، ده‌لێ خانى خانان، گویم لێ بگه‌ره، تو‌خوا به‌ دنیاوه‌ مه‌ره، هه‌واو هه‌وه‌س، تا بله‌ی فره‌س، هه‌ر که‌سى خو‌ی بداته‌ ده‌س، هه‌واو هه‌وه‌س. ژینگای حه‌سانه‌وه‌ و خو‌شى ده‌چیته‌ به‌س، خو‌ ژيانى بێ حه‌سانه‌وه، هه‌ر هه‌ل‌خولان و چه‌وسانه‌وه. ژو‌یشتن به‌ره‌و نه‌بونه، ته‌مه‌ن به‌ زایه‌ چونه، جا ئه‌م وو‌شه‌ به‌ ژواله‌ت زا‌زاوه، ئه‌م ژاره‌ به‌ هه‌نگوین دا‌پو‌شراوه، بیرو‌زای خانى ئارده‌لانى گو‌زى، هوشو فکرى دوا‌ ژو‌زى دا‌چو‌زى، ئیتر بى مه‌شوه‌ ژه‌ت به‌ ژیران، بى پرس و جو له‌ پیران، سه‌ر به‌ خو نه‌خشه‌ی کاره‌که‌ی هه‌ل داوه، هه‌ر ئه‌و شه‌وه‌ به‌ره‌و کوردستان گه‌زاوه، به‌ هو‌ی دو‌ستى و ها‌ویارى، که‌ هه‌بوى له‌ گه‌ل (محمدحسن‌خانى قاجارى) نامه‌یى ده‌نوسى بو‌ی، هه‌مو ئه‌و ناو‌چانه‌ی که‌ هی‌نا‌بویه ژێر ده‌سه‌لاتى خو‌ی، به‌ ئا‌غا محمدخانى ده‌به‌خشى، ئاو له‌ ئاو ته‌کان نا‌خوا و ناله‌خشى، ئا‌غامحمدخانى قاجارىش له‌ پاداشى ئه‌وه‌دا، که‌ خانى ئارده‌لانى ده‌سه‌ره‌وخان، دو‌ژمنی‌کى گه‌وره‌ی وه‌ک (جه‌عفه‌رخانى زه‌ند) ی بو له‌ مه‌یدان ده‌رکردوه، دژ‌کو‌دالى، ناخو‌شى و تالى له‌ سه‌ر ژێ لا‌بردوه، وه‌لامى نامه‌که‌ی به‌ خو‌شى ده‌داته‌وه، دو‌ستایه‌تى قه‌دی‌مى وه‌بیر ده‌خاته‌وه،

حکومه تی سه نقورو کولیاییشی پی ده سپیری، ئه سپی تاییه تی خوی، خه نه جهری ده سک
ئه لماس و دهستی جلی شاهانه یشی بو ده نیری، به م جوړه ئه م میره بی ژاوو ته گیره ده خله تینی،
له ئاکامدا به قه نداوی ده خنکیینی، پاشان دو سی جار ئاغا محمدخان، خه سره و خان، بو تاران
بانگ ده که ن و دهی لاوینن، تا پیکه وه دانیشن و وتووژی تاییه تی خویان به جی بینن.

خه سره و خان پاش ماوه پی له سالی (۱۲۰۴ ک) دا احمدخانی کوژی له جی خوی داده نی و
خوی له گه ل (حسنعلیخانی) کوژی (مصطفی خان) و (میرزا احمدخانی) وه زیر، به ره و تاران ری
ده که وی، له یه ک فرسه خی پایته خت گشت وه زیران و پیاوماقولا نی ده ولت به پیشوازی
خه سره و خانه وه دین، به حرمت و ریزیکی تاییه ته وه (بو ئه وه به قه نداوی بخنکیینن) واردی
کوشکی شایانه ی ده که ن، کاتیکیش ده چینه حوزوری ئاغا محمدخان له سنور به دهر ریزی لی
ده گیری، نزیک شش مانگ له تاران ده مینیتته وه، رۆژ به رۆژ نرخه به رزتری بو داده نری، له
پلان به ره و ژورتر ده بری، تا کاتی ژاو، نچیر هه ل نقری، قه فسه نه شکینی و هه ل نه فری، به م
جوړه رۆژگار ده با ته سهر، تا شه وی سهری ده نیتته سهر، شه وی له مجلسی شاهانه دا درمانی
شیتی درخوارد ده دری، سزای که م ته رخه می له ده ست ده نری، بو به یانی خانی ئارده لان گشت
حواسیکی خوی له دست ده دا و شیت ده بی، کاتی ئه م هه واله به کوردستان ده گا، سه روک
خیله کان هه رکام له لایه که وه سهر هه ل دینن، هه رکام به لایه کاشت ده رفینن، له فرمانی خانی
ئارده لان ده چنه دهر، هه رکام بو خوی له ولات ده بیته سهروه، خه لکی موکریان و خیلې بلباس،
گوئی به فرمانی احمدخان ناده ن، ده یانه وی دهستی احمدخانیش باده ن، احمدخانیش به
هه زار سواره وه بو سه رکوت کردنیان ری ده که وی، له ناوچه ی (سارالی) دیوانده ره و ده شتی
(هوبه تو) ئاوری شه ر بلنسه ده ستینی، له ئاکامدا خیلې بلباس ده شکینی، به لام کاتیک که دوا ی
هه لاتوان ده که ون، (الله ویردی خان) کوژی (نه زهر علیخان) و نه وه ی سبحان و یلردی خان له
که مینی خویه وه، ناکاو احمدخان ده کا به نیشانه و ده ی پیک و احمدخان ده کوژی، محمدزه شید
به گی وه کیل هاو ری له گه ل (ئه میرا صلان خان) کوژی زه زاقلیخان به جه نگ و گوریز، شه زه که
ئیدامه ده ده نو، تا ناوچه ی (سه قز) هه لاتوه کان ژاو ده نین، پاش ته واو بونی شه زه که، ته رمی
احمدخان هه ل ده گرنو ده گه زینه وه بو سنه، کاره سات بو ئاغا محمدخان ده نوسری ئه ویش
فرمانی حکومه تی کوردستان، به ناوی لطفعلیخان، کوژی سبحان و یلردی خان مامه ی
خه سره و خان ده نوسی، خه سره ی خانیش له سالی (۱۲۰۶ ک) هه ر به و نه خوشیه له تاران کوچی
دوا یی ده کا.

۲۹- لطفعلی خانی ئارده لآن

دوای کوشتنی (خان احمد خانی) کوژی خه سره و خانی گه وره) له سالی (۱۲۰۵.ک) لطفعلیخان له سهر ته ختی حکومه تی کوردستان داده نیشی و (حسنعلی خانی) کوژی خوی به دیاری یه وه ده نیری بو ده رباری (ئاغامحمدخان) له سالی (۱۲۰۶.ک) دا، خێله کانی خوزستان به دژی شا شورش ده کهن به فه رمانی (ئاغامحمدخان) (لطفعلی خان) له زینی کرماشان و لوژستانه وه به خوی و سێ هه زار چه کداره وه به ره و خوزستان زێ ده که وی. ئازاوه ده خه وی. (لطفعلیخان) زستان له خوزستان ده مینیته وه.^(۱)

دیسان له سالی (۱۲۰۸.ک) خه لکی خوزستان شورش زێ ده خه ن. ئهم جاره ش به فه رمانی شا، (حسینعلی خانی) کوژی (لطفعلیخان) که نیشته جینی ده رباری شا ده بی، مه ئموریه تی پی ده سپنردری که شورشیان سه رکوت کا، ئه ویش له ماوه یه کی که مه دا ئاسایش و ئه منیه ت ده گیریته وه بو خوزستان و خوی ده که ژیته وه بو تاران.

له م کاته دا (احمد سولتان حاکی بانه) له گه ل سه رخێله کانی مه ریوان و هه ورامان په یمانی یه کیه تی ده به ستن، که خونه خه نه ژیر بالی حکومه تی بابان و، گویش بو فه رمانی (والی) ئارده لآن شل نه کهن، بلکه بو خویان له سنوردا سه ر به خو بژین و چی یان پی خوش پی، به سه ر هه ژاران دا بینن. هه ر چه نه کاتی سه رما و سۆله به وه به لام (لطفعلیخان) به ره و (بانه) زێ ده که وی و ده گاته دبی (قرنجه) ی مه ریوان، خه لکی مه ریوان له ترسان به ره و شاره زور ته ق و ژه ویان تی ده که وی (احمد سولتانی) بانه ش له ترسان خوی ده خاته نیو خێلی بلباسه وه (خانی ئارده لآن) (فتح علی سولتان) نامو زای (احمد سولتان) خه لات ده کا و حکومه تی بانه ی پی ده به خشی، پاشان له مانگی شه شه کانی سالی (۱۲۰۹.ک) لطفعلیخان له ناکاو ده مرئ و حسنعلی خانی کوژی ده کرئ به حاکی کوردستان.

۳۰- (حکومه تی حسنعلی خانی ئارده لآن)

حسنعلی خانی ئارده لآن فه رمانی حکومه تی کوردستان وه ر ده گرئ و له تاران وه بو سه نه ده که ژیته وه.

نهم (والی یه) خواناس و نه‌هلی عیبادهت و پاریزگار بوه بکاتی بیکاری له تاعهت و عیبادهت دا باخت کرده، جار جارش بو ژاو چوه، دهسه لاتی حکومتی به (محمد زشید به گی وه کیلی) ^(۱) سپارد بو.

له سالی (۱۲۱۱.ک) ئاغا محمد خانی قاجار به ره و ئازهر بایجان ری ده که وی، حسنعلی خانی پینسه سوار ی هه ل ده بژی ری و به ده نگیه وه ده چی تا له شه ری (قره باغ) دا یار مه تی شا بدا، به لام له شه وی (۲۱. ذیقعه عده ی سالی ۱۲۱۱.ک) له قه لای (پناه آباد) (ئاغا محمد خان قاجار) ده کوژ ری. بو سبه ینی که سوپا پی ده زانی گشتیان بلا وه ده که ن و هه ر کام به لایه کدا ده ژون.

به لام (حسنعلی خان) به پاداشی نه وه (که با پیره ی به دهستی خوین ریژی (ئاغا محمد خان) ده رمان خوار دکر ابو، علیقلی خانی برای شاه به چی ناهیلی. خه لکی شار کاتی ده بین که شا کوژ راه و سوپا نه ماوه، له هه مو لاوه هیرش ده که نه سه ر خوین مژان و ته قه هه ل دهستی، له م بگره و به رده دا (حسنعلی خان) پای بریندار ده بی و علیقلی خان بو ده باز ده بی، حسنعلی خان به برینداری ده که ریته وه بو کوردستان به لام له پیش نه وه دا بگاته وه کوردستان (ئامان الله خان) کوژی گه و ره ی خه سه ره و خانی والی و (سبحان و یردی خان) کوژی محمد مؤمن خان و زاوای ئامان الله خان، هه ردوکیان ئاموزای حسنعلی خان له گه ل کو مە لئ له میره کانی کوردستان که له ئوردوی شادا ده بن، پیکه وه په یمان ده به ستن و به مه به ستنی دا گیر کردنی کوردستان پیش دهستی ده که ن و خو ده که یه ننه وه سنه، کاتی (حسنعلی خان) ده گاته وه نزیکه سنه سبحان و یردی خان و ئامان الله خان بو مه ریوان هه ل دین و له ویوه خو ده که یه ننه (سه نقور) و له ویوه (ئامان الله خان) خو ی ده که یه نیته تاران، حسنعلی خان ده گاته وه سنه و خه ریکی ده رمانی برینه که ی ده بی، پاش ماوه بی به زمانی لوس سبحان و یردی خان و هاوه له کانی ده که ریته وه بو سنه.

له مانگی قوربانی سالی (۱۲۱۲.ک) فتحعلی شای قاجار به جی مامه ی خو ی له سه ر ته ختی شایه تی داده نیشی. دوا ی سی مانگ (محمد زه شید به گی وه کیل) که نه خوش ده بی، هه م بو درمانی خو ی، هه م بو نه وه هه نگاوه کانی ئامانه الله خان به دژی حسنعلی خان شل کاته وه، ده چی بو تاران، به لام نه وه ی لای به نده خه یاله له لای خودا به تاله، دوا ی هه شت ژوژان محمد زه شید به گ ده مرئ و تهرمه که ی ده برینه وه بو سنه. حسنعلی خان به نه مه کی خزمه تی باوکی پله ی وه کالهت (جیگری) به محمد زه مان به گ، کوژی چکوله ی محمد زه شید به گ که میردی

هاوشیره‌ی خانی ئارده‌لان بوه ده‌سپێری، کوژه‌کانی محمدزه‌شیدبه‌گ، فتحعلی‌به‌گ کوژه‌گه‌وره، احمدبه‌گ و (نصرالله‌به‌گ) له‌م هه‌لبژاردنه‌ ده‌تورین و له‌گه‌ڵ ده‌سته‌یی له‌ پیاو ماقولانی شار، له‌ محرمی سالی (١٢١٤.ک) به‌ دژی حسنعلیخان و به‌ پشتیوانی ئامان‌الله خان ده‌ژۆن بو تاران. تیکرا له‌ چو‌نیه‌تی حکومه‌تی حسنعلیخان و الی شکایت و داد و بیدادیان ده‌گاته ئاسمان، حاجی احمد وه‌زیری کوردستان که شوغلی (استیفای) درباری قاجاری بوه یارمه‌تی زۆریان ده‌دا. له‌ ئاکامدا حسنعلیخان له‌ لایه‌ن شاهه‌بانگ ده‌کری، دوا‌ی چه‌ند ژۆژ له‌گه‌ڵ محمدزه‌مان به‌گ‌دا به‌ره‌و تاران زۆی ده‌که‌وی، له‌مانگی (صفری ١٢١٤.ک) کوچی. ئامان‌الله خان خه‌لات و فه‌رمانی حکومه‌تی کوردستان وه‌رده‌گری، به‌لام حسنعلیخان و محمدزه‌مان به‌گ له‌سه‌ر کار لاده‌برین و فتحعلی‌به‌گی کوژی زه‌شیدبه‌گ په‌له‌ی جیگره‌ (معاونت) ی پێ ده‌دری.

٣١- ئامان‌الله خانی ئه‌وه‌ل‌والی ئارده‌لان

ئامان‌الله خانی ئه‌وه‌ل‌مه‌شهور به‌ ئامان‌الله خانی گه‌وره‌ کوژی خه‌سه‌ره‌و خانی گه‌وزه‌ی ئارده‌لان، دوا‌ی له‌ سه‌رکار لا‌بردنی حسنعلیخان له‌ سالی (١٢١٤.ک) به‌ فه‌رمانی فتحعلیشاهی قاجار ده‌کری به‌ والی کوردستانی ئارده‌لان، ئامان‌الله خان پیاویکی خاوه‌ن ئیراده و هیمه‌ت به‌رزو پولایی‌ن بوه، له‌ دل‌اوایی و به‌خشه‌نده‌یی که‌م‌و‌ینه‌ بوه، بو‌ ئاوه‌دانی کوردستان ته‌لاشی زۆر کردوه، به‌ دروست کردنی کۆشکی بێند، مزگه‌وت و مه‌دره‌سه، کاریز و حه‌مام، پرد و ژینگا و بان، به‌دی هێنانی باخ و باخات گو‌لی ده‌پشکوت و گه‌ش ده‌به‌وه‌، ئاسه‌واره‌کانی به‌ ناوی ئاسه‌واری ئامان‌اللهی مه‌شهور بون، کۆشکی ژوره‌وه‌ی قه‌لای حکومه‌تی، قه‌لای گو‌لستان، تالاری د‌ل‌گوشا، کوشک و باخی خه‌سراوا، مزگه‌وت و حوجره‌ی دارالاحسان، قه‌لاو حه‌مام و بازار و دینی (قه‌سلان) چیمه‌نی سه‌رکانی شفا، له‌ ئاسه‌واری ئه‌و میره‌ ژیره‌ ده‌ژمێردرین^(١).

له‌ به‌رواری (١٢١٦.ک) کۆچی حسنعلیخان ئارده‌لان له‌ تاران‌وه‌ هه‌ل‌دی و خو‌ده‌ گه‌یینه‌ ناو خێلی کوردی بلباس، له‌وێ ده‌سته و به‌سته‌یی پێکه‌وه‌ ده‌نی، بو‌ شه‌ڕ له‌گه‌ڵ ئامان‌الله خان

١- تالاری د‌ل‌گوشا به‌ ده‌ستی چه‌په‌لی (شه‌ریفه‌دوله) حاکی خوین‌خور و کورد کوژی ده‌ورانی قاجاریه‌کان، که‌ له‌ به‌رخوین مزی و کورد کوژی، به‌ (شه‌ریفه‌قه‌ساو) ناوبانگی ده‌کردبو، ویران کرا، (کوشکی گو‌لستان) که‌ نه‌قش و وینه‌ی زه‌نگاو‌زه‌نگی والیه‌کان و پیاوه‌ به‌رزه‌کانی کوردستانی ئێ‌کیشرا‌بو، به‌ فه‌رمان و ده‌ستی خه‌یانت‌کاری سه‌ره‌له‌شکر مو‌قه‌ده‌دم خراپ کرا، پاش ماوه‌ی نه‌قش و نیگاره‌ به‌رده‌ه‌ل که‌ندراوه‌کانی تریشی به‌ ده‌ستی خایه‌نی سه‌رتپ هوشمه‌ند به‌ ته‌واوی له‌ بین برا، هه‌م خایه‌نانه‌ هه‌رچه‌ند ئاسه‌واری کوردانیان له‌ شاری سه‌ندا کوژانه‌وه‌ به‌لام ئاوری دوزه‌خی سزاو توله‌ی خه‌لکیان بو‌ خوین‌گه‌شانه‌وه‌.

دیته دهشتی مه‌ریوان، له‌وێ ئاوری شه‌زی براکوژی بلیسه‌ده‌ستین، به‌لام زۆر زو حسن‌علیخان به‌دیل ده‌گیرێ و به‌تواوی ده‌شکێ، ئامان‌الله‌خان حسن‌علیخان ده‌نیری بۆ تاران، بنه‌ماله‌ی وه‌کیل که له‌ زه‌مانی حسن‌علیخان دا وه‌ها ده‌سه‌لاتیکیان وه‌دس هیتابو، که‌ گشت کاره‌کان به‌زاو ته‌گیری ئه‌وان هه‌لده‌سوژان، کاتێ ده‌بینن ئامان‌الله‌خان بۆ خۆی کاره‌کانی وه‌دس گرته‌ و شتیکی بۆ ئه‌وان نه‌هیشته‌وه‌، خه‌لکی کوردستان به‌ دژی ئامان‌الله‌خان ده‌هاریژین و له‌ گه‌ڵ خۆیاندا ده‌یانکه‌نه‌ هاوده‌س، پاشان نامه‌یێکی دورو درێژ له‌ خراپی ئامان‌الله‌خان پرده‌که‌نه‌وه‌ و ده‌نیزن بۆ تاران، له‌ تاران‌وه‌ ده‌ستور دیت که‌ والی به‌ خۆی و دارو ده‌سته‌یه‌وه‌، هه‌روا وه‌کیلیه‌کانیش به‌خۆیان و هه‌واداره‌کانیان‌وه‌ بین بۆ تاران، هه‌ردوولا ده‌چن بۆ تاران و هه‌رکام داواخوازی خۆی به‌شا زاده‌که‌ین، به‌لام شا شیر بۆ ئه‌مان‌الله‌خان داده‌دا و زۆری میهره‌بانی له‌ گه‌ڵ ده‌کا، دیسان شا بۆ ئه‌وه‌ی هه‌م له‌نالی دایێ و هه‌م له‌ بزمار، حوکی جیگری (وه‌ کاله‌ت) بۆ فتحعلی‌به‌گی وه‌کیل ده‌نوسێ، پاشان ئامان‌الله‌خان له‌ ژیره‌وه‌ له‌ شا ئیجازه‌ وه‌رده‌گرێ، ئه‌گه‌ر جاریکی تر، خێلی وه‌کیلیه‌کان ئازاوه‌ بنێنه‌وه‌، والی بتوانی ئه‌ده‌بیان داداو له‌ جێی خۆیانیان دانیشی‌نێته‌وه‌، پاشا گه‌ژانه‌وه‌ بۆ کوردستان زۆری پێ ناچیت، وه‌کیلیه‌کان ئازاوه‌ ده‌نێنه‌وه‌ و ئاوری دوبه‌ره‌کی و کۆنه‌قین ده‌گه‌شێته‌وه‌، والی کاتێ به‌مه‌ ده‌زانی، هه‌ر له‌ شه‌ودا (فتحعلی‌به‌گی وه‌کیل) له‌ گه‌ڵ هه‌رسی براکانی بۆ مه‌نزلی خۆی بانگ ده‌کا، به‌پێی نه‌خشه‌ی پێشو به‌ ئاماژه‌ی والی پیاوه‌کانی والی، ده‌لاژین به‌ سه‌ریان‌دا و هه‌رچواریان پێکه‌وه‌ چۆله‌پێچه‌ن ده‌ده‌ن و ده‌یانخه‌نه‌ به‌ندیخانه‌وه‌، هه‌ر ئه‌و شه‌وه‌ به‌ فرمانی والی گشت هه‌واداره‌کانیشیان به‌ندو زیندانی ده‌کڕین، پاشا ماوه‌ی گشت ئازاوه‌چیه‌کان به‌فه‌رمانی والی ده‌کوژرێن، دوا‌ی ئه‌م زوداوه‌ (ئه‌مان‌الله‌خان) شوغلی جیگری (وه‌ کاله‌ت) به‌ (محمد زه‌حیم‌به‌گی) کوژی (میهرعلی سولتان) که‌ زاوا و ئاموزای (محمد زه‌شیده‌گی وه‌کیل) ده‌بین، ده‌سپێرێ، ئامان‌الله‌خان دوا‌ی ئه‌م کاره‌ساتانه‌ ده‌حه‌سێته‌وه‌ و ئه‌منیته‌ له‌ کوردستاندا په‌ره‌ پێ ده‌دا، به‌ره‌به‌ره‌ ملک ده‌کڕێ و زه‌وی ده‌ستین، له‌ ماوه‌یێکی که‌مدا زۆرتری زه‌ویه‌ به‌ بۆشت و به‌ره‌مه‌کانی کوردستان ده‌بێته‌ ملکی والی، له‌ سالی (١٢١٩.ک) (عبدالرحمان) پاشای بابان له‌ حکومه‌تی بابان لا ده‌برێ و په‌نا به‌ والی کوردستان دین، ئه‌ویش له‌ گه‌ڵ خۆی ده‌ییا بۆ لای فتحعلیشا (شایه‌تی ١٢١١ کوچ ١٢٥٠.ک)، فتحعلیشا کلکه‌وانه‌یه‌کی زۆر به‌ قیمه‌ت، شمشیریکی ژازاوه‌ به‌ گه‌وه‌رو دوژر، خه‌لاتی والی ده‌کا، زۆریش ژیز له‌ عبدالرحمان پاشا ده‌گرێ، پاشان به‌ زاو ته‌گیر و مه‌شه‌وه‌تی پیاو ماقولان و ده‌مژاسانی ده‌ربار ئه‌مه‌ په‌سه‌ند

ده کری، که هیژیکی پیویست به یارمه تیه وه بزواو له جیی خوی وه ک جاران نیشته جی بکاته وه، عبدالرحمان پاشایش به هیژیکه وه ده ژواو له مەریوان خوی لی مه لاس ده دا، وه زیری به غذا گوئی بیسی ئەم تگییره ده بی و به هیژیکی ته یار و نازا له لای (قهسری شیرین) وه به ره و ئیران زئی ده که وی، شاهزاده (محمد علی میرزا) که خاوهن ده سه لاتی کرماشان و کوردستان و خوزستان ده بی، له لایه ن شاهه ده ستوری پی ده درئی که ژینگه به وه زیری به غذا بگری، دیسان فرج الله خانی سردار به سئ هه زار (٣٠٠٠) چه کداره وه به ری ده گری، تا له گه ل ئامان الله خانی والی کوردستان له زئی مەریوانه وه هیرش به رنه سه رخاکی بابان. دیاره هه مو شه زیان بو لیفه شزی مه لا بو، ئامان الله خانیش له گه ل فرج الله خانی سردار، دووقولی هه رکام به سئ هه زار (٣٠٠٠) شه ژکه ره وه له تاخری مانگی جومادی الثانی (١٢٢١.ک) به ره وه مەریوان زئی ده که ون، کاتی ده که نه دئی (شیخ عطار) خه بریان پی ده درئی که وه زیری به غذا به خالید پاشای حاکی بابان، هه روا به سلیمان پاشای حاکی کو و حریری، فه رمان داوه که به خویان و ده هه زار چه کداری ته یاره وه به ره وه مەریوان زئی که ون و (عبدالرحمان پاشا)، که له وی خوی مه لاس داوه که مارو بدن، (عبدالرحمان پاشایش) کاتی ئەم هه واله ده بیسی، فرستاده بی بو لای والی کوردستان ده نیژی و ئەم هه واله ی پی ده دا، والی خیرا خوی به (عبدالرحمان پاشا) ده که نین و پیکه وه خویان بو شه ژ تاماده ده که ن، وه زیری به غدایش به خویو خالید پاشا و سلیمان پاشا و سی هه زار (٣٠/٠٠٠) شه ژکه ری کو ل نه ده ره وه، خویان به مەریوان ده که نین و تاماده ی شه ژ براکوژی ده بن، له قه راخ گو لی زیریاری مەریوان، ئاوری شه ژ ده ته نیته وه و شه ژی براکوژی ژماره یه کی زور له هه ردوولا ده سوتینی، به لام سه ره نه جام هیزی کوردی ئیران به سه ر هیزی ئەو لای عوسمانیدا پیروژ ده بی، هیزی عوسمانی ده شکسی و بریکیشیان له گه ل سلیمان پاشادا به دیل ده گیرین، سه لیم به گی برای (عبدالرحمان پاشای) بابانیش ده کوژری، (عبدالرحمان پاشا) دوا ی ئەم پیروزیه ده که ژیتته وه بو شاهه زورو له سه ر ته ختی حکومه تی خوی نیشته جی ده بیته وه، خانی ئارده لانیش له گه ل سه ردارا هه رکام ده چنه وه بو شوینی خویان، وه زیری به غدایش به دوسه د میری به دیل گیروای عوسمانیه وه، بو ده رباری فتحعلیشای قاچار به زئی ده کری، به لام شاهه زیری به غذا و هاوژیکانی به ژیز و ئیحه رامه وه ده نیژیته وه بو به غذا، له ئاکامدا دو له تی عوسمانی ددان به حکومه تی عبدالرحمان پاشادا ده نی و له تاوانی خوش ده بی.

له محرمی سالی (١٢٢٢.ک) (خان احمدخان) کوژی (رهزا قلیخان) ی کوژی (خان احمدخان) و برازای ئامان الله خان و محمد زه حیم به گی وه کیل و ئیمام و یتردی به گ و

کومه ئی تر، دهس به دهستی یه کهوه دهدهن و دهیانهوی داوی بۆ والی بنینهوه، بهم جوړه که، له کاتی باری عام (ئیجازه دانی چونی خه لک بۆلای والی) دا تهقه له والی بکه نو بیکوژنو خویان له جییدا دانیشتن، والی بهم داوه دهزانی، داو نانهره کان دهخاته بهندیخانهوه، به لام به هوی خزمایه تیهوه له تاوانی (خان احمدخان) و (محمدقلیخان) و دارودهسته کانیان دهبورئ و نازادیان ده کا، به لام له تاوانی (محمد زه حیم به گ و محمدعلی به گ و نه زهر علی به گ و تیمام و یژدی، به هوی کۆنه قینهوه، نابورئ و فرمانی کوشتیان ده دا، (عبدالرحمان پاشا) دواي دو سئ سال حکومت سهر به خویی زاده گه یئ و له ژیر دهسه لاتی ئیران و عوسمانی ههر دو ده چینه دهر، بهم شیوه له مانگی شعبانی سالی (۱۲۲۵.ک) له گه ل (رئیس ئه فهندی) به مبهستی بهر بهر هکانی، له گه ل وهزیری به غذا به رهو ئه وئ زئ ده که وئ، له زه مه زانی سالی (۱۳۲۵.ک) دا له دهره وهی شاری به غذا، ئاوری شه ز له نیوان دو سوپادا هه ل ده گرسئ، دواي چهند ژوژان هیزی کوردانی بابان پیروژ ده یئ و وهزیری به غذا ده شکئ، ئامان الله خان به هیزی خویه وه به رهو مهربوان زئ ده که وئ، شای قاجاریش به محمدعلی میرزا فرمان ده دا که به یارمه تی ئامان الله خانه وه بۆوا، هیشتا محمدعلی میرزا له جیی خوی نه جولابوه وه که هه وال گه یشت (عبدالرحمان پاشا) له زئی سهر پل زه هاب و کرماشانه وه، به رهو ئیران دئ، ئامان الله خان یئ مائل بون به رهو ئه وئ زئ ده که وئ، (محمدعلی میرزا) له نزیکي زه هاب خوی به ئامان الله خان ده گه یئ، دواي دوو سئ روژ (عبدالرحمان پاشایش) ده گاتئ و ئاوری شه ز بلیسه ده ستیئ، دواي دوو ژوژ شه ز (عبدالرحمان پاشا) کاتئ ده زانی که دهره قهت نایی، په نجاهه زار تمدن بهر تیل ده داو شه ز زاده ویستیئ، پاشان ههر کام به رهو ولاتی خویان ده گه زینه وه، به لام ههر لم کاته دا عبدالله پاشا، وهزیری به غذا، به سوپایه کی یئ ژماره وه به مبهستی ته میی پاشای بابان، زئی یئ ده گرئ و شه ز هه ل ده گرسئ، عبدالرحمان پاشای بابان ده شکئ و دیسان به رهو کوردستان و کرماشان زئ ده که وئ و خوی ده خاته په نای محمدعلی میرزاوه، ئه ویش کاره سات به گوئی (شا) ده گه یئ.

فتحعلیشا فرمان ده دا که بۆئ له میره کانی خوی له گه ل محمدعلی میرزا به هاوکاری ئامان الله خانی والی کوردستان به مبهستی گرتنی به غذا و گرتنی وه زیر، به رهو به غذا زئ بکه ون و عبدالرحمان پاشا له شوینی خوی نیشته جئ بکه نه وه، هیزی یارمه تی ده ری عبدالرحمان پاشا تا نزیکي به غذا ده ژۆنه پیشه وه، وهزیری به غذا ده زانی له بهر بهری شیران دا زاوه ستان، له عه قل دوره، بهم جوړه تکاران ساز ده کا و شه ز زاده گرئ و ناشتی ده خاته نیوانه وه، پاشان

عبدالرحمان پاشا بە خوشیەو دە گریته سەر شوینی خۆی و سەر لە نوێ حکومەتی بابان بە دەست دە گریتهو، لە هەوێ سالی (١٢٢٧.ک) محمدعلی میرزا دە گەزیتەو بە کرماشان، والیش هەر لەم سالددا پایە و بناغە میزگەوتی (دارالاحسان) دادەزێژی، لەمەولا بە دل و بە گیان خەریکی وە دەس هیئانی خێر و خوش بەختی بو خەلکی کوردستان و ئاوەدانی نیشتمانی خوشەویستی دەبی، لە سالی (١٢٣٢.ک) ئامان الله خان بە دیاری و پیکەشیکی زۆرەو دەچی بو دەرباری فتح علی شا، شایش زۆر زیزی لی دە گری، پاش چەند زۆزان لە دانیشتیکی تایبەتی دا، لە شا، دە خوازی که خەسروخانی کۆزی بە نوکەری قەبول کا و کچی خۆی بە ناوی (حسنی جیهان خانم) ی بداتی، شا لەم خوازیینی زۆر شاد دەبی، بە لام مارە برین و گوێزانەو دە خاتە دواو (بو ئەو دەو بەرە کی بخاتە نیو کۆزە کانی)، (محمدحسن خان) ی کۆزی گەورە و ئازای والی لەم کارە ی باوکی دلگیر دەبی و زقی هەل دەستی و دەلی: بابم لە چی کەم بو! کە بنەمالە کە ی خۆی فروشت، بە کلسکە وانە و پلاو و گوشت، بەم جوړە زیگی خۆی جیا دە کاتەو، بە نهینی دارو دەستی بو خۆی دە زازینیتەو، بەرە بەرە لەم لاو لاو خەلکی پیو دەنوسی و هیزی پیکەو دەنی، لە ناکاو هیرش دە باتە سەر ناوچە ی زەهاو، لەویش سەرخیلە کانی کوردستان بو لای خۆی زاده کیشی، لە سەر سنوری هەردو کوردستان و مەلەندی لۆرستان سوپا، پیکەو دەنی، لەو پو بەرەو کوردستانی ئارده لانی ژیر دەسە لاتی باوکی لادە کاتەو، باوکی چەند جار پیاو ماقولان و دەم راستان، دە نیریتە لای محمدحسن خانی کۆزی، بە لام فایدە ی نایی و محمدحسن خان زام نایی، لە ئاکامدا هەوالی سەرکەشی محمدحسن خان بە گوئی دەرباری فتح علی شا دە گەیی، عەبیاس میرزا نایب السلطنە نامە ییکی بو دەنوسی، بە لام ئەم نامە قازانجیکی نایی، دیسان فتح علی شا، بابا علی خانی شاتر باشی بە مەبەستی دل خوشی دانەو بو لای محمدحسن خانی دە نیری، بە لام ئەویش بە دەستی خالی دە گەزیتەو، ناچار ئامان الله خانی باوکی، سوپا و هیز کودە کاتەو و بو شەژ لە گەل کۆزە کە ی خۆی، زی دە کەوی، مەلا عەبیاسی شیخ الاسلامی سنە کە ماموستای محمدحسن خان بو، لە گەل خۆی دە با و لە دیی "ناراوایی" رەوانسەر سوپای باوک و کۆز بەرانبەری یە ک زاده ویستن والی لە پیش هەمو کاریکدا چەند جار مەلا عەبیاس و بابا علی خانی شاتر باشی و چەند کەسیکی تر، بە جلدی قورآنەو دە نیری بو لای محمدحسن خانی کۆزی، بە لکو شەژ بە خوشی داکوژی، بە لام ئاوری شەژ بلیسە دەستینی، لە هەردو لا سوارانی کول نە دەری کورد خزم و هاو خوینن کە لە گیانی یە کتر بەر بون، دیارە ئەم شەژە شەژیکی میژوییە، چون فەرماندە ی یە کی لە سوپا کان باوکە و ئەوێ تریان کۆز یە تی،

چه کداره وه دیته مه‌یدان، به‌لام (خانی ئارده‌لان) به‌حه‌وه‌زار چه‌کداری کاریده‌وه ناماده‌ی شه‌ژ ده‌بن، الله‌قلیخان به‌زوری سوپای خو‌ی و که‌می قۆشه‌نی ئارده‌لان، له‌خۆ بایی ده‌بن، هه‌وڵ میرزا یوسف کو‌ری میرزا عبدالله، وه‌زیری ئارده‌لان که‌به‌خدیانت پالیان به‌قۆشه‌نی زه‌نگه‌نه‌وه‌دابو، له‌گه‌ل ده‌سته‌یی جه‌نگجۆ ده‌چنه‌مه‌یدانی قۆشه‌نی خه‌سره‌وخان، به‌لام له‌پیش ئه‌وه‌دا که‌هیرش به‌رن له‌به‌ینیان ده‌بن، کاتی ئه‌م هه‌وآله‌به‌الله‌قلیخان ده‌گه‌یی، به‌خو‌ی و سوپا زۆره‌که‌یه‌وه‌دژژینه‌مه‌یدان، خه‌سره‌وخانیش بو‌خو‌ی دیته‌مه‌یدان و ئاوری شه‌ژ بلیسه‌ده‌ستینی، له‌ماوه‌یه‌کی که‌مدا سوپای زوری یی‌هیزی زه‌نگه‌نه‌ده‌شکی، الله‌قلیخانیش به‌ده‌ستی میرزا به‌گی که‌لۆز، به‌دیل ده‌گیرئ و ده‌کوژرئ، پاش ئه‌م پیروزی به‌سره‌وخان به‌ره‌و کرماشان رۆ ده‌که‌وئ، له‌یه‌که‌مه‌نزلی شاری کرماشان‌دا (حاج‌علیخان) مامه‌ی (الله‌قلیخان) که‌جیگری حکومه‌ت ده‌بن به‌دیاری پیشکه‌شیکی زۆره‌به‌نرخه‌وه، به‌پیشوازی خانی ئارده‌لان هه‌چی و فەرمانبه‌ری خو‌ی به‌خه‌سره‌وخان زاده‌گه‌یینئ.

خه‌سره‌وخانیش مه‌ردانه‌دلخو‌شی ده‌داته‌وه‌و خه‌لاتی ده‌کا و فەرمانی حکومه‌تی کرماشانی یی‌ده‌به‌خشئ، پاشان ما‌لو سامانی (الله‌قلیخان) به‌نه‌خ‌دینه‌و مه‌زو مالیاتی زۆره‌وه‌له‌نیوان چه‌کداره‌کانیدا دابه‌ش ده‌کا، ئه‌مجار بو‌هه‌رکام له‌شاره‌کانی تو‌یسرکان، ئه‌سه‌دئاباد، سه‌نقور، دینه‌وه‌ر، که‌داخلی حکومه‌تی الله‌قلیخان بو‌ه‌حاکمییکی کوردی سنه‌یی له‌سه‌ر داده‌نی. مه‌هدی به‌گی شوقا‌قی (شاعیری درباری خه‌سره‌وخان) شه‌ژنی نیوان (خه‌سره‌وخان) و (الله‌قلیخان) به‌م جو‌ره‌تاریف ده‌کا و ده‌لئ:

له‌به‌رواری (١٢٠٠ ک) جه‌عفه‌رخانی زه‌ند. دایک برای علیم‌رادخان. که‌له‌ئیسفه‌هاندایاوی پاوشایه‌تی ده‌کرد، به‌هیزی خو‌یه‌وه‌به‌ره‌و هه‌مه‌دان. رۆ ده‌که‌وئ و فەرمان ده‌دا که‌خه‌سره‌وخان هه‌رچی زوتر بگاته‌لام، به‌لام خه‌سره‌وخان ده‌لئ و لآمی ئه‌و له‌گوژه‌پانی شه‌ژدا ده‌ده‌مه‌وه، به‌م جو‌ره‌پاش دوو ژوژان به‌سوپا و هیزی خو‌یه‌وه‌به‌ره‌و هه‌مه‌دان رۆ ده‌که‌وئ و له‌گه‌ل هیزی جه‌عفه‌رخاندا ژوبه‌زو ده‌بن.

له‌ئا‌کامدا هیزی جه‌عفه‌رخان ده‌که‌ویته‌گه‌مارۆی هیزی کو‌ل نه‌ده‌ری کوردانه‌وه، خانی زه‌ند ناچار ده‌بن هه‌رچی جه‌واهیراتی ده‌وله‌تیه‌له‌گه‌ل به‌رگئ له‌قورئانی پیروژ بنی‌ری بو‌لای خه‌سره‌وخان و داوای لئ بکا تا رژی‌گای بو‌بکاته‌وه‌و لئ بگه‌ژئ تا بو‌هه‌ر شوینی ده‌یه‌وئ بژوا، خه‌سره‌وخان به‌خاتری ریزنان له‌قرآنی پیروژ که‌ره‌سه‌ی شه‌ژنی لئ وه‌ره‌گه‌ری و به‌ره‌و ئیسفه‌هانی به‌ژنی ده‌کا. مه‌هدی به‌گی شوقا‌قی چونیه‌تی شه‌ژکه‌ی خه‌سره‌وخان له‌گه‌ل

ئامان‌الله‌خانی گه‌وره له کاتی ژیانیدا ده‌سه‌لاتی ناوچه‌کانی جوانرۆ و خێلی جافی به‌کوژی گه‌وره‌ی (محمدحسن‌خان) دابو، هه‌ل‌سوژانی کار و باری (ئه‌سفهندا) و (چواردۆل) یشی به (حسین‌قلیخان) ئه‌سپاردبو، به‌لام له کاتی نه‌خوشیه‌که‌یدا جی‌گه‌ری حکومه‌تی به‌خه‌سره‌وخانی کوژی خۆی ئه‌سپارد که دوا‌ی خۆی ژه‌سمه‌ن بو به‌حاکمی کوردستان.

٣٢- خه‌سره‌وخانی سێ‌هه‌می ئارده‌لان

خه‌سره‌وخانی سێ‌هه‌م مه‌شهور به‌ناکام، له‌ ته‌مه‌نی (٢٤) سالی‌دا، له‌ سالی (١٢٤٠.ک) ژه‌سمه‌ن له‌جێی باوکی بوه به‌حاکمی کوردستان، میرزا مرتضی‌قلیخان که‌ناز ناوی (مخلص) بوه به‌رواری له‌سه‌رت‌ه‌خت دانیشتنی خه‌سره‌وخان و کوچی دوا‌یی باوکی به‌م شیوه‌به‌یان کردوه. شیبی در وادی فکرت فتاده زبهر مصرع اندر تک و دَو پی تاریخی سال فوت والی هم از بهر جلوس والی نو خرد گشتا که از ملک (ایالت) (امان‌الله) شد و بنشست (خسرو)^(١) خه‌سره‌وخانی ناکام ئه‌میریکی به‌ناو بانگ بوه و جوامیریکی ده‌س بلاو دلاوا بوه، سالی (١٢٤٣.ک) به‌هۆی بێ‌بارانی و که‌م ته‌رخه‌می حکومه‌تی ناوه‌ندی، گرانیه‌کی سه‌خت و بێ‌ئهمان له‌کوردستاندا داده‌که‌وتی، خه‌لکی له‌برسان وه‌ک گه‌لا ژێزانی پاییز هه‌ل‌ده‌ورین و ده‌مرن، خه‌سره‌وخان نزیکی په‌نجا تا سه‌ده‌ه‌زار (٥٠ تا ١٠٠) خروار گه‌نم و دانه‌ویله‌ی له‌هه‌مارا ده‌بێ، ته‌واوی به‌سه‌ر مال به‌مالی شار و دی‌دا دابه‌ش ده‌کا و له‌هه‌ر کامیان به‌لگه‌یه‌ک وه‌رده‌گرێ، که‌پاشان کاتی فه‌رعانه‌بایی بو‌ژده‌که‌نه‌وه، خه‌لکی کوردستان به‌هۆی داد و دلاوایی خه‌سره‌وخان ده‌بو‌ژینه‌وه و له‌خه‌م ده‌ژه‌خسین، پاش‌گرانی میرزا فرج‌الله‌ی وه‌زیر گشت ئه‌و به‌لگانه‌ده‌باته‌خه‌مه‌ت خه‌سره‌وخان، بو‌سه‌ندنه‌وه‌ی قیমে‌تی ئه‌و گه‌نم و دانه‌ویلانه‌له‌خه‌لکی، به‌لام ئه‌و پیاوه‌جوامیره‌گشت ئه‌و قه‌بز و به‌لگانه‌له‌وه‌زیر وه‌رده‌گرێ و دیان سو‌تین، به‌م جو‌ره‌خه‌لکی دڵ‌خۆش ده‌کا و خۆشی ده‌خاته‌ولا‌ته‌وه.

له‌ سالی (١٢٤٦.ک) شام‌راد به‌گ مه‌شهور به‌ (میری ژه‌واندز) هی‌رش ده‌باته‌سه‌ر ناوچه‌کانی، سه‌رده‌شت، موکری، سابلاخ، لاجان و گشتیان ده‌گرێ و ده‌یان‌خاته‌ژێر ده‌سه‌لاتی

١- به‌حسابی ابجد (ملک ایالت) ٥٣٢ (امان‌الله) ١٥٨ (خسرو) ٨٦٦، ده‌کا، که‌تیک‌را ده‌بیته‌سالی (١٢٤٠)، سالی مردنی والی و له‌سه‌رت‌ه‌خت دانیشتنی خه‌سره‌وخان.

خویه وه، (فتحعلی شا) به زاوای گوئی له مهستی خوی فەرمان ده دا که بئ مائل بون، بهر به هیڕشی میری ژه واندز بگری، چون (دار هۆره ی له خوی نه بی ناقله شی) میری ژه واندز بئ شهژ پاشه کشی ده کا، به لام خه سره و خان تاکۆ و هه ریر به دوا ی دا ده ژوا و ده یگری و سبی هه زار (۳۰/۰۰۰) تمه ن جهریمه ی لی ده ستینی، له سالی (۱۲۴۷.ک) محمود پاشای بابان له سلیمان پاشای برای ده توری و په نا به ده وله تی ئیران ده با، به فەرمانی خه زوره ی خه سره و خان بۆ یارمه تی محمود پاشا، هیڕش ده باته سهر خاکی بابان، پاش ماوه یی شهژ، سلیمان پاشا هه ل دی و خوی ده خاته به غداوه، خه سره و خان سه ره له نوی له سه ر ته ختی حکومه تی بابانی داده نیته وه، له سالی (۱۲۵۰.ک) نه خوشی چاوه قولکه (طاعون) له شاری سنه داده که وی و خه لکیکی زوری پئی ده چی، خه لکی له ترسان شار خالی ده که ن و ده ده ن به ده شت و کیو و ده را، خه سره و خانیش به خاو و خیزانه وه له داوینی کیوی ئاویده را، له ناو یه کی له باخه خوشه کانیدا چادرو چیخ هه ل ده دا، به لام ته قدیر ته گبیر به تال ده کاته وه، خودا هه رکات بیه وی به نده بۆ لای خوی ده باته وه، خه سره و خان له دهس مهرگ هه لات به لام مرگ به به ره و پیری یه وه هات، له دووه می مانگی ربیع الاولی هه زار و دوسه د و پنجا به نه خوشینی چاوه قولکه (طاعون) له ته مه نی (۳۴) سالی دا دوا ی ده سال حکومه تی کوردستان به ناکامی له دنیای فانی کوچی دوا یی کرد، ماه شه ژه ف خانم که ناز ناوی مه ستوره یه و خیزانی دو هه می خه سره و خان بوه سه باره ت به مرگی خه سره و خانی میردی ده لی:

کارم همه ناله است و شیوه ن بی تو	آماجگه بلا شده تن بی تو
جانا به صفای دوستی در چشم	عالم ماند به چشم سوزن بی تو
خویم همه شورش است و ماتم بی تو	بنیاد مرا کند زبن غم بی تو
بی روی توام نظر سوی گلشن نه	چون ساحت گلخن است عالم بی تو

۳۳- رضا قلی خانی والی ئارده لان

رضاقلی خان کوژی گه وهره ی خه سره و خانی ناکام و حسنی جیهان خانم (والیه) ده سالانه ده بی که باوکی کوچی دوا یی ده کا. به داوا خوازی دایکی فەرمانی (والی یه تی) کوردستانی له لایه ن (فتحعلی شا) ی باوکی دایکیه وه بۆ ده ره ده چی. به لام خودی (والیه) به هاویری وه زیری لی هاتوی کوردستان میرزا فرج اللهی وه زیر، هه ل سوزانی کارو بار، وه ته ستو ده گری، رضا

قلیخانیش به جوانترین شیوه بی که به قازانچی بنه ماله ی قاجار ته و او بی په وروده ی ده کا و باری دینئ، زوری پی ناچی، که شازاده ئه رده شیر میرزا (رکن الدوله) حاکمی گه زوس به خه یالی دهس گرتن به سدر کوردستانی ئارده لاند، به ره و سنه و زئی ده که وی، (والیه) که ئه وه ده بیسی سوپا کو ده کاته وه و هه ر بو خۆیشی سهر داری سوپا، وه ئه ستوده گری و به ره و گه زوس زئی ده که وی، له دیکانی زاخه و ئالبلاغ خیوه ت هه ل ده دا و خۆی بو شه ز ئاماده ده کا، (ئه رده شیر میرزا) کاتی که بوی ده رده که وی. کوردانی ئارده لان بو شه ز سمکول ده که ن، له ولایشه وه ژنیش فهرمه نده یانه، ده لی ئه گه ر بشکیم، ده لین ژن شکاندی، ئه گه ر پیرو زیش بم ده لین ژنیکی شکاند، به هه ر دو شیوه به د ناو ده بم و زهنگی پیاوه تیم ده ز زئی، به م جو ره په یام بو والیه ده نیژی که من بو شه ز نه هاتوم، به لکو بو شه زه فی حوزور هاتوم، والیه ئه م قسه په سند ده کا و ئه رده شیر میرزا له گه ل ده ور به ره کانی به حوزور قبول ده کا، کاتی گفت و لفتی والیه ده بینی خوازیینی کچی گه وره ی خه سره و خان، به نازناوی خانم خانهای لی ده کا و (والیه ییش) قبولی ده کا، پاشان له ئوردو گادا، کاری خیریان به جی دین، له سالی (۱۲۵۱.ک) فتحعلیشا کوچی دواپی ده کا و نه وه که ی به ناوی محمدشا ده چینه سهر ته خت و ده بی به شا، له ئاخری ئه م ساله دا (والیه) ئه چی بو تاران و خوشکی محمدشا بو رضا قلی کوژی خۆی خوازیینی ده کا، له سالی (۱۲۵۲.ک) بوی ده گوژیته وه بو کوردستان، له سالی (۱۲۵۶.ک) میرزا فهره ج اللهی وه زیر کوچی دواپی ده کا، هه ژده (۱۸) مانگ دواپی مردنی خه سره و خانی ناکام محمدصادق خانی کوژی ئامان الله خان به هه وای حکومت، له گه ل عه بیاس قلیخانی برابدا، که خوشیان له حکومه تی رضا قلیخان نه ده هات، ده چنه تاران و ته لاشیکی زور ئه دن، به لام به هو ی به ره له ستنیکی گه وره ی وه ک (والیه) خانم به دهستی خالی ده گه ژینه وه بو کوردستان، محمدصادق خان دواپی دوو سالان له تاران وه به ره و کرماشان، بو لای مه نوچه ره رخان، معتمد الدوله والی کرماشان زئی ده که وی، کاتی که والیه له تاران خه ریکی کاری (طوباخانم) ی بوکی ده بی محمدصادق خان ده رفه ت دینی و به دوسه د سواری کاری، له کرماشانه وه به ره و سنه زئی ده که وی. رضا قلیخانی پازده (۱۵) ساله که له تارانه و خه ریکی به زمی ژن هیئانه، خیرا به ره و سنه ده گه ل یته وه، به لام محمدصادق خان له پیش رضا قلیخاندا ده گاته سنه و هه واداره کانی له خۆی کو ده کاته وه، هاوژی کانی والی له بیستنی ئه م هه واله ده شله ژین، به لام حسین قلیخان کوژی ئامان الله خان و برای خه سره و خانی ناکام، به هو ی هوش و لی هاتویی خۆی، ریزه کانیا ن یه ک ده خاو هومید و ئاواتیان سهر ده خا، بی مائل بون له خزمه ت رضا قلیخاندا ژوژی دواپی به ره و سنه زئی ده که ون، محمدصادق خان له

قه‌لای (دارالاماره) دا حدشار هه‌ل ده‌گری و دروازه‌ی شار به نیگبانه‌کان ده‌سپیژی، کاتی
 حه‌شیمه‌تی هه‌وادارانی رضاقلیخان ده‌گه‌نه‌شاری سنه، ماوه‌ی سه‌عاتی له‌نیوان هیرش به‌ران
 و به‌رگریکه‌ران‌دا، ته‌قه‌داده‌مه‌زری و له‌هه‌ردوولا بریک ده‌کوژرین، به‌لام هه‌وادارانی والی
 به‌ره‌به‌ره‌تنگ به‌هه‌وادارانی محمدصادق خان هه‌ل ده‌چن و خه‌لکی شاریان پیوه‌ده‌نیشی، له
 ئاکامدا (دارالاماره) گه‌مارۆ ده‌ده‌ن و دروازه‌ده‌شکینن و ده‌چنه‌ژوره‌وه، محمدصادق خان و
 دوروبه‌ره‌کانی ده‌گیرین و زوری له‌هه‌ردوولا ده‌کوژری، له‌ئاخری سالی (۱۲۵۶.ک)
 رضاقلیخان له‌گه‌ل والیه‌ی دایکی نیوانی تیک ده‌چی، دایکیشی نایکاته نامردی ئه‌م‌زاپورته‌به
 شا‌زاده‌گه‌یینی، شایش رضاقلیخان بو‌تاران بانگ ده‌گا و له‌سه‌رکاری لاده‌با. میرزا
 (هدایت‌الله) وه‌زیری حکومتی کوردستان ده‌سه‌لاتی هه‌لسورانی کاروباری کوردستانی
 ئارده‌لانی پی ده‌گری، ئه‌ویش دوای گه‌زانه‌وه‌بو‌سته، عه‌بیاس قلیخان مامه‌ی رضاقلیخان ده‌کا
 به‌جیگری حکومت، به‌لام پاش سئ‌مانگ له‌سه‌رکاری لاده‌با و جیگری حکومت به
 محمدصادق‌خانی برای ده‌سپیژی، به‌م جوړه رضاقلیخان پی‌ته‌وه‌ی لایه‌کی به‌لایه‌کدا بکه‌وی
 هه‌ژده‌(۱۸) مانگ له‌تاراندا ده‌خولیته‌وه، تا به‌تکای (طوبا) خانمی ژنی دوباره به‌حکومه‌تی
 کوردستانی ئارده‌لان ده‌گاته‌وه، رضاقلیخان (طوبا) خانمی ژنی له‌گه‌ل (ئامان‌الله به‌گی وه‌کیل)
 و ده‌سته‌یی له‌کوردستانیه‌کان بو‌سنه‌ده‌نییته‌وه، به‌لام خوی پاش چوارمانگ به‌خه‌لات و
 فرمانی تازه‌وه‌ده‌گه‌زیته‌وه، والیه‌خانمی دایکی وازی لی‌ناهیته‌ی و دیسان له‌ژیی گه‌روسه‌وه
 به‌ره‌و تاران ری ده‌که‌وی، والی (ئامان‌الله‌خانی دووهم) مه‌شهور به‌غولام‌شای برای به‌دوادا
 ده‌نیی، به‌لام له‌باتی ئه‌وه‌که‌دلی دایکی به‌ره‌و رضاقلیخانی برای زابکیشیت، خۆیشی ده‌یی به
 هاوژی و هاییری دایکی، ئه‌مجار هه‌ردوکیان به‌دوقۆلی ده‌چنه‌تاران و ته‌وه‌ی که‌نایی بیلین
 ده‌یلین، له‌ئاکامدا ناوچه‌ی ئه‌سفنداوای قورو له‌هه‌ریمی کوردستانی ئارده‌لان جیا ده‌کریته‌وه،
 ئه‌مجار والیه‌خانم و ئامان‌الله‌خان له‌وی حکومتی سه‌ربه‌خو به‌زیوه‌ده‌بن، به‌ده‌ستوری شا
 (قه‌نبرعلیخان، سعدالدوله) کوزدی مافی ده‌چیته‌سنه و گشت هه‌واداره‌کانی والیه‌خانم، وه‌ک:
 میرزا هدایت‌الله وه‌زیر، محمدصادق‌خان، حسنعلیخان، عه‌بیاس قلیخان، ابوالفضل‌خان، مه‌لا
 محمدمه‌دی قاضی، علی‌محمدبه‌گی کوژی احمدبه‌گ و چهند که‌سی تریش سنه‌یان پی به‌چی
 دیلی و ده‌یانباته‌ئه‌سفنداوا بو‌خزمه‌تی والیه‌خانم، رضاقلیخان پاش ئه‌م‌ژوداوه‌دو (۲) سال
 حکومت به‌زیوه‌ده‌با به‌لام له‌سالی (۱۲۶۲.ک) به‌هوی تیک‌خوشانی دایکی له‌سه‌رکار لاده‌بری
 و ئامان‌الله‌خانی برای له‌جیی ئه‌وه‌ده‌گری به‌حاکمی کوردستانی ئارده‌لان، له‌کاتی گه‌زانه‌وه‌بو

کوردستان، میرزا هدایت‌اللهی وه‌زیری، له‌نیو رییدا، نه‌خوش ده‌که‌وئ و ده‌مرئ، غولام‌شا خان^(۱) به‌گه‌یشتنه‌وه‌ی بو‌کوردستان خزم و هه‌واداره‌کانی رضاقلیخانی برای به‌شکنجه و تازار و ده‌رکردن و لی‌دان داده‌گری، ئامان‌الله به‌گی وه‌کیل که‌هه‌مه‌کاره‌ی رضاقلیخانی وه‌کیل ده‌بئ به‌خزم و دارو ده‌سته‌ی خو‌یه‌وه‌ زئی هه‌ورامان ده‌گریته‌ به‌ر، له‌شوینیکدا به‌ناوی (حه‌وشی بارانی) چادره‌هل ده‌دا، مه‌لاعه‌بیاسی شیخ‌الاسلامیش له‌گه‌ل که‌س و کاره‌کانی خو‌ی ده‌چئ بو‌هه‌وشار و له‌وئ نیشته‌جئ ده‌بئ، له‌به‌رواری (جمادی‌الثانی سالی ۱۲۶۲.ک) ئامان‌الله به‌گ، هه‌شیمه‌تی هه‌ورامان له‌گه‌ل خو‌ی ده‌خا و ده‌دا به‌سەر دئی هه‌سه‌ناوادا، (طوبا) خانمی ژنی رضاقلیخانی‌ش بو‌ئهوئ بانگ ده‌کا، تا له‌دردی سهری غولام‌شاخان دور که‌وئته‌وه، به‌لام غولام‌شا پئ ده‌زانی و نایه‌لی (طوبا)خانم له‌جئ خو‌ی بیزوئ، بو‌خویشی به‌هیزیکه‌وه بو‌شه‌ر له‌گه‌ل ئامان‌الله به‌گ و هه‌ورامیه‌کان، ژوو ده‌کاته هه‌سه‌ناوا، هه‌ورامیه‌کان به‌بیستنی ئه‌م هه‌واله‌تیکرا،ئهو بئ وه‌فایانه‌ پشتی ئامان‌الله به‌گ به‌ر ده‌ده‌ن و پال ده‌ده‌ن به‌غولام‌شاخانه‌وه، ئیتر ئامان‌الله به‌گی وه‌کیل ته‌نیا نه‌سدا‌الله به‌گی کوژی و فتح‌علی به‌گی برازای و چه‌ند که‌سی تری له‌گه‌لا ده‌مینته‌وه، غولام‌شاکاتی ده‌کاته هه‌سه‌ناوا، په‌یامی ئه‌مان بو‌قه‌لانیشنه‌کان ده‌نیئرئ، ئامان‌الله به‌گی وه‌کیل و هاوژیکانی، به‌به‌لینی غولام‌شا له‌قه‌لا دینه‌خوارو ده‌چنه‌خزمه‌تی والی، غولام‌شا له‌سهره‌تاوه به‌سیاست ژوی خوشیان پئ‌نیشان ده‌دا، به‌لام پاشان فه‌رمانی کوشتنی ئامان‌الله به‌گ ده‌رده‌کا، (طوبی)خانم چه‌ند جار له‌ده‌س غولام‌شاخان لای محمدشای برای داد و بی‌داد ده‌کا، محمدشا له‌م باره‌وه‌گوئ پئ‌نادا، به‌لام له‌ئاکامدا ئیجازه‌ی پئ‌ده‌دا که‌بچینه‌ئه‌سفه‌نداوا و له‌وئ بو‌خو‌ی ژیانیکی سهر به‌خو ژابوئری، ژوژی یه‌کشه‌مه‌مه (۱۵)ی ژه‌مه‌زانی سالی (۱۲۶۲.ک) (طوبی)خانم له‌گه‌ل که‌س و کار و هه‌واداره‌کانی خو‌ی، ده‌گه‌نه‌دئی قه‌سلان، مانگی دوای ئه‌مه‌ئامان‌الله خان (غولام‌شا) له‌سهرکار لاده‌برئ و رضاقلیخان پاش (۵) مانگ ده‌ره‌به‌دری، به‌فه‌رمان و خه‌لاتی کوردستان شاد ده‌بیته‌وه، له‌پیش ئه‌وه‌ی بگریتمه‌وه بو‌سئه، دستور ده‌دا که‌هه‌واداره‌کانی غولام‌شاخان بگرن و له‌به‌ندیخانه‌یان توند که‌ن، به‌م شیوه‌میرزا جه‌عفهری وه‌زیر، اسماعیل به‌گی داروغه‌، میرزا محمدئزای مو‌عتمه‌د کوژی میرزا عبدالکریم، له‌به‌ندیخانه‌ده‌خرین، بتریکی تریش وه‌ک: حوسه‌ین قلیخانی ئارده‌لان، نه‌جه‌ف‌قلیخان، کوژی محمدحسن خان، میرزا فه‌تاح کوژی میرزا فرج‌اللهی وه‌زیر به‌ره‌و

۱- چون له‌هرمسرای فتحعلی‌شادا له‌دایک بو‌ه و فتحعلی‌سایش حه‌لقه‌ی غولامی خو‌ی له‌گوئ کردوه و له‌قه‌می غولام‌شای پئ‌داوه، به‌غولام‌شا ناوی ژزاوه، هه‌ربویه‌پاشان له‌دوازه‌ی‌مبایش لا ده‌دا و مه‌زه‌به‌ی شیخیه‌ بو‌خو‌ی هه‌ل‌ده‌بزی.

شاره زور هه‌ل دین و ده‌تارین، رُضاقلیخان‌ی والی له یازده‌ی مانگی زی‌قعه‌ی سالی (۱۲۶۲.ک) بۆ جاری سی ههم ده‌گه‌ژیته وه بۆ سنه، ههر به‌گه‌یشتنه وه‌ی بۆ سنه. ئه‌و که سانه‌ی که له کوشتنی (ئامان الله به‌گ) دا ده‌ستیان ببو وه‌ک: جه‌عفر قلیخان‌ی ئارده‌لان، خوشکه‌زای ئامان الله‌خانی گه‌وره، میرزا اسماعیلی داروغه، میرزا ابراهیمی منشی کوژی حاجی مصطفی ههر کام به‌ شیوه‌ی ته‌مبێ ده‌کا و به‌ سزایان ده‌گه‌یینی، پاشان بۆ ئامان الله به‌گی کوژراو، سهر له نوی (به‌سیاسه‌ت) عه‌زاداری ده‌گری و جلی ژه‌ش له‌ به‌ر ده‌کا و ئه‌سه‌م و الله‌ی کوژی له‌جیی باوکی ده‌کا به‌ جیگر (وه‌کیل) ی خو‌ی، پاش دوو سال حوکمرانی نه‌ته‌ویسان به‌ (محمدا) ژاده‌گه‌یین که رُضاقلیخان له‌ گه‌ل به‌همه‌ن میرزای برای محمدا، که له‌و کاته‌دا حاکمی ئازهر بایجان ده‌بی، په‌یوه‌ندی هه‌یه، له‌ دربار وه (خه‌سره‌وخانی گرجی) مه‌شه‌ور به‌ (خواجه) له‌ گه‌ل سواره‌کانی (زین‌العابدین خانی شاسه‌ون) و (سلیمان خانی) ئه‌فشار ئه‌سپارده‌ی گرتنی به‌همه‌ن میرزا و ده‌سگیری رُضاقلیخان ده‌کری، به‌همه‌ن میرزا به‌مه‌ ده‌زانی و خیرا دزه‌ی بۆ ده‌کا و خو‌ی به‌ درباری تاران ده‌گه‌یینی، خه‌سره‌وخانی گورجی به‌ره‌و کوردستان دی و په‌یام بۆ رُضاقلیخان‌ی ئارده‌لان ده‌نیژی، چون له‌ که‌وشه‌نی تودا، بۆی کارم بی ئه‌سپێردراوه‌ دیتنی تۆم بی‌ویسته، رُضاقلیخان‌ی له‌ هه‌مولا بی‌خه‌به‌ر گیله‌گیل، خو‌ده‌کا به‌ ناو سوپای خه‌سره‌وخاندا، به‌جیی پیشوازی له‌ که‌مین بۆی ده‌رده‌په‌ژن و خو‌ی ده‌سگیر ده‌که‌ن و هاوژیکانیشی رۆت ده‌که‌نه‌وه، پاشان له‌ گه‌ل (عه‌بیاس قلیخان‌ی) کوردی گه‌ژوسی ده‌نێردی بۆ تاران، رُضاقلیخان له‌ توپخانه‌ی ته‌جریش (شمیران) ی ئیستا که ده‌س به‌ سهر ده‌کری، خه‌سره‌وخانی گورجی ده‌چیته‌ سنه و ده‌س ده‌کا به‌ فه‌رمانژه‌وایی، سالی (۱۲۶۲.ک)، کو‌مه‌لی له‌ پیاو ماقولان و ده‌م‌ژاسانی کوردستان، غیرتیان ده‌جو‌ی و به‌لایه‌نگری رُضاقلیخان ده‌چنه‌ تاران و له‌ مزگه‌وتی شادا به‌سیت داده‌نیشن، به‌لام که‌سی نالی خاله‌ که‌رتان به‌ چه‌ندی، له‌ شه‌شی مانگی شه‌شه‌کانی سالی (۱۲۶۴.ک) دا محمدا کوچی دوا‌ی ده‌کا، خه‌لکی کوردستان که له‌ ژه‌فتاره‌ ستمکارانه‌ که‌ی خه‌سره‌وخانی گورجی بیگانه‌ و، له‌ به‌لینه‌ پوچه‌له‌کانی حاجی میرزا ئاغاسی وه‌ گیان هاتبون، بی ئه‌وه رُضاقلیخان خه‌به‌ریکی بی‌ت، له‌ گه‌ل فه‌وجی گه‌ژوس دا ده‌ژۆنه‌ ته‌جریش، که ئه‌وکاته دی بو به‌لام توپخانه‌ی دوله‌تی لی بو، ده‌ژۆین به‌ سهر توپخانه‌دا و رُضاقلیخان به‌ زۆر ئازاد ده‌که‌ن و به‌ره‌و کوردستان ده‌گه‌ژیته‌وه، خه‌سره‌وخانی گورجی ترسه‌نوکه به‌ بیستنی ئه‌م هه‌واله به‌ خو‌یو دوو عه‌را ده‌تۆپ و فه‌وجی سه‌ربازه‌وه له‌ژی گه‌ژۆسه‌وه به‌ره‌و زنجان بۆی هه‌ل دی، رُضاقلیخان کاته‌ی ده‌گاته‌وه سنه‌ بۆ گشت ئه‌و که‌سانه که زحمتیان بۆ کیشاوه و له‌ به‌ندیخانه‌یان

دهر هیناوه، سو پاس ده نیژی و خه لات ده ژمیژی، فه وجی گهروسیش تازاد ده کا و هه ر کام بو نیشتمانی خویان ده گه ژینه وه، نه مجار بو خوی خه ریکی دامه ز راندنی نه زم و به ژ یوه بردنی یاساو کو کردنه وهی هیژی یی و یست ده یی.

کاتی (ناصرالدین شا) (شایه تی ۱۲۶۴ - مردن ۱۳۱۳.ک) له گه ل نه میرکبیر له ته ور یزه وه ده گه ژینه وه بو تاران، غلام شا به پیشواز یانه وه ده چی و له سولتانیه به خزمه ت شا ده گه یی، (رضاقلیخانیش) له لایه ن خویه وه، محمد علیخانی سه قزی و میرزا الله قلی داروغه کوژی میرزا عنایت الله، به دیاری و سه و قاتیه کی زوره وه به ژی ده کا، هه ر به گه یشتنی (شا) به تاران، غلامشاخان له دیوه خانی میرزا تقی خانی نه میرکبیر به ست داده نیشی، دوا ی شه ش مانگ تی کوشانی یی و چان. بو وه ده س هینانی حکومه تی کوردستان، خه لات و فه رمانی حکومه تی کوردستان وه ده س دینی و ژ رضا قلیخان له سه رکار لاده بری، رضا قلیخان زور تازا، نه به ز، کو ل نه ده ر و به هیژ و به قه وه ت بوه، به تاییه ت له زوری ده ست و باسکدا که م وینه بوه، وه ک ده گیر نه وه، مجموعه ی مسی به ده ست لوله کردوه له پڑتاوی غاردا، به سه ر په نجه داویه له به هی به لقی داروه نیوهی به هیکه ی به پنجه له ت کردوه و رفاندویه تی، نیوه که ی تری هه ر به لقه که وه ماوه ته وه، هه ر به و جو ره قالی به دوو قامک داد زیوه، نه م نه میره زو ریش دلّوا بوه. رضا قلیخان له (طوبی خانمی) خوشکی محمدشای قاجار، سی کوژی چاکی، به ناوبانگی، به کار هاتوی بوه، ۱- خه سه ره و خان ییفتخارالاولاد ۲- حاجی محمد علیخان، سردار مکرم (ظفرالملک) که ره نیسی فه وجی کوردستان و سی بلوکی گرنگی کوردستان، ماوه یکی زور له ژیر ده سه لاتیدا بوه، ۳- حاجی ابوالحسن (فخرالملک) که ته مهنی خوی له تاراندازا بواردوه و له پیوانی به ناو بانگی زه مانی خوی بوه، رضا قلیخان له سالی (۱۲۸۱.ک) له ته مهنی (۴۴) سالییدا له تاران کوچی دوا یی کردوه. میرزا محمدی ساوجی سه باره ت به کوچی دوا یی تاوا ده لی:

در آغاز اردیبهشت جلالی	بهشت برین گشت مأوی والی
چه والی که بود خاتم نیکمردان	چه والی نبود حاتمش از موالی
امیری مسلم به جود و به مردی	بهشتی مسلم ز نیکو خصالی
ببخشید به نیک و بد هرچی بدش	ز زرین قدح تا به جام سفالی
به جنت شد آنگاه رضوان بگفتش	هنياء لك العيش يا ذاالْمَعَالِي
به ستاریخ او نکته سنجان تاریخ	بگفتند (آه و دریغ از والی) (۱)

۳۴- ئامان الله خانى دووه مى ئارده لآن

ئامان الله خانى دووه م (غولام شاخان) کوژی خه سره و خانى ناکام که له قه مى (ضیاء الملک) ی پیدرا، پاش نه وه که بۆ جاری دووه م به فەرمانى (ناصرالدین شای قاجار) کرا به حاکمى کوردستان ئارده لآن، ژۆژی سى شهممه چوارده ی ربیع الثانى (۱۲۶۵.ک) ده گه ژیتته وه بۆ سنه و کار و بارى حکومه تی کوردستان دگریته دهست، (الله قلی) کوژی میرزا عنایت الله ده کا به پیشکار و محمدعلی خانى سقزی به جیگرى خوی داده نئ، به داخه وه زۆرتى ئەم حکومه تانه، گوئى له مستى شا ستمکاره کان بون، خو نه گهر هه ل که وتینى گه و ره پیاویکی ژیر، سهرى هه ل هینایى، یا بۆ ماوه یکی که میش له ژیر فەرمان و حوکمى (عوسمانى) یا (شای ایران) ده رچوین، دو قوئى قوئیان بۆ هه ل مالىوه و هه ر به خوین، گره که یان دامرکاندوه و شورشه که یان بۆ ماوه یی خه واندوه، که به بۆ وای من هوئى سهر نه که وتنى ئەم شورشانه له م دو هوئى سهره کیه دایه ۱- دو به ره کى و یه ک نه گرتنى هیژى کوردان ۲- قیل بازى و ستمکارى هاوسیکان، به لām نه گهر زانا ژیره کان، پیاوه به ژاو و ته گبیره کان، بۆ وایان به خودا ببوايه، مافى خوین له مافى گلدا بدیايه، نه وه دو به ره کیه یان لاده برد، دلسوزانه یه کیان ده گرت، جا ئه و کاته دوژمنى قیل باز، له گۆژه پانى تیک هه ل چوندا ده به زى، ستمکارى بدکارىش له جى خوی ده ته زى، به م جوړه له سالى (۱۲۶۶.ک) ده و له تی عوسمانى له ده و له تی ئیران ده خوازى، که شورشى بابانه کانى بۆ دامرکینى، غولام شایش به ده ستورى (ناصرالدین شا) به هیژى خویه وه، هیرش ده باته سهر شارى سلیمانى، له لای عوسمانیشه وه هیژى بۆ سهرکوت کردنى کوردانى بابان، به رى ده کرى، له ئاکامدا، (پاشای بابان) گه مارۆ ده درى و ده سگير ده کرى، غولام شاخان له سالى (۱۲۶۷.ک) شوغلى وه زارت به میرزا محمدرضاى معتمد کوژی میرزا عبدالکریم معتمد ده سپیڤى، به فەرمانى میرزا تقى خانى ئەمیرکبیر، یه ک فهوج (هزار) سرباز، له دیکانى کوردستان کو ده کاته وه، بۆ بارهینان و فیرکردنیان سرهنگ تا ستوانیان بۆ دیارى ده که ن، که فەرمانده یه تی ئەو فهوجه به برا چکوله ی خوی سرهنگ خان احمدخان ده سپیڤى، له ئاخى سالى (۱۲۶۷.ک) شا ده چى بۆ ئیسفه هان، به ده ستورى میرزا تقى خان ئەمیرکبیر، والى له گه ل برى له پیاو ماقولان و فهوجه سهریازه که یدا به ره و ئیسفه هان زى ده که وى، له شوینى به ناوى (چیمه نى علی ئاوا) به حشیمه تی شا ده گه یى و جى پسه نى شا قه رار ده گرى، غولام شاخان له م سه فهره دا به نهینى له گه ل (میرزا ئاقا خانى نوری) دا کو ده بیته وه و کهین و

به بنیان له نیواندا زاده بورئ، که له کاتی (صدراعظمی) خویدا یارمه تی زوری غولام شای داوه، پاشان والی ده گه زیتوهه بو سنه، له ناخری سالی (۱۲۶۸.ک) حسن سولتان باوکی روسه م سولتانی هه ورامی له ژیر فرمانی شاهه درده چی، غولام شاخان به نیجازه ی تاران، به سوپایه کی گه وره، تیکه ل له فوجی (هه زار سه رباز) چوار توپو دو هه زار چکداری چریک^(۱) به ره و هه ورامانی تهخت زئی ده که وئ، نه جهف قلیخانی کوری محمد حسن خانی ناموزای خوی له گه ل (ابولقاسم به گی یاوه)، به ده سته یی چریک و پینج ده سته سه رباز و سواره ییکی زور له کورده، کورد کوژه کان، له زئی (جوانرو و پاوه) وه بو هه ورامانی له وئ و شه ز له گه ل (محمد سعید سولتان) باوکی (جه عفر سولتان)، به زئی ده کبا، والی کورد کوژ برای خوی (احمد خانی سرهنگ) بو گرتنی هه ورامان، له زئی (ده ربه ندی دزلیه وه) له پیشه وه ده نیزی و فرمانی هیرشی پی ده دا، حسن سولتان که له پیشدا چه کداره هه ورامیه کانی خوی بو پاریزگاری و بهرگری هیرشی والی، له ده ربندی دزلیدا دامه زرانده بو، له گه ل هیرش به رانی احمدخان زو به زو ده پی و تیک هه ل ده چن، پاش چهند ساعت ته قه، هه ورامیه کان ده ربه ند به جی دینلن و هیزی خان احمدخان دربنده ده گری، والی به خوی و هیزه که یه وه، دواپی ده گاتی، احمدخانی سرهنگ پی ماتل بون له (ده ربه ندی دزلیه وه) به ره و (حه وش ی بارانی)، که هه شارگه ی حسن سولتان و چه کداره کانی ده پی زئی ده که وئ، زوری پی ناچن، چه کداره کانی حسن سولتان بهر به هیزی احمدخان ده گرن، والیش ده گاتی و ناوری شه ز بلنسه ده ستینی و زوری له هه ردولا ده کوژری، (حسن سولتان) به یاسای (جهنگ مردی و گوریزمردی) به خوی و خاو و خیزان و هیزی، که له گه لیا ما بوبه ره و شاره زور، کوردستانی بابان پاشه کشی ده کا، به لام (نه جهف قلیخان) له چۆمی (سیروان) ده په زیتوهه و هیرش ده کاته سه ر دپی (نه وسود)، که هیزی محمد سعید خانی تیدا ده پی، پاش شه زیکی نابه رابه ر و مال ویران که ر، له ناکامدا هیزی (محمد سعید سولتان) پاشه کشی ده کا و نه جهف قلیخانی کورد، نه وسود ده گری، له شه زده دا هه فتا (۷۰) سه ربازی ده ولته تی و بیست و شه ش (۲۶) چریکی خان احمدخان ده کوژری، به لام هه ر شه و خان احمدخان له ترسی محمد سعید سولتان چوئ ده کا و هیزی خوی ده باته وه بو خاکی جوانرو، دیسان محمد سعید سولتانیش له ترسی هاتنی یارمه تی والی بو (نه جهف قلیخان) ده په زیتوهه بو کوردستانی ژیر ده سه لاتی عوسمانی، غولام شاخان پاش کوشت و کوشتاری

۱- هه ولین چاره که له تاریخی کورداندا ده بینم که چریک بو سه ر کوت کردنی کوردان هاتوه ته گوره پانی شه ز و به ره ره کانپوه. (نوسه)

هه‌ورامان، به خه‌یالی خۆی دامه‌زاندنی نه‌زمی نه‌وی، به‌ره‌و مه‌ریوان ری ده‌که‌وی و نامه‌یی بو پاشای بابان ده‌نیژی که هه‌لاتوه هه‌ورامیه‌کانم بو به‌ژی کاته‌وه، به‌لام حاکمی (سولیمانی) به‌ژی‌زان (عزیرئاغای معرف) و (نقیب‌الاشراف)، به‌سی هه‌زارتمه‌ن به‌رتیل و پیشکه‌شه‌وه بو والی ده‌نیژی و داوای لی ده‌کا که له‌تاوانی، حسن‌سولتان و محمدسعیدسولتان ببوری، دیاره‌والیش لیان ده‌بوری و ئیجازه‌یان پی ده‌دا که بگه‌ژینه‌وه بو هه‌ورامان.

خێلی جاف که زۆرتریان نیشته‌جینی کوردستانی عیراق بون، هه‌مو سالی بو هه‌وارو له‌وه‌زاندنی مه‌زو مالیاتی خۆیان، هاوینان ده‌هاتنه‌ ئێران و پاییزان بی قره‌ ده‌گه‌زانه‌وه بو شوینی خۆیان، به‌لام له‌ سالی (١٢٦٨.ک) پاش هاتنیان بو کوردستانی ئێران، به‌ پیچه‌وانه‌ی یاسای کوردایه‌تی، له‌ ناوچه‌کانی سه‌رسنور تاده‌ور و به‌ری سنه، ده‌ست ده‌که‌ن به‌ زاو و روت و نه‌زیه‌ت‌دانی خه‌لکی، غولام‌شاخان به‌ ئیجازه‌ی شاه‌هیژیکی شه‌ش هه‌زار (٦٠٠٠) نه‌فه‌ری سواره و پیاده، له‌ گه‌ل (فه‌وجی گه‌ژوس) و چکداری چریکدا به‌ره‌و ناوچه‌ی سارال‌ژی ده‌که‌ون، له‌ دبی (ته‌وریزخاتون) بنه‌ی لی ده‌خه‌ن، خان احمدخانی سه‌ره‌نگ و ئیسماعیل‌خان و نه‌جه‌ف قلیخان، له‌ گه‌ل ده‌سته‌یی سه‌رباز و سواره‌ی (مه‌نمی) و (سورسور) و (گشکی) و چه‌کداره‌کانی چریک و جوانزۆ، به‌ره‌و مه‌ریوان ژێ ده‌که‌ون تا له‌ویوه‌ هی‌رشیان بو به‌رن، خودی غولام‌شاخانی له‌ گه‌ل فوجی کوردستان و گه‌ژوس و سواره‌ی تاییه‌تی خۆی، له‌ خالی سارال‌ه‌وه‌ هی‌رش ده‌که‌نه‌ سه‌ریان، یانی له‌ باکور و باشوره‌وه‌ جافه‌کان ده‌خه‌نه‌ گه‌مارۆوه، به‌لام لای خۆرئاوایان بو چۆل ده‌که‌ن تا له‌ویوه‌ به‌ره‌و کوردستانی عیراق پاشه‌کشی بکه‌ن، به‌م جو‌ره‌ خێله‌کانی جاف که زیاتر له‌ ده‌هه‌زار چادر بوون، ده‌که‌ونه‌ به‌ر ژه‌هێله‌ی هی‌رش و زاو نانه‌وه، کاتی ده‌بینن ده‌ره‌قه‌ت نایین ده‌سته‌ ده‌سته‌ بۆی هه‌ل دین و له‌ سنور ده‌په‌ژینه‌وه، خان احمدخان له‌ سنوری مه‌ریوان لێ‌یان پی ده‌گری و نزیکی سبی (٣٠) پیاو ماقولیان ده‌سگیر ده‌کا و بریکیان لی ده‌کوژی، زیاتر له‌ سبی هه‌زار (٣٠) سه‌ر مه‌زو مالیاتیان لی ده‌گه‌ژینه‌وه و تالانی بی ئه‌مانیان ده‌کا و تا سه‌ر سنور وازیان لی ناهینن، ئه‌م سه‌فه‌ره‌ پڕ له‌ شه‌ژه‌ دو مانگ و بیست روژ ده‌خایه‌نی، له‌ سالی (١٢٧٠.ک) میرزا (عبدالصمد) ناوی له‌ خه‌لکی هه‌مه‌دان، که پڕ و پاگه‌نده‌چی مه‌زه‌بی شیخیه‌کان ده‌بی، له‌ لایه‌ن ژه‌هه‌بری شیخیه‌کان (حاجی عبدالکریم‌خانی کرمانی) ده‌چینه‌ سنه و به‌ زمانی لوس و پارا و، به‌ فیل و چاو به‌سی غولام‌شاخان به‌ره‌و مه‌زه‌بی شیخیه‌ ژاده‌کیشی، غولام‌شاخانی پڕوپاگه‌نده‌ و قسه‌ و باسه‌ پوچه‌له‌کانی ئه‌وانی له‌ دل ده‌نیشی و مه‌زه‌بی شیخیه‌ قه‌بول ده‌کا، دیسان به‌ دنه‌ی میرزا

(عبدالصمدی) همه دانی ده یه وئ حاجی عبدالکریم خان ژه هبهری شیخیه کان به ریته سنه و مزگه وتی دارالامان، که غولام شاخان، هر به و مه به سته له سالی (۱۲۶۸.ک) له سنه دروستی کردبو، بکا به مه کو و ناوه ندی ئیرشادی، حاجی عبدالکریم خانی کرمانی، بو مه زه به یی شیخیه، ماموستا ئایینی، سننیه، شافعیه دلسوزه کانی کوردستان، پاش بیستنی ئهم هه واله، داده چله کین و زور به توندی له والی وه رهس ده بن و دلیان وه ژان ده که وئ، هرچی تی ده کوشن که به ناموژگاری، والی له زئی لادهر، بیننه وه سهر زئی، به لام کار له کار ترازوه و والی له زئی لایداوه، خه لکی شار، به ژابه ری مه لا چاکه کانی کوردستان وه ک مه لا حه مزه ی حه کاک، شیخ عبدالقادی موهاجیر، کاره ساته که به، به ریژی پایه بهرز شیخ عوسمان سراجیه الدین له بیاره ژاده گه یینن، به ژیزیان شیخ عبدالرحمانی کوژی خوئی، له گه ل زانای خواناس و هونه ری گه وری کورد ماموستا مه لا عبدالرحیمی مه وله وی، بولای غولام شاخان ده نیژی، تا له هه له ی لادا و ژینگای ژزگاری بو بدوژیته وه، به قسه ی خوش به ره و خودای به ریته وه، له که ژ و هه لدیر، له کویره ژئی پز له دز و جرده ی بگیریته وه، به لام چون مری غولام شاخان، هر پایه کی هه یه، به دهستی خالی ده گه ژینه وه، به م جوړه خه لکی، جار له گه ل جار شیل گیرتر ده بن، ژوژی چوارشه ممه، شازده ی مانگی ربیع الاول (مه ولود) ی سالی (۱۲۷۱.ک) ته واوی خه لکی شاری سنه به، رهبری مه لا و زانا و عالمه خواناسه، گیان له سهر ده سته کان به پیاو ماقولو تاجر و بازاری و کارگر، ژن و پیاوی سنه وه له گوژستانی شیخان، که له خوراوی شاری سنه و له شوینیکی بهرزدابو و، دهنگی خه لکی باشر به گشت شار، ده گه یشت کو ده بنه وه، په یامی خویان بو والی ده نیژن، که والی ته نیا سهر به رست و بهر پر سیاری خه لکه، ئیتر مافی دهس وهردانی له مه زه به دانی، هه لسورانی کار و باری مه زه به یی، ئهرکی سهرشانی مه لا و زانا ئایینی کانه به م شیوه ده یی میرزا عبدالصمدی (شیخی)، شاره وه دهر کرئ و له سنه دهر کریت، ئه گهر والی ژاگه یانده ری مه زه به یی شیخیه یه، خو کوردستان ژاگه یانده ری شیخیه ی ناوی، ئه گهر والی پا بچه قینئ، ئیمه، زانا و مه لا کان هاوژی له گه ل خه لکی سنه، ناچارین نیشتمانی خوشه ویستمان به جی بیلین، والی له باتی ئه وه بیته وه هوش و بیر له داهاتوی خوئی و توره یی خه لکی بکاته وه، سور ده بیته وه و توره ده یی و هه ژه شه له خه لک و ژه هبه ره هانده ره کانیاں ده کانه م کاره ساته ههستی مه زه به یی و غیره تی درویشه کانی قادری ده بزوینئ، به هانه ده داته دهست ئازوه چیه کانی ناوشار، ئه وانیش له هه له ی والی دهر فته دینن، بن ئیجازه ی ماموستا و ژابه ره کانیاں ده ژژینه ناو بازار، هه ردوکانیکی شیعه ده گه نن تالانی ده کهن و هه ر شیعه یی ده بینن ده ی

کوژن^(۱). ئاوری شه‌ژ و تالان دوکانی سوننی‌کانیش ده‌گریته‌وه و ته‌ژ و وشک تی‌کرا ده‌سوتی. خاوه‌ن دوکانه‌کان گشتیان، خو‌ده‌گه‌یننه‌باخی (فردوس) و هاوار ده‌گاته‌والی. (والی) له‌م دوبه‌ریکیه‌ده‌رفه‌ت دیتی و داخی دلی خو‌ی به‌خه‌لک ده‌ژۆینی. دو توپ له‌سه‌ر قه‌لای حکومه‌تی که به‌سه‌ر بازار و کاروانسه‌رادا ده‌ژوانی، داده‌به‌ستری و خه‌لکی شورشگیری سنه‌ به‌ر توپ ده‌درین، بژی بریندار ده‌بن و بژی‌کیش ده‌کوژرین، بازار و کاروانسه‌رایش چۆل ده‌کرین. به‌لام مه‌ئورینی (والی) کون به‌کون به‌دوای خه‌لکی کوردی ئیماندارا ده‌گه‌رین، چل که‌س ده‌گرن و به‌فه‌رمانی والی گو‌ی و لوتیان ده‌که‌ن و له‌قه‌لای به‌ریان ده‌ده‌نه‌وه. شیخ عبدالقادر له‌مه‌لا چاکه‌کان و زانا به‌ناوبانگه‌کانی کوردستان و ژه‌ئێسی خێلی مه‌ردوخیه‌کان بوه. هه‌ر ئه‌و ژۆژه‌ به‌دیتی ئه‌و هه‌موو جانیه‌ت و خه‌یانه‌ت و پیاوکوژییه‌ی (غو‌لام شا خان) به‌خاو و خیزان و خزم و ده‌س و پێوه‌نده‌کانیه‌وه، به‌ره‌و (سوله‌یمانی) که‌ ئه‌و کاته‌ له‌ ژۆیر حوکی عوسمانیه‌کاندا بوه، بارگه‌ و بنه‌تیک ده‌نی و کوچ ده‌کا. والی، پاش کوچی ئه‌م زانا پایه‌به‌رزه، وه‌ک گورگی هه‌ژده‌که‌ویته‌گیانی خه‌لکی هه‌ژاره‌ ژۆری له‌هه‌نده‌رانی ئه‌م شورشه‌ده‌کوژی و به‌سزایان ده‌گه‌ینی.

له‌ناوه‌ژاستی مانگی شعبانی سالی (۱۲۷۶.ک) میرزا ابوالقاسم مستوفی تفرشی پله‌ی وه‌زیری کوردستانی پێ ده‌دری، میرزا محمدرضا معتمدیش له‌پله‌ی وه‌زیری لاده‌بری و بو‌تاران بانگ ده‌کرێ پاش مانگی (غلامشای والیش) له‌سه‌ر کار لاده‌بری و نجفقلی‌خانی ئاموزای (غلامشاخان) که‌ له‌وکاته‌دا حاکی جوانرۆ ده‌بی به‌جێداری حکومه‌ت داده‌نری.

۳۵- (نجفقلی‌خانی ئاره‌ده‌لان)

نجفقلی‌خان کوژی محمده‌حسن‌خان و نه‌وه‌ی ئامان‌الله‌خانی گه‌وره، هه‌رچه‌ند ئه‌م میره‌ گو‌یی گران بوه، به‌لام ژۆر زیرک و خاوه‌ن هۆش و وریا ده‌بی و ساله‌ها له‌ئاره‌زوی حکومه‌تی کوردستاندا ژۆر ژوماری کردوه. پاش دو مانگ خه‌لات و فه‌رمانی حکومه‌تی سه‌ر به‌خو‌ی بو‌ دی و یه‌کسالی ژه‌به‌ق به‌ئاره‌زوی خو‌ی حکومه‌ت کوردستان هه‌ل ده‌سوژینی و، هه‌رچی سامان و نه‌غدینه‌ی ژابوردوی، ده‌بی له‌ماوه‌ی ئه‌م ساله‌ حکومه‌ته‌یدا به‌ناو خه‌لکی هه‌ژاردا دال‌به‌خشی ده‌کا و ده‌یه‌به‌خشیته‌وه، نجفقلی‌خان له‌ئاخری سالی (۱۲۷۷.ک) له‌سه‌ر کار لادبری و

دروا بو تاران، لهوئی به ناوی (سه رکیشک باشی) مظفرالدین میرزا (ولیعهد) به ره و نازه ربایجان ده ژوا به لام پاش سالی هه ره لهوئی کوچی دواپی ده کا.

پاش عه زلی نجفقلیخان جاریکی تر غولام شاخان ده کریتته وه به حاکی کوردستانی ئارده لان، له پینجه می شه شه کانی سالی (۱۲۷۷.ک) غولام شاخان کوژه که ی خوئی که له قه می خانی خانان بو، به فرمانی شا به ناوی جیگری حکومت، له تاران وه له گه ل ده سته ئی له خه لکی کوردستان به ره و سنه زئی ده کهوئی، غولام شاییش له تاران وه بو سنه ده گه زیتته وه، دیسان پله ی وزیری به میرزا محمدرضا ده سپیژی، ماوه ی سی سالی تر به خوشی حکومت ژاده بویری، له بهرواری (۱۲۸۰.ک) کو مه ئی له پیاو ماقولانی سنه وه ک، مه لافتح الله ی قاضی، مه لامحمد (امین الاسلام)، مه لاطف الله (شیخ الاسلامی) ده ژۆن بو تاران و له دهس ظلم و زووری غولام شاخان و (میرزا محمدرضای وزیری)، له لای مظفرالدین شاه داد و بی داد ده کهن، به م جو ره برئی له زولم و زووری والی و دام و ده زگا که ی که م ده کریتته وه، له سالی (۱۲۸۱.ک) جاریکی تر سرخیله کانی هه ورامان وه لامی شا ناده نه وه و شورش زئی ده خهن، به غولام شاخان فه رمان ده درئی که دیسان کورد کوژی دهس پهن بکاته وه و سرکوتیان یکا، به م جو ره غولام شاخان به هیزیکی گه و ره وه له زئی جوانرۆ به ره و هه ورامانی له ون زئی ده کهوئی، پاش نه وه که ده گاته پاوه، (که نه م خاله ئاخری خاکی جوانرۆ و هه وه ئی خاکی هورامانی له ونه) به عه لی اکبر (شرف الملک) له گه ل کو مه ئی چریک و چهند ده سته سه رباز فه رمان ده دا، که له پی شه وه برۆن و ریگا تا قی بکه نه وه، نه ویش به خوئی و سوپا که یه وه زئی ده کهوئی و له قه راخ چۆمی سیروان، له گه ل هه ورامیه کاندایک هه ل ده کهوئی و شه ز گهرم ده بی، پاش ماوه یی هه ورامیه کان هه ل دین، (شرف الملک) ده په زیتته وه بو نه و په زی چۆمی سیروان و هوالی پیروزی خوئی بو غولام شاه ده نیژی، غولام شاییش خوئی به (شرف الملک) ده گه یینی. محمد سه عید سولتان حاکی هه ورامان، که شه ز به پیچه وانیه ی قازانجی خه لکه که ی ده زانی، له ترسی شکان و ویران بونی ولاته که ی، پایته ختی حکومت ته که ی خوئی (نه وسود)، به جی دلی و به خوئی و خاو و خیزانیه وه ده ژوا بو شاره زور، پاش سی مانگ کو مه ئی له پیاو ماقولان، بو تکا ده نیژی بولای غولام شاخان، غولام شاخانیش برتیلیکی زووری لی ده ستینی و نیجازه ده دا، که به ره و هه ورامان بگه زیتته وه و له شوینی خویدا نیشته جی بی، والیش به ره و سنه ده گه زیتته وه، مظفرالدین شاه له م کاره باشه ی والی خوشحال ده بی و سوپا سنامه یه کی بو ده نیژی و له قه می ضیاء الملکی پی ده به خشی.

له ئاخری سالی (۱۲۸۳.ک) والی له گه‌ل میرزا زه‌گه‌ی وه‌زیر و چه‌ند که‌سیکی تر به ئیجازه‌ی شا ده‌روا بو تاران، دوا‌ی مانگی والی هه‌ر له‌تاران نه‌خۆش ده‌که‌وی و له‌ئاکامدا رۆژی سێ شه‌ممه‌ نو‌ی (۹) جمادی‌الثانی سالی (۱۲۸۴.ک) له‌ته‌مه‌نی چل و پینج (۴۵) سالی‌دا کو‌چی دوا‌یی ده‌کا.

مزگه‌وتی دارالامان (والی) سنه له ئاسه‌واری غولام‌شاخانه. به‌لام چون ئه‌م کاره‌ی غولام‌شاخان بو خودا نه‌بوو، تا ئیستا بو نمونه ته‌نانه‌ت نو‌یژیکی تیدا نه‌خویندراوه، دیاره به‌ره‌یوانی مزگه‌وته که، که ئیستا خه‌لک نو‌یژی تیدا ده‌خوینن له‌مزگه‌وته که جیا‌یه، یانی دوا‌ی کیشانی شه‌قام، به‌خوره‌لاتی مزگه‌وته که‌دا بری له‌حه‌وشه‌ی مزگه‌وته که ده‌که‌ویته به‌ری، خیرخوازانی موسولمان ئه‌م به‌ره‌یوانه‌یان بو نو‌یژ تیدا دروست کردوه، غولام‌شاخان تیکرا بیست‌سال حکومه‌تی کردوه، پاش مه‌رگی غولام‌شاخان میرزا زه‌کی وه‌زیر زور تی ده‌کۆشی تا خانی خانانی کوری غولام‌شاخان بکا به‌حاکمی کوردستان، به‌لام ئه‌و کاره‌ی بو ناچیتته سه‌ر، دو‌له‌تی ناوه‌ندی که چاوه‌روانی ده‌رفه‌ت ده‌بی، به‌هۆی خو‌یریه‌تی و دو‌به‌ره‌کی بنه‌ماله‌ی ئارده‌لانه‌کان هه‌لی بو هه‌ل ده‌که‌وی و شازاده فه‌ره‌اد میرزای (معتمدالدوله‌ی) مامه‌ی شا، بو حکومه‌تی کوردستان دیاری ده‌کا، ئه‌ویش له‌ذی‌قعه‌ی سالی (۱۲۸۴.ک) به‌ناوی حاکمی کورستانی ئارده‌لان له‌سه‌ر حکومه‌تی کوردستان داده‌نیشی.

۳۶- سه‌ردار رشیدی ئارده‌لان

دوا‌یی‌ترین پیاوی که له‌بنه‌ماله‌ی ئارده‌لانه‌کان بو ژیا‌نه‌وه‌ی ده‌سه‌لات و شکۆی رابوردویی بنه‌ماله‌ی ئارده‌لان، هه‌روا بو وه‌ده‌س هی‌تانه‌وه‌ی حکومه‌تی کوردستان تی کۆشا و خۆی ماندو کرد، عه‌بباس خانی سه‌ردار زه‌شیدی کۆزی علیخانی حاکم، کۆزی علی‌اکبرخان (شرف‌الملک)، کۆزی محمدصادق خان کۆزی ئامان‌الله‌خانی گه‌وره‌بو، سه‌ردار زه‌شید، هه‌رچه‌ند وه‌ک می‌ژو نوسه‌کان ده‌لین، له‌سیاسه‌ت و تگبیری ولاتا زور کاری و لی‌ها‌تو نه‌بو، به‌لام له‌تازایی و بی‌باکی و کۆل نه‌ده‌ریدا دایکی زه‌مانه‌ کۆزیککی وای که‌م به‌خۆیه‌وه‌ دیوه، ماوه‌یککی زور کوردستانی کردبوه (گۆزه‌پانی) له‌شکر که‌شی و ده‌سه‌لاتداری خۆی، سه‌ردار زه‌شید له‌هه‌وه‌لی شه‌ری هه‌وه‌لی جیهانی (۱۹۱۴ - ۱۹۱۸ زاینی) به‌یارمه‌تی زوسه‌کانی تزاری له‌سنه، له‌سه‌ر ته‌ختی حکومه‌ت داده‌نیشی، به‌لام زوری پی ناچی ده‌گیری و ده‌خریتته

به ندیخانه، تازهمانی شالیاری سید ضیالالدین طباطبائی هەر له به ندیخانه دا ده مینیتته وه، سردار رهشید له ماوهی دهسه لات و شکوی خویدا، ماوهیی کرماشان ده خاته ژیر دهسه لاتیی خوی و اعظم الدوله ی زهنگه نه، به توله ی تروری شه زه الف الملهکی دوهم ده کوژی، له سالی (۱۳۴۰.ک) بۆ کوردستان ده گه ژیتته وه و له گه ل سرداری به هیژ و توانای سنجابی و وه کیلی جوانرو، په یمانی یه کیه تی ده به ستی، به و هیوایه که سهر له نوی دهسه لات و شکوی ژا بردوی کوردستانی ئارده لان بۆ بنه ماله کورده که ی بژینیتته وه، به لام له م کاته دا که له شینه ی له بن په یدا ده یی، (جافرسان) جعفر سولتانی هه ورامی لی راست ده بیته وه، سردار زهشید ناچار ده مینیی که زۆر به زوویی بدا به سريدا و نه یه لی پهل دهرکا و په ره بستینیی، به م شیوه به خوی و چوار ههزارو پینسه ده چه کداری جوانرویی، سه نجابی، به ره و هه ورامان هیرش ده با، له به رزایی (شمشیر) دا ری به چوار ههزار چه کداری جافرسان ده گری، به م جوړه ئاوری شه ژ له نیوان کورد و کوردا هه ل دایسی و کو مه لیکی زۆر له هه ردولا ده کوژی، به لام له و برا کوژی به بیجگه له کزی هیژی خومالی و بزهی لیوی نه ته ویسان بۆ هیچ لایه کیان پیروزی پیوه نه بو، سهر لشکر ئه میر ئه حمد له هه وه لی شایه تی زهزا شاهه فرمانی پی دهری، که سهردار رهشید خانی ئارده لان له به ین به ری و نه یه لی دهسه لاتیی گول کا، له پیشدا دیت و له ساده یی و که م تجربه یی و خو په ره ستی، سه رخیل له خوا و له خه لک بی خه به ره کان، باشترین که لک وهرده گری، به م شیوه که کو نه قین له نیوانیان دا ده ژینیتته وه ئاوری دوبه ره کی ده گه شینیی ته وه، زیشه ی کورد به کورد دهر دینیی، کوشکی حکومه تی کوردستان ههر به ده ستی کورد دهر وخینیی، ئه وانیش بی ئه وه ی ئاوژی بۆ دوا بدنه وه، یا بیر له پاشه رۆژی گه له کیان بکه نه وه، بی ئه وه ی به رژه وهن و قازانجی گه لی کوردی هه ژار له بهر چاو بگرن، وه ک که له باب به دنه ی دان پیله دهریان پیکدا هه ل ده پژیین، دوژمنی هان دهریشیان، بی ئه وه ی ته نانه ت تنوکه خوینیکی له که پو هاتی، له دوور، سه یریان ده کا، تا یه کیان، یه کیان ده به زینیی، پاشان به چه قو قو کی کول، سه ری هه ردوکیان ده په ژینیی، به م نه خشه ئه میر ئه حمه دی په نامه کی له گه ل جافرسان (سهردار معتضد) و حسین خان (زهشید الملهک)، مه جیدخان (سهردار ئیجلال) و مه حمودخانی دزلی، هه روا له گه ل نو مایه نده ی وه کیلی جوانرو په یوند ده گری، په یمانیان لی ده ستینیی و به قورئان سویندیان ده دا، تا ئاخیرین تنوکی خوینیان، له گه ل برای بژی به پستی، هاوژه گزی خویان، شه زی سهر و مالی بکه ن، له گه ل هیژی دوله تیدا هاوکاربن، زوی خویان له میژودا زهش که ن، دوا ی ئه م کارانه له مانگی شه شه کانی سالی (۱۲۴۲.ک) هیژی ده وه لی ته له سنه و کرماشانه وه، به ره و قه لای

ناوچه‌ی قوروه

ناوچه‌ی قوروه، که یه‌کینکه له ۸ ناوچه‌کانی پاریزگای کوردستان له باشوری خوره‌لانی ئەم پاریزگا دا، له نیوان ۳۴ پله و ۵۵ ده‌قیقه تا ۳۵ پله و ۳۵ ده‌قیقه‌ی پانی باکوری خەتی نیستوا و ۴۷ پله و ۱۱ ده‌قیقه تا ۴۸ پله و ۱۱ ده‌قیقه درنیژی خوره‌لانی گرینویچدا هەلکەوتوه. ئەم ناوچه سنوری بەم جۆره‌یه:

- ۱- له باکوره‌وه به دیکوکانی (خەسرواوا) و (نەجەفاوا)ی بیجار.
- ۲- له باشوره‌وه به ناوچه‌ی (سەنقور)ی کرماشان و (ئەسەدابادە)ی کوردنشین (هەمەدان).
- ۳- له خۆراواوه به ناوچه‌ی سنە.
- ۴- له خۆره‌لانیوه به ناوچه‌کانی (کەبۆدەراهنەنگ) و (ئەسەداباد)ی هەمەدانیوه نوساوه.
- ژۆبەری ئەم ناوچه ۴۲۶۸ ک - ی چوارگۆشە‌یه و ناوەندی‌شی شاری (قوروه‌یه) که له ۹۳ ک - ی سنە دایە و ۱۹۰ گەز له زوی دەریاوه بەرزە. ناوچه‌ی قوروه لەم یازدە دیکۆ پینکەتو.
- ۱- دیکۆی دەورووبەری (دیگولان)، دیی (خەسەناوا) که له ۴۷ پله و ۲۷ ده‌قیقه‌ی دریزی و ۳۵ پله و ۱۶ ده‌قیقه‌ی پانی دایە، بەناوەندی دانراوه.
- ۲- دیکۆی (دڵبەران) که دیی (دڵبەران) له ۴۷ پله و ۵۹ ده‌قیقه‌ی دریزی خۆره‌لات و ۳۵ پله و ۱۵ ده‌قیقه‌ی پانی باکوریدایە، بەناوەندی دانراوه.
- ۳- دیکۆی (پەنجەعەلی) دیی (کانی گەنجی) له ۴۷ پله و ۳۷ ده‌قیقه‌ی دریزی خۆره‌لات و ۳۵ پله و ۱۴ ده‌قیقه‌ی پانی باکوریدایە، بەناوەندی دانراوه.
- ۴- دیکۆی (قۆزۆچا) که دیی (قۆزۆچا) له ۴۷ پله و ۱۷ ده‌قیقه‌ی دریزی خۆره‌لات و ۳۵ پله و ۲۲ ده‌قیقه‌ی پانی باکوریدایە، بەناوەندی دانراوه.
- ۵- دیکۆی (قسلان) که دیی قسلان له ۴۷ پله و ۴۹ ده‌قیقه‌ی دریزی خۆره‌لات و ۳۵ پله و ۱۵ ده‌قیقه پانی باکوریدایە، بەناوەندی ئەم دیکۆیه دانراوه.
- ۶- دیکۆی (بەر) که دیی (قەلا) له ۴۷ پله و ۴۸ ده‌قیقه‌ی دریزی خۆره‌لات و ۳۵ پله و ۸ ده‌قیقه‌ی باکوریدایە، بەناوەندی ئەم دیکۆ دانراوه.

- ۷- دیکۆی (له‌ک) که دینی گیاکلوه له ۴۷ پله و ۴۴ ده‌قیقه‌ی درێژی خۆره‌لآت و ۳۵ پله و ۲۷ ده‌قیقه‌ی پانی باکوریدایه، به‌ناوه‌ندی ئهم دیکۆ دانراوه.
- ۸- دیکۆی (له‌یلاخی باشور) که دینی (بَلْواناوا) له ۴۷ پله و ۱۹ ده‌قیقه‌ی درێژی خۆره‌لآت و ۳۵ پله و ۸ ده‌قیقه‌ی پانی باکوریدایه، به‌ناوه‌ندی ئهم دیکۆ دانراوه.
- ۹- دیکۆی (له‌یلاخی باکوری) که دینی (بسه‌دهستی) له ۴۷ پله و ۲۳ ده‌قیقه‌ی خۆره‌لآت و ۳۵ پله و ۴۲ ده‌قیقه‌ی پانی باکوریدایه، به‌ناوه‌ندی ئهم دیکۆ دانراوه.
- ۱۰- دیکۆی (چوار دۆلی خۆره‌لآت) که دینی (وه‌ی نساو) له ۴۸ پله و ۵ ده‌قیقه‌ی خۆره‌لآت و ۳۵ پله و ۲ ده‌قیقه‌ی پانی باکوریدایه، به‌ناوه‌ندی ئهم دیکۆ دانراوه.
- ۱۱- دیکۆی (چوار دۆلی خۆراوا) که دینی (دزه) له ۴۷ پله و ۵۸ ده‌قیقه‌ی درێژی خۆره‌لآت و ۳۵ پله و ۴ ده‌قیقه‌ی پانی باکوریدایه، به‌ناوه‌ندی ئهم دیکۆ دانراوه.

کێوه‌کانی ناوچه‌ی قوروه

زۆرتری ناوچه‌ی قوروه ده‌شتی، لماوی و نه‌رم و بێژشت و خۆشاوه، بۆ کشت و کال زۆر باش و به‌که‌لک و به‌خیرویژه، به‌لام چهند بآل و یآل له زنجیره‌ کێوه‌کانی زاگروس، خۆره‌لآت و باشور و خۆراوا و باکوری خۆراوای داگرتوه، به‌ده‌وری ناوچه‌ی قوروه دا، دور له چاوی نه‌ته‌ویسان په‌رژینی کردوه، خه‌لاتی خواجه بۆیه پیتی تایبه‌تی له ده‌غل و دانی خستوه.

الف - کێوه‌کانی باکور و باکوری خۆراوای قوروه:

۱- زنجیره‌ کێوه‌ زیراوای، که لوتکه‌ فنجه‌که‌ی ۲۴۴۷ گه‌ز به‌رزه له نیوان دیکانی (گول‌قه‌باخ) و (حه‌سار چه‌رموی بیجار و (که‌ولگه‌) و (زاخه‌ی سه‌ری) دیوانده‌ره، له باکوری خۆراواوه بهره‌ و باشوری خۆره‌لآت، رۆبه‌ شاری قوروه، ده‌روا و دینی (کلکه‌) به‌جی دینی و پآل ده‌دا به زنجیره‌ کێوی به‌ناوبانگی ۲۶۴۲ گه‌زی (پیرمه‌حمود) هوه. له‌مه‌ولا بهره‌و خۆره‌لآت و خۆراوا بآل و یآلی زۆری له ده‌یته‌وه، به‌لام زنجیره‌ی ناوه‌ندی هه‌ر به‌وجۆره بهره‌ و قوروه به‌خاکی دیکانی: کانی کون، موباره‌کاوا، به‌رگوشاد، خۆراسانه، ناغیلاخ دا په‌لی هه‌ل‌خستوه و ژاسته‌ و ژاست به دیکانی: پشت ته‌نگ، شیرکوژی سه‌ری، سولتاناوای ته‌مه‌لی، یونسوا، سندوقاوا، شاره‌کی سه‌رمی، گاودانه‌زار، نه‌قاره‌خان، کانی درێژ، شابلاخی، تیمام‌زاده چل سوار، ده‌وله‌تاوا، سالاراوا، تیه‌لکۆ، بریاخان، زه‌فه‌راوا دا ده‌روا، له‌کامدا، له‌خاکی دیکانی: شه‌یدا و قشلاخی خواکه‌زهم و ناخی که‌مال، داده‌کوژی.

دیکوی بهور

دیکوی «بهور»^(۱) له ۱۰ دئ و موچه یه کی تایبته پینکها توه و له باشور و باشوری خوره لاتی قوروه دا هه لکه وتووه، زو بهری ئهم دیکوی به ۲۰۳ ک - ی چوار گوشه یه و هه شیمه تی ۶۸۷۶ که سه، یانی له هه رک یکی چوار گوشه دا ۳۲/۸۷ که سه نیشته جی یه. سنوریش به جو ره یه:

- ۱- له باکوره وه به شاری قوروه و دیکوکانی: دل به ران و په نجه عه لی.
 - ۲- له باشوره وه به دیکوی چوار دۆلی خورئاوا و ناوچه ی سه نقوری کرماشان.
 - ۳- له خوره له توه به دیکوی چوار دۆلی خورئاوا.
 - ۴- له خورئاوا وه به دیکوی په نجه عه لی یه وه نووساوه.
- و شه ی «بهور» ناوی لوتکه ی کینیکه له زنجیره کینه کانی کوردستانی ناوه ندی که له باشوری ئهم دیکو دا به ره و خوره له لات کشاوه. خه لکی کوردی ناوچه که پنی ده لئین: «بهور» یانی «به فر» چون زو رتری سال لوتکه ی ئهم کینه به فری پنه ده مینن به «بهور» ناوی که وتوه ته سه ر زمانان، به لام له نو سراوی فارسیه کاندایا به هه له (بهور) یان لی بو ته «به در»
- دینی «قه لا» به نلوه ندی دیکوی «بهور» دانراوه. چون له ده ورانی کوندا قه لایه کی به ناویانگ له م شوینه دابووه، بویه ئهم دینی به «قه لا» ناوی ده رچووه. خه لکی ئهم دئ به ده ستی زو ره له هه ورمانه وه، زه پینچکه دراو و له م دئ نیشته جی کراو و. هه ر بویه ئیستاکه ییش به زو او یژی «هه ورامی» پینکوه ده دوین، به لام کراسی سه وزی سوننی گه ریان له بهر دارن دراوه.

پاشان کراسی سووری شینعه گه ریان به بهر برآوه. بزئ ده لئین ئهم کاره ناله باره له زه مانی (نادرشادا) کراوه، بزئ تر ده لئین له زه مانی شا کانی قاجار دا زوی داوه^(۲) به م جو ره که فه رمانزه واکانی ئارده لانی کوردستانی ئهو سه رده مه به مه به ستی به هیز کردنی ده سه لاتی خو یان له به شی خوره له لاتی کوردستان و، دا بین کردنی ئاسایش له سنوری کوردستان و هه مه دان دا، بزئ له پیاوه ئازا کانی هه ورمانیان کوچ پی داوه و له دینی (قه لا) نیشته جی یان کردون. هه روه ک (نادرشا) و زو به ی (شا) کانی ئیران؛ بو قایم کردنی سنور و بهرگری له

۱- ئهمه تو ئه یکه ی ته رزو ته ور نییه دل چکین گوشته خو کوی بهور نییه

۲- گوزارشی پاریزگای کوردستان.

دیسان شهزکهری ههردوولا زیاتر یا کوژ و باوک، یا برا و برا، یا مام و ئاموزا، یا خزم و خوین رهسی یه کتر بون، محمدحسن خان وه ک شیرى رُق ههستاو هیرش دهباته سه سهر سوپای باوکی و چندکس ده کوژى، ئه مجار ههردوولا تیک دژین و زورى له یه ک ده کوژن و بڑیک بریندار دهبن، میرزا عبداللهی وهزیر، محمدسولتانی ئارده لآن، ئاغاحسنی داروغه، میرزا باقری کوژى میرزا لطف الله، له لایه نگرانی ئامان الله خان ده کوژرین، میرزا فرج اللهی وهزیر کوژى میرزا احمد، میرزا عبدالکریم معتمد، اسماعیلی برای و میرزا عبدالرحمانی کوژى و میرزا لطف اللهی کوژى میرزا عبدالله و میرزا فضل اللهی کوژى میرزا علی بریندار دهبن، له دهستهی محمدحسن خانیش بڑى ده کوژرین و بڑى بریندار ده کرین، میرزا لطف الله که ئاموزای میرزا فرج اللهی وهزیر و پیاویکی زور ئازا. ده بی له مه ته ریزی خویه وه به گولله بی محمدحسن خان ده پیکی و له زینی بهر ده داته وه و به دیلی ده گری، دیسان محمدصادق خان باوکی شهزفه الملك یه کی تر له کوژه کانی ئامان الله خان له م بگه وه بهرده دار بریندار ده بی، سوپای کوژى والی دواى ئه وه که سرداره که یان به برین داری ئه سیر ده کری، ده شکین و گوژه پانی شهز به جی دین و شهز ته و او ده بی و ده بڑیته وه، ههردو کوژه برینداره کانی محمدحسن خان و محمدصادق خان ده خرینه سهر (تهختی رهوان) و ده برینه وه بو سنه، به لام دواى مانگی محمدحسن خان له ته مهنی (۲۲) سالی دا کوچی دواى ده کا، به لام محمدصادق خان چاده بیته وه، له شوین ئه م کاره ساته دله زینه والی ماوه بی شیت ده بی و له جیدا ده که وى، سالی دواى ئه م زوداوه به ده ستوری فتح علی شا، ئامان الله خان له گه ل پیاوگه لیکی ماقول و ده م راستا ده چی بو ماره بڑین و گوژانه وهی حسنی جیهان، بو خه سه ره و خانى کوژى، که به وته ی میژو نو سان ئه م گشت شهزو کوش و کوشاره ی له سهر کرا،^(۱) ده چی بو تارانو دواى مانگی ده گه زینه وه بو سنه، ئامان الله خان که نه خوشی (جهرگ) ی له گه لا به دواى گه زانه وه له تاران، نه خوشیه که ی زور ده ستینی، له ئاکامدا دواى بیست و ههوت (۲۷) سال حکومت له زستانی سالی (۱۲۴۰.ک) کوچی دواى ده کا و له سنه ده نیژرى.

ئامان الله خان بیجگه له پله ی فهرمانره وایی پیاویکی ئازا و سیاست مه دار و میریکی زانا بوه، به لام ههزار حه یف ئه وه هه مو خو و خه ده باشه ی له خزمهت بیگانه دا به کار برده،

۱- به لام به بیرو بروای من، محمدحسن خان له بهر ئه وه له باوکی یاخی نه بو که حسنی جیهانی بو ئه وه نه هیناوه، نه لکو له بهر ئه وه بوو، که تیکه لی له گه ل بنه ماله ی قاجار به کانی. به نوکه ری و سه رشوری بو خوی و بنه ماله کی ده زانی، هه ربویه سهری خوی دانا، به لام سهری بو بیگانه دانه نه واند. (نوسه را)

۱- ئوریه: دئییه که له دیکۆی «به‌در» مه‌لبه‌ندی قوروه‌له، له ۹ ک باشووری خوراوا ی قوروه و ۱۰ ک قه‌لا و له نیوان دیکانی مو شیراوا و تازاوا دایه، سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۴۶۴ مال: ۸۶ سوننی - کورد - ئاوه‌ل کانیوا - به‌رهم: ده‌غل و دانه‌ویل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم - مزگه‌وت و قوتابخانه، کانه‌به‌ردی ئوریه به‌ ناوبانگه، ده‌رمانگا - پۆست - لوله‌که‌شی - به‌قالی - قه‌ساوی - ناش. به‌رق.

۲- ئاسه‌فاوا: دئییه که له دیکۆی «به‌در» مه‌لبه‌ندی قوروه، له ۱۰ ک باشووری قوروه و ۷ ک قه‌لا و له نیوان دیکانی وه‌یه‌ج و میناوا دایه - دانیش‌توان: ۴۲۳ مال: ۷۸ - سوننی - کورد - ئاوه‌ل کانیوا - به‌رهم: ده‌غل و دانه‌ویل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری. زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت و قوتابخانه - هه‌مام - لوله‌که‌شی - ناش - به‌رق.

۳- پیرسلیمان: دئییه که له دیکۆی «به‌در» مه‌لبه‌ندی قوروه، له ۱۱ ک باشووری قوروه و ۷ ک قه‌لا و له نیوان دیکانی میناوا و ئاسه‌فاوا دایه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۱۶۳ مال: ۲۷ سوننی - کورد - ئاوه‌ل کانیوا - به‌رهم: ده‌غل و دانه‌ویل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت - قوتابخانه - هه‌مام - لوله‌که‌شی - به‌رق.

۴- تازاوا ی سه‌ر ئورییه: دئییه که له دیکۆی «به‌در» مه‌لبه‌ندی قوروه - له ۱۲ ک باشووری خوراوا ی قوروه و ۱۰ ک قه‌لا دایه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۲۵۴ مال: ۳۷ - سوننی - کورد - ئاوه‌ل کانیوا - به‌رهم: ده‌غل و دانه‌ویل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت و قوتابخانه به‌رق.

۵- سه‌نگیناوا: دئییه که له دیکۆی «به‌در» مه‌لبه‌ندی قوروه، له ۷ ک باشووری قوروه و ۵ ک بۆژه‌لاتی قه‌لا دایه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۷۳۷ مال: ۱۲۲ - سوننی - کورد - ئاوه‌ل کانیوا - به‌رهم: ده‌غل و دانه‌ویل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت و قوتابخانه - هه‌مام - ده‌رمانگا - پۆست - لوله‌که‌شی - به‌رق - به‌قالی - قه‌ساوی.

۶- سه‌رتیپاوا: دئییه که له دیکۆی «به‌در» مه‌لبه‌ندی قوروه، له ۸ ک باشووری قوروه و

۵ ک باشوری دینی قه‌ل‌دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۵۰ - مال: ۲۲ - سوننی - کورد -
 ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه و نیله و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری -
 زیگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت و قوتابخانه - حه‌مام -
 پزست - لوله‌کەشی - به‌قالی - به‌رق.

۷ - قه‌ل‌دایه: دینی ناوه‌ندی دیکوی «به‌در»ی مه‌ل‌به‌ندی قوروه - له ۲ ک باشوری
 قوروه دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۲۴۵ مال: ۳۵۶ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو -
 به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه و نیله و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - زیگا: ماشین زه -
 ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت و قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی و زانومایی -
 ده‌فتری تهل - ده‌رمانگا - حه‌مام - پزست - لوله‌کەشی - نه‌وت فروشی - قه‌ساوی - به‌قالی
 - دارتاشی - ئاسه‌نگه‌ری - ئاش - فروشگای هاویاری - به‌رق.

۸ - مو شیراوی ئوریه: دینی که له دیکوی «به‌در»ی مه‌ل‌به‌ندی قوروه، له ۱۴ ک
 خوراوی قوروه و ۱۲ ک خوراوی قه‌ل‌دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۳۰۲ - مال: ۵۷ -
 سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه و نیله و سپیایی - شوغل: کشت و کال،
 ئاژه‌ل داری - زیگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت و
 قوتابخانه - حه‌مام - به‌رق.

۹ - میناوی حیاته‌گه‌وره: دینی که له دیکوی «به‌در»ی مه‌ل‌به‌ندی قوروه، له ۹ ک
 باشوری قوروه و ۷ ک قه‌ل‌دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۴۰ - مال: ۷۳ - سوننی -
 کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه و نیله و سپیایی - شوغل: کشت و کال و
 ئاژه‌ل داری - زیگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت -
 قوتابخانه - لوله‌کەشی - ئاش - به‌رق.

۱۰ - وه‌یه‌ج: دینی که له دیکوی «به‌در»ی مه‌ل‌به‌ندی قوروه، له ۷ ک باشوری
 خوراوی قوروه و ۵ ک خوراوی قه‌ل‌دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۷۱۸ - مال: ۱۳۷ -
 سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه و نیله و سپیایی - شوغل: کشت و کال و
 ئاژه‌ل داری - زیگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت -
 قوتابخانه - حه‌مام - ده‌رمانگا - ددان‌پزشک - لوله‌کەشی - به‌رق - فروشگای هاویاری -
 نه‌وت فروشی - به‌قالی - قه‌ساوی - ئاش.

پیشه کی دیکوی په نجه عهلی

دیکوی (په نجه عهلی) که له ۴۵ دئ و ۳ شویتی تاییهت پینکها توه. له خورهلأت و باکوری خورهلأتی قوروه دایه، ژوبدره که دی ۵۹۰ ک - ی چوار گوشه یه و حه شیمه تی ۱۷۸۹۴ که سه. یانی له هدرک - یکی چوار گوشه دا ۳۰/۳۲ که س نیشته جی یه سنوری نهم دیکو بدم جوریه:

- ۱- له باکوروه به دیکوی (له ک).
 - ۲- له باشوره به ناوچهی سه‌نقوری پاریزگای کرماشان.
 - ۳- له خوراواوه به دیکوکانی ده‌وریه‌ری شاری دینی‌گولان و له‌یلاخی باشوری.
 - ۴- له خورهلأته به دیکوکانی (قدسلان و به‌در) و شاری (قوروه) وه‌نوساوه.
- دینی (کانی گه‌نجه) که له سدر شه‌قامی (سنه) بۆ (قوروه) دایه به ناوه‌ندی نهم دیکو دانراوه.

ناوی نهم دیکو له ناوی (کینوی په نجه عهلی) که له باشوری نهم دیکو دایه گیراوه‌توه چون نهم کینوه خاوه‌نی پیتنج لوتکه‌یه و به شکلی په‌نجه‌ی ده‌ست ده‌نوینی، ناوی (په‌نجه‌ی) به‌سردا براوه، چون حه‌زرتی (عه‌لی) ش‌زه‌مزی (ژاوه‌ستان و هیزه) به په‌نجه‌ی حه‌زرتی (عه‌لی) یان شوبه‌اندوه و ناویان ناوه (په‌نجه عه‌لی).

(کانی گه‌نجه) کوردی یه، یانی (کان و مه‌عه‌نی گه‌نج و خه‌زینته) یه، سنوری دینی (کانی گه‌نجه) بدم جوریه:

- ۱- له باکوروه به دیکانی - چه‌م قلو - کانی چایی.
 - ۲- له باشوره به دیکانی - تازاوی خلیل - تازاوی سه‌راوقات (قحط).
 - ۳- له خورئاواوه به دیکانی - کامشگران (کلاریزان) و کازماوا.
 - ۴- له خورهلأته به دیکانی شه‌هابیه، ناونگان - شانوره - وه‌نوساوه.
- نزیکترین دی به (کانی گه‌نجه) دینی - چه‌مقلوه، یه‌ک کیلومتر دوره، دورترین دیش، دینی (سه‌راوی شینخ حه‌سه‌نه) ۳۵ ک ی لی دوره.^(۱)
- ناوی دیکانی به‌ریزی ئه‌لف و بی بدم جوریه:

۱- ئاونگان: دئی په که له دیکوی تازهی «په نجه عهلی» مه لبه ندی قوروه، له ۱۱ ک قوروه و ۱۰ ک کانی گه نجی دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۹۸۷ مال: ۱۶۴ - کورد - شیعه - ئاو: له کانیاو - بهرهم: ده غل و سپیایی و دانه وینله - شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری - زینگا: ماشین زه و - ده سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتابخانه سهره تایی - زانومایی - مامانی - همام - دهرمانگا - پوست - بهرق - دارتاشی - فروشگای هاویاری - نهوت فروشی - به قالی - قه ساوی - قاوه خانه - ئاش - لوله که شی.

۲- ئاوباریک: دئی کون بوه به لام ئیستا که موچه یه و ده کیلدری.

۳- نه حمه داوای په نجه: دئی په که له دیکوی «په نجه عهلی» مه لبه ندی قوروه، له ۴۰ ک قوروه و ۲۰ ک کانی گه نجی دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۶۹ - مال: ۶۳ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیاو - بهرهم: ده غل و سپیایی و دانه وینله - شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری - زینگا: ماشین زه و - ده سکردی ژنان - قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتابخانه - همام - لوله که شی - به قالی - ئاسنگه ری - ئاش - بهرق.

۳- نه میراوای قه لالان: دئی په که له دیکوی «په نجه عهلی» مه لبه ندی قوروه، له ۳۳ ک قوروه و ۱۱ ک کانی گه نجی دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۹۲ - مال: ۵۴ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیاو - بهرهم: ده غل و سپیایی و دانه وینله - شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری - زینگا: ماشین زه و - ده سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۴- بالوانه ی خالیدی: دئی په که له دیکوی «په نجه عهلی» مه لبه ندی قوروه، له ۲۶ ک قوروه و ۸ ک کانی گه نجی دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۵۴ - مال: ۴۷ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیاو و چۆم - بهرهم: ده غل و سپیایی و دانه وینله - شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری - زینگا: ماشین زه و - ده سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتابخانه - لوله که شی - بهرق.

۵- پیربابه عهلی: دئی په که له دیکوی «په نجه عهلی» مه لبه ندی قوروه، له ۳۲ ک قوروه و ۱۳ ک کانی گه نجی دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۴۷۹ - مال: ۱۰۰ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیاو و چۆم - بهرهم: ده غل و سپیایی و دانه وینله - شوغل: کشت و کال و ئازه ل داری - زینگا: ماشین زه و - ده سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتابخانه - همام - پوست - لوله که شی - به قالی - ئاش - بهرق.

۶- تازاواي که ریموا: دئی په که له دیکوی «په نجه عملی» مه لیه ندی قورو، له ۲۵ ک قورو و ۵ ک کانی گنجی دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۵۲ - مال: ۲۹ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیوا و چوم - بهرهم: دهغل و سپیایی و دانه و نیله - شوغل: کشت و کال و نازه ل داری - زینگا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۷- بالوانه ی مو عته مه دی: دئی په که له دیکوی «په نجه عملی» مه لیه ندی قورو - له ۲۶ ک خوراواي قورو و ۷ ک کانی گنجی دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۳۴۹ - مال: ۶۲ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیوا - بهرهم: دهغل و سپیایی و دانه و نیله - شوغل: کشت و کال و نازه ل داری - زینگا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتابخانه - لوله کهشی - بهقالی - ئاش - بهرق.

۸- تازاواي خه لیلوا: دئی په که له دیکوی «په نجه عملی» مه لیه ندی قورو - له ۲۴ ک قورو و ۶ ک کانی گنجی دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۹۲ - مال: ۳۴ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیوا - بهرهم: دهغل و سپیایی و دانه و نیله - شوغل: کشت و کال و نازه ل داری - زینگا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتابخانه - پوژست - لوله کهشی - بهقالی - بهرق.

۹- تازاواي سه راوقات: دئی په که له دیکوی «په نجه عملی» مه لیه ندی قورو - له ۲۶ ک قورو و ۴ ک کانی گنجی دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۳۵۵ - مال: ۷۴ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیوا - بهرهم: دهغل و سپیایی و دانه و نیله - شوغل: کشت و کال و نازه ل داری - زینگا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتابخانه - قه ساوی - ئاش - بهقالی - بهرق.

۱۰- ته قیاوا: دئی په که له دیکوی «په نجه عملی» مه لیه ندی قورو - له ۲۷ ک قورو و ۷ ک کانی گنجی دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۷۷ - مال: ۳۹ - ئاو: له کانیوا - بهرهم: دهغل و سپیایی و دانه و نیله - شوغل: کشت و کال و نازه ل داری - زینگا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۱۱- تازاواي جامه شوران: دئی په که له دیکوی «په نجه عملی» مه لیه ندی قورو - له ۳۰ ک باشوری خوراواي قورو و ۱۰ ک کانی گنجی دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۷۶۸ - مال: ۱۳۷ - کورد - سوننی - شیعه - ئاو: له کانیوا - بهرهم: دهغل و

سپییایی و دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت و قوتابخانه - هه‌مام - لوله‌کشی - قه‌ساوی - ئاش - به‌رق.

۱۲- چوار گا: دئی‌یه که له دیکۆی «پهنجه‌علی» مه‌لپه‌ندی قوروه - له ۲۷ ک قوروه و ۸ ک کانی گهنجی دایه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۱۸۲ - مال: ۳۵ - کورد - سوننی - شیعه - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل و سپییایی و دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت و قوتابخانه - پۆست - به‌رق.

۱۳- چاغ‌ریلاخ: دئی‌یه که له دیکۆی «پهنجه‌علی» مه‌لپه‌ندی قوروه - له ۵۰ ک قوروه و ۳۱ ک کانی گهنجی دایه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۵۰۰ - مال: ۸۸ - کورد - سوننی - شیعه - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل و سپییایی و دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت و قوتابخانه - ده‌رمانگا - لوله‌کشی - نه‌وت فروشی - قه‌ساوی - ئاش - به‌رق.

۱۴- چوم‌قلو: دئی‌یه که له دیکۆی «پهنجه‌علی» ناوچه‌ی قوروه - له ۲۰ ک خوراوا‌ی قوروه و ۱ ک کانی گهنجی و ۱ ک باکوری شه‌قامی قوروه و سنه‌دایه - قۆپی‌یه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۵۲۵ - مال: ۱۰۱ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل و دانه‌ویلله و سپییایی و چنارستان - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت و قوتابخانه - هه‌مام - پۆست - به‌رق - فروش‌گای هاویاری - نه‌وت فروشی - به‌قالی - قه‌ساوی - ئاسنگه‌ری - ئاش.

۱۵- حوسه‌یناوا‌ی کونگره: دئی‌یه که له دیکۆی «پهنجه‌علی» ناوچه‌ی قوروه - له ۳۶ ک باشوری خوراوا‌ی قوروه و ۱۵ ک کانی گهنجی له داوینی خوره‌لاتی کینوی پهنجه‌علی دایه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۳۸۵ - مال: ۷۱ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل و سپییایی و دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۶- سه‌راوقات: دئی‌یه که له دیکۆی «پهنجه‌علی» ناوچه‌ی قوروه - له ۲۴ ک خوراوا‌ی قوروه و ۴ ک کانی گهنجی و ۴ ک باشوری شه‌قامی قوروه سنه و دایه -

سارده سیره - دانیشتوان: ۲۵۲ - مال: ۵۴ - کورد - سوننی - ناو: له کانیو - بهرهم: دهغل و دانه ویله و سپیای و چنارستان - شوغل: کشت و کال و ناژه ل داری زینگا: ماشین زه و - دهسکودی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتاخانه - حه مام - دهرمانگا - به قالی - ناسنگه ری - ناش بهرق.

۱۷- سلسله: دئی په که له دیکوی «په نېغه عدلی» ناوچه قورو - له ۳۴ ک خوراوی قورو و ۱۴ ک کانی گهنجی و قهراخی شق قامی قورو سه نقور دایه - قوی په - سارده سیره - دانیشتوان: ۴۴۰ - مال: ۷۵ - کورد - سوننی - ناو: له چوم و کانیو - بهرهم: دهغل و سپیای و دانه ویله و چنارستان و ههنگوین - شوغل: کشت و کال و ناژه ل داری - دهسکودی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتاخانه - دهرمانگا - به قالی - قه ساوی - ناش - بهرق.

۱۸- سهرابی شیخ حه سدن: دئی په که له دیکوی «په نېغه عدلی» ناوچه قورو - له ۵۵ ک خوراوی قورو و ۳۵ ک کانی گهنجی و ۱ شق قامی قورو و سه نقور دایه - کویتانی په - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۳۱ - مال: ۴۱ - کورد - سوننی - ناو: له کانیو و چومی محه للی - بهرهم: دهغل، سپیای، دانه ویله و چنارستان - شوغل: کشت و کال و ناژه ل داری - دهسکودی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه و - مزگهوت و قوتاخانه - به قالی - قه ساوی - ناش - بهرق.

۱۹- شانه وهره: دئی په که له دیکوی «په نېغه عدلی» ناوچه قورو - له ۱۵ ک خوراوی قورو و ۲۵ ک کانی گهنجی و ۲ ک باشوری شق قامی قورو سه نقور دایه - قوی په، سارده سیره - دانیشتوان: ۷۲۸ - مال: ۱۴۵ - کورد - سوننی - ناو: له کانیو و کاریز - بهرهم: دهغل و سپیای و دانه ویله و بویچه - شوغل: کشت و کال و ناژه ل داری - زینگا: ماشین زه و - دهسکودی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتاخانه - حه مام - دهرمانگا - به قالی - لوله که شی - بهرق - نهوت فروشی - ناسنگه ری - ناش.

۲۰- شه هایبی په: دئی په که له دیکوی «په نېغه عدلی» ناوچه قورو - له ۲۲ ک خوراوی قورو و ۲ ک کانی گهنجی دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۵۳ - مال: ۵۴ - کورد - سوننی - ناو: له کانیو - بهرهم: دهغل و دانه ویله و سپیای - شوغل: کشت و کال و ناژه ل داری - زینگا: ماشین زه و - دهسکودی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتاخانه - حه مام - پوست - بهرق.

۲۱- شیخ ته قه: دئی په که له دیکوی «په نجه عدلی» ناوچه ی قورو - له ۱۹ ک خوراوی قورو و ۱۳ ک کانی گنجی و ۴ ک باشوری شه قامی قورو سنه دایه - گوزایی په - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۶۷ ، مال: ۵۱ ، کورد ، سوننی ، ناو: له کانیواو ، بهرهم: دهغل و سپایی و دانه ویله ، شوغل: کشت و کال و ناژهل داری ، زیگا: ماشین زه و - دهسکردی ژنان: قالیچه ، جاجم ، گلیم - مزگوت و قوتابخانه - پزست - بهرق.

۲۲- شو جاعاوا: دئی په که له دیکوی «په نجه عدلی» ناوچه ی قورو - له ۲۷ ک خوراوی قورو و ۵ ک کانی گنجی و ۶ ک باشوری شه قامی قورو سنه دایه ، سارده سیره ، دانیشتوان: ۲۰۲ ، مال: ۴۰ ، کورد - سوننی - ناو: له کانیواو - بهرهم: دهغل و سپایی و دانه ویله - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - زیگا: ماشین زه و - دهسکردی ژنان: قالیچه ، جاجم ، گلیم - مزگوت و قوتابخانه - بهرق.

۲۳- عه لیاوا یه لغور ئا غاج: دئی په که له دیکوی «په نجه عدلی» ناوچه ی قورو - له ۳۲ ک خوراوی قورو و ۱۳ ک کانی گنجی و ۱۳ ک شه قامی قورو دیگولان دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۳۵۹ - مال: ۶۷ - کورد - سوننی - ناو: کانیواو و چوم - بهرهم: دهغل ، سپایی ، دانه ویله - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - زیگا: ماشین زه و - دهسکردی ژنان: قالی و قالیچه - مزگوت و قوتابخانه - لوله که شی - بهرق.

۲۴- فه خراوا: دئی په که له دیکوی «په نجه عدلی» ناوچه ی قورو - له ۳۴ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۵ ک کانی گنجی دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۱۵ - مال: ۴۴ - کورد - سوننی - ناو: له کانیواو - بهرهم: دهغل و سپایی و مینجه - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - زیگا: ماشین زه و - دهسکردی ژنان: قالیچه - مزگوت و قوتابخانه - بهرق.

۲۵- قاملو: دئی په که له دیکوی «په نجه عدلی» مه لبه ندی قورو - له ۳۴ ک قورو و ۱۵ ک کانی گنجی و ۱۰ ک باشوری شه قامی قورو سنه دایه - قوپی په - سارده سیره - دانیشتوان: ۶۴۷ - مال: ۱۲۸ - کورد - سوننی - ناو: له کانیواو - بهرهم: دهغل و سپایی و چنارستان - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - زیگا: ماشین زه و - دهسکردی ژنان: قالیچه ، جاجم ، گلیم - مزگوت و قوتابخانه - حمام - درمانگا - فروشگای هاویاری - به قالی - قه ساوی - نهوت فروشی - ئاستگه ری - بهرق.

۲۶- قه ره بلاغ په نجه: دئی په که له دیکوی «په نجه عدلی» ناوچه ی قورو - له

۳۵ ک خوراوی قوروه و ۱۶ ک کانی گه‌نجی و ۲ ک باشوری شه‌قامی قوروه سونقور دایه - کویستانی په - سارده سیره - دانیشتوان: ۵۵۷ - مال: ۱۰۲ - کورد - سوننی - ناو: له کانیوا و چوم - به‌ره‌م: ده‌غل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - ه‌مام - لوله‌کشی - ناسنگه‌ری - ناش - به‌رق.

۲۷ - گه‌ریملواوی عدلی ویردی: دئی‌یه که له دیکوی «په‌نبجه‌علی» ناوچه‌ی قوروه - له ۳۷ ک خوراوی قوروه و ۱۸ ک کانی گه‌نجی دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۴۰۰ - مال: ۷۶ - کورد - سوننی - ناو: له کانیوا و چوم - به‌ره‌م: ده‌غل و دانه‌ویل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - ه‌مام - به‌قالی - لوله‌کشی - ناسنگه‌ری - ناش - به‌رق.

۲۸ - گونگره: دئی‌یه که له دیکوی «په‌نبجه‌علی» مه‌ل‌به‌تدی قوروه - له ۳۳ ک خوراوی قوروه و ۱۴ ک کانی گه‌نجی و له نیوان زنجیره کینه‌کان په‌نبجه‌علی و که‌مه‌ره زمره دایه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۲۱۰ - مال: ۲۲۴ - کورد - سوننی و شینه - ناو: له کانیوا و چوم - به‌ره‌م: ده‌غل و دانه‌ویل و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - به‌رق - لوله‌کشی.

۲۹ - کاکوی سهری: دئی‌یه که له دیکوی «په‌نبجه‌علی» ناوچه‌ی قوروه - له ۵۲ ک خوراوی قوروه و ۳۲ ک کانی گه‌نجی و ۲ ک قه‌راخی شه‌قامی قوروه سونقور دایه - کویستانی په - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۵۰ - مال: ۵۲ - کورد - سوننی - ناو: له کانیوا و به‌ره‌م: ده‌غل و سپیایی و دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالی و قالیچه - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - به‌قالی - ناش - به‌رق.

۳۰ - کاکوی خواری: دئی‌یه که له دیکوی «په‌نبجه‌علی» ناوچه‌ی قوروه - له ۴۱ ک خوراوی قوروه و ۲۳ ک کانی گه‌نجی و ۲ ک قه‌راخی شه‌قامی قوروه سونقور دایه - کویستانی په - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۷۴ - مال: ۴۶ - کورد - سوننی - ناو: له کانیوا و به‌ره‌م: ده‌غل و سپیایی و دانه‌ویل و توتن - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - ه‌مام - به‌قالی - نه‌وت فروشی - ناسنگه‌ری - ناش - به‌رق.

۳۱- که بود خانی سهری: دئی په که له دیکوی «په نجه عدلی» ناوچهی قورو - له ۳۱ ک خوراوی قورو و ۱۱ ک کانی گنجی و ۹ ک باشوری شه قامی قورو سنه و له نیوان دیکانی: که بود خانی خوار و سادقاوا دایه - دهشتای و سارده سیره - دانیشتون: ۴۷۰ - مال: ۸۷ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیو - بهرهم: دهغل و سپیای و دانه ویله و توتن - شوغل: کشت و کال و نازل داری - زینکا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگوت و قوتاخانه - به قالی - ئاش - بهرق.

۳۲- کامشگه ران: دئی په که له دیکوی «په نجه عدلی» ناوچهی قورو - له ۲۰ ک خوراوی قورو و ۱ ک کانی گنجی و له نیوان دیکانی: کانی گنجی و مدهمواوا دایه - کویستانی په - سارده سیره - دانیشتون: ۶۹۳ - مال: ۱۱۵ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیو و چوم - بهرهم: دهغل و سپیای و دانه ویله - شوغل: کشت و کال و نازل داری - زینکا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگوت و قوتاخانه - پوژست - بهرق.

۳۳- کانی گنجی: دئی ناوهندی دیکوی «په نجه عدلی». ناوچهی قورو. له ۱۲ ک

خوراوی قورو و له سهر شه قامی قیره توی دیکولان قورو و له نیوان دیکانی: کانی چومه قلو و کامشگه ران دایه - دهشتای په، سارده سیره - دانیشتون: ۴۴۰ - مال: ۷۹ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیو و چومی ته لوار - بهرهم: دهغل و دانه ویله - شوغل: کشت و کال و نازل داری - زینکا: ماشین زه و قیره تار - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگوت و قوتاخانه - پاسگای ئیتتیزامی - همام - به قالی - پوژست - لوله کەشی - بهرق - فروشگای هاویری - قەساری - چایخانه.

۳۴- کازماوا: دئی په که له دیکوی «په نجه عدلی» ناوچهی قورو - له ۲۴ ک باکوری خوراوی قورو و ۵ ک کانی گنجی و له سهر شه قامی قورو سنه و له نیوان دیکانی: ته هماسوبقولی و کانی گنجی و مدهمواوا دایه - گوزایی په، سارده سیره - دانیشتون: ۲۳۲ - مال: ۵۲ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیو و چوم - بهرهم: دهغل و سپیای و دانه ویله - شوغل: کشت و کال و نازل داری - زینکا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگوت و قوتاخانه - به قالی - قەساری - بهرق - چایخانه.

۳۵- کمالاوی شه هابییه: دئی په که له دیکوی «په نجه عدلی» ناوچهی قورو - له ۲۵ ک باکوری خوراوی قورو و ۶ ک کانی گنجی و له نیوان دیکانی: چوارگا و شه هابییه دایه - گوزایی په، سارده سیره - دانیشتون: ۲۱۰ - مال: ۴۳ - کورد - سوننی و شینه - ئاو: له

کانیاو و چۆم - بهرهم: دهغل و سپیای و دانه ویله - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - زینگا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتاخانه - پۆست - بهرق.

۳۶- کانی چای: دئی په که له دیکوی «په نجه عدلی» ناوچه ی قورو - له ۲۵ ک باکوری خوراوی قورو و ۶ ک کانی گنجی و له نیوان دیکانی: تازاوی شه هاییه و شوجاوا دایه - گوزایی یه، سارده سیره - دانیشتون: ۱۷۹ - مال: ۳۶ - کورد - سونی و شیمه - ناو: له کانیاو و چۆم - بهرهم: دهغل و سپیای و دانه ویله - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - زینگا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتاخانه - پۆست - به قالی - بهرق - قه ساوی.

۳۷- کچی کورد: دئی په که له دیکوی «په نجه عدلی» ناوچه ی قورو - له ۴۲ ک باکوری خوراوی قورو و ۲۳ ک کانی گنجی و له نیوان دیکانی: عه باساواو پای ته مر دایه - گوزایی یه، سارده سیره - دانیشتون: ۲۹۸ - مال: ۵۸ - کورد - ناو: له کانیاو و چۆم - کچی کورد - بهرهم: دهغل و سپیای - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - زینگا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتاخانه - دهرمانگا - به قالی - لوله کهشی - بهرق.

۳۸- لاله یی: دئی په که له دیکوی «په نجه عدلی» ناوچه ی قورو - له ۳۵ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۶ ک کانی گنجی دایه - سارده سیره - دانیشتون: ۴۸۹ - مال: ۷۹ - کورد - سونی - ناو: له کانیاو - بهرهم: دهغل و سپیای و دانه ویله - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - زینگا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - قوتاخانه - دهرمانگا - به قالی - لوله کهشی - نهوت فروشی - قه ساوی - ناش - بهرق.

۳۹- شیراوی په نجه: دئی په که له دیکوی «په نجه عدلی» ناوچه ی قورو - له ۵۵ ک باشوری خوراوی قورو و ۳۶ ک کانی گنجی دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۲۸۰ - مال: ۵۰ - کورد - سونی و شیمه - ناو: له کانیاو - بهرهم: دهغل و سپیای و دانه ویله - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - زینگا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگهوت و قوتاخانه - به قالی - ناش - بهرق، ثم دئی له داوینی باشوری کینی (په نجه عدلی) دایه.

۴۱- مه‌سعوداوا: دئی‌یه که له دینکۆی «پهنجه‌علی» ناوچه‌ی قوروه - له ۳۲ ک خوراوا‌ی قوروه و ۱۳ ک کانی گهنجی دایه - سارده‌سیره - دانیشتوان: ۱۸۱ - مال: ۴۰ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیوا - به‌رهم: ده‌غل و سپیایی و دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - قوتابخانه.

۴۲- مه‌حموداوا: دئی‌یه که له دینکۆی «پهنجه‌علی» ناوچه‌ی قوروه - له ۲۳ ک باکوری خوراوا‌ی قوروه و ۳ ک کانی گهنجی دایه - سارده‌سیره - دانیشتوان: ۹۹ - مال: ۱۸ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیوا - به‌رهم: ده‌غل و سپیایی و دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌قالی - به‌رق.

۴۳- وشکه مروی خوارئ: دئی‌یه که له دینکۆی «پهنجه‌علی» ناوچه‌ی قوروه - له ک باکوری خوراوا‌ی قوروه و ۲۰ ک کانی گهنجی و له نیوان دینکانی: وشکه مروی سهرئ و عه‌لیاوا دایه - گوزایی‌یه، سارده‌سیره - دانیشتوان: ۱۶۴ - مال: ۳۲ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیوا - به‌رهم: ده‌غل و سپیایی و دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت، قوتابخانه - مامان - ه‌مام - ده‌رمانگا - پۆست - لوله‌کەشی - ئاش - به‌رق.

۴۴- وشکه مروی سهرئ: دئی‌یه که له دینکۆی «پهنجه‌علی» ناوچه‌ی قوروه - له ک باکوری خوراوا‌ی قوروه و ۲۰ ک کانی گهنجی و له نیوان دینکانی: وشکه مروی خوارئ و سوراب حاجی دایه - گوزایی‌یه، سارده‌سیره - دانیشتوان: ۵۳۵ - مال: ۱۰۰ - کورد - سوننی - ئاو: له کانیوا - به‌رهم: ده‌غل و سپیایی و دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - زینگا: ماشین زه - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت و قوتابخانه - ه‌مام - پۆست - به‌قالی - لوله‌کەشی - به‌رق.

۴۵- یالغور ئاغاج: دئی‌یه که له دینکۆی «پهنجه‌علی» ناوچه‌ی قوروه - له ۲۷ ک باکوری خوراوا‌ی قوروه و ۷ ک کانی گهنجی دایه - سارده‌سیره - دانیشتوان: ۱۰۱۱ - مال: ۱۸۴ - کورد - شینه و سوننی - ئاو: له کانیوا - به‌رهم: ده‌غل و سپیایی و دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت - قوتابخانه - ه‌مام - ده‌رمانگا - به‌قالی - مامانی - به‌رق - قه‌ساوی - ئاش.

چوار دولی خورهه لات

دیکوی چوار دولی، له ۱۵ دنی پینکها تو و له خورهه لاتی قورو دا هه لکه وتوو، روبه ری ئەم دیکوئیه ۴۱۸ ک - ی چوار گو شه یه و حه شیمه تی ۱۱۴۹۲ که سه، یانی له هه رک - یکی چوار گو شه دا ۲۷/۴۹ که س نیشه جی به و سنووریشی به م جوره یه:

۱- له باشوره وه به دیکوی (دله ران).

۲- له باشوره وه به پاریزگای (هه مه دان).

۳- له خورهه لاته وه به پاریزگای (هه مه دان).

۴- له خوراوا وه به دیکوی (چوار دولی خوراوا وه) نوسا وه.

«چوار دولی» ناوی خیلکی نازا و ره سه نی کورده که به هوی بهر بلاوی، زوریان له چوار (دول) و شیوا خیه تیان لی داوه و هه لیان داوه. به (خیلی چوار دولی) ناو ران، جا کاتی ئەم ناوچه خۆشه یان بۆ نیشه جی بونی خویان هه لپزار دوه. به ناوچه ی (چوار دولی) ناوی رویشته. دینی «وهی نسا» به ناوه ندی دیکوی دانرا وه. که سنوری به م جوره یه:

۱- له باکوره وه به دیکانی (نارنجه ک) و (دوسه ر).

۲- له باشوره وه به دیکانی (ئاو باریک) و (سورچه) و (داش بلاغ) و پاریزگای (هه مه دان).

۳- له خورهه لاته وه به دینی (ناقبلاغ).

۴- له خوراوا وه به دینی (دزه) ی ناوه ندی چوار دولی خوراوا وه نوسا وه.

نزیکتین دینی به (وهی نسا) دینی (ئاو باریک) ه، به ماوه ی ۴ کم.

دورترین دینش دینی (داش کسانه) به ماوه ی ۱۵ کم.

شه قامی قورو به هه مه دان به م ناوچه دا ده پوا. ^(۱) ناوی دیکانی به ریزی ئەلفوبی.

۱- **ناقل‌بلاغ:** دئی‌یه که له دیکوی «چوار دۆلی» خوره‌ل‌اتی ناوچه‌ی قوروه - له ۴۰ کم باشوری خوره‌ل‌اتی قوروه و ۱۰ کم وهی نساو و له نیوان دیکانی: داش‌بلاغ و وهی نساو دایه - کویستانی‌یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۹۳۶ - مال: ۱۶۲ - شینه - تورک - ناو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی، ترئ - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه‌ک سهره‌تایی و ژانومایی - هه‌مام - به‌قالی - لوله‌کشی - به‌رق - دارتاشی - فروشگای هاویاری - نه‌وت فروشی - قه‌ساوی - ناسنگه‌ری.

۲- **ناو‌باریک:** دئی‌یه که له دیکوی «چوار دۆلی» خوره‌ل‌اتی ناوچه‌ی قوروه - له ۳۱ کم باشوری خوره‌ل‌اتی قوروه و ۴ کم وهی نساو و له نیوان دیکانی: سورچه و وهی نساو دایه - داوخته‌یه - تارانه - دانیشتوان: ۹۳۶ - مال: ۱۶۲ - سوننی و شینه - کورد - ناو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - هه‌مام - لوله‌کشی - به‌رق.

۳- **به‌هارلو:** دئی‌یه که له دیکوی «چوار دۆلی» خوره‌ل‌اتی ناوچه‌ی قوروه - له ۴۷ کم خوره‌ل‌اتی قوروه و ۲۷ کم وهی نساو و له نیوان دیکانی: نه‌ی‌به‌ند و داش‌کسان دایه - کویستانی‌یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۸۳۹ - مال: ۲۹۶ - شینه - تورک - کورد - ناو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی، ترئ - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه‌ک سهره‌تایی - ژانومایی - هه‌مام - ده‌رمانگا - پۆست - به‌قالی - لوله‌کشی - به‌رق - دارتاشی - فروشگای هاویاری - نه‌وت فروشی - قه‌ساوی - ناسنگه‌ری - تاش.

۴- **باباشیداله:** دئی‌یه که له دیکوی «چوار دۆلی» خوره‌ل‌اتی ناوچه‌ی قوروه - له ۴۰ کم خوره‌ل‌اتی قوروه و ۲۰ کم وهی نساو و له نیوان دیکانی: نارنجک و داش‌کسان دایه - کویستانی‌یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۶۷۶ - مال: ۱۱۴ - شینه - کورد و تورک - ناو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل، ترئ - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۵- **جوداقیه:** دئی‌یه که له دیکوی «چوار دۆلی» خوره‌ل‌اتی ناوچه‌ی قوروه - له ۳۳ کم خوره‌ل‌اتی قوروه و ۱۴ کم وهی نساو و له نیوان دیکانی: قوچاخ و داش‌کسان دایه - کویستانی‌یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۵۰۰ - مال: ۸۵ - شینه - کورد - ناو: له کانیاو -

بهره‌م: ده‌غل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - همه‌م - ددان پزشکی - به‌قالی - به‌رق - نه‌وت فروشی - قه‌ساوی - ناش.

۶- داش‌کسان: دئی‌یه که له دیکوی «چار دۆلی» خوره‌لانی ناوچه‌ی قوروه - له ۳۵ کم خوره‌لانی قوروه و ۱۵ کم وه‌ی‌نساو و له نیوان دیکانی: به‌هارلو و جوداقیه دایه - سارده سیر - دانیشتوان: ۶۴۱ - مال: ۱۱۱ - شینه - کورد - تورک - ئاو: له کانیاو و چوم - بهره‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - همه‌م - پو‌ست - به‌قالی - به‌رق - دارتاشی - قه‌ساوی - ناش.

۷- دوسهر: دئی‌یه که له دیکوی «چار دۆلی» خوره‌لانی ناوچه‌ی قوروه - له ۲۰ کم خوره‌لانی قوروه و ۷ کم وه‌ی‌نساو و له نیوان دیکانی: تازاوا، که‌مه‌ره، زه‌نگاوا دایه - قو‌بی‌یه - سارده سیر - دانیشتوان: ۵۴۳ - مال: ۱۰۲ - شینه - کورد - ئاو: له کانیاو - بهره‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: قیره‌تاو - مزگه‌وت و قوتابخانه - چایخانه - همه‌م - به‌رق - نه‌وت فروشی - قه‌ساوی.

۸- داش‌بلاغ: دئی‌یه که له دیکوی «چار دۆلی» خوره‌لانی ناوچه‌ی قوروه - له سهر شه‌قام قوروه و همه‌دان و ۳۳ کم خوره‌لانی قوروه و ۵ کم وه‌ی‌نساو و له نیوان دیکانی: وه‌ی‌نساو و همه‌کس دایه - کویستانی‌یه - سارده سیر - دانیشتوان: ۱۶۹ - مال: ۳۲ - شینه - کورد - ئاو: له کانیاو - بهره‌م: ده‌غل، میوه، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - مزگه‌وت و قوتابخانه - چایخانه - همه‌م - به‌رق - ده‌رمانگا.

۹- زه‌نگاوا: دئی‌یه که له دیکوی «چار دۆلی» خوره‌لانی ناوچه‌ی قوروه - له ۳۰ کم خوره‌لانی قوروه و ۷ کم وه‌ی‌نساو و له نیوان دیکانی: که‌مه‌ره، دوسهر دایه - گو‌زایی - یه - سارده سیر - دانیشتوان: ۱۹۷ - مال: ۳۳ - سوننی، شینه - کورد - ئاو: له کانیاو - بهره‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - همه‌م - به‌رق - پو‌ست - به‌قالی.

۱۰- سورچه: دئی‌یه که له دیکوی «چوار دولی» خوره‌لاتی ناوچه‌ی قوروه - له ۳۶ کم خوره‌لاتی قوروه و ۸ کم وه‌ی‌ن‌سار و له نیوان دیکانی: ناوباریک و داش بلاغ دایه - کویستانی‌یه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۵۴ - مال: ۱۰ - شینه - کورد - ناو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویله - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - حه‌مام - به‌رق.

۱۱- سولتاناوا: دئی‌یه که له دیکوی «چوار دولی» خوره‌لاتی ناوچه‌ی قوروه - له ۳۹ کم خوره‌لاتی قوروه و ۱۱ کم وه‌ی‌ن‌سار و له نیوان دیکانی: سورچه و ناوباریک دایه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۲۴۱ - مال: ۳۶ - سوننی - شینه - کورد - تورک - ناو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - حه‌مام - نه‌وت فروشی - به‌رق.

۱۲- گه‌ناوی سهرتی: دئی‌یه که له دیکوی «چوار دولی» خوره‌لاتی ناوچه‌ی قوروه - له ۳۷ کم خوره‌لاتی قوروه و ۹ کم وه‌ی‌ن‌سار و له نیوان دیکانی: ناغ‌بلاغ و گه‌ناوی خواری - کویستانی‌یه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۱۵۳۵ - مال: ۲۵۶ - شینه - کورد - تورک - ناو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - سهره‌تایی - حه‌مام - دهرمانگا - فروش‌گای هاویاری - نه‌وت فروشی - به‌قالی - قه‌ساوی ناش - به‌رق.

۱۳- گه‌ناوی خواری: دئی‌یه که له دیکوی «چوار دولی» خوره‌لاتی ناوچه‌ی قوروه - له ۳۴ کم خوره‌لاتی قوروه و ۶ کم وه‌ی‌ن‌سار و له نیوان دیکانی: وه‌ی‌ن‌سار - کویستانی‌یه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۵۱۴ - مال: ۸۶ - شینه - کورد - تورک - ناو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی - قالیچه - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - حه‌مام - فروش‌گای هاویاری - به‌رق.

۱۴- نارنجک: دئی‌یه که له دیکوی «چوار دولی» خوره‌لاتی ناوچه‌ی قوروه - له ۳۰ کم خوره‌لاتی قوروه و ۱۰ کم وه‌ی‌ن‌سار و له نیوان دیکانی: بابا شه‌یده‌له‌و، زه‌نگاوا دایه - کویستانی‌یه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۱۰۳۳ - مال: ۳۵۱ - شینه - کورد، تورک - ناو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویله، میوه - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری

- ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۵- وه‌ی نسا: دینی ناوه‌ندی دیکوی «چوار دۆلی» خوره‌لاتی ناوچه‌ی قوروه

- له ۲۸ کم خوره‌لاتی قوروه و له سهر شه‌قامی قیره‌تاوی قوروه و همه‌دان دایه - داوینته

وسارده‌سیره - دانیشتون: ۱۹۱۰ - مال: ۳۵۱ - سوننی، شیعه - کورد - ئاو: له کانیاو -

به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان:

قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه‌گه‌ره‌تای - زانومایی -

همام - ده‌رمانگا - تله‌فون - به‌رق - لوله‌کشی - پۆست - دارتاشی - به‌قالی - قه‌ساوی -

نه‌وت فروشی - ئاسنگه‌ری - ئاش - چایخانه.

چوار دۆلی خوراوا

دیکو «چوار دۆلی خوراوا» له ۲۹ دینی و ۲ شوینی تایبەت پینکھاتوه و زوبەرە کە ۲۵۸ ک - ی چوار گۆشە یە و حەشیمەتی ۱۴۱۱۶ کەسە و لە باشوری خۆرەلانی قوروه دایە و سنوریشی بەم جۆرە یە.

۱- لە باکورەو بە دیکوکانی (دلبەران) و (چوار دۆلی خۆرەلانی) و (بەدر).

۲- لە باشورەو بە پارێزگاگانی (هەمەدان) و (کرماشان).

۳- لە خوراواو بە دیکوی (بەدەر).

۴- لە خۆرەلانیو بە دیکوی (چوار دۆلی خۆرەلانی) و (نوساوه).

زەوی ئەم دیکویە زۆر بە برشت و بە خێر و بێرە و ئاوی ژێر زەوی زۆرە و لە چەند گەزدا دەگابە ئاو. (چوار دۆلی) ئاوی خێلێکی ئازا و کاری کوردە کە لەم ناوچە دا ژیاون جا بە ئاوی ئەوانەو ئەم مەلەبەندە ئاو نراوه، بەلام ئیستایشکی دو دیکو دەر هاتوه، دینی (دزە) کە حەشیمەتی ۲۳۰۹ کەسە و دەس زەسی بە سەر گشت دیکاندا هەیه، بە ئاوەندی ئەم دیکو دانراوه. سنووی (دزە) بەم جۆرە یە:

۱- لە باکورەو بە مەزرای (تاخ کەند) و دینی (کازماوا).

۲- لە باشورەو بە دینی (سندوقاوا).

۳- بە خوراواو بە دینی (حوسەیناوا) و (مەیمەنداوا).

۴- لە خۆرەلانیو بە دیکوی (چوار دۆلی خۆرەلانی) و (نوساوه).

زینگای قوروه بۆ هەمەدان لە باکوری ئەم دیکووەتی دەپەرتی، نزیکترین دینی (دزە)، (سندوقاوا) و (ئاخەتەپە) یە، هەرکام بە ماوهی ۲ کم - دورترین دینی، دینی: (تەکیە سەری) یە بە ماوهی ۲۵ کم.

خەلکی کوردی دینی (دزە) زۆر ژێر و کاری و ئازا و بەغیرەتن، لە پێش ئینقلابدا سەری شیخ نشینەکانی کەنداوی (فارس) بە تایبەت (کویتی) یان دەدا، کاتی دیسان کە (شای) خایەن کوردستانی فری داوه و، هیچ کارخانەی کارزا و سەنەتییکی بۆ خەلکی هەژارە کوردستاندا دانەناوه، بۆ ئەوەی چاو لە دەستی خەلکی نەبن و، لای مال و مندالیان سەری شەرم دانەخەن، چاکی مەردایەتی. لێ هەل دەکەن وە قوڵی کوردایەتی لێ هەل دەمالن و

به فهرموده‌ی قورئان (إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَأَيَّاتِي فَازْهَبُونَ)^(۱) بۆ که سب و کار پشت به خودا ده‌به‌ستن و تا (کویت) و شیخ نشینه‌کانی (که‌نداوی فارس) لئی ناویستن، پاشان به ده‌ستی پز و به‌زوی سور، به‌ره و مال ده‌گه‌زینه‌وه، ولاتی لئی ئاوه‌دان ده‌که‌نه‌وه و له به‌ر و به‌زی ده‌که‌سینه‌وه.

ناوی دیکانی به‌ریزی ئه‌لف و بێ به‌م جوهره‌یه:

- ۱- ئاخته‌یه: دئی کون بوه به‌لام ئیستا چۆله و له لاه ده‌کیلدری.
- ۲- بزمه‌ته‌یه: دئی به‌که له دیکوی «چار دۆلی» خوراوا می‌لبنده‌ی قوروه - له ۳۰ کم باشوری خۆره‌لاتی قوروه و ۸ کم دزه و له نیوان دیکانی: حه‌سه‌ناوا کۆنه و شه‌هابه‌دین دایه - قۆپی به - سارده‌ سیره - دانیش‌توان: ۴۲۹ - مال: ۷۷ - شینه، سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل، شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگ: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - حه‌مام - پۆست - نه‌وت فروشی - ئاش.
- ۳- پلوسرکان: دئی به‌که له دیکوی «چار دۆلی» خوراوا ناوچه‌ی قوروه - له ۱۵ کم باشوری خۆره‌لاتی قوروه و ۱۲ کم دزه و ۶ کم باشوری ئیسفالتی قوروه هه‌مه‌دان و له نیوان دیکانی: سه‌رکه‌ل و مه‌یه‌می سه‌ری دایه - کوستانی به - سارده‌ سیره - دانیش‌توان: ۵۲۷ - مال: ۹۹ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی، توتن، میوه - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگ: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - حه‌مام - پۆست - ده‌رمانگا - به‌رق - پۆست - به‌قالتی قه‌ساوی - ئاش.
- ۴- ته‌کیه‌ی ژورو: دئی به‌که له دیکوی «چار دۆلی» خوراوا ناوچه‌ی قوروه - له ۴۷ کم باشوری خۆره‌لاتی قوروه و ۲۵ کم دزه و له داوینی کینوی (خۆ سه‌ره) دایه - کوستانی به - سارده‌ سیره - دانیش‌توان: ۲۷۵ - مال: ۵۳ - شینه - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم - زینگ: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - حه‌مام - لوله‌که‌شی - به‌رق.

۵- ته‌کیه‌ی خوارێ: دئی‌یه که له دیکۆی «چار دۆلی» خوراوا‌ی ناوچه‌ی قوروه - له ۴۶ کم باشوری خۆره‌ه‌لاتی قوروه و ۲۴ کم دزه و له نیوان دیکانی: ته‌کیه‌ی سه‌ری و شیروان دایه - کویستانی یه - سارده‌ سیره - دانیش‌توان: ۲۳۶ - مال: ۴۳ - شینه - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۶- حاجیاوا‌ی سه‌یده: دئی‌یه که له دیکۆی «چار دۆلی» خوراوا‌ی ناوچه‌ی قوروه - له ۱۴ کم باشوری خۆره‌ه‌لاتی قوروه و ۱۳ کم دزه و ۳ کم باکوری ئیسفالتی قوروه هه‌مه‌دان و له نیوان دیکانی: که‌مه‌ره و شوکر‌اوادایه - قۆپی یه - سارده‌ سیره - دانیش‌توان: ۲۴۷ - مال: ۴۹ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله، ترێ - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - هه‌مام - پۆست - به‌رق - نه‌وت فروشی - قه‌سای - ئاش.

۷- هه‌سه‌ناوا‌ی موچه‌مه‌د نه‌زه‌ر: دئی‌یه که له دیکۆی «چار دۆلی» خوراوا‌ی مه‌لبه‌ندی قوروه - له ۳۴ کم باشوری خۆره‌ه‌لاتی قوروه و ۱۲ کم دزه و له نیوان دیکانی: شه‌هابه‌دین و برمه‌ته‌په‌ دایه - کویستانی یه - سارده‌ سیره - دانیش‌توان: ۴۰۴ - مال: ۶۲ - سوننی و شینه - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، قالیچه - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۸- حوسه‌یناوا‌ی زله‌جو: دئی‌یه که له دیکۆی «چار دۆلی» خوراوا‌ی ناوچه‌ی قوروه - له ۲۲ کم باشوری خۆره‌ه‌لاتی قوروه و ۶ کم دزه و ۷ کم باشوری ئیسفالتی قوروه هه‌مه‌دان و له نیوان دیکانی: دزه و مه‌یه‌می خوارێ دایه - داوینه‌ یه - سارده‌ سیره - دانیش‌توان: ۲۰۴ - مال: ۳۴ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌که‌شی - پۆست - ئاش - به‌قالی - به‌رق.

۹- درمه: دئی‌یه که له دیکۆی «چار دۆلی» خوراوا‌ی ناوچه‌ی قوروه - له ۴۶ کم باشوری خۆره‌ه‌لاتی قوروه و ۲۴ کم دزه و له نیوان دیکانی: قاورمه‌ ده‌ره و ته‌کیه‌ی خوارێ دایه - کویستانی یه - سارده‌ سیره - دانیش‌توان: ۱۰۰ - مال: ۲۲ - سوننی، شینه -

کورد - ناو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلنه - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - به‌رق.

۱۰ - دزه: دینی ناوه‌ندی دیکوی «چوار دۆلی» خوراوا‌ی ناوچه‌ی قوروه - له ۲۲ کم باشوری خوره‌لانی قوروه و له نیوان دیکانی: تازاوا و سندوقاوا و ۶ کم شه‌قامی قیره‌تاو دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیش‌توان: ۲۳۰۹ - مال: ۴۴۴ - سوننی و شیعه - کورد - ناو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلنه - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، قالیچه - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - به‌رق.

۱۱ - زه‌زینه: دئی‌یه که له دیکوی «چوار دۆلی» خوراوا‌ی ناوچه‌ی قوروه - له ۳۴ کم باشوری خوره‌لانی قوروه و ۱۲ کم دزه و له نیوان دیکانی: مه‌یمه‌ناوا و گه‌لالی دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیش‌توان: ۵۹۹ - مال: ۱۰۲ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، میوه، دانه‌ویلنه، توتن - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - به‌رق.

۱۲ - سه‌رکه‌ل: دئی‌یه که له دیکوی «چوار دۆلی» خوراوا‌ی ناوچه‌ی قوروه - له ۲۱ کم باشوری خوره‌لانی قوروه و ۱۲ کم دزه و له نیوان دیکانی: پلوسرکان‌مه‌یه‌می سهری دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیش‌توان: ۲۸۶ - مال: ۴۶ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلنه، توتن، تزه‌کاری - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - به‌رق.

۱۳ - سیاه‌گله: دئی‌یه که له دیکوی «چوار دۆلی» خوراوا‌ی ناوچه‌ی قوروه - له ۳۷ کم باشوری خوره‌لانی قوروه و ۱۵ کم دزه و له نیوان دیکانی: مه‌لا وه‌لی و ناھوته‌په له ناوچه‌ی (ئه‌سه‌دنا‌باد) و له سنوری قوروه ئه‌سه‌نا‌باد دایه - سارده سیره - به‌لام نیستا چۆله و له‌لاوه ده‌کیلدری.

۱۴ - سوته‌په: دئی‌یه که له دیکوی «چوار دۆلی» خوراوا‌ی ناوچه‌ی قوروه - له ۳۳ کم باشوری خوره‌لانی قوروه و ۱۰ کم خوراوا‌ی شه‌قامی قوروه به‌همه‌مدان و ۱۱ کم دزه و له نیوان دیکانی: سیا‌گله و شه‌هابه‌ددین دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیش‌توان: ۸۷۰ - مال: ۱۳۰ - سوننی، شیعه - کورد - ناو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، داونه‌ویلنه، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا:

ماشین زهه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۵- سه‌ندوقاوا: دئی‌یه که له دیکوی «چار دۆلی» خوراوا ناوچه‌ی قوروه - له ۲۶ کم باشوری خۆره‌لآتی قوروه و ۴ کم دزه و له نیوان دیکانی: دزه و برمه‌ته‌په دایه - قۆپی‌یه - سارده سیره - دانیشتون: ۱۱۷۹ - مال: ۱۹۲ - سوننی، شیعه - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، قالیچه - زیگا: ماشین زهه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۶- شوکراوا‌ی مه‌یه‌هم: دئی‌یه که له دیکوی «چار دۆلی» خوراوا ناوچه‌ی قوروه - له ۲۲ کم باشوری خۆره‌لآتی قوروه و ۱۲ کم دزه و له نیوان دیکانی: وه‌لی و مه‌یه‌می خوارئ دایه - قۆپی‌یه - سارده سیره - دانیشتون: ۱۳۸ - مال: ۲۶ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زیگا: ماشین زهه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۷- شه‌هابه‌دین: دئی‌یه که له دیکوی «چار دۆلی» خوراوا ناوچه‌ی قوروه - له ۳۰ کم باشوری خۆره‌لآتی قوروه و ۹ کم خوارئ شه‌قامی قوروه - هه‌مه‌دان و ۸ کم دزه و له نیوان دیکانی: سوته‌په و برمه‌ته‌په دایه - قۆپی‌یه - سارده سیره - دانیشتون: ۴۴۰ - مال: ۶۳ - سوننی، شیعه - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، قالیچه - زیگا: ماشین زهه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۸- شیروانه: دئی‌یه که له دیکوی «چار دۆلی» خوراوا ناوچه‌ی قوروه - له ۴۳ کم باشوری خۆره‌لآتی قوروه و ۲۱ کم دزه و له نیوان دیکانی: ته‌کیه خوارئ و گه‌لالی دایه - کویستانی‌یه - سارده سیره - دانیشتون: ۷۱۸ - مال: ۱۳۱ - سوننی، شیعه - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زیگا: ماشین زهه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۹- قوغان تازه: دئی‌یه که له دیکوی «چار دۆلی» خوراوا ناوچه‌ی قوروه - له ۲۳ کم باشوری خۆره‌لآتی قوروه و ۹ کم دزه و له نیوان دیکانی: پلوسرکان و زله‌جو دایه - کویستانی‌یه - سارده سیره - دانیشتون: ۱۴۷ - مال: ۲۵ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، قالیچه - زیگا: ماشین زهه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۲۰- قاورمه ده ره: دئییه که له دیکوی «چوار دولی» خوراوا ناوچهی قوروه - له ۴۵ کم باشوری خوره لاتی قوروه و ۲۳ کم دزه و له نیوان دیکانی: درمه و و شیروانه دایه - کویستانییه - سارده سیره - دانیشتوان: ۴۳۰ - مال: ۸۵ - شیعه - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل - شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زیگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۲۱- قه لای جافرخان: دئی کۆن بوه که له دیکوی «چوار دولی» خوراوا ناوچهی قوروه - له ۲۶ کم باشوری خوره لاتی قوروه و ۱۳ کم دزه دایه به لام نیستا چوله و له لاره ده کیلدری.

۲۲- که مره: دئییه که له دیکوی «چوار دولی» خوراوا ناوچهی قوروه - له ۱۷ کم باشوری خوره لاتی قوروه و ۹ کم دزه و له نیوان دیکانی: زهنگاوا و تازاوا و له ۴۰ کم باکوری شاری تهسه داوا و ۱ کم باکوری نیسفالتی قوروه - هه مه دان دایه - قۆپییه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۴۰ - مال: ۴۳ - شیعه - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه و نیله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری - دهسکردی ژنان: قالی، قالیچه - زیگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۲۳- گهرمخانی: دئییه که له دیکوی «چوار دولی» خوراوا ناوچهی قوروه - له ۲۷ کم باشوری خوره لاتی قوروه و ۵ کم دزه و له نیوان دیکانی: زه زینه و مهیمه نه تاوا دایه - داوینهیه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۹۹ - مال: ۳۸ - سوننی، شیعه - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه و نیله، سپیایی، ترئ، میوه - شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زیگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه بهرق.

۲۴- گه لالی: دئییه که له دیکوی «چوار دولی» خوراوا ناوچهی قوروه - له ۴۰ کم باشوری خوره لاتی قوروه و ۱۸ کم دزه و له نیوان دیکانی: شیروانه و شه هابه دین دایه - کویستانییه - سارده سیره - دانیشتوان: ۷۷۰ - مال: ۱۳۶ - شیعه - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه و نیله، سپیایی، توتن - شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زیگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۲۵- مه یهه می خوارتی: دئییه که له دیکوی «چوار دولی» خوراوا ناوچهی قوروه - له ۲۴ کم باشوری خوره لاتی قوروه و ۸ کم دزه و له نیوان دیکانی: مه یهه می سهری و زله جو دایه - کویستانییه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۳۰۶ - مال: ۲۱۳ - سوننی

- کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی، میوه - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، گلیم - زینگ: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۲۶- مه‌یه‌می سه‌رئ: دئی‌یه که له دیکۆی «چوار دۆلی» خورواوی ناوچهی قورو - له ۲۸ کم باشوری خۆره‌لاتی قورو و ۱۲ کم دزه و له نیوان دیکانی: مه‌یه‌می خورایی و وه‌لی دایه - کوستانی‌یه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۸۱۷ - مال: ۱۵۹ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، گلیم - زینگ: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۲۷- مه‌جیداواوی ئه‌رده‌لان: دئی‌یه که له دیکۆی «چوار دۆلی» خورواوی ناوچهی قورو - له ۳۷ کم باشوری خۆره‌لاتی قورو و ۱۷ کم دزه‌دایه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۶ - مال: ۲ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی - زینگ: ماشین زه.

۲۸- مه‌یمه‌نه‌تاوا: دئی‌یه که له دیکۆی «چوار دۆلی» خورواوی ناوچهی قورو - له ۲۵ کم باشوری خۆره‌لاتی قورو و ۶ کم دزه و له نیوان دیکانی: زله‌جۆ و گهرمخانی دایه - داوینه‌یه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۲۴۵ - مال: ۳۸ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو و چۆم - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، گلیم - زینگ: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۲۹- مه‌جیداوا: دئی‌یه که له دیکۆی «چوار دۆلی» خورواوی ناوچهی قورو - له ۳۷ کم باشوری خۆره‌لاتی قورو و ۱۷ کم دزه و له نیوان دیکانی: نیعمه‌تاوا و داوینی کویستانه‌کانی چین به‌گ و پیرسوله‌یمان دایه - کوستانی‌یه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۱۴ - مال: ۳ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، گلیم - زینگ: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۳۰- نازماوا: دئی‌یه که له دیکۆی «چوار دۆلی» خورواوی ناوچهی قورو - له ۱۶ کم باشوری خۆره‌لاتی قورو و ۶ کم دزه - دایه - - - دانیش‌توان: ۵۳۷ - مال: ۱۰۱ - - - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - زینگ: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

- ۳۱- نیعمه‌تاوا: دئی‌یه که له دیکۆی «چوار دۆلی» خوراواى ناوچهی قوروه - له ۳۵ کم باشوری خوره‌لاتی قوروه و ۱۵ کم دزه و له نیوان دیکانی: مه‌جیداوا و ولیاوا دایه - کویستانی‌یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۲۲ - مال: ۳۷ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو و چۆم - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.
- ۳۲- وه‌لیاوا: دئی‌یه که له دیکۆی «چوار دۆلی» خوراواى ناوچهی قوروه - له ۳۴ کم باشوری خوره‌لاتی قوروه و ۱۴ کم دزه و له نیوان دیکانی: نیعمه‌تاوا و شوکراوا دایه - کویستانی‌یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۶۸ - مال: ۳۰ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، قالیچه - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

دلبران^(۱)

دیکۆ دلبران له خۆره‌لات و باکوری خۆره‌لاتی قوروه دایه و له ۱۴ دئ و ۱ شویتی تاییهت پینکها ته، ژوبه‌ره‌که‌ی ۳۴۳ ک - ی چوار گۆشه‌یه، هه‌شیمه‌تی ۱۷۸۴۴ که‌سه، یانی له هه‌ر کم - یکی چوار گۆشه‌دا ۵۲ که‌س نیشته‌جێیه و دینی «دلبران» به‌ ناوه‌ندی ئەم دیکۆ دانراوه، که‌ ناوی دیکۆ که، له ناوی ئەم دئ گیراوه‌ته‌وه. سنوری دیکۆی دلبران به‌م جۆره‌یه:

۱- له باکوره‌وه به‌ دیکۆکانی (قس‌لان) و پارێزگای (هه‌مه‌دان).

۲- له باشوره‌وه به‌ دیکۆکانی (به‌ده‌ر) و هه‌ر دو (چوار دۆلی).

۳- له خۆراواوه به‌ دیکۆی قس‌لان و شاری قوروه.

۴- له خۆره‌لاته‌وه به‌ پارێزگای (هه‌مه‌دان) وه‌ه نوساوه.

دیاره «دلبر» یا «دولبر» له کوردیدا یانی دلفین به‌ خۆشه‌ویستی ده‌وتری که‌ دلی خۆشه‌ویسته‌که‌ی تری زفاندبێ، جا چۆن ئەم شوینه زه‌نگینه، وه‌وی سه‌رزه‌وینه، دلی نه‌ویج نه‌ویندارانی جوانی و پاکی بردوه، به‌ره‌می خۆشی و خۆشه‌ختی بۆ که‌له‌که‌ی ویسته، به‌ (دلبران) ناوی ده‌رچوه. سنوری دینی (دلبران) به‌م جۆره‌یه:

۱- له باکوره‌وه به‌ دینی باوه‌گوزگوز - توغانی باوه‌گوزگوز و مالوجه.

۲- له باشوره‌وه به‌ دیکانی قوچاخ و مه‌جین.

۳- له خۆراواوه به‌ دیکانی خریله و شینگ هیدر.

۴- له خۆره‌لاته‌وه به‌ دینی باغ‌لوجه و پارێزگای هه‌مه‌دان وه‌ه نوساوه.

له شه‌قامی قوروه بۆ هه‌مه‌دان تا دینی دلبران به‌ درێژی ۷ ک ئیسفالت کراوه‌به‌ تازه‌یی ده‌وله‌ت بۆیاری داوه که‌ له دیکۆی (دلبران) دا (کارخانه‌ی) ئاسن تواننه‌وه (ذوب آهن) دانی. به‌م شیوه له خوام گه‌ره‌که، هه‌موه‌یز و هه‌ره‌که هه‌وزه‌به‌دا به‌ لاوه‌کان، له دئ گولان و دلبران - قوروه‌ی سه‌رتۆپی کوردستان، تا بۆ ئاوه‌دانی و پینشکه‌وتی نیشتمان، تینیکۆشن و به‌ دنیای به‌سه‌لمینن، که‌ زه‌ه‌وزه‌وه‌ی ژیا‌نی خه‌لکی کوردی ئەم ناوچه، به‌ خویتدن و به‌ کار و بیر، به‌ لاوانی دلسۆز و ژیر، به‌ مینشک و زا، به‌ ده‌ست و ده‌م، به‌ هه‌ست و هه‌یزه‌ پینوس و

۱- دلوه‌ران: ناوی شاعیره‌یکی گه‌وره‌ی کوردی خه‌لکی ئەم دیکۆیه که‌ نازناوی خۆی بۆ بیره‌وه‌ری^{له} ناوی خۆشی ئەم دیکۆ گرتوه‌ته‌وه. (نوسه‌ر)

قه‌لهم: یز داها تویه کی زوشن و بهشکو، له خۆل و گه‌زانه. یانه‌ی کار و تینکوشانه‌کانی
 گه‌وه‌ره چالی ده‌غل و دانه، به کورد و تورک به دو قولی، فزیی دهن کرازی کولولی، هدر
 دو چون به کن هه‌ژان، خه‌لکی ئەم لاو لای به‌هارن.
 ناوی دینکانی به ریزی ئەلف و بی به‌م جو‌ره‌یه:

۱- ئیمامزاه حوسه‌ین: شه‌خسینکه له نزیککی دینی خزیله دایه.

۲- باوه گوژگوژ: دئی‌یه که له دینکوی «دولبه‌ران»ی ناوچه‌ی قوروه - له ۳۰ کم
 باکوری خۆره‌لاتی قوروه و ۱۰ کم دولبه‌ران و له نیوان دینکانی: توغان و شاجی چایی
 قسلا دایه - قوپی یه - سارده سیزه - دانیش‌توان: ۲۳۶ - مال: ۳۹ - سوننی - کورد - ئاو: له
 کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی
 ژنان: قالیچه، جاجم - زینگ: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - هه‌مام - پو‌ست -
 لوله‌کشی - به‌رق - ئاش.

۳- باغلوجه: دئی‌یه که له دینکوی «دولبه‌ران»ی ناوچه‌ی قوروه - له ۲۳ کم باکوری
 خۆره‌لاتی قوروه و ۳ کم دولبه‌ران و له نیوان دینکانی: دولبه‌ران و نه‌ی به‌ند دایه -
 کویستانی یه - سارده سیزه - دانیش‌توان: ۴۳۶ - مال: ۶۸ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو -
 به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان:
 قالی، قالیچه - زینگ: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - هه‌مام - پو‌ست - لوله‌کشی -
 به‌رق - به‌قالی - ئاش.

۴- خزیله: دئی‌یه که له دینکوی «دولبه‌ران»ی ناوچه‌ی قوروه - له ۱۰ کم باکوری
 خۆره‌لاتی قوروه و ۱۰ کم دولبه‌ران و له نیوان دینکانی: شیخ جافر و مه‌جین و دیوزه‌ند
 دایه - ته‌پۆلکه‌یی یه - سارده سیزه - دانیش‌توان: ۸۳۵ - مال: ۱۳۹ - شیعه - کورد، تورک -
 ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری -
 ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگ: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - هه‌مام -
 پو‌ست - فروشگای هاویاری - نه‌وت فروشی - قه‌ساوی - ئاش - به‌رق.

۵- دلبه‌ران: دینی ناوه‌ندی دینکوی «دولبه‌ران»ی ناوچه‌ی قوروه‌یه و له ۲۰ کم
 باکوری خۆره‌لاتی قوروه و له نیوان دینکانی: توغان و باغلوجه دایه - ته‌پۆلکه‌یی یه -
 سارده سیزه - دانیش‌توان: ۵۲۷۳ - مال: ۸۵۶ - کورد، تورک - سوننی، شیعه - ئاو: له کانیاو

- به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی، ترئ - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - ده‌سکردی
ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی و
زانومایی - پاسگا - همه‌م - دهرمانگا - پزست - ته‌له‌فون - لوله‌کشی - به‌رق - دارتاشی -
فرشگای هاویاری - نه‌وت فروشی - به‌قالی - قه‌ساوی - ته‌عمیرگای ماشین - ناسنگه‌ری -
ناش.

۶- دی‌پوزه‌ند: دئی‌یه که له دیکوی «دولبه‌ران»ی ناوچه‌ی قوروه - له ۵ کم خوره‌لانی
قوروه و ۱۵ کم دولبه‌ران دایه - قوپی یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۱۴۳۹ - مال: ۱۶۲ -
شیعه - کورد، تورک - ناو: له کانیاو و کاریز - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل:
کشت و کال و ناژهل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه -
مزگه‌وت و قوتابخانه - همه‌م - پزست - فرشگای هاویاری - به‌رق - نه‌وت فروشی -
به‌قالی - قه‌ساوی - ناش.

۷- شوکراوا: دئی‌یه که له دیکوی «دولبه‌ران»ی ناوچه‌ی قوروه - له ۱۳ کم
خوره‌لانی قوروه و ۲۰ کم دولبه‌ران و له نیوان دیکانی: قاسماوا و حاجیاوا دایه - قوپی
یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۹۳۸ - مال: ۱۲۳ - شیعه - کورد، تورک - ناو: له کانیاو -
به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی، ترئ، میوه، چنارستان - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری
- ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - مامانی
- همه‌م - دهرمانگا - به‌قالی - به‌رق - فرشگای هاویاری - نه‌وت فروشی - قه‌ساوی.

۸- شیخ‌جه‌عفر: دئی‌یه که له دیکوی «دولبه‌ران»ی ناوچه‌ی قوروه - له ۹ کم
باکوری خوره‌لانی قوروه و له ۱۴ کم دولبه‌ران و له نیوان دیکانی: نه‌میناوا، خزیه دایه -
قوپی یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۱۳۱۹ - مال: ۲۰۵ - شیعه - تورک - ناو: له کانیاو -
به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی، ترئ - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - ده‌سکردی
ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - همه‌م - دهرمانگا -
پزست - لوله‌کشی - به‌رق - فرشگای هاویاری - قه‌ساوی - ناش.

۹- توغانی باوه‌گوز‌گوز: دئی‌یه که له دیکوی «دولبه‌ران»ی ناوچه‌ی قوروه - له
۲۴ کم باکوری خوره‌لانی قوروه و ۴ کم دولبه‌ران و له نیوان دیکانی: باوه‌گوز‌گوز و
دولبه‌ران دایه - ته‌پژلکه‌یی یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۸۴۱ - مال: ۱۳۳ - شیعه -
کورد (عه‌بدولمه‌له‌کی) - ناو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و

کال و ئاژه‌ل‌داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین رهو - مزگه‌وت و قوتابخانه - همه‌م - پوژست - لوله‌که‌شی - به‌رق - فروشگای هاویاری - نه‌وت فروشی - به‌قالی - قه‌ساوی - ناش.

۱۰- قزله‌جه‌که‌ند: دئی‌یه‌که‌له‌ دینکۆی «دولبه‌ران»ی ناوچه‌ی قورو - له‌ ۳۲ کم باکوری خوره‌لاتی قورو و ۱۲ کم دولبه‌ران و له‌ نیوان دیکانی: مالوجه و باوه‌گوزگوز دایه - ته‌پولکه‌یی یه - سارده‌ سیره - دانیش‌توان: ۱۲۲۰ - مال: ۲۱۷ - شیعه - تورک - ئاو: له‌ کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی، ترئ - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین رهو - مزگه‌وت و قوتابخانه - همه‌م - پوژست - لوله‌که‌شی - به‌رق - فروشگای هاویاری - نه‌وت فروشی - قه‌ساوی - ئاسنگه‌ری - ناش.

۱۱- قوچاخ: دئی‌یه‌که‌له‌ دینکۆی «دولبه‌ران»ی ناوچه‌ی قورو له‌ ۳۵ کم باکوری خوره‌لاتی قورو و ۷ کم دولبه‌ران و له‌ نیوان دیکانی: نه‌ی‌به‌ند و باغلوچه و جوداقیه دایه - کونیستانی یه - سارده‌ سیره - دانیش‌توان: ۷۹۱ - مال: ۱۳۱ - شیعه - تورک - ئاو: له‌ کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم - زینگا: ماشین رهو - مزگه‌وت و قوتابخانه - همه‌م - ده‌رمانگا - لوله‌که‌شی - به‌رق - فروشگای هاویاری - نه‌وت فروشی - ئاسنگه‌ری - ناش.

۱۲- قاسماوا: دئی‌یه‌که‌له‌ دینکۆی «دولبه‌ران»ی ناوچه‌ی قورو - له‌ ۱۶ کم خوره‌لاتی قورو و ۱۸ کم دولبه‌ران و له‌ نیوان دیکانی: مه‌جین و شکواوا و دیوزه‌ند دایه - قوپی یه - سارده‌ سیره - دانیش‌توان: ۳۰۴ - مال: ۴۵ - شیعه - تورک - ئاو: له‌ کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی، میوه - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین رهو - مزگه‌وت و قوتابخانه - همه‌م - پوژست - به‌رق - به‌قالی.

۱۳- مالوجه: دئی‌یه‌که‌له‌ دینکۆی «دولبه‌ران»ی ناوچه‌ی قورو - له‌ ۳۰ کم باکوری خوره‌لاتی قورو و ۱۰ کم دولبه‌ران و له‌ نیوان دیکانی: دولبه‌ران و قزله‌جه‌که‌ند دایه - ته‌پولکه‌ یه - سارده‌ سیره - دانیش‌توان: ۳۲۸۲ - مال: ۵۳۴ - شیعه - تورک - ئاو: له‌ کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی، ترئ، میوه - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین رهو - مزگه‌وت و قوتابخانه - همه‌م - ده‌رمانگا - ته‌له‌فون - لوله‌که‌شی - به‌رق - دارتاشی - فروشگای هاویاری - نه‌وت فروشی -

به‌قالی - قه‌ساوی - ئاسنگه‌ری - ئاش.

۱۴- مه‌جین: دئی‌یه که له دیکۆی «دولبه‌ران»ی ناوچه‌ی قوروه له ۱۵ کم خۆره‌لاتی قوروه و ۱۰ کم دولبه‌ران و له نیوان دیکانی: خزیله و زه‌نگاوا و حاجیاوا دایه - کوستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۳۷۶ - مال: ۶۴ - شیعه - تورک - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، قالیچه، مه‌وج - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق - به‌قالی.

۱۵- نه‌ی به‌ند: دئی‌یه که له دیکۆی «دولبه‌ران»ی ناوچه‌ی قوروه له ۳۷ کم باکوری خۆره‌لاتی قوروه و ۹ کم دولبه‌ران و له نیوان دیکانی: باغ‌لوجه و به‌هارلو دایه - کوستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۵۵۴ - مال: ۹۱ - شیعه - تورک - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، قالیچه - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - حه‌مام - پۆست - به‌رق - به‌قالی - ئاش.

دیکوی دئی گولان

دیکۆ ده‌رویه‌ری شاری «دئی گولان» له ۲۰ دئی و چهند شوئینی تایبەت پینکها‌توه و له خۆره‌لاتی قورو‌ده‌دا هه‌لکه‌وتوه، ژویه‌ره‌کی ۲۹۵ ک - ی چوار گۆشه‌یه، هه‌شیمه‌تی ۸۵۷۰ که‌سه، یانی له هه‌ر کم - یکی چوار گۆشه‌دا ۲۹ که‌س نیسته‌جێ‌یه و دێی «هه‌سه‌ناوا» به‌ ناوندی دانراوه. سنوری ئەم دیکۆیه به‌م جۆره‌یه:

۱- له با‌کوره‌وه به‌ دیکۆکانی (له‌یلاخی با‌کوری) و (له‌ک).

۲- له باشوره‌وه به‌ دیکۆی (له‌یلاخی باشوری).

۳- له خۆراواوه به‌ دیکۆی (قوزو‌چا).

۴- له خۆره‌لاته‌وه به‌ دیکۆی (په‌نجه‌ عه‌لی) یه‌وه‌ نوساو.

دیاری شاری «دئی گولان» ناوندی به‌شی له‌یلاخ و له چوار چینه‌ی ئەم دیکۆ دایه. دئی گولان:

۱- له دو‌ و‌شە‌ی (دئی) و (گولان) تیکه‌ له، یانی دینی خاوه‌ن گول، چۆن خاکی ئەم شوئنه به‌ تایبەت له به‌هاراندا به‌ گۆل و گۆزه و گیای زه‌نگا و زه‌نگ ده‌غه‌ملی و ژوانگایه‌کی دێزقین و تماشایی وه‌ها به‌ دئی دێتی، که به‌ زمانی هێ زمانی ئینسان ده‌دوئنی، هه‌ست و نه‌وین و وێژدانی ده‌بزوئنی و چاوی دلی ده‌کاته‌وه، خوا‌ی به‌ ژه‌حم و به‌زه‌یی و به‌یر ده‌خاته‌وه، ئەم دییان ناو‌ ناوه (دئی گولان) که به‌ره‌ به‌ره (گولان) بووه‌ته (گولان).

۲- وه‌ک وتراوه (۱۵۰۰) سال له‌وه پێش ئەم شوئنه تایبەتی که‌سانی بوه‌ که (گول) بوون، به‌م هۆیه‌وه‌ ناوی (دئی گولان)ی به‌ سه‌را به‌راوه (خوا زاناتر).

۳- له دو‌ و‌شە‌ی (دئی) و (که‌ل) تیکه‌ل هێ: یانی دینی که‌له‌ پیاوان، چون ئەم شوئنه پیاوی مه‌زن و ده‌م زاست و به‌ غیره‌ت، دورستیان کردوه و لێی ژیاوان، پیاوان و توه (دئی که‌لان) به‌ره به‌ره بوه‌ته (دئی گولان).

دینی (هه‌سه‌ناوا) که له سه‌ر شه‌قامی ئیسفالتی (سهنه) بو (دئی گولان) دایه و با‌شتر ده‌توانی به‌ دیکانی ده‌رویه‌ری زا‌هگا، به‌ ناوه‌ندی ئەم دیکۆ دانراوه، سنور ئەم د مێ به‌م جۆره‌یه:

۱- له با‌کوره‌وه به‌ دینی (تا‌وباریک).

۲- له باشوره‌وه به‌ دیکانی (سه‌عیداوا) و (تویه‌ره‌ زی).

۳- له خورواووه به شاری (دی گولان).

۴- له خوره لاتوه به دینی تهمز قولی - (تههاسب قولی) ^{وه}یه نوساوه.

دینی ههسه ناوا تا (دی گولان) ک و تا (قوروه) ۳۵ کم - ه، نزیکترین دی به (ههسه ناوا) (سه عیداوایه) به ماوهی ۴ کم دورترین دینش (یای تهمره) به ماوهی ۳۰ ک زمانی خه لکی نهم دیکویه کوردی یه و مهزه بیان شافییی یه.
ناوی دیکانی به ریزی ئه لف و بن بهم جوهره یه:

۱- ئاشه جو (آسیاب جوب): دی یه که له دیکوی «ههومه دی دینگولان» ی ناوچه‌ی قوروه، له ۳۵ کم باکوری خوراوای قوروه و ۱۶ کم ههسه ناوا و له نیوان دیکانی: ئهرزه‌ند و تهحه داوا دایه - دهشتایی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۲۵۴ - مال: ۳۵ - سوننی - کورد - ئاو: له چۆمی ئهرزه‌ند - بهرهم: دهغل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زیگا: ماشین زه و - مزگه‌وت و قوتابخانه - همام - به قالی - ئاسنگه‌ری - ئاش - بهرق.

۲- ئهرزه‌ند: دی یه که له دیکوی «ههومه دی دینگولان» ی ناوچه‌ی قوروه، له ۲۳ کم باکوری خوراوای قوروه و ۱۴ کم ههسه ناوا و له نیوان دیکانی: ئاشه جو و عه‌باس جو دایه - قۆپی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۴۶۷ - مال: ۸۷ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زیگا: ماشین زه و - مزگه‌وت و قوتابخانه - بهرق.

۳- ئاوباریک: دی یه که له دیکوی «ههومه دی دینگولان» ی ناوچه‌ی قوروه، له ۴۴ کم باکوری خوراوای قوروه و ۱۰ کم ههسه ناوا و له نیوان دیکانی: ههسه ناوا و ئهرزه‌ند دایه - دهشتایی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۴۹۳ - مال: ۸۷ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زیگا: ماشین زه و - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله که کشی - فروشگای هاریاری - نه‌وت فروشی - به قالی - بهرق.

۴- بای ته‌مر: دی یه که له دیکوی «ههومه دی دینگولان» ی ناوچه‌ی قوروه، له ۴۵ کم باکوری خوراوای قوروه و ۳ کم ههسه ناوا و له نیوان دیکانی: عه‌لیاوا و کچی کوردوده‌لک دایه - قۆپی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۷۲۸ - مال: ۱۱۹ - سوننی - کورد - ئاو: له

کانیاو و چۆمی نهرزەند - بەرهم: دەغل، دانەوێله، سپیایی و توتن - شوغل: کشت و کال و نازەل داری - دەسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگ: ماشین زەو - مزگەوت و قوتابخانە - لوله که کشی - نهوت فروشی - بەقالی - بەرق.

۵- تەلوار: دئی یه که له دیکۆی «حهومەدی دینگولان»ی ناوچهی قورو، له ۵۵ کم باکوری خوراوی قورو و ۱۷ کم حەسەناوا و له نیوان دیکانی: بەگەجان و دئی زەشید دایه - قۆپی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۵۲۳ - مال: ۹۰ - سونی - کورد - ئاو: له کانیاو - بەرهم: دەغل، دانەوێله - شوغل: کشت و کال و نازەل داری - دەسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگ: ماشین زەو - مزگەوت و قوتابخانە - لوله که کشی - ناش.

۶- توبەرە ژێژ: دئی یه که له دیکۆی «حهومەدی دینگولان»ی ناوچهی قورو، له ۲۹ کم باکوری خوراوی قورو و ۱۰ کم حەسەناوا و له نیوان دیکانی: عەلیاوی موسیر و تەهەماسب قولی دایه - گوزایی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۳۶۸ - مال: ۶۹ - سونی - کورد - ئاو: له کانیاو - بەرهم: دەغل، دانەوێله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و نازەل داری - دەسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگ: ماشین زەو - مزگەوت و قوتابخانە - لوله که کشی - بەرق - دارتاشی - قەساوی - ناش.

۷- تازاواي تەهەماسب قولی: دئی یه که له دیکۆی «حهومەدی دینگولان»ی ناوچهی قورو، له ۲۵ کم باکوری خوراوی قورو و ۶ کم حەسەناوا و له نیوان دیکانی: دینگولان و چراغاوا دایه - دوايته یه - سارده سیره - دانیشتون: ۱۸۲ - مال: ۳۱ - سونی - کورد - ئاو: له کانیاو و چۆم - بەرهم: دەغل، دانەوێله - شوغل: کشت و کال و نازەل داری - دەسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، قالی - زینگ: ماشین زەو - مزگەوت و قوتابخانە بەرق.

۸- چەشمە دینگولان: دئی کۆن بوە بەلام ئیستا چۆله و له لاوه دەکیلدري.

۹- چەشمە بەردە زەشه (سنگ سیاہ): دئی کۆن بوە بەلام ئیستا چۆله و له لاوه دەکیلدري.

۱۰- حاجیاوا: دئی کۆن بوە بەلام ئیستا چۆله له لاوه دەکیلدري.

۱۱- حاجی پەموق: دئی یه که له دیکۆی «حهومەدی دینگولان»ی ناوچهی قورو، له ۵۱ کم باکوری خوراوی قورو و ۱۷ کم حەسەناوا و له نیوان دیکانی: شەعبانی و کروه‌ندان دایه - قۆپی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۵۸۳ - مال: ۹۵ - سونی - کورد - ئاو: له کانیاو - بەرهم: دەغل، دانەوێله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و نازەل داری -

دهسکردی ژنان: قالپچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - لوله کهشی - ناش - بهرق.

۱۲ - حوسه یینی: دئییه که له دیکوی «حهومهی دینگولان»ی ناوچهی قوروه، له ۴۳ کم باکوری خوراوی قوروه و ۹ کم حهسه ناوا و له نیوان دیکانی: دینگولان و دئی زهشید دایه - قوپی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۴۹۵ - مال: ۹۲ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری - دهسکردی ژنان: قالپچه، مهوج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - حهمام - نهوت فروشی - بهقالی - ناش - بهرق.

۱۳ - حهسه ناوا: دئییه که له دیکوی «حهومهی دینگولان»ی ناوچهی قوروه، له ۳۴ کم باکوری خوراوی قوروه و له نیوان دیکانی: سه عیداوا و ئاوباریک دایه - قوپی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۲۹۴ - مال: ۴۹ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه ویله، توتن، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری - دهسکردی ژنان: قالپچه، مهوج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - حهمام - نهوت فروشی - بهقالی لوله کهشی - بهرق - فروشگای هاویاری - چایخانه - ناش.

۱۴ - ده له ک: دئییه که له دیکوی «حهومهی دینگولان»ی ناوچهی قوروه، له ۳۷ کم باکوری خوراوی قوروه و ۱۸ کم حهسه ناوا و له نیوان دیکانی: سوره جو و بای تهمر دایه - قوپی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۳۵۳ - مال: ۶۱ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، سپیایی، توتن - شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری - دهسکردی ژنان: قالپچه، مهوج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - فروشگای هاویاری - نهوت فروشی - بهرق.

۱۵ - دی زهشید: دئییه که له دیکوی «حهومهی دینگولان»ی ناوچهی قوروه، له ۵۱ کم باکوری خوراوی قوروه و ۱۷ کم حهسه ناوا و له نیوان دیکانی: تهلوار، حاجی بهموق و حوسه یینی دایه - قوپی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۲۹۹ - مال: ۵۵ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری - دهسکردی ژنان: قالپچه، مهوج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۱۶ - سوره جو: دئییه که له دیکوی «حهومهی دینگولان»ی ناوچهی قوروه، له ۳۷ کم باکوری خوراوی قوروه و ۱۸ کم حهسه ناوا و له نیوان دیکانی: قاضی جزو و

ته همه داوا دایه - گوزایی یه - سارده سیزه - دانیشتوان: ۲۴۳ - مال: ۳۸ - سوننی - کورد -
 ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه وینله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری -
 دهسکردی ژنان: قالیچه، مهوج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - همام -
 لوله‌کشی - به‌قالی.

۱۷ - سه عیداوا: دئی یه که له دیکوی «همومی دینگولان» ی ناوچهی قورو، له ۳۸
 کم باکوری خوراوی قورو و ۴ کم هسه‌ناوا و له نیوان دیکانی: هسه‌ناوا و مهجیداوا
 دایه - گوزایی یه - سارده سیزه - دانیشتوان: ۲۴۴ - مال: ۴۵ - سوننی - کورد - ئاو: له
 کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه وینله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - دهسکردی
 ژنان: قالیچه، مهوج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - همام - لوله‌کشی -
 به‌قالی - ئاش - به‌رق.

۱۸ - ته هماسب قولی: دئی یه که له دیکوی «همومی دینگولان» ی ناوچهی قورو،
 له ۱۵ کم باکوری خوراوی قورو و ۶ کم هسه‌ناوا و له نیوان دیکانی: توبره زیز و
 عه‌باس جودایه - قویی یه - سارده سیزه - دانیشتوان: ۳۲۷ - مال: ۶۱ - سوننی - کورد -
 ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه وینله، سپیایی، توتن - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری
 - دهسکردی ژنان: قالیچه، مهوج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - چایخانه
 - لوله‌کشی - به‌رق.

۱۹ - عه‌لیاوا مو شیر: دئی یه که له دیکوی «همومی دینگولان» ی ناوچهی قورو،
 له ۳۱ کم باکوری خوراوی قورو و ۱۲ کم هسه‌ناوا و له نیوان دیکانی: توبره زیز و
 جه‌وانمه‌رداوا دایه - قویی یه - سارده سیزه - دانیشتوان: ۵۳۲ - مال: ۹۶ - سوننی - کورد -
 ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه وینله، چنارستان - شوغل: کشت و کال و
 ئاژه‌ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، مهوج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگهوت و
 قوتابخانه - همام - لوله‌کشی - به‌رق - به‌قالی - ئاش.

۲۰ - عه‌باس جو: دئی یه که له دیکوی «همومی دینگولان» ی ناوچهی قورو، له ۲۶
 کم باکوری خوراوی قورو و ۷ کم هسه‌ناوا و له نیوان دیکانی: ته هماسب قولی و
 ناسراوا دایه - دواتنه یه - سارده سیزه - دانیشتوان: ۵۲۸ - مال: ۸۹ - سوننی - کورد - ئاو:
 له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه وینله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری -
 دهسکردی ژنان: قالیچه، مهوج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - همام -

پۆست - به‌قالی - چایخانه - ئاش - به‌رق.

۲۱- قاضی جو: دئییه که له دیکوی «حه‌ومه‌ی دینگولان» ی ناوچه‌ی قوروه، له ۲۷ کم باکوری خوراوی قوروه و ۸ کم هسه‌ناوا و له نیوان دیکانی: سورخه جو و فه‌خراوا دایه - گوزایی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۳۲۸ - مال: ۵۵ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو چۆمی ئه‌رزهند - به‌رهه‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلنه - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌که‌شی - به‌قالی - به‌رق.

۲۲- قه‌لای ئه‌حه‌مده‌اوا (ئه‌عزم خان): دئی کون‌ه‌وه

۲۳- کاروه‌ندان: دئییه که له دیکوی «حه‌ومه‌ی دینگولان» ی ناوچه‌ی قوروه، له ۴۶ کم باکوری خوراوی قوروه و ۱۲ کم هسه‌ناوا و له نیوان دیکانی: حاجی به‌موق دینگولان دایه - قۆپی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۱۱۶ - مال: ۱۹۹ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌رهه‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلنه - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - فروشگای هاویاری - به‌قالی - ئاش - به‌رق.

۲۴- که‌ریم‌اوا: دئی کۆن بوه به‌لام ئیستا چۆله و له‌لاوه ده‌کیلدری.

۲۵- ناصراوا: دئییه که له دیکوی «حه‌ومه‌ی دینگولان» ی ناوچه‌ی قوروه، له ۳۹ کم باکوری خوراوی قوروه و ۲۹ کم هسه‌ناوا و له نیوان دیکانی: عه‌باس جو و ئه‌رزهند دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۱۲ - مال: ۳۶ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو و چۆمی ته‌هماسب قولی - به‌رهه‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلنه - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - فروشگای هاویاری - به‌قالی - ئاش - به‌رق - پۆست - ده‌رمانگا - هه‌مام - ئاسنگه‌ری - ئاش.

قوروچا

دیکوی (قوزوچا) که له ۳۳ دئ پینکهاتوه له خۆره‌لات و باکوری خۆزاوای شاری قوروه دایه، زوبه‌ره‌که‌ی ۵۳۷/۵۷ ک - ی چوار گۆشه‌یه و حه‌شیمه‌تی ۱۰۶۶۴ که‌سه، یانی له هه‌ر کم - یکی چوار گۆشه‌دا ۱۹/۸۲ که‌س نیشته‌جێ یه، سنوری ئەم دیکۆ به‌م جۆره‌یه:

۱- له باکوره‌وه به دیکۆی له‌یلاخی باکوری.

۲- له باشوره‌وه به دیکۆی له‌یلاخی باشوری.

۳- له خۆزاواوه به ناوچه‌ی سنه.

۴- له خۆره‌لاته‌وه به دیکۆکانی (دینگولان) و (له‌یلاخی باکوری) وه‌نوساوه. دێیی (قوزوچا) که به‌ناوه‌ندی ئەم دیکۆی دانراوه، سنوری به‌م جۆره‌یه:

۱- له باکوره‌وه به دیکانی (تاته‌ژه‌شید) و (کاویشه).

۲- له باشوره‌وه به دینی سه‌راوی حاجی په‌موق.

۳- له خۆزاواوه به دینی تازاوا‌ی قوزوچا.

۴- له خۆره‌لاته‌وه به دینی (شه‌عبانی) وه‌نوساوه.

خاکی ئەم ناوچه به‌تایبه‌ت خاکی ئەم دئ (ته‌لای ده‌سه‌و شاره) و هه‌رزه‌ ژه‌یه‌یی له خاکه‌که‌ی له‌قیمه‌ت نایی، به‌هۆی لئ هاتویی و تیگۆشانی فه‌لا به‌کار و دلسۆزه‌کانی ئەم دئ، هه‌مو سالی میزانیکی به‌رچاو و به‌کار هاتو‌ک‌باش، پیاز و یه‌ره‌لماسی چاک ژه‌عه‌مه‌ل دیتن و بۆ شا‌ک‌سنه و ده‌وری به‌زێ ده‌که‌ن.

(قوزوچا) له‌دو وشه‌ی (قوز) و (چا) تیکه‌له - قوز: یانی هه‌رگ و (چایی) یانی سارد. چون ئاوی چۆمیکه به‌ناو ئەم اتی ده‌په‌زێ، به‌تایبه‌ت کاتی باران له‌به‌هاراندا (قوزاوه) و ئاوه‌که‌ی سارده، ئەم چۆمه به‌(قوزوچایی) ناوی ده‌رچوه - که‌ ناوی دیکه و ناوی دیکۆ که‌یش له‌ ناوی چۆمه‌که‌ گیراوه‌ته‌وه.

۲- (قۆری) و (چایی) ده‌کری، کاتی ئەم دینی‌یان دورست کردبێ تازه (چایی داها‌تیی) و له‌وکاته‌دا چایی یان لئ نابێ به‌م زیکه‌وته‌ ناوی (قوری چای) به‌سه‌را برایی، به‌راویژی

خه لکی کورد (قوزوچا) دهوتری. (خوازاناتره).^(۱)

ناوی دیکانی به ریز ئه لف و بی بهم جوړه به:

۱- ئیبراهیما و: دئی به که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچهی قورو، له ۵۵ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۸ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: هلیزاوا و دهوله تاوی و کوزکوزه دایه - کوستانی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۱۸۶ - مال: ۳۱ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگ: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۲- ئهسله مهرز: دئی به که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچهی قورو، له ۸۰ ک باکوری خوراوی قورو و ۲۰ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: سهراوسوره و گهناو دایه - کوستانی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۴۵۵ - مال: ۷۳ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگ: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۳- ئاخبلآخ: دئی به که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچهی قورو، له ۵۵ ک باکوری خوراوی قورو و ۲۳ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: کانی عینه لی، کانی گولزار دایه - کوستانی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۶۸ - مال: ۱۳ - شیعه - تورک - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی، تری - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگ: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۴- باخچه مهریه م: دئی به که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچهی قورو، له ۷۲ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۶ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: چرخه به یان و کانی گولزار دایه - کوستانی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۱۴۲ - مال: ۲۶ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگ: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۵- به همه ناوا: دئی به که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچهی قورو، له ۶۴ ک باکوری خوراوی قورو و ۲۹ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: دایه - داوینه یی یه - سارده سیره -

دانیشتوان: ۲۸۴ - مال: ۵۱ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بدرهم: ده‌غل، دانه‌ویل،
توتن، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم -
زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - بدرق.

۶- تاته زه‌شید: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچه‌ی قورو، له ۶۷ ک باکوری
خوزاوا‌ی قورو و ۳ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: کاوشه و تازاوا قوزوچا دایه - قوپی‌یه
- سارده‌سیره - دانیشتوان: ۳۰۵ - مال: ۵۰ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بدرهم: ده‌غل،
سپیایی، دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم،
گلیم - زینگا: ماشین ره - مزگه‌وت و قوتابخانه - بدرق.

۷- تازاوا‌ی قوزوچا: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچه‌ی قورو، له ۸۷ ک
باکوری خوزاوا‌ی قورو و ۳ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: قوزوچا و تاته‌زه‌شید و
چه‌رخه‌به‌یان دایه - کویستانی‌یه - سارده‌سیره - دانیشتوان: ۳۰۹ - مال: ۵۶ - سوننی -
کورد - ئاو: له کانیاو - بدرهم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری
- ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - بدرق.

۸- چه‌رخه‌به‌یان: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچه‌ی قورو، له ۷۱ ک
باکوری خوزاوا‌ی قورو و ۹ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: تازاوا و باخچه‌مریم دایه -
کویستانی‌یه - سارده‌سیره - دانیشتوان: ۱۶۹ - مال: ۳۱ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو -
بدرهم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری، هه‌نگوین -
ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - بدرق.

۹- چه‌خماخ‌ده‌ره: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچه‌ی قورو، له ۶۰ ک
باکوری خوزاوا‌ی قورو و ۱۶ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: زاخه و چیلک دایه -
کویستانی‌یه - سارده‌سیره - دانیشتوان: ۲۸۴ - مال: ۵۰ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو -
بدرهم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان:
قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین ره - مزگه‌وت و قوتابخانه - بدرق.

۱۰- چیلک: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچه‌ی قورو، له ۶۵ ک باکوری
خوزاوا‌ی قورو و ۲۰ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: چه‌خماخ‌ده‌زه و گورگاوا دایه -
کویستانی‌یه - سارده‌سیره - دانیشتوان: ۱۴۷ - مال: ۲۸ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو -
بدرهم: ده‌غل، دانه‌ویل، مرغداری - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان:

قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۱ - حه‌ساری ئه‌سله‌مه‌رز: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچهی قورو، له ۸۲ ک باکوری خوراوی قورو و ۲۵ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: گۆمه‌ده‌زه و سه‌راوی باینجقلو دایه - کویتانی یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۸۷ - مال: ۱۳ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیوا - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی، هه‌نگوین - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری و مرغداری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۲ - حه‌قه: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچهی قورو، له ک باکوری خوراوی قورو و ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: سه‌راوسوره و گاو‌دانه‌زار دایه - کویتانی یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۲۱۲ - مال: ۳۸ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیوا - به‌ره‌هم: ده‌غل، سپیایی دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین ره - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۳ - خزرله‌ک: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچهی قورو، له ۸۸ ک باکوری خوراوی قورو و ۲۸ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: حه‌قه و قه‌لاپولا دایه - ته‌پۆلکه‌یی یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۳۰۱ - مال: ۵۷ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیوا - به‌ره‌هم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۴ - زاخه: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچهی قورو، له ۷۵ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۸ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: چیلک و کاروه‌ندان دایه - داوینه یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۳۸۷ - مال: ۷۲ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیوا - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی، توتن - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۵ - سه‌راوی حاجی په‌موق: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچهی قورو، له ۵۰ ک باکوری خوراوی قورو و ۲۰ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: کاروه‌ندان و قوزوچا دایه - قۆبی یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۵۵۴ - مال: ۹۴ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیوا - به‌ره‌هم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۶- سهراب سوره: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچه ی قورو، له ۸۵ ک باکوری خوراوی قورو و ۲۱ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: ته‌سله‌مه‌رزو و گه‌ناو دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۳۴۰ - مال: ۶۲ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۷- شه‌عبانی: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچه ی قورو، له ۵۷ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۰ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: حاجی په‌موق و موباره‌کاوادا یه - قوپی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۴۰۳ - مال: ۶۶ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۸- ئالی پینه‌ک: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچه ی قورو، له ۸۵ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۶ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: ناگران و باخچه‌مریهم دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۲۶ - مال: ۶۸ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی، هه‌نگوین - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری و مریشکداری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۹- قشلاخی جو: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچه ی قورو، له ۷۶ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۶ ک قوزوچا دایه - ته‌پۆلکه‌یی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲ - مال: ۱ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۲۰- قه‌ل‌پولا: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچه ی قورو، له ۷۳ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۷ ک قوزوچا دایه - ته‌پۆلکه‌یی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۴۳ - مال: ۴۳ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۲۱- قورچا: دینی ناوه‌ندی دیکوی «قوزوچا»ی ناوچه ی قورو، له ۶۴ ک باکوری

خوزراوای قوروه دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۲۳۷۸ - مال: ۴۱۳ - سوننی ییه
 کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلّه - شوغل: کشت و کال و
 ئاژه‌لداری، مریشکداری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه -
 مزگه‌وت و قوتابخانه - مامان - ده‌رمانگا - پۆست - ته‌له‌فون - لوله‌کشی - به‌رق - نه‌جاری
 - فروشگای هاویاری - نه‌وت فروشی - به‌قالتی - قه‌ساری - چایخانه - ئاسنگه‌ری - ئاش -
 به‌رق.

۲۲- کاوشه: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچه‌ی قوروه، له ۶۷ ک باکوری
 خوزراوای قوروه و ۳ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: موباره‌کاوا و تاته‌زه‌شید دایه - قۆپی یه
 - سارده سیره - دانیشتون: ۹۵ - مال: ۱۶ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل،
 سپیایی، دانه‌ویلّه - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج،
 گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۲۳- کانی عه‌ینه‌لی: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچه‌ی قوروه، له ۷۰ ک
 باکوری خوزراوای قوروه و ۱۰ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: قوزوچا و ئاغبلاخ دایه -
 قۆپی یه - سارده سیره - دانیشتون، ۷۸ - مال: ۱۸ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو -
 به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری - ده‌سکردی ژنان:
 قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۲۴- گورگاوا: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچه‌ی قوروه، له ۸۸ ک باکوری
 خوزراوای قوروه و ۴۵ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: چیلک و کانی‌پان دایه - کویستانی یه
 - سارده سیره - دانیشتون: ۴۱۸ - مال: ۷۸ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل،
 سپیایی، دانه‌ویلّه - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج،
 گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۲۵- کوّله به‌یان: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچه‌ی قوروه، له ۷۵ ک
 باکوری خوزراوای قوروه و ۲۰ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: چه‌رخه به‌یان و ئالی پینه‌ک و
 میره‌کی دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۱۰۱ - مال: ۱۹ - سوننی - کورد -
 ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌لداری -
 ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۲۶- کانی‌پان: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچه‌ی قوروه، له ۶۵ ک باکوری

خوزراوای قورو و ۱۴ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: ئییرایماوا گورگاوا دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۲۴۴ - مال: ۴۵ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه وئله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۲۷- کانی گولزار: دئی یه که له دیکوی «قوزوچا» ی ناوچه‌ی قورو، له ۶۸ ک باکوری خوزراوای قورو و ۱۸ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: ئاغبلاخ و کوله‌هرد دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۲۶۰ - مال: ۴۸ - کویستانی یه - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه وئله، سپیایی، هه‌نگوین - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۲۸- گه‌ناو: دئی یه که له دیکوی «قوزوچا» ی ناوچه‌ی قورو، له ۷۶ ک باکوری خوزراوای قورو و ۱۵ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: قشلاخ‌جو، گۆمه‌ده‌ره، ئه‌سلمه‌رز دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۱۵۵ - مال: ۳۰ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه وئله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، مەوج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۲۹- گۆمه‌ده‌ره: دئی یه که له دیکوی «قوزوچا» ی ناوچه‌ی قورو، له ۷۵ ک باکوری خوزراوای قورو و ۲۰ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: ناوگران و ئه‌سله‌مه‌رز دایه - دوائنه یه - سارده سیره - دانیشتون: ۲۷۸ - مال: ۵۷ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه وئله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، مەوج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۳۰- میره‌کی: دئی یه که له دیکوی «قوزوچا» ی ناوچه‌ی قورو، له ۷۴ ک باکوری خوزراوای قورو و ۱۰ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: کوله‌به‌یان و قوچه دایه - قۆبی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۵۳۷ - مال: ۱۰۵ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه وئله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، مەوج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۳۱- موچه‌مه‌داوای خه‌زهره: دئی یه که له دیکوی «قوزوچا» ی ناوچه‌ی قورو، له ۷۳ ک باکوری خوزراوای قورو و ۱۵ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۸۶ - مال: ۱۹ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل،

دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه - زینگا: ماشین رهو - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۳۲- ناوه‌گران: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچهی قورو، له ۸۶ ک باکوری خوراواي قورو و ۲۰ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: ماچکه‌خواری، گۆمه‌ده‌ره دایه - کویستانی یه - سارده‌سیره - دانیشتوان: ۱۹۳ - مال: ۳۶ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری، مریشکداری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۳۳- هلیزاوا: دئی‌یه که له دیکوی «قوزوچا»ی ناوچهی قورو، له ۵۲ ک باکوری خوراواي قورو و ۱۵ ک قوزوچا و له نیوان دیکانی: ئییرایماوا و کانی پان دایه - کویستانی یه - سارده‌سیره - دانیشتوان: ۲۸۳ - مال: ۵۲ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، کلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

قهسلان

دیکۆی (قهسلان) که له ۱۶ دئی پینکهاوه و له و باکوری ناوچهی قوروه دایه، زوبه‌ره‌که‌ی ۴۲۸/۵ ک - ی چوار گۆشه‌یه و حه‌شیمه‌تی ۶۰۰۲ که‌سه، یانی له هه‌ر کم - یکی چوار گۆشه‌دا ۱۴ که‌س نیشته‌جێ یه. وشه‌ی (قسل) له کوردی (زاویژی کوردی سی‌ورانی) یانی (ئا‌هه‌ک)، (قسلان) وه‌ک (زبران) و (نه‌رمان) به‌ مانا شوین و جێی (قسل)ه، چون ئه‌م دینی به‌ردی (ئا‌هه‌کی) و کانی به‌رده (مه‌ز مه‌زی) زۆره. ناویان ناوه قسلان، یانی جێی به‌ردی قسلی و کانی - به‌رده مه‌ز مه‌ز - به‌م شینوه چون وشه‌ی (قسلان) وشه‌یه‌کی میژوی یه، دیکۆ که‌یشیان به‌ ناوی دینی قسلانه‌وه ناوناوه. سنوری ئه‌م دیکۆیه به‌م جو‌ره‌یه:

۱- له باکوره‌وه به‌ دیکۆی (له‌ک).

۲- له باشوره‌وه به‌ دیکۆی ده‌ورو به‌ر.

۳- له خۆراواوه به‌ دیکۆی (په‌نجه‌ عدلی).

۴- به‌ خۆره‌لاته‌وه به‌ دیکۆی (دلبه‌ران) و پاریزگای (هه‌مه‌دان) وه‌ نوساوه.

دینی قسلان: ماوه‌یی هاوینه‌ هه‌واری خانه‌کانی ئارده‌لانی کوردستان بووه (ئامان الله‌خان)ی والی به‌رده مه‌ز مه‌زه‌کانی ئه‌م دینی بۆ به‌ر هه‌یوان و شانشینه‌کانی حدوش و ئه‌م لاو لای درگا و کۆله‌که‌کانی مزگه‌وتی دارلاحسانی سنه‌ به‌کار بردوه. سنوری دینی قسلان به‌م جو‌ره‌یه:

۱- له باکوره‌وه به‌ دیکانی (ئاجی چای) (عه‌سکه‌راوا) و (مه‌نسوراوا).

۲- له باشوره‌وه به‌ دیکانی (ئه‌میناواي قسلان).

۳- له خۆراواوه به‌ شاری بیجار و دینی (موزه‌فه‌راوا).

۴- له خۆره‌لاته‌وه به‌ دیکانی شینگ (جه‌عفه‌ر)ه - وه‌ نوساوه.

ناوی دیکانی به‌ریزی ئه‌لف و بی به‌م جو‌ره‌یه:

۱- ئه‌میناواي قسلان: دئی یه‌ که‌ له دیکۆی «قسلان»ی ناوچه‌ی قوروه، له ۱۳ ک

باکوری قوروه و ۷ ک قسلان و له نیوان دیکانی: زیویه و شینگ جه‌عفه‌ر و قسلان دایه - قۆپی یه - سارده‌ سینه - دانیشته‌وان: ۳۱۱ - مال: ۵۶ - سوننی - کورد - ئاو: له چۆمی ئامیناوا و کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری -

ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق -
حه‌مام - پزست - لوله‌کەشی.

۲- ئاجی چای: دئی‌یه که له دیکۆی «قسلان»ی ناوچه‌ی قوروه، له ۲۰ ک باکوری
خۆره‌لاتی قوروه و ۱۰ ک قسلان و له نیوان دیکانی: قسلان و زه‌زیناوا دایه - قۆبی‌یه -
سارده سیره - دانیشتوان: ۴۰۳ - مال: ۶۷ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل،
دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج،
گلیم - رینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق - حه‌مام - پزست - لوله‌کەشی -
به‌قالی.

۳- ئه‌للا یاری: دئی‌یه که له دیکۆی «قسلان»ی ناوچه‌ی قوروه، له ۲۷ ک باکوری
خۆره‌لاتی قوروه و ۱۸ ک قسلان دایه - قۆبی‌یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۸۱ - مال:
۳۳ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و
کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و
قوتابخانه - به‌رق - ده‌رمانگاه - پزست - لوله‌کەشی.

۴- ئوچ بلاخ: دئی‌یه که له دیکۆی «قسلان»ی ناوچه‌ی قوروه، له ۴۳ ک باکوری
قوروه و ۲۳ ک قسلان و له نیوان دیکانی: مه‌ه‌دی خان و قه‌ره‌ئاغل دایه - قۆبی‌یه -
سارده سیره - دانیشتوان: ۲۸۲ - مال: ۵۰ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل،
سپیایی، دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم
- زینگا: ماشین ره - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق - لوله‌کەشی - ئاش.

۵- دیره‌کلو: دئی‌یه که له دیکۆی «قسلان»ی ناوچه‌ی قوروه، له ۴۵ ک باکوری
خۆره‌لاتی قوروه و ۳۵ ک قسلان و له نیوان دیکانی: قه‌ره‌بلاخ خان و نادرشه و قه‌رئاغل
دایه - قۆبی‌یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۴۲ - مال: ۳۲ - شیعه - تورک - ئاو: له کانیاو -
به‌ره‌هم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان:
قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق - حه‌مام - به‌قالی.

۶- زیویه: دئی‌یه که له دیکۆی «قسلان»ی ناوچه‌ی قوروه، له ۷ ک باکوری قوروه و
۵ ک قسلان و له نیوان دیکانی: قسلان و موزه‌فهره‌وا دایه - قۆبی‌یه - سارده سیره -
دانیشتوان: ۲۷۴ - مال: ۴۸ - سوننی - کورد - ئاو: له چۆم و کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل،
دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم

- زینگا: ماشین‌زهو - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق - همه‌ام - پو‌ست - لوله‌که‌شی.
 ۷- زه‌زیناوا: دئی‌یه که له دیکۆی «قسلان» ی ناوچه‌ی قورو، له ۳۴ ک باکوری خوراوا ی قورو و له ۲۰ ک قسلان و له نیوان دیکانی: نه‌لایاری و عه‌سکه‌راوا و ناجی‌چای دایه - قۆپی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۶۷ - مال: ۱۵ - شیعه - تورک و کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین‌زهو - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق - همه‌ام.

۸- شوراب حاجی: دئی‌یه که له دیکۆی «قسلان» ی ناوچه‌ی قورو، له ۲۰ ک باکوری قورو و ۱۵ ک قسلان و له نیوان دیکانی: شوراب خان و چوارگا دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۴۷۱ - مال: ۹۱ - سوننی و شیعه - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، قالیچه - زینگا: ماشین‌زهو - به‌رق - همه‌ام - پو‌ست - لوله‌که‌شی - به‌قالی - ناش - نه‌وت‌فروشی.

۹- شوراب خان: دئی‌یه که له دیکۆی «قسلان» ی ناوچه‌ی قورو، له ۳۳ ک باکوری خوراوا ی قورو و ۱۸ ک قسلان و له نیوان دیکانی: شوراب حاجی و سیلاوی دایه - قۆپی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۴۰۶ - مال: ۸۰ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین‌زهو - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق - همه‌ام - پو‌ست - لوله‌که‌شی - به‌قالی - ناش - نه‌وت‌فروشی.

۱۰- عه‌سکه‌راوا (مه‌نسوراوا): دئی‌یه که له دیکۆی «قسلان» ی ناوچه‌ی قورو، له ۳۳ ک باکوری خوراوا ی قورو و ۱۵ ک قسلان و له نیوان دیکانی: زه‌زیناوا و نه‌لایاری و مه‌هدیخان دایه - قۆپی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۳۷ - مال: ۶ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین‌زهو - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۱- قسلان: دینی ناوه‌ندی دیکۆی «قسلان» ی ناوچه‌ی قورو، له ۱۰ ک باکوری قورو و نیوان دیکانی: زیویه و سه‌ریشاوا و نه‌میناوا دایه - قۆپی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۲۱۵ - مال: ۲۱۸ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو و چۆمی محه‌للی - به‌ره‌هم:

دەغل، دانەوئىلە، سىپايى، چنارستان - شوغل: كشت و كال و ئاژەل دارى - دەسكردى ژنان: قالپچە، جاجم، گليم - زىنگا: ماشين زەو - قوتابخانە سەرەتايى و زانومايى - بەرق - دارتاشى - لولەكەشى - بەقالى - تاش - نەوت فروشى - ئاسنگەرى.

۱۲- قەرەئاغل: دىيەكە لە دىڭىزى «قىسلان»ى ناوچەى قوروه، لە ۴۵ ك باكورى قوروه و ۳۳ ك قىسلان و لە نيوان دىڭكانى: ئوچ بلاخ و ديزەكلو دايە - قۇبىيە - سارده سيزە - دانيشتوان: ۲۹۳ - مال: ۴۴ - سوننى - كورد - ئاو: لە كانياو - بەرھەم: دەغل، دانەوئىلە، سىپايى - شوغل: كشت و كال و ئاژەل دارى - دەسكردى ژنان: قالپچە، جاجم، گليم - زىنگا: ماشين زەو - مزگەوت و قوتابخانە - بەرق.

۱۳- قەرەبلاخ خان: دىيەكە لە دىڭىزى «قىسلان»ى ناوچەى قوروه، لە ۳۵ ك باكورى خۆرەلەتى قوروه و ۲۰ ك قىسلان دايە و لە نيوان دىڭكانى: نادىر شە و ديزەكلو دايە - قۇبىيە - سارده سيزە - دانيشتوان: ۵۵۶ - مال: ۱۰۲ - سوننى - كورد - ئاو: لە كانياو - بەرھەم: دەغل، دانەوئىلە، سىپايى، ترى، ميوە، چنارستان - شوغل: كشت و كال و ئاژەل دارى - دەسكردى ژنان: قالپچە، جاجم - زىنگا: ماشين زەو - مزگەوت و قوتابخانە - بەرق - لولەكەشى.

۱۴- مەھدى خان: دىيەكە لە دىڭىزى «قىسلان»ى ناوچەى قوروه، لە ۳۴ ك باكورى قوروه و ۲۰ ك قىسلان و لە نيوان دىڭكانى: عەسكەراوا و ئوچ بلاخ دايە - قۇبىيە - سارده سيزە - دانيشتوان: ۳۷۴ - مال: ۶۷ - سوننى - كورد - ئاو: لە چۆمى شور - بەرھەم: دەغل، سىپايى، دانەوئىلە - شوغل: كشت و كال و ئاژەل دارى - دەسكردى ژنان: قالپچە، جاجم، گليم - زىنگا: ماشين زەو - مزگەوت و قوتابخانە - بەرق - لولەكەشى.

۱۵- موزەففەراوا: دىيەكە لە دىڭىزى «قىسلان»ى ناوچەى قوروه، لە ۷ ك باكورى خۆرەلەتى قوروه و ۵ ك قىسلان و لە نيوان دىڭكانى: زىنويە و سىرئشاوا دايە - قۇبىيە - سارده سيزە - دانيشتوان: ۴۲۰ - مال: ۷۸ - سوننى - كورد - ئاو: لە كانياو - بەرھەم: دەغل، سىپايى، دانەوئىلە - شوغل: كشت و كال و ئاژەل دارى - دەسكردى ژنان: قالپچە، جاجم - زىنگا: ماشين زەو - مزگەوت و قوتابخانە - بەرق.

۱۶- نادىر شە: دىيەكە لە دىڭىزى «قىسلان»ى ناوچەى قوروه، لە ۴۰ ك قوروه و ۳۴ ك قىسلان و لە نيوان دىڭكانى: ئوچ بلاخ و قەرەبلاخ خان دايە - كوئىستانىيە - سارده سيزە - دانيشتوان: ۵۷۱ - مال: ۱۲۰ - سوننى - كورد - ئاو: لە كانياو - بەرھەم: دەغل، دانەوئىلە،

سپایی، ترئ - شوغل: کشت و کال و نازه‌لداری - ده‌سکردی ژنان: قالی، قالیچه - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق - لوله‌کشی - به‌قالی.

دیکوی له ک

دیکوی (له‌ک) که له ۲۱ دئ و ۲ شوینی تاییه‌ت پینکها‌توه و له باکوری ناوچه‌ی قورو دا هه‌لکه‌وتوو، زوبه‌ره‌که‌ی ۴۶۷ کم - ی چوار‌گوشه‌یه و حه‌شیمه‌تی ۶۰۷۴ که‌سه، یانی له هه‌ر کم - یکی چوار‌گوشه‌ دا ۱۳ که‌س نیشته‌جی یه. دینی (گیل‌کلو) به‌ ناوه‌ندی ئەم دیکو دانراوه، چون خیلێ کورد (له‌ک) له‌م مه‌له‌نده‌ دا نیشته‌جی بون به‌ ناوی دیکوی (له‌ک) ناو بانگی ده‌رچه. سنوری ئەم دیکویه به‌م جو‌ره‌یه:

- ۱- له باکوره‌وه به‌ ناوچه‌ی بیجار.
 - ۲- له باشوره‌وه به‌ دیکوی قسلان.
 - ۳- له خوراواوه به‌ دیکوی له‌یلاخی باکوری.
 - ۴- له خوره‌له‌ته‌وه به‌ پاریزگای (هه‌مه‌دان) وه‌ نوساوه.
- چۆمه‌کانی (شور) و (ته‌لوار) بزئ له‌ زه‌ویه‌کانی خیلێ (له‌ک) ناوی دیری ده‌که‌ن و پاشان به‌ره‌و ناوچه‌ی بیجار تی ده‌په‌رن، زه‌ویی ئەم دیکویه زۆر پز خیر و بی‌ره. سنوری دینی (گیل‌کلو) به‌م جو‌ره‌یه:

- ۱- له باکوره‌وه به‌ دینی عه‌بدو‌ل‌اوا، له‌ ناوچه‌ی بیجار.
 - ۲- له باشوره‌وه به‌ دینی (تازا‌وای گیل‌کلو).
 - ۳- له خوراواوه به‌ دیکانی (حه‌سه‌ن خان) و (جافر خان).
 - ۴- له خوره‌له‌ته‌وه به‌ دیکانی (شادی‌اوا و شو‌زاب هه‌زاره) وه‌ نوساوه.
- نزیکترین دی به‌ (گیل‌کلو) دینی (حه‌سه‌ن خان) ه ۵ ک دوره. دورترین دینش - دینی (عه‌ره‌بشایه) ۲۵ ک دوره.
- زینگای و بان: زینگای فه‌رعی (قوروه) (بیجار) به‌ دیکوی (له‌ک) دا ده‌روا و بووه‌ته‌ هو‌ی به‌وه‌ندی زۆرت‌ری دیکان به‌ ناوه‌ندی دیکو و به‌ شاری قوروه وه، له‌م ۲۱ دئ یه‌ دینێ زینگای ئیسفالت (قیه‌تاو) ۱۵ دینی زینگای خاکی، ۲ دینی زینگای سه‌له‌ته‌ یان هه‌یه.
- ناوی دیکانی به‌ ریزی ئەلف و بی به‌م جو‌ره‌یه:

۱- ته‌حمه‌داوای باش: دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک» ی ناوچه ی قورو، له ۶۸ ک باکوری خوراوی قورو و ۲۱ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: عه‌ره‌بشا و نیازبلاغ دایه - کویستانی‌یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۳۲۱ - مال: ۵۵ - سوننی و شیعه - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلنه - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، جاجم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - حه‌مام - لوله‌کشی - به‌قالی - ئاش - به‌رق.

۲- تازاوای گیلکلو: دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک» ی ناوچه ی قورو، له ۳۵ ک باکوری خوراوی قورو و له ۶ ک گیلکلو دایه. دئی کۆن بووه، به‌لام ئیستا که چۆنه و له لاه ده‌کیلدری.

۳- جه‌عفر: دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک» ی ناوچه ی قورو، له ۴۲ ک باکوری خوراوی قورو و ۷ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: حه‌سه‌ن خان و فه‌ره‌اداوا و مه‌نتش دایه - ته‌پۆلکه‌یی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۳۵۷ - مال: ۶۶ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلنه - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - حه‌مام - لوله‌کشی - فروشگای هاویاری - نه‌وت فروشی - به‌قالی - ئاسنگه‌ری - به‌رق.

۴- چه‌مه‌قلوی شه‌یدا: دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک» ی ناوچه ی قورو، له ۶۰ ک باکوری خوراوی قورو و ۲۰ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: نه‌جه‌فاوا شه‌میراوا دایه - کویستانی‌یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۵۵۳ - مال: ۸۶ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلنه، سپیایی، چنارستان، میوه - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌کشی - قه‌ساری - به‌رق.

۵- حوسه‌یناوا: دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک» ی ناوچه ی قورو، له ۴۸ ک باکوری قورو و له ۱۰ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: فیروزاوا و عه‌به‌دولاوا دایه - قۆپی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۴۳ - مال: ۳۵ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلنه - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌کشی - حه‌مام - به‌رق.

۶- حه‌سه‌ن خان: دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک» ی ناوچه ی قورو، له ۴۰ ک خوراوی

قورو و ۵ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: جه‌فەر و گیلکلو دایه - قوپی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۶۵۶ - مال: ۱۰۳ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل، توتن - شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه‌ی سهره‌تایی و زانومایی - لوله‌کشی - به‌قالی - ئاش - به‌رق - قوتابخانه‌ی شبانه‌روزی - به‌زیز "مه‌لا ناهر نه‌زه‌غ" دهرس ویز و پینش نویژی ئهم دئی‌یه.

۷- سیلاو: دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک» ی ناوچه‌ی قورو، له ۲۸ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۳ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: مهنه‌ش و شوراب خانه دایه - قوپی یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۴۵۷ - مال: ۸۰ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌کشی - به‌قالی - ئاش - به‌رق.

۸- (شوکرآوا) چراغاوا: دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک» ی ناوچه‌ی قورو، له ۴۹ ک خوراوی قورو و ۸ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: حوسه‌یناوا و عه‌بدولاوا دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۳۵۷ - مال: ۶۸ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌کشی - به‌قالی - ئاش - به‌رق.

۹- شادیاوا: دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک» ی ناوچه‌ی قورو، له ۴۷ ک خوراوی قورو و ۶ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: عه‌بدولاوا و شوراب هه‌زاره دایه - کویستانی یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۱۵۰ - مال: ۲۵ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌کشی - به‌رق - مه‌لا عه‌لی فه‌یزی خه‌لکی شونی یانه دهرس ویز و پینش نویژی ئهم دئی‌یه.

۱۰- شوژاب هه‌زاره: دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک» ی ناوچه‌ی قورو، له ۳۵ ک خوراوی قورو و ۱۰ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: شادیاوا و گزل قایه دایه - ته‌پۆلکه‌یی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۳۱۷ - مال: ۵۴ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی، یونجه - شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری - ده‌سکردی ژنان:

قالی، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌کشی - به‌قالی - حه‌مام - ناسنگه‌ری - به‌رق.

۱۱- عه‌باساوا: دئی کۆن بوه به‌لام ئیستا چۆله و له لاهه ده‌کیلدری.

۱۲- عه‌زه‌ب شا: دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک»ی ناوچهی قورو، له ۵۵ ک خۆراوای قورو و ۲۵ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: نه‌حه‌داوای باش و موحه‌مه‌د سالح دایه - قۆبی یه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۲۷ - مال: ۴ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو (له‌ب‌شور) - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۳- عه‌بدو‌ل‌اوا: دئی‌یه که له دیکۆی «له‌ک»ی ناوچهی قورو، له ۴۰ ک باکوری خۆراوای قورو و ۵ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: جه‌فه‌ر و گیلکلو دایه - قۆبی یه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۶۵۶ - مال: ۱۰۳ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی، توتن - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌کشی - به‌قالی - ئاش - به‌رق.

۱۴- فیروزاوا: دئی‌یه که له دیکۆی «له‌ک»ی ناوچهی قورو، له ۴۶ ک باکوری خۆراوای قورو و ۶ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: شادیاوا و چراغاوا و گیلکلو دایه - ته‌پۆلکه‌یی یه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۲۵۷ - مال: ۴۱ - سوننی - کورد - ئاو: له چۆم و کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌کشی - به‌قالی - ئاش - به‌رق.

۱۵- فه‌ره‌اداوا: دئی‌یه که له دیکۆی «له‌ک»ی ناوچهی قورو، له ۴۹ ک باکوری خۆراوای قورو و ۹ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: عبا‌ساوا و نه‌جه‌فاوا و گیلکلو دایه - ته‌پۆلکه‌یی یه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۱۷۱ - مال: ۳۱ - سوننی - کورد - ئاو: له چۆم - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت - نیروی ئینتزامی - لوله‌کشی - به‌قالی - به‌رق.

۱۶- که‌مال‌اوا: موحه‌مه‌د سالح: دئی‌یه که له دیکۆی «له‌ک»ی ناوچهی قورو، له ۵۲ ک باکوری خۆراوای قورو و ۱۲ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: موحه‌مه‌د سالح و

چراغاوا و گیلکلو دایه - قوپی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۴۷ - مال: ۲۶ - سوننی - کورد - ئاو: له چوم و کانیاو - به‌ردهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلنه - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - لوله‌کشی - به‌رق.

۱۷- گزلقایه: دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک»ی ناوچهی قورو، له ۵۵ ک باکوری خورده‌لاتی قورو و ۱۵ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: نیازبلاغ و سوراب هه‌زاره دایه - قوپی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۹۳ - مال: ۳۰ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ردهم: ده‌غل، دانه‌ویلنه، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - به‌رق.

۱۸- گیلله‌لی (گیلکو): دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک»ی ناوچهی قورو، له ۴۱ ک باکوری قورو و نیوان دیکانی: هه‌سه‌ن خان و عه‌بدولاوا دایه - ته‌پۆلکه‌یی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۵۶۴ - مال: ۱۰۱ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ردهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلنه - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - هه‌مام - لوله‌کشی - فروشگای هاوراری - نیروی ئیتتیزامی - نه‌وت فروشی - به‌قالی - ئاش - به‌رق، مه‌لا سلیمانی سه‌رده‌شتی ده‌رس وێژ و پینش نوێژی ته‌م دئی‌یه.

۱۹- مامه‌ سه‌اله (موحه‌مه‌د صالح): دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک»ی ناوچهی قورو، له ۴۹ ک قورو و ۸ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: که‌مالاوا و فیروزاوا و عه‌ربشا دایه - کویتانی‌یه - سارده‌سیره - دانیشتوان: ۴۹ - مال: ۱۰ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ردهم: ده‌غل، دانه‌ویلنه، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - لوله‌کشی - به‌رق.

۲۰- مه‌ته‌ش: دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک»ی ناوچهی قورو، له ۴۹ ک باکوری خوراوا قورو و ۸ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: ملیکاوا و جه‌عفر و سیلاوا دایه - ته‌پۆلکه‌یی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۸۳ - مال: ۳۴ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو و چومی یا‌لفوزئاغاج - به‌ردهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلنه - شوغل: کشت و کال و ناژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگه‌وت و قوتا‌بخانه - لوله‌کشی - به‌قالی - به‌رق.

۲۱- مه‌له‌کاوا: دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک» ی ناوچه ی قورو، له ۵۰ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۰ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: عه‌باساوا و مه‌نته‌ش دایه - گوزایی یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۴۲۷ - مال: ۸۳ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو و چۆمی یالغوزئاغاج - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - هه‌مام - ده‌رمانگا - لوله‌که‌شی - به‌قالی - ئاش - به‌رق.

۲۲- نه‌جه‌فاوا: دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک» ی ناوچه ی قورو، له ۵۲ ک قورو و ۱۵ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: چه‌مه‌قلو - فهره‌اداوا دایه - کویستانی‌یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۲۰۸ - مال: ۳۵ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - نه‌وت فروشی - به‌قالی - به‌رق.

۲۳- نیازبلاغ: دئی‌یه که له دیکوی «له‌ک» ی ناوچه ی قورو، له ۵۷ ک باکوری قورو و ۱۷ ک گیلکلو و له نیوان دیکانی: گزل‌قایه و نه‌حه‌داوا ی باش دایه - قۆبی یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۴۳۵ - مال: ۷۱ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - مامان - هه‌مام - لوله‌که‌شی - نه‌وت فروشی - ئاش - به‌رق.

له یلاخی باکوری

دیکۆی (له یلاخی) باکوری له ۲۶ دنی پینکها توه و له باکوری خوزاواي قورو دایه زوبه‌ره که‌ی ۴۸۲/۵ ک - ی چوار گۆشه‌یه و هه‌شیمه‌تی ۷۰۷۳ که‌سه، یانی له هه‌ر کم - یکی چوار گۆشه‌ی ۱۴/۶۵ که‌س نیشه‌جی یه. دنی (بله‌ده‌ستی) به ناوه‌ندی ئەم دیکۆ دانراوه. سنوری له یلاخی باکوری به‌م جۆره‌یه:

۱- له باکوره‌وه به دیکۆی (خه‌سراوا)ی ناوچه‌ی بیجار.

۲- له باشوره‌وه به دیکۆی (دینگولان).

۳- له خوزاواوه به دیکۆی (قوزوچا) و به ناوچه‌ی سنه.

۴- له خۆره‌ه‌لاته‌وه به دیکۆی (له‌ک) و دیکۆی (خه‌سراوا)ی بیجاره‌وه نوساوه.

دنی (بله‌ده‌ستی) چون له سه‌ر شه‌قامی (فه‌رعی) (دنی گولان) بۆ بیجار و حوسه‌یناواي سنه‌ دا هه‌لکه‌وتوه و دیکانی ده‌وره‌ری به ئاسانی ده‌توانن له‌م زینگاهه‌ په‌یوه‌ندی خۆیان به ناوه‌ندی دیکۆی و شاری قورو وه‌ بگرن. به ناوه‌ندی ئەم دیکۆ دانراوه، سنوری دیکۆی بله‌ده‌ستی به‌م جۆره‌یه:

۱- له باکوره‌وه به دیکانی (قولقوله) و (بریاخان).

۲- له باشوره‌وه به دنی (کاکه‌جو).

۳- له خوزاواوه به دنی (قوچم).

۴- له خۆره‌ه‌لاته‌وه به دیکانی (ئاخی که‌مال) و (قشلاخی خواکه‌ره‌م) وه نوساوه.

خاکی ئەم دنی زۆر به‌ بزشت و چاکه‌ به‌لام به‌ داخه‌وه وه‌ک زۆریه‌ی دیکانی (کوردستان) به‌ هۆی که‌م ته‌رخه‌می (لنی پرسراوان)ی ولات به‌ی به‌ره‌م و به‌ره‌ ماوه‌ته‌وه، قسه‌ره و له‌ به‌ر و نسته‌واوه‌ته‌وه. ئەم مه‌له‌به‌نده‌ که‌ گولی سه‌ر ته‌لی ولاته‌، هه‌مو به‌سته‌ خاکیکی پز له‌ گه‌وه‌ری هاته‌، ناوی به‌ ناویانگی له‌یلاخه‌، باخی پز به‌ر و گه‌شی ناوشاخه‌.

تا دینگولان ۳۰ ک - ه و تا قورو ۷۰ ک - ه، نزیکه‌ترین دی به‌ (بله‌ده‌ستی) دنی (کاکه‌جو) یه‌ ۸ ک دوره - دورترین دینش دنی (سه‌راو شاره‌کی سه‌رئ) یه‌ ۳۹ ک دوره. له‌م ۲۶ دنی یه - ۸ دنی زینگای ئیسفااته - ۱۳ دنی زینگای خاکی - ۵ دنی زینگای پساده‌ زه‌وی هه‌یه.

ناوی دیکانی به‌ ریزی ته‌لف و به‌ی به‌م جۆره‌یه:

۱- ناخی که مال: دئییه که له دیکوی «له یلاخی باکوری» ناوچه ی قورو، له ۷۰ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۲ ک بله دهستی و له نیوان دیکانی: کاکه جو و قسلاخی خواکرم دایه - داوینیه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۳۷ - مال: ۴۳ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه وینله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و نازهل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگ: ماشین زه و مزگهوت و قوتابخانه - ناش - ناسنگه ری - بهرق.

۲- نه میراوی: دئییه که له دیکوی «له یلاخی باکوری» ناوچه ی قورو، له ۷۵ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۷ ک بله دهستی و له نیوان دیکانی: نه میناوا و زه فدر اوا دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۱۸ - مال: ۳۷ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه وینله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و نازهل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگ: ماشین زه و مزگهوت و قوتابخانه - ددان پزشک - بهرق.

۳- بایه: دئییه که له دیکوی «له یلاخی باکوری» ناوچه ی قورو، له ۸۳ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۳ ک بله دهستی و له نیوان دیکانی: قوچه م و قهلا پولاً دایه - داوینیه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۳۹ - مال: ۲۵ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه وینله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و نازهل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم - زینگ: ماشین زه و مزگهوت و قوتابخانه - بهرق.

۴- بریاخان: دئییه که له دیکوی «له یلاخی باکوری» ناوچه ی قورو، له ۸۵ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۰ ک بله دهستی و له نیوان دیکانی: قولقوله و قسلاخی خواکرم دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۹۳ - مال: ۲۹ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه وینله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و نازهل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگ: ماشین زه و مزگهوت و قوتابخانه - ناش - بهرق.

۵- بله دهستی: دینی ناوهندی دیکوی «له یلاخی باکوری» ناوچه ی قورو، له ۷۰ ک باکوری خوراوی و له نیوان دیکانی: قولقوله و کاکه جو دایه - ته پؤلکه بی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۸۷۷ - مال: ۱۷۴ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه وینله - شوغل: کشت و کال و نازهل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگ: ماشین زه و مزگهوت و قوتابخانه ی سهره تایی و زانومایی - دهفته ری جیهاد - پاسگا -

مامانی - حه‌مام - دهرمانگا - پزست - لوله‌که‌شی - به‌رق - فروشگای هاویاری -
 نه‌وت فروشی - به‌قالی - قه‌ساوی - ناش - ده‌فته‌ری ژن ماره‌بزی.

۶- به‌گه‌جان: دئی‌یه که له دیکۆی «له‌یلاخی باکوری» ناوچه‌ی قوروه، له ۵۸ ک
 باکوری خۆراوای قوروه و ۱۲ ک بله‌ده‌ستی و له نیوان دیکانی: تازاوا و ته‌لوار دایه -
 قۆبی یه - سارده سیزه - دانیش‌توان: ۷۹۴ - مال: ۱۲۸ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو -
 به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلنه، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان:
 قالپچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - مریشکداری - حه‌مام -
 فروشگای هاویاری - قه‌ساوی - ناش - به‌رق.

۷- تیله‌کو: دئی‌یه که له دیکۆی «له‌یلاخی باکوری» ناوچه‌ی قوروه، له ۸۷ ک باکوری
 خۆراوای قوروه و ۱۷ ک بله‌ده‌ستی و له نیوان دیکانی: شکر‌یلاخی و شه‌میراوا دایه -
 گۆزایی یه - سارده سیزه - دانیش‌توان: ۱۶۲ - مال: ۲۷ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو -
 به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلنه، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان:
 قالپچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - مامانی - به‌رق - قه‌ساوی
 - ئاسنگه‌ری - ناش.

۸- تازاوا ی گامیش‌شان: دئی‌یه که له دیکۆی «له‌یلاخی باکوری» ناوچه‌ی قوروه، له
 ۶۰ ک باکوری خۆراوای قوروه و ۱۸ ک بله‌ده‌ستی و له نیوان دیکانی: به‌گه‌جان و خان‌اوا
 دایه - قۆبی یه - سارده سیزه - دانیش‌توان: ۳۰۹ - مال: ۶۱ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو -
 به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلنه، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان:
 قالپچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - مریشکداری - حه‌مام -
 دهرمانگا - ددان‌پزشک - پزست - ته‌له‌یفون - ئاسنگه‌ری - به‌قالی - به‌رق - لوله‌که‌شی.

۹- کانی درپژ (چشمه‌دراز): دئی‌یه که له دیکۆی «له‌یلاخی باکوری» ناوچه‌ی
 قوروه، له ۹۱ ک باکوری خۆراوای قوروه و ۲۱ ک بله‌ده‌ستی و له نیوان دیکانی: نه‌قارخان
 و قه‌لاگا دایه - قۆبی یه - سارده سیزه - دانیش‌توان: ۲۰۰ - مال: ۲۹ - سوننی - کورد - ئاو:
 له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلنه - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری -
 ده‌سکردی ژنان: قالی، قالپچه - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌که‌شی -
 به‌رق.

۱۰- خان‌اوا: دئی‌یه که له دیکۆی «له‌یلاخی باکوری» ناوچه‌ی قوروه، له ۶۹ ک

باکوری خوراوی قورو و ۱۷ ک بله دهستی و له نیوان دیکانی: قشلاخی خواکه رهم و تازاوی گامیشان دایه - داوینته یه - سارده سیزه - دانیشتون: ۱۵۷ - مال: ۲۶ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه وینله - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زهو - مزگهوت و قوتابخانه - لوله کهشی - بهرق.

۱۱- دهوله تاوا: دئی یه که له دیکوی «له یلاخی باکوری» ناوچه ی قورو، له ۸۴ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۴ ک بله دهستی و له نیوان دیکانی: نه قاره خان و سی و سنی مهرد دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیزه - دانیشتون: ۵۵ - مال: ۸ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه وینله - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، مهوج، گلیم - زینگا: ماشین زهو - مزگهوت و قوتابخانه - لوله کهشی - بهدقالی - بهرق.

۱۲- سالاراوا (کانی مهژ): دئی یه که له دیکوی «له یلاخی باکوری» ناوچه ی قورو، له ۸۹ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۹ ک بله دهستی و له نیوان دیکانی: قه لاگا و شایلاخی دایه - کونستان یه - سارده سیزه - دانیشتون: ۱۴۵ - مال: ۲۵ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه وینله - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، مهوج، گلیم - زینگا: ماشین زهو - مزگهوت و قوتابخانه - لوله کهشی - بهرق.

۱۳- سپی و سنی مهرد: دئی یه که له دیکوی «له یلاخی باکوری» ناوچه ی قورو، له ۷۹ ک باکوری خوراوی قورو و ۹ ک بله دهستی و له نیوان دیکانی: قه لاگا و دهوله تاوا و گامیشان دایه - ته پۆلکه یی یه - سارده سیزه - دانیشتون: ۱۴۸ - مال: ۲۵ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه وینله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، مهوج، گلیم - زینگا: ماشین زهو - مزگهوت و قوتابخانه - لوله کهشی - بهرق.

۱۴- سهراوشه هره ک سه رنجی: دئی یه که له دیکوی «له یلاخی باکوری» ناوچه ی قورو، له ۱۰۶ ک باکوری خوراوی قورو و ۳۹ ک بله دهستی و له نیوان دیکانی: سهیران و شههرک خوار ی دایه - قوپی یه - سارده سیزه - دانیشتون: ۳۰۳ - مال: ۵۴ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه وینله - شوغل: کشت و کال و

ناژهل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، مهوج، گلیم - زیگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتاخانه - نهوت فروشی - ناش - بهرق.

۱۵- شابلاخی (کانی گهوره): دئییه که له دیکوی «له یلاخی باکوری» ناوچه ی قورو، له ۹۷ ک باکوری خوراوی قورو و ۲۷ ک بله دهستی و له نیوان دیکانی: تيله کۆ و خودالان و سالاروا دایه - داوینه یه - سارده سیره - دانیشتون: ۳۳۴ - مال: ۶۴ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه وینله - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، مهوج، گلیم - زیگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتاخانه - لوله کەشی - بهرق.

۱۶- شهیدا: دئییه که له دیکوی «له یلاخی باکوری» ناوچه ی قورو، له ۷۴ ک باکوری خوراوی قورو و ۲۰ ک بله دهستی و له نیوان دیکانی: چه مقه لو شهیدا و نیاز دایه - داوینه یه - سارده سیره - دانیشتون: ۱۲۷ - مال: ۲۰ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه وینله - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، مهوج، گلیم - زیگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتاخانه - بهرق.

۱۷- زه فهراوا: دئییه که له دیکوی «له یلاخی باکوری» ناوچه ی قورو، له ۶۴ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۴ ک بله دهستی و له نیوان دیکانی: خانوا و میراوا دایه - کونستانی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۱۲۳ - مال: ۲۰ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه وینله، سپیایی، چنارستان - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - دهسکردی ژنان: قالی، قالیچه - زیگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتاخانه - لوله کەشی - دهرمانگا - ناش - بهرق.

۱۸- عه لیاوی لوچ: دئییه که له دیکوی «له یلاخی باکوری» ناوچه ی قورو، له ۸۰ ک باکوری خوراوی قورو و ۲۱ ک بله دهستی و له نیوان دیکانی: تازاوا و گامیشان دایه - قوپی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۲۸۹ - مال: ۴۸ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو و کاریز - بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه وینله، چنارستان - شوغل: کشت و کال و ناژهل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، مهوج، گلیم - زیگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتاخانه - لوله کەشی - دهرمانگا - حه مام - دارتاشی - به قالی - قه ساوی - ناش - بهرق.

۱۹- قوچه م: دئییه که له دیکوی «له یلاخی باکوری» ناوچه ی قورو، له ۶۴ ک باکوری خوراوی قورو و ۱۲ ک بله دهستی و له نیوان دیکانی: بایه، موبارکاوا دایه -

گوزایی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۵۹ - مال: ۶۰ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیوا - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، قالیچه - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۲۰- قولقوله: دئی‌یه که له دیکوی «له‌یلاخی باکوری» ناوچه‌ی قوروه، له ۸۰ ک باکوری خوراوی قوروه و ۱۰ ک بله‌ده‌ستی و له نیوان دیکانی: بایه و بریاخان دایه - کونیستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۰۵ - مال: ۴۳ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیوا - به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - مامایی - پو‌ست - به‌رق.

۲۱- قه‌لاگا: دئی‌یه که له دیکوی «له‌یلاخی باکوری» ناوچه‌ی قوروه، له ۷۷ ک باکوری خوراوی قوروه و ۸ ک بله‌ده‌ستی و له نیوان دیکانی: سی‌وسن مه‌رد و سالاراوا دایه - کونیستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۵۹ - مال: ۲۹ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیوا - به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌کەشی - مریشکداری - به‌رق.

۲۲- قشلاخی خواکه‌زه‌م: دئی‌یه که له دیکوی «له‌یلاخی باکوری» ناوچه‌ی قوروه، له ۸۳ ک باکوری خوراوی قوروه و ۱۳ ک بله‌ده‌ستی و له نیوان دیکانی: خاناوا و بریاخان دایه - کونیستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۳۱۱ - مال: ۴۵ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیوا - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌کەشی - ده‌رمانگا - به‌قالی - قه‌ساوی - چایخانه - ته‌عمیرگای ماشین - ئاش - به‌رق.

۲۳- کاکه‌جۆ: دئی‌یه که له دیکوی «له‌یلاخی باکوری» ناوچه‌ی قوروه، له ۶۲ ک باکوری خوراوی قوروه و ۴ ک بله‌ده‌ستی و له نیوان دیکانی: بله‌ده‌ستی و به‌گه‌جان دایه - قوپی‌یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۵۵۶ - مال: ۷۱ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیوا - به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی، توتن - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تای، زانومایی - ده‌رمانگا - لوله‌کەشی - نه‌وت فروشی - قه‌ساوی - ئاش - به‌رق.

۲۴- موباره‌کاوا ی ئاسنگه‌ران: دئی‌یه که له دیکوی «له‌یلاخی باکوری» ناوچه‌ی

قوروه، له ۶۰ ک باکوری خوراوای قوروه و ۵ ک بله‌دهستی و له نیوان دینکانی: بله‌دهستی و قوچهم و کایی‌وشه دایه - قوپی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۶۴ - مال: ۲۹ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالی، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین رهو - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌که‌شی - به‌رق.

له یلاخی باشوری

دیکوی (له یلاخی باشور) له ۳۳ دئ پیکهاتوه و له باشوری خوراوی قوروه دا هه لکه وتوه و زوبه ره که ی ۴۱۴ ک - ی چوار گوشه یه و هه شیمه تی ۱۶۹۳۰ که سه، یانی له هه ر کم - یکی چوار گوشه دا ۴۰/۸۹ که سه نیشته جی، سنوری له یلاخی باکوری به م جوړه یه:

۱- له باکوره وه به دیکوکانی (قوزوچا) و (دینگولان).

۲- له باشوره وه به ناوچه ی سه نقوز کولیایی کرماشان و دیکوی موژه ژی ناوچه ی سنه.

۳- له خوراواوه به دیکوی (سه لواتاوا) و (نه زان) ی ناوچه ی سنه.

۴- له خوره لاتنه وه به دیکوی (په نجه عدلی) یه وه نوساوه.

دیی (بلواناوا) که له سه ر شه قامی (قیره تاوی) (دینگولان) بۆ (موژه ژ) دایه و هه شیمه تی ۳۰۹۷ که سه، به ناوه ندی ثم دیکو دانراوه و سنوری به م جوړه یه:

۱- له باکوره وه به دیکانی (کلکه) و (مله).

۲- له باشوره وه به دیکانی (به کراوا) و (غولاماوا).

۳- له خوراواوه به دیکانی (سه را و دومهل) و (زامل) و (مه یموناوا).

۴- له خوره لاتنه وه به دیکانی (قادرمدز) و (گورگانه) و (گردی میرانی سه ری) وه

نوساوه.

(بلواناوا) تا (دینگولان) ۱۸ کم - ه و تا شاری قوروه ۵۸ کم - ه.

نزیکتیرین دئ به (بلواناوا) دیی (کلکه) یه به ماوه ی ۲ ک، دورترین دیش، دیی

(میانگور) ان، به ماوه ی ۲۰ کم.

مه لیه نده له یلاخ: مه لیه ندیکی کویستانی، ناو و هه وا سافی، له وه ز خو شه، زه وی ثم

مه لیه نده بۆ کشت و کال، زور به بزشت و پیت و به ره که ته، بۆ ناژه ل داریش زور به که لک و

به هره یه.

شو غلی خه لکی ثم مه لیه نده کشت و کال و ناژه ل داری یه - زمانیان کوردی سۆرانی یه،

مه زه بیان (شافعی) یه، خه لکی له یلاخ بۆ دینداری و پایه بندی به بیز و بزوا ی دینی،

په یره وی له قوزتان و به رنامه ی شیرینی، گوئ دان به وته ی پیشه وایان ثانی، زوشتین به

شوینی پیغه مبه ری خو شه ویستی ناخر زه مانا، ناویانگی باشیان دنیای بز کرده -

نه‌تو‌یسانی دین و گه‌لیان و ژ‌کردوه.

ناوی دینکائی به ریزی ئەلف و بی به‌م جو‌ره‌یه:

۱- بلواناوا: دئی‌یه که له دینکۆی «له‌یلاخی باشوری»‌ی ناوچهی قورو، له ۵۸ ک خۆراوا‌ی قورو و له نیوان دینکائی: سرنجیانه و هه‌واریان و له سه‌ره‌شە قامی قیره‌تاوی (دینگولان) سه‌نه‌دایه - کو‌یستانی یه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۳۰۹۷ - مال: ۵۸۶ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژەل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم - قوتابخانه‌ی ناوه‌ندی سه‌ره‌تایی و زانومایی - پاسگا - هه‌مام - ددان پزشک - پزست - ده‌رمانگا - ته‌له‌یفون - لوله‌که‌شی - به‌رق - دار‌تاشی - فروش‌گای هاویاری - نه‌وت فروشی - به‌قالی - ته‌عمیرگای ماشین - ئاش.

۲- به‌کراوا: دئی‌یه که له دینکۆی «له‌یلاخی باشوری»‌ی ناوچهی قورو، له ۹ ک خۆراوا‌ی قورو و ۴ ک بلوانا و له نیوان دینکائی: بلوانا و گردی میرانی سه‌رئ دایه - داوینته یه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۲۸۶ - مال: ۴۸ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژەل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زیگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌که‌شی - به‌رق.

۳- باشماخ: دئی‌یه که له دینکۆی «له‌یلاخی باشوری»‌ی ناوچهی قورو، له ۵۲ ک خۆراوا‌ی قورو و ۱۵ ک بلوانا و له نیوان دینکائی: به‌رده‌زه‌ش و جوامیراوا دایه - داوینته یه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۱۴۲۶ - مال: ۲۶۸ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی، ترئ، میوه - شوغل: کشت و کال و ئاژەل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زیگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی و زانومایی - فروش‌گای هاویاری - نه‌وت فروشی - به‌رق.

۴- به‌رده‌زه‌شه: دئی کۆن بوه‌ ئیستا لاوه‌ ده‌کیلدرئ.

۵- تازاوا‌ی چراغاوا: دئی‌یه که له دینکۆی «له‌یلاخی باشوری»‌ی ناوچهی قورو، له ۴۸ ک خۆراوا‌ی قورو و ۱۶ ک بلوانا و له نیوان دینکائی: دینگولان و چراغاوا دایه - ده‌شتایی یه - سارده‌سیره - دانیش‌توان: ۳۳۶ - مال: ۵۷ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژەل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زیگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق - نه‌وت فروشی -

ناش - ئاسنگه‌ری.

۶- جوامیراوا (جوانمرد آباد): دئییه که له دیکوی «له یلاخی باشوری»ی ناوچهی قوروه، له ۴۹ ک خوراوی قوروه و ۱۷ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: مه‌جیداوا باشماخ دایه - داوینته‌یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۳۱۱ - مال: ۵۹ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی، میوه - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - حه‌مام - لوله‌کشی - به‌رق - دارتاشی - به‌قالی - قه‌ساوی - چایخانه - ناش - ئاسنگه‌ری.

۷- چراغاوا: دئییه که له دیکوی «له یلاخی باشوری»ی ناوچهی قوروه، له ۵۵ ک خوراوی قوروه و ۱۳ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: سیس، سرنجانه و تازاوا دایه - داوینته‌یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۵۵۴ - مال: ۱۰۸ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - حه‌مام - لوله‌کشی - دارتاشی - به‌قالی - قه‌ساوی - چایخانه - دارتاشی - به‌رق - ناش - ئاسنگه‌ری.

۸- زامل: دئییه که له دیکوی «له یلاخی باشوری»ی ناوچهی قوروه، له ۶۴ ک خوراوی قوروه و ۱۸ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: ئه‌شکه‌وتان و گه‌زگه‌زاره‌ خواری دایه - کویستانی‌یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۳۰۷ - مال: ۶۳ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌کشی - به‌رق.

۹- سه‌رواله: دئییه که له دیکوی «له یلاخی باشوری»ی ناوچهی قوروه، له ۶۶ ک خوراوی قوروه و ۱۸ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: هندی‌بلاغ، نیس و به‌همه‌ناوا دایه - کویستانی‌یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۴۵۶ - مال: ۸۱ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌کشی - دارتاشی - ناش - به‌قالی - قه‌ساوی - به‌رق.

۱۰- سیس: دئییه که له دیکوی «له یلاخی باشوری»ی ناوچهی قوروه، له ۵۷ ک خوراوی قوروه و ۱۶ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: بلوانا و به‌همه‌ناوا دایه - قوپی‌یه - سارده‌سیره - دانیشتون: ۱۴۹۰ - مال: ۲۹۱ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌رهم:

ده‌غل، دانه‌ویلنه سپیایی، توتن، ترئ، هه‌نگوین - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زیگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌کەشی - به‌رق - نه‌وت فروشی - فروشگای هاویاری - ده‌رمانگا - چایخانه.

۱۱- سهرنجیانه: دئی‌یه که له دیکوی «له‌یلاخی باشوری»ی ناوچه‌ی قورو، له ۵۰ ک خوراوی قورو و ۷ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: دینگولان و بلواناوا دایه - قۆپی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۱۳۴۹ - مال: ۲۷۴ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلنه، سپیایی، توتن - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زیگا: ماشین زه‌و قیره‌تاو - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌کەشی - به‌رق - حه‌مام.

۱۲- سورال: دئی‌یه که له دیکوی «له‌یلاخی باشوری»ی ناوچه‌ی قورو، له ۶۲ ک خوراوی قورو و ۲۱ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: سه‌راودوکه‌ل، هندی بلاغ و سیس دایه - کویتانی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۱۹۷ - مال: ۳۲ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلنه، سپیایی، توتن، ترئ، قه‌یسی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زیگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌کەشی - حه‌مام - پۆست - به‌رق - دارتاشی - نه‌وت فروشی - به‌قالی - قه‌ساوی - ناش.

۱۳- سه‌راودوکه‌ل: دئی‌یه که له دیکوی «له‌یلاخی باشوری»ی ناوچه‌ی قورو، له ۶۳ ک خوراوی قورو و ۱۹ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: سورال و زامل و گه‌زگه‌زاره‌ی خواری و کلکه دایه - کویتانی یه - سارده سیره - دانیشتون: ۲۵۷ - مال: ۲۷ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلنه - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زیگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - پۆست - به‌قالی.

۱۴- شیخ حه‌یده‌ر: دئی کۆن بو، به‌لام ئیستا لا له‌وه ده‌کیلدری.

۱۴- شاجۆ: دئی‌یه که له دیکوی «له‌یلاخی باشوری»ی ناوچه‌ی قورو، له ۵۰ ک خوراوی قورو و ۱۳ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: گورگانه و گردی میرانی سه‌ری دایه - داوینه‌یه - سارده سیره - دانیشتون: ۳۵۵ - مال: ۶۹ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌هم: ده‌غل، دانه‌ویلنه، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان:

قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - پزست - لوله‌کشی - به‌قالی - به‌رق.

۱۵- صادق‌اوا: دئی‌یه که له دیکوی «له‌یلاخی باشوری» ی ناوچهی قوروه، له ک خوراوی قوروه و ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: قادرمه‌ز و که‌بودخانی خوارئ دایه - قزپی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۴۸۳ - مال: ۸۹ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - ده‌ره‌مام - ده‌ره‌مانگا - لوله‌کشی - پزست - به‌قالی - ئاسنگه‌ری - ئاش - به‌رق.

۱۶- غولاماوا: دئی‌یه که له دیکوی «له‌یلاخی باشوری» ی ناوچهی قوروه، له ۶۹ ک خوراوی قوروه و ۱۱ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: به‌کراوا و بلواناوا و مه‌یموناوا دایه - کویتسانی‌یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۸۱ - مال: ۱۶ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویلله - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۷- قادرمه‌ز: دئی‌یه که له دیکوی «له‌یلاخی باشوری» ی ناوچهی قوروه، له ۵۵ ک خوراوی قوروه و ۱۲ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: گورگانه و مله دایه - قزپی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۴۵۵ - مال: ۹۱ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی، توتن - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - پزست - به‌رق - فروشگای هاویاری - نه‌وت فروشی - قه‌ساوی - ئاش - به‌رق.

۱۸- کانی شاقولی: دئی‌یه که له دیکوی «له‌یلاخی باشوری» ی ناوچهی قوروه، له ۵۰ ک خوراوی قوروه و ۱۶ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: مراداوا و گردی میران خوارئ دایه - داوینته‌یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۱۴ - مال: ۴۱ - سوننی - کورد - ئاو: له کانیاو - به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مه‌وج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق.

۱۹- که‌بودخانی خوارئ: دئی‌یه که له دیکوی «له‌یلاخی باشوری» ی ناوچهی قوروه، له ۴۰ ک خوراوی قوروه و ۱۵ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: صادق‌اوا و به‌رده‌زه‌ش دایه - گوزایی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۱۹ - مال: ۲۱ - سوننی - کورد -

ناو: له چۆمی کاکوی و کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی، توتن - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مەوج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - مامانی - حەمام - ده‌رمانگا - لوله‌که‌شی - به‌قالی - نه‌وت فروشی - ئاسنگه‌ری - ناش - به‌رق.

۲۰- کلکه: دئی‌یه که له دیکۆی «له‌یلاخی باشوری» ی ناوچه‌ی قورو، له ۵۳ ک خوراوی قورو و ۵ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: سرنجیانه، مله‌ دایه - داوینته یه - سارده‌سیره - دانیشتوان: ۱۱۴ - مال: ۲۱ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مەوج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - به‌رق - نه‌وت فروشی - ناش.

۲۱- گه‌زگه‌زاری سه‌ری: دئی‌یه که له دیکۆی «له‌یلاخی باشوری» ی ناوچه‌ی قورو، له ۷۸ ک خوراوی قورو و ۲۰ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: گه‌زگه‌زاری خواری و میانگۆزان دایه - کوستانی یه - سارده‌سیره - دانیشتوان: ۳۶۷ - مال: ۵۶ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - لوله‌که‌شی - به‌رق.

۲۲- گه‌زگه‌زاری خواری: دئی‌یه که له دیکۆی «له‌یلاخی باشوری» ی ناوچه‌ی قورو، له ۷۵ ک خوراوی قورو و ۱۷ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: گه‌زگه‌زاری سه‌ری و زامل دایه - کوستانی یه - سارده‌سیره - دانیشتوان: ۲۷۶ - مال: ۵۳ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، جاجم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - حەمام - به‌رق.

۲۳- گردی‌میرانی خواری: دئی‌یه که له دیکۆی «له‌یلاخی باشوری» ی ناوچه‌ی قورو، له ۴۴ ک خوراوی قورو و ۱۳ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: گردی‌میرانی سه‌ری و نه‌بیاوا دایه - داوینته یه - سارده‌سیره - دانیشتوان: ۸۰۹ - مال: ۱۶۱ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - به‌رهم: ده‌غل، سپیایی، دانه‌ویل - شوغل: کشت و کال و ئاژه‌ل داری - ده‌سکردی ژنان: قالیچه، مەوج، گلیم - زینگا: ماشین زه‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه - حەمام - پۆست - فروشگای هاویاری - نه‌وت فروشی - به‌قالی - ناش - به‌رق.

۲۴- گردی میرانی سهری: دئی په که له دیکوی «له یلاخی باشوری» ی ناوچه ی قورو، له ۴۳ ک خوراوی قورو و ۱۴ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: گردمیرانی خورای و به کراوا دایه - داویننه یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۱۲۸۵ - مال: ۲۸۵ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه ویله - شوغل: کشت و کال و نازهل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، مروج، گلیم - زینگ: ماشین زه - مزگوت و قوتاخانه - فروشگی هویاری - نهوت فروشی - بهرق.

۲۵- گورگانه: دئی په که له دیکوی «له یلاخی باشوری» ی ناوچه ی قورو، له ۴۷ ک خوراوی قورو و ۵ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: بلواناوا و شاجو دایه - داویننه یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۱۹ - مال: ۴۰ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و نازهل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، مروج، گلیم - زینگ: ماشین زه - مزگوت و قوتاخانه - لوله کەشی - بهقالی - بهرق.

۲۶- مهجیداوا: دئی کون بو، بهلام نیستا له لاه ده کیلدری.

۲۷- موباره کاوای که لله زهش: دئی په که له دیکوی «له یلاخی باشوری» ی ناوچه ی قورو، له ۵۳ ک خوراوی قورو و ۱۳ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: مهجیداوا و سهرنجیانه دایه - داویننه یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۷۳۴ - مال: ۱۲۰ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه ویله - شوغل: کشت و کال و نازهل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، مروج، گلیم - زینگ: ماشین زه - مزگوت و قوتاخانه - دهرمانگا - پوست - لوله کەشی - بهقالی - ناش - بهرق.

۲۸- مله (کویره): دئی په که له دیکوی «له یلاخی باشوری» ی ناوچه ی قورو، له ۴۶ ک خوراوی قورو و ۱۲ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: قادرمهز و کلکه دایه - داویننه یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۹۳ - مال: ۲۲ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه ویله - شوغل: کشت و کال و نازهل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم، گلیم - زینگ: ماشین زه - مزگوت و قوتاخانه - بهرق - لوله کەشی - حەمام - بهقالی - قەساوی - چایخانه - ناسنگه ری - ناش.

۲۹- موراداوا: دئی په که له دیکوی «له یلاخی باشوری» ی ناوچه ی قورو، له ۶۴ ک خوراوی قورو و ۷ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: هواریان و کانی شاقولی دایه - داویننه یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۳۲۰ - مال: ۶۱ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - بهرهم:

دهغل، دانه ویله، سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژه ل داری - دهسکردی ژنان: قالیچه، مدوج، گلیم - زینگا: ماشین زه - مزگهوت و قوتاخانه - پزست - بهقالی - ناسنگه ری - بهرق.

۳۰- میانگوران: دئییه که له دیکوی «له یلاخی باشوری» ی ناوچه ی قوروه - له ۵۴ ک خوراوی قوروه و ۲۰ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: گهزگه زاری سهری و نه میراوا و نه زان دایه - داوینه یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۳۳ - مال: ۵ - سوننی - کورد - داوینه یه - ناو: له کانیاو - بهرهم: دهغل و دانه ویله - شوغل: کشت و کال و ناژه ل داری - زینگا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، مدوج، گلیم - بهرق.

۳۱- مهیموناوا: دئییه که له دیکوی «له یلاخی باشوری» ی ناوچه ی قوروه - له ۶۵ ک خوراوی قوروه و ۷ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: غولاماوا و سوفیاوا دایه - کویستانی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۲۱۵ - مال: ۳۲ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - بهرهم: دهغل و دانه ویله و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژه ل داری - زینگا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، مدوج، گلیم - مزگهوت و قوتاخانه - لوله کەشی - بهرق.

۳۲- نه بیواوا: دئییه که له دیکوی «له یلاخی باشوری» ی ناوچه ی قوروه - له ۵۰ ک خوراوی قوروه و ۱۵ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: گردمیرانی خوارئ و لاله یی دایه - قوپی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۷۱۷ - مال: ۱۲۲ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - بهرهم: دهغل و دانه ویله و سپیایی - شوغل: کشت و کال و ناژه ل داری - زینگا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، مدوج، گلیم - مزگهوت و قوتاخانه - بهقالی - ناش - بهرق.

۳۳- ههندی بلاغ: دئییه که له دیکوی «له یلاخی باشوری» ی ناوچه ی قوروه - له ۶۱ ک خوراوی قوروه و ۲۰ ک بلواناوا و له نیوان دیکانی: سهرواله و گهزگه زاری خوارئ دایه - قوپی یه - سارده سیره - دانیشتوان: ۶۵ - مال: ۱۰ - سوننی - کورد - ناو: له کانیاو - بهرهم: دهغل، سپیایی، دانه ویله، توتن - شوغل: کشت و کال و ناژه ل داری - زینگا: ماشین زه - دهسکردی ژنان: قالیچه، جاجم - مزگهوت و قوتاخانه - نهوت فروشی - بهقالی - بهرق.

ناوچہی کامیاران

ناوچہی کامیاران یہ کیلکھ لہ ۸ ناوچہ بہ خیر و بیرہ کانی پاریزگی کوردستان و سنوری بہم

جوڑہ یہ:

۱۔ لہ باکورہ وہ بہ ناوچہ کانی سنہ و مہریوان

۲۔ لہ باشورہ وہ بہ پاریزگی کرماشان

۳۔ لہ خورہ لاتیہ وہ بہ ناوچہی قروہ و پاریزگی کرماشان

۴۔ لہ خوراواوہ بہ ناوچہی پاوہ وہ نوساوہ.

زوبہری ئەم ناوچہ ۲۰۳۵ ک چوارگوشہیہ و حەشیمہ تی ۱۰۳۰۳۵ کەسە، ۲۹۹۱۴

کەسیان لہ شار، ۷۳۱۹۱ کەسیان نیشتەجی دین، شارستانی کامیاران لہ باشوری پاریزگی کوردستان لہم شەش دیکۆ پیکھاتوہ.

۱۔ دیکۆی ئەمیراوا: کە لہ ۲۲ دئی و ۱۴۷۷ مآل پیکھاتوہ و لہ باکوری خورہ لاتی

کامیاران دایہ. زوبہری ئەم دیکۆ ۳۱۶/۲۵ ک چوارگوشہیہ، حەشیمہ تی ۸۵۰۵ کەسە، دئی موژەژ کە دریژی خورہ لاتی لہ گرینویچہ وہ ۴۷ پلہ و ۹ دەقیقہیہ و پانی باوریشی لہ خەتی ئیستیواوہ ۳۵ پلہ و ۲ دەقیقہیہ، بہ ناوەندی ئەم دیکۆ دانراوہ.

۲۔ دیکۆی بیلەوار: کە لہ ۳۰ دئی و ۱۳۰۰ مآل پیکھاتوہ و لہ خورہ لاتی

کامیاران دایہ، زوبہرہ کە ۱۹۲/۴۲ ک چوارگوشہیہ و حەشیمہ تی ۷۴۰۷ کەسە، دئی شیروانہ کە دریژی خورہ لاتی لہ گرینویچہ وہ ۴۸ پلہ و ۴ دەقیقہیہ، پانی باوریشی لہ خەتی ئیستیواوہ ۳۵ پلہ و ۱ دەقیقہیہ بہ ناوەندی ئەم دیکۆ دانراوہ.

۳۔ دیکۆی ژاوەرۆ: کە لہ ۳۰ دئی و ۲۵۱۱ مآل و سئ موچہ پیکھاتوہ و لہ باکوری

خوراوا کامیاران دایہ، زوبہری ۴۵۳/۷۵ ک چوارگوشہیہ و حەشیمہ تی ۱۴۰۴ کەسە و شاروچکەئی گشکی بہ ناوەندی ئەم دیکۆ دانراوہ.

۴۔ دیکۆی سورسور: کە لہ ۵۲ دئی و ۲۵۱۰ مآل پیکھاتوہ و لہ باکور و باکوری

خورہ لاتی کامیاران دایہ، زوبہری ۵۰۷ ک چوارگوشہیہ و حەشیمہ تی ۱۲۱۵۷ کەسە، دئی "یوسفاوا"، کوانہی خوارئی کە لہ ۴۶ پلہ و ۵۹ دەقیقہی دریژی خورہ لاتی گرینویچ، ۳۴ پلہ و ۵۸ دەقیقہ باکوری خوراوا خەتی ئیستیواو دایہ، بہ ناوەندی ئەم دیکۆ دانراوہ.

۵۔ دیکۆی شاھۆ: کە لہ ۳۸ دئی و ۱۴۲۹ مآل پیکھاتوہ، لہ خوراوا باکوری

کامیاران دایه و ژوبه ره که ی ۲۰۹/۵ ک چوارگوشه یه، حه شیمه تی ۸۴۴۰ که سه، دیی وهرمه ههنگ، که له ۴۶ پله و ۵۳ ده قیقه در یژی خوره لاتی گرینویچ، ۳۴ پله و ۴۸ دقیقه پانی باکوری خه تی ئیستیوادایه، به ناوهندی ئەم دیکۆ دانراوه.

۶- دیکۆی گاوه رۆ: که له ۲۱ دیی و ۱۹۹۱ مآل پیکهاتوه له باکوری خوراوی کامیاران دایه و ژوبه ره که ی ۲۶۷ ک چوارگوشه یه و حه شیمه تی ۹۹۶۴ که سه، دیی کوله ساره که له در یژی خوره لاتی گرینویچه وه ۴۶ پله و ۵۶ ده قیقه یه، له پانی باکوری خه تی ئیستیواوه ۳۴ پله و ۵۸ ده قیقه یه، به ناوهندی ئەم دیکۆ دانراوه.

کیو و به رزاییه کانی ناوچهی کامیاران

ناوچهی کامیاران له ۲ به شی باکور و باشور پیکهاتوه که گهرده نهی به ناو بانگی (مرواری) و زوړتری کیوه کانی له به شی باکوردا هه ل که وتون، گرنگترین کیوی ئەم به شه به م جوړه یه:

۱- کیوی (هه لتوشان): له نیوان دیکانی لایه ن، هه لتوشان، کانی کون و که چه له دایه. زاداری هه لتوشان له سه ر ئەم کیوه چه قاوه.

۲- کیوی (به فره چال): له خوره لاتی دیکانی وزمانه ی سه ری، مرواری و کازماوادایه.

۳- کیوی (سورسور) و (سولتان کۆ): له نیوان دیکانی مهیدانه، پشت تهنگ و سوره تو دایه. زنجیره کیوی ۲۲۸۸ گهزی (داین) له باشوری دیی سه رکه شکه میر، ده ره به ندی عزیز و باکوری دیی بلوچه دایه، که شه قامی کامیاران بۆ سه نقور به داوینی باشوری ئەم کیوه دا تی ده په رۆ.

۴- زنجیره کیوی (به رده سور): له نیوان دیکانی تاینه، سه ربناو، نه جه فاوا و کوله ساره دایه.

۵- کیوی (که مه ره کۆ): له نیوان کوله ساره، سه رچی، یه مینانی سه ری دایه.

۶- کیوی (شه یتانه): له نیوان دیکانی کوانه، تاینه و یوسفوادایه.

۷- کیوی ۲۹۵۰ گهزی (هه واره به رزه): له نیوان هه ر سئ نشور، سه رچی، و هه ردو یه مینان دایه که به ره و خوراوا ده ژوا و به نیوان دیکانی دولاو، نزاردا تی ده په رۆ و له

سدر چۆمی سیروان داده کوژی.

۸- کیتی (دۆلّو): له نیوان دیکانی دۆلّو، نشوری سهرّی و دول کهرۆدایه.

۹- کیتی (چه مهرگا): له نیوان دیکانی کولّه ساره، شاهینی، شهسه داوا (عه سراوا)

دایه.

۱۰- کیتی ۲۳۸۳ گهزی سیاسین: له نیوان دیکانی په شاپاد و فارساوادایه.

۱۱- کیتی (ههزار ههزار): له نیوان ههردو ئافرینان، ماسان، شاهینی و عه سراباد

دایه.

۱۲- کیتی حاجی کوژ: له نیوان دیکانی یه خته خان و توانکش دایه.

۱۳- کیتی کانی پشکه: له نزیکه گهرده نهی مرواری دایه.

۱۴- زنجیره کیتی کوچه زشت و کیتی یه کشه وه: له نیوان دیکانی شاهینی،

کانی سبی (گهشکی)، گاوانه، چۆرسانه، زیویه، بزۆش، گلپانه و په شاپادایه.

چۆمه کانی ناوچه کامیاران

۱- چۆمی مرواری: له گهرده نهی به ناوبانگی مرواری له خۆره لاتی دئی (بوانه) و

کیتی داربه سهر و باشوری دئی یه خته خان و باکوری کیتی (حاجی کوژ) هوه سهرچاوه ده گرتی،

به نیوان دیکانی (توانکش) و (باخله) داتی ده په زّی و دئی (بیار) و شاری (کامیاران) به جی

دیلّی، له حاست دئی (زه زین جو) ئاوی (کوژه پوان)، کوستانی (حه سن هه لکان) و ئاوی

دیکانی (کانی ههنگه) و (محمد) اوا و ئاوی کوستانی (شیخ میرزا) و ئاوی کیتی (سیاکه مهر) و

دئی (ههشلی) له گه لّ خوی ده با و ده زوا و له حاست دئی (کولیجه) تیکه لّ چۆمی کوّبگار، ده بی و

ده زوا

۲- چۆمی کوّبگار: له خۆراوای کیتی حاجی کوژ و بهرزاییه کانی نیوان ههردو

(کوژه ده ره) و کوستانی (تهختی زهنگی) له خۆره لاتی کوستانی به ناوبانگی (شاهو)

سهرچاوه ده گرتی و به ره و باشوری خۆره لات داده په زّی، له حاست دئی کولیجه تیکه لّ

زازاوه ده بی و ده زوا.

۳- چۆمی زازاوه: له خۆره لاتی دیکوی (پشت ده ره بند) ناوچه ی کرماشان

سهرچاوه ده گرتی و به ره و باکوری خۆره لات داده په زّی و له باشوری پردی زازاوه

چۆمه کانی مرواری و کۆبگار له گەڵ خۆی دەبا و بەرەو باشور دەروا.

دیکوی ئەمیراوا بەشی ناوچهی کامیاران

دیکوی ئەمیراوا که له ۲۲ دئی و ۱۴۷۵ مآل پینکها تووه و حەشیمه تی ۸۵۰۵ کهسه و ژووبەرە کهی ۳۱۶/۲۵ ک چوار گۆشه یه، یانی له هەر.ک.یکی چوار گۆشه دا ۲۶/۸۹ کهس نیشته جی یه.

ئەم دیکۆ له باکوری خۆرهلای کامیاران و باشوری خۆرهلای شاری سنه دا هەلکه و توه، سنوری بەم جۆره یه:

۱- له باکورەوه به دیکۆی نەژان ۲- له باشورەوه به دیکۆی سورسور ۳- له خۆرهلای تەوه به دیکۆی له یلاخی باشوری ناوچهی قوروو و بژی له ناوچهی سنه نقوری کولیایی ۴- له خۆراواوه به دیکۆی گاوه رۆنوساوه

دئی مووژەژ که له سەر ریگای ئیسفالتی دینگولان بۆ کامیاران هەلکه و توه و زیاتر له ۱۴۵۰۰ کهس حەشیمه تی هه یه به ناوهندی ئەم دیکۆ دانراوه، سنووری بەم جۆره یه:

۱- له باکورەوه به دیکانی، مارنج، گایدر و مەحموداوا

۲- له باشورەوه، به دئی کوچک چەرموو له دیکۆی سورسور

۳- له خۆراواوه به دیکانی، پەنیران و کانی سواران

۴- له خۆرهلای تەوه به دئی ئەمیراواوه نووساوه

ریگای دینگولان بۆ کامیاران به ناوه راستی ئەم دیکۆدا، له خۆرهلای تەوه بەرەو خۆراوا دەروا، بوەتە هۆی پەیوەند خەلکی دیکانی ئەم شوینە، نزیکترین دئی به مووژەژ دئی مارنجه که ۲. ک دورە، زمانی خەلکی ئەم دیکو کوردی سۆرانی، دینیان ئیسلامه، مەذهبیان سوننی، پەیزهوی ریازی پیشه‌وای مەزن، ئیمام موحه‌مه‌دی شافعی زەزای خودای له سەر بیت، ناوی دیکانی به ژیزی ئەلفوین بەم جۆره یه:

۱- ئەحمە داوا: دئی یه که له دیکۆی ئەمیراوا بەشی ناوچهی کامیاران. له ۶۰. ک باکوری کامیاران و ۷. ک مووژەژ و له نیوان دیکانی کتیلە گولان، خیراوا و دەگەن، دایه. کۆیستانی و ساردەسیره. دانیشتوان ۳۸، مآل ۶، سوننی، کورد. ئاوا: له کانیاو. بەرهم، دەغل و دانه‌وێله، سپایی، شوغل، کشت و کال، ریگا، ماشین زەو، مزگەوت، فیرگه

- ۲- **ئەشکەوتان:** دئیە کە لە دیکۆی ئەمیراوا بەشی ناوچەیی کامیاران، لە ۵۹. ک باکوری خۆرەڵاتی کامیاران و ۶. ک مووژەژ و لە نیوان دیکانی، قۆزیدەرە و زامەل دایە، کوێستانی و ساردەسیرە، دانیشتوان ۲۰۹، مائ ۴۱، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵداری، زینگە، ماشینزەو، مزگەوت، فیرگە.
- ۳- **ئەمیراوا:** دئیە کە لە دیکۆی ئەمیراوا، کە ناوی دیکو لە ناوی ئەم دئی گیراوە تەو، لە ۵۶. ک باکوری خۆرەڵاتی کامیاران و ۳. ک مووژەژ و لە نیوان دیکانی، کێلە گولان، مووژەژ و محموداوا دایە. کوێستانی و ساردەسیرە، دانیشتوان ۳۸۶، مائ ۷۰، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم، دەغل، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵداری، زینگە، ماشینزەو، مزگەوت، فیرگە.
- ۴- **پەنیران:** دئیە کە لە دیکۆی ئەمیراوا بەشی ناوچەیی کامیاران. لە ۵. ک باکوری خۆرەڵاتی کامیاران و ۳. ک مووژەژ و لە نیوان دیکانی: مووژەژ و قورخ دایە. کوێستانی و ساردەسیرە. دانیشتوان ۴۴۱، مائ ۷۶، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژەڵداری. زینگە، ماشینزەو، مزگەوت، فیرگە.
- ۵- **خیراوا:** دئیە کە لە دیکۆی ئەمیراوا بەشی ناوچەیی کامیاران، لە ۶۰. ک باکوری خۆرەڵاتی کامیاران و ۷. ک مووژەژ و لە نیوان دیکانی ئەمیراوا، خیراوا، احمداوا محدوداوا دایە. کوێستانی و ساردەسیرە، دانیشتوان ۳۸۰، مائ ۵۷، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژەڵداری، زینگە، ماشینزەو، مزگەوت، فیرگە.
- ۶- **دانان:** دئیە کە لە دیکۆی ئەمیراوا بەشی ناوچەیی کامیاران. لە ۳۸. ک باکوری خۆرەڵاتی کامیاران. ۱۵. ک مووژەژ و لە نیوان دیکانی سیاناو، مەجیداوا، فەقی سلیمان دایە. کوێستانی و ساردەسیرە. دانیشتوان ۳۲۴، مائ ۴۵، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژەڵداری، زینگە، ماشینزەو، مزگەوت، فیرگە.
- ۷- **دەگەن:** دئیە کە لە دیکۆی ئەمیراوا بەشی ناوچەیی کامیاران. لە ۶۱. ک مووژەژ و لە نیوان دیکانی احمداوا، سوفیاوا، کێلە گولان دایە. کوێستانی و ساردەسیرە. دانیشتوان ۲۵۸، مائ ۴۳، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژەڵداری. زینگە، ماشینزەو، مزگەوت، فیرگە.
- ۸- **زەمشت:** دئیە کە لە دیکۆی ئەمیراوا بەشی ناوچەیی کامیاران. لە ۵۷. ک باکوری خۆرەڵاتی کامیاران و ۴. ک مووژەژ و لە نیوان دیکانی ئەمیراوا کێلە گولان، محموداوا دایە.

کوێستانی و ساردەسەرە، دانیشتوان ۳۹۱، مأل ۶۵، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی. شەغل، کشت و کال، ئاژەڵداری. دەسکرد بەرە و جاجم. رینگا، ماشینرەو، مزگەوت، فێرگە.

۹- **سیاناو:** دئیە کە لە دیکوی ئەمیراوا بەشی ناوچەیی کامیاران، لە ۴۰ ک باکوری خۆرھەلاتی کامیاران و ۱۳ ک شەقامی کامیاران کرماشان و لە نیوان دیکانی، دانان، کوێک، سمران، نەبە، کوێستانی و ساردەسیرە. دانیشتوان ۲۱۳، مأل ۳۱، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، شەغل، کشت و کال، ئاژەڵداری، رینگا، ماشینرەو، مزگەوت، فێرگە.

۱۰- **سوفیاوا:** دئیە کە لە دیکوی ئەمیراوا بەشی ناوچەیی کانیاران لە ۶۱ ک باکوری خۆرھەلاتی کامیاران و ۸ ک موژەژ و ۸ ک موژەژدایە. کوێستانی و ساردەسیرە. دانیشتوان ۷۲، مأل ۹، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژەڵداری. رینگا، ماشینرەو، مزگەوت، فێرگە.

۱۱- **قۆزیدەرە:** دئیە کە لە دیکوی ئەمیراوا بەشی ناوچەیی کامیاران. لە ۵۸ ک باکوری خۆرھەلاتی کامیاران و ۵ ک موژەژ و لە نیوان دیکانی، ئەشکەوتان، مەیموناوا، زەمشت و زاملدایە. کوێستانی و ساردەسیرە. دانیشتوان ۲۸۰، مأل ۴۸، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژەڵداری. رینگا، ماشینرەو، مزگەوت، فێرگە.

۱۲- **قورخ:** دئیە کە لە دیکوی ئەمیراوا بەشی ناوچەیی کامیاران. لە ۴۷ ک باکوری خۆرھەلاتی کامیاران و ۱۰ ک شەقامی کامیاران، کرماشان دایە. کوێستانی و ساردەسیرە. دانیشتوان ۶۸۸، مأل ۱۰، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژەڵداری. رینگا، ماشینرەو، مزگەوت، فێرگە.

۱۳- **کانی سواران:** دئیە کە لە دیکوی ئەمیراوا بەشی ناوچەیی کامیاران. لە ۴۸ ک باکوری خۆرھەلاتی کامیاران و ۵ ک موژەژ و لە نیوان دیکانی قورخ، هوانلە، مارنج و گراوا، دایە. کوێستانی و ساردەسیرە. دانیشتوان ۲۰۹، مأل ۴۰، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵداری. رینگا، ماشینرەو، مزگەوت، فێرگە.

۱۴- **گائیدەرە:** دئیە کە لە دیکوی ئەمیراوا بەشی ناوچەیی کامیاران. لە ۵۵ ک باکوری خۆرھەلاتی و ۴ ک موژەژ و لە نیوان دیکانی، ئەمیراوا، مارنج، محموداوا، موژەژدایە.

کوستان و سارده سیره. دانیشتوان ۱۶۶، مأل ۳۴، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو. بدرهه م؛ دهغل، سپیایی. شوغل؛ کشت و کال. ئاژهل داری. زینگا، ماشین زهه، مزگهوت، فیرگه.

۱۵- کویک: دئییه که له دیکوی ئه میراوا بهشی ناوچهی کامیاران. له ۴۵. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۸. ک موژه ژ و له نیوان دیکانی قورخ، دانان، مهجیداوا و ۶. ک شه قامی کامیاران. کرماشان دایه. کوستان و سارده سیره. دانیشتوان ۲۲۰، مأل ۳۵، سوننی، کورد. ئاو؛ له چوم و کانیاو. بدرهه م؛ دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل؛ کشت و کال، ئاژهل داری. زینگا، ماشین زهه، مزگهوت، فیرگه.

۱۶- کیله گولان: دئییه که له دیکوی ئه میراوا بهشی ناوچهی کامیاران. له ۵۹. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۶. ک موژه ژ و له نیوان دیکانی زه مشت، ئه میراوا، محموداوا دایه، داوینه و سارده سیره، دانیشتوان ۳۴۴، مأل ۶۲، سوننی، کورد. ئاو؛ له کانیاو. بدرهه م؛ دهغل، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژهل داری. زینگا، ماشین زهه، مزگهوت، فیرگه.

۱۷- مارنج: دئییه که له دیکوی ئه میراوا بهشی ناوچهی کامیاران. له ۵۵. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۲. ک موژه ژ و له نیوان دیکانی موژه ژ، گائیده ره، محموداوا دایه. کوستان و سارده سیره. دانیشتوان ۱۰۵۵، مأل ۱۸۸، سوننی، کورد. ئاو؛ له کانیاو. بدرهه م؛ دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژهل داری. زینگا ماشین زهه، مزگهوت، فیرگه.

۱۸- مه حموداوا (ئاسمان دهره): دئییه که له دیکوی ئه میراوا بهشی ناوچهی کامیاران له ۷۱. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۸. ک موژه ژ و له نیوان دیکانی وهرمه کان، ئه میراوا و کیله گولان دایه. کوستان و سارده سیره، دانیشتوان ۲۱۳، مأل ۴۰، سوننی، کورد. ئاو؛ له کانیاو. بدرهه م؛ دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژهل داری، مزگهوت، قوتاخانه.

۱۹- موحه ممه داوای گریان: دئییه که له دیکوی ئه میراوا بهشی ناوچهی کامیاران، له ۶۶. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۳. ک موژه ژ و له نیوان دیکانی زه مشت، گائیده ره و موژه ژ دایه. کوستان و سارده سیره. دانیشتوان ۳۰۲، مأل ۵۷، سوننی، کورد. ئاو؛ له کانیاو. بدرهه م؛ دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل؛ کشت و کال، ئاژهل داری. زینگا، ماشین زهه، مزگهوت، فیرگه.

۲۰- موژه ژ: دئییه ناوهندی دیکوی ئه میراوا بهشی ناوچهی کامیاران و له نیوان دیکانی مارنج، ئه میراوا، په نیران دایه. کوستان و سارده سیره. دانیشتوان ۱۳۹۶، مأل

۲۵۷. سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌لداری. له سه‌ره‌قامی قیره‌تاوی کامیاران به‌دی گولان‌دایه. مزگه‌وت، فیرگه‌ی سه‌ره‌تایی و رانومایی. به‌رق، لوله‌که‌شی، تله‌یفون، نانه‌وایی، پوست، حه‌مام. دیی موژه‌ژ ئیستا به‌شکلی شاروچکه‌ده‌ره‌تاوه‌روژ به‌روژ به‌ره‌و خو‌شی و ئاوه‌دانی ده‌ژوا. یاخوا گشت دی‌یه‌کی کوردستان وه‌ک موژه‌ژ خو‌ش و گه‌ش و ئاوه‌دان بی‌ت.

۲۱- وه‌رمه‌کان: دی‌یه‌که‌ له‌ دیکۆی ئه‌میراوا به‌شی ناوچه‌ی کامیاران، له ۶۱.ک باکوری خۆره‌لاتی کامیاران و ۸.ک موژه‌ژ و له‌ نیوان دیکانی خیراوا، سه‌رکاریز، مه‌حموداوادایه. کوستانی و سارده‌سیره. دانیشنوان ۲۸۷، مال ۵۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌لداری. زیگا، ماشین‌ژه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۲۲- هه‌واره‌یان: دی‌یه‌که‌ له‌ دیکۆی ئه‌میراوا به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۶۲.ک باکوری خۆره‌لاتی کامیاران و ۹.ک موژه‌ژ و له‌ نیوان دیکانی سۆفیاوا، ده‌گه‌ن، مراداوادایه. کوستانی و سارده‌سیره. دانیشنوان ۲۲۱، مال ۲۹، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌لداری. زیگا، ماشین‌ژه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

دیکۆی بیله‌واری خۆره‌لات به‌شی ناوچه‌ی کامیاران

دیکۆی بیله‌واری خۆره‌لات له‌ خۆره‌لاتی شاری کامیاران دا هه‌لکه‌وتوه‌ و، له ۳۰ دیی ئاوه‌دان و چهند دیی کۆن (۱۳۰۰ مال) پیکه‌اتوه‌ و هه‌شیمه‌تی ۷۴۰۷ که‌سه، ژووبه‌ره‌که‌ی ۱۹۲/۴۲.ک چوارگۆشه‌یه، یانی له‌ هه‌ر.ک. یکی چوارگۆشه‌دا ۳۸/۴۲ که‌س نیشته‌جی‌یه. سنوری ئه‌م دیکۆ به‌م جو‌ره‌یه.

۱- له‌ باکوره‌وه‌ به‌ دیکۆی سورسور

۲- له‌ باشوره‌وه‌ به‌ ناوچه‌ی کرماشان.

۳- له‌ خۆره‌لاته‌وه‌ به‌ ناوچه‌ی کرماشان

۴- له‌ خۆراواوه‌ به‌ شاری کامیاران و دیکۆی شاهووه‌ نوساوه‌ و پالی داوه، ئه‌م دیکۆ که‌ له‌ خۆره‌لاتی شاری کامیاران دا هه‌لکه‌وتوه‌، به‌شی زۆرتری، که‌ژ و کیو دایگرتوه‌، چۆمی رازاوه‌ر، له‌ کیو و به‌رزایی ئه‌م شوینه‌وه‌ سه‌رچاوه‌ ده‌گرێ.

دیی شیروانه که ۶۶۳ کس حه شیمه تی هه یه وله دهشتی به بژشت و به ره می خوره لاتی کامیاران و له سهر شه قامی دیکانی دهو و بهردا هه لکه وتوه، به ناوه ندی ئەم دیکۆ دانراوه و سنوریشی بهم جوړه یه:

۱- له باکوره وه به دیکانی (گورگاوی) و (یه غواسی)

۲- له باشوره وه به دیکانی: (زه زین جو) و (دارتوو)

۳- له خوراواوه به دیکانی (جافراوا) و (زه زین جو) و شاری کامیاران.

۴- له خوره لاته وه به دی (وه ندهرنی) یه وه نوساوه، له م دیکۆدا ئەم تایبه تانه هه یه، ۳۰ دی فیگرگی سهره تای، ۳۲ دی مزگه وت، ۲ دی حه مام، ۲ دی ناوه ندی خاوینی و دهرمانی، ۷ دی سندوقی پوست، ۱۸ دی ناوی لوله که شی، ۱۰ دی بهرق، ۳ دی فروشگای هاویاری، ۲ دی نهوت فروشی، ۶ دی ناشی ئارد، دوکانی به قالی و چهند دی ته عمیرگای ماشین و شتی تری هه یه. ناوی دیکانی به ریزی ئەلفوی بهم جوړه یه.

۱- ئە عزه ماوا: دی یه که له دیکۆی بیله وار به شی ناوچه ی کامیاران، له ۶ ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۴ ک شیروانه و ۳ ک خوره لاتی شه قامی کامیاران سنه دایه. داوینه و سارده سیره. دانیشنوان ۲۰۲، مال ۳۳، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو، به ره م، ده غل، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، زیگا، ماشین زه و، مزگه وت، فیگرگ، حه مام، لوله که شی، بهرق ۲- باخله: دی یه که له دیکۆی بیله وار، به شی ناوچه ی کامیاران. له ۵ ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۴ ک شیروانه و قه راخی شه قامی کامیاران سنه دایه. داوینه و سارده سیره. دانیشنوان ۱۹۲، مال ۳۲، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو، به ره م، ده غل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، زیگا، ماشین زه و، مزگه وت، فیگرگ، دارتاشی، بهرق. له نیوان ئە عزاماوا، بیار و بوانه دایه.

۳- باتمان: دی یه که له دیکۆی بیله وار به شی ناوچه ی کامیاران، له ۶ ک باشوری خوره لاتی کامیاران و ۱۰ ک شیروانه و له نیوان دیکانی عه لیاوا، خان، گه ناو دایه، کویستانی و سارده سیره، دانیشنوان ۷۷۰، مال ۱۴۰، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو. به ره م، ده غل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه و، مزگه وت، فیگرگ.

۴- بلوچه: دی یه که له دیکۆی بیله وار به شی ناوچه ی کامیاران. له ۱۳ ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۹ ک شیروانه و ۷ ک خوره لاتی شه قامی کامیاران سنه دایه، کویستانی و سارده سیره. دانیشنوان ۱۹۹، مال ۳۰، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به ره م، ده غل، دانه ویله،

سپیی. شوغل، کشت و کال، ریگا، ماشین رهو، مزگهوت، فیگره.

۵- **هوانه:** دئییه که له دیکوی بیله وار بهشی ناوچهی کامیاران له ۱۰ ک باکوری خوره لاتی کامیاران و قهراخی شهقامی کامیاران سنه دایه. قوپی و سارده سیره، دانیشتان ۲۴۸، مال ۴۲، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیی. شوغل، کشت و کال نازه ل داری. ریگا، قیره تاو، بهرق، لوله کهشی، فروشگای هاویاری، ئاش، له نیوان مرواری، باخله، یهخته خان دایه.

۶- **بیار:** دئییه که له دیکوی بیله وار، بهشی ناوچهی کامیاران. له ۴ ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۵ ک شیروانه و قهراخی شهقامی کامیاران سنه دایه. داوینه و سارده سیره. دانیشتان ۲۶۴، مال ۴۱، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیی. شوغل، کشت و کال، نازه ل داری. ریگا، قیره تاو، مزگهوت، فیگره، بهرق، لوله کهشی. له نیوان باخله، توبه ره ریژ و شیروانه دایه.

۷- **پشت تهنگ:** دئییه که له دیکوی بیله وار بهشی ناوچهی کامیاران، له ۳۰ ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۲۷ ک شیروانه و له نیوان دیکانی سوره توو باقلا وادایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتان ۴۱، مال ۶، سوننی. کورد، ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل و دانه ویله، سپیی. شوغل، کشت و کال، نازه ل داری. ریگا، ماشین رهو، مزگهوت.

۸- **جافراوا:** دئی کون بووه که نیستا چوله و له لاهه زهویه کانی ده کینلدی

۹- **چالی قه برستان:** شوینه واریکی میزویی یه.

۱۰- **چه قه بهرله:** دئییه که له دیکوی بیله وار، بهشی ناوچهی کامیاران. له ۶ ک باکوری کامیاران و قهراخی شهقامی کامیاران، کرماشان دایه. قوپی و سارده سیره. دانیشتان ۱۷۳، مال ۳۱، سوننی، کورد. ئاو، له کاریژ. بهرهم، دهغل، سپیی. شوغل، کشت و کال، نازه ل داری. مزگهوت، فیگره، مامرداری، ریگا، قیره تاو، لوله کهشی، له نیوان، باتمان، عهلیاوا، قه لای شاخانی دایه.

۱۱- **چه شمه که وو (کانی که وه):** دئییه که له دیکوی بیله وار بهشی ناوچهی کامیاران. له ۱۶ ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۲۰ ک شیروانه و له نیوان دیکانی، دهوله تیار، چپوتاشان، سالاروا دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتان ۲۸۲، مال ۳۹، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیی. شوغل، کشت و کال، نازه ل داری. ریگا، ماشین رهو، مزگهوت، فیگره، لوله کهشی.

۱۲- حاجی شوره: دئییه که له دیکوی بیله وار، به شی ناوچهی کامیاران. له ۸. ک خوره لاتی کامیاران و ۴. ک شیروانه و له نیوان دیکانی، شیروانه، دارتو، و ندهرنی دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۲۹۷، مآل ۵۵، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به رهه م، ده غل، دانه ویله، سیپایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زهه، مزگهوت، فیگره.

۱۳- خزان: دئییه که له دیکوی بیله وار، به شی ناوچهی کامیاران. له ۱۷. ک خوره لاتی کامیاران و ۱۳. ک شیروانه و له نیوان دیکانی، و ندهرنی سهری، هیناندهر دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۴۹۵، مآل ۹۰، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به رهه م، ده غل، دانه ویله. سیپایی. شوغل، کشت و کال و ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زهه، مزگهوت، فیگره.

۱۴- خورخوزه: دئی کون بووه که ئیستا چوله و له لاوه ده کیلدری.

۱۵- خانماوا: دئییه که له دیکوی بیله وار به شی ناوچهی کامیاران. له ۴. ک خوره لاتی کامیاران و ۵. ک شیروانه و ۱. ک خوره لاتی شه قامی کامیاران سنه دایه. داوینه و سارده سیره. دانیشتوان ۲۹۲، مآل ۵۳، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به رهه م، ده غل، دانه ویله، سیپایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زهه، مزگهوت، فیگره، حه مام، لوله که شی، بهرق، ناش.

۱۶- دهره درئیز: دئی کون بووه که ئیستا چوله و له لاوه ده کیلدری

۱۷- دهره بندی عهزیز: دئییه که له دیکوی بیله وار، به شی ناوچهی کامیاران، له ۱۹. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۱۵. ک شیروانه و له نیوان دیکانی مهیدانه دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۱۰۱، مآل ۱۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به رهه م، ده غل، سیپایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، زیگا، ماشین زهه، مزگهوت.

۱۸- داره توو: دئییه که له دیکوی بیله وار به شی ناوچهی کامیاران. له ۸. ک خوره لاتی کامیاران و ۴. ک شیروانه و له نیوان دیکانی، و ندهرنی خواری، ساکنه، حاجی شوره و هه شلی دایه، کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۲۴۲، مآل ۳۵، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به رهه م، ده غل، دانه ویله، سیپایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زهه، مزگهوت، فیگره.

۱۹- زه زین جو: دئییه که له دیکوی بیله وار به شی ناوچهی کامیاران. له ۲. ک باشوری خوره لاتی کامیاران و ۵. ک شیروانه و قهراخی شه قامی کامیاران سنه دایه. داوینه و سارده سیره. دانیشتوان ۲۳۹، مآل ۴۱، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو و چوم. به رهه م، ده غل،

دانه ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، مزگه وت، فیژگه، ریژگا، قیره تاو، لوله که شی، بهرق. له نیوان خانماوا، کامیاران و شیروانه دایه.

۲۰- ساکنه: دئییه که له دیکوی بیله وار به شی ناوچه ی کامیاران. له ۱۰ ک خوره لاتی کامیاران و ۶ ک شیروانه و له نیوان دیکانی، وهنده رنی سهرو خوار و داره تودایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتون ۱۸۲، مال ۳۲، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو، بهرهم، دهغل، دانه ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. ریژگا، ماشین زه و، مزگه وت، فیژگه.

۲۱- شیروانه: دئی ناوه ندی دیکوی بیله واری خوره لاته، له ۴ ک خوره لاتی کامیاران و قهراخی شقامی کامیاران سنه دایه. داوینه و سارده سیره. دانیشتون ۶۶۲، مال ۱۲۸، سوننی، کورد. ئاو، له چۆم و کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. ریژگا، ماشین زه و، مزگه وت، فیژگه، مامرداری، لوله که شی، بهرق، نهوت فروشی، فروشگای هاویاری، قه ساوی، به قالی، ئاش. له نیوان زه زین جو، بیار و حاجی شوره دایه.

۲۲- عه لیاوا: دئییه که له دیکوی بیله وار به شی ناچه ی کامیاران: له ۴ ک باشوری خوره لاتی کامیاران و ۶ ک شیروانه و له نیوان دیکانی خانماوا، بانان و ۲ ک شقامی کامیاران سنه دایه. کویتانی و سارده سیره، دانیشتون ۶۳، مال ۹، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. ریژگا، ماشین زه و، مزگه وت، لوله که شی.

۲۳- که زه پوان: دئییه که له دیکوی بیله وار، به شی ناوچه ی کامیاران. له ۱۵ ک خوره لاتی کامیاران و ۱۱ ک شیروانه و له نیوان دیکانی، گهرماو، چه شمه که وو، محمداوا دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتون ۱۴۳، مال ۳۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. ریژگا، ماشین زه و، مزگه وت، فیژگه، لوله که شی، نهوت فروشی.

۲۴- کانیه نکه: دئییه که له دیکوی بیله وار به شی ناوچه ی کامیاران. له ۱۵ ک خوره لاتی کامیاران و ۱۲ ک شیروانه دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتون ۷۱، مال ۱۱، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. ریژگا، ماشین زه و، مزگه وت.

۲۵- کازماوا: دئییه که له دیکوی بیله وار به شی ناوچه ی کامیاران له ۱۶ ک باکوری

خوره لاتى كامياران و ۱۲. ك شيروانه و له نيوان ديكانى، دهر به ند، كانى هه نكه و مروارى دايه. كويستانى و سارده سيره. دانىشتوان ۸۰، مالى ۱۴، سوننى، كورد. ئاو، له كانياو. به ره هم، ده غل، دانه ويله، سپيى، شوغل، كشت و كال، ئازهل داري. زيگا، ماشين زهو، مزگه وت.

۲۶- گهرماو: دى يه كه له ديكوى يېله وار، به شى ناوچه ي كامياران. له ۱۱. ك خوره لاتى كامياران و ۱۰. ك شيروانه و له نيوان ديكانى مامهن، كه ره پوان، محمد اوادايه. كويستانى و سارده سيره. دانىشتوان ۴۸، مالى ۸، سوننى، كورد. ئاو، له كانياو. به ره هم، ده غل، دانه ويله، سپيى. شوغل، كشت و كال، ئازهل داري. زيگا، ماشين زهو، مزگه وت، فيرگه، لوله كه شى.

۲۷- گورگاوى: دى يه كه له ديكوى يېله وار به شى ناوچه ي كامياران. له ۶. ك خوره لاتى كامياران و ۴. ك شيروانه، له نيوان مامهن، وه ندرنى خوار و يه غواسى دايه. كويستانى و سارده سيره. دانىشتوان ۱۹، مالى ۴، سوننى، كورد. ئاو، له كانياو. به ره هم، ده غل، دانه ويله، سپيى. شوغل، كشت و كال، ئازهل داري. زيگا، ماشين زهو، مزگه وت، لوله كه شى.

۲۸- مامهن: دى يه كه له ديكوى يېله وار به شى ناوچه ي كامياران. له ۸. ك خوره لاتى كامياران و ۴. ك شيروانه و ۶. ك شه قامى كامياران سنه دايه. كويستانى و سارده سيره. دانىشتوان ۳۲۴، مالى ۸۵، سوننى، كورد. ئاو، له كانياو، به ره هم: ده غل، دانه ويله، سپيى. شوغل، كشت و كال، ئازهل داري. زيگا، ماشين زهو، مزگه وت، فيرگه، به رق، لوله كه شى، فروشگاي هاويارى، ئاش، به قالى. له نيوان يه غواسى، نه عزه ماوا و گهرماو دايه.

۲۹- مروارى: دى يه كه له ديكوى يېله وار به شى ناوچه ي كامياران له ۱۲. ك باكورى خوره لاتى كامياران و ۱۱. ك شيروانه و له نيوان ديكانى، كازماوا، بوانه، لايهن و قه راخى شه قامى كامياران سنه دايه، كويستانى و سارده سيره. مله ي مروارى بو به فرگرى و بوران و سدرما، به ناوبانگه. دانىشتوان ۳۴۹، مالى ۵۶، سوننى، كورد. ئاو، له كانياو. به ره هم، ده غل، دانه ويله، سپيى. شوغل، كشت و كال. ئازهل داري. زيگا، ماشين زهو، مزگه وت، فيرگه، لوله كه شى، به رق.

۳۰- موحه ممه داوا: دى يه كه له ديكوى يېله وار به شى ناوچه ي كامياران. له ۱۶. ك خوره لاتى كامياران و ۱۲. ك شيروانه و له نيوان ديكانى، بلوچه، گهرماو، كه ره پوان دايه. كويستانى و سارده سيره. دانىشتوان ۱۳۶، مالى ۲۱، سوننى، كورد. ئاو، له كانياو. به ره هم، ده غل، دانه ويله، سپيى. شوغل، كشت و كال، ئازهل داري. زيگا، ماشين زهو، مزگه وت، فيرگه.

۳۱- **وهنده رنی سهری:** دئیه که له دیکوی بیله وار بهشی ناوچهی کامیاران، له ۱۲. ک خوره لاتتی کامیاران و ۸. ک شیروانه و له نیوان دیکانی ساکنه، داره تو، هه شلی دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشنوان ۳۸۵، مال ۷۰، سونی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه، مزگه وت، قوتا بخانه (فیرگه)، لوله که شی.

۳۲- **وهنده رنی خوار ی:** دئیه که له دیکوی بیله واری بهشی ناوچهی کامیاران، له ۸. ک خوره لاتتی کامیاران و ۴. ک شیروانه و له نیوان دیکانی، ساکنه، داره تو و حاجی شوره دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشنوان ۳۰۲، مال ۵۵، سونی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه. مزگه وت، فیرگه، لوله که شی. به قالی.

۳۳- **هه شلی:** دئیه که له دیکوی بیله وار، بهشی ناوچهی کامیاران. له ۱۲. ک خوره لاتتی کامیاران و ۸. ک شیروانه و له نیوان دیکانی، داره تو، وهنده ری سهر و دئ خوان دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشنوان ۲۰۴، مال ۳۳، سونی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه، مزگه وت، فیرگه.

۳۴- **یه غواسی:** دئیه که له دیکوی بیله وار بهشی ناوچهی کامیاران. له ۵. ک خوره لاتتی کامیاران و ۲. ک شیروانه و له نیوان دیکانی، محمداوا، مامه و گورگاوی و ۴. ک شه قامی کامیاران سنه دایه. قۆپی و سارده سیره. دانیشنوان ۴۰۲، مال ۶۸، سونی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه، مزگه وت، فیرگه، دهر مانگا، لوله که شی، بهرق

دیکوی ژاوه روی بهشی ناوچهی کامیاران

دیکوی ژاوه روی بهشی کامیاران. له ۳۰ دئ و ۲۵۱۱ مال و ۳ موچهی تاییه ت بهدی هاتوه و له باکوری خوراوی شاری کامیاراندا هه لکه وتوه. هه شیمه تی ۱۴۰۴۸ که سه ژو به ره که ی ۴۹۳/۷۵ ک چوارگۆشه یه، یانی له هه ر. ک. یکی چوارگۆشه دا ۲۸/۴۵ که س نیشه جی یه ژاوه رو: ناوی خیلکی بهریز و ئازای کوردی هه ورامی یه که له ده ورا نی کۆنه وه له م

ناوچه خوښه دا، ژیاون (ژاوه روی)،

سنوری ئەم ناوچه بەم جوړه یه: هیللی له شه قامی سنه مەریوانه وه ده ژوا، تاده گاته دووئاو، له ویوه به ره و باشور ده ژوا و بژی له بهر زاییه کانی کیوی شاهو، تا نزیکي بیست کیلومتری شه قامی کامیاران مەریوان دیتته وه، له ویوه به ره و خوږه لات به شوین ئاوو دهری چومی گاورودا ده ژوا، ئەم هیلله له خوږاواي ئەم چۆمه ده په ژیتته وه و به ره و باکور باده خواوو ده ژوا، تاده گاته شوینی، پیک گه یشتنی چومی قشلاخ و گاوه رو، هه روا به خوږاواي شاری سنه دا ده ژوا، تا له سەر شه قامی سنه بو مەریوان ده بژیته وه، له ده وړانی کۆنمه وه بەم ناوچه یان وتوه ژاوه رو، به دانیشتوه کانیشیان وتوه ژاوه روی، وادیاره چومی ژاوه رو، که له بهر زاییه کانی خوږاواي شاری سنه و بژی له بهر زاییه کانی ناوچه ی مەریوان (باشوری خوږه لات) سەرچاوه ده گری، ئەم چۆمه که به یه کی له لقه کانی سیروان ده ژمیردری به ناوی ئەم هۆزه وه ناو نراوه، سنوری ئەم دیکو بەم جوړه یه:

۱- له باکوره وه به دیکو کانی، گاوه رو، پایگه لانی مەریوان

۲- له باشوره وه به دیکوی شاهو و به شی له مەلبندی کرماشان (ناوچه ی پاوه)

۳- له خوږه لات وه به دیکوی گاوه رو

۴- له خوږاواوه به ناوچه ی پاوه وه نوساوه و پالی داوه

زنجیره کیوی به ناوبانگی شاهو زۆربه ی زووبه ری ئەم شوینە ی داگرتوه. بهر زاییه کانی ئەم زنجیره کیوه به دارو ده وه نی جوانو و ژازاوه و گول و گیاو گزی بۆن خوش و به که لک داپو شراوه. هه ربه م هویه وه زۆر له میژه که ئاژه ل داری لەم ناوچه دا باوی بوه و به به ره و بووه. بێجگه له ئاژه ل داری کشت و کال و باخه وانی لەم ناوچه دا په ره ی سه ندووه: شاروچکه ی گشکی به ناوه ندی ئەم دیکو دانه و وه و سنوری بەم جوړه یه: ۱- له باکوره وه به دینی شانیشینی ۲- له باشوره وه به دینی که لاتن، ته ختی زهنگی، کۆزه دهری سه ری، ۳- له خوږاواوه به دیکانی گاودانه ی شه ریف، گاودانه ی حوسه یین و لۆنی کۆن ۴- له خوږه لات وه به دینی ئافریانی خواری به شی دیکوی گاوه رو وه نوساوه. خاکی ئەم دیکو زۆر به برشت و به پیټ و به ره که ته، که بو په ره دان به کشت و کال و ئاژه ل داری، زۆر چاک و به به ره و به ره مه، ئە گه ره ک پیویسته ده و له ت ئاوژی له فەلاکان بداته وه و جوتیاره کان یارمه تی بدا. چه ند به ره به ری ئیستا که به ره می لی هه لده گیري، بێجگه له وانه له قه دیمه وه ده سه کردی قالی، قالیچه، کلاش و که وچک، ته شی، که به شکلیکی جوان دورست ده کران و ناوچه کانی کوردنشینان له که وچکی

ژهنگاوی و کهوشی بئ فہری بینگانه، بئ نیاز کردبوو. بهناو بانگ بوو. به داخه وه ئیستا، باوی کهوچک دروست کردن، ئەو دەسکرده جوانه‌ی کورده‌واریان له باو خستووہ. به لام ماوہیہ که کلاشی هه‌ورامی باوی هاتوہ تہوہ و به خوشیہوہ برہوی زۆرہ، ناوی دیکانی به ریزی ئەلفویی بہم جۆرہیہ.

۱- بزوش: دئیہ که له دیکوی ژاوه روی بهشی ناوچه‌ی کامیاران. له ۳۷.ک باکوری خۆراوای کامیاران و ۱۴.ک گەشکی و له نیوان دیکانی، گلیان و کاشتر و گازرخان دایہ. کویتانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۱۰۵۵ مأل ۲۰۱، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌هم، ده‌غل، دانه‌ویلہ، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژەل‌داری. ژینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، فیرگە.

۲- پەشاباد: دئیہ که له دیکوی ژاوه روی بهشی ناوچه‌ی کامیاران. له ۳۲.ک باکوری خۆراوای کامیاران و ۹.ک گەشکی و له نیوان دیکانی، شاهینی، گولیان دایہ، کویتانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۶۶۸، مأل ۱۰۹، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌هم، ده‌غل، دانه‌ویلہ، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژەل‌داری. ژینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، فیرگە.

۳- پلنگان: دئیہ که له دیکوی ژاوه روی بهشی ناوچه‌ی کامیاران. له ۴۵.ک باکوری خۆراوای کامیاران و ۲۲.ک گەشکی و له نیوان دیکانی، دژن، تفرین، زمان گریوہ دایہ. کویتانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۹۴۹، مأل ۱۷۶، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌هم، ده‌غل، دانه‌ویلہ، سپیایی. شوغل، کشت و کال. ئاژەل‌داری. ژینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، فیرگە.

۴- تەختی زەنگی: دئیہ که له دیکوی ژاوه روی بهشی ناوچه‌ی کامیاران. له ۲۵.ک باکوری خۆراوای کامیاران و ۲.ک گەشکی و له نیوان دیکانی، کەلاتی و سەرشیلانە و کۆرەدەرە‌ی خۆاری دایہ. کویتانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۴۳۹، مأل ۸۰، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌هم، ده‌غل، دانه‌ویلہ، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژەل‌داری. ژینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، فیرگە.

۵- تەنگی وەر: دئیہ که له دیکوی ژاوه روی بهشی ناوچه‌ی کامیاران. له ۴۰.ک باکوری خۆراوای کامیاران و ۱۷.ک گەشکی و له نیوان دیکانی، یوزیدەر کاشتر و فیروزاوا دایہ. کویتانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۲۸۲، مأل ۵۱، سوننی، کورد. ئاو، له چۆم و کانیاو. به‌ره‌هم، ده‌غل، دانه‌ویلہ، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژەل‌داری. ژینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، فیرگە.

۶- تیلە کو: دئیہ که له دیکوی ژاوه روی بهشی ناوچه‌ی کامیاران. له ۳۵.ک باکوری

خؤراوای کامیاران و ۱۲. ک گه شکي و له نیوان دیکانی مهیسوراوا و زیویه و گازرخانی دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۸۰۳، مأل ۱۵۳، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، سپیای. شوغل، کشت و کال، ئاژهل داری. زیگا، ماشین رهو، مزگهوت، فیرگه.

۷- چورسانه: دییه که له دیکوی ژاوه روی بهشی ناوچهی کامیاران. له ۲۶. ک باکوری خؤراوای کامیاران و ۳. ک گه شکي و له نیوان دیکانی، لونی سادات، زیویه و گاوانه دایه. داوینیه و سارده سیره. دانیشتوان ۳۳۸، مأل ۶۲، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیای. شوغل، کشت و کال. ئاژهل داری. زیگا، ماشین رهو، مزگهوت، فیرگه.

۸- دژن: دییه که له دیکوی ژاوه روی بهشی ناوچهی کامیاران له ۴۶. ک باکوری خؤراوای کامیاران و ۲۳. ک گه شکي، له نیوان دیکانی پالنگان، زمان گریوه و گواز دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۵۱۶، مأل ۹۲، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیای. شوغل، کشت و کال، ئاژهل داری. زیگا، ماشین رهو، مزگهوت، فیرگه.

۹- زیویه: دییه که له دیکوی ژاوه روی بهشی ناوچهی کامیاران، له ۲۸. ک باکوری خؤراوای کامیاران و ۵. ک گه شکي، له نیوان دیکانی مهیسوراوا، تسیله کو، چورسانه دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۳۳۷، مأل ۵۵، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیای. شوغل، کشت و کال، ئاژهل داری. مزگهوت، فیرگه، زیگا، ماشین رهو.

۱۰- سیویه: دییه که له دیکوی ژاوه روی بهشی ناوچهی کامیاران. له ۳۸. ک باکوری خؤراوای کامیاران و ۱۵. ک گه شکي و له نیوان دیکانی میرگسار و پیریداغ دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۶۳، مأل ۱۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیای، شوغل، کشت و کال، ئاژهل داری. زیگا، ماشین رهو، مزگهوت، فیرگه.

۱۱- سه رشیالانه: دی بووه به لام ئیستا چوله له لاه ده کیلدری.

۱۲- شاروچکهی گه شکي: ناوهندی دیکوی ژاوه روی ناوچهی کامیارانه. له ۲۳. ک باکوری خؤراوای کامیاران و له نیوان دیکانی کوژه ده ره ی سه زئی و که لاتی و گاوانه و له سه ر شه قامی کامیاران مه ریواندایه. دانیشتوان ۶۹، مأل ۱۰، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیای. شوغل، کشت و کال، ئاژهل داری. مزگهوت، فیرگه.

۱۳- شاهینی: دییه که له دیکوی ژاوه روی بهشی ناوچهی کامیاران، له ۲۰. ک باکوری خؤراوای کامیاران و ۵. ک گه شکي و له نیوان دیکانی گه شکي، ئافریانی خواری، په شباد دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۲۱۶۲، مأل ۳۸۶، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو و چوم.

بهره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ناژه‌ل‌داری، ده‌سکرد، قالی و قالیچه، زینگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

۱۴- **عه‌سراوا (ئه‌سه‌داوا):** دئی‌یه‌که له دیکوی ژاوه‌روی ناوچه‌ی کامیاران، له ۳۳. ک باکوری خوراوای کامیاران و ۱۰. ک گه‌شکی و له نیوان دیکانی ماسمان و شاهینی، دایه. کویتانی و سارده‌سیره. دانیشتون ۲۶۵، مال ۵۰، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ناژه‌ل‌داری، زینگا، مزگه‌وت، فیرگه.

۱۵- **فه‌یرۆزاوا:** دئی‌کۆن بوه به‌لام ئیستا چۆله و له لاوه ده‌کیلدری.

۱۶- **کۆبگار:** دئی‌کۆن بوه به‌لام ئیستا چۆله و له لاوه ده‌کیلدری.

۱۷- **که‌زه‌گه‌ل:** دئی‌یه‌که له دیکوی ژاوه‌روی به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۱۶. ک باکوری خوراوای کامیاران و ۸. ک گه‌شکی و له نیوان دیکانی کۆبگار و ماریان و حوسه‌یناوادایه. داوینه و سارده‌سیره. دانیشتون ۱۶۳، مال ۲۵، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو و چۆم. بهره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ناژه‌ل‌داری، زینگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

۱۸- **کانی‌چه‌رمگی گه‌شکی:** دئی‌یه‌که له دیکوی ژاوه‌روی به‌شی کامیاران، له ۲۶. ک باکوری خوراوای کامیاران و ۱. ک گشکی، کویتانی و سارده‌سیره. دانیشتون ۲۱۴، مال ۴۰، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهره‌م ده‌غل، دانه‌ویلّه، شوغل، کشت و کال، ناژه‌ل‌داری. مزگه‌وت.

۱۹- **کاشتەر:** دئی‌یه‌که له دیکوی ژاوه‌روی به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۳۹. ک باکوری خوراوای کامیاران و ۱۶. ک گه‌شکی و له نیوان دیکانی گازرخانی، ته‌نگی‌وه‌رو و بۆزیده‌ر دایه. کویتانی و سارده‌سیره. دانیشتون ۵۳۷، مال ۱۰۱، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ناژه‌ل‌داری، زینگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

۲۰- **که‌لا‌تی:** دئی‌یه‌که له دیکوی ژاوه‌روی به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۲۶. ک باکوری خوراوای کامیاران و ۳. ک گه‌شکی و له نیوان دیکانی ته‌ختی زه‌نگی، لۆنی‌کۆن و گه‌شکی دایه. کویتانی و سارده‌سیره. دانیشتون ۳۱۳، مال ۵۲، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو و چۆم. بهره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ناژه‌ل‌داری، زینگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

۲۱- **کۆۆده‌ره‌ی خوارئ:** دئی‌یه‌که له دیکوی ژاوه‌روی به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۱۷. ک باکوری خوراوای کامیاران و ۶. ک گه‌شکی و له نیوان دیکانی کۆبگار و سه‌رشیلانه و

کوره ده‌ری سه‌ری دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۳۷۲، مأل ۵۸، سوننی، کورد. ئاو، له‌چۆم و کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله. سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت. فی‌رگه.

۲۲- **کۆزه ده‌ری سه‌ری**: دئی‌یه که له دیکوی ژاوه روی به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۱۷. ک باکوری خۆراوای کامیاران و ۶. ک گه‌شکی و له نیوان دیکانی کۆزه ده‌ری خوار و ک‌زه‌گه‌ل و گه‌شکی دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۵۸، مأل ۴۱، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله. سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت. فی‌رگه.

۲۳- **گازه‌رخانی**: دئی‌یه که له دیکوی ژاوه روی به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۳۶. ک باکوری خۆراوای کامیاران و ۱۳. ک گه‌شکی و له نیوان دیکانی، فه‌یروژاوا، تیه‌له‌کو، بزۆش دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۵۹۱، مأل ۱۱۱، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله. سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت. فی‌رگه.

۲۴- **گاودانه‌ی حوسه‌ین**: دئی‌یه که له دیکوی ژاوه روی به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۲۵. ک باکوری خۆراوای کامیاران و ۲. ک گه‌شکی دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۱۴۴، مأل ۳۰، سوننی، کورد. ئاو، له کانیا. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله. سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت. فی‌رگه.

۲۵- **گاودانه‌ی شه‌ریف**: دئی‌یه که له دیکوی ژاوه روی به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۲۶. ک باکوری خۆراوای کامیاران و ۳. ک گه‌شکی دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۲۲، مأل ۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله. سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت. فی‌رگه.

۲۶- **گولی‌ان**: دئی‌یه که له دیکوی ژاوه روی به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۳۴. ک باکوری خۆراوای کامیاران و ۱۱. ک گه‌شکی و له نیوان دیکانی میرگسار کاشته‌ر بزۆش دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۲۷۹، مأل ۴۷، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله. سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت. فی‌رگه.

۲۷- **لۆنی سادات**: دئی‌یه که له دیکوی ژاوه روی به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۲۹. ک باکوری خۆراوای کامیاران و ۶. ک گه‌شکی و له نیوان دیکانی لۆنی کو، چوژ‌سانه و

مه‌یسور اوا دایه. کویتانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۴۷۴، مآل ۷۴، سوننی، کورد. ئاو، له‌کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ریگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فی‌رگه.

۲۸- لونه‌کونه: دئی‌یه‌که له دیکوی ژاوه‌روی به‌شی ناوچه‌ی کامیاران، له ۲۵. ک کامیاران و ۴. ک گه‌شکی و له نیوان دیکانی لونی‌سادات و که‌لاتی و گه‌شکی دایه. کویتانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۲۶۷، مآل ۵۰، سوننی، کورد. ئاو، له‌کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. مزگه‌وت، فی‌رگه.

۲۹- ماویان: دئی‌یه‌که له دیکوی ژاوه‌روی به‌شی ناوچه‌ی کامیاران و ۱۱. ک خوراوی کامیاران و ۸. ک گه‌شکی و له نیوان دیکانی، گه‌ره‌گه‌ل، حوسه‌یناوا، تیانه‌دایه. کویتانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۱۳۰، مآل ۲۳، سوننی، کورد. ئاو، له‌کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. ریگا، مزگه‌وت، فی‌رگه.

۳۰- می‌رگسار: دئی‌یه‌که له دیکوی ژاوه‌روی به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۳۵. ک باکوری خوراوی کامیاران و ۱۲. ک گه‌شکی و له نیوان دیکانی سیویه، گو‌لیان دایه. کویتانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۱۷۵، مآل ۲۶، سوننی، کورد. ئاو، له‌کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. ریگا، مزگه‌وت، فی‌رگه.

۳۱- مه‌یسور اوا: دئی‌یه‌که له دیکوی ژاوه‌روی به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۳۵. ک باکوری خوراوی کامیاران و ۱۲. ک گه‌شکی و له نیوان دیکانی تیله‌کو، زیویه، لونی‌سادات دایه. کویتانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۴۱۱، مآل ۷۱، سوننی، کورد. ئاو، له‌کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. ریگا، ماشین‌زهو. مزگه‌وت، فی‌رگه.

۳۲- یوزی دهره: دئی‌یه‌که له دیکوی ژاوه‌روی به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۴۱. ک باکوری خوراوی کامیاران و ۱۸. ک گه‌شکی و له نیوان دیکانی، ته‌نگی‌وهر، زمان‌گریوه دایه. کویتانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۶۶۱، مآل ۱۱۹، سوننی، کورد. ئاو، له‌کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. ریگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فی‌رگه.

دیکۆی سورسور به شی ناوچهی کامیاران

دیکۆی سورسور له ۵۲ دۆ و ۱ موچه و ۳ شوینی تایبەت و ۲۵۱۰ مآل پینکها توه، ژووبەرە که ۵۰۷. ک چوارگۆشه یه و ۱۱۹۱۸ کەس دانیشتی ههیه. یانی له هەر. ک. یکی چوارگۆشه دا ۲۳/۵ کەس نیشته جێ یه. ئەم دیکۆ له باکور و باکوری خۆرههلاتی کامیاراندا یه و سنوری بهم جوهره یه:

- ۱- له باکوره وه به دیکۆکانی ئەمیراوا و نەژان
 - ۲- له باشوره وه به دیکۆکانی ییلەوار (شیروانه) و شاهۆ (وهرمههنگ)
 - ۳- له خۆراوا وه به دیکۆی ژاوه رووی خۆرههلات و گاوه روۆ.
 - ۴- له خۆرههلاته وه به ناوچهی سونقوری مهلبه ندی کرماشانه وه نووساوه
- چۆمی گاوه رو که یه کێکه له شاخه گرنگه کانی چۆمی به ناوبانگی سیروان به ناو مهزراکانی ئەم دیکۆدا تی ده په ژۆ، بێ نه وهی که لکی پنیوستی لی وه ربگیرێ، له سنور ده په ژیته وه:
- نیش و کاری خه لکی ئەم شوینه وه ک زوربهی خه لکی کوردستان کشت و کال و ئاژه ل داری و کریکاریه.

سورسور: له وشه ی سور تینکلاو کراوه که سور بهم مانایانه هاتوه:

- ۱- به رهنگی خوین
- ۲- پۆ خوئی (سویر)
- ۳- ئاشکرا و دیار
- ۴- پێ چه قین، پێ داگر
- ۵- ژه پ و ژاست و تن
- ۶- به زهم، نان به خشین، خه تهنه سوران، سورانهی خه رمانان
- ۷- دیواری ده وری باخ
- ۸- کۆی گه نم له خه رماندا^(۱) ده کری له وشه ی سور: دروسکرای، یانی چه رخانندن و خولاندن، گشت ئەم مانایانه دورستن: چون ئەم شوینه وه ک زۆرتری شوینه کانی کوردستان، به هاران به گۆلی سور ده رازیته وه، وه ک خوئی یش به تام و مه زه یه، دیاره سه ره ره ز و دیارن، هەر وه ها له سه رمافی خویان سور و پێ داگرن. له وتاریشدا راستن، له کاتی نان دانیشدا به

دهه‌ن و ئازان. باخه کانیشیان پەرژین ده‌کەن تار یوی فیله‌باز بەر هه‌مه‌کانیان نەرفیتی، کۆگای گەنمیشیان سوره و ژییانی خۆیشیان مەردانه هەڵ دەسوریتن:

دیی یوسفاو (کوانه‌ی خوارێ) که له سەر شه‌قامی سنه کامیاران دا هەلکه‌وتوه، به‌ ناوه‌ندی ئەم شوینە دانراوه، که سنوری بەم جوړه‌یه

۱- له باکوره‌وه به‌ دیی گاوشان

۲- له باشوره‌وه به‌ دیی که‌چه‌له

۳- له خۆراواوه به‌ دیکانی کوانه‌ی سەری سەربتاو: ته‌جه‌قاوا له‌ دیکۆی گاوه‌رو

۴- له خۆر هەڵاته‌وه به‌ دیکانی وامسانه و وشترمله‌وه نوساوه.

شه‌قامی ئیسفالتی سنه به‌ کامیاران که له باکوره‌وه بەره‌و باشور بەم شوینە دا، داده‌بوری، بوه‌ته‌ هۆی په‌یوه‌ندی دیکانی به‌ یوسفاو و کامیاران و شاره‌کانی ده‌ره‌وه، دورترین دی که ۴۵. ک له یوسفاووه دووره‌ دیی (پشته‌نگه)، نزیکترین دییش گاوشانه که ۱. ک دوره

له‌م دیکۆدا تیکرا ۳۴ دی قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی و ۲ دی فیهرگی رانومایی، ۳۴ دی مزگوت، ۲ دی ناوه‌ندی خزمه‌تی ئاویی، ۲ دی پاسگای ئیستزامی، ۱ دی حه‌مام، ۴ دی ناوه‌ندی ده‌رمانی و خاوی‌ن راگرتن، ۱۵ دی سندوقی پۆست، ۲ دی ناوه‌ندی ته‌له‌فون، ۲۰ دی ئاوی لوله‌که‌شی، ۱۱ دی به‌رق، ۳ دی فروشگای هاویاری، ۲ دی نه‌وت فروش، ۱۴ دی ئاش و شتی تریشی هه‌یه.

ئەم دیکۆ له ۴۸ دیی دیکۆی پینشووی گاوه‌رو و ۳ دیی دیکۆی حه‌سه‌ناوا پیکهاتوه، ناوی دیکانی به‌ ریزی ئەلفوین بەم جوړه‌یه.

۱- ئیستگای موخابه‌راتی هه‌لتوشان.

۲- بایماوا: ته‌نیا مالیکه له ۳۳. ک باکوری کامیاران و ۱۰. ک یوسفاو له‌ نیوان دیکانی فه‌قی سلیمان. نشوری خوار و هه‌باساوا دایه.

۳- بان سه‌عیدی خوارێ: دییه‌که له‌ دیکۆی سورسور به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۴۹. ک باکوری کامیاران و ۲۵. ک یوسفاو له‌ نیوان دیکانی، دار هه‌مرو، باخوومی سه‌رێ، بان سه‌عیدی سه‌رێدايه. کوستانی و سارده‌سیره. دانیشنوان ۶۴، مأل ۱۵، سونتی، کورد. ئاو، له‌چۆمی گاوارو و کانیاو. به‌رهم ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی، توتن. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. ژینگا، ماشین‌ژه‌و. مزگوت.

۴- بان سه‌عیدی سه‌رێ: دییه‌که له‌ دیکۆی سورسور به‌شی ناوچه‌ی کامیاران: له

۴۲. ک باکوری خوره‌لاتی کامیاران و ۱۹. ک یوسف‌اوا و له نیوان دیکانی، بان سه‌عیدی خوارّی، ترازوله و شیخ‌زه‌ش‌دایه. کوستان و سارده‌سیره. دانیشتوان ۲۱۴، مال ۳۸، سوننی، کورد. ئاو، له چۆم و کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت. فی‌رگه.

۵. **باخوژمی سه‌رّی:** دئی‌یه‌که له دیکوی سورسور به‌شی ناوچه‌ی کامیاران: له ۵۳. ک باکوری کامیاران و ۳۰. ک یوسف‌اوا و نیوان دیکانی، داره‌هرمی، شیخ‌زه‌ش، باخوژمی خوارّی‌دایه. کوستان و سارده‌سیره. دانیشتوان ۲۴۷، مال ۴۵، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو و چۆمی گاه‌ره‌و. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله. سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. قوتا‌بخانه.

۶. **باخوژمه‌کوئه:** دئی‌کوئی بووه به‌لام نیستا چۆله و له لاهه‌ده‌کیلدی.

۷. **پیرمقدار:** دئی‌یه‌که له دیکوی سورسور به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۳۳. ک باکوری خوره‌لات کامیاران و ۱۰. ک یوسف‌اوا و له نیوان دیکانی، خامیسان، وشکه‌دۆل، و شترمل‌دایه. کوستان و سارده‌سیره. دانیشتوان ۴۱۰، مال ۷۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله. سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فی‌رگه.

۸. **تازاوا:** دئی‌یه‌که له دیکوی سورسور به‌شی ناوچه‌ی کامیاران، له ۳۱. ک باکوری خوره‌لاتی کامیاران و قه‌راخی باکوری چۆمی گاه‌ره‌و و له نیوان دیکانی، پیرمقدار، وشکه‌دۆل و و شترمل‌دایه. کوستان و سارده‌سیره. دانیشتوان ۸۰، مال ۱۵، سوننی، کورد. ئاو، له چۆم و کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فی‌رگه.

۹. **تاینه:** دئی‌یه‌که له دیکوی سورسور به‌شی ناوچه‌ی کامیاران، له ۳۲. ک باکوری خوره‌لاتی کامیاران و ۹. ک یوسف‌اوا و له نیوان دیکانی کوانه، سه‌ربناو، نه‌جفاوادایه. کوستان و سارده‌سیره. دانیشتوان ۳۸۲، مال ۶۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتا‌بخانه.

۱۰. **تازاوا‌ی دۆل‌که‌رو:** دئی‌یه‌که له دیکوی سورسور به‌شی ناوچه‌ی کامیاران، له ۴۰. ک باکوری کامیاران و ۱۷. ک یوسف‌اوا و له نیوان دیکانی دۆل‌که‌رو، فه‌قی سلیمان، نشوری سه‌رّی‌دایه. کوستان و سارده‌سیره. دانیشتوان ۷۴، مال ۱۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی. کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت.

۱۱- **ترازوله:** دئیه که له دیکۆی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له ۳۴.ک باکوری خۆره‌لاتی کامیاران و قه‌راخی چۆمی گاوهر و له نیوان دیکانی بان سه‌عیدی سه‌ری، سورته‌توو و صالحاوادایه. کوستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۱۸۱، مأل ۳۱، سوننی، کورد. ئاو، له‌چۆم و کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فی‌رگه.

۱۲- **خامیسان:** دئیه که له دیکۆی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له ۳۷.ک باکوری خۆره‌لاتی کامیاران و ۱۴.ک یوسف‌اوا و له نیوان دیکانی سه‌یفاوا، پیرمقدار و وشکه‌دۆل و ۱۰.ک شه‌قامی کامیاران سنه‌دایه. کوستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۹۷۰، مأل ۲۸۹، سوننی، کورد. ئاو، له‌کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فی‌رگه.

۱۳- **داره‌رمی:** دئیه که له دیکۆی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له ۴۷.ک باکوری خۆره‌لاتی کامیاران و قه‌راخی باکوری چۆمی گاوهر و ۲۵.ک یوسف‌اوا و له نیوان دیکانی بان سه‌عیدی خواری، باخوری سه‌ری و سه‌یفاوادایه. کوستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۷۲، مأل ۱۳، سوننی، کورد. ئاو، له‌کانیاو و چۆم. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فی‌رگه.

۱۴- **دۆلاو:** دئیه که له دیکۆی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له ۵۴.ک باکوری خۆره‌لاتی کامیاران و ۲.ک قه‌راخی چۆمی گاوهر و ۳۰.ک یوسف‌اوا و له نیوان دیکانی دیرمۆلی و زلانه‌دایه. کوستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۱۰۲۰، مأل ۲۰۶، سوننی، کورد. ئاو، له‌کانیاو و چۆم. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، گشت جوړه‌میوه‌یی. شوغل، کشت و کال، باخه‌وانی، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فی‌رگه.

۱۵- **دۆل‌که‌رو:** دئیه که له دیکۆی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران له ۴۰.ک باکوری کامیاران و ۱۷.ک یوسف‌اوا و له نیوان دیکانی تازاوا، سه‌رده‌شتی برایماوا، قران‌دایه. کوستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۳۶۰، مأل ۶۴، سوننی، کورد. ئاو، له‌کانیاو به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زیگا، ماشین‌ره‌و، مزگه‌وت، قوتاخانه.

۱۶- **دیرمۆلی:** دئیه که له دیکۆی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له ۴۶.ک باکوری کامیاران و ۱۰.ک خۆراوای شه‌قامی کامیاران سنه و ۲۳.ک یوسف‌اوا و له نیوان دیکانی سه‌رده‌شتی برایماوا، دۆلاو، کوچک چه‌رمودایه. کوستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۲۰۹،

مال ۴۸، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. ریگا، ماشین رهو. مزگهوت. فیگره.

۱۷- سه ریینه دۆل: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له ۶۸ ک باکوری خۆره لاتی کامیاران و ۴۵ ک یوسفاو و له نیوان دیکانی خوسره و اوای ته مجه دی، که لله پا و، نه میر عومهران دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۱۳۵، مال ۲۵، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. ریگا، ماشین رهو، مزگهوت. فیگره.

۱۸- سه رجه مال: دئی کۆنی بوه له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له ۴۴ ک باکوری خۆره لاتی کامیاران و ۲۱ ک یوسفاو و له نیوان دیکانی، باخوژی خوار و سهرکاریز و کوچک چه ره مو دایه. کویتانی و سارده سیره به لام نیستا چۆله و له لاهه ده کیلدری.

۱۹- سه رده شتی برایماوا: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی کامیاران، له ۴۲ ک باکوری کامیاران و ۱۹ ک یوسفاو و له نیوان دیکانی دیرمولی و دۆل که رودایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۸۲، مال ۱۵، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. ریگا، ماشین رهو. مزگهوت

۲۰- سه رکاریز: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له ۴۹ ک باکوری خۆره لاتی کامیاران و له نیوانی دیکانی کۆمین، وهرمه کان و نیهر وه له ۲۶ ک یوسفاو دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۱۵۰، مال ۲۶، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. ریگا، ماشین رهو، مزگهوت، فیگره.

۲۱- سووره توو: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له ۱۵ ک شه قامی کامیاران سنه ۳۲ ک باکوری خۆره لاتی کامیاران و ۹ ک یوسفاو و له نیوان دیکانی سالحاوا، ترازوله، مه یدانه دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۴۱، مال ۹، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. ریگا، ماشین رهو، مزگهوت، فیگره.

۲۲- سه یفاوا: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران له ۳۸ ک کامیاران و ۱۵ ک یوسفاو دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۶۰، مال ۱۰، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. ریگا،

ماشین رهو، مزگهوت.

۲۳- سیمین ده ره: دئییه که له دیکۆی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له ۳۰ ک باکوری خۆرههلاتی کامیاران و ۷ ک خۆرههلاتی شهقامی کامیاران سنه و ۷ ک یوسفاو و له نیوان دیکانی و شکه دۆل، کهنگره دایه. کوستانی و ساردهسیره. دانیشتوان ۹۴، مال ۱۸، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو و چۆم. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. ژینگا، ماشین رهو. مزگهوت. فیرگه.

۲۴- سالحاوا (صالحاوا): دئییه که له دیکۆی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له ۲۸ ک باکوری خۆرههلاتی کامیاران و ۱۲ ک یوسفاو و ۸ ک خۆرههلاتی شهقامی کامیاران سنه و له نیوان دیکانی و زمانه ی خوارچی، سوره تو، ترازوله دایه. کوستانی و ساردهسیره. دانیشتوان ۴۱، مال ۷، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. ژینگا، ماشین رهو، مزگهوت.

۲۵- شییخ رهش: دئییه که له دیکۆی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له ۴۶ ک باکوری خۆرههلاتی کامیاران و ۲ ک باشوری چۆمی گاههرو و ۲۳ ک یوسفاو و له نیوان دیکانی، باخۆزمی سهرو بان سه عیدی سگزدایه. کوستانی و ساردهسیره. دانیشتوان ۲۱۱، مال ۳۳، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو و چۆم. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. ژینگا، ماشین رهو. مزگهوت، فیرگه.

۲۶- فهقی سلیمان: دئییه که له دیکۆی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران له ۳۳ ک باکوری خۆرههلاتی کامیاران و ۱۰ ک یوسفاو و له نیوان دیکانی تازاوا ی دۆل کهرو و برایماوا دایه. کوستانی و ساردهسیره. دانیشتوان ۴۶، مال ۹، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. ژینگا، ماشین رهو. مزگهوت.

۲۷- قاوه خانه ی لایه ن:

۲۸- قه لاگا: دئییه که له دیکۆی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران له ۷۶ ک باکوری خۆرههلاتی کامیاران و ۵۳ ک یوسفاو و له نیوان دیکانی گهرگهری سهری حاجیاوا ی گهوره دایه. کوستانی و ساردهسیره. دانیشتوان ۳۵۵، مال ۵۹، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. ژینگا، ماشین رهو. مزگهوت. فیرگه.

۲۹- قه لاگای کوماین: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له ۵۸. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۳۵. ک یوسفاوا و له نیوان دیکانی، کوماین و باخورمی سهری دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۱۴۰، مال ۲۵، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئازه ل داری. زیگا، ماشین زه، مزگه وت، فیرگه.

۳۰- کانی له یلی: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران له ۱۵. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۷. ک یوسفاوا و له نیوان دیکانی، ئاساوله، هه ئوشان، و لایه ن دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۶۰، مال ۱۱، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئازه ل داری. زیگا، ماشین زه، مزگه وت.

۳۱- کانی گه شه: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له ۲۲. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۷. ک یوسفاوا و له نیوان دیکانی، وزمانه ی خوار و سهر و ۶. ک خوره لاتی شه قامی کامیاران سنه دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۱۵۵، مال ۲۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله. سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئازه ل داری. زیگا، ماشین زه. مزگه وت. فیرگه.

۳۲- که چه له: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له ۲۴. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۱. ک یوسفاوا و له نیوان دیکانی یوسفاوا و وامسانه و ۱. ک شه قامی سنه کامیاران دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۱۹۰، مال ۲۱، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئازه ل داری. زیگا، ماشین زه، مزگه وت. فیرگه.

۳۳- که نگره: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له ۲۸. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۴. ک شه قامی کامیاران سنه و له نیوان دیکانی سیمین دهره و وامسانه دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۲۸۰، مال ۴۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئازه ل داری. زیگا، ماشین زه، مزگه وت، فیرگه.

۳۴- کوچک چه رموو: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له ۴۰. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۱۷. ک یوسفاوا و له نیوان دیکانی، سهرجه مال، سه یفاوا و خامسان دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۳۸، مال ۷، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو.

بهرهم، دهغل، دانه ویله، شوغل، کشت و کال، ئازهل داری، ریگا، ماشین رهو، مزگهوت، فیرگه.
۳۵- کو ماین: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له ۵۶. ک باکوری
 خوره لاتی کامیاران و ۲. ک باکوری چومی گاوهرۆ و له نیوان دیکانی قه لاگای کو ماین و
 باخوژمی سهرئی دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۲۵۰، مال ۴۷، سوننی، کورد. ئاو،
 له کانیاو. بهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئازهل داری. ریگا،
 ماشین رهو. مزگهوت. فیرگه.

۳۶- گاوشان: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له ۳۰. ک باکوری
 کامیاران ۷. ک یوسفوا و ۱. ک خوره لاتی شه قامی کامیاران، سنه دایه. کوستانی و سارده سیره.
 دانیشتوان ۲۸۰، مال ۴۵، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی.
 شوغل، کشت و کال، ئازهل داری. ریگا، ماشین رهو. مزگهوت، فیرگه. له نیوان دیکانی
 هه باساوا، و شترمل دایه.

۳۷- گه زگه زئی سهرئی: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له
 ۷۲. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۴۹. ک یوسفوا و له نیوان دیکانی قه لاگا، وهرمه کان و
 گه زگه زئی خوارئی دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۵۵۷، مال ۹۷، سوننی، کورد. ئاو،
 له کانیاو. بهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئازهل داری. ریگا،
 ماشین رهو. مزگهوت. فیرگه.

۳۸- گه زگه زئی خوارئی: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له
 ۶۸. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۴۵. ک یوسفوا و له نیوان دیکانی، گهرگهری سهر،
 نوسره تاوا و نیهردایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۳۱۵، مال ۶۵، سوننی، کورد. ئاو،
 له کانیاو. بهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئازهل داری. ریگا،
 ماشین رهو. مزگهوت. فیرگه.

۳۹- لایه ن: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له ۱۴. ک باکوری
 کامیاران و قهراخی شه قامی کامیاران سنه دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۴۷۰، مال
 ۸۶، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال،
 ئازهل داری. ریگا، ماشین رهو، مزگهوت، فیرگه. له نیوان دیکانی هه لتوشان و کانی له یلی دایه.
۴۰- مه یلانه: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له ۲۷. ک باکوری
 خوره لاتی کامیاران و ۹. ک یوسفوا و ۹. ک شه قامی کامیاران، سنه دایه. کوستانی و

سارده سیره. دانیشتوان ۱۳۳، مال ۲۲، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو و چۆم. به رهههه، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه له داری. ژینگا، ماشین ژهه، مزگهوت. فیگرگه. له نیوان دیکانی سالحاواو و زمانه ی خورا و سهر دایه.

۴۱- مه حمود گهزهک: دی یه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له ۶۲.ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۲.ک باکوری چۆمی گاههرو و له نیوان دیکانی نوسره تاوا و خه لیفه باپیر و سه مه ن باد دایه. داوینه و سارده سیره. دانیشتوان ۲۵۰، مال ۴۱، سوننی، کورد. ئاو، له چۆم و کانیاو. به رههه، دهغل، دانه ویله، سپیایی. ژینگا، ماشین ژهه. مزگهوت. فیگرگه.

۴۲- نشوری سه ری: دی یه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له ۴۴.ک باکوری کامیاران و ۴.ک خوراوی شه قامی کامیاران سنه و ۲۱.ک یوسفوا، له نیوان دیکانی، نشوری ناوه راست و دۆل که رودایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۱۱۰، مال ۱۸، سوننی، کورد. ئاو، له چۆمی نشور و کانیاو. به رههه، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل کشت و کال، ئاژه له داری. ژینگا، ماشین ژهه. مزگهوت. فیگرگه.

۴۳- نشوری نیوه راست: دی یه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له ۴۳.گ باکوری خوره لاتی کامیاران و ۲۰.ک یوسفوا دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۳۸۰، مال ۶۶، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به رههه، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه له داری. ژینگا، ماشین ژهه. مزگهوت. فیگرگه.

۴۴- نشوری خوار ی: دی یه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له ۴۲.ک باکوری کامیاران و ۱۹.ک یوسفوا و له نیوان دیکانی برایماوا و یه مینانی خواری دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۴۹۰، مال ۹۲، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به رههه، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه له داری. ژینگا، ماشین ژهه. مزگهوت. فیگرگه.

۴۵- نیهر: دی یه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له ۶۵.ک باکوری کامیاران و ۴۲.ک یوسفوا، له نیوان دیکانی، سه رکاریز، گه زگه ری خوار ی دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۱۲۰، مال ۲۷، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به رههه، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه له داری. ژینگا، ماشین ژهه. مزگهوت. فیگرگه.

۴۶- نوسره تاوا: دی یه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له ۶۴.ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۴۱.ک یوسفوا و له نیوان دیکانی نیهر، گه زگه ری خوار ی و

محمود گهزهک دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۱۱۶، مال ۱۸، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه. مزگوت. فیرگه.

۴۷- وامسانه: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له ۲۶. ک باکوری کامیاران و ۱. ک خوره لاتی شه قامی کامیاران. سنه دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۵۵، مال ۹، سوننی، کورد. ئاو، له چۆم و کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه. مزگوت. فیرگه. له نیوان دیکانی، که چه له، یوسفوا و که نگره دایه.

۴۸- وزمانه ی سه ری: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له ۲۲. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۹. ک خوره لاتی شه قامی کامیاران سنه و ۱۲. ک یوسفوا و له نیوان دیکانی، مهیدانه، کانی گه شه و ده ربه ندی عه زیز دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۱۰۴، مال ۲۹، سوننی، کورد. ئاو، له چۆم و کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه. مزگوت. فیرگه.

۴۹- وزمانه ی خوار ی: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران، له ۲۸. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۹. ک یوسفوا و له نیوان دیکانی، سالحاوا و مهیدانه و کانی گه شه دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۵۰، مال ۷، سوننی، کورد. ئاو، له چۆم و کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله. سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه، مزگوت، فیرگه.

۵۰- وشترمل: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له ۲۸. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۶. ک خوره لاتی شه قامی کامیاران سنه، له نیوان دیکانی تازاوا، پیرمقدار و گاوشان دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۱۹۰، مال ۳۵، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه. مزگوت. فیرگه.

۵۱- وشکه دۆل: دئییه که له دیکوی سورسور بهشی ناوچهی کامیاران. له ۳۳. ک باکوری خوره لاتی کامیاران و ۱۰. ک یوسفوا و له نیوان دیکانی پیرمقدار و خامسان، تازاوا دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان ۳۰، مال ۶، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه. مزگوت. فیرگه.

۵۲- ھەلتوشان: دىيەكە لە دېكۆي سورسور بەشى ناوچەي كامياران، لە ۱۷.ك باكۆري كامياران و قەراخى شەقامى كامياران سنە و ۷.ك يوسفوا دايە. كوستانى و ساردەسىرە. دانىشتوان ۱۶۰، مالى ۲۷، سوننى، كورد. ئاو، لە كانياو. بەرھەم، دەغل، دانەويئە، سىپايى. شوغل، كشت و كال، ئاژەل داري. ريگا، ماشين رەو. مزگەوت. فيرگە. لە نيوان دېكاني، ئاساۋلە، كاني لەيلى و لايەن دايە.

۵۳- يەمىنانى سەرى: دىيەكە لە دېكۆي سورسور بەشى ناوچەي كامياران. لە ۳۵.ك باكۆري كامياران و ۱۱.ك يوسفوا و ۶.ك شەقامى كامياران سنە و لە نيوان يەمىنانى خوارى، تاينە و كۆلەسارە دايە. كوستانى و ساردەسىرە. دانىشتوان ۱۴۰، مالى ۲۶، سوننى، كورد. ئاو، لە كانياو، بەرھەم، دەغل، دانەويئە، شوغل، كشت و كال، ئاژەل داري. ريگا، ماشين رەو. مزگەوت. فيرگە.

۵۴- يەمىنانى خوارى: دىيەكە لە دېكۆي سورسور بەشى ناوچەي كامياران. لە ۳۴.ك باكۆري كامياران و ۴.ك خوراۋاي شەقامى كامياران سنە و ۱۲.ك يوسفوا و لە نيوان دېكاني برايموا، ھەباساۋا، يەمىنانى سەرى دايە. كوستانى و ساردەسىرە. دانىشتوان ۵۹۰، مالى ۹۶، سوننى، كورد. ئاو، لە كانياو. بەرھەم، دەغل، دانەويئە، سىپايى. شوغل، كشت و كال، ئاژەل داري. ريگا، ماشين رەو، مزگەوت، فيرگە.

۵۹- يوسفوا (كوانەي خوارى): دىيە ناۋەندى دېكۆي سورسورە لە ۲۳.ك باكۆري خۆرەلاتى كامياران و لە نيوان دېكاني كوانە، وامسانە، كەچەلە و قەراخى شەقامى كامياران دايە. كوستانى و ساردەسىرە. دانىشتوان ۸۵، مالى ۱۲، سوننى، كورد. ئاو، لە كانياو. بەرھەم، دەغل، دانەويئە، سىپايى. شوغل، كشت و كال، ئاژەل داري. ريگا، ماشين رەو. مزگەوت. فيرگە.

دېكۆي شاهۆ بەشى ناوچەي كامياران

دېكۆي شاهۆكە لە خوراۋا و باشورى خوراۋاي شارى كامياران دا ھەلکەوتو، لە ۳۸ دىيە ئاۋەدان و كۆن و ۱۴۲۹ مالى پىكھاتو و ژوبەرەكەي ۲۰۹/۵.ك چوارگۆشەيە و ۸۴۴۰ كەس دانىشتوى ھەيە، يانى لە ھەر.ك. يىكى چوارگۆشە دا ۲۸/۴۰ كەس نىشتە جىيە. سنورىشى بەم جۆرەيە:

۱- له باکوره وه به دیکانی، سورسور و گاوه رۆ

۲- له باشوره وه به ناوچهی کرماشان

۳- له خۆره له توه به دیکۆی ییله وار

۴- له باشوری خۆره له توه به ناوچهی کرماشان

۵- له خۆراواوه به ناوچهی کرماشانه وه نووساوه، ئەم دیکۆیه بۆی له دهشتی به بژشت و تهخت و خۆشاو و به پیت و به ره که تی کامیارانی بژ داوه، کیوه به رزو به دیمه نه کانی، پوان، شاخشکن، خدری زیندو، تورگه دار، له خۆراوای ئەم دیکۆدا به سام و قنچ ژاوه ستاون.

ناوی چومیلکه کانی ئەم دیکۆی به ره و باشور تی ده پهرن و له حاستی هه ر دئی به ناوی ئەو دیوه ناوده برین، ئەم چومیلکانه دواي ئەوه له زهوی دیکانی ماراو، گورگان، عه بدوله لیک، تی په رۆ و گه یشته باشوری خۆراوای کامیاران، ژینگای بۆ ئاواله ده بی و به پانایی چۆمه که دا بلو ده بیته وه، لی ره دا ناوه ندی کوردستان به جی دئی و ده چیه کوردستانی باشوری (کرماشان) وه، یه کێ له تاییه ته کانی ئەم چۆمه ئەوه یه که خیزی ورد و ماسه ی فراوانه، ئەگه ره وک ئەشی و پنیسته که لکی لی وه ربگیرێ، ده توانی بیته کانی خیر و بیرو به سه ر خه لکی ناوچه کانی کوردستان و کرماشان دا بژۆی، کیوو، ده ره و دۆله سه ر سه وزو له وه ر خۆشه کانی خۆراواو باکوری ئەم دیکۆیه، بۆ به ره دم هینانی مه ژو مالیات و په ره دان به ئاژه ل داری، زۆر باش و به که لکن، شوغلی خه لکی ئەم شوینه، ئاژه ل داری، کشت و کال و باخه وانی یه، گه نم و جۆ و نوک و دانه ویله ییش به عه مه ل دینن، ته ژه کاری و سه وزی کاری دیننه ناوو به ره می گشت جۆره میوه یی به تاییه ت: هه رمێ، سیو، ترێ و گیلایان فره و فراوانه، ده سه کردی ژنان، قالی، قالیچه، جاجم، به رماله.

وشه ی شاهۆ: وشه یه کی میژوویه که به پیشتیوانی خوا له باسی مه ریوان (زریار) دا باسی له سه ر ده کم، زیاتر له هه شه ده ساله که وشه ی شاهۆ بووه ته ناو بۆ ئەو مه له بنده ی که کیوی به ناوبانگ و به رزو و به سام و دیمه نی شاهو، وه ک ژه گی ژیان به ناویدا بلو بوو ته وه. ئەم دیکۆیه داوینی باشوری کیوی شاهۆی له باوش گرتوو، به م هۆیه وه ئەم دیکۆیه، ناوی شاهۆی به سه را بژدراوه.

دئی (وه رمه هه نگ) که به ناوه ندی ئەم دیکۆ هه لبژدراوه، له دوو وشه ی (وه رم) یانی گوئ و (هه نگ) یانی میش هه نگوین، تیکلاره، چون ئەم شوینه گوئ و گیای زۆر و هه نگداریش له وی بره وی بووه، بیان وتوه (وه رمه هه نگ)، ده یشکری وه رمه، گر مه بوی و

کاتی خوی گرمه ههنگ و یژرای و پاشان بهزه بهره بوویی به وهرمه ههنگ.

دیشان ههنگ ههرو هک به مانای میش ههنگوین هاتووه، به مانا کومه لیش هاتووه، بهم جوړه یانی گول و گولزاری کومه ل یا گرمه ی کومه ل، دیی وهرمه ههنگ له ۶. ک خوراوای شاری کامیاران دایه. سنوری بهم جوړه یه.

۱- له باکوره وه به دیی ئاسنگه ران

۲- له باشوره وه به دیکانی سهرچهم و قهره وه یس

۳- له خوراو او به دیی ئه له ک

۴- له خوره لاتووه به دیی توبه ره ژيژ و شاری کامیارانه وه نوساوه، دوورترین دی به وهرمه ههنگ^(۱) دیی کلوچه یه ۱۸. ک دوره، نزیکتین دییش (سهید ئیسماعیل) ۱. ک دوره.

دیی وهرمه ههنگ ئه مانه ی هه یه: مزگه وت، فیگره ی سهره تای، ناوه ندی خزمه ت، بهرق، ته له فون، سندوقی پوشت، ئاوی لوله کەشی، ئاش. دوکانی به قالی، چایی خانه و شتی تر

تیکرا له م دیکو دا ۱۶ دی فیگره ی سهره تای، ۱۲ مزگه وت، ۲ دی ناوه ندی خزمه تی ئاوا یی، ۲ دی ناوه ندی خاوینی و دهرمانی، ۶ دی سندوقی پوشتی، ۲ دی ته له فون، ۱۲ دی لوله کەشی ئاو، ۱۰ دی بهرق، ۱ دی فروشگای هاویاری، ۱ دی نه وت فروشی، ۴ دی ئاشی ئارد و شتی تری هه یه.

دیکانی خوراوا و باشوری ناوه ندی ئه م دیکو له ریگای شه قامی کامیاران، کرماشان و ریگای شاری کامیاران به دیی وهرمه ههنگ، ده توان هاتو چو بکه ن و پیکه وه په یوه ند بگرن. دیکانی باکوریش له ریگای کامیاران بهریوان، به وهرمه ههنگ و شاری کامیارانه وه په یوه ند بگرن.^(۱) ناوی دیکانی به ریزی ئه لفو یی بهم جوړه ی خواره وه یه.

۱- ئه له ک: دی یه که له دیکوی شاهو بهشی ناوچه ی کامیاران. له ۱۱. ک خوراوای کامیاران و ۱۱. ک خوراوای شه قامی کامیاران سنه و ۵. ک وهرمه ههنگ و له نیوان دیکانی، وهرمه ههنگ و ئاسنگه ران دایه. داوینه و سارده سیره. دانپشتوان ۱۲۰۰، مال ۱۷۱، سوننی، کورد. ئاو، ئه کانیاو. بهرهم، ده غل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، زیگا، ماشین زهه، مزگه وت، فیگره.

۲- ئه له که کوڼ: دی یه که له دیکوی شاهو بهشی ناوچه ی کامیاران. له ۱۵. ک باکوری خوراوای کامیاران و ۵. ک وهرمه ههنگ و له نیوان دیکانی، ئه له ک، ماراو، دهره ویانی

خواری دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۱۸۰، مأل ۳۰، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بدرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه و. مزگه وت. فیرگه.

۳- ئاسنگران: دئییه که له دیکوی شاهو بهشی ناوچهی کامیاران له ۱۰. ک باکوری خوراواي کامیاران و ۵. ک شه قامی کامیاران سنه و ۵. ک وهرمه ههنگ و له نیوان دیکانی ئه له ک و توبه ره ریژ، گومبه دی سهری دایه. داوینه و سارده سیره. دانیشتوان ۳۰۰، مأل ۵۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بدرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. دهسکردی ژنان، قالیچه و قالی. زیگا، ماشین زه و، مزگه وت، فیرگه.

۴- باخ: دئی کون بوه به لام ئیستا چۆله و له لاه ده کیلدری.

۵- به لان: دئییه که له دیکوی شاهو بهشی ناوچهی کامیاران. له ۵. ک باشوری خوراواي کامیاران و ۲. ک خوراواي شه قامی کامیاران سنه و ۶. ک وهرمه ههنگ و له نیوان دیکانی وهرمه ههنگ، سهرچهم و چهقه بهرله دایه. داوینه و سارده سیره. دانیشتوان ۴۹۰، مأل ۸۲، سوننی، کورد. ئاو، له چۆمی کامیاران و کانیاو. بدرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. دهسکردی ژنان، جاجم، بهره، زیگا، ماشین زه و، مزگه وت، فیرگه.

۶- پوشتته: دئییه که له دیکوی شاهو بهشی ناوچهی کامیاران. له ۳۱. ک خوراواي کامیاران و ۲۵. ک وهرمه ههنگ و له نیوان دیکانی سهراب کام، سهرشیلانه و خهراجیان دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۳۶۰، مأل ۵۹، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بدرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه و. مزگه وت. فیرگه.

۷- په نجه قهوی: دئییه که له دیکوی شاهو بهشی ناوچهی کامیاران له ۱۰. ک باکوری خوراواي کامیاران و ۱۰. ک وهرمه ههنگ دایه، کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۱۵، مأل ۲، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بدرهم، دهغل، دانه ویله. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه و.

۸- تاوانکهش: دئییه که له دیکوی شاهو بهشی ناوچهی کامیاران. له ۱۰. ک باکوری کامیاران و ۱۶. ک وهرمه ههنگ و ۱. ک شه قامی کامیاران سنه و له نیوان دیکانی یه خته خان. په نجه قهوی و باخله دایه. کویتانی و سارده سیره. دانیشتوان ۲۲۰، مأل ۳۷، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بدرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه و. مزگه وت. فیرگه.

۹- **تووبه ره زږیژ:** دئیه که له دیکوی شاهو به شی ناوچهی کامیاران. له ۴. ک باکوری خوراوی کامیاران و ۳. ک وهرمه‌هنگ و ۲. ک خوراوی شه‌قامی کامیاران سنه و له نیوان دیکانی ناسنگه‌ران، وهرمه‌هنگ ه‌ایه. قوپی و سارده‌سیره. دانیش‌توان ۷۱۵، مآل ۱۲۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زږیگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

۱۰- **تیانه:** دئیه که له دیکوی شاهو به شی ناوچهی کامیاران له ۱۲. ک خوراوی کامیاران و ۶. ک وهرمه‌هنگ و له نیوان. سهراب‌کام و ماریان، کو‌بگار دایه، داوینه و سارده‌سیره. دانیش‌توان ۱۰۰، مآل ۱۷، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویل. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زږیگا، ماشین‌زهو. مزگه‌وت. فیرگه.

۱۱- **ته‌ماکو‌جار:** دئ کون بووه به‌لام ئیستا چۆله و له لاوه ده‌کینلدری.

۱۲- **چالاور:** دئ کون بووه به‌لام ئیستا چۆله و له لاوه ده‌کینلدری.

۱۳- **چیاگوینی:** دئ کون بووه به‌لام ئیستا چۆله و له لاوه ده‌کینلدری.

۱۴- **حوسه‌یناوا:** دئیه که له دیکوی شاهو، به شی ناوچهی کامیاران. له ۱۴. ک باکوری خوراوی کامیاران و ۲۱. ک وهرمه‌هنگ و له نیوان دیکانی، ئافریانی خواری، ماریان، خان‌اوا، که‌رگه‌ل دایه. داوینه و سارده‌سیره. دانیش‌توان ۳۰، مآل ۳، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زږیگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت، فیرگه.

۱۵- **خوئی زیزگه:** دئ کون بووه به‌لام ئیستا چۆله و له لاوه ده‌کینلدری.

۱۶- **خان‌اوا:** دئیه که له دیکوی شاهو به شی ناوچهی کامیاران. له ۱۷. ک باکوری خوراوی کامیاران و ۲۳. ک وهرمه‌هنگ و له نیوان دیکانی، په‌نجه‌قه‌وی و حوسه‌یناوا و ئافریانی خوارئ دایه. کو‌یستانی و سارده‌سیره. دانیش‌توان ۶۷، مآل ۱۱، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زږیگا، ماشین‌زهو. مزگه‌وت. فیرگه.

۱۷- **دهره‌ویانی سهرئی:** دئیه که له دیکوی شاهو ناوچهی کامیاران له ۱۹. ک خوراوی کامیاران و ۱۳. ک وهرمه‌هنگ و له نیوان دیکانی، پوشته و دهره‌ویانی خوارئ دایه. کو‌یستانی و سارده‌سیره. دانیش‌توان ۳۱۵، مآل ۵۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویل، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زږیگا، ماشین‌زهو. مزگه‌وت. فیرگه.

۱۸- ده‌رویانی خوارچی: دئی‌یه‌که له دیکۆی شاهو به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۱۹. ك خوراوی کامیاران و ۱۳. ك وهرمه‌هنگ و له نیوان دیکانی، ئەله‌که کۆن و ده‌رویانی سه‌رئ‌دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۲۴۲، مأل ۴۳، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئازهل‌داری. زینگ، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فیرگه.

۱۹- سه‌رچه‌م: دئی‌یه‌که له دیکۆی شاهو به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۱۱. ك باشوری خوراوی کامیاران و ۵. ك وهرمه‌هنگ و له نیوان دیکانی، وهرمه‌هنگ و قه‌ره‌ویس دایه. قوپی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۱۶۰، مأل ۲۷، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو و چۆم. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئازهل‌داری. زینگ، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فیرگه.

۲۰- سه‌راب‌کام: دئی‌یه‌که له دیکۆی شاهو به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۱۲. ك خوراوی کامیاران و ۷. ك وهرمه‌هنگ و له نیوان دیکانی ئەله‌ک و تیانه، گومبه‌دی خواری دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۲۲۵، مأل ۳۹، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئازهل‌داری. زینگ، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. قوتابخانه.

۲۱- سه‌یید ئیسماعیل: دئی‌یه‌که له دیکۆی شاهو به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۸. ك خوراوی کامیاران و ۵. ك وهرمه‌هنگ دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۵۵، مأل ۸، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئازهل‌داری. زینگ، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فیرگه.

۲۲- سارماوا: دئی‌یه‌که له کۆن بووه به‌لام ئیستا چۆله و له لاوه ده‌کیلدی.

۲۳- سه‌رسه‌یفوللا: دئی‌یه‌که له کۆن بووه به‌لام ئیستا چۆله و له لاوه ده‌کیلدی.

۲۴- شیرکه‌تی (هاویاری) سیهام زراعی کامیاران له ۱. ك خوراوی کامیاران دایه. دانیشتوان ۱۷۰، مأل ۲۷، سوننی، کورد.

۲۵- عیوزی: دئی‌یه‌که له کۆن بووه به‌لام ئیستا چۆله و له لاوه ده‌کیلدی.

۲۶- عه‌بدولمه‌لیکی: دئی‌یه‌که له دیکۆی شاهو ناوچه‌ی کامیاران. له ۱۵. ك خوراوی کامیاران و ۶. ك وهرمه‌هنگ و له نیوان دیکانی قه‌روه‌یس، سه‌رچه‌م و ماراوادایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۲۶۰، مأل ۴۸، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئازهل‌داری. زینگ، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فیرگه.

۲۷- قه‌ره‌وه‌یس: دئی‌یه‌که له دیکۆی شاهو به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۱۵. ك

خۆراوای کامیاران و ۸. ک وهرمههنگ و له نیوان دیکانی سهرچهم و عهبدولمهلیکی و قه لای حه مه حه سه ن دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشنوان ۵۲، مأل ۱۰، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه و، مزگوت. فیگره.

۲۸- قه لای مه حه مه د حوسه یین: دئییه که له دیکوی شاهو بهشی ناوچهی کامیاران. له ۱۲. ک خۆراوای کامیاران و ۶. ک وهرمههنگ و له نیوان دیکانی قه ره وه یس، قه لای شاخانی و کولیجه دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشنوان ۳۴۰، مأل ۶۳، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال. ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه و. مزگوت. فیگره.

۲۹- قول: دئییه که له دیکوی شاهو بهشی ناوچهی کامیاران له. ک خۆراوای کامیاران و. ک وهرمههنگ و له نیوان دیکانی کوستانی و سارده سیره. دانیشنوان ۲۱۵، مأل ۴۰، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه و. مزگوت. فیگره.

۳۰- کانی کوردان: دئی کۆن بووه به لام ئیستا چۆله و له لاوه ده کیلدری.

۳۱- کۆسان: دئی کۆن بووه به لام ئیستا چۆله و له لاوه ده کیلدری.

۳۲- کولیجه: دئییه که له دیکوی شاهو بهشی ناوچهی کامیاران. له ۱۵. ک خۆراوای کامیاران و ۹. ک وهرمههنگ و له نیوان دیکانی قه لای حه مه حوسه یین و دارچادمان دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشنوان ۴۱۲، مأل ۶۳، سوننی. کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه و. مزگوت. فیگره.

۳۳- گورگاوتی: دئییه که له دیکوی شاهو بهشی ناوچهی کامیاران. له ۱۰. ک باکوری خۆراوای کامیاران و ۱۶. ک وهرمههنگ و له نیوان دیکانی مامه ن و وهنده رنی خواری دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشنوان ۶۰۰، مأل ۱۰۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه و. مزگوت. فیگره.

۳۴- گومبه دی سهرئی: دئییه که له دیکوی شاهو بهشی ناوچهی کامیاران. له ۸. ک باکوری خۆراوای کامیاران و ۶. ک وهرمههنگ و له نیوان دیکانی په نجه قه وی، ماریان و ئاسنگهران و ۶. ک شه قامی کامیاران سنه دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشنوان ۱۱۵، مأل ۲۱، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال،

ناژەڵ داری. زیگا، ماشین رەو. مزگەوت. فیرگە.

۳۵- گومبەدی خوارئی: دئی کون بوو بە لām ئیستا چۆلە و لە لاوہ دە کێلدرئی.

۳۶- ماسی ژاو: دئی بوو بە لām ئیستا چۆلە و لە لاوہ دە کێلدرئی.

۳۷- ماراو: دئی یە کە لە دیکوی شاھۆ بەشی ناوچەیی کامیاران. لە ۱۶. ک خورواوی کامیاران و ۹. ک وەر مەهنگ و لە نیوان دیکانی ئە لە کە کوڤ، سەرچەم و عەبدولمەلیکی دایە. کوپستانی و ساردەسیرە. دانیشتوان ۱۱۰۳، مآل ۱۸۶، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ داری. زیگا، ماشین رەو. مزگەوت. فیرگە.

۳۸- وەر مەهنگ: دئی ناوہندی دیکوی شاھۆیە. لە ۶. ک خورواوی شەقامی کامیاران سنە دایە. قۆپی و ساردەسیرە. دانیشتوان ۷۰۰، مآل ۱۱۵، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ داری. زیگا، ماشین رەو. مزگەوت. فیرگە.

۳۹- ھە سیلی قادر: دئی کون بوو بە لām ئیستا چۆلە و لە لاوہ دە کێلدرئی.

۴۰- یەختە خان: دئی یە کە لە دیکوی شاھۆ ناوچەیی کامیاران. لە ۱۲. ک خورواوی

کامیاران و ۱۸. ک وەر مەهنگ و لە نیوان دیکانی کانی لە یلی، خانایا و تاوانکەش دایە. کوپستانی و ساردەسیرە. دانیشتوان ۱۷۹، مآل ۳۱، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو، بەرھەم دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ داری، زیگا ماشین رەو، مزگەوت. فیرگە.

دیکوی گاوه رۆ بەشی ناوچەیی کامیاران

دیکوی گاوه رۆ، لە باکوری خورواوی شاری کامیاران دا ھە لکە وتوہ و لە ۲۱ دئی ئاوەدان و کۆن و ۱۹۹۱ مآل پیکھاتووہ و ژووبەرە کە ی ۲۶۷. ک چوارگۆشە یە، یانی لە ھەر ک. یکس چوارگۆشە دا ۲۷/۳ کەس نیشتە جی یە و سنوری بەم جۆریہ:

۱- لە باکورەوہ بە دیکو کانی سورسور و ژاوەرۆی خۆرھە لاتنی بەشی سنە.

۲- لە باشورەوہ بە دیکو کانی شاھۆ و ییلەوار و ژاوەرۆی بەشی کامیاران.

۳- لە خۆرھە لاتەوہ بە دیکو کانی سورسور

۴- لە خورواوہ بە دیکو کانی ژاوەرۆی کامیاران و ناوچەیی مەریوان (دیکوی پایگە لان) و ھە نووساوە، زوربە ی ژووبەرە ئەم دیکو یە شاخ و داخ و کیوی بە دیمەن و سام دایگرتووہ،

زهوی شیای کشت و کالی که مه، به لام دارو دهوه و گیاو گژی به که لک و بۆ ن خوشی زۆرتی کتیه کانی داگرتوه. بهم جوړه خه لکی ئه شوینه زۆرتی، خه زیکی باخهوانی و ئاژه ل دارین و له ژیه ژیانی به شه ژه فی خویان ده به نه سهر و به سهر به رزی ده ژین.

ئاو

ئاوه خودا دادیه کانی ئه شوینه وه که هه موو ناوچه کانی کوردستان، به شکلی چومیلکه و کانیاوان به داوینی کتیه کاندایه خوار و ده ژینه چومی گاوه رووه. بۆ نه وهی که لکی پیوستی لێ وه بگیری، ده ژوا و له سنور ده په ژیته وه. به لام نه گهر ده ولت ئاوژیکی دلسوزانهی له خه لکی بدایه ته وه و له بهر ئه چۆمانه دا، وه که ده بۆ سهددی خاکی یا بتونی بیه ستایه، به جوړیکیشی بیه ستایه که به رقی ناوچه کانی لێ وه ده ست بهاتایه، ئه و کاته ژۆژی هاتی گه ل له که لی سهر به خویی ولاته وه هه ل ده هات، پیوستیه کانی ژیانی خه لکی له ناو خودا ههر به دهستی گه ل پێک ده هات، ئیتر هه ناوی خه لکی به تیر و ته شیری نه ته ویسی نگریس کۆن کۆن نه ده بو، چی دی ژیر باری منه تی که س و ناکه سان نه ده چو.

دیی کۆله ساره که له باکوری خوراوی شاری کامیاران دایه و ۱۱۴۸ که سی دانیشوو هیه چون به ئاسانی ده توانی خالی په یوه ندی دیکانی ده ور به ری قه رار بگری. به ناوه ندی دیکوی گاوه رو داتراوه و سنوریشی بهم جوړه یه:

۱- له باکوره وه به دیکانی یه مینانی خوار و سهر و تاینه، له دیکوی سورسور.

۲- له باشوره وه به دی ماسان

۳- له خوراواوه به دیکانی ئه سراوا و سهرچی

۴- له خوره لاتوه به دیکانی نه جه فاوا و کوانه له دیکوی سورسوره نو ساوه.

ئهم دیکو، شاخوی و کویستانی یه، به تاییه ت به شه کانی باکور و خوراواو خوره لاتی کتیه و که ژ. و تهلان و به ندهن دایگرتوه، ته نیا باشوری بۆ که ژو ده شت و نه رمانه و بۆ کشت و کال گهنم، جو و دانه ویله، ته ژه کاری و سه وزی زۆر به بژشت و پیت و به ره که ته، دورترین دی به کۆله ساره دی تهنگی سهره ۱۰. ک. ی لێ دوره، نزیکترین دییش ماسان و نه جه فاوا یه ۴. ک. ی لێ دوره.

ئهم دیکو یه تیکرا ئه م ئیمکاناته ی هیه. ۱۳ دی فیرگی سهره تای، ۲ دی فیرگی ناوه ندی، ۲ دی قوتابخانه و حوچه ی دینی، ۵ دی یانه ی خویندن فیرکردن، ۱۴ دی مزگوت، ۱ دی پاسگای ژاندارمهری، ۲ دی ناوه ندی ده رمانی و خاوینی، ۱ دی ته له فون، ۵ سندوقی

پوست، ۱۵ دئی ناوی لوله‌کشی، ۶ دئی به‌رق، ۲ دئی فروشگای هاویاری، ۳ دئی نه‌وت فروشی، ۱۰ دئی ناشی ه‌یه.^(۱)

گاوه‌رۆ: ناوی چۆمی گه‌وره‌ی گاوه‌رۆیه، چون کاتی به‌هاران ئاوه‌که‌ی ئه‌وه‌نده زۆره، ته‌نانه‌ت گایش ده‌تلینی، به‌م جوّره ناوی گاوه‌رۆی به‌سه‌را بژاوه، ه‌ه‌روا ناوی دیکۆیه‌که‌که‌، ئه‌م چۆمه‌ی پێدا ده‌ژوا، دیکۆی گاوه‌رۆ، پارچه‌یه‌کی کویستانی و سارده‌سیره، زوربه‌ی دیکانی له‌کانیاوه سارد و سوکه‌کانی کویستانه به‌خیر و بی‌ره‌کانی، بژی تر له‌ دیکانیشی له‌ ناوی چۆمی گاوه‌رۆ و چۆمی ئه‌میراوه‌بو که‌شت و کال که‌لک وه‌رده‌گرن. به‌ره‌مه‌ی گرنگی ئه‌م دیکۆ، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. به‌ره‌مه‌ی مه‌ژ و مالیاته،

چۆم

۱- چۆمی گاوه‌رۆ، که‌ له‌ سه‌نقوری کولیاپی یه‌وه سه‌ر چاوه ده‌گرئ و دیکۆی سورسور به‌جی دێلی و ده‌چینه‌ خاکی گاوه‌رۆوه، دیکانی ئاو‌دی‌ری ده‌کا و به‌ره و خوراوا‌زی ده‌که‌وی و له‌ ئاکامدا تیکلاو چۆمی قشلاخ ده‌پی.

۲- چۆمی ئه‌میراوا: ئه‌م چۆمه له‌ به‌رزاییه‌کانی باکوری نیوان دیکۆی له‌ یلاخ و ئه‌م دیکۆیه سه‌رچاوه ده‌گرئ و چهند دئی ده‌ور و به‌ری خوی ئاو‌دی‌ری ده‌کا و له‌ ۴. ک باشوری دئی فه‌قی سلیمان ده‌رژینه‌ چۆمی گاوه‌رووه.

گشت دیکانی ئه‌م به‌شه له‌ ده‌ورو به‌ری ئه‌م دوو چۆمه به‌ پیت و به‌ره‌که‌دا به‌ دی هاتوون، شه‌قامی سه‌نکه‌ماشان به‌ به‌شی خوراوا‌ی ئه‌م دیکۆدا ده‌به‌ووری، له‌ هاوانیان دا ماشین ده‌توانی به‌چینه‌ گشت دیکانی ئه‌م به‌شه‌وه، ناوی دیکانی به‌ریزی ئه‌لفوپی به‌م جوّره‌یه:

۱- ئاساوه‌له: دئی‌یه‌که له‌ دیکۆی گاوه‌رۆ به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له‌ ۲۵. ک باکوری کامیاران و ۱. ک خوراوا‌ی شه‌قامی کامیاران سه‌نه و ۵. ک کوله‌ساره و له‌ نیوان دیکانی، نه‌جه‌فاوا، کانی له‌یلی دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیش‌توان ۳۲۴، مال ۵۱، سوننی، کورد. ئاو، له‌ کانیاو. به‌ره‌مه، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، توتن. شوغل، گشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌ژه‌و. مزگه‌وت. فیرگه.

۲- ئافریانی سه‌ری: دئی‌یه‌که له‌ دیکۆی گاوه‌رو به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له‌ ۲۰. ک باکوری خوراوا‌ی کامیاران و ۱۲. ک کوله‌ساره و له‌ ۹. ک خوراوا‌ی شه‌قامی کامیاران سه‌نه و له‌ نیوان دیکانی خانوا، کانی له‌یلی دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیش‌توان ۱۰۳، مال ۲۰،

سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فی‌رگه.

۳- ئافریانی خوارئ: دئ کۆنی بوه له دیکۆی گاوه‌رو به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۱۹. ک باکوری خؤراوای کامیاران و ۱۲. ک کوله‌ساره و ۱۲. ک خؤراوای شه‌قامی کامیاران سنه و له نیوان دیکانی شاهینی، حوسه‌پناوا و خانوادایه. کوستانی و سارده‌سیره. به‌لام ئیستا چۆله و له لاوه ده‌کیلدزی.

۴- ئانارله: دئ کۆنی بوه له دیکۆی گاوه‌رو به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۵۰. ک باکوری خؤراوای کامیاران و ۳۰. ک کوله‌ساره و له نیوان دیکانی، پیرباغ، سیویه‌دایه. کوستانی و سارده‌سیره، به‌لام ئیستا چۆله و له لاوه ده‌کیلدزی.

۵- پیرباخ: دئ کۆنی بوه له دیکۆی گاوه‌رو، به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۵۰. ک خؤراوای کامیاران و ۳۱. ک کوله‌ساره و له نیوان دیکانی، ئانارله، سیویه، میرگوسار دایه. به‌لام ئیستا چۆله و له لاوه ده‌کیلدزی.

۶- تایی: دئ یه‌که له دیکۆی گاوه‌رو به‌شی ناوچه‌ی کامیاران له ۴۴. ک باکوری خؤراوای کامیاران و ۱۵. ک کوله‌ساره و له نیوان دیکانی، هه‌ندیمن، فه‌ره‌جاوا، سه‌رجی دایه. کوستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۱۵۴۰، مأل ۳۹۶، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت، فی‌رگه، لوله‌که‌شی.

۷- ته‌نگی سه‌ر: دئ یه‌که له دیکۆی گاوه‌رو. به‌شی ناوچه‌ی کامیاران له ۶۱. ک خؤراوای کامیاران و ۴۰. ک کوله‌ساره و له نیوان دیکانی، نه‌رو میحراب دایه. کوستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۱۸۳۰، مأل ۲۵۹، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فی‌رگه. لوله‌که‌شی.

۸- هه‌رین: دئ کۆن بوه به‌لام ئیستا چۆله و له لاوه ده‌کیلدزی.

۹- سه‌رجی: دئ یه‌که له دیکۆی گاوه‌رو به‌شی ناوچه‌ی کامیاران له ۳۹. ک باکوری خؤراوای کامیاران و ۱۰. ک کوله‌ساره و له نیوان دیکانی، تایی و کوله‌ساره و فارساوا دایه. کوستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۱۱۰۰، مأل ۲۰۷، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، میوه، سپیایی. شوغل، کشت و کال، باخه‌وانی، ئاژه‌ل‌داری. زیگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فی‌رگه.

۱۰- **سه‌رژێژ:** دێیه‌که له دیکۆی گاوه‌رۆ به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۵۱.ك خۆراوا‌ی کامیاران و ۳۵.ك کوله‌ساره و له نیوان دیکانی، نیهر، پیرباغ و گواز دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۷۰۰، مأل ۱۳۹، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌رهم، ده‌غل، دانه‌وێله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. ژینگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فیرگه.

۱۱- **سه‌ربناو:** دێیه‌که له دیکۆی گاوه‌رۆ به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۲۴.ك باکوری کامیاران و ۷.ك کوله‌ساره و ۱.ك خۆراوا‌ی شه‌قامی کامیاران سنه‌دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۶۷، مأل ۱۲، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو و چۆم. به‌رهم، ده‌غل، دانه‌وێله، سپیایی. ژینگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه. له نیوان دیکانی که‌چه‌له، نه‌جه‌فاوا و ئاسوله‌ دایه.

۱۲- **سمویدهر:** دێ کۆن بووه به‌لام ئیستا چۆله و له لاوه ده‌کێلدری.

۱۳- **فارساوا:** دێیه‌که له دیکۆی گاوه‌رو به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۴۸.ك باکوری خۆراوا‌ی کامیاران و ۱۸.ك کوله‌ساره و له نیوان دیکانی تای، فه‌ره‌جاوادایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۵۸۰، مأل ۹۵، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌رهم، ده‌غل، دانه‌وێله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. ژینگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فیرگه.

۱۴- **فه‌ره‌جاوا:** دێیه‌که له دیکۆی گاوه‌رو به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۴۹.ك باکوری خۆراوا‌ی کامیاران و ۱۹.ك کوله‌ساره و له نیوان دیکانی هه‌ندیمن، فارساوا و تای دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۳۰۰، مأل ۶۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌رهم، ده‌غل، دانه‌وێله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. ژینگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فیرگه.

۱۵- **کۆله‌ساره:** دێی ناوه‌ندی دیکۆی گاوه‌رویه. له ۳۰.ك باکوری کامیاران و ۸.ك شه‌قامی کامیاران سنه و له نیوان دیکانی، ماسان، عه‌سراوا و سه‌رجی دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۱۱۵۰، مأل ۱۸۸، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌رهم، ده‌غل، دانه‌وێله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. ژینگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فیرگه.

۱۶- **ماسان:** دێیه‌که له دیکۆی گاوه‌رۆ به‌شی ناوچه‌ی کامیاران. له ۳۱.ك باکوری خۆراوا‌ی کامیاران و ۵.ك کوله‌ساره و ۶.ك خۆراوا‌ی شه‌قامی کامیاران سنه و له نیوان دیکانی کۆله‌ساره. عه‌سراوا و نه‌جه‌فاوا دایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۵۵۰، مأل ۸۷، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌رهم، ده‌غل، دانه‌وێله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. ژینگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت. فیرگه.

۱۷- میحراب: دئییه که له دیکوی گاوهرو بهشی ناوچهی کامیاران. له ۶۰ ک خوراوی کامیاران و ۴۱ ک کولهساره و له نیوان دیکانی: نیدر، وهسی خوارتی و سهرزیژدایه. کویتانی و ساردهسیره. دانیشتوان ۸۰۰، مال ۱۷۰، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانهویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژهلداری. زیگا، ماشینزهو. مزگهوت. فیرگه.

۱۸- نهجه فاوا: دئییه که له دیکوی گاوهرو بهشی ناوچه کامیاران. له ۲۶ ک باکوری کامیاران و ۳ ک خورهلاتی شقامی کامیاران سنه و ۵ ک کولهساره و له نیوان دیکانی سهربناو، ماسان و ئاساوله دایه. داوینه و ساردهسیره. دانیشتوان ۳۹۰، مال ۶۸، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانهویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژهلداری. زیگا، ماشینزهو. مزگهوت. فیرگه.

۱۹- نزار: دئییه که له دیکوی گاوهرو بهشی ناوچهی کامیاران. له ۵۰ ک باکوری خوراوی کامیاران و قهراخی چومی سیروان و ۲۵ ک کولهساره و له نیوان دیکانی: دولاو، تای و هندیمن دایه. کویتانی و ساردهسیره. دانیشتوان ۳۴۰، مال ۶۷، سوننی، کورد. ئاو، له چومی گاوهرو و کانیاو. بهرهم، دهغل، دانهویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژهلداری. زیگا، ماشینزهو. مزگهوت. فیرگه.

۲۰- نیهر: دئییه که له دیکوی گاوهرو بهشی ناوچهی کامیاران. له ۵۹ ک خوراوی کامیاران و ۳۹ ک کولهساره و له نیوان دیکانی: تنگی سدر، میحراب، سهرزیژدایه. کویتانی و ساردهسیره. دانیشتوان ۱۳۰۰، مال ۲۳۹، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل، دانهویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژهلداری. زیگا، ماشینزهو. مزگهوت. فیرگه.

۲۱- هه نندیمن: دئییه که له دیکوی گاوهرو بهشی ناوچهی کامیاران، له ۴۹ ک باکوری خوراوی کامیاران و ۱۹ ک کولهساره و له نیوان دیکانی: تای، فارساوا و فدرهجاوا دایه. کویتانی و ساردهسیره. دانیشتوان ۴۱۵، مال ۷۹، سوننی، کورد. ئاو، له چومی تای و کانیاو. بهرهم، دهغل، میوه، دانهویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژهلداری. زیگا، ماشینزهو. مزگهوت.

ناوچهی مەریوان

ناوچهی مەریوان: که له خۆراوای پارێزگای کوردستان و سنوری هەردو کوردستان دا هەلکەوتووە سنوری بەم جۆرە یە:

۱- له باکورهوه به ده‌ره‌ی شلیری کوردستانی عیراق و ناوچه‌ی سەرشیوی سه‌قز

۲- له باشورهوه به ناوچه‌ی پاوه، به‌شی کوردستانی کرماشان.

۳- له خۆر‌هه‌لاته‌وه به ناوچه‌ی سنه

۴- له خۆراواوه به کوردستانی عیراقه‌وه نوساوه.

(هه‌وا)

۱- هه‌وای ناوچه‌ی مەریوان له شوینه به‌رزو سه‌رشاخه‌کاندا سارده‌سیر و وشکه

۲- له قه‌راخی گۆلی زریواردا نماوی و سارده

۳- له قه‌راخی چۆمه‌کاندا هه‌وا ئارانه

(روبه‌ر)

روبه‌ری ناوچه‌ی مەریوان به‌رابه‌ری پێوانه‌ی کۆن (۳۸۲۸.ک.ی) چوارگۆشه‌یه، به‌لام

به‌رابه‌ری پێوانه‌ی تازه‌ی پارێزگای کوردستان، به‌هاوکاری (سه‌رجه‌نگه‌لداری) کوردستان

(۴۲۲۱.ک.ی) چوارگۆشه‌یه

(شاخ و که‌ژه‌کانی مەریوان)

زنجیره‌کیوه‌کانی ناوچه‌ی مەریوان، که له کۆیستانه‌ به‌ربلاوه، سه‌ر له ئاسمان دراوه‌کانی

(چل‌چه‌مه) جیابونه‌ته‌وه به‌م جۆرە یە.

الف: زنجیره‌ی زیرینی کێوی به‌ناوبانگی هه‌زار میژگه، که لوتکه‌ی به‌رزى ۳۱۲۶گه‌زى

(سولتان ئوغزتو) به‌رزترین لوتکه‌ی باکوری خۆر‌هه‌لاتی مەریوانه، ئەم زنجیره، که بو‌خوی

لقیکه له زنجیره‌ کێوی (چل‌چه‌مه) سێ لقی گه‌وره‌ی به‌م شیوه‌ لێ ده‌ییته‌وه.

۱- زنجیره‌ کێوی (پشتی شه‌هیدان) که به‌ره‌و خۆراواکشاوه، شاری مەریوان، له باشورو و

(ده‌ره‌ی شلیر) له باکوریدا هەلکەوتووە، تیره‌ شانه‌کانی (پشتی شه‌هیدان) به‌ سنوری هەردو

کوردستان دانراوه، به‌رزترین نوچکه‌ی ئەم زنجیره‌ بریه‌تی یه‌ له: لوتکه‌ی ۲۶۱۸گه‌زى (شاخه

رەش) لە نیوان دیکانی، کانی تەمرخان، تۆراختەپە، ئیساوڵە، لوتکە ی شاخەبەرانە، هەزار ماله، مارۆ، ئەسپی شێرە، چالەپان، کونە شەم شەم، ئەشکەوتی بە ناوبانگی کونە شەم شەم، تیکرا لە ناو ئەم زنجیرە کێوەدا سەریان هەلیناوە و پەنای خەلکیان داوە و شیریان بۆ خاون مأل داداوە.

۲- زنجیرە ی باکوری خۆراوا، ئەم زنجیرە شان بە شانی زنجیرە ی هەوێل بە باکوری (دەرە ی شلیردا بەرەو باکوری خۆراوا کشاوە، تیرەشانە کانی بە سەر هەردو پارچە ی کوردستاندا دەروانی، ئەم دوو زنجیرە زیڕینە، لە لای خۆرەللات و باکور و باشورەو (دەرە ی شلیریان) لە ئامیز گرتو، بەری بای ئاژاوە یان لێ گرتو، ئەم زنجیرە ناپسێتەو، تا بە (کەلی خان) دەنوسیتەو

۳- زنجیرە ی باشوری خۆرەللات: ئەم زنجیرە کێوە وینە ی دیواریکی خودایی، ناوچە ی مەریوانی لە ناوچە ی (دیواندەرە) جیا کردو، تەو، بۆی لە دیکانی سەرشیوی مەریوان، لە داوینێ باشوری دا هەلکە و تون.

ب: لە دو لقی هەوێل و سێ هەم، چەند پەل و شاخە ی لێ بو، تەو، بەرەو باشور و خۆراوا پەلیان هەل خستو و تا کو (زەزاو) زویشتون، لە ئاکامدا لە سەر (چۆمی سیروان) داکوژاون، بری لە لوتکە بەرزە کانی ئەم زنجیرە بریە تین لە مانە:

۱- لوتکە ۲۶۸۷ گەزی کێوی (سولتان احمد) لە نیوان دیکانی، قە تەو، شێخ شەربەتی، میدول و دەرە وەزان دا

۲- لوتکە ۲۴۶۳ گەزی لە باکوری (گەردەنە گاران) دا

۳- زنجیرە یی کە لە باشوری (کەلی گاژانەو) بەرەو باشور تا سەر چۆمی (زەزاو)، نزیک دبی (لەنگریزە) بە ناوەندی ناوچە ی (مەریوان) دا کشاوە، بەزیز بۆی لە کێوە ناودارە کانی بەم جوهرە یه.

۱- لوتکە ی ۲۵۹۷ گەزی (پیر الیاس) ۲- کێوی بەرز ی ۲۶۱۳ گەزی (سێ کوچکە) لە نیوان دیکانی نشکاش و بەردە سپی دا ۳- کێوی بەرز ی (شانشین) لە نیوان دیکانی، دەرە، کورە دەرە، وەنینه ی خواری دا ۴- کێوی (هەرەس مأل) لە نیوان دیکانی، هەنگە ژال، (گولانە) دا، ۵- کێوی ۲۱۸۰ گەزی (کەنولان) لە نیوان دیکانی (شێخە کویرە)، (چۆر) و (نەنە) دا ۶- کێوی ۲۹۵۳ گەزی (پیازە) لە نیوان دیکانی مامول، ئەلمانە، ئەنجومەنە، نەنە، چۆر دا ۷- کێوی ۲۷۰۵ گەزی (چلەخانە) لە نیوان دیکانی بلجە سور، مامول، گلیه، بیدەرە، پیر خضران، لاویسان،

هەلیزاوادا.

۸- کێوی ۲۶۵۰ گەزی (هەزارخانی) لە نیوان دیکانی، هەزارخانی و گلیه‌دا ۹- کێوی ۲۶۷۰ گەزی (کۆره‌میانه‌) لە نیوان دیکانی نیزل، میانه‌، سه‌ولاوا، نسل، گوشتخانی، نگل، به‌رگه‌رو، کوژاوا، نه‌یاوا و له‌نگه‌زیه‌ دایه‌.

۱۰- زنجیره‌ کێوی (کوژاوان) لە نیوان دیکانی ژه‌زاو، محموداوا، دوژووه‌، هه‌ورامانی ته‌خت، ژیاوار، وه‌رگه‌وه‌ر، مازی‌بن و ده‌گاگا دایه‌. چۆمی سیروان وینه‌ی خرخالی زیژین، به‌ پای ئەم زنجیره‌ کێوه‌دا ئالاوه‌. خه‌لاتی به‌دی هینهری بونه‌وه‌ره‌و نه‌خشاهه‌.

چۆمه‌کانی ناوچه‌ی مەریوان

۱- چۆمی گرده‌لان که‌ له‌ باکوروه‌ به‌ره‌و باشور، داده‌په‌ژێ و له‌م چۆمیلکانه‌ پیکه‌اته‌

الف: (چۆمی هاله‌ کوکان) که‌ له‌ کوێستانه‌کانی باکوری دێی (به‌رده‌ژه‌شه‌) و ده‌ره‌ی (تورکان) سه‌رچاوه‌ ده‌گرێ، دیکانی (به‌رده‌ژه‌شه‌)، (دو‌پلوره‌)، به‌جێ دێلی و چۆمیلکه‌ی (تریسکه‌) که‌ له‌ کوێستانی (چه‌اله‌ژه‌شی) باشوری (قه‌مچیان) سه‌رچاوه‌ ده‌گرێ و دێی (توه‌سوران) به‌جێ دێلی، له‌ خوار دێی (گه‌وێله‌) وه‌ له‌ گه‌ل خۆی ده‌ با و ده‌ژوا، له‌ خوار دێی (وشکلان) ئاوی (به‌ردی شیره‌) له‌ گه‌ل خۆی ده‌با و ده‌ژوا، له‌ ژاست و چه‌په‌وه‌، ئاوه‌کانی (شاسوار) و (قامیشه‌له‌) له‌ گه‌ل خۆی ده‌با و به‌ به‌رناودێی (چناره‌) دا تێ ده‌په‌ژێ، چۆمیلکه‌ی (زه‌ویران) که‌ له‌ کوێستانه‌کانی (شاخه‌ژه‌ش) و (کونه‌ شه‌م شه‌م) له‌ باکوری دیکانی (ئیساوله‌) و (کیلی که‌رانه‌وه‌) سه‌رچاوه‌ ده‌گرێ و هه‌رسی دیکان به‌جێ دێلی، له‌ نیوان دیکانی (ده‌ره‌ په‌مه‌دان) و (دوو‌ه‌سه‌) دا، له‌ گه‌ل خۆی ده‌باو، به‌ نیوان دیکانی (ماسیده‌ره‌) و (وێله‌) و (گوماره‌ له‌نگ‌دا) تێ ده‌په‌ژێ و له‌ حاست دێی (کولیت) چۆمیلکه‌ی (باخان) له‌ گه‌ل خۆی ده‌با و ده‌ژوا.

له‌ پشت دێی (کانی کوزه‌له‌) چۆمیلکه‌ی (عه‌سراوا) که‌ له‌ پشت دیکانی (پێله‌) و (ژه‌شه‌دی) وه‌ سه‌رچاوه‌ ده‌گرێ، له‌ گه‌ل خۆی ده‌با و دێی (گوئه‌وینجه‌) به‌جێ دێلی و ئاوی دیکانی (نشکاش) و (وسنه‌) و (ده‌ری) و (سه‌رکه‌ل) و (خیراوا) له‌ گه‌ل خۆی ده‌با و (شیخه‌ کویره‌) به‌جێ دێلی، ئەم‌جار ئاوی دیکانی (چۆر و نه‌نه‌) له‌ گه‌ل خۆ ده‌با، له‌ حاست دێی (هه‌لوژان) ئاوی چۆمیلکه‌ی (ئه‌لمانه‌) له‌ گه‌ل خۆ ده‌با و له‌ نیوان دیکانی (قه‌لاجی) و (باراماوا) چۆمی (زریوار و

شیان) لە گەڵ خۆی دەبا و لە نیوان دیکانی (تفلی) و (تازاواى تفلی) ئاوى دیکانی (ههزارخانی) و (ئەنجومەنە) و (سپیارە) و (تەخان) لە گەڵ خۆی دەبا و لە نیوان دیکانی (دووژو) و (گەرەکی) و لە باشوری (سەولاًوا) دەژێتە ناو چۆمى (زەزاو)و، کە چۆمى زەزاو بو خۆی لە چۆمە کانی (گولچیدەر)، (چاویلکان)، (کانی با)، (ئەویههنگ) و (بیساران) بە دی هاتو.

ئەمجار بەرە و خۆراوا و پاشان بەرە و خۆرەلات بادهخوا، لەمەولا پیی دەوتری چۆمى (سیروان)

ب - (چۆمى گولچیدەر) لە باکورهو بەرەو باشور دێتە خوار و لەم چۆمیلکانە پێکھاتو.

۱- چۆمى گولچیدەر، لە کویستانە کانی (ههزار میرگه) و (کانی ئەختەرەنەو) سەرچاوه دەگرێ و دیکانی (ههواره گەرمه) و (گولچیدەر) و (عەلى هەمەدان) و (تەینال) و (میدول)، بەجێ دیلی و دەزا، چۆمیلکەى (عبدالصمد) کە لە کویستانە کانی (سنانە سەر) و (تەمەر لە سەر)و سەرچاوه دەگرێ و دیکانی (عبدالصمد)، (تەنگباغ)، (شانشین)، (صوفى بله) و (تازاوا) بەجێ دیلی لە خوار (میدولەو) لە گەڵ خۆی دەبا و دەزا، ئەمجار بە ناوی (چۆمى قەتەوێند) بە نیوان قەتەوێند و (بەهاراوا)دا دەزا، ئاوی (شیخ شەربەتی) لە گەڵ خۆی دەبا و دەژێتە ناو چۆمى (کاکۆزە کەریا)و.

ج - چۆمى کاکۆزە کەریا (چۆمى چاویلکان)

چۆمى چاویلکان لە کویستانە کانی (حاجیاوا) و (خەنجەری سەری) و لوتکەى (هانەشەیتان) و (شەقەبەرد) سەرچاوه دەگرێ و دیکانی (ول) و هەردو (چاویلکان) و (شیخ زەکریا) و (کاکۆزە کەریا) بەجێ دیلی و ئاوی دەرە و شکە، بە ناوی چۆمى (کاکۆزە کەریا) لە گەڵ خۆی دەبا و دەزا و لە نیوان (جانەوەرە) و (بەهاراوا)دا دەژێتە ناو چۆمى کانی باو.

د - چۆمى کانی با: لە کویستانە کانی (دەرویش ئەولیا) و (عەلى کەتەنەو) سەرچاوه دەگرێ و دیکانی (فلوریجە) و (دەرەهەرد) بەجێ دیلی، لە حاست (دی بونیاد) پیی دەوتری چەمى (دی بونیاد)، دیکانی (دی بونیاد) و (جانەوەرە) بەجێ دیلی و لە حاست دینی بەهاراوا، پەرسى ئاوە کانی (چاویلکان) (گولچیدەر) (کانی با) دەبنە یەک. لەمەولا بە ناوی (چۆمى گەورە) بەرەو خۆراوا، دەزا و لە نیوان دیکانی (جەلیلە) و (بلیاندرە) چەمى (حسن قە) کە لە بەرزایە کانی دینی (ناوگولان) سەرچاوه دەگرێ و بە دیکانی (ناوگولان) و (دەرەوێزان) و (سعدوسلمانە) و (حسن قرە) و (شیخ عەتار)دا دێتە خوارى، لە گەڵ خۆی دەبا و دەزا و بەرەو باشور بادهخوا، ئەمجار بە نیوان هەردو (وێنە) و (بلیاندرە)دا دێتە خوار و لە حاست دینی (مولینان)، ئاوی

دیکانی (بەردەسپی) و هەردو (وەنینه) و (کوردەدەرە)، (هەنگەژال)، (گولان) و (لاویسان) لە گەڵ خۆی دەبا، پاشان ئاوی (شاهیدەر) و (پیرخضران) و (چۆن) لە راست و چەپەووە لە گەڵ خۆی دەبا و دەروا، دیسان لە حاست دینی (شاهین) ئاوی دیکانی (گلیه)، (بیدەر)، (نیزل)، (سورکول) لە گەڵ خۆی دەبا و دەگاتە نیوان دیکانی (باقلاوا) و (شاهین)، لەوێ ئاوی (قەلاشینخان) و (قەلاچوخە) و (سورەبان) و (پلورە) و (تازاوا) قەلاچوخە) و (گزر دەره) و (وشکین) و (زەنوزی) و (تیژتیژ) و (تالەوهران) لە گەڵ خۆی دەبا و دەروا، دیکانی، (خانەقای جوجو) و (بنیدەر) بەجێ دیلی و ئاوی (میانه) لە گەڵ خۆی دەبا و (دریلە) بەجێ دیلی، چەمی (شوہیشە) کە لە کویستانەکانی (سولتان احمد) و دینی (برۆدەرە) وە سەرچاوە دەگری و دیکانی (گەنەبۆ) و (عەلیاو) بەجێ دیلی و ئاوی دیکانی (خوروسە) و (ئەلکە) لە راست و چەپەووە لە گەڵ خۆی دەبا، بە بەرناو دینی (شوہیشە) دا دیتە خوار، لە نیوان دیکانی (خانەقای حەسەن گاکر) (گورگینە)، ئاوی (توداری مەلا) و (تودارە ژوتە) کە بە نیوان (تازاوا) عیساوا) و (عیساوا) و (خۆشاو) دا دیتە خوار، هەروا ئاوی دیکانی (سپیران) و (کەلاتی) و (بزان) و (قاسماوا) و (دادانە) کە مانگەر) و (ژەشنەش)، لە نیوان دیکانی (دانیکەش) و (نگل) لە گەڵ خۆی دەبا و دەروا.

ئەمجار دیکانی (نگل) و (بەرگەر) و (لەنگرێزە) بەجێ دیلی و لە نیوان دیکانی (لەنگرێزە) و (مازی بن) ئاوی دیکانی (ئەویبەنگ) و (بیساران) لە گەڵ خۆی دەبا، کە لێرەدا پسی دەلین چەمی (دوئاو)، لە حاست دینی (مازی بن) ئەم چۆمە بەرەو خۆراوا بادەخوا و بە نیوان دیکانی (نەیاوا) و (کوروا) و (دەگاگا) و (زەزاو) دا دەروا، بە بەر دینی (دووژو) دا کە ماوەیی یەکی زۆر خانەقای بەریز (شیخ عثمانی) لێ بو دەروا و لە حاست دینی (احمدوا) چوار (ک.ی) خۆراوا (سەولوا) لە گەڵ چۆمی (گرده لان) دەبنە یەک، لە مەولا بە (سیروان) ناو دەبری، (سیروان) بەرەو خۆرەلات دەروا و لە حاست دینی (بندۆل) بەرەو خۆراوا، بادەخوا و دیکانی (رەووە)، (وەر)، (سەرپیر)، (هەورامانی تەخت)، (بلیەر)، (ژیوار)، (سڵین)، (وەرگەوەر)، (گەنجەناو) و (هەباساوا) بەجێ دیلی، لە نیوان دیکانی، (ئەسپەرێز)، (رودبار)، (ناو) و (نوین) لقی خۆرەلاتی (سیروان) کە لە چۆمەکانی (گاوەرۆ) و (قشلاخ) کە ئیستا سەددی سەدی لە بەردا بەسراوە پینکەها تەو، یانی لقی خۆرەلاتی (سیروان) لە گەڵ لقی خۆراوا دەبنە یەک، لە مەولا (سیروان) بەرەو باشور بادەخوا و بە نیوان دیکانی، (هەجیج) و (گیلوان) دا تی دەپەری و چۆمی (دەریان) کە لە لوتکەیی بەرزی ۳۱۸۸ گەزی خۆراوا (شاھۆ) سەرچاوە دەگری، لە گەڵ خۆی

دەبا، دیسان لە حاست دێی (زلکە) ئاوی (نودشە) دەبا و دەژوا و دیکانی (ورا) و (شەزکان) بەجی دێلی، لە دێی (دوئاو) چۆمی (پاوە) کە لە کۆستانی ۳۲۲۵ گەزی (شاهوی ناوەندی) لە باکوری دیکانی (شمشیر) و (دوریسان) هەو سەرچاوە دەگرێ، لە گەڵ خۆی دەبا و بەرەو باشور با دەخوا، بە نیوان دیکانی (نیسانە) و (هەروی) و (شیخان) و (سولتان ساق) دا تێ دەپەژێ و چۆمی (نەوسود) لە گەڵ خۆی دەبا و بەرەو خۆرھەلات لادە کاتەو، نەرمە نەرمە بە سنوری هەردوو کوردستاندا دەژوا و دیکانی (بەلەزان) و (زێ) و (هەرتا) و (ژالە ی عثمەن بەگ)، (ژالە ی قوباد بەگ)، (ژالە ی رەحمان بەگ)، (لاتوان)، (ورامچە)، (هەنجیرک)، (گوریگۆر)، (بادزۆل)، (سیمان)، (دەگاگا)، (دارە ژەش) و (دروولە ی خوارێ) بەجی دێلی و لە نیوان دیکانی (دروولە ی خوارێ) و (کانی سالار)، چۆمی (لیلا) کە لە لوتکە ۳۱۶۹ و ۳۰۶۷ گەزی (شاهوی) خۆرھەلات و کیوی (شاکۆ) لە باکوری شاری (جوانرۆ) و سەرچاوە دەگرێ، لە گەڵ خۆی دەبا و لە سنوری کوردستانی ئێران دەپەژیتەو و دژژیتە ناو کوردستانی عێراقەو.

(چۆمی قزڵجە) لە م چومیلکانە بە دی هاتو

الف - چۆمی هەنجیران، لە باشوری کیوی هەزار مائە و کیوی (چالە پان) هەو سەرچاوە دەگرێ و دێی (هەنجیران) بەجی دێلی و ئاوی (هانە شیخان) لە گەڵ خۆی دینی و لە پشت دێی (گاگەل) هەو تیکەل چومیلکە ی (گاگەل) دەبێ

ب - چۆمی (گاگەل) لە کۆستانی (۲۱۳۲ و ۲۰۹۲) گەزی (گەوناوی) و بەرزایی دیکانی (محمەد) و (سینی سەرتی) سەرچاوە دەگرێ و بە دێی (گاگەل) دا تێ دەپەژێ و لە گەڵ چۆمی هەنجیران دەبنە یەک، لە مەولا بەناوی چۆمی (قزڵجە) بە نیوان دیکانی (بیلو) و (کیکن) دا تێ دەپەژێ و (میراوا) و (چالای حاجی) بەجی دێلی و ئاوی (بەردە ژەشە) لە گەڵ خۆی دەبا، ئاوەکانی (خاو) و (ساوجیی) دێتە سەرو و بە سنوری هەردوو کوردستاندا بەرەو باشور دەژواو مۆچەکانی (باشماخ) و (بایەو) بەجی دێلی و دەژژیتە کوردستانی عێراقەو.

(گۆلی زریوار) ی مەریوان

ئەم گۆلە لە سێ کیلومتری خۆراوی شاری مەریوان دایە و ئاوەکە ی شیرین و ژەنگی ئاسمانی یە و ۱۲۸۵ گەز لە ژوی دەریاوە بەرزە.
 ھەجمی ئاوەکە ی لە ۳۲/۵ ملوین گەزی چوار پالۆ (مکعب) لە گۆراندایە.

دریژی ئەم گۆلە شەش (۶) (ك.ه) و پانی (۱۷۰۰) تا سێ هەزار (۳۰۰۰) گەزە^(۱).
 قوڵترین شوینی ئەم گۆلە ۵/۸۵ گەزە، گۆزانی روی ئاوە کە نزیکەی گەزی بەراورد، کراوە.
 روبەری ئەم گۆلە (۷۲) هەفتاو دو هیکتارە و کەوشەنی ئاوەریژە کە ۱۳۷.ک.ی.
 چوارگۆشە یە.
 ئاوی ئەم گۆلە لە کانیواوە کانی بنی گۆلە کە بە فەرمانی بەدی هینەری بونەوەر هەل
 دەقوڵین، بەدی هاتووە.

پێویستە بزانی هێچ چۆمی نارژیتە ئەم گۆلەو، بەلام ئاوە کە ئەوەندە زۆرە کە چۆمی بە
 ناوی چۆمی (زریوار) لە بەری دەروا و بەرەو باشور، شاری مەریوان بەجێ دیلی و موچه و
 مەزرای دیکانی بیللە، بەرقەلا، ریکەلان، کانی دینار، دەرزیان، بالک، نژمار، خەشمگین و
 زەکریان بەجێ دیلی و چۆمی (شیان) و چۆمیلکە (دزلی) لە گەل خۆی دەبا و دەروا و لە نیوان
 دیکانی (بارماوا) و (قەلاجی) تیکەل چۆمی سیروان دەبی و دەروا.

شاری مەریوان

(شاری مەریوان) کە ناوەندی ناوچەی مەریوانە، تاییەتە جەغرافیای کانی بەم جوهرە یە:

- ۱- دریژی خۆرەلاتی لە (گرینوچە) و ۴۶ پلە و ۱۰ دەقیقە یە.
- ۲- پانی باکوری لە خەتی (ئێستواوە) ۳۵ پلە و ۳۴ دەقیقە یە و ۱۲۷۳ گەز. لە زوی دەریاوە
 بەرزە، ئەم شارە کە بە بزاو لیکدانەوێ من ئە گەر پێی رابگەن و وەک خۆمائی برازینریتەو،
 زۆر لە شاری (ژنیف) سوئیس، خوشتر، دلگیرتر و سرنج راکیشتر دەبی. چون ئەم شارە لە
 (۳.ك.ی) گۆلی سەرسەوزو تەلایی و بە دیمەن و دلرفین و میژویی و تەماشایی (زریوار) دا
 هەلکەوتو، کە لە باکور و باشورەو زنجیرە کیو، سەرسەوزە، لیژەواریە، پزۆچژە کانی، بەرزو
 بە تەرزێ مەریوان، (گۆلی زریواریان) لە ئامیز گرتو، شاری مەریوانیش بە سەربرژی لە
 (گۆلی زریوار) و بەشی زۆری، چیمەن زار و دەشت و کیو بە سام و جوانە کانی دەورو بەردا،
 دەزوانی. جائەم هەموو زوانگا دلرفینە کردگار، هەموو بینەریکی وردی بە کار، گشت
 زانایەکی بە پارێز و ژیر، زۆرتی پیاوانی بە زاو تەگبیر، دەخاتە مائی بیرو تی فکری، بو
 دیتنەوێ زەمزی مان و ژین، ئەوکاتە چاوی دل هەل دەبرێ، توزو تەم لە ئاوینە دل دەسێ،

پەیی بە حەق دەبا و دەیزانی، هەر پەسەندی بیهۆی دەتوانی، باش باش لە و مەسە لە ئاگایە، کار لە سەر تو، بەرە کەت لە خودایە، خۆ برای تیگە یشتوی بە کار، هەلیان دەسەنگینی ئەمرۆ و پار، وەک گزنگی هەتاو کە لە کەل هەلی، سەرنج دەدا و دیتە وتار و دەلی، ئەو هەمو خەلات و بەراتە نەبراو، ئەو هەمو خێر و بێرە نەپساو، ئەو هەمو نەخش و نیگارە جوان، ئەو هەمو کانیاو و کانه باشان، ئەو هەمو گۆل و گیا زەنگاو زەنگە، ئەو هەمو کەژوکۆ بە سام و بێ دەنگە، ئەو هەمو دار و دەوێن و باخانە، ئەو هەمو مێرگ و گیاجاری بەر بنار و چاوانە، ئەو هەمو بازو هەلۆ تێژبەلە، ئەو هەمو ھۆنەرە، خۆوێژو بە کەمالە، ئەو هەمو قامیش و نەیی و پوشانە، ئەو هەمو پێنوس و نوسراو بە باشان، لە گەل زەرراتی (بۆنەوەر) دینە زمان، شاھیدی دەدەن بە دڵ و بە گیان، کە خودا (کوردستانی) بە بەهەشت ناو ناو، کە فریشتەیی (کوردی) لە سەر داناو، هەر وەک سوروشی بە سوزی سوبحانی، ئایەتی بە تین و پیرۆزی قورئانی، (جَنَّا تَجَرِّي مِّنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) ^(۱) ئاماژە بە ھەزاران تافگە و چۆم و جۆبارە، کە لە دەشت و دەری کوردستان ئازینە، یانی کەژەم و بەزەیی خودا لە دەوری پەرژینە.

ناوچەیی مەریوان بەرەبەری سەرژوماری سالی ۱۳۴۵ هەتاوی ۸۸۵۱۰ کەس حەشیمەتی بوە کە ۴۳۲۲ کەسیان نیشتهجیی شارو ۸۴۱۷۷ کەسیان نیشتهجیی دی بوون سالی ۱۳۵۵ هەتاویش ۱۲۰۴۵۱ کەسی حەشیمەت بوە، کە ۱۲۶۱۰ کەسیان لە شارو ۱۰۶۸۴۱ کەسیان نیشتهجیی دی بوون، بەلام سەرژوماری سالی ۱۳۶۵ نیشان دەدا کە حەشیمەتی ناوچەیی مەریوان گەشتو ۱۵۳۱۴۶ کەس، کە بەرەبەری سەرژوماری (ئاماری ئێران) ۵۰۴۳ کەسیان نیشتهجیی شارو ۱۴۸۰۸۳ کەسیان نیشتهجیی دی بوون، بەلام سەرژوماری پارێزگای کوردستان نیشان دەدا کە ۳۲۰۸۸ کەسیان نیشتهجیی مەریوان بوون، بەلام بە ھۆی بومباران و شەری داسەپاوی (صدام حسین) بەسەر ئێراندا زۆرتریان پەرەوازەیی دیکان بوون و ۱۲۱۰۴۸ کەسیان نیشتهجیی دی بوون.

پەرورەدە و فێرکردن: بە داخووە پەرورەدە و فێرکردنی مەریوان ئەوەندە نازەساو کەم و کورتە کە نوسەر شەرم دەکایی نوسی، بەم جۆرە تەنیا جەدوێلی کە ئێدارەیی کۆلی فێرکردن و پەرورەدەیی پارێزگای کوردستان پایزی سالی ۱۳۶۶ داویە تە دەروو بە خوێنەرانی نیشان دەدەم تا بە جوانی لیکیدەنەو و تێ بگەن کە ئەم گەلە تا چ زادەیی چەوسینراو تەو.

مزگەوتە کانی مەریوان

مزگەوت، تیکدەری نەزمی تەبەقات
بەدی هینەری یاسای موساوات
لە غەیری تودا نەم دیوە یە کجار
سەری دەولە مەند لە جی پئی هەژار

خودای دلّوای دلّوقان، بەخشندە ی میهرەبان، کاتێ ویستی تاک پەرستی بژێیتەو،
بەرنامە ی ژیا نی پرله حەسانەو هەستێتەو، لەژێ لادەران، بینەو سەرری، جەماوەر جەم بن
لە شارو لە دێ، لە دەوری خالی (تەوحیدا) جەم بن، بت و بتخانان برون و گوم بن، بەندە ی
پالۆتە، (محمدامین)، فرستادە ی خوا ی (ربّ العالمین)، لە ناوگە لانداهلی دەبژێری، فەرمانی
جوانی خو ی پئی دەسپێری، هەوێن کاری، گش ئاسەواری، هەمو فەرمودە و ئامۆژگاری، پرله
بەرهم و بە بەرو بویه، راست و ژاوەستا و بەرزو بە شکویه، هەوێن فەرمانی (حیّ سبحان) ی
بو پیغە مەبری ئاخەزەمانی، (اقْرَأْ)، یانی بخوینە گیانە، لییان حالی بە تی بگە و بژوانە، جا بو
ئانجامی ئەو فەرمانانە، پیوستە مزگەوت جا قوتابخانە، فەرمودە ی "باری" چەندە جوانە

(وَإِنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا)

فەرمودە ی قورئان ئەوەندە ئاودارە، بەرهم و بەری لە هەموان دیارە، کاتی کۆنۆشان
هەربۆ خودایە، هاوار لە غەیری خوا نازەوايە، کاتێ هەمو شت هەر بە دەس ئەو، بەندە چ
نیازی بە ئەم و ئەو.

مزگەوتە کانی شاری مەریوان

- ۱- مزگەوتی جامیعە، لە شەقامی ئیمام خمینی مەیدان اصلی
- ۲- مزگەوتی ئیمامی غزالی، گەرەکی جانگەلیان
- ۳- مزگەوتی دارالسلام، روبەروی ئیدارە ی رینگەوبان
- ۴- مزگەوتی النبی، شەقامی ولی جناب
- ۵- مزگەوتی بابا علی (کونە دیو) خیابان کونە دیو
- ۶- مزگەوتی هەژارە شەقامی ئیمام خمینی مەیدان اصلی

- ۷- مزگه وتی ئیمامی شافعی له ژور ژاندار مەریوه
- ۸- مزگه وتی محمدیه له پال فیڤرگی ناوهندی طالقانی دایه.
- ۹- مزگه وت ته کیه شهقامی (عبه حبیب)
- ۱۰- مزگه وتی شیخ عبدالقادر شهقامی عبه حبیب
- ۱۱- مزگه وتی چوارباغ شهقامی پشت هیلال احمر
- ۱۲- مزگه وتی مهلا محمدی مله پور شهقامی هیلال احمر
- ۱۳- مزگه وتی حضرت عثمان (ض) گهزه کی له یلاخه کان
- ۱۴- مزگه وتی هه زره تی ابوبکر صدیق (ض) شهقامی (دار سیران)
- ۱۵- مزگه وتی هه ورامی شهقامی هه ورامیه کان
- ۱۶- مزگه وتی سید قطب گهزه کی (بلچه سور)
- ۱۷- مزگه وتی دارالاحسان له په نای (پومی به نازین)
- ۱۸- مزگه وتی طالقانی ژوبه روی (پومی به نازین)
- ۱۹- مزگه وتی ۲۳ میتی شهقامی ئیمام خمینی پاساژ احمد چاوه
- ۲۰- مزگه وتی تازاوا گهزه کی تازاوا
- ۲۱- مزگه وتی سلمان فارسی جاده ی که مەریوه ندی چواررای شبرنگ
- ۲۲- مزگه وتی خلیل الله پشتی بیمارستان
- ۲۳- مزگه وتی بلال حبشی شهقامی شهید چراغی
- ۲۴- مزگه وتی دار سه پیران آخری شهقامی باهنر
- ۲۵- حسینییه له پشت بانگی کشاورزی یه وه^(۱)

ریگاوبان

ریگای مەریوان بو سنه به دریزی ۱۲۶ کیلومتر به م جوړه یه

- ۱- شهقامی قیره تاوی (ئاریز) که به دیکانی جوجه سازی، بهر قهلا، کانی دینار، قهلاجی، تغلی، سه و لاوا، زهزاو، بهر گهرو، نگل، شوه یشه، به گه رده نه (ئاریز) دا ده روا تا ده گاته سنه.
- ۲- شهقامی (گارآن) که به دیکانی، تازاوا، کولیت، باخان، گه رده ندی پیچ پیچی، ژور

چەتون و بەرزى ۲۰۶۲ گەزى گاران، شىخ عەتار، جەلیلە، جانەوەرە، قەلاشیخان، تىژتىژ، کەلەخوار تىژتىژەووە دەچیتەووە سەر شەقامى (ئاریز) و بەرەو سەنە دەروا و دەگاتە شارى سەنە. شەقامى مەریوان بۆ سەقز بە درىژى ۱۲۰ ک بەم جوړەبە، لە شارى مەریوانەووە بەرەو باکور بە نیوان دیکانى موسک، تازاوا، عەسراوا، کانی کوزەلە، ماسیدەر، گومارە لەنگ، وێلە، دووہیسە، ھەروا بە ناو، دیکانى چنارە، گوێلە، توە سوران، قەمچیان و بە بەر دى ئاگجەدا، تى دەپەرى و دەگاتە بەشى سەقز، لەمەولا بە بەر دى کانامەت (نەمت) دا، زەت دەبى و دەگاتە بستم کە لێرەو زىگایى بە دەرەى بە ناو بانگى (ناوخوان) دا بەرەو سنورى کوردستانی عىراق دەروا و دەگاتە (میشیاو)، ئەمجار بە بەر دیکانى خوشەدەرە، دەگاگا، سوتە، دوئاو، تالەجەر، حەسەن سەلاران، قشلاخى پرد، کەچەل منگان، خورده لوکى، کاریزەدا دەروا و دەگاتە سەقز شەقامى مەریوان بۆ کامیاران بە درىژى ۲۰۰ ک بە دیکانى جوجەسازى، کانی دینار، قەلاجى، سەولاوادا دەروا و لە خوار دى زەواووە لە شەقامى مەریوان سەنە لادەدا و بەرەو باشور بە دیکانى دەگاگا، سەرومال، ژریژە، فەقیکان، کانی حەسەن بەگ، سورەتو، دەکانان، تەفین، زمان گریو، گاوانە، کانی سەبى (گشکى)، ماویان، توبرە ریژدا، دەروا و دەگاتە کامیاران.

پیاوانى بە ناوبانگى ناوچەى «مەریوانى کوردستان»

۱- سیدحسەن کۆزى سید ھەدایت اللہ، کۆزى سید ھدایت، کۆزى سید یوسف جان، کۆزى سید یعقوب جان (مەشھور بە ملا ابوبکرى مصنف) لە بنەمالەى سیدبایزیدى کۆزى سید محمد زاھدى مشھور بە (پیرخضر شاھۆ) بە دورستى لە کۆى و کەى لە داىک بونى بنۆمان زون نەبوەتەو، بەلام چون نەوہى (مەلا ھدایت) و مەلا ھدایە تیش براى (مەلا الیاسى) خواھەنى دى (کەلاتى) لە دیکانى (کەلاتە زان) بو، وادەردە کەوێ کە لە (کەلاتى) و دواى سالى (۹۰۰ ک) لە داىک بو.

مەلا ابوبکر لە بنەمالەى عیلم و پارىزگارى و ئەدەب و خواپەرەستى دا پەرورەدە کراوە و بارھینراوە.

بۆ وەدەس ھینانى گەوھەرى زانین، لەم دى بۆ ئەو دى و لەوشار بۆ ئەم شارو لە ولاتى بۆ ولاتىكى تر گەزاو، لە ئێرانەووە چوہ بۆ (مصر) و لە (مصر)ووە بۆ (حجاز) و (مەككە)ى موکەزەمە و (مەدینەى) مەووەرە چوہ، یاخوا خوا ناویان ھەر بەرز بکاتەو، ماوہیە کیش لە

شاری مه‌دینه و هاوسیه‌تی حه‌زهره‌تی پی‌غه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویست (د) ماوه‌ته‌وه. پاش ئه‌م زحمه‌ت و تی‌کو‌شانه، ئه‌م گشت‌گه‌ژان و حه‌ول دانه، به‌کو‌له‌باریکی له‌قیمه‌ت نه‌هاتوی عیلم و هۆنه‌ر و ته‌جربه، بو‌خزمه‌ت به‌گه‌لی خواناس و هه‌ژاری، بو‌فی‌رکردن و رانومایی خه‌لکی کورده‌واری، به‌راستی به‌دل و به‌هه‌سبته‌ی، ده‌گه‌ریته‌وه‌بو‌نیشتمانی خو‌شه‌ویستی، له‌فی‌رگه‌و قوتابخانه‌ی مزگه‌وتی سورکه‌که‌به‌فه‌رمانی (میرحمزه‌ی بابانی کوردی) له‌پیش سالی (هه‌زاری) کو‌چی‌دا دورست کرابو، به‌ناوی مامۆستای ده‌رس و یژدیاری کرا. ماوه‌ی هه‌ژده‌سالی ره‌به‌ق له‌پله‌و پایه‌ی به‌رزی ده‌رس و یژی و فی‌رکردن و باره‌ینانی فه‌قی و رانومایی و شاره‌زایی زی‌بو‌ارانی ری‌نگای حه‌قیقه‌ت و راستی‌دا ماوه، سه‌دان زانا و مامۆستای باره‌ینا، ده‌یان خواناسی له‌سه‌رگه‌ردانی ده‌ره‌ینا، هه‌رله‌م قوتابخانه‌و مزگه‌وته‌دا هه‌زاران زی‌بو‌اری ری‌نگای حه‌قیقه‌تی به‌حق‌گه‌یاند. به‌ندی دل و هه‌ناوی فی‌لبازانی، له‌ژی لاده‌رانی پساند، خوالی خو‌شبو‌هه‌رله‌م قوتابخانه‌و مزگه‌وته‌دا ئه‌م په‌راوانه‌ی نویسه‌وه:

- ۱- په‌راوی (وضوح) له‌چوار به‌رگدا به‌زمانی عه‌ره‌بی که‌شه‌رحی په‌ژوای (محرری) ئیمای رافیع‌یه (خ) و له‌مه‌زه‌نیه‌ی ئیمامی شافعی ده‌دوێ. به‌لام تا ئیستا چاپ نه‌کراوه.
- ۲- په‌راوی (ریاض‌الخلود) به‌زمانی فارسی و هه‌شت باب‌ه‌و هه‌ر بابی پینج فسله‌که‌له‌سالی ۹۸۹ کو‌چی ده‌ستی پێ کردوه و هه‌ر له‌و ساله‌یشدا ته‌واوی کردوه. وه‌ک ده‌فه‌رمی:

در آن دم کاین معانی روی بنمود

ز هجرت نه‌صد و هشتاد و نه‌بود

- ۳- کتاب طبقات الشافعیه‌به‌زمانی عه‌ره‌بی که‌له‌سالی ۱۳۵۶ کو‌چی له‌به‌غدا له‌چاپ دراوه.

- ۴- په‌راوی (آفتاب) که‌له‌تاریفی حه‌زهره‌تی پی‌غه‌مبه‌ری مه‌زنددا (درودی خودای له‌سه‌ری) به‌شعیری فارسی هۆنویه‌ته‌وه، که‌پاس «بسم‌الله» به‌م شیعه‌ده‌س پیده‌کا:

آفتاب رخ تو نور هدی

طلعت شرح نص کرنا

- ۵- په‌راوی (سیراج‌الطریق) که‌له‌خواه‌به‌رستی و پالوته‌کردنی نه‌وس و خو و خه‌ده‌ی جوانی ئیسلامی ده‌دوێ^(۱)

زانای پایه‌به‌رز (مه‌لا ابوبکر) له‌سالی (۹۹۴ کو‌چی‌دا) کو‌چی دوا‌ی ده‌کا و ئه‌م دو‌خشته‌کیه‌

له نه خوۆشی مردنی خویدا ده فەرمی:

چنان بر روی جانم بر گشادند بجانان مژده و صلح بدادند
ملک تشریف حاضر شد در آن دم رقم زد در فغانم (خیرمقدم)

٩٩٤

دو، وشەى (خیرمقدم) بە حیسابى (ابجد) دیته ٩٩٤ که بەرابەرى میژوی (مەردوخ) لەم سەڵەدا لە دنیا دەرحو بەلام زانای بە ناوبانگ مەلا (عبدالکریم مدرس) لە پەراوی (علمائنا فی خدمە الدین) دا، دەنوسی لە سالی ١٠١٤. ک بیست سأل پاش ئەم تاریخە (مەلا ابوبکر) کوچی دوابی کردووە (خا زاناترە)

ماموستا مەلا عەبدوڵکەریمی مودەرریس لە پەراوی (علمائنا) دا دەنوسی: مەلا ابوبکر لە دەورانى حکومەتى (هەلۆخان) دا بوە، (هەلۆخان) بە ھۆى ریز و شکۆیى کە بو ئەم گەورە پیاوھى داناو، سەر لە نوێ مژگەوت و قوتابخانە و حوجرەى ”مژگەوتى سورى“ بو تازە دەکاتەو، (هەلۆخان) عەقیدە و بیر و بروایە کى زۆرى بە عیلم و پارێزگارى و کەرامەت و باشى ئەم زانا کەم و ینە بو، دەلێن شەوئى هەلۆخان دەچى بو خزمەتى (مەلا ابوبکر)، دەبینى کە مەلا ابوبکر یى چرا، خەریکی نووسین و مۆتالایە، کاتى سەرنج دەدا و دەروانى، دەبینى تیشکى حوجرە کەى روشن کردووە، تیشکى کە، لە (پایەى) ژێر چرا کەووە هەل دەستى و حوجرە کەى روشن دەکاتەو، لێرەو (هەلۆخان) باوەژ و عەقیدەى بە (مەلا ابوبکر) چەند بەرابەر دەبیتەو، پاشان سى دانگى دى (نەنە) لە قەراخى خۆرەلاتى چۆمى (گردلان) ی پى دەبەخشى. مەلا ابوبکریش سى دانگى خۆى لەزەو بە کانى داوینى کىو، هەلەبژیرى و لە قەراخ کویرە کانى یى کە ناوی ”چۆر چۆر“ پێدا دەهات، دى دورست دەکا، کە بەو ھۆیەو ئەو دى بە (چۆر) ناوبانگى دەردەچى، کە پاشان ئەم دى یە وەقفى (ئەولاد و فەقى و میوانى) دەکا.

ئەم زانا خواناسە فەرموێتە وەسیەت یى بە وشەى (سید) قاولە منالە کانى من مەکەن، ناوی (مەلا) بو ئەوان بەسە، چون ریز و شکۆ و پلەى زانین و پارێزگارى، لای سەروى پلە و شکۆى نەژاد و نەسەبەو یە. خۆشەختانە ماوێە کى زۆر کوژە کانیشى بە قسەى باوکیان رۆیشتن بە رێگادا، بەلام پاشان لە وەسیەتە کەى لایان دا، خوالى خوشبو ٥ کۆزى بەم نیشانانە بوە.

١- کۆزى زانا و گەورەى بە ناوی (مەلا عبدالکریم) کە لە خزمەت باوکی خواناس و بە ناوبانگى خۆى و لە لای بەریزى پایەبەرز (مەلا احمد مجلى) دەرسى عیلمى ئیسلامى تەواو

کردوه و بە پایە گە یشتوه، سەفەرێکی بۆ شاری (وان) لە کوردستانی تورکیە کردوه. لە ئاکامدا سالی (۱۰۵۰.ك) کۆچی دوايي کردوه و لە پەنای گلکۆی باوکی خوالی خوشبویدا نێژراوه، ئەم پەراوانە ی نوسیوه.

الف - تفسیری قورئان تا سورە ی (النحل) لە ۳ بەرگدا ب - اوضح، واضح، متوسط لە تفسیری قورئاندا ج - انذار الاخوان لە پەند و ئامۆژگاری دا، خوالی خوشبو (مەلا جامی چۆری) کۆری ئەم زانا گە وەرە بوە، ساداتی چۆری کە ئیستا لە شاری مەهابادان هەروا ساداتی (قەلا چۆلان) و (چوارتا) لە ناوچەکانی کوردستانی عێراقدا، دیسان خوالی خوشبو سید حسن چۆری زانای بە ناوبانگ و فەقێی خوالی خوشبو (قزنجی) لە ئەولادی مەلا جامین.

۲- مەلا محمەدی باوای ساداتی دێی چنارە لە ناوچە ی (دەربەندی خانی) کوردستانی عێراق، ساداتی کەس نەزان (شیخانی کەس نەزان) ناوچە ی سەقز کە شیخ نجم الدین کۆری شیخ شمس الدین لەم شاخە جیا بونە تەو.

۳- مەلا یوسف جان: باوای ساداتی تاو جۆزی کە (سید عبدالرحیم مولوی) بە ناوبانگ لەم شاخە یە

۴- مەلا محمود جان: مەلا مورادی بازیان کە لە دێی ژەشەکانی ناوچە ی ئالان نێژراوه هەروا مەلا عبدالقادر دەرس و یژی بە ناوبانگی بیارە (خوا لە هەمویان رازی یی) لەم زنجیرە زیڕین

۵- مەلا حسین: باوای بری لە سەیدانی دێی چور^(۱)

شیخ عثمان سراج الدین - ی نه قشبه‌ندی

شابازی تیژبائی دهشتی هه‌ورامان، هه‌لۆی به‌رزه‌فزی سه‌رشاخان، سوارچاکی گۆزه‌پانی شهرع و قورئان، مه‌له‌وانی به‌گۆزی ده‌ریای تاك‌پهرستی، بارانی به‌خۆزی مه‌زرای هه‌ستی، پیری دلپاکی کۆزی پیاوباشان، خالی ناوه‌ندی جه‌غزی خۆشه‌ویستان، په‌یوه‌ندی گه‌لانی گه‌رمین و کۆیستان، رۆژی رووناکی ئاسمانی کوردستان، شه‌می سه‌رشه‌قامی شه‌وه‌زه‌نگی زییواران، له‌ناوو شوهرت و خیرا، نه‌وه‌ی له‌وزه‌ی هات خیرا سه‌ندی، به‌زیز و پایه‌به‌رز و به‌شکو، شیخ عثمان سراج الدینی نه‌قشبه‌ندی. ئهم زانا خواناسه‌ گه‌وره و به‌دینه - شیخ عثمان سراج ده‌دینه - ئه‌ویش کۆزی خالد به‌گ - کۆزی عبدالله به‌گ کۆزی محمد به‌گ، کۆزی سه‌ید ده‌رویش کۆزی سه‌ید موشریف، کۆزی سه‌ید جومه‌، کۆزی سه‌ید ظاهر ناویکه.^(۱) شیخ عثمان له ۱۱۹۵ کۆچی له «ته‌ویل» له‌دايك‌بوه.^(۲) دوا‌ی خۆیندنی قورئان و عیلمه‌ خواروه‌کان، بۆوه‌ده‌س هیتانی عیلم و که‌مان، گۆزینی حال و بال، ده‌بین به‌فه‌قی و شاره‌کانی: خه‌رپانی، خورمان و سوله‌یمانی ده‌دا له‌پاوه؛ پاشان به‌زا و ته‌گبیری پیاوباشان، به‌ره‌و شاری «به‌غدا» هه‌ستاه، له‌وێ له «ته‌کیه‌ی شیخ عبدالقادری گه‌یلانی» دامه‌زراوه، له‌گه‌ڵ قێربوندا قورئان و عیلمه‌کانی ده‌کرده‌به‌ر، بزێ کاتی خۆیشی به‌یاد خودا و عیباده‌ت ده‌برده‌سه‌ر.

کاتی «مه‌ولانا خالیدی شاره‌زوری» که‌ تیشکی ده‌یواند له‌ نزیک و له‌ دوری، بۆه‌وه‌لین جار ده‌زوا بۆ شاری به‌غدا، فه‌قی عثمان له‌وێ، چاوی به «مه‌ولانا خالد» ده‌که‌وێ، عاشقی وتاری ئاودار و کرداری بایی داری ده‌بین و له‌به‌ری ده‌مری. چون قورئان و سونه‌تی به‌ ده‌سته‌وه‌یه؛ ئه‌میش ده‌ستی پتوه‌ ده‌گرێ، به‌ دلی پزله‌ کول و پالۆته‌وه‌ ئه‌زنۆی فه‌قی یه‌تی له‌به‌رده‌م دانه‌دا، ئه‌ویش سه‌رمه‌شقی جوانی زییواری بۆ دانه‌دا، کاتی مه‌ولانا ده‌زوانی، که‌ فه‌قیکه‌ی؛ فه‌قی ئازا و به‌کاره‌که‌ی گه‌رده‌نه‌ی ئازموونی به‌زیوه و له‌ هه‌ورازان سه‌رکه‌وتوه، گشت کۆسپ و به‌ره‌ه‌لستیکی له‌سه‌رزێ لابردوه، تاریکی تیدا نه‌ماوه و تیشکی خودای لی نه‌یشتوه، زێی هات و نه‌هاتی به‌نده‌گی دیوه، زیگر و جه‌رده‌ی سه‌رزێ مه‌به‌ست و

۱- یادی مه‌ردان به‌رگی دووه‌م.

۲- یادی مه‌ردان، به‌رگی دووه‌م.

مافی ناسیوه، ئەمجار «مەولانا» وادەلێ: با چرای وەك زۆزی «عثمان» لە لای «تەویلە» وەهەلێ، بەم جوۆرە ئیجازە ی پێ ئەدا کە ببیتە «خەلیفە» و جێداری، بۆزانو مایی و چاودیری گەلێ پاکێ کوردەواری. تا بە نزا و دوای شەوان، بە دڵ، بە دەست، بە پێنوس و زاری، بە تیشکی نوێژ و زۆزوانی، بە هاواری بە یانانی، یەك لە هەزاران لایەری، دەرد و مەینەتی هەژاری، لە خوای مانگ و زۆژ و زەمان، زاگری، زەوی و ئاسمانان، بپازیتەو بەی و چان، کە گری پووچکە ی ناو گەلی کورد، بکاتەو بە دەست و برد، وزە و زات و قەوەتیان دا، بە زەحم و تەنایی خودا جودا.

پاش وەرگرتنی ئیجازە دەگەزیتەو بە تەویلە، چون ئەویندارە، هەر لە دوی مەبەست و ئیله. لە مەولای تێتر، تا ئەو کاتە ی مەلی تێزبالی گیانی، بە دەنگی خوێش و دڵ زەینی قورئانی، یا اَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً، بەرەو خودا دەگەزیتەو، تا ئاخیرین ساتی ژیا نی دوا چرکە ی مانی، کە پەپولە ی زۆحی بە بانگی ئارام پێدەری دڵان، بە بۆنی خوێش و موژدە ی گۆلی سوری سەر چلان، یانی بە فەرمانی «فَادْخُلِي فِي عِبَادِي وَادْخُلِي جَنَّاتِي» ئایەنی پیرۆزی قورئان دەجە سیتەو؛ شەووزۆژان هەموکات، گشت ئان و چرکە و گشت سات: لە سەر شەقامی «ثُمَّ اسْتَقَامُوا» شین بوو، بانگەوازی بۆ دین بوو، بۆ شەرع و دین پەرژین بوو، لە ئاکام دا شەوی سن شەممە سێزەدی، شەشەلانی سالی ۱۲۸۳ کۆچی لە تەمەنی ۸۸ سالی دا، لە دنیا دەر چووە و بە لیکای خودا گەیشتووە. زەزا و زەحمەتی خودایان لە سەر بی.

مەلا حامدی یتسارانێ «کاتب الاسرار» لە قەصیدە یە کدا ئاوا ی دەلاوینیتەو و دەلێ:

امشب که جهان پر ناله و فریاد است گویی که قیامت شد تا باز چه افتاده است
 لهم دو شیعه ریشدا ئاماژە بە لەدایک بوون و لە دنیا دەر چوون و تەمەنی دەکا و دەلێ:

در فکر شدیم کایا تاریخ چه بنویسیم ناگاه خرد گفتا «قطب ره»^(۱) ارشاد است (= ۱۲۸۳)
 تاریخ ظهورش نیز چون «مظهر کل» (= ۱۱۹۵) باشد پس سن شریف او هشت از پس هشتاد است^(۲)

ئەم خواناسە گەورە دەیان زیبوازی زیزەوی حەقیقەتی نی گەیانندووە، سەدان گەورە پیاوی بە پلەویایە

۱- «قطب ره ارشاد است» بە حیسابی ابجد دەبیته ۱۲۸۳: «مظهر کل» بە حیسابی ابجد دەبیته ۱۱۹۵ کە سەلە کانی

لەدایک بوون و لە دنیا دەر چوونی دیاری دەکا.

۲- مشاهیر کرد، ج ۱، ص ۲۲۵ و ۲۲۶

گه‌یاندوه، که لیره‌دا ئاماژه به بزکیان پتویسته: ۱- شیخ محمد بهاء‌الدین کورزی گه‌وره‌ی ۲- شیخ عمر ضیاء‌الدین کورزی چواره‌می ۳- حاجی شیخ عبدالرحمن (ابوالوفا)^(۱) کورزی دوهه‌می ۴- شیخ احمد کورزی سیهه‌می ۵- مه‌لا حامدی بیسارانی^(۲) (کاتب الاسرار) نووسەر و هاوده‌می و هاووزای تایه‌تی شیخ ۶- زانای پایه‌به‌رز مه‌لا احمد نۆدشی ۷- مه‌لا عبدالرحیمی مه‌وله‌وی ۸- حاجی شیخ شوکرالله شهبازی سنه‌یی ۹- حاجی شیخ محمد باقر غیاث‌الدین سنه‌یی ۱۰- حاجی شیخ محمد سمرانی که نازانای «حافی» بوه ۱۱- حاجی سید بایزیدی خانقایی ۱۲- مه‌لا محمودی دشه‌یی ۱۳- سید بهاء‌الدینی طألشی ۱۴- حاجی غفوری پاوه‌یی ۱۵- حاجی شیخ محمد رضا حسینی لون‌ی ۱۶- شیخ محمد صادقی مازی بنی ۱۷- شیخ محمد قره‌داغی ۱۸- شیخ محمد صادقی سه‌روابادی ۱۹- مه‌لا محمد بانه‌یی ۲۰- مه‌لا مصطفی چه‌مپاله‌یی.^(۳)

شیخ محمد بهاء‌الدینی نقش‌بندی کورزی گه‌وره و جی‌نشینی خوالی خوشبو شیخ عثمانی سراج‌الدین، له سالی ۱۲۵۲ کۆچی له «ته‌ویلّه» له دایک بوه، دواي ئه‌وه‌ی باوکی به‌زیزی له سالی ۱۲۸۳ کۆچی له دنیا ده‌رچوه، له ته‌مه‌نی ۳۱ سالی دا، به‌را به‌ری وه‌سیه‌تی باوکی له سه‌ر ته‌ختی شاره‌زایی دانیشته‌وه و ماوه‌ی ۱۴ سالان، به‌زانومایی له زئی لاده‌ران و ته‌ربیه‌تی موریدان و زئی پیشاندانی زیواران و خزمه‌ت به‌شهر و دین، خوشبه‌ختی و چه‌سانه‌وه و ژینی خه‌لکی خه‌ریک بوه. له سالی ۱۲۹۱ کۆچی چه‌جی مالی خودای کردوه، له ئاکام دا له سالی ۱۲۹۸ کۆچی له ته‌مه‌نی ۴۶ سالی له دنیا ده‌رچوه.^(۴)

شیخ عمر ضیاء‌الدین (فه‌وزی):

خواناسی گه‌وره‌ی هه‌ورامان، تاجی سه‌ری گشت سه‌روه‌ران — زابه‌ری دین و مایه‌ی

۱- له ۱۲۵۳ له دایک بوه و له ۱۲۸۳ له ته‌کیه‌ی عبدالقادر گه‌یلانی له به‌غدا له دنیا ده‌رچوه.

۲- له ۱۳۲۰ کۆچی له دیتی بیساران له دایک بوه و له سالی ۱۳۱۲ کۆچی، له دنیا ده‌رچوه.

۳- مشاهیر کرد، ج ۱، ص ۴۲۵ و ۴۲۶

۴- مشاهیر کرد، ج ۱، ص ۴۴۷ و ۴۴۸

ژین - به زیزی پایه بهرز، شیخ عمر ضیاء الدین - کوژی خوالی خوشبو شیخ عثمان سراج الدین، شهوی دوشه مه ۲۶ مانگی جمادی الاولی، سالی ۱۳۵۵ له «تهویلّه» له دایک بوه. ئهم زانا خواناسه، له ژیر چاوه دیری، باوکی دلسوز و برای به سۆزی «شیخ محمد بهاء الدین» دا په روره کراوه و بو دین و خوداناسین بارهینراوه، قورئان و عیلمه کانی له «تهویلّه» به جوانی خویندوه، به جوژی که له مه سایی شه رعی و اصول ئیسلامی و تفسیر و حدیس و ئه ده بیاتی فارسی و عه زه بی دا، به پله ی بهرزی که مال گه یشتوه، پاشان، دژک ودالی هه واوه وهه سی له سه رری لاداره، خه وش و خالی دهروونی فزی داوه، دهرسی قورئان و سوننه تی پتغه مبه ری (د) به ئاوی ژیان به خش زانیوه، زیی خودا و پتغه مبه ری به زیی په یزه وان و زیوارانی شه قامی حه قیقه ت ناسیوه. گوین بو فره مان ی خودا زاگرتوه، هه نگا به هه نگا به دوی پتغه مبه ردا ژو یشتوه، پاشان وینه ی پیابو پاشان، دوا ی ئه وه باوکی له دنیا ده رچوه «تهویلّه» ی به جی هیشتوه و چوته «بیاره». له وی «خانه قایه کی» بو ذکری موزیدان و «مه دره سه یه کی» بو زانست و دهرسی فه قی یان، دروست کردوه. خو ی سه ره رشتی خانه قه که ی کرده، چه ندین مه لا چاکی (وهک عبدالقادی کانی که وه بی) بو دهرسی فه قی بانگ هیشتوه، که نزیک یه ک سه ده، ئهم مه دره سه، تیشکی عیلم و زانین و قازانجی خو ی به دنیا گه یاندوه، ئهم زانکو ی عیلم و زانینه، ئهم مه درسه به تیشک وینه، هه زاران زانای گه وره ی و بارهیناوه، له هه له و هه لدیری فریوی لاداره.

خوالی خوشبو شیخ عمر ضیاء الدین، ده سه لاتیک ی گه وره ی به سه ر و تار و نووسینی عه ره بیدا بوه و به فارسی و کوردیش شیعی و توه و نازناوی «فوزی» له شیعر دا بو خو ی هه لبراردوه. ئه مه نموونه یی له شیعه کانی که به زاویژی سۆرائی هۆنیویه ته وه:

که وای عیزه ت له بهر نا که م که قیلله ت بهرگی ره حه ته	که وای صحه تم نابن که عیلله ت تاجی ذیلله ته
خه یالی یی به قا بوچی که ذیکری یار خیلله ته	له عیش و نوشی حه یوانی ئه من چیکه م که ئینسانم
له عه رشی وه حده تا وایو که زه حه مت جینی مه حه ببه ته	به شه ر ئه سلنه نه بو ناوی مه له ک زیگی نه بو قه ته من
که من مه فتوونی جانانم چ باکی ده رد و عیلله ته؟	عه یاده ت بو که سن چاکه گرفتاری طه بیعه ت بئ
خودا نا که رده مه یلی نا، چه فه رقی سو قم و صیحه ته	ئه گه ر دل بهر بلاوینن هه مو ده رد و به لا خو شه
وتم ئهم شاهیده به سن بو حساباتی قیامه ته	که دیم خوین جاریه ئه مزۆله جه رگ و دل وه کو سه یلاب
له گه ل مه یل و ئیراده ی حق جه حه نهم عه یینی جه ننه ته	قه ضای ئه وه ره چی بووین من ره ضام گه ر خو شه یا ته لخه
ئه وا ته نها ئومیتد و مه خله صم عشق و مه حه ببه ته	قو صو ورم زۆره، کارم سه خته، ده رد م کارییه «فهوزی»

فەقیهێ مەدرەسەێ تەوحیدم ئەمزۆ فەریدی دایرەێ تەفریدم ئەمزۆ
 رەضا نابم کە ئەغیار بێنە مەجلیس کە چەوگانێ قەضای تەبمیدم ئەمزۆ
 نێپە بوژم و نیشانە تابنا سەری بە خەزی من دافیمێ تەردیدم ئەمزۆ
 لە تەنزیهانییه هیچکەس رەفیقم چرای کاروانی ژێی تەجریدم ئەمزۆ
 چلۆن کا حەمدی باقی عەبدی فانی بە عصیان ماوە ژێی تەحمیدم ئەمزۆ
 عەلایق دەردی بێ دەرمانە «فەوزی»
 رەئیسێ عەسکەری تەجریدم ئەمزۆ

لە شیعرە فارسییه کانی «فەوزی»:

خەرقە را در گرو مهر تو دادن اولی جان شیرین به ره عشق نهادن اولی
 سبحه و شانه و اسباب نیاید به نظر جان و دل را به ره یار نهادن اولی
 گوبه رویم همه درهای جهان بسته شود که به رویم در لطف تو گشادن اولی
 عزت و منزلت و مجد نجویم هرگز همچو خاشاک به راه تو فتادن اولی
 ثروت و قدرت و هستی ندمد فائده‌ای همه را دادن و عشق تو ستادن اولی
 گر نه مقصود بودی مهر و وفا در عالم
 «فوزیا» از شکم دهر نژادن اولی

لە شیعرە هەورامیه کانی «فەوزی»:

قیبلە! وەر دەنم، قیبلە! وەر دەنم جەو ساوە ژاراو دووریست وەر دەنم
 چەنی دڵ و گیان شەرطن کەر دەنم مەیل نەدۆوە کەس تا رۆی مەر دەنم
 دڵ بەند مەینەتان موصیبت کەزبان تەئامەل، ئازیز جە دەستش بێزبان
 پای مەبرش مالا شکەست ناوەر دەن پەوکە شو تا رۆویردش ئەی فەر دەن:
 فەلەک داخ وە دڵ جەستەمدا بەردی
 ژاراو دووریسی ئازیز پێم وەردی

قیبڵەم! هابەرەم، قیبڵەم هابەرەم داغ دووری تۆوێ گڵ کۆبەرەم
 وە مەیل تۆوێ روو وە چۆل کەرەم ژار دووری و دەردە میجران گشت وەرەم
 یانێ ئازیزم عەشق تۆم نە سەر وە عەشق تۆوێ هاشیم وە مەحشەر
 تۆخوا بە وەفا و مەیل وەرینت بنمانە جار جار وە من جەمینت
 بنمانە قامەت وە ی زامەت وەرە پەرێ ئەو قامەت داخ وە گڵ برە
 تاجە و روژ دەم دەم وە بێ مەدارا قەقامەت واپوون مەر سات نەو سارا
 چونکە ذیکر تۆن مایە حەیاتم وەشی و شادی و شوق مایە نیشاطم
 جە مەماتەدا با تۆم جە یاد بو
 جە و عەلەمەدا دل وە تۆشاد بو

شیخ علاالدین نەقشبەندی:

شیخ علاالدینی نەقشبەندی، کۆزی شیخ عمر ضیاء الدین، کۆزی شیخ عثمان سراج الدین؛ لە سالی ١٢٨١ کۆچی لە تەویڵە لە دایک بوە. لە خزمەت «شیخ محمد قەرەداغی» دا عیلمەکانی تەواو کردووە و لە خزمەت باوکی بەزیزیشی دا لە پلە ی پاریزگاری و ئامۆزگاری سەرکەوتووە. دەرسی خواناسین و زیوار بەزێ شارەزا کردنی وەرگرتووە، لە زنی وەرگرتنی داب و نەریتی دین زیارەتی کیشاو، نەوسی بۆ فەرمانبەری شەریعت و بزینی شەقامی حەقیقەت بارهیناو. پاشان ئیجازە تەریقەتی لە دەس باوکی بەزیزی وەرگرتووە. دوا ی ئێوە کە لە سالی ١٢١٨ کۆچی باوکی پایە بەرز ی کۆچی دوا ی دەکا و شیخ نجم الدینی برای بە جیداری باوکی لە خانەقای «بیارە» دادەنیشی، شیخ علاالدین دەچیتە «دووژو» ی مەریوان، لەوێ «خانەقا» ی بۆ صوفیان و مزگەوت و مەدرەسە ی بۆ خویندنی فەقی دروست دەکا. لە سالی ١٣٢٩ کۆچی شیخ نجم الدین لە دنیا دەردەچێ و شیخ علاالدین دەگەزیتەو بۆ «بیارە»، لە جاران باشتەر خانەقا و مەدرەسە ی بیارە بەزێوە دەبا؛ شیخ علاالدین بیتجگە لە ئیرشاد لە عیلمی گیاشناسی و زەوان شناسی و ئینسان شناسی دا ئاگایەکی زۆر بوە، بە شیوەیێ کە زۆرتری ئێوە نەخۆشیانە ی «روحی و بەدەنی» دەرمان دەکرد و چاکیش دەبوونەو.

ئەم زانا خواناسە، تا ئاخیرین کاتی ژیان و دوا چرکە ی مانی، بۆ خودا هەنگاوی هەلیناوە، خەلکی

بەرەو خودا زا کیشاوێ: ڕەحمەت و بەزە ی خودای بە سەردا باری، وێنە ی بارانی بە هاری. لە ئاکامدا سالی ١٣٧٣ کۆچی نەورۆزی سالی ١٣٣٢ هەتاوی لە بیارم بەرەو لیکای خودا زۆیشتو، زۆحی شپڕینی بە جیهانی حەسانەوێ گەیشتو. لە ئەندازە و ژومارە بەدەر بەزە و زەحمەتی خودای لە سەر.

(ناری) کاکە حەمە ی بیلو:

مە لا مە حمود مە شهور بە کاکە حەمە، نازناوی (ناری) یە، کوزی مە لا احمد کوزی مە لا عبدالرحمن. لە سالی ١٢٩٠ کۆچی لە دینی «کێکن» کە دێ یە کە لە دیکۆی خامیراواک مەریوان، لە دایک بو. دوا ی ئەو: قورئان و پیشەکیە کانی عیلمی لە خزمەت باوکی دا خویند، بۆ کە سببی عیلم و زانین، زوربە ی حوجرە عیلمیە کانی کوردستانی ئەم دیو و ئەودیی گەرمین و کویستانی، داوێ لە پاو، ئازا وە ک شەمال، بۆ دەرس و کەمال، شارەکانی: بانە، مەهاباد، پێنجوین، سولەیمانی، وان و هەولیر گەزاو، لە ئاکامدا بۆ دیتنەوێ گەوهری زانین، رێی دەکەوێتە شارە جوانە کە ی (زەواندز). ماوێ لە خزمەت زانای پایە بەرز، علامە (اسعدافندی خیلانی) دا، دەمیتنەوێ. هەر لەویش ئیجازە ی لە خزمەت وەرەگرێ و دەگەزیتەوێ بۆ مەریوان، لە دینی (کێکن) لە جێی باوکی دەبێ بە مەلای دەرس و یژی ئەوێ. پاش سێ سالان دڵەورکی، ژن دینی و دادەمرکی، لە سالی ١٣٢٥ کۆچی، بە دەعوەتی (حەسەن بەگی) ئاغا ی دینی (بیلو) دەچی بۆ بیلو و دەبێ بە مەلا و دەرس و یژی ئەوێ. لە ئاکامدا لە سالی ١٣٦٣ کۆچی هەر لە دینی بیلو، جلی پزەمینەت و دەردی ژیان دەدزی، مەلی گیانی بەرەو جیهانی حەسانەوێ دەفزی. هەزاران زەحمەتی خودای لە سەربێ، لە بارگای خودا روسور و بی دەردی سەربێ، بە هەشتی بەرین شوینی حەسانەوێ. لیکای خودا جیگە ی گەزانیەوێ، ئەم خوالی خوشبوێ زۆرتی شورت و ناوی لە دینی بیلو، بەرز بوێتەو، بۆ یە ناولانگی بە کاکە حەمە ی بیلو نووسراوێتەو، ناری موریدی شیخی حیسام الدین بو، ژیا نی وە ک زۆرتی هۆنەران و زانایان بە دەس کورتی و هەزاری بە سەرچو، بەلام زۆر قانع و رازی و خواونی عیززەتی نەفس بو. ناری، شاعیریکی وردبین و توانا ناولراو، ئەدیبیکی بەهوش و زیرە ک ناسراو، شیعەرەکانی لە زەوانی و سواری دا کە مۆتەنە، لە ساغی و پرشنگداری و شەفافی دا ئاوێتە یە، لە ریزکاری شیعری و ناسکی خەیاڵ، دوززی ناو سەدەفە و ئاوی زەلال.

ئەمەیش خوێنەر و ئەویش، یۆی لە شیعەرە جوانەکانی «ناری»:

نه فەس سه متوره، سینه م ساز و دل نهی حکایه ت خوانی دووری تۆن په یاپه ی
 به ذکرێ تۆوه کو صۆفی هه می شه مه قاماتی فه نافی الله نه کم طه ی
 چ شیرینه له گه ل شه هدی حوزورا له من خه نده و له تۆئاوازی ئۆخه ی
 نه گه ر سایه ی سه ری تۆبێ به تاجم چ موحتاجم به تاج و نه فسه ری که ی
 غه زه ل قه ط نابۆی هه رگیز به بالآت نه زانم بۆ که و ما ییل به تاقه ی
 هه واپه یمایی نه و جی فیراقت به طه ییاره ی سه بووری که ی ده بێ طه ی؟
 له مه یخانه ی خه یآلی شه وقی تۆدا به نه شنه ی یادی تۆ دل مه سه بێ مه ی
 له وشکی وانه مامی باخی نه ظمم به پووشی ریشی صۆفی بوو شکۆنه ی
 به سه رچوو دوور له تۆ باخی خه یالآت

نه بوونی مانه بوونی مانه خونچه ی

یه کن له کوژه کانی ناری که فه قن ده بێ نامه ی بۆ باوکی ده نووسن که چه ند شیعری بۆ بێتیی. نه ویش له وه لāmیدا ده نووسن:

طالب که هه موو له حظه خریداری غه زه ل بێ زه حمه ت، به خودا مه یلی له سه ر عیلم و عه مه ل بێ
 طالب نه وه یه، طالبی دیوانی خودا بێ طالب نه وه یه غه رقی خه یالآتێ نه زه ل بێ
 نه ر زه ندی مه لا، رۆله! نه بێ سه رفی حه یاتی بۆ دیققه تی «بیضاوی» و ته فسیری «جَمَل» بێ
 بێ جیلوه یه ته سییحی که ف و جه ذبه ی صۆفی تا فیکری مه ی و ده نگێ نه ی و سازی نه مه ل بێ
 گه ر شووبی ده و، عاقبه تی نه فعی نه بێ هیه چ لای خه سه ته وه کو زه هره، نه گه ر عه ینی عه سه ل بێ
 نه فسووسه ببێ مورغی هوما فه رعی به قالاو زۆر مو شکله گه ر بازی سپی، فه رعی به قه ل بێ
 گه ر دوری، نه تو! وارشی ئادابی پده ر به .

نه زدی که پده ر یار و هه م ناغۆشی نه جه ل بێ

چاوه که م! بۆی ب به دا ییم کار و پیشه م زاری به حا کمی چاوت له گه ل من ما یلی غه دداری به
 شوژش و ناآینی که س بێ وه جه و بێ عیله ت نییه ئامی من، فه ریادی بۆ لۆل، ئیشی بێ غه مخواری به
 من هه ر نه و رۆژه ده سم شوژی له رۆحی خوهم که دیم حه ضره تی خو نخواری نه برۆت مه شه ربی خو نخواری به
 گه ر ده پرسێ بۆ چی بێ نه شته و مه لول و عاجزی؟ روومه تی زه ردم عه زیم! شاهیدی بێ یاری به
 که م به خه نده بێ به لام و حه یغه تانه م لێ مه ده لێم گه زێ تۆبی وخوا نه م جاره ده ردم کاری به

دل له شامی په رچه می روتتا به دایم بڼ خه وه چونکه کیشکچی به شهودا عاده تی بیداریه
 حیکمه تی پز مه سته له ی کولمت له بۆکتی حمل ده بڼ؟ هر سه حیفه سه د نیشاره و رهمزی تیدا جاریه
 خالی روخسارت «هدایت» به خسه شهرحی زولفه کت «قاضی» ناسا حاشیه ی نه گریجه کانت «لاری» یه
 زرووت وه کو نات ه ش، موژت وه شیشه، نه برۆت قیمة کیش

میره وه حهت زولف و که بابت جه رگی پاره ی «ناری» یه

مودده تپکه من گورفتارم به دهس سهوداته وه بووم به داوی چینی زولف و په رچه می تاتاته وه
 گهر ده پرسی حالی په روانه ی دلّم دوور بڼ له روت وال له سۆز شدا له سایه ی شه وچرای گوناته وه
 میشی رۆحم نافرتی بهس باوه شینی که به ناز چونکه پابه نده به شه هدی رۆمه تی زیباته وه
 مه نعی قوللابی موژت ناکم له راکیشانی دل چون نه سیری زولفی خاوی خۆیه تی، نه یباته وه
 واسه رم دانا به عه زمی به رده بازی ریگه کت مه رهمی دهردی سه ری من وابه گهردی پاته وه
 شامی چاوت مولکی صبر و طاقه تی بردم به زۆر موصحه فی رووی تۆبه گزیاجن نه گهر نه مداته وه
 چاوی خوین خاوی به خوینم فیره وه لیتی به می لی گه زین ئیوه و خودا، نهو شوخه با بیخواته وه
 شین و واوه یلایه، ناشاری قیامت هه لده سن گولبه دهن نه مۆر ووهو مه شریق نه گهر لا کاته وه
 له ب شه که را! فه رموو به زولفت باوه شینی بهس بکا میشی رۆحم گهر بنیشیتته و به قه ندی چاته وه

خه ططی دهرسی عیشقی «ناری» وه رکوموی خاله کت

وابه له وحی گهر دنی بیگهردی وه ک میناته وه

له ستایشی پیغه مبهری گه وره (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

سووره تی «یس» که وه صفی حه ضره تی له ولا نه کا نه ملی دل مایل به جیلوهی سووره تی «طه» نه کا
 ناسمان وه ک موشته ری هه ردهم به میزانی وه فا که سبی هه ر شامی به یادی دوله تی نه سری نه کا
 گهر ته صه ور کا مه سیحی ته ختی عه رشی نه عظه می تا نه به د ته رگی به یانی ره فعه تی عیسا نه کا
 نووری عه شقی که وته سه ر طووری دلی موسا مه گهر وال له سه ر سیه ی به شهوقی دل یه دی به یضا نه کا
 خاکی بهر ده رگاهی قه صری گهر به سه ر دا کا که سن تا نه به د نه فرهت له تاجی قه یصه ر و دارا نه کا
 بۆ خه لیلان گهر نه سیمی گولشه نی لوطفت ببڼ ناری نه مروودی به سه حنه ی جَنَّةِ الْمَآوِیَّ نه کا
 طاقی کیسرا بۆ به بهر قی نووری حوسنی شهق نه بی؟ سه یلی حوکمی ناری فارس زایل و زیسوا نه کا
 نه رگسی مه ستی سیاهت عه ینی مازاغ الْبَصَر شه معی بڼ سایه ی و جوودت شهرحی گَرْمنا نه کا
 نادمی خاکی، به سه ر زومره ی مه له کدا بڼ گومان تۆی سه به ب، نازش به روتبه ی حَلَمَ الْأَسْمَا نه کا

کاشفی و اللیله طوژۆی په چهمی شه بۆهنگی تو
 و ه صفی ئیمرازت له ته ختی نازی اوادی نه کا
 صدقی مه ضموونی که لامت که شفی ما اوچی نه کا
 کئ خه یالی قه صری خولد و سایه یی طوبی نه کا
 ته شنه له ب فارغ له باده ی جامی اعطینا نه کا
 عه شقی مه حمودی به عاشق که سبی نیستغا نه کا
 که ی به صه ده فته ره تا مه حشر به شهر ئینشا نه کا
 «ناریا» و ه صفی جه مالی حه ضره تی خیر البشر

له تاريفی موز شیدی خوی «شیخ حسام الدین» دا ده لی:

به مولى گهر له مولا دل به قوربانان نه بن نابین
 که سن مه قصودی که سبی ده لته تی قوربی حه حقیقت بین
 رهواجی نه قدی بین سککهی وجودی که س له عاله مدا
 ظهوری نووری طووری مه عریفه ت بۆ چاوی بین نوورم
 فه له که مه شهووره لافی ئیقته داری ره فعه تی نه ماما
 سهرم سه متووره سینهم نه ی، صوراحی دیده، نه شکم مه ی
 له بۆ گول شۆری بولبول، شۆژشی طوطی له بۆ شه ککهر
 به لاله ی مه عریفه ت ه عمیری قه طمه ی «باغه کۆن»^(۱) ی دل
 به دل گهر دل مو طبع و بهنده فرمانت نه بن نابین
 غولامی بۆ غولامانی غولامانان نه بن نابین
 مه تا مه قیوولی سه زافانی ده ربانان نه بن نابین
 به توژی سورمه زهنگی خاکى دامانان نه بن نابین
 وجودی بۆ سه ریری سه طحی نه یوانان نه بن نابین
 مه زه ی مه ی بانه ویدی نه ی له دیوانان نه بن نابین
 له شوقی له علی لیتوی شه ککهر نه فشانت نه بن نابین
 مه تا میعماری به سطی فه یضی ئیحسانان نه بن نابین

له رۆژی که شه که شدا «ناریا» هه رگیز نه جاتی دل

«حسام الدین» که فیلی باری عصیانان نه بن نابین

پینچ خسته کی له سه ره غه زه لی حافظ:

نه ی بلووری گهرده نت ئایینه یی قودره ت نما
 سیه ری دوو چه تری زولفت مه یمه نه ت به خشی هوما «ای فروغ ماه حُسن از روی رخشان شما»
 «آبروی خوبی از چاه زنخندان شما»

چینی نه گریجهت به سهر له وحی جه بینا دامه ده رشته یی زولفت به عزمی گرتنی من با مه ده
بۆ زیارهت ها تووم چاوم له سهر ریم لامه ده «عزم دیدار تو دارد جان بر لب آمده»
«باز گردد یا درآید چیست فرمان شما»

موده تن بوو تۆ به عمدا بووی به قه تلم موشته ری کوشتمت ناخر به ناحق بووم له وه صلت بین به ری
چاکی خۆت هه لکه به سه رما رامه بووره سه سه ری «دور دار از خاک و خون دامن چو بر ما بگذری»
«کاندرین ره گشته بسیارند قربان شما»

بینه گه ردش تو خودا شیشه ی بلوورین ده به ده م گه ر صوراحی پۆنه که ی بۆ من ده سا چی بکه م له غه م؟
چونکه هه ر ئیوه ن ده که ن نه مزۆ له دل ده فعی نه له م «عمرتان بادا مُدام ای ساقیان بزم جم»
«گرچه جام ما نشد پُر می به دوران شما»

دوو له به زمی یاری جانی زامی خه ستم هاته سۆ روو له من که تو خودا ئیشم هه یه قاصید! مه زۆ
چونکی من بۆ مه ضره می بیستوومه که س نابین به تو «ای صبا با ساکنان شهر یزد از ما بگو»
«کای سر حق ناشناسان گوی چوگان شما»

عشق من نسبت به ارباب وفا مستور نیست در جهان ما را به جز خاک درت منظور نیست
جسم اگر محروم باشد، باز دل مهجور نیست «گرچه دوریم از بساط قرب، همت دور نیست»
«بنده شاه شما ییم و ثنا خوان شما»

من گه دایی کۆی حوسنی تووم کوانی نیتمه تن که عبه که چ نابین ببینم من له تو گه ره حمه تن
بگره ده ستم که وتووم تۆ بۆ خودا بین زه حمه تن «ای شهنشاه بلند اختر خدا را همتی»
تا ببوسم همچو گردون خاک ایوان شما»

روو له من که له حظه بین نه ی نه ونه مامی مشک بۆ حه یفه ئیستفنا هه تاکه ی وا به مه غرووری مه زۆ
به س دلی بشکینه «ناری»، مه صله حهت وا چا که تو «می کند حافظ دعایی بشنو و آمین بگو»
«روزی ما باد لعل شکر افشان شما»

ئه مه یش نمو و نه یه که له په خسانی «ناری» که بۆ شیخ باباعه لی کۆزی
خوالی خوشبو (ملك محمود) که له قاهره خه ریکی

خویندن بوه، نویسیوه:

«ئە ئی قیبلەیی ئەر بابی وەفا! شەمعی شەبستانی صفە، رەنەقی دیوانی ئەدیانی لەیبانی
 دەبستانی ھونەرپەرور و ئەھلی عورەفا، تاجی و جووھی شورەفا، صدەری عومومی نوقەبا، فەخری
 جەمعی نوجەبا، لالەیی گولزاری عەلی، گولبونی باغ و چەمەنی ناقدی ئەقطاب و وەلی، کانی
 گوھەرچ نووری بە صدر، ئەفسەری سەر، کەوکەبی فەرخوندە سەر، تاكو لە سەر دەورەیی ئەم چەرخە
 یتو، بگەزی شەمس و قەمەر، جیسمی رەنووشت بە ئەلەم عاجز و ئەفسوردە نەبی، ذاتی لەطیفت بە
 ھەم و میحەنت و غەم ھەم دەم و پەژموردە نەبی. بۆ منی بێ بەرگ و ئەوا، یە عەنی بە قانونی وەفا، وێردی
 زەبانم ئەمە، دیکری جەنانم ئەمە، مەظھەری ئەلطفانی خودایی، لە ھەواژ بەری و بێ غەم و بێ
 دەرد و بەلابی، لە ھەموو مەحفل و مەجلس فەرەح ئەنگیزی دلی ئەھلی دل و عوقدە گوشایی، بە دل
 ئاسوودە لە ناز و لە گریشمە و نەظھری دلەری شیرین کەمەر و سیمبەر و جیلوگەر و شۆخ و
 زولە یەخا صفەتی میصری و تورکانی خەتابی. بە خەطا پەنجەیی تەرسابە چە یا موغبە چەیی وەك
 جگەری من بە دەمی جامەیی توپارە نەکا، تۆبە غولامی قەدی وەك عەرعر و دوو نەرگسی
 جادووگەر و فەتتان و جەفا پیتشە و خوانخواز نەکا. بێنەو سەر بە حشی گلە و عیللەتی
 بێ مەرحەمەتی، یە عەنی دەلێلم ئەمە شتووە خەطی ئەحسەنی تۆ، نەیسبەتی پیراھەنی تۆ، مەطلەبی
 عوشاقە نەبو، دەوڵەتی موشتاقە نەبو، گەنجی دلی یارە نەبو، ئافەتی ئەغیارە نەبو، کونجی ھەواخوازە
 نەبو، رەنجشی بەدخوازە نەبو، مەخفی و پۆشیدە نەبی، چاکە لە رووتا کە ئەگەر رووتە وە یا طاقی دوو
 ئەبروتە وە کوو کە عەبە وە ھایە، بە سەری تۆ دلە کە من بە مەئەل قیبلەنمایە، لە ھەموو بەخشش و
 جوودی قەلەمت، قانع و راضی بە سلاؤیک و دوایە.»

مەلا باقری مەدرسی (بالکی) مەریوانی:

زانای بەرز و بەنرخ و ناو، تاریفی کە ی دەبی ئەواو، دل پاك و ساف وەك ئاوینە، لە چەرخێ
 خۆیدا کەم وێنە؛ دەریای عیلم و ھۆش و کەمال، لە زانکۆیا مزگەوت و مال. سوار چاکی ئەم
 مەیدانە، عالمیکی ھەلکە و توی بەرزە، کە دوای لە سەر من و گشت فەقیکانی فەرزە؛ ناوی پیرۆزی
 جوانی، خزمەتکاری قورئانی، زانا مەلا باقری مەدرسی (بالکی) مەریوانی.

ئەم زانا بەدینه، زۆزی هەینی هەژدە (١٨) مانگی شەشە‌لانی سالی ١٣١٦ کۆچی، لە دینی «نزار» لە (٥٠) ک باشوری خۆراوی سنە لە دایک بوە. دواي خۆیندنی قورئان و پیتشەکی عیلمەکان، بە دواي فیربونی عیلم و کەسی کەمال و گەوهەری زانیندا، ئەم دێ بویدی و ئەم شار بوشار، کتیی تیک ناو و سەفەری کردو، ماوەی لە خزمەت زانا «مەلا اسەدی بۆریدەری» و زانا‌کانی تری کوردستاندا، دەرسی خۆیندو و گەوهەری زانستی و دەس‌هێناو، پاشان چووە شارێ سنە و لە خزمەت عالمی بە‌زیز «مەلا محمد مولانا» کۆزی «مەلا عارف» کۆزی «مەلا اجمەدی نۆدشەیی» عیلمەکانی ئەواتو کردو و ئیجازە‌ی مە‌لایەتی وەرگرتو، چووە دینی «چۆز» و بوە بە مە‌لا و پیش‌نویژی ئەوی. تا سالی ١٣٤١ لەم دێ ماوەتو. شەش سالی زەبەق لە کتیبخانە‌ی گەورە‌ی بنە‌مالە‌ی زانایانی چۆز، کە‌لکی وەرگرتو، پاشان چووە دینی «بالک» و ماوە‌ی پەنجای (٥٠) سال لەم دیدا ماوەتو. لەو ماوە‌دا سە‌دان زانای پایە‌بە‌ری ئیجازە‌داو، لە‌ زیزی تیبی زاستان، لە سەر شەقامی زاستی خودای داوان زاو‌ه‌ستاو، دە‌توانم بڵیم هیچ زانایە‌کی باشی ئاینی هاوچەرخی ئیمە نە‌بوە کە نە‌چو‌بیتە خزمەتی و لە دە‌ریای پزله‌ دوز و گەوهەری زانستی ئەو زانا گەورە، ئاوی ژیا‌نی هە‌ل‌نە‌گوزاین، سە‌دە‌فی پزله‌ دوزی دەرە‌هێنا‌یی یا لە‌ لای فە‌تیکانی کۆ‌لە‌باری عیلم و کە‌مالی، بۆ یانە‌ی شە‌زە‌ف و مالی حە‌سانە‌وی نە‌بردیتو. ئەم زانا کە‌م‌و‌پە‌نە‌ لە عیلمە ئیسلامیە‌کاندا (نە‌قلی و عە‌قلی)، خوا‌ە‌نی پایە‌پە‌لە‌یە‌کی زۆر بە‌رز بوو، بە‌تایبە‌ت لە عیلمە عە‌قلیە‌کاندا و شە‌ی «علا‌مە» بە‌ بال‌ی بزایوو، لە‌ سەر شە‌قامی عیلم و زانست تیشکی خۆر بوو، چرا بوو، دە‌رسی «اصول»، «کلام»، «فە‌لسفە» و «حکە‌مە‌ت» ی لە‌بەر دە‌وتو، مە‌ن خۆم کاتی پە‌زاوی «دز‌ال‌جلالیە» م، لە‌ هاوینی سالی ١٣٣٦ هە‌تاوی لە خزمە‌تا دە‌خویند، دە‌م‌دی گشت دە‌رسە‌کانی لە‌بەر دە‌وتو. ئەم زانا گەورە تا ئاخ‌رین کاتی ژیا‌نی و دوا چرکە‌ی مانی، وە‌ک شە‌م لە‌ زینی عیلم و زانین و دە‌رس و بارهێنانی فە‌قی و شارە‌زایی‌دا تیاو، زۆزی جومە‌، حە‌فە‌دی بە‌فرانباری سالی ١٣٥٠ هە‌تاوی، بە‌ران‌بە‌ری ١٩ ذی‌قە‌دە‌ی سالی ١٣٩٢ کۆچی، بە‌رەو بارە‌گای خودا گە‌زاو، مە‌لی گیانی بە‌هیز بال‌ی زینی هە‌زاران سالی بە‌ ساتی بزێ، دای لە شە‌قە‌ی بال‌ان و بە‌رەو بە‌هە‌شتی حە‌سانە‌و هە‌ل‌فزی. یا خودا گل‌کۆ‌ی پزله‌ عە‌تر و عە‌م‌بەر‌بێ، زە‌زای خودای لە‌ سەر‌بێ، زانای شە‌ریعە‌ت زا‌ه‌د و سالک، مامۆستا مە‌لا باقر بالک، هە‌زار و سێسە‌د و نە‌و‌ە‌د و دو‌بوو، نۆ‌زە‌دی ذی‌قە‌دە‌ و فاتی فە‌رموو.

هێچکە‌س دەرناچن لە‌م بە‌ند و داو لە‌ سەر‌قە‌بەرکە‌ی ئە‌مە‌ نوسراو^(١)
مامۆستا مە‌قالە و پە‌زاو و کتیبی زۆری نوسیو، بە‌لام دە‌توانم بڵیم لە‌ سەر‌ زۆر بە‌ی کتیبە عیلمیە‌کان

په زاویزی نویسه. نوسراوه کانی بهم جوژه به:

- ١ - دررالجلالیه، له عیلمی حکمت و کهلام دانکه له دو بهرگا له سالی ١٤١٤ کوچی، له تورکیه له چاپ دراوه.
- ٢ - وضع و استعاره به شهرحهوه.
- ٣ - دیوانی شیعی.
- ٤ - باسی نکاح و تهلاق.

بیسارانی:

یا خوا خوایه، ئەم پەژانە و پەژێ کوردستان ئاوا کە، هەر چۆنی شیاوی گەورەییته لە گەڵ خەڵکی کوردا واکە، هەر لایەکی دەبینی پێزە ھۆنەر و ھونەرماند و زانایە. ژومارە ی بلیمەت و پەسپۆر و زانای لە بزەنە و نایە، پەژاوی سورشتی پەژپەژێ جوان و پیرۆزی، ئارارات، پیرەمە گرون، چل چەمە و نە کەرۆزی، ھیمەتی بەرزی گشت بلیمەت و ھۆنەر و زانا، لە مەلەبەندی سەر تەلی مەریوانا، وە گشت ھەریمی کوردستان بە خاکی بە گۆز و کانی وە کوزی، خاوەنی، ئەم خەلانە ی بە بالائی تۆی «کوردی» بێ، یەکن لە و بزە بە شانە، ناوچە ی جوانی مەریوانە، کە زوانگای باشان و لانی شیرانە، ئاسەوار و ئەنتیکە ی ئەو ھەندە لە سەرە، لە وزە ی قەلەم و زمان و دەس و دەم بە دەرە، بە لām ئەو ھەندە ی دیتە وە بیرم، یە کە لە سەدان زانات بۆ دە ژمیرم.

یا ھو

تریفە ی شیعر و وتاری، پاشماوە ی ئاسەوار ی، ورشە ی دێ ھەروە کو مانگ لە نزیک و دور بە ناوبانگ، ھۆنەری کوردەوار ی، ژیبواری ژینی زۆگاری بە و تە و بە شیعی جوانی، دوری خستو تارانی، دژک و دالێ ژێ و بانێ، دیو و درنج و شەیتانی. خواناس مە لا مصطفی بیسارانێ، نە ھەزار نە سەد نە جارێ، بارانی زەحمەتی خودای بە سەردا بارێ، بە سەرتۆ و گشت باشان، چۆن خوا ی گەورە

١- پێشەکی دیوانی شیعی مامۆستا، بە قەلەمی مە لا عارفی کوزی زانای مامۆستا مە لا باقر و ج ٢ مشامیر کردی بابا مردوخ.

پیتی جوانه.

مه‌لا مصطفی بیسارانی، کوزی مه‌لا احمد له ١٠٥٢ کۆچی له دایک بوه و له سالی ١١١٣ کۆچی له دنیا ده‌رچوه. (میزوی نه‌ده‌بی کوردی - ماموستا علا‌الدین سجادی) به‌لام په‌زاوی «پیرشالیار» ده‌نوسی.

بیسارانی، ناوی «مه‌لا احمد» کوزی مه‌رلا محمود بوه و له ١٦٥٠ ز، له دایک بوه و له ١٧٠٦ ز، له دنیا ده‌رچوه. مجله‌ی گه‌لاویژی کوردیش ده‌نوسی: «١٧٦٠ ز» له دنیا ده‌رچوه، به‌لام بینا به‌ لیک‌دانه‌وه‌ی خوالی خوشبو «سید طاهری سیدزاده هاشمی»، به‌ زیوایه‌تی مشاهیر کرد، مه‌لا مصطفی کوزی مه‌لا قطب‌الدین کوزی مه‌لا شمس‌الدین، خه‌لکی دئی بیسارانی ژاوه‌ری مه‌ریوانی کوردستانه و تا نزیدیکی سالی ١٠٩٠ کۆچی ژیاوه.

مه‌لا مصطفی له‌ دئی بیساران له‌ دایک بوه و هه‌ر له‌ ویش ده‌ستی به‌ خوتندن کردوه و پاشان بو‌ خوتندنی عیلمه‌کان، چوه‌ته «نۆدشه» و «پایگه‌لان». له‌ ئاکام‌دا له‌ شاری سنه‌ عیلمه‌کانی ته‌واو کردوه، پاشان گه‌زاوه‌ته‌وه‌ بو‌ بیساران، که‌ تا ئاخیرین کاتی ژیاوی و دواچرکه‌ی مانی، خه‌ریکی نه‌مر به‌ چاکه و نه‌ی له‌ خراپه‌ بوه. بو‌خودا خه‌ریکی خزمه‌ت به‌ خه‌لک بوه.

مه‌لا مصطفی بیسارانی، وه‌ك زۆر شاعیرانی تر شه‌یدای دیمه‌نی جوانی بوه. ئه‌وینی دۆزفینیکی «پایگه‌لانی»، بو‌ه‌ته سه‌رچاوه‌ی شیعری بیسارانی، زۆربه‌ زۆژ ئیله‌های گه‌شهی سه‌نده‌وه و به‌ دلبه‌ریدا شیعری هه‌لبه‌ستوه، به‌جۆری سکا‌لای دلی خۆی هه‌ل‌زشتوه، که‌ نه‌یه‌لی گۆلی دلی خوشه‌ویسته‌که‌ی گه‌ردی لی‌بنیشی، چون ئه‌وی به‌ «شا» و خۆی به‌ گه‌دا له‌ قه‌له‌م‌داوه، وه‌ك ده‌لی:

قیب‌لهم یه‌ حه‌یفه‌ن وینه‌ی تۆشایی بگه‌یرونه‌ دڵ خه‌شمی گه‌دایی
نه‌گه‌ر گوناه‌م وه‌نه‌م‌که‌ری بار یه‌ سه‌ر، یه‌ شمشیر، یه‌ ته‌ناف، یه‌ دار
وه‌گه‌ر نه‌ حه‌یفه‌ن، به‌ واته‌ی به‌دگۆ نه‌ په‌رده‌مانۆژازی من و تۆ
کاتی ناشتیش ده‌لی:

شیرین زولف‌لول، شیرین زولف‌لول فیدای زولفت بام، گا، گرژن، گالول
گا چون سیاومار په‌شیون مه‌لول گا وینه‌ی لاولو، مه‌په‌چۆنه‌ تول
گا تا، تان نه‌ده‌س گه‌ردشی شه‌مال گا خه‌فته‌ن ساکن نه‌ ده‌ورانی خال
گامی په‌شیون، گامی گرنجه‌ن گاگا گره‌به‌ند، مله‌مای زنجه‌ن

قیبلەم چیش مە یو تاین جە و زولفە جە و زولف وە شیولول مەر کلفە
 وە زیم نە گەردەن عومر و یەردەم تە جە دید بو، دە فەح هونان وەردەم
 لە دوری دینی ییسارانش دەلی:

جە و ساو دەردەم دور کە فتنەن جە تو لیلایش لیلن، لیلوتەر مە یو
 زۆشنی بسات وەنەم بیەن تار زندگیم تالەن وینە ی ژاری مار
 کە سێ کە بە ی تەور حالێ جە ستەش بو پیسە جویای تۆناوات راستش بو
 خاسش مەر ئیدەن مەرگەش مێهمان بو مەرگەر نەو بە مەرگ دەردەش دەرمان بو

فرج الله - ی زکی - :

کۆزی کۆیخارە حیمی مەریوانی یە. لە نزیکێ سالی ۱۳۰۰ کۆچی لە دایک بوە، دوا ی خوێندنی
 عیلمە ئیسلامیەکان لە ناوچە کانی کوردستان، دە چێ بۆ قاهرە پایتەختی ولانی «مصر» لەوێ نیشته جی
 دە بی. پاشان چاپخانە یی بە ناوی «چاپخانە ی کوردستان» لە قاهرە دایر دەکا. ئە مجار بە هاوکاری و
 یارمەتی بۆی لە زانایە بەرز و بەزیزە کانی کوردی دانیشتووی قاهرە و وینە ی بەزیز شیخ محی الدینی
 صبری (کانی مشکانی) کتیب و روژژمیر و پەزاوی بە کەلک و قازانجی پێ چاپ دەکەن. بەم جوړە
 خزمەتیکێ گەورە و نەبزاوە خیریکێ بێ ژومار و نەپساو، پێشکەش بە عیلم و زانین و ئە دەب دەکەن.
 بە تایبەت ئاسەواری زانا کوردەکان دەبووژیننەو، داواخوازانی موتالا و ئە دەب دەحە سیننەو. سەدان
 پەزاوی ئیسلامی و دەیان کتیبی ئە دەبی و نووسراوی کوردەکانیان پێ چاپ کردووە - بۆ نمونە:
 ۱- شروحي تلخیص له ۴ بەرگا؛ ۲- شروحي شمسیه؛ ۳- شروحي عقاید؛ ۴- المحاکمات فیما
 جرى بین علماء مصر و العراق من الاستعارات؛ ۵- شرفنامه ی بدلیسی؛ ۶- تهذیب الکلام تألیف
 شیخ عبدالقادر مہاجر؛ ۷- گلنبوی برهان لە منطق دا؛ ۸- گلنبوی اداب - دەیان کتیبی تر کە لەم
 چاپخانە دا لە چاپ دراون - کە تا زۆژی دوا یی خیری نابزیتەو، ناوباشی خواوێنی ئەم خیرانە
 ناکوژیتەو - لە خوام داوایە کە ناوبراو لە گەل گشت دەس و دەم بە خیران لە بەهەشتی بەریندا
 بەحە سینتەو - لە ئاکام دا مەر لە قاهرە سالی (۱۳۵۰ یا ۱۳۵۱) کۆچی دوا یی کردووە.^(۱)

دیکوکانی ناوچه‌ی مەریوان بەم جوهره‌ی خواره‌وه‌یه

دیکوی بیساران: له باشوری خۆره‌ه‌لاتی مەریوان و خۆراوای کێوه‌کانی ئاویده‌ری سنه‌دایه و له ۵ دی پێکهاته، روبه‌ری ۸۰ ک چوارگوشه‌یه و حه‌شیمه‌تی ۶۴۵۰ که‌سه، یانی له‌هر (ک) یکی چوارگوشه‌دا، (۸) که‌س نیشته‌جێیه، سنوری ئەم دیکوبه‌م جوهره‌یه،

۱- له‌باکوره‌وه به‌ دیکوی ژاوه‌روی خۆراوا، ۲- له‌خۆراواوه به‌ دیکوی پایگه‌لان، ۳- له‌باشوره‌وه دیسان به‌ دیکوی پایگه‌لان، ۴- له‌خۆره‌ه‌لاته‌وه به‌ ناوچه‌ی سنه‌وه‌نوساوه.

دیی بیساران به‌ ناوه‌ندی ئەم دیکوی دانراوه که‌ ناوی دیکوکه له‌ ناوی ئەم دی گیراوه، سنوری دیی بیساران به‌م جوهره‌یه:

۱- له‌باکوره‌وه به‌ دیکوی ژاوه‌روی خۆراوا ۲- له‌باشوره‌وه به‌ دیی (ژان) و دیکوی پایگه‌لان ۳- له‌خۆره‌ه‌لاته‌وه به‌ ناوچه‌ی سنه و دیی (سه‌ره‌ویه‌ی) ژاوه‌روی خۆراوا ۴- له‌خۆراواوه به‌ دیکانی نه‌سنار، هه‌رسین، یوژنانه‌وه‌نوساوه، دیکانی به‌ ریزی الف و ب به‌م جوهره‌یه:

۱- بی‌ساران: دیی ناوه‌ندی دیکوی بیسارانه له ۱۴۸ ک باشوری خۆره‌ه‌لاتی مەریواندایه کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۳۲۸۵ مال ۶۵۸ سوننی، کورد، ئاو، له‌چۆمی بیساران و کانیاو - به‌ره‌م ده‌غل و دانه‌ویلله، سپیایی، میوه، توتن. ریگا ماشین ره‌و. مزگه‌وت و قوتابخانه، زیارتگایه‌کی به‌ ناو «باوه‌شیخ» لێیه

۲- ژان: دی‌یه‌که له‌ دیکوی بی‌ساران له ۱۴۷ ک باشوری خۆره‌ه‌لاتی مەریوان، له ۶ ک بی‌ساران، کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۱۴۱۰ مال، ۲۵۵ سوننی، کورد، ئاو، له‌کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل و سپیایی، گوێز، میوه، شوغل، کشت و کال و ئازهل‌داری - ریگا، ماشین ره‌و، مزگه‌وت و قوتابخانه. له‌نیوان بیساران و یوژنان دایه

۳- یوژنان: دی‌یه‌که له‌ دیکوی بی‌ساران له ۱۴۰ ک باشوری خۆره‌ه‌لاتی مەریوان له ۱۰ ک بی‌ساران، کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۳۸۶ مال، ۶۷ سوننی، کورد، ئاو، له‌کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل و سپیایی، که‌تیره، بنیشت، میوه، شوغل: کشت و کال و ئازهل‌داری - باخه‌وانی، ریگا ماشین ره‌و - مزگه‌وت و قوتابخانه. له‌نیوان، نسار، ژان، ئاریان دایه

۴- نه‌سنار: دی‌یه‌که له‌ دیکوی بی‌ساران له ۱۴۱ ک باشوری خۆره‌ه‌لاتی مەریوان. له ۱۵ ک بی‌ساران دایه، کویستانی و سارده‌سیره - دانیشتوان ۸۳۳ مال، ۱۵۹ سوننی، کورد - ئاو،

له کانیاو، بهرهم دهغل، سپیایی، میوه. شوغل: کشت و کال و ئاژهل داری، ریگا: ماشین رهو، مزگهوت و قوتابخانه، مامانی دهوله تی تی دایه. له نیوان: یوژنان، ژان و ههرسین دایه

۵- ههرسین: دی یه که له دیکوی بی ساران له ۱۳۳. ک باشوری خورهه لاتی مەریوان له ۱۰. ک بی ساران دایه، کویستانی و ساردهسیره، دانیشتون ۵۳۶ مال، ۱۰۳ سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو، بهرهم، دهغل، سپیایی، توتن، گوئیز - ههرمی، شوغل، کشت و کال و ئاژهل داری، باخهوانی، ریگا، ماشین رهو، مزگهوت و قوتابخانه - شهریکه ی هام یاری (تهعاونی) قاوه خانه، مامانی دهوله تی. ناشی ئارد. له نیوان خواشت، بوریدهرو نسنار چهشمیده ر دایه

دیکوی پایگه لان

دیکوی پایگه لان له ۸ دی له دیکوی هه ورامانی تهخت و یه ک دی له دیکوی سهولاوا و ۱۶ دی و ۲ مووچه له دیکوی ژاوه روی خوراوا پیکهاتوو، دبی پایگه لان که به ناوهندی ئەم دیکودانراوه، چون ههر له کۆنه وه جیی کۆز و شوینی جهماوه ری گه و ره پیاوان و دهم ژاسانی ئەو سهرده مه بووه بیان وتوو - پای گه لان - یانی گه لانی ناوچه به هوی ئەم دیوه یه کیان گرتوو و له سهر پای خویان ژاوهستان، که و ابو ئەم دبی پای پیداون و له سهر پارایگرتوون، له بهر ئەوه به شکلی دبی یه کی میژویی دهرهاتوه - دیکوکه ییشان به ناوی ئەوه وه ناودیز کردوه، ئەم دیکویه که له باشور و باشوری خورهه لاتی مەریوان دا هه لکه وتوه ۲۵ دبی له باوهش گرتوه و ۱۸۳۲۲ دانیشتوی هه یه، ژووبه رکه یشی ۳۷۶/۷۵. ک چوارگۆشه یه، یانی له ههر (ک) چوارگۆشه دا ۴۹/۸۲. کهس نیشته جی یه، زمانیان کوردی سورانی - هه ورامی، ئاینیان ئیسلام، ریپازیان بیرو بزوای سوننی، قورثانی، پیشه وای مه زه بیان ئیمام محمدی شافعی یه، خوای ئی رازی بی.

چومیلکه کانی ئەم دیکو باسه فا و دلفینه به ره و باشور دهرون و ده رژینه ناو چومی سیروانه وه، دبی پایگه لان که ناوهندی ئەم دیکویه سنوری به م شیوه یه:

- ۱- له باکوره وه به دیکانی ژان و بوژنان ۲- له باشوره وه به دبی کۆلان
- ۳- له خوراوه به دبی ژنین و سوره توو، ۴- له خورهه لاته وه به دیکانی گواز و تهنگی

سهره وه نوساوه

له تیکرای ئەم ۲۵ دی یه - ۲۲۲ دی خاوهنی قیرگی سهره تایی و یه ک دبی قوتابخانه ی

رانومایی تێدایه و دێی حوجره‌ی فه‌قی و مه‌دره‌سه‌ی دینی هه‌یه، ۲ دێی که‌ لاسی خویندن فێرکردن، ۲۲۰ دێی مزگه‌وت. دێی ده‌فته‌ری جیهاد - دێی ناوه‌ندی خزمه‌تی ئاوا‌یی - دێی پاسگای ژاندارم، ۱۰ دێی هه‌مام - ۱۸ دێی ئاوی لوله‌که‌شی، ۲ دێی به‌رق، ۴ دێی فروشگای هاویاری، ۷ دێی نه‌وت فروشی، ۱۲ دێی به‌قالی، ۵ دێی قه‌ساوی، ۱۸ دێی ئاشی ئاردی به‌رقی تێدایه له‌ گشت دیکانی ئه‌م دیکۆیه ۵ دێی ریگای خیزریژ، ۱۴ دێی ریگای خاکی و ۵ دێی ریگای پیاده‌ ره‌وی هه‌یه، نزیکترین دێ به‌ پایگه‌لان دێی ژنین (۲.ک)، دورترین دێیش دێی ئه‌سپه‌ریزه که ۲۸.ک له‌ پایگه‌لانه‌وه‌ دوره - شه‌قامی مەریوان بو‌ کامیاران زۆرت‌ری دیکانی باشور و باکوری خۆراوای به‌ ناوه‌ند و شاره‌کانه‌وه‌ په‌یوه‌ند ده‌دا، ناوی دیکانی به‌ زیزی ئه‌لف و بی به‌م جو‌ره‌یه:

۱- ئاریان: دێیه‌که‌ له‌ دیکۆی پایگه‌لان، له ۵۲.ک باشوری خۆره‌ه‌لاتی مەریوان و ۳.ک پایگه‌لاندایه، کو‌یستانی‌یه، سارده‌سیره، دانیش‌توان ۵۰۹ مال، ۱۰۷ سوننی - کورد - ئاو، له‌ کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلله - سپیایی - میوه - توتن، شوغل کشت و کال - ئاژه‌ل‌داری - ریگا ماشین ره‌و، مزگه‌وت - قوتابخانه

۲- ئه‌سپه‌ریژ: دێیه‌که‌ له‌ دیکۆی پایگه‌لان له ۸۲.ک باشوری خۆره‌ه‌لاتی مەریوان و ۲۷.ک پایگه‌لان و ۵.ک خالی پینک گه‌یشتنی چومه‌کانی هه‌ورامان و (سپروان)دایه، کو‌یستانی و ئارانه، دانیش‌توان ۴۴۲ مال ۸۰ سوننی، کورد، ئاو، له‌ کانیاو چۆمی پایگه‌لان - به‌ره‌م ده‌غل و دانه‌ویلله، میوه - توتن، په‌موو، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ئاسنگه‌ری، دارتاشی، بنایی، ده‌سکر‌دی ژنان - جاجم، ریگا ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت و قوتابخانه، زیارتگایه‌کی به‌ ناوی سه‌بید ئیسماعیل تێدایه

۴- پایگه‌لان: دێی ناوه‌ندی دیکۆی پایگه‌لانه، له ۵۵.ک باشوری خۆره‌ه‌لاتی مەریواندایه. کو‌یستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۲۱۲۳ مال، ۴۰۴ سوننی، کورد، ئاو، له‌ کانیاو و چوم، به‌ره‌م: ده‌غل و دانه‌ویلله و سپیایی، میوه، که‌تیره، گو‌یژ، شوغل، کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری، باغداری، ریگا: ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه، پاسگا، لوله‌که‌شی، ئاش، فروشگای هاویاری، نه‌وت فروشی مامان، پیاو چاک

۵- تفین: دێیه‌که‌ له‌ دیکۆی پایگه‌لان، له ۶.ک باشوری خۆره‌ه‌لاتی مەریوان و ۵.ک پایگه‌لان‌دایه، کو‌یستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۲۶۶ مال ۵۴ سوننی، کورد، ئاو له‌ کانیاو و چوم. به‌ره‌م - ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی - میوه، شوغل، کشت و کال - باغداری، ریگا

ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە. لولە کەشی، ئاش

۶- جولانە: دئیە کە لە دیکوی پایگە لان، لە قەراخ چۆمی سیروان و ۶۵.ک باشوری خۆرە لاتى مەریوان و ۱۰.ک پایگە لاندايه، کویستانی و ئارانه، دانیشتوان: ۳۱۱، مأل ۵۴، سوننى، کورد، ئاو، لە کانیاو چۆمی سیروان، بەرهم، دەغل، دانە ویلە، ئاژەل داری، دەسکردی ژنان، گۆرەوی، زیگا ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۷- چەشمیدەر: دئیە کە لە دیکوی پایگە لان، لە ۴۸.ک باشوری خۆرە لاتى مەریوان و ۷.ک پایگە لاندايه، کویستانی و ساردە سێرە - دانیشتوان: ۱۹۰۶، مأل ۳۶۲، سوننى، کورد، ئاو، لە چۆمی پایگە لان و کانیاو، بەرهم، دەغل و دانە ویلە، میوه، شوغل، کشت و کال - باخەوانی، ئاژەل داری - مزگەوت، قوتابخانە.

۸- دەشتە قەلبی: دئیە کە لە دیکوی پایگە لان، لە ۷۵.ک باشوری خۆرە لاتى مەریوان و قەراخی چۆمی سیروان و ۲۰.ک پایگە لاندايه. کویستانی و ساردە سێرە. دانیشتوان ۵۶، مأل ۱۵، سوننى کورد. ئاو، لە چۆمی سیروان و کانیاو. بەرهم، دەغل، سپیایی، شوغل، کشت و کال. ئاژەل داری، کلاش چنن. شال کردن، زیگا ماشین زەو، مزگەوت و قوتابخانە.

۹- دەل: دئیە کە لە دیکوی پایگە لان، لە ۸۰.ک باشوری خۆرە لاتى مەریوان و قەراخی چۆمی سیروان و ۲۵.ک پایگە لاندايه. کویستانی و ساردە سێرە، دانیشتوان: ۱۶۴۰، مأل ۳۱۰، سوننى، کورد، ئاو، لە چۆم و کانیاو، بەرهم، دەغل، دانە ویلە، سپیایی شوغل، کشت و کال، بنیشت گرتن لە داری قەزوان و خوش کردنی، کلاش چنن، شال کردن، زیگا، ماشین زەو. مزگەوت، قوتابخانە.

۱۰- دەلە مەرز: دئیە کە لە دیکوی پایگە لان، لە ۷۵.ک باشوری خۆرە لاتى مەریوان و قەراخی چۆمی زەزاو و ۲۰.ک پایگە لاندايه، کویستانی و ئارانه، دانیشتوان: ۶۷۶، مأل ۱۱۵، سوننى، کورد. ئاو، لە چۆمی زەزاو و کانیاو، بەرهم، دەغل، سپیایی، شوغل، کشت و کال. ئاژەل داری، شال (بوزو) کردن. پردیکی کۆنی تێدايه کە بە ئاجور و بەرد دورست کراوه، زیگا ماشین زەو، مزگەوت. قوتابخانە.

۱۱- دیۆە زناو: دئیە کە لە دیکوی پایگە لان، لە ۶۴.ک باشوری خۆرە لاتى مەریوان و قەراخی چۆمی سیروان و ۹.ک پایگە لاندايه. کویستانی و ئارانه. دانیشتوان ۹۴۹، مأل ۱۶۵، سوننى، کورد. ئاو، لە چۆم و کانیاو. بەرهم، دەغل، دانە ویلە، سپیایی. شوغل، کشت و کال و ئاژەل داری، شال نەنەوه و کلاش چنن. زیگا ماشین زەو. مزگەوت. قوتابخانە.

۱۲- دزه وەندی سەرخی: دئیە که له دیکۆی پایگه لان. له ۶۴.ك باشوری خۆره لاتی مەریوان و ۹.ك پایگه لان دایه. کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان: ۲۵۴، مأل ۶۵، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بەرهم، دهغل، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، زیگا ماشین زه، مزگهوت، قوتابخانه.

۱۳- دزه وەندی خوارچی: دئیە که له دیکۆی پایگه لان. له ۶۵.ك باشوری خۆره لاتی مەریوان و ۱۰.ك پایگه لان دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۲۹۲، مأل ۶۰، سوننی، کورد. ئاو له کانیاو. بەرهم، دهغل، شوغل، کشت و کال، مزگهوت و قوتابخانه.

۱۴- دی کانان: دی یه که له دیکۆی پایگه لان. له ۶۱.ك باشوری خۆره لاتی مەریوان و ۶.ك پایگه لان دایه، کوستانی و سارده سیره. دانیشتوان: ۱۴۰، مأل ۲۷، سوننی، کورد. ئاو له کانیاو. بەرهم، دهغل و دانه ویله، سپایی. شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، مزگهوت و قوتابخانه.

۱۵- ژووار: دئیە که له دیکۆی پایگه لان. له ۸۱.ك باشوری خۆره لاتی مەریوان و قەراخی چۆمی سیروان و ۲۶.ك پایگه لان دایه، کوستانی و ئارانه. دانیشتوان: ۶۴۰، مأل ۱۲۴، سوننی، کورد. ئاو، له چۆم و کانیاو. بەرهم، دهغل و گشت جۆره میوه یه کی سارده سیری. شوغل، کشت و کال. ئاژه ل داری - کلاش چنن و شال نانه وه. زیگا، ماشین زه و. مزگهوت، قوتابخانه.

۱۶- زوم: دئیە که له دیکۆی پایگه لان. له ۸۲.ك باشوری خۆره لاتی مەریوان و ۲۷.ك پایگه لان و قەراخی چۆمی سیروان دایه، کوستانی و ئارانه، دانیشتوان: ۴۴۶، مأل ۸۸، سوننی، کورد. ئاو له کانیاو، بەرهم، دهغل، سپیایی، میوه، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، قوتابخانه، زیگا، ماشین زه و.

۱۷- ژریژه: دئیە که له دیکۆی پایگه لان. له ۶۸.ك باشوری خۆره لاتی مەریوان و ۱۲.ك پایگه لان دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۷۵۸، مأل ۱۳۳، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو، بەرهم، دهغل، سپیایی، میوه، شوغل، کشت و کال. ئاژه ل داری زیگا، ماشین زه و، مزگهوت، قوتابخانه ی سەرەتایی، ژانومای، دەرمانگا، بیهداشت. بەرق. لوله که شی.

۱۸- ژنین: دئیە که له دیکۆی پایگه لان. له ۵۳.ك باشوری خۆره لاتی مەریوان و ۲.ك پایگه لان دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۱۷۳۸، مأل ۲۳۵، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو، بەرهم دهغل، دانه ویله، سپیایی، میوه. شوغل، کشت و کال. ئاژه ل داری، زیگا،

ماشین رەو، مزگەوت، قوتابخانە، لولە کەشی، بەرق.

۱۹- سەر و مأل: دئیە کە لە دیکوی پایگە لان، لە ۷۰ ک باشوری خۆرە لاتی مەریوان و ۱۵ ک پایگە لان کوێستانی و ساردە سیڕە، دانیشتوان: ۵۸۶، مأل: ۹۳، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانە ویلە، سپیایی، شوغل کشت و کال، ئازەل داری، زیگا، ماشین رەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۲۰- سوورە توو: دئیە کە لە دیکوی پایگە لان- لە ۶۳ ک باشوری خۆرە لاتی مەریوان و ۸ ک پایگە لان. کوێستانی و ساردە سیڕە، دانیشتوان: ۷۶۸، مأل: ۱۴۰، سوننی، کورد، ئاو لە کانیاو، بەرھەم دەغل، دانە ویلە، سپیایی. میو، بنیشت. شوغل، کشت و کال، ئازەل داری. زیگا، ماشین رەو. مزگەوت، قوتابخانە.

۲۱- «سی فە قیکان»: دئیە کە لە دیکوی پایگە لان لە ۶۷ ک باشوری خۆرە لاتی مەریوان و ۱۲ ک پایگە لان دایە. کوێستانی و ساردە سیڕە. دانیشتوان: ۲۵۴، مأل: ۵۱، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم، دەغل و سپیایی. شوغل، کشت و کال و ئازەل داری. زیگا، ماشین رەو، مزگەوت و قوتابخانە

۲۲- کانی حوسەین بەگ: دئیە کە لە دیکوی پایگە لان. لە ۶۶ ک باشوری خۆرە لاتی مەریوان و ۱۱ ک پایگە لان دایە - کوێستانی و ساردە سیڕە، دانیشتوان: ۲۳۵، مأل: ۵۸، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم، دەغل و سپیایی. شوغل، کشت و کال و ئازەل داری. زیگا ماشین رەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۲۳- کولج: دئیە کە لە دیکوی پایگە لان. لە ۶۸ ک باشوری خۆرە لاتی مەریوان و ۱۳ ک پایگە لان دایە. کوێستانی و ساردە سیڕە، دانیشتوان: ۵۲۷، مأل: ۹۲، سوننی، کورد. ئاو لە کانیاو. بەرھەم، دەغل و سپیایی، بنیشت، شوغل، کشت و کال و ئازەل داری. زیگا، ماشین رەو. مزگەوت. قوتابخانە،

۲۴- کە کلیاوا: دئیە کە لە دیکوی پایگە لان. لە ۷۰ ک باشوری خۆرە لاتی مەریوان و ۱۵ ک پایگە لان دایە. کوێستانی و ساردە سیڕە. دانیشتوان: ۴۴۸، مأل: ۷۰، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم، دەغل، دانە ویلە - سپیایی - گوێز، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری - زیگا ماشین رەو. مزگەوت قوتابخانە.

۲۵- گوواز: دئیە کە لە دیکوی پایگە لان. لە ۶۱ ک باشوری خۆرە لاتی مەریوان و ۶ ک پایگە لان دایە - کوێستانی و ساردە سیڕە، دانیشتوان: ۶۲۲، مأل: ۱۲۸، سوننی، کورد. ئاو، لە

کانیاو. بەرھەم، دەغڵ و دانەوێڵە، سپیایی. میوه. شوغڵ، کشت و کال، ئاژەڵداری. زینگە
ماشینزەو. کانێکی ئاوی گەژاوی تێدایە کە بۆ نەخۆشی پیستی زۆر بە کەڵکە: مزگەوت.
قوتابخانە.

دیکۆی خاومیراوا

دیکۆی خاومیراوا: کە باکور و باکوری خۆراوا و خۆراوی شاری مەریواندا
هەلکەوتووە، ۴۸ دێی لە ئامیزگرتووە، ۱۲۴۱۵ دانیشتوی هەیه، زووبەرە کەیشی ۳۸۹ ک.
چوارگۆشەیه، یانی لە هەر ک. یکی چوارگۆشەدا ۳۱/۹۱ کەس نیشتەجێیە، سنوری ئەم دیکۆ
بەم جوړەیه.

۱- لە باکورهووە بە دەرە ی شلیری کوردستانی عێراق، ۲- لە باشورهووە بە شاری مەریوان و
دیکۆی زریوار، ۳- لە خۆراواوە بە کوردستانی عێراق، ناوچەی باکوری خانەقین، ۴- لە
خۆرھەلاتەووە بە ناوچەی سەرشیووە نوساو.

یە کئی لە زنجیرە ی کێو زێزینەکانی چلچەمە کە لەم دیکۆدا بآلی راکێشاو، کوێستانی
بەرزو بە دیمەنی، ھەزار میژگە یە، کە لە ھەر پەژە گولیکیدا ھەزار بەلگە و لە ھەر تنوکە
ئاویکی کانیاو، سارد و سوکە کانییدا سەدان نیشانە، لە ھەر ئەشکەوت و ژووەز و کەژ و
بەربناریکی دا، لە ھەر قەلپەز و چۆم و جۆباریکیدا دەیان دەلیل بە زمانی بئێ زمانی،
دەچریکێنی، نوستویی کژە خەو وە خەبەر دێنی، جا ئەم خاکە پۆلە گۆل و چیمەن و ئاو، کە لە
باپیرە گەورە بەجێ ماو، دەسکردی خەلاتی خواپە و جوانە، لانکە ی ژیانی گەلی کوردانە، جا
نامە ئازا بەو بۆی ژاپەر، میژوت یینە سەر لاپەر، کان و کانیاوانی دەرخە، سەرت لە سەر
سەران سەرخە، دنی شەیتانان لە خۆت لادە، دەستی نەتەویسان بادە، لە گەل براکەت بە باشی
رئ کەو، بە دووئۆلی و ژا، پێکەو، تیکۆشە تا شەو زەنگ دەرواو دیو زەمە ھەلدی، روژی
خۆشی و خۆشەختی لە کەل ھەلدی.

چۆم:

چۆمی - قزڵجە کە لقیکی لە کوێستانەکانی چالەپان بە ناوی چۆمی (ھەنجیران) بە دێی
ھەنجیراندا دیتە خوار و لە زور دێی - گاگەل - چۆمی گاگەل کە لە کوێستانی ۲۰۹۲ گەزی -
گەوناوی، سەرچاو دەگرێ لە گەل خۆی دەباو بە ناوی چۆمی قزڵجە، بەرەو خۆراوا دادەپەژێ
و لە کوردستانی ئێران تێ دەپەژێ و کوردستانی عێراقیش دەگریتەووە و لە دێی (بایەو)

دەرژێته ناو کوردستانی عێراقهوه، دێی بهرده ژهشه که به ناوهندی ئەم دیکو دانراوه سنوری بهم جوړهیه:

۱- له باکورهوه به دیکانی - بیلو و میراوا

۲- له باشورهوه به دیکانی یه نگیجه و لیوی خوارێ ۳- له خوراواوه به دیکانی - میران -

لیوی خوار و سه عداوا، ۴- له خوره لاتوه به دیکانی - محمده، سیفی خوارهوه پالی داوه.

ناوی دیکانی به ریز ته لقی بێ بهم جوړهیه.

۱- ئە سکۆلی سه رێ: دێیه که له دیکوی خا و میراوا، له ۳۲. ک باشوری خوراواوی

مەریوان و ۲۲. ک بهرده ژهشه و ۸. ک خوراواوی سنوری کوردستانی ئێران و عێراق دایه،

کوێستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۲۶، مالن ۷، سوننی - کورد - ئاو له کانیوا - بهرهم، دهغل،

دانه ویله، سپیایی. بهرهمی لیژه واری. شوغل، کشت و کال ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه و،

مزگه وت، قوتابخانه

۲- ئە سکۆلی خوارێ: دێیه که له دیکوی خا و میراوا، له ۳۰. ک باشوری خوراواوی

مەریوان و ۲۰. ک بهرده ژهشه و ۹. ک خوراواوی مهرزی هردو کوردستان دایه. کوێستانی و

سارده سیره، دانیشتوان: ۳۵۰، مالن ۵۷، سوننی، کورد. ئاو، له کانیوا، بهرهم، دهغل، دانه ویله،

سپیایی. شوغل: کشت و کال، ئاژه ل داری. زیگا، ماشین زه و، مزگه وت، قوتابخانه

۳- ئاسناوا: دێیه که له دیکوی خاومیراوا له ۲۴. ک خوراواوی مەریوان و ۱۶. ک

بهرده ژهشه و کوێستانی و سارده سیره. به لام ئیستا چۆله.

۴- باشماخ: دێیه که له دیکوی خاومیراوا. له ۱۹. ک باکوری خوراواوی مەریوان و ۹. ک

بهرده ژهشه و ۲. ک سنوری هردوو کوردستان و ۸. ک شاره خشیلانه که ی پینجوت دایه،

داوینی کیو و سارده سیر و لیژه واره، دانیشتوان: ۶۹، مالن ۱۴، سوننی، کورد. ئاو له کانیوا.

بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی و بهرهمی لیژه واری، برنجی گرده، توتن، شوغل کشت و

کال، ئاژه ل داری.

زیگا، ماشین زه و. پاسگای مهرزه بانی، مزگه وت، قوتابخانه، ناوی ئەم دێی سه رده می

«باشه» بووه

۵- بایه وه: دێیه که له دیکوی خاومیراوا، له ۲۱. ک باکوری خوراواوی مەریوان ۱۱. ک

بهرده ژهشه و ۲. ک سنوری هردوو کوردستان دایه. کوێستانی و سارده سیر و لیژه واره، به لام

چۆله و له لاوه ده کیلدری

۶- بەردەژەشە: دینی ناوەندی دیکوی خاومیراویە و لە ۱۰ ک باکوری خۆراوی مەریوان و لە داوینی کیودایە و ساردەسێرە. دانیشتوان: ۷۹۲، مائ ۱۳۶، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو و کاریز، بەرھەم، دەغل، دانەویڵە، سپیایی، برنجی گەردە، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، رینگا، ماشین ژەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۷- بناوەچلە: دینیە کە لە دیکوی خاومیراوا لە ۲۱ ک باکوری مەریوان و ۱۴ ک بەردەژەشەدایە کوستانی و ساردەسێرە. دانیشتوان: ۳۰۴، مائ ۴۰، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەویڵە، سپیایی، توتن، رینگا، ماشین ژەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۸- بیلو: دینیە کە لە دیکوی خاومیراوا لە ۱۹ ک باکوری مەریوان و ۱۲ ک بەردەژەشەدایە کوستانی و ساردەسێرە، لێژەوارە. دانیشتوان: ۷۷۴، مائ ۱۱۸، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەویڵە و سپیایی. توتن - بەرھەمی جەنگەلی، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری. رینگا ماشین ژەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۹- پیرانشا: دینیە کە لە دیکوی خاومیراوا لە ۳۱ ک باشوری خۆراوی مەریوان و ۲۱ ک بەردەژەشە و ۳ ک سنوری هەردوو کوردستان دایە کوستانی و ساردەسیر و لێژەوارە. بەلام ئیستا چۆلە و بە شکلی مەرزا دەکیلدەری. پاسگای مەرزەبانی تێدایە. رینگا ماشین رەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۱۰- پیرانە کۆنە: دینیە کە لە دیکوی خاومیراوا لە ۲۰ ک باشوری خۆراوی مەریوان و ۲۰ ک بەردەرەشە، لە داوینی کیودایە و ساردەسیر و لێژەوارە. دانیشتوان: ۶۲، مائ ۱۲، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەویڵە، سپیایی، برنجی گەردە، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری. رینگا ماشین ژەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۱۱- پیرسەفا: دینیە کە لە دیکوی خاومیراوا لە ۸ ک باکوری خۆراوی مەریوان و خۆراوی گۆلی زریوار و ۱۵ ک بەردەژەشە لە داوینی کیودایە و سارد و نماوی یە، دانیشتوان ۴۱۸، مائ ۷۵، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەویڵە، سپیایی، برنجی گەردە، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری. رینگا، ماشین ژەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۱۲- جەژنیاوا: دینیە کە لە دیکوی خاومیراوا لە ۳۰ ک باکوری خۆراوی مەریوان و ۱۸ ک بەردەژەشەدایە کوستانی و ساردەسیر و لێژەوارە. دانیشتوان: ۲۷۲، مائ ۴۰، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەویڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، رینگا ماشین ژەو، مزگەوت.

۱۳- چالاو: دئيه كه له ديكوي خاوميراوا له ۲۶.ك باكوري خوراواي مەريوان و ۱۵.ك بەردەزەشە دايه. کويستاني و سارده سیره و لیژەوارە، دانیشتوان: ۱۳، مال ۲، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو - بەرهم، دەغل و دانه ویلە، سپیایی، شوغل کشت و کال، ئازەل داری. زیگا، ماشین زەو. مزگەوت.

۱۴- خاو: دئيه كه له ديكوي خاوميراوا له ۲۷.ك باكوري خوراواي مەريوان و ۱۲.ك بەردەزەشە. کويستاني و سارده سیره. لیژەوارە، دانیشتوان: ۲۶۱، مال ۴۷، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو، بەرهم، دەغل، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، زیگا ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۱۵- خانمە کۆنە: دئيه كه له ديكوي خاوميراوا له ۲۳.ك باكوري خوراواي مەريوان و ۱۶.ك بەردەزەشە دايه. کويستاني و سارده سیره و لیژەوارە، دانیشتوان: ۱۰۷، مال ۱۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بەرهم، دەغل، سپیایی، شوغل، کشت و کال و ئازەل داری. زیگا، مزگەوت.

۱۶- خانم شینخان: دئيه كه له ديكوي خاوميراوا له ۳۳.ك باكوري خوراواي مەريوان و ۲۱.ك بەردەزەشە و ۱.ك سنوري کوردستاني ئيران و عيراق دايه. کويستاني و سارده سیره، لیژەوارە، بەلام ئیستا چۆلە و بە شکلي مەزرا دە کێلدری.

۱۷- خەلوزە: کۆیرە دئيه كه له ديكوي خاوميراوا له ۲۷.ك باكوري خوراواي مەريوان و ۱۶.ك بەردەزەشە و ۲.ك سنوري کوردستاني ئيران و عيراق دايه. کويستاني و سارده سیره و لیژەوارە. ئیستا چۆلە.

۱۸- دەرەوەزان: دئيه كه له ديكوي خاوميراوا، له ۳۰.ك باكوري خوراواي مەريوان و ۱۸.ك بەردەزەشە دايه، کويستاني و سارده سیره و لیژەوارە، دانیشتوان: ۴۰۰، مال ۶۲، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو، بەرهم، دەغل و دانه ویلە و سپیایی، شوغل، کشت و کال و ئازەل داری، زیگا، ماشین زەو، مزگەوت و قوتابخانە.

۱۹- دئیکۆن: دئيه كه له ديكوي خاوميراوا له ۳۰.ك مەريوان و ۲۰.ك بەردەزەشە دايه، ئیستا چۆلە.

۲۰- دەرەمەز: دئيه كه له ديكوي خاوميراوا له ۲۴.ك مەريوان و ۱۸.ك بەردەزەشە و ۲.ك کوردستاني عیراقدایه. کويستاني و لیژەوارە و ئارانە. دانیشتوان: ۶۳، مال ۱۰، سوننی، کورد. ئاو، له چۆم و کانیاو. بەرهم دەغل، دانه ویلە، سپیایی. شوغل کشت و کال، ئازەل داری،

مامەڵە ی مەرزى. ژیگا، ماشین زەو، مزگەوت.

٢١- دۆلەیی: دى یە کە لە دیکۆی خاومیراوا. لە ٢٧. ک باکوری خۆراواى مەریوان و ١٧. ک بەردە زەشە ٣. ک سنورى ئێران و عێراق دایە. کوێستانى و ساردەسێر و لیژەوارە.

٢٢- زەسولاًوا: دیکۆن بوە لە ٢٢. ک مەریوان و ١٥. ک بەردە زەشە دایە، ئیستا چۆلە.

٢٣- سەردۆش: دى یە کە لە دیکۆی خاومیراوا، لە ٢٦. ک خۆراواى مەریوان و ١٦. ک بەردە زەشە دایە. کوێستانى و ساردەسێر، لیژەوارە. دانیشتوان: ١٠٥٤، مأل ١٧٠، سوننى، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم، دەغل و دانەوێلە و سپیایى. توتن، شوغل کشت و کال و ئازەل داری. ژیگا ماشین زەو، مزگەوت. قوتابخانە، لولە کەشى، بەرق.

٢٤- سەعداوا: دى یە کە لە دیکۆی خاومیراوا. لە ١٧. ک باکوری خۆراواى مەریوان و ٧. ک بەردە زەشە دایە، کوێستانى و ساردەسێر و لیژەوارە، دانیشتوان: ٣٠، مأل ٦، سوننى، کورد. ئاو لە کانیاو. بەرھەم: دەغل و دانەوێلە و سپیایى، توتن، برنجى گرده. شوغل، کشت و کال و ئازەل داری. ژیگا، ماشین زەو، مزگەوت و قوتابخانە.

٢٥- سیفی خوارى: دى یە کە لە دیکۆی خاومیراوا. لە ١٥. ک باکوری مەریوان و ٨. ک بەردە زەشە دایە، کوێستانى و ساردەسێر، دانیشتوان: ٦١٨، مأل ٨٧، سوننى، کورد. ئاولە و کانیاو. بەرھەم: دەغل و دانەوێلە و سپیایى، توتن. شوغل، کشت و کال و ئازەل داری. ژیگا، ماشین زەو. مزگەوت، قوتابخانە.

٢٦- سیفی سەرى: دى یە کە لە دیکۆی خاومیراوا. لە ١٧. ک باکوری مەریوان و ١٠. ک بەردە زەشە دایە. کوێستانى و ساردەسێر. دانیشتوان: ١٠١٠، مأل ١٥٣، سوننى، کورد. ئاو لە کانیاو. بەرھەم: دەغل و دانەوێلە و سپیایى. شوغل: کشت و کال و ئازەل داری. ژیگا ماشین زەو، مزگەوت و قوتابخانە. لولە کەشى، بەرق.

٢٧- ساوجى: دى یە کە لە دیکۆی خاومیراوا. لە ٢٥. ک خۆراواى مەریوان و ١٥. ک بەردە زەشە و ٢. ک سنورى کوردستانى ئێران و عێراق دایە. داوێنە و ساردەسێر و لیژەوارە. دانیشتوان: ٦٨٠، مأل ١١١، سوننى، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم: دەغل و دانەوێلە و سپیایى. شوغل، کشت و کال و ئازەل داری. ژیگا، ماشین زەو. مزگەوت و قوتابخانە. لولە کەشى، بەرق.

٢٨- شەزگە: دى یە کە لە دیکۆی خاومیراوا. لە ٣٥. ک باکوری خۆراواى مەریوان و لە ٢٠. ک بەردە زەشە دایە. کوێستانى و ساردەسێر و لیژەوارە. دانیشتوان: ١٩٨، مأل ٢٨، سوننى، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم دەغل و دانەوێلە و سپیایى. شوغل، کشت و کال و ئازەل داری.

مزگەوت، قوتابخانە.

۲۹- فەقی یوسف: لە رابوردودا دی بوه بەلام ئیستاکە وێرانە.

۳۰- قەلانجە: دی کۆنە و بە شکلی مەزرا دەرهاتو.

۳۱- قولقوڵ: دی یە کە لە دیکۆی خاومیراوا، لە ۲۸. ک مەریوان و ۱۵. ک بەردەزەشەدایە کۆیستانی و ساردەستێر و لیژەوارە. لە نیوان ساوجی و خانمە کۆن دایە. دانیشتوان ۳۵۱، مائ ۵۳، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم، دەغل و سپیایی. شوغل کشت و کال و ئازەل داری. زیگا، ماشین زەو. مزگەوت، فیرگە.

۳۲- کانی میران: دی یە کە لە دیکۆی خاومیراوا، لە ۱۵. ک باکوری خۆراوای مەریوان و ۵. ک بەردەزەشە و لە نیوان بەردەزەشە و لیوی سەری دایە، داوینە و ساردەستێر و لیژەوارە. دانیشتوان ۴۱۶، مائ ۶۵، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو و چۆم. بەرھەم: دەغل و دانەوێڵە، سپیایی، برنجی گەردە، توتن. شوغل، کشت و کال و ئازەل داری. زیگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە (قابلاو) کە لە خاکی ئەم دیدا (کانی، زیوی سپی) هەیه. هەرچەند خاکی بە پیت و بەرھەمی کوردستان، هەر هەنگاویکی دەسە و شار و زیوی سپی و سورە. بەلام بە گەرمە قاو بلاو، کە بە تایبەت ئەم دی یە، کانی زیوی سپی لی یە (خوا زانائەرە).

۳۳- کانی (سپیکە): دی یە کە لە دیکۆی خاومیراوا، لە ۱۰. ک باکوری خۆراوای مەریوان و ۱۲. ک بەردەزەشە و ۱۴. ک باکوری خۆراوای گۆلی زریوار دایە. داوینە و ساردەستێر و لیژەوارە. دانیشتوان ۲۵۶، مائ ۴۰، سوننی، کورد. ئاو لە کانیاو و کاریز. بەرھەم دەغل و دانەوێڵە و سپیایی. برنج، توتن. زیگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۳۴- کانی کەو: دی یە کە لە دیکۆی خاومیراوا، لە ۲۹. ک باشوری مەریوان و ۱۹. ک بەردەزەشە و ۶. ک سنوری هەردوو کوردستان دایە. کۆیستانی و ساردەستێر و لیژەوارە. دانیشتوان ۱۷۰، مال ۳۱، سوننی، کورد. ئاو لە کانیاو. بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، برنج گەردە. شوغل، کشت و کال، ئازەل داری. زیگا، ماشین زەو، مزگەوت قوتابخانە.

۳۵- کاریزە: دی یە کە لە دیکۆی خاومیراوا، لە ۳۲. ک خۆراوای مەریوان و ۲۰. ک بەردەزەشەدایە و لیژەوار و ساردەستێر و کۆیستانە. بەلام ئیستا چۆلە.

۳۶- کینکن: دی یە کە لە دیکۆی خاومیراوا، لە ۲۷. ک باکوری خۆراوای مەریوان و ۱۵. ک بەردەزەشەدایە. کۆیستانی و ساردەستێر و لیژەوارە. دانیشتوان ۲۲۰، مائ ۳۸، سوننی، کورد. ئاو لە کانیاو. بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە. شوغل، کشت و کال. دەسکردی ژنان، قالچە، قالی.

رینگا ماشین زهه. مزگهوت، قوتابخانه.

٣٧- کانی چناره: دئی کون بوه و له ٣٣.ک مەریوان و ٢٣.ک بەردەژەشە دایه. بەلام ئیستا چۆله.

٣٨- گاهەل: دئی یه که له دیکۆی خامیراوا، له ٣٥.ک باکوری مەریوان و ٢٢.ک بەردەژەشە دایه. کویستانی و ساردەسێر و لیژەواره. دانیشتوان: ٤٥٤، مأل ٧٨، سوننی، کورد. ئاو له کانیاو. بەرهم، دهغل و دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری. رینگا ماشین زهه. مزگهوت، قوتابخانه.

٣٩- لیوی خوارئی: دئی یه که له دیکۆی خامیراوا، له ٢٣.ک باکوری خۆراوای مەریوان و ١٣.ک بەردەژەشە دایه. کویستانی و ساردەسیره. دانیشتوان: ٤٨، مأل ٨، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو. بەرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال. ئاژەل داری. رینگا ماشین زهه. مزگهوت، قوتابخانه.

٤٠- لیوی سهرئی: دئی یه که له دیکۆی خامیراوا، له ٢٤.ک باکوری خۆراوای مەریوان و ١٤.ک بەردەژەشە دایه. کویستانی و ساردەسێر و لیژەواره. بەلام ئیستا چۆله.

٤١- مرانه: دئی یه که له دیکۆی خامیراوا، له ٢٢.ک باکوری خۆراوای مەریوان و ١٢.ک بەردەژەشە و ٢.ک سنووری هەردوو کوردستان دایه. کویستانی و ساردەسیره. بەلام ئیستا چۆله.

٤٢- مَحْمَدَه: مەحه مەده: دئی یه که له دیکۆی خاومیراوا، له ١٦.ک باکوری مەریوان و ٩.ک بەردەژەشە دایه، داوینی کیو و ساردەسێر. دانیشتوان: ٢٢٩، مأل ٣٨، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو بەرهم، دهغل، دانه ویله و سپیایی. شوغل، کشت و کال. ئاژەل داری. رینگا ماشین زهه. مزگهوت، قوتابخانه.

٤٣- میراوا: دئی یه که له دیکۆی خامیراوا، له ٢٥.ک باکوری خۆراوای مەریوان و ٩.ک بەردەژەشە دایه. کویستانی، ساردەسێر و لیژەواره. دانیشتوان: ٢٠٢، مأل ٢٧، سوننی، کورد. ئاو له کانیاو. بەرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و کال: ئاژەل داری. رینگا ماشین زهه. مزگهوت، قوتابخانه.

٤٤- مێرگه درێژ: دئی یه که له دیکۆی خامیراوا، له ٢٨.ک مەریوان و ١٧.ک بەردەژەشە دایه، کویستانی و ساردەسێر و لیژەواره. له نیوان ساوجی و کیکن و دەرەهەزان دایه، دانیشتوان ٢٢٦، مأل ٣٧، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بەرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی. شوغل، کشت و

کال ئاژه‌ل‌داری. زینگا، ماشین‌زه‌و و مزگه‌وت، قوتابخانه.

۴۵- نه‌چی: دئی‌یه‌که له دیکۆی خامیراوا. له ۳۰ ک باکوری مه‌ریوان و ۱۴ ک به‌رده‌زه‌شه و ۵ ک سنوری هه‌ردوو کوردستانی ئێران و عیراقه‌دایه، داوینه‌ی کیوه، سارده‌سێره لیژه‌واره. دانیش‌توان: ۲۶۶، مال ۴۸، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو به‌ره‌هم، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. شوغل، کشت و کال ئاژه‌ل‌داری. زینگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت، قوتابخانه.

۴۶- هانه‌شیخان: دئی‌یه‌که له دیکۆی خامیراوا. له ۲۷ ک باکوری مه‌ریوان و ۲۴ ک به‌رده‌زه‌شه و ۶ ک سنوری کوردستانی ئێران و عیراق دایه. کوستانی و سارده‌سێر و لیژه‌واره. دانیش‌توان: ۳۰۲، مال ۳۸، سوننی، کورد. ئاو له کانیاو. به‌ره‌هم، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، توتن. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زینگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت، قوتابخانه.

۴۷- هه‌نجیران: دئی‌یه‌که له دیکۆی خامیراوا. له ۳۵ ک باکوری مه‌ریوان و ۴ ک سنوری کوردستانی ئێران و عیراق دایه. کوستانی و سارده‌سێر و لیژه‌واره. دانیش‌توان: ۷۶۵، مال ۱۳۸، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. به‌ره‌هم، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، توتن. شوغل کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت، قوتابخانه. پاسگای مه‌رزه‌بانی، ئه‌م دئی له داوینی کوستانی چاله‌پان دایه.

۴۸- یه‌نگیجه: دئی‌یه‌که له دیکۆی خامیراوا، له ۱۵ ک باکوری خۆراوای مه‌ریوان و خۆراوای گۆلی زریوار و ۱۰ ک به‌رده‌زه‌شه دایه، له داوینی کیو و سارده‌سێره. دانیش‌توان ۵۰۹، مال ۷۹، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو، به‌ره‌هم، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی. برنجی گرده. شوغل، کشت و کال ئاژه‌ل‌داری. زینگا، ماشین‌زه‌و. مزگه‌وت، قوتابخانه.

دیکۆی (زه‌زاو)

له باشوری خۆره‌لاتی مه‌ریوان دا هه‌لکه‌وتوه و له ۱۳ دئی گه‌وره و چکۆله پینکه‌توه، زوبه‌ره‌که‌ی ۱۷۴ ک چوارگۆشه‌یه و حه‌شیمه‌تی (۱۰۳۰۲) که‌سه، یانی له هه‌ر «ک». یکسی چوارگۆشه‌دا ۵۹/۲۰ که‌س نیشته‌جی‌یه، سنوری ئه‌م دیکۆ به‌م جوړه‌یه.

۱- له باکوره‌وه به‌ دیکۆکانی - کو‌ماسی و سه‌ولاوا ۲- له باشوره‌وه به‌ دیکۆکانی - هه‌ورامانی ته‌خت و پایگه‌لان. ۳- له خۆره‌لاته‌وه به‌ دیکۆکانی - که‌لاته‌رزان و ژاوه‌روی خۆراواوه‌نوساوه، ئه‌م دیکۆیه له شیو و ده‌ره‌ی چۆمی (نگل) یا (چه‌می ماسیان) دا هه‌لکه‌وتوه

و زۆرتی ئاوه‌کان، له‌م شوینه‌دا کۆ ده‌بنه‌وه و به‌ره‌و خۆراوا له‌ سنور ده‌په‌رینه‌وه، شوغلی گرنگی خه‌لکی کشت و کال و باخداری و ئاژه‌ل‌داری و به‌ره‌می گرنگی میوه و به‌ره‌می لێره‌واری به‌.

دیی زه‌زاو به‌ ناوه‌ندی ئه‌م دیکۆ دانراوه، سنوری ئه‌م دی به‌م جوهره‌یه:

۱- له‌ باکوره‌وه به‌ خانه‌قای زه‌زاو و محموداوا ۲- له‌ باشوره‌وه به‌ کیوه‌کانی (کوسالان) که به‌ سنوری (زه‌زاو) و (هه‌ورامانی ته‌خت) ده‌ژمێردی ۳- له‌ خۆراواوه به‌ کیوه‌کانی (کوسالان)، که دیکانی وه‌رگه‌ویڕ و (زه‌یواری) هه‌ورامانی ته‌خت، له‌ داوینی خۆراواوی دا هه‌لکه‌وتون ۴- له‌ خۆره‌له‌ته‌وه به‌ دیکانی (کۆراوا) و (زه‌زاو) (نه‌، یاوا) وه‌ نوساوه. ناوی دیکانی به‌ زیزی ئه‌لفو یی به‌م جوهره‌یه:

۱- ته‌رخاناوا: دییه‌که له‌ دیکۆی زه‌زاو له‌ ۳۷. ک خۆره‌له‌اتی مه‌ریوان و ۹. ک زه‌زاودایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیشتوان ۷۴۳، مال ۱۳۹، سوننی، کورد. ئاو له‌ کانیوا. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، توتن. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زینگا ماشین زه‌و. مزگه‌وت. قوتابخانه. سندوقی پوست و دوکانی ورده‌فروشی تێدایه.

۲- خانه‌قای زه‌زاو: دییه‌که له‌ دیکۆی زه‌زاو له‌ ۴۱. ک باشوری خۆره‌له‌اتی مه‌ریوان و ۳. ک زه‌زاودایه. کویستانی و ئارانه. دانیشتوان ۱۸۷، مال ۳۴، سوننی، کورد. ئاو له‌ کانیوا. به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری. زینگا، ماشین زه‌و، مزگه‌وت، سندوقی پوست.

۳- دووژووه: دییه‌که له‌ دیکۆی زه‌زاو له‌ ۳۷. ک باشوری خۆره‌له‌اتی مه‌ریوان و ۱۱. ک زه‌زاودایه. کویستانی، قه‌راخی چۆم، ئارانه، دانیشتوان ۵۲۲، مال ۹۰، سوننی، کورد. ئاو له‌ چۆمی زه‌زاو و کانیوا، به‌ره‌م، ده‌غل و دانه‌ویلّه، توتن، سپیایی، شوغل، کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری. زینگا ماشین زه‌و له‌ کیوی خۆراواوی ئه‌م دی دا ئه‌شکه‌وتی به‌ ناوی ئه‌شکه‌وتی عه‌والان (ئه‌بدالان) هه‌یه، مزگه‌وت، قوتابخانه، ماوه‌یی خانه‌قای شیخ عوسمانی سیراجه‌دینی، له‌م دیدا به‌رقه‌رار بووه، به‌لام «وَتِلْكَ الْآيَاتُ نَدَاوِلُهَا بَيْنَ الْاَسِ»

۴- ده‌گاگا: دییه‌که له‌ دیکۆی زه‌زاو له‌ ۵۲. ک باشوری خۆره‌له‌اتی مه‌ریوان و ۸. ک زه‌زاودایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۱۴۴۸۵، مال ۲۵۵، سوننی، کورد. ئاو له‌ کانیوا به‌ره‌م، ده‌غل و دانه‌ویلّه و سپیایی، توتن، گوێز، شیلانه (قه‌یسی) و گشت جوهره‌ میوه‌ی لێره‌واری. شوغل، کشت و کال و ئاژه‌ل‌داری. مزگه‌وت و قوتابخانه، نه‌وت‌فروشی، دوکان و

ناشی تێدایه.

۵- **زەزاو:** دێی ناوهندی دیکۆی زەزاو، له ۴۴.ك باشوری خۆرههلاتی مەریوان و له قهراخ چۆمی «ئهویههنگ» دایه. کۆیستانی و ئارانه. دانیشتوان: ۹۶۹، مآل ۱۹۴، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل و سپیایی، توتن. شوغل، کشت و کال و ئاژههله داری. ئیدارهی دارایی، به خشداری، بیهرداری، پۆست و تهلگراف، پاسگای ژاندارمهري، تهلهفون، مزگهوت، قوتابخانهی سهرهتایی و ناوهندی.

۶- **سهرخانه قا:** دێیه که له دیکۆی زەزاو. له ۳۸.ك باشور خۆرههلاتی مەریوان و ۱۲.ك زەزاودایه، بهلام ئیستاکه چۆله له لاهه موچه کانی ده کیلدری.

۷- **سهولآوا:** دێیه که له دیکۆی زەزاو که له پیشدا ناوهندی دیکۆی سهولآوا بووه، بهلام ئیستا بووه به ناوهندی بهخشی (سهولآوا) دیاری کراوه، له ۳۵.ك باشوری خۆراوای مەریوان و ۹.ك زەزاودایه. کۆیستانی و ساردهسیره. دانیشتوان ۲۴۴۵، مآل ۴۹۵، سوننی، کورد. ئاو له کانیاو. بهرهم، دهغل، سپیایی، میوه، تهرهکاری. شوغل، کشت و کال، ئاژههله داری. ژینگا ماشین زهه مزگهوت قوتابخانه سهرهتایی و ژانومایی، بهرق و لوله کەشی و حەمام. دهرمانگا، پهز شک، دهفتهری نامه بهر، تهل و تهلگراف. پاسگای دولهتی، نهوت فروشی، ناش، قهساوی، دوکانی وردهفروشی، شهرکهتی هاویاری، چای خانه.

۸- **کهزآوا:** دێیه که له دیکۆی زەزاو له ۴۱.ك باشوری خۆرههلاتی مەریوان و ۴.ك زەزاودایه. کۆیستانی و ساردهسیره. دانیشتوان: ۸۱۰، مآل: ۱۵۰، سوننی - کورد. ئاو له کانیاو. بهرهم، دهغل، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژههله داری. ژینگا، ماشین زهه. مزگهوت، قوتابخانه، لوله کەشی، سندوقی پۆستی، ناش. چای خانه، شیرکهتی هاویاری.

۹- **گوشخانی:** دێیه که له دیکۆی زەزاو بهشی سهولآوای مەریوان. له ۴۷.ك باشوری خۆرههلاتی مەریوان و ۴.ك زەزاودایه. کۆیستانی و ساردهسیره. دانیشتوان: ۱۲۴۸، مآل ۲۸۷، سوننی، کورد. ئاو، له کانیاو. بهرهم، دهغل و دانهوێله، سپیایی، میوه، توتن. شوغل، کشت و کال، ئاژههله داری. ژینگا، ماشین زهه، مزگهوت، قوتابخانه، چای خانه، شیرکهتی هاویاری، دوکانی نهوت فروشی، ناش، دوکتور.

۱۰- **مهحموداوا:** دێیه که له دیکۆی زەزاو بهشی سهولآوای مەریوان، له ۳۷.ك باشوری خۆرههلاتی مەریوان و ۸.ك زەزاودایه. کۆیستانی و ساردهسیره. دانیشتوان ۵۷، مآل ۱۵، سوننی، کورد. ئاو له کانیاو. بهرهم دهغل و دانهوێله، سپیایی، میوه، توتن. شوغل، کشت

و کال، ئاژەل داری. رینگا، ماشین زەو مزگەوت، قوتابخانە.

١١- مازى بن: دىيە کە لە دىکۆى زەزاو، لە ٥٤. ک باشورى خۆرەلاتى مەريوان و ١٠. ک زەزاودايە. کويستانى و ساردەسیرە. دانىشتوان: ٧٣٤، مال: ١١٣، سونى، کورد. ئاو لە کانیاو. بەرھەم دەغل و دانەوێلە، سپيایى، ميوە، توتن. شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری. رینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە، لولە کەشى ئاو، نەوت فروشى، ئاش، دوکانى وردە فروشى.

١٢- نسل: دىيە کە لە دىکۆى زەزاو بەشى سەولآوى مەريوان. لە ٤٨. ک باشورى خۆرەلاتى مەريوان و ٥. ک زەزاودايە. کويستانى و ساردەسیرە. دانىشتوان: ٦٧١، مال: ١١٨، سونى، کورد. ئاو لە کانیاو. بەرھەم، دەغل و دانەوێلە، سپيایى، ميوە، توتن. شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری. رینگا ماشين زەو، مزگەوت، قوتابخانە، ئاش.

١٣- نە ياول: دىيە کە لە دىکۆى زەزاو بەشى سەولآوى مەريوان، لە ٥. ک باشورى خۆرەلاتى مەريوان. ک زەزاودايە. کويستانى و ساردەسیرە. دانىشتوان: ٤٣١، مال: ٨٨، سونى، کورد. ئاو لە کانیاو. بەرھەم، دەغل و دانەوێلە، سپيایى. شوغل کشت و کال، ئاژەل داری. رینگا ماشين زەو، مزگەوت، قوتابخانە، لولە کەشى، سندوقى نامەربەر، ئاش، چای خانە، دوکانى وردە فروشى تێدايە.

دیکوی زریوار

(زریوار) یا (زریبار) لە دوو شەى (زرى) و (بار) یا (وار)، تێکەلە، (زرى) لە کوردیدا بەم مانایانە هاتو، ١- زەوى ژیر ئاو ٢- قەراخى دەلیا، (بار) یانى قەراخى ئاو، (وار) یانى شوین و جینگا، بە سەریە کەو (زریوا: زریبار) یانى گۆل (دەریاچە). چون ئەم شوینە لە دەورانى کۆندا (شار) بو، بەلام بە قارى خودا روچو و وەک دەریای لى هاتو، ناوى خراپى لە جیهاندا زراو (ناوى (زریوار) بەسرا بزاو، دىکۆى (زریوار) لە ٦ دی پێکهاو، ئەم دىکۆیە لە خوراوى شارى مەريوان دایە، بەشى زۆرىشى لیژەوارە، سەرسەوز و شین و بە دیمەن و جوانە، دەسکردى بەزەبى خوا بۆ بەندگانه، بەشە کەى تریشى گۆلى زریوار و دەشتە خوشاو، بە برشته کانه، دەوروبەرى گۆلە خشیلانە، دلرفینە کەى (زریوار) مەريوانە، کە ئەگەر دەولەت بيوستايە. چون لە گۆلى (ژنیف) زۆرجوانتر و دلرفین تر، هەرسال هەزاران گەرال و ئەویندارانى سورشت و جوانى، بۆلای خۆى رادە کیشا بە ئاسانى.

چون زیریوار نگینی کلکەوانەیی کێفە، جوانتر و دڵرەقنتر لە دەیان گۆلی ژنیفە،

روبەری ئەم دیکۆیە دوسەد (٢٠٠ ک.) ی چوارگۆشەییە و ١٠٤٠٤ کەسی دانیشتو هەیه،
یانێ لە هەر ک. یکی چوارگۆشەدا (٥٢) کەس نیشتهجێیە سنوری ئەم دیکۆیە بەم جوړەییە ١-
لە باکورەووە بە دیکۆی - خاومیراوا ٢- لە باشورەووە بە دیکۆکانی سەرکەل و سەولاًوا ٣- لە
خۆراواوە بە کوردستانی عێراق ٤- لە خۆرەهلاتەووە بە دیکۆی سەرکەل و شاری مەریوانەووە
نوساوە، ئەم دیکۆیە ئاوی ژیرزەمینیی و گژ و گیای قنیاتی مەرومالیاتی زۆرە.

دیی (نێ) بە ناوەندی ئەم دیکۆ دانراوە (نێ) لە کوردیدا بە دو مانا هاتو،

١- مانای (نا)، چون گەورە پیاوانی کە ئەم شوینەیان ئاوا کردووەتو، ژیر باری زۆر و
ملهوژی نەچون و نەیان لە خراپە و ستم کردو، ناویان ناوە (نێ = نا) ٢- بە مانای (نەیی =
قامیش) هاتو، جا چون لە قراخی گۆلی زیریواردا یە قامیشی زۆر، ناوی (نێ) یان لە سەر
داناوە، سنوری (نێ) بەم جوړەییە ١- لە باکورەووە بە گۆلی زیریوار ٢- لە باکوری خۆراواوە بە
دیی (کانی سانان) ٣- لە خۆراواوە بە دیکانی (سیاناو) و ئیسکولی سەرو خۆراو دەرەمەز
٤- لە باشورەووە بە دیکانی (ولەژیر) (کە لە کەجان) (ئەحمە و ئاوا) و سیاناو ٥- لە خۆرەهلاتەووە بە
دیی (بەرەهلاتەو) نوساوە - باکور و خۆرەهلات و باشوری ئەم دیکۆ دەشت و گۆراییی،
شوینەکانی تری کێو، پێرلە دار و دەوێ و لێزەوارەکان دایان گرتو، نزیکترین دی (نێ) دی
کانی سانانە، کە (٢ ک.) یان نیوانە، دورترین دییش، درگاشیخانە، کە ١٢ ک. یان نیوانە،

لە پەژاوی (ریاض الخلود) دانراوەی (مەلا ئەبوبەکر

موسەنیف) لا پەژەیی (٢٧ و ٢٨) کە هیشتا چاپ نەکراوە و دەسنوسە بە نەقل لە پەراوی
(مکارم الاخلاق) ی ئیمام جعفر صادق (رض) لە ئاکامی ستم و بێ عەدالەتی دا، روداویکی
هیناوە کە وەک قورئانی پیرۆز دەفەرمی: *لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ* ^(١) خوای
بێ وینە دەفەرمی بە سەرھاتی ژابوردوان و لێکدانەوی بەرز و نزەیی ژیاانیان، پەژە لە پەندو
ئامۆژگاری بۆ خواوەن ھۆشان.

لە کوێستانە بەرزو بە تەرزەکەیی شارەزور، شارۆچکەیی بوە کە پیاو و تەو (سەدومی
صغری) لە شکلی شاری (سدوم) کەحەزەرەتی (لوط) پێغەمبەر دا بو، لەم شارۆچکەدا شایەکی
فەرمانزەوا و بە دەسەلات بو، کە لە عەدل و داد و ئینساف و مەروفاوەتی و جوامیری
بەرھەمیکی نەبو، لەم ناوەیش دا پردی بوە لە سەر چۆمی کە (کلۆیم) یان پێ و تەو. (شا) لە سەر

ئەم پرده باج سینی کی دانابو، تا هەر که سینی پێدا برویشتایی باجی له بێهەندایی، به هەلکەوتی زەمان، به فرمانی خودای میهره‌بان، روژی ئاور پەرستی (مجوسی یه‌کی خواپەرست) که ژنه‌کی خۆی سوار کەری کردبو. ده‌گاته‌ حاسی ئەوپرده، ده‌یه‌وی پێیدا ژا‌بوری، باج سین دە‌لێ پینج دره‌م بێه. ئاور پەرست دە‌لێ پینج دره‌م نی‌یه، باج سین دە‌لێ پینج نی‌یه‌ حەوت دره‌م. ئاور پەرست دە‌لێ من که پینج نی‌یه‌ حەوت له‌ کوئی بێنم. باج سین دە‌لێ کلکی کەرە که‌ت پینج دینار دینی و کلکی کەرە که‌ی ده‌پسینی، کەر له‌ تاوی ده‌رد و ژانی خۆی، هە‌ل ده‌خاته‌وه و ژنه‌ به‌رده‌اته‌وه. ژنه‌ دوگیان ده‌یی و مناله‌ که‌ی له‌ بار ده‌چی، ئاور پەرست ده‌چیته‌ لای (شا) و به‌ سەر هاتی خۆی و ژنه‌ که‌ی بو‌ ده‌گیرێته‌وه، له‌باتی ئەوه (شا) له‌ خۆی بێته‌وه و به‌ خوشی بیدوینی و حەقی بو‌ بستینی، (شا) ده‌لێ ئە‌ی ئاور پەرست چ خه‌مه‌ته، کەرە که‌ت به‌ باج سین بسپێره‌ تا کاری پێ بکا و سەر له‌ نوێ کلکی بڕوێته‌وه، هەر و ژنه‌ که‌یشت به‌ باج سین کان بسپێره، تا هم ژیا‌نی به‌ریوه‌ به‌رن و هم سکی پز که‌ نه‌وه، جا ئە‌و کاته‌ ژنه‌ که‌ و کەرە که‌ت پێ به‌ نه‌وه، چون دیاره‌ تو‌ پیاویکی هه‌ژاری، نه‌رم و به‌ وقاری، با ته‌نانه‌ت تو‌ژی، کاره‌ که‌ت لی نه‌ئالوژی، ئە‌م پیاوه‌ به‌ ناوه، دوا‌ی ئە‌و و لامه‌ تاله‌ و تفته‌ بێ ناوه، پێ ده‌که‌نی و لیوی ده‌بزوینی، سەر به‌ره‌ و ئاسمان به‌ کزی هه‌لدینی، ئە‌م نزایه‌ زه‌مه‌مه‌ ده‌کا و ئە‌م دوعایه‌ ده‌خوینی، خوا به‌ ئە‌گەر فرمانی تو‌ ئە‌مه‌یه‌ و ژه‌زای تو‌ی له‌ سهره‌ و بو‌منت کردوه‌ خه‌لات، منیش گه‌ردنم که‌چه‌ و ژه‌زام به‌ فرمان و قه‌زات، خوا به‌ ئە‌گەر نا، فرمانی خوتم نیشان به‌ده‌ و قه‌زای خو‌تیا‌ن پێ بنوینه، ئاور پەرست هیشتا‌ نزاکه‌ی نه‌ بڕا‌به‌وه، تینی ده‌رونی نه‌ کو‌ژا‌به‌وه، که‌ سوار یکی چه‌ کدار، له‌ به‌رده‌می خویدا ده‌بینی، ده‌لێ ئە‌ی سوار له‌ کو‌یوه‌ دبی و کارت چی‌یه، سوار: ده‌لێ من فرشته‌ی ئاسمانی چوارم، پشتیوانی هه‌زارم، به‌ فرمانی خودا هاتوم، تا ریشه‌ی زوردار ده‌ربینم، تو‌ له‌ی تو‌ و هه‌زاران هه‌ژاریان لی بستینم. فریشه‌ ده‌لێ بڕوانه، شار ژو‌خواو و وێرانه، کاتێ ده‌ژوانی شار ژو‌چوه‌ و ده‌ریایه، که‌ ئە‌م زه‌مانه‌ پێی ده‌لێن (زری به‌حر) زری‌وار، هیشتا‌ پایه‌ی کو‌شکه‌ کانی له‌ ژێر ده‌ریادا ماوه‌ ته‌وه، به‌م جو‌ره‌ به‌م شاره‌یا‌ن و ته‌وه (سه‌دوم صغری)^(١) ئە‌م باسه‌ له‌ ژوانگای عه‌قله‌وه‌ درو‌ نه‌ده‌ کړی، هەر وه‌ ک قه‌ومی لو‌ط چون به‌ هو‌ی زیاده‌ره‌وی له‌ خراپه‌ و سته‌م و تاوان، ده‌س درێژی به‌مال و ناموسی هه‌ژاران، به‌ر ژه‌هیله‌ی قاری خودا

١- ناوی شاری بو‌ه که‌ هه‌زرتی لو‌طی پیغه‌مبه‌ر بو‌ ناویان روانه‌ کراوه‌ جا چون کرده‌وی خه‌لکی ئە‌م شاره‌ وینه‌ی کرده‌وی چه‌په‌لی ئە‌وان بو‌ه هه‌روه‌ ک ئە‌وان به‌ عه‌ززا‌ چونه‌ خوا‌وه‌ ته‌مانیش به‌ قاری خودا گرفتار بو‌ن بو‌یه به‌م شاره‌یا‌ن و ته‌وه‌ سه‌دومی صغری (نوسه‌ر)

که و تبتتن و نوقمی دەریای سزا بوئین.

٢- لە ژوانگای بەلگە و دەلیلەوێ ئەم ژوداوێ جێی باوەڵە، چون هەر وەک خوالێ خوشبو مەلا ابوبکر دەفەر مێ هیشتا شوینەواری ماله کانیاں لە ژیر ئاودا هەرمایە و لەم دوایەیدا مەلوانان لە ژیر ئاوی گۆلی زریواردا خشتی سورە و کراو (ئاجور) یان لێ دەرهیناوە و هەواییان لە دیوار و شوینەواری خانو بەرە داوێ. ئەمە وادە گەییانی ئەم شوینە لە دەورانی کۆندا شار بوو. بەلام بەهۆی ژوداوێکی گەورە وەک (بومەلەرزە) لەرزییێتو بەزەویدا چوێتە خوارەوێ و شوینە کە ی ئاوی پۆشییەت

٣- دواي هەزاران سال دەم بە دەم خەلکی ئەم شوینە (ژوداوێ کە مان) بوو دەگیرنەو، تەنانەت لە سەر تەپە ی باکوری خوراوی شاری مەریوان، کە بە سەر (زریوار) دا دەروانی، قەبرێکی لێ یە پێی دەلێن (قەبری دەرویش)، کە خەلک دەچنە سەری، لە نزیکێ قەبرە کە، بەردێکی لێ یە کە بە شکلی کۆپانی کەر هەل کەندراو، بە و تە ی خەلکی ئەو بەردە کورتانی کەرە کە ی دەرویشە، کە بوو عیبرەت و پەندی داها تەوان بە شکلی بەردی لێ هاتو، هەربە و جۆرە بە و تە ی خەلکی ئەم دەرویشە هەر ئەو مەجوسییە، کە بە دوعا و نزای ئەو، شاری سەدوم نوقمی زەوی بوو، بوو هەمیشە ئاسە واریان لە سەر ئەرز لاچوو. ئاوی دیکانی بە زریزی ئەلفوین بەم جۆرە یە.

١- ئەحمەداوا: دێ یە کە لە دیکوی زریواری مەریوان، لە ٨. ک باشوری مەریوان و ١. ک نێ دایە. کویستانی و ساردەستیر و لیژەوارە، دانیشتوان ٩٨، مأل ١٥، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو و چۆم، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری. زیگا، ماشین زەو. مزگەوت، لە نیوان وەیسە و سیاناو دایە.

٢- توتمەدەر: دێ یە کە لە دیکوی زریواری مەریوان، لە ١١. ک باشوری مەریوان و ٧. ک نێ دایە. کویستانی و ساردەستیر و لیژەوارە. دانیشتوان ٢٤٤، مأل ٤٦، سوننی، کورد. ئاو لە کانیاو. بەرھەم دەغل، دانەوێڵە، سپیایی. شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری. زیگا، ماشین زەو. مزگەوت، قوتابخانە. لە نیوان دەرە گاشیخان و وەیسە دایە.

٣- درگا شیخان: دێ یە کە لە دیکوی زریواری مەریوان، لە ١٢. ک باشوری مەریوان و ٨. ک نێ دایە. قۆپی یە. ساردەستیر و لیژەوارە، دانیشتوان ٨٥٧، مأل ١٥٣، سوننی، کورد. ئاو لە چۆمی (دەرزیاں) و کانیاو - بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن. بەرھەمی لیژەواری. شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری. زیگا، ماشین زەو. مزگەوت، قوتابخانە، حوجرە ی فەقیی بە

ناوبانگه. بەرق، لوله کەشی، ئاش، ئاسنگەری. لە نیوان - تۆتمەدر - سەرنژمار، و زلکەدایە.

۴- **دەرەتفی:** دئیە کە لە دیکۆی زریواری مەریوان لە ۹. ک خۆراوای مەریوان و ۵. ک گۆلی زریباردایە، قۆپی یە، ئاران و نماوی یە، دانیشتوان: ۷۴۷، مائ ۱۲۵، سوننی، کورد. ئاو لە کانیاو، بەرھەم دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، برنجی گرده، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری. رینگا، ماشین زەو. مزگەوت، قوتابخانە. مەلا مەحمودی دەرەتفی خەلکی ئەم دئی بوە و لە سالی (۱۳۴۰. ک) ھەرلەم دئی یش کوچی دوایی کردوو. لوله کەشی، بەرق، پوست، نەوت فروشی.

لە نیوان کانی سانان، سەردۆش، پیرصفادایە.

۵- **دولاش:** دئی کۆن بوە و ئیستاکە مەزرایە و دەکیلدی.

۶- **سیاناو:** دئیە کە لە دیکۆی زریواری مەریوان لە ۹. ک باشوری خۆراوای مەریوان و ۵. ک نی دایە، کوستانی و ساردەسێر، دانیشتوان: ۴۵۷، مائ ۹۲، سوننی، کورد. ئاو لە کانیاو و کاریز. بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن. شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، رینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە. لە نیوان ئەحمەداوا، ئیسکولی خوارئی دایە.

۷- **کالی خوارئی:** دئیە کە لە دیکۆی زریواری مەریوان لە ۸. ک باشوری مەریوان و ۵. ک نئی دایە. داوینە و دەشتایی یە. ساردەسێر و لیژەوارە. دانیشتوان: ۴۱۹، مائ ۷۲، سوننی، کورد. ئاو لە کانیاو و کاریز. بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن. شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری. رینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە، بەرق. لە نیوان، ولەژیر و کالی سەری و وەیسەدایە.

۸- **کالی سەری:** دئیە کە لە دیکۆی زریواری مەریوان لە ۸. ک باشوری مەریوان و قەراخی شەقامی مەریوان سنە و ۵. ک نی دایە، داوینە و دەشتایی یە. ساردەسێر و لیژەوارە. دانیشتوان ۴۸۵، مائ ۷۹، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن. شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری. رینگا، ماشین زەو. مزگەوت، قوتابخانە، بەرق، ئاش. لە نیوان کانی دینار، دەریان و کالی خوارئی دایە.

۹- **کانی سانان:** دئیە کە لە دیکۆی زریواری مەریوان لە ۷. ک خۆراوای مەریوان و ۳. ک خۆراوای گۆلی تماشایی - زریوار دایە، داوینە و نماوی و ساردەسێر، دانیشتوان: ۹۱۳، مائ ۱۸۳، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو و کاریز. بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە. سپیایی، توتن، برنجی گرده. شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری. رینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە، پوست، لوله کەشی، بەرق. لە نیوان دەرتفی - نئی - سەردۆش دایە.

۱۰- کە لە کە جان: دئیە کە لە دیکۆی زریواری مەریوان، لە ۵. ک باشوری مەریوان و ۲. ک نی دایە. داوینە و ساردەسێرە. دانیشتوان: ۲۷۵، مأل ۴۹، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، برنج، توتن. شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری. زینگە ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە، بەرق، لولە کەشی. لە نیوان نئی و ولە ژێردایە.

۱۱- کولان: دئیە کە لە دیکۆی زریواری مەریوان لە ۳. ک باکوری مەریوان و ۷. ک نی و ۳. ک شەقامی مەریوان بانە دایە، داوینی کیو و ساردەسێرە، دانیشتوان: ۵۸۶، مأل ۹۱، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن. شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری. زینگە، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە. بەرق، لولە کەشی. لە نیوان سیوی خواری و داسیران دایە.

۱۲- نئی: دئیە کە لە دیکۆی زریبار کە لە بەر قەرەبالغی و هەلکەوتوویی، بە ناوەندی ئەم دیکۆیە دانراوە، لە ۴. ک مەریوان دایە. کوستانی و ساردەسێرە. دانیشتوان: ۲۵۱۷، مأل ۴۱۱، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، میوہ. شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، زینگە ماشین زەو، قیرە تاو. مزگەوت، قوتابخانە سەرەتایی و ژانومایی. بەرق، لولە کەشی، حەمام، دەرمانگا، پۆست، فروشگای هاویاری، نەوت فروشی.

۱۳- ولە ژێر: دئیە کە لە دیکۆی زریباری مەریوان، لە ۶. ک باشوری مەریوان و ۳. ک نی دایە، داوینە و ساردەسێر و لێژەوارە، دانیشتوان: ۲۰۶۴، مأل ۳۹۴، سوننی، کورد. ئاو، لە کانیاو. بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، برنج. شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، زینگە ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە سەرەتایی و ژانومایی، بەرق، لولە کەشی، فروشگای هاویاری، نەوت فروشی. لە نیوان کە لە کە جان و کالی خواری دایە.

۱۴- وە یسە: دئیە کە لە دیکۆی زریواری مەریوان، لە ۱۰. ک باشوری مەریوان و ۹. ک نی دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان: ۷۲۰، مأل ۱۵۷، سوننی، کورد. ئاو، لە چۆمی شیان و کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، زینگە ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە، لولە کەشی، فروشگای هاویاری، ئەم دی لە نیوان توتەمەرە و ئەحمە داوادیە.

دیکۆی ژاوه‌روی خوراوا

دیکۆی ژاوه‌روی خوراوا که له ١٦ دی پێکها توه و له باشوری خۆره‌ه‌لاتی مەریوان دا هه‌لکه‌وتوه، ژوبه‌ره‌که‌ی ٢٤٥.٠ ک چوارگۆشه‌یه و ٨٩٦٢ که‌س هه‌شیمه‌تی هه‌یه، یانی له هه‌ر.ک. یکی چوارگۆشه‌دا ٢٨/٢٥ که‌س نیشته‌جێیه، زۆرتری ژوبه‌ری ئهم دیکۆیه، شاخ و داخی به‌رزو به‌ سام و دیمه‌نی لێزه‌واری دایگرتوه، که‌ مرو، له‌ دیتنی هه‌ربسته‌ شوینیکی ئهم خاکه‌ پاکه‌ سه‌ری سوپاس و شوکرانه‌ی خۆی، له‌ سه‌ر خاکی به‌نده‌گی، بو‌ به‌دی هه‌ینه‌ری نه‌خش پێده‌ری داده‌نی، به‌و نیشتمان هه‌خشینه و به‌و خه‌لاته‌ جوانه‌ دلفه‌ینه‌ی، که‌ فه‌رمان پێده‌ری پنی به‌خشیوه‌ خۆی راده‌نی، (دی ئه‌ویه‌نگ) به‌ ناوه‌ندی ئهم دیکۆ دانراوه، که‌ به‌ ریوایه‌تی پیران و ژیرانی ئهم ناوچه‌ (مژگه‌وتی عبداللهی) له‌م دیدا به‌ ده‌ستی، پرخیڕ و بیڕی - عبدالله - کوژی هه‌زهره‌تی (عومهر) خه‌لیفه‌ی دوهمی ئیسلام (زه‌زای خودایان له‌سه‌ری) دو‌رست کراوه. سنوری ئهم دیکۆیه به‌م جو‌ره‌یه:

١- له‌ باکو‌ره‌وه به‌ دیکۆی که‌لاته‌رزان ٢- له‌ باشو‌ره‌وه به‌ دیکۆی بیساران ٣- له‌ خوراواوه به‌ دیکۆی زه‌زاو ٤- له‌ خۆره‌ه‌لاته‌وه به‌ ژاوه‌روی خۆره‌ه‌لاته‌وه نوساوه.

وشه‌ی (ژاوه‌رو) که‌ به‌ مانای (ده‌نگه‌ ده‌نگ و هاژه‌هاژه) ناوه‌ بو‌ دو دیکۆی ژاوه‌روی خۆره‌ه‌لات، به‌شی کامیاران، ژاوه‌روی خوراوا به‌شی مەریوان، هه‌روا به‌ چۆمی که‌ به‌م دو‌به‌شه‌دا ده‌ژوا (ژاوه‌رو)ی پنی ده‌وتری، قامی مه‌لان له‌ سه‌ر چلان، فیتوی گاوانی ناو هیلان، زیژه‌ی جو‌ره‌ له‌ لاپالان، زیره‌ پاساری ناو مالان، قاسپه‌ی که‌وان له‌ سه‌ر شتان، فزکه‌ی کوژکوژ له‌ پنی ده‌شتان، شه‌قه‌ی شابالی دال و هه‌لۆ، چریکه‌ی باز و صقر له‌ کو، هاژه‌ی ئاوان له‌ شه‌تاوان، زیره‌ ته‌ستی‌ره‌ی ئاسمانان، هو‌وی شوانان له‌ ئیواران. تیکرا ده‌لین هه‌سته له‌ خه‌و، تیکۆشه‌ بو‌ی به‌ ژۆژ و شه‌و، کاتێ خودای به‌رزی و نه‌وی، ئهم به‌هه‌شته‌ی پنی به‌خشیوی، مافی دیاری چاره‌نوست، درا به‌ ده‌ست و پینوست، ناوی دیکانی به‌ ژیزی ته‌لقوی به‌م جو‌ره‌یه.

١- ئه‌وێ هه‌نگ: دی‌یه‌ که‌ له‌ دیکۆی ژاوه‌روی مەریوان. له‌ ١٤٥.٠ ک باشوری خۆره‌ه‌لاتی مەریوان دایه، که‌ له‌ به‌ر خوشی و شوینی تایبه‌ت و گه‌وره‌یی به‌ ناوه‌ندی دیکۆی ژاوه‌روی خوراوا دانراوه، ئه‌وێ: یانی له‌وێ، هه‌نگ هه‌یه، ده‌ی له‌ ده‌ورانی کۆن‌دا، له‌ به‌ر بژوینی و گۆل زۆری و ئاوخو‌شی هه‌نگی زۆربوین، یا ئه‌وێ: به‌ مانا: ئاوه: یانی ئاوی ئهم دی وه‌ک هه‌نگوین شیرینه (خوا زاناته‌ره) کو‌یستانی‌یه، ساره‌ده‌سیره، دانیش‌توان، ٢٢٦٢، مأل ٤٦٨.

سوننی، کورد، ئاو، لە چۆمی ئەویه‌نگ و کانیاو، بەرهم، دەغل، دانه‌ویلە، سپیایی - توتن، پەمو، شوغل، کشت و کال، ئاژەل‌داری. دەسکردی ژنان، جاجم‌پەژە، ژینگا، ماشین‌ژەو، ئەم دێ دوو مزگەوتی تێدا، مزگەوتییکیان بە مزگەوتی عەبدوللا بە ناوبانگە. کە خەلکی دەلێن مەبەست، عەبدوللای کۆلی حەرزەتی عومەرە، ژەزای خویان لە سەری، بەم جۆرە خەلکی ئەم دێ لە زەمانی صحابان‌دا، ئێمانیان هیناوە و، بەرنامەی ئیسلامیان بە جوانی بە ژێوە بردووە، قوتابخانەی سەرەتایی و ژانومانی، مەدرەسەی ئاینی و حوجرە ی فەقی، پاسگای ئینتزامی، حەمام، ناوەندی بێه‌داشت و دەرمان، لوله‌کەشی ئاو، دارتاشی، فرۆشگای هاویاری، نەوت فرۆشی و ٣ ناشی تێدا

٢- بزەن: دێیە کە لە دیکوی ژاوه‌روی مەریوان. لە ١١٠ ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ١٨ ک ئەویه‌نگ دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ١٩٨، مأل ٤٠، سوننی، کورد، ئاو، لە چۆمی بزەن و کانیاو، بەرهم، دەغل، دانه‌ویلە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەل‌داری، ژینگا، ماشین‌ژەو، مزگەوت.

٣- تازاواوی عیساوا: دێیە کە لە دیکوی ژاوه‌روی مەریوان. لە ١٠٦ ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ٢٥ ک ئەویه‌نگ دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ٣٠٤، مأل ٦١، سوننی، کورد، ئاو، لە کایناو، بەرهم، دەغل، دانه‌ویلە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەل‌داری، ژینگا، ماشین‌ژەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٤- خۆشاو: دێیە کە لە دیکوی ژاوه‌روی مەریوان. لە ١١٠ ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ١٨ ک ئەویه‌نگ و ٧ ک باشوری شەقامی مەریوان سنە دایە، کوستانی و ساردەسێر و لێژەوارە. دانیشتوان ٢٨٦، مأل ٥٠، سوننی، کورد، ئاو لە چۆمی توواز و کانیاو، بەرهم، دەغل، دانه‌ویلە، سپیایی، چنارستان، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەل‌داری، ژینگا، ماشین‌ژەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٥- خواشت: دێیە کە لە دیکوی ژاوه‌روی مەریوان. لە ١٣٢ ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ٣٠ ک ئەویه‌نگ دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ٢٨٥، مأل ٥١، سوننی، کورد، ئاو لە چۆم و کانیاو، بەرهم، دەغل، دانه‌ویلە سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەل‌داری، ژینگا، ماشین‌ژەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٦- سپیران: دێیە کە لە دیکوی ژاوه‌روی مەریوان، لە ١٠٩ ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان سنە دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ٤٩٩، مأل ٧٩، سوننی، کورد، ئاو،

له کانیاو، بەرهم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، تری، چنارستان، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ‌داری، زینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٧- سەرھووێه: دێیە کە لە دیکۆی ژاوه‌روی مەریوان، لە ١٥٠ ک باشوری خۆرھەڵاتی مەریوان و ٦ ک ئەویھەنگ دایە، کوێستانی و ساردەسێرە. دانیشتوان، ٧٨٥، مأل ١٦٥، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرهم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی میو، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ‌داری، باخەوانی، زینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٨- سالیان: دێیە کە لە دیکۆی ژاوه‌روی مەریوان، لە ١٤٥ ک باشوری خۆرھەڵاتی مەریوان و ٦ ک ئەویھەنگ دایە، کوێستانی و ساردەسێرە. دانیشتوان ٣٨١، مأل ٦٠، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرهم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ‌داری، زینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٩- سپی بن: دێیە کە لە دیکۆی ژاوه‌روی مەریوان، لە ١٣١ ک باشوری خۆرھەڵاتی مەریوان و ٢٧ ک ئەویھەنگ دایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ٣٠٠، مأل ٣٩، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرهم، دەغل، سپیایی، میو، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ‌داری، زینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

١٠- عیساو: دێیە کە لە دیکۆی ژاوه‌روی مەریوان، لە ١٠٨ ک باشوری خۆرھەڵاتی مەریوان و ٢٠ ک ئەویھەنگ دایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ٩١٢، مأل ١٦٦، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرهم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ‌داری، دەسکردی ژنان بەزە، زینگا ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

١١- کەلاتی: دێیە کە لە دیکۆی ژاوه‌روی مەریوان، لە ١١١ ک باشوری خۆرھەڵاتی مەریوان و ١٨ ک ئەویھەنگ دایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ٦١٤، مأل ١٣٥، سوننی، کورد. ئاو؛ لە چۆمی کەلاتی و کانیاو، بەرهم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، تری، گوێژ، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ‌داری، زینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

١٢- لەنگەزیزە: دێیە کە لە دیکۆی ژاوه‌روی مەریوان، لە ٥٠ ک باشوری خۆرھەڵاتی مەریوان و ٢١ ک ئەویھەنگ و لە قەراخی چۆمی کۆماسی دایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ٣١٨، مأل ٦١، سوننی کورد، ئاو، لە چۆمی کۆماسی و کانیاو، بەرهم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ‌داری، زینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانە، ئاش:

۱۳- نه جی: دئییه که له دیکۆی ژاوه‌رووی مەریوان، له ۱۲۹. ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۲۰. ک ئەویه‌نگ دایه، کوستانی و سارده‌سێره، دانیش‌توان، ۲۷۵، مأل ۵۲، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی، میوه، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەل‌داری، زینگ، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۱۴- وه‌یسەر: دئییه که له دیکۆی ژاوه‌رووی مەریوان، له ۱۴۰. ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۱۰. ک ئەویه‌نگ دایه، کوستانی و سارده‌سێره، دانیش‌توان ۳۸۹، مأل ۸۷، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلە، شوغل، کشت و کال، ئازەل‌داری، زینگ، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۱۵- هوویه: دئییه که له دیکۆی ژاوه‌رووی مەریوان، له ۱۴۹. ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۵. ک ئەویه‌نگ دایه، کوستانی و سارده‌سێره، دانیش‌توان ۱۱۵۵، مأل ۱۳۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلە، گشت جوهره‌میوئی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەل‌داری، که‌تیره، زینگ، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه، نه‌وت فروشی، شیرکەت تعاونی (هاویاری)، چای‌خانه، دوکانی ورده‌فروشی.

۱۶- وه‌تره‌زه‌مین (فه‌تره‌زه‌مین): دئییه که له دیکۆی ژاوه‌رووی مەریوان، له ۱۱۵. ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۱۵. ک ئەویه‌نگ و له‌نیوان که‌لاته و سوپیران دایه. کوستانی و سارده‌سێره، دانیش‌توان: ۱۰۰، مأل ۱۷، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەل‌داری، زینگ، ماشین‌زه‌و،

دیکۆی سەرشووی مەریوان

دیکۆی سەرشووی مەریوان له ۳۱ دئی و موچه‌ی دیکۆی پیشوی چالی‌سور و ۵ دئی و موچه‌ی دیکۆی پیشوی گولچیدەر پیکه‌تاهه. ژووبه‌ره‌که‌ی ۵۵۰. ک، چوار‌گوشه‌یه و هه‌شیمه‌تی ۷۱۶۲ که‌سه‌یانی له‌هه‌ر. ک چوار‌گوشه‌دا ۱۲/۴۷ که‌س نیشته‌جی‌یه، ئەم دیکۆیه که له‌باکوری خۆره‌لاتی شاری مەریوان دا‌هه‌لکه‌وتوه‌سنوری به‌م جوهره‌یه: ۱- له‌باکوره‌وه به‌ده‌ره‌ی شلیر (کوردستانی عراق) ۲- له‌باشوره‌وه به‌دیکۆکانی کۆماسی و سه‌رکه‌ل ۳- له‌خۆراواوه به‌دیکۆکانی کۆماسی و سه‌رکه‌ل ۴- له‌خۆره‌لاته‌وه به‌دیکۆی گولچیدەر‌وه نو‌ساوه.

(سەرشیو) له دوو وشه‌ی: (سەر) و (شیو) تیکه‌له، که به شکلی یه‌ک وشه‌ده‌ر هاتوه و به به‌ناو بو دوو مه‌لبه‌ندی کۆیستانی هواسنور، یه‌کیکیان به‌شی ناوچه‌ی سه‌قزه، که به‌رزترین و پڕئاوترین و به‌خیر و بی‌زترین کۆیستانی کوردستان، له‌م به‌شه‌دا هه‌لکه‌وتوه، ته‌وی تریشیان ته‌م دیکۆیه‌یه، که به‌شی ناوچه‌ی مه‌ریوانه (سەر)یان سه‌رێ که به‌ده‌ن پیوه‌ی ژاوه‌ستاوه – یان – لای سه‌روی (شیو)، یانی ده‌ره و دۆل، به‌لام له‌ژاویژی موکریانی (شیو) یانی – جل شو‌ردن، ته‌م مه‌لبه‌نده کۆیستانیکی به‌رزو و له‌وه‌رخۆش و ئاوداره، که چۆمه‌کانی خو‌رخۆزه و صاحب له‌باکوریه‌وه و چۆمی قزل وه‌زان (ته‌لای درێژ)، له‌لای خو‌ر هه‌لاتیه‌وه، چۆمی سیروانیس له‌لای باشوریه‌وه سه‌رچاوه ده‌گرن، که له‌هه‌ر لایه‌که‌وه بیگری له‌لای سه‌روی شیوه‌کانیه‌وه هه‌لکه‌وتوه، یان چون ته‌م مه‌لبه‌نده ئاوداره و له‌به‌رئاو زۆری به‌(چله‌چه‌مه) ناوبانگی ده‌رکردوه، وه‌ک ته‌وه‌ایه که هه‌میشه سه‌ری به‌شوری، یا ته‌م مه‌لبه‌نده وه‌ک سه‌ر وایه بو ناوچه‌کانی تر، هه‌روه‌ک به‌ده‌ن بێ سه‌ر ناژی، مه‌لبه‌نده‌کانی ده‌ورو به‌ریشی بێ ته‌م مه‌لبه‌نده ناژین، چون ته‌گه‌ر ئاوه‌کانی چله‌چه‌مه‌یان بو نه‌چێ، نه‌زه‌ویه‌کانیان تیژ ئاو پاراو ده‌بن، نه‌خۆیشیان تیر ئاو ده‌خۆنه‌وه، له‌وانه‌یه‌ بلێم هه‌م زه‌ویه‌کانیان له‌تونیه‌تیدا وشک ده‌بن، هه‌م خۆیشیان له‌تونیه‌تیدا ده‌خنیکن، خۆزگه‌ته‌وانه‌ی که له‌م خه‌لاته‌خوداییه‌که‌لک وه‌ر ده‌گرن، زیژ و شکۆی ته‌م شوینه‌یان له‌به‌ر بیوايه، یانی له‌و کانیواوه‌ی که ئاویان لێ ده‌خواردنه‌وه، به‌ردیان تی نه‌خستایه و لیلیان نه‌کردایه، دبی چناره‌که ۴۴۶ که‌سی هه‌شیمه‌ت هه‌یه و له‌سه‌ر شه‌قامی مه‌ریوان – سه‌قزه‌دا هه‌لکه‌وتوه‌وه‌ده‌سی به‌دی‌کانی ده‌وروبه‌ری ده‌گا، به‌ناوه‌ندی ته‌م دیکۆ دانراوه. ناوی دیکانی به‌رێزی له‌لصوێ به‌م جو‌ژه‌یه‌:

۱- ئاگجە: دىيەكە لە دىڭكۆي سەرشىۋى مەريوان. لە ۷۷. ك باكورى خۆرەلاتى مەريوان و ۴۵. ك چنارە دايە، كويستانى و ساردە سېرە، دانىشتوان: ۹۴، مالى: ۱۲، سوننى - كورد، ئاو، لە كانياو، بەرھەم: دەغل، دانە ويئە و سپيائى، شوغل: كشت و كال، ئازەل دارى، زىنگاماشين زەو، مزگەوت، قوتاىخانە.

۲- **باخان:** دئی‌یه که له دیکۆی سەرشیوی مەریوان، له ۲۱.ک باکوری خۆرهلانی مەریوان و ۳۳.ک چناره و له قەراخی شەقامی ئیسفالتی مەریوان سنه دایه، کۆستانی و سارده سیزه، دانیشتوان، ۳۲۸، مائ ۶۷، سوننی - کورد، ئاو، له چۆمی باخان و کانیاو، بەرهم: ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازهل‌داری، رینگ، ماشین‌ره، مزگه‌وت، قوتابخانه، ته‌له‌فون، پاسگا.

۳- باوەشیخ محمدرحیم: دئ کۆن بوە و ئیستا چۆلە.

۴- بەردە ژەشە: دئ یە کە لە دیکۆی سهرشیوی مەریوان لە ۲۰ ک باکوری خۆرهلای مەریوان و ۱۷ ک چنارەدایە کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتان: ۲۳۲، مأل ۳۴، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێلە، سپیایی، شوغل: کشت و کال، ئازەل داری، زینگا، ماشین زو، مزگەوت، قوتابخانە.

۵- بەلکەر: دئ یە کە لە دیکۆی سهرشیوی مەریوان لە ۲۰ ک باکوری خۆرهلای مەریوان و ۳ ک باکوری شەقامی ئیسفاتی مەریوان سنەو ۳۲ ک چنارەدایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتان: ۲۲۷، مأل ۳۷، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێلە، سپیایی، توتن، شوغل: کشت و کال، ئازەل داری، زینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۶- پاسگای کەلی گازان: لە ۱۰ ک مەریوان و ۲۶ ک چنارەدایە.

۷- تازەدئ: دئ کۆن بوە و ئیستا چۆلە.

۸- توراخ تەپە: دئ یە کە لە دیکۆی سهرشیوی مەریوان لە ۵۰ ک باکوری خۆرهلای مەریوان و ۱۸ ک چنارە و لە نیوان کانی تەمرخان، قەمچیان و ئیسولەدایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتان: ۲۹۲، مأل ۴۳، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێلە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، مزگەوت، قوتابخانە، پاسگای مرزی، ئەم دئی لە داوینی کۆی ۲۶۱۸ گەزی شاخەژەش دایە، ئەشکەوت و شاخی «کۆنە شەمشەم» لە نیوان ئەم دئ و دئی ئیسولە دایە.

۹- تووہ سورە: دئ یە کە لە دیکۆی سهرشیوی مەریوان لە ۴۷ ک باکوری خۆرهلای مەریوان و ۱۵ ک چنارە و لە نیوان، قەمچیان، شاسوار و گەوێلەدایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتان: ۱۴۹، مأل ۲۸، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێلە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، مزگەوت، قوتابخانە.

۱۰- چالی سوور: دئ یە کە لە دیکۆی سهرشیوی مەریوان، لە ۴۳ ک باکوری خۆرهلای مەریوان و ۵ ک چنارە و لە نیوان دەرە پەمەدان، چنارە و کیلی کەراندایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتان: ۴۰۲، مأل ۷۲، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاوان، بەرھەم، دەغل، دانەوێلە، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، سپیایی، توتن، ماوہی دیکۆی سهرشیو بە ناوی ئەم دئ وە بە چالی سوور، ناودەبرا، مزگەوت، قوتابخانە، زینگا، ماشین زەو.

۱۱- چنارە: دئ یە کە لە دیکۆی سهرشیو مەریوان، کە بە ناوہندی دیکۆی سهرشیو

دانراوه بە ۳۲. ک باکوری خۆرەڵاتی مەریوان و لە سەر شەقامی مەریوان بۆ قامچیان و سەقز دایە. کۆستانی و ساردەسیرە، دانیشتوان: ۴۴۶، مأل ۷۱، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵداری، زینگە، ماشینزەو، مزگەوت، قوتابخانە، لولە کەشی، بەرق.

۱۲- دەره پەمەدان: دئیە کە لە دیکۆی سەرشووی مەریوان بە ۳۹. ک باکوری خۆرەڵاتی مەریوان و ۷. ک چنارە و لە نیوان گۆلە، دووھیسە و ماسیدردایە، کۆستانی و ساردەسیرە، دانیشتوان: ۶۰، مأل ۱۱، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، چۆم، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵداری، زینگە، ماشینزەو، مزگەوت.

۱۳- دەره سەپی (دەره ئەسپی): دئیە کە لە دیکۆی سەرشووی مەریوان بە ۱۶. ک باکوری خۆرەڵاتی مەریوان، ۲. ک ئیسفالتی مەریوان سنە و ۱۵. ک چنارە و لە نیوان بلکەر و کولیت دایە، کۆستانی و ساردەسیرە (دئی کون بوە ئیستا چۆلە) ئەم شوینە لە دەورانی کۆندا چون لەور خۆش بوە (ئەسپی لی تالیم دراو) بەو ھۆیەو بە «دەره ئەسپی» ناو دێر کراو.

۱۴- دووھیسە: دئیە کە لە دیکۆی سەرشووی مەریوان بە ۲۹. ک باکوری خۆرەڵاتی مەریوان و ۳. ک چنارە دایە، کۆستانی و ساردەسیرە، دانیشتوان: ۴۲۸، مأل ۸۱، سوننی، کورد، ئاو، لە چۆم و کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵداری، زینگە، ماشینزەو، مزگەوت، قوتابخانە، ھەمام.

۱۷- دوو پلورە: دئیە کە لە دیکۆی سەرشووی مەریوان، لە ۴۲. ک باکوری خۆرەڵاتی مەریوان و ۱۵. ک چنارە و لە نیوان، بەردەرەشە، قەمچیان، گەوێڵە و تۆھسوران دایە، کۆستانی و ساردەسیرە، دانیشتوان: ۱۸۴، مأل ۲۷، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو و چۆم، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، بەرھەمی لیژەواری، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵداری، زینگە، ماشینزەو، مزگەوت، قوتابخانە، چۆمی، دەر تورکان، کە لە کۆستانی (ئەسپی شێر) وە سەرچاو دەگری، بە ناو دئی (دوو پلورە) دا دیتە خواری، ئەم دئی ۳. ک لە سنور دورە.

۱۸- زویران: دئیە کە لە دیکۆی سەرشووی مەریوان، لە ۶۲. ک باکوری خۆرەڵاتی مەریوان و ۳۰. ک چنارە و لە نیوان، ناوگولان، گلە و کیلی کەراندایە، کۆستانی و ساردەسیرە، دانیشتوان: ۳۳۵، مأل ۶۳، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو و چۆم، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵداری، مزگەوت، قوتابخانە.

۱۹- ساۋوسلىمانە (سەعد و سەلمانە): دىيەكە لە دىڭىسى سەرشىۋى مەريوان لە ۳۲.ك باكورى خۆرەلەتى مەريوان و ۴۷.ك چنارە داىە، كوستانى و ساردەسىرە، دانىشتوان ۲۱۶، مالى ۳۵، سوننى، كورد، ئاۋ، لە كانىاۋ، بەرھەم، دەرغل، دانەۋىلە، سىپايى، شوغل، كشت و كال، ئاژەلدارى، زىڭا، ماشىنرە، مزگەوت، قوتابخانە.

۲۰- شاسوار: دىيەكە لە دىڭىسى سەرشىۋى مەريوان لە ۴۰.ك باكورى خۆرەلەتى مەريوان و ۸.ك چنارە و لە نىۋان، تۈەسوران، گەۋىلە، كىلى كەران داىە، كوستانى و ساردەسىرە، دانىشتوان ۱۴۵، مالى ۲۱، سوننى، كورد، ئاۋ، لە كانىاۋ، بەرھەم، دەرغل، دانەۋىلە، سىپايى، شوغل، كشت و كال، ئاژەلدارى، زىڭا، ماشىنرە، مزگەوت، قوتابخانە

۲۱- عىسۋى (ئىسۋە): دىيەكە لە دىڭىسى سەرشىۋى مەريوان لە ۵۲.ك باكورى خۆرەلەتى مەريوان و ۲۰.ك چنارە و لە نىۋان: كىلى كەران، تۈراختەپە و زەۋىران داىە، كوستانى و ساردەسىرە، دانىشتوان ۲۷۵، مالى ۵۵، سوننى، كورد، ئاۋ، لە كانىاۋ، بەرھەم، دەرغل، دانەۋىلە، سىپايى، شوغل، كشت و كال، ئاژەلدارى، مزگەوت، قوتابخانە.

۲۲- قەمچيان: دىيەكە لە دىڭىسى سەرشىۋى مەريوان لە ۵۲.ك باكورى خۆرەلەتى مەريوان و ۲۰.ك چنارە و لە نىۋان گۆگجە، تۈراختەپە، تۈەسوران و بەردە رەشە داىە، كوستانى و ساردەسىرە، دانىشتوان ۱۴۰، مالى ۲۰، سوننى، كورد، ئاۋ، لە كانىاۋ و چۆم، بەرھەم، دەرغل، دانەۋىلە، سىپايى، شوغل، كشت و كال، ئاژەلدارى، رىڭا، ماشىنرە، مزگەوت، قوتابخانە.

۲۳- قاۋەخانە قەمچيان:

۲۴- قامىشەلە: دىيەكە لە دىڭىسى سەرشىۋى مەريوان لە ۳۹.ك باكورى خۆرەلەتى مەريوان و ۷.ك چنارە و لە نىۋان دىڭىسى وشكەلان، چنارە، قەلاشىخان و ھەنجىران داىە، كوستانى و ساردەسىرە، دانىشتوان ۲۷۸، مالى ۴۴، كوستانى و ساردەسىرە، سوننى، كورد، ئاۋ، لە كانىاۋ، بەرھەم، دەرغل، دانەۋىلە، سىپايى، تۈتن، شوغل، كشت و كال، ئاژەلدارى، زىڭا، ماشىنرە، مزگەوت، قوتابخانە، پاسگاي مەرزەباني، لەم دىدا شەشكەوتى بە ناۋى شەشكەوتى

۲۵- كانى تەمرخان: دىيەكە لە دىڭىسى سەرشىۋى مەريوان لە ۶۰.ك باكورى خۆرەلەتى مەريوان و ۲۸.ك چنارە و لە نىۋان گۆگجە، تۈراختەپە، قەمچيان داىە، كوستانى و ساردەسىرە، دانىشتوان ۱۳۵، مالى ۱۵، سوننى، كورد، ئاۋ، لە كانىاۋ و چۆم، بەرھەم، دەرغل،

دانه‌ویلە، سپیایی، شوغل، کشت وکال، ئازەڵ داری، مزگەوت، رینگا.

٢٦- کولیت: دئیە که له دیکوی سەرشووی مەریوان، له ١٥. ک باکوری خۆرەه‌لاتی مەریوان و ١٥. ک چناره و ٢. ک، شەقامی کۆنی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی، باغان، وه‌لینان، بلکەردایه، کوێستانی و سارده‌سێره، دانیشتوان: ١٦، مأل: ١، سوننی، کورد، ئاوه‌کانیاو و چۆم.

٢٧- کولیتی حوسه‌یناوا: دئیە که له دیکوی سەرشووی مەریوان له ١٠. ک باکوری خۆرەه‌لاتی مەریوان و ١٠. ک چناره‌دایه، کوێستانی و سارده‌سێره، دانیشتوان: ١٤١، مأل: ٢٥، سوننی، کورد، ئاو؛ له‌کانیاو، بەره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلە، میوه، شوغل، کشت وکال، ئازەڵ داری، رینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانه.

٢٨- گەله: دئیە که له دیکوی سەرشووی مەریوان له ٥٦. ک باکوری مەریوان و ٥٢. ک چناره و ٢٠. ک شەقامی ئیسفالتی مەریوان سنه دایه، کوێستانی و سارده‌سێره، دانیشتوان: ٤٠٩، مأل: ٧٨، سوننی، کورد، ئاو؛ له‌کانیاو، بەره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی، شوغل، کشت وکال، ئازەڵ داری، رینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانه.

٢٩- گوگجه: دئیە که له دیکوی سەرشووی مەریوان له ٧٢. ک باکوری خۆرەه‌لاتی مەریوان و ٤٠. ک چناره و له‌داوینی کپوی بەرزى ٢٥٦٢ گەره (مام ئەلیاس) و له‌نیوان: ئاگجه، کانی‌تەمرخان و قەمچیان‌دایه، کوێستانی و سارده‌سێره، دانیشتوان: ٣٢١، مأل: ٤٩، سوننی، کورد، ئاو، له‌چۆم و کانیاو، بەره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی، بەره‌می ئازەڵ و مەزو مالیات، شوغل، کشت وکال، ئازەڵ داری، رینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانه.

٣٠- گەویلە: دئیە که له دیکوی سەرشووی مەریوان، له ٤٥. ک باکوری خۆرەه‌لاتی مەریوان و ١٠. ک سنوری کوردستانی ئێران و عێراق دایه. کوێستانی و سارده‌سێره، دانیشتوان: ٣٧٤، مأل: ٦٤، سوننی، کورد، ئاو؛ له‌کانیاو، بەره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی، توتن، شوغل؛ کشت وکال، ئازەڵ داری، رینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانه، پاسگای مەرزەبانی.

٣١- گوماره‌لەنگ: دئیە که له دیکوی سەرشووی مەریوان، له ٢٥. ک باکوری خۆرەه‌لاتی مەریوان و ٧. ک شەقامی ئیسفالتی مەریوان سنه دایه، کوێستانی و سارده‌سێره، دانیشتوان: ٣٩٨، مأل: ٦٤، سوننی، کورد، ئاو؛ له‌کانیاو، بەره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت وکال، ئازەڵ داری، رینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانه.

٣٢- کێلی‌که‌ران: دئیە که له دیکوی سەرشووی مەریوان، له ٧٥. ک باکوری خۆرەه‌لاتی مەریوان و ٢٥. ک چناره و له‌نیوان چالی سورو ئیسوله و شاسوار دایه، کوێستانی

و ساردەسێرە، دانیشتوان: ٣٥٢، مأل ٦٤، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو و چۆم، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، زینگە، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٣٣- ماسیدەرە ی خوارێ: دئیە کە لە دیکوی سەرشیوی مەریوان. لە ٢٦. ک باکوری خۆرەلاتی مەریوان و لە ٦. ک چنارە و لە نیوان گومارە لەنگ، دەرەپە مەدان و وێڵە دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان: ٣٤٨، مأل ٤٦، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، زینگە، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٣٤- وێڵە: دئیە کە لە دیکوی سەرشیوی مەریوان. لە ٢٧. ک باکوری خۆرەلاتی مەریوان و ٥. ک چنارە و ٨. ک شەقامی ئیسفالتی مەریوان سنە دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان: ٢٩٨، مأل ٤٠، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، زینگە، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٣٥- وشکەلان: دئیە کە لە دیکوی سەرشیوی مەریوان، لە ٤١. ک خۆرەلاتی مەریوان و ٩. ک چنارە و لە نیوان دیکانی، کولیت، گەوێڵە و قامیشە لە دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ١٣٨، مأل ٢١، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو و چۆم، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، زینگە، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٣٦- وەلینان: دئیە کە لە دیکوی سەرشیوی مەریوان، لە ٢٢. ک مەریوان و ٢٤. ک چنارە دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ٧، مأل ١، سوننی، کورد.

دیکوی سەرکەل بەشی ناوچە ی مەریوان

دیکوی سەرکەل لە ٣٦ دئی پێکھاتووە و ژوبەرە کە ی (٣١١. ک) ی چوارگۆشە یە و شیمە تی ١٧٩٧٠ کە سە، یانی لە ھەر. ک. یکی چوارگۆشە ٥٧/٧٨ کە س نیشتە جێ یە، ئەم دیکۆ لە خۆرەلاتی باشوری شاری مەریواندایە و سنوری شی بەم جۆرە یە: ١- لە باکوورە و بە دیکوی سەرشیوی مەریوان ٢- لە باشورە و بە دیکوی سەولاً ٣- لە خۆرەلاتە و بە دیکۆکانی گولچیدەر و کۆماسی ٤- لە خۆراواوە بە دیکۆکانی خامیراوا و (زریوار) وە نوساوە. چۆم و ئاوەکانی ئەم دیکۆیە بەرو باشوری خۆراوا دادەپەژن و چۆمەکانی (گاژان) و (مەریوان).

لە گەڵ خۆیان، دەبەن و بەرەو باشور بادەخۆن و دەژژینە ئاو چۆمی (سیروانە) وە.

بەشی زۆرتەری کەژ و کینوی ئەم دیکۆیە جلی سەوزی داری پۆ بەر و بەرھەمی لیژەواری وە ک، دارەبەن (قەزوان)، توو، ھەرمی، گوێز و گۆیژ و شتی تریشی پۆشیو، شوغلی خەلکی ئەم دیکۆیە وە ک گشت کوردستان کشت و کال و ئاژەڵ داری و باخدارێ و باخەوانی یە، ئەویش بە شیوەی سوننەتی «باوی کۆن» تەژە کاری و توتنیش بە عەمەل دین، بەرھەمی خەلکی گەنم و دەغل و دانەوێڵە و گشت جوړە میووە کی لیژەواریە. زمانی خەلکی کوردی سۆرانی (زاویژی مەریوانی) و (ھەورامانی) یە، دینیان ئیسلامە، مەزھەبیان سونییە، پەیرەوی رییازی پیشەوای گەورە ی ئایینی (ئیمام محمدی شافعی) د.

دیی کانی دینار چون لە سەر شەقامی سنە بو مەریوان دایە و دەس زەسی بە گشت دیکانی دەور و بەر ھەییە، بە ناوەندی ئەم دیکۆ دانراو، سنوری دیی کانی دینار بەم جوړەییە: ١- لە باکوڕ وە بە دیی بالک و کێو کانی باشوری خۆرھەلاتی شاری مەریوان، کە بە سنوری نیوان کانی دینار و دیکانی لەنجاو و تازاوا دەژمیڤر دین ٢- لە باشوڕ وە بە دیکانی نژمار و دەرزبان ٣- لە خۆراواو وە بە دیکانی زیخەلان و جوجە سازی باھيجرەت ٤- لە خۆرھەلات وە بە دیکانی سەرکەل و شارانی و بالک و سەرکەل وە نوساوە.

ئەم دیکۆ خواھنی ئەم شانەیی خواڕو وەییە ١- قوتابخانەیی سەرەتایی لە ٢٩ دیدا ٢- فیرگەیی رانومایی لە ٤ دیدا ٣- مەدرسە (جوڤرەیی فەقی) لە ٢ دیدا ٤- کەلاسی نھوژەت (خویندن، فیرکردن) ٥- مزگەوت لە گشت دیکاندا ٦- حەمام لە یە کدیدا ٧- ناوەندی خاوینی و دەرمانی لە ٣ دیدا ٨- سندوقی پۆستی لە ١٠ دیدا ٩- تەلەفون لە یە کدیدا ١٠- ئاوی لولە کەشی لە ١٣ دیدا ١١- بەرق لە ١٥ دیدا ١٢- فرۆشگای ھاویاری لە یە کدیدا ١٣- نەوت فرۆشی لە ٣ دیدا

١٤- بەقالی، قەساوی، نانەوایی و قاوہ خانە و خەياتی و تەعمیرگای ماشین و ئاسنگەری لە بری دیکانیدا ھەییە ١٥- ناشی ئارد لە ١٦ دیدا

شەقام، شەقام ئیسفالتی سنە کە بە سەولواوا دەچێ بو مەریوان، بە ناوہ راستی ئەم دیکودا دادەبوری و رینگای بژی لە دیکانی دینەو سەر ئەم شەقامە. لە قاوہ خانەیی سێری یانەیی (بی یە کەژە) وە تاکانی دینار (١٠.ک)، و تا شاری مەریوانیش (١٥.ک)، دیکانی باشوری خۆرھەلاتی ئەم دیکۆیە، کە لەم رینگاو دەتوانن ھاووچو بکەن بریەتین لە مانە: ١- چوژ ٢- نەنە ٣- شێخە کوێزە ٤- دەری ٥- میرک ٦- شارانی ٧- خیراوا ٨- نشکاش ٩- خوشکین ١٠-

نۆمار ١١- سەرئۆمار ١٢- دەرزیان

بەلام دیکانی باکور و باکوری خۆراوا لە رینگای سنه بۆ مەریوان کە لە کەلی گارانەوه بەرەو مەریوان دەژوا، دەتوانن هاتووچو بکەن، لە ٢٤ دینی ئەم شویته ٢ دئی رینگای ئیسفالت، ١٠ دئی رینگای خیزرێژ ١٧ دی رینگای خاکی، بەلام ٤ دئی رینگای ماشین زەوی نی یە، دورترین دئی بە کانی دینار، دئی گوڵە وینجە یە کە ٢٥. ک نیوانیانە، نزیکترین دیش دەرزیانە کە ١. ک نیوانیانە، دیکانی ئەم دیکۆیە بە ریزی ئەلفوئی بەم جوړە ی خوارەو یە:

١- ئاوارە کانی مەریوان (جوجە سازی): دئی یە کە لە دیکۆی مەریوان لە ٦. ک مەریوان و ٤. ک کانی دینار دایە. کوستانی و ساردەستیر و لیژەوارە، دانیشتوان، ٦٢٠، مأل ٩٩، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو. ئیستا لە گەل کانی دینار تیکلاو بوەتەو.

٢- بالک: گەورە دینی دیکۆی سەرکەلی مەریوان لە ١٠. ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ٢. ک کانی دینار و لە نیوان دیکانی سەرکەل، کانی دینار، بەرقەلاو لە نجاوادایە، کوستانی و ساردەستیر، دانیشتوان، ٨٥٠، مأل ١٦٩، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو و چۆمی دەرزیان، بەرهم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، بەرهمی دارستانی وینە گەزو، مازوو، میو، شوغل، کشت و کال ئازەل داری، رینگا لە ٥. ک شەقامی مەریوان، زەزاو دایە، مزگەوت و جوړە ی فەقیی بە ناوبانگە، قوتابخانە، لولە کەشی، بەرق.

ماموستای گەورە و زانای بە ناوبانگی کوردستان، ماموستا مەلامحمد باقری مودریس ماوێ پەنجا سأل لەم دیدا دەرسی فەقیی وتوەتەو، خەلکی بۆ ریی بەرزی ژیان و خواناسین بانگ کردو، خەریکی نو سین و تەدریس و بارهینان و فیرکردن و پەردەدان بە زانستی ئایینی ژیبوارانی ژینگای دین و ئازادی بوو، هەر سأل دەیان فەقیی و زانای بە گوژ و لە خۆ بوردوو، بە پای پینادە لە ناوچە بەر بلاو کانی کوردستانی ئیران و عیراق و سوریه و تورکیەو، بەرەو بالک ریی دە کەوتن، بۆ وە دەس هینانی گەوهری خوشبەختی، فیربوون و تیگە یشتن و خواناسین، وە ک پە پوله لە دەوری چرای پرشنگذاری کۆدە بوونەو، لە دەریای زانستی بئی پە ی ئەو زانا هەلکەوتوو، کۆگا کۆگا، گەوهری بە نرخی زانستیان هەل دە گرتەو، پاشان بە کۆلەباری عیلم و هونەر و زانست و پارێزکاری، بەرەو یانە ی ژاگە یاندنی بەرنامە ی ئایینی، خزمەت بە گەل و نیشتمان و دینیان دەرویشتنەو.

٣- بەرقەلا: دئی یە کە لە دیکۆی سەرکەلی بەشی مەریوان، لە ٥. ک باشوری مەریوان و ٣. ک کانی دینار و ١. ک شەقامی قیرەتاوی سنه - مەریوان دایە، داوینە و ساردەستیر، لیژەوارە،

دانیشتوان: ۷۳۲، مآل ۱۳۳، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ داری، زینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە، لولە کەشی، بەرق.

۴- بیلە: دئیە کە لە دیکۆی سهرکه‌لی بەشی مەریوان لە ۲. ک خۆرھەلاتی مەریوان و ۶. کانی دینار دایە، کوستانی و ساردەسیرە، دانیشتوان: ۸۴۰، مآل ۱۳۶، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو و چۆم، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ داری، زینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە، لولە کەشی، بەرق.

۵- بیلە: دئیە کە لە دیکۆی سهرکه‌لی بەشی مەریوان لە ۲. ک باکوری خۆرھەلاتی مەریوان و ۵. ک باکوری شەقامی ئیسفالتی مەریوان سنە و ۶. کانی دینار دایە، کوستانی و ساردەسیرە، دانیشتوان ۵۲۵، مآل ۱۰۰، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ داری، زینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۶- تازاوا: دئیە کە لە دیکۆی سهرکه‌لی بەشی مەریوان لە ۶. ک باکوری خۆرھەلاتی مەریوان و ۱۳. کانی دینار دایە، کوستانی و ساردەسیرە، دانیشتوان ۱۶۸، مآل ۳۰، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ داری، مزگەوت، قوتابخانە.

۷- تەرخاناوا: دئیە کە لە دیکۆی سهرکه‌لی بەشی مەریوان، لە ۱. ک خۆرھەلاتی مەریوان و ۱۰. کانی دینار و لە نیوان دیکانی بیلە و شاری مەریوان دایە، کوستانی و ساردەسیرە، دانیشتوان ۵۴۷، مآل ۱۰۲، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ داری زینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە، لولە کەشی، بەرق.

۸- چاوک: دئیە کە لە دیکۆی سهرکه‌لی بەشی مەریوان، لە ۱۲. ک باکوری مەریوان و ۱۹. کانی دینار و لە نیوان دیکانی سەلەسی گەورە، کۆلان و داسیران دایە، کوستانی و ساردەسیرە، دانیشتوان ۳۹۸، مآل ۶۰، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ داری، زینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە، لولە کەشی، بەرق.

۹- چۆز: دئیە کە لە دیکۆی سهرکه‌لی بەشی مەریوان، لە ۱۵. ک باشوری خۆرھەلاتی مەریوان و ۹. کانی دینار و لە نیوان دیکانی نەنە، شێخە کوێرە و میرەک دایە، کوستانی و

سارده سیره، دانیشتوان: ۱۰۱۳، مآل: ۱۸۶، سوننی، کورد، ئاو، له کانیوا و چۆم، بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا، ماشین زه، مزگهوت و حوجره ی فەقیی ههیه، ئەم دئی کانگای زانیان بووه، زانای به ناوبانگی کورد خوالی خوشبوو «مه لا ابوبکری مصنف» ههروا خوالی خوشبوو «سهید حەسنی چۆز» که یه کی بووه له گهوره فه قیکانی زانای پایه بهرز مه لا عه لی قز لجی، ته مه نی خوی له ریی پهروه ده کردن و بارهینان و فیرکردن و تی گه یاندنی سه دان زانای به ناوبانگ بر دوه ته سه ره خه لکی ئەم دئی بوه (خوا له گشتیان رازی یی)، که له باسی زانیانی زانکۆی ترجاندا باسمان لی کردووه، کاتی ئەم دئی دور سترکراوه کانیه کی تیدا بووه که ئاوه که ی چۆر چۆر هاتووه، ئیتر ناویان ناوه چۆر چۆر که بهر بهر بهر بوه ته چۆز، «خوا زاناته ره».

۱۰- **حه سه ن ئاوله:** دئی یه که له دیکۆی سهرکه ل به شی مەریوان. له ۷. ک باکوری خۆره لاتی مەریوان و ۱۴. ک کانی دینار، له نیوان دیکانی هه ره دو عه سرا، زه شه دی و تازاوا دایه، داوینه یه، سارده سیره، دانیشتوان: ۲۷۲، مآل: ۴۹، سوننی، کورد، ئاو، له کانیوا، بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا، ماشین زه، مزگهوت، قوتابخانه.

۱۱- **خیراوا:** دئی یه که له دیکۆی سهرکه لی مەریوان. له ۱۶. ک باشوری خۆره لاتی مەریوان و ۱۰. ک کانی دینار، و ۷. ک باشوری ئیسفالتی مەریوان سنه دایه، کوستانی و سارده سیر و لیره واره، دانیشتوان: ۳۱۵، مآل: ۶۳، سوننی، کورد، ئاو، له کانیوا و چۆم، بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا، ماشین زه، مزگهوت، قوتابخانه.

۱۲- **دهری:** دئی یه که له دیکۆی سهرکه لی به شی مەریوان. له ۱۳. ک باشوری خۆره لاتی مەریوان و ۷. ک کانی دینار و ۷. ک باشوری ئیسفالتی مەریوان سنه دایه، کوستانی و سارده سیر و لیره واره، دانیشتوان: ۵۸۲، مآل: ۱۱۵، سوننی، کورد، ئاو، له کانیوا و چۆم، بهرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، زینگا، ماشین زه، مزگهوت، قوتابخانه، لوله که شی، ئەم دئی یه له نیوان دیکانی نشکاش و شیخه کویره و خیراوا دایه.

۱۳- **دهرزیان:** دئی یه که له دیکۆی سهرکه ل، به شی مەریوان. له ۷. ک باشوری مەریوان و ۱. ک کانی دینار و له نیوان دیکانی کانی دینار، نژمار و بالک دایه، قوپی و سارده سیر و

لێزه‌واره، دانیشتوان: ٤٥٧، مآل: ١٠٠، سوننی، کورد، ئاو، له چۆمی دهرزیان و کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویڵه، سپیایی، توتن، به‌ره‌می دارستانی، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل داری، ژینگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

١٤- ره‌شه‌دی: دئی‌یه‌که له دیکۆی سهرکه‌ل، به‌شی ناوچه‌ی مەریوان. له ١١. ک باکوری خۆره‌لاتی مەریوان و ٤. ک شه‌قامی مەریوان سنه و ١٨. ک کانی دینار دایه، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٥١٢، مآل: ٩٣، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویڵه، سپیایی، توتن، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل داری، ژینگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

١٥- ریخه‌لان: دئی‌یه‌که له دیکۆی سهرکه‌ل، به‌شی ناوچه‌ی مەریوان. له ٦. ک باشوری مەریوان و ٤. ک سهرکه‌ل و له نیوان دیکانی وله‌ژیر، هه‌ردوکال و کانی دینار دایه، قۆپی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٥١٢، مآل: ٩٣، سوننی، کورد، ئاو؛ له چۆم و کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویڵه، سپیایی، توتن، برنجی‌گرده، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل داری، مزگه‌وت، قوتابخانه.

١٦- سه‌ره‌که‌ل: دئی‌یه‌که له دیکۆی سهرکه‌ل که ئهم دیه‌ستانه به‌ناوی ئهم دیوه‌ ناو‌راوه، له ١٦. ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ١٠. ک کانی دینار دایه، قۆپی و سارده‌سیر و لێزه‌واره، دانیشتوان: ١٦٢، مآل: ٢٨، سوننی - کورد، ئاو، له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویڵه، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل داری، مزگه‌وت.

١٧- سه‌رنژمار: دئی‌یه‌که له دیکۆی سهرکه‌ل به‌شی مەریوان. له ٩. ک کانی دینار و له نیوان دیکانی درگاشیخان، زه‌لکه و نژمار دایه، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ٥٠٨، مآل: ٨٨، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویڵه، سپیایی، توتن، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل داری، ژینگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

١٨- سه‌له‌سی خوارئ: دئی‌یه‌که له دیکۆی سهرکه‌ل، به‌شی مەریوان. له ٩. ک باکوری خۆره‌لاتی مەریوان و ٣. ک شه‌قامی ئیسفالتی مەریوان - سنه و ١٦. ک کانی دینار و له نیوان دیکانی چاوک، سه‌له‌سی گه‌وره، ره‌شه‌دی و حسن‌ئاوه دایه، کوستانی و سارده‌سیر و لێزه‌واره، دانیشتوان: ١١٦، مآل: ٢٠، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویڵه، سپیایی، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل داری، ژینگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

١٩- سه‌له‌سی سه‌رئ: دئی‌یه‌که له دیکۆی سهرکه‌ل، به‌شی مەریوان. له ١٠. ک باکوری خۆره‌لاتی مەریوان و ٥. ک باکوری شه‌قامی مەریوان سنه دایه، کوستانی و سارده‌سیر و لێزه‌واره، دانیشتوان: ٣٥٩، مآل: ٥٧، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل،

دانه وێله، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل داری، زینگا، ماشین‌زهو، مزگەوت.

٢٠- شارانی: دئیە که له دیکوی سەرکەل، بەشی مەریوان. له ١٠. ک باکوری خۆره‌لاتی مەریوان و ٤. ک کانی دینار و له نیوان دیکانی، سەرکەل و میرەک دایه، کۆستانی و سارده‌سیر و لیژه‌واره، دانیشتون: ٣٤٩، مأل ٧١، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو، بەرهم، ده‌غل، دانه وێله، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل داری، زینگا، ماشین‌زهو، مزگەوت، قوتابخانه.

٢١- شیخه‌کویژه: دئیە که له دیکوی سەرکەل، بەشی مەریوان، له ١٧. ک خۆره‌لاتی مەریوان و ١١. ک، کانی دینار و له نیوان دیکانی چۆر، دەری، خیره‌ک و خیراوا دایه، کۆستانی و سارده‌سیر و دانیشتون: ٣٨٦، مأل ٦٨، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو و چۆم، بەرهم، ده‌غل، دانه وێله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل داری، زینگا، ماشین‌زهو، مزگەوت، قوتابخانه.

٢٢- ئەسراوای کۆنه: دئی کۆن بوه به‌لام ئیستا چۆله و له لاه ده‌کێلدری

٢٣- ئەسراوای تازه: دئیە که له دیکوی سەرکەل، بەشی مەریوان. له ١٠. ک باکوری خۆره‌لاتی مەریوان و ٣. ک باکوری ئیسفالتی مەریوان سنه و ١٧. ک کانی دینار و له نیوان دیکانی زه‌شه‌دئی و حه‌سەن ئاوله‌ دایه، کۆستانی و سارده‌سیر و لیژه‌واره، دانیشتون ٤٩٨، مأل ٥٢، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو، بەرهم، ده‌غل، دانه وێله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل داری، زینگا، ماشین‌زهو، مزگەوت، قوتابخانه.

٢٤- قاوه‌خانه‌ی بیه‌کۆزه: یا (سێ ریی بیه‌کۆره) که ئیستا که ده‌ولەت ناوی ناوه سێ ریی حیزب‌للا، له سەر شه‌قامی مەریوان - سنه و ١٥. ک مەریوان و ١٠. ک کانی دینار دایه

٢٥- قاوه‌خانه‌ی بالک: له ٨. ک مەریوان و ١. ک کانی دینار و له سەر شه‌قامی مەریوان سنه دایه.

٢٦- کانی دینار: گه‌وره‌ دئی دیکوی سەرکەل، که له بەر قه‌ره‌بالی و هه‌لکه‌وتویی کراوه به‌ ناوه‌ندی ئەم دیکۆیه، له ٧. ک باکوری خۆره‌لاتی مەریوان و له سەر شه‌قامی ئیسفالتی مەریوان سنه دایه و سنوری به‌م جۆره‌یه:

١- له باکوره‌وه له گه‌ل دئی بالک و کیوه‌کانی باشوری خۆره‌لاتی مەریوان، که سنوری نیوان ئەم دئی و دیکانی له‌نجاوا و تازاوايه.

٢- له باشوره‌وه له گه‌ل دیکانی نژمار و ده‌رزیا.

٣- له خۆراواوه له گه‌ل دیکانی ریخه‌لان و جوجه‌سازی (دئی باهیجهره‌ت) که دوا‌ی شه‌ری

ئێران و عێراق بەدی هاتوو، زۆربەیی دانیشتوان ئەم دمی خوشک و برا کوردە کوچەرە کانی کوردستانی عێراقین، کە لەوی بە خوشی گرساوە تەو و بە بۆنەیی براو خوشکە، ھاوژمانە کانی ئەم دیویان حەساوە تەو. ٤- لە خۆرەلە تەو و لە گەڵ دیکانی بالک و سەرکەل دا ھاوسنورە، کوستانی و ساردەسیڕ و لیژەوارە. دانیشتوان ٢٢٧٥، مأل ٤٠٢، سوننی، کورد. ئاو؛ لە کانیاو. بەرھەم؛ دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت، و کال، ئاژەل داری. مزگەوت، مەدرەسەیی سەرەتایی، راھنومایی، کە لاسی نۆھزەت. بەرق. تەلەیفون. لولە کەشی. فرۆشگای ھاویاری. نەوت فرۆشی، دەولەتی، بەقالی، قەساوی، ناوایی، تەعمیرگای ماشین، ئاسنگەری، وینەگەری، نان خۆری، درومان، ئارایشگا، ئاش ھەیە.

٢٧- کانی کوزەلە: دئیە کە لە دیکۆی سەرکەل، بەشی ناوچەیی مەریوان، لە ١٣. ک خۆرەلەتی مەریوان و ٢٠. ک کانی دینار و لە نیوان دیکانی، گولەوینجە و گوێزە کوێرە و ١. ک باشوری ئیسفالتی مەریوان سنە دایە، کوستانی و ساردەسیڕ و لیژەوارە، دانیشتوان ٢٣٧، مأل ٤٠، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو و چۆمی گاران، بەرھەم؛ دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، مزگەوت، قوتابخانە، چون ئەم دیکۆ، لە سەر کانی و ئاوی دورسکراو کە پری بوو لە (کوزەلە) ناویان ناو کانی کوزەلە.

٢٨- گولەوینجە: دئیە کە لە دیکۆی سەرکەل، بەشی مەریوان، لە ١٦. ک خۆرەلەتی مەریوان و ٣. ک باشوری شەقامی ئیسفالتی مەریوان سنە و ٢٣. ک کانی دینار و لە نیوان دیکانی کانی کوزەلە، وەلینان و نشکاش دایە، کوستانی و ساردەسیڕ و لیژەوارە، دانیشتوان ٣٦٠، مأل ٦٤، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرھەم؛ دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، ژینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٢٩- گوێزە کوێرە: دئیە کە لە دیکۆی سەرکەل بەشی مەریوان، لە ١١. ک باشوری خۆرەلەتی مەریوان - سنە و ١٨. ک کانی دینار و لە نیوان دیکانی لەنجاو و وەسنە دایە، کوستانی و ساردەسیڕ، دانیشتوان ٧٨٥، مأل ١٤٠، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرھەم؛ دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، ژینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٣٠- لەنجاو: دئیە کە لە دیکۆی سەرکەل، بەشی ناوچەیی مەریوان، لە ٩. ک خۆرەلەتی مەریوان و ١٦. ک کانی دینار دایە، کوستانی و ساردەسیڕ، لە نیوان دیکانی گوێزە کوێرە، تازاوا و بیڵە دایە، دانیشتوان ٨٢٠، مأل ١٤٧، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرھەم،

دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئازەڵداری، باخەوانی، زێگا، ماشینزەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٣١- میرەک: دئیە کە لە دیکوی سهرکەل بەشی مەریوان. لە ١١. ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ٥. ک کانێ دینار و لە نیوان دیکانی نەنە، چۆز، شارانی و وشکین دایە، کوێستانی و ساردەستێر، دانیشتوان: ٣٨٣، مأل ٦٦، سوننی، کورد، ئاو، لە چۆم و کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەڵداری، زێگا، ماشینزەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٣٢- نژمار: دئیە کە لە دیکوی سهرکەل، بەشی مەریوان. لە ٨. ک باشوری مەریوان و ٢. ک کانێ دینار و لە نیوان دیکانی دەرزیان، شارانی و سەرئژمار دایە، کوێستانی و ساردەستێر و لێرەوارە، دانیشتوان: ١٠٤٠، مال ٢٠٣، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل و دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەڵداری، زێگا، ماشینزەو، مزگەوت، قوتابخانە، لولە کشی، بەرق.

٣٣- نشکاش: دئیە کە لە دیکوی سهرکەل بەشی مەریوان. لە ١٣. ک خۆرەلاتی مەریوان و ٧. ک باشوری شەقامی مەریوان سنە و لە نیوان دیکانی دەری، وەلینان و گولەوینجە دایە، کوێستانی و ساردەستێر و لێرەوارە، دانیشتوان: ٢٤٧، مأل ٥٢، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل و دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەڵداری، زێگا، ماشینزەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٣٤- نەنە: دئیە کە لە دیکوی سهرکەل بەشی مەریوان. لە ١١. ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ١٤. ک کانێ دینار و لە نیوان دیکانی درگاشیخان، چۆز، میرەک، ئەلمانە و هەلوژان دایە، کوێستانی و ساردەستێر و لێرەوارە، دانیشتوان: ٧٣٨، مأل ١٣٠، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەڵداری، زێگا، ماشینزەو، مزگەوت، قوتابخانە، بەرق، لولە کشی.

٣٥- وەسنە: دئیە کە لە دیکوی سهرکەل بەشی مەریوان، لە ١٣. ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ٢. ک باشوری شەقامی ئیسفالتی مەریوان و سنە و لە نیوان دیکانی نشکاش، گویزە کوێرە، خیراوا و سهرکەل دایە، کوێستانی و ساردەستێر و لێرەوارە، ئاو، لە کانیاو، دانیشتوان ١٧١، مأل ٣١، سوننی، کورد، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەڵداری، زێگا، ماشینزەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۳۶- وشکین: دئیە که له دیکوی سەرکەل بەشی مەریوان ۱۸. ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ۱۲. ک کانی دینار و له نیوان دیکانی زە کریان، میرەک، وەرەنانی دایە، کوێستانی و ساردەسێر و لیژەوارە، دانیشتوان ۲۰۵، مأل ۳۸، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیواو، بەرەم؛ دەغل، دانەویڵە، سپیایی، توتن، شوغل؛ کشت و کال، ئاژەل داری، زیگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

دیکوی سهولاوا، بەشی ناوچەى مەریوان

دیکوی سهولاوا که له باشوری شاری مەریوان دا هەلکەوتووە و له ۲۱ دی پیکهاتووە، زوبەرەکی ۲۸۵. ک چوارگۆشەییە و حەشیمەتی ۱۵۶۵۸، کەسە، یانی له هەر. ک. یکی چوارگۆشە دا ۹۷/۵۴ کەس نیشتەجێیە، سنوری ئەم دیکۆ بەم جۆریە:

۱- له باکورەو بە دیکۆکانی سەرکەل و زریوار

۲- له باشورەو بە دیکۆکانی زەزاو و هەورامانی تەخت

۳- له خۆرەلاتەو بە دیکۆی کۆماسی

۴- له خۆراواوە زۆرتری بە کوردستانی عێراق و بژیکی بە ناوچە پاوەو نو ساوە.

چون ئەم ناوچە زۆرتری کێو و کەژی بەرز و بە دیمەنی لیژەوار و سەرسەوز دای پۆشیوە، شوغلی خەلکی ئاژەل داری و باخەوانیە، هەوای ئەم دیکۆ، وەک زۆرتری دیکۆکانی مەریوان ئارانە.

بە هۆی رەخنە و دزەى هەوای گەرم و نماوی مەدیترا، ئەم بەشە بارانی زۆری لێ دەباری، بەم شیوە هەوای ئاران و دلفینى هەیە. دئی (قەلاجی) بە ناوەندی ئەم دیکۆ دانراوە و سنوری بەم جۆرەییە:

۱- له باکورەو بە دیکانی قەلاگا و کۆلان و هەلوژان

۲- له باشورەو بە دیکانی، بندۆل و تفلێ

۳- له خۆراواوە بە دئی باراماوا

۴- له خۆرەلاتەو بە دیکانی تازاواى تفلێ، تخان و قەلاگاوە نو ساوە

ئەم دئی له سەر شەقامی قیرەتاوی مەریوان سنە دایە، دورترین دئی بە قەلاجی دئی دەرهەکی یە کە ۴۰. ک دورە، بەلام نزیکترین دئی، قەلاگایە، کە کیلومەتری دورە، هۆی ناوانی

(سهولاوا) هۆیه کی میژویی یه که بیر و برّوا له م باره وه به م جوړه یه:

۱- بروایه ک ده لّی هەر وه ک له دیکوی زیرواردا له باسی نو قم بونی شاری (سه دوم)، له زمانی ئەفسانهیی خه لکدا، شای ئەم شارە ناوی (فیلقوس) بو، ئەویش (کچّی) یا (خۆشکیکی) به ناوی (سهوّل) بو که حکومه تی ئەم ناوچه ی به دهست بو و ئەم دّی به ناوهندی و پایته ختی حکومه تی خۆی داناوه، به م هۆیه ئەم دّی ناوی به (سهوّل) ئاوا ده رچوه.

۲- برّی تر پیا وایه چون ئەم ناوچه داری (گزی چاری) زۆربوه، ئەم دارهیش له داری (سهرو) ده چّی ئەم دّی یان به (سهولاوا) ناوناوه، به لّام (سهوّل) و (سهرو) زۆر لّیک دورن.

۳- برّی و توپانه چون ئاوی ئەم دّی (سویر) بو به راویژی مەریوان (سوّل) بو ناویان ناوه (سوّلوا) به لّام به ره به ره (سوّل) بو ته (سهوّل) اوا.

۴- سهور به مانای (سهبر) پشمین هه روا به مانای (سهبر) له سه ره خو و ئارام و هیمن هاتوه، که وابو (سهوراوا) یان ناوناوه که به ره به ره بو ته (سهولاوا).

۵- سهوّل: ناوی گولّیکی ئالّی بالابه رزی به تهرز و جوانه، کاتی مه به ست پیداهه لوتن و تارینی لاویکی پیکه و تویی جوان بی، دهوتری ده لّی سهوّل، ده کری کومه له پیاویکی لاوی پیکه و تو ئەم دّی یان ئاوه دان کردیته وه، به م شیوه ناوی سهولاوای به سهرا برّایی، ناوی دیکانی به ریزی ئەلفو بی به م جوړه یه.

۱- ئەحمە داوای خوارّی: دّی یه که له دیکوی سهولاوای به شی مەریوان، له ۲۹. ک باشوری خۆره لاتّی مەریوان و ۸. ک قه لاجّی و له نیوان: گورگی، تفلّی، ته خان و سپیدار دایه، کوێستانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۱۰۷۸، مأل ۹۹، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو، به ره هم، ده غل، دانه ویلّ، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه لّ داری، زیگا، ماشین زه و، مزگه وت، قوتابخانه.

۲- ئەلمانه: دّی یه که له دیکوی سهولاوای به شی مەریوان. له ۲۶. ک باشوری خۆره لاتّی مەریوان و ۱۳. ک قه لاجّی و له نیوان دیکانی ئەنجومه، هه لوژان و نه نه دایه، کوێستانی و سارده سیّره، دانیشتوان ۸۹۴، مأل ۱۴۳، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو، به ره هم، ده غل، دانه ویلّ، سپیایی، توتن، ترّی، شوغل، کشت و کال، ئاژه لّ داری، زیگا، ماشین زه و، مزگه وت، قوتابخانه، به رق، لوله که شی.

۳- ئەنجومه نه: دّی یه که له دیکوی سهولاوای به شی مەریوان. له ۳۲. ک باشوری خۆره لاتّی مەریوان و ۱۱. ک قه لاجّی و له نیوان دیکانی ئەلمانه، هه زارخانی و سپیدار دایه،

کۆیستانی و ساردەسێره، دانیشتوان: ١٣٥٢، مآل: ٢٣٠، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرهمەم، دەغل، دانەوێڵە، توتن، گوێز، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، زینگ، ماشین زەو، مزگەوت، لوله کەشی، بەرق.

٤- **بندۆل:** دێیە کە لە دیکۆی سه ولاوی بەشی مەریوان. لە ٣٣. ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ٨. ک قەلاجی و لە نیوان دیکانی قەلاجی، باراماوا و دەرە کێ دایە، کۆیستانی و ساردەسێره، دانیشتوان: ٢٢٩، مآل: ٥٨، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرهمەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، زینگ ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە، ئەم دێی چون لە داویتی دەرە و شیوو دۆل دا دورست کراوە ناویان ناوە بۆ دۆل.

٥- **باراماوا:** دێیە کە لە دیکۆی سه ولاوی بەشی مەریوان. لە ٢٥. ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ٧. ک قەلاجی و لە نیوان دیکانی قەلاجی، بندۆل، دەمە یو و زە کەریان دایە، قۆبی و قەراخی چۆمە، ئارانە، دانیشتوان: ٥٤٠، مآل: ٩٦، سوننی، کورد، ئاو، لە چۆمی مەریوان و کانیاو، بەرهمەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، زینگ، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٦- **تازاواى تفلّی:** دێیە کە لە دیکۆی سه ولاوی بەشی مەریوان. لە ٢٤. ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ٣. ک قەلاجی و لە نیوان دیکانی قەلاجی، تەخان و تفلّی دایە، کۆیستانی و ئارانە، دانیشتوان: ٣٤٩، مآل: ٦٠، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرهمەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، زینگ، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە، لوله کەشی ئاو، دوکانی وردەفرۆشی، قاوەخانە، شیرکەتی هاویاری.

٧- **تەخان:** دێیە کە لە دیکۆی سه ولاوی بەشی مەریوان. لە ٣٠. ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ٩. ک قەلاجی و لە نیوان دیکانی سپیاو و تازاواى تفلّی دایە، کۆیستانی و ساردەسێره، دانیشتوان: ٢٣٧، مآل: ٤٦، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرهمەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، زینگ، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

٨- **تفلّی:** دێیە کە لە دیکۆی سه ولاوی مەریوان. لە ٢٥. ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ٤. ک قەلاجی و لە نیوان دیکانی تازاواى تفلّی و بندۆل و قەراخی چۆمی مەریواندایە، کۆیستانی و ئارانە، دانیشتوان: ٧٢١، مآل: ١٠٢، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو و چۆم، بەرهمەم، دەغل، دانەوێڵە، توتن، تری، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، زینگ، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە، لوله کەشی، بەرق.

۹- دەرەکی: دئیە که له دیکۆی سهولاوی مەریوان، له ۵۰.ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۴۰.ک قەلاجی و له نیوان دیکانی دهمە یو و بندۆل دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۱۰۲۶، مال ۲۰۳، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیوا، به‌رهه‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی، توتن، میوه، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ده‌سکردی ژنان، به‌ن ژستن و شال نانه‌وه، مزگه‌وت، قوتابخانه، لوله‌که‌شی، به‌رق.

۱۰- دەرەناخی: دئیە که له دیکۆی سهولاوی مەریوان له ۲۴.ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۱۶.ک قەلاجی و له نیوان دیکانی زلکه و وشکین دایه، کویستانی و ئارانه، دانیشتوان ۴۷۳، مال ۸۶، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیوا، به‌رهه‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ژینگا، ماشین‌ژهو، مزگه‌وت، قوتابخانه، سندوقی نامه‌به‌ر.

۱۱- دزلی: دئیە که له دیکۆی سهولاوی به‌شی مەریوان له ۳۴.ک باشوری مەریوان و ۱۹.ک قەلاجی و له نیوان دیکانی دهمە یو، دهرکی، درگاشیخان و له داوینی کویستانه‌کانی (دالانی) و (قه‌لازمان) دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۲۵۴۲، مال ۴۶۰، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیوا و چۆم، به‌رهه‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ده‌سکردی ژنان، گۆره‌وی، جاجم، ژینگا، ماشین‌ژهو، مزگه‌وت، قوتابخانه، لوله‌که‌شی، به‌رق. ئەم دئیە کێکه له به‌لگه، هه‌ره‌گه‌وره‌کانی، هیز و ده‌سه‌لاتی نه‌خش و نیگاری خودا له کوردستاندا، به‌و جۆره‌که ئەم دئی له چوار لاره، که‌ژه سه‌ربه‌رزه‌کان، کێوه به‌خێروبیژه‌کان و، ته‌لانه به‌دیمه‌نه سه‌خته‌کانی کوردستان، ده‌وریان داوه، وێنه‌ی ئەوینداری ئوقره نه‌گرتو، خۆشه‌ویسته‌که‌ی خۆیان له باوش گرتووه‌ته، تا له چاوی چلکنی نه‌ته‌ویسی پیاڕیزن، شه‌قامی مەریوان دزلی به‌دریژای نو (۹.ک) به‌ناو شیوو دهره و هه‌لدیریکی قوڵ و عاسته‌م‌دا درۆا، که ئەگه‌ر سوپاتی ته‌یمور ئەم دهره‌دا بکه‌و تایته‌گه‌مارووه‌ باوه‌رت نه‌بوایه‌که‌ تاکیکی بێ قزقه‌شی لێ دهر‌به‌چوايه، کاتی به‌فر و باران هاتوو‌چۆی پێدا زۆر سه‌خته‌به‌رزایه‌کانی خوراواي ئەم دئی به‌سنوری کوردستانی ئێران و عێراق دانراوه.

۱۲- دهمە‌یو: دئیە که له دیکۆی سهولاوی مەریوان له ۵۲.ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۴۲.ک قەلاجی و نیوان دیکانی دهرکی، دزلی و باراماوا دایه، کویستانی و ئارانه، دانیشتوان ۴۶۳، مال ۸۷، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیوا، به‌رهه‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ده‌سکردی ژنان، بۆزو ژستن و شال نانه‌وه، ژینگا، ماشین‌ژهو،

مزگەوت، قوتابخانە.

۱۳-زەهەر یان: دئیە که لە دیکوی سهولاوای مەریوان لە ۲۴. ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ۹. ک قەلاجی و لە نیوان دیکانی وشکین، دەرەناخی و قەلاجی دایە، کویستانی و ئارانه، دانیشتوان ۴۱۴، مال ۷۳، سوننی، کورد، ئاو؛ لە چۆمی (وشکین) و کانیاو، بەرهم؛ دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل؛ کشت و کال، ئازەل داری، زیگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە، ئاش، چای خانە و سندوقی نامەبەر.

۱۴-زەلکە: دئیە که لە دیکوی سهولاوای مەریوان لە ۲۳. ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ۱۵. ک قەلاجی و لە نیوان دیکانی دەرناخی، نۆمار و درگاشیخان دایە، کویستانی و ئارانه، دانیشتوان ۱۷۹، مال ۳۱، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرهم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل؛ کشت و کال، ئازەل داری، زیگا ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۱۵-قەلاجی: دئیە که لە دیکوی سهولاوای مەریوان لە ۲۵. ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و نیوان دیکانی باراماوا، قەلاگا و بندۆل دایە، کویستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۱۸۳۰، مال ۳۵۰، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرهم؛ دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل؛ کشت و کال، ئازەل داری، زیگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە، لوله کەشی ئاو، چای خانە، مەدرسە سەرتایی و ژانومایی، کەلاسی خوێندن فێکردن، تەلەیفون، بەرق، فرۆشگای ھاویاری، بەقالی، قەساوی، دارتاشی، ئاسنگەری، تەعمیرگای ماشین، درومان، ئاشی بەرقی، (قەلا) یانی شویی قایم و مەتەریز، بوخۆپاراستن لە دوژمن و بەرگری لە شەزەف، (جی) یانی شوین، یانی ئەم جینگە شوینیکی قایم و مەحکەمە، ھەروەک قەلاگایش یانی جیی قەلا.

۱۶-قەلاگا: دئیە که لە دیکوی سهولاوای مەریوان لە ۲۷. ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ۲. ک قەلاجی و لە نیوان دیکانی گولانە، قەلاجی، تازاوی تفلای دایە، کویستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۱۳۸۲، مال ۲۲۸، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرهم؛ دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، تری، شوغل؛ کشت و کال، ئازەل داری، زیگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە، چای خانە، بەرق، لوله کەشی.

۱۷-گورگەیی: دئیە که لە دیکوی سهولاوای مەریوان لە ۳۳. ک باشوری خۆرەلاتی مەریوان و ۸. ک قەلاجی و لە نیوان دیکانی ئەحمەواوا، مەلامیرزا و دوورەدایە، کویستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۵۹۲، مال ۱۱۰، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرهم؛ دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل؛ کشت و کال، ئازەل داری، زیگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە،

سندوقی نامە بەر، بەرق، لوله که شی.

۱۸- گولانه: دئیە که له دیکۆی سهولای مەریوان له ۲۵.ک باشوری خۆرهلاتی مەریوان و ۱۲.ک قهلاجی و له نیوان دیکانی: قهلاگا، ههلوژان و قهلاجی دایه، کویستانی و ساردهسیره، دانیشتوان ۲۱۹، مأل ۳۵، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرههه: دهغل، دانهویله، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئازهل داری، زیگا، ماشین زهه، مزگهوت، قوتابخانه.

۱۹- موباره کاوا (سپی دار): دئیە که له دیکۆی سهولای مەریوان و له ۳۴.ک باشوری خۆرهلاتی مەریوان و ۱۳.ک قهلاجی و له نیوان دیکانی: ههزارخانی، تهخان و نهجومه نه دایه، کویستانی و ساردهسیره، دانیشتوان ۱۸۸، مأل ۳۲، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرههه: دهغل، دانهویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازهل داری، زیگا، ماشین زهه، مزگهوت.

۲۰- ههزارخانی: دئیە که له دیکۆی سهولای مەریوان له ۳۶.ک باشوری خۆرهلاتی مەریوان و ۱۵.ک قهلاجی و له نیوان دیکانی: نهجومه نه و سپیدار دایه، کویستانی و ساردهسیره، دانیشتوان ۸۱۰، مأل ۱۴۹، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرههه: دهغل، دانهویله، سپیایی، توتن، گوژ، شوغل، کشت و کال، ئازهل داری، زیگا، ماشین زهه، مزگهوت، قوتابخانه، ئاش، بهرق، لوله کهشی.

۲۱- ههلوژان: دئیە که له دیکۆی سهولای مەریوان له ۲۵.ک باشوری خۆرهلاتی مەریوان و ۱۲.ک قهلاجی و له نیوان دیکانی: ئهلمانه، گولانه و نه نه دایه، کویستانی و ساردهسیره، دانیشتوان ۱۳۳، مأل ۲۲، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بهرههه: دهغل، دانهویله، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئازهل داری، زیگا، ماشین زهه، مزگهوت.

دیکۆی که لاتهرزان بهشی ناوچهی مەریوان

دیکۆی (که لاتهرزان) که له باشوری خۆرهلاتی شاری مەریوان دایه و له ۲۳ دئی پیکهاتوه و ژوبه ره که ی ۵۱۲/۷۵.ک چوار گوشه یه و حه شیمه تی ۱۲۴۴۰ که سه، یانی له هه ر.ک.یکی چوار گوشه دا ۲۴/۳۶ که س نیشته جئی یه، سنوری ئه م دیکۆ به م جۆریه:

۱- له باکوره وه به دیکۆکانی گولچیدهر و کو ماسی

۲- له خوراوا وه به دیکۆکانی سهولایاوا ره زاو

۳- له باشوره وه به دیکۆکانی بیساران و ژاوه روی خۆراوا

۴- له خۆره لاته وه به دیکۆی سارالی بهشی دیوانده ره وه نوساوه

دیی میژویی نیگل که له سەر شه قامی قیره تاوی سنه بۆ سه و لاوا و مەریوان دا هه لکه وتوه،

به ناوهندی ئەم دیکۆ دانراوه، سنوری نیگل به م جوړه یه:

۱- له باکوره وه به دیکانی میانه و دژیله

۲- له باشوره وه به دیی له نگریزه

۳- له خۆراوا وه به دیی بهرکه رو

۴- له خۆره لاته وه به دیکانی (دانیکهش) و (ژه شنهش) وه نوساوه

بهرگ (جهلد) یکی قورثانی پیروژ که به خه تی کوفی زورجوان له زه مانی حه زه تی

(عوسمانی بن عفان) «رضی الله عنه» نوسراوه ته وه، ئاسه واری له قیمة ت نه هاتوی کوردستانه،

که خوشبه ختانه له دیی نیگل بۆ دهس لی دراوی ماوه ته وه، ئەمه بۆ خۆی شاهیدی له سەر ئە وه

ده دا که کوردان، هەر له بهر به یانی ئیسلامه وه به دل و به گیان، له ناخی دل وه ئیمانیا ن هینا وه،

قورثانی پیروژی شیان به بهرنامه ی کار و کرده وه ی باشی خویان دانا وه، زورتری داب و نه ریتی

کورد وه واری، له سه رچا وه ی روشن و دیاری، ده ریای پز له گه وه هری قورثانه وه هه ل

گو یزا وه، له بنا وانی فەر موده ده لژقینه پز له حیکمه ته کانی پیغه مبه ری مه زن وه هه لگی را وه: ئەم

قورثانه بو ته خیر و بیر و بهر هکت و به سه ر خه لکی ئەم دیدا رژا وه، ناوی دیکانی به ریزی

ئه لفو یی به م جوړه یه:

۱- بیه دار: دی یه که له دیکوی که لاتهرزان، بهشی ناوچه ی مەریوان، له ۶۹.ک باشوری

خۆره لاتی مەریوان و ۹.ک نیگل و له نیوان دیکانی دژیله، خانه قای جو جو و زه وه نهج دایه،

کو یستانی و سارده سی ره، دانیشتوان، ۱۹۲، مال، ۲۹، سوننی، کورد، ئاو، له کانیوا، به ره ه م؛

ده غل، دانه ویله، سپیای، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، مزگه وت، قوتا بخانه.

۲- بهرکه رو (به ر قور و) دی یه که له دیکوی که لاتهرزان بهشی ناوچه ی مەریوان له

۶۰.ک باشوری خۆره لاتی مەریوان و ۵.ک نیگل و ۱.ک چۆمی که لاتهرزان و نیوان دیکانی

نیگل مگو شخانی دایه، کو یستانی و سارده سی ره، دانیشتون، ۷۵۰، مال، ۱۵۷، سوننی، کورد، ئاو، له

کانیوا، به ره ه م؛ ده غل، دانه ویله، سپیای، توتن، گو یز، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، زیگا،

ماشین ژه، مزگه وت، قوتا بخانه.

۳- بیه ره: دی یه که له دیکوی که لاتهرزان، بهشی ناوچه ی مەریوان له ۹۰.ک باشوری

خۆره‌لاتی مەریوان و ۳۰ ک نیگل و ۳ ک ئیسفالتی مەریوان سنه وه نیوان دیکانی نزل، گلیه و سورکول دایه، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۱۱۱، مال ۱۷، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، گوێز، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۴- په‌یچون: دئی‌یه‌که له دیکوی که لاتهرزان به‌شی مەریوان، له ۷۲ ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۱۲ ک نیگل و ۵ ک ئیسفالتی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی بنه‌دار، قاسماوا و دادانه‌ی که مانگه‌ردایه، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۳۶۸، مال ۵۹، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۵- تیژ‌تیژ: دئی‌یه‌که له دیکوی که لاتهرزان به‌شی ناوچه‌ی مەریوان، له ۸۶ ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۲۶ ک نیگل و قه‌راخی شه‌قامی ئیسفالتی مەریوان سنه، له زیی گارانه‌وه و ۳ ک ئیسفالت و له نیوان دیکانی شو‌ه‌یشه، گوزه‌رده‌ره و ئه‌لکه‌دایه، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان: ۳۶۷، مال ۵۹، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، مزگه‌وت، قوتابخانه، به‌رق، ئاش، مامانی.

۶- تووداره‌زووته: دئی‌یه‌که له دیکوی که لاتهرزان به‌شی ناوچه‌ی مەریوان، له ۱۰۳ ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۴۳ ک نیگل و ۵ ک شه‌قامی ئیسفالتی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی گه‌نه‌بو، توواری مه‌لا و عه‌لیاوا دایه، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۶۲۹، مال ۱۰۱، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، میوه، چنارستان، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۷- تووداری مه‌لا: دئی‌یه‌که له دیکوی که لاتهرزان به‌شی ناوچه‌ی مەریوان، له ۱۰۲ ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۴۲ ک نیگل و ۳ ک شه‌قامی ئیسفالتی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی تووداره‌زووته و ئارینانی سنه دایه، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۶۴۵، مال ۱۱۶، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، توتن، میوه، چنارستان، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت، ئه‌م دئی تووداری متولیشی بئ ده‌لین.

۸- خانه‌قای حوسه‌ین گاگر: دئی‌یه‌که له دیکوی که لاتهرزان، به‌شی ناوچه‌ی مەریوان، له ۸۱ ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۶ ک ئیسفالتی مەریوان سنه و له نیوان

دیکانی شوه‌یشه و قاسماوا و له ۲۱. ک نیگل دایه، کوستانی و سارده‌سیر و لیزه‌واره، دانیش‌توان: ۱۲۲، مأل ۲۱، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلله، شوغل؛ کشت و کال، ئازهل‌داری، زیگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت.

۹- خوروسه: دئی‌یه که له دیکوی که لاتهرزان به‌شی ناوچه‌ی مەریوان له ۹۰. ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۱. ک باشوری شه‌قامی مەریوان سنه و ۳۰. ک نیگل و له نیوان دیکانی عه‌لیاوا و عیساوا دایه، کوستانی و سارده‌سیر و لیزه‌واره، دانیش‌توان: ۵۱۰، مأل ۸۶، سوننی، کورد، ئاو؛ له چۆمی عه‌لیاوا و کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی، توتن، چنارستان، شوغل، کشت و کال، ئازهل‌داری، زیگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۱۰- دادانه‌ی که مانگەر: دئی‌یه که له دیکوی که لاتهرزان به‌شی ناوچه‌ی مەریوان له ۷۶. ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۱۶. ک نیگل و ۶. ک شه‌قامی ئیسفالتی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی که‌رگینه، زه‌شنه‌ش و په‌یچون دایه، کوستانی و سارده‌سیر، دانیش‌توان: ۴۴۱، مأل ۸۴، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازهل‌داری، زیگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۱۱- دانیکه‌ش: دئی‌یه که له دیکوی که لاتهرزان به‌شی ناوچه‌ی مەریوان له ۶۹. ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۲. ک باشوری چۆمی که لاتهرزان و ۹. ک نیگل و له نیوان دیکانی درّیلله، نیگل و زه‌شنه‌ش دایه، کوستانی و سارده‌سیر، دانیش‌توان: ۵۷۵، مأل: ۱۰۷، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی، توتن، گوێزه‌ شوغل، کشت و کال، زیگا ماشین‌زهو، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۱۲- درّیلله: دئی‌یه که له دیکوی که لاتهرزان به‌شی مەریوان له ۶۷. ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۱۵. ک ئیسفالتی مەریوان سنه و ۷. ک نیگل و له نیوان دیکانی بنه‌دار و دانیکه‌ش دایه، کوستانی و سارده‌سیر، دانیش‌توان: ۱۲۲، مأل ۲۴، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلله، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازهل‌داری، زیگا، ماشین‌زهو، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۱۳- ده‌ره‌وشکه: دئی‌یه که له دیکوی که لاتهرزان به‌شی مەریوان له ۱۲۱. ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۶. ک خۆره‌لاتی شه‌قامی ئیسفالتی مەریوان سنه و ۵۱. ک نیگل و له نیوان دیکانی قه‌لاشیخان و چاویلکانی حاجی دایه، کوستانی و ئارانه، دانیش‌توان: ۴۷۴، مأل ۹۰، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال،

ئاژه‌ل‌داری، ریگا، ماشین‌رهو، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۱۴- ره‌شنه‌ش: دئی‌یه که له دیکوی که لاتهرزان به‌شی مەریوان له ۶۸.ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۸.ک نیگل و ۲.ک باشوری ئیسفالتی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی دانیکه‌ش و دادانه‌ی که مانگەر دایه، کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۲۰۴، مأل ۵۴، سوننی، کورد، ئاو، له چۆم و کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ریگا، ماشین‌رهو، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۱۵- زه‌ونج: دئی‌یه که له دیکوی که لاتهرزان به‌شی مەریوان له ۶۸.ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۸.ک نیگل و له نیوان دیکانی میانه، خانقای جوجو، بنه‌دار، نيزل‌دایه، کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۷۶۵، مأل ۱۱۹، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، توتن، گوێژ، گوێژ، تری، هه‌رمی، توو، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ریگا، ماشین‌رهو، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۱۶- شویشه: دئی‌یه که له دیکوی که لاتهرزان به‌شی مەریوان له ۸۰.ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۳.ک شه‌قامی ئیسفالتی مەریوان سنه و ۲۰.ک نیگل و له نیوان دیکانی تیژتیژ، خانه‌قای حوسه‌ین گاگردایه، کویتانی و سارده‌س ۴یره، دانیشتوان ۸۹۴، مأل ۱۶۷، سوننی، کورد، ئاو، له چۆمی تیژتیژ و کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، میوه، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ریگا، ماشین‌رهو، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۱۷- عه‌لیاوا: دئی‌یه که له دیکوی که لاتهرزان به‌شی مەریوان له ۹۰.ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۳.ک باکوری ئیسفالتی مەریوان سنه و ۳۰.ک نیگل و له نیوان دیکانی گه‌نه‌بو و خوروسه‌ دایه، کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۵۸۴، مأل ۱۶۷، سوننی، کورد، ئاو، له چۆمی عیساوا و کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ده‌سکردي ژنان، گلیم، ریگا، ماشین‌رهو، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۱۸- قاسماوا: دئی‌یه که له دیکوی که لاتهرزان به‌شی مەریوان، له ۸۳.ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۸.ک ئیسفالتی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی خانه‌قای حه‌سه‌ن گاگرو په‌یچون و تاله‌وه‌ران و ۲۲.ک نیگل دایه، کویتانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۵۸۱، مأل ۱۰۴، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، ریگا، ماشین‌رهو، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۱۹- که‌رگینه: دئی‌یه که له دیکوی که لاتهرزان به‌شی مەریوان له ۸۲.ک باشوری

خۆره‌لاتی مەریوان و ۲۲. ک نیگل و ۷. ک باشوری شه‌قامی ئیسفالتی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی دادانه‌ی که مانگەر، بزانی و خانه‌قای حه‌سه‌ن گاه‌گرا‌دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۱۸۰، مال: ۳۳، سوننی، کورد، ئاو: له چۆم و کانیاو، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زیگا، ماشین‌ژه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۲۰- گه‌نه‌بو: دی‌یه‌که له دیکوی که لاتهرزانی به‌شی مەریوان، له ۹۵. ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۳۵. ک نیگل و ۷. ک باکوری ئیسفالتی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی عه‌لیاوا، توداره‌ژوته و قه‌لاشیخان دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۵۲۳، مال: ۷۳، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆمی برودەر، به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زیگا، ماشین‌ژه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۲۲- نیزل: دی‌یه‌که له دیکوی که لاتهرزانی به‌شی مەریوان. له ۷۵. ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۱۵. ک نیگل و ۱۵. ک ئیسفالتی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی میانه، بیده‌ره، گلیه و زه‌وه‌نج دایه. کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان: ۴۴۱، مال: ۷۵، سوننی، کورد. ئاو: له کانیاو. به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، توتن، گوێز، شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زیگا، ماشین‌ژه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه

۲۳- نیگل: گه‌وره‌دی ناوه‌ندی دیکوی که لاتهرزانه. له ۶۰. ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و قه‌راخی چۆمی که لاتهرزانی و له نیوان دیکانی، دانیکه‌ش و به‌رقو‌ودایه. کویستانی و سارده‌سیره. دانیش‌توان: ۲۰۰۰، مال: ۳۳۸، سوننی، کورد. ئاو: له چۆم و کانیاو. به‌ره‌م: ده‌غل، دانه‌ویله، سپیایی، گوێز، تری، توتن. شوغل، کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، مزگه‌وت، قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی و رانوما‌یی، پاسگای ئینترامی، حه‌مام، ده‌رمانگا، بیه‌داشت، دار‌تاشی، نه‌وت فروشی، شیرکه‌تی هاو‌یاری، به‌قالی، قه‌ساوی، چای‌خانه، ناشی‌ناور، ئاسنگه‌ری. ئه‌م دی‌یه‌که له سه‌ر شه‌قامی مەریوان سنه‌دایه. قورئانیکی میژویی و ده‌سنوسی ده‌ورانی یاران - (صحابه) - ی پیغه‌مبه‌ری مه‌زنی (د) تیدا‌یه. له ژوانگای میژوی کوردستانه‌وه زۆر به‌نرخ و سه‌رنج راکیشه. بو‌ئه‌وه ده‌شی که خه‌لکی کورد به‌ ناوی میراتی ئاینی و فه‌ره‌نگی، زیزی لی‌ بگرن، وه‌ک گیان‌یی پارێزن و بی‌که‌نه‌کله‌ سوبحانی و چاوی‌دل و ده‌رونی پی‌ برێژن، له به‌رتیشکی ژوشنی‌زیگای هات و نه‌هاتی داها‌توی خۆیانی پی‌ بدۆزنه‌وه، له چالی بی‌ ده‌سه‌لاتی پی‌ بینه‌وه در وه‌به‌هیزی گیان‌پیده‌ری بکه‌ونه سه‌رلوتکه‌ی شکۆ و سه‌ربه‌ستی هه‌زدوو ژیان. جا ئه‌وکاته‌یه، که دی‌وه‌ زه‌می ژه‌شی‌ژۆژه‌ ژه‌شی، سته‌می و دوو به‌ره‌کی و ده‌س‌کورتی له ناو

کۆمەڵ دەژوێ و دەتاری. ژێز و حورمەت و دەسەلات، خوشی و خوشبەختی و هات، لە لایەن باری یەو و دەباری، جا تۆ خودا ئە ی گەلی بەش خوراوی هەژاری کور دەواری، ورن لە ژێی ژێبازی قورئانی خودا دا یە ک بگرن. تا بە سەر بەرزی بژین و بە دین و شەژە فەو و بمرن.

دیکوی کوماسی بەشی ناوچە ی مەریوان

دیکوی کوماسی کە لە خۆر هەلاتی شاری مەریوان دا هەلکە و توە و لە ۳۲ دی پێکھاتو، ژوبەرە کە ی ۲۲۵/۷۵ ک، چوار گۆشە یە و حەشیمە تی ۸۵۳۵ کەسە، یانی لە هەر (ک). یکی چوار گۆشە دا ۲۵/۴۲ کەس نیشته جێ یە، سنوری ئە م دیکۆ بە م جۆرە یە:

۱- لە با کورە و بە دیکۆ کانی گۆلچیدەر و سەرشیوی مەریوان

۲- لە باشورە و بە دیکۆ کانی زەزاو و کە لاتەرزان

۳- لە خۆر هەلاتە و بە دیکۆ کانی گۆلچیدەر و کە لاتەرزان

۴- لە خۆراوا و بە دیکۆ کانی سەولاو و سەرکە لەو نو ساو

ئە م ناوچە لەوێر خوشە، زەنویرە، لێرەوارە، کوستانە، نەخشای دەستی خوا یە، خالی سەرگۆنای کوردستانە، کەژی بەزرو بە سام و دیمەنە، پز لە خێر و بیڕ و چیمەنە، سەرچاو ی کان و کانیاوان و چۆمە، ئە ی خوینەری نامە، نامە من بو تۆمە، هۆی ئەو کە ئە م بە شە بو بە (کوماسی) ناو دێر کراو، بە ژەحم و بە زە ی خودا نەخشاو، ئە مە یە، راستە نە گە مە یە،

۱- کوماسی، لە دو وشە ی (کۆ) و (ماسی) تێکەلە، وشە ی (کۆ) بە مانای کۆگا، کۆمەل، خەرمان، یە کبون، جە م بون، هاتو، وشە ی (ماسی) فیعلی مازی لە وشە ی (ماسین) بە مانای قەلە و بون و خێر و بەرە کە ت زۆر بون، جا چونکە لە دەورانی پێشودا بیڕ و بژوا و ورە ی خەلکی لە سەر بناغە و جەغزی براهە تی و هەرە وەز و دەسەوام و کاری جەماوەری، دلپاکی و ئیمانی راستە قینە بە خودا و مرو قایە تی دەسوارا، بە دی هیئەری بونە وەر بەر هەمی مەژ و مالیاتیانی چەند بەر ا بەر دە کردو، بە لاو وەیشومە ی لە هەموان دور دەخستو، کۆگای گەنم و جوی کەمی بو دە ماساندن، دوژمنی ئاو و خاکی بو دە تاساندن. ۲- کۆ بە مانای کیو، (ماس) بە مانا (ماست) بێ و (ی) بو نسیبەت بێ، یانی بەر هەمی سپایی ئەو نەندە زۆرە وە کیو هەلدا وە تەو، من بو خۆم لە مەژدار کانی کوستانێ ناوچە ی مەهاباد م بیستو کە زۆر بە ی سال مەژە کانیا ن دوژمنیان دەدی، چون بو خودا بون، خودا کۆگا خێری بە سەردا دەباراندن، بە لاو ویشومە ی بو

دە تارانندن.

۳- کۆ، یانی کۆمەڵ، کۆگا، (ماسی) یانی (ماسی) چۆمان، وا دەر دە کەوی لە دەورانی پیشودا چۆمی پیرخضران ماسی زۆر و کۆ کۆ بویی، بە لām ئیستا بە هۆی گۆزانی ئاو و هەوا، ئەو جوړه نە مابێ، من بۆ خۆم لە بیرمه^(۱)، لە دێی قشلاخی سەرێ لای مەرخوز، رۆژی قوو دا کەوت، کە قاز و قولنگ ئەمشەو ماسی یان لە گۆم بڕیو، کاتی دیمان کۆگا کۆگا، ماسیان لە قەراخ گۆمی بەر ناو دێ هەلداوێ تەو، کە بیجگە لە ناو دێی قشلاخ چەند دێی تریان دەنگ کرد تا ئەو ماسیانە یان هەلگر تەو، بە لām ئیستا نە چۆمی قشلاخ بەو جوړه ماو، نە ماسی کۆکۆ قۆلاخی داو.

۴- کۆ یانی: (کەو) و (ماسی) دە کرێ ماسی لە شکلی کەو، یا کەو لە شکلی ماسی، لەم ناوچەدا بوییت (خوا زانا تره) بە دەلیلی ئەو کە چۆمی پیرخضران بە (چەمی) ماسیان بە ناوبانگە، وا دەر دە کەوێ کە زەمانێ ئەم چۆمە چەند جوړه ماسی تێدا بویی. دێی (پیرخضران) بە ناوێندی ئەم دیکۆ دانراو.

هۆی ئەو کە ئەم دێی بە (پیرخضران)^(۲) ناو دێر کراو، ئەمە یە، جا ژاستە یا گەمە یە، کە مەلا ابوبکری مصنف، لە پەژاوی (سراج الطريق) دا ئاوا دەنوسی: سید محمد ظهیر الدین، لە نەو هی ئیمام علی الرضا کۆری ئیمام موسایە، کە ئەم زەمانە ناوبانگی بە (پیرخضری شاھۆ) دەر چو، لەو زەمانەدا (نزیکی سالی ۶۶۷.ک) لە مە ککەو کۆچی کردو و هاتو تە (گەنجە و ییە) کە ئیستا پێی دە لێن (شاھۆ) چەند رۆژان لە دێی (قوتلو ئاوا) کە ئیستا پێی دە لێن (پیرخضران) دە مینیتەو، ئاسەوار و نیشانی پیاو چاک و کەژامەتی لێ دەر دە کەوێ، هەوا ل بە ئەمیر (مقرب الدین) میری ناوچە (گەنجە و ییە) کە ئەوکاتە لە (پاوه) پایگە لان دە بێ دەر دێ، ئەمیر (مقرب الدین)^(۳) دە ستور دەدا و (سەید محمد) حازر دە کرێ، بە حوزوری (قاضی نجیب) و کۆمەلێ لە زانایان پرسیاری عیلمی لێ دە کرێ (سید محمد) بە جوانی وە لām دە دا تەو، گۆی

۱- ئەم روداو لە سالە کانی ۱۳۱۹ و ۱۳۲۰ هەتاوی رۆی داو.

۲- هەر لە وێژەدا کە سەید محمدی (پیرخضر) کۆچی دوایی دە کا، خودا کۆریکی پێ دە دا کە بە ناوی باوکیەو بە سەید محمد (پیرخضری دوو هەم) ناو دێر دە کرێ بەم هۆیەو ناوی ئەم دی بە (پیرخضران) یانی شوبنی دو پیاو باشی خودا بە ناوی پیرخضر مەشهور دە بێ، یانی ئەلف و نونی دوایی ووشە (خضر) بو (تشیە) یە، پاشان سەید محمد پیرخضری دوو هەم دە چیتە دێی (صفاخانە) و هەر لە وێ کۆچی دوایی دە کا، سەید وێڵە کۆری ئەم سەید محمد (پیرخضری) دوو مە یە

۳- ئاباقخان کۆری هەلا کۆخانی مەغول مەشهور بە (انکیانو) لە سالی (۶۶۷) ی کۆچی دە بێ بە حاکمی ولاتی فارس و چوار سالان لە سەر تەختی فەرمانرەوایی ماو تەو و شیخی سەعدی لە چەند قەسیدەدا تازیانی لەم میرە کردو، ئەمیر مقرب الدین لە لایەن ئاباقخانەو دە کرێ بە فەرمانرەوای ناوچە (گەنجە و ییە) کوردستان کە ئیستا بە شاھۆ ناو دە بێ

سەر بەرزى له گۆره پانی ئازمون دەباتەو، پاشان بە فەرمانی (قاضی نجیب) دوسەد خەروار دار. له شویئی به ناوی (تل عرض) له لیژنه دەدری، (سید محمد و سێ مریدی) تی ده خری، پاش سێ روژان ئاوری ئەو شوینه، دەبی به تیشکی روی ئاوینه، له بەر ئەو، خەلکی (تل عرض) ناو دەنێن به (تل نور) یانی تەپۆلکەى نور، کاتی خەلکی له (سید محمد) نزیک دەبنەو، دەبین (سید محمد) نوێژ دەخوینی، دەلێن (شاهو) شا ئەو، بەم جوړه گەنجویه یان ناو نا، شاهو، کاتی نزیکتر کەوتنەو، دیان بەردە میان چاوه کانی و ئاو و سەوزە لانی، وتیان (سبحان الله) ئەمە ئاسەواری (خضره) له تو دەرکەوتو، بەم جوړه (سید محمد) به (پیر خضر) ناوبانگی دەرچو، کاتی ئەم هەواله به ئەمیر (مقرب الدین) دەدری به خوێ و سوپاکە یەو، دەچیتە خزمەتی (سید محمد) و دینی قوتلو ئاواى پێ دەبەخشى و وه قفى خوێ و منداله کانی دهکا.^(۱)

دیکوی کوماسی بەشی ناوچهی مەریوان، ناوی دیکانی به ریزی ئەلفو بی بەم جوړه یە.

۱- بابا: دئیە که له دیکوی کوماسی بەشی ناوچهی مەریوان. له ۵۰ ک خۆره لاتى مەریوان و ۱۸ ک پیرخزان و له نیوان دیکانی، سیوهر و بلیاندهر و ۳ ک ئیسفالتی مەریوان سنه دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۹۵، مأل ۱۷، سوننی، کورد، ئاو، له کانیوا، بەرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، مزگەوت.

۲- باقلاوا: دئیە که له دیکوی کوماسی بەشی ناوچهی مەریوان، له ۷۵ ک خۆره لاتى مەریوان و ۱۵ ک پیرخزان و ۱۴ ک شه قامی مەریوان سنه دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۲۳۷، مأل ۴۱، سوننی، کورد، ئاو، له کانیوا، بەرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، مزگەوت.

۳- بایندەرە: دئیە که له دیکوی کوماسی بەشی ناوچهی مەریوان، له ۴۷ ک خۆره لاتى مەریوان و ۱۲ ک پیرخزان و له نیوان دیکانی خانە قای جوجو، په یچون و زه وهنج دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۸۷، مأل ۱۳، سوننی، کورد، ئاو، له کانیوا، بەرهم، دهغل، دانه ویله، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، مزگەوت.

۴- بەردە سپی: دئیە که له دیکوی کوماسی، بەشی مەریوان. له ۳۲ ک خۆره لاتى مەریوان و ۱۸ ک پیرخزان و له نیوان دیکانی وهنینهی خوارو سەر و شیخ عەتار و له ۱ ک باشوری شه قامی ئیسفالتی مەریوان سنه دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۵۳۰، مأل ۱۰۴، سوننی، کورد، ئاو، له کانیوا، بەرهم، دهغل، دانه ویله، توتن، شوغل، کشت و کال،

ئاژەڵ داری، ژیگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۵- **بلیچە سور:** دئیە کە لە دیکۆی کوماسی بەشی ناوچەی مەریوان، لە ۵۵.ک خۆرەڵاتی مەریوان و ۱۸.ک پیرخزان و ۱۳.ک شەقامی مەریوان سنە و لە نیوان دیکانی مامۆڵە و گولان دایە، کوستانی و ساردەسیرە، دانیشتون: ۳۱۴، مآل ۵۸، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ داری، ژیگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۶- **بیەدەرە:** دئیە کە لە دیکۆی کوماسی، بەشی ناوچەی مەریوان، لە ۶۰.ک خۆرەڵاتی مەریوان و ۹.ک پیرخزان و لە نیوان دیکانی سورکۆل و گلیە و نیژل دایە، کوستانی و ساردەسیرە، دانیشتون: ۲۸۲، مآل ۴۵، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ داری، ژیگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۷- **پیرخضران (خزران):** دئی ناوەندی دیکۆی کوماسی بەشی ناوچەی مەریوان، لە ۵۱.ک خۆرەڵاتی مەریوان و لە نیوان دیکانی هەلیزاوا و چوین دایە، کوستانی و ساردەسیرە، دانیشتون: ۳۰۵، مآل ۵۴، سوننی، کورد، ئاو، لە چۆم و کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، میو، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ داری، باخدار، ژیگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۸- **تالە وەرەن:** دئیە کە لە دیکۆی کوماسی بەشی ناوچەی مەریوان، لە ۸۰.ک خۆرەڵاتی مەریوان و ۲۰.ک پیرخزان و ۹.ک باشوری خوراوی شەقامی مەریوان سنە و لە نیوان دیکانی زنوزی، وشکین و قاسماوا دایە، کوستانی و ساردەسیر و لێزەوارە، دانیشتون: ۲۹۷، مآل ۵۵، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەڵ داری، ژیگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۹- **تازاواي قەلاچوخە:** دئیە کە لە دیکۆی کوماسی بەشی مەریوان، لە ۸۵.ک خۆرەڵاتی مەریوان و ۳۴.ک پیرخزان و ۳.ک خوراوی شەقامی مەریوان سنە و لە نیوان دیکانی گوزەردەرە و سورەبان دایە، کوستانی و ساردەسیرە، دانیشتون: ۱۷۳، مآل ۲۸، سوننی، کورد، ئاو، لە چۆمی قەلاچوخە و کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال و ئاژەڵ داری، ژیگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۱۰- **چوین:** دئیە کە لە دیکۆی کوماسی بەشی ناوچەی مەریوان، لە ۵۷.ک خۆرەڵاتی مەریوان و ۶.ک پیرخزان و ۱۵.ک باشوری شەقامی مەریوان سنە و لە نیوان

دیکانی پیرخزان و زنوزی دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۳۵۷، مأل ۴۵، سوننی، کورد، ئاوه له کانیاو و چۆم، بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه له داری، ژینگا، ماشین زهه، مزگهوت، قوتابخانه.

۱۱- **خانه قای جوجو:** دئییه که له دیکوی کوماسی بهشی ناوچهی مەریوان، له ۸۰ ک خۆره لاتی مەریوان و ۲۱ ک پیرخزان و ۱۵ ک باشوری خۆراوای شه قامی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی زهه ونج، باینده ره و باقلا وادایه، دانیشتوان ۸۵، مأل ۱۴، سوننی، کورد، ئاوه له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه له داری، ژینگا، ماشین زهه، مزگهوت، قوتابخانه.

۱۲- **زه نوزی:** دئییه که له دیکوی کوماسی بهشی ناوچهی مەریوان، له ۶۸ ک خۆره لاتی مەریوان و ۱۷ ک پیرخزان و ۸ ک باشوری خۆراوای ئیسفالتی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی وشکین، شاهین و تاله وهران دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۲۷۲، مأل ۴۸، سوننی، کورد، ئاوه له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه له داری، ژینگا، ماشین زهه، مزگهوت، قوتابخانه هیه.

۱۳- **سیوه ر:** دئییه که له دیکوی کوماسی بهشی ناوچهی مەریوان، له ۵۵ ک خۆره لاتی مەریوان و ۱۸ ک پیرخزان و ۲ ک شه قامی مەریوان سنه دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان ۱۹۵، مأل ۳۱، سوننی، کورد، ئاوه له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه له داری، ژینگا، ماشین زهه، مزگهوت، قوتابخانه.

۱۴- **سوره بان:** دئییه که له دیکوی کوماسی بهشی ناوچهی مەریوان، له ۹۱ ک خۆره لاتی مەریوان و ۴۰ ک پیرخزان و ۳ ک خۆراوای شه قامی مەریوان سنه دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۱۷۲، مأل ۳۴، سوننی، کورد، ئاوه له کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه له داری، ژینگا، ماشین زهه، مزگهوت، قوتابخانه.

۱۵- **سورکول:** دئییه که له دیکوی کوماسی بهشی ناوچهی مەریوان، له ۶۵ ک خۆره لاتی مەریوان و ۱۵ ک پیرخزان و له نیوان دیکانی شاهین، نیزل و بیده ره و ۱۲ ک شه قامی مەریوان سنه دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۴۰۱، مأل ۶۰، سوننی، کورد، ئاوه له چۆم و کانیاو، بهرهم: دهغل، دانه ویله، سپیایی، گويز، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژه له داری، ژینگا، ماشین زهه، له م دیدانه خوشی گولی بیندراوه.

۱۶- شاهیدەر: دئیە که له دیکۆی کۆماسی بەشی ناوچەیی مەریوان، له ۵۱.ک خۆرهلەلاتی مەریوان و ۵.ک پیرخزان و ۷.ک شەقامی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی مولینان، وەرۆ و هەلیزوادایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان، ۵۵۶، مأل ۸۳، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بەرهم: دەغل، دانەویڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، زینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۱۷- شایەن: دئی کون بوو بەلام ئیستا که چۆلە و له لاوه دەکیلداری.

۱۸- قەلاچوخ: دئیە که له دیکۆی کۆماسی بەشی ناوچەیی مەریوان، له ۹۰.ک خۆرهلەلاتی مەریوان و ۳۹.ک پیرخزان و له قەراخ شەقامی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی قەلاشیخان، تازاوا و سورەبان دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۲۲۹، مأل ۳۷، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆمی قەلاشیخان، بەرهم: دەغل، دانەویڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، مزگەوت، زینگا، ماشین زەو، قوتابخانە.

۱۹- قەلاشیخان: دئیە که له دیکۆی کۆماسی بەشی ناوچەیی مەریوان له ۹۶.ک خۆرهلەلاتی مەریوان و ۴۵.ک پیرخزان و له قەراخ شەقامی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی قەلاچوخ و دەرەوشکە دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۲۰۷، مأل ۳۷، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو و چۆمی خوی، بەرهم: دەغل، دانەویڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، زینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۲۰- کوزەدەرە: دئیە که له دیکۆی کۆماسی بەشی ناوچەیی مەریوان، له ۳۸.ک خۆرهلەلاتی مەریوان و ۱۳.ک پیرخزان و ۶.ک باشوری شەقامی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی وەنینهی خوار و هەنگەژال دایە، دانیشتوان ۳۳۳، مأل ۵۸، سوننی، کورد، ئاو: له کانیاو، بەرهم: دەغل، دانەویڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، زینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۲۱- گولان: دئیە که له دیکۆی کۆماسی بەشی ناوچەیی مەریوان، له ۴۶.ک خۆرهلەلاتی مەریوان و ۱۲.ک پیرخزان و ۹.ک باشوری شەقامی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی لاویسان، هەنگەژال و هەلیزوا دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۱۷۳، مأل ۳۷، سوننی، کورد، ئاو: له چۆم و کانیاو، بەرهم: دەغل، دانەویڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، زینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۲۲- گوزەدەرە: دئیە که له دیکۆی کۆماسی بەشی ناوچەیی مەریوان له ۸۰.ک

خۆره‌لاتی مەریوان و ۲۹. ک پیرخزان و ۲۱. ک باکوری خۆره‌لاتی سنه و له نیوان دیکانی تازاواي قه‌لاچوخ، وشکین و تاله‌وه‌ران دایه، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۴۹۹، مأل ۸۱، سوننی، کورد، ئاو؛ له چۆم و کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی و توتن، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زیگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۲۳- گلیه: دئی‌یه‌که له دیکوی کوماسی به‌شی ناوچه‌ی مەریوان، له ۷۵. ک خۆره‌لاتی مەریوان و ۲۰. ک پیرخزان و له نیوان دیکانی نيزل، بیه‌ده‌ره و سورکول دایه، دانیشتوان ۹۶۵، مأل ۱۳۲، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، توتن، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زیگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۲۴- لایسان: دئی‌یه‌که له دیکوی کوماسی به‌شی ناوچه‌ی مەریوان، له ۴۷. ک خۆره‌لاتی مەریوان و ۷. ک پیرخزان و ۱۲. ک باشوری شه‌قامی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی گولان، پیرخزان و هه‌لیزاوا دایه، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۲۱۹، مأل ۳۶، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، توتن، گويز، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زیگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۲۵- مولینان: دئی‌یه‌که له دیکوی کوماسی به‌شی ناوچه‌ی مەریوان، له ۵۰. ک خۆره‌لاتی مەریوان و ۷. ک پیرخزان و ۶. ک باشوری شه‌قامی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی شاهیده‌ر، وه‌رۆ و هه‌لیزاوا دایه، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۱۸۴، مأل ۳۴، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، توتن، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زیگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۲۶- ماموله: دئی‌یه‌که له دیکوی کوماسی به‌شی ناوچه‌ی مەریوان، له ۴۱. ک خۆره‌لاتی مەریوان و ۱۵. ک پیرخزان و له نیوان دیکانی بلچه‌سور و داوینی کیوی ۲۵۵۳ گه‌زی (بیازه‌) دایه، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۸۹، مأل ۱۴، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، توتن، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زیگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، قوتابخانه.

۲۷- وه‌رۆ: دئی‌یه‌که له دیکوی کوماسی به‌شی ناوچه‌ی مەریوان، له ۴۱. ک خۆره‌لاتی مەریوان و ۱۰. ک پیرخزان و ۵. ک باشوری شه‌قامی مەریوان سنه و له نیوان دیکانی مولینان و شاهیده‌ر دایه، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۹۶، مأل ۱۸، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، توتن، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زیگا، ماشین‌زه‌و،

مزگەوت، قوتابخانە.

۲۸- وشکین: دێیە کە لە دیکۆی کۆماسی ناوچەی مەریوان. لە ۶۹. ک خۆرھەلاتی مەریوان و ۱۸. ک پیرخزان و ۷. ک شەقامی مەریوان سنە و لە نیوان دیکانی گوزەردەرە و تالەوەرانی دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۳۱۹، مأل ۵۳، سوننی، کورد، ئاو: لە کانیاو و چۆم، بەرھەم: دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، زینگە، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۲۹- وەنینهی سەرتی: دێیە کە لە دیکۆی کۆماسی بەشی ناوچەی مەریوان. لە ۳۸. ک خۆرھەلاتی مەریوان و ۱۳. ک پیرخزان و ۴. ک باشوری شەقامی مەریوان سنە و لە نیوان دیکانی شیخ عەتار و بەردەسپی دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۲۱۰، مأل ۴۱، سوننی، کورد، ئاو: لە کانیاو، بەرھەم: دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، مزگەوت، قوتابخانە.

۳۰- وەنینهی خوارتی: دێیە کە لە دیکۆی کۆماسی بەشی ناوچەی مەریوان. لە ۳۶. ک خۆرھەلاتی مەریوان و ۱۲. ک پیرخزان و ۴. ک شەقامی مەریوان سنە و لە نیوان دیکانی بەردەسپی و کوزەدەرە دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۱۸۰، مأل ۳۰، سوننی، کورد، ئاو: لە کانیاو، بەرھەم: دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، زینگە، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۳۱- ھەلیزاوا: دێیە کە لە دیکۆی کۆماسی بەشی ناوچەی مەریوان. لە ۴۶. ک خۆرھەلاتی مەریوان و ۵. ک پیرخزان و ۹. ک شەقامی مەریوان سنە و لە نیوان دیکانی لاویسان و پیرخزان دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۳۵۵، مأل ۶۶، سوننی، کورد، ئاو: لە چۆمی کۆماسی و کانیاو، بەرھەم: دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، زینگە، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۳۲- ھەنگەژال: دێیە کە لە دیکۆی کۆماسی بەشی ناوچەی مەریوان. لە ۴۰. ک خۆرھەلاتی مەریوان و ۱۲. ک پیرخزان و ۸. ک باشوری شەقامی مەریوان سنە و لە نیوان دیکانی کوزەدەرە، گولان و لاویسان دایە، کوستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۱۱۹، مأل ۲۵، سوننی، کورد، ئاو: لە کانیاو و چۆمی بەردەسپی و کوزەدار، بەرھەم: دەغل، دانەوێڵە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەل داری، زینگە، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

دیکوی گولچیده ری به شی سەرشیوی مەریوان

دیکوی گولچیده ری له ۲۹ دئی پیکهاتوه و له خۆره لاتی شاری مەریوان دا هه لکه وتوه، ژوبه ره که ی (۴۸۱ ک) ی چوارگوشه یه و ۵۵۴۸ کهس حه شیمه تی هه یه، یانی له هه ر. ک. یکی چوارگوشه دا ۱۱/۵۳ کهس نیشته جئیه، سنوری ئەم دیکۆیه بهم جوړه یه:

۱- له خۆره لاته وه به دیکوی سارالی دیوانده ره

۲- له باکوره وه به دیکوی سارال

۳- له خوراوا وه به دیکوی سەرشیوی مەریوان

۴- له باشوره وه به دیکۆکانی کۆماسی و که لاتهرزانه وه نوساوه

پاش ئەوه له (۳۱) ی خەرمانانی سالی (۱۳۵۹) هه تاوی هیژی هه وایی عیراق به فەرمانی صدام حسینی خوین مژ. زۆرتری شاره سنوریه کانی ئیرانی خۆشه ویست به تایبەت کوردستانی بومباران کرد. زۆرتری خه لکی هه ژاری کوردی مەریوان ئاواره بون و له په نای دئی جانده وه ره دا، دئی به کی تازه یان هه ر به ناوی جانده وه ره پیک هیئا، ئەم دئی چون له قه راخی شه قامی مەریوان بۆ سنه، لقی گازان دایه، به ناوه ندی ئەم دیکۆ دانراوه و سنوری بهم جوړه یه:

۱- له باکوره وه به دئی قه ته وه ند و جانده وه ری کۆن.

۲- له باشوره وه به دئی سیۆهر.

۳- له خۆره لاته وه به دئی کاکوزه کریا، قادراوا و ده ره ویان.

۴- له خوراوا وه به دئی شیخ شه ربه تی و جه ليله وه نوساوه.

ناوی دیکانی به ریزی ئەلقوی بهم جوړه یه:

۱- ئالی هه مه دان (علی همدان): دئی به که له دیکوی گولچیده ری له ۶۳ ک

خۆره لاتی مەریوان و ۲۵ ک جانده وه ره و له نیوان دیکانی ته ینال و گولچیده ری دایه، کویستانی و سارده سیۆه، دانیشتوان، ۱۲۰، مأل ۲۰، سوننی، کورد، ئاو، له کانیوا، به ره م: ده غل، دانه ویله، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، مزگه وت، زیگا، ماشین ره و.

۲- بیلد ره شان: دئی به که له دیکوی گولچیده ری مەریوان له ۴۱ ک خۆره لاتی

مەریوان و ۲۰ ک جانده وه ره و له نیوان دیکانی شیخ عه تار، حه سه ن قره و جه ليله دایه، دانیشتوان، ۱۳۴، مأل ۲۷، سوننی، کورد، ئاو، له کانیوا و چۆم، به ره م ده غل، دانه ویله، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، مزگه وت، قوتابخانه.

۳- پلورە: دئیە کە لە دیکۆی گولچیدەر بەشی ناوچەیی مەریوان لە ۵۳ ک خۆرەلاتی مەریوان و ۸ ک جانەوەرە و ۶ ک خۆراوای شەقامی مەریوان سنە و لە نیوان دیکانی سورەبان، وشکین و سیوەر دایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۲۹۹، مأل ۵۳، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێلە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، ژینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۴- تەنگ باغ: دئی کونە ۷ ئیستاکە لە دئی شانیشینەو دە کێلدری.

۵- تازاوای سوفی بلە: دئیە کە لە دیکۆی گولچیدەری مەریوان، لە ۶۳ ک خۆرەلاتی مەریوان و ۸ ک جانەوەرە و لە نیوان دیکانی سوفی بلە و دئی بونیاد دایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۱۱۹، مأل ۲۲، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێلە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، مزگەوت.

۶- تەینال: دئیە کە لە دیکۆی گولچیدەر بەشی ناوچەیی مەریوان لە ۵۷ ک خۆرەلاتی مەریوان و ۱۲ ک جانەوەرە و لە نیوان دیکانی ئالی هەمەدان و میدول دایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۱۷۱، مأل ۳۴، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێلە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، ژینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۷- جانەوەرە: دئی ناوندی دیکۆی گولچیدەرە لە ۴۵ ک خۆرەلاتی مەریوان و قەراخی شەقامی کۆنی مەریوان سنە و لە نیوان دیکانی قەتەوێند، سیوەر، کاکوزە کەریا و دەرەویان و شیخ شەریەتی و جەلیلە دایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۸۱، مأل ۱۵، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو و چۆم، بەرھەم، دەغل، دانەوێلە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، مزگەوت، قوتابخانە، پاسگا، لولە کەشی.

۸- جەلیلە: دئیە کە لە دیکۆی گولچیدەر بەشی ناوچەیی مەریوان لە ۴۱ ک خۆرەلاتی مەریوان و ۵ ک جانەوەرە و ۲ ک باشوری شەقامی مەریوان سنە و لە نیوان دیکانی سیوەر، بیدرەشان و شیخ عەتار دایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۱۹۶، مأل ۳۲، سوننی، کورد، ئاو، لە کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێلە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژەل داری، مزگەوت.

۹- چاوالکانی حاجی: دئیە کە لە دیکۆی گولچیدەر بەشی ناوچەیی مەریوان لە ۶۰ ک خۆرەلاتی مەریوان و ۱۵ ک جانەوەرە و ۶ ک شەقامی مەریوان سنە و لە نیوان دیکانی کاکوزە کەریا و دەرەوێکی دایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۴۰۰، مأل ۶۸، سوننی، کورد، ئاو، لە چۆمی و کانیاو، بەرھەم، دەغل، دانەوێلە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال،

ناژەڵ‌داری، رینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۱۰- چاویلکانی وه‌زیر: دئی‌یه‌که له دیکۆی گولچیده‌ر به‌شی ناوچه‌ی مەریوان‌له ۶۳.ك خۆره‌لاتی مەریوان و ۱۸.ك جانه‌وه‌ره و ۷.ك باکوری شه‌قامی مەریوان سنه‌ وه‌ نیوان دیکانی؛ کاکوزه‌کەریا، ول و دەرەه‌ه‌ردایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان ۲۱۲، مأل ۳۷ سوننی، کورد، ئاو؛ له‌کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی، توتن، گوێز، شوغل؛ کشت و کال، ئاژەڵ‌داری، رینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۱۱- حەسەن‌قرە: دئی‌یه‌که له دیکۆی گولچیده‌ر به‌شی ناوچه‌ی مەریوان‌له ۶۱.ك خۆره‌لاتی مەریوان و ۱۶.ك جانه‌وه‌ره و ۲.ك شه‌قامی مەریوان سنه‌ و له‌ نیوان دیکانی شیخ‌عتار و بێ‌زەشان‌دایه، ئاو؛ له‌کانیاو، کویستانی و سارده‌سیره، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی، توتن، شوغل؛ کشت و کال، ئاژەڵ‌داری، رینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۱۲- دەرەه‌ه‌رد: دئی‌یه‌که له دیکۆی گولچیده‌ر به‌شی ناوچه‌ی مەریوان‌له ۵۸.ك خۆره‌لاتی مەریوان و ۱۳.ك جانه‌وه‌ره و له‌ نیوان دیکانی چاویلکانی وه‌زیردایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان ۱۱۵، مأل ۱۶، سوننی، کورد، ئاو؛ له‌کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی، توتن، شوغل؛ کشت و کال، ئاژەڵ‌داری، رینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۱۳- دەرەه‌ه‌زان: دئی‌کۆن بووه‌ئێستا چۆله‌ و له‌ نزیک‌ی ناوگولاندایه‌ و ده‌کیلدری.

۱۴- دئی‌بونیا: دئی‌یه‌که له دیکۆی گولچیده‌ر به‌شی ناوچه‌ی مەریوان، له ۵۱.ك خۆره‌لاتی مەریوان و ۶.ك جانه‌وه‌ره‌دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان ۲۱۶، مأل ۳۶، سوننی، کورد، ئاو؛ له‌کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی، توتن، شوغل؛ کشت و کال، ئاژەڵ‌داری، رینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۱۵- سوفی‌بله: دئی‌یه‌که له دیکۆی گولچیده‌ر به‌شی مەریوان‌له ۶۵.ك باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۲۰.ك جانه‌وه‌ره و له‌ نیوان دیکانی شانشین، تازاوا و ئالی‌هم‌مه‌دان‌دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان ۱۸۴، مأل ۳۶، سوننی، کورد، ئاو؛ له‌کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلە، سپیایی، شوغل؛ کشت و کال، ئاژەڵ‌داری، رینگا، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۱۶- شانشین: دئی‌یه‌که له دیکۆی گولچیده‌ر به‌شی ناوچه‌ی مەریوان‌له ۶۸.ك خۆره‌لاتی مەریوان و ۲۳.ك جانه‌وه‌ره و له‌ نیوان دیکانی سوفی‌بله‌ و عبدا‌لصمد‌دایه، کویستانی و سارده‌سیره، دانیش‌توان ۱۲۸، مأل ۲۳، سوننی، کورد، ئاو؛ له‌کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل،

دانه ویلە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئازەڵ داری، زینگا، ماشین زەو، مزگەوت.

۱۷- شیخ عەتار: دئیە کە لە دیکوی گولچیدەر بەشی ناوچەیی مەریوان، لە ۳۱. ک خۆرەلاتی مەریوان و ۱۰. ک جانەوهره و لە قەراخ شەقامی مەریوان سنە دایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان ۳۳۰، مأل ۵۶، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرھەم؛ دەغل، دانه ویلە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەڵ داری، مزگەوت، قوتابخانە، تلەیفون، لولە کەشی.

۱۸- شیخ شەربەتی: دئیە کە لە دیکوی گولچیدەر بەشی ناوچەیی مەریوان، لە ۵۱. ک خۆرەلاتی مەریوان و ۶. ک جانەوهره و ۳. ک شەقامی مەریوان سنە ولە نیوان دیکانی قەتەوهند و جەلیلە دایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان: ۲۸۴، مأل ۴۵، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرھەم؛ دەغل، دانه ویلە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەڵ داری، زینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۱۹- عەبدوسسەمەد: دئی کونە و لە چاویلکانی حاجی یەوہ نزیکە و دە کیلدری.

۲۰- قادر اوای دەرەویان: دئیە کە لە دیکوی گولچیدەر بەشی ناوچەیی مەریوان، لە ۵۳. ک خۆرەلاتی مەریوان و ۸. ک جانەوهره و لە نیوان دیکانی؛ پلورە و سورەبان و قەلاشیخان دایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان: ۱۵۶، مأل ۲۳، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرھەم؛ دەغل، دانه ویلە، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئازەڵ داری، زینگا، ماشین زەو، مزگەوت.

۲۱- قەتەوهند: دئیە کە لە دیکوی گولچیدەر بەشی ناوچەیی مەریوان، لە ۵۰. ک خۆرەلاتی مەریوان و ۵. ک جانەوهره و ۵. ک باکوری شەقامی مەریوان سنە ولە نیوان دیکانی تەینال و شیخ شەربەتی دایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان: ۸۴، مأل ۱۵، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرھەم؛ دەغل، دانه ویلە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەڵ داری، زینگا، ماشین زەو، پاسگای ژاندارمەری بە ناوی پاسگای قەتەوهند لە قەراخ شەقامی مەریوان سنە دایە، مزگەوت، قوتابخانە.

۲۲- کاکۆزە کەریا: دئیە کە لە دیکوی گولچیدەر بەشی ناوچەیی مەریوان، لە ۵۵. ک خۆرەلاتی مەریوان و ۱۰. ک جانەوهره و ۳. ک شەقامی مەریوان سنە ولە نیوان دیکانی چاویلکانی وەزیر و جانەوهره دایە، کوێستانی و ساردەسێرە، دانیشتوان: ۳۳۳، مأل ۵۴، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرھەم؛ دەغل، دانه ویلە، سپیایی، توتن، شوغل، کشت و کال، ئازەڵ داری، زینگا، ماشین زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۲۳- گولچیدەر: دئیە کە لە دیکوی گولچیدەری مەریوان کە ناوی ئەم دیکۆ لە ناوی

نەم دئی گیراوه تەو، لە نیوان دیکانی ئالی هەمەدان و کانی تەمرخان دایە، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتون، ۲۹۲، مأل ۴۵، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرهم؛ دەغل، دانه‌ویلە، سپیایی، توتن، شوغل؛ کشت و کال، ئازەل داری، زینگ، سەخت و ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانە، دئی گولچیده‌ری سەرتی چۆلە.

۲۴- گۆرچیچە: دئی یە کە لە دیکوی گولچیده‌ر بەشی ناوچە‌ی مەریوان، لە ۶۳. ک خۆرەلاتی مەریوان و ۱۸. ک جانەوهره و لە نیوان دیکانی دەرەهەرد و تازاوا‌ی قازی عدلی دایە، کوستانی و سارده‌سیره، ئاو؛ لە کانیاو، بەرهم؛ دەغل، دانه‌ویلە، سپیایی، شوغل؛ کشت و کال، ئازەل داری، زینگ، ماشین‌زەو، مزگەوت.

۲۵- میدۆل: دئی یە کە لە دیکوی گولچیده‌ر بەشی ناوچە‌ی مەریوان، لە ۵۴. ک خۆرەلاتی مەریوان ۹. ک جانەوهره و لە نیوان دیکانی تەینال و قەتەوهند دایە، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتون، ۱۰۷، مأل ۲۳، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرهم؛ دەغل و دانه‌ویلە، سپیایی، شوغل؛ کشت و کال، ئازەل داری، زینگ، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۲۶- ناوگولان: دئی کونیک بوو کە ئیستا چۆلە و لە نیوان دیکانی دەرەوهران و زەویران و ۶۰. ک مەریوان دایە.

۲۷- نەوبەهار: دئی یە کە لە دیکوی گولچیده‌ر بەشی ناوچە‌ی مەریوان، لە ۴۰. ک خۆرەلاتی مەریوان و ۵. ک جانەوهره و لە نیوان دیکانی جانەوهره و قەتەوهند دایە، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتون، ۱۲۸، مأل ۲۱۷، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرهم؛ دەغل، دانه‌ویلە، سپیایی، شوغل؛ کشت و کال، ئازەل داری، زینگ، ماشین‌زەو، مزگەوت، قوتابخانە.

۲۸- ول: دئی یە کە لە دیکوی گولچیده‌ر بەشی ناوچە‌ی مەریوان، لە ۶۷. ک خۆرەلاتی مەریوان و ۲۲. ک جانەوهره و لە باکوری خۆرەلاتی شەقامی مەریوان سنە و لە نیوان دیکانی چاویلکانی وەزیر و خەنجەری سەرتی دایە، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتون، ۸۸، مأل ۱۷، سوننی، کورد، ئاو؛ لە کانیاو، بەرهم؛ دەغل، دانه‌ویلە، سپیایی، شوغل؛ کشت و کال، ئازەل داری، مزگەوت، قوتابخانە.

۲۹- هەواره‌گەرمە: دئی یە کە لە دیکوی گولچیده‌ر بەشی ناوچە‌ی مەریوان، لە ۷۵. ک خۆرەلاتی مەریوان و ۳۰. ک جانەوهره و لە نیوان دیکانی گولچیده‌ر و (عبدالصمد) دایە، کوستانی و سارده‌سیره، بەلام ئیستا کە چۆلە و لە داوینی کوستانی هەزارمیرگە دایە.

ته نیا ز یگائی که دیکانی هه و زمانی تهخت به شاری مریوان و ناوندکه یه وه په یوه ند
دهدا، ز یگایه کی خیز ز یوه که له شاری مریوانه وه ده گانه دینی که ماله، له یوه به دیکانی،
نویهن و عباس اوادا ده ورو له هئی نلوه مریوانه، پلوی هم دیکویه له نیوان زنجیره کیوه کانی
(شاهو دا) هه لکه و توه ز یگوانانکی به کی لکی بره ورو پلوی هه لکی مریوانی هه و زمان تی یه،

به لام له کاتی وشکیدا زۆر به زه حمت ماشین ده توانی به ته نیا زیگی خیز ریژ و خاکی دا، به کم و کوژی نیازی خه لکی به زیوه به ری، ناوی دیکانی به ریزی ته لفو یی به م جوړه یه.

۱- بولبەر: دئی به که له دیکوی هه ورامانی تهخت به شی ناوچه ی مەریوان، له ۷۵.ک باشوری خۆره لاتی مەریوان و ۱۵.ک هه ورامانی تهخت له نیوان دیکانی هه ورامانی تهخت و سلین دایه، کوستانی و ئارانه، دانیشتوان: ۱۰۰۹، مال ۱۸۲، سوننی، کورد، ئاو: له چۆمی سیروان و کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویله، میوه به تایبەت گوێز، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، باخه وانی، جۆلایی، زیگا، ماشین زه و، مزگه وت، فیرگه.

۲- زوه و، وه ری: دئی به که له دیکوی هه ورامانی تهخت به شی مەریوان، له ۶۱.ک باشوری خۆره لاتی مەریوان و ۲۰.ک هه ورامانی تهخت و له نیوان دیکانی که مال و سه رپیر دایه، کوستانی و ئارانه، دانیشتوان: ۴۱۷، مال ۸۷، سوننی، کورد، ئاو: له چۆمی سیروان و کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویله، سپیایی، میوه، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، باخه وانی، دار تاشی، زیگا، ماشین زه و، مزگه وت، فیرگه.

۳- ژیوار: دئی به که له دیکوی هه ورامانی تهخت به شی ناوچه ی مەریوان، له ۸۰.ک باشوری خۆره لاتی مەریوان و ۲۰.ک هه ورامانی تهخت و قه راخی سیروان دایه، کوستانی و ئارانه، دانیشتوان: ۱۴۰۰، مال ۲۴۱، سوننی، کورد، ئاو: له چۆمی سیروان و کانیاو، به رهه م، ده غل، دانه ویله، سپیایی، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، شال نانه وه، زیگا، ماشین زه و، مزگه وت، فیرگه.

۴- سه رپیر: دئی به که له دیکوی هه ورامانی تهخت به شی ناوچه ی مەریوان، له ۶۱.ک باشوری خۆره لاتی مەریوان و ۲۰.ک هه ورامانی تهخت دایه، کوستانی و سارده سیره، دانیشتوان: ۶۹۹، مال ۱۳۵، سوننی، کورد، ئاو: له چۆم و کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویله، سپیایی، میوه، گوێز، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، باخه وانی، کلّاش چنن و شال نانه وه، زیگا، ماشین زه و، مزگه وت، قوتا بخانه.

۵- سلین: دئی به که له دیکوی هه ورامانی تهخت به شی مەریوان، له ۷۷.ک باشوری خۆره لاتی مەریوان و ۱۷.ک هه ورامانی تهخت و قه راخی چۆمی سیروان دایه، کوستانی و ئارانه، دانیشتوان: ۸۹۰، مال ۱۶۲، سوننی، کورد، ئاو: له چۆم و کانیاو، به رهه م: ده غل، دانه ویله، سپیایی، میوه، شوغل، کشت و کال، ئاژه ل داری، کبری که شی، کلّاش چنن و شال نانه وه، زیگا، ماشین زه و، مزگه وت (مزگه وتیکی کونی ده ورائی اصحابی تیدایه).

۶- که لاجی: دئی‌یه که له دیکۆی هه‌ورامانی تهخت به‌شی شارستانی مه‌ریوان له ۸۸.ک باشوری خۆره‌لاتی مه‌ریوان و ۴۸.ک هه‌ورامانی تهخت و له نیوان دیکانی: نوین، ناوو، هه‌باساوا دایه، کوستانی و ئارانه، دانیشتوان ۵۳۹، مأل ۱۰۷، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، گشت‌جۆره میوه‌یی، شوغل؛ کشت و کال، ئازهل‌داری، باخه‌وانی، شال‌نانه‌وه، ورده‌والّه فروشی، زینگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۷- که ماله: دئی‌یه که له دیکۆی هه‌ورامانی تهخت به‌شی مه‌ریوان له ۶۰.ک باشوری خۆره‌لاتی مه‌ریوان و ۳۰.ک هه‌ورامانی تهخت و له نیوان دیکانی‌زوه و، وه‌ری و ه‌سیان دایه، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۵۵۹، مأل ۱۱۱، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو، به‌ره‌م، ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، میوه، شوغل، کشت و کال، ئازهل‌داری، دارتاشی، شال‌نانه‌وه، کلّاش چنن، ئاسنگه‌ری، زینگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۸- گه‌نجه‌ناو (گیجه‌ناو): دئی‌کۆن بوه و ئیستا که موچه‌یه.

۹- مه‌رچه‌لمی: دئی‌کۆن بوه و ئیستا موچه‌یه و له لاوه ده‌کیلدری.

۱۰- ناو: دئی‌یه که له دیکۆی هه‌ورامانی تهخت به‌شی شارستانی مه‌ریوان له ۹۲.ک باشوری خۆره‌لاتی مه‌ریوان و ۳۲.ک هه‌ورامانی تهخت و له نیوان دیکانی: هه‌جیج و نوه‌ین دایه، کوستانی و ئارانه، دانیشتوان ۱۰۰۰، مأل ۱۷۱، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، گشت‌جۆره میوه‌یی به‌تاییه‌تی (هه‌نار)، شوغل؛ کشت و کال، ئازهل‌داری، کرّی‌کەشی، کلّاش چنن، زینگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۱۱- نوه‌ین: دئی‌یه که له دیکۆی هه‌ورامانی تهخت به‌شی شارستانی مه‌ریوان له ۸۷.ک باشوری خۆره‌لاتی مه‌ریوان و ۲۷.ک هه‌ورامانی تهخت و ۴.ک چۆمی سیروان دایه، کوستانی و ئارانه، دانیشتوان ۸۰۵، مأل ۱۵۳، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو و چۆمی سیروان، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلّه، گشت‌جۆره میوه‌یی، شوغل؛ کشت و کال، ئازهل‌داری، شال‌نانه‌وه، کرّی‌کەشی، زینگا، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۱۲- وه‌رگه‌ویژ: دئی‌یه که له دیکۆی هه‌ورامانی تهخت له ۸۴.ک باشوری مه‌ریوان و ۲۴.ک هه‌ورامانی تهخت هایه، کوستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۲۰، مأل ۳، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلّه، شوغل؛ کشت و کال، ئازهل‌داری، زینگا، ماشین‌زه‌و، ئه‌م دئی‌ له سه‌رچۆمی سیروانه.

۱۳- هه‌ورامانی تهخت: دئی‌ ناوه‌ندی دیکۆی هه‌ورامانی تهخته، له ۶۱.ک

باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۱۵. ک نه‌سود دایه، که بۆ بیره‌وه‌ری دیکۆ که یشیان به دیکۆی هورامانی تهخت، ناودێر کردوه، کوێستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۲۱۶۹، مآل ۴۵۹، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، گشت جوّره‌میوه‌یی، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، باخه‌وانی، دارتاشی، ئاسنگه‌ری، ده‌سکردی ژنان؛ جاجم، شال، به‌زه. زینگ، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه، شوینه‌واری قه‌لایه‌کی کۆن به‌ ناوی «پیرۆسته‌می» تیدا‌یه.

۱۴- هه‌باساوا: دئی‌یه‌که له دیکۆی هورامانی تهختی مەریوان، له ۸۴. ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۲۴. ک هورامانی تهخت و له نیوان دیکانی وەرگه‌ویر، که‌لجی و سلین دایه، کوێستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۱۳۵، مآل ۲۳، سوننی، کورد، ئاو؛ له کانیاو، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگ، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

۱۵- وه‌یسیان: دئی‌یه‌که له دیکۆی هورامانی تهختی مەریوان، له ۶۰. ک باشوری خۆره‌لاتی مەریوان و ۲۰. ک هورامانی تهخت و له نیوان دیکانی که‌ماله‌ زوه‌و، وه‌ری هورامانی تهخت دایه، کوێستانی و سارده‌سیره، دانیشتوان ۳۶۷، مآل ۷۳، سوننی، کورد، ئاو، له کانیاو و چۆم، به‌ره‌م؛ ده‌غل، دانه‌ویلّه، سپیایی، شوغل؛ کشت و کال، ئاژه‌ل‌داری، زینگ، ماشین‌زه‌و، مزگه‌وت، فیرگه.

هه و سه رچاوانه‌ی که ئه‌م په‌راوه‌ی لی‌هه‌ل گویژراوه

۱- فرهنگ جغرافیایی ایران- بهرگی ۵ و ۱۱

۲- تاریخ ماد: تألیف: دیاکونوف، وهرگیتراوی: کریم کشاورز

۳- جغرافیای تاریخی، سرزمینهای خلافت شرقی. تألیف: لسترنج. وهرگیتراوی: محمود عرفان

۴- جغرافیای غرب ایران، تألیف: عمادالدین دولتشاهی، کرد کرمانشاهی.

۵- جغرافیای غرب ایران، تألیف: ژاک دومرگان، وهرگیتراوی: دکتر کاظم ودیمی

۶- جغرافیای عمومی کردستان، تألیف سید یدالله نجفی

۷- دایرةالمعارف فارسی، له ژیز چاودیزی «دکتر مصاحب» له ۲ بهرگدا

۸- تاریخ و جغرافیای کردستان، موسوم به سیرالاکراد. تألیف عبدالقادر بن رستم بابانی. به اهتمام محمدرنوف توکلی

۹- تاریخ مشاهیر کرد. تألیف: بابامردوخ روحانی، بهرگی ۱ و ۲ و ۳

۱۰- مادها، تألیف: جلیل ضیاءپور

۱۱- کردها، ترکها، عربها. تألیف: ادموندز، وهرگیتراوی: ابراهیم یونسی

۱۲- حدیقه ناصریه: در جغرافیا و تاریخ کردستان. به قلم علی اکبر وقایع نگار. به تصحیح محمدرنوف توکلی

۱۳- تاریخ اردلان، تألیف مستوره اردلان

۱۴- دوران بی خبری (غارت آثار فرهنگی ایرانیان) گنج زیویه و دردنامه روستائیان، تألیف: رشید کیخسروی، بهرگی ۱ و ۲

۱۵- تاریخ کورد و کوردستان، تألیف آیت... محمد مردوخ

۱۶- شرفنامه‌ی: فارسی و کوردی، وهرگیتراوی هه‌زار

۱۷- تاریخ الکامل، تألیف عزالدین علی کوبی محمد کۆزی عبدالکریم جزیری مشهور به ابن اثیر کوردی: فارسی و عربی

۱۸- تاریخ اورشلیم (بیت المقدس)، تألیف: دکتر سید جعفر حمیدی

۱۹- کورد و کوردستان، تألیف محمد امین زکی

۲۰- کردها و کردستان، تألیف: دوک کینان، وهرگیتراوی ابراهیم یونسی

۲۱- فرهنگ آبادیهای کشور: استان کردستان

۲۲- تاریخ بانه، تألیف محمدرنوف توکلی

۲۳- بنه‌ماله‌ی زانیاران، تألیف: زانا و نوسه‌ری گه‌وره‌ی کورد مه‌لا عبدالکریم مدرس

۲۴- یادی مردان، تألیف: مه‌لا عبدالکریم مدرس

- ۲۵- علماؤنا فی خدمة العلم و الدین، تألیف: مهلا عبد الکریم مدرس
- ۲۶- تاریخ التمدن الاسلامی، تألیف: جرجی زیدان، بهرگی ۲
- ۲۷- احسن القصص، بهرگی ۴، تألیف علی فکری
- ۲۸- ضحی الاسلام، تألیف: احمد امین، بهرگی ۲
- ۲۹- أشد الغابة فی معرفة الصحابة، تألیف: عزالدین: ابن اثیر کوردی
- ۳۰- الاصابة فی تمييز الصحابة، تألیف: ابن حجر العسقلانی
- ۳۱- گوزارشى پاريزگای کوردستان له ۷ بهرگدا
- ۳۲- کردستان در دوران انقلاب، تألیف: عباس شاهنده
- ۳۳- تواریخ، تألیف: هرودوت یونانی، وهرگیتراوی: وحید مازندرانی
- ۳۴- نظری به تاریخ و فرهنگ سقز - تألیف: عمر فاروقی
- ۳۵- وحشت سقز، تألیف: حاجی مصطفی تیمورزاده
- ۳۶- زندگی من، تألیف: افتخار سلیمانکندی (عبدالله ناهید)
- ۳۷- بستان السیاحة، تألیف: حاج زین العابدین شیروانی
- ۳۸- تفسیر عربی روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم والسبع المثانی، تألیف: زانای گهورهی کورد: سید محمود آلوسی
- ۳۹- تفسیر عربی ابن کثیر (کوچ ۷۷۴ کوچی)
- ۴۰- التاج الجامع للأصول فی احادیث الرسول، تألیف: الشیخ منصور علی ناصف
- ۴۱- فرهنگ معین
- ۴۲- المنجد فی اللغة و الاعلام، تألیف: لويس معلوف
- ۴۳- تفسیر روح البیان، تألیف: شیخ اسماعیل حقى البرسوی (کوچ ۱۱۳۷ کوچی)
- ۴۴- سالنامه ایران سال سیزده، مقاله ای بقلم نویخت، بحث سوره (یس)
- ۴۵- میژوی نهده بی کوردی، تألیف: علاء الدین سجادی
- ۴۶- تاریخ فرهنگ و ادب مکریان، تألیف: خوالی خوشبو ابراهیم افخمزاده
- ۴۷- مونوگرافی سقز، تألیف: کاوه مصطفی
- ۴۸- ههنباه بۆزینه، تألیف: عبدالرحمن شرفکندی (ههژار)
- ۴۹- تازیخ بختیاری، تألیف: سردار اسعد
- ۵۰- عالم آرای عباسی، تألیف: اسکندربیک ترکمان